OPUSCULA POSTHUMA,

Hactenùs in-edita & edita,

AUTHORE

ADM. REVERENDO AC EXIMIO

PATRE MAGISTRO,

F. CHRISTIANO LUPO, IPRENSI,

Sacræ Theologiæ Doctore, & Regio Primario Lovanii Profeſſore, Provinciæ Belgicæ Ord. FF. Erem. S. Augustini quondam Priore Provinciali,

CURA ET OPERA

REV. PATRIS F. GUILIELMI WYNANTS,

EJUSDEM ORDINIS ET VOTI;

Per Flandro-Belgicam Provinciam Diffinitoris, S. T. B.

PARS PRIMA.

EJUS OPERUM TOMUS UNDECIMUS,

STUDIO, AC LABORE

F. THOMÆ PHILIPPINI RAVENNATENSIS EJUSDEM ORDINIS.

VENETIIS, MDCCXXIX.

Proſtant { APUD JO: BAPTISTAM ALBRITIUM HIERON. F.
ET SEBASTIANUM COLETI.

CUM GRATIA, ET PRIVILEGIO.

OPUSCULA POSTHUMA

Hactenus in-edita & edita,

AUTORE

ADM. REVERENDO AC EXIMIO

PATRE MAGISTRO.

F. CHRISTIANO LUPO. IPRENSI.

Sacræ Theologiæ Doctore, & Regio Primario Lovanii Professore, Provinciæ Belgicæ Ord. FF. Erem. S. Augustini quondam Priore Provinciali,

CURA ET OPERA

ADM. REV. PATRIS F. GUILIELMI WYNANTS,

EJUSDEM ORDINIS ET VOTI;

Per Flandro-Belgicam Provinciam Diffinitoris. S. T. B.

PARS PRIMA.

EJUS OPERUM TOMUS UNDECIMUS

STUDIO, AC LABORE

F. THOMÆ PHILIPPINI RAVENNATENSIS EJUSDEM ORDINIS.

BX
890
L86
1724
t.11

LIBRARY
OCT 22 1968
UNIVERSITY OF TORONTO

VENETIIS. MDCCXXIX.

Apud Jo: Baptistam Albritium Hieron. F.
et Sebastianum Coleti.

CUM GRATIA, ET PRIVILEGIO.

ILLUSTRISSIMO DOMINO DOMINO
JOANNI DE BRUCHOVEN
COMITI DE BERGEYCK,

Baroni de Leefdael, Regi in Hiſpaniis, ac Belgicis Provinciis a Conſiliis Status, Dominiorum ac Finantiarum per Belgium Theſaurario Generali, &c.

ILLUSTRISSIME DOMINE, *Lovanienſis Academiæ magnum Decus & ornamentum, atque ipſius S. Romanæ Sedis ſub Summis quatuor Pontificibus*, Alexandro VII. Clemente IX. Clemente X. *ac jam recenter defuncto, ſanctiſſimo Papa* Innocentio XI. *Eximius Defenſor, totiuſque Orthodoxiæ verbo magnificatus Doctor, ac ſacræ Theologiæ Regius Lovanii Profeſſor, Admodum Reverendus & Eximius Pater* Chriſtianus Lupus, *fidei meæ commiſerat quaſdam publicæ luci ac uſuræ dandas Dogmaticas Lucubrationes, quas ad magnorum Virorum, in utroque foro præſtantium poſtulationem digeſſerat; & ipſe ſi morte non abreptus, feliciùs evulgare potuerat. Has inter doctrinales Diſſertationes ſunt Tractatus tres, præſenti temporum calamitati, & ingeniorum luxuriantium novitati ad occurrendum apprimè opportuni & utiles. Hodie namque* de Probabilium ſententiarum uſu: De Regularis & Secularis Cleri ſimoniaca lepra: De militaris diſciplinæ jure & juſticia, *tot & tanta in utramque partem reproducuntur argumenta, ut firmi viri fatigentur, infirmi capiantur, & medii cum ſcrupulo dimittantur.*

Studuit laudatus Doctor gliſcentibus hiſce malis adferre quædam ſanæ doctrinæ antidota, & ipſa, ſine cujuſpiam injuria, humiliter propinare. Præfatis Tractatibus accedunt Scholia in antiqua Africanæ Eccleſiæ de Gratia Dei Decreta. Accedit ſolemnis illa Diſſertatio, qua evincitur quàm univerſalis Eccleſiæ uſui conformis ſit illa Belgicæ Eccleſiæ pia & inconcuſſa conſuetudo, qua SS. Euchariſtiæ Sacramentum *fideli populo ſæpiùs adorandum publicè exponitur, & cum ſacris Sanctorum Reliquiis ac Imaginibus in Proceſſionibus circumfertur. Accedunt Dogmaticæ Quæſtiones & Reſolutiones de Chriſtiana, in pœnitentiæ Sacramento, attritione & contritione. Accedunt Exhibitiones Canonum, quibus docentur jura Sæcularibus & Regularibus ſervari Eccleſiis.*

Hæc ſunt, Illuſtriſſime Comes, *quæ hoc primo Opuſculorum tomo concluduntur. Sunt illa Capita, ad quorum editionem me hortati ſunt Ampliſſimi ex* Alma urbe *viri, me conſtrinxit Reverendiſſimus Magiſter*, Fulgentius Travalloni, *totius Ordinis noſtri Prior Generalis. Atque dum immoror præſtandæ huic obedientiæ, & jam ad umbilicum deduxeram impoſitum Opus, Cœlo propitio accidit, ut micam gratiæ invenerim in Oculis Veſtris. Neceſſe etenim erat requirere Virum, cui pretioſas haſce merces in tutelam deponerem. Placuit itaque* Illuſtriſſimæ Veſtræ Dignitati *per R. D.* Petrum Horickium, *Regiarum Finantiarum Sacellanum, de hujus Operis Authore benemeritum, mihi renuntiare ſe velle pati ut ipſum ſibi inſcribatur ac nuncupetur.*

Videre quidem videor quòd Chriſtiana hæc Eſca, *quam rapax, cæteroquin* Chriſtianus Lupus, *in annexis hiſce* Diſſertationibus *ex irretractabili SS. Patrum penu, & inexhauribili ſanctarum Scripturarum fundo, ſacrorumque Canonum irrefragabilibus Regulis per longas annorum veſperas ardenti Lampade rapuit, infirmis quorumdam ſtomachis ſolidior forſan ſit futurus cibus; atque ita ſuper ipſo nauſeabunt: Attamen & videre videor quod hæc ipſa taliter ex* Chriſtianæ Antiquitatis *ruderibus rapta Eſca, tam robuſto ſale condita ſit, ut inimicam ſalſuginem, ſi aſpergatur, ſuo ſapore dulcorabit: Morſus quoſdam jam præſenſimus; verùm præter dentium ſtuporem retulerunt nihil. Diviſit* Chriſtianus Lupus *in tempore matutino hæc ſua ſpolia, ſuumque Opus alloquitur hac voce:*

Ito Liber, verbiſque meis loca grata ſaluta. *Loca, inquam, grata in quibus ſunt ſtudium & amor caſtæ doctrinæ: Doctrina caſtæ charitatis: Charitas, quæ non cogitet malum, patiens, benigna; quæ opere complet quod verbo docet. Locum exigit*, Illuſtriſſime Comes, *in tuo lectiſſimo Muſæo, & poſtulat tuis quandoque teri manibus, dum per negotia ſinunt otia. Diſtenderis, fateor, publicis pro* Deo, Rege, *&* Patria *Curis; eundem namque in Re politica locum amat tua pro ipſis* fidelitas, *quem fides in re Chriſtiana: Reddidiſti huic virtuti locum dum feciſti Fidelitatem cardinem vitæ tuæ; hi enim ſunt duo cardines actionum tuarum*, Deus, & Catholicus Rex Carolus: *Immò nec duo Cardines, quos eodem oculo ſpectas, vides unum in altero; utrique ſervis dum uni; nec diverſum exigit uterque obſequium, quia commune eſt utriuſque præceptum: Diſtenderis, fateor, maximis Actorum Agendorumque ſyrtibus; & ipſa harum Lucubrationum ſtudioſa pervolutatio curarum tuarum pondus aut alleviabit aut minuet. Solent viri, qui Patriæ patrocinantur, quandoque tranſire in doctorum virorum caſtra, non tamquam transfugæ, ſed tamquam exploratores. Docet præſens Liber* in dubiis rebus quæ ſit via tutior: Quæ pro Regularis & Secularis Cleri ſanctimonia ſint ſervandæ contra ſimoniacam hæreſim regulæ: Quæ belli juſtitia debeat veſtire Reges

Supremoſque Principes, & armare Militem: Quæ gratiæ Dei, *qua ſumus omne quod ſumus*, in Africana Eccleſia fuerit Imago: Quæ peccantis fidelis Populi ſit neceſſaria ad reconciliationem Pœnitentia: Quæ ipſi Deo, in ſacratiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, debeatur reverentia, pietas, ac ſedula Populi devotio: Quæ jura Regularibus ac Secularibus ſervari oporteat Eccleſiis. *Et quis neget quin & hæc ſint, quædam pars Miniſterii tui? Patere igitur hoc Opus Muſæum tuum ſubeat, locumque ſibi ſumat inter domeſticos, quos colis*, Doctores. *Porrò in Reipublicæ negotiis aſſumere Theologos Doctores, eſt res per omnem Eccleſiam vetuſtiſſima. Scribit in Annalibus Conſtantinopolitanis Georgius Cedrenus*: Apud Regiam ciſternam erat palatium venerabile, in quo juxta antiquam formam œcumenicus Magiſter ſedebat duodecim habens diſcipulos, eruditione & vita graves. Hi cùm omnem dicendi ſcientiam celeritate & amplitudine ingenii percepiſſent, Eccleſiaſticam divinarum rerum ſapientiam acri ſtudio tractabant. Abſque horum
Fol. 42. conſilio quidquam agi, ipſis quoque Imperatoribus nefas putabatur. *Et in Originalibus Conſtantinopolitanis Georgius Codinus*: Erant omnium ſcientiarum Doctores, quos ſemper Imperatores in Conſilium adhibebant, neque fiebat quidquam abſque eorum conſenſu. *Viguit hæc laudabiliſſima conſuetudo & in Latina & Græca Eccleſia.*

Laudum virtutumque tuarum, Illuſtriſſime Comes, *contexere ſeriem humilis tua vetat Magnitudo, atque alium, præter me, requirit Oratorem. Sufficit votis meis quòd ſub tuo* Generoſiſſimo Patrocinio *prodeat in publicam Chriſtianæ Reipublicæ fructuoſam uſuram hic* poſthumorum Opuſculorum *Tomus Primus*: *Atque Deum Opt. Max. interpellabo pro Longæva Incolumitate Veſtra, & ſeros in annos in hoc Alto* Ærarii Regii *Miniſterio Patriæ præſit & proſit.*

Illuſtriſſimæ Veſtræ Gratiæ,

Minimus Famulus,

FR. GUILIELMUS WYNANTS,
Auguſtinianæ Belgicæ Provinciæ Diffinitor.

Dat. Bruxellis die 30.
Novembris 1689.

AD

AD ADMODUM REVERENDUM AC PER-ERUDITUM PATREM

F. GUILELMUM WYNANTS,

ORD. EREM. S. AUGUSTINI S. T. B. PROVINCIÆ FLANDRO-BELGICÆ DIFFINITOREM,

EXIMII VIRI AC MAGISTRI SUI

CHRISTIANI LUPI

Opuſcula tam quædam ante hac edita quàm poſthuma primo Volumine poſteros tranſcribentem.

E P O S.

TEmporis ærugo terræ pulcherrima quævis
Exedit, & ſenſim duriſſima quæque Metalla
Mollit & erodit; Non eſt à dentibus hujus
Quod jactet ſe immune: Dolent Tritonidos arces
Huic ſua compelli ſuccumbere pignora ſorti;
Et Doctum Monumenta Virum, vix nata nefando
Funere proſterni, fugituraque poſtera deinceps
Ingenia, æternæ caligine noctis humari.
Quantos theſauros Doctus deſiderat Orbis
In tabulas miſſos olim, quos flamma, vel atrox
Temporis obliti virtutem abſorbuit ætas!
Hinc peccem, GUILELME, tuæ præconia famæ
Ni Cælo extollam; Peccent quoque poſtera ſæcla,
Si, Charite invita triplice, immortalibus auſis
Juge negent ingrata Tuis ſine funere Nomen,
Detrectentque pio Decus immortale labori.
Quantus enim LUPUS eſt Sol Ordinis atque Lycæi
Numquam occaſurus; Quantum eſt ſcripſiſſe peritè,
Utiliterque etiam Doctoribus erudiendis,
Formandæque Scholæ, ſacræ pandiſſe theatra
Plena Vetuſtatis, luſtraſſe an ſæcula prima
Chriſtiadum, ac illis collata hodierna ſub *omnium*
Miſiſſe aſpectum, quid diſtent æra lupatis:
Quantum eſt deſignaſſe viam, veſtigia Sanctum
Quam trivere Patrum; (1) Quantum eſt docuiſſe nepotes
Quid valeant aut non valeant Saniſque Boniſque
Senſa probabilia? (2) Et Monachalibus abditus antris
Num lateat ſors quis Simon qui ſancta profanet?
(3) Qua Lege & Methodo primis exercita CHRISTI
Temporibus Bellona fuit? (4) Qui gramine Cæli
Paſcendis ovibus ſint cuſi antiquitus Afris
Præſulibus Canones? (5) Luctus formidine pœnæ
Crimina num tollat, modò ſint Myſteria præſtò,
An dolor ex puro ducendus amore Tonantis?
(6) Quidve ad Doctorem confirmet Epiſtola NORIS
Dogmatis ejuſdem? (7) Quam Templa Monaſtica fanis
Æquentur Paroches per privilegia Petri,
Invidia Claro Demonſtratore crepante,
(8) Exitioque ſuo curam arceſſente ſecundam
Doctoris nimis armati, ac ad ſingula prompti.
(9) Quam bene ſacratis hodiernus collocet uſus
Sub ſpecie panis Venerandum Numen in aris.
Quamque fiet par Angelicis per compita Pompis,
Vota inter mediaſque preces MYSTERIA TANTA
Ad ſponſæ Chriſti circumgeſtare triumphos.
(10) Quantum eſt hæreticos per flumina prodigiorum,

Voce

(1) *Opuſculum de Opinione Probabili.* (2) *De Simonia Monaſteriorum.* (3) *De antiqua diſciplina Chriſtianæ militiæ.* (4) *De antiquis Canonibus Eccleſiæ Africanæ.* (5) *Quæſtio Dogmatica de contritione.* (6) *Epiſtola familiaris ad eximium Mag. Noris.* (7) *Exhibitio Canonum pro Regularium Eccleſiis.* (8) *Exhibitio eadem ſtabilita contra philalethem.* (9) *De expoſitione & circumgeſtatione venerabilis Sacramenti, ſeu de Proceſſionibus.*
(10) *Oratio Panegyrica in Jubilæo Vener. Sacramenti Miraculoſi Lovanii.*

Voce Panægyrica centena Oſtenta docente,
Detruſiſſe ſuis ſtagnis, ac lumina veri,
Poſt obtruncatos Myſteria ſumma negantes
Effeciſſe Dei, toto ſplendeſcere Mundo?
Cuncta iſthæc quanti faciant Doctique Probique
Ingenio compoſta LUPI, atque volucribus auſis
Mundo parta, tuos tanti cenſere labores
Arbiter æquus amat: tantum non ante Magiſtrum
Ponere diſcipulum compulſus, Nomina quorum
Poſteritas celebranda gradu ſignabit eodem.
Perge modò, & reliquos quos abdita Scrinia condunt,
Erue de tenebris Fœtus, & lumine dona
Ingenium quidquid liquet elucubraſſe LUPINUM;
Non minor eſt etenim virtus, quæ Scripta Parentum
Vivere perpetuo meritorum in mente nepotum
Vindicat interitu; quàm quæ feliciter Orbi
Hæc eadem eduxit, fortaſſis præcoce Fato
Amiſſura diem, niſi dextram porrigat æquus
Quis ſimiliſque tui Vindex. Hac utique fama
Ne dubita, GUILELME, per immortalia vives
Secula. Donec enim Doctrinæ lampade magnum
Nomen in Orbe LUPI cluat, inclamabere magnus.

Fraterno affectu auguratur, F. ALBERTUS LE ROY, *ejuſdem Ordinis Hiſtoriographus Generalis*.

ADMODUM REVERENDO DOCTISSIMOQUE PATRI.

GUILIELMO VVYNANTS,

Auguſtinianæ Flandro-Belgicæ Provinciæ Diffinitori, &c.

ERgo iterum poſt fata LUPUS redivivus, humique
Spirat, & in libros poſthuma fama redit?
O reddeat, videatque diem, qui funere, & ipſa
Invidia major, vivere dignus erat.
Qui libros inter vixit, jam ſurgat iiſdem,
Dum Tomus hic lucem non periturus habet.
Sic Phænix redivivus adeſt, cinerique ſuperſtes
Emittit buſto ſemina viva ſuo.
Qui Canonum memores Faſtos, memorandus & illis,
Deſcripſit notas Conciliiſque *Notas*.
Hoc eſt Scriptoris, cedrinis dare nomina Faſtis,
Nec totum tumulo poſt ſua fata tegi.
Scribere non ſolùm, ſed Scripta relicta tenebris
Eruere, & luci reddere, grande decus.
Per te, *docte Pater*, LUPUS eſt redivivus in Orbe,
Dum ſua Scripta tuus prodidit arte labor.
Ne tenebris latitaret, habet te vindice lucem,
Quod Scriptis liquit poſt ſua fata LUPUS.
Hic Tomus ingenii præfert monumenta LUPINI,
Quæ nemo invidiæ rodere dente valet.
Ingenii eſt illuſtris Opus, quod vindice penna
Fert varias Sophiæ non morientis opes.
Hinc Scriptis nati lætabitur umbra Magiſtri,
Se rurſus calamo vivere poſſe tuo.
Eſt doctum, dignumque cedro tam illuſtre Volumen,
Quo tua, & Authoris fama perennis erit.
Quæ celebret fauſto victurum Carmine nomen,
Te circum penna remige Fama volet.

In veræ veteriſque amicitiæ teſſeram F. JOANNES HUYSSENS *ejuſdem Ordinis, Marianæ Sodalitatis apud Lovanienſes Orator*.

EPI-

EPISTOLA FAMILIARIS.

Adm. R. ac Doctiſſimo Patri GUILIELMO VVYNANTS *Ord. Erem. S. P. Aug. S. Th. B. Diffinitori*, &c. *Fr.* BERNARDUS DESIDERANT *S. D.*

BEnevolentiſſimas Reverendiſſimi Patris noſtri Generalis litteras, tuo Nomini inſcriptas ſuſcepi lætus, non quia judicium, quod tenue eſt, nominatim videbam requiri meum; ſed potiùs quòd ſtimulari te ac muniri ſuprema quæ apud nos extat, talis ac tanti Viri Authoritate, ut tandem faceres id quod dudum in bono pectore geſtas. Macte ergò animo: videant per Te Eruditi Noſtrates Exterique, totum non ſic Belgio excidiſſe LUPUM noſtrum, quin glorioſi adhucdum cineres numquam perituri Senis poſt funera ſuperſint. Gratulor autem Magni Viri piis Manibus, cujus ſuſcitabitur dulcis Memoria, quæ nos toties recreat, quoties vel cuſi aliàs typi rursùs ſudant, vel creantur novi, ut ſudores *Poſthumi* publicos odores ſpirent. Tua verò, Doctiſſime Pater, quæ putas pars eſt? erit profectò gloriæ loci aliquid tuæ; qui deſideratiſſimo Authore ſuo orbatis Libris, ceu Liberis ſupponis obſtetricantes manus; in hoc imitatus, quotidianas Almæ Telluris vices, quæ recedentis Solis diurnos radios parco recondit ſinu, diſpenſatura noctu calores *Poſthumos*, ut latentia ſemina reſurgant aſſurgantque in ortus priſtinos & campis redeant rursùs amœnis, æmulo frigore nequicquam novercante. O! ſi Sidus illud quondam tuum has Plagas repetat! Quibus Te Luminibus colluſtraturum, quibus Te nutibus, verbis inquam, compellaturum eſt? Nondum ergò, inquiet, fideliſſime rerum, nondum te moleſtiarum tædium habet, quibus non tam uſus nuper cum fulgerem, quam fruitus ſum. Poſt evictas tot mecum & pro me, erro, pro Deo dicere debui & Eccleſia curas, ſive dum Flandro-Belgicæ tenebam, te mihi Socio & à Secretis aſſumpto, Provinciæ Clavum, ſive dum te itineris comite ſuperabam Alpes, iterùm Æternam Urbem petens, ſive dum te ſæpius moderante typos, quæ pro Dei & Apoſtolicæ Majeſtatis juribus dictaveram, curabam imprimi; ſive denique dum adſtitiſti moribundo, penè immortuus mortuo; poſt iſthæc omnia, etiam aliquid poſt Fata reſtat, ut ſervatus poſt Me, Memet per Memetipſum non Mihi ſed Orbi reddas, Me-ipſo nihil amodò curante, qui Me nolim Orbi reddere. Perge Tu interea: Sic Reipublicæ Litteratiæ bene ſit. Opúſculorum Tomum primum edes, mox additurus alterum, curaturus dein ut auguſtiori folio Sacrorum *Canonum Scholia* refulgeant, adjectis nihilominùs & intermixtis, quæ Teſtamenti loco, Eruditis addenda dedi. Utantur illi, & te collaudent, Manibuſque meis felicia comprecentur. His & non aliis, aut fallor equidem, Te Vir Eximius ac Magiſter tuus, meuſque conveniret vocibus, quibus, ut referre ſolitus es, jugiter quodammodò aures Tibi tinniunt. Auſculta precor pietati, neque hoc committe ut de Te Publicum jure conqueratur. Erit olim undè gaudeas. Quamque à me requiris offero juvantem manum, ſeu dum Opuſculorum Poſthumorum Tomus alter ſpirabit lucem, ſeu dum per verè Ornatiſſimum Virum *Eugenium Henricum Fricxium* Typographum Regium, *in folio* reſpirabunt *Canones*, adjectis, ut jubebat moribundus Author, iis quæ *de Apparatu ad magnum Concilium Nicænum* commentatus eſt, ſeu quæ *de Symbolo*, ſeu quæ *de Appellationibus Germanicis & Anglicanis* ad Sedem Apoſtolicam, ſeu aliis quæ conjuncta in Tomos excreſcerent. Operam meam, quam ſpondeo, ut agnoſcas futuram, præmitto, ecce, quem in Tomum hunc primum concinnavi Indicem. Judicium meum addo de toto Opere; Deum rogans ut Paternitatem Veſtram ſecuturis laboribus ſervet incolumem. Dabam Lovanl Kalendis Octobris 1689.

Doctiſſimæ Paternitatis Tuæ,

Servus humillimus

FR. BERNARDUS DESIRANT.

JU-

JUDICIUM

Eximii Patris ac Magiſtri Noſtri Bernardi Desirant, Ord. Erem. S. P. Auguſtini, in Univerſitate Lovan. S. T. Doctoris, Hiſtoriographi Regii & Profeſſoris Publici, &c.

Ex Commiſſione mihi data à Reverendiſſimo Patre Magiſtro noſtro Generali, evolvi Tomum primum, cui titulus; *Opuſcula Poſthuma*, &c. De quibus hoc meum judicium eſto. *De Opinione Probabili* Eximius Author tam certa ſtatuit, ut Probabilitatem ſuperet, ſic probat, ut Probabiliſta non ſit. Obſerves tamen ut ne incautus proberis erraſſe: *Probabile* enim vocat, non quod probari poſſe à paucis putes, ſed quod *probatum* à pluribus omni, hac in parte, exceptione Majoribus: & ne tunc quidem hoc indulget, ut ſi à juris naturæ tramite recedere te contigerit, culpa omni ſolutus ſis. Porro *de Simonia Monaſteriorum*, jus Divinum ſecernit ab Humano, Humanum in variorum temporum locorum ſtatutorumque Claſſes dividit, ut nec Laxoni ſuppetat unde crimen palliet, nec Stringoni unde in innocentes neceſſitates exurgat. In *Militia Chriſtiana*, mitis Lupus & Cicuris ſine noxa diſcurrit inter arma, Belli, & Pacis jura librans & pondera, militum ſtipendia tractans, juſtaque ſpolia à Rapinis vendicans, & Principum inter ſe Bellantium æmula ſtudia, in gentilia diſpeſcens & Chriſtiana, cunctos inſtruens ut bellandum ſit ex antiquæ militiæ Chriſtianæ diſciplina. *Antiquos* deinde *Eccleſiæ Africanæ Canones* exhibens, abſtruſa & doloſa ſemper Pelagianæ Hæreſis ſecreta ſcrutatur, aperit & Mundo exhibet ut facilè diſcat quouſque error ludere & abludere cum pertinacia poſſit. Succedit *Quæſtio Dogmatica de Contritione*, & quæ parilis argumenti eſt, *Epiſtola Familiaris ad* virum prorsùs Eximium *Henricum Noris*. Pura utrobique & puta Charitas loquitur; cætera taceant. Poſtea *Exhibitio Canonum* ſequitur *pro Regularium Eccleſiis*, & hæc eadem denuò *ſtabilitur*. Nihil illic novi, totum antiquum eſt, & hoc antiqua, & ſi quæ nova eſt, Catholica hoc ſervat & profitetur Eccleſia. *Expoſitio* autem *Sancti Sanctorum*, ejuſdemque cum Imaginibus non in Altari tantùm, de quo nemo Catholicus ambigit, ſed & in Proceſſionibus, de quo pauci ſcrupuloſiùs dubitant, ſubordinatum conſortium mirificè commendat, tranſcribens vetera, quibus nova non præſcribunt. *Oratio* denique de Miraculis Sacroſancti ejuſdem, quod præſertim Lovanl colitur, imponit Coronidem. Legat hanc Orthodoxus, Lutherus demiretur, Calvinus frendeat & debacchetur. Reliquum eſt ut dicam, quod Tomus totus Lupinus eſt, Eximius eſt, Chriſtianus oppidò & Catholicus; in lucem exeat. Ita cenſebam Lovanl Kalendis Octob. 1689.

Fr. Bernardus Desirant
S. Theol. Doctor, &c.

NOI REFFORMATORI DELLO STUDIO DI PADOVA.

Avendo veduto per la Fede di Reviſione, ed approbazione del P. F. Tomaſo Maria Gennari Inquiſitore nel Libro Intitolato: *Opera Poſthuma &c. Auctore Chriſtiano Lupo*, *&c.* non v' eſſer cos' alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Atteſtato del Secretario Noſtro; niente contro Principi, e buoni coſtumi, concedemo Licenza a Sebaſtian Coleti Stampatore, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gli Ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. 11. Giugno 1728.

(Gio: Franceſco Moroſini Cav. Ref.
(Alviſe Piſani Cav. Proc. Ref.
(

Agoſtino Gadaldini Seg.

1728. 6. Novembre.
Regiſtrato nel Magiſtrato Eccellentiſſimo degli Eſſecutori Contro la Beſtemmia.

Antonio Canal Nod.

DIS-

DISSERTATIO
DE ANTIQUITATE, AUCTORITATE, AC LEGITIMO USU
SENTENTIÆ PROBABILIS.

INTER varias vocum novitates, quibus miſerè vexatur, & à Divina juſtitia flagellatur hoc infelix ſæculum, ſunt quæſtiones de Opinione probabili. Præſertim in materia Juris Divini aut naturalis. Quidam omnem, licet veraciter probabili ſententia fulciatur, ex iſtius juris ignorantia lapſum, cenſent eſſe ex ſuo genere mortalem. Cenſent, quòd nunquam poſſimus ſine gravi delicto operari ex ſententia probabili. Quòd pœnitentiæ præfectus Presbyter ſe nunquam accommodare poſſit ad probabile judicium pœnitentis. Alii volunt à quavis probabili ſententia plenè dilui omnem reatum. Et alia id genùs varia. Pernicioſa aut periculoſa. Et quibus infirmorum fratrum conſcientia graviter percutitur. Hæc elucidari rogantibus, & aliquem indè fructum ſpondentibus, judicavi obediendum.

CAPUT I.

Oſtenditur quòd juris naturalis ignorantia ſit pars originalis peccati, ideoque durum noſtræ animæ vulnus.

QUòd ſanctus Auguſtinus originalis peccati eſſentiam conſtituat in quibuſdam vitiis, ac ipſorum reatibus; quòd item horum vitiorum alterum tradat eſſe concupiſcentiam, eſt omnibus exploratum. Alterum vitium eſt naturalis juris ignorantia. Ita idem Auguſtinus manifeſtè docet in ſexto libro contra Julianum Eclanenſem Epiſcopum. Demonſtrat duo. Primò, quod per gratiam, quam nobis in præſenti ſæculo impartit Chriſtianum Baptiſma, aboleantur non originalia vitia, ſed ſoli eorum reatus. Secundò, quòd inter iſta vitia ſint concupiſcentia & ignorantia. Et hinc concludit: *Horum itaque malorum præteritus omnis reatus ſacro fonte remittitur.* Diſertè affirmat, non ſolummodo concupiſcentiam, ſed & naturalis, de quo ſolo iſtic agitur, juris ignorantiam eſſe non qualecumque, ſed adnexum, qui Baptiſmate remitti debeat, reatum habens vitium, ideoque partem originalis peccati. Etenim peccatum hoc non in quibuſcumque conſiſtit malis, ſed dumtaxat in iſtis, quæ ſunt animæ vitia, ideoque habent adnexum reatum. Originalium malorum quædam ſunt Cap. 16.

dumtaxat ſupplicia, quædam ſunt & ſupplicia & ſimul animæ vitia, ideoque & peccata. Originale peccatum debuit vitiare ac inquinare totam animam: voluntatem per concupiſcentiam, intellectum per ignorantiam.

Hinc & in libris de libero Arbitrio idem Auguſtinus affirmat iſta eſſe non recti naturalia, ſed damnati hominis vitioſa ac pœnalia exordia, & adjungit in primo libro Retractationum: *Ad quam miſeriam juſtæ damnationis pertinent ignorantia & difficultas, quam patitur omnis homo ab exordio nativitatis ſuæ, nec ab iſto malo, niſi Dei gratia quiſquam liberatur.* Ab eorum dominatu per victricem JESU Chriſti gratiam, ab ipſorum reatu per Baptiſmale donum remiſſionis peccatorum. *Quam miſeriam Pelagiani nolunt ex juſta damnatione deſcendere, negantes originale peccatum. Quamvis ignorantia & difficultas, etiamſi eſſent hominis primordia naturalia, nec ſic culpandus eſſet Deus, ſed laudandus.* Adversùm famoſas præfati Juliani calumnias affirmat hæc miſeranda hominis exordia non eſſe Manichæa duplicis Divinitatis & duarum animarum dogmata: Illa adeò ab his diſtare, ut nec ipſa incidamus, ſi dixerimus iſta eſſe naturalia. Ita in libris de Geneſi ad litteram ſcribit quorumdam, cenſentium Diabolum eſſe in ſua perverſa voluntate creatum, ſeu in primo ſuæ creationis exordio peccaſſe, opinionem eſſe quidem deviam, attamen non incidere in Manichæum. Cap: 9. Ibidem.

Et in Encheridio docet primum humani generis malum fuiſſe Proto-Plaſtorum primum peccatum, atque proſequitur: *Hoc primum eſt creaturæ rationalis malum, prima privatio boni. Deindè etiam jam nolentibus ſubintrant ignorantia rerum agendarum, & concupiſcentia noxiarum, quibus comites ſubinferuntur error & dolor. Ex his malorum non ubertatis, ſed indigentiæ, tanquam fontibus omnis miſeria naturæ rationalis emanat.* Omnia noſtra actualia peccata. *Duabus ex cauſis peccamus: aut non videndo quid facere debeamus; aut non faciendo, quod debere fieri jam videmus. Quorum duorum illud ignorantiæ malum eſt, hoc infirmitatis.* Auguſtinus adjungit ſe hæc in multis ſuorum librorum locis docuiſſe. Inſignis locus eſt in primo libro ad ſanctum Pontificem Bonifacium: *Non agit in hominibus etiam qui ſuadet & decipit, niſi ut peccatum voluntate committant, vel ignorantia veritatis, vel delectatione iniquitatis, vel utroque malo, & cæcitatis & infirmitatis.* Affirmat quædam per ignorantiam ſimul & per concupi- Cap. 24. Cap. 81. Cap. 3.

ſcien-

ſcientiam, quædam peccata patrari per ſolam ignorantiam. Eſt locus ad varia utilis, ideoque benè notandus.

Quæ omnia intelligenda ſunt de ſola legis naturalis ignorantia. Etenim poſitivarum legum, factorum, naturalium rerum, ac iſtiuſmodi aliorum ignorantia eſt nobis imperfectio, non vitium longè minùs originale peccatum. Quia licèt ſint carentia, non tamen ſunt privatio boni. Sunt negatio. Iſta bona non ſunt nobis ad naturalis rectitudinis integritatem neceſſaria: non ſunt debita ineſſe. Aliud eſt error, aliud ignorantia. Omnis error eſt nobis vitium, varia ignorantia eſt ſimplex imperfectio. Nullus item eſt originale, varius error eſt actuale peccatum. Et error, licèt mortale etiam peccatum ſit, non ſemper eſt cæcitas mentis. Hocce tremendum & miſerandum Divinæ vindictæ ſupplicium non cadit, niſi in Paganos, perfidos Judæos, Hæreticos, Schiſmaticos, & alios iſtiuſmodi graviſſimos peccatores. Originalis ignorantia eſt reverà horrendum vitium. Ipſum compendio exaggerat in libro de gratia Chriſti ſanctus Auguſtinus: *Pelagius confiteatur eſſe miſerabiles tenebras in animo humano, qui ſcit quemadmodum debeat domare leonem, & neſcit quemadmodum vivere.* Per concupiſcentiam aſſimilati, per ignorantiam ſumus facti inferiores beſtiis. Etenim nulla beſtia naſcitur ſine notitia ac idæis rerum ſibi competentium. Homo eſt raſa, ideoque & nebuloſa tabula, nudus, ideoque & cæcus intellectus, nonniſi Divina gratia ac Baptiſmali juſtitia rediturus ad viſum. Homo juſtus, licèt plura naturalis etiam legis capita ignoret, nullo pacto eſt mente cæcus. Etenim baptizatos ſanctus Paulus Apoſtolus, & ex ipſo antiqui paſſim Eccleſiæ Patres appellant Illuminatos: Et inter avitos Chriſtianæ Regenerationis titulos eſt & *Lumen*. Omnis illuminatus videt, adeoque non eſt cæcus. Videt omnia æternæ ſaluti neceſſaria. Quare qui omnem naturalis legis ignorantiam exiſtimant eſſe mentis cæcitatem, omninò hallucinantur. Fateor pro illis hinc indè adduci poſſe quædam Patrum teſtimonia. Sunt cum ſale intelligenda.

Hallucinantur & illi, qui omnem in hac vita hominem cenſent ſemper laborare aliqua iſtius juris ignorantia. Qui cenſent nullum in hac vita perduci ad plenam ejus notitiam. Etenim palàm adverſantur ſancto Auguſtino, qui in ſexto adversùs Julianum Eclanenſem Epiſcopum libro affirmat originalem concupiſcentiam eſſe originali ignorantia pejorem, & adducit cauſam: *Sana* Cap. 16. *accedente doctrina minuetur ignorantiæ malum. Credamus etiam non tantùm minui, verùm etiam in hac vita poſſe conſumi. Tamen poſt Baptiſmum. Numquid in Baptiſmo? Concupiſcentiam verò quis ambigat in hac vita poſſe minui, non poſſe conſumi?* Et omnem iſtam ignorantiam in Apoſtolis fuiſſe abſumptam non eſt dubitandum. Datus in Pentecoſte Spiritus ſanctus deduxit illos in omnem veritatem. In omnem veritatem Evangelicæ legis, adeoque & naturalis. Etenim Evangelica lex non eſt aliud, quàm naturalis lex veſtita pauciſſimis novi Teſtamenti Sacramentis. Quòd Apoſtoli nihil Evangelicæ legis ignoraverint, eſt amplè demonſtratum in Scholiis ad Præſcriptiones Tertulliani. Et plures primitivi fideles habuerunt eandem gratiam. Etenim inter primitiva Eccleſiæ Chariſmata erant etiam ſcientia & ſapientia: quæ eſſe non poſſint ſine plena notitia legis naturalis. Et hæc dona, licèt apud paucos, ſemper manſerunt, ac ſemper manebunt in Eccleſia.

Rectè dico: *Apud paucos*. Etenim quis ſancto Auguſtino doctior, quis ſanctior? Et tamen quòd plurimas circa naturale jus quæſtiones definire nequiverit, lachrimosè profitetur, ac multis exemplis demonſtrat in litteris ad ſanctum Paulinum, atque concludit: *Quis in his omnibus* Ep. 250. *tremor, mi Pauline, ſancte homo Dei? Quis tremor, quæ tenebræ? Nonne putamus de his dictum eſſe, timor & tremor venerunt ſuper me, & contexerunt me tenebræ?* Nos ſumus homines corde immundi, ideoque patimur tenebras longè plures atque majores. Etiam Propheta David ſibi a Domino Deo ignoſci ſupplicavit non dumtaxat ſuæ juventutis delicta, ſed & varias ignorantias: non Moſaicæ, quam plenè calluit, ſed omninò legis naturalis. Et iſtos ejus Pſalmos non ex ſola humilitate, ſed ex veraci profeſſione omnis ſemper decantavit Eccleſia, ideoque judicavit ſuis membris per omnia convenire. Omnes ſumus *vir, cujus abſcondita eſt via, & circumdedit eum Deus tenebris.* Quæ ſancti Prophetæ Job verba inſigniter commentatur in ſexto Moralium libro magnus Gregorius: *Nonnunquam ea ipſa, quæ re-* Cap. 6. *ctè nos agere credimus, an in diſtricti judicis examine recta ſint, ignoramus. Sæpè enim opus noſtrum cauſa damnationis eſt, quod & profectus putatur eſſe virtutis. Sæpè undè placari Judex creditur, indè ad iraſcendum placidus inſtigatur.* Et firmat hoc ex Sapientis verbo: *Eſt via, quæ videtur homini recta, noviſſima autem ejus ducunt ad mortem.*

CAPUT II.

Quænam ſententia ſit cenſenda verè probabilis?

OMnis ſententiarum probabilitas oritur ex dictis ignorantiæ tenebris. Inſigniter hoc tradit in ſecundo ad nationes libro Tertullianus: *Sanè mera ſapientia Philoſophorum, cujus infirmita-* Cap. 2. *tem prima hæc conteſtatur varietas opinionum, veniens de ignorantia veritatis.* Quod ipſum tradit largiùs in libro Apologetico. Variis item in locis Lactantius Firmianus. Et certè ubi non eſt ignorantia, eſt ſcientia, ideoque & certitudo, atque ita nulla probabilitas. Probabilitas eſt ſimilis famæ, de qua idem Tertullianus in laudato Apologetico libro: *Fama, nomen incerti.* Cap. 7. *Locum non habet, ubi certum. An verò famæ credit, niſi inconſideratus? Quia ſapiens non credit incerto. Omnium erit æſtimare, quantacumque illa ambitione diffuſa ſit, quantacumque aſſeveratione conſtructa, quod ab uno aliquando principio exorta ſit, neceſſe eſt exindè in traduces linguarum & aurium ſerpat. Et ita modici ſeminis vitium cætera rumoris obſcurat, ut nemo recogitet, ne primum illud os mendacium ſeminaverit. Quòd ſæpè fit aut ingenio æmulationis, aut arbitrio ſuſpicionis, aut non novâ, ſed ingenita quadam mentiendi voluptate.* Etiam probabilis ſententia eſt nomen incerti: Ubi certum eſt, illa non habet locum. Oritur

fre-

frequenter ab uno, & ſic ſerpit per ſcholas, provincias, gentes. Etiam oritur ex vario hominum ingenio, vario arbitrio.

Quòd ab uno oriatur, non eſt novum. Etenim ſancti Cypriani de rebaptizandis hæreticis ſententia, licèt erronea, iſto tamen tempore fuit omninò probabilis, & originem duxit ab uno Agrippino, Archi-Epiſcopo Eccleſiæ Carthaginenſis. Immò forſitan ab unico ejus Presbytero Tertulliano. Plures exiſtimant iſtam novitatem Agrippino fuiſſe à Septimio impreſſam. Quiſquis fuerit exordium, error pedetentim pervaſit omnem Parochiam Carthaginenſem, Pro-Conſularem Provinciam, Numidiam, cunctam Africam, Ægyptum, Cappadociam, omnem Pontum, ac alias regiones. Etenim ſententiam iſtam amplexi ſunt, & conſtanter tenuerunt ſanctus Cyprianus, ſanctus Firmilianus Cappadociæ Archi-Epiſcopus, ſanctus Dionyſius Patriarcha Alexandrinus, ejus Succeſſor magnus Athanaſius, magnus Baſilius, ſanctus Cyrillus Hieroſolymæ Epiſcopus, iſtorum omnium Provinciales aut Diœceſanæ Synodi, & alii plures. Et iſta ſententia apud tantos Patres atque Eccleſias firma permanſit, etiam poſt Nicænam Synodum, uſque ad Concilium Conſtantinopolitanum. Hoc ſuo Symbolo adversùs iſtam ſententiam inſeruit: *Confiteor unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum*. Ita probabilem ſententiam fecit obmutire.

Et hinc oritur quæſtio, an unicus Doctor poſſit facere ſententiam probabilem? An ipſam non dumtaxat inchoare poſſit, ſed etiam ſolus conſtituere & firmare? Plures hodiè affirmant. Ejuſdem ſententiæ fuit Hæreſiarchæ Pelagii collega Celeſtius. Etenim in Carthaginenſi Synodo, cum dixiſſet circa originale peccatum utramque contradictionis partem eſſe probabilem, & negativam probari variis Catholicæ Eccleſiæ Doctoribus, à ſancto Paulino Diacono rogatus ipſorum nomina, reſpondit: *Sanctus Presbyter Ruffinus, Romæ qui manſit cum ſancto Pammachio. Ego audivi illum dicentem, qui tradux peccati non ſit.* Et rogatus alios, nec valens adducere plures, de-
Cap. 3. nuò repoſuit: *Non tibi ſufficit unus Sacerdos?* Ad ſtatuendam probabilem ſententiam volebat ſolum Ruffinum ſufficere. Ita habes apud ſanctum Auguſtinum in libro de peccato originali.

Reſpondeo hanc quæſtionem in libris de Baptiſmo inſigniter definiri ab eodem Auguſtino. Etenim Donatiſtis, ſancti Cypriani auctoritatem pro Rebaptiſmo objicientibus, reſpondet:
Lib. 3. cap. 4. *Quid ad Jubajanum ſcripſerit Cyprianus, jam legi. Et profectò iſſem in eandem ſententiam, niſi me ad diligentiorem conſiderationem revocaret tanta auctoritas aliorum, quos vel pares gratia doctrinæ, vel etiam fortaſſe doctiores per tot gentes Latinas, Græcas, Barbaras, & ipſam Hebræam, Eccleſia toto orbe diffuſa parere potuit, qua ipſum quoque pepererat, qui mihi quoque nullo modo videri poſſunt fruſtra noluiſſe iſtam ſententiam, non quia fieri non potuit, ut in obſcuriſſima quæſtione veriùs pluribus unus, paucive ſentirent, ſed quia non facilè pro uno vel pro paucis adversùs innumerabiles ejuſdem religionis & unitatis viros, & magno ingenio & uberi doctrina præditos, niſi pertractatis pro viribus atque perſpectis rebus ferenda ſententia eſt.* Affirmat unius magni Doctoris ſententiam quandoque poſſe eſſe probabilem, aſt id eſſe rariſſimum: & non facilè præſumendum.

Ex dictis lucet authenticum fidei articulum aliquando poſſe pedetentim per deviantia magnorum virorum ingenia degenerare in ſententiam probabilem. Etenim quæ magis authentica veritas, quàm datum apud hæreſes aut ſchiſmata Baptiſmum eſſe validum ac ratum? Et tamen Agrippini Carthaginenſis Epiſcopi Commenta effecerunt id, quod in canonicis ad ſanctum Amphilochium litteris ſcribit magnus Baſilius: *Si autem probibita eſt apud vos, ſicut & à Romanis, alicujus æconomiæ gratia, hæc Rebaptizatio, noſtra tamen oratio vires obtineat.* Palàm affirmat hanc rem eſſe oeconomiæ, & variæ apud varias Eccleſias conſuetudinis. Hoc eſt, eſſe utrimque probabilem, ideoque Eccleſias poſſe in ſuo ſenſu liberè abundare. Quod ipſum conſtanter ſenſit, & à ſua Synodo ſentiendum juſſit ſanctus Cyprianus. Hinc enim ad ipſam fuit præfatus: *Neminem judicantes, aut à jure Communionis aliquem, ſi diverſum ſenſerit, amoventes.* Ex eodem principio frequenter dixit: *Habet ſui arbitrii poteſtatem quiſque Epiſcopus, ſui actus rationem Domino redditurus.* Et ſanctum Stephanum Pontificem culpavit, non quòd Romæ ac per omnem Italiam vetaret rebaptizari, ſed quod rebaptizantes Eccleſias, ſectantes probabilem ſententiam, minaretur proſcribere & damnare. Cap. 47.

Hoc ipſum patet ex Catholica veritate, quæ aſſerit remiſſionem peccatorum in nobis fieri per intrinſecam habitualem gratiam, & ipſam infundi etiam parvulis. Quòd ſit Catholica veritas, disertè tradit in primo de peccatorum meritis ac remiſſionibus libro ſanctus Auguſtinus: *Sicut ille, in quo omnes vivificabuntur, præterquam quod ſe ad juſtitiam exemplum imitantibus præbuit, dat etiam ſui Spiritus fidelibus occultiſſimam gratiam, quam latenter infundit & parvulis; ſic & ille, in quo omnes moriuntur, præterqnam quod eis, qui Præceptum Domini voluntate tranſgrediuntur, imitationis exemplum eſt, occulta etiam tabe carnalis concupiſcentiæ ſuæ tabificavit in ſe omnes de ſua ſtirpe venientes.* Habitualis gratiæ à Chriſto Domino, & carnalis concupiſcentiæ ab Adamo etiam in parvulos traducem affirmat apud Eccleſias eſſe paris certitudinis. At verò longè aliter poſterioribus ſæculis ſcripſit hac de re ad Michaelem Arelatenſem Archi-Epiſcopum Innocentius tertius Pontifex: *Illud quod opponentes inducunt, fidem aut charitatem, aliasque virtutes parvulis, utpotè non conſentientibus, non infundi, à pleriſque non conceditur abſolutè, cùm propter hoc inter Doctores Theologos quæſtio referatur, aliis aſſerentibus per virtutem Baptiſmi parvulis quidem culpam remitti, ſed gratiam non conferri, nonnullis dicentibus dimitti peccatum, & virtutes infundi, habentibus illas quoad habitum, non quoad uſum, donec perveniant ad ætatem adultam.* Ecce veritatem, quam ſanctus Auguſtinus certam atque authenticam, Innocentius affirmat eſſe utrimque probabilem. Ita factum fuit per diſputationes Scholaſticorum Doctorum. Et probabilitas, licet diminui cœperit, adhuc permanſit tempore Viennenſis Conci- Cap. 9.

lii. Etenim adducta Innocentii verba laudat in primo Capitulo ad Titulum de ſumma Trinitate & fide Catholica Clemens quintus, atque adjungit: *Nos autem attendentes generalem efficaciam mortis Chriſti, quæ per Baptiſma applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem ſecundam, quæ dicit tam parvulis, quàm adultis conferri in Baptiſmo informantem gratiam & virtutes, tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum & Doctorum modernorum Theologiæ magis conſonam & concordem, ſacro approbante Concilio duximus eligendam.* Deo laus, nos altiùs profecimus. Sacra Tridentina Synodus avitam ſancti Auguſtini & totius tunc Eccleſiæ ſententiam repoſuit in fidei Canonem, & denuò fecit eſſe fidei articulum.

Hoc item contigit articulo, qui aſſerit matrimonium eſſe verum ac propriè dictum novi Teſtamenti Sacramentum. Eſt Evangelica veritas. Et tamen in Occidentalis Eccleſiæ hiſtoria ſcribit Jacobus Cardinalis de Vitriaco. *Sunt Eccleſiæ ſe-*
Cap. 36. *ptem principalia Sacramenta. Scilicet Baptiſmus, Confirmatio, Eucbariſtia, Pœnitentia, Matrimonium, Extrema-Unctio, & Conſecratio. Omnia iſta, præter Matrimonium, quantùm in ſe eſt, efficiunt quod ſignant, & augmentum gratiæ præſtant, niſi ab indignè ſuſcipientibus impediantur, ut finem in altero non conſequantur. Inſtituta enim ſunt ad ſignificandum & ſanctificandum. In Sacramento autem matrimonii non confertur cumulus vel augmentum gratiæ. Quia fit tantùm ad remedium contra carnis lapſum, quemadmodum comedere carnes conceditur Monacho, & balnea ægroto.* Quod ipſum tunc docuerunt Robertus Cardinalis Pullus, ac Petrus Pictavienſis. Quod item dati per hæreticum, ſimoniacum, aut intruſum Epiſcopum Ordines ſint validi ac firmi, & hodiè eſt & olim fuit dogma certum atque immobile: quòd tamen poſt laici Conſtantini intruſionem in Sedem Apoſtolicam, & præſertim poſt ſexti Gregorii tempora, fuerit graviter de hac re dubitatum apud Eccleſias, & utraque contradictionis pars fuerit probabilis, amplè demonſtravi in Scholis ad Acta ſancti Leonis noni. Plura ſunt iſtiuſmodi exempla.

Nolim præterire duo inſignia, quæ in libro de fide & operibus adducit ſanctus Auguſtinus: *Quoniam malorum Chriſtianorum mores, qui fuerunt antea etiam peſſimi, habuiſſe non videntur hoc ma-*
Cap. 19. *lum, ut alienas uxores ducerent viri, aut alienis viris fœminæ nuberent, indè fortaſſis apud quaſdam Eccleſias negligentia iſta ſurrepſit, ut in cathechiſmis competentium nec quærerentur nec repercuterentur hæc vitia. Atque indè factum eſt, ut inciperent & defendi. Quæ tamen in baptizatis rara ſunt adhuc, ſi ea nos negligendo non defenſa faciamus. Talem quippè in quibuſdam negligentiam, in aliis imperitiam, in aliis ignorantiam probabiliter Dominus ſomni nomine ſignificaſſe intelligitur, ubi ait:* cùm dormirent homines, venit inimicus, & ſuperſeminavit zizania. *Hinc autem exiſtimandum eſt, non ea primùm apparuiſſe in moribus; quamvis malorum Chriſtianorum, quoniam beatus Cyprianus in Epiſtola de Lapſis, cùm deplorando & arguendo multa commemoraret, quibus meritò dicit indignationem Dei fuiſſe commotam, ut intolerabili perſecutione Eccleſiam ſuam ſineret flagellari, hæc ibi omninò non nominat. Cùm etiam illud non taceat, & ad eoſdem mores malos pertinere confirmet, jungere cum infidelibus vincula matrimonii, nihil aliud eſſe aſſerens, quàm proſtituere gentibus membra Chriſti. Quæ noſtris temporibus jam non putantur eſſe peccata. Quamvis reverà in novo Teſtamento nihil indè præceptum eſt, & ideò hæc licere creditum eſt, aut velut dubium derelictum.*

Agit de ſui ſæculi conſuetudine, ex qua multæ Eccleſiæ ob alterius conjugis adulterium cenſebant ſolvi vinculum matrimonii, atque ita innocenti permittebant novum conjugium. Affirmat plura. Primò, quòd hæc licentia olim fuerit adeò ignota, ut nec à peſſimis attentaretur Chriſtianis. Hinc concludit eſſe adverſam Evangelio. Quod in hac fide Auguſtinus fuerit conſtantiſſimus, lucet ex ejus libris de adulterinis conjugiis, & ex quibuſdam Canonibus Africanis, conditis ad ejus conſilium. Quòd olim peſſimi etiam Chriſtiani iſtam licentiam nec cogitaverint, probat ex ſancti Cypriani ſermone de Lapſis, ubi glorioſus Martyr omnia ſui ſæculi vitia enumerat atque caſtigat, & tamen iſtius licentiæ nullam penitùs facit memoriam. Hinc Auguſtinus infert iſtam licentiam poſtmodò cœpiſſe, ac pedetentim in probabilem ſententiam profeciſſe per negligentiam, imperitiam, ac ignorantiam quorumdam Epiſcoporum. Quod ipſum in libris de Laica Inſtitutione demonſtrat venerabilis Jonas Epiſcopus Aurelianenſis: Et rectè dicunt. Iſta enim eſt ordinaria origo plu- J. 2. c. 7.
rium probabilium opinionum. Alia porta eſt quorumdam Scholaſticorum Doctorum nimia ſubtilizandi, atque ita quidlibet docendi audacia. Iſtud ergò eſt primum exemplum, in quo Auguſtinus docet certam veritatem declinaſſe in probabilem ſententiam.

Secundum exemplum eſt veritas, quæ aſſerit diſparis cultus conjugium eſſe & naturali, & Divino juri adverſum. Certè antiqui Patres hunc in ſenſum conſtanter intellexerunt Apoſtoli verba: *Cui vult nubat, tantùm in Domino.* Non ſolus Cyprianus, ſed etiam Tertullianus, aliique veteres ità intellexerunt. Et nos ipſorum veſtigiis hodiè firmi inſiſtimus. Verùm de ſuo ſæculo ſanctus Auguſtinus ſcribit: *Quæ noſtris temporibus jam non putantur eſſe peccata.* Utique per inductam ab adverſa conſuetudine ſententiam probabilem. Et hanc Auguſtinus non fuit auſus improbare. Hinc ſubjungit: *Quoniam reverà in novo Teſtamento nihil indè præceptum eſt. Et ideò aut licere creditum eſt, aut velut dubium derelictum.* Quod ipſum ſcribit in primo libro de adulterinis Conjugiis. Laudata Apoſtoli verba, *Cui vult nubat, tantùm in Domino,* commentatur in hunc modum: *Quod duobus modis accipi poteſt; Aut Chriſtiana permanens, aut Chriſtiano nubens. Non enim tempore revelati Teſtamenti novi, in Evangelio, vel ullis Apoſtolicis litteris ſine ambiguitate declaratum eſſe recolo, utrùm Dominus prohibuerit fideles infidelibus jungi.* Et certè etiam ſancta Monica nupſerat viro gentili.

Sanctus Auguſtinus in laudato de fide ac operibus libro pergit de ſuo priori exemplo: *Quiſquis uxorem in adulterio deprehenſam dimiſerit, & aliam duxerit, non videtur æquandus eis, qui excepta cauſa adulterii dimittunt & ducunt. Et in ipſis Di-*

vinis

vinis ſententiis ita obſcurum eſt, utrum & iſte, cui quidem ſine dubio adulteram licet dimittere, adulter tamen habeatur, ſi alteram duxerit, ut quantùm exiſtimo, venialiter ibi quiſque fallatur. Affirmat duo. Primò, quòd ſuo tempore iſta ſententia fuerit reverà probabilis. Nec eam, licèt ipſe contrarium ſenſerit, fuit auſus damnare. Deindè nobis inſigniter oſtendit, quænam ſententia ſit reverà probabilis. Hanc quidam ita definiunt: *Probabilis opinio eſt, quæ certitudinem non habens, vel gravi authoritate, vel non modica ratione nititur. Authoritas gravis cenſeri debet, quæ eſt ſaltem unius viri docti & probi.* Longè aliter ſanctus Auguſtinus: veraciter probabilem opinionem vult in ſacris Litteris, adeoque & in ſacris Canonibus, ſanctis Eccleſiæ Patribus, aliiſque Theologicis locis eſſe adeò obſcuram, ut utraque contradictionis pars in ipſis fundamenta habeat, & ad veritatis fundum ſine ſingulari Divinæ gratiæ lumine non poſſit pertingi.

Hinc fieri poteſt, ut inter contradictorias opiniones utraque ſit dubia, neutra probabilis. Inſigniter hoc idem ſanctus Auguſtinus tradit in ſeptimo libro de Baptiſmate contra Donatiſtas. Proponit quæſtionem: an mimicè ac joculatoriè datum atque acceptum Baptiſma ſit validum ac
Cap. 53. ratum? Et proſequitur: *Nobis tutum eſt in ea non progredi aliqua temeritate ſententiæ, quæ nullo in Catholico regionali Concilio cœpta, nullo plenario Concilio terminata ſunt; id autem fiducia ſecuræ vocis aſſerere, quod in gubernatione Domini Dei noſtri, univerſalis Eccleſiæ conſenſione roboratum eſt.* Et ſtatim infra: *Ubi neque ſocietas ulla eſſet ita credentium, neque ille qui ita acciperet, ita crederet, ſed totum ludicrè, & mimicè, & joculatoriè ageretur, utrùm approbandus eſſet Baptiſmus, qui ſic daretur, Divinum judicium per alicujus revelationis oraculum, concordi oratione, & impenſis ſupplici devotione gemitibus, implorandum eſſe cenſerem, ita ſanè ut poſt me dicturos ſententiam, ne quid jam exploratum & cognitum adferrent, humiliter exſpectarem.* Agit de caſu, quo ipſum in tali Synodo conſtitutum non præcederent tales Suffragatores Epiſcopi, quorum judicium comprobaret. Opinionem, ut ſit probabilis, vult eſſe probatam ſaltem ab aliquo, non dumtaxat Provinciali, ſed Regionali, id eſt, Diœceſano, Catholico Concilio: quod judicare non poſſit, niſi ex ſacris litteris, prioribus Canonibus, ſanctis Eccleſiæ Patribus, aut aliis ſimilibus Chriſtianæ doctrinæ fontibus. Quò uſque talia non ſuffragentur fundamenta, cenſet neutram partem eſſe probabilem, ideoque quæſtionis fundum à Divina Clementia expoſtulandum. Et hoc ſancti Auguſtini judicium in ſua Romana Synodo, de exſufflandis Simoniacorum Ordinationibus tractante, probavit ſanctus Leo nonus, de quo in litteris ad Henricum Ravennæ Archi-Epiſcopum ſcribit ſanctus Petrus Damiani: *Venerabilis Papa in poſtrema Synodo omnes Epiſcopos ex Divina obteſtatione rogavit, quatenùs Dei miſericordiam in commune depoſcerent, ut quid ſuper hoc ſcrupuloſo negotio decernendum eſſet, nutantibus revelaret.* Hæc Epiſtola eſt præfatio ad librum *Gratiſſimum*.

CAPUT III.

Oſtenditur quod Eccleſia Catholica circa humanas Leges ſemper permiſerit uti ſententia probabili.

HUmanarum legum præcipuæ ſunt Canones Apoſtolici. Et inter hos magnus ac manifeſtus eſt hic: *Oportet Epiſcopum ac Diaconum eſſe unius uxoris virum.* Pleræque ſub cælo Eccleſiæ ipſum ſemper intellexerunt non dumtaxat adversùm ſimultaneè, ſed etiam adversùm ſucceſſivè Bigamos. Attamen Theodoretus, Cyri in Euphrateſia Provincia Epiſcopus, cùm quibuſdam aliis ſenſit contrarium. Etenim adducta Apoſtoli ad Timotheum verba commentatur: *Olim conſueverant & Judæi & Græci cum duabus, & tribus, & pluribus etiam uxoribus ſimul jungi lege matrimonii. Quidam ergò dixerunt Divinum Apoſtolum dixiſſe eum, qui cum una ſola uxore pudicè cohabitat, dignum eſſe, qui ordinetur Epiſcopus. Neque enim ſecundum, inquiunt, rejecit matrimonium.* Demonſtrat ſecundas ſucceſſivè nuptias eſſe innoxias, ac permitti ab Evangelio, atque concludit: *Hæc & alia id genùs conſiderans, admitto eorum interpretationem, qui ſic intellexerunt.* Nec dumtaxat ſpeculativè hæc Theodoretus defendit, ſed & opere explevit. Etenim ſucceſſivè Bigamum Irenæum propriis manibus conſecravit in Metropolitam Tyriorum. Et in litteris ad Domnum Antiochiæ Patriarcham edicit magnos patronos iſtius ſuæ ſententiæ: *Quod ad Irenæi Bigamiam* Ep. 110 *attinet, dicimus Majorum veſtigiis nos inhæſiſſe. Nam & beatæ ac ſanctæ memoriæ Alexander, qui Apoſtolicam hanc Sedem rexit, unà cum beatiſſimo Acacio Berrœæ Epiſcopo beatæ memoriæ Diogenem bigamum ordinavit. Eodemque modo beatus Praylius Domninum Cæſareæ, qui bigamus item erat. Conſuetudinem ergò ſecuti ſumus, & viros illuſtres, ſcientiaque & vita celeberrimos. Et multa etiam alia hujuſmodi minimè ignorans beatæ memoriæ Proclus, Conſtantinopolitanorum Epiſcopus, & Ordinationem ipſe admiſit, & laudans atque admirans reſcripſit, ſimiliter etiam Ponticæ Diœceſios primarii Deo cariſſimi Epiſcopi: & Palæſtini omnes. Neque ulla orta eſt hac de re controverſia. Et iniquum ducimus virum damnare multis ac variis egregiis facinoribus illuſtrem.*

Hic Irenæus eſt ille Comes, qui in Epheſino Concilio favit factioni & violentiis Joannis Patriarchæ Antiocheni, viſus eſt faviſſe & Neſtorio, ideoque ab Imperatore Theodoſio, quem in eundem favorem circumſcripſerat, poſt detectas fraudes fuit privatus cingulo, & Regia ejectus. Et tunc à primæ Phœniciæ Epiſcopis fuit electus in Metropolitam, & ab amico Theodoreto conſecratus. Verùm indignatus Princeps juſſit ejici hominem, ac degradari ob duas cauſas. Primò, quòd Neſtorium fœteret. Secundò, quòd *poſt ſecundas nuptias eſſet contra Apoſtolicos Canones conſecratus.* Hoc Edictum impugnat in adductis litteris, & non ſolius Irenæi, ſed & proprii operis apologum agit Theodoretus, & conſtanter aſſeverat ſe rectà egiſſe. Eò quod egiſſet ex ſententia veraciter probabili. Et ipſam

eſſe talem multis demonſtrat. Primò, quòd ſit doctrina Majorum. Et quidem magnorum virorum. Nempè ſancti Alexandri, nuper Antiocheni Patriarchæ, itemque Praylii laudatiſſimi Epiſcopi Hieroſolymitani. Affirmat ipſos non dumtaxat ita ſenſiſſe, ſed & practicaſſe. Item ſuum factum affirmat non ſolummodò non diſplicuiſſe, ſed omninò placuiſſe etiam ſancto Proclo Conſtantinopolitano Epiſcopo. Item primariis Ponticorum Epiſcopis, & omnibus Palæſtinis. Hinc concludit ſe non ex temeraria, ſed egiſſe ex plenè probabili ſententia. Et videtur toti Eccleſiæ perſuaſiſſe. Etenim Irenæus videtur manſiſſe Epiſcopus, & apud Tyrum Epiſcopus deceſſiſſe. Ejus regradati aut ejecti nulla exſtat memoria. Iſtud Theodoſii edictum exſtat poſt Epheſinam Synodum.

Theodoretus rectè affirmat ſuum opus placuiſſe etiam ſancto Proclo. Etenim ſanctus Proclus fuit diſcipulus ac Diaconus ſancti Joannis Chryſoſtomi, qui ad Apoſtoli verba, *Oportet Epiſcopum eſſe unius uxoris virum*, ſcribit in decima homilia ſuper iſtam epiſtolam: *Apoſtolus non veluti hoc ſanciens ſcribit, quaſi non liceat abſque uxore Epiſcopum fieri, ſed ejus rei modum conſtituit. Judæis quippè licitum erat etiam ſecundo matrimonio jungi, & duas itidem habere ſimul uxores. Quidam verò ita intelligunt, ut ad Epiſcopatum aſſumatur is, qui fuerit vir unius uxoris.* Qui ſimultaneè non fuerit bigamus. Et ſententiam omninò cenſet probabilem. Nempè ſanctus Joannes unà cum laudato Patriarcha Alexandro fuerat Patriarchæ Flaviani Presbyter in Antiochena Eccleſia, atque ita iſtic didicerat illam ſententiam. Eandem iſtic didicerat Theodoretus. Iſtius Eccleſiæ Doctores omninò reſpicit in litteris ad Oceanum etiam ſanctus Hieronymus, ſcribens iſtum Apoſtolicum Canonem exponi variè à variis, & pergens: *Ex Judæis erat Apoſtolus. Prima Chriſti Eccleſia de Iſrael reliquiis congregabatur. Sciebat lege conceſſum, & exemplo Patriarcharum ac Moyſi familiare populo noverat in multis uxoribus liberos ſpargere. Ipſis quoque Sacerdotibus hujus licentiæ patebat arbitrium. Præcipit ergò, ne eandem licentiam Eccleſiæ ſibi vendicent Sacerdotes; ne bina pariter & trina conjugia ſortiantur, ſed ut ſingulas uno tempore uxores habeant.* Eadem de re ſcribit in commentario Apoſtolicæ ad Titum epiſtolæ: *Quidam de hoc loco ita ſentiunt. Judaicæ, inquiunt, conſuetudinis fuit vel binas habere uxores, vel plures. Quod etiam in veteri lege de Abraham & Jacob legimus. Et hoc volunt eſſe præceptum, ne is, qui Epiſcopus eligendus eſt, uno tempore duas pariter habeat uxores.* Sanctus Hieronymus etiam vixit in Antiochena Eccleſia: Ejus ergò reſpicit ſententiam. Et omninò cenſet probabilem. Hinc addit in litteris ad Oceanum: *Ne contentioſum clames eſſe, quod diximus, &c.* Hoc eſt, parùm refert, quòd hæc expoſitio multis non placeat. Et certè fateor oppoſitam, quæ nunc certa eſt, ſententiam etiam tunc fuiſſe probabiliorem ac tutiorem. Ex quo lucet, quòd ſanctus Alexander, Praylius, Theodoretus, aliique plures iſtius notæ viri & docuerint & practicaverint, probabiliori & tutiori relicta, ſententiam minùs probabilem ac tutam. Interim verè tutam, vereque probabilem.

Ep. 83. cap. 2.

Apud antiquos Eccleſiæ Patres, qui iſtum Apoſtolicum Canonem cenſebant intelligendum etiam de ſucceſſiva bigamia, fuit & alia quæſtio. Quidam cenſebant à ſolis poſt Baptiſma iteratis nuptiis quem fieri irregularem, alii cenſebant fieri à quibuſcumque: præſertim ſi alteræ ſaltem fuiſſent initæ poſt ſacrum Lavacrum. Et hanc ſententiam conſtantiſſimè tenuit Romana Eccleſia. Et plures Latinæ. Eſt res omnibus eruditis exploratiſſima. Aſt Hiſpaniarum Eccleſia tenuit oppoſitum. Et plures ipſi adſenſerunt. Etenim hac de re ſcribit in adducta ad Oceanum epiſtola ſanctus Hieronymus: *Carterius, Hiſpaniæ Epiſcopus, homo & ætate vetus & Sacerdotio, unam antequam baptizaretur, alteram poſt Lavacrum, priore mortua, duxit uxorem, & arbitraris eum contra Apoſtoli feciſſe ſententiam, qui in catalogo virtutum Epiſcopum unius uxoris virum præceperit ordinandum. Miror autem te unum protraxiſſe in medium, cùm omnis mundus his Ordinationibus plenus ſit. Non dico de Presbyteris, non de inferiori gradu, ad Epiſcopos venio: quos ſi ſingulatim voluero nominare, tantus numerus congregabitur, ut Ariminenſis Synodi multitudo ſuperetur.* Et adversùs iſtam Hiſpaniæ opinionem Siricius Pontifex ſcripſit ſuas ad Himerium Tarraconenſem Archi-Epiſcopum Decretales litteras, quæ & hæc habent: *Didicimus licenter ac liberè inexploratæ vitæ homines, quibus etiam fuerunt numeroſa conjugia, ad præfatas* Epiſcopi *dignitates adſpirare.* Affirmat eſſe contra Apoſtolicum Canonem: *Oportet Epiſcopum eſſe unius uxoris virum.* Omninò agit adversùs unum Baptiſmo prius, aliud ipſo poſterius conjugium. Lucet ex ſancti Innocentii primi ad Toletanam Synodum ſimilibus litteris, palàm aſſerentibus iſtam ſolam Bigamiam in Hiſpanis reprobari. Nempè omnis Hiſpania profitebatur ex bino poſt Baptiſmum conjugio contrahi irregularitatem. Ep. 23. cap. 6.

Interim his omnibus non commotus ſanctus Hieronymus permanſit firmus in ſua ſententia. Etenim de hac re ſcripſit etiam in commentario Apoſtolicæ ad Titum epiſtolæ: *Multi ſuperſtitioſiùs magis quàm veriùs; etiam eos qui cùm Gentiles fuerint, & unam uxorem habuerint, qua amiſſa poſt Baptiſmum Chriſti alteram duxerint, putant in Sacerdotio non legendos. Cùm utique ſi hoc obſervandum ſit, illi magis ab Epiſcopatu arceri debeant, qui vagam per meretrices ante exercentes libidinem, unicam Regenerati uxorem acceperunt, & multò deteſtabiliùs ſit fornicatum eſſe cum pluribus, quàm Bigamum reperiri.* Ecce communem ſententiam conſtanter affirmat eſſe ſuperſtitioſam potiùs, quàm veram. Quod ipſum docuit firmiùs etiam in aliis locis. Ejuſdem ſententiæ fuiſſe Illyricianam Eccleſiam lucet ex laudati Innocentii litteris ad Rufum Archi-Epiſcopum Theſſalonicenſem. Et neſcio cui Chryſogono, Ruffini diſcipulo, iſtam doctrinam culpanti, in libris adversùs Ruffinum laudatus Hieronymus reſpondet: *Audio præterea objici mihi à Chryſogono, Sectatore Ruffini, cur in Baptiſmate dixerim univerſa peccata dimitti, & mortuo bimarito novum virum in Chriſto reſurgere, atque iſtiuſmodi Sacerdotes in Eccleſiis eſſe nonnullos. Cui brevi ſermone reſpondebo: habent libellum, quem in crimen vocant. Ille reſpondeat.* Ep. 22. Lib. I. cap. 7.

deat: Hunc ſua diſputatione ſubvertat. Et ſcripta ſcriptis arguat. Quid auſteritate frontis, & contractis rugatiſque naribus concava verba trutinatur, & ſanctitatem apud vulgus ignobile ſimulato rigore mentitur? Audiat nos iterùm proclamantes veterem Adam in Lavacro totum mori, & novum cum Chriſto in Baptiſmate ſuſcitari: perire Choicum, & naſci ſupercœleſtem. Hæc dicimus, non quod ipſi, propitio Chriſto, hac quæſtione teneamur, ſed interrogati à fratribus, quid nobis videretur, reſpondimus, nulli præjudicantes ſequi quod velit, nec alterius Decretum noſtra ſententia ſubvertentes.

Maturè notanda ſunt hæc verba: *Quid auſteritate frontis, & contractis rugatiſque naribus concava verba trutinatur, & ſanctitatem apud vulgus ignobile ſimulato rigore mentitur?* Etenim quadrant & in noſtra tempora. Notanda ſunt & hæc verba: *Nulli præjudicantes ſequi quod velit.* Sunt deſumpta ex erratica ſancti Cypriani Synodo. Notanda ſunt item hæc: *Nec alterius Decretum noſtra ſententia ſubvertentes.* Uti ſanctus Cyprianus in ſancti Stephani Pontificis, ita ſanctus Hieronymus in Siricii contra Hiſpanos Decretum iſta dixit. Hinc ſequitur: *Neque enim ambimus Sacerdotium, qui latemus in cellulis. Nec humilitate damnata, Epiſcopatum auro redimere feſtinamus. Nec electum Pontificem à Deo, rebelli cupimus mente jugulare.* Inter Siricium Pontificem ac ſanctum Hieronymum interceſſit aliquid humani diei: hinc quædam hujus dicta ſunt veneranda quidem, attamen admiranda potiùs, quàm imitanda. Interim conſtanter docuit probabilem ſententiam eſſe ſecuram ac tutam. Etiam minùs probabilem. Quis enim non videat præſentem illius ſententiam fuiſſe hujuſmodi?

CAPUT IV.

Oſtenditur quòd Catholica Eccleſia etiam circa Divini juris materiam ſemper nos permiſerit uti ſententia probabili.

Quòd iſtiuſmodi errantes ac operantes, dummodo tamen ex ſententia verè probabili errent ac operentur, Catholica Mater Eccleſia ſemper cenſuerit eſſe extra æternæ damnationis, adeoque & gravis peccati periculum, manifeſtè patet ex ſancti Cypriani errore & lapſu circa Rebaptiſmum. Quod Cyprianus, etiam poſt ſibi oppoſita ſancti Stephani Pontificis Edicta, non niſi venialiter deliquerit, conſtanter ac deferrè docet ſanctus Auguſtinus. In primo de Baptiſmate contra Donatiſtas libro amplè exaggerat magnam pacifici Cypriani charitatem, iſtius à Divina Providentia permiſſi in ipſo lapſus
Cap. 18. adducit varias rationes, atque concludit: *Quod ergò ille vir ſanctus de Baptiſmo aliter ſentiens, quàm ſe res habebat, in Catholica unitate permanſit, & charitatis ubertate compenſatum eſt, & paſſionis falce purgatum.* Affirmat iſtum errorem ſanctitati & charitatis ubertati fuiſſe conjunctum, adeoque non fuiſſe, niſi veniale peccatum. Hinc & in ſequenti capite ſcribit: *Illum nævum in candore ſanctæ animæ charitatis ubera contegebant.* Affirmat errorem iſtum fuiſſe *non tartareæ fœditatis fuliginem*, ſed quempiam *nævum in candore ſanctæ animæ*. Et in quinto libro ſcribit: *Cypriani Erratum cooperiebat unitatis charitas, quamdiu ineſſet* Cap. 2.
iſta, non diabolica diſſenſio, ſed humana tentatio, donec eis, ſicut dicit Apoſtolus, ſi quid aliter ſapiebant, Dominus revelaret. Per humanam, ab Apoſtolo memoratam in epiſtola ad Philippenſes, tentationem ſanctus Auguſtinus paſſim intelligit veniale peccatum. Eodem in libro adducit ferè integras ſancti Cypriani litteras ad Jubajanum Epiſcopum, atque adjungit: *In his verbis multa conſideranda ſunt, quibus in hoc viro, qui dilexit decorem domus Domini, & locum tabernaculi habitationis ejus, Chriſtianæ charitatis fulgur eluxit. Primò, quia id, quod ſenſit, non tacuit. Deinde, quia tam manifeſtè & pacificè protulit. Quia cum his, qui aliud ſentiebant, Eccleſiaſticam pacem tenuit. Quia in unitatis vinculo tantam ſalubritatem eſſe intellexit. Quia eam tantùm dilexit, & ſobriè cuſtodivit. Quia vidit & ſenſit etiam diverſa ſentientes poſſe ſalva charitate ſentire. Neque enim cum malis tenere ſe diceret Divinam concordiam & Dominicam pacem. Bonus quippè habere cum malis pacem poteſt; tenere autem cum eis pacem non poteſt, cum ipſi non tenent. Poſtremò quia nemini præſcribens, neque præjudicans, quò minùs quiſque Epiſcoporum quod putat faciat, habens arbitrii ſui liberam poteſtatem, etiam nobis qualibuſcumque locum dedit pacificè ſecum iſta tractandi. Præſens eſt enim, non ſolùm per litteras ſuas, ſed etiam per ipſam, quæ in ipſo maximè viguit, & mori nunquam potuit, charitatem. Huic ergò inhærere & conglutinari deſiderans, ſi non impediar inconvenientia peccatorum meorum, orationibus ejus adjutus diſcam, ſi potero, per litteras ejus, quanta pace per eum Dominus Eccleſiam ſuam, & quanto ſolatio gubernaverit. Et per ejus ſermonis affectum viſceribus humilitatis indutus, ſi quid verum ſentio cum orbe terrarum, non ei præponam cor meum, nec in eo ipſo, quod aliter ſentiens, non tamen diremptus eſt ab orbe terrarum. Majus quippè in eo virtutis robur eminuit, cùm iſta quæſtio necdum diſcuſſa nutaret, quod aliter ſentiens quàm multi Collegæ, tantam moderationem obtinuit, ut Eccleſiæ Dei ſanctam ſocietatem nulla ſchiſmatis labe truncarit, quàm ſi omnia non ſolùm veraciter, ſed etiam pariter ſine iſta virtute ſentiret.* Hæc verba omninò videntur ſanctum Cyprianum non dumtaxat à mortali, ſed inſuper ab omni veniali peccato expurgare. Et hunc ſenſum ſanctus Auguſtinus repetit atque inculcat in multis etiam aliis locis.

In adducto teſtimonio ſunt quædam notanda. Præſertim hæc verba: *Quia nemini præſcribens, neque præjudicans. &c.* laudant ſancti Cypriani præfationem ad ſuam erraticam Synodum: *Supereſt ut de hac ipſa re ſinguli quid ſentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut à jure Communionis aliquem, ſi diverſum ſenſerit, amoventes. Neque enim quiſquam noſtrum Epiſcopum ſe eſſe Epiſcoporum conſtituit, aut tyrannico terrore ad obſequendi neceſſitatem Collegas ſuos adigit, quando habeat omnis Epiſcopus pro licentia libertatis & poteſtatis ſuæ arbitrium proprium, tamque judicari ab alio non poſſit, quàm nec ipſe poteſt alium judicare. Sed exſpectamus univerſi judicium Domini* JESU *Chriſti, qui unus & ſolus habet poteſtatem & præponendi nos in Eccleſiæ ſuæ gubernatione, & de actu noſtro*

Judi-

judicandi. Hæc optimi atque pacifici Cypriani verba omnes orthodoxos Doctores docent, quòd mutuas ſententias, licèt improbent, judicare non poſſint, longè minùs damnare. Nec ſeſe mutuò onerare elogiis. Servanda eſt, quam ſanctus Auguſtinus commendat, fraternæ charitatis moderatio. Quòd omnes ex caſto Divinæ veritatis amore doceant, debemus de Collegis præſumere, ideoque niſi manifeſtè devient, non damnare. Etenim nec privatus Doctor, immò nec quis ſingularis Epiſcopus, ſed ſola Apoſtolica ſancti Petri Cathedra poteſt dogmaticas quæſtiones dirimere. Quouſque illa utramque partem ſuſtinet, neutra poteſt alteram proſcindere.

Et præſentis opinionis probabilitas non ſolùm cum ſua Synodo Cyprianum, ac plures tunc aliarum etiam Diœceſeon Epiſcopos, ſed etiam poſt Nicænæ Synodi Decreta ſanctum Athanaſium, magnum Baſilium, ſanctum Cyrillum Hieroſolymitanum, ſanctum Optatum Milevitanum, aliosque plures Ægypti, Ponti, Syriæ, ac Africæ Epiſcopos purgavit à mortali peccato. Planè enim exiſtimo, quòd Ægyptii cum ſuo Patriarcha Athanaſio, Pontici cum ſuo primate Baſilio, quidam Palæſtini cum ſancto Cyrillo, quidam Africani Epiſcopi ſenſerint cum ſancto Optato. Quòd aliqui inſuper Aſiatici cum ſancto Baſilio ſenſerint, evincunt propoſitæ huic quæſtiones per ſanctum Amphilochium Metropolitam Iconienſem. Quinimmò ſanctus Cyprianus conſtanter cenſuit etiam Agrippinum, primum iſtius erroris auctorem, non peccaſſe. Etenim ipſum
Ep. 71. in litteris ad quintum Mauritaniæ Epiſcopum appellat *bonæ memoriæ virum*. Hoc ipſum repetit in litteris ad Jubajanum Epiſcopum. Quod ipſum
Ep. 73. videtur in libro de unico Baptiſmo ſentire ſanctus Auguſtinus, docens Agrippinum ad ejus Synodales Collegas perſtitiſſe in Catholica unitate, ubi charitas operit multitudinem peccatorum. Interim Agrippinum nullibi laudat, nec ornat encomiis. Et certè primi ſimilium novitatum auctores ſolent graviter delinquere. Caſtus quærendæ veritatis amor, & adjuncta Africanæ Synodi auctoritas poſſint Agrippinum à gravi delicto excuſaſſe.

Quòd Divina Evangelii lex non minùs Reordinationes, quàm Rebaptizationes vetet ac damnet, eſt conſtans Eccleſiæ fides, firmata per plures Synodos. Et tamen poſt laici Conſtantini intruſionem in Cathedram Apoſtolicam ſummi doctrina & ſanctitate viri datas ab intruſis, hæreticis, ac ſimoniacis Epiſcopis Conſecrationes exſufflarunt atque iterarunt. Etiam Romani Pontifices. Et certum eſt ipſos graviter non peccaſſe. Quòd nempè probabilis tunc eſſet iſta ſententia. Pluribus hæc oſtendi in Scholiis ad Acta ſancti Leonis noni ac ſancti Gregorii ſeptimi. Vice verſa ſanctum Extremæ Unctionis Sacramentum ſemper iteravit Eccleſia. Ex jure Divino. Attamen undecimo ac duodecimo Chriſti Domini ſæculo quidam docuerunt contrarium. Et præſertim apud Monachos ſententia adeò invaluit, ut conſuetudo vetaret iterari. Nec Goffredo Vin-
Lib. 2. docinenſi Abbati, viro doctiſſimo, contraria
Epiſt.19 clamanti, voluerunt illi acquieſcere. Hinc ipſe
20. quæſtionem retulit ad ſanctum Ivonem Carnutenſem Epiſcopum, & ab ipſo recepit eruditum Reſcriptum, cui Monachi videntur acquieviſſe. Infirmos, qui in alia infirmitate iſtud Sacramentum acceperant, ſine ipſo deſerere erat gravis er- Ep. 255.
ror, dura injuria. Interim nec Goffredus, nec ſanctus Ivo iſtos Monachos damnavit de gravi delicto. Quòd conſuetudo tunc eſſet probabilis. Etiam hodiè eſt intricata, & utrimque probabilis quæſtio, an fidelis lapſus, qui neque in ullam pœnitentiæ claſſem ſe dedit, nec ullum converſi cordis manifeſtativum, ac verbalis confeſſionis vicarium ſignum protulit, poſſit ſacramentaliter abſolvi. Et certum eſt alteram partem in Divinum jus impingere. Etiam æquè certum eſt, neutram mortaliter peccare. Ob probabilia utriuſque opinionis fundamenta.

CAPUT V.

Præcedens aſſertio demonſtratur per alia inſuper exempla.

AN fidele conjugium per naturalem, an per Evangelicam legem ſit indiſſolubile, eſt quæſtio inter Doctores. Quòd tamen aut utraque, aut certè poſterior lex ipſum vetet diſſolvi, jam pridem non dubitavit Latina Eccleſia. Et hanc doctrinam conſtantiſſimus ſemper tenuit ſanctus Auguſtinus. Lucet ex ejus libris de adulterinis conjugiis. Ejuſdem opus eſt hic ſecundi
Milevitani Concilii Canon: *Placuit ut ſecundùm* Can. 17.
Evangelicam & Apoſtolicam diſciplinam, neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa à marito, alteri conjungantur, ſed ita maneant, aut ſibimet reconcilientur. Quod ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur. In qua cauſa legem Imperialem petendam promulgari. Nempè oppoſita, quæ per adulterium cenſebat ſolvi conjugale vinculum, ſententia erat tunc etiam apud Afros adeò communis atque probabilis, ut ſanctus Auguſtinus ac omnis iſta Synodus citra Imperialem legem deſperarent executionem ac obedientiam ſui Canonis. Et legem non impetrarunt. Etenim ad quinti ſæculi annum decimum ſextum facta eſt iſta Synodus: & regnans tunc per Occidentem Honorius noluit iſti Canoni adverſam magni Conſtantini legem abrogare aut circumducere. Immò ipſe quinto poſt anno novam eadem de re legem ſcripſit ad Palladium Prætorio Præfectum, & Conſtantini Sancita confirmavit. Habes has leges in tertio Theodoſiani Codicis libro ad titulum de Repu-
diis. Hac de cauſa ſanctus Auguſtinus ſcripſit Tit. 16.
laudatos libros de adulterinis conjugiis. *Scripſi*, cap. 12.
inquit in ſecundo Retractationum libro, *duos li-* Cap. 57.
bros de adulterinis conjugiis, quantùm potui ſecundùm ſcripturas, cupiens ſolvere difficillimam quæſtionem. Quam non potuit per Imperialem legem, conatus eſt ſolvere per Divinas ſcripturas. Et meritò appellat difficillimam quæſtionem. Quod
ipſum repetit in laudatis libris: *His ita pro meo* Lib. 1.
modulo pertractatis atque diſcuſſis, quæſtionem ta- cap. 25.
men de conjugiis obſcuriſſimam & implicatiſſimam eſſe non neſcio. Nec audeo profiteri omnes ſinus ejus vel in hoc opere, vel in alio me adhuc explicaſſe, vel jam poſſe, ſi urgear, explicare. Profitetur oppoſitam ſententiam eſſe probabilem.

Hoc ipſum profitetur in libro de fide & operi-
Cap. 19. bus: *De concubina, ſi profeſſa fuerit nullum ſe alium cognituram, etiamſi ab illo, cui ſubdita eſt, dimittatur, meritò dubitatur, utrùm ad percipiendum Baptiſmum non debeat admitti. Quiſquis etiam uxorem in adulterio deprehenſam dimiſerit, & aliam duxerit, non videtur æquandus eis, qui excepta cauſa adulterii dimittunt & ducunt. Et in ipſis Divinis ſententiis ita obſcurum eſt, utrum & iſte, cui quidem ſine dubio adulteram licet dimittere, adulter tamen habeatur, ſi alteram duxerit, ut quantùm exiſtimo, venialiter ibi quiſque fallatur. Quamobrem quæ manifeſta ſunt impudicitiæ crimina, omni modo à Baptiſmo prohibenda ſunt, niſi mutatione voluntatis & pœnitentia corrigantur; quæ autem dubia, omni modo conandum eſt, ne fiant tales conjunctiones. Quid enim opus eſt in tantum diſcrimen ambiguitatis caput mittere? Si autem factæ fuerint, neſcio utrùm ii qui fecerint, ſimiliter ad Baptiſmum non videantur debere admitti.* Palàm profitetur hanc rem eſſe adeò dubiam, ut circa ipſam venialiter erretur.

Et docet varia. Primò, quod illi, qui excepta fornicationis cauſa legitimas uxores dimittunt, & alias ducunt, ſint palam adulteri, ideoque ſine pœnitentia admitti non poſſint ad Sacramenta Baptiſmatis aut Reconciliationis. Quod ipſum docet poſtremo capite primi libri de adulterinis conjugiis. Docet adversùm præfatas Romani Imperii leges, quæ ex aliis inſuper cauſis permittebant & dimitti & duci. Secundò docet illorum, qui ex fornicationis cauſa dimittunt & ducunt, rationem eſſe dubiam. Eos interim iſtis aliis nullo modo eſſe æquandos. Tertiò docet tales conjunctiones non fieri ſine gravi peccato. Fundat ſe in communi regula: *In dubiis eligenda eſt pars ſecurior. Qui amat periculum, peribit in illo.* Quartò docet eos, qui talia conjugia bona fide jam inierunt, & nolunt ipſa dimittere, non debere repelli à Baptiſmate, adeoque nec à Reconciliatione. De iſtis conjugiis docet iſtud ipſum, quod Tertullianus & alii antiqui ante Conſtantini Imperium Patres docuerunt de militia: docuerunt fidelem ſub infideli Principe non poſſe fieri militem, antea tamen ſuſceptam militiam non debere dimitti. Auguſtinus ita docuit, quòd ſuam ſententiam duceret firmam, ideoque oppoſitam cenſeret non eſſe tutam in praxi. Et hinc lucet, quòd Doctor rem non ſibi, ſed aliis probabilem non poſſit ſuadere, immò nec permittere contra proprium judicium. At verò tales bona ac ſimplici fide conjugatos ſanctus Auguſtinus permiſit admitti ad Sacramenta. Licet invitus. Ex quo vides, quòd pœnitentem, qui probabili, licet noſtro judicio contraria, ſententia fulcitur, & ab ipſa non vult recedere, poſſimus admittere ad ſalutis Sacramenta, immò & debeamus. Et ratio eſt manifeſta. Quia probabilem in Eccleſia ſententiam, licet improbare poſſimus, damnare tamen non poſſumus, ideoque nec ejus Doctores aut Sectatores. Sequi debemus laudatam ſancti Cypriani regulam: *Nemine, qui contrarium ſenſerit, judicantes, aut à communione*, adeoque & Sacramentis, *removentes.* Sanctus Auguſtinus palàm docet iſtius matrimonii retentionem non eſſe, niſi veniale peccatum.

Magni tunc viri, immò magnæ Synodi docuerunt etiam inchoationem talis matrimonii non eſſe peccatum. Quòd Græci paſſim ita docuerint, lucet ex Imperatoris Juſtiniani legibus, legibus Leonis ſapientis, & variis Decretis exiſtentibus in jure Græco-Romano. Etiam ex variis ipſorum authenticis Patribus. Inter hos ſanctus Aſterius, Amaſenus Epiſcopus, Heleno-Ponti Metropolita, in erudita ſuper decimum nonum ſancti Matthæi caput homilia graviter invehitur in illos, qui civili lege fulti uxores mutabant uti veſtes, atque concludit: *Hoc ratum, & omninò perſuaſum habete, excepta morte ac adulterio, nulla ex cauſa matrimonium dirimi.* Quin & inter articulos, de quibus in Florentino Concilio Latini poſt concluſam unionem poſtularunt à Græcis rationem ac expurgationem, fuit & hic: *Quare conjugia dirimitis, dicente Domino, quod Deus conjuxit, homo non ſeparet?* Et Synodalia Acta adjungunt: *hæc à Latinis objecta Mitylenenſis Canonicè omnia, legitimeque diſſolvit, præterquam duo, de quibus Papa ſignificavit Imperatori.* Horum unum erat: *Cur matrimonia dirimantur. Latinis contradicentibus legem nihil valere adversùs Domini vocem, quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Nempè Dorotheus Mitylenenſis Metropolita adduxerat præfatas Romanorum leges, & Latini repoſuerunt ipſas non prævalere Evangelio. Interim Eugenius Pontifex duxit unionem ob iſtum articulum non eſſe circumducendam aut ſuſpendendam. Permiſit Græcos cum ſuo avito more abire.

Quòd plures Latinorum authentici Patres eandem ſententiam docuerint, eſt omnibus notum. Nam & prima, certè numeroſiſſima, Arelatenſis Synodus habet: *De his qui conjuges ſuas in* Can. 10. *adulterio deprehendunt, & iidem ſunt adoleſcentes fideles, & prohibentur nubere, placuit ut in quantùm poſſit, conſilium eis detur, ne viventibus uxoribus ſuis, licèt adulteris, alias accipiant.* Quidam Epiſcopi iſtos conjuges, licèt adoleſcentes, vetabant deinceps nubere. Hæc magna Synodus cenſuit ipſos non præcepto, ſed ſolo conſilio eſſe inducendos. Non ad abrumpendas iſtiuſmodi jam initas nuptias, ſed ad ipſas non inchoandas. De ipſis inchoandis cenſuit longè mitiùs quàm ſanctus Auguſtinus. Venetica Synodus fuit longè liberalior: *Eos quoque, quos relictis uxoribus* Cant. 3. *ſuis, ſicut in Evangelio dicitur, excepta cauſa fornicationis, ſine adulterii probatione, alias duxerint, ſtatuimus à communione ſimiliter arcendos, ne per negligentiam noſtram prætermiſſa peccata alios ad licentiam erroris invitent.* Quidam juxta Romanas leges dimittebant & ducebant ex variis cauſis: Synodus circumcidit leges, & affirmat iſtud non poſſe fieri, niſi ob cauſam fornicationis. Et hunc Canonem omninò reſpexit in litteris ad illuſtrem virum Anſemondum ſanctus Avi- Ep. 49. tus Archi-Epiſcopus Viennenſis: *Propter ſolum adulterium Deus ſeparari virum permittit à conjuge.* Etiam quoad vinculum. Eruditus namque Dionyſius Petavius rectè interpretatur: *Hinc patet perſuaſum adhuc illis temporibus in Gallia fuiſſe, propter fornicationem ſeparari virum ab uxore, & aliam ducere, Chriſti permiſſu licuiſſe.* Certum ac eruditis manifeſtum eſt quoſdam Gallicanæ Eccleſiæ

cleſiæ Antiſtites atque Doctores non fuiſſe iſtius ſententiæ. Erant diviſi, atque ita utraque contradictionis pars erat verè probabilis.

Eadem probabilitas permanſit etiam poſt ſancti Martyris Bonifacii Apoſtolatum. Lib. 5. cap. 19. Lucet ex magni Imperatoris Caroli Capitularibus: *Si quis homo habens mulierem legitimam, ſi frater ejus adulteraverit cum ea, ille frater vel illa fœmina, qui aut quæ adulterium perpetraverunt, interim quoad vivunt, nunquam ampliùs habeant conjugium; illæ verò, cujus uxor fuit, ſi vult, poteſtatem habeat uxorem accipere aliam.* Eſt octavus Canon Synodi Compendienſis, ſub Rege Pippino celebratæ per ſanctum Apoſtolum noſtrum Bonifacium, aut ſanè per Georgium Epiſcopum, Legatum Sedis Apoſtolicæ. Simile Decretum habemus apud Gratianum Monachum. Et dicitur eſſe Zachariæ Pontificis. Poſſit ſanctus Bonifacius ab ipſo accepiſſe. Etenim ſelecta ſancti Bonifacii Capitula etiam habent: Cap. 35. *Secundùm Domini mandatum, legitimum conjugium nequaquam poteſt ulla ratione ſeparari, excepta cauſa fornicationis.* Et hoc ſuis etiam Capitularibus, adeoque & ſui populi moribus inſeruit magnus Carolus. Lib. 6. cap. 188. Quod per iſtum incæſtum ſolvatur vinculum, cenſuit etiam Triburienſis Synodus, ac inflictam mulieri pœnam Cap. 41. eſt moderata: *Quia humana fragilitas proclivis eſt ad labendum, aliquo modo muniatur ad ſtandum. Idcircò Epiſcopus, conſiderata mentis eorum imbecillitate, poſt pœnitentiam ſua inſtitutione peractam, ſi ſe continere non poſſint, legitimo eos conſoletur matrimonio. Ne dum ſperantur ad alta ſublevari, corruant in cœnum.* Et nocenti & innocenti permittit novum matrimonium.

Selecta item ſancti Theodori Cantuarienſis Cap. 116. Archi-Epiſcopi Capitula habent: *Cujus uxor fornicatur, licet eam dimittere, & aliam accipere.* Quare Theodorus iſtum morem plantavit in Anglicana Eccleſia. Ex iſto Capitulo inſigniter elucidatur decimus, à quibuſdam in oppoſitum penitùs ſenſum acceptus, Canon Anglicanæ per Theodorum celebratæ Synodi, nec non & ex ipſo deſumpta lex Regis Edgari. Synodus exſtat Lib. 4. cap. 5. apud Anglicanam hiſtoriam venerabilis Bedæ. Antiquæ item Wiſi-Gothorum leges ſanciunt de innocua Sodomitæ conjuge: Lib. 3. tit. 5. cap. 5. *Nubendi cui voluerit, indubitata illi manebit & abſoluta licentia.* Quod ipſum ibidem confirmat alia lex, & extendit ad illam uxorem, quam flagitioſus maritus invitam Tit. 6. cap. 2. tradiderit alteri adulterandam. Et Theodorici, Gothorum in Italia Regis, Edictum ex variis cauſis permittit divortia, & quibuſdam permittit licentiam denuò nubendi. Adduci poſſint hujuſmodi plures & Romanorum & Barbarorum leges. Omnia iſta conjugia palàm delinquebant in legem Divinam. Palàm item non peccabant graviter. Agebant enim ex regulis Eccleſiaſticis, adeoque ex verè probabili ſententia. Nec deſunt alii iſtiuſmodi Canones. Etenim Sueſſionenſis, ſub Pippino Rege celebrata Synodus habet: Bap. 9. *Nec marito vivente mulierem ſuam alius accipiat, nec mulier vivente ſuo viro alium accipiat. Quia maritus ſuam non debet dimittere, excepta cauſa fornicationis deprehenſæ.* Et ſub eodem Rege celebrata Cap. 2. Vermerienſis Synodus: *Si aliquis cum filiaſtra ſua manet, nec matrem nec filiam ipſius poteſt habere, Nec ille nec illa aliis ſe poterunt conjungere ullo unquam tempore. Attamen uxor ejus, ſi ita voluerit, ſi ſe continere non poteſt, ſi poſteaquam cognovit, quod cum filia ſua vir ejus fuit in adulterio, carnale commercium cum eo non habet, niſi voluntate abſtinet, poteſt alii nubere.* Et rursùm: Cap. 5. *Si qua mulier mortem viri ſui conſiliavit aliis hominibus, & ipſe vir ipſius homines ſe defendendo occiderit, & hoc probare poteſt, ille vir poteſt ipſam uxorem dimittere; & ſi voluerit, aliam accipiat.* Et hunc Canonem Regino Prumienſium Abbas inſeruit ſecundo libro ſuorum Capitularium. Et ſupplevit: *Ipſa autem inſidiatrix, pœnitentiæ ſubacta, abſque ſpe* Cap. 118. *conjugii maneat.* Habemus longè plures iſtiuſmodi Gallicanos Canones. Et juxta ipſos noſtri Majores omninò vixerunt. Item ſperamus illos jam cum Chriſto Domino vivere. Et tamen relicta probabiliori vixerunt juxta probabilem ſententiam.

Adductum ſancti Bonifacii Capitulum, quoniam ad rem noſtram facit, eſt integrè exhibendum: *Secundùm Domini mandatum, legitimum conjugium nequaquam poteſt ulla ratione ſeparari, excepta cauſa fornicationis, niſi cum conſenſu amborum, & hoc propter ſervitium Dei.* Et ita ipſum habes etiam inter magni Caroli Capitularia. Elucidat antiqua apud Monachum Marculphum formula: *Dum inter illum & conjugem ſuam illam non* Cap. 30. *charitas ſecundùm Deum, ſed diſcordia regnat, & ob hoc pariter converſari minimè poſſunt, placuit utriuſque voluntate, ut ſe à conſortio ſeparare deberent. Quod ita & fecerunt. Propterea has epiſtolas inter ſe uno tenore conſcriptas fieri, & affirmare decreverunt, ut unuſquiſque ex ipſis ſive ad ſervitium Dei in Monaſterio, aut copulæ matrimonii ſociare ſe voluerit, licentiam habeat, & nullam requiſitionem ex hoc de parte proximi ſui habere debeat.* Similem formulam habemus inter veteres Romanas. Et Hieronymus Bignonius commentatur: *Eſt exem-* Cap. 19. *plum divortii, conſenſu conjugum facti, quod aliquando licuit. Quod legi Evangelicæ adverſum Conciliorum Decretis reprobatum eſt. Et à Juſtiniano quoque. Tamen uſum ejuſmodi divortii etiam inter Chriſtianos invaluiſſe, hæc formula oſtendit.* Oſtendit quòd ſub Francico Merovingiorum Regum jugo Gallicana Eccleſia ita vixerit. Ad hæc verba, *ſive ad ſervitium Dei in Monaſterio*, pergit dictus Hieronymus: *Ex hac cauſa, mutuo conſenſu, olim divertebant. Et pluribus probatur à Gratiano. Sed tandem receptum eſt, ut non aliter id ratum eſſet, niſi uterque continentiam profitetur.* Merovingia diſciplina & dimitti & duci permittebat duobus modis: per ſimplicem bonam gratiam, & ob unius ingreſſum in Monaſterium. Prior modus repugnat novellis legibus Imperatoris Juſtiniani. Et per ſanctum Aſterium damnatæ, quæ uxores mutat ut veſtes, licentiæ aperit omnem portam. Hinc ipſam reprobarunt etiam Martyr Bonifacius, Rex Pippinus, ac ejus filius Carolus magnus, atque voluerunt deinceps valere ſolum poſteriorem modum. Merovingiam legem ita correxerunt. Non ſine cauſa adjungo Regem Pippinum. Etenim ſub ipſo celebrata Compendienſis Synodus ſanxit: *Si quis vir mu-* Cap. 13. *lierem ſuam dimiſerit, & dederit commeatum pro Religionis cauſa intra Monaſterium deſervire, aut*

foras

foras Monaſterium dederit licentiam velare, ſicut diximus, propter Deum, vir illius accipiat uxorem legitimam. Similiter & mulier faciat. Georgius conſenſit. Erat hic *Epiſcopus Romanus*. Id eſt, à Romana Eccleſia Legatus in Gallias, & Præſes iſtius Synodi. Et hæc forma fuit tunc per Galliam adeò conſtans, ut undecimo etiam ſæculo præcipuus Gallicanæ Eccleſiæ Doctor, ſanctus Fulbertus, Carnutenſis Epiſcopus, eandem fuerit ſecutus, & ſuis Collegis ſuaſerit ſequendam.

Adduco ejus epiſtolam ad Robertum Archi-Epiſcopum Rothomagenſem: *Procacitas G. cujus mihi mentionem feciſtis, ſatis ſuperque fatigavit me de novis connubiis expetendis. Sed ego ſemper obſtiti, dicens non licere ei, ſua uxore vivente, aliam uſurpare. Nunc ergò tandem rogavit me, ſeu callidè, ſive ſimpliciter, ut ſibi aut uxorem ſuam fugitivam redderem, aut eam, ſi reniteretur, excommunicarem. Alioquin diceret, quòd ego & illa faceremus eum mœchari. Conventa igitur de hac cauſa mulier reſpondit mihi nunquam ſe redituram ad illum. Et quia certò noverat mores ſuos cum moribus G. convenire non poſſe, velle ſe potiùs renuntiare ſæculo, & Monacham devenire: tantùm Galerenus ſibi vel centum libras nummorum Carnutenſium ferendas ad Monaſterium daret. Ego autem inter hæc Monacham illam nec fieri prohibeo, nec compello; ſed nec ut ad virum odientem peritura redeat, coarctare præſumo. G. autem ſæpè mittit ad me, licentiam ineundi novi connubii petens, illam ſe gurpiſſe, ſuamque pecuniam recepiſſe, licèt verè, poteſtans. Ego verò ei interdico licentiam iſtam, donec uxor ejus aut Monacha facta ſit, aut defuncta. Quorum utrùm priùs futurum ſit, neſcio. Si ergò de hac cauſa meum conſilium vultis, quod ego facio, idem vos facere ſuadeo: Hoc adjiciens, ut ſi cauſam hanc acri cenſura pertractare velitis, ex mea parte non contradictionem, ſed ſuffragium vos habere ſciatis. Capitula Canonum ad hanc cauſam pertinentia nobis ſubſcribere non vacavit ad præſens, hoſtium perſecutione turbatis. Scribemus autem & hæc & alia libenter in obſequium veſtrum, ſi Deus conceſſerit nobis ſalutem & pacem.*

Sanctus Fulbertus affirmat varia. Primò, quòd iſto tempore uxor virum, à quo crudeliter tractabatur, poſſet deſerere, & ipſo etiam invito profiteri vitam monaſticam. Secundò, quòd iſta profeſſio eſſet valida. Tertiò, quòd per iſtam profeſſionem ſolveretur matrimonii vinculum, adeoque crudelis maritus tunc poſſet aliam uxorem accipere. Quartò, quòd iſta ſententia fundaretur in Capitulis ſacrorum Canonum. Hinc ipſam & ſecutus eſt in Epiſcopali praxi ſanctus Fulbertus, & ſequendam ſuaſit aliis etiam Epiſcopis. Nec dubito, quin & Robertus Metropolita fuerit ipſam ſecutus. Et certum eſt, nec hunc, nec illum, adeoque nec ipſis obedientes ſubditos graviter peccaſſe. Et tamen egerunt contra legem Evangelicam. Nempè & ſententiæ probabilitas, & ſimplex bonæ intentionis charitas iſtud peccatum cooperuerunt atque purgarunt. Porrò *Gurpire*, ſeu *Werpire* eſt barbarum iſtius ſæculi vocabulum, quod Latinè dicimus, *Dimittere*. Francus igitur ille ſancto Fulberto dixit, quòd ſuam uxorem dimiſiſſet, ac ipſi reſtituiſſet ſuam dotem, ideoque illa jam liberè poſſet intrare Monaſterium.

CAPUT VI.

Oſtenditur quòd Romani etiam Pontifices ſua quandoque Reſcripta forment ex iſtiuſmodi probabilibus ſententiis.

PRimum hujuſmodi reſcriptum eſt Deus-dedit Papæ ad Gordianum Archi-Epiſcopum Hiſpalenſem: *Pervenit ad nos Diaconus veſter, veſtræ Sanctitatis epiſtolam ferens, quòd quidam viri etiam & mulieres, præterito Sabbatho Paſchali die, pro magno populorum incurſu, neſcientes proprios ſuos filios ſuſcepiſſent ex Lavacro ſancto. Cupis ergò ſcire, ſi pro tali accidente ratione debeant viri & mulieres ad ſuum proprium redire uſum, an non. Nos enim ex hoc mœſti, inquiſivimus priorum Patrum noſtrorum Dicta. Invenimus autem in Archivis hujus Apoſtolicæ Sedis jam talia contigiſſe Eccleſiæ Iſauriæ, & Epheſiorum, ſimulque Hieroſolymæ, & etiam aliarum civitatum. Epiſcopis autem earum civitatum, ab hac Apoſtolica Sede volentibus ſcire, ſi viri & mulieres redirent ad proprium thorum, beatæ memoriæ ſanctiſſimi Patres, Julius, Innocentius, & Celeſtinus, cum Epiſcoporum plurimorum & Sacerdotum conventu in Eccleſia beati Apoſtolorum Principis, prohibentes talia perſcripſerunt & confirmaverunt, ut nullò modo jam in conjugio ſe reciperent mulieres aut viri, qui quacumque ratione ſuos ſuſceperunt Natos, ſed ſeparent ſe, ne ſuadente Diabolo tale vitium peccati inoleſcat per mundum, & univerſorum error accreſcat. Mulieres verò, cùm ſeparatæ fuerint pro hac illicita re à propriis viris, totam præcipimus recipere dotem. Et poſt expletum annum recipiant alium virum. Similiter & vir uxorem.*

Ad hunc contextum rectè ſcribit in ſeptimo Theologicæ Eruditionis Tractatu venerabilis
Hugo de ſancto Victore: *Hæc Papa Deus-dedit.* Cap. 20.
Sed non eſt ei in hoc accedendum: cùm prohibeat Dominus virum dimittere uxorem, niſi cauſa fornicationis. Et etiam Innocentius & alii Authores, quos ipſe induxit ad ſuam ſententiam corroborandam, de illis tantùm agere videntur, qui ante Compatres & Commatres fuerunt, quàm conjuges eſſent: quos jure prohibuerunt, ne ſe conjugio reciperent. Proindè optimus Pontifex fuit circumſcriptus. Nullo tamen modo prævaricatus. Quia reſcripſit ex probabili ſui temporis ſententia. Probabilitatis fundamentum aliquod edicit magni Imperatoris Caroli Capitulum: *Sciendum eſt omnibus, quod con-*
junctio ſpiritualis Commatris ſit maximum peccatum, Lib. 6.
& divortio ſeparandum, atque capitali ſententia cap. 316.
mulctandum, vel peregrinatione perpetua delendum. Uti nunc cum carnali Matre, ita olim cum ſpirituali Commatre congreſſus erat crimen capitale. Palmaris incœſtus credebatur plenum locum habere etiam in commaternitate ſuperveniente, ideoque & per ipſam eſſe dirimendum prius conjugium. Ex hoc Capitulo item vides, quod perpetua peregrinatio, frequens apud antiquos pœnitentia, æquivaluerit capitali ſupplicio. Nec ſine rationibus.

Secundum iſtiuſmodi reſcriptum habemus à ſancto Gregorio ſecundo Pontifice ad noſtrum
Apoſtolum ac Martyrem Bonifacium: *Quod pro-* Ep. 9. c. 2.
poſuiſti, quid ſi mulier infirmitate correpta non va-

luerit

fuerit debitum viro reddere, quid ejus faciat jugalis? Bonum eſſet; ſi ſic permaneret, ut abſtinentiæ vacaret. Sed quia hoc magnorum eſt, ille qui ſe non poterit continere, nubat magis. Non tamen ſubſidii opem ſubtrahat ab illa, cui infirmitas præpedit, & non deteſtabilis culpa excludit. Et inter reſponſa, quæ Stephanus ſecundus Francorum Epiſcopis dedit in Villa Cariſiaco, hoc eſt ſecundum: *Si quis ſe conjugio copulaverit, & uni eorum contigerit, ut debitum reddere non poſſit, non liceat eos ſeparare. Nec pro alia infirmitate. Excepto ſi Dæmonis infirmitas, aut lepræ macula ſupervenerit.* Agit de ſeparatione

Can. 16. ne vinculi. Lucet ex Compendienſi Synodo: *Si vir leproſus mulierem habeat ſanam, ſi vult ei dare commeatum, ut accipiat virum, ipſa fœmina, ſi vult, accipiat. Similiter & vir.*

Archi-Epiſcopo Salernitano roganti, An ratum matrimonium ſolvatur per ſubſequens conſummatum, Alexander tertius rectè reſpondit

Cap. 3. non ſolvi, atque adjunxit: *Quamvis aliter à quibuſdam Prædeceſſoribus noſtris ſit aliquando judicatum.* Exſtat reſcriptum apud Gregorii noni Decretalia ſub titulo de Sponſa duorum. Qui fuerint iſti Pontifices, ignoro. Ipſorum interim judicatum fuerit tertium iſtorum reſcriptorum, de quibus hic agimus. Quartum emiſit Clemens tertius, de quo Robertus Corzan in ſumma Theologica ad quæſtionem de impedimentis matrimonii: *Uxor, relicta fide, manet libera à matrimonio. Non enim Uxor gentilis aut Judæi debet eſſe melioris conditionis, ut poſſit liberè tranſire ad ſecunda vota, quàm uxor hæretici converſa ad fidem, quod conceſſit Clemens in illa Decretali,* Laudabilem. *Nec dicit hæc ad paria eſſe judicanda. Sed Innocentius, qui modo præſidet, hæc revocavit.* Quod ipſum ſcribit in tertio articulo de Miniſtro Confirmationis Adrianus ſextus Pontifex: verùm adjungit iſtud reſcriptum non Clementis tertii fuiſſe, ſed tertii Celeſtini. Clemens itaque tertius reſcripſit ac cenſuit non minùs per hæretici, quàm per gentilis aut Judæi conjugis converſionem nutare mattimonium, & converſum, ſi alter pertinax nolit cohabitare ſine fidei injuria, poſſe tranſire ad alias nuptias.

Huc etiam referri debent reſcripta diſpenſationum, quibus Romani Pontifices jam ab aliquot ſæculis diſpenſant in ratis, ſed necdum conſummatis matrimoniis. Elapſi ſæculi anno quinquageſimo ſeptimo Paulus quartus Pontifex fuit rogatus diſpenſare in ſimili conjugio Franciſci Mommorantii & Joannæ Halluynæ Piennææ: & inſignem Pontificis de hac re interlocutionem refert Joannes Haya, Doctor Pariſinus, teſtis auritus & oculatus. Ejus in Latinum traducta verba adduco. *Pontifex incepit, & argumentum rei propoſuit in hunc ferè modum: Fratres & filii mei, ego ſanè vos congregare volui, ut ex vobis id cognoſcam, quod exigui non eſt momenti ac ponderis. Num videlicet matrimonium per verba de præſenti contractum poſſit noſtra authoritate diſſolvi. Et notate diligenter, quod ego dico. Hic enim non agitur quæſtio de verbis futuri temporis, aut de ſimplici promiſſione. Nos quærimus, num matrimonium, per verba de præſenti contractum, quod eſt verum matrimonium & verum Sacramentum juxta ſanctiorum Theologorum ſententiam, authoritate noſtra diſſolvi poſſit. Intelligo, cùm carnalis nulla interceſſit conjunctio. Deindè addidit hoc: ne quæſo vos teneant Deceſſorum meorum facta & exempla, quæ eatenus ſequi volo, quatenus Scripturæ authoritas, & Theologorum rationes vos ad illud agendum adducent. Dixit adhuc quod ſequitur: non dubito, quin ego & Deceſſores mei errare aliquando potuerimus, non ſolùm in hoc, ſed etiam in pluribus aliis rerum generibus, & tamen condemnandi planè non ſumus. Nam Deus ſuam ita regit Eccleſiam, ut illi ad certum tempus abſcondat multa, quæ tum inde patefacit. Quod Chriſtus ipſe ſatis innuit, cum beato Petro dicebat:* Quod ego facio, tu neſcis modò, ſcies autem poſteà. *Et in alio loco ajebat:* Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò. Cùm autem venerit Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. *Quis igitur ſcit modò, num quæ reliquis circa indiſſolubile matrimonii vinculum ante fuerant incognita, per nos Deus apertam in lucem nunc prodi velit? Quamobrem fratres & filii mei omni ſtudio incumbite in illud auxilium, quod à vobis hac in cauſa expecto. Nec rationem habet ullam exempli, quod hic vel ille Deceſſor meus poſteris reliquerit: ut jam admonui, perſpicite, an Deceſſores noſtri id ſatis intellexerint, quod de indiſſolubili vinculo matrimonii diſquirimus. His confectis, ad Conſentinum Archi-Epiſcopum, aliàs Apoſtolicum Nuntium apud Imperatorem, ſermonem convertit, & ut deliberaret præcepit.*

Conſentinus ingenii ac induſtriæ ſuæ nervos omnes contendit, ut perſuadeat Matrimonium, de quo agitur, diſſolvi nullo pacto poſſe. Pontifex ſententiam hanc gratam ſibi atque acceptam eſſe, indiciis pluribus oſtendit. Conſentinum opinando excepit Epiſcopus nomine Antoniellus, vir admodùm ſenex & veneratione dignus, qui contrariam in ſententiam diſceſſit, & paucis decidit Pontificem poſſe diſſolvere iſtiuſmodi matrimonium. Cui Pontifex reſpondit, ſe pro tanta ſibi attributa poteſtate nullas gratias agere; ſed quia Epiſcopus hic nonnullis Beati Thomæ teſtimoniis uſus fuerat, Pontifex ſubjunxit beatum Thomam potuiſſe, cùm eſſet junior, multa dicere, quæ factus cum ætate doctior revocaverat. Inſuper beatum Paulum induxit dicentem: Cùm eſſem parvulus, loquebar ut parvulus, ſapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus; quando autem factus ſum vir, evacuavi ea quæ erant parvuli. *Deindè addidit: ego non ſine cauſa vos hac de re moneo, ſed ut ex iis, qui deliberaturi ſunt, nullus fundamentum in jis rebus, quas ſanctus Thomas, cùm eſſet junior, docuerit, conſtituat.*

Etiam Adrianus ſextus dicitur iſtiuſmodi diſpenſationes conſtanter refutaſſe, aſſeverans ſibi non eſſe talem poteſtatem. Eſt quæſtio obſcura. Utraque contradictionis pars habet ſua fundamenta. Quiſque iſtic venialiter errat. Quare certum eſt nec Romanos Pontifices, qui talia reſcripſerunt, nec pios fideles, qui impetratis iſtiuſmodi reſcriptis fuerunt uſi, deliquiſſe graviter, aut eſſe paſſos æternæ ſalutis aut Chriſtianæ juſtitiæ diſpendium. Alioquin cogemur non dumtaxat ſanctum Cyprianum ac ſanctum Firmilianum, ſed etiam magnum Athanaſium, magnum Baſilium, alioſque tales Chriſtianæ doctrinæ Heroes atque Gigantes, quoniam conſtat ipſos de ſuo circa hæreticorum Batiſma lapſu non pœnituiſſe,

nituiſſe, proſcribere ad inferos. Quod abſit ut cogitetur. Fuit error innocuus. Et quem tanti Chriſtianæ Religionis Principes potuerunt docere ſine crimine, fidelis populus longè magis potuit ſine crimine ſequi. Etiam vana eſt venatio Joannis Launoy, qui ex iſtiuſmodi Reſcriptis ſtudet evertere infallibilitatem Apoſtolicæ Cathedræ. Etenim ipſa Reſcripta non ſunt diffinitiva judicia. Ad ſummum habent vim interlocutoriæ ſententiæ. Præterea non ſunt Romanæ Cathedræ, ſed ſolius Papalis perſonæ Acta: & inter hanc perſonam ac iſtam Cathedram eſſe grande diſcrimen, eſt demonſtratum in Scholiis ad Dictatum ſancti Gregorii ſeptimi.

Hæc omnia ſanctus Cyprianus validè confir-
Ep. 73. mat in litteris ad Jubajanum Epiſcopum: *Sed dicit aliquis, quid ergo fiet de his, qui in præteritum de hæreſi ad Eccleſiam venientes, ſine Baptiſmo admiſſi ſunt? Potens eſt Dominus miſericordia ſua indulgentiam dare, & eos qui ab Eccleſia ſimpliciter admiſſi, in Eccleſia dormierunt, ab Eccleſiæ ſuæ muneribus non ſeparare. Non tamen quia aliquando erratum eſt, ideò ſemper errandum eſt.* Datum apud hæreticos Baptiſma ſanctus Cyprianus conſtantiſſimè cenſebat irritum, ideòque ejus iterationem eſſe rigidi Præcepti, ac ſine ſalutis diſpendio non poſſe præteriri. Et tamen Africanos Epiſcopos, qui iſtud ante Agrippini tempora non repetiverant, cenſuit non peccaſſe: nec item illos, qui ex hæreſi redeuntes erant ſine iteratione intromiſſi in Eccleſiam, eſſe paſſos ullum diſpendium. Quia nempè ex ſimplici ac bona fide egerant, juxta probabilem tunc ac in Eccleſia liberè ambulantem ſententiam. Pacificus Cyprianus ita ſenſit non ſolummodo de illis, qui ante Agrippini tempora, ſed etiam de cunctis, qui ſuo tempore per plurimas extra Africam Eccleſias, ac in ipſa item Africa erant taliter mortui, ac in dies moriebantur. Nam & in ipſa Africa quidam Epiſcopi iſtum Rebaptiſmum conſtantiſſimè tunc averſabantur. Romana Eccleſia inſuper damnabat. Attamen à Stephani Pontificis, in quem non ſine ſtomacho invehebatur, communione Cyprianus ſe non diſcrevit, & ab ipſo citra Rebaptiſmum admiſſos hæreticos non cenſuit tranſgreſſores, nec excluſit à Dei Regno. Quod nempè ex ſimplici ob probabilem ſententiam corde obedirent judicio ſuorum Præpoſitorum. Etiam ipſos Præpoſitos, licet cenſeret plurimùm deviare, nec à Regno Dei excluſit, nec à ſua
Cap. 1. 2. Catholica Fraterninate. Et hanc ſancti Cypria-
3. 4. ni doctrinam probat, laudat, atque elucidat in quinto de Baptiſmate contra Donatiſtas libro ſanctus Auguſtinus.

CAPUT VII.

Oſtenditur quod Catholica Eccleſia ſemper admiſerit probabiles ſententias etiam circa jus naturale.

AN novæ poſt dimiſſam adulteram nuptiæ naturalibus adverſentur legibus, quidam cenſent eſſe ambiguum. Non eſt ambiguum. Et Divinis adverſantur & naturalibus. Involvunt duo: & legitimæ conjugis abjectionem, & ſimultaneam digamiam. Iſta Evangelicis, hæc adverſatur naturalibus legibus. Etenim Evangelica lex in nullo unquam eventu, ex nulla cauſa permiſit ſolvi iſtud vinculum, adeòque qui ipſum ob ſuperveniens adulterium, ac præſertim ob ſupervenientem morbum aut affinitatem, ac item ob ſuperductam Monaſticam profeſſionem permiſerunt ſolvi, aut etiam ſolverunt, manifeſtè impegerunt in legem Divinam. Forſitan & in naturalem. Etenim primitiva Divinæ Majeſtatis in paradiſo verba, *Propter hoc relinquet homo Patrem & Matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una,* edicunt naturalem legem. Quidam cenſent edici plenam conjugii indiſſolubilitatem. Nec ſine fundamento. Quidquid ſit, ſimultanea per ſceleratum Lamech inducta digamia palàm adverſatur naturæ legibus. Eſt conſtantiſſima Eccleſiæ ſententia. Proindè qui abjectæ adulteræ aliam uxorem ſuperduci permiſerunt, aut ex quovis titulo ſuperduxerunt, palàm impegerunt in iſtas leges. Et tamen hæc olim permiſit omnis Gallicana Eccleſia. Et cunctus ejus populus vixit ex iſto Canone. Etiam aliæ Eccleſiæ ac alii populi. Et certum eſt illos, quod probabilem tunc ſequerentur ſententiam, ex iſta cauſa non fuiſſe alienatos à Dei regno, ideoque mortaliter non peccaſſe. Recti cordis ſimplicitas, ac ſimplex in Divinam legem charitas iſta omnia coopeeruerunt atque purgarunt.

In trigeſima prima Oratione ſanctus Gregorius Cap. 3.
Nazianzenus adducit locum Proverbiorum: *Mulge lac, & erit butyrum.* Et commendatur: *Sedulo exquire, & fortaſſe in eis ſucculentius aliquid invenies. Hac enim oratione ſecundas nuptias mihi deprecari videtur. Si enim duo Chriſti ſunt, duo quoque viri ſunt, & duæ uxores. Si autem unus Chriſtus, unum Eccleſiæ caput, una etiam caro ſit, ſecunda autem reſpuatur. Quod ſi ſecundam prohibeat, de tertia quid dicendum eſt? Primum lex eſt, ſecundum venia & indulgentia, tertium iniquitas. Qui autem hunc numerum excedit, porcinus planè eſt, utpotè ne multa quidem vitii exempla habens.* Quartum conjugium affirmat eſſe porcinam vitam, adeoque adverſam naturæ legibus. Etenim rectè ſcribit ſanctus Auguſtinus: *Natura pecoris eſt vitium hominis.* Hinc naturalibus legibus palàm adverſatur. Gregorio conſonat in Canonicis ad ſanctum Amphilochium litteris magnus Baſilius:
Trigamorum & Polygamorum eundem Canonem defi- Cap. 4.
nimus, quem in digamis, pro proportione. Annum enim in digamis; alii vero duos annos. Trigamos autem ſæpè tribus & quatuor annis ſegregant. Id autem non amplius conjugium, ſed polygamiam appellant, vel potiùs caſtigatam fornicationem. Et ideò Dominus Samaritanæ, quæ quinque maritos jam habuerat, inquit: Quem nunc habes, non eſt maritus. *Nempè quòd digni non ſint qui a digamiæ menſura exciderunt, ut vel mariti, vel uxoris nomine appellentur. Conſuetudine autem accepimus in trigamis quinquennii ſegregationem, non à Canone, ſed ab eorum, qui præoccuparunt, conſequentia. Oportet autem eos non omninò arcere ab Eccleſia, ſed dignari Auditione duobus vel tribus annis: Et poſteà permitti quidem Conſiſtere, ſeu in fidelium eſſe congregatione; à Boni tamen communione abſtinere. Et ſic poſtquam pœnitentiæ fructum oſtenderint, communionis loco reſtituere.*

Loquitur de tertiis nuptiis, & aſſerit varia. Primò, ipſas eſſe grande peccatum. Utpotè quòd non ſola ſubſtratione caſtigari debeat, ſed inſuper dejici ad Auditionem, ideoque & ad Fletum. Pœnitentialem graviſſimorum criminum ſtationem. Secundò aſſerit tales nuptias non eſſe nuptias, ſed caſtigatam fornicationem. Tertiò aſſerit hanc eſſe non poſitivam Evangelii legem, ſed omninò naturalem. Ex hac enim, non ex iſta Dominus fuit locutus ad Samaritanam mulierem. Quartè aſſerit hunc eſſe conſtantem ſenſum Patrum atque Canonum. Quintò adjungit iſtiuſmodi nuptias poſt expletam pœnitentiam diſpenſatoriè tolerari. At verò de quartis nuptiis loquitur longè duriùs: *Patres Polygamiam ſilentio prætermiſerunt, ut belluinam, & ab omni hominum genere alienam. Nobis autem probatur eam eſſe peccatum majus fornicatione. Et ideò conſentaneum eſt, ut ii Canonibus ſubjiciantur. Ut ſcilicet poſtquam anno Fleverint, & tribus annis Subſtrati fuerint, ſic ſuſcipiantur.* Rursùm nos docet plura. Primò, quòd Patres adversùm quartas nuptias nullum ediderint Canonem, eò quòd cenſuerint eſſe belluinas, ac ab omni humano genere penitùs alienas, adeoque palàm adverſas generalibus naturæ legibus: & quæ proindè à fidelibus cogitari non poſſent, longè minùs attentari. Secundò dicit ipſas eſſe non caſtigatam aut caſtigabilem fornicationem, ſed omni fornicatione majores. Et hic eſt perpetuus & conſtans ſenſus totius Orientalis Eccleſiæ. Hinc & Romani Clementis Apoſtolicæ, continentes antiquam iſtius Eccleſiæ diſciplinam, Conſtitutiones diſertè ſcribunt: *Tertium conjugium oſtendit intemperantiæ judicium, quartum verò & deinceps eſt planè libido, & manifeſta impudicitia. Deus enim unam uxorem dedit viro, cum creavit, & dixit: erunt duo in carne una.* Dominus Deus iſtic poſitivam non dedit legem, ſed edixit naturalem, adeoque iſtarum Conſtitutionum Author cenſuit quartas nuptias huic adverſari. Hæc omnia etiam docent ſanctus Athenagoras, ſanctus Clemens Alexandrinus, ſanctus Epiphanius, ſanctus Joannes Chryſoſtomus, ac alii Græcorum Patres.

Can. 79.

Lib. 3. cap. 2.

Et hinc antiquas, ac per Imperatorem Juſtinianum probatas, gentilium Romanorum Principum leges, quæ quartas indulſerunt nuptias, non dumtaxat circumduxit, ſed inſuper ut prævaricatrices damnavit Imperator Baſilius Macedo: *Jam olim à Priſcis ſcripta lex eſt, eademque à piiſſimo Juſtiniano confirmata, per quam uſque ad quartas etiam nuptias iis, qui volunt, matrimonia permittuntur. Fortaſſis hoc reſpiciente, quòd uſu venire pleriſque ſoleat, ut citò matrimonii conſortem amittant. Vel ut juvenibus hoc accidat, qui naturæ cupiditatibus obſiſtere nequeunt, ideoque ipſis contingere, ut à caſtis quidem nuptiis divertantur, ad prohibitos autem concubitus ſeſe conferant. Oportebat verò nos quoque, velut ejuſdem tam naturæ, quam imbecillitatis conſortes, priſcis legibus in hoc adquieſcere. Sed à lege Divina nos præpediri cernimus. Propterea Serenitas noſtra ſolutis amantium cupiditatibus frœnum injicere volens, uſque adeò quenquam ad quartum matrimonium progredi vetat, ut etiam tertium contrahentes ableget ad Eccleſiaſticos Canones. Ideoque ut eadem jura procedant in tertio quoque conjugio, quæ & in quarto, manifeſtum omnibus eſto futurum, ut ſi quis auſus fuerit ad quartas nuptias, non nuptias, accedere, non ſolùm pro nullis habeantur hæ nuptiæ, nec Liberi ex eis procreati pro legitimis agnoſcantur; verùm etiam ut ipſæ pœnis pollutorum ſcortationis ſordibus ſubjiciatur, ejuſmodi videlicet perſonis à ſe invicem ſeparatis.* Manifeſtè & conſtanter affirmat has nuptias adverſari Evangelicis, adeoque & naturalibus legibus. Etenim Evangelium, præter pauciſſima Sacramenta, nullas nobis poſuit leges. Baſilii Edictum exſtat in jure Græco-Romano. Neque ipſe primus aut ſolus invaſit iſtam Juſtiniani legem. Etenim ſanctus Martyr Theophanes inter alia Imperatoris Conſtantini Caballini crimina ponit tertias nuptias. Hinc videmus hanc legem Orientali Eccleſiæ ſemper diſplicuiſſe.

Baſilii filius ac in Imperio Succeſſor Leo Sapiens poſt tres ſine prole nuptias inivit quartas cum Zoe, & ex ipſa ſuſcepit filium. Verùm cum omni ſua Synodo Patriarcha Nicolaus fuit adeò indignatus, ut puerum ſolemni Baptiſmo privaverit, Principem Eccleſiaſtica communione. Hinc ille provocavit ad Sergium tertium Pontificem, ſupplicans mitti Legatos, diſcuſſuros cauſam, & impedimentum diſpenſaturos. Latinæ diſciplinæ peritus Leo, voluit legem iſtam eſſe dumtaxat Orientalem Canonem, ideoque diſpenſabilem. Photii ſchiſma ille penitùs extinxerat, & ſceleratum hominem incluſerat perpetuo carceri: hinc offendi non poterat, ne forſan ſchiſma reviviſceret. Quare Legatos miſit Apoſtolica Sedes, & nuptias diſpenſavit. Et conſtanter nolentem parere Nicolaum Princeps ejecit Cathedra, ac miſit in exilium, ejuſque in locum ſuffecit Euthymium Syncellum. Verùm deportatus Patriarcha pro ſuo ac ſuæ Synodi judicio potenter interceſſit: *At facto diſpenſationis nomen, ut audio, prætenditur. Quaſi verò per ullam diſpenſationem liceat fidei dignitatem, Eccleſiæ diſciplinam imminuere, effractiſque Canonum repagulis fornicationem introducere in Sancta.* Et adfirmat hæc ex laudatis magni Baſilii ac Nazianzeni Gregorii teſtimoniis: *Cur eos, qui hujuſmodi culpæ ſuccubuere, ſacri Canones ab Eccleſia ejiciunt? Cur brutalem hanc luxuriam, & humanos fines ſupergreſſam vocant?* Conſtanter perſiſtit quartas nuptias repugnare fidei, eſſe beſtialem fornicationem, ideoque nulla diſpenſatione poſſe levari in validum conjugium. Et Latinæ, quæ etiam quintas ac ulteriores permittit nuptias, conſuetudini opponit laudatum Apoſtolicarum Conſtitutionum teſtimonium, affirmans trigamiam eſſe intemperantiæ indicium, quadrigamiam eſſe apertam fornicationem. Et hic omninò eſt avitus ſenſus Orientalis Eccleſiæ. Hinc in mortis lecto ad mentem reductus Imperator Leo fecit, quod idem Patriarcha ſcripſit ad Joannem decimum Pontificem: *Leo Imperator, antequam hinc migraret, agnovit flebiliter errorem ſuum, veniamque à Deo petiit, me inter primos hortatore, ac deprecatore. Aderam enim tunc fortè ab exilio reverſus, ab eoque Eccleſiæ gubernationi reſtitutus.* Ex quo lucet, quòd non Succeſſor ac frater Alexander, ſed ipſe Leo Nicolaum reſtituerit. Alexander

xander

xander ejecit Euthymium. Et Nicolao addicti Epiſcopi ac alius Clerus eundem, de quibus in ejus funebri elogio lamentatur Arethas Metropolita Cæſaræenſis, horrendis contumeliis atque injuriis affecerunt. Etiam Euthymius habuit in majori ac minori Clero ſuos defenſores. Hinc inter hos & iſtos fuit diſſociata communio, & lacerata Eccleſia. Quin Nicolai pars Romani Pontificis, uti prævaricatoris, nomen raſit è ſacris Tabulis, atque ita Photianum ſchiſma fuit in via ad plenum reditum. Et tunc forſitan Nicolaus ad Armeniæ Principem ſcripſit iſtas litteras, in quibus Photium appellat ſuum *Præſtantiſſimum Prædeceſſorem.*

Interim Nicolaus erat vir germanè orthodoxus. Et Sergii tertii Acta ac nomen noverat fœtere apud Romanam Eccleſiam. Hinc omnia retulit ad Joannem decimum, ſupplicavit circumduci omnia, ac Eccleſias uniri, Pontifici Sergio ac Auguſto Leoni, quòd defuncti eſſent, & hic inſuper in exitu pœnituiſſet, ſupplicavit parci, atque adjunxit: *In eos animadvertendum, Beatiſſime Pater, qui ſuperſunt, qui tot in me, tantaſque turbas criminationibus falſis excitarunt. Hæ tuæ erunt partes. Id à te primùm Dignitas tua, Romanæque Sedis decus exigit: id qui nunc rerum potitur Imperator, miſſo ad te Palatii Magiſtro, noſque omnes obnixè petimus atque obſecramus.* Orientalis Eccleſiæ hanc ſententiam ac diſciplinam tanti fecit Imperator Alexander ſecundus, ut ad ipſam Apoſtolicæ Sedis judicio firmandam legaverit ſuum Magiſtrum Officiorum. Cenſebat eſſe Dogma Fidei, legem naturæ. Hinc enim de Leone Sapiente ſcribit Leo Grammaticus: *Imperator volebat hæreſim & legem ponere, qua virum* Fol.484.
tres aut quatuor uxores ducere liceret. Has Principis ideas etiam in Nicolai locum intruſus Euthymius fuit adeò averſatus, ut de ipſo ſcribat Georgius Cedrenus: *Euthymius omni ſtudio impedivit,*
Fol.602. *ne Imperator legem, ad quod multi Illuſtres viri operam ipſi navabant, ferret, qua liceret viro tres aut quatuor uxores ducere.* Hæreticus Cedreni Interpres Alexander Xilander adjunxit: *Simul.* Et hoc hæreticum facinus neſcio qui Pariſini Doctores in Regia Byzantinæ hiſtoriæ editione non correxerunt. Sunt iſtic plura iſtiuſmodi. Ex alia parte Romana ac omnis Latina Eccleſia cenſebat iſta non ſpectare ad dogma aut naturæ jus: Eſſe variam diſciplinam. Sergii judicium noluit vel circumducere.

Hinc Imperator Conſtantinus octavus ac Nicolaus Patriarcha Romam denuò legarunt Baſilium Proro-Spatharium, ac Aurei Triclinii Præfectum, atque Eulogium Presbyterum, cum hiſce litteris: *Quia veſtram fraternam Dilectionem, cujus erga nos officia temporum difficultatibus intermiſſa ſunt, expetimus, & conſuetam Eccleſiis unionem exoptamus, ideò has ad vos dare litteras decrevimus, ut omni offenſionis memoria depoſita, Sanctitatem veſtram ac ſinceram amicitiam, atque conjunctionem animorum, paſtoribus populorum debitam, provocaremus. Quæ tunc demum miſſis, hinc indè Legatis coaleſcet, cùm judicatum fuerit concorditer quartum connubium, quod diſſenſiones & ſcandala in Eccleſiam invexit, non rei ipſius, ſed perſonæ cauſa permiſſum eſſe, ſuadente tunc occaſione lenitatem atque affectum erga Principem indulgentiorem, ne repulſa ipſius animus offenſus deteriora moliretur. Sic enim & Sanctitatis tuæ nomen ex ſacro Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Albo, ut mos olim erat, uno cum noſtro rurſus celebrabitur, & nos ex omni parte gaudio repleti, jucunditate pacis perfruemur.* Rogarunt à Romana Eccleſia admitti ac declarari, quòd Sergii factum non vera ob ipſius rei juſtitiam diſpenſatio, ſed ob Auguſtæ perſonæ metum fuiſſet mera permiſſio, conniventia, atque diſſimulatio. Sic utriuſque Eccleſiæ ſenſum fore ſalvum, ſalvam communionem & pacem.

Et conditiones placuerunt Romanæ Eccleſiæ. Hinc Joannes Pontifex Conſtantinopolim legavit Theophylactum atque Carum Epiſcopos, & de ipſorum Actis Patriarcha Nicolaus ſcripſit ad Simeonem Regem Bulgarorum: *Romanæ Legationis adventu ſcandalis, quæ ob tetragamiam apud nos omnia turbaverant, impoſitus eſt finis, pax Clero reddita, ſacri cœtus mira animorum conſpiratione habiti, & ut verbo dicam, Romana & Conſtantinopolitana Eccleſia in unam eamdemque coalita eſt fidem & conſenſionem, ut nihil ampliùs vetet, quò minùs nos optatiſſima illorum communione & ſanctificatione perfruamur.* Non in unam diſciplinam, ſed in unam fidem. Quia nempè utraque Eccleſia probavit utriuſque ſententiam: utraque permiſit utramque in ſuo ſenſu abundare. Utraque ſenſit utriuſque ſententiam eſſe boni meriti, probabilem, ac tutam. Unionis Diploma exſtat in jure Græco-Romano. Et adversùs ipſum quidam, Latinam diſciplinam probare nolentes, dudum recalcitrarunt. Lis duravit per nonaginta annos. Tandem plenè compoſita per Siſinnium ſecundum. Hinc Photiani ſchiſmatis reſuſcitator Michael Cerularius nullam ipſius fecit mentionem. Latinos non arguit de quartis nuptiis. Prima in nos calumnia apparuit in ſchiſmatico Tractatu reperto apud PP. Prædicatorum Conventum Conſtantinopolitanum. Laudatas Patriarchæ Nicolai litteras ab Aloyſio Lollino, Bellunenſi Epiſcopo, accepit Dominus Cardinalis Cæſar Baronius, & vulgavit in appendice ad undecimum tomum ſuorum Annalium.

Et hunc fuiſſe perpetuum Latinæ Eccleſiæ ſenſum, palàm profitetur in libro de Bono viduitatis ſanctus Auguſtinus. Amplè demonſtrat ſecundas nuptias non damnari ab Evangelio, atque proſequitur: *De tertiis, & de quartis, & de ultrà pluribus nuptiis ſolent homines movere quæſtionem.*
Undè, ut breviter reſpondeam, nec ullas nuptias Cap. 12.
audeo damnare, nec eis verecundiam numeroſitatis auferre. Sed ne cuiquam brevitas hujus reſponſionis meæ fortè diſpliceat, uberiùs diſputantem reprehenſorem meum audire paratus ſum. Fortaſſis enim afferet aliquam rationem; quare ſecundæ nuptiæ non damnentur, tertiæ damnentur. Nam & ego, ſicut in exordio ſermonis hujus admonui, non audeo plus ſapere, quàm oportet ſapere. Quis enim ſum, qui putem definiendum, quod nec Apoſtolum video definiviſſe? Adducit Latinæ ſententiæ fundamenta, & concludit: *Quapropter nec contra humanæ verecundiæ ſenſum audeo dicere, ut quoties voluerit, viris mortuis, nubat fœmina, nec ex meo corde præter Scripturæ ſanctæ authoritatem quantaslibet nuptias* audeo

audeo condemnare. Omninò reſpicit ſententiam ac diſciplinam Orientalis Eccleſiæ. Etenim inter Latinas Eccleſias numquam fuit iſta quæſtio. Neutram partem audet damnare: utramque cenſet probabilem. Eccleſia utraque ſemper admiſit, aut certè indulſit ſecundas nuptias: Tertias & quartas permiſit & damnari & probari. Et juxta hoc judicium Joannes decimus Pontifex, & Nicolaus Patriarcha Occidentalem ac Orientalem Eccleſiam unierunt.

Et ita manſit uſque ad Lugdunenſis ſub Gregorio decimo Concilii tempora. Tunc Joannes Veccus, Orthodoxus Conſtantinopolitanorum Patriarcha, ad Joannem vigeſimum primum Pontificem miſit ſolemnem fidei profeſſionem, in qua fuit hic Articulus: *Confitemur & recipimus matrimonium, de quo tenet ipſa Romana Eccleſia, quod nec unus vir plures uxores, ſimiliter nec una mulier ſimul habere permittitur plures viros; ſoluta verò lege per mortem alterutrius conjugum, ſecundas & tertias, & deinceps nuptias legitimè factas ſucceſſivè, licitas eſſe dicit, ſi impedimentum Canonicum ex alia cauſa non obſiſtat. Recipimus eodem modo, & de ipſo eadem dicimus nos*. Profeſſio exſtat apud Leonem Allatium in opere de Concordia Occidentalis & Orientalis Eccleſiæ. Præfatus ille Tractatus prodiit ſub Pontificatu Innocentii tertii, dum Flandri noſtri tenuerunt Conſtantinopolim. Hinc Schiſmatici Græci quæcumque in ipſos vomuerunt. Damnare cœperunt & noſtrum avitum judicium de quartis nuptiis. Hinc ipſum non ſolummodò probari, ſed ſolemni inſuper Græcorum Epiſcoporum profeſſione firmari juſſit dictus Pontifex Joannes. Et Patriarcha Joannes obedivit. Hæc egent majori expoſitione. Verùm non facit ad præſentem materiam. Interim lucet quòd utraque Eccleſia circa hunc articulum permiſerit utramque abundare in ſuo ſenſu. Utraque utriuſque ſententiam judicavit boni meriti, ac omni exceptione majorem. Et certè quis dicat non probabile, cui tanta adſiſtebat authoritas? Quis dicat hanc aut iſtam Eccleſiam mortaliter deliquiſſe? Et tamen altera deviabat à jure naturali.

Lib. 2. cap. 15.

CAPUT VIII.

Hæc firmantur aliis exemplis.

IN priori ad ſanctum Amphilochium Iconienſem Epiſcopum Decretali Epiſtola magnus Baſilius habet hunc Canonem: *Qui jurant ſe Ordinationem non admittere, ejurantes ne cogantur pejerare. Etſi enim videatur eſſe aliquis Canon, qui eis concedit, experientia tamen cognovimus eos, qui pejerarunt, non recta via ingredi. Conſideranda autem ſunt & forma & verba jurisjurandi, & affectio, & res pro qua jurarunt, & quæ ſubtiliter in verbis facta ſunt additamenta. Nam ſi nulla ſit penitùs excuſatio, ji ſunt omninò dimittendi*. Quod non ſola Canonica electio, ſed etiam violentus populi ac Epiſcoporum raptus quoſdam ad Epiſcopatum ac alios ſacros Ordines olim evexerit, eſt Eruditis exploratum. Et de electis, præſertim Epiſcopis, ad Donatum Donatiſtarum Presbyterum ſcribit ſanctus Auguſtinus: *Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus concupiſcit. Et tamen tam multi, ut Epiſcopatum ſuſcipiant, tenentur inviti, perducuntur, includuntur, cuſtodiuntur, patiuntur tanta quæ nolunt, donec eis adſit voluntas ſuſcipiendi operis boni*. Quidam ſemetipſos truncarunt pollice: imò & auribus. Alii jurarunt Epiſcopatum aut Clericatum nunquam ſuſcipere. Et de his ſanctus Amphilochius quæſivit, an tale juramentum eſſet licitum, obligatorium, ac venerandum? Et magnus Baſilius reſpondit affirmativè. Addit tamen juramenti formam, verba, finem, modum, aliaſque circumſtantias maturè diſcutienda. Diſcutiendum, an nihil Herodianæ impietatis, quæ juramentum inquinet ac exſufflet, ſit admixtum. Si nil tale admiſceatur, cenſuit juramentum eſſe obligatorium, ideoque à cunctis venerandum. Ep. 240.

Ejuſdem ſententiæ fuit in Dialogo cum Theodoro Romanæ Eccleſiæ Diacono Palladius Helenopolitanus Epiſcopus, ſcribens de Arſacio, Nectarii Conſtantinopolitani Epiſcopi germano fratre, quem Theophili Patriarchæ Alexandrini factio pro expulſo ſancto Joanne Chryſoſtomo intruſit in ſedem: *Arſacius, Nectarii frater, Joannis ſubſtituitur loco. Qui cum anno uno & duobus menſibus vixiſſet, mortuus eſt, ipſa Dei Evangelia in vitæ fine conteſtatus, ſe fratri Nectario ſub jurejurando fuiſſe pollicitum, nunquam ſe Ordinationem Epiſcopatus admiſſurum, cum illi exprobraret, quod noluiſſet Tarſenſi Eccleſiæ præfici. Fuit illi perjurii cauſa primùm quidem vanitas ſua, per quam deſpondebat ſibi, ut ſic dicam, uxorem ſui fratris*. Aſſerit varia. Primò, quod Nectarius fratrem Arſacium voluerit creare Tarſenſem Epiſcopum, Metropolitam primæ Ciliciæ. Secundò, quod Arſacius ſe excuſaverit, & indignanti fratri oppoſuerit Religionem juramenti, quo juravat nunquam Epiſcopatum admittere. Tertiò, quod Nectarius excuſationem admiſerit. Quartò, quod Arſacius poſtmodo admiſerit Epiſcopatum Conſtantinopolitanum, corruptus Regiæ civitatis cupiditate & ambitu. Quintò, quod ita patraverit perjurium. Ex quo vides etiam Nectarium ſenſiſſe cum magno Baſilio. Ejuſdem ſententiæ fuit Marinus Pontifex, qui Formoſum Portuenſem Epiſcopum, à Joanne octavo degradatum, reparans coegit ad juramentum de nunquam admittendo Epiſcopatu Romanæ Eccleſiæ. Etiam illi, qui poſtmodo Formoſum Pontificem, uti perjurum, degradarunt. Et quidem defunctum. Cap. 12.

Verùm magnus Baſilius adjunxit: *Etſi videatur eſſe aliquis canon, &c.* Profitetur ſe ſancire adversùs alium canonem. Utique canonem, quem ſanctus Athanaſius ſanxit, aut certè laudat in litteris ad Dracontium Monachum, qui juraverat numquam Epiſcopatum admittere, ideoque ipſum volenti imponere Patriarchæ Athanaſio conſtanter reſiſtebat: *Delecte Draconti, an forſitan ideò tibi conſilium ſuppeditant tui occultandi, quod dixeris atque juraveris non futurum ut ſies, ſi conſtituaris Epiſcopus? Iſtiuſmodi enim vocibus audio illos circumſtrepere tuas aures, & in ea re ſe velle cautos videri. Eſſent illi verè quidem cauti, ſi miniſterio tibi injuncto cautum voluiſſent. Quod ſi legiſſent*

ſent ſacras Scripturas, non contra illas conſilium darent. Quin jam tempus eſt, ut Hieremiam culpent, & magnum illum Moyſem accuſent, quod ipſorum conſilium non audierint, ſed Deum veriti officium Miniſterii perfecerint, & prophetando adimpleverint. Siquidem illi ipſi miſſi, & accipientes Prophetiæ gratiam, ab initio recuſabant quidem, ſed tamen poſtea timuerunt, neque Emiſſorem ſuum vilipenderunt. Quod ſi verbum locutus es, verbum Sanctis pro juramento eſt. Reminiſcere quæſo Hieremiæ, quomodo ipſe qui dixerat, non nominabo nomen Domini, *poſtea metuens illum, qui in ſe erat, ignem, non pro iis, quæ dixerat, fecit, neque ut præoccupatus erat juramento, ſe in tenebras abdidit, ſed Mandatorem veritus, ſuam Prophetiam abſolvit.* Hoc ipſum confirmat exemplo Jonæ Prophetæ. Et ex ipſis firmè concludit iſtud Dracontii, quod Prophetico verbo nequaquam eſt firmius, juramentum non obligare. Ab adverſæ ſententiæ patronis affirmat non intelligi ſacras litteras. Proindè uti Pontica Baſilium, ita Ægyptiaca Diœceſis fuit ſecuta Athanaſium, & juxta ejus ſententiam operata. Hac de re non eſt dubitandum. Etenim ſubjecta Diœceſis in opere ſequi debuit canones ſui Patriarchæ aut Exarchi. Aſiatica Diœceſis videtur fuiſſe diviſa. Hinc enim prodiit Amphilochii ad Baſilium Relatio. Et uti iſti Heroes adverſa ſentiendo, docendo, ac imperando; ita ipſorum populi adverſa per obedientiam operando non peccarunt. Saltem graviter. Et tamen aut hi aut iſti deviarunt à jure naturæ.

Adduco aliud exemplum. Sanctus Auguſtinus in libris de libero arbitrio conſtanter docet, quod injuſtum vitæ noſtræ aggreſſorem non liceat occidere. Quod mortem tunc tolerare obligemur, & citra naturalis legis prævaricationem non poſſimus inferre. Quod ipſum tradit in litteris ad no-
Ep. 153. bilem virum Publicolam. Ad hanc hujus quæſtionem: *Si Chriſtianus videat ſe à Barbaro vel Romano velle interfici, debet eos ipſe Chriſtianus interficere, ne ab illis interficiatur; vel ſi licet ſine interfectione eos repellere, vel impugnare, quia dictum eſt, Non reſiſtere malo?* Ad hanc, inquam, quæſtionem ſanctus Auguſtinus reſpondit: *De*
Ep. 154. *occidendis hominibus, ne ab eis quiſque occidatur, non mihi placet conſilium, niſi fortè ſit miles, aut publica functione teneatur, ut non pro ſe hoc faciat, ſed pro aliis, vel pro civitate, ubi etiam ipſe eſt, accepta legitima poteſtate, ſi ejus congruat perſonæ.* Palam affirmat injuſtum vitæ aggreſſorem à privatis hominibus in propriæ vitæ tutelam non poſſe interfici. Hoc fieri non poſſe, niſi per milites aut alios Reipublicæ miniſtros ob bonum publicæ pacis. Primitivi Chriſtiani fuerunt tenaciſſimi hujus ſententiæ. Etenim Paganis, nobis Thyeſtæas epulas improperantibus, reſpondit ſanctus Athenagoras: *Quomodo quiſquam vel homicidii, vel humanarum carnium epulationis inſimularet illos, quos ne juſtè quidem occidendi hominis ſupplicium intueri velle aut poſſe cognoverit?* Quod ipſum ad eandem calumniam repoſuit Minutius Felix. Certè qui extrema latronum ſupplicia intueri non poterant, longè minùs poterant patrare. Et in litteris ad ſanctum Papam Cornelium ſanctus Cyprianus affirmat gentiles tyrannos à noſtris Martyribus non poſſe occidi, & adjungit hanc generalem rationem: *Innocentibus nec licet nocentem* Ep. 157.
occidere. Utique nocentem invaſorem. Hoc ipſum docuerunt Lactantius Firmianus, & alii antiqui. Et certè hanc ſententiam ſibi placere, frequenter demonſtravit Divina Clementia, quæ ſimilis aggreſſionis ac mortis patientes toleratores fecit ſubitis clarere miraculis. Hos inter ſunt ſanctus Engelbertus Colonienſis, & ſanctus Albertus Leodienſis Epiſcopus, filius Henrici Ducis Brabantiæ. Quin & ipſos omnis Eccleſia veneratur ut Martyres. Eodem honore afficit plures patienter occiſos ab inimicis. Quæ omnia hanc ſententiam validè confirmant.

Quidam cenſent ſanctum Auguſtinum fuiſſe in contraria ſententia. Et firmant ex duobus locis. Primus eſt in quæſtionibus ſuper librum Exodi: *Intelligitur non pertinere ad homicidium, ſi* Qu. 54.
fur nocturnus occiditur; ſi autem diurnus, pertinere. Hoc eſt enim quod ait lex: ſi oriatur ſuper eum Sol. *Poterat quippe diſcerni, quod ad furandum, non ad occidendum veniſſet, & ideò non deberet occidi.* Alter locus eſt in litteris ad Comitem Mace- Ep. 54.
donium: *Cum homo ab homine occiditur, multùm diſtat, utrum fiat nocendi cupiditate, vel injuſtè aliquid auferendi, ſicut fit ab inimico, ſicut à latrone. An ulciſcendi vel obediendi ordine, ſicut à judice, ſicut à carnifice. An evadendi vel ſubveniendi neceſſitate, ſicut interimitur latro à viatore, hoſtis à milite.* Hæc duo poſtrema homicidia æquiparat: & certum eſt patratum à milite non eſſe damnabile peccatum. Reſpondeo tamen hæc non convincere. Etenim in priori loco ſanctus Auguſtinus adjungit: *Hoc & in legibus antiquis ſæcularibus, quibus tamen iſta eſt antiquior, invenitur. Impunè occidi nocturnum furem quoquo modo; diurnum autem, ſi ſe cum telo defenderit: jam enim plus eſt quàm fur.* Manifeſtè affirmat aliud à Moſaica lege non permitti, quàm quod permittitur à Romanis legibus: nempè civilem impunitatem iſtius homicidii. Poſterior locus habet aliquid coloris, ſed non eſt firmus.

Attamen & oppoſita ſententia non caret fundamentis. Etenim Theodorici, Gothorum in Italia Regis, Edictum habet: *Qui percuſſorem* Cap. 15.
ad ſe venientem repulerit ferro, non habetur homicida. Quia defenſor propriæ ſalutis videtur in nullo peccaſſe. Et levita Benedictus refert hoc Capitu- Lib. 1.
lum magni Imperatoris Caroli: *Si quis ad facien-* cap. 122.
dam rapinam aggreditur, aut iter agentem in prædiis adſederit, aut domum alterius nocturnus ſpoliator intraverit, & occiſus fuerit, mors latronis ipſius à nemine requiratur. Moſaicæ, quæ nocturnum furem occidi permiſit, legis Canonem Gregorius etiam nonus inſeruit ſuis Decretalibus, atque
adjunxit: *Intelligitur ad eum*, utique ſui defen- Lib. 5.
ſorem, *non pertinere homicidium, ſi fur nocturnus* Tit. 12.
occidatur; ſi autem diurnus fuerit, ad homicidium cap. 5.
pertinere. Hæc ſunt ſancti Auguſtini verba in laudatis ſuper Exodi librum quæſtionibus: ea nonus Gregorius cenſuit etiam ad conſcientiæ forum poſſe extendi. Et de neſcio quo Presbytero, qui vitæ ſuæ invaſorem occiderat, ad Meldenbergengem Abbatem reſcripſit Innocentius
tertius: *Si Sacerdos ille, priùs ab iſto percuſſus ſa-* Cap. 18.
crilego, mox eum cum ligone in capite repercuſſit, quamvis vim vi repellere omnes leges & omnia jura permi-

permittant, quia tamen id debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad ſumendam vindictam, ſed ad injuriam propulſandam, non videtur idem Sacerdos à pœna homicidii penitùs excuſari. Affirmat tale homicidium, dummodo cum inculpatæ tutelæ moderamine fiat, permitti per omnes leges, per omnia jura. Utique humana, Divina, naturalia. Ibidem edicit præcipuas iſtius moderaminis conditiones. Et ex hoc Reſcripto Clemens quintus videtur ſanxiſſe, ut per patratum cum tali moderamine homicidium non incurratur irregularitas. Eandam ſententiam conſtanter docet doctor Angelicus, & cuncta ejus Schola. Habet & plurimos alios Sectatores. Et optimæ memoriæ Pontifex Alexander ſeptimus nuperrimè edixit iſtius dogmata eſſe tutiſſima. Quare ſunt & probabilia. Hinc & eorum, licèt forſan devient, Sectatores ſunt tutiſſimi. Quod ipſum ſenſit & ſanctus Auguſtinus. Etenim in adductis litteris Publicolæ ſententiam non damnavit. Solummodò dixit: *Non mihi placet conſilium*. Improbavit iſtam ſententiam, attamen Publicolam permiſit in ſuo ſenſu abundare.

Hæc quæſtio eſt una ex præſentium temporum controverſiis. Hinc quæret quis, quid mihi de ipſa videatur? Reſpondeo mihi omninò probari ſancti Auguſtini ſententiam. Eſt antiquus ſenſus etiam Gallicanę Eccleſię. Etenim in prima ad Reginonis Prumienſis Abbatis Capitularia Appendice habemus hunc Canonem: *Si fur aut latro in præda abſque occiſione poteſt comprebendi, & tamen interficitur, quia ad imaginem Dei creati, & in ejus nomine baptizati ſunt, interfectores eorum quadraginta diebus non intrent Eccleſiam*. His Canon præfigit duram pœnitentiam, atque proſequitur: *Sin autem à veridicis comprobatur teſtibus, quod ſine odii meditatione, ſe ſuaque liberando, Diaboli membra interficiunt, ſecundùm indulgentiam quadraginta diebus ab Eccleſia, carne, vino, conjugio, eleemoſynam jugiter faciendo, abſtineant*. Notanda ſunt verba: *Se ſuaque defendendo*. Palàm edicunt ſe agere de invaſore fortunarum ac vitæ. Et tamen ejus occiſori imponunt pœnitentiam, quæ palàm imponi non poſſit, niſi ob mortale peccatum. Quod ipſum evincunt verba ſequentia: *Et ſi Presbyter eſt, non deponatur, cunctis tamen vitæ ſuæ diebus pœnitentiam agat*. Can. 28.

Inſignem legem tulit Guilielmus, Conquæſtor Anglicani Regni, in Eccleſiaſticæ pacis violatores, id eſt, in ſceleratos homines, qui vetitis tunc per Eccleſiam diebus attentarent privata bella, adeoque ſuos adverſarios rapinis ac violentis armis invaderent: *Si quis pacem ſanctæ Eccleſiæ fregerit violenter, Epiſcoporum eſt juſtitia. Quod ſi nocens ſententiam eorum defugiendo vel arroganter contemnendo deſpexerit, clamor de eo deferatur ad Regem per quadraginta dies, & Regis juſtitia ponet eum per vadium & plegium, ſi habere poterit, uſque Deo primitus, & poſteà Regi ſatisfaciat. Qui ſi infra triginta & unum diem, ſive per amicos & notos, ſive per juſtitiam Regis inveniri non poterit, utlagabit eum Rex verbo oris ſui. Si verò poſteà repertus fuerit, & poterit teneri vivus, Regi reddetur, vel caput ejus, ſi ſe defenderit. Lupinum enim gerit caput à die utlagationis ſuæ, quod Angliſè Wulfesheved dicitur. Hæc eſt lex de omnibus utlagis*. Etiam hos latrones occidi vetat, niſi poſtquam Rex eos exlegaverit, & ipſis lupinum impoſuerit caput; hoc eſt, poſuerit extra protectionem Regiam, & ab omni homine permiſerit occidi ad inſtar lupi. Exindè omnis homo adversùm iſtos eſt miles. Exſtant hæ leges apud Rogerum Hovedenſem. Palàm ſupponunt etiam tales, ideoque nullos latrones privata poſſe authoritate occidi. Eas Guilielmus ex Gallia portavit in Angliam.

Eadem de re ſanctus Hidelbertus Turonenſis Archi-Epiſcopus ad ſanctum Ivonem Carnutenſem Epiſcopum ſcribit eruditam epiſtolam: *Sicut Parvitatem meam veſtra docuit pagina, cùm latro quidam portitorem præſentium Sacerdotem invaderet, & pannis ejus lancea perforatis eùm vellet occidere, Sacerdos latronem lapide percuſſit, & ictus ipſius percuſſione & occaſione latro mortuus eſſe putatur. Pro quo ſcilicet delicto jam per ſeptennium ab officio Dominicæ menſæ Providentia veſtra eundem ſuſpendit Sacerdotem. Sanè ſuper hoc dignati eſtis meum quærere conſilium. Niſi fallor, & id veſtram reſcribi ad inquiſitionem, ſi Sacerdoti ad ſacrum liceat redire officium, quod ei medicinaliter abſtuliſtis. Conſideranti igitur mibi, quanta in Sacerdote poſtuletur innocentia, & maximè quòd immunis eſſe debeat à ſanguine, non videtur Sacerdotem reum ſanguinis oportere deinceps miniſtrare: quamvis tuendæ ſalutis neceſſitate homicidium occurrerit. Quòd enim vir Chriſtianus quærere ſibi vitam aliena morte non debeat, Ambroſius his oſtendit verbis*: Quærit aliquis, Si Sapiens, in naufragio poſitus, Inſipienti naufrago tabulam extorquere poſſit? Utrùm debeat? Mihi quidem, etſi præſtabilius communiter videatur uſui Sapientem de naufragio, quàm Inſipientem evadere, non tamen videtur quòd vir verè Chriſtianus, ſapiens & juſtus, quærere ſibi vitam aliena morte debeat: utpotè qui etſi in latronem armatum inciderit, ferientem referire non poſſit, ne dum ſalutem defenderit, pietatem contaminet. *De reformatione igitur Sacerdotis, mibi rem intuenti, nibil aliud quàm quod ſuprà dictum eſt, videtur: quod etiamſi liceat, non tamen expedit. Quoniam & exemplo offendit, & ulciſcendi ſecuritatem adducit. Si autem ſimile aliquid in commiſſa mibi Parochia contigiſſet, reum ad Apoſtolicam miſiſſem audientiam, quatenùs ex conſilio illius & ego inſtruerer, & peccator de reformatione ſententiam ſuſciperet certiorem*. Ep. 60. Per omnia conſonat adducto jam per Reginonem Canoni.

Quidam cenſent priorem ſub Merovingiis Regibus Gallicanam Eccleſiam fuiſſe alterius ſententiæ. Et probant ex formula, qua quis tunc de homicidio, quod in vitæ ſuæ defenſionem aſſeverabat patratum, debuit ſolemniter coram ſacroſancto Altari & Sanctorum Reliquiis ſemetipſum expurgare: *Hic juro per hunc locum ſanctum, & Deum Altiſſimum, & virtutes Sancti illius, quòd homo aliquis nomine ille, ita factus, cum armis ſuis ſuper me venit, & colpus ſuper me miſit, & ſic mibi Dominus directum dedit. Ego ipſum de armis meis percuſſi, & tales colpus ei dedi, pro quibus ipſe mortuus eſt. Et quod feci, ſuper me fecit*. Exſtat & ſimilis lex Ribuariorum. Lucidè agunt de in-

vaſoris occiſione, facta cum moderamine inculpatæ tutelæ. Et ipſum plenè purgant atque abſolvunt. Reſpondeo quòd purgent atque abſolvant in ſolo humano judicio, non in Divino. Etenim iſtam formulam reſpicit ac exponit hoc
Lib. 5. magni Caroli Capitulum; *Fur nocturno tempore*
cap.190. *captus in furto, dum res furtivas ſecum portat, ſi fuerit occiſus, nulla ex hoc homicidio querela naſcatur.* Hoc eſt, nulla apud publicum judicem accuſatio. Quod ipſum videtur velle aliud ejuſdem Caroli ſuprà adductum Capitulum. Hoc enim ipſum ſanciunt Romanæ item Leges.

Interim adverſam ſententiam non auſim damnare. Etenim ipſi favet etiam Synodus Conſtantini Chliareni, Patriarchæ Conſtantinopolitani. Hanc quæſtionem verſat in utramque partem, ac tandem concludit: *Synodo viſum eſt, ut quod ad leges Eccleſiæ attinet, & qui ſe defendentes, & qui propter publicam utilitatem, deprecatione interpoſita, latrones interfecerunt, puniantur quemadmodum puniuntur, qui in bello occiderunt.* Ad inculpatæ tutelæ moderamen requirit interpoſitam deprecationem; qua ſcilicet invaſus invaſorem deprecetur, ut ceſſet à violentia. Addit & aliam conditionem: *Is autem qui latronem interficit, quando poterat ſuum latrocinium effugere, ampliùs puniatur.* Iſtam occiſionem æquiparat non ſolummodò illi, qua quis publicum latronem ex publica poteſtate, ſed etiam illi, qua miles hoſtem interficit in juſto bello. Reſpicit magni Baſilii Canonem in Canonicis ad ſanctum Amphilo-
Cap. 13. chium litteris: *Cædes in bellis factas Patres pro cædibus non reputaverunt, ut mihi videtur ignoſcentes iis, qui pro pietate & pudicitia decertant. Rectè autem fortè habet conſulere, ut qui ſunt manibus non puris, ſola trium annorum communione abſtineant.* Laudat milites, quòd decertent pro pietate ac pudicitia. Eos tamen qui humanum ſanguinem fuderint, hortatur ut triennio ſe abſtineant à communione. Utique à communione perfecta & plena, à ſuſceptione Euchariſtiæ. Ut triennio ſint contenti ſola Conſiſtentia. Supponit ipſos non indigere Sacramentali abſolutione, ideoque non peccaſſe mortaliter. Eundem in
Lib. 4. ſenſum accipio ſancti Iſidori Peluſiotæ litteras ad
Ep. 200. Ophelium Grammaticum. Illos, qui pro inculpata ſuæ vitæ tutela patrarunt homicidium, his comparat adducta Conſtantinopolitana Synodus, adeoque affirmat & ipſos mortaliter non deliquiſ-
Fol.210. ſe. Iſtud Decretum exſtat apud Joannem Leunclavium in jure Græco-Romano.

Notanda ſunt magni Baſilii de militum in bello homicidiis verba: *Pro pudicitia & pietate decertant.* Etiam ſanctus Ivo Carnutenſis Epiſcopus ſuo Decreto inſeruit hunc Moguntinenſis Sy-
Part. 10. nodi Canonem: *Oportet diligentiùs eos admonere,*
cap.152. *qui homicidia in bello perpetrata de nihilo ducunt, excuſantes ſe non ideò neceſſe habere de ſingulis facere pœnitentiam, eò quòd juſſu Principum peractum ſit, & Dei judicio ita finitum. Scimus enim quod Dei judicium ſemper juſtum eſt, & nulla reprehenſione dignum. Sed tamen oportet eos conſiderare, qui hanc necem nefariam cupiunt, utrùm ſe coram oculis Dei quaſi innoxios excuſare poſſint, qui propter avaritiam, atque propter favorem Dominorum ſuorum temporalium æternum Dominum contempſerunt, & mandata ejus ſpernentes, non caſu, ſed per induſtriam homicidium fecerunt.* Canon demonſtrat caſualia etiam homicidia non eſſe innoxia, & concludit: *Sed inter hæc ſciendum eſt, quod magna diſtantia eſt inter legitimum Principem & ſeditioſum tyrannum; inter eum qui ſubvertere nititur Chriſtianæ pacis tranquillitatem, & illum qui armis contra iniquitatem certat defendere æquitatem.* Diſtinguit duplicia bella: alia quæ ad æquitatis neceſſariam defenſionem, alia quæ fiunt propter avaritiam. Ad invadenda aut turbanda aliena regna. Hujuſmodi bellorum geſtores Reges affirmat eſſe non legitimos Principes, ſed ſeditioſos tyrannos, Chriſtianæ quietis ſubverſores. Omnes iſtic patratas cædes eſſe plena homicidia.

Iſta Moguntina Synodus fuit Metropolitæ Rabani Mauri. Integrum Canonem habes in ejus litteris ad Heriboldum Epiſcopum Antiſiodorenſem. Sanctus Ivo videtur non vidiſſe epiſtolam: etenim non plenum Decretum, ſed ſolum ejus compendium nobis adduxit ex Capitulari Reginonis Abbatis, aut cujuſcumque alterius. Dico, *Cujuſcumque alterius.* Etenim Ivo addidit hæc verba; *Inter eum qui ſubvertere nititur,* &c. Quæ non ſunt apud Reginonem. Porrò Regino
Canoni dedit hunc titulum; *De his qui pro nihilo* Lib.2
ducunt homicidium in bello perpetratum. Ex epiſto- cap. 50.
la Rabani ad Heriboldum Antiſiodorenſem Epiſcopum de prælio ad Fontaniacum geſto. Eſt famoſum ac infame illud prælium, in quo Ludovici Pii tres in Regnum ſucceſſores filii ſeſe mutuò invaſerunt, & Francicam gentem atrociùs, quàm quivis hoſtes, abraſerunt. Et Moguntina Synodus definivit omnes iſtic patratas cædes eſſe plena homicidia. Quoniam patrata non ob pietatis, pudicitiæ, aut publicæ tranquillitatis defenſionem, ſed ob avaritiam ac fraternam invidiam. Sanè crudelia, quibus jam per multos annos omnis Europa laceratur, bella ſunt penitùs ſimilia. Et Reges & milites maturè conſiderent.

CAPUT IX.

An omnia per naturalis juris ignorantiam patrata iniqua opera ſint peccata?

Quod per facti ignorantiam patrata adversùs naturalem etiam legem opera ſint quandoque immunia ab omni apud Divinam juſtitiam macula, nemo poſſit inficiari. Hinc in libris de civitate Dei ſanctus Auguſtinus humanæ ignorantiæ miſeriam, ex qua judex innocentes teſtes quandoque cogitur torquere, & falsò accuſatos reos damnat ad mortem, inſigniter exaggerat, atque concludit: *Hæc tot & tanta mala ju-* Lib. 19.
dex non deputat eſſe peccata. Non enim hæc facit ſa- cap. 6.
piens judex nocendi voluntate, ſed neceſſitate neſciendi. Et tamen quia cogit humana ſocietas, neceſſitate etiam judicandi. Affirmat hanc eſſe miſeriam, non iniquitatem. Quia nempè judex, dum errat, errat in facto. Et in libris contra Fauſtum Manichæum idem Auguſtinus ſcribit de Patriarcha Juda, qui cum nuru Thamar, tanquam cum publico ſcorto, per ignorantiam concubuit: *Judas, etſi graviùs peccaſſet, ſi nurum* Lib. 22.
ſciens cum ea concumbere voluiſſet, tamen eum, quan- cap. 61.
tùm in

tùm in ipſo erat ; deformiter cum meretrice cubaſſe , non dubium eſt . Affirmat ab ipſo ſimplicem fornicationem fuiſſe patratam , non incæſtum . Quod nempè vulgare ſcortum crederet , neſciens nurum . Erroris cauſam exponit in quarto contra
Fol.206 Celſum libro Origenes : *Primùm extra urbes , & perſonatæ meretrices proſternebant ſe libidini prætereuntium . Deindè unà cum pudore deponebant perſonas , foris tamen manſerunt , arcentibus legibus . Poſtremò ; diſciplina in dies depravatiore , intra urbes penetrare ſunt auſæ .* Tempore Judæ & Thamar vivebat adhuc prima verecundia , atque ita illius in facto error fuit innocuus . Etiam de Propheta , qui à Domino Deo ad damnandam Jeroboam Regis Idololatriam miſſus in Bethel, ab alio Propheta circumventus in iſta terra contra Domini mandatum comederat ; atque ideò fuit à leone occiſus , ſanctus Auguſtinus ſcribit in libro
Cap. 7. de cura agenda pro mortuis : *Hactenus voluit Dominus ſervum ſuum plectere , qui non ſua contumacia ſpreverat Præceptum ejus implere , ſed aliena decipiente fallacia obedire ſe credidit , quando non obedivit . Neque enim putandum eſt ita fuiſſe interemptum morſu beſtiæ , ut ad ſupplicium tartareum ejus deindè anima raperetur , quandoquidem ipſum ejus corpus idem leo , qui occiderat , cuſtodivit , jumento etiam , quo vehebatur , illæſo , & ſimul cum illa immani fera , intrepida præſentia ad ſui Domini funus adſtante . Quo mirabili ſigno apparet hominem Dei coercitum potiùs temporaliter uſque ad mortem , quàm punitum eſſe poſt mortem .* Quia nempè ex innoxio facti errore fuerat lapſus . Hoc ipſum Auguſtinus docet & aliis locis .

Etiam innocua humani juris ignorantia noſtros in illud lapſus purgat atque excuſat ab omni peccato . Ita docet in litteris ad venerabilem Hugonem de ſancto Victore ſanctus Bernardus . Conſtanter affirmat omnem poſitivam , etiam Divinam , legem indigere promulgatione atque notitia , & probat ex Apoſtoli verbis : *Quomodo credent in Deum , quem non audierunt ? Quomodo verò audient ſine Prædicante ?* Et
Ep. 77. proſequitur : *Necdum injuncta , necdum vulgata , necdum audita Prædicatio eſt , & juxta pigri ac nequam ſervi ſententiam tam durus eſt Dominus , ut necdum ſata jam metere velit , & non ſparſa colligere ? Abſit .* Affirmat Divinam juſtitiam , quæ tollit etiam quod non poſuit , & metit etiam ubi non ſeminavit , non habere locum in poſitivis legibus . Affirmat hic requiri promulgationem , devulgationem , atque auditionem . Et adjungit generalem cauſam : *Valde injuſtè exigitur obeditio , ubi non præceſſerit auditio .* Vera interim eſt & hæc antiqua regula : *Nulli Sacerdoti licet Canones ignorare .* Hi ex officio ſcire debent ;
Lib. 5. ideoque ignorantia in ipſis non poteſt eſſe inno-
cap. 32. cens . Eſt ſingulare peccatum . Et iſtam regulam , dum lapſam Gallicanæ Eccleſiæ Chriſtianitatem reparavit , magnus Imperator Carolus meritò inſeruit ſuis Capitularibus . Eſt deſumpta
Ep. cap. 2. ex magni Papæ Leonis epiſtola ad cunctos ſuburbicariarum Provinciarum Epiſcopos : *Ignorare numquam licuit Sacerdotem , quod Canonum fuerat regulis definitum .*

Sanctus Bernardus agit etiam de Divini atque Evangelici juris ignorantia . Etiam hanc affirmat excuſare ab omni peccato . Et rectè . Etenim ſanctus quoque Auguſtinus ad iſtum finem adducit Domini verbum apud ſanctum Joannem : *Si non veniſſem , & locutus non fuiſſem , peccatum non haberent .* Cap. 15. Et in Tractatibus ſuper iſtud Evangelium commentatur : *Numquid ſine peccato erant Judæi , antequam Chriſtus ad eos in carne veniſſet ? Quis hoc vel ſtultiſſimus dixerit ?* Tract. 89. *Sed magnum quoddam peccatum , non omne peccatum quaſi ſub generali nomine vult intelligi . Hoc eſt enim peccatum , quo tenentur cuncta peccata , quod unuſquiſque ſi non habeat , dimittuntur ei cuncta peccata . Hoc eſt autem quia non crediderunt in Chriſtum , qui propterea venit , ut crederetur in eum .* Ep. 50. Et in litteris ad Comitem Bonifacium : *Utique non omne peccatum intelligi voluit Dominus , quandoquidem pleni erant multis magniſque peccatis , ſed aliquod proprium peccatum , quod ſi non haberent , poſſent illis dimitti omnia , quæ habebant . Id eſt , quod in eum venientem non crediderunt . Hoc enim non haberent peccatum , ſi non veniret .* Et in litteris ad Xixtum Romanæ Ep. 105.
Eccleſiæ Presbyterum : *Non utique peccatum nullum haberent , qui pleni erant aliis multis , magniſque peccatis , ſed hoc peccatum vult intelligi illos habituros non fuiſſe , ſi non veniſſet , quo cum audiſſent eum , non crediderunt in eum . Hanc eos excuſationem non habere aſſerit , qua poſſint dicere : Non audivimus , ideò non credimus .* Diſtinguit duplicia peccata : Alia contra naturalem legem patrata , alia contra Evangelicam prædicationem . Et hæc affirmat evacuari per innocuam ac plenam ignorantiam . Eſt ejus conſtantiſſima , & manifeſtiſſima doctrina . Et hinc beatus Papa Pius quintus articulum , qui aſſerit purè negativam infidelitatem eſſe peccatum , rectè ac meritò damnavit . Proindè Evangelica fides eſt neceſſarium ſalutis medium , ipſa tamen carere poſſumus ſine novo peccato . Ita carent quotquot ipſam non audiverunt .

His obſtare videtur ſanctus Auguſtinus in primo libro de Baptiſmate contra Donatiſtas : *Illi* Cap. 5.
qui per ignorantiam in Donati parte baptizantur , arbitrantes ipſam eſſe Eccleſiam Chriſti , in iſtorum qui ſcienter neglecta Matre Catholica iſtam partem eligunt , quidem comparatione minùs peccant , ſacrilegio tamen Schiſmatis vulnerantur . Non ideò non graviter , quod alii graviùs . Etiam illos , qui per Divinæ legis ignorantiam rebaptizant aut rebaptizantur , affirmat eſſe graviter ſacrilegos . Reſpondeo Auguſtinum loqui de habitantibus intra aut propè Romanum Imperium Gentilibus . Uti naturalis legis , ita Catholicæ Eccleſiæ ſplendorem affirmat illis non poſſe penitùs eſſe ignotum , ideoque ad Schiſmata ab ipſis non poſſe ſine crimine declinari . Ita Ruſſos ſeu Moſcovitas , qui à Photii potiùs apud Conſtantinopolim parte , quàm à Romana Eccleſia poſtularunt & acceperunt Baptiſma , cuncti novimus ſemper fuiſſe ſchiſmaticos . Interim ad quoſdam Donatiſtarum Epiſcopos ſcribit idem Auguſtinus : *Qui ſenten-* Ep. 162.
tiam ſuam , quamvis falſam atque perverſam , nulla pertinaci animoſitate defendunt , præſertim quam non audacia præſumptionis ſuæ pepererunt , ſed à ſeductis atque in errorem lapſis Parentibus acceperunt , quærunt autem cauta ſollicitudine veritatem , corrigi parati , cùm invenerint , nequaquam

ſunt

ſunt inter hæreticos deputandi. Longè potiùs quis poſſit apud hæreſim Chriſtianus fieri, & non eſſe hæreticus. Certè à Romano Imperio remotiſſimos Indos, quos Euſebii Nicomedienſis Epiſcopi Legatus Theophilus deduxit ad Arium potiùs quàm ad Chriſtum, nemo dicit fuiſſe hæreticos, niſi poſtquam fuere meliora edocti à ſancto Frumentio. Prior ſancti Auguſtini locus agit de
Cap. 4. illis, *qui in Donatiſtas imprudenter incurrunt, ipſam eſſe Chriſti Eccleſiam exiſtimantes*. Circumſcripti doloſis ipſorum ſermonibus. Palàm agit de Paganis intra Romanum Imperium degentibus.

Omnis quæſtio eſt de naturalium legum ignorantia. Hac de re ſcribit in laudata epiſtola ſanctus Bernardus: *Jam contra Aſſertionem tertiam non multùm nobis arbitror laborandum. Tum quòd manifeſtam nimis præferat falſitatem, tum quòd ipſe ejus Inventor in ſua ſuperiori ſententia ipſam per ſe ſatis impugnet, ſibimetipſi contrarius. Cum enim de nocturno illo, privatoque ſuſurrio Domini cum Nicodemo laqueum nectat publicæ damnationis per totum orbem ignorantibus, arbitrans videlicet neminem ex illa hora potuiſſe ſalvari, qui non fuerit baptizatus, nonne apertè peccatum ignorantiæ, & peccatum damnabile confitetur? Niſi fortè tam protervus ſit, ut Deum homines ſine culpa damnare exiſtimet. Verendum tamen eſt, ne ſi vel breviter non reſpondeatur ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, putans fortè ſapientiam, ſecuriùs ſpargat ſeminarium vecordiæ in auribus inſipientium, & jam ita inſipientiæ ejus non ſit numerus. Veritatis proindè teſtimoniis paucis & manifeſtis manifeſtum mendacium confutetur. Is forſitan qui aſſerit non poſſe peccari per ignorantiam, numquam pro ſuis ignorantiis deprecatur, ſed potiùs Prophetam irrideat deprecantem, ac dicentem: delicta juventutis meæ ac ignorantias ne memineris*. Pluribus ſacrarum Litteratum teſtimoniis demonſtrat dari ignorantiæ peccata, atque concludit: *Nunquid non ex his ſatis apparet, in quantis jaceat ignorantiæ tenebris, qui ignorat peccari interdum poſſe per ignorantiam?* Palàm agit de naturalis juris ignorantia. Lucet ex præcedentibus verbis. Et poſtquam demonſtraſſet nos per Divini juris ignorantiam excuſari à peccato, proſequitur: *Neque enim tale eſt hoc, quod & abſque promulgatione naturalis lex ignorari non ſineret, quale v. g. illud, quod tibi non vis fieri, alii ne feceris. Factitium enim magis quodammodo eſt, & non naturale mandatum*. Utique Evangelicum mandatum de ſuſcipiendo Baptiſmo. Diſtinguit mandata naturalia, & mandata factitia; affirmat hæc ſola, non iſta indigere promulgatione. Quòd ſint naturaliter ſcripta in omnium cordibus.

Ep. 188. Videtur agere in Petrum Abaelardum, de quo ſcribit etiam in litteris ad Epiſcopos Cardinales Romanæ Eccleſiæ: *Videte quid Petrus cenſeat de peccato ignorantiæ*. Aut agere poſſit in Roſcelinum Compendienſem, à quo Magiſtro Petrus diſcipulus hauſit errores, & ad quem ſcribens ſanctus Ivo Carnutenſis Epiſcopus ſuæ epi-
Ep. 7. ſtolæ dedit hanc Epigraphen: *Roſcelino non plus ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem*. Sanctus Bernardus aſſerit varia. Primò, quòd Petrus docuerit omnem, etiam naturalis juris, ignorantiam excuſare à peccato. Secundò, quòd aut Petrus aut Roſcelinus fuerit primus Inventor iſtius dogmatis. Primus inter Catholicos Doctores. Eſt enim antiquus Pelagianorum error, copioſiſſimè expugnatus à ſancto Hieronymo, ſancto Auguſtino, aliiſque Patribus. Bernardus tertiò affirmat, quòd iſtud dogma ſit manifeſta falſitas, manifeſtum mendacium. Quartò, quòd iſte Erro ſibi-ipſi contradicat. Etenim nocturna Domini ad Nicodemum de Baptiſmatis neceſſitate verba, licèt ignorata, & non promulgata, voluit obligare per totum mundum, & exindè neminem ſub cœlo potuiſſe ſalvari ſine ſacroſancto Lavacro. Ita admiſit peccata ignorantiæ. Quintò Bernardus cenſuit hunc errorem eſſe pernicioſiſſimum, timuit ne ſerperet apud imperitos, ideoque duxit ſtulto reſpondendum juxta ejus ſtultitiam. Cenſuit eſſe ſtultum errorem.

Et rectè cenſuit. Etenim adversùm Pelagianos ita cenſuit etiam ſanctus Auguſtinus. Gene- Ep. 154.
raliter ſcripſit ad nobilem virum Publicolam: *Si quis bonum eſſe putaverit, quod malum eſt, & fecerit, hoc putando utique peccat. Et ea ſunt omnia peccata ignorantiæ, quando quiſque benè fieri putat, quod malè fit*. Et in poſteriori adversùs Julianum Eclanenſem Epiſcopum opere: *Mul-* Lib. 1.
tùm erras, qui vel neceſſitatem nullam putas eſſe cap. 107.
peccandi, vel eam non intelligis illius peccati eſſe pœnam, quod nulla neceſſitate commiſſum eſt. Cogitare te exiſtimo, quid appetendum, quid vitandum ſit in agenda vita, quanto labore diſcatur. Qui autem neſciunt, ipſam boni appetendi, malique vitandi ignorantiam patiuntur peccandi neceſſitatem. Neceſſe eſt enim ut peccet, qui neſciendo quid facere debeat, quod non debet facere, facit. De quo genere malorum Deus rogatur, ubi dicitur: Delicta juventutis meæ, & ignorantiæ meæ ne memineris. *Quod genus delictorum, ſi non imputaret Deus juſtus, non ea ſibi dimitti poſceret homo fidelis*. Et in primo Retractationum libro ad hæc in ſua in libro de vera Religione verba, *uſque adeò peccatum voluntarium malum eſt, ut nullo modo ſit peccatum, ſi*
non ſit voluntarium, ſcripſit: *poteſt videri falſa* Cap. 13.
hæc definitio; ſed ſi diligenter diſcutiatur, invenietur eſſe veriſſima. Peccatum quippè illud cogitandum eſt, quod tantummodò peccatum eſt, non quod etiam pœna peccati. Quamvis & illa, quæ non immeritò non voluntaria peccata dicuntur, quia à neſcientibus perpetrantur, non omninò poſſint ſine voluntate committi. Quoniam & ille, qui peccat ignorans, voluntate utiquè facit, quod cùm faciendum non ſit, putat eſſe faciendum. Et in alio ejuſdem libri ca-
pite: *Qui neſciens peccavit, non incongruenter* Cap. 15.
nolens peccaſſe dici poteſt, quamvis & ipſe, quod neſciens fecit, volens tamen fecit. Ita nec ipſius potuit eſſe ſine voluntate peccatum. Quia voluit ergò fecit, etiamſi non quia voluit peccavit, neſciens peccatum eſſe quod fecit. Ita nec tale peccatum ſine voluntate eſſe potuit; ſed voluntate facti, non voluntate peccati. Quod tamen factum eſt, peccatum fuit. Hoc enim factum eſt, quod fieri non debuit. Hæc doctrina eſt Auguſtino frequentiſſima & conſtantiſſima. Ejus radicem aperit in Epiſtola ad Xyſtum Romanæ Eccleſiæ Presbyterum. Quia nempè ignorantia, non minùs quàm concupiſcentia, eſt primi peccati pœna, eſt originale vitium atque peccatum, ideoque quidquid ex

ipſa

ipſa erramus ac operamur, non poteſt non eſſe vitioſum atque peccatum. Palàm loquitur de ſola naturalis juris ignorantia. Hæc namque ſola eſt nobis originale vitium atque peccatum.

Eſt communis omnium Patrum doctrina. Etenim in Admonitione ad Gentes ſcribit ſanctus Clemens Alexandrinus: *Lapides & ligna ſunt inſipientes. Prætereà autem lapidibus quoque eſt inſenſibilior homo, qui eſt tinctus ignorantia. Teſtis nobis accedat vox Prophetica, veritati concinens, quæ miſeretur eorum, qui ſunt contriti in ignorantia & amentia. Potens eſt enim Deus ex his lapidibus ſuſcitare filios Abrahæ. Qui miſeratus multam inſcitiam, & cordis duritiem eorum, qui lapidaverunt adversùs veritatem, excitavit ſemen pietatis in Deum, quod virtutem ſentiret, ex lapidibus iſtis, nempè gentibus, quæ crediderunt lapidibus.* Quinimmò eſt lucida doctrina Evangelii atque Apoſtoli. Etenim Evangelium manifeſtè affirmat Dominum metere etiam illic, ubi non ſeminavit. Hoc eſt, ubi non dedit legem, per quam eſt cognitio peccati. Idem Evangelium affirmat Dominicæ voluntatis conſcium multis, iſtius autem ignarum ſervum vapulare paucis. Exponit in Tractatu de Virginum habitu ſanctus Cyprianus: *Minor culpa eſt deliquiſſe ante* fidem & Baptiſma, *cùm necdum noſcis diſciplinam Dei.* Eodem modo conſtanter exponit ſanctus Auguſtinus.
Cap. 7. Et Apoſtolus ſcribit ad Romanos: *Concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret, non concupiſces.* Hilarus Romanæ Eccleſiæ Diaconus exponit: *Simplex videbatur cauſa, concupiſcere aliquid pro-*
Cap. 7. *ximi. Hoc autem Lex prodidit eſſe peccatum.* Et nihilominùs quiſquis ante hanc proditionem concupivit, omninò peccavit. Idem eſt conſtantiſſimus ſenſus beati Auguſtini. Laudata item in epi-
Cap. 2. ſtola ſcribit Apoſtolus: *Qui ſine lege peccaverunt, ſine lege peribunt.* Adjungit quòd Gentiles legem naturaliter faciant, ideoque ſibiipſi ſint lex. Ad quæ verba rectè ſcribit in primo contr a Celſum libro Origenes: *Introducentes juſtum Dei judicium exploderentur unà cum ipſis peccatorum pœnis, niſi communis omnium ſenſus præſumptionem de morali diſciplina haberet inſitam. Quapropter non eſt mirandum, Deum eorum, quæ per Prophetas & Servatorem docuit, ſemina indidiſſe omnium mortalium animis, ut in Divino Judicio ſit inexcuſabilis, habens mandatum Legis ſcriptum in ſuo corde.* Affirmat nullam, utique naturalis legis, ignorantiam eſſe innoxiam, ideoque nos per ipſam à peccato non excuſari. Et certè uti nulla concupiſcentia, ita nulla iſtiuſmodi ignorantia eſt invincibilis. Hinc uti quidquid per iſtam, ita quidquid per hanc fit, eſt omninò peccatum. Quiſquis contra ipſam docet, ſuadet, operatur, omninò delinquit. Nulla excuſat ſententia probabilis, nullus Canon, nullius Patris authoritas, nullius Præpoſiti mandatum.

Verùm his obſtant varia. Etenim ad ſanctum
Ep. 15. cap. 2. Hieronymum ſcribit ſanctus Auguſtinus: *Si ea in me reprehenderis, quæ reprehendenda non ſunt, te lædis magis quàm me. Quod abſit à moribus & ſancto Propoſito tuo, ut hoc facias voluntate lædendi, culpans in me aliquid dente maledico, quod mente veridica eſſe ſcis non culpandum. Ac per hoc aut benevolo corde arguas, etiamſi caret delicto, quem arguendum putas; aut paterno affectu mulceas, quem adjicere nequeas. Poteſt enim fieri, ut tibi aliud videatur, quàm veritas habet, dum tamen abs te aliud non fiat, quàm charitas habet.* Affirmat reprehenſionem, quæ ex dogmatico circa Divinum jus errore procedit, poſſe ex charitate fieri, ideoque eſſe immunem ab omni peccato. Etenim charitas nec peccat, nec peccare poteſt. Et iſtud ipſum habet locum circa jus naturæ. Hinc idem Auguſtinus ſcribit in quarto de Baptiſmate contra Donatiſtas libro: *Quid quod etiam mirum eſt, quod accidere poſſe invenit, qui diligen-* Cap. 11. *ter advertit, quoſdam ſalva charitate docere aliquid inutile, ſicut Petrus gentes cogebat judaizare, ſicut ipſe Cyprianus hæreticos denuò baptizari. Undè talibus bonis membris in charitate radicatis, & in aliquo non rectè ingredientibus, dicit Apoſtolus: Si quid aliter ſapitis, id quoque vobis Deus revelabit.* Rursùm agit de ignorantia circa jus Divinum. Et ſanctum Cyprianum, qui ex iſtiuſmodi errore operatus eſt, affirmat fuiſſe in charitate radicatum, ideoque non peccaſſe. Quod iſtud ipſum de ſancto Petro dicit, non eſt probandum. Etenim Apoſtoli delictum non Prædicationis fuiſſe, ſed ſolius converſationis, abundè monſtratum eſt in Scholiis ad præſcriptiones Tertulliani. Idem Auguſtinus in libro de fide ac operibus affirmat illum, qui ex ſimili errore eſt lapſus in adulterinum conjugium, non poſſe repelli à Baptiſmo, ideoque ſupponit eſſe in actuali, quæ ad Sacramenti effectum ſufficiat, Dei & proximi charitate.

Nec deſunt ſimilia exempla circa jus naturæ. Etenim aut magnus Athanaſius aut magnus Baſilius, dum circa memorati ſuperiùs juramenti obligationem ſanxerunt, & obſervari juſſerunt contraria, impegit in jus naturæ. Quod præſertim verum eſt de magno Athanaſio. Etenim Dracontium Monachum contra propriam ipſius ſententiam compulit ad ſuſcipiendum Epiſcopatum. Admiſit ille Epiſcopatum parvæ Hermopolis. Lucet ex Athanaſii litteris ad Antiochenſes. Et quin omnes tres ex charitate egerint, non eſt dubitandum. Præſertim Dracontius. Egit enim juſſus ex obedientia. Quod ipſum videre eſt in probabilis dumtaxat juſtitiæ bello. Etenim in omnes ſuos Vaſſallos ſtatuit olim magnus Imperator Carolus: *Placuit ut omnis, qui aut in expedi-* Lib. 6.
tionem exercitus abſque gravi neceſſitate non progre- cap. 253.
ditur, aut de exercitu fugit, teſtimonio dignitatis ſuæ ſit irrevocabiliter carens, ita ut in quibuſdam villulis, ſeu territoriis, ſeu vicis, peſtis hujus infamationis habitatores ipſorum locorum ſint degeneres, & teſtificandi & accuſandi nullam habeant licentiam. Eos proſcribit ad infames peſtes. Eſt lex communis omnium Regnorum. Et quod etiam in probabilis juſtitiæ bello ſubditos adſtringat, eſt unanimis & certa doctrina. Etenim generatim cuicumque Superiori, circa probabilem naturalis etiam juris materiam jubenti, eſt omninò obtemperandum. Alioquin & Eccleſiam & Rempublicam implebimus contumacia, rebellione, violentia, diſcordia, ſcandalis. Et iſta obedientia omninò fit ex charitate, qua mandat Apoſtolus nos non dumtaxat Præpoſitis, ſed etiam Regibus obedire, ac ſubjacere.

Reſpon-

Reſpondeo traditam aſſertionem eſſe certiſſimam. Hæc omnia non obſtare. Etenim repeto ſuperiùs laudatam ſancti Auguſtini doctrinam, qui in primo ad ſanctum Bonifacium Pontificem libro affirmat peccata noſtra eſſe triplicia: alia per ignorantiam ſimul & concupiſcentiam, alia per ſolam ignorantiam. Et in alio ſcribit ejuſdem libri capite: *Hæc ſunt quæ ſecundùm carnis concupiſcentiam vel ignorantiam illicitè fiunt, dicuntur, cogitantur. Peccata fiunt, ſive in concupiſcentiæ conſenſionibus, cum ab eo, quod libet, vincitur quod placet, ſive cùm per ignorantiam malum quaſi bonum placet. Fiunt autem operando, loquendo, cogitando.* Quod ipſum docet in libro de ſpiritu & littera. Docet omnem noſtram juſtitiam non eſſe aliud, quàm Dei & proximi plenam charitatem, atque ſubjungit: *Veruntamen qui hoc attendit, etiam illud attendat, quàm in multis offendamus omnes, dum putamus Deo, quem diligimus, placere vel non diſplicere quod facimus, & poſteà per Scripturam ejus, ſive certa & perſpicua ratione commoniti, cùm didicerimus quòd ei non placeat, pœnitendo deprecamur ut ignoſcat. Plena humana vita eſt documentis talibus.* Peccatis ſolius ignorantiæ. Proindè hæc, licèt in aliquo deficientia, opera fiunt per charitatem. Etenim ubi non eſt cupiditas, non poteſt non eſſe charitas, hoc eſt recta & pia in Deum voluntas. Aliud eſt opus eſſe pravum ac peccatum, aliud in ipſo peccari. Peccare poſſumus etiam in bono opere. Eſt conſtantiſſima ſancti Auguſtini, magni Gregorii, ac aliorum Patrum doctrina. Nam & Divina Lex mandat, ut non aremus in bove & aſino. Et Dominus in Evangelio jubet, ut noſtra ſiniſtra neſciat quid faciat dextera. Eſt idem penitùs mandatum. Præcipit ut bonis & ſanctis per dexteram charitatem factis operibus nihil admiſceamus vanæ gloriæ, proprii commodi, aut cujuſcumque alterius ſiniſtræ cupiditatis. Et ex hac doctrina adversùm noſtri temporis hæreticos
Seſſ. 6. definivit ſacra Tridentina Synodus: *Si quis in*
Can. 25. *quolibet bono opere juſtum ſaltem venialiter peccare dixerit, aut, quod intolerabilius eſt, mortaliter, atque ideò pœnas æternas mereri, tantumque ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem, anathema ſit.* Et in alio loco:
Cap. 13. *Conſtat eos Orthodoxæ Religionis doctrinæ adverſari, qui dicunt juſtum in omni bono opere ſaltem venialiter peccare, aut, quod intolerabilius eſt, pœnas æternas mereri.* Damnat non illos qui dicunt juſtum in quibuſdam, ſed dumtaxat eos qui dicunt illum peccare venialiter in cunctis bonis operibus. Et rectè. Etenim, uti certum eſt nos non in omnibus, ita certum eſt nos in quibuſdam bonis operibus venialiter peccare. Et ita fit in peccatis ſolius ignorantiæ. Hæc, quoniam per charitatem fiunt, non poſſunt eſſe peccata mortalia; quia ex originali ignorantiæ vitio procedunt, non poſſunt non eſſe peccata. Et hinc hodierni Doctores, qui cenſent ad naturalis juris ignorantiam aut errorem non poſſe enaſci veram charitatem, inſigniter labuntur. Et iſtud eſt palmare fundamentum contra ſententias probabiles.

Verùm his videtur ipſe Auguſtinus obſtare. Etenim in quinto contra Fauſtum libro demonſtrat nullum opus plenè bonum poſſe eſſe ſine vera charitate, & adjungit: *Finis Præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Undè ergò habere poteſtis veram charitatem ex fide ficta ſurgentem?* Cap. 5. Quod ipſum docet in plurimis locis. Et eſt manifeſta doctrina Apoſtoli. Etenim juſtus ex fide vivit. Et quidquid non eſt ex fide, eſt peccatum. At verò omnis, licèt probabili ſententia fultus, circa naturæ legem error eſt fides ficta: ergò ex ipſo non poſſit naſci charitas, aut bona voluntas. Reſpondeo aliud eſſe, bonam voluntatem naſci ex errore, aliud ipſam naſci ad errorem. Aliud eſt vera & verè luminoſa, aliud perfectè luminoſa, ſeu ut in epiſtola ad Anaſtaſium ſanctus Auguſtinus loquitur, luminoſiſſima charitas. Quævis imperfecta, Ep. 144.
immò & pleraque hujus vitæ perfecta charitas, uti quoſdam concupiſcentiæ aſſenſus, ita ſecum patitur quoſdam ignorantiæ errores & nævos. Etiam circa leges naturales. Etenim necdum eſt plena ex toto corde. Nec omnem voluntatem inflammat, nec omnem intellectum illuminat. Eadem eſt ratio fidei. Proindè licèt charitas naſci non poſſit niſi ex fide, attamen fides errores compatitur, atque ita licet non ex his, tamen ad ipſos poteſt vera charitas exoriri. Et per talem charitatem facta opera ſunt ſancta & bona, ita tamen ut in ipſis venialiter delinquamus.

CAPUT X.

An per naturalis juris ignorantiam patrata opera ſint ſemper peccata mortalia?

Reſpondeo aliquando eſſe peccata mortalia. Etenim de Gentilibus diſertè ſcribit ad Romanos ſanctus Paulus: *Qui ſine lege peccaverunt, ſine lege peribunt.* Cap. 2. Utique in ſempiternas gehennas. Gentiles habent nudum ac inerme voluntatis arbitrium, nihil fidei aut charitatis habent, ideoque viget in illis hæc ſancti Auguſtini regula: *Ubi non eſt Dei charitas, regnat mundi cupiditas.* Omnia per mundi cupiditatem volunt illi & agunt, atque ita omnis eorum volitio in creaturis hæret, uti in ultimo fine. Hinc & omnes ipſorum Philoſophi ultimum finem in aliqua creatura, aut aliquibus creaturis fixerunt. Porrò uti Dei charitas luminoſiſſima, ita mundi cupiditas eſt tenebroſiſſima, ideoque omnis gentilium circa naturæ leges ignorantia & error fuerunt cæcitas mentis. Ignorantia fuit per adjunctum æternæ mortis reatum vivens originale peccatum, error fuit per iſtas pluſquam Ægyptiacas tenebras pœnalis ceſpitatio, lapſus, ac deviatio. Et ſupremus juſtitiæ Sol nullos in ipſas immiſit Divinæ charitatis radios. Hinc quidquid illi per errorem egerunt, egerunt etiam per cupiditatem: nulla ſolius ignorantiæ, ſed omnia ipſorum peccata fuerunt ignorantiæ ſimul & concupiſcentiæ, atque ita, licèt forſitan non in cunctis, certè in plurimis iſtiuſmodi operibus omninò mortaliter deliquerunt. Videatur Cardinalis Robertus Pullus. Part. 6.
Quæ omnia ſunt vera cap. 5.
etiam in perfidis Judæis, hæreticis, atque ſchiſmaticis. Nam & hi nihil habent charitatis. Si quid haberent, non lacerarent corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia.

Etiam

Etiam multa à fidelibus per naturalis juris ignorantiam patrata opera ſunt omninò mortalia peccata. Inſigniter hoc docet ſanctus Auguſtinus in undecimo per Pariſinos Doctores olim adjecto ſermone, agens de Tuto-Lymeni, cive Hipponenſi. Tutus-Lymeni, vir fidelis & gravis, neſcio cui Depoſitum neganti detulit juramentum, & hic pejeravit. Reliqua audiamus à
Cap. 5. ſancto Auguſtino: *Tutus-Lymeni ipſa nocte fuit exhibitus ad Judicem, & cum magno impetu atque terrore pervenit ad Præſidentem Excelſum quendam & admirabilem virum, cui parebat Officium ſimiliter Excelſorum. Fuit perturbatus retrò revocari, & interrogatus his verbis: quare provocaſti hominem ad jurationem, quem ſciebas falſum eſſe juraturum? Reſpondit ille: negavit mihi rem meam. Et reſponſum eſt illi: & nonne melius erat, ut rem tuam, quam exigebas, perderes, quam animam iſtius hominis falſa juratione perimeres? Proſtratus juſſus eſt cædi. Cæſus eſt tam graviter, ut in dorſo evigilantis veſtigia plagarum apparerent. Sed dictum eſt illi, poſteaquam emendatus eſt: parcitur innocentiæ tuæ. De cætero cave ne facias. Fecit quidem ille magnum peccatum, & emendatus eſt. Sed multò gravius peccatum faciet, qui poſt iſtum meum ſermonem, & iſtam meam admonitionem, & exhortationem, tale quid fecerit.* Verba, *parcitur innocentiæ tuæ*, Edicunt Tutum-Lymeni peccaſſe ex ignorantia. Hæc verba: *Multò gravius peccatum faciet, &c.* Edicunt Hipponenſis populi plures fuiſſe in eodem errore. Et quid miri? Hodie quidam ita docent Doctores Scholaſtici. Verba, *Fecit ille magnum peccatum*, evincunt ipſum peccaſſe mortaliter.

Eadem eſt ratio carnalium peccatorum. Non ſoli neſcio qui libidinoſi, ſed etiam neſcio qui Doctores Scholaſtici non ita olim crediderunt ac docuerunt ſimplicem de partium conſenſu factam fornicationem non eſſe ex ſuo genere lethale peccatum. Etiam nuper quidam docuerunt ex carnali delectatione, dummodò ulterioris fœditatis abeſſet animus, fixum oſculum eſſe liberum à mortali reatu. Et quorumdam prima pubertas iſtud ipſum per ignorantiam cenſet de proprii corporis immunditia. Et qualia quidam hodie docent ac permittunt inter conjuges? Quæ omnia acriter damnavit Hincmarus Remenſis Epiſcopus in libris de divortio Regis Lotharii. Reliqua damnarunt Pius quintus, ac Alexander ſeptimus: naturale jus declararunt. Quare cunctos, qui nunc ex iſtarum Apoſtolicarum Conſtitutionum ignorantia peccant, aut ante ipſas, licèt quorumdam Scholaſticorum ſententiam ſecuti, peccaverunt, firmus exiſtimo peccaſſe mortaliter. Iſtiuſmodi enim opiniones nec unquam fuerunt, nec poſſint eſſe veraciter probabiles. Iſtiuſmodi item actus fieri non poſſint per ſolam ignorantiam: omninò fiunt etiam per concupiſcentiam. Sanctus Auguſtinus hæc inſigniter tradit in inchoata expoſitione ſuper epiſtolam ad Romanos: *Quid agimus de iis, qui cum Baptiſmi Sacramenta pueri vel infantes perceperunt, poſteà negligenter educati, per ignorantiæ tenebras vitam turpiſſimam ducunt, neſcientes omninò quid Chriſtiana diſciplina jubeat aut vetet; quid polliceatur, & quid minetur; quid credendum, quid ſperandum, quid diligendum ſit. An audebimus peccata eorum propterea non ignorantiæ peccato deputare, quia baptizati peccaverunt, cùm omninò ignorantes, & omninò, quemadmodum dicitur, ubi caput haberent neſcientes, in magno errore peccaverint?* Agit in quoſdam adſerentes in baptizatis nulla poſſe eſſe peccata ignorantiæ. Et ipſos revincit per ignorantem impudicitiam quorumdam indiſciplinatè educatorum juvenculorum. Affirmat ipſam omninò procedere ex ignorantia, & tamen per pœnitentiæ Sacramentum debere deleri, ideoque eſſe peccata mortalia. Et certè iſtiuſmodi nebulunculi ſuis immunditiis quærunt latebras, erubeſcunt de ipſis, ideoque naturaliter vident eſſe turpia monſtra. Pleraque item alia contra naturæ legem flagitia atque facinora non poſſe hominem plenè latere, Auguſtinus ibidem demonſtrat ex hoc omnibus notiſſimo principio: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Generalia naturalis legis principia ſunt noſtris animabus naturaliter inſcripta: per peccatorum tenebras poſſunt obduci, non penitùs abradi. Hinc talis ignorantia, quia ſemper diſcendi ac proficiendi negligentiam involvit, nec firmat nec purgat à gravi lapſu.

Quod tamen peccata diminuat, conſtantiſſimè docet idem Auguſtinus. Etiam alii Patres: eſt res manifeſta. Quæſtio eſt, An hæc diminutio poſſit eſſe tanta, ut mortale ex ſuo genere delictum faciat eſſe veniale? Reſpondeo poſſe. Etenim firma eſt hæc per ſanctum Auguſtinum in libro de utilitate credendi tradita regula: *Nemini dubium eſt, omnes homines aut ſtultos eſſe aut* Cap. 12. 15.
ſapientes. Nunc autem ſapientes voco non cordatos & ingenioſos homines, ſed eos quibus ineſt, quanta ineſſe homini poteſt, ipſius hominis Deique firmiſſimè percepta cognitio, atque huic cognitioni vita moreſque congruentes. Cæteros autem, cujuſque modi artibus inertiiſque adfecti ſint, quolibet victu probandi ſive improbandi, ſtultorum in numero deputaverim. Quæ cum ita ſint, quis mediocriter intelligens non planè videat ſtultis utilius atque ſalubrius eſſe Præceptis obtemperare Sapientum, quàm ſuo judicio vitam degere? Per Sapientes intelligit Doctores. Stultos accipit pro omni plebe ac populo. Eandem regulam tradit in libris de Ordine. Affirmat alios per rationem, alios per auctoritatem duci ad veritatem, addit priores eſſe paucos in hac vita, ac pergit de poſterioribus: *Qui autem ſola auctoritate contenti, bonis tantùm moribus, rectiſque vo-* Lib. 2.
tis conſtanter operam dederint, aut contemnentes aut cap. 9.
non valentes diſciplinis liberalibus atque optimis erudiri, beatos eos quidem, cum inter homines vivunt, neſcio quomodo appellem; tamen inconcuſsè credo, mox ut hoc corpus reliquerint, eos quò bene magis minuſvè vixerint, eò faciliùs aut difficiliùs liberari. Auctoritatem, ex qua fidelis populus debeat vivere, affirmat eſſe duplicem: Divinam ac humanam. Et poſt expoſitam Divinæ auctoritatis irrefragabilitatem, proſequitur de humana: *Humana verò auctoritas plerumque fallit. In eis tamen jure videtur excellere, qui quantum imperitorum ſenſus capit, multa dat indicia doctrinarum ſuarum, & non vivunt aliter quàm vivendum eſſe præcipiunt. Quibus ſi aliqua etiam fortunæ munera acceſſerint, quorum appareant uſu magni, contemptuque majores,*

res, *difficillimum omninò eſt; ut eis quiſque vivendi Præcepta dantibus credens, rectè vituperetur*. Palam docet iſtiuſmodi auctoritati datam ſequelam ac obedientiam eſſe legitimam atque irreprehenſibilem. At verò talis auctoritas ſunt Romanorum Pontificum Reſcripta, Diœceſanarum aut Provincialium Synodorum Conſtituta, Patriarcharum aut Exarchorum Edicta, magnorum Patrum Sancita, aliaque id genus. Adduxi plura exempla. Proindè qui illis obedit, obedit per charitatem, adeoque non agit perperàm, nec graviter peccat.

Quæſtio eſt de talia docentibus, conſtituentibus, reſcribentibus. Quomodo non impingant in Domini verbum: *Qui ſolverit unum de Mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cælorum?* Reſpondeo non impegiſſe. Etenim ſanctum Cyprianum, ſanctum Athanaſium, ſanctum Baſilium, alioſque ſimiles Chriſtianæ Religionis Gigantes quis dicat eſſe in cœleſti Regno minimos, id eſt, non eſſe? Quis dicat prævaricatos aut ſolviſſe Divinam legem? Aliud eſt ipſam ſolvere, aliud ab ipſa per hujus vitæ tenebras in aliquo deviare. Iſti Patres ſunt ſecuti regulam, quam inter magni Caroli Capitularia laudat Levita Benedictus: *In his quæ dubia vel obſcura fuerint, id noverimus ſequendum, quod nec Præceptis Evangelicis contrarium, nec Decretis Sanctorum invenitur adverſum.* Lib. 7. cap. 4. Recto & ſimplici corde crediderunt à ſe teneri hanc regulam. Apud glorioſum Martyrem Juſtinum exſtant antiquæ quæſtiones, quarum hæc eſt quarta: *Si viribus omnibus in hoc incubuerunt hæretici, ut doctrinarum cognoſcerent ac retinerent veritatem, id autem adſequi non valuerunt, quomodo iniquum non eſt eos, qui vero hallucinantes exciderunt, pœnis ſubdere?* Et ipſarum Auctor reſpondet: *Tantùm abeſt ut hæretici viribus omnibus veritatem inquiſierint, ut etiam per illos, qui eam invenerunt, ipſis demonſtratam ſuſcipere neque potuerint, neque ſuſtinuerint. Ac ſi quidem vera eſſet hæc defenſio, oporteret & ipſos ignoſcere alios aliis invicem lapſus, tanquam qui virium imbecillitate, non maligna mentis declinatione hæreſes & Sectas inſtituerint, ſibi ipſis & veritati repugnantes. Nunc autem pro eo quod alios de aliena ſententia condemnant, manifeſtò conſtat, gloriæ captandæ, aut Hæreſiarcharum, Sectarumque Principum adversùs alios propugnandorum ſtudium, hæreſes omnes, ut inſtituantur, cauſam habere. Quamobrem hæreſeon Duces ſunt lupi graves ab Apoſtolis nominati.* Non ex fœda humani diei cupiditate, ſed ex caſta Divinæ gloriæ dilectione laudati Patres quæſierunt veritatem. Nec damnatos ab Eccleſia hæreticos, ſed ſanctiſſimos ſuarum Eccleſiarum Fundatores aut Doctores cenſuerunt defendendos atque ſequendos. Sanctus Cyprianus Agrippinum, ſanctus Baſilius ſanctum Firmilianum, eorumque Synodos crediderunt non erraſſe, ideoque etiam noluerunt deſerere. Quæſierunt per charitatem; ſed quia plenum ejus lumen necdum acceperant, à recta linea nonnihil declinarunt. Fuerunt peccata ſolius ignorantiæ: hinc prævalens charitas illa cooperuit, ac fecit venialia. Ea carent omnes hæretici: hinc ipſorum errores ſunt lethales. Præfatus Auctor proſequitur: *Quòd autem fieri nequeat, quin veritatem inveniat, qui toto eam corde, Dei implorata gratia, pro virili ſua quærat, teſtatur Dominus dicens: quiſquis petit, accipit; & qui quærit, invenit; & pulſanti aperietur.* Hinc quæſtio eſt, An laudati Patres omnibus viribus non quæſiverint veritatem? Levita Benedictus magni Caroli Capitularibus inſeruit & hanc regulam: *Non eſt temerè judicandum de his, qui ad Dominum migraverunt.* Lib. 7. cap. 52. Hoc præſertim verum eſt de tantis Eccleſiæ Patribus. Quin implorata Dei gratia, & grandi ſtudio veritatem quæſierint, non eſt dubitandum. Attamen notanda ſunt iſtius Authoris verba: *Qui toto corde eam quærit.* Dominum Deum, adeoque & veritatem nemo hîc ex toto corde diligit aut quærit. Hæc eſt futuræ vitæ gratia. Quare ipſam nec ſancti Patres habuerunt. Hinc uti per concupiſcentiam, ita & per ignorantiam venialia deliquerunt. Etenim non ad plebeos, ſed ad Philippenſis Eccleſiæ ac totius Achaicæ Provinciæ Epiſcopos ſcripſit ſanctus Paulus: *Quicumque perfecti ſumus, hoc ſentiamus; & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelabit* ſuo tempore. *Verumtamen ad quod pervenimus, ut idem ſapiamus, in eadem permaneamus regula.* Fraternæ ac indiviſæ charitatis & veritatis.

Hæc in duodecimo de ſanctiſſima Trinitate libro, inſigniter confirmat ſanctus Auguſtinus, ſcribens de viro perfecto: *Cùm bona voluntate ad interiora & ſuperiora percipienda, quæ non privatim, ſed communiter ab omnibus, qui talia diligunt, ſine ulla anguſtia vel invidia, caſto poſſidentur complexu, vel ſibi vel aliis conſulit, etſi fallatur in aliquo per ignorantiam temporalium, quia & hoc temporaliter gerit, & modum agendi non teneat, quem debebat, humana tentatio eſt. Et magnum eſt hanc vitam ſic degere, quam velut viam redeuntes carpimus, ut tentatio nos non apprehendat, niſi humana. Hoc enim peccatum extra corpus eſt, nec fornicationi deputatur, & proptereà facillimè ignoſcitur. Cùm verò propter adipiſcenda ea, quæ per corpus ſentiuntur, propter experiendi, vel excellendi, vel contrectandi cupiditatem, ut in his finem boni ſui ponat, aliquid agit, turpiter agit: Et fornicatur in corpus proprium peccans, & corporearum rerum fallacia ſimulacra introrſus rapiens, & vana meditatione componens, ut ei nec Divinum aliquid placeat, niſi tale videatur, privatim avara fœdatur erroribus, & privatim prodiga inanitur viribus. Nec ad tam turpem & miſerabilem fornicationem ſemel ab exordio proſiliret, ſed ſicut ſcriptum eſt, Qui modica ſpernit, paulatim decidet.*

Auguſtinus nequaquam agit de corporea fornicatione. Hæc enim fit per ſolam contrectandi libidinem. Per concupiſcentiam carnis. Agit de fornicatione, quæ fit per libidinem contrectandi, experiendi, aut excellendi. Hoc eſt, concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, aut ſuperbiam vitæ. Agit de illa, quæ fit per quamvis libidinem. De cunctis peccatis per concupiſcentiam, quæ boni finem ponit in concupita creatura. Et omne iſtud peccatum affirmat eſſe fornicationem. Non utique corporis cum corpore, ſed animæ cum quavis creatura. Diſtinguit ſolius ignorantiæ peccata, & peccata concupiſcentiæ. Ignorantiam affirmat eſſe duplicem. Aliam circa æterna, utique Divinam Maje-

jeſtatem, ac ejus æterna Mandata; aliam circa temporalia: qua quis *modum agendi non tenet, quem debebat*. Etiam is qui *vel ſibi vel aliis conſulit*. Palàm agit de naturalis juris ignorantia, juxta quod Doctor debet & proprias & alienas actiones dirigere. Et in illis, qui caſto Dei amore iſta quærunt & agere ſtudent, eam ignorantiam affirmat eſſe non fornicationem, ſed humanam dumtaxat tentationem, quæ facillimè ignoſcitur: hoc eſt, veniale peccatum. Ita quæſierunt atque errarunt quidam ſancti Patres, & quædam ipſorum Synodi: hinc fornicati non ſunt, ſed humano more tentati.

Hoc ipſum in tertio libro de vita contemplativa docet venerabilis Julianus Pomerius: *Hi qui prudentiæ participatione prudentes effecti, Deo ſuo non pedibus, ſed ſanctis moribus appropinquant; ex ea parte, qua ſunt dono Dei prudentes, nec ſuo perire poſſunt, nec alieno peccato. Ex eo autem, quod necdum ita eſt eorum perfecta prudentia, ſicut in illa vita erit, ubi perfectè viventibus nullus error obrepere omninò poterit, etiam prudentes aliquoties peccatis fallentibus acquieſcunt, non voluntate depravati, ſed humano errore, ut homines, lapſi, nec adhuc tota prudentiæ ac ſapientiæ perceptione perfecti, ſicut ibi erunt, ubi nec ignorare aliquid, nec peccare jam poterunt. Hic verò ſi potuiſſet à peccato rectè factum perfectè diſcerni, nunquam ab occultis ſuis oraret ille mundari, qui ait; Ab occultis meis munda me*. Affirmat prudentiam ſeu ſapientiam eſſe duplicem: perfectam ac imperfectam. Hujus vitæ omnem eſſe imperfectam, ideoque etiam in juſtis reperiri peccata ignorantiæ. Etiam ſolius ignorantiæ. Et hæc fieri non depravata voluntate. Proindè in ita peccantibus voluntas in Dominum Deum manet recta, ideoque libera à mortali peccato. Omnia adducta Patrum ac Synodorum teſtimonia palàm agunt de innocuo errore: fundato in veraciter probabili ſententia. Abſque fundamento ille non poſſit eſſe innocuus. Quare multas, quæ hodiè hinc indè traduntur, liberiores ſententias, certum eſt eſſe noxias, & homines per ipſas non excuſari à gravi peccato.

CAPUT XI.

An ſemper & ubique ſit obſervanda hæc Regula: In dubiis pars tutior eſt eligenda?

HAc regula uſus eſt apud Gregorii noni Decretalia ad titulum de homicidio Clemens tertius. Quidam Presbyter, dum famulum inconditè caſtigat, incurrit periculum ac ſuſpicionem caſualis homicidii ex re illicita, ideoque & irregularitatis. Hinc conſultus Pontifex reſcripſit: *Cùm in dubiis ſemitam debeamus eligere tutiorem, vos convenit injungere Presbytero memorato, ut in ſacris Ordinibus non miniſtret*. Ex eadem Regula ad ſimilem facti ſpeciem reſcripſit Abbati Meldenbergenſi Innocentius tertius: *Quod ſi diſcerni non poſſit, ex cujus ictu percuſſus interiit, in hoc dubio tanquam homicida debet haberi Sacerdos. Et ſi fortè homicida non ſit, à Sacerdotali officio abſtinere debet. Cùm in hoc caſu ceſſare ſit tutius, quàm temerè celebrare, proindè quod in altero nullum, in reliquo magnum periculum timeatur*. Etiam Pelagio Presbytero, qui de occiſo à ſe ſui caſtri invaſore Saraceno dubitabat, reſcripſit Honorius tertius: *Mandamus, quatenùs ſi de interfectione cujuſquam in illo conflictu tua conſcientia remordet, miniſterio Altaris abſtineas reverenter, cùm ſit conſultius in hujuſmodi dubio abſtinere, quàm temerè celebrare*. Omnes tres Pontifices non ſuadent, ſed mandant obſervari Regulam, ideoque cenſent ipſam eſſe rigidè obligatoriam. Ex jure naturæ. Eadem regula uſus fuit in libro de Fide & Operibus ſanctus Auguſtinus, ſcribens de novis poſt abjectam adulteram nuptiis: *Quid opus eſt in tantum diſcrimen ambiguitatis caput mittere?* Sancti Auguſtini tempore quidam, licèt non Donatiſtæ, ſed Catholici vellent fieri, malebant apud iſtos baptizari, ac dein ad hos tranſire. Nec deerat rationis fucus: *Illic accipere malui, ubi Baptiſmum Chriſti eſſe utrique conſentiunt*. Etenim Catholici fatebantur apud Donatiſtas, hi negabant apud iſtos validè baptizari. Verùm ſanctus Auguſtinus reſpondit: *Sed illic non rectè accipi illi, ad quos migraturus es, dicunt. Rectè verò illic accipi illi, à quibus migraturus es, dicunt. Iſtud itaque quod hi dicunt, quos poſtponis contradicentibus illis, quos ipſe anteponis, aut falſum eſt, aut, ut mitiùs dicatur, incertum. Vera ergò falſis, aut incertis certa præpone. Illic enim, quò migraturus es, cùm alibi acceperis, rectè poſſe accipi quod deſideras, non illi tantùm ad quos tranſiturus es, ſed tu ipſe qui tranſiturus es, confiteris. Si enim utrùm rectè illic accipi poſſit dubitares, etiam illuc tranſeundum eſſe dubitares. Accipere itaque in parte Donati, ſi incertum eſt eſſe peccatum, quis dubitet certum eſſe peccatum non ibi potiùs accipere, ubi certum eſt non eſſe peccatum?* Affirmat incerta certis ſine gravi peccato non poſſe anteponi, ideoque tutiorem partem oportere ſemper eligi. Et Spiritus ſanctus dicit: *Qui amat periculum, peribit in illo*.

Cap. 12. Cap. 18. Cap. 24. Cap. 19. Lib. 1. de Bap. cap. 5.

Ex eadem Regula ad Stephani Tornacenſis Epiſcopi de caſuali per abortum homicidio relationem reſcripſit Alexander tertius. Et Stephanus repoſuit: *In dubiis, Pater ſancte, benigniorem & humaniorem ſententiam ſequi debere proclamant Jura, quæ ſemper ad abſolvendum proniora ſunt, quàm ad condemnandum. De manifeſtis autem, non de occultis dubiis ſolet Eccleſia judicare*. Apoſtolico Reſcripto Stephanus obedivit. Presbyterum ſuſpendit à miniſterio, ac Romam miſit, à Pontifice diſcutiendum, ſolvendum, aut alligandum. Et adjunxit iſtud ſuum judicium. De iſta regula cenſuit duo. Primò, quòd eam quiſque ſervare deberet in foro propriæ conſcientiæ. Quòd caſualis homicida deberet ſe apud Dominum Deum cenſere irregularem, & diſpenſationem petere ſaltem ad cautelam. Secundò cenſet, quòd in externo foro poſſit omnem irregularitatem abnegare, ac ſe gerere ut regularem. Et quòd Eccleſiæ Præpoſiti debeant iſtud ipſum ſentire. Etenim jura ſunt faciliora ad abſolvendum, quàm ad damnandum. Nemo damnari poſſit, niſi convictus. Et convinci non poteſt, niſi per lucidas probationes. Quia Actore non probante abſolvitur Reus. Stephanus cenſuit in externo foro non eſſe locum iſti Regulæ. Et certè in-

Ep. 177.

tè inter magni Caroli Capitularia habemus etiam
Lib. 5. Cap. 160. hanc Regulam: *Placuit inter pares ſententias, clementior ſemper ſeveriori præferatur*.

Hæc quæſtio quibuſdam videtur nodoſa. Famoſa olim fuit quæſtio, An quod vis, caſuale præſertim, ſine culpa pàtratum homicidium induceret irregularitatem? Quidam negaverunt. Hinc pro iſto ſuo Presbytero ſcripſit Stephanus Tornacenſis: *Voluntatem, non opus Dominum attendere, ſancti Doctores ſcripſerunt, dicentes peccatum uſque adeò eſſe voluntarium, ut ſi non ſit voluntarium, non ſit peccatum*. Romana tamen Eccleſia conſtanter judicavit oppoſitum. Hinc non ſolummodò laudatus Stephanus iſtum ſuum Presbyterum, ſed etiam ſanctus Hildebertus Turonenſis Archi-Epiſcopus ſuum, qui vitæ aggreſſorem occiderat, debuit Romam mittere diſcutiendum ac judicandum. Res ita manſit uſque ad Clementem quintum Pontificem, à quo accepimus hunc mitiorem Canonem: *Si furioſus, aut infans, ſeu dormiens hominem mutilet vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo cenſemus, qui mortem aliter vitare non valens, ſuum occidit vel mutilat invaſorem*. Romana olim Eccleſia iſtam irregularitatem adeò extendit, ut Henrico tertio Anglorum Regi, neceſſaria belli adversùm Francos adjutoria poſtulanti, Ciſtercienſes Abbates reſponderint: *Non licet nobis juvare quemquam ad bellum gerendum, per quod*
Anno 1242. *ſanguis effunditur, præcipuè Chriſtianus, ne juvantes ad hoc, propter horrorem ſanguinis irregulares efficiamur*. Ita habes apud Matthæum Pariſienſem. Reſponderunt ex communi tunc ſenſu Romanæ Eccleſiæ. Hinc illos, quibus aderat vel minima caſualis etiam homicidii ſuſpicio, eadem Eccleſia cenſebat irregulares. Etiam furioſos, dormientes, ac infantes. Et ſe fundabat in laudata Regula per tres ſuprà memoratos Pontifices.

Quare ipſa non eſt amplianda ad omnes noſtras actiones. Moderanda eſt per laudatam magni Caroli Regulam. Notanda ſunt ejus verba: *Inter pares ſententias*. Hoc eſt, æquè probabiles, licèt altera ſit tutior, ſanctior, aut rigidior, poſſumus oppoſitam eligere. Quia nempè & hæc eſt tuta, ac ſancta, quia immunis à periculo labendi mortaliter. Res manifeſta eſt ex ſupra adductis exemplis. Nec aliud cenſuit ſanctus Auguſtinus. Egit juxta ſua rectiſſima principia. Sententiam illam, quæ aſſerebat per adulterium ſolvi conjugale vinculum, falſam cenſuit, & modicè probabilem. Et rectè cenſuit. Hinc omnibus ſuaſit, ne quis per novas nuptias ſe præcipitaret in periculum. Quod ipſum in libris de laicali Inſtitutione fecit venerabilis Jonas Epiſcopus Aurelianenſis: *Hoc igitur tantum nefas contra Præceptum Domini, & Salvatoris noſtri* JESU *Chriſti, de dimittendis uxoribus & aliis ducendis, ideò inoleviſſe non dubium eſt, quoniam nefandi*
Lib. 2. Cap. 13. *tanti criminis operatores ſeveriſſima canonica cenſura, ut oportet, non percelluntur*. Sanctus Auguſtinus fuit longè mitior. Iſtiuſmodi matrimonia inchoari non penitùs vetuit, sed dumtaxat diſſuaſit; per bonam fidem contracta permiſit impartiri Sacramentis Eccleſiæ. Eodem modo ſanctus Cyprianus ſuum Rebaptiſmum, quòd ſecurum ac firmum crederet, omnibus ſuaſit; oppoſitam tamen ſententiam, licèt improbaret, non damnavit, nec removit à Catholica Sacramentorum Communione. Sententias, quas cenſebant pariter probabiles, cenſebant & pariter tutas: permittebant quemque in ſuo ſenſu abundare. Cenſebant utraque in parte vigere ac operari, quæ iſta ignorantiæ peccata cooperit, Dei ac proximi charitatem.

Aliud eſt probabilis ſententia, aliud ſententia dubia. De hac ſcribit idem Auguſtinus in litteris ad nobilem virum Publicolam: *Si quis dubitat de* Ep. 154. *aliqua carne, utrùm immolatitia ſit, & non eſt immolatitia, ſi eam tenuerit cogitationem, quòd immolatitia non ſit, & ea veſcatur, non utique peccat. Quia jam nec eſt, nec putatur immolatitia, etſi anteà putabatur*. Perſtante dubio nullus poſſit operari. Hic verum eſt: *Qui amat periculum peribit in illo*. Tutior iſtic eſt eligenda ſententia. Et in facti dubio, & in dubio juris. Et hæc ſanctus Auguſtinus amplè confirmat in tertio libro contra Academicos. Horum enim vitium fuit ita hæſitare, & nihil definire. Audiamus quid in Commentario ad ſuprà adductum Clementis tertii Capitulum ſcribat Auguſtinus Barboſa: *In dubio facti homicidii, quando ſcilicet certum eſt irregularitatem eſſe jure inductam, ac dubium eſt, an hic in eum caſum inciderit, in utroque foro cenſendus eſt quis irregularis, cum ſecùs ſit in dubio juris. Multi exiſtimant idem ſentiendum eſſe in quolibet dubio facti, eò quòd ratio Pontificis, videlicet in dubio facti tutiorem partem amplectendam eſſe, in omni dubio locum habere videatur. Sed alii probabiliùs exiſtimant tantummodo in dubio homicidii aliquem eſſe judicandum irregularem. Ex quibus infertur eum, qui dubitat, an aliquem mutilaverit, non teneri ſe tanquam irregularem gerere, ſi facta diligenti inquiſitione adhuc dubitat, an mutilaverit. Non enim verſatur in dubio facti homicidii, ſed in dubio mutilationis, quæ non eſt propriè homicidium*. Et in Commentario ad adductum Honorii tertii capitulum ſcribit: *Intelligi debet de dubio practico. Et tunc non eſt conſilium, ſed verè Præceptum*. Affirmat tria. Primò quod iſta regula locum non habeat, niſi in dubio facti homicidii. Secundò, quod extendi non poſſit ad omne facti dubium. Tertiò, quod dubium, ad quod iſta regula poſſit extendi, eſſe debeat dubium practicum. Hoc eſt, dubium Academicum, quo homo ſe nequeat in ullam partem inflectere, atque ita hæret in bivio, & ſe projicit in fortuitum eventum. Sanè tum ſub gravi peccato eligenda eſt via tutior. Quia qui amat iſtiuſmodi periculum, non poteſt non in ipſo perire.

Et hic omninò fuit ſenſus etiam ſancti Auguſtini. Sanè in iſto, de quo ipſe, dubio quis non videat eligendam eſſe viam tutiorem? Quod in probabili ſententia id cenſeat non vincere, lucet ex libro de Fide & operibus, ubi docet illum, qui poſt dimiſſam adulteram bona fide contraxit novas nuptias, poſſe admitti ad Baptiſmum, adeoque etiam poſſe manere in parte minùs tuta. Quia & hæc eſt tuta. Sanctus Auguſtinus fuit largior circa diſparis cultus conjugium. Quin ipſum naturalis lex vetet, nemo poſſit hodie dubitare. Dubitavit ſanctus Auguſtinus. Et haud dubiè non ſolus. Ita non fuiſſet probabilis ſen-

tentia. Qualiumcumque & quantorumcumque fuerit, fuit falſa, & minùs tuta. Et tamen ejus uſum ſanctus Auguſtinus liberè permiſit. Nullum ejus ſequacem vocavit vel in minimum dubium æternæ ſalutis. Etiam dubitavit de tertiis & quartis nuptiis, & ipſas tamen permiſit liberè ambulare.

Inſignem regulam habet in ſuis Capitularibus Addit. 3. cap. 32. imperator Ludovicus Pius; *Quia, teſte Apoſtolo, non eſt perſonarum acceptio apud Deum, & in omnibus judiciis cavenda eſt, multò magis in Pœnitentiæ judicio præcaveri debet, ut nullus Sacerdotum unquam aut gratia aut odio alicujus perſonæ ſecùs judicet, quàm quod in Canonibus ſacris invenerit, aut quod illi ſecundùm ſanctarum Scripturarum auctoritatem & Eccleſiaſticam conſuetudinem rectiùs viſum fuerit. Si ergo Medici, qui corporibus medicinam inferre conantur, nequaquam propter perſonæ cujuslibet acceptationem his quos ſanare cupiunt, cauterio aut ferro, aut duris aliis quibuslibet rebus parcunt, multò magis his obſervandum eſt, qui non corporum, ſed animarum Medici exiſtunt.* Facere debent non ſemper quod eſt tutius, ſed quod ſecundùm Divinas litteras, ſacros Canones, ac Eccleſiaſticam conſuetudinem apparet rectiùs. Eandem Regulam probat in Secunda Secundæ ſanctus Thomas: *Aliud eſt judicare de rebus, aliud de hominibus. In judicio enim, in quo de rebus judicamus, non attenditur bonum vel malum ex parte ipſius rei, de qua judicamus, cui nihil nocet qualitercumque judicemus de ipſa, ſed attenditur ibi ſolum bonum judicantis, ſi verè judicet; vel malum, ſi falsò. Quia verum eſt bonum intellectus, falſum autem eſt malum ipſius. Et ideò unuſquiſque debet niti ad hoc, quod de rebus judicat ſecundùm quod ſunt.* Ut judicet quod ſit verius, non quod tutius. Adulterinas nuptias ſolvere erat tutius quàm non ſolvere: & tamen plures tunc Patres cenſuerunt non eſſe ſolvendas. Etiam ſanctus Auguſtinus, licet apud ſe ſentiret poſſe ac debere ſolvi, permiſit non ſolvi, quia judicavit eſſe rectius juxta vigentem tunc Eccleſiæ conſuetudinem. Relicto tutiori, tutum permiſit. Ob ſententiam probabilem. Hæc licet non ab omni veniali ceſpitatione, tamen ab omni mortali lapſu eſt tuta ac ſecura. Hinc qui in ipſa ſimpliciter ambulat, ambulat confidenter, ſecurus de vita æterna. Omnem ceſpitationem quis in hujus mundi tenebris valeat evadere? Nec juſtiſſimus, ac in charitate perfectus. Adversùm pendentes, *Illumina tenebras meas*, adversùm incurſos aſſiduè clamamus. *Dimitte nobis debita noſtra*.

Quòd probabilis ſententia nos purget à mortali lapſu, evincit ipſa vox, *Probabile*. Ejus expoſitio docebit plura. Poſt Conſtantinopolitanam Synodum magnus Imperator Theodoſius per omnem Orientalem Eccleſiam certos Epiſcopos fixit in Catholicæ Communionis radices. Et dixit: *Ex Communione & conſortio probabilium Epiſcoporum*. Hoc eſt, omni exceptione majo- Cap. 3. rum. Exſtat lex, ad Auxonium Aſiæ Pro Conſulem ſcripta, in Theodoſiano Codice ad titulum de fide Catholica. In lege ad Palladium Prætorio Præfectum Theodoſius junior Clericalem ſtatum appellat *probabilem ſæculi diſciplinam*. Cap. 4 4. Hoc eſt, cui nemo poſſit aut debeat detrahere. Eſt ſub titulo de Epiſcopis, Eccleſiis, & Clericis. In lege ad Julianum Africæ Pro-Conſulem Valentinianus primus de Scenicarum filiabus, quæ ſe rectè geſſerint, ſancit: *Ut probabiles habeantur*. Id eſt, immunes ab omni nota infamiæ. Eſt ſub titulo de Scenicis. In lege ad Meſſalam Prætorio Præfectum Imperator Honorius ſcribit contra certum genus litigantium: *Nec repetendæ actionis, etiamſi ei vel probabilis negotii merita ſuffragentur, habeat facultatem*. Antiquus Interpres exponit: *Boni meriti negotium*. Eſt ad titulum de his qui Potentum nomina in lite prætendunt. Cap. 1. In lege ad Baſſum Prætorio Præfectum Theodoſius ſecundus mandat, ut elogio, ſub quo Parentes poſſint filium exhæredare, ſuffragentur *probabilia & manifeſta documenta*. Hoc eſt, documenta ſeu cauſæ quæ per leges probentur. Eſt ſub titulo de Judæis, Cælicolis, ac Samaritanis. In lege ad Claudium Africæ Pro- Cap. 28. Conſulem primus Valentinianus vetat ad ſacras ſuas aures deferri, niſi *deſideria probabilia*. In lege ad Provinciales Imperator Gratianus exponit: *Quæ probabiliter Principibus adſerantur*. Hoc eſt, quæ fulciantur rationibus, ob quas à Principe mereantur exaudiri. In lege ad Mamertinum Prætorio Præfectum idem Imperator laudat *probabilem cunctationem*. Utique cunctationem Præfecti ad preces Provincialium. Hoc eſt, cunctationem quæ fulciatur legitimis fundamentis. Proindè etiam probabilis ſententia eſt omni exceptione major, eſt talis cui nullus poſſit ex fundamento detrahere, eſt immunis à laxitatis nota, eſt boni meriti, eſt fulcita firmis anchoris, apud ſupremæ Majeſtatis Principem eſt probabile humanæ infirmitatis deſiderium, ac iſtic probabiliter aſſeritur. Eſt fulcita auctoritate ſacrarum Litterarum, ſacrorum Canonum, ſanctorum Patrum, aut aliorum ſummorum in Eccleſia virorum. Quia nempè ſervare ſtudet hoc ſuprà laudatum magni Caroli Capitulum: *In his quæ dubia vel obſcura fuerint, id noverimus ſequendum, quod* Lib. 7. *nec Præceptis Evangelicis contrarium, nec Decretis* cap. 40. *Sanctorum invenitur adverſum*. Hæc omnia altè clamant ipſam eſſe viam ſecuram & tutam. Nempè à lapſu extra vitam æternam. Tres poſtremæ leges exſtant ad titulum de Legatis & Decretis legationum. Cap. 3. 6. 9.

CAPUT XII.

Demonſtratur quod inter probabiles ſententias vera quandoque videatur, immò & ſit minùs tuta.

SAncti Auguſtini ſententia, quæ injuſtum vitæ aggreſſorem negat poſſe occidi, eſt oppoſita Angelici Doctoris opinione omninò tutior. Etiam ſententia, quæ Reum per allegata & probata convictum ad mortem, quem ex privata ſcientia Judex novit innocentem, negat poſſe damnari, eſt palàm tutior ſua adverſaria. Eadem eſt ratio de quibuſdam hujuſmodi aliis ſancti Thomæ aſſertionibus. Et tamen Alexander ſeptimus etiam has declaravit tutiſſimas. Porrò de Romanorum Pontificum dogmaticis judiciis atque Reſcriptis olim dixit noſter ſanctiſſimus Apoſtolus atque Martyr Bonifacius: *Reverà*

rà tanta reverentia apicem Apoſtolicæ Sedis omnes ſuſcipiunt, ut nonnullam ſanctorum Canonum diſciplinam, & antiquam Chriſtianæ Religionis inſtitutionem magis ab ore Præceſſoris ejus, quàm à ſacris Paginis & paternis Traditionibus expetant. Illius velle, illius nolle tantùm explorant, ut ad ejus arbitrium ſuam converſationem & ipſi remittant aut intendant. Proindè qui tantæ authoritatis judicio munitas Angelici Doctoris ſententias probant, & juxta ipſas operantur, quis dicat amare periculum, aut poſſe in ipſo perire? Si à naturalium legum tramite devient, eſt venialis deviatio.

Et quandoque fit, ut falſa inter probabiles ſententia humano judicio videatur tutior. Certè & ſanctus Cyprianus, & omnes ipſi conſonantes Epiſcopi conſtanter de ſuo errore ita cenſuerunt. Nec ſine coloribus. Etenim antiqua Eccleſiæ regula habet: *Placuit ut infantes, quando non inveniuntur certiſſimi teſtes, qui eos ſine dubitatione baptizatos eſſe teſtentur, neque ipſi ſunt per ætatem idonei de traditis ſibi Sacramentis reſpondere, abſque ullo ſcrupulo legitimo baptizari. Quoniam quod non oſtenditur geſtum, ratio non ſinit, ut videatur iteratum.* Hoc ipſum, quod nos de facti dubio, illi cenſuerunt de dubio juris, atque ita in hæreſi baptizatos crediderunt tutiùs rebaptizari. Ex eodem principio Francorum olim Epiſcopi cunctos, quos Chor-Epiſcopi confirmaverant, aut ſacris Ordinibus inſigniverant, duxerunt denuò initiandos. Exiſtimarunt eſſe tutius. Ex eadem regula operati ſunt, qui reordinarunt Ordinatos à Simoniacis. Et his quidam Romani Pontifices, iſtis Leo tertius fuit ſuffragatus. Etiam hodiè illi, qui nullum pœnitentiæ ſignum dare valentibus infirmis impendunt Sacramentalem Reconciliationem, exiſtimant ſuam ſententiam eſſe tutiorem. Et ſanè tutiùs eſt æternæ hominis ſaluti proſpicere, quàm plenæ reverentiæ Sacramenti. Et tamen hi forſitan errant non minus, quàm ſanctus Cyprianus. Et certum eſt Simoniacorum Reordinatores pariter erraſſe. Quod ipſum apparet de Adverſariis Chor-Epiſcoporum. Etenim caduco fuerunt nixi fundamento: quòd nempè Epiſcopi conſecratio, niſi à tribus fiat Epiſcopis, ſit irrita. Et ſanctus Nicolaus primus Leonis tertii judicium circumduxit. Proindè licèt omnis & ſola ſententia vera ſit veraciter ac plenè tuta, tamen illa, quæ inter probabiles humanis oculis videtur tutior, non eſt ſemper vicinior vero, ideoque nec ſemper eligenda.

Eſt antiqua quæſtio: an quis non baptizatus poſſit validè baptizare? Ea de re ſcribit in ſecundo contra Parmenianum libro ſanctus Auguſti-
Cap. 13. nus: *Et hæc quidem alia quæſtio eſt, utrum & ab iis, qui numquam fuerunt Chriſtiani, poſſit Baptiſmus dari. Nec aliquid indè temerè affirmandum eſt ſine authoritate tanti Concilii, quantum tantæ rei ſufficit.* Et Compendienſis, ſub Pippini regno
Cap: 9. celebrata, Synodus edixit: *Si quis baptizatus eſt à Presbytero non baptizato, & ſancta Trinitas in ipſo Baptiſmo invocata fuerit, baptizatus eſt, ſicut Sergius Papa dixit. Impoſitione tamen manuum Epiſcopi indiget. Georgius Epiſcopus Romanus, & Joannes Sacellarius ſic cenſuerunt.* Legati in Franciam à Paulo Papa primo ſic non juſſerunt, ſed ſenſerunt. Quòd nempè fuiſſet ſolius Sergii Reſcriptum, non Decretum Apoſtolicæ Cathedræ. Hinc ſanctus Jvo in ſuo Decreto habet hunc Canonem: *Si quis per ignorantiam ordinatur, antequam baptizetur, debent ab eo baptizati rebaptizari.* Parte .. cap.294. *Et ipſe non ordinetur.* Hoc eſt, ſit irregularis. *Sed Romanus Pontifex non hominem judicat, qui baptizat, ſed Spiritum Dei ſubminiſtrare gratiam credit Baptiſmi, licèt Paganus ſit qui baptizat.* Eumdem Canonem ſuo Decreto inſeruit Monachus Gratianus. Senſus eſt: licèt Romanus Pontifex Cauſſa 1. q. 1. cap. 59. aliud ſentiat. Eſt Gallicanus Canon. Edicit aliud tunc ſenſiſſe Italicam, aliud Eccleſiam Gallicanam. Et Francorum Epiſcopi manſerunt firmi in ſua conſuetudine. Etenim ediderunt hos poſteriores Canones, quibus in ſua Capitularia relatis magnus Imperator Carolus addidit vim legis, ac plenam executionem: *Si quis Presbyter* Lib. 6. cap. 93. *ordinatus deprehenderit ſe non eſſe baptizatum, & ordinetur iterùm, & omnes quos priùs baptizavit.* Utique iterùm baptizentur. *Præcipimus ut qui à Paganis baptizati ſunt, denuò à Chriſti Sacerdotibus* Lib. 7. cap. 1317. & 1320. *in nomine ſanctæ Trinitatis baptizentur. Quod hi qui dubitant, utrùm ſint baptizati, an non, vel à Presbytero Diis mactanti, vel immolatitiis carnibus veſcenti, fuerint baptizati, ut baptizentur, præceptum eſt.* Tutioris ſemper ſententiæ eligendæ cura Majores noſtros ita circumſcripſit ac ſeduxit. Circumſcribere ſtuduit etiam Bulgaros, referentes ad Apoſtolicam Sedem: *A quodam Judæo, neſcitis Chriſtiano, an Pagano, multos in patria veſtra baptizatos eſſe aſſeritis. Et quid de his ſit agendum conſulitis.* Hærebant an eſſent rebaptizandi. Verùm ſanctus Papa Nicolaus interceſſit hoc Reſcripto: *Hi profectò, ſi in Chriſti nomine baptizati ſint, conſtat eos non eſſe denuò baptizandos.* Ep. 71. cap. 140. Reſcripſit ex Reſcripto Sergii primi, & antiqua conſuetudine Romanæ Eccleſiæ. Omnibus iſtis & Francis & Bulgaris Rebaptiſmus videbatur eſſe via ſecurior: & tamen non erat.

Quinimmò vera inter probabiles ſententia quandoque non dumtaxat videtur humano judicio, ſed etiam veraciter eſt minùs tuta. Hinc Regula, *In dubio tutior pars eſt eligenda*, ſi non dumtaxat in ſuſpenſis dubiis, ſed etiam in probabilibus judiciis virtutem obtineat, cogit nos inſigniter deviare. Sententia vera non poteſt non eſſe tuta, poteſt tamen eſſe minùs tuta. Etenim magni Baſilii, ſancti Gregorii Nazianzeni, & totius Orientalis Eccleſiæ ſententia, quæ quartas nuptias cenſuit eſſe belluinam vitam, fuit omninò falſa, & tamen adverſa & vera Occidentalis Eccleſiæ ſententia fuit palàm tutior. Quis enim non videt pendente iſto dubio eſſe tutius abſtinere à quartis nuptiis, quàm ipſas inire? Ipſas ineundo peccari poteſt, abſtinendo non poteſt. Certè iſtius Regulæ Aſſertores coguntur profiteri, quod uſque ad Lugdunenſem Synodum aut ipſi vicina ſæcula omnis Latina Chriſtianitas hæſerit in communi mortali peccato. Quæ omnia militant etiam circa tertias nuptias. Nam & has, licèt non ad porcos proſcripſerit, graviter tamen damnavit omnis Oriens. Et ipſarum juſtitiam non plenè perſpexit ſanctus Auguſtinus. De ipſa formidavit. Quare omninò erat tutius ab ipſis abſtinere.

Famoſa item eſt quæſtio, An prægnante uxo-

re uti ſit mortale peccatum? Eſſe veniale peccatum docet conſtanter ſanctus Auguſtinus. Sanctus item Hieronymus, & alii Patres. Et Latini & Græci. Hac de re non eſt dubitandum. Quæſtio eſt de mortali peccato. Et pars affirmativa eſt multùm probabilis. Etenim in ſecundo Chriſtiani Pædagogi libro ſanctus Clemens Alexandrinus extollit hoc è Moyſe facti Philoſophi Dictum: *Non eſt in petris aut lapidibus ſeminandum*. Philoſophus hic eſt Plato, ſub iſta allegoria affirmans etiam hominibus non eſſe ſeminandum, niſi ubi ſemina poſſint radicari & germinare. Sanctus Clemens exponit: *Semen generationis degenerat, ineptumque redditur, ſi matricis ſulcis privetur. Neque verò ullum unquam Moyſes induxit veterum Hebræorum, coeuntem cum ſua uxore prægnante. Sola enim voluptas, ſi quis ea utatur etiam in conjugio, eſt præter leges, & injuſta & aliena à ratione. Rursùs autem Moyſes abducit viros à prægnantibus, quouſque pepererint. Reverà enim matrix ſub veſica quidem collocata, ſuper inteſtinum autem, quod rectum appellatur, poſita extendit collum inter humeros in veſica, & os colli, in quod venit ſemen, impletum occluditur, rurſuſque inane redditur, partu purgato. Fructu autem depoſito, deinde ſemen ſuſcipit. Neque verò nobis turpe eſt, ad auditorum utilitatem nominare partes, in quibus fit fœtus conceptio: quæ quidem Deum fabricare non puduit. Matrix itaque ſitiens filiorum procreationem, ſemen ſuſcipit, probroſumque & vituperandum negat congreſſum, poſt ſationem ore clauſo jam omninò excludens libidinem. Ejus autem appetitiones, quæ priùs in amicis verſabantur complexibus, intrò converſæ, in procreatione ſobolis occupatæ, operantur unà cum Opifice. Nefas eſt ergò operantem jam naturam adhuc moleſtia afficere, ſuperfluè ad petulantem prorumpendo libidinem*. Hunc congreſſum affirmat eſſe probroſum, vituperandum, nefarium, petulantem, non dumtaxat à Moyſe vetitum, ſed inſuper à Platone. Quæ omnia ſunt manifeſta elogia ſolius mortalis peccati. Et ſanè iſte congreſſus nihil operari poteſt, niſi operantem vexare naturam, profundere humanum ſemen, & per ipſum mutua corpora maculare. Hinc Clemens pergit: *Ei ſoli, qui uxorem duxit, ut qui tunc ſit agricola, ſerere permiſſum eſt, quando tempus ſementem admittit*. Etiam in tertio Stromatum libro ſcribit: *Veterum neminem ex Scriptura oſtenderis, qui cum prægnante habuerit commercium, ſed poſtquam uterum geſtavit, & poſtquam editum fœtum à lacte depulit, rurſùm à viris cognitas fuiſſe uxores*. Denuò adjungit ita juberi non dumtaxat à Moyſe, ſed etiam à melioribus Gentilium Philoſophis, adeoque & ab ipſis legibus naturæ.

Ejuſdem ſententiæ videtur eſſe in commentario prioris ad Corinthios epiſtolæ Hilarus Romanæ
Cap. 7. Eccleſiæ Diaconus: *Si cauſa creandorum filiorum ducitur uxor, non multum temporis conceſſum videtur ad ipſum uſum. Quia & dies feſti, & dies Proceſſionis, & ipſa ratio conceptus & partus juxta legem ceſſari temporibus his debere demonſtrant*. Affirmat Moſaicam legem, quæ à prægnante atque puerpera mandabat contineri, etiam à Chriſtianis ſervandam. Et inter ſancti Auguſtini de
Serm. 4.24 tempore ſermones quidam hæc declamat. *Reverà, Fratres, ſi animalia ſine intellectu non ſe continguut, niſi certo & legitimo tempore, quantò magis homines, qui ad Dei imaginem facti ſunt, hoc obſervare deberent? Sed quod pejus eſt, ſunt aliqui ita luxurioſi vel ebrioſi, qui aliquoties nec prægnantibus uxoribus parcunt. Et ideò ſi ſe non emendaverint, ipſi videant ſi non pejores animalibus judicandi ſint*. Non eſt ſancti Auguſtini ſermo, ſed cujuſdam Gallicani Epiſcopi. Et hi omnes docuerunt ex communi ſententia ſuarum Eccleſiarum. Nam iſtud ipſum docere videtur in ſecundo libro de Laicali Inſtitutione Venerabilis Jonas Epiſcopus Aurelianenſis. Septimum caput eſt *contra eos, qui à coitu uxorum prægnantium ſe minimè abſtinere debere contendunt*. Hæc omnia demonſtrant hanc ſententiam eſſe inſigniter probabilem. Et eſt manifeſtè tutior. Ergò ſi inter probabiles hæc ſit ſemper eligenda, iſta Alexandrini Clementis ſententia etiamnum omnes obligat: & quiſquis mitiorem ſancti Auguſtini ſententiam fuerit ſecutus, peccabit mortaliter.

Laudatus Aureliæ Epiſcopus ſuæ concluſioni addit hanc moderationem: *Certè qui dicunt ſe cauſa Reipublicæ & generis humani uxoribus jungi, & liberos tollere, imitetur ſaltem pecudes. Et poſtquam uxorum venter intumuerit, non perdant filios: nec amatores ſe uxoribus exhibeant, ſed maritos*. Affirmat prægnanti, ſaltem dum fœtus vivere ac matureſcere incipit, eſſe parcendum. Et hoc ut non perdant filios. Meminerint ſe non fornicarios amatores eſſe, ſed maritos & Patres. Quæ omnia palàm important obligationem ſub gravi peccato. Hinc & antiqui Hibernorum Canones habent ad titulum de temporibus, in quibus contineri ſe debent conjugati: *In illis diebus, quibus uxor prægnans, hoc eſt, à die quo filius in ejus utero motum fecerit, uſque ad partus ſui diem*. Et hanc moderationem exiſtimo certiſſimam. Exiſtimo à tali corpore eſſe omninò ſub gravi peccato abſtinendum. Sanctus Clemens Alexandrinus extendit ad quævis à conceptu tempora. Exiſtimat conjugale commercium nunquam licere, niſi adſit prolis bonum, ſeu ſpes fructificandi. Libidinem, quam iſta ſpes comitatur & purgat, venialem; omnem ab iſta ſpe deſtitutam cenſet eſſe damnabilem. Eſt ſententia inſigniter probabilis, ac palàm & longè tutior. Et oppoſita, licèt ſanctus Auguſtinus opinetur ipſam eſſe Apoſtoli, non eſt niſi probabilis. Proindè ſi tutior ſit ſemper ſequenda ſub mortali peccato, Auguſtinianæ erit penitùs renuntiandum. Porrò ſanctus Auguſtinus ſuam ſententiam abundè exponit in tertio libro contra Julianum, ac in libro Cap. 21.
de bono conjugali.

Antiqua item quæſtio eſt, An effœti ac alii ſteriles poſſint inire validum ac legitimum conjugium? Laudatus Alexandrinæ Eccleſiæ Doctor Clemens in laudato Chriſtiani Pædagogi libro conſtanter negat: *Cæterùm introducatur quidem & admittatur matrimonium. Vult enim Dominus humanum genus repleri. Sed non dicit: Eſtote libidinoſi. Nec vos tanquam ad coitum natos voluit dedere voluptati. Pudore autem nos affecerit Pædagogus clamans per Ezechielem*. Circumcidamini fornicationem veſtram. *Etiam rationis expertia animalia habent aliquod tempus opportunum ad ſeminandum*.

nandum. Coire autem non ad liberorum procreationem eſt facere injuriam naturæ, qua quidem oportet magiſtra, quas prudenter introducit, temporis commoditates diligenter obſervare. Senectutem, inquam, & puerilem ætatem. His enim nondum conceſſit, illos autem non vult ampliùs uxores ducere. Quia nempè deinceps non ad fructum, ſed dumtaxat ad libidinem poſſint ſeminare. Sunt ſimiles fœdo ſeni, de quo ſanctus Auguſtinus in tertio libro contra Julianum: *Cùm hoc opus in manibus haberem, annuntiatus eſt nobis ſenex octoginta & quatuor agens annos, qui religiosè cum conjuge religioſa jam viginti quinque annis vixerat continenter, ad libidinem ſibi emiſſe lyriſtiam.* Clementis ſententiam docent & alii Patres. Et firmè ſequitur ex priori ejus ſententia. Hinc etiam eſt inſigniter probabilis. Nam & antiquæ Gentilium Romanorum leges non permittunt ſcribi matrimoniales tabulas, niſi ad cauſam procreandorum liberorum. Attamen & hodierna & antiqua plurium Eccleſiarum praxis adverſatur. Praxis Romanæ Eccleſiæ, ac omnis Latinæ. Etiam effœtos admittit ad matrimonium: ad remedium incontinentiæ. Proindè ſi tutior pars ſit ſemper eligenda, renuntiandum eſt huic conſuetudini, & omnem Eccleſiam accedere oportet ad ſententiam ſancti Clementis Alexandrini. Iſta igitur regula eſt omninò vera: at non in veraciter probabili ſententia, ſed in ſuſpenſo, ſeu practico dubio.

Cap. 11.

Et hoc ipſum in octavo Quodlibeto tradit Doctor Angelicus. Proponit hanc quæſtionem: *An ille, qui habet plures Præbendas, peccet ex hoc ipſo, quòd opiniones Magiſtrorum ſint in contrarium?* Et pro parte affirmativa ponit hoc argumentum: *Quicumque committit ſe diſcrimini in his quæ ſunt ad ſalutem, peccat, ſed iſte committit ſe diſcrimini, ut videtur, cùm faciat contra multorum Peritorum ſententiam. Ergò videtur quòd peccet.* Affirmat peccari duobus modis: peccando contra legem Divinam, & peccando contra conſcientiam. Exponit utrumque modum, atque concludit: *Dicendum eſt ergò, quod quando ſunt duæ opiniones contrariæ de eodem, oportet eſſe alteram veram, alteram falſam. Aut ergò ille, qui facit contra opinionem Magiſtrorum, utpotè habendo plures Præbendas, facit contra veram opinionem, & ſic cùm faciat contra legem Dei, non excuſatur à peccato, quamvis non faciat contra conſcientiam. Sic enim contra legem Dei facit. Aut illa opinio non eſt vera, ſed magis contraria, quam iſte ſequitur, ita quod verè licet habere plures Præbendas. Et tunc diſtinguendum eſt. Quia aut talis habet conſcientiam de contrario, & ſic iterum peccat, contra conſcientiam faciens, quamvis non contra legem. Aut non habet conſcientiam de contrario, ſed certitudinem. Sed tamen in quandam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum. Et ſic, ſi manente tali dubitatione plures Præbendas habet, periculo ſe committit: & ſic procul dubio peccat. Utpotè magis amans beneficium temporale, quàm propriam ſalutem. Aut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducitur: & ſic non committit ſe diſcrimini, nec peccat.* Agit non de formidine, quæ omni opinioni intrinſeca per ſolam ſcientiam aut Divinam fidem excluditur, ſed de dubio practico atque ſuſpenſo. Agit de dubio, ex quo quis, licèt ſecundùm legem, tamen contra conſcientiam agit, uti ille qui levari feſtucam cenſet eſſe peccatum. Agit de dubitatione, quæ priorem evertat certitudinem, atque ita conſcientiam faciat nutare. Etenim uti ſanctus Auguſtinus, ita & ſanctus Thomas de pluribus, quas docuit, veritatibus non habuit certitudinem, nec ideò ſe expoſuit periculo, aut graviter deliquit. Ego ſanè ſanctum Auguſtinum, dum per adulterium non ſolvi conjugale vinculum, & dum diſparis cultus conjugia docuit vetita, & quartas admiſit nuptias, & tamen oppoſitas non improbavit aut damnavit ſententias, adeoque de ſua veritate non fuit certus, firmus credo graviter non deliquiſſe. Quin dici poſſet nec deliquiſſe venialiter. Eadem eſt ratio Synodorum & Patrum, quorum hucuſque adduxi teſtimonia.

Quodlib. 8. Art. 13.

Sancti Thomæ locus eſt elucidandus. Affirmat illos qui Scholaſticorum Doctorum opinione fulti plures Præbendas tenebant ſine ſcrupulo, ſi quidem illa opinio deviaverit, mortaliter peccaſſe. Quia licèt non contra conſcientiam, agebant tamen contra Divinam legem. Videtur aſſerere, quòd nulla ignorantia, nulla probabilis ſententia ab iſta lege excuſet. Reſpondeo ſanctum Thomam eſſe ab his alieniſſimum. Dominus Jacobus Cardinalis de Vitriaco in Occidentalis Eccleſiæ hiſtoria exponit ſui ſæculi vitia, atque ita tranſit etiam ad vitia ſcholæ Pariſienſis. Exponit ſcandaloſam ſtudentium vitam, atque pergit ad Magiſtros noſtros: *Theologiæ Doctores, ſupra Cathedram Moyſi ſedentes, ſcientia inflabat, quos charitas non ædificabat. Docentes enim, & non facientes, facti ſunt velut æs ſonans, & cymbalum tinniens, & velut canale lapideum, quod ſiccum in ſe remanens mittit aquas in areas aromatum. Non ſolùm autem ſibi invidebant, & aliorum Scholares blanditiis attrahebant, gloriam propriam quærentes, de fructu autem animarum non curantes, ſed illud Apoſtolicum auribus non ſurdis attendentes. Qui* Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat, *præbendas ſibi multiplicabant, & venabantur dignitates.* Eadem de re in compendioſa ſancti Prophetæ Job expoſitione ſcribit Petrus Bleſenſis: *Quid videtur de Clericis, qui infinitas animas in cura ſuſcipiunt, & de illarum ſalute non curant? Plerique ſunt, qui non dicam animarum, de quibus reſpondere tenentur in die tremendi judicii, ſed vix Eccleſiarum ſuarum numerum cognoverunt. Adjungunt Eccleſiam Eccleſiæ, præbendam præbendæ, domum domui, agrum agro.* Similia, immò & graviora habent alii iſtorum temporum authentici Scriptores. Alexander tertius ac Innocentius tertius iſta damnarant in ſuis Lateranenſibus ac numeroſiſſimis Synodis. Et ipſorum Canones Gregorius nonus inſeruerat ſuo Decretalium Codici. At Magiſtrorum quoſdam non permoverant. Pergebant hi defendere beneficiorum pluralitatem, cæci cæcos ducere in infernalem foveam. Ipſorum doctrina non erat probabilis ſententia, ſed contumax pravæ mentis cæcitas. Hinc ſanctus Thomas ſcripſit per iſtas opiniones excuſari neminem, ſed omnem ſequacem impingere in Divinam legem. Et rectiſſimè ſcripſit. Theodorus Balſamon in Canonicis

Cap. 7.

Q. 21.

nicis ad Marcum Alexandriæ Patriarcham Reſponſis demonſtrat iſtam pluralitatem non ſoli Evangelio adverſari, ſed inſuper naturæ legibus. Sanctus Thomas Quodlibeta ſcripſit juvenis. Hinc ne Magiſtros noſtros offenderet, ſub disjunctione locutus eſt: *Aut ergò ille, qui facit contra opinionem Magiſtrorum, &c.*

CAPUT XIII.

Reſolvuntur aliquot quæſtiones.

LActantius Firmianus ſcribit omnem Gentilium Philoſophiam fuiſſe non certam ſcientiam, ſed incertas opiniones, atque concludit;
Lib. 3. cap. 13. *Sciant igitur errare ſe, qui Philoſophiam putant eſſe ſapientiam. Non trahantur auctoritate cujuſquam, ſed veritati potiùs faveant & accedant. Nullus hic temeritati locus eſt. In æternùm ſtultitiæ pœna ſubeunda eſt, ſi aut perſona inanis, aut opinio falſa deceperit.* Addit omnem hominem eſſe inanem atque mendacem, ideoque nemini credendum. Quod ipſum ſcribit atque exaggerat in plurimis locis. Hinc prima quæſtio eſt, An hæc ejus doctrina exauthoret omnem probabilem ſententiam, adeò ut nec inter probabiles probabiliſſimam, ſi falſa fuerit, poſſimus ſequi citra peccatum mortale? Quidam affirmant. Reſpondeo quod peſſimè. Etenim Lactantius invadit gentilem de Chriſtiana Religione ſententiam, de qua
Cap. 46. ſcribit in Apologetico libro Tertullianus: *Sed interim incredulitas, dum de bono Sectæ hujus obducitur, quod uſu jam & de commercio innotuit, non utique Divinum negotium exiſtimat, ſed magis Philoſophiæ genus. Eadem, inquit, & Philoſophi monent atque profitentur: innocentiam, juſtitiam, patientiam, ſobrietatem, pudicitiam.* Hinc factum eſt, quod in Tractatibus ſuper ſancti Joannis Evangelium ſcribit beatus Auguſtinus:
Tract. 45. *Dicant ergò Pagani, Benè vivimus, Si per oſtium non intrant, quid poteſt eis undè glorientur?* Demonſtrat Chriſtianam fidem eſſe unicam ſalutis viam, atque proſequitur: *Quærunt ergò plerumque tales homines etiam perſuadere hominibus, ut Chriſtiani non ſint. Per aliam partem volunt adſcendere, rapere, & occidere. Fuerunt ergo quidam Philoſophi de virtutibus & vitiis ſubtilia multa tractantes, dividentes, definientes, ratiocinationes acutiſſimas concludentes, libros implentes, ſuam ſapientiam buccis crepantibus ventilantes, qui etiam dicere auderent hominibus: nos ſequimini, Sectam noſtram tenete ſi vultis beatè vivere.* Chriſtianam Religionem credebant eſſe novum humanæ Philoſophiæ genus, ideoque vetuſtis generibus non prævalere. Hunc peſſimum errorem invadit Lactantius. Affirmat Chriſtianam Religionem eſſe Divinam ſapientiam, non humanam opinionem: eſſe certiſſimam atque unicam veræ juſtitiæ ac ſempiternæ vitæ viam, ideoque ab omnibus renuntiandum cunctis Philoſophorum opinionibus ac Sectis, & hanc amplectendam. Adjungit omnes contumaces ab inani perſona aut falſa opinione decipi, ideoque & expectari ab æterna pœna ſtultitiæ. Proindè per inanes perſonas intelligit Gentiles variarum opinionum auctores Philoſophos, non Chriſtianas integrarum Provinciarum aut Diœceſeon Eccleſias, non ipſarum Synodos, non omnem Occidentalem aut Orientalem Chriſtianitatem, non ſanctum Athanaſium, non ſanctum Baſilium, non ſanctum Cyprianum, aut ſimiles Heroes atque Gigantes Catholici dogmatis. Præfata magni Athanaſii de juramento ſententia videtur deviaſſe. Si igitur hunc errorem ſequi nemo poſſit ſine reatu æternæ mortis, ſanctus Athanaſius non ſolummodo ſemetipſum, ſed etiam ſanctum Dracontium demerſit ad inferos. Etiam ſuam Synodum, quæ adjuvit edi iſtum Canonem. Si vera ſit iſta regula, quotquot olim ex variis cauſis ſolverunt conjugale vinculum, & non egerunt pœnitentiam, non poſſunt apud inferos jam non ardere. Ac præſertim Epiſcopi, qui talia ſanxerunt, permiſerunt, approbarunt; quinimmò tota Orientalis Eccleſia, quæ tertias, ac præſertim quartas damnavit nuptias, ac ex iſta ſententia juſſit vivere ſuum populum, hæſit in aſſiduis peccatis mortalibus. Quare etiam ſanctus Clemens Alexandrinus, ſanctus Athenagoras, ſanctus Baſilius, ſanctus Gregorius Nazianzenus, aliique noſtræ Religionis Principes, qui ad iſta adegerunt populum, & de ſua doctrina nequaquam pœnituerunt, ſunt in numero illorum, de quibus dicitur: *Laudantur ubi non ſunt, torquentur ubi ſunt.* Abſint, abſint hæc omnia. Iſti Patres, iſtæ Synodi, iſtæ Eccleſiæ ſunt ſecutæ Apoſtolicam regulam: *Quicumque perfecti ſumus, hoc ſentiamus. Et ſi quid* Ad Philip. 3.
aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelabit. Verumtamen ad quod pervenimus, ut idem ſapiamus, in eadem permaneamus regula. In fraterna charitate, ex quà ad ſuam erroneam Synodum dixit pacificus Cyprianus: *Proferamus ſinguli quid ſentiamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, ſi diverſum ſenſerit, amoventes.*

Secunda quæſtio eſt, An ille, qui veram, at non certam, ideoque dumtaxat probabilem ſententiam ſequitur, peccet? Quidam affirmant. Et favere videtur in libro de Anima Tertullianus: *Planè non negabimus aliquando Philoſophos juxta noſtra ſenſiſſe.* Can. 23.
Teſtimonium eſt veritatis etiam eventus ipſius. Nonnumquam & in procella, confuſis veſtigiis cœli & freti, aliquis portus oſtenditur, proſpero errore. Nonnumquam & in tenebris aditus quidam & exitus deprehenduntur, cæca felicitate. Conſonat in primo Stromatum libro ſanctus Clemens Alexandrinus: *Jam illud quoque conſideremus,* Fol. 288.
an quando rectè vivunt qui neſciunt benè facere, accidit enim ut benè faciant. Nonnulli autem per intelligentiam ad veritatis verbum feruntur tanquam ad ſcopum. Abraham autem non ex operibus juſtificatus eſt, ſed ex fide. Nihil ergò eis poſt vitæ finem proderit, etiamſi nunc rectè operentur, niſi fidem habeant. Recta Gentilium Dogmata ac opera uterque Doctor affirmat non eſſe plenè recta, eò quòd non fiant ex firma ſcientia. Reſpondeo hæc non habere locum in fidelibus. Etenim de his dictum eſt: *Spiritus ſanctus docebit vos omnia, & ſuggeret vobis omnia quæcumque dixi vobis.* Quare illi non proſpero, ad inſtar fluctuabundæ navis, errore aut cæca felicitate, ſed omninò à Divino Chariſmate deducuntur in illas etiam veritates, quas necdum firmè tenent, ſed cum aliqua formidine. Etenim ſanctus Auguſtinus, dum

dum tertias & quartas probavit nuptias, non probavit firmus. Nec item veritatem de non ſolvendo per adulterium conjugali vinculo. Nec magnus Baſilius veritatem de firmitate ſuprà memorati juramenti. Quis dicat hæc illis fuiſſe cœcam felicitatem? Aut iſtas veritates cum formidine tradendo peccaſſe? Abſit. Divina gratia nos pedetentim illuminat. Et quandoque mentis noſtræ oculos, licèt jam videant, palpitare permittit ad tempus, non ſtatim firmat. Et hæc eſt nobis infirmitas, non ſemper culpa. Certè in tantis viris nullatenùs fuit culpa lethalis.

Quæſtio tertia eſt, An probabiles docere ſententias ſit grave peccatum? Quidam affirmant. Ajunt eſſe gravius, quàm ipſas practicare. Eò quòd iſtiuſmodi Doctor plurimas animas ducat in foveam æternæ mortis. Reſpondeo hinc palàm ſequi, quod magnus Athanaſius, magnus Baſilius, ſanctus Gregorius Nazianzenus, ſanctus Cyprianus, ſanctus Firmilianus, ſanctus Optatus Milevitanus, aliique ſimiles Chriſtianæ juſtitiæ, ac doctrinæ Coryphæi fuerint Eccleſiæ ſeductores, atque ita non ſolummodo ſemetipſos, ſed etiam creditas ſibi Eccleſias circumſcripſerint in gehennas. Etenim docuerunt ſententias probabiles. Et quidem tales, quibus ſe opponebat Romana, immò omnis Occidentalis Eccleſia, & quas generales Synodi poſtmodò damnaverunt. Imitemur pacificum Cyprianum, cujus ad ſuam Synodum verba rursùs adduco: *Proferamus de hac re ſinguli quid ſentiamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, ſi diverſum ſenſerit, amoventes. Neque enim quiſquam noſtrum Epiſcopum ſe eſſe Epiſcoporum conſtituit, aut tyrannico terrore ad obſequendi neceſſitatem Collegas ſuos adigit, quando habeat omnis Epiſcopus pro licentia libertatis & poteſtatis ſuæ arbitrium proprium, tanquam judicari ab alio non poſſit, quàm nec ipſe poteſt alterum judicare.* Hæc verba probat atque laudat ſanctus Auguſtinus. Interim certum eſt quoſdam variarum probabilium ſententiarum authores graviter peccaſſe.

Quarta quæſtio eſt, An verus Chriſtianorum Doctor potiùs obligetur omne judicium ſuſpendere, quàm prorumpere in probabilem ſententiam? Quidam affirmant. Et favere videtur in libro de credendi utilitate ſanctus Auguſtinus: *Tria ſunt velut finitima ſibimet in animis hominum diſtinctione digniſſima, intelligere, credere, opinari.* Cap. 11. *Quæ ſi per ſeipſa conſiderentur, primum ſemper ſine vitio eſt, ſecundum aliquando cum vitio, tertium numquam ſine vitio eſt.* At verò probabilem docere ſententiam eſt opinari. Reſpondeo ſanctum Auguſtinum iſtic à ſemetipſo palàm exponi: *Duæ perſonæ in Religione ſunt laudabiles. Una eorum qui jam invenerunt: quos etiam beatiſſimos judicare neceſſe eſt. Alia eorum qui ſtudioſiſſimè & rectiſſimè inquirunt. Primi ſunt etiam in ipſa poſſeſſione, alteri in via, qua tamen certiſſimè perveniunt. Tria ſunt alia hominum genera, profectò improbanda ac deteſtanda. Unum eſt opinantium, id eſt, eorum qui arbitrantur ſe ſcire quod neſciunt.* Et infrà: *opinari ob duas res eſt turpiſſimum. Quod diſcere non poteſt, qui ſibi jam ſe ſcire perſuaſit, ſi modò illud diſci poteſt. Et per ſe ipſa temeritas non benè affecti animi ſignum eſt.* Et iterùm: *eorum qui opinantur ſe ſcire quod neſciunt, eſt profectò vitioſa credulitas.* Non quamvis, ſed ſine formidine præſumptivam opinionem damnat. Superbiam gentilium Philoſophorum. Opinionem ſancti Firmiliani, qui ſuam de Rebaptiſmo ſententiam non ſolummodo cenſuit probabilem, ſed ſolam certam & veram, atque ita præſumpſit damnare morem Romanæ Eccleſiæ. Hinc item Patriarcha Nicolaus à Sergio tertio fuit juſſus ejici, non quòd quartas improbaret nuptias, ſed quòd oppoſitam Latinæ Eccleſiæ diſciplinam damnaret. Dum utramque ſententiam profeſſus eſt probabilem, & utramque Eccleſiam permiſit in ſuo abundare ſenſu, fuit à Joanne decimo repoſitus in Cathedram. Eodem modo de Rebaptiſmo ſanctus Cyprianus ac ſanctus Baſilius, & alii adducti Patres de aliis quæſtionibus ſenſerunt. Et ſanè ſi de tertiis & quartis nuptiis Eccleſia, nonniſi conſecuta certitudinem, aliquid judicare potuit, omnis ſub cœlo, & Occidentalis & Orientalis Eccleſia egit temerariè, & graviter deliquit. Scire velim, An probabilis judicii hoſtes ſint ſemper certi de ſuis judiciis? An iſtam ipſam certitudinem habeant, quam Protoplaſti in Paradiſo? An aliis in caſibus ſint ſemper Pyrrhones? De ipſis in adducto loco rectè ſcribit ſanctus Auguſtinus: *Quanquam in illis etiam, qui ſe in agendo probabilia ſequi dicunt, ſcire potiùs nihil poſſe, quàm nihil credere volunt videre. Quis enim quod probat, non credit? Aut quomodo eſt illud quod ſequitur, ſi non probatur, probabile?* Affirmat ab ipſis etiam antiquis Academicis non ſemper ſuſpenſum, ſed frequenter omninò impenſum fuiſſe judicium. Sed cum formidine. Aliter non poteſt vivi in hoc per peccata vitiato ac tenebrato ſæculo. Nos Chriſtiani noſtris probabilibus morum judiciis addimus ſtudioſiſſimam ac rectiſſimam veritatis inquiſitionem, atque ita lethaliter non peccamus.

Quæſtio quinta eſt, An quis liberè ſine gravi peccato ſequi contra proprium judicium poſſit ſententiam aliis probabilem? Reſpondeo poſſe, dum cogit aliqua diſpenſatoria neceſſitas. Ita ſanctus Dracontius obedivit judicio ſancti Athanaſii contra proprium. Et quiſque ſubditus ſimiliter imperanti Prælato aut Principi debet obedire. Ita & ſanctus Auguſtinus bona fide contractis poſt dimiſſam adulteram nuptiis permiſit dari Eccleſiæ Sacramenta: dum nempè illi, fulti probabili ſententia, nollent ſeparari. Nec dubito quin Auguſtinus iſtud ipſum aliquando fecerit, atque ita diſpenſatoriè egerit contra propriam ſententiam. Eccleſiarum Præpoſiti ob graves cauſas poſſint, immò debeant quandoque decernere ac operari ex alieno judicio. Nam & quidam Romani Pontifices dicuntur ob ſimiles rationes contra propriam ſententiam diſpenſaſſe in rato matrimonio. Locum tunc obtinet ſancti Cypriani Regula: *Arbitrii ſui poteſtatem habet quiſque Præpoſitus actus ſui rationem Domino redditurus.* Et quin ipſas Divina Clementia ſit admiſſura, exiſtimo non dubitandum. At verò ex propria citra neceſſitatem electione nemo poſſit operari contra propriam ſententiam. Etenim propria ſententia eſt quaſi quædam conſcientiæ ſpecies,

ſpecies, quam nemo poſſit prævaricari. Et qui nunc ex hac, nunc ex iſta ſententia citra neceſſitatem operantur, ſunt palàm vertumni, & haud dubiè venantur proprium commodum, adeoque non ex ſola tunc ignorantia peccant, ſed inſuper ex concupiſcentia. Si materia fuerit capax, erunt peccata mortalia.

CAPUT XIV.

An omnes ſanctorum Patrum ſententiæ ſint verè probabiles?

HAnc quæſtionem nuperrimè quis propoſuit. Et ad ipſam reſpondeo negativè. Etenim magnorum Patrum ſententiam ſanctus Auguſtinus exponit in exordio libri de fide & operibus:
Cap. 1. *Quibuſdam videtur indiſcretè omnes admittendos eſſe ad Lavacrum Regenerationis, quæ eſt in Chriſto* JESU *Domino noſtro, etiamſi malam turpemque vitam, facinoribus & flagitiis evidentiſſimè notam, mutare noluerint, atque in ea ſe perſeveraturos aperta etiam profeſſione declaraverint. Verbi gratia, ſi quis meretrici adhæret, non ei priùs præcipiatur ut ab ea decedat, & tunc veniat ad Baptiſmum, ſed etiam cum ea manens, manſurùmque ſe confitens, ſeu etiam profitens, dimittatur & baptizetur, nec impediatur fieri membrum Chriſti, etiamſi membrum meretricis eſſe perſtiterit; ſed poſteà doceatur, quàm ſit hoc malum, jamque baptizatus de mutandis in meliùs moribus inſtruatur: Perverſum enim putant atque præpoſterum, priùs docere quemadmodùm debeat vivere Chriſtianus, & deindè baptizari, ſed cenſent præcedere debere Baptiſmi Sacramentum, ut deindè ſequatur vitæ morumque doctrina, quam ſi tenere & cuſtodire voluerit, utiliter fecerit; ſi autem noluerit, & retenta fide Chriſtiana, ſine qua in æternùm periret, in quolibet ſcelere immunditiaque permanſerit, ſalvum eum futurum tanquam per ignem, velut qui ædificaverit ſupra fundamentum, quod eſt Chriſtus, non aurum, argentum, lapides pretioſos, ſed ligna, fœnum, ſtipulam: Id eſt, non juſtos caſtoſque mores, ſed iniquos & impudicos.* Iſta ſententia nequaquam hæreticorum fuit, ſed omninò Catholicorum. Hinc Auguſtinus de iſtius ſui ſcribendi libri occaſione habet in ſecundo libro Retractationum:
Cap. 38. *Miſſa ſunt mihi à quibuſdam Fratribus, laicis quidem, ſed Divinorum eloquiorum ſtudioſis, ſcripta nonnulla, quæ ita diſtinguerent à bonis operibus Chriſtianam fidem, ut ſine hac non poſſe, ſine illis autem poſſe perveniri ſuaderetur ad æternam vitam.* Cujus vel quorum hæc ſcripta fuerint, ignoratur.

Ejuſdem interim ſententiæ ſanctus Auguſtinus meminit in primo libro de adulterinis conjugiis:
Cap. 28. *Ego non ſolùm alios Catechumenos, verùm etiam ipſos, qui viventium conjugiis copulati retinent adulterina conſortia, cum ſalvos corpore in his permanentes non admittimus ad Baptiſmum, tamen ſi deſperati, & intra ſe pœnitentes jacuerint, nec pro ſe reſpondere potuerint, baptizandos puto, ut etiam hoc peccatum cum cæteris Lavacro Regenerationis abluatur. Quis enim novit, utrùm fortaſſis adulterinæ carnis illecebra uſque ad Baptiſmum ſtatuerint detineri? Si autem ab illa deſperatione recreati potuerint vivere, aut facient quod ſtatuerant, aut edocti obtemperabunt, aut de contemptoribus fiet quod fieri etiam de baptizatis talibus debet. Quæ autem Baptiſmatis, eadem Reconciliationis eſt cauſa, ſi fortè Pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit. Nec ipſos enim ex hac vita ſine arrha ſuæ Pacis exire velle debet Mater Eccleſia.*

Affirmat varia. Primò, quòd Mater Eccleſia olim quoſvis, licet necdum ex pectore eſſent contriti de ſuis criminibus, paſſim admiſerit ad Catechumenatum, ac inferiores claſſes Pœnitentium. Admittebat enim apertos ac pertinaces Profeſſores adulterinorum conjugiorum. Eos concipiebat intra maternum ſuum uterum, pedetentim iſtic formandos in veram Chriſtianitatem. Et hinc hodiè quidam rectè docent, quòd iſtiuſmodi fructuosè admittantur, immò & invitentur ad Sacramentalem ſuorum criminum Confeſſionem. Etenim Confeſſio poteſt eſſe informis. Et etiam hæc incipit diſponere ad veram converſionem cordis, adeoque & ad Pacem Divinæ Reconciliationis. Secundò ſanctus Auguſtinus dicit, quòd quædam Catholicæ Eccleſiæ admitterent tales etiam ad Baptiſmum. Nullam exigebant præparationem, niſi plenum Catechiſmum, profeſſionem integræ Chriſtianæ fidei. Sanctus Auguſtinus tertiò affirmat iſtius opinionis fundamentum fuiſſe Apoſtolicum locum in priori epiſtola ad Corinthios: *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chri-* Cap. 3.
ſtus JESUS. *Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulas, uniuſcujuſque opus manifeſtum erit. Dies enim Domini declarabit. Quia in igne revelabitur. Et uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit. Si cujus opus manſerit, quod ſuperædificavit, mercedem accipiet; ſi cujus opus arſerit, detrimentum patietur. Ipſe autem ſalvus erit. Sic tamen quaſi per ignem.* Hoc quemcumque hominem ſalvans fundamentum quædam Eccleſiæ cenſuerunt eſſe ſolam fidem. Superædificata ligna, fœnum, ſtipulas cenſuerunt eſſe qualiacumque etiam facinora ac flagitia. Hæc in Fidelibus crediderunt exurenda per futuri ſæculi ignes, ita ut illi poſtmodò eſſent plenè purgati, ac fierent ſalvi. An iſtæ Eccleſiæ Baptiſmum iſtiuſmodi cenſerent formatum, an dumtaxat informem, non poſſim demonſtrare.

Opinio originem ſumpſit ex commiſeratione erga adulterina conjugia: præſertim erga illos, qui dimiſſis etiam citra fornicationis cauſam uxoribus duxerant alias. Antiqui per Romanum Imperium Gentiles mutabant uxores, ut veſtes. Etiam Chriſtianis temporibus. Ita ſuprà audivimus à ſancto Aſterio. Et iſtum morem Chriſtianæ magni Conſtantini leges non plenè damnarunt, nec aboleverunt. Etenim in data ad Ablavium Prætorio Præfectum lege magnus Conſtantinus vetat conjugia deinceps ſolvi ex quavis cauſa, atque adjungit: *In repudio mittendo à fœmina placet hæc ſola crimina inquiri, ſi homicidam, vel medicamentarium, vel ſepulchrorum diſſolutorem maritum ſuum eſſe probaverit, ut ita demùm laudata dotem omnem recipiat. Nam ſi præter hæc tria crimina repudium marito miſerit, oportet eam uſque ad acuculam capitis in domo mariti deponere, & pro tam magna ſui confidentia in inſulam deportari. In maſcu-*

maſculis etiam, ſi repudium mittunt, hæc tria crimina inquiri conveniet: ſi mœcham, ſi medicamentariam, vel conciliatricem repudiare voluerit. Conciliatrix eſt læna, productrix, pretio conducta Saga. Lex data eſt Baſſo & Ablavio Conſulibus anno trigeſimo primo quarti Chriſtiani ſæculi. Conſtantinus ergò tunc erat plenè Chriſtianus. Hinc legem ſuo Codici ad titulum de Repudiis inſeruit junior Theodoſius. Et ibidem extat ſimilis lex Imperatoris Honorii, impartientis diſertam facultatem novarum poſt repudia nuptiarum. Hujuſmodi adulteros commiſeratæ quædam Eccleſiæ crediderunt iſtas, quibus tantorum Principum leges præbebant fomenta, infirmitates poſſe purgari in futuro ſæculo, ideoque & admittebant ad Baptiſmum. Præcipua commiſeratio fuit erga patrata ob fornicationis cauſam repudia ac adulteria. His enim non ſolæ hominum leges, ſed & ipſa favere videbantur Evangelia. Hinc longè plures ipſa non dumtaxat miſerebantur, ſed & plenè purgabant. Et horum opinionem, licèt omninò improbarit, ſanctus Auguſtinus non præſumpſit damnare.

Lib. 3. tit. 16.

Quænam verò fuerint iſtæ commiſerantes Eccleſiæ, Auguſtinus non edixit. Haud dubiè ipſarum aliquæ fuerint in Africa. Et ipſarum ſententiam conſtanter tenuit Ruffinus, qui paſſim creditur Palæſtinæ Presbyter. Etenim in ſua, per Jacobum Sirmondum vulgata, fidei profeſſione ponit hunc primum articulum: *Qui dicunt Diabolo & Dæmonibus, & impiis, hoc eſt, Gentilibus, Judæis, Samaritanis, omnibuſque hæreticis (exceptis Chriſtianis, qui rectam fidem ſequuntur, & peccatores ſunt) aliquando parcendum, & pœnas eorum non eſſe perpetuas, anathema ſit.* Anathematizat Origenem, qui iſtam Dæmonum ac impiorum hominum reparationem à Platone mutuatus tentavit inducere in Eccleſiam. Et excipit Chriſtianos, qui rectam ſequuntur fidem, & ſunt peccatores. Utique graves. His poſt longos in futuro ſæculo ignes promittit expurgationem ac vitam æternam. Iſta ætas habuit tres Ruffinos: omnes Presbyteros, omnes eruditos, omnes de recta fide ſuſpectos. Primus fuit famoſus ſancti Hieronymi Adverſarius, Presbyter Aquilejenſis Eccleſiæ. Secundus fuit ſancti Hieronymi amicus, utpotè ab ipſo ex Syria miſſus in Occidentem ad res maximas, homo Latinus, & Presbyter neſcio cujus in Palæſtina Eccleſiæ. Et hujus quibuſdam videtur eſſe jam dicta profeſſio atque opinio. Tertius fuit homo Syrus, Presbyter Mopſueſtienſis in ſecunda Cilicia Eccleſiæ, ac ſcelerati Theodori ibidem Epiſcopi. Hunc in Commonitorio, poſtquam Celeſtianam de originali peccato hæreſim affirmavit ortam ab iſto Theodoro, notat Marius Mercator: *Hanc ineptam quæſtionem ſub ſanctæ recordationis Anaſtaſio, Romanæ Eccleſiæ ſummo Pontifice, Ruffinus quidam natione Syrus Romam primus invexit, & ut erat argutus, ſe quidem ab ejus invidia muniens, & per ſe proferre non auſus, Pelagium Monachum decepit.* Pelagius eandem impietatem impreſſit Celeſtio. Hic eſt Ruffinus, quem idem Celeſtius in Carthaginenſi Synodo oppoſuit ſancto Diacono Paulino, & laudavit eſſe ſuæ opinionis auctorem. Proindè graviter deviant, qui omne iſtud crimen hucuſque impoſuerunt Ruffino Aquilejenſi. Porrò de adducto Ruffini Palæſtini anathematiſmo rectè ſcribit Joannes Garnerius: *Illorum pœnæ perpetuæ dicuntur, quod omninò Catholicum eſt; iſtorum temporales, quod etſi magnis olim viris placitum eſt, ab aliis tamen erroris damnatur.*

Inter iſtos magnos viros fuit ſanctus Hieronymus. Etenim in primo adversùm Pelagianos Dialogo dicit ad Hæreſiarcham Pelagium: *Illud verò, quod in ſequenti ponis Capitulo,* in die judicii iniquis & peccatoribus non parcendum, ſed æternis eos ignibus exurendos, *ferre quis poteſt, & interdicere te miſericordiam Dei, & ante diem judicii de ſententia Judicis judicare, ut ſi voluerit iniquis & peccatoribus parcere, te præſcribente non poſſit?* Hieronymus improbabat, quod iniquos Fideles, ſeu Catholicos peccatores Pelagius damnaret ad ſempiternas gehennas. Hunc Prophetæ Iſajæ locum, *Comburentur peccatores & iniqui ſimul*, objicienti reſpondit: *Non addidit, In æternum.* Et ad conſequentia Prophetæ verba, *& qui relinquunt Deum, conſummabuntur*, repoſuit: *Propriè hoc de hæreticis loquitur, qui rectum fidei tramitem relinquentes conſummabuntur, ſi noluerint ad Dominum reverti, quem dereliquerunt. Quæ ſententia & tibi parata eſt, ſi neglexeris ad meliora converti. Deindè, cujus eſt temeritatis iniquos & peccatores impiis jungere?* Impios definit eſſe illos, *qui notitiam Dei non habent, vel cognitam tranſgreſſione mutarunt.* Affirmat ipſos à Fidelibus iniquis diſtare plurimùm. Amplè hæc confirmat, atque concludit: *Si autem Origenes omnes rationales creaturas dicit non eſſe perdendas, & Diabolo tribuit pœnitentiam, quid ad nos, qui & Diabolum & Satellites ejus, omneſque impios & prævaricatores dicimus perire perpetuò, & Chriſtianos, ſi in peccato præventi fuerint, ſalvandos eſſe poſt pœnas?* Palàm profitetur ſe quoad Catholicos peccatores ſentire cum Origene. Et notanda ſunt verba: *Ferre quis poteſt?* Edicunt Hieronymum in hac ſententia fuiſſe conſtantiſſimum. Nam & Pelagium non increpaſſet, niſi ex firma ſua ſententia. Et præfatus Ruffinus omninò ex ipſo formavit ſuum præfatum anathematiſmum.

Cap. 9.

Cap. 1.

Marianus Victorius Reatinus Epiſcopus cenſet ſanctum Hieronymum agere de pœnis in futuro ſæculo purgatoriis. Et Franciſcus à Meſſana, qui difficiliora ſancti Hieronymi loca digeſſit in alphabeticum ordinem, præſenti loco dedit hoc marginale Scholion: *Impius hic Hieronymo dicitur infidelis, & hæreticus, & apoſtata à fide, propriè loquendo; peccator verò, qui firmus in fide peccatum aliquod commiſit, cujus ſi eum pœniteat, poſt pœnas ſalvabitur.* Habet hæc ſub verbo, *Purgatorium.* Reſpondeo ſanctum Hieronymum omninò agere de igne purgatorio: verùm de illo, qui non ſola venialia, ſed qui purget inſuper mortalia peccata. Et hoc citra pœnitentiam. Etenim opinio, quæ mortalibus peccatis poſt pœnitentiam promittit purgationem & veniam, non eſt ſingularis. Non eſt opinio, ſed immobile Evangelii dogma. Plures ſcholæ Doctores docuerunt, & quidam etiamnum docent illos, qui in hac vita de venialibus pœnitere, aut de remiſſis peccatis mortalibus nolunt ſatisfacere, nec à Sacerdote Sacramentale admittere judicium,

poſſe

poſſe ac debere abſolvi, atque ad futurum dimitti ſæculum, iſtic plenè uſque ad noviſſimum quadrantem ſatiſpaſſuros. Sententia iſta docet hanc ſatis-paſſionem poſſe à nobis eligi, & ex fiducia in ipſam negligi ſatisfactiones. Iſtud ipſum ſanctus Hieronymus docuit de mortalibus Fidelium peccatis.

Ejuſdem ſententiæ fuit neſcio quis Paulinus Benedictus, qui varias quæſtiones retulit ad Fauſtum Rejenſem Epiſcopum. Semetipſum iſte Paulinum, Fauſtus ipſum inſcribit Paulinum Benedictum. Proindè *Benedictus* videtur non ejus nomen, ſed fuiſſe titulus. Hic enim Antiquis fuit uſitatus. Et uſque tunc poſſit permanſiſſe in Gallia. Præfatarum igitur quæſtionum una fuit hæc: *Dominus meus Marinus, Eremita, vir ſanctus, & nimia diſtrictione metuendus, ita me ſub Sacramenti etiam interpoſitione conterruit, quod qui corporalibus vitiis occumberet, nullam poſſit veniam promereri, ſed in eiſdem ſervatur ipſa Reſurrectione ſuppliciis. Nec poſſit expiare infernalibus tormentis, quod corporalibus vitiis anima concreta contraxerit. Tamen ita miſerrimus credo, quòd qui ſemel ſuſceptum ſignum Divini nominis, & infixum fronti characterem Domini noſtri, numquam mali ſibi conſcius vel ſubdolus fraudator infregerit, ſuſceptis leviter pro expiando errore tormentis, purum aerium ſenſum & ſimplicis animæ ignem dies conſumpta producat. Nam ſi univerſa hæc, quæ interminatur Dominus meus Marinus, excipimus peccatores, quid magis impii mereantur, ignoro.* Affirmat diſtinguendum inter iniquos & impios: ipſos in futuri ſæculi ſuppliciis non poſſe æquari. Hinc hoſce ſolos æternis cruciandos, illos eſſe purgandos temporalibus gehennis. Profitetur ſe ita ſentire, & oppoſitam Venerabilis Marini opinionem eſſe nimiæ diſtrictionis. Paulini ſententiam Antiſtes Fauſtus exponit paucis verbis: *Quæſiviſti, utrùm ſola proficiat ad ſalutem unitæ ſcientia Trinitatis?* Sine operibus. Præcipua quæſtio erat de carnalibus flagitiis. Iſta Fidelium fragilitas videbatur Divina miſeratione digna, ideoque non tradenda ſempiternis tormentis. Et hinc vides iſtam ſententiam viguiſſe etiam in Gallicana Eccleſia. Ibidem viguit adhuc nono Chriſti Domini ſæculo. Etenim in libris de Laicali Inſtitutione ſcribit Venerabilis Jonas Epiſcopus Aurelianenſis:
Lib. 1. cap. 19. *Dici ſolet à nonnullis Chriſtianis, quod hi qui in Chriſto renati ſunt, quanquam ſceleratè vivant, & in malis operibus diem claudant extremum, diuturno atque purgatorio, non tamen perpetuo igne ſint puniendi.*

Eadem ſententia decimo ſæculo viguit in Italia. Eam quippè memorat atque impugnat in primo ſermone de Quadrageſima Ratherius Epi-
Cap. 22. ſcopus Veronenſis: *De illis verò purgatoriis poſt obitum pœnis nemo ſibi blandiatur. Quia non ſunt ſtatutæ criminibus, ſed peccatis levioribus, quæ utique per ligna, fœnum, ſtipulam deſignantur.* Videtur fuiſſe etiam Marii Mercatoris ſententia. Etenim hic in ſuo, quod Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ ac Imperatori Theodoſio obtulit ſuper nomine Celeſtii, Commonitorio ſcribit: *Manifeſtum eſt ſecundùm Pelagium, quia ſi ſub eodem, vel ſimili adhuc ſumus*, utique Moſaicæ legis, *vinculo etiam ſub Evangelii tempore, & ſi quid tanquam homines erraverimus, aut unum de Præceptis Evangelii non impleverimus, eſſe non maledictos.* Manifeſtè loquitur ex ſancto Hieronymo. Et cum ipſo reprehendit Pelagium, quòd doceret omnem Fidelem, qui vel unum Evangelii articulum neglexiſſet, citra purgationis ſpem damnari ad ſempiternas gehennas. Et hinc patet ratio, ex qua idem Hieronymus fuerit adeò anxius de intellectu Apoſtolici verbi: *Qui delinquit in uno, factus eſt omnium reus.* Ex qua ejuſdem loci interpretationem flagitaverit à ſancto Auguſtino. Nempè videbat ſuam clementem de Fidelium peccatorum purgatione ſententiam iſti loco non aptè cohærere.

Eadem ſententia placuit quibuſdam Græcis. Etenim in homilia, quam in ſecunda Adventus Dominica dixit, & in qua Apoſtoli verbum, *Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti*, expoſuit, ſanctus Joannes Chryſoſtomus refert ſuo tempore quoſdam dixiſſe: *Gehennam quidem eſſe, cuivis compertum eſt. At infideles tantùm in eam incident:* Et illi addebant cauſam: *Quoniam Fideles Dominum ſuum agnoverunt.* Homilia exſtat in ſexto tomo. Ejuſdem ſententiæ idem Doctor meminit in trigeſima homilia ſuper Evangelium ſancti Joannis. Quòd hujus ſententiæ patroni nequaquam heretici, ſed omninò Catholici fuerint, diſertè teſtatur ſanctus Auguſtinus in Encheiridio: *Creduntur à quibuſdam etiam hi, qui* Cap. 67.
nomen Chriſti non relinquunt, & ejus Lavacro in Eccleſia abluuntur, nec ab ea ullo ſchiſmate vel hæreſi præciduntur, in quantislibet ſceleribus vivant, quæ nec diluant pœnitendo, ac eleemoſynis redimant ſed in his uſque ad hujus vitæ ultimum finem pertinaciſſimè perſeverent, ſalvi futuri per ignem, licet pro magnitudine facinorum flagitiorumque diuturno, non tamen perpetuo igne puniri. Sed qui hoc credunt, & tamen Catholici ſunt, humana quadam benevolentia mihi falli videntur. Notanda ſunt verba: *Facinorum flagitiorumque.* Palàm agunt de peccatis mortalibus. Notanda ſunt & hæc verba: *Nec diluant pœnitendo.* Palàm exponunt ſententiam ſancti Hieronymi. Et evincunt Mariani Victorii, & Franciſci à Meſſana, quibus adhærent etiam Sixtus Senenſis & Leonardus Cocquæus, commentarium non ſubſiſtere. Et quod iſtic in ſancti Hieronymi, quem ex reverentia non exprimit, ſententiam ſanctus Auguſtinus agat, non eſt dubitandum. Eandem refert, exponit, Lib. 21.
atque impugnat in libris de Civitate Dei. De- cap. 20.
monſtrat ejus Defenſores non fuiſſe per omnia 21. 22.
conſonos, & varios varia docuiſſe. Omnis error conſuevit ſibi ipſi non conſonare.

Porrò hæc ſententia, ac ejus defenſores longiſſimè recedunt ac diſtant à Simone Mago, Valentino, cunctis Gnoſticis, blaterantibus prava & bona opera differre ſola hominum opinione, ideoque ſpirituales, qui ex aurea conſtant materia, per facinora aut flagitia non maculari. Diſtant etiam à ſcelerato Eunomio, de quo ſcribit ſanctus Gregorius Nyſſenus Epiſcopus: *Euno-* Tom. 2.
mius docet nihil moleſtiæ inferendum naturæ, quan- Fol. 306.
do immoderatis corporis cupiditatibus ad libita fertur, neque reſiſtendum voluptatibus. Neque etiam aſperam vitæ diſciplinam ſectandam. Neque enim animam detrimenti quidquam capere ex voluptatum

uſu, ſed ad perfectionem homini ſufficere ſolam hæreticam fidem. De ejus Sectatoribus ſcribit etiam ſanctus Epiphanius: *Nulla apud illos cura ſanctitatis eſt, aut jejuniorum, aut mandatorum Dei, cæterarumvè rerum, quæ hominibus ſunt Divino mandato præſcriptæ: Cùm occurrens eis aliquis Divinorum Præceptorum mentionem injiciunt, ſubjiciunt nihil à nobis aliud flagitare Deum, quàm ut cognoſcamus ipſum, quemadmodum Chriſtus declaravit his verbis:* Hæc eſt vita, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti JESUM Chriſtum. *Nam & nonnullos referentes audivimus, quod de Ætio palàm ſe audiviſſe teſtificarentur. Cùm quidam ob illatum fœminæ ſtuprum accuſarentur, & ab aliis damnarentur, nihil illum commotum, ſed factum illud riſu ac ludibrio proſequentem dixiſſe, nullius hoc momenti eſſe. Corporis hanc eſſe neceſſitatem ac functionem. Quemadmodùm autem nonnunquam ſcalpimus, ſed pennula vel feſtuca ſcalpimus, atque hoc modo pruritus deſinit; ſic & id naturaliter nobis evenit. Neque quiſquam ea re facienda peccat.* Et Eunomius & Ætius, eodem ferè ſenſu cum Gnoſticis, cenſuerunt peccata non eſſe peccata. Nec diſplicere Deo, & hominem per ipſa non maculari. Et hinc ſancti Gregorii Nyſſeni tranſlator adducto teſtimonio non malè dedit hoc marginale Scholion: *Eunomius eſt Lutheranus.* Lutherus etiam cum Ærio effutivit non minùs renes eſſe purgandos, quàm alvum.

Hæreſ. 76. cap. 4.

At verò ſanctus Hieronymus, & alii præfatæ opinionis defenſores orthodoxè crediderunt & docuerunt peccata eſſe verè peccata, veram Divinæ Majeſtatis offenſam, veras maculas humanæ naturæ. Et cunctis deberi gehennas. Omnis quæſtio fuit de iſtorum per has expurgatione. Et præſertim de expurgatione carnalium libidinum. Sententia iſta docuit has compenſari ac emundari duobus modis. Per eleemoſynas aut alia bona opera in hac vita, vel in futura per longi temporis gehennales flammas. Eſt doctrina etiam Lactantii Firmiani, qui in ſeptimo Divinarum Inſtitutionum libro docet impios omnes, quòd in Unigeniti nomen non crediderint, eſſe jam judicatos, ideoque in extremo die ſolos Catholicos fore judicandos, atque adjungit: *Judicabuntur ergò, qui Deum ſciverunt, & facinora eorum, id eſt, mala opera cum bonis collata ponderabuntur, ut ſi plura & graviora fuerint bona juſtaque, dentur ad vitam beatam; ſin autem mala ſuperaverint, condemnentur ad pœnam.*

Cap. 20.

Eandem ponderationem laudat in oratione pro defunctis ſanctus Joannes Damaſcenus: *Dominus Deus id, quod manibus ſuis effinxit, in vitam æternam conſervabit, niſi quis perſpicuè deploratæ improbitatis fuerit, rectamque fidem contempſerit, in eoque cauſa ſit, ut ſiniſtra ipſius lanx deorsùm præ gravitate majorem in modum propendeat. Narrant enim viri quidam, divinitùs illuſtrati, hominum actiones in extremo vitæ ſpiritu, non ſecùs atque in trutina, perpendi. Ac ſi quidem dextra lanx ſupra alteram efferatur, non eſſe dubitandum, quin, quiſquis ille eſt, inter dexteros Angelos animam exhalet. Si autem paria utriuſque lancis momenta ſint, Dei clementiam procul dubio victoriam obtinere. Quin, ut à ſanctiſſimis viris proditum eſt, etiamſi trutina nonnihil ad lævam vergat, tum tamen Dei miſericordia etiam ſupplet id quod deſideratur. Habes jam tres Divinas Domini ſententias. Quarum prima juſta eſt, altera benigna atque humanitatis plena, tertia bonitatem omnem excedit. Sequitur quarta, quæ quidem tum denique locum habet, cùm improbæ & flagitioſæ actiones nimiùm præponderant. Eheu, Fratres. Nam etiam hæc profectò eſt juſtiſſima, ut quæ damnatis non niſi juſta pronuntiet.*

Eandem trutinationem laudat in ſua Dioptra antiquus ac eruditus apud Græcos Scriptor, Philippus Solitarius: *Quis vel ſermo exprimet, vel intellectus tandem capiet, quam calamitatem neceſſariò ſubitura eſt anima, quando inſtabit à corpore ſeparatio? Dæmones malè feriati cum tumultu advenient, chyrographa & peccatorum acervos apportantes; Angeli humaniter ea per trutinam examinabunt, quibus Dæmones graviora tua crimina adjicient. Si juraſti, ſi calumniam ſtruxiſti, ſi fornicationes & adulteria perpetraſti, ſi averſus impudicus fuiſti, ſi te ſupra fratres extuliſti, ſi contra amicos mentitus es: totum denique & ſimpliciter peccatorum tuorum catalogum, ſeu ſciens, ſeu neſciens, ſeu ſentiens ſeu non ſentiens illa commiſeris, in humeris geſtabunt, & apportabunt omnia maleficia, feſtinabuntque ut hominum exitio lætantes, & num peccatorum lanx deorsùm vergat, obſervabunt. Boni verò Angeli in alteram lancem decenti ſpecie bonas actiones imponent. Nempè ſi miſericors fuiſti, ſi fratribus peperciſti, ſi cibo eſurientem refeciſti, ſi ſitienti potum præbuiſti, ſi nudum tegumentis operuiſti, ſi carceri mandatos & ægrotos inviſiſti, ſi peregrinos & hoſpitio carentes in ædes tuas induxiſti, ſi pauperibus & egentibus opem attuliſti, ſi aliud humanitatis officium humaniter cuipiam præſtitiſti. Hæc te in hora extrema tuebuntur. Quando igitur actiones tuas in medium protulerint, profanas quidem Dæmones, Angeli autem bonas, lucidi lucidas, tenebroſi tenebroſas, & iis lances oneraverint, utrorum pars præponderaverit, illos voluptas & gaudium inceſſet, tanquam victores ſcilicet, & victi contriſtabuntur vehementiſſimè, ut teſtantur Gregorius magnus in Dialogis, magnuſque, & omnimodis magnus, & Divinus Antonius, Magiſtrorum reverendiſſimus & Sanctorum decus.*

Inſigne hujus trutinationis exemplum refert in ſuæ Eccleſiæ Annalibus Eutychius Patriarcha Alexandrinus. Cujuſdam ſub Mauritii Imperio famoſiſſimi latronis facinora, comprehenſionem, correctionem, ac in mortis lecto pœnitentiam exponit, atque proſequitur: *Fuit Conſtantinopoli vir quidem è Principibus Medicorum, eximius atque egregius, qui quotidiè ægrotos ſolebat viſitare. Hic inter dormiendum domi ſuæ in inſomnio, eadem hora qua mortuus eſt latro, vidit Nigratorum turbam, qui ad latronis lectum accedentes haberent ſecum chartas, quibus inſcripta erant ejus peccata. Deindè & duos viros, quorum vultus ſplendeſcebant, candore nivi, pulchritudine ſoli ſimiles, libram tenentes. Et accedentes Nigritæ chartas iſtas omnes in libram conjicere, adeò ut lancium altera, altera depreſſa, adſcenderet. Dixiſſe ergò alterum virorum candidorum ſuo ſocio: non eſt nobis hic aliquid. Reſpondente autem altero, quid nobis hic eſſet, cùm nondum decem dies ſint, ex quo converſus eſt ab exercendo latrocinio? Cùm lectum perſcrutari cœpiſſent, ibi ſudarium, quo oculos ſuos abſterſerat, inve-*

Lib. 2. fol. 196.

inveniſſe. Quod cùm in lancium alteram miſiſſent, deſcendiſſe illam quæ priùs minùs habuerat, ſublata altera in qua chartæ fuerant, ipſaſque omnes fuiſſe diſperſas. Exclamantes ergò dixiſſe: vicit Dei miſericordia. Et acceptam animam ſecum abſtuliſſe, fugientibus Nigritis, pudore & triſtitia affectis.

Iſtiuſmodi exemplum habemus item in Græcorum Menæo, ac in vita ſancti Joannis Eleemoſynarii, Patriarchæ Alexandrini. Sub Juſtiniani Imperio erat quidam telonarius, nomine Petrus, ſordidiſſimus, ac nullius miſericordiæ in pauperes. Mendicus quidam, hominis ingenium tentaturus, ejus ædes acceſſit, poſtulavit ſtipem importuniſſimè, & pergit Menæum: *Petrus telonarius arreptum panem, nam tum fortè fortuna Piſtor panes adferebat, irato animo tanquam lapidem in mendicum jecit. Nondum duo dies abierant, cum Patricius,* utique Petrus, *in gravem morbum delapſus vidit ſe actionum ſuarum rationes dare. Videbatur quoque libra adeſſe, qua utriuſque generis facta trutinabantur & examinabantur. Ad cujus lævam lancem atros quoſdam cernebat, qui multa ejus malefacta lanci imponebant; à dextra verò parte intuebatur candida veſte indutos, ſed adſpectu terrificos, qui quòd ponderarent, nihil inveniebant præter panem illum, quem iratus peſt pauperem projecerat. Statim ergò exurgens omnes facultates ſuas egenis diſtribuit, & veſtimentis ſuis mendicum veſtivit, quibus poſteà Chriſtum indutum in quiete conſpexit.* Eandem Apocalypſim laudat in Oratione de Defunctis ſanctus Joannes Damaſcenus. Proponit hanc quæſtionem: *Poteſtne reperiri homo ejuſmodi, qui cum opibus circumfluat, pauperum tamen calamitate minimè commoveatur?* Et reſpondet: *Ita certè inveniri poteſt. Quemadmodum cum multis aliis temporibus, tum clariſſimi quoque ac ſanctiſſimi illius Joannis Eleemoſynarii tempeſtate inventus eſt Petrus quondam Publicanus, qui ex ſumma inhumanitate ac morum truculentia ad ſummam ac numeris omnibus abſolutam erga pauperes miſericordiam, ſanctitatemque ſe convertit. Cùm enim aliquando extra ſe raptus fuiſſet, ſuaque opera ad lancem expendi videret, ſiligineum unum panem, quem etiam ipſum ira percitus in pauperis cujuſdam faciem ſaxi loco conjecerat, in dextra trutinæ lance conſpexiſſe dicitur. Atque hac viſione commotus, ad ingentem pietatis magnitudinem beatus hic vir fertur evaſiſſe.*

Simile exemplum refert antiqua & authentica vita ſancti Imperatoris Henrici: *Sub ipſa hora*
Cap. 28. *exitus ſancti Henrici cuidam ſervo Dei, in ſolitudine commoranti, Diabolus ſub humana ſpecie traditur apparuiſſe. Quem vir Dei per Spiritum protinùs agnovit. Et ait: Quò vadis? Cui ille inquit: Ad exequias Principis pergo. At ille reſpondit: vade, & comple negotium tuum, in quantum tibi à Domino permittitur. Veruntamen, conſummato officio tuo adjuratus per Deum vivum, ad me revertere, ut per te cognoſcam rei exitum. Poſt modicum verò reverſus, coram ſervo Dei gemebundus adſtitit, & voce querula ac ingenti ululatu dixit: heu, heu, heu, deluſi ſumus. Invanum laboravimus. Quin etiam ab Angelis Dei confuſi diſceſſimus. Aſſiſtentibus enim hinc & inde nobis & ſpiritibus Angelicis, animæ merita juſtè in ſtatera appenſa ſunt, & faſciculis peccatorum deprimentibus jam penè pars noſtra præponderaverat. Tunc ſubitò Aduſtus quidam ſuperveniens cum catino aureo, partis dexteræ lancem oneravit, mirumque in modum parti noſtræ adeò præponderavit, ut & ipſo catino ad terram collapſo ruina colliſionis ſignum impreſſerit. Itaque victores Angeli animam nobis ereptam gaudentes in ſuum conſortium abduxerunt.* Hujus vitæ Scriptor etiam exponit viſionem: *Hæc tametſi corporaliter geſta referantur, neceſſe tamen eſt, ut virtute ſpirituali completa intelligantur. Res enim ſpirituales per corporales exprimuntur imagines. Cumque aliud foris agitur aut dicitur, intus aliud geri ſignificatur. Henricus Dei famulus calicem aureum in honore Dei & commemorationem ſancti Laurentii Martyris Merſburgenſi Eccleſiæ contulerat, cujus ſpeciali patrocinio coram Deo adjutus, & in ipſa ſui exitus hora creditur liberatus. Omni verò veneratione & admiratione dignum eſſe perpenditur, quod eadem hora calix, qui in certa cuſtodia clauſus habebatur, nec minùs tamen prædictæ colliſionis materiale ſignum excepit.* Imperator Henricus fuit addictiſſimus ſancto Laurentio. Hunc ergò Diabolus per iram & blaſphemiam appellavit Aduſtum. Similia exempla authenticè ſcribuntur contigiſſe in morte ſancti Dagoberti Francorum Regis, in morte magni Caroli Imperatoris, & Succeſſoris Ludovici Pii. Ad dexteram, dum in exordio elevaretur, lancem deprimendam deſenſores Angeli adjecerunt totas Baſilicas.

Albertus Crantzius in quarto ſuæ Metropoleos libro ad hæc reſpondet: *Non habet apud me fidem* Cap. 9.
fabula, quam Merſburgenſis Eccleſia prædicat de calice aureo, cui anſa ſit detracta, cùm in trutina meritorum ac demeritorum Imperatoris Henrici à Laurentio Divo Martyre injiceretur calix iſte, qui merita faceret præponderari demeritis. Non ſolent in Sanctos referri, quorum de virtutibus tam ambiguum eſt judicium. Nec tam levi momento pendebat ſanctiſſimi Regis æterna ſalus, ut unius pondere calicis trutina illa librans in unam decideret partem. Ego ſanctiſſimi Imperatoris meritis indignam eſſe judico fabulationem. Poteſt ex aliis cauſis anſa eſſe calici detracta. Reſpondeo eundem Albertum eadem Lib. 4.
hac de re aliter ſcribere in ſua Saxonia: *Merſbur-* cap. 35.
gi ſervant calicem, quem libræ ferunt injeciſſe ſanctum Laurentium, cum Imperatoris jam mortui trutinarentur bona cum malis. Anſam ferunt tum indignantem humani generis Inimicum defregiſſe, quando nihil ſuum reperit in moriente. Exiſtimo ipſum calicem non fuiſſe in viſione. Illius abſentis fractura firmavit hujus veritatem. Nec ejus ſola donatio ſalvavit in extremo periculo optimum Principem, ſed ejus in libram injectio ſancto Monacho repræſentavit potentem interceſſionem ſancti Laurentii. Interceſſionem, cujus virtutem laudavit in Evangelio Dominus: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Albertus Crantzius non ſatis attendit ad ſancti Petri Apoſtoli verba: *Si juſtus vix ſalvabitur, impius & peccator ubi parebunt?* Et ad verba Pſalmi: *Qui*
coronat te in miſericordia & miſerationibus. Non Pſalm.
intellexit præſentem ſancti Hieronymi ſenten- 102.
tiam.

Hanc ſententiam inſigniter exponit in ſancti Auguſtini Appendice auctor quinquageſimi noni ſermo-

ſermonis: *Certum eſt, quia qui ad futurum ſæculum fert ſecum plura opera bona & plura opera mala, in ipſis pœnis habebit aliquid refrigerii. Qui autem bonorum operum nihil habet, malorum autem ſecum defert multam copiam, quid eum maneat, non opus eſt dicere. Erit enim ibi ſine dubio compenſatio bonorum malorumque, & velut in ſtatera poſita utraque pars, quæ demerſerit, illa ſibi eorum, quò momentum vergitur, operarium vindicabit. Si ergò malorum multitudo ſupervincit, operarium ſuum pertrahit ad gehennam; ſi verò majora fuerint opera bonorum, ſumma vi obſiſtent & repugnabunt malis, atque operatorem ſuum ad Regnum vivorum ex ipſo etiam gehennæ confinio revocabunt.* Hoc ipſum videntur velle antiquæ picturæ, in Belgarum etiam Baſilicis repræſentantes extremum judicium, ac in ipſo ſanctum Archangelum Michaelem, qui per bilancem examinat opera omnium Chriſtianorum. Proindè ſanctus Hieronymus nequaquam cum Gnoſticis aut Eunomianis contempſit, ſed cum Catholica Eccleſia conſtantiſſimè prædicavit bona opera, & credidit atque docuit neceſſaria ad vitam æternam. Verùm inſuper credidit unum, aut etiam plura mortalia peccata non ſufficere ad condemnationem æternam. Fideles, qui cum quibuſdam criminibus habent quædam bona opera, credidit eſſe auri, argenti, lapidum pretioſorum, ac ſimul ligni, fœni, ac ſtipularum ſuperædificatores, ideoque fundamenti, nempè integræ fidei, merito ſalvandos. Attamen per ignem, qui exurat iſta fragilia, per longas poſt extremum judicium gehennas: Hæc inſigniter elucidantur à ſuprà adductis ſancti Joannis Damaſceni verbis: *Niſi quis perſpicuè deploratæ improbitatis fuerit, rectamque fidem contempſerit. Cùm improbæ ac flagitioſæ actiones nimiùm præponderant.* Sanctus Doctor affirmat duplex hominum genus eſſe æternaliter damnandum. Omnes infideles: & iſtos fideles, quorum crimina nimiùm præponderant. Hinc Eccleſiæ, quibus placuit iſta clementia, etiam apertos flagitiorum, præſertim adulterinorum conjugiorum profeſſores admittebant ad Baptiſmum. Credebant ipſos à ſe tranſmitti, licèt non proximè ad Regnum, tamen ad purgationem. Eodem ferè modo, quo quidam Scholæ Magiſtri illos, qui hac in vita nolunt ſatisfactiones agere, admittunt ad Reconciliationis gratiam, & credunt ipſos à ſe tranſmitti ad Purgatorium.

Hujus Almæ Lovanienſis ſcholæ Doctor Theologus Joannes Molanus in ſecundo de Sacris Imaginibus libro hæc ſcribit: *Michaelem Archangelum pingunt nonnulli cum libra, ponderantem in una ſtatera animam, in altera verò ejus virtutes. Ad ſtateram, in qua eſt anima, appingunt Diabolum, qui eam conatur deprimere, quantùm poteſt. In altera verò ſtatera Michael ſigno ſuo Crucis impedit conatum Diaboli, & ex merito Paſſionis & Crucis Chriſti videtur aliquid illi ſtateræ ſuperaddere. Ex hac autem pictura facilè nonnulli colligerent, quòd ji conſequantur vitam æternam, in quibus bona opera præponderant malis; illi verò relinquantur Diabolo, in quibus mala bonis præponderant. Quale qui habere videtur apud Auguſtinum recentioris cujuſdam hominis ſermo, qui eſt primus in vigilia Pentecoſtes.* Hujuſmodi imagines improbat, Cap. 23. cenſetque periculoſas populo, ac ſcandaloſas. At verò de jiſdem proſequitur in tertio libro: *Michael Archangelus cum libra pingitur, ut ſimplices, inquit Joannes Echius, intelligant eum poteſtatem habere animas hominum ſuſcipiendi, eorumque merita ponderandi. Quod quidem non ita intelligendum eſt, quaſi ji conſequantur vitam æternam, in quibus bona opera præponderant. Quale quid habere videtur incerti Scriptoris ſermo in Appendice tomi decimi Auguſtini. Hæc enim abſurdiſſimè dicerentur: cùm nihil coinquinatum introire poſſit in Regnum Cœlorum. Et qui offenderit in uno, factus ſit omnium reus. Sed ſignificatur hac pictura, quod debeamus depoſuiſſe omne pondus & circumſtans nos peccatum, ut Signifer ſanctus Michael repræſentet nos in lucem ſanctam, quæ olim Abrahæ promiſſa eſt, & ejus ſemini.* Ad adductum præfati ſermonis locum etiam alii Majores noſtri, dum revideˑrunt ſancti Auguſtini opera, appoſuerunt hoc marginale Scholion: *Cautè legatur.* Reſpondeo picturam eſſe legitimam, ac fundari in ſacris Litteris. Etenim ad Babylonis Regem Balthazar olim fuit dictum à Domino Deo: *Appenſus es in ſtatera, & inventus es minùs habens.* Et ſanctus Propheta Job dixit: *Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior, in ſtatera, quaſi arena maris hæc gravior appareret.* Et ad iſtum locum magnus Gregorius ſcribit, quòd Divina juſtitia omnes totius humani generis iniquitates poſuerint in bilance, & quòd hæc plurimùm præponderent. In Apocalypſi item nigri equi inſeſſor habet ſtateram in manu. An Majores noſtri per ſancti Michaelis ſtateram voluerint populis prædicare ſancti Hieronymi ſententiam, quis dicat? Exiſtimo quaſdam Eccleſias voluiſſe. Aliæ prædicarunt neceſſitatem plenæ ac adæquatæ ſatisfactionis. Etenim ſatisfactio eſſe debet non raſus, non ſcalptus, non adulter, ac inſuper pleni ponderis nummus, quo à Divina juſtitia emamus remiſſionem peccatorum. Et hic recta ſentientium Eccleſiarum ſcopus abundè lucet ex adducto teſtimonio Eutychii Patriarchæ Alexandrini.

Cap. 39. Cap. 6. Lib. 7. moral. cap. 2.

Sancti Hieronymi ſententia à multis uſque huc non fuit perſpecta. Hinc duxi elucidandam. Et adjungo ipſam non fuiſſe probabilem, ideoque ejus ſectatores non evaſiſſe ſempiternas gehennas. Hinc ipſam acriter invaſerunt ſanctus Auguſtinus, ſanctus Joannes Chryſoſtomus, Fauſtus Rejenſis Epiſcopus, Jonas Antiſtes Aurelianenſis, ac plures alii. Omnes demonſtrarunt palàm adverſari Evangelio ac aliis ſacris Litteris. Adversùs ipſam ſanctus Auguſtinus ſcripſit librum de Fide & Operibus. Eandem invadit in Encheiridio, in libris de Civitate Dei, ac aliis in locis. Conſtanter affirmat unicum etiam mortale peccatum ſufficere ad ſempiternam damnationem. Sancti Hieronymi nomen reticuit ex reverentia. Et hinc Majores noſtri ad adductum in ſancti Auguſtini Appendice ſermonem rectè appoſuerunt: *Cautè legatur.* Etenim jam dudum à Domino Deo eſt circa hunc articulum inſtructa Eccleſia. Novit eſſe gravem ac pravum errorem. Divina ſapientia tantum Doctorem, ac plures item Eccleſias permiſit ita ceſpitare. Quid igitur

nos peccatores non timeamus? Proindè cujuſvis Doctoris, immò & plurium hodiè Doctorum ſententia nequaquam ſemper eſt verè probabilis, nec tuta in opere. Hæc opinio eſt penitùs devia, à fidelis populi auribus & mentibus longiſſimè proſcribenda.

Quin iſtiuſmodi opinionum primi auctores, aut etiam promotores quandoque graviter peccent, nòn eſt dubitandum. Etenim Dei legem ſolvunt, & ſic docent homines, ideòque minimi ſunt in Regno Cœlorum. Verumtamen iſtiuſmodi judicium nec faciliter eſt nec univerſaliter præcipitandum. Quis enim ſanctum Hieronymum dicat aut credat jam dictam opinionem docendo peccaſſe mortaliter, aut eſſe excluſum à Dei Regno? Charitas ac recta intentio cooperuerunt peccatum iſtud, ac reddiderunt veniale. Etiam alii quidam Patres docuerunt & practicarunt quaſdam paradoxas, ac palàm devias ſententias: & tamen abſit, ut ipſos damnemus. De ſancto Syneſio, Ptolomaidis in Pentapolitana Provincia Epiſcopo, ac Theophilo Alexandriæ
Lib. 26. Patriarcha ſcribit in Bibliotheca Photius: *Syneſius prodiit ex Gentilium Philoſophorum ſchola, quem ajunt ad Divinum Chriſtianorum dogma inclinantem, alia quidem facilè recepiſſe, ſed Reſurrectionis doctrinam ſuſcipere noluiſſe. Verùm ita ſentiens noſtris tamen Sacris eſt initiatus, immò etiam ſummo Sacerdotio dignus habitus, cum ad aliam viri probitatem, pariterque actam vitam reſpectu habito, tum quod non poſſet, qui ſic vitam inſtituiſſet, Reſurrectionis lumine non illuſtrari. Nec ea ſpes fefellit. Facillimè enim, ſimul atque Epiſcopus creatus eſt, etiam admiſit doctrinam Reſurrectionis.* Hæc eadem ipſe Syneſius refert in litteris ad Patriarcham Theophilum. Quidam exiſtimant ipſum iſta ad evadendum Epiſcopatum ſimulaſſe. Verùm quid dicemus de taliter ſuſcepto Baptiſmo? Crediderim quòd ſacroſancta JESU Chriſti Sacramenta in ipſo non ſuum dumtaxat effectum, ſed & omnem diſpoſitionem ad hunc fuerint operata, uti fecit & Baptiſmus ille, quem neſcio quis Epiſcopus, à ſancto Auguſtino laudatus in
Cap. 4. quarto libro Confeſſionum, largitus eſt cuidam pertinaci Manichæo. Abolevit pertinaciam, infudit charitatem, ac dedit gratiam remiſſionis peccatorum. Nec iſtum Epiſcopum, nec Patriarcham Theophilum crediderim iſtic peccaſſe.

Paradoxam quorumdam ſuo tempore Epiſcoporum opinionem refert in ſancti Iſajæ Prophetæ Commentariis beatus Hieronymus: *Plerique noſtrorum Cheirotoniam, id eſt, ordinationem Clericorum, quæ non ſolùm ad imprecationem vocis, ſed ad impoſitionem impletur manus, ne ſcilicet, ut in quibuſdam riſimus, vocis imprecatio clandeſtina Clericos ordinet neſcientes, ſic intelligunt, ut aſſumant teſtimonium Pauli ſcribentis ad Timotheum, Manus citò nemini impoſueris.* Eſt opinio verè ridicula, ipſam tamen tenuerunt magni viri. Etenim ſanctus Phædimus, Amaſenus Epiſcopus, totius tunc Ponti Metropolita, paganis NeoCæſarienſibus volens imponere Epiſcopum, dudum & frequenter venatus fuit ſanctum Gregorium Thaumaturgum. Verùm ille perſtitit fugere per ſaltus & latebras, & non potuit comprehendi. Hinc in ipſius Encomio ſcribit ſanctus Gregorius Nyſſenus Epiſcopus: *Poſteà quàm nihil non intentatum relinquens ille vir magnus Phædimus, & omni machinatione atque ſolertia utens non poterat virum ad Sacerdotium adducere, innumeris oculis præcaventem, ne quando Sacerdotis manu caperetur, atque utrique inter ſe ſtudio certarent, illo quidem capere, hoc verò perſequentis manus effugere cupiente, idcircò impetu quodam Divino Phædimus ad propoſitum ſtudium provectus, nihil curans interjectum ſpatium, quo à Gregorio dirimebatur, quippè ille aberat itinere tridui, ſed ad Deum ſuſpiciens, precatuſque ut & ipſe & ille pariter in illa hora à Deo reſpicerentur, loco manus impoſitionis adhibet Gregorio ſermonem, Deo ipſum conſecrans, qui corpore præſens non adeſſet. Et illam ei civitatem deſtinans atque attribuens, &c.* Hanc ſibi intimatam conſecrationem admiſit Gregorius, nec fuit denuò conſecratus. Ejuſdem ſententiæ fuit neſcio quis Agabrenſis in Hiſpania Epiſcopus, qui ordinatis à ſe Clericis, quòd oculis laborans non poſſet legere, manus impoſuit, conſecrationis formulam juſſit à Presbytero recitari.
Videtur graviter deliquiſſe. Etenim ſecunda Hi- Cap. 5.
ſpalenſis Synodus affirmat illum ob tantæ præſumptionis audaciam fuiſſe dignum degradari. Verùm quòd ſanctus Phædimus peccarit mortaliter, quis audeat vel cogitare? Palàm contradicet ſancto Gregorio Nyſſeno. Diſtinguenda ſunt tempora: veritas pedetentim elucidatur.

Similem, ſanè nullo modo probandam, ſententiam docuit in ſancti Matthæi commentario ſanctus Hilarius Pictavienſis Epiſcopus, extrema Domini in cruce verba, *Deus Deus meus,*
quare me dereliquiſti, exponens: *Clamor ad Deum* Can. 33.
corporis vox eſt, recedentis à ſe verbi Dei, conteſtata diſſidium. Affirmat Dominum per iſta verba prædixiſſe ſuum corpus mox moriturum, & tunc non à ſola anima, ſed etiam à Deo Verbo fore ſeparandum. Quod ipſum in Apoſtolici Symboli expoſitione docuit ſanctus Ambroſius: Cap. 13.
Beata Domini anima in cruce ad Divinitatem clamavit dicens, Deus Deus meus, quare me dereliquiſti? *Clamavit homo Divinitatis ſeparatione moriturus. Nam cùm Divinitas mortis libera ſit, utique mors eſſe non poterat, niſi vita diſcederet. Quia*
vita Divinitas eſt. Et ſanctus Epiphanius ſcribit Hæreſ.
de Reſurgente Domino *Dominus ſuum corpus, ne-* 20.cap.2.
que diſſolvendum ampliùs, neque paſſurum, neque ſub mortis dominatum poſteà ceſſurum, cum ſua Divinitate conjunxit. Quod nempè ab hac iſtud per mortem fuiſſet ſeparatum. Et in alio loco ſcribit Dominicam Perſonam ex plena Divinitate ac plena humanitate fuiſſe compoſitam, atque ad-
jungit: *Quæ cùm Divinitatem cum anima in procin-* Hæreſ
ctu quodam eſſe videret, ut ſanctiſſimum corpus relin- 69. cap.
queret, ex humanæ naturæ perſona ad conjunctam 62.
Divinitatem eſt edita vox, Deus Deus meus, quare me dereliquiſti? Et ſecundæ Narbonenſis Galliæ Monachus Leporius in ſua, qua ſuos recantavit errores, & Orthodoxam profeſſus eſt fidem, epiſtola ſcripſit ad Proculum Maſſilienſem & Cilinium Epiſcopum Aquenſem: *Dominus clamavit,* Deus Deus meus, quare me dereliquiſti? *Et in ligno Crucis pendens hanc vocem primò morti emiſit, non ut humanam perfectamque in ſe patientiam demonſtra-*

monſtraret, quæ ſine teſtimonio vocis, cauſis ipſis & rebus evidentibus probaretur, ſed ut verè manifeſtèque Filius Dei ſecundùm carnem ſe oſtenderet moriturum. Et velut carnis ipſius voce utens, ponens præteritum pro futuro, quia per mortem Crucis neceſſario terrenum corpus erat à Deo pro tempore relinquendum, non ſolùm à Deo, verùm etiam ab anima ſua, quæ erat unita cum Deo, hoc ipſum, priuſquam fieret, nobis moriens teſtaretur. Et infrà: *Corpus in morte Divinitas cum unita ſibi anima reliquit.* Hæc epiſtola eſt ſummæ auctoritatis. Ipſam quippè laudant Joannes ſecundus Pontifex, Joannes Caſſianus, Facundus Hermianenſis Epiſcopus, ac Gennadius Maſſilienſis. Caſſianus eam appellat *Catholicorum omnium fidem*. Licèt Leporii nomen præferat, quibuſdam videtur eſſe compoſita à ſancto Auguſtino. Et adducunt non infirma indicia. Quidquid ſit, epiſtolam probavit Carthaginenſis Synodus, & ipſi ſubſcripſerunt laudatus Auguſtinus, Aurelius Primas Carthaginenſis, Florentius Hipponenſis Diarrytorum, ac Secundus Epiſcopus Aquenſis, ſeu Mogarmitanæ. Et vulgata fuit per omnes Gallias, ac probata cunctis Epiſcopis. Horum quiſpiam ob rectam ejus doctrinam poſtmodò Leporium promovit in Presbyterum.

Non dico hunc epiſtolæ articulum fuiſſe probatum ab omnibus, aut omnes ita ſenſiſſe. Abſit. Dumtaxat dico iſtum articulum, licèt omninò devianrem, ab ipſorum nullo fuiſſe damnatum, projectum, notatum. Quòd nempe eſſet, quamvis non verè probabilis, tamen magnorum Doctorum. Et quin ex ipſorum populis multi ſint ſecuti iſtam opinionem, non eſt dubitandum. Et tamen nunquam crediderq vel hos vel iſtos per hunc errorem deliquiſſe mortaliter. Quis enim iſtud credat de ſancto Hilario, aut ſancto Ambroſio? Quis dicat ipſis credentem populum cecidiſſe in crimen? Hæc quidem materia, licèt ſpeculativa, eſt tamen dogmatica, ideoque omnis circa ipſam lapſus eſt gravis ac momentoſus. Et ex his concludo tria. Primò, quod etiam magni Patres ſiut quandoque lapſi in malè fundatas ſententias. Secundò, quòd etiam tales, dummodò liberè ambulent per Eccleſiam, opiniones nemo damnare poſſit, nec quempiam ejus ſequacem à Sacramentis excludere. Tertiò, quòd cuncti probabilium, licèt ſolum probabilitatis fucum habeant, opinionum auctores aut patroni non ſint univerſaliter arguendi de gravi peccato. Locum omninò hic habet antiqua regula: *Facta vident homines, intentio judicat omnes*. Sincera mentis ſimplicitas excuſat multa peccata.

Graſſantes hodiè libertinas ſententias abſit à me ut defendam. Memoria teneo verba, quæ Eminentiſſimus ac Eruditiſſimus Eccleſiæ Princeps Franciſcus Cardinalis Barberinus quibuſdam per Illuſtriſſimum Lucam Holſtenium collectis antiquæ diſciplinæ Decretis præfixit in Inſcriptione ad optimæ memoriæ Pontificem Alexandrum ſeptimum: *Eruditorum, qui hæc viderunt, Beatiſſime Pater, concors opinio eſt, multa in hac collectione reperiri, quæ orthodoxum Dogma ſanciant, quæ jura vetera Sedis Apoſtolicæ illuſtrent, quæ laxitatem obrepentem hodiernis moribus cinctu quaſi ſeverioris diſciplinæ veteris adſtringant, quæ denique pleriſque inquieti hujus & factioſi ſæculi malis, maximè autem prurigini novitatum, quæ cæterarum ferè peſtium fons eſt, aptiſſimum remedium eſſe poſſint.* Impeti debet & alia ſpecies, quæ omnem contra naturales præſertim leges probabilem ſententiam, ac omnia ab ipſo procedentia opera cenſet eſſe peccata mortalia. Confido eſſe abundè revictam. Et adversùs ipſam adduci poſſint adhuc multa alia.

DISSERTATIO
DE
SIMONIA MONASTERIORUM.

SIMONIA Eſt horrendum crimen ex quo Divinæ Majeſtatis Ira horrendas quandoque plagas miſit in Eccleſiam. Eſt prima per ipſos Apoſtolos damnata & caſtigata hæreſis, fœdior blaſphemia Macedoniana. Eam quæ in Sacroſanctorum Sacramentorum adminiſtratione, Eccleſiaſticorum Beneficiorum diſtributione, ac aliis ad iſta ſpectantibus patratur, utcumque expoſui in præviis Diſſertationibus ad Acta ſancti Leonis IX. Eam quæ à Cœnobiis admitti poſſit, tetigi in Scholiis ad ſeptimam Synodum. Eſt famoſa unà & clamoſa hodiè quæſtio. Et utraque pars excedit veri ac recti limites. Hinc quidam poſtularunt hæc ad quædam Monaſteria corrigenda, ac ſiſtendos aliorum exceſſus elucidari. Et ſanè Monaſteria ab hac ſcabie fuerunt olim longè mundiſſima. Etenim Chalcedonenſis Synodus, quæ prima adverſùs hanc impietatem edidit Canonem, in ſolos Clericos ſanxit, non in Monachos. Monachalis Simoniæ prima, ſi rectè memini, mentio eſt apud magnum Gregorium. Primus in ipſam Canon eſt à ſeptimo Concilio. Etiam ſancti Romualdi Abbatis, ac ſancti Leonis IX. Pontificis tempore Simonia, licet omnem ferè macularet Eccleſiam, non invaſerat Monaſteria. Horum puritati humanum ſanctus Petrus Damiani Oſtienſis Antiſtes, Divinum teſtimonium perhibuit ſanctus Petrus Igneus Epiſcopus Albanenſis. Et certè ipſa ſingulariſſimo ſtudio obligantur iſtam lepram devitare.

CAPUT I.

Opulenti olim fideles, ſuſcipientes vitam Monaſticam ſolebant ſuarum facultatum aliquid largiri Monaſterio.

ANtiqua Chriſtianitas Monachis dedit varia nomina, varios titulos. Inter cætera appellavit *Renunciantes*. Quod nempe non ſoli diabolo, ejuſque pompis & operibus, quod omnes in Baptiſmo facimus, ſed etiam cunctis poſſeſſionibus ac temporalibus bonis nuncium mitterent, & ipſorum jura plenè abdicarent. A ſua perſona, non à Monaſterio. Hinc paſſim ipſum, antequam profiterentur, aut ſua bona omnia, aut ipſorum portionem tranſcribebant. Ita apud ſanctum Hieronymum dicit de ſemetipſo Malchus Monachus: *Venumdata poſſeſſiuncula partem erogavi pauperibus, partem Monaſterio conſtitui.* Et de Monachiſmum amplectente ſancto Epipha-
Cap. 8. nio ſcribit in ejus vita Joannes Monachus: *Epiphanius cum omnia vendidiſſet, dedit indigentibus, relictis ſibi quadraginta nummis ad divinos ac utiles libros comparandos.* Et ad ſanctum Paulinum Monachum ſcribit ſanctus Hieronymus: *nos ſuffarcinati auro Chriſtum pauperem ſequimur,* Ep. 13. *& ſub prætextu Eleemoſynæ priſtinis opibus incubantes, quomodo poſſumus aliena fideliter diſtribuere, qui noſtra timidè reſervamus?* Etiam ſcribit ad ſacram Ep. 8. Virginem Demetriadem: *ſolent miſeri Parentes, & non plenæ fidei Chriſtiani, deformes & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inveniunt, Virginitati tradere. Tanti, ut dicitur, vitrum, quanti & margaritum. Certè qui Religioſiores ſibi videntur, parvo ſumptu, & qui vix ad alimenta ſufficiat virginibus dato, omnem cenſum in utroque ſexu ſæcularibus Liberis largiuntur.* Notat duplicem exceſſum. Quidam omnia bona, quidam ipſorum nihil, aut ſanè non niſi modica alimenta donabant Monaſterio. Ambos reprehendit Hieronymus, & cenſet aliqua pauperibus, aliqua Monaſterio donanda largiter, nec omnia ſæcularibus filiis aut fratribus relinquenda. Hanc avaritiam damnat in Profitentium Parentibus, adeoque longè amplius in ipſis Profitentibus. Præſertim arguit Parentes, qui deformes proles ſtudebant ſine dote trudere in Monaſteria. Omnia ſua largiri pauperibus quis inficietur eſſe laudabile? Ita fecerunt ſanctus omnium Cœnobitarum Patriarcha Antonius, ejus diſcipulus ſanctus Hilarion, ſanctus Paulinus, & alii plures. Verùm Monaſticæ diſciplinæ Principes maluerunt Profitentis bona, partim in pauperes dividi, partim in Monaſterium. Inſignem hac de re inter breviores Regulam habet ſanctus Baſilius: *Omninò iis, qui ad Dominum accedunt neceſſariò quæ ad ipſos pertinent, reddere illorum propinqui debent, neque prorſus quidquam ſubtrahere,* Cap. 187. *ne ſacrilegii judicium incurrant. Verumtamen hæc ipſa in illorum oculis, ad quos pertinere viſa ſunt, conſumi nihil neceſſe eſt. Si quidem hoc facere plerumque illis ipſis cauſam præbet ſeſe efferendi, & e contrariò pauperibus, qui ad eandem vitam ſe contulerunt dolendi. Ex quo illud ſequitur quod vitio datur Corinthiis ab Apoſtolo, cum ait: Confunditis eos qui non habent. Quam ob rem cui credita eſt ſingularum Eccleſiarum procuratio, is ſi fidelis ſit, & diſpenſare prudenter poſſit, hac in re imitetur conſuetudinem illorum, de quibus eſt in Actis, quod ſcientes ponebant ante pedes Apoſtolorum. Quod ſi quæ hujuſmodi ſunt, diſpenſare non eſt omnium, ſed eorum tantummodo, quibus adhibita diligenti circumſpectione ſit demandata hujuſcemodi adminiſtratio, etiam quod ab hujuſmodi, quos diximus, hominibus datum fuerit, hic de eo ita ſtatuet, quemadmodum ipſe rectum eſſe judicarit.* Affirmat varia, & quidem bene notanda. Primo, quod omnia Profeſſi Monachi bona per Profeſſionem devolvantur, & pleno jure ſpectent ad Monaſterium. Hinc ſecundò dixit Profeſſi conſanguineos, qui illa occultaverint

aut

aut defraudaverint, eſſe non ſolummodo fures, ſed inſuper ſacrilegos. Quod nempe detineant res Monaſterii. Tertio ſupponit, quod horum bonorum diſtributio fieri non debeat per ipſum Profeſſum Monachum. Quia videlicet hic jam excidit omni jure translato in Monaſterium. Quarto ſuadet hanc diſtributionem non fieri in præſentia iſtius Monachi. Quia nempe hinc illi poſſit naſci occaſio ſuperbiæ, qua ſe efferat ſupra illos, qui ex ſæculi paupertate ad iſtam ſanctam ſocietatem venerunt. Addit elationem hanc eſſe ſimilem Corinthiorum delicto, de quo ſanctus Paulus: *Confunditis eos, qui non habent.* Quinto mandat iſtam diſtributionem fieri per Præfectum Monaſterii. Dummodo tamen fuerit peritus adminiſtrare temporalia. Palam ſupponit omnia Profeſſi bona, non eſſe retinenda a Monaſterio, ſed aliqua diſtribuenda in pauperes.

Eandem formam ſecutus eſt in ſua Regula Sanctus Auguſtinus: *Fratres ſtudeant non de Parentum divitum dignitate, ſed de pauperum fratrum ſocietate gloriari. Nec extollantur ſi communi vitæ de ſuis facultatibus aliquid contulerint: Nec de ſuis divitiis magis ſuperbiant quia eas Monaſterio partiuntur, quam ſi eas in ſæculo fruerentur.* Notanda ſunt verba: *Aliquid contulerint.*
Cap. 25. *Eas Monaſterio partiuntur.* Laudavit illos non qui totum, ſed qui aliquid dederint Monaſterio. Et in libro de Monachorum opere affirmat aliquos ex ſæculi inopia, aliquos *relicta vel diſtributa, ſive ampla, ſive qualicunque opulenta facultate*, controverti ad Monaſteria, & addit omnes ſuo modo obligari ad manibus operandum, & infra ſubjungit: *Nec attendendum eſt in quibus Monaſteriis, vel in quo loco indigentibus fratribus quiſque id, quod habebat, impenderit.* Affirmare videtur, quod Profeſſurus non dumtaxat ſæculi pauperibus, ſed aliis etiam Monaſteriis poſſit elargiri. Dico, *videtur*. Alii enim cenſent ab illo aſſeri, quod iſta elargitio non debeat in proprium, ſed fieri poſſit in quodcumque Monaſterium. Et certe hunc ſenſum videtur tradere etiam in literis ad Sanctum Alipium Epiſcopum Tagaſtenſem. Quidquid ſit, de hac conſuetudine ſcribit etiam in Pſalmo-
Pſal. 99. rum commentariis: *Laborant manibus ſuis, inde ſe tranſigunt, non avare aliquid petunt. Quidquid eis infertur a piis fratribus cum ſufficientia & charitate utuntur.* Agit de *vita communi fratrum, quæ eſt im Monaſterio.* Laudat res illatas a Profitentibus.

Ejuſdem mentis fuit Sanctus Cæſarius Archiepiſcopus Arelatenſis. Ejus in Regula hoc eſt primum caput: *ad converſionem venienti veſtimenta laica non mutentur, niſi antea de facultate ſua chartas venditionis faciat, ſicut Dominus præcepit dicens*, ſi vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, da pauperibus, & veni, ſequere me. *Certè ſi non vult vendere, donationis chartas aut Parentibus aut Monaſterio faciat: dummodò liber ſit. Si vero Pater ejus aut Mater vivat & non habet poteſtatem faciendi, quando illi migraverint, cogatur facere.* Venerabilis Benedictus Anianenſis in Gallia Cœnobii nono Chriſti ſæculo Abbas hanc Regulam Sancto Cæſario, alii adſcribunt ejus nepoti ac Presbytero Tetradio: Ambo recte. Eam enim ille creditur huic dictaſſe. Et ſanè Cæſarius iſtud ipſum repetit in ſanctimonialium Regula: *Quæ ad Monaſterium veniunt, non excipiantur, niſi ante de omni facultatula ſua, cui voluerint chartas, aut donationes, aut venditiones faciant.* Et Cap. 4.
in ſua Monachorum Regula Sanctus Iſidorus Archiepiſcopus Hiſpalenſis: *qui relicto ſæculo ad militiam Chriſti pia & ſalubri humilitate convertuntur, omnia ſua primum, aut indigentibus dividant, aut Monaſterio conferant.* Et infra: *qui aliquid habentes in ſæculo convertuntur, non extollantur, ſi de ſuis facultatibus quodcunque Monaſterio contulerint, ſed potius timeant, ne per hæc in ſuperbiam labantur, & pereant, quibus melius eſſet, ſi divitiis cum humilitate in ſæculo perfruerentur, quam ut pauperes effecti de earum diſtributione, elatione ſuperbiæ extollantur.* Hæc, uti & plura ſuæ Regulæ alia Sanctus Iſidorus eſt mutuatus ex Regula Sancti Auguſtini. Etiam in ſua Regula Sanctus Benedictus ſtatuit: *Profeſſurus res, ſi quas habet, aut eroget prius pauperibus, aut facta ſolemniter Donatione conferat Monaſterio nihil ſibi reſervans ex omnibus.* Et Nobilibus, filios ſuos Monaſterio tradentibus ſeriò mandat, ne illis unquam aliquid donent, atque ita faciant Proprietarios, & adjungit: *Vel certe ſi hoc facere noluerint, & aliquid offerre volunt in eleemoſynam Monaſterio pro mercede ſua, faciant ex rebus, quas dare volunt Monaſterio Donationem, reſervato ſibi, ſi ita voluerint, uſufructuario.* Pallam ſupponit, quod aliquid dent Monaſterio.
Cap. 4. Cap. 58. Cap. 59.

Sanctus tamen Pachomius ſuis Monaſteriis fixit aliam formam. Ipſam in ſecundo Monaſticarum inſtitutionum libro exponit Joannes Caſſianus. Demonſtrat Proprietatis vitium eſſe peſſimam noſtræ Profeſſionis ſcabiem, addit à Pachomianis nec unum obulum ſuis permitti, atque proſequitur: *Sciunt enim eum ſub Monaſterii diſciplina diuturnum eſſe non poſſe, ſed ne humilitatis quidem aut obedientiæ apprehenſurum eſſe virtutem, nec illa Cœnobii paupertate ac diſtrictione contentum fore, ſi in conſcientia ejus pecuniæ quantulumcunque latitaverit; ſed ubi primùm exorta fuerit qualibet occaſione commotio, fiducia ſtipis illius animatum, continuò de Monaſterio, velut funda rotante, fugiturum. Et idcircò ne uſibus quidem Cœnobii profuturas ſuſcipere ab eo pecunias acquieſcunt. Primùm ne confidentia hujus oblationis inflatus nequaquam ſe Pauperculis fratribus coæquare dignetur. Tum ne per hanc elationem nullatenùs ad humilitatem Chriſti deſcendens cum ſub Cœnobii diſciplina non potuerit perdurare, egreſſus exinde ea, quæ in principio Renuntiationis ſuæ ſpiritali fervore ſuccenſus intulerat, tepefactus poſtea non ſine injuria Monaſterii, ſacrilego ſpiritu recipere atque exigere moliatur. Quod omnimodis obſervari debere multis ſunt experimentis frequenter edocti. Nam per alia minus cauta Monaſteria ſimpliciter quidam ſuſcepti, eorum quæ intulerant, quæque in Dei opere fuerant diſpenſata, cum ingenti poſt blaſphemia redhibitionem poſcere tentaverunt.* Cap. 3.

Eandem ſanctitatem ſectatus fuit venerabilis An-

Andreas, ad duodecimi ſæculi exordium Abbas apud ſanctum Petrum Caſalis Benedicti, de quo ejus poſt mortem filii ſcripſerunt ad omnes ſuos per Eccleſiam confratres: *Andreas Clericos tam pauperes quam Divites, & Laicos, prædicando ut mundum cum ſuis delectationibus derelinquerent, & Religionis habitum ſuſciperent, hortabantur. Quibus ſi rerum deeſſet copia, unde veſtimenta ſibi non poſſent emere ad Religionem pertinentia, libenter & gratulanter properabat adminiſtrare propria.* Erat Monaſterium modicarum facultatum: hinc pergit laudata epiſtola: *Sæpè etiam cum fratres paupertatis onere nimium gravarentur, non habentes unde humanam naturam, ut deceret, reparare valerent, Andreas non admodum Mercenarii, ſed ad ſimilitudinem pii & boni Paſtoris, ſemetipſum periculo mortis tradens, pro eorum utilitate non ſolùm per loca vicina mendicando ibat, ſed etiam mare tranſiens in Anglicam terram pergebat. Unde gratia Dei cum ornamentis pluribus, & marcis argenti redibat: quibus Eccleſiam & fratrum ſuorum inopiam ſuſtentabat.* Extat Epiſtola in Spicilegio Domini Lucæ Dacherii. Monaſtica mendicitas eſt adeo antiqua.

CAPUT II.

Exponuntur aliquot antiqui Eccleſiarum ac Monaſteriorum abuſus.

QUod Clerici & Monachi paſſim avaritia laborent, eſt nimis exploratum. Inſignem rationem dat in libro de ſancta viduitate beatus Auguſtinus. Vitium invaleſcere cœpit ad media Chriſti Domini ſæcula, dum ſanctus Rigobertus, ſancti Benedicti Ordinis Remenſis, ſanctus Ledradus Lugdunenſis, ſanctus Crodogangus Metenſis atque alii ſimiles Epiſcopi, nec non Imperator Carolus Magnus, ejus ſucceſſor ac filius Ludovicus, ac id genus optimi Principes Clerum coegerunt ad communem in Clauſtro ſub Epiſcopi oculis vitam. Carolus Martellus pleraſque Eccleſias ac Monaſteria expilarat, ac ex ipſorum poſſeſſionibus ditarat milites. Hinc inopia, & acquirendi neceſſitas. Verùm cupiditas neſcit, ubi neceſſitas finiatur. Hinc avaritia. Quorumdam Epiſcoporum avaritiam notat ac damnat ſecunda Cabilonenſis Synodus: *Imputatur quibuſdam Fratribus, eò quòd avaritiæ cauſa hominibus perſuadeant, ut abrenunciantes ſæculo res ſuas Eccleſiæ conferant. Quod penitus eſt ab omnibus mentibus eradicandum. Animarum quippe ſalutem inquirere Sacerdos, non lucra terrena debet. Quoniam fideles ad res ſuas dandas non ſunt cogendi, neque circumveniendi. Oblatio namque ſpontanea eſſe debet, juxta illud quod ait Scriptura*: Voluntariè ſacrificabo tibi. *Eccleſia verò ſancta non ſolùm fideles ſpoliare non debet, quin potius inopibus opem ferre, ut debiles, pauperes, viduæ, orphani, & cæteri neceſſitatem patientes, à ſancta Eccleſia, utpote pia matre, & omnium gubernatrice, ſubſidium accipiant. Quia res Eccleſiæ quibus Epiſcopi non ut propriis, ſed ut commendatitiis uti debent, pretia ſunt peccatorum, patrimonia pauperum, ſtipendia fratrum in communi viventium.* Carolus Magnus Canonem redegit in hocce compendium: *Statutum eſt ut nullus in Canonica aut Regulari Profeſſione conſtitutus aliquem tonſurari propter res adpiſcendas deinceps perſuadeat. Et qui hoc facere tentaverit, Synodali vel Imperiali ſententia modis omnibus feriatur.* Extat in quinto libro Capitularium. Quidam Epiſcopi & Canonici opulentos homines invitabant ad ſuum Collegium: & ipſorum omnia artificiosè emungebant ac abſordebant.

Cap. 6 (left margin, beside "Voluntariè ſacrificabo tibi") · Cap. 137. (right margin, beside "Extat in quinto libro Capitularium")

Eandem artem eadem Cabilonenſis Synodus damnat in Monachis: *Conſtituit ſacer iſte Conventus, ut Epiſcopi, ſive Abbates, qui non in fructum animarum ſed in avaritiam, & turpe lucrum inhiantes, quoslibet homines illectos circumveniendo totonderunt, & res eorum tali perſuaſione non ſolum acceperunt, ſed potius ſubripuerunt, pœnitentiæ Canonicæ ſive Regulari, utpote turpis lucri ſectatores, ſubjaceant. Hi vero qui variis promiſſionibus illecti, vel quibuslibet machinationibus perſuaſi, mentis inopes effecti, rerum ſuarum domini eſſe neſcientes comam depoſuerint, in eo quod cœperunt perſeverare cogantur. Res namque quæ ab illectis & negligentibus datæ, ab avaris & cupidis non ſolum acceptæ, ſed raptæ noſcuntur, hæredibus reddantur, qui dementia Parentum & avaritia incentorum exhæredati eſſe noſcuntur. Si verò neſcientibus Epiſcopis aut Abbatibus Miniſtri eorum, quilibet videlicet in Clero hoc feciſſe convincantur, Epiſcopi & Abbates deſidia, illi verò rapacitate, & avaritia judicentur, hoc verò quod quiſque Deo juſtè & rationabiliter de ſuis rebus offert firmiter Eccleſia tenere debet.* Canon communiter agit de Epiſcopis & Abbatibus, de Eccleſiis & Monaſteriis. Ipſum ſuo Decreto inſeruit ſanctus Jvo Carnotenſis Epiſcopus. Cap. 7.

Eadem de re habemus & alia magni Caroli Capitularia: *Ut liber homo, qui in Monaſterio Regulari comam depoſuerit & res ſuas ibidem delegaverit, promiſſionem factam ſecundùm Regulam firmiter teneat.* Per liberum hominem intelligit nobilem, legitimè ab illo factas in Monaſterium donationes probat ac firmat: At verò aliud capitulum habet: *De liberis hominibus, qui ad ſervitium Dei ſe tradere volunt, ut prius hoc non faciant, quam à nobis Licentiam poſtulent. Hoc ideo quia audimus aliquos ex illis non tam cauſa devotionis hoc feciſſe, quam pro exercitu, ſeu defunctione Regali fugienda. Quoſdam verò cupiditatis cauſa ab his qui res illorum concupiſcunt circumventos audimus. Et hoc ideo prohibemus.* Eandem regulam idem Carolus poſuit in Legibus Longobardorum. Quod nempe vitium etiam iſtic graſſaretur. Regulæ cauſam largiùs exponit aliud capitulum: *De oppreſſione pauperum liberorum hominum, ut non fiant à Potentioribus per aliquod malum ingenium contra Juſtitiam oppreſſi, ita ut coacti res eorum vendant aut tradant. Ideo hæc & ſuprà, & hic de liberis hominibus diximus, ne forte Parentes eorum contra juſtitiam fiant exhæredati, & Regale obſequium minuatur. Et ipſi hæredes propter indigentiàm mendici, vel latrones, vel malefactores efficiantur.*

Lib. 1. cap. 143. (beside "promiſſionem factam ſecundùm Regulam") · Cap. 120. (beside "prohibemus") · Lib. 3. tit. 1. cap. 13. (beside "Longobardorum") · Lib. 1. cap. 124. (beside "bus diximus")

Occurrunt aliquot quæſtiones. Prima eſt: An hoccè vitium fuerit Simonia? Fuit avaritia, turpe lucrum, fraus, rapacitas, injuſtitia. Quæſtio omnis eſt, an & Simonia fuerit? Reſpondeo fuiſſe. Etenim in finali de Simonia Capitulo

pitulo Gregorius Nonus declarat omnes Beneficii reſignationes, quæ licet nullo pacto, tamen præcedente animi erga temporalia affectu utrimque fiunt, eſſe Simoniacas. Eadem eſt ratio Monaſticæ Profeſſionis. Et ſane præfati Epiſcopi, Abbates, Clerici, aut Monachi non animarum ſalutem, ſed temporales poſſeſſiones venantur, & harum cauſa circumſcriptis à ſe hominibus imponunt Clericatum aut Monachatum, ideoque palam habent animum Simoniacum. Eſt tamen dumtaxat mentalis Simonia, ideoque licet grave peccatum ſit, ſecundùm hodiernam diſciplinam nullas incurrit Canonum pœnas. Diſertè ita ſtatuit idem Gregorius. Item eſt ſolius doloſi atque avari circumſcriptoris Simonia. De Romana Lucretia ac ejus Stupratore rectè ſcribit ſanctus Auguſtinus: *Duo fuerunt, & unus commiſit adulterium*. Eodem modo frequenter ſunt duo, & unus committit Simoniam. Etiamſi quis dives jactet ſuas opes, & ex prava intentione ſpondeat Monaſterio, hoc verò illum caſtè ſuſcipiat ob rationes alias, ſolus ille incurrit lepram.

Secunda quæſtio eſt, quare Cabilonenſis Synodus aliter de circumſcriptorum Clericorum, aliter ſanciat de bonis iſtiuſmodi Monachorum? De his ſtatuit: *Res quæ ab avaris & cupidis, non ſolùm acceptæ, ſed raptæ noſcuntur, hæredibus reddantur*. Quod non edixit de Clericorum bonis. Reſpondeo rationem eſſe obviam. Clericorum ad Eccleſiam, Monachorum hæreditas devolvitur ad Monaſterium. At verò Eccleſia eſt mater pauperum. Ejus omnia bona ſunt pari jure obſtricta non ſolis Epiſcopis & Clero, ſed inſuper Viduis, Orphanis, cunctis pauperibus. Monaſteria, licet juxta vires ſingulariter obligentur ad eleemoſynas, non habent iſtud onus. Excipe tamen Decimas, & alia bona, quæ devenerunt ad ipſa ab Eccleſiis. Hinc igitur laudata Synodus circumſcriptorum bona cenſuit Eccleſiis potius permittenda, quàm Monaſteriis. Nihilominus iſtarum Eccleſiarum Epiſcopos, licet ex ſola negligentia circumſcriptionem non impediviſſent, caſtigavit non minùs quàm Abbates.

Quæſtio tertia eſt, an Magnus Carolus, dum homines liberos ſeu nobiles ſine ſua venia tonſurari vetuit, non inciderit in crimen Imperatoris Mauritii, qui ſimilem emiſit legem, rejectam & circumductam à Magno Papa Gregorio? Reſpondeo non incidiſſe. Etenim iſtos ſuos ſubditos non ſimpliciter vetuit tonſurari; dumtaxat diſcutere voluit, an de ſuis poſſeſſionibus ex judicio citra circumſcriptionem tonſurandi diſponerent. Rectè diſponentes permiſit ſuo arbitrio. Antiqua & famoſa Romani Imperii Lex habuit, ut nemo Curialis fieret Clericus aut Monachus, niſi prius compoſuiſſet cum Curia, & omne ejus decrementum præveniſſet ac ſuppleſſet. Multos, qui hæc neglexerant, ſuo tempore fuiſſe etiam ex Presbyterii gradu retractos ad Curiam, apud Imperatorem Valentinianum lamentatur S. Ambroſius, & flagitat corrigi. Eodem ex principio Magnus Carolus ſuæ militiæ ac alterius miniſterii numerum noluit graviter decreſcere, ideoquè nec omnium Tonſurandorum bona devolvi ad Monaſteria. Præſertim dum iſtis eſſent conſanguinei pauperes. His voluit portionem relinqui, atque ita ipſos non compelli ad mendicandum, furandum, aut latrocinandum, ſed potiùs invitari ad ſupplenda Imperii ſervitia. Sanxit ex Cabilonenſi Synodo. Cenſuit hoc prævium examen eſſe mitius quam poſtmodum à Monaſterio faciendam bonorum redhibitionem. Ex ſimili conſideratione Tridentinum Concilium ſanxit omnium Virginum, antequam profiteantur, vocationem & libertatem examinari per Epiſcopum. Quin tamen iſta Caroli Lex impegerit in Eccleſiæ libertatem, nemo poſſit inficiari. Iſtius mali correctio ſpectabat ad Epiſcopos. Unde & lex nunquam fuit uſu recepta.

Ita affirmat, & rationem dat in litteris ad Carolum Calvum, Francorum Regem, Hincmarus Metropolita Rhemenſis. Regem, qui quibuſdam Avi ſui, Magni Imperatoris Caroli, circumductis capitulis circumſcriptus Eccleſiaſticam libertatem offendebat, inſtruit atque deducit ad recta, & adjungit: *Poteſt fieri, ut alicui Principi antè vos hinc ſubreptum ad modicum fuerit, & iterùm æterna lege correctum, ſicut Julianus, & poſtea Imperator Mauritius decreverunt, ut ei qui ſemel in terrena militia ſignatus fuerit, niſi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulſus fuerit in Monaſterium recipi, & Chriſto eum militare non liceat. Quod religioſi Imperatores, & ſanctus Gregorius Apoſtolica authoritate & generali Epiſcoporum conſenſu, Eccleſiaſtico rigore ac Chriſtianæ Reipublicæ cohibente religione deſtruxerunt, velut in ejus epiſtolis ad Mauritium Imperatorem, & ad plurimos Archi-Epiſcopos directis oſtenditur, quod & divæ memoriæ Avo veſtro Carolo ſubripuit, ſicut Majorum traditione, & verbis, & ſcriptis didicimus. Et in primo libro Capitulorum demonſtratur, de liberis hominibus ad ſervitium Dei ſine ſua licentia non convertendis.* Cap. 112. *Quod Eccleſia & Reſpublica non conſenſit, quodque poſtea correxit, ſicut in eodem libro Capitulorum monſtratur.* Adducit Capitulum. At ipſum hodie non extat in Codice Abbatis Anſegiſi. Cap. 134. Et Capitum numerus non concordat. Proinde Hincmari ætas habuit codicem diverſum à noſtro. Interim hinc diſcimus plura. Primò, quòd iſtud Caroli Capitulum impegerit in jura Eccleſiæ. Secundò, quòd & Epiſcopi & Proceres contrà ipſum intercesſerint. Tertiò, quòd ipſum Carolus circumduxerit. Quartò, quòd numquam fuerit uſu receptum. Iſtas Hincmari litteras in ſecundo Spicilegii tomo vulgavit eruditus Lucas Dacherius. Fecit Eccleſiæ non mediocre beneficium.

CAPUT III.

Exponitur varia pœna Monaſticæ Simoniæ.

PRima hujus Simoniæ pœna eſt divina. Ipſam in Occidentalis Eccleſiæ hiſtoria exponit Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Ad tantam corruptionem & defectum clauſtrales mulieres ubique ferè devenerant, quod converti volentes tutum ad eas refugium non habebant. Paſſim & publicè pro miſerabili Monaſteriorum ingreſſu pecuniam exigebant, allegantes ſuam paupertatem, & de Simonia crimine peſſimo* Cap. 15

peſſimo non curantes, domum orationis in forum negotiationis convertebant. Sed & proprium retinere ferè omnes non timebant, cum Anania & Saphira à Domino reprobatæ. Addit eaſdem etiam circa caſtitatem non bene audiviſſe. Affirmat divinam iſtius Simoniæ pœnam fuiſſe lapſum omnis Diſciplinæ, Etiam ſubſtantialium votorum, Sancti Apoſtoli Petri in Simonem maledictio, *pecunia tua ſit tecum in perditionem*, tranſit ac ſemper tranſibit in omnes hujus ſectatores. Injuſta, præſertim Simoniaca, bona invadunt juſta, rodunt, lacerant, abſumunt. Hinc iſtiuſmodi Monaſteria rediguntur in pauperiem, atque ita quiſque ſuis neceſſitatibus cogitur venari proprium, peſtem ac exitium Regularis vitæ. Ex proprio ſequitur Præpoſitorum contemptus, privata intemperantia, pericula ac vulnera caſtitatis. Et ſimilium Monaſteriorum ingreſſum Jacobus Cardinalis rectè ac meritò appellavit *miſerabilem*.

Addit iſta Monaſteria tunc deveniſſe in ſolemnem Chriſtiani populi contemptum, ac ſanctiſſima Ciſtercienſium Monialium Cœnobia divinitùs profeciſſe: *Multiplicata eſt ſicut ſtellæ cœli, & excrevit in immenſum Ciſtercienſis Ordinis Religio Sanctimonialium, benedicente Domino, & dicente eis, creſcite & multiplicamini, & replete domum. Fundabantur Cœnobia, ædificabantur Monaſteria, replebantur clauſtra, confluebant Virgines, concurrebant Viduæ, & mulieres conjugatæ de conſenſu maritorum ſuorum carnale conjugium in ſpirituale commutabant. Ex aliis Monaſteriis Moniales mutato habitu ad fructum melioris vitæ, & arctioris viæ advolabant. Matronæ nobiles & potentes in ſæculo, relictis hæreditatibus terrenis, & immenſis poſſeſſionibus, præeligebant abjectæ eſſe in domo Domini, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Illuſtris Proſapiæ Virgines, oblata matrimonia contemnentes, relictis ingenuis parentibus, & blandientis ſæculi deliciis, projectis ornamentis & veſtibus pretioſis, Chriſto ſponſo Virginum jungebantur in paupertate & humilitate: & vitæ durioris aſperitate Domino devotiſſimè ſervientes, temporales divitias pro ſpiritualibus ſapienter permutantes. Ut enim de aliis hujus Ordinis Monaſteriis & Congregationibus Sanctimonialium, quæ in aliis locis paſſim ædificabantur, taceamus, in una Diœceſis Leodienſis regione ſeptem hujus Ordinis & Profeſſionis Abbatias Monialium tempore modico fundari & conſtrui vidimus, & ſanctis Monialibus, tanquam liliis & violis, exornari*. Tenacia veræ diſciplinæ Cœnobia à Domino Deo ita benedicuntur. Falli non poteſt hæc Dominica Regula: *Quærite primùm regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis*.

Etiam Hoſpitalariorum varia vitia enumerat, atque deplorat idem Cardinalis, & proſequitur:
Cap. 29. *De regularibus Inſtitutis, & Ordinis puritate nihil præter externum habitum retinentes, omnes ferè per Simoniam recipiunt. Qui turpiter ingreſſi, turpiſſimè ad aliorum imitationem, ibidem commorantur, in murmure & diſſenſione, in jurgiis & ſeditionibus, in otio & diſſolutione, in loculis & proprii retentione, in cubilibus & immunditiis, & omnimoda fœditate, ſine affectione, abſque miſericordia, ſine fœdere*. Simoniacorum vita non poſſit eſſe alia. A Spiritu ſancto, quem pejus tractant quàm Macedoniani, nec inhabitantur, nec reguntur, nec benedicuntur. Neſcio quis Epiſcopus, quem ob Simoniam degradavit Apoſtolicæ Sedis Legatus Hildebrandus poſtmodo ſanctus Papa Gregorius VII. Spiritum ſanctum nunquam nominare valuit. In glorificationis hymno aliud dicere non potuit, quàm priora verba: *Gloria Patri, & Filio*. Hoc ipſum agitur in cordibus omnium Simoniacorum. Et Hoſpitalis Ordinem, olim longè ſanctiſſimum, quod ſe reformare ac expugnare neglexerit, divina Juſtitia ferè redegit in nihilum. Quod ſolius etiam Abbatis Simoniaca promotio evertat omnem diſciplinam, ac deſtruat opulentiſſima Monaſteria, A. 1071.
demonſtrat Lambertus Schafnaburgenſis.

Hanc Simoniam ſacri etiam Canones durè perſequuntur. Primam ab eis inflictam pœnam exponit in litteris ad Jeroſolymæ Patriarcham Innocentius III. Templariorum Ordinem, militiam, ac merita extollit, atque proſequitur;
Ipſam quoque domum militiæ Templi, ad quam oculi reſpiciunt plurimorum, quoſdam intelleximus Simoniacè introiiſſe, ſimplicitate tamen potius, quam malitia, prout ex litteris tuæ fraternitatis accepimus. Simplicitate occaſionem præſtante delicto. Ad excludendum igitur talis ſimplicitatis periculum, fraternitati tuæ per Apoſtolica Scripta mandamus, quatenus Magiſtro & fratribus Militiæ Templi ex parte noſtra diſtinctè prohibeas, & ab eis facias per omnes domos ſui Ordinis firmiter inhiberi, ne pro alicujus receptione aliquid exigatur. Nec etiam ſub prætextu ſubventionis ad exactionem procedatur hujuſmodi, cum ſuperficies nominis reatum criminis non immutet. Si quis autem de cætero quenquam taliter admiſerit ad Ordinem ſupra dictum, ut tam admittens quàm admiſſus puniatur, in quo deliquit, ab eo ſine ſpe reſtitutionis perpetuò expellatur, ad alium diſtrictioris regulæ Ordinem transferendus, in quo tam execrabilis culpæ reatum pœnitentia condigna deploret. Cum iis autem, qui hactenus ſimplicitate peccarunt, ſi urgens neceſſitas aut evidens utilitas poſtularit, mitiùs agere poteris, prout diſcretionis tuæ prudentia viderit expedire. Iſtius ergo criminis pœna eſt triplex. Perpetua relegatio à proprio Monaſterio, Traductio ad aliud ſtrictius, & perpetua iſtic Pœnitentia. Omnes obligant & admittentem & admiſſum. Et ipſarum nulla diſpenſari aut mitigari poſſit, niſi per Romanum Pontificem. Ac non niſi ob urgentem neceſſitatem, aut evidentem utilitatem.

Lib. 4. Ep. 90.

Innocentius hæc reſcripſit ex ſexageſimo quarto Canone ſui Lateranenſis Concilii: *Quoniam ſimoniaca labes adeò pleraſque Moniales infecit, ut vix aliquas ſine pretio recipiant in ſorores, paupertatis prætextu volentes hujuſmodi vitium palliare, ne id de cætero fiat, penitùs prohibemus, ſtatuentes ut quæcumque de cætero talem pravitatem commiſerit, tam recipiens quàm recepta, ſive ſit ſubdita ſive Prælata, ſine ſpe reſtitutionis de ſuo Monaſterio expellatur, in locum arctioris regulæ ad agendam perpetuam pœnitentiam retrudenda. De his autem, quæ ante hoc Synodale Statutum taliter ſunt receptæ, ita duximus providendum, ut remotæ de Monaſteriis quæ perperàm ſunt ingreſſæ, in aliis locis ejuſdem Ordinis collocentur. Quod ſi propter nimiam multitudinem alibi fortè nequiverint commodè collocari, ne*

fortè

fortè damnabiliter in ſæculo evagentur, recipiantur in eodem Monaſterio diſpenſativè de novo, mutatis prioribus locis, & inferioribus aſſignatis. Hoc etiam circa Monachos, & alios Regulares diſcernimus obſervandum. Verùm ne per ſimplicitatem vel ignorantiam ſe valeant excuſare, præcipimus ut Diœceſani Epiſcopi ſingulis annis hoc faciant per ſuas Diœceſes publicari. Canon prodiit adversùs abuſum, quem nobis ſuprà retulit Cardinalis de Vitriaco. Etenim ipſe Concilio adfuit, unus è Canonis auctobus. Erat tunc Acconenſis Epiſcopus, id eſt, Ptolomaidis in prima Phœnicia.

Aliam inſuper pœnam inflixit Lateranenſis Synodus Alexandri III. *Monachi pretio non recipiantur in Monaſterium. Si quis autem exactus pro ſua receptione aliquid dederit, ad Sacros Ordines non aſcendat. Is autem qui acceperit, officii ſui privatione mulctetur.* Taliter admiſſum facit irregularem ad ſuſcipiendos Sacros Ordines, adeoque in jam ſuſceptis permittit miniſtrare. Eundem Canonem idem Pontifex anteà ediderat in Turonenſi Concilio: *Probibemus ne ab jis, qui ad Reli-*
Cap. 2. *gionem tranſire voluerint, aliqua pecunia exigatur. Hoc Simoniam eſſe, Sanctorum Patrum auctoritas manifeſtè declarat. Undè quiſquis hoc de cætero præſumpſerit attentare, partem ſe cum Simone non dubitet habiturum.* Duriorem pœnam adjecit in ſua Londonienſi Synodo Richardus Cantuarienſis Archi-Epiſcopus, ſucceſſor ſancti Thomæ Martyris: *Nullus Prælatus in recipiendo Monacho, vel Sanctimoniali pretium ſumere vel exigere ab his, qui ad converſionem veniunt, aliqua pacti occaſione*
Fol. 543. *præſumat. Si quis hoc fecerit, anathema ſit.* Anathematizat ſolum Prælatum exigentem. Synodus extat apud Rogerum Hovedenſem. Obſtrinxit ſolam Angliam. Marginale Scholion addit:
Cap. 7. *Ex Decreto Urbani Papæ.* Etenim Urbanus II. in Melphitano Concilio ſtatuit: *Nullus Abbas pretium exigere ab eis, qui ad converſionem veniunt, aliqua Placiti occaſione præſumat.* Eundem Canonem poſtmodò innovavit in Romana ſua Synodo. Verùm iſtic omiſit vocem, *Placiti.* Ipſam in Melphitana Synodo firmant etiam eruditi viri, Philippus Labbæus, & Gabriel Coſſartius. Eſt manifeſtum mendum. Retinenda ac firmanda eſt lectio Rogerii Hovedenſis: *Aliqua pacti occaſione.*

Eaſdem pœnas confirmant & alii Canones. Quidam Presbyter neſcio quem Abbatem ac ejus Conventum apud Apoſtolicam Sedem de Simoniaca Confratris admiſſione accuſavit, & ad utriuſque Epiſcopum, ac ſuum Legatum reſcripſit Alexander III. *Quoniam factum hujuſmodi pernitioſum videtur, mandamus quatenùs, ſi ita eſſe*
L. 5. tit. *inveneris, Abbatem & Monachos ad reſtituendam*
3. c. 19. *pecuniam, præfato F. tam indignè acceptam, compellas, & abbatem ac majores perſonas Monaſterii pro tantæ pravitatis exceſſu ab officii executione ſuſpendas. Præcipiat dicto F. ut in alio Monaſterio in habitu Monaſtico, Domino ſtudeat deſervire.* Imponit tres pœnas. Abbati ac ejus majoribus Officialibus ſuſpenſionem ab officio, ac ſimoniaci pretii plenam reſtitutionem. Quæ pœna obligat ante omnem Judicis ſententiam. Etenim ſacræ rei venditor ſceleratum pretium non facit ſuum. Quæſtio eſt, cui ſit reſtituendum? Alexander videtur aſſerere, quod ipſi ſimoniacè admiſſo Monacho. Reſpondeo hoc planè eſſe devium. Textus eſt manifeſtè mendoſus. Legendum eſt: *à præfato F. tam indignè acceptam.* Proindè reſtitutio facienda eſt in pauperes, aut alias pias cauſas, vel etiam in ſimoniacè admiſſi hæredes: ſi ſint inſcii pravitatis, ac innocentes. Eſt antiqua pœna inflicta etiam per ſecundam Synodum Cabilonenſem. Deſumpta eſt ex ſeptima generali Synodo. Ejus namque Canon decimus-nonus habet: *Porrò quæ filiis à parentibus donantur more dotis, vel ſi qua ex propriis rebus acquiſita offeruntur, profitentibus his, qui ea offerunt dicanda Deo, diffinimus illa manere in Monaſterio, ſecundùm repromiſſionem illorum.* Legitimè donata ſeu oblata permittit manere Monaſterio, adeoque aliud cenſet de pretio ſimoniaco. Laudatus Alexander ſimoniacè admiſſo imponit, ut transferatur ad aliud Monaſterium: utique ſtrictius, ad agendam perpetuam pœnitentiam.

Hinc Alexandri Succeſſor Clemens III. iſtud crimen etiam exaggerat, & proſequitur: *Cùm ſuper hoc authoritates multæ reperiantur expreſſæ,* Cap. 25.
non aliter quàm ſtatutum eſt, reſpondemus, ut locum, quem taliter adepti ſunt, omninò dimittant, & ſolitudines ſeu alia Monaſteria diſtrictiora adeant, in quibus tam execrabilem exceſſum ſine intermiſſione deplorent. Si autem ignorantibus ipſis pecunia data fuerit, cogas eos ad renuntiandum loco eidem: & poſt modò in ipſum reducere ſi abſque ſcandalo potuerint remanere, vel in alio, qui ſit de Ordine ipſo, ad ſerviendum Deo, poteris collocare. Simoniaca in Eccleſiaſtica beneficia intruſio quandoque procuratur ab ipſis intruſis, quandoque ab ipſorum parentibus. Et de hac ſpecie ſtatuit in ſua Romana Synodo Urbanus II. *Quicumque ſanè cupidi-* Can. 5.
tate parentum, cùm adhuc eſſent parvuli, Eccleſias vel Eccleſiarum beneficia per pecunias adepti ſunt, poſtquam eas omninò dimiſerint, ſi Canonicè in eis vivere voluerint, pro magna miſericordia ibidem eos eſſe concedimus, neque pro hoc facto à ſanctis Ordinibus removemus, ſi aliàs digni inveniantur. Iſtiuſmodi promotio eſt nullius ponderis: eſt penitùs irrita. Hinc ita promotus obligatur beneficium dimittere citra omnem judicis ſententiam. Quia Eccleſiaſticum beneficium nunquam poſſidere potuit ſine Canonico titulo. Ille tamen innocens poteſt ad ſuum beneficium reaſſumi: habiturus tunc in Choro & alibi locum, non juxta primam, ſed juxta ſecundam admiſſionem. Etenim ad ſimilem intruſum, qui Præbendam ſuam ſponte dimiſerat, Canonicum reſcripſit idem Clemens: *Sed Præpoſitus & Confratres ibi compatientes de novo te in Canonicum elegerunt, ita* Cap. 26.
videlicet, ut per electionem iſtam poſtremum locum in Choro, & in aliis obtineres. Reſpondemus, ut indulgentia, quam Fratres tui miſericorditer tibi feciſſe noſcuntur, contentus exiſtens, ratione prioris receptionis nihil audeas in ipſa Eccleſia vindicare. Iſtud Collegium omninò egit, & Clemens omninò reſcripſit ex laudato Urbani Canone. Et ipſum idem Pontifex hic extendit ad ſimiles Monachos. Mandat duo. Primò, ut à ſuo, quod ipſorum parentes ſimonia maculaverant, Monaſterio omninò removeantur. Deindè permittit eos in ipſum reponi, ſi fieri poſſit ſine ſcandalo fidelis populi.

Eadem

Eadem de re inſigniter ad Stephanum Cantuarienſem Archi-Epiſcopum reſcripſit Innocentius III. *Nuntius tuus pro parte tua propoſuit, quod cùm Cantuarienſem Diœceſim viſitans, in Monaſteriis & Religioſis locis pullulaſſe repereris ſimoniacam pravitatem, ita quod in eis multi pretio ſint recepti, qui potiùs gratis recipi debuiſſent, imò etiam ad Religionis obſervantiam invitari. Dubitas igitur, an quia multitudo reperitur in culpa, ſeveritati ſit aliquid detrahendum. Nos inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus: quod ſi adverſùm eos, qui labe hujuſmodi fuerint maculati, accuſatio coram te canonicè inſtituta ſit, poſtquam crimen ordine fuerit judiciario comprobatum, tam in dantes quàm in recipientes canonicæ ſeveritatis exerceas ultionem. Quod ſi de hoc tibi per ſolam inquiſitionem conſtiterit, eos qui per ſimoniacam pravitatem in locis talibus ſunt accepti, ab illis amotos ad agendam pœnitentiam in Monaſteria dirigas arctiora. Abbatibus autem & Abbatiſſis, Prioribus, Prælatis quibuslibet, & Officialibus eorumdem injungas, pœnitentiam competentem. Et donec illam peregerint, eos à Sacrorum Ordinum executione ſuſpendas, injungens Epiſcopis tuis, ut hanc formam per ſuas Diœceſes ſtudeant obſervare.* Admiſſi detruſionem in arctius Monaſterium, ac Admittentis à Sacris Ordinibus ſuſpenſionem affirmat eſſe pœnam Canonum rigore mitiorem: quis igitur eſt iſte rigor? Reſpondeo eſſe Admittentis inſuper ſuſpenſionem ab officio, & Admiſſi ad recipiendos Sacros Ordines irregularitatem. Forſitan & anathema inflictum à Richardo Archi-Epiſcopo. Pontifex enim reſcripſit pro ſola Anglicana Eccleſia, ideoque poſſit ad ejus etiam ſingulares Canones reſpexiſſe.

Duriſſimas huic crimini pœnas impoſuit etiam ſeptima Synodus: *In tantum inolevit avaritiæ fa-*
Cap. 19. *cinus in Rectores Eccleſiarum, ut etiam quidam eorum, qui dicuntur religioſi, viri ac mulieres, obliviſcentes mandatorum Domini decipiantur, & per aurum introitus accedentium, tam ad Sacratum Ordinem, quàm ad Monaſticam vitam efficiant. Undè fit, ut quorum initium improbabile eſt, omnia ſint projicienda, ut magnus ait Baſilius. Neque enim Deo pro mammona ſervire licet. Si quis ergò inventus fuerit hòc faciens, ſi quidem Epiſcopus aut Abbas extiterit, vel quilibet de ſacrato Collegio, aut deſinat aut deponatur, juxta ſecundam regulam Sancti Chalcedonenſis Concilii. Abbatiſſa verò ejiciatur de Monaſterio, & tradatur in alio Monaſterio ad ſubjectionem. Similiter & Abbas, qui non habuerit manus impoſitionem Preſbyteri.* Affirmat ac ſancit varia. Primò, quòd in Sacro Ordine aut Eccleſiaſtico beneficio, necnon in Monaſterii ingreſſu patratæ Simoniæ ſint ejuſdem reatus ac pœnæ. Secundò, quòd illi, quorum exordium eſt improbabile, ſint juxta magnum Baſilium projicienda omnia: quòd eorum promotio aut profeſſio non poſſit à Divina benedictione nanciſci felicem exitum: etenim à Simonis maligno corde incipiunt, ideoque ipſorum omnia vergunt in perditionem. Tertiò, Canon diſtinguit inter Abbates Presbyteros & Abbates adhuc laicos, aut certè poſitos in inferiori gradu. Quartò, Epiſcopum aut Abbatem Preſbyterum cogit ad ceſſandum ab officio: quod ſi non obedierit, jubet per Superiorem ejici. Et hoc juxta ſecundum Canonem Chalcedonenſem. Agit hic de ſolis gradibus Eccleſiaſticis, ac ſimul in ſolos ipſorum Collatores Epiſcopos: noſter Canon ipſum ampliat ad Profeſſionem monaſticam, & Abbates Presbyteros. Iſtius verba ſunt: *Gradus ſui periculo ſubjacebit*. Mandat deponendum. Noſter Canon adjicit, quod ante omnem Judicis ſententiam obligetur ceſſare. Quintò, mandat non dumtaxat admiſſum Monachum, ſed etiam admittentem, qui Presbyter non ſit, Abbatem, itemque Abbatiſſam deportari in aliud Monaſterium, & ſubdi perpetuæ pœnitentiæ. Verùm iſtos Canones nunquam probavit Romana Eccleſia, ideoque hunc in Abbates rigorem nos Latini nunquam agnovimus. Laudata Innocentii III. Synodus ipſum admittit in Abbatiſſas.

CAPUT IV.

Oſtenditur quòd Religioſæ profeſſioni nullum poſſit apponi temporale pactum.

Est res exploratiſſima. Abundè lucet ex adductis teſtimoniis. Eandem confirmat Francofordienſis Synodus: *Audimus quòd quidam* Cap. 16.
Abbates, cupiditate ducti, præmia pro introeuntibus in Monaſterium requirant, Ideò placuit nobis & Sanctæ Synodo, ut pro ſuſcipiendis in ſancto Ordine Fratribus nequaquam pecunia requiratur, ſed ſecundùm regulam ſancti Benedicti ſuſcipiantur. Hæc vetat quidquam exigi, permittit admitti ſponte oblata. Et Magni Caroli ad Monachos Capitula
habent: *Ut nullus Abbas pro ſuſceptione Monachi* Cap. 15.
præmium quærat. Sancti Benedicti regulam inſigniter exponit in litteris ad Hervæum incluſum Hoffredus Abbas Vindocinenſis; *Plus in hominibus diligimus honoratam paupertatem, quàm ſuperbas eorum divitias. Quas ſi habuerint, reſpuendæ non ſunt. Habent enim & illa locum ſuum. Nihil tamen pro faciendis Monachis quærimus: ſed ſi quid oblatum fuerit, quia illud Regula ſuſcipi jubet, ſuſcipimus. Ordo ſiquidem noſter exigit, ut tales ſimus, qui non lucris temporalibus, ſed lucrandis animabus operam demus.* Laudata Regula non ſolummodò permittit, ſed omninò jubet ſuſcipi oblata. Cenſet Renuntiantium opes non eſſe contemnendas. Ad quartum-decimum decimi tertii ſæculi annum Petrus, Romanæ Eccleſiæ ad ſanctum Stephanum in monte Cœlio Presbyter Cardinalis, ac Innocentii III. per Galliam Legatus, in celebrata apud montem Peſſulum
Synodo emiſit hunc Canonem: *Præcipimus ut* Cap. 17.
nullus in Canonicum aut Monachum admittatur cum aliqua conditione vel pacto, per quod aliquid debeat pro ejus receptione dari. Hanc Synodum nuper vulgavit Stephanus Baluzius. Ad ejuſdem ſæculi annum trigeſimum octavum Otto Cardinalis, Gregorii IX. Legatus per Angliam, omnibus iſtic Abbatibus impoſuit Lateranenſem Canonem laudati Innocentii. Ita habes apud Matthæum Pariſienſem. Ipſe item Innocentius ſuis, quas ſuprà adduxi, ad Stephanum Cantuarienſem Archiepiſcopum litteris addidit hanc clauſulam: *Illud tamen gratanter accipi poterit, quòd fuerit, ſine taxatione gratis oblatum.* Notanda ſunt verba: *Sine taxatione.* Ad quinti-decimi ſæculi finem

(Lib. 4. Ep. 49. — margin, beside "Plus in hominibus diligimus")

finem etiam Triſtandus de Salazar, Archi-Epiſcopus Senonenſis, in ſua Synodo edidit inſignem Canonem : *Quia Canonicæ inſtitutiones , quæ de Simonia loquuntur, diſtinctè prohibent pro ingreſſu Religionis ab ipſis ingredientibus , vel eorum nomine quidquam exigi, etiam prætextu cujuſcumque conſuetudinis ; quæ potiùs dici debet corruptela , omnibus Abbatibus & Abbatiſſis ; Prioribus , & Prioriſſis , & aliis quibuſcumque ſuademur , quò jura de hac materia loquentia diligenter obſervent , ſic ſcilicet quòd pro ingreſſu Religionis pro ſe vel Monaſteriis ſuis ex pacto vel conventione nihil recipiant ; ſi autem poſt ipſum Religionis ingreſſum aliquid fuerit ab ipſis ingredientibus, vel ab ipſorum parentibus Monaſterio ex devotione oblatum , illud recipi minimè prohibemus .*

Hæc Synodus rectè dicit: *Prætextu cujuſcumque conſuetudinis.* Imitatur Alexandrum III. qui de Simonia damnavit conſuetùdinem , ex qua neſcio qui Monachi triginta, Abbas decem , Familia poſtulabat duodecim ſolidos, *adſerentes hoc eſſe de conſuetudine Monaſterii.* De cunctis Simoniacis tam ſæcularis quàm regularis Cleri exactionibus rectè dixit idem Alexander in Turonenſi Synodo : neque ſub obtentu alicujus conſuetudinis reatum ſuum aliquis tueatur . *Quia*
Can. 1. *diuturnitas temporis non minuit peccata , ſed auget .* Senonenſis Synodus etiam rectè addit : *Pro ſe vel Monaſteriis ſuis.* Nam & laudatus Alexander damnat iſtam Conſuetudinem , ex qua & Monachi & Abbas aliquid pro ſe exigebant. Iſta exactio illis cedebat in jocalia . Erat fœdiſſima conſuetudo . Penitùs damnanda . Notanda ſunt & hæc iſtius Synodi verba : *Si autem poſt ipſum Religionis ingreſſum, &c.* Eſt ſanctum ac in ſacris Canonibus laudatum conſilium . Verùm repugnat Regulæ ſancti Benedicti, ideoque non eſt authenticum. Etenim de adulto Novitio ſanxit
Cap. 58. Regula : *Res ſi quas habet , aut eroget priùs , aut conferat Monaſterio.* Ante profeſſionem . Et de Parentibus parvulum filium ad profeſſionem offerentibus ſcribit : *Cum oblatione petitionem faciant parentes , & manum pueri involvant in palla Altaris, & ſic eum offerant .* Et hęc agendi forma apud omnes antiquos Monachos fuit ſolemniſſima .

Laudata Innocentii III. ad Hieroſolymæ Patriarcham epiſtola , quæ Templi milites de Simonia notavit , rectè addidit etiam *ſub ſubventionis prætextu* nihil poſſe exigi . Etiam hanc exactionem eſſe ſimoniacam . Per ſubventionem intelligit terræ Sanctæ , ac præſertim Sacræ Templi Militiæ præſtanda nummaria ſubſidia . Et certè videbatur juſtiſſimus titulus . Interim doctiſſimus ille Pontifex affirmat eſſe inhabilem prætextum . Et rectè . Etenim quod neque ad dotandas Epiſcopales Cathedras, neque ad fundanda Xenodochia , neque ad faciendas eleemoſynas quidquam poſſit à conſecrandis Clericis exigi , & quod omnis iſtiuſmodi exactio per tales pietatis fucos non abluatur à lepra , abundè oſtendi in præviis Diſſertationibus ad Acta S. Leonis IX. Adduxi authentica teſtimonia : præſertim magni Baſilii , ac magni Papæ Gregorii . Repetamus aliquid ex
Lib. 7. hujus litteris ad Syagrium Auguſtodunenſem , &
Indict. quoſdam alios Galliæ Epiſcopos : *Suadet forſan*
2. Epiſt. *diabolus debere ab habentibus accipi , ut ſit quod poſ-*
111. *ſit non habentibus erogari , dummodò vel ſic venena mortifera eleemoſynæ celata obumbratione transfundat . Nam nec venator feram , nec avem auceps deciperet , vel piſcem piſcator caperet , ſi aut illi laqueum in apertò proponerent , aut ille hamum eſca abſconditum non haberet.... Unde etiam illud certum eſt ; quia etſi Monaſteria vel Xenodochia aut quid aliud de pecunia , quæ pro ſacris Ordinibus datur , conſtituantur , mercedi non proficit .* Eadem omnia militant in Monaſtica profeſſione . Quare nihil exigi poſſit etiam pro ornamentis Eccleſiæ . Ex nulla penitus cauſa .

De antiquis Baptiſmi ritibus ſcribit in illius encomio S. Gregorius Nazianzenus : *Turpe eſt di-* Orat. 40.
cere , ubi eſt munus , quod propter Baptiſma offeram? Ubi ſplendida veſtis , in qua exſplendeſcam ? Ubi ea quæ ad initiatores meos excipiendos requiruntur ? Ut in his quoque rebus nominis celebritatem conſequar . Valde enim , uti vides , hæc neceſſaria ſunt . Eſt invectiva in eos , qui ex iſtiuſmodi cauſis Baptiſma differebant. Ex ipſa diſcimus plura . Primò, quod quiſque olim baptizatus baptizanti aut ejus Eccleſiæ offerret amplum munus . Quiſque juxta vires ſuarum facultatum . Secundò , quod quiſque ſuis initiatoribus , nempe baptizanti , ejus miniſtris , ſuis ſuſceptoribus , ac aliis amicis exhiberet ſolemne convivium . Tertiò , quod hæc omnia paſſim cenſerentur neceſſaria : utique ad popularem honeſtatem . Quin etiam ex his rebus quiſque venabatur celebritatem ſui nominis . Hinc qui iſta non habebant ad manum , differebant Baptiſmum . Gregorius adjungit & conſuetudinis originem : *Salutem noſtram lætitia proſequi convenit . Ac multò quidem magis , quàm carnis amici dies illos quotannis celebrant , quibus vel nati , vel matrimonio juncti ſunt , vel nomen acceperunt , vel certè inter juvenes cenſeri cœperunt , vel locum aliquem primò incoluerunt , vel quacumque tandem alia de cauſa mortales diem feſtum agunt .* Hi ſunt antiqui mores totius Romani Imperii . Primitivi Chriſtiani primum ſuæ ſalutis , ſeu divinæ ſuæ Regenerationis diem cenſuerunt longè digniorem. Hinc honorarunt ſolemni convivio. Qui mos viguit etiam apud Latinas Eccleſias . Extat enim Gallicanus Canon : *Ut tanto myſterio debita omninò reverentia exhibeatur, Parochos & Eccleſiarum Miniſtros ſedulò monemus , ut manè intra Officia divina , aut mox poſt ea peracta , cum multa ſobrietate & accurata devotione Baptiſmum adminiſtrent ; comeſſationes verò & parùm ſobria convivia , quæ quibuſdam in locis poſt Baptiſmum fiunt , per cunctos Magiſtratus inhiberi , aut ſaltem ad moderationem Chriſtianis dignam reduci volumus.*

Quidam Epiſcopi ac Presbyteri videntur iſtam conviviorum conſuetudinem vertiſſe in jus ac debitum , atque à populis exegiſſe . Quod enim quidam ipſa etiam à conſecratis Epiſcopis , Abbatibus, & Clericis, item à miſſis in poſſeſſionem Beneficiatis exegerint , eſt omnibus Canonum peritis exploratum . Et iſtas exactiones Romana Magni Gregorii , ac aliæ plures Synodi damnarunt de Simonia , ac proſcripſerunt . Certè iſta Baptiſmalia convivia admittere noluit magnus Baſilius . Nec admiſit à Neophytis , nec tamen extinxit : ſed ipſe in Baptizatis exhibuit. Etenim de Joſepho Judæo , arte medico , ideòque & opulento , nec non de ejus familia , per magnum hunc Antiſtitem baptizatis , ſcribit in ejus vita ſanctus Amphilochius, vel quis alter anti-

antiquus Scriptor: *Baſilius eum adſumpſit, & reduxit ad cubiculum ſuum, ciboque appoſito docuit quæ ſpectant ad vitam æternam, ſuo Ovili adjungens novum militem cum uxore & filiis*. Et de S. Epiſcopo, qui ſanctum Epiphanium ac ejus ſororem baptizavit, ſcribit in illius vita Joannes Monachus: *Cùm eſſent participes divinorum ac immortalium Sacramentorum, juſſit Epiſcopus eos prandere, ſimiliter & ſeptem dies manere in Epiſcopatu*. Et de Sabbathi Sancti apud Mediolanenſem Eccleſiam conſueto officio ſcribit Beroldus: *Sciendum præterea, quia illi duo cuſtodes, qui porrexerunt aquam & manutergium Epiſcopo ad fontes ad lavandum pedes puerorum & ad extergendum eoſdem, & tres Cuſtodes majores, qui dederunt Cardinalibus pueros in frontibus, & Oſtiarius hebdomadarius, qui in Proceſſione portat crucem auream, & Candelarius, omnes iſti debent prandere cum Epiſcopo*. Ad quem locum advertit Joſephus Vice-Comes: *Verba*, debent prandere, *pro*, prandent, *à viro Latinæ Linguæ parùm perito poſita ſunt*. Quidquid ſit, omnes per Orientem & Occidentem meliores Epiſcopi recuſarunt hæc prandia à baptizatis accipere: ipſi illa exhibuerunt.

Cap. 8.

Religioſa Profeſſio eſt ſecundus Baptiſmus. Hoccè Elogio decoratur ab antiquiſſimis utriuſque Eccleſiæ Patribus. Hinc variæ gentes Baptiſmale convivium etiam in ipſam traduxerunt. Et ſpontaneam conſuetudinem quædam Monaſteria verterunt in debitum ac neceſſitatem. A profeſſuris aut ipſorum parentibus exegerunt. Teſtatur hoc in ſupra adductis, & apud Gregorium IX. ſub titulo de Simonia extantibus, litteris Alexander III. *Familia duodecim ſolidos pro paſtu, aſſerens hoc eſſe de conſuetudine Monaſterii, poſtulavit*. Et iſtam conſuetudinem Pontifex damnavit de Simonia. Attamen non exſtirpavit. Aut certè illa poſtmodò revixit. Hinc Urbanus IV. emiſit hunc Canonem: *Sanè multorum fide dignorum relatione didicimus, quod in nonnullis Eccleſiis, Monaſteriis, Prioratibus, & aliis locis religioſis, tam virorum quàm mulierum, Ordinum, Regionum, & partium diverſarum, deteſtabilis & à Canonibus reprobata ſervatur abuſio, quod cùm perſonæ aliquæ recipiuntur ab eis ad obſervantiam Regularem, ipſæ temeritate præſumptuoſa paſtus ſeu prandia Capitulis & Conventibus ipſarum Eccleſiarum, Monaſteriorum, Prioratuum, & locorum, aut pecuniam aut jocalia, ſeu res alias ipſis Eccleſiis, Monaſteriis, Prioratibus, & locis, ſeu Reſidentibus, ex ſtatuto vel conſuetudine, quæ corruptela eſt potiùs dicenda, tribuere compelluntur. Ex quibus decori Eccleſiaſticæ & immaculatæ Religionis detrahitur. Quamplures etiam, tam execratione hujuſmodi criminis, quàm expenſarum onere, à ſacræ Religionis Propoſito retrahuntur. Ipſæque Eccleſiæ, Monaſteria, & loca famulantium Deo conſuetis numeris manent deſtituta. Et in multorum fidelium mentibus ſcandalum generatur*. Hunc peſtiferum morbum Pontifex variè exagitat, & concludit: *Apoſtolica authoritate diſtrictiùs inhibemus, ne tam à maribus quàm à mulieribus, volentibus ingredi Religionem, Eccleſias, Monaſteria, Prioratus, domus, ſeu loca, in earundem perſonarum receptione, aut ante vel poſt illam, quoſcumque paſtus, prandia, ſeu cœnas, pecunias, jocalia, aut res alias, etiam ad uſum Eccleſiaſticum, ſeu quemvis piumiſum alium deputata vel deputanda, directè vel indirectè petere, vel exigere quoquo modo præſumant, ſed eos potiùs cum omnimoda pietate recipiant, ac in victu & veſtitu, ſicut alias perſonas ſuarum domorum & locorum, ſincera charitate pertractent. Illa dumtaxat, quæ perſonæ illæ ingredientes purè & ſpontè, & plena liberalitate, omnique pactione ceſſante, dare & offerre voluerint, cum gratiarum actione licitè recepturi*.

Cap. 19.

Pontifex prohibet varia. Primò, quoſvis paſtus ac convivia. Deindè quævis jocalia. Tertiò quaſcumque exactiones. Etiam illas, quæ fiunt non pro Monaſterio, ſed in gratiam Præfecti. Etiam quæ fiunt ad ornatum Eccleſię, aut quemvis pium uſum. Addit: *Quamvis ſit eis à jure probibitum*. Affirmat hanc ſuam Sanctionem non eſſe novam, ſed hauſtam ex antiquis Canonibus. Ad ipſos innovandos. Et adducit varias ſuæ Conſtitutionis rationes. Prima eſt, quod per iſtas exactiones detrahatur decori Eccleſiaſticæ ac immaculatæ Religionis. Secunda, quòd quidam veri fideles iſtud crimen deteſtentur, quidam reperire nequeant tantas impenſas, ideoque ab ingreſſu Religionis divertantur. Hæc poſterior ratio quoſdam olim retraxit à baptiſmo. Ita jam audivimus à ſancto Gregorio Nazianzeno. Tertia ratio eſt, quòd ex hoc fonte quædam Monaſteria non habeant competentem numerum, ideoque ab ipſis non expleantur debita Officia. Addi poſſent & aliæ rationes. Prima eſt, quòd iſta exactio frequenter faciat impingi in Apoſtolicum Canonem: *Et confunditis eos qui non habent*. Uti olim in Baptiſmo, ita hodie in Regulari profeſſione quiſque vult *conſequi celebritatem nominis*: ſuam famam non lædere. Hinc etiam modici cives nolunt iſtud prætermittere, ideoque ſe exhauriunt. Et dum ambiunt ſervare, impelluntur lacerare famam Monaſteriorum. Secunda ratio eſt, quòd neophytus Regularis diem ſuæ profeſſionis, quem totum Domino Deo per ferventiſſimam pietatem oportet conſecrari, per iſta convivia quandoque prophanet, maculetque ſuos novos natales. Tertia ratio eſt, quòd iſta exactio inutiles ac ineptas quandoque perſonas inducat in Monaſteria, quæ ipſorum in matrem Eccleſiam onera non poſſint explere. Quæ poſtmodò laxent omnem diſciplinam.

Interim Urbanus etiam Pontifex iſtam diem non vetat exhilarari. Solummodò mandat hoc fieri ſecundùm faciem Sanctorum regulari cum temperantia, & citrà omnem exactionem. Hanc damnat de Simonia, & variè ac durè caſtigat. Prima pœna eſt: *Si ſint ſingulares perſonæ, tam dantes quàm accipientes, excommunicationis ſententiæ ſubjacere decernimus*. Si ſit Capitulum aut Conventus, eos ſupponit ſuſpenſioni. Excommunicationem accepit à ſeptima Synodo. Secunda pœna has cenſuras reſervat Sedi Apoſtolicæ, ac in ſolo mortis articulo permittit ab aliis relaxari. Quòd omnem hanc Simoniam ſibi abſolvendam ſemper reſervaverit Romana Eccleſia, lucet ex finali Capitulo ad iſtum titulum. Eſt enim ſpecies hæreſis, cujus abſolutionem antiquiſſimi etiam Canones reſervant Sedi Apoſtolicæ. Urbanus Pontifex adjungit aliquas gratias. Primò permittit, ut omnes iſta Simonia uſque tunc maculati abſolvantur per Epiſcopum. Supponit ipſos eſſe excommunicatos, aut ſuſpenſos.

Secun-

Secundò permittit, ut etiam diſpenſari poſſint ad permanendum in ſuo Monaſterio. Affirmat etiam per hanc Simoniam incurri reatum expulſionis ex proprio Monaſtecio. Tertiò permittit, ut omnia uſque tunc exacta ac recepta permaneant Monaſterio, dummodò tamen communi uſui ſint applicata, aut applicentur. Proindè Abbas, & quivis alius, quæ pro ſe acceperant, debebant traducere in communem uſum. Pontifex ſupponit iſta omnia eſſe obnoxia reſtitutioni. Utique in paupetes, aut alias pias cauſas.

CAPUT V.

An nullo in caſu liceat aliquid ab ingredientibus exigere?

Prima quæſtio eſt, an ob Monaſterii inopiam non liceat quidquam exigere? Rationem dubitandi facit ſuprà adductus Innocentii III. in Lateranenſi Synodo Canon: *Paupertatis prætextu volentes hujuſmodi vitium palliare.* Reſpondeo, Canonem exponi à Jacobo Cardinale de Vitriaco, uno ex Patribus iſtius Concilii. Laudat Ciſtercienſem Ordinem, deplorat depravatos ſui ſæculi mores, atque proſequitur: Lib. 2. cap. 15. *Deo devotæ virgines, & ſanctæ mulieres, fervore Spiritus & deſiderio fœmineum animum exuentes, evadentes mundi naufragium, ad tranquillum Ciſtercienſis Ordinis portum, aſſumpto regulariter habitu tranſierunt. Aliis enim Monialium Congregationibus, propter nimiam vitæ diſſolutionem, ſecurè ſe committere non audebant. Ad tantam enim corruptionem & defectum clauſtrales mulieres ubique ferè devenerant, quòd ad eas tutum refugium non habebant. Quàm enim periculoſum ſit & difficile, inter impudicas caſtitatem conſervare, nemo dubitat, qui talium mulierum mille artes & maleficia non ignorat. Sed & paſſim & publicè pro miſerabili Monaſteriorum ingreſſu pecuniam exigebant, allegantes ſuam paupertatem, & de Simonis crimine peſſimo non curantes Domum orationis in negotiationis forum convertebant.* Iſtæ Moniales vivebant ſine diſciplina, ideoque omnia ipſarum bona cadebant in pertuſum ſacculum. Et talem paupertatem Simonia non levat, ſed auget. Hinc laudata Lateranenſis Synodus rectè dixit iſtis exactionibus non eſſe titulum, ſed prætextum, ideoque ipſas eſſe plenè ſimoniacas.

Hinc ſupereſt quæſtio, an vera diſciplinati Monaſterii paupertas ſit legitimus titulus ad aliquid exigendum? Reſpondit in ſua Oxonienſi Synodo Stephanus, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbyter Cardinalis, & Archi-Epiſcopus Cantuarienſis: *Statuimus ut de cætero pro receptione alicujus in domum Religionis, pecuniam aut quidquid aliud extorquere non præſumant, adeò ut ſi præ paupertate domus debeat veſtire ſeipſum, prætextu veſtium ultra juſtum pretium earum ab eo penitùs nihil recipiatur.* Et Ludovicus à Guyſia, Cardinalis item Presbyter, & Rhemenſium Archi-Epiſcopus ſtatuit in ſua Rhemenſi Synodo: *Qui pro Religionis ſeu Monaſterii ingreſſu aliquid extorſerit, Simoniacus eſſe cenſeatur. Nam licet opes Monaſterii ſint adeò tenues, ut vix ingredientem alere queant, eumque oporteat aliquando pro alimentis & veſtibus aliquid Monaſterio conferre, tuta conſcientia, modò id non fiat ante votorum emiſſionem; tamen ut deinceps omnis nequitiæ amputetur occaſio, Synodi Tridentinæ Decretis admoniti ſtatuimus, ne deinceps in quibuſcumque Monaſteriis major Monachorum vel Monialium numerus admittatur, quàm qui ex propriis reditibus Monaſterii, vel eleemoſynis aſſuetis educari queat. Approbamus tamen & laudamus eleemoſynas, etiam copioſas, ab ingredientibus ſpontè oblatas.*

Affirmat primò, quòd ob Monaſterii paupertatem exigi poſſint non tantummodò prima veſtimenta, ſed & perpetua alimenta. Quod ipſum docuit Magnus Papa Gregorius in litteris ad Sabinianum, ſuum Conſtantinopoli Diaconum Apocryſiarium: Lib. 7. Ep. 1. *Domino Romano etiam dicendum eſt, quia Catellus Palatinus ſubſtantiam ejus, quantum Virigantinus dicit, malè exterminet. Cui vix potui imponere, ut expenſas eidem Virigantino in Monaſterio, in quo lectioni vacat, & laborare non poteſt, parum aliquid de ſubſtantia Matris ſuæ dare debuiſſet.* Virigantinus videtur more conſueto fuiſſe ingreſſus Monaſterium: videlicet ad laborandum, atque ita victum ſuum lucrandum. Verùm profeſſus maluit litteris vacare, ideoque manibus operari non potuit. Hinc ipſi ex materna hæreditate Magnus Gregorius juſſit dari alimenta. Et quidem violenta juris via per Illuſtriſs. Romanum, ſub Imperatore Mauritio, Magiſtrum officiorum. Præfata Rhemenſis Synodus ſecundò affirmat iſtiuſmodi exactionem fieri tuta conſcientia. Etenim uti Epiſcopus, antequam ad Clerum admittat & conſecret, ita & Abbas, antequam ſuo pauperi profitentem Cœnobio incorporet, poteſt exigere patrimonialem titulum, ſeu alimenta. Quod etiam verum eſt, dum pro certo numero dotatum Monaſterium admittit ſupernumerarios. Attamen horum alimentatio eſt temporalis: quouſque ex ſupernumerariis fiant numerarii. Ita ſe habet rei natura. Verùm Tridentina Synodus ſanxit aliud, mox exponendum. Rhemenſis Synodus affirmat tertiò: *Modò id fiat ante votorum emiſſionem.* Ita legunt non dumtaxat Ludovicus Odeſpun, ſed etiam Philippus Labbeus & Gabriel Coſſartius. Eſt lectio ſuſpecta. Videtur legendum: *Modò id non fiat ante votorum emiſſionem.* Videtur hæc Synodus iſta ſumpſiſſe ex Synodo Triſtandi de Salazar, Archi-Epiſcopi Senonenſis: *Si autem poſt ipſum Religionis ingreſſum fuerit aliquid ab ipſis ingredientibus, vel eorum parentibus, Monaſterio ex devotione oblatum, illud recipi minimè prohibemus.* Et quidem quod poſt profeſſionem aliquid ab opulento recipi, & à paupere Cœnobio poſſit exigi, docet adductum exemplum ex Magno Gregorio. Et fateor iſtam oblationem ac receptionem eſſe magis liberam, minuſque ſuſpectam. Ut tamen & anteà fiat, diſertè permittit, imò mandat Regula ſancti Benedicti. Eadem eſt ratio iſtius exactionis. Expedit ipſam fieri ante profeſſionem. Nam & Epiſcopi patrimonialem titulum non à conſecratis exigunt Clericis, ſed à conſecrandis. Quartò affirmat iſtiuſmodi exactiones interdici à Tridentina Synodo, ideoque deinceps non licere. Affirmat licere ex naturali ac Divino jure, verùm iſto Eccleſiaſtico prohiberi. Et adjungit prohibitionis cauſam: *Ut deinceps omnis nequitiæ amputetur occaſio.* Nempe ne quis Monaſterii Præfectus habeat anſam, ex qua paupertatem prætexat in titulum, atque ita patret Simoniam. Ex ſimili cauſa Eliberinum Concilium

cilium vetuit Baptiſmi tempore nummos in Sacrum fontem conjici à baptizatis, ſuſceptoribus, aut aſſiſtentibus. Eadem de cauſa Annatas fuiſſe ſublatas à Baſileenſi Concilio ad Eugenium IV. Pontificem ſcripſit Julianus Cardinalis Cæſarinus.

Audiamus Tridentinum Decretum: *In Mona-*
Cap. 3. *ſteriis & domibus, tam virorum quàm mulierum, bona immobilia poſſidentibus, tantus numerus conſtituatur, ac impoſterùm conſervetur qui vel ex reditibus propriis Monaſteriorum vel ex conſuetis eleemoſynis commodè ſuſtentari poſſint.* Eſt Decretum deſumptum ex Bonifacii VIII. ſexto Libro ad titulum de Regularibus: *Diſtrictiùs inhibemus, ne in Monaſteriis non mendicantium, aliquæ recipiantur de cætero in ſorores, niſi quot poterunt de ipſorum Monaſteriorum bonis ſeu proventibus abſque penuria ſuſtentari. Si ſecùs actum fuerit, irritum decernentes.* Tridentina Synodus hoc Decretum partim extendit, partim contraxit. Extendit ad omnia generatim Monaſteria: etiam Virorum. Etiam Mendicantium. Hinc adjunxit *ex reditibus propriis Monaſteriorum, vel conſuetis eleemoſynis*. Contraxit & circumduxit adjectam à Bonifacio profeſſionis nullitatem. Adverſas Tridentino Concilio profeſſiones nemo jam cenſet nullas. Bonifaciani Decreti virtus aut nunquam recepta fuit in mores, aut jam pridem evanuit. Galliæ Regnum iſtas Conſtitutiones nunquam admiſit.

Tridentinum Decretum nititur ac fulcitur antiquiſſimis Canonibus. Etenim noſter ſanctiſſimus Apoſtolus ac Martyr Bonifacius habet in ſuis ſelectis Capitulis: *Ut plùs non mittantur in*
Cap. 15. *Monaſteria Canonicorum atque Monachorum, ſive Puellarum, quàm ſufficere poſſint.* Et hanc Conſtitutionem innovavit tertia Turonenſis Synodus: *Ut in Monaſteriis Canonicorum, Monachorum, ſeu*
Can. 31. *Puellarum, majorum hominum numerus non admittatur, quàm facultas Monaſterii poſſit ſufficere.* Ipſam etiam Magnus Imperator Carolus admiſit in
Lib. 1. ſua Capitularia: *De congregationibus ſuperfluis,*
cap. 112. *ut nullatenùs fiant, ſed tantos congreget quis, quantis conſilium dare poteſt.* Et Gerardus Comes inter alias fundati à ſe Vizeliacenſis Monaſterii conditiones poſuit & hanc: *Sed & rerum quantitas in ſuſcipiendis Fratribus, ſeu Sororibus ſemper attendatur, ne ſuperfluo numero Congregationes ipſæ (quod abſit) fortè gravatæ dilabantur.* Et Nicolaus I. Pontifex Confirmationis Diplomati adjecit: *Sed & modus in numero Congregationis adeò conſervetur ut nec pluralitas penuriam, nec paucitas inhabitantium deſtitutionem loci inducere valeat.* Habes hæc apud Hugonem Pictavinum in Chronico iſtius Monaſterii. Decreti ſenſum inſigniter aperit ac tradit Aquiſgranenſe ſub Ludovici
Lib. 1. pii Imperio Concilium: *Cavendum ſummoperè*
cap. 118. *præpoſitis Eccleſiarum eſt, ut in Eccleſiis ſibi commiſſis non plures admittant Clericos, quàm ratio ſinit, & facultas Eccleſiæ ſuppetit. Ne ſi indiſcretè & extraordinariè plures aggregaverint, nec ipſos gubernare, nec cæteris Eccleſiæ neceſſitatibus, ut oportet, valeant adminiculari. Sunt namque nonnulli, vanam gloriam ab hominibus captantes, qui numeroſam Cleri Congregationem volunt habere, cui nec animæ nec corporis curant ſolatia exhibere. Hi namque taliter aggregati, dum à Prælatis ſtipendia neceſſaria non accipiunt, neque Canonicum ſervant ordinem, nec Divinis Officiis inſiſtunt. Clauſtra, Societatemque cæterorum relinquentes efficiuntur vagi & laſcivi, gulæ & ebrietati, & cæteris ſuis voluptatibus dediti. Quidquid ſibi libitum eſt, licitum faciunt. Proindè Præpoſitis ſolerter providendum eſt, ut in hoc negotio modum diſcretionis teneant. Scilicet, ut nec plus quàm oportet, & poſſibilitas Eccleſiæ ſuppetit, in Congregationem admittant, nec eos, quos rationabiliter gubernare poſſunt, cauſa avaritiæ abjiciant.* Certè in Monaſteriis ubi Fratribus non dantur neceſſaria ac ſufficientia, & iſta vitia, & omnium ipſorum radix proprietas non poſſint non graſſari. Hæc ipſum Decretum voluit evulſa. Ipſum innovavit Tridentina Synodus, ideoque habuit eundem ſcopum. Hunc præfata Rhemenſis Synodus non plenè attigit.

Hinc Auguſtinus Barboſa circa Tridentinum Decretum proponit hanc quæſtionem: *Cùm expletus eſt numerus perſonarum Religioſarum, quæ ali poſſunt ex annuis reditibus Monaſterii, an poſſit aliqua ſufficienter dotata cùm ſua dote ſupra illum numerum admitti?* Et reſpondet partem affirmativam defendi à Martino Navarro, aliiſque ſcholæ Doctoribus. Et in Collectaneis adducit tres inſignes Eminentiſſimorum Dominorum Declarationes. Prima eſt: *Moniales, Velatæ, aut Converſæ, ſupra numerum non recipiantur, niſi obtenta Sacræ Congregationis licentia. Et quoad Velatas ſupernumerarias ſervari debent conditiones in Licentiis contentæ.* Secunda eſt: *Moniales, quæ de licentia Sacræ Congregationis recipiuntur ſupra numerum in quolibet Monaſterio conſtitutum, non ſubrogantur in locum earumdem decedentium intra numerum. Nec impediunt, quin aliæ in locum earumdem demortuarum intra numerum recipi poſſunt. Imò eædem ſic ſupra numerum receptæ, ad hunc effectum ne impediant hujuſmodi loca, remanent ſemper ſupernumerariæ, licet in cæteris nihil ab aliis differant, & in omnibus æquales eſſe debeant, juxta cujuslibet Monaſterii inſtitutum.* Tertia eſt: *Monialium in ſingulis Monaſteriis, etiam curæ Regularium, ſeu Militarium ſubjectis, ordinarii debent certum numerum juxta cujuſque Monaſterii facultates præſcribere. Et ſi quæ ſuprà ſtatutum numerum recipiantur, duplicem eleemoſynam adferre. Duplicis autem eleemoſynæ nomine intelligi ſemper debet duplicata ſumma ejus, quæ in receptione cujuſque Monialis intra numerum in quolibet Monaſterio conſtitutum erogari pro tempore conſueverit.*

Ex his diſcimus plura. Primò, quòd Tridentina Sanctio non vetet admitti ſupernumerarios. Secundò, quod etiam numerariæ Moniales ſoleant conferre eleemoſynam. Tertiò, quòd ſupernumerariæ debeant conferre eleemoſynam duplicem. Quartò, quòd iſta eleemoſyna ſeu alimentitia dos, quoniam ſupernumeraria Monialis non tranſit in numerariam, debeat eſſe cenſus ad totam vitam. Quintò, quòd poſſit exigi. Etenim ſine ipſa Monialis non poſſit admitti. Tridentina Synodus Regulares perſonas, uti noluit premi inopia, ita nequaquam noluit augeri. Hinc & præfata Rhemenſis Synodus probavit ac laudavit copioſas etiam eleemoſynas conferri ab ingredientibus: utiquè ad Monaſterii ſubſtantiam, ideoque & ad numerum augendum. Iſta poſtulandæ à ſacra Congregatione facultatis neceſſitas non viget in Gallia aut Belgio. Nec item

rigidus

rigidus fratrum aut ſororum numerus. Et hinc calamitoſis hiſcè bellorum temporibus, dum opulentorum etiam Cœnobiorum facultates ſunt abraſæ, poſſint item ab his exigi dotalia alimenta. Neceſſarius enim numerus non poteſt diminui. Ita clamant cuncti Canones. Attamen Præfecti debent ex fide agere. Etenim avaritiæ iniquitas poſſit ſibi ipſi faciliter mentiri.

A Tridentina Synodo habemus & aliud huc
Cap. 16. ſpectans Decretum: *Sed neque ante profeſſionem, excepto victu & veſtitu, Novitii vel Novitiæ, illius temporis, quo in probatione eſt, quocumque prætextu, à parentibus, vel propinquis, aut Curatoribus ejus Monaſterio aliquid ex bonis ejuſdem tribuatur, ne hac occaſione diſcedere nequeat, quod totam vel majorem partem ſubſtantiæ ſuæ Monaſterium poſſideat; nec facilè, ſi diſceſſerit, id recuperare poſſit. Quin potiùs præcipit ſancta Synodus ſub anathematis pœna dantibus & recipientibus ne hoc ullo modo fiat. Et ut abeuntibus ante profeſſionem omnia reſtituantur, quæ ſua erant.* Non dumtaxat pauperibus, ſed & opulentis Monaſteriis permittit, ut à Novitiis, adeoque & à profeſſuris exigant veſtitum, & victum Novitiatus. Etenim Novitius necdum eſt incorporatus Monaſterio, ideoque necdum habet jus iſtorum accipiendorum. Eſt antiqua diſciplina. Etenim Pachomianorum, qui nec veſtitum exigebant, imò nec admittebant à Novitiis, diſciplinam Joannes Caſſianus, aliique notant fuiſſe ſingularem. Horum interim omnium exactio, licet legitima ſit, miſceri non poſſit cum ipſa admiſſione ad Monaſterium. Exactio eſt quid diſparatum adinſtar contractus antenuptialis. Perſona, ſi apta judicetur ad divinæ Majeſtatis ac Monaſterii officia, debet purè admitti: poſtmodò diſpici de ejus veſtimentis ac alimentis. Hinc Triſtandus de Salazar Archi-Epiſcopus Senonenſis, & Ludovicus à Guyſia Archi-Epiſcopus Rhemenſis ſtatuerunt hæc fieri poſt profeſſionem. Notanda eſt ſuperiùs laudata Magni Gregorii juſſio circa Viriganti-num Monachum. Ipſius quod ſtudere quàm laborare mallet, hæredes ſanctiſſimus Pontifex coegit ad alimenta. Mendicantium Ordines obligantur ad ſtudia; obligantur, utpotè noviſſimum militantis Eccleſiæ ſubſidium, ardere ac lucere. Et quædam ipſorum Cœnobia juniores fratres præ inopia non poſſint in ſtudiis alere. Conſuevit enim eſſe aliquis numerus. Hinc pro ſtudiorum tempore poſſint exigere alimenta. Attamen & hic videndum eſt, ne iniquitas ſibi ipſi mentiatur.

CAPUT VI.

Diſcutitur Doctrina Theodori Balſamonis, Patriarchæ Antiocheni,

Licet Schiſmaticus, ramen magnus hic ac eruditus Græcorum Doctor ſcribit ad quintum Canonem ſeptimi Concilii; *Quando quiſpiam ſua ſponte in Eccleſiam res aliquas tulerit, quas & qui accipiunt*, &c. *citra ullum præjudicium accipiunt, & qui dant, in pœnam non incidunt. Si quis autem ab initio non ita liberali & ſponte ſuſcepta voluntate, ſed ut ordinetur, vel in Clerum admittatur, vel aliquo alio modo in Eccleſia eligatur, oblationem fecerit, is qui talis eſt, puniatur.* Affirmat quod Epiſcopi in eligendis & conſecrandis Clericis, itemque Eccleſia in eligendis Epiſcopis non poſſint ſpem & oculos dirigere in ipſorum temporalia, nec eligendi ipſa ex ambitu promittere: hanc promiſſionem eſſe omninò Simoniam. Nempè tunc quidam omnes ſuas poſſeſſiones promittebant Eccleſiæ, atque ita evehebantur. Ex his Theodorus proſequitur: *Nota hæc propter eos, qui tondentur in Monaſteriis cum pecuniarum largitione, & propter eos qui Deo ſua ſponte oblationem faciunt. Eos autem, qui pecuniis in externis Monaſteriis jus fraternitatis acquirunt, Canonibus non teneri exiſtimo, quod non ſit vituperanda alimentorum acquiſitio.* Per fraternitatis jus ſeu Adelphata intelligit translationem ad aliud Monaſterium. Antiqui omnes ante fratrum Mendicantium ingreſſum Monachi profitebantur ſtabilitatem in loco: & Græci & Latini. Quandoque autem ex cauſis oportebat transferri quempiam. Fiebat duobus modis. Primò, per incardinationem ſeu adſiliationem in Matriculam alterius Monaſterii. Secundò, per ſolam commorationem. Nempè Prælatus ſuum ſubditum faciebat commenſalem in alieno Monaſterio, ac illic emebat ipſius alimenta. Aut parentes id faciebant pro filio. Hujuſmodi translationem Theodorus appellat Adelphata. Et affirmat poſſe emi ac vendi. Rectè. Etenim hæc fraternitas non eſt Monachale Beneficium: eſt mera habitatio, & præſtatio alimentorum. Eſt merum temporale, ideoque palam cadit in pacta.

Eadem de re idem Theodorus ſcribit ad decimum nonum iſtius Concilii Canonem: *Dixerunt quidam hæc*, Monaſticam Simoniam, ac ejus pœnas, *locum habere in Monaſteriis, ubi communiter vivitur, quæ cœnobia dicuntur, ſed non in Cellulariis, eò quòd in fraternitatem recepti victum emant, non tamen jus Tonſuræ vel Clericatus. Audierunt autem id in omnibus Monachis intelligi, eò quòd Monachorum & Monaſteriorum non ſit differentia ex Canone.* Nos Latini habemus triplicis generis Monaſteria: Abbatias, Prioratus, & Cellas. Eadem habent & Græci. Eorum Præfectos appellant Archi-mandritas, Heghumenos, Martyrarios. Habuerunt & Prioris titulum: Eundem cum titulo Archimandritæ. Habuerunt & Exarchos, quos nos Latini appellamus Præfectos Generales aut Provinciales. Mediis Eccleſiæ ſæculis inter iſta Græcorum Monaſteria fuerunt plures differentiæ. Harum una fuit, quòd Majorum, quibus Archi-mandrita aut Heghumenus præerat, Cœnobiorum fratres poſſent; cellularum incolæ non poſſent initiari ſacris Ordinibus. Hinc Theodori Balſamonis tempore quidam cenſuerunt iſtorum dumtaxat, non horum admiſſionem eſſe capacem Simoniæ. Quod nempè ſoli iſti per profeſſionem acquirerent jus Tonſuræ ſeu Clericatus. Eorum opinio fuit diſcuſſa per neſcio quam Synodum, & damnata. Et optimo jure. Etenim ipſa citra quemvis ad ſacros gradus reſpectum profeſſio eſt res ſacra: eſt ſpecies Eccleſiaſtici Beneficii. Hinc eſt etiam materia Simoniæ. Et hic manifeſtè eſt ſenſus ſeptimi Concilii. Etenim Simoniam patrari ac omnes ejus pœnas incurri

curri affirmat etiam in admiſſione ſanctimonialium. Proinde profeſſio non ſunt ſimpliciter adelphata ſeu alimenta, ſed eſt ipſum radicale ac Eccleſiaſticum jus: res ſpiritualis. Theodorus hic denuò affirmat Adelphata poſſe emi & vendi.

Et hinc oritur quæſtio de plena Monachi tranſlatione, qua non dumtaxat ad alimenta, ſed transfertur etiam ad filiationem alterius Monaſterii: An tunc illa, quæ vel ipſe, vel ejus parentes obtulerunt primo Cœnobio, cum ipſo tranſeant ad ſecundum? Etenim quòd omnia profitentis bona & jura cum ipſo per profeſſionem traducantur pleniſſimè in Monaſterium, eſt res certiſſima: antiquiſſimus Eccleſiæ mos & Canon. Quæſtio eſt, an hæc obtineant etiam in jam dicta translatione, ſeu ſecunda profeſſione? Reſpondeo de hac, aut ſanè ſimili re fuiſſe duram quæſtionem inter ſanctum Auguſtinum, ac S. Alipium Epiſcopum Tagaſtenſem. Au-
Ep. 239. diamus iſtius ad hunc litteras: *Triſtitia Thyanenſis Eccleſiæ cor meum conquieſcere non permittit, donec eos tecum audiam in priſtinum animum reſtitutos. Quod citò faciendum eſt. Si enim de homine uno tantùm ſategit Apoſtolus dicens,* Ne majori triſtitia abſorbeatur qui ejuſmodi eſt, *quantò magis nos oportet vigilanter agere, ne hoc in toto grege plangamus. Et maximè in eis, qui jam Catholicæ paci acceſſerunt, & quos nullo modo relinquere poſſum. Sed quia temporis non ſinit anguſtia, ut ſimul indè nobis diligenter deliberatam liceret eliquare ſententiam, quid mihi poſt digreſſum noſtrum diu cogitanti placuerit, accipiat Sanctitas tua. Et ſi tibi quoque placet, jam litteræ, quas ad eos communi nomine ſcripſi, ſine dilatione mittantur. Dixiſti ut dimidium habeant, & alterum dimidium eis à me undecumque provideretur: ego autem puto, quia ſi totum eis auferetur, eſſet quod diceremur non de pecunia nos, ſed de juſtitia tantopere laboraſſe. Cùm verò dimidium eis concedimus, & eo modo cum eis pacem quandoque componimus, ſatis apparebit noſtram curam nihil aliud quàm pecuniariam fuiſſe. Et vides quæ pernicies conſequatur. Et illis enim videbimur alienam rem dimidiam tuliſſe, & illi videbuntur nobis inhoneſtè & iniquè ſe paſſos fuiſſe, ut adjuvarentur de dimidio, quod totum pauperum fuerat. Nam quod dixiſti, cavendum eſt, ne cum rem dubiam emendari volumus, majora vulnera faciamus. Tantundem valebit, ſi eis dimidium concedatur. Propter ipſum quippe dimidium illi, quorum converſioni volumus ut hoc exemplo ſecum agatur, rerum ſuarum venditionem per moras illas excuſatorias dilaturi ſunt. Deindè mirum, ſi de re dubia eſt totius plebis tam grande ſcandalum, cùm Epiſcopos ſuos, quos pro magno habent, ſordida avaritia maculatos putant, dum maligna ſpecies non vitatur. Nam cum quiſque ad Monaſterium convertitur, ſi veraci corde convertatur illud non cogitat, maximè admonitus, quantum malum ſit. Si autem fallax eſt & ſua quærit, non quæ* JESU CHRISTI, *non habet utique charitatem. Et quid ei prodeſt, ſi diſtribuerit omnia ſua pauperibus, & tradiderit corpus ſuum, ut ardeat? Huc accedit quia illud, ſicut jam collocuti ſumus, deinceps vitari poteſt, & agi cum eo qui convertitur, ſi non poteſt admitti ad ſocietatem fratrum antequam omnibus illis impedimentis ſe exuerit, & ex otio tendatur cùm ejus res eſſe deſtiterit. Hæc autem mors infirmorum, & tantum impedimentum ſalutis eorum, pro quibus tantoperè laboramus, ut eos Catholicæ paci lucremur, aliter vitari non poteſt, niſi ut apertiſſimè intelligant nullo modo nos de pecunia ſatagere in talibus cauſis. Quod nullo modo intellecturi ſunt, niſi illam rem, quam ſemper Presbyteri eſſe putaverunt, eorum uſibus relinquamus. Quia etſi ejus non erat, hoc ab initio ſcire debuerant. Videtur itaque mihi hæc regula eſſe in hujuſcemodi rebus retinenda, ut quidquid eo jure, quo talia poſſidentur, ejus fuerit qui alicubi Clericus ordinatur, ad eam pertineat Eccleſiam, in qua ordinatur. Uſque adeò autem eodem jure Presbyteri Honorati eſt illud de quo agitur, ut non ſolùm alibi ordinatus, ſed adhuc in Tagaſtenſi Monaſterio conſtitutus, ſi re ſua non vendita, nec per manifeſtam donationem in quempiam translata moreretur, nonniſi hæredes ejus in eam ſuccederent, ſicut Frater Æmilianus in illos triginta ſolidos Fratri Privato ſucceſſit.*

Pœnales, quas poſt Carthaginenſem collationem emiſit Imperator Honorius, leges non fuerunt ſine fructu. Non ſingulares dumtaxat perſonas, ſed etiam integras Donatiſtarum Civitates atque Eccleſias reduxerunt ad Matrem Catholicam. Et hæ pro ſua inſtructione quæſierunt ac elegerunt Eruditos, ex eadem Matre Clericos. Ita Thyanenſis Eccleſia ſibi è Tagaſtenſi ſancti Alipii Monaſterio in Presbyterum elegit Fratrem Honoratum. Porrò pleræque tunc Afrorum Eccleſiæ colebant inſtitutam à ſancto Auguſtino communem vitam, atque ita erant Clericorum Monaſteria. Et iſtam formam etiam Thyanenſis, dum ad unitatem rediit, Eccleſia admiſit, utpotè inſtructa ac permota per ſanctum Auguſtinum. Et hinc inter ipſum & ſanctum Alipium nata eſt quæſtio de Honorati bonis. Alipius voluit ſpectare ad primum Monachale Cœnobium, eſſe illi affixa per primam profeſſionem, ideoque cum tranſeunte non debere tranſire; at verò ſanctus Auguſtinus cenſuit oppoſitum. Cenſuit debere tranſire: & quidem omnia. Hoc ipſum ſenſit Eccleſia Thyanenſis. Hinc acriter certavit in Alipium. Nec ſine aliquo fraternæ charitatis vulnere. Sanctus Auguſtinns exponit ſuum fundamentum: *Uſque adeò autem eodem jure Presbyteri Honorati eſt illud, &c:* Quæ verba nos docent plura. Primò, quòd profeſſum in Cœnobio Clericum aut Monachum tunc ſequerentur omnia bona, ſpectatura ad uſum Monaſterii. Secundò, quòd iſta bona per ſolam profeſſionem tunc certò non tranſirent in Monaſterii proprietatem. Multis videbantur permanere in dominio profeſſi.

Etenim quibuſdam in locis morienti iſtiuſmodi profeſſo ſuccedebant non Monaſterium, ſed ſui hæredes. Quartò, quod hoc tunc intelligendum eſſet non de quibuſcumque iſtius profeſſi bonis, ſed de ſolis quæ ille per venditionem aut manifeſtam donationem non tranſcripſiſſet in alium. Hujuſmodi facta in Monaſterium donatio transferebat perpetuam proprietatem. Presbyter Honoratus de ſuis bonis non diſpoſuerat: hinc Auguſtinus cenſuit ipſa debere ſequi perſonam, ideoque cum tranſeunte debere tranſire. Et non malè ſenſit. Attamen in ſua opinione non

non

non fuit firmus. Lucet ex his verbis: *Ego puto, quia ſi totum eis auferretur, eſſet quod diceremur non de pecunia, ſed de juſtitia tantoperè laboraſſe.* Et ex his verbis: *Ne quid fortè ipſe fallerer, ſicut fieri ſolet, dum in ſententiam meam proclivior erro.* Hinc adjungit de Alipio: *Si fortè illud juſtum apertiſſimè pervides, &c.* Hæc verba edicunt Alipium fuiſſe conſtantiſſimum in ſua ſententia. Conſtanter cenſebat omnia profeſſi bona non quoad ſolum uſum, ſed etiam quoad proprietatem tranſire ac figi in Monaſterium. Fundamenta inferiùs exponentur.

Hac de re Auguſtinus & Alipius dudum diſceptarunt, & tandem conſenſerunt in hoc pactum: *Dixiſti ut dimidium habeant, & alterum dimidium eis à me undecumque provideatur.* Quod jus utrimque eſſet dubium, cenſuerunt ex æquo dividendum. Verùm cur ſupplendæ alterius medietatis onus fuit ſancto Auguſtino injectum? Quid Auguſtino cum Thyanenſi Eccleſia? Reſpondeo horum radicem edici à ſancto Auguſtino: *Quantò magis oportet nos vigilanter agere, ne hoc in toto grege plangamus, & maximè in eis, qui Catholicæ paci acceſſerunt, & quos nullo modo relinquere poſſum. Hæc autem mors infirmorum, & tantum impedimentum ſalutis eorum, pro quibus tantoperè laboramus, ut eos Catholicæ paci lucremur, aliter vitari non poteſt, niſi ut apertiſſimè intelligant nullo modo nos de pecunia ſatagere in talibus cauſis. Quod nullo modo intellecturi ſunt, niſi illam rem, quam ſemper Presbyteri eſſe putaverunt, eorum uſibus relinquamus.* Hanc Thyanenſium infirmitatem operosè exaggerat, ideoque cenſet ſine gravi peccato non fore ſcandalizandam. Demonſtrat non dumtaxat Paulum Apoſtolum, ſed & ipſum Chriſtum Dominum ad evitanda puſillorum ſcandala abſtinuiſſe à licitis functionibus. Hinc concludit Thyanenſibus, licèt forſan non eſſent fundati, integrum Honorati Patrimonium eſſe cedendum. Nempè Thyanenſes magnis ipſe laboribus deduxerat ad Catholicam pacem: hinc ipſos deſerere non poterat, longè minùs ſcandalizare. Hæc omnia probavit & admiſit Alipius: attamen onus cenſuit dividendum. Mediam ex Honorati bonis portionem permiſit decedere ſuo Monaſterio, aliam medietatem voluit à ſancto Auguſtino ſuppleri; ab Hipponenſi ejus Monaſterio. Iſtam medietatem cenſuit à ſe donari, ideoque tantundem præſtari voluit à ſancto Auguſtino. Et hic conſenſit in omnia.

Verùm poſt digreſſum cœpit ruminare ac re-
Ep. 168. tractare hæc ſua Acta. Et contulit cum Collega Samſucio, Turrenſi Epiſcopo, viro licèt non eruditiſſimo, tamen optimo: *Excepta eorum triſtitia, quam experti ſumus, nequid fortè ipſe fallerer, ſicut fieri ſolet, dum in ſententiam meam proclivior erro, narravi cauſam Fratri & Collegæ noſtro Samſucio, nondum dicens quid mihi modò videtur, ſed illud potiùs adjungens, quòd utrique noſtrum viſum ſit, cum illis reſiſteremus. Vehementer exhorruit, & nobis hoc viſum eſſe miratus eſt, nulla re alia permotus, niſi ipſa ſpecie fœda, non noſtra ſed cujuslibet vita ac moribus indigniſſima.* Notanda ſunt verba: *Excepta illorum triſtitia. Cum illis reſiſteremus.* Edicunt cunctos Thyanenſes in ſua, quæ Monachi bona negat per profeſſionem devolvi in proprietatem Monaſterii, ſententia fuiſſe firmiſſimos, ac pro ipſa non ſoli Alipio, ſed & Auguſtino conſtanter reſtitiſſe. Ejuſdem ſententiæ fuit Samſucius: & adverſam Alipii ſententiam duxit ſcandaloſam, & non ſolorum Epiſcoporum, ſed cujuſvis Chriſtiani vita indignam. Scandaloſam de avaritia.

Notanda ſunt & hæc verba: *Ne quid fortè ipſe fallerer, &c.* Edicunt plura. Primò, quòd ſanctus Auguſtinus ſuarum opinionum, licèt veriſſima cenſeret, non fuerit defenſor pertinax. Secundò, quòd ipſas docuerit cum formidine de oppoſito. Tertiò, quòd ipſas conferret cum aliis, licèt inferioris doctrinæ, Epiſcopis ac Doctoribus. Quartò quòd ipſorum judicium ſummi faceret, ac ſe ad ipſum inclinaret. Quintò, quòd Alipium, licèt ejus improbaret ſententiam, non damnaverit gravis peccati. Sequebatur ſancti Cypriani regulam: *Neminem judicantes, ſi diverſum ſenſerit.* Hinc ſubdidit ad Alipium: *Et ſi fortè illud juſtum apertiſſimè pervides, non cogantur infirmi modò diſcere, quod ego nondum intelligo, ut hoc circa eos in hac cauſa ſervetur, quod Dominus ait; Multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis illa portare modò.* Rursùm docet nos varia. Primò, quòd ſibi oppoſita Alipii ſententia poſſet eſſe veriſſima ac apertiſſima. Secundò fatetur eam à ſe necdum intelligi, ideoque adhuc improbari. Hinc & ipſam & ejus ſectatores profitetur probabiles ac tutos. Tertiò adjungit eam, licet veram ac manifeſtam, necdum eſſe imponendam Thyanenſibus. Cauſa ſcandali. Quæ Auguſtini regulæ palam firmant variis in caſibus authoritatem ac ſecuritatem ſententiæ veraciter probabilis.

Elucidanda ſunt & hæc verba: *Poſtremò, quia omnia timeo, & memini in digreſſu noſtro quod propoſueris, quòd me Fratres Tagaſtenſes teneant debitorem in dimidio illius pretii, ſi hoc juſtum eſſe liquidò perſpicis, ea dumtaxat conditione non abnuo, ut cum habuero reddam. Id eſt, cùm aliquid tantùm obvenerit Hipponenſi Monaſterio, ubi hoc ſine anguſtia fieri poſſit, ut tanta ibi ſumma detracta, non minùs quàm æqualis pro numero cohabitantium pars ad noſtros perveniat.* Iterum habemus varia. Primò, quòd Auguſtinus fateatur Alipii ſententiam poſſe fieri ac eſſe liquidam. Secundò quod inter ipſos facta tranſactio contigerit Tagaſtenſe Eremitarum Monaſterium. Honoratus enim fuerat apud ipſos profeſſus. Tertiò, quòd Auguſtinus alteram, dandam Thyanenſibus, medietatem ſpopondeit addere non ex ſuæ Eccleſiæ, ſed ex bonis ſui Monachalis Cœnobii. Non ex bonis jam habitis, ſed acquirendis. Ex collationibus aut dotibus ingreſſurorum. Quartò, quòd Auguſtinus adſtringi noluerit ad ſummam hanc unica vice ſolvendam. Ex quavis futura oblatione ſeu dote voluit medietatem manere Hipponenſi Monaſterio. Et ſic forſan per unicam, forſan per plures vices & partes expungi iſtud debitum.

Et per ipſum noluit Thyanenſibus adſtringi, ſed Tagaſtenſi Monaſterio. Voluit Honoratum ad iſtos tranſire cum omnibus ſuis facultatibus. Priorem tranſactionem cenſuit ſordidam & ſcandalo-

daloſam , ideoque penitùs circumducendam . Lucet ex hiſce verbis : *Quid mihi poſt digreſſum noſtrum diu cogitanti placuerit accipiat Sanctitas Tua . Et ſi tibi quoque placet , jam litteræ , quas ad eos communi nomine ſcripſi , ſine dilatione mittantur .* Et rurſum ex his verbis : *Proindè , obſecro te , ut epiſtolam , quam eis communi nomine ſcripſi , ſubſcriptam non differas mittere .* Huc faciunt & hæc verba : *Nam cum quiſque ad Monaſterium convertitur , ſi veraci corde convertitur , illud non cogitat , maximè admonitus , quantum malum ſit . Si autem fallax eſt , & ſua quærit , non quæ* J. C. *non habet utique charitatem .* Eſt obſcura oratio. Exiſtimo hunc eſſe ſenſum : qui Monaſteria intrant, ſimpliciter intrant , & paſſim non cogitant de ſuis bonis . Præſertim non cogitant de ſua evectione in Clerum . Quia ipſa cupiditas eſt peſſimum virus Monaſticæ humilitatis. Longè minùs cogitant, an in Clerum evectus ſua bona relicturus ſuo Monaſterio , an ſecum traducturus. Qui talia cogitant , ſunt carnales, & non habent charitatem. Huc tendunt etiam ſequentia verba : *Huc accedit , quia illud , ſicut jam collocuti ſumus , deinceps vitari poteſt , & agi cum eo qui convertitur , ſi non putat admitti ad ſocietatem Fratrum , antequam ſe omnibus illis impedimentis exuerit , & ex otio tendatur , cùm ejus rès eſſe deſtiterit .* Senſus eſt : ſanciri poterit, ut deinceps nemo profiteatur, niſi priùs de ſuis rebus, & quidem ex otio, ſeu maturo conſilio diſpoſuerit. Sic nullus reſtabit locus iſtiuſmodi quæſtionibus. Hinc intelliges & hæc verba : *Propter ipſum dimidium illi , quorum converſionis volumus ut hoc exemplo ſecum agatur , rerum ſuarum venditionem per moras illas excuſatorias dilaturi ſunt .* Alipius ex Auguſtini ſententia dixerat ſequi & fieri , ut Converſi paſſim ante profeſſionem de ſuis rebus non diſponerent. Quia nempè ſciebant ſibi remanere dominium. Et ita omninò erat. Auguſtinus reponit iſtud ipſum ſequi ex Alipii ſententia, quæ volebat ſolum dimidium tranſire in Monaſterium. Sic enim ille ſenſit . Notanda ſunt & hæc Alipii verba : *Cavendum eſt , ne cùm rem dubiam emendari volumus , majora vulnera faciamus.* Et hoc Auguſtini reſponſum : *Mirum ſi de re dubia eſt totius plebis tam grande ſcandalum , &c.* Ambo profitentur utramque dubiæ ſeu probabilis opinionis partem poſſe adſumi in praxim , niſi aliud mandet ſcandalum puſillorum.

Sanctus Auguſtinus rectè dixit ſancti Alipii ſententiam poſſe evadere liquidam & apertiſſimam. Etenim jam talis evaſit. Imperator Juſtinianus jam pridem ſanxit, & omnis ſub cœlo Eccleſia admiſit omnia Converſorum bona per profeſſionem tranſire in plenam ac liberam proprietatem Monaſterii. Hinc illa , etiam dum Profeſſus tranſit aut transfertur ad aliud , ſeu ejuſdem ſeu diverſi Ordinis , Monaſterium , firma maneant ad primum. Lib. 5. cap. 7. Ita diſertè ſanxit præfatus Imperator in ſcripta ad Epiphanium Patriarcham Conſtantinopolitanum Novella Lege : *Si relinquens Monaſterium , in quo converſionem habuerit , ad aliud tranſeat Monaſterium , etiam ſic quidem ejus ſubſtantia maneat , & vindicetur à primo Monaſterio , ubi abrenuntians hanc reliquit .* Vulgaris lectio habet : *In quo converſationem habuerit.* Eſt manifeſtum mendum . Legendum eſt, *Converſionem* . Eadem lex Monachorum translationes rigidiſſimè vetat , ac impediri jubet per quoſvis Archimandritas atque Epiſcopos, ideoque quibuſdam videtur hæc ſanxiſſe in pœnam .

Eandem Conſtitutionem firmat in Novella Lege ad Petrum Officiorum Magiſtrum : Lib. 123. cap. 42. *Si Monachus reliquerit ſuum Monaſterium , & in aliud ingrediatur , quaſcumque res tempore , quo Monaſterium dereliquerit , habere videbitur , proprio Monaſterio , in quod ab initio converſus eſt , eas competere jubemus .* Quod ipſum valere jubet dum apoſtata Monachus ad pœnitentiam detruditur in aliud Monaſterium . Et adjungit : *Res , quas poſtea* , utique poſt apoſtaſiam aut translationem , *habuiſſe probatus fuerit , Monaſterio , in quod mittitur , jubemus competere* . Iſtud ipſum in Baſilicarum Legum Synopſi habet Michael Attaliates : Tit. 3. *Si Monachus reliquerit Monaſterium ſuum , & in aliud abierit , ſi quas res id temporis , quo Monaſterium reliquit , habere potuerit , eas ad primum illud Monaſterium , quod ab initio fuit ingreſſus , pertinere jubemus .* Etiam Leo & Conſtantinus , Sapientes Auguſti habent in ſelectarum legum compendio : Tit. 9. *Si Monachus , relicto proprio Monaſterio , ad aliud ſe contulerit , ſi qua bona illo tempore , quo Monaſterium reliquerit , habuiſſe compertus fuerit , ea Monaſterio , in quo ab initio fuit , tradi jubemus.* Septima Synodus de apoſtatantibus adjungit : *Niſi fuerit culpa Prælati* . Can. 19.

Eſt antiqua etiam Latinæ Eccleſiæ Regula , ex qua magnus Imperator Carolus formavit hoc Capitulum : Lib. 5. cap. 226. *Si Monachus Monaſterium ſuum dimiſerit , omnia bona ipſius , & quæ in Monaſterium introducit & quæ non introduxit , dominio Monaſterii ſint , & ipſe officio Præſidis ſervire cogatur . Si verò Monachus ad aliud Monaſterium migraverit , ſubſtantiam ejus prius Monaſterium poſſideat : & in alio Monaſterio ipſe non recipiatur .* Prior in apoſtatas, poſterior Capituli pars ſancit in tranſeuntes. Et ſancit in utriuſque pœnam . Videtur non ſancire in tranſlatos. Quidquid ſit , Regulam de tranſlatis etiam intellexit, & ipſam in longè alia ratione fundavit Venerabilis Stephanus, ſanctæ Genovefæ Abbas apud Pariſienſes, ac poſtmodò Tornacenſium Epiſcopus , ſcribens ad Abbatem ſancti Dionyſii : *Deſiderium Fratris H. Canonici noſtri , cupientis ad Monaſterium veſtrum tranſire ,* Ep. 151. *nec commendare volumus , nec reprehendere audemus , illi omnia reſervantes , qui tempore retributionis appendet merita ſingulorum in pondere & ſtatera , ſed ut veſtræ petitioni & ardentiſſimæ illius ſatisfaciamus voluntati , liberum & abſolutum vobis eum concedimus , ſalva nobis eleemoſyna domus , quam ipſe & mater ſua Eccleſiæ noſtræ contulerunt , ut vobiſcum in habitu Monaſtico deſerviat , & ex eo fructum capiat Beatus Benedictus , cui ſacræ Religionis primitias ſanctus contulit Auguſtinus .* Prioris Monaſterii jus fundat in datis primæ converſioni primis inſtitutionibus .

Aliud fundamentum adducit ſanctus Anſelmus , adhuc Abbas Beccenſis , de neſcio quo Cle-

Clerico, qui ex alterius Monaſterii novitiatu adductus Beccum, ac ibidem profeſſus repetebatur à priori Monaſterio, ſcripſit ad ejus Abbatem: *ſi prædictus Clericus nobiſcum manſerit, & res ejus, quas prius, ſicut ſeipſum, nobis dedit, quam apud vos petitionem & votum Monachi faceret, retinere volueritis, nullam à nobiſmet calumniam ſuſtinebitis.* Nempe Monaſterium illud in fratris, qui dumtaxat Novitius fuerat, bona nullum jus acquiſiverat: hinc Anſelmus illa licet omnia remitteret dixit ad ſuum Cœnobium ſpectare. Quia huic per profeſſionem ille, & ſe & ſua dederat. Hæ donationes ſunt diſtinctæ, ideòque licet per profeſſi translationem prima ſolvatur, ſolvi non debet & ſecunda. Hanc leges & Canones, ut & primæ ſolutioni impedirent, noluerunt ſolvi.

Idem cenſuerunt & ſanxerunt antiqui Hybernorum Canones: Lib. 18. cap. 6. *Si quis commendaverit animam ſuam, & corpus, & omnia quæ habet, Deo & Principi, id eſt, Abbati ſancto, & ſi poſtea exierit ad alterum Abbatem, & commendaverit illi animam ſuam, & omnia quæ poſſidet, cujus erunt hæc omnia? Prioris utique Abbatis omnia ſua. Si tamen votum ejus illo vivente non tacuit. Noviſſimo verò Abbati relinquitur & corpus ejus, & veſtimentum, & equus, & vacca. Vel ſi tanti honoris fuerit, duo equi cum curru, & ornamentum ſui lectuli, & vas de quo biberat. Tamen prior Abbas offerre pro anima ſui Monachi diſcedentis ab eo debet.* Hic memorati Hybernorum mores ſunt ſuo loco exponendi. Hæc verba, *ſi tamen votum ejus &c.* edicunt quod prior Abbas debuerit ſecundò ſuum jus ante tranſeuntis Monachi mortem inſinuare. Spectat hoc ad ſolos Hybernorum mores, qui numquam ſubfuerunt Romano Imperio, ideoque ejus leges ignoraverunt.

CAPUT VII.

An antiquus Eccleſiæ Canon aut mos omnia profeſſi Monachi bona per profeſſionem devolveret in firmam proprietatem Monaſterii?

Reſpondeo circa hoc olim fuiſſe varios variarum Regionum ac Eccleſiarum mores. Etenim partem affirmativam conſtanter docuit Magnus Baſilius. Ejus verba adduxi ſuperiùs. Quare videtur non dubitandum, quin iſta conſuetudo obtinuerit per omnem Ponticam Diœceſim. Eadem viguit apud alias Eccleſias, & Latinas & Græcas, verùm cum aliqua formidine, & plurium contradictione. Ita fuiſſe in Africa, abundè nos docet jam expoſita contentio inter ſanctum Auguſtinum ac ſanctum Alipium. Alipius conſtans tuebatur ſancti Baſilii ſententiam, & ipſam Auguſtinus non damnabat, ſed tamen cenſebat dubiam. Etiam multi cenſebant oppoſitum: & his ille in praxi ſe conformabat. Hinc permiſit Privato Monacho Fratrem Æmilianum ſuccedere. Quod ipſum volebat etiam à Fratris Honorati hæredibus, & generatim à cunctis fieri. Quæ ejus mens lucidiſſimè patet etiam ex ſecundo ſermone de communi vita Clericorum. Omnes ſuos, licèt jam profeſſos, Regulares Clericos iſtic donat libera facultate, imò & cogit ad diſponendum de ſuis bonis: Tom. 10. Hom. 50. de diverſ. *Sunt qui de ſua qualicumque paupertate, quod ſtatuerant, necdum fecerunt. Hi ſunt Valens Diaconus, & Patricius nepos meus Subdiaconus. Matris vita impediebat, quia indè vivebat. Expectabatur in illo etiam legitimæ ætatis acceſſus, ut quod faceret, firmiſſimè faceret. Nondum autem fecit, quia ipſos agellos habet cum ſuo Fratre communes, & ſub indiviſo eos poſſident.* Proindè profeſſus tunc Clericus aut Monachus ſolum ſuarum poſſeſſionum uſum transferebat in Monaſterium, proprietatem pleno ſibi jure retinebat. Transferebat uſum: quia vitam communem ac paupertatem profeſſus nequit adminiſtrare. Poterat tamen de proprietate diſponere: & inter vivos, & per extremam voluntatem. Etiam excludere proprium Monaſterium. Hinc Auguſtinus ſcribit de ſuo Presbytero Leporio: *Vobis dico qui fortè neſcitis. Nam veſtrum plurimi ſciunt presbyterum Leporium, quamvis ſæculi natalibus clarum, & apud ſuos honeſtiſſimo loco natum, tamen jam Deo ſervientem, cunctis quæ habebat relictis, inopem ſuſcepi. Non quia nihil habuit, ſed quia jam fecerat quod lectio iſta perſuadet. Hic non fecit, ſed nos ſcimus ubi fecit. Unitas Chriſti & Eccleſiæ una eſt, ubicumque fecit bonum opus, pertinet ad nos, ut ſibi congaudeamus. Hortus eſt unus, ubi noviſtis, ibi Monaſterium ſuis conſtituit, quia & ipſi Deo ſerviunt. Ille hortus ad Eccleſiam non pertinet, nec ad ipſum. Et dixerit aliquis, Ad quem? Ad illud, quod ibi eſt, Monaſterium.*

Hinc diſcimus plura. Primò, quod Leporius jam Monachus de ſuis poſſeſſionibus diſpoſuerit. Erat enim tunc Deo ſerviens. Hic titulus erat tunc conſuetus Monaſtico Propoſito. Secundò diſcimus, quod ex ſuis bonis fundaverit novum Monaſterium. Tertiò quod ipſum fundaverit in horto. Hoc eſt, in aliquo Suburbano. Ita tunc ſolebat. Quartò diſcimus, quod iſtiuſmodi Monaſteriorum bona ex tunc non ſpectarent ad Eccleſiam, adeòque nec ad adminiſtrationem Epiſcopi. Et hinc lucet iſta Monaſteria fuiſſe non Clericalia in domo Epiſcopi, ſed Monachalia in agris. Illuſtriſſimus Lucas Holſtenius in proemiali ad Monaſticum Venerabilis Benedicti Anianenſis Abbatis codicem Diſſertatione affirmat prima. Cœnobiticæ vitæ exordia fuiſſe in Ægypto plantata per ſanctum Antonium, ab aliis fuiſſe traducta per omnes ſub cœlo Eccleſias, Cap. 2. atque adjungit. *E Capraria Inſula, ubi greges fuiſſe Monachorum indicat Rutilius Numantinus, miſſi ad Auguſtinum Monachi id Inſtitutum in Africam intulerunt. Quod ibi receptum eſt, nequidquam Donatiſtis obſiſtentibus. Monaſteria Carthagine, Thagaſtæ, Hipponæ fuiſſe teſtatur Paulinus.* Primum eſt verum, poſtremum apertè deviat. Etenim manifeſtum eſt apud Afros fuiſſe Monaſteria ante Gildoniana tempora ac adventum Fratrum Caprarienſium. Nempè ſanctus Auguſtinus, juxta conſuetum iſtius temporis morem, cum Baptiſmo ſuſcepit & Monachiſmum, ipſum portavit ex Italia in Africam, plantavit apud Thagaſtam, & varii per omnes Africanas Provincias traduxerunt. Hinc Petilianus, Conſtantinenſis Donatiſtarum Epiſcopus, & ex iſta factione plures clamarunt ipſum eſſe Monachiſmi

apud

apud Afros authorem & plantatorem. Hæc ſunt alterius loci. Quintò diſcimus, quod Leporius è Monacho fuerit factus Regularis Presbyter Hipponenſis Eccleſiæ. Iſtud fuit tunc frequentiſſimum in Africa, ac omni Eccleſia. Et hinc aliqui exiſtimant illum Leporium eſſe illum ipſum qui ob Neſtorianam hæreſim è Gallia Narbonenſi ejectus fugit in Africam, atque illic à ſancto Auguſtino fuit reductus ad Catholicam mentem, & poſtmodò evectus in Presbyterum. Exiſtimant evectum ab ipſo Auguſtino ac incardinatum Hipponenſi Eccleſiæ. Verùm multa ſuadent oppoſitum. Eſt alterius loci. Interim morem, qui Monachos in Clerum evehit, Magnus Athanaſius, licet non induxerit, inſigniter tamen ampliavit atque firmavit. Et omnes Eccleſiæ comprobarunt. Sextò diſcimus, quod ſanctus Auguſtinus, qui fratis Honorati bona conſtanter cenſuit ſpectare ad Thyanenſem Eccleſiam, Leporii bona non flagitarit pro Eccleſia Hipponenſi. Neque impegit in ſuæ Eccleſiæ jura. Etenim Leporius ante ſuam translationem jam diſpoſuerat de ſuis bonis, & ipſorum proprietatem per ſolemnem donationem tranſtulerat in Monaſterium: quod nondum fecerat Honoratus. Ad evadendas iſtiuſmodi quæſtiones Auguſtinus judicavit expedire ut quiſque profeſſurus Clericus aut Monachus ante profeſſionem diſponeret.

Hoc ipſum dubium, ac ex ipſo natæ quæſtiones fuerunt etiam apud Ægyptios. Lucet ex ſupra adductis, & hic repetendis verbis Joannis Caſſiani. Demonſtrat propietatis vitium eſſe peſſimam Monaſteriorum lepram, firmumque incentivum ad apoſtaſiam, atque adjungit de Sanctiſſimis Beati Pachomii Monachis: *Et idcircò nec uſibus quidem Cœnobii profecturas ſuſcipere ab ingrediente pecunias acquieſcunt. Primùm, ne confidentia hujus oblationis inflatus nequaquam ſe pauperioribus fratribus coæquare dignetur. Tum ne per hanc illationem nullatenus ad humilitatem* CHRISTI *deſcendens, cum ſub diſciplina Cœnobii non potuerit perdurare, egreſſus exindè ea, quæ in principio renunciationis ſuæ ſpiritali fervore ſuccenſus intulerat, tepefactus poſtea non ſine injuria Monaſterii, Sacrilego Spiritu recipere atque exigere moliatur. Quod omnimodis obſervari debere, multis ſunt experimentis frequenter edocti. Nam per alia minùs cauta Monaſteria ſimpliciter quidam ſuſcepti eorùm, quæ intulerant, quæque in Dei opere fuerant diſpenſata cum ingenti poſt blaſphemia redhibitionem poſcere tentaverunt.* Agit de iſtis, qui ſua non per ſolemnem donationem, ſed per ſolam profeſſionem intulerant in Monaſterium. Affirmat quod quidam poſtmodò apoſtatantes iſta omnia repetiverint. Et adjungit: *Cum ingenti blaſphemia.* Nempe iſtam repetitionem aliqui juſtitiam cenſebant, aliqui damnabant de blaſphemia. Erant diverſæ ſententiæ. Et ad iſta litigia ac ex ipſis naſcentia incommoda evitanda Pachomienſes Monachi non permittebant à profeſſuris aliquid inferri. Exiſtimo quod inferri permiſerint per præviam ac ſolemnem donationem. Hæc enim non poterant repeti.

Ad has quæſtiones evellendas Imperatores Theodoſius II. ac Valentinianus III. ad Taurum Orientis Prætorio Præfectum ſcripſerunt hanc legem: *Si quis Presbyter aut Diaconus, aut Diaconiſſa, aut Subdiaconus, aut cujuslibet alterius loci Clericus, aut Monachus, aut mulier, quæ ſolitariæ vitæ dedita eſt, nullo condito teſtamento deceſſerit, nec ei parentes utriuſque ſexus, vel liberi, vel qui agnationis cognationiſque jure junguntur, vel uxor extiterit, bona quæ ad eum vel ad eam pertinuerint, Sacroſanctæ Eccleſiæ vel Monaſterio, cui fortè fuerit deſtinatus aut deſtinata, omnifariàm ſocientur, exceptis his facultatibus, quas fortè lentibus adſcripti, vel Juri patronatus ſubjecti, vel Curiali conditioni obnoxii Clerici vel Monachi, cujuſcumque ſint ſexus, relinquunt.* Sanciunt varia. Primò, utriuſque ſexus & Clericis & Monachis permittunt libertatem teſtandi. Nempè omnes iſti tunc uſque ad mortem retinebant ſuorum bonorum proprietatem. Secundò volunt, ut inteſtatis ſuccedant ſui hæredes. Tertiò addunt, ut his deficientibus ſuccedat vel Monaſterium. Quartò hoc reſtringunt ad bona libera, alieno juri non obnoxia. Crediderunt omnes iſtas lites hac via extinguendas. Et multæ fuerunt extinctæ. Lex data eſt ſub Conſulatu Ariobindi & Aſparis, quinti ſæculi trigeſimo quarto, quarto anno poſt mortem ſancti Auguſtini. Quòd tunc iſtæ lites incaluerint lucet ex adductis uſque huc teſtimoniis atque exemplis. Extat lex in Codice Juſtiniani. Lib. 1. tit. 3. cap. 20.

Lex ſanxit de ſolis morientibus, non de apoſtatis. Et de his erat major quæſtio. Hinc Imperatores Leo & Anthemius legem ſuppleverunt: *Qui ſua Monaſteria relinquunt, non recipiunt quas attulerunt ad ea res mobiles, cujuſcumque quantitatis ſint, etiamſi non ſint confecta monimentorum geſta ſuper ipſis. In donationibus autem immobilium oportet jura ſervari, quando non adimitur ei, qui donavit evictio earum.* Res immobiles, niſi ſolemniter donatas, permittit repeti ab apoſtatis. Et inſuper circa ſolemniter donatas indulget legalem evictionem. Lex extat in eodem Codice. Cap. 39. Et nec ipſa præcidit omnes lites. Hinc Magni Monaſteriorum Patres alio modo providerunt. Probarunt, ac in executionem miſerunt Sancti Auguſtini conſilium: per ſuas regulas ſanxerunt, ut quiſque Renuntians ante profeſſionem de omni ſua ſubſtantia ſolemniter ac firmè diſponeret. Sanctus Cæſarius Arelatenſis Archi-Epiſcopus ſtatim in ipſo ſuæ Regulæ exordio laudat Dominicum verbum, *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me,* atque ſubjungit: *Certè ſi Renuntians non vult vendere, donationis carthas aut parentibus aut Monaſterio faciat, dummodò ſit liber. Et nihil habeat proprium. Si verò Pater ejus aut Mater vivat, & non habet poteſtatem faciendi, quando illi migraverint, cogatur facere.* Quod ipſum traductæ ad Sanctimoniales Regulæ inſeruit Venerabilis Tetradius. Et ſanctus Iſidorus Hiſpalenſis Archi-Epiſcopus poſuit in ſua Regula: *Qui relicto ſæculo ad militiam Chriſti pia & ſalubri humilitate convertuntur, omnia ſua primùm aut indigentibus dividant, aut Monaſterio conferant. Tunc enim ſervi Chriſti liberum animum Divinæ militiæ offerunt, quando à ſe cuncta ſpei ſæcularis vincula præcidunt.* Et glorioſus Monachorum Patriar- Ep. 13.

triarcha Benedictus: *Res ſi quas habet, aut eroget priùs pauperibus, aut facta ſolemniter donatione ferat Monaſterio. Quippè ex illo die nec proprii corporis poteſtatem ſe habiturum ſciat.* Notanda ſunt verba: *Facta ſolemniter donatione.* Etiam ſancti Cæſarii verba: *Donationis carthas.* Mandant fieri diſpoſitionem, quæ omnes quæſtiones præcidat atque excludat, ideoque illam volunt veſtiri omnibus legum ſolemnitatibus. Et tales, quæ Imperatoris Juſtiniani leges præceſſerunt, Monachalium Regularum ſanctiones habemus plures. Hinc item vides, quòd magnus Patriarcha Benedictus ante iſtas leges ſcripſerit ſuam Regulam. Iſta tamen optima diſciplina ubique non viguit. Hinc fuit opus iſtis legibus.

Egregiam, ſed ſingularem, doctrinam ad ſanctum Paulinum, novellum tunc Monachum,
Cap. 98. ſcribere videtur Beatus Hieronymus: *Jam non ſunt tua quæ poſſides, ſed diſpenſatio tibi credita eſt. Memento Ananiæ & Sapphiræ. Illi ſua timidè ſervaverunt, tu conſidera ne* CHRISTI *ſubſtantiam impudenter effundas. Id eſt, ne immoderato judicio rem pauperum tribuas non pauperibus, & ſecundùm dictum prudentiſſimi viri, liberalitate liberalitas pereat.* Sanctus Paulinus non fuit Cœnobita, ſed cum venerabili uxore ſua Tharaſia, & modiciſſima familia egit privatam in Solitudine vitam, non penitus abſimilem Anachoreticæ. Solam paupertatem & caſtitatem videtur voviſſe, nulli obedientiam. Eorum & perſonæ & bona in nullius tranſierunt poteſtatem. Et tamen Hieronymus affirmat duo. Primò, quod ſuorum bonorum nullam deinceps proprietatem habeant, ſed ſolam adminiſtrationem. Deindè, quod illa ſpectet ad pauperes, ideoquè ſuo tempore ſit in ipſos dividenda: quibuſdam videtur docere, quod Anachoretica profeſſio omnia profitentis bona tranſcribat in pauperes. Reſpondeo iſtam tranſcriptionem in nullo Canone, in nulla fundari conſuetudine, neque tradi à Sancto Hieronymo. Radicem, ex qua Paulino nata fuit iſta obligatio, exponit in litteris ad Sabinum Placentinum Epiſcopum ſanctus Ambroſius. Admirabilem Illuſtriſſimi ac Nobiliſſimi Paulini
Ep. 30. converſionem exponit, & adjungit: *Matrona quoque virtuti & ſtudio ejus proximè accedit, neque à Propoſito viri diſcrepat. Denique tranſcriptis in aliorum jura ſuis prædiis virum ſequitur: & exiguo illic conjugis contenta ceſpite, ſolabitur ſe religionis & Charitatis divitiis.* Ambo omnia ſua pauperibus addixerant. Et iſtud ſuo tempore inſigniter expleverunt.

Hocce Monaſteriorum jus fundamentum habet in Actis, quæ nobis eſſe adinſtar Canonum rectè ſcribit ſanctus Joannes Chryſoſtomus, Beatorum Apoſtolorum: *Omnes qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia. Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat. Vir autem quidam nomine Ananias cum Sapphyra uxore ſua vendidit agrum, & fraudavit de pretio agri, conſcia uxore ſua. Et adferens partem quandam, ad pedes Apoſtolorum poſuit. Dixit autem Petrus: Anania, cur tentavit ſatanas cor tuum, mentiri te Spiritui ſancto, & fraudare de pretio agri? Nonne manens manebat tibi, & venumdatum erat in tua poteſtate? Quare poſuiſti hanc rem in corde tuo?* Senſus eſt: hanc ſanctam ſocietatem ingredi erat tui arbitrii, at verò ingrediens debuiſti tua tecum portare omnia. Ob hanc prævaricationem Apoſtolus ipſum horrendè percuſſit.

CAPUT VIII.

Exponuntur Imperatoris Juſtiniani de hac re Leges.

Imperator Juſtinianus, ut præfatis quæſtionibus ſuccideret omnem radicem, emiſit inſignes Leges. In primo Codicis libro extat ejus ad Joannem Prætorio-Præfectum lex, quæ varia Renuntiaturis contra priores Leges aut mores dat privilegia, inter quæ eſt & hoc: *Ut non liceat*
parentibus impedire, quominùs liberi eorum volen- Tit. 3.
tes Monachi aut Clerici fiant, aut eam ob ſolam cau- cap. 35.
ſam exhæredare, ſed ſi ipſi teſtamentum condant neceſsè habento quadrantem illis relinquere. Sin autem hoc non fecerint, locus ſit ab inteſtato. Quod ſi illi Monaſteria aut Eccleſias relinquunt, omne ipſorum jus ad Monaſterium aut Eccleſiam pertinet. Largiùs hæc exponit in conſequenti lege: *Hoc etiam cognitum nobis correctione noſtra dignum eſſe judicamus, ut ſi quis in Parentum poteſtate conſtitutus vel conſtituta, vel forſan ejuſmodi jure abſolutus vel abſoluta, elegerit ſe Monaſterio vel Clero ſociare, & reliquum vitæ ſuæ tempus ſanctimonialiter degere voluerit, non liceat parentibus eoſdem vel eaſdem quocumque modo abſtrahere, vel propter hanc tantummodò cauſam, quaſi ingratum vel ingratam, à ſua hæreditate vel ſucceſſione repellere; ſed neceſsè ſit eis omnimodò, cùm ultimam voluntatem ſuam, ſive per Scripturam, ſive alio legitimo modo perficiunt, quartam quidem portionem ſecundùm Leges noſtras eis relinquere. Sin autem & ampliùs voluerint eis largiri, hoc eorum voluntati concedimus. Sin verò ultimam voluntatem parentes, neque teſtamento, neque alio ultimo elogio declaraſſe monſtrati fuerint, omnem parentum ſubſtantiam hæredes, quibus ab inteſtato competit, ſecundùm leges noſtras ſibi defendent: nullo eis impedimento ex ſanctimoniali converſatione generando ſive ſoli, ſive cum aliis ad ſucceſſionem vocentur. Hujus autem perpetuæ legis noſtræ beneficia eos volumus obtinere, qui in Monaſterio vel Clericatu perſeveraverint. Nam ſi qui eorum, de quibus præſentem legem poſuimus, ſanctimonialem vitam elegerint, ad ſæcularem autem converſationem poſteà remearint, jubemus omnes eorum res ad jura ejuſdem Eccleſiæ vel Monaſterii, a quo receſſerint, pertinere.* Hoc ipſum repetit in Novella Lege ad Petrum Officiorum Magiſtrum:
Nullam licentiam damus aut Parentibus filios, aut L. 123.
filiis Parentes, ſæcularem vitam ſectantes & relin- cap. 41.
quentes, velut ingratos à ſua excludere hæreditate, Monaſterium aut monaſticam vitam ſubſecutos.

Ex his addiſcimus varia. Primò, quod quidam uſque tunc parentes ſuas utriuſque ſexus proles ob Clericatus aut Monachiſmi aſſumptionem exhæredarint. Leges, quæ hoc permittunt ob præcoces aut indignas nuptias, cenſebant obtinere etiam in his ſpiritualibus nuptiis. Etiam tunc non ſoli gentiles, ſed & quidam Chriſtiani vilipendebant ſtatum Clericalem ac Monaſti-

cum:

cum: hæreditarias præſertim ſucceſſiones Eccleſiis ac Monaſteriis invidebant. Lucet ex variis ſcriptis ſancti Hieronymi, ſancti Joannis Chryſoſtomi, ac aliorum Patrum. Adduco unum S. Hieronymi locum ex litteris ad ſacram Virginem Demetriadem: *Solent miſeri Parentes, & non plenæ fidei Chriſtiani, deformes & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inveniunt, virginitati tradere. Certè qui religioſiores ſibi videntur, parco ſumptu, & qui vix ad alimenta ſufficiat, virginibus dato, omnem cenſum in utroque ſexu ſæcularibus liberis largiuntur. Quod nuper in hac urbe dives quidam fecit Presbyter, ut duas filias in propoſito virginali inopes relinqueret, & aliorum ad omnem copiam filiorum luxuriæ atque deliciis provideret. Fecerunt hoc multæ, pro dolor! noſtri Propoſiti fœminæ: atque utinam rarum eſſet exemplum. Quod quanto crebrius eſt, tantò iſtæ feliciores, quæ ne plurimarum quidem exempla ſecutæ ſunt. Fertur, & omnium Chriſtianorum laude celebratur, quidquid fuerat nuptiis præparatum, à ſancta Chriſti Lynoride Virgini traditum, ne ſponſo fieret injuria. Imò ut dotata priſtinis opibus veniret ad ſponſum: & quod in rebus mundi periturum erat, domeſticorum Dei ſuſtentaret inopiam.* Notanda atque veriſſima ſunt ſancti Hieronymi verba: *Ne ſponſo fieret injuria*: utique Chriſto Domino. Hinc adversùs iſtum ſuo adhuc tempore graſſantem abuſum Imperator Juſtinianus ſanxit varia. Primò, ut utriuſque ſexus proles poſſit etiam invitis parentibus profiteri in Monaſterio. Etiam proles adhuc poſita ſub patria poteſtate. Secundò, quòd proles ob talem profeſſionem non poſſit exhæredari. Tertiò, quòd parentes obligentur illis relinquere legitimam, ſeu quartam portionem totius hæreditatis. Quartò, quòd illi inteſtatis parentibus plerè ſuccedant. Er quidem ſi unica fuerit proles, in omnem omninò ſubſtantiam. Quintò, hoc jure exuit Apoſtatas. Eorum omne jus devolvit ad Monaſterium. Quod ipſum repetit in præfata Novella Lege ad Petrum Magiſtrum officiorum.

Ep. 8.

Cap. 43

Hæc omnia Juſtinianus innovavit ac ampliavit in Novella Lege ſcripta ad Epiphanium Patriarcham Conſtantinopolitanum: *Illud quoque decernimus, qui in Monaſterium introire voluerit, antequam Monaſterium ingrediatur, licentiam habere ſuis uti, quo voluerit modo. Ingredientem namque ſimul ſequuntur omnes omninò res: Licèt non expreſſim, qui introduxerit eas, dixerit. Et non erit dominus earum ulteriùs ullo modo. Si verò filios habuerit, ſi quidem contigerit jam eum res aliquas donaſſe eis, aut per antenuptialem donationem, aut per dotis occaſionem contuliſſe, & faciunt hæc quartam ab inteſtato ejus ſubſtantiæ, nullum in reliquis rebus habeant participium filii, ſin autem nihil eis donaverit, aut minùs quarta, poſtquam abrenuntians conſociatus fuerit inter Monachos, nihilominùs quarta debeatur filiis, aut ſupplementum, ſi contigit eos jam aliquid accepiſſe, aut etiam quatenùs totum eis detur. Si autem uxorem habens, deindè eam relinquens, in Monaſterium ingrediatur, & dos mulieri ſervetur, & ex morte pactum, quod in alia noſtra ſancimus Conſtitutione, omnibus quæ ſuper Monachis de his dicta ſunt, & in mulieribus in Monaſterium ingredientibus valituris. Si verò relinquens Monaſterium ad quandam veniat militiam, aut ad aliam vitæ figuram, ſubſtantia ejus etiam ſic in Monaſterio, ſecundùm quod à nobis prius dictum eſt, remanente, ipſe inter Officiales Clariſſimi Provinciæ Judicis ſtatuetur. Et tunc habebit mutationis fructum, ut qui ſacrum miniſterium deſpexit, Tribunalis terreni obſervet ſervitium.* Adjungit tranſlati etiam Monachi bona remanere primo Monaſterio.

L. 5. cap. 5. §. 7.

Superioribus Sanctionibus adjicit varia. Primò, quòd Renuntians ante profeſſionem poſſit liberè de ſuis bonis diſponere. Secundò, quòd cuncta non diſponentis bona pleno jure devolvantur ad proprietatem Monaſterii. Per ſolam ſine quavis donatione aut diſpoſitione profeſſionem. Nullum ipſi in illis manet dominium aut jus. Tertiò, quòd omnia hæc obtineant etiam in Profitentibus, qui habent filios. Quartò, quòd filiis tamen debeatur legitima: præſtanda ſive ante, ſive etiam poſt profeſſionem. Attamen poſt profeſſionem non à profeſſo poſtulanda erit aut præſtanda, ſed à Monaſterio. Hoc enim acquiſivit omne dominium ac proprietatem: & res tranſeunt cum ſuis oneribus. Et iſta conſtitutio eſt longè juſtiſſima, dudum antè probata per Sanctum Auguſtinum, ac venerabilem Carthaginenſis Eccleſiæ Primatem Aurelium. Etenim de ſuo regulari Presbytero Januario, qui condito in Eccleſiæ favorem teſtamento filium Monachum ac Monialem filiam excluſerat, ſanctus Auguſtinus in primo ſermone de communi Clericorum vita dixit ad ſuum populum: *Magnus mihi dolor eſt. Dico Charitati Veſtræ, propter hunc dolorem ſtatui hæreditatem ipſam in Eccleſia non ſuſcipere. Filiorum ipſius ſit, qui reliquit. Ipſi indè faciant quòd voluerint. Videtur enim mihi, quia ſi eam ſuſcepero, in iſto facto, quod mihi diſplicet, & de quo doleo, ejus particeps ero. Commendavi Eccleſiæ, ut non ſuſcipiat ipſas portiunculas, quæ pertinent ad exhæredatos, niſi cum ad legitimam ætatem pervenerint. Hoc eis reſervat Eccleſia.*

Non mireris Auguſtinum hæc declamaſſe ad populum. Audi populi murmura: *Ecce, quare nemo donat Eccleſiæ Hipponenſi aliquid. Ecce, quare non eam faciunt, qui moriuntur, hæredem. Quia Epiſcopus Auguſtinus de bonitate ſua donat totum, non ſuſcipit.* Adversùm hæc optimus Antiſtes adjunxit: *Planè ſuſcipio. Profiteor me ſuſcipere oblationes: oblationes ſanctas. Si quis autem iraſcitur filio ſuo, & moriens exhæredat eum, ſi viveret, non eum placarem? Non ei filium ſuum reconciliare deberem? Quomodo ergò cum filio ſuo volo ut habet pacem, cujus appeto hæreditatem? Planè quando donavi filio, quòd iratus pater moriens abſtulit, benè feci. Laudent qui volunt, parcant qui laudare nolunt. Quid plura, Fratres mei? Quicumque vult exhæredato filio hæredem facere Eccleſiam, quærat alterum qui ſuſcipiat, non Auguſtinum. Imò, Deo propitio, neminem inveniat.* Et ad hæc firmanda adducit exemplum laudati Aurelii: *Quàm laudabile factum ſancti & venerandi Epiſcopi Aurelii Carthaginenſis? Quomodo implevit omnes, qui ſciunt, laudibus Dei. Quidam enim cum filios, non haberet, neque ſperaret, res ſuas omnes, retento ſibi uſufructu, donavit Eccleſiæ. Nati ſunt iſti filii. Et reddidit Epiſcopus nec opinanti,*

nanti, quæ ille donaverat. In poteſtate habebat Epiſcopus non reddere: ſed jure fori, non jure poli. Hæ rationes permoverunt etiam Imperatorem Juſtinianum, ut Parentum in Monaſterio profitentium filios non permitteret orbari legitima. Etiam ſanctus Auguſtinus videtur iſtorum filiorum legitimam refutaſſe. Id ſuadent hæc verba: *Commendavi Eccleſiæ, ut non ſuſciperet ipſas portiunculas, quæ pertinerent ad exhæredatos.*

Hæ optimæ Leges non clauſerunt aditum omnibus litibus. Lucet ex præfatione Novellæ Legis ad Joannem Præfectum Orientalis Prætorii: Lib. 67. *Cognovimus quia mulier quædam, habens filium ſibi ex nuptiis legitimis procreatum, voluit quidem ſegregare ſe à communi iſta converſatione, & in quodam mulierum Monaſterio commanere, plurima bona faciens mulieribus reverendiſſimis ibidem congregatis. Et quoniam noſtræ Pietatis Lex vult eos, qui ſe Monaſteriis dederint, ſeu viros ſeu mulieres, antequam ingrediantur Monaſterium, eo quo voluerint modo quæ ſua ſunt diſponere, nec poſſe poſtquam ingrediuntur Monaſterium, ulterius quidquam agere de propriis, utpote Domini rerum non exiſtentes ulteriùs, eò quod ſanciverimus nos hujuſmodi viros & mulieres cum corpore & anima ipſo ingreſſu ad Monaſterium dedicare ſe ſuaſque ſubſtantias. Et ſi quidem diſceſſerint, manere etiam ſic eorum ſubſtantias in Monaſterium, eò quod Domini harum ulteriùs non exiſtant. Hinc autem metuere, ne fortè, quamvis noſtra Conſtitutio multò poſterior ſit, quàm quod in prædictam venerabilem domum ingreſſa eſt, aliqui probibeant eam proſpicere ſuo filio: & oportere propter prædictum metum hæc interpretari, & lege noſtra fieri manifeſtum, quia nihil læſa ſit, aut filius ejus circa ejus ſucceſſionem ex memorata Conſtitutione.* Eſt caſus non abſimilis illi, quem ſanctus Auguſtinus nobis jam dixit eveniſſe Venerabili Aurelio. Iſtic parentum teſtamento aut donationi filius, hic filiali juri ſupervenit adverſa Conſtitutio.

Hinc Imperator Juſtinianus eſt inſecutus Aurelii veſtigia, & ad iſtam Relationem reſcripſit: *Propterea ſancimus, ſi quis Monaſterium habitaverit vir aut mulier ante prædictam noſtram Conſtitutionem, aut hactenùs habitet, & maximè filiis exiſtentibus, nullam habere neceſſitatem nunc eorum ſubſtantiam in Monaſterium, ſed filio aut filiæ transmittere aut totum aut etiam partem ſuæ ſubſtantiæ, aut etiam quo voluerit modo res ſuas diſponere, ut potè primam illam legem alia noſtra hac Conſtitutione interpretante (eos enim qui ſemel ante memoratam dudùm noſtram legem Monaſteria intraverint, in nullo poſtea poſita lex contriſtatura eſt, aut ablatura eorum quæ priùs eis ut liceat, data ſunt) neque priùs noſtræ legi impedimentum penitùs faciente, eò quod neque poſſibile ſit hoc fieri, ut oportuiſſet priùs diſponere, & ita ingredi in Monaſterium. Si verò nulla tunc tali lege poſita, in Monaſterium ingreſſa eſt, quomodo fieri potuerit converti ordinem legis, & exigere eos, qui priùs ingreſſi ſunt Monaſterium, illa facere, quæ priùs ignorata, poſteà per Sacram noſtram Conſtitutionem ſunt innovata? Sed unumquemque competit ſecundùm ſua tempora expectare, & ea quidem quæ poſt legem ſunt, ita quærere fieri, ſicut lex vult. Si quid autem ante legem ſubſecutum eſt, hoc non commovere, neque perſcrutari, ſed in priori figura relinquere. Hæc igitur lex pro interpretatione utili poſita ſit noſtræ prioris illius Conſtitutionis, ut illa in poſterioribus temporibus, ex quo facta eſt, locum habeat, & iis qui poſtea convertentur, viris ac mulieribus poſita ſit, ſibique poteſtatem in illis cuſtodiat, nihil horum, quæ antea fuerunt, perſcrutando, cùm licentia ſit prioribus viris ac mulieribus, qui habitaverint, aut etiam hactenùs habitant in Monaſteriis, & maximè filiis exiſtentibus, ſuas res quo volunt diſponere modo.*

Plura hinc diſcimus, primò, quod quiſque olim profeſſus, niſi antea ſe ſolemni & legitima via exuiſſet, retineret plenam proprietatem omnis ſuæ ſubſtantiæ, nec ipſam per profeſſionem devolveret in Monaſterium. Secundò, quod de iſta proprietate poſſet ſemper diſponere: Etiam per teſtamentum. Tertiò, quod teſtamentum poſſet condere non dumtaxat in filios, ſed etiam in extraneos. Quartò, quod poſſet vel in ſuos vel in extraneos legare aut donare etiam omnem ſubſtantiam, ac nihil relinquere Monaſterio. Quintò, quod Imperator Juſtinianus hæc omnia mutaverit. Etenim ſtatuit, quod profeſſio omnem de qua profeſſurus non diſpoſuit, ſubſtantiam transferat in plenam Monaſterii proprietatem, ac profeſſum omni dominio exuat, ideoque & incapacem reddat ad quovis modo aut via de ipſa diſponendum. Sextò, quod iſta, uti & quævis alia Imperatoris Lex ſolis futuris figat modum, non præteritis. His nullum inferat, intulerit, aut illatura ſit præjudicium. Et hinc uſque ad iſtam legem profeſſi poterant iſta omnia. De tota ſubſtantia diſponere etiam in extraneos. Etiam in proles aut cœlibes. Hoc evincunt bis repetita verba: *Et maximè filiis exiſtentibus.* His præſertim Juſtinianus noluit præjudicare.

Eandem gratiam Juſtinianus poſtmodò ampliavit atque extendit in Novella lege ad Petrum Magiſtrum Officiorum: *Si qua mulier aut vir Monaſticam elegerit vitam, & intraverit Monaſterium,* Cap. 38. *filiis non extantibus, Monaſterio quod ingreditur, res ejus competere jubemus. Si verò talis perſona filios habeat, & non antequam intret Monaſterium de ſuis rebus fecerit diſpoſitionem, & legitimam partem filiis deputaverit, etiam ſic liceat ei poſtquam Monaſterium ingreditur, ſuam facultatem in proprios dividere filios, ita tamen ut nulli filiorum ſuorum minuat legitimam partem: quam verò non dederit filiis partem, Monaſterio competat. Si verò omnem ſubſtantiam inter filios dividere voluerit, propria perſona filiis connumerata, unam ſibi partem omnibus modis retineat, quæ debeat juri Monaſterii competere. Si verò in Monaſterio degens moriatur, antequam inter filios ſuos proprias diſtribuat res, legitimam partem filii percipiant. Reliqua verò ſubſtantiæ pars Monaſterio competat.* Quidam conjugati, dum converterentur, omnem ſubſtantiam ſuam inferebant Monaſterio. Etiam excluſis filiis. Hoc Imperatori Juſtiniano, ac præſertim Epiſcopis, ex quorum adſeſſu & judicio ille condidit hujuſmodi leges, viſum eſt devium. Et jure merito. Hinc adjecta ſunt plura. Primò, ut tales Parentes, qui tamen antea legitimè non diſpoſuiſſent, etiam poſt profeſſionem poſſent diſponere in filios. Secundò, quod diſponere poſſent in ſolos filios. Tertiò, quod illis omnibus & ſingulis obſtringerentur præſtare legitimam. Quartò, quod ipſis poſſent relinquere omnem ſuam ſubſtantiam. Quintò, quod tunc non poſſent penitùs exclu-

excludere Monaſterium, ſed obligarentur ipſum adjungere in numerum filiorum, atque ita & ipſi relinquere legitimam. Sextò, quod nolentibus diſponere, ideoque inteſtatis filii ſuccederent in ſolam legitimam. Reliqua manerent Monaſterio. Denumerando in filiorum ſortem Monaſterio regulam frequenter probat S. Auguſtinus. Omnibus opulentis fidelibus ſuadet, ut in ſuo teſtamento iſtud ſemper præſtent Eccleſiæ aut pauperibus.

Ex huc uſque dictis naſcitur quæſtio, ex quo fundamento laudatus Auguſtinus de ſuo ſupra memorato Presbytero Januario declamarit ad ſuum populum: *Ecce, quomodo vivimus. Nulli licet in ſocietate noſtra habere aliquid proprium. Sed fortè aliqui habent: Nulli licet. Si qui habent, faciunt quod non licet. Benè autem ſentio de fratribus meis: & benè ſemper credens, ab hac inquiſitione diſſimulavi. Quia & iſta quærere, quaſi malè ſentire videbatur. Noveram enim, & novi omnes, qui mecum viverent, noſſe Propoſitum noſtrum: noſſe legem vitæ noſtræ. Venit etiam ad nos Presbyter Januarius, qui videbatur ſua honeſtè erogando quaſi conſumpſiſſe. Sed non conſumpſit. Remanſit illi quædam pars pecuniæ, id eſt, argentum, quod diceret eſſe filiæ ſuæ. Filia ipſius, Deo propitio, in Monaſterio fœminarum, & bonæ ſpei eſt. Et quia infra annos erat, & de ſua pecunia nihil facere poterat, factum eſt ut ipſum argentum quaſi puellæ ſervaretur ut cum ad legitimos annos veniret, faceret indè quod Virginem* CHRISTI *deceret, quando optimè jam facere poſſet. Dum hæc expectantur, cœpit ille morti propinquare, qui diu tanquam de ſuo vivens, quia ipſius erat, non filiæ, teſtamentum fecit. Teſtamentum, inquam fecit Presbyter, ſocius noſter, nobiſcum manens, & de Eccleſiæ vivens, communem vitam profitens, teſtamentum fecit. Hæredem inſtituit. O dolor iſtius ſocietatis! Sed Eccleſiam ſcripſit hæredem. Nolo munera iſta: non amo amaritudinis fructum. Ego illum Deo quærebam, ſocietatem profeſſus erat, hanc teneret, nihil haberet, teſtamentum non faceret.* S. Auguſtinus hocce teſtamentum in utroque iſto ſermone conſtanter ac aſſiduè affirmat fuiſſe ſacrilegum ac ſceleratum, atque ita palam contradicit Imperat. Juſtiniano.

Reſpondeo hos ſermones eſſe ſuperiori ejus ad S. Alipium Epiſtola longè poſteriores. Iſta ſtatim poſt Carthaginenſem, quinti ſæculi anno undecimo factam, collationem ſcripta eſt, hi dicti ſunt paucis annis ante optimi Patris mortem. Lucet ex fine primi ſermonis: *Ego, ſicut videtis, per ætatem jam ſenui, ſed per infirmitatem corporis olim ſenex fui.* Etiam in ſecundo ſermone dicit: *Homo ſum ſenex.* Et iterum: *Non decet hos canos.* Dico, *Paucis annis ante mortem.* Ad minùs quinque. Etenim hoc tempore Eradius, quem S. Auguſtinus ſibi poſtmodò creavit Coadjutorem & ſucceſſorem, erat adhuc Diaconus. Lucet ex ſecundo ſermone. Aſt verò ad duodecimum ſecundi Theodoſii, & ſecundum tertii Valentiniani Conſulatum, id eſt, ad iſtius ſæculi annum vigeſimum ſextum, quo facta eſt iſta electio, idem Eradius erat junior Hipponenſium Presbyterorum. Porrò Auguſtinus è vivis abiit anno iſtius ſæculi trigeſimo. Inter iſtam Epiſtolam ac hoſce ſermones medio tempore conceptum ſuum, quem ad præcidendas de Profeſſorum ſubſtantia lites S. Alipio propoſuerat, eſt executus, ac redegit in mores. Sanxit ut deinceps in ſuis, ſeu Clericorum ſeu Monachorum, Cœnobiis nemo profiteretur, niſi antea de ſua ſubſtantia diſpoſuiſſet. Sanxit omnium deinceps ſine diſpoſitione Profeſſurorum bona pleno jure ſpectare ad Monaſterium. Omnem Profeſſum voluit eſſe non ſolo uſu ac adminiſtratione, ſed etiam proprietate pauperem. Hinc dicit in primo ſermone: *Nemo me reprehendat, quia Januarii hæreditatem nolo ſuſcipiat Eccleſia. Primò, quia factum illius deteſtor. Deindè, quia Inſtitutum meum eſt.* Audi Inſtitutum: *Sanè etiam hoc noverit Charitas veſtra, dixiſſe me fratribus meis, qui mecum manent, ut quicumque habet aliquid, aut vendat & eroget, aut donet & commune illud faciat. Eccleſiam habet per quam Deus nos paſcit.* Et infra ſcribit: *ſi paratus eſt paſci à Deo per Eccleſiam ipſius, non habere debet aliquid proprium, ſed aut erogare pauperibus, aut in commune mittere, maneat mecum.* Et in ſecundo ſermone legi fecit per Lazarum Diaconum, & ipſemet legit Apoſtolica Acta, quę primæ Hieroſolymorum Eccleſiæ affirmant omnia fuiſſe communia, & adjunxit omnes ſuos obſtringi ad id, *quod iſta profeſſio, & iſta exigit lectio.* Et profeſſionem & lectionem prævaricatus fuerat Januarius: hinc ipſius, & cujuſcumque alterius ſui Clerici teſtamentum Auguſtinus cenſuit nefarium atque ſacrilegum. Hinc & de ipſo Auguſtino ſcribit Beatus Poſſidius: *Teſtamentum nullum fecit, quia undè faceret, pauper* CHRISTI *non habuit.* Quia nempè primus ipſe omnium iſtam profeſſionem emiſerat. Proindè iſta non fuit tunc omnium Eccleſiarum lex, ſed ſingulare Inſtitutum S. Auguſtini.

Eadem ſingularis forma tunc viguit etiam in aliis Monaſteriis. Etenim de univerſæ Ægypti ac Thebaidos Cœnobiis in ſecundo Monaſticarum Inſtitutionum libro Joannes Caſſianus: *Non quiſquam conventiculo Fratrum, ſed ne ſibi quidem ipſi* Cap. 3 *præeſſe conceditur, priuſquam non ſolùm univerſis facultatibus ſuis reddatur extraneus, ſed ne ſui quidem ipſius ſe eſſe dominum, vel poteſtatem habere cognoſcat.* Uti apud nobiles, quæ ſolemne Caſtitatis votum non emittunt, Belgarum Canonicas nulla niſi emiſſo iſtiuſmodi voto poteſt evehi in Abbatiſſam, ita apud iſtos Monachos nemo, niſi facta ſui plena expropriatione poterat promoveri in Præfectum. S. Auguſtinus hanc legem extendit ad omnes ſuos & Clericos & Monachos. Hinc ipſorum nullus condere teſtamentum poterat, aut quovis modo diſponere, & ex his lucet eximia S. Auguſtini ſanctimonia. Etenim omnia Januarii Presbyteri bona ſpectabant ad Eccleſiæ Monaſterium, ideoque & iſta ejus hæreditas. Auguſtinus iſtam iniquitatis Mammonam fuit averſatus, & projecit. Magnus Gregorius ſimiles ſordes juſſit cum proprietario Monacho ſepeliri.

Attamen S. Auguſtinus admiſit quaſdam exceptiones. Hæc eſt prima: *Sunt qui de qualicumque ſua paupertate, quod ſtatuerant, nondum fecerunt. Hi ſunt Valens Diaconus, & Nepos meus Patricius Subdiaconus. Matris ejus vita impediebat, quia indè vivebat. Exſpectabatur in illo etiam legitimæ ætatis acceſſus ut quod faceret, firmiſſimè faceret. Nondum autem fecit, quia ipſos agellos habet cum Fratre ſuo communes, & ſub indiviſo eos poſſidet.* Hic ſunt tres exceptiones: Matris uſus-fructus,

minor

minor ætas, ac bonorum indiviſio. Primam Auguſtinus exponit: *Nepos meus impediebatur aliquid de agellis ſuis agere invita Uſufructuaria, Matre ſua, quæ hoc anno defuncta eſt.* Et adjungit. *Inter ipſum & Sororem ejus ſunt quædam cauſæ, in* CHRISTI *adjutorio cito finiendæ, ut & ipſe faciat, quod Dei ſervum decet.* Hæc eſt quarta exceptio. Auguſtinus adducit & quaſdam alias. Ex hiſce fontibus Imperator Juſtinianus ſuas hauſit laudatas leges, laudatque ipſarum moderamina. Ex his item vides inter utriuſque ſcripta nullam intercedere antilogiam.

Omittere nolim & aliam Juſtiniani de hac re Legem, ſcriptam ad Joannem Prætorio Præfectum: *Ad hæc ſancimus, ſive vir ad ſolitariam vitam venire voluerit, ſive mulier viro relicto ad exercitationem Monaſticam venerit, ne hoc damni cauſam præbeat, ſed ut ſua omnimodò recipiat, ita ut liceat uxori & dotem recipere ſuam, & propter nuptias donationem ei, qui cum ipſa cohabitaverat, & quod indè venit lucrum, non ſecundùm eam, quæ per repudium fit, disjunctionem vindicare aut manere apud eum, qui non divertit, ſed ſecundùm, quod in caſu mortis factum eſt pactum, qua ſi videatur is, qui divertit à communi alterius convictu, mortuus eſſe in alterius contubernio, cum cohabitanti ſit omnino inutilis. Quidquid autem in dotalibus inſtrumentis receptum fuerit ex pactis in caſum mortis, id debitum intelligatur. Non audente muliere ante anni lapſum in aliud reſpicere Matrimonium, propter generationis aut ſeminis incertitudinem.* In ſæculo relictam non cogit more latino ad ſimiliter ingrediendum Monaſterium, ſed permittit reſpicere ad novas nuptias. Quæ licentia dudum viguit etiam in Gallicana Eccleſia. Exſtat lex in primò libro Codicis. Et ex ipſa diſcimus cauſam,
Titul. 3. cap. 53. ob quam Romanæ leges Viduæ ante expletum annum non permittant novum Matrimonium.

Eadem de re Juſtinianus ſanxit in Novella
Cap. 39. & 40. Lege ad Petrum Officiorum Magiſtrum: *Sponſalibus ſecundùm leges factis inter aliquos, ſive Sponſus Monaſterium ingrediatur, recipiat quæ pro Sponſalibus arrharum nomine ſunt data; ſive Monaſticam vitam elegerit, illa ſolummodò reddat, quæ ſimiliter arrharum nomine accepit. Pœna utrique parti concedenda. Si verò conſtante adhuc matrimonio, aut vir ſolus, aut uxor ſola intraverit Monaſterium, ſolvatur matrimonium. Et citra repudium. Poſtquam tamen perſona pergens ad Monaſterium ſcema perceperit. Et ſi quidem vir elegerit Monaſticam vitam, reſtituat priùs mulieri dotem: & ſi quid aliud ab ea receperit: & ſuper hoc ex nuptiali donatione tantam partem, quanta ex morte viri competebat mulieri ſecundùm pactum dotalibus inſtrumentis inſertum. Si verò mulier fuerit Monaſterium ingreſſa, ſimili modo vir retineat nuptialem donationem: & caſum dotis ex morte mulieris placitum. Reliquum verò dotis mulieri reſtitui præcipimus, & ſi quid aliud ex rebus mulieris apud eum inveniatur. Ambobus autem Monaſticam vitam eligentibus, jubemus vacantibus dotalibus Placitis, virum retinere donationem ante-nuptialem, & mulierem propriam accipere dotem, & quidquid aliud viro dediſſe probatur: ut unuſquiſque citra damnum ſuis fruatur rebus: niſi fortè ſponſus ſponſæ, aut ſponſa ſponſo, aut maritus uxori, aut uxor marito aliquid donare, aut cedere voluerit. Quoniam neque ex pactis nuptialibus viro aut mulieri lucrari aliquid conceditur.*

CAPUT IX.

Demonſtratur quod haſce Imperatoris Juſtiniani Leges non ſola Orientalis, ſed etiam cuncta Occidentalis, Romana præſertim, Eccleſia ſemper probaverit atque admiſerit.

Adductæ leges, licèt ſolius Juſtiniani nomen præferant, ſunt etiam Eccleſiaſtici Canones. Sunt avita Eccleſiarum diſciplina, per adſidentes iſti Principi Epiſcopos probata ac firmata, & per Auguſtam authoritatem admiſſa etiam in legis vigorem. Juxta eam omnis ſemper vixit Eccleſia. Etiam Occidentalis. Variis hoc in locis teſtatur ac profitetur magnus Papa Gregorius. Ad Candidum, Romani in Scauri Clivo apud S. Andream Monaſterii Abbatem, hæc ſcribit: *Quoniam inter te Candidum, Abbatem Monaſterii S. Andreæ Apoſtoli, poſiti in hac urbe Romana* Lib. 7.
in Clivo Scauri, agentem utilitates ejuſdem Monaſte- indict. 1.
rii, & Maurentium glorioſum Magiſtrum militiæ, Ep. 13.
cauſa ſucceſſionis hæreditatiſque Joannis, fratris conſanguinei prædicti viri, qui in ſupraſcripto Monaſterio converſus eſt ac defunctus, cum noſtro quoque conſenſu commodæ ſollicitæque tranſactionis pagina interveniente, deciſa eſt; denique quia cum fidei memorati glorioſiſſimi Magiſtri militiæ ſinceritas olim nobis veraciter nota ſit, & benè comperta, ut ſatisfactionem poſſit omninò ſufficere, etiam dato corporaliter Sacramento firmaret nihil ſe in fraude verſatum, aut aliquid occultaſſe, ſed omnia integrè prodidiſſe, idcircò hujus Decreti, Præceptique noſtri ſerie tranſactionem deciſionemque inter ſe & præfatum Maurentium glorioſum habitam, ratam habentes per omnia confirmamus, nec in totum partemve aliqua ratione convelli, ſed eam habere perpetuam decernimus firmitatem. Glorioſi Maurentii frater, in S. Andreæ Monaſterio profeſſus, ac defunctus, quædam bona apud fratrem reliquerat. Ea Candidus Abbas repetivit. Et Maurentius reddidit. Attamen expectationi non ſatisfecit. Hinc ſe corporali juramento purgavit. Et quia nec ſic explevit omnem Monaſterii ſpem, inita eſt tranſactio. Et ipſam Pontifex firmavit. Quæ omnia palam fundantur in adductis Juſtiniani Legibus, ac in ſuperiùs laudata regula Magni Baſilii. Etiam hęc ſanxit omnia defuncti Monachi bona ſpectare ad Cœnobium, & ab hæredibus nihil poſſe occultari.

Idem ſanctus Gregorius primo ſeptimi ſæculi, duodecimo ſui Pontificatus anno celebravit numeroſam Synodum, cui Probus Abbas obtulit has preces: *Ea quæ nunc Beatitudini Veſtræ in-* Lib. 9.
timare deſidero, olim Domino meo benè comperta Ep. 22.
ſunt, veſtramque mihi conſcientiam teſtem eſſe ſcio quæ ſuggero. Quoniam dum ante hos annos ex laico ad religioſum migraſſem officium, diſpoſueram in cellula mea ſuper me ſolitarius habitare, ibique ipſis paucis diebus, qui ſuperſunt, vitam tranſigere. Propter quod nec aliquid de ſubſtantiola mea antè ordinavi ſive diſpoſui, ſciens tam ab inteſtato quàm ex teſtamento filium mihi poſſe ſuccedere. Quadam autem die dum inter alios ad obſequia Domini mei fuiſſem ingreſſus, ſubitò atque inopinatò introire in Monaſterium, atque ut onera Abbatis deberem ſuſcipere præcepiſtis. Statimque ſurgentes, non indulto ad deliberandum vel tractan-

 dum

dum mihi ſpatio, ad Monaſterium jam cum Monachis ambulare coactus ſum. Unde quia nihil antea, quod de ſubſtantiola mea occurrit, potui ordinare, idcircò lachrymabiliter ſupplico, ut conceſſa per Conſtitutionem veſtri Decreti licentia, fas mihi ſit de omnibus rebus meis voluntatem meam diſponere, quatenùs nec mihi obedientia mea officiat, nec filio pauperi poſſit eſſe damnoſa. Nam cunctis notum eſt, quia illos Legalis Sanctio quidquam de ſubſtantia ſua probibet, poſtquam Monaſterium ingreſſi fuerint, ordinare, quibus diſponendarum rerum ſuarum ſuppetit ante licentia, non autem eos quos adhuc quod nunquam tractaverant, Præpoſitorum ſuorum parere cogit inſtantia. Quia ſicut Legis voluntas hoc ex deliberatione facientibus contradicit, ita eis qui compelluntur, majori providentia ſuccurrit.

Hæ preces palam fundantur in laudatis Juſtiniani Legibus, & nos docent varia. Primò, quod ſolitarium extra Cœnobia Monachatum profeſſi retineant plenam & proprietatem & adminiſtrationem ſuæ ſubſtantiæ. Secundò, quod poſſint condere teſtamentum. Tertiò, quod ipſis inteſtatis neque Eccleſia, neque quodvis Cœnobium ſuccedat, ſed filii, aut alii ſui hæredes. Quartò, quod laudatæ Leges de iſtis nihil diſponant. Et hinc intellige laudati Gregorii Reſcriptum ad Petrum Subdiaconum, Rectorem Apoſtolici in Sicilia Patrimonii: *Fantinum Defenſorem Joannes Monachus quidam moriens in ſex uncias hæredem dimiſit. Cui hoc quidem quod dimiſſum eſt trade, ſed conteſtare eum, ut hoc facere ulterius non præſumat. Sed pro labore ſuo ſtatue quid accipiat, ut ei vacuus labor ſuus eſſe non debeat, & hoc meminerit, ut qui Eccleſiæ ſtipendiis ſubſiſtit, ad lucra propria non anbelet.* Reſcriptum agit de ſolitario Monacho. Et Romanæ Eccleſiæ Defenſoribus præſcribit, ne ab iſtiuſmodi venentur legata aut teſtamenta. Proindè Juſtiniani Leges ſanciunt ac diſponunt de ſolis Cœnobitis. Quintò diſcimus, quod Probus Abbas cenſuerit adversùm iſtas Leges dari locum exceptionis, diſpenſationis aut epykejæ. Diſpenſationis locum eſſe illis, qui per Romanum Pontificem eſſent abrepti, & quaſi detruſi in Cœnobium, & quidem in officium ac Sedem Abbatis. Præſertim ſi haberent filios. Etiam horum ſubſtantiam Probus admiſit ſpectare ad Cœnobium, addidit tamen eſſe dignos quibus aut deberetur, aut diſpenſatoriè impartiretur plena facultas teſtandi. Saltem in gratiam filiorum. Nec dubium eſt quin Probus hanc gratiam ab optimo Pontifice extra Synodum popoſcerit. Verùm erat implicata quæſtio. Etenim circa iſtam facti ſpeciem Juſtinianus nihil ſanxerat. Hinc ſibi ſoli non fidens Pontifex, quæſtionem retulit ad Synodum. Hic Probus videtur fuiſſe ſucceſſor Candidi. Etenim fuit Abbas Urbici ad Sanctum Andream Monaſterii, quod Gregorius appellat ſuum, utpote à ſe erectum & fundatum in propria domo. Ejus item precibus Pontifex plenè annuit. Et adduxit varias rationes. Quod nempè plenum vigorem haberent iſtæ Leges, ideoque ſine firmis fundamentis non poſſent diſpenſari. Synodus eſt integrè legenda.

Lib. 1. Ep. 42.

Hæc omnia Gregorius inſigniter confirmat in litteris ad Januarium Calaritanum Epiſcopum, Metropolitam Sardiniæ: *Quia ingredientibus Monaſterium convertendi gratia, ulteriùs nulla ſit teſtandi licentia, ſed res eorum ejuſdem Monaſterii juris fiant, aperta Legis definitione decretum eſt: quod cùm penè omnibus notum ſit, in magnam nos Gravinæ Abbatiſſæ Monaſterii Sanctorum Gravini & Luxorii, inſinuatio admirationem perduxit. Quæ Siricam Monaſterii ſui Abbatiſſam, poſtquam regendi ſuſcepit officium, condito teſtamento, legata quibuſdam aſſeruit reliquiſſe. Et cùm de Sanctitatis veſtræ ſolicitudine quæreremus, cur res Monaſterio competentes ab aliis pertulerit detineri communis filius Epiphanius, Archi-Presbyter veſter, præſens inventus reſpondit præmemoratam Abbatiſſam uſque ad diem obitus indui ſe Monachica veſte noluiſſe, ſed in veſtibus, quibus illius loci utuntur Prosbyteræ, permanſiſſe. Ad hæc replicabat prædicta Gravina hoc penè ex conſuetudine licuiſſe, adeò ut Abbatiſſam, quæ ante ſupradictam Siricam fuerat, talibus uſam fuiſſe veſtibus allegaret. Cùm ergo de qualitate veſtium nec nos mediocriter cœpiſſemus ambigere, neceſſarium viſum eſt nobis, tam cum Conſiliariis noſtris, quàm cum aliis hujus Civitatis doctis viris, quid eſſet agendum, de Lege tractare. Qui tractantes reſponderunt: poſtquam ſolemni more Abbatiſſa ab Epiſcopo ordinata eſt, & in Monaſterii regimine per annos plurimos uſque ad vitæ ſuæ tranſitum præfuit, veſtis qualitatem ad culpam fortè Epiſcopi reſpicere, qui eam ſic eſſe permiſerit, non tamen potuiſſe Monaſterio præjudicium irrogare, ſed res ipſius eidem loco, ex eo quo illuc ingreſſa & Abbatiſſa conſtituta eſt, manifeſto jure competere. Et ideò quia ex dimiſſis illicitè rebus Xenodochium poſſeſſionem aſſerit indebitè retinere, his vos hortamur affatibus, ut quia & Monaſterium & Xenodochium ipſum in veſtra eſt Civitate poſitum, omni cura ac ſtudio providere debeatis, quatenus ſi poſſeſſio ipſa ex nullo præcedenti contractu, ſed ex eo memoratæ Siricæ legato deſcendit, antedicto Monaſterio, poſtpoſito ſtrepitu vel excuſatione, reddatur. Si verò ex alio fortè dicitur obveniſſe contractu, ut Fraternitas veſtra inter partes cognita veritate, quod Legalis ſuaſerit ordo, definiat aut mutuo ſibi conſenſu arbitros eligant, qui eorum valeant allegationes diſcutere. A quibus quidquid fuerit ſtatutum ita veſtra proviſione ſervetur, ut nullum inter venerabilia loca jurgium remaneat, quæ magnoperè alterna pacis ſunt fovenda concordia. Alia igitur omnia, quæ ex teſtamento præfatæ Siricæ detinentur, quippè quod nullum eſſe legali ſanctione permittitur, neceſsè eſt ut juri Monaſterii, Fraternitatis veſtræ ſollicitudine, Sacerdotali per omnia ſtudio reparentur: quia Imperiali Conſtitutione apertè ſancitum eſt, ut ea quæ contra Leges fiunt, non ſolùm inutilia, ſed etiam pro infectis habenda ſint.* Notanda ſunt verba: *Aperta legis definitione decretum eſt. Quid eſſet agendum, de Lege tractare. Quid legalis ſuaſerit ordo, definiat. Legali ſanctione permittitur. Imperiali Conſtitutione apertè ſancitum eſt.* Altè clamant laudatas Leges tunc fuiſſe ſolemniſſimam Latinæ Eccleſiæ Regulam.

Lib. 7. indict. 2. Ep. 7.

Trajanus in Valeria Provincia, ac in fundato per ſuum patrem Cœnobio Monachus & Abbas, à Paganis ac Barbaris Longobardis fuit ejectus cum ſuis Fratribus, ac fugit ad Melitenſes. Et varia Monaſterii ſecum abſtulit. Tandem aſſumptus fuit in iſtius Inſulæ Epiſcopum, atque

ita

ita omnia iſta retinuit. Licere ſibi credidit ex duplici capite. Primò, quòd iſta ſervaſſet à rapina Barbarorum. Deindè, quòd ejus Parens fundaſſet Monaſterium. Aſt iſtud poſtmodò liberatum à Barbaris, ac reſtitutum interceſſit. Hinc Gregorius ad Romanum Siciliæ Defenſorem reſcripſit inter cætera: *Sed & hoc quod Trajanus de Monaſterio illo, in quo converſus eſt, quod in Provincia Valeria in poſſeſſione juris ſui patrem ejus manifeſtum eſt conſtruxiſſe, pellente hoſtilitate, decedens abſtulit, ſecumque detulit, ſine aliqua dubietate ei reddendum eſt. Quia alterius acquiſitionis jus efficit quod ſemel Monaſterii fuerit dominio ſociatum.* Hæc eſt ipſa facti ſpecies, de qua olim diſceptarunt ſanctus Auguſtinus ac ſanctus Alipius: nempè an Monachi ad Epiſcopatum aut Clericatum promoti bona debeant aut poſſint cum ipſo migrare ex Monaſterio ad Eccleſiam? Et magnus Gregorius ſenſit cum ſancto Alipio. Ob Leges Juſtiniani. Ex iiſdem principiis noſtri Ordinis Conſtitutiones mandant, ut ad Epiſcopatum aſſumptus frater nihil ſecum auferat, niſi unicum habitum: & ut de ejus uſui conceſſa ſupellectile diſponatur per Conventus Priorem, uti conſuevit diſponi de ſupellectile Fratrum defunctorum.

Lib. 8. Ep. 1.

Inſigne Reſcriptum Gregorius tranſmiſit etiam ad Adeodatum Monachum: *Quia priuſquam in Monaſterio Sancti Adriani, ubi es converſus, intrares, rerumque tuarum illic donationem emitteres, domos & hortos intra Civitatem, ſeu terras ſationales, vel vineas in fundo fulloniaco, vel ex aliquibus mancipiis tuis, quibus antè conceſſa à te libertas eſt, verbo largitus es, ipſa quoque donatio, licèt poſſit jure ſubſiſtere, præcipuè in hoc quod ab illis tribuitur, qui cum pompis ſuis ſæculum relinquentes, ad Dei ſe eligunt conferre ſervitium, tamen ne quid futurum tempus oblivionis nubilo huic derogare quidquam valeat largitati, Scripturæ hoc deſideras tradere monimentis. Quod ut queat robuſtum exiſtere, à nobis tibi poſcis dare licentiam. Idcircò hujus Præcepti noſtri pagina liberam tibi hoc faciendi concedimus facultatem, quatenùs dum omnia à te fuerint diligenter expreſſa, & deſignatione tua noverint eſſe ſuum, quod cunctis modò commune eſt, & ipſi ſine contentione donata poſſideant, & voluntas tua, quid ad quem pertinere voluerit, eſſe non poſſit ambigua. Quidquid enim hujuſmodi Scriptura interveniente feceris, firmum ſtabileque, & ex rei ipſius veritate, & hac noſtra authoritate, non dubites. Quippè qui non novum aliquid facere, quod Lege eſt vetitum, ſed dudum factum videns exprimere, & ſalubriter, amputandi cauſa litigii, litterarum memoriæ ſervanda reponere.* Profeſſurus Adeodatus varia donaverat variis: omnia ſolo verbo, citra ſolemnem Scripturam. Hinc poſt ejus mortem naſci lites potuerant: Monaſterium potuiſſet omnia poſtulare ac invadere. Hinc diſpoſitionis ſuæ in ſolemnem Scripturam redigendæ facultatem popoſcit Adeodatus, & Gregorius donavit. Notanda ſunt verba: *Quod lege eſt vetitum*: edicunt duo. Primò, quòd hoc Apoſtolicum Reſcriptum fundetur in laudatis Juſtiniani legibus. Secundò, quòd Romana Eccleſia tunc iſtas Leges veneraretur ut rigidiſſimos Canones, ideoque in ipſis non diſpenſaret.

Huc item ſpectant duo Articuli in Gregorii Reſcripto ad Petrum Subdiaconum, Apoſtolici in Sicilia patrimonii Rectorem: *De lapſis Sacerdotibus vel Levitis, vel quolibet ex Clero, obſervare te volumus, ut in rebus eorum nulla contaminatione miſcearis, ſed pauperrima regularia Monaſteria require, quæ ſecundùm Deum vivere ſciuntur, & in iiſdem Monaſteriis ad pœnitentiam lapſos trade, ut res lapſorum in eodem loco proficiant in quo agere pœnitentiam traduntur, quatenus ipſi ex rebus illorum ſubſidium habeant, qui de correptione eorum ſubſidium gerunt. Si verò Parentes habent, res eorum legitimis Parentibus dentur, ita tamen ut eorum ſtipendium, qui in pœnitentiam dati fuerint, ſufficienter debeat procurari. Si qui verò ex familia Eccleſiaſtica Sacerdotes, vel Levitæ, vel Monachi, vel Clerici, vel quilibet alii lapſi fuerint, dari eos in pœnitentiam volumus, ſed res eorum Eccleſiaſtico juri non ſubſtrahi. Ad uſum tamen ſuum accipient; undè ad pœnitentiam ſubſiſtant. Ne ſi nudentur, locis in quibus dati fuerint, oneroſi ſint. Si qui Parentes in poſſeſſione habent, ipſis res eorum tradendæ ſunt, ut in ipſis Jura Eccleſiæ conſerventur.* Et infrà: *Donationem Ancillæ Dei, quæ lapſa eſt, & in Monaſterio data, omni poſtpoſita tarditate reſtitue, quatenùs ipſe locus rerum ejus ſtipendia habeat, qui ejus ſollicitudinis labores portat. Sed & quidquid ab aliis ex ejus ſubſtantia tenetur, recollige, & Monaſterio præfato trade.* Gregorius etiam hæc reſcripſit ex Juſtiniani Legibus, quæ à Gratiani Auguſti Lege ſancitam degradati Epiſcopi aut Clerici ad centum à ſua Civitate milliaria relegationem mutarunt in perpetuam clauſuram ac pœnitentiam in Monaſterio. Et reſcribit ac docet varia. Primò, quòd quidam Romanæ Eccleſiæ Defenſores ſimilium Epiſcoporum & Clericorum bona invaderent, tanquam Apoſtolicæ Sedi debita ſpolia. Secundò, quòd magnus Gregorius, iſtam praxim improbarit ac proſcripſerit. Tertiò, quòd iſtiuſmodi Epiſcopos & Clericos juſſerit pauperibus & Regularis diſciplinæ tenacibus Monaſteriis tradi in pœnitentiam. Quartò, quòd omnia iſtorum bona voluerit ſpectare ad hocce Monaſterium. Quintò, quòd tamen voluerit præferri parentes: utique ſuos hæredes. Sextò, quòd hoc etiam caſu iſtorum Epiſcoporum & Clericorum bona, durante ipſorum vita, cederent ad uſum dicti Monaſterii. Septimò, quòd hoc obtinere debuerit etiam in Epiſcopis & Clericis promotis ex Eccleſiarum familia. Octavò, quòd hoc locum habuerit in promotis ex ſimili familia Monachis.

Lib. 1. Ep. 42.

At verò aliud ſtatuit de lapſa Ancilla Dei. Omnia ipſius bona mandat tradi Monaſterio, non dumtaxat ad vitalitium uſum, ſed in perpetuam proprietatem. Hinc quæſtio: quod ſit fundamentum hujus diſcriminis? Reſpondeo agi de Sacra extra Cœnobium Virgine, quæ fuit Monaſterio tradita non dumtaxat ad pœnitentiam ſed inſuper ad profitendam Monaſticam vitam. Videtur quod ex propria ejus electione. Et ante profeſſionem ipſa dederat quædam Monaſterio. Hinc Pontifex mandat, ut & hæc, & quævis

alia eidem Monaſterio tradantur. Iſta ob factam donationem, cætera ob factam profeſſionem. Ex quo vides Regulam, quæ lapſis Epiſcopis aut Clericis interdixit ſuæ ſubſtantiæ alienationem, non obtinuiſſe reſpectu iſtius, in quo pœnitendum erat, Monaſterii. Etiam vides, de qualibus Monachis fuerit ſuprà locutus Pontifex. Locutus eſt de Solitariis extra Cœnobium. Hi enim ſoli tunc habebant propriam ſubſtantiam. Hinc diſcimus & alia duo. Primò, quòd tunc Eccleſiæ ſuis mancipiis facultatem ac libertatem darent non dumtaxat ad intranda Cœnobia, ſed etiam ad ducendam vitam ſolitariam. Secundò, quòd hæc libertas habuerit adnexum onus, ex quo omnia per ipſos acquirenda poſtmodò devolverentur ad Eccleſiam. Magnus Gregorius permiſit in acquiſitam per hujuſmodi Monachos, dum ob lapſum detruſi in Cœnobio morerentur, ſubſtantiam præferri parentes ante Eccleſiam. Et adjungit cauſam: ut in ipſis jura Eccleſiæ conſerventur: hi parentes erant Eccleſiæ mancipia, ideoque quidquid acquirebant, acquirebant Eccleſiæ. Hæc ſtatim largiùs elucidabuntur.

CAPUT X.

Demonſtratur quòd omnis Eccleſia ſemper perrexerit laudatas Juſtiniani leges probare & obſervare.

IStas Leges Orientalis Eccleſia conſtanter perrexit probare atque admittere. Etenim ſeptima Synodus poſt damnatam pro Monaſterii ingreſſu Simoniam proſequitur: *Porrò quæ filiis à*
Can. 19. *parentibus dantur more dotis, vel ſi qua ex propriis rebus acquiſita offeruntur, profitentibus his qui ea offerunt Deo dicanda definimus, ſive perſeveraverint, ſive exierint, manere illa in Monaſterio ſecundum repromiſſionem ipſorum, niſi fuerit culpa Prælati.* Synodus ad Juſtiniani Legem addidit iſtud moderamen. Exiſtimo intelligendum non de apoſtatante ob Prælati culpam Monacho, ſed de transferente ſe ad aliud Monaſterium. Et tamen nec ita intellectum moderamen videtur umquam admiſſum in mores Eccleſiarum Orientalium. Eadem de re ſanxit in ſua Synodo Photius Patriarcha Conſtantinopolitanus: *Monachi nihil debent habere proprium, ſed omnia ipſorum Monaſterio adſcribi. Dicit enim Beatus Lucas de iis qui credunt in Chriſtum, & Monachorum inſtitutionem deſcribunt, quòd nemo quidquam eorum quæ aderant, proprium eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia. Et ideò iis, qui Monachi eſſe volunt, priùs datur facultas de ſuis rebus teſtandi ac diſponendi, & quibuſcumque velint perſonis, lege ſcilicet non prohibitis, ſua transmittendi. Poſtquam enim Monachi facti fuerint, omnium bonorum dominium Monaſterium habebit, & nullam de rebus propriis curam gerere, vel diſponere eis permiſſum eſt. Si quis autem deprehenſus fuerit poſſeſſionem aliquam, quæ Monaſterio non adſcripta fuerit, ſibi privatim attribuere, & acquirendarum poſſeſſionum cupiditati ſervire, ea quidem ab Epiſcopo ſeu Præfecto recipiatur, & in multorum præſentia vendita pauperibus & mendicis diſtribuatur.* Scio hanc Synodum, utpotè ſchiſmaticam & latrocinalem, eſſe nullius momenti: ex ipſa tamen diſcimus antiquam diſciplinam Orientalis Eccleſiæ. Quin & noſter Gratianus integrum ejus Canonem Decreto ſuo inſeruit. Præſentem Canonem Codici ſuo inſeruit etiam Conſtantinus Harmenopolus, atque ita teſtatur ipſum ſuo adhuc tempore vixiſſe in Græcorum moribus.

In jure Græco-Romano extat Codex cum hac epigraphe: *Delectus legum compendiarius, factus à Leone & Conſtantino, Sapientibus Auguſtis, ex Inſtitutionibus, & Digeſtis, & Codice, & Novellis Magni illius Juſtiniani Conſtitutionibus, atque etiam correctio in id quod æquius & melius eſt.* Et ſub Can. 8. 9.
nono titulo habentur hæc: *Monaſterium intraturus de omnibus rebus ſuis ante introitum diſponat. Quia Monaſterio dedicatus omnia ſua, tametſi id verbis expreſſum non fuerit, ſecum infert. Neque ampliùs ulla ratione exiſtit Dominus illorum. Monachus factus, qui liberos habet, poteſt etiam poſtquam factus eſt, facultates ſuas dividere filiis ſuis, reſervans ſibi unam partem, quæ & Monaſterio competit. Si verò inteſtatus diſceſſerit, tunc quidem liberi ejus ab inteſtato capient nimirum Falcidiam, & reliquum debetur Monaſterio.* Obligatur ſibi reſervare unam partem; Monaſterium computare in numerum filiorum. Etiam Conſtantinus Porphyro-genitus ſtatuit: *Si homicida motu proprio, vel ipſum in viam revocantium conſilio & approbatione, commiſſo priùs ſcelere depoſito, Monaſticam ad vitam tranſierit, tertiam bonorum ejus partem Monaſterium accipiet, reliquo triente uxori & liberis interfecti, ad exiguum calamitatis eorum ſolatium, reſervato. Quod ſi nulli ſint interfecti liberi, pars hæc tertia bonorum uxori & aſcendentibus ex æquo dividetur, &c.* Extat Reſcriptum in ſecundo libro Juris Græco-Romani. Et Michael Cerularius Patriarcha Conſtantinopolitanus hæc Fol. 111.
reſcripſit: *Sacerdos, qui noverit uxorem ſuam adulterio pollutam, ſi ipſam expulerit, à munere ſuo non arcetur; ſin receperit, Sacerdotium amittat. Dotis autem, quam adultera marito attulit, duo trientes pro nato utrique filio retinebuntur; reliquus ipſi conceditur, ei tribuendus Monaſterio, in quo tondebitur.* Extat Reſcriptum in quarto libro Fol. 263.
præfati Juris.

Eadem de re extat inſignis novella Lex Imperatoris Leonis Philoſophi, directa ad ejus Fratrem Stephanum, Patriarcham Conſtantinopolitanum. Confirmat hæc omnia, ita tamen ut adjiciat duas moderationes. Prima eſt de bonis Monacho poſt profeſſionem advenientibus, quæ ex Juſtiniani Legibus palam ſpectant ad Monaſterium: *Statuimus ut ſi quis, quo tempore Mona-* Lib. 5.
ſticam vitam ſuſcepit, Eccleſiæ quidquam conſecrarit, illi circa res poſtmodò comparatas liberum ratumque judicium ſit quomodocumque de illis ſtatuere velit; ſin nihil omninò ab initio in Monaſterium ſit allatum, tum ut bifariam ſubſtantia dividatur, ita ut una pars in beſſem, altera verò in trientem circumſcribatur, ac Monachus, quomodocumque ipſi viſum fuerit de beſſe teſtamento ſtatuat, triens autem applicetur Monaſterio. Altera moderatio eſt circa Monachos impuberes quibus per Leges non permittitur conditio Teſtamenti. Magnus Baſilius contra plurimarum Eccleſiarum, quæ

etiam infantes atque pueros permittebant offerri aut profiteri in Monaſteria, morem ſanxit neminem iſta oblatione aut profeſſione adſtringi, niſi poſt ætatis annum ſextum-decimum aut decimum-ſeptimum. Et ejus Canonem firmavit, ac ad omnem Orientem extendit Trullana Synodus. Verùm plures Epiſcopi atque Archi-mandritæ interceſſerunt. Hinc Imperator Leo permiſit profeſſionem fieri anno decimo, atque in alia ad fratrem Patriarcham directa Lege adjunxit. *Puer decennis, ne quomodò iſtiuſmodi vitam ineundi, ſic etiam de rebus ſuis teſtandi facultatem accipiat, ſed donec illud tempus, quo legitimam plenamque ad teſtandum ætas poteſtatem capit, advenerit, à diſponendis rebus inhibeatur. Quod ſi, ut ſunt res humanæ, antè illius temporis expletionem è vita exceſſerit, ſervi ejus omnes à ſervitute liberentur, reliqua verò bona bifariàm dividantur in beſſem & trientem, ac beſſem quidem Monaſterium auferat, triens autem defuncti cognatis detur. Quorum ſi nulli ſuppetunt, quò bes proceſſit, eò triens quoque abeat.* Verùm & hæ moderationes etiam à Græcis vix fuerunt admiſſæ.

In Commentario ad ſupra adductum Photianæ Synodi Canonem Theodorus Balſamon adducit inſigne ad Juſtiniani Leges additamentum: *Exorta eſt aliquando controverſia in judicio circa Monachi jura incorporalia, quæ ab eo ante tonſuram non fuerunt diſpenſata. Cum enim Monachus quidam pro mutuo aliquem in jus traxiſſet, quæſitum eſt, An Monachus poſſet agere? Et viſus eſt non eſſe admittendus. Cum autem Monaſterium ad Judicium veniſſet, & proponeret Jura ipſa tanquam ex Canone ad ſe pertinere, quod ante tonſuram de iis non diſpoſuerit, dicebant qui Reos defendebant, quod neque Monaſterium neque Monachi poſſent agere. Monachus enim, qui jam ut mortuus ne res quidem habet, ad litem movendam admitti non debet. Monaſterium verò, cui jus actionis incorporale ceſſum non eſt, actionem intendit cujus non eſt particeps. Meminerunt autem & Legis, quæ dicit: jus incorporale, ſi ceſſum non fuerit, non tranſit ad alterum. Et volebant rem in jus non eſſe trahendam, quod eo modo extincta fuerit actio. Hæc tamen dicentes non placuerunt. Statutum enim eſt, quod quoniam non ex Propoſito Monachi, qui habet jus incorporale, bona ejus ad Monaſterium tranſeunt, ſed à Legis authoritate, ritè etiam ſinè ceſſione ipſum ſibi actionem attribuet. Præterea dicebant nonnulli, quod hæc quidem locum habeant in Cœnobitis, non autem in Cellulariis Monaſteriis. Audiverunt autem eos non rectè dicere. Quoniam nulla eſt differentia Monachorum & Monaſteriorum ex Legibus & Canonibus.* Hoc poſterius eſt verum de Cellulariis intra Monaſterium: quales apud nos ſunt Monachi Carthuſienſes. Simplices ſolitarios Juſtinianus palam diſtinxit à quibuſvis Cœnobitis.

Quod Latina Eccleſia iſtas Juſtiniani Leges probare ac ſervare perrexerit etiam poſterioribus ſæculis, demonſtrant multa teſtimonia. Attamen cum quibuſdam moderationibus. Antiquæ
Lib. 4. tit. 2. cap. 12. Gothorum in Hiſpania Leges habent: *Clerici vel Monachi, ſive Sanctimoniales, qui uſque ad ſeptimum gradum non reliquerint hæredes, & ſic moriuntur, ut nihil de facultatibus ſuis ordinent, Eccleſia ſibi, cui deſervierint, eorum ſubſtantiam vindicabit.* In antiquis Longobardorum Legibus ſtatuit Rex Luitprandus: *Si qua mulier Religionis velamen induta fuerit, & Monaſterium intrare voluerit, ſi filios aut filias habuerit, in quorum mundio eſſe inventatur, cum tertia portione de propriis ſuis rebus intret in Monaſterio. Et poſt obitum ejus remaneat in ipſo Monaſterio. Si verò filios aut filias non habuerit, cum medio de rebus ſuis intret. Et poſt ejus deceſſum remaneat ipſa medietas in poteſtate Monaſterii.* Lib. 2. tit. 37. cap. 4. In filiorum aut filiarum mundio inveniri, eſt ipſos habere in ſua cura, arbitrio, poteſtate. Proindè fœmina filios emancipatos habens poterat ſecum deferre medietatem ſuæ ſubſtantiæ. Et magni Caroli ac Ludovici Pii Capitularia habent: *Si Monachus Monaſterium ſuum dimiſerit, omnia bona ipſius, & quæ in Monaſterium introduxit, & quæ non introduxit, dominio Monaſterii ſunt. Et ipſe officio Præſidis ſervire cogatur. Si Monachus laicus factus fuerit, honore & cingulo ſpolietur, & res ejus Monaſterio adjiciantur. Si quis incognitus in Monaſterium ingredi voluerit, ante triennium Monachi habitus ei non præſtetur. Si intra tres annos ſervus, aut colonus, aut libertus quæratur, domino ſuo reddatur cum omnibus quæ attulit, fide tamen accepta de impunitate. Si autem intra triennium requiſitus non fuerit, poſteà quæri non poterit, ſed tantum ea, quæ in Monaſterium adduxit, dominus ſervi accipiat.* Lib. 5. cap. 226. 228 C. 227. Quia nempè iſta ſunt Domini, ideoque ſequi non poſſunt ſervi perſonam. *Si quis rapuerit, vel ſollicitaverit vel corruperit religioſam fœminam, bona amborum Eccleſia vindicet, in qua talis mulier habitavit. Ipſi tamen capitali periculo ſubjiciantur. Quod ſi hæc mulier conſenſit, cum ſuis rebus Monaſticæ cautioni tradatur. Si verò liberos habet, pars legitima eis reſervetur. Quod ſi intra annum poſt cognitum tale ſcelus à religioſis locis non vendicetur, Comes loci illius hæc noſtro fiſco addicat.* C. 232. Eandem regulam habes in ſequenti libro. Et ſic ſonat: *Quod ſi mulier non conſenſit, cum ſuis rebus Monaſterii ditionibus tradatur.* Cap. 99. Et hæc lectio eſt omninò retinenda. Habetur & hæc Regula; *Quicumque Monachus vel Monacha in Monaſterium ſunt ingreſſi, nihil de rebus ſuis habeant poteſtatem faciendi, quamvis liberos habeant; ſed omnia eorum ſint Monaſterii, quæ eadem die juſtè poſſidebant, quando ingreſſi ſunt Monaſterium.* C. 108. Quæ omnia ſunt maniſeſtè deſumpta atque fundata ex Juſtiniani Legibus. C. 102. Etenim licèt Franci eas abjecerint, de eiſdem tamen in quarto ad Capitularia additamento ſcripſit Ludovicus Pius: *Lex Romana eſt omnium humanarum mater Legum.* Eaſdem ſuo adhuc tempore viguiſſe demonſtrat in litteris ad Robertum Rotho-magenſem Archi-Epiſcopum Sanctus Fulbertus Epiſcopus Carnutenſis. Etenim mulieri, quæ volebat intrare Cœnobium, juſſit reddi dotem, quò poſſet in Monaſterium recipi. Et ejus marito fecit facultatem tranſeundi ad novum conjugium. Iſtæ Leges, non minus quàm magni Gregorii Reſcripta etiamnum vivunt per omnem Eccleſiam. Demptis tamen quibuſdam articulis, quos idem Gregorius hinc indè correxit.

CAPUT XI.

An Monaſticam vitam poſeſſuri ſubſtantia non ſolummodò poſſit, ſed etiam debeat devolvi in Monaſterium.

REſpondeo hic miſeri duas quæſtiones. Prima eſt. An filius-familias, parentes vivos habens, adeoque nihil adhuc poſſidens ſubſtantiæ, poſſit ſuo ad Legitimam juri renunciare, atque ita excludere & Monaſterium? Reſpondeo non poſſe. Etenim Juſtinianus ſuo Codici ad titulum de Tranſactionibus inſeruit hanc Le-
Lib. 2. tit. 4. cap. 8. gem Imperatoris Gordiani: *De alimentis præteritis ſi quæſtio deferatur, tranſigi poteſt; de futuris autem ſine Prætore ſeu Præſide interpoſita tranſactio nulla authoritate juris cenſetur.* Qui tranſigit, aliquid accipit: Proindè ſi de futuris alimentis non poſſit tranſigi, longè minùs ipſa poſſunt renuntiari, aut donari. Quod ipſum locum habet in Legitima. Etenim ipſa non eſt aliud, quàm alimenta. Et hinc in quarta Lege ad titulum de Collationibus ſanxit Imperator Alexander: *Pa-*
Lib. 6. tit. 20. *ctum dotali Inſtrumento comprehenſum, ut contenta dote, quæ in matrimonio collocabatur, nullum ad bona paterna regreſſum haberet, Juris authoritate improbatur, nec inteſtato Patri ſuccedere filia ea ratione prohibetur. Dotem ſanè, quam accepit, fratribus qui in poteſtate manſerunt, conferre debet.* Dionyſius Gothofredus apponit hunc Commentarium: *Pactum ut filia contenta ſit dote, cœteriſque bonis renuntiet, Jure Civili non valet, niſi fortè Dos data Legitimæ portioni ſatis ſit ac ſufficiat.* Et inſcripta ad Julianum Prætorio-præfectum Lege, extante ſub titulo de Inofficioſo Teſtamento, ſanxit ipſe Imperator Juſtinianus: *Si*
Lib. 3. tit. 28. cap. 35. *quis à Patre certas res vel pecunias accepiſſet, & pactus fuiſſet, quatenus de inofficioſo querela adverſus Teſtamentum paternum minimè ab eo moveretur, & poſt Patris obitum filius, cognito paterno Teſtamento, non agnoverit ejus judicium, ſed oppugnandum putaverit, vetere jurgio exploſo, hujuſmodi pacto filium minimè gravari, ſecundùm Papiniani Reſponſum, meritis magis filios ad Patrum obſequia provocandos, quam pactionibus adſtringendos.* Adeò fœda & per omnes Leges damnata eſt hæc renuntiatio, ut nullo, nequidem dotali, pacto poſſit firmari. Quare gratuita eſt longè abſurdior, longè magis caſſa atque damnata. Præſertim ſi fiat ad excludendum Monaſterium, hac in parte tantopere Privilegiatum per ipſas Leges Juſtiniani.

Objici poſſit Bonifacii VIII. Conſtitutio ad titulum de Pactis: *Quamvis pactum Patri factum*
Cap. 2. *à filia, dum nuptui tradebatur, ut dote contenta nullum ad bona paterna regreſſum haberet, improbet Lex Civilis, ſi tamen juramento, nec vi nec dolo præſtito, firmatum fuerit ab eadem, omninò ſervari debebit, cum non vergat in ſalutis diſpendium, nec redundet in alterius detrimentum.* Reſpondeo hæc noſtræ Aſſertioni non obeſſe, ſed plurimùm favere. Etenim Pontifex Civiles Leges non circumducit, nec iſtud pactum validat, ſed ſolum ipſi adjectum liberum juramentum, juxta ſuam Regulam: *Non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum Juramentum.* Ex contrario ſenſu concludit, omne, quod bonis moribus non adverſatur, obligare. Audienda eſt gloſſa: *Nota primò, quod quis non poteſt renuntiare futuræ ſucceſſioni. Nota ultimò, quod filia non poteſt cum patre paciſci, ut ſit contenta ſola dote ſibi data, ut renuntiet aliis bonis Patris. Nota inſuper, quod Juramentum præſtitum ſuper tali pacto non eſt illicitum, ideoque eſt ſervandum. Et ſciendum ſecundum Archidiaconum, quod oportet ponderari verbum*, omninò, *hic poſitum. Nam excludit diſpenſationem, ita quod filia non poteſt habere relaxationem juramenti ab Epiſcopo.* Gloſſa rectè diſtinguit inter gratuitam Legitimæ renuntiationem, ac inter renuntiationem ſub dotali pacto & onere: rectè affirmat Bonifacium ſancire de ſola poſteriori renuntiatione. Proindè prior, licet juramento confirmetur, manet vacua, vacuumque eſt iſtud juramentum. Eſt enim de re non licita: Quia de omnimoda abjectione alimentorum, quam nemo poſſit præſumere. An nullo caſu iſtud liceat, nolim diſquirere. Quidquid ſit, de tali juramento nihil ſanxit Bonifacius. Et ut iſtud, de quo ſanxit, juramentum ſtringat, debet fieri ſine metu & dolo, & citrà præjudicium tertii. Ad quæ verba rectè Gloſſator: *Poſſet ibi detrimentum reperiri filiis, vel viro, vel venientibus ab inteſtato, vel ſimilibus perſonis.* Proindè tale juramentum fieri nequit ſine conſenſu ſponſi. Quæ omnia per argumentum à matrimonio carnali ad ſpirituale, locum obtinent etiam in Religioſa Profeſſione. Et ſequuntur plura. Primò, quòd abſoluta ante profeſſionem facta legitimę ſucceſſionis renuntiatio ſit omnibus modis nulla. Secundò, quòd non firmetur juramento. Tertiò, quòd etiam ob conſtitutam Monaſterio dotem facta ſit irrita & vacua. Quartò, quòd tamen firmari poſſit per juramentum. Quintò, quòd iſtud juramentum fieri ac valere non poſſit in præjudicium tertii. Hoc eſt, ſine interventu & conſenſu Monaſterii. Archidiaconi opinio, aſſerens iſtud juramentum non poſſe relaxari per Epiſcopum, eſt valdè ambigua. Eſt enim implexa quæſtio, An irritata per Leges pacta ratificentur atque firmentur per adjectum Sacramentum? Certè magni Doctores cenſent ſolum juramentum valere, ideoque jurantem ſola religione conſtringi, non juſtitia. Et hæc ſententia eſt longè verior. Ipſa inſuper cenſet talia juramenta poſſe relaxari per Epiſcopos.

Secunda quæſtio eſt, an emancipatus, adultus, ac propria bona habens poſſit ante profeſſionem condere tale teſtamentum, aut tales facere donationes, ut penitùs excludat Monaſterium? Partem affirmativam videtur ſanxiſſe Imperator Juſtinianus. Etenim in ſcripta ad Epiphanium Patriarcham Novella lege profeſſuris permittit liberrimam diſponendi poteſtatem. Ad aliud non adſtringit, quàm ut propriis filiis relinquant Legitimam, & Uxori reſtituant dotem. Et in ſcripta ad Joannem Orientalis Præto- Lib. 5.
rii Præfectum lege ſimilem facultatem facit cun- cap. 5.
ctis ante priorem Legem profeſſis: Ipſos non ad- Lib. 76.
ſtringit ad quidquam relinquendum Monaſterio. Ad quæſtionem tamen reſpondeo negativè. Etenim

nim in ſcripta ad Petrum Officiorum Magiſtrum Lege ſancit de illis, qui nullo in filios condito
L. 123. cap. 38. Teſtamento fuerant profeſſi: *Si omnem ſubſtantiam inter filios dividere voluerit, propria ſua perſona filiis connumerata, unam ſibi partem omnibus modis retineat, quæ debeat juri Monaſterii competere*. Hæc Lex iſtiuſmodi profeſſis non injicit novum vinculum, ſed impartit novum privilegium: eis concedit, ut etiam poſt profeſſionem poſſint ſua bona diſponere in filios. Verùm ſub onere, quo cogantur Monaſterium aſſumere in numerum & ſortem filiorum. Proindè iſtud onus etiam ante profeſſionem diſponentibus inerat. A prioribus legibus, licet non expreſſum, fuit omninò ſuppoſitum. Quis enim idoneus Monaſterium, in quo & vivere & mori diſponat, à ſua ſubſtantia penitùs excludat? Hac de re certus Juſtinianus nihil hic ſanciendum duxit: ſanciendum ſolummodò duxit, quid eſſet relinquendum aliis. Ejus veſtigia ſecutus eſt Imperator Leo Sapiens in Lege, qua profeſſos Monachos teſtari permiſit de bonis poſtmodò acquiſitis. Etiam permittit, ut non condito in filios teſtamento profeſſus poſſit id poſt profeſſionem
L. 5. facere, mandat ut ſemetipſum numeret in ſortem filiorum, & adjungit: *Quæ verò pars ad ipſum reſpicit, in ea teſtamenti factio deficiat. Quippe quæ integra ad Monaſterium pertineat*. Pergit de bonis poſt Profeſſionem acquiſitis: *Statuimus, ut ſi quis, quo tempore monaſticam vitam ſuſcepit, Eccleſiæ quidquam conſecraverit, illi circa res poſtmodò comparatas liberum ſit ratumque judicium, quomodocumque de illis ſtatuere velit. Sin nihil omninò ab initio in Monaſterium ſit illatum, tum bifariàm ſubſtantia dividatur, ita ut una pars in beſſem, altera verò in trientem circumſcribatur, ac Monachus, quomodocumque ipſi viſum fuerit, de beſſe teſtamento ſtatuat, triens autem applicetur Monaſterio*.

Ejuſdem ſententiæ fuit Imperator Conſtantinus Porphyro-genitus. Etenim in Lege, quà homicidarum pœnas mitigavit, ſtatuit hæc ſequentia. Primò, homicidam privat omni ſubſtantia, adeoque & omni facultate diſponendi. Deindè ejus innoxiæ uxori reddit dotem, donationem propter nuptias, & quævis iſtiuſmodi alia. Tertiò ejus innoxiis filiis donat trientem. Quartò beſſem donat uxori & filiis interfecti. Fiſcum penitùs excludit. Et adjungit: *Si homicida motu proprio, vel ipſum in viam revocantium conſilio & approbatione, commiſſo priùs ſcelere depoſito, monaſticam ad vitam tranſierit, tertiam bonorum ejus partem Monaſterium accipiat, reliquo triente uxori & liberis interfecti, ad exiguum calamitatis eorum ſolatium, reſervato*. Uxorem iſtam & filios ob Monaſterii jus excludit à triente. Quòd nempè ipſi ex cunctorum intrantium bonis triens, aut certè legitima debeatur. Et adulteram Presbyteri uxorem claudi in Monaſterio juſſit Patriarcha Conſtantinopolitanus Michael Cerularius, atque adjunxit: *Dotis, quam marito attulit, duo trientes pro filio retinebuntur, reliquus ipſi concedetur, ei tribuendus Monaſterio, in quo tondebitur*. Hæc omnia deſumpta ſunt ex Legibus Imperatoris Juſtiniani. Definiunt Monaſterio debitam portionem, quam illæ leges apertè non expreſſerunt. Et ſanè Monaſterium, dum quem ad profeſſionem admittit, unà admittit durum onus: ipſum perpetuò alimentandi, docendi, tolerandi. Si fiat cœcus, fatuus, ſcandaloſus, aut etiam apoſtata, ſit ad perpetuum onus Monaſterii. Quare ipſum ſine crudelitate excludi non poſſit à legitima.

Hæc omnia in ſuo ad quintam Imperatoris Juſtiniani Novellam Legem inſigniter elucidat & confirmat Jacobus Cujacius. Cœnobiticæ vitæ ſtatum ac profeſſionem exponit, atque proſequitur: *Tractemus, an verum ſit, quod Accurſius notat, Monachiſmum eſſe capitis minutionem. Equidem puto non eſſe. Quia nec civitatem, nec familiam adimit. Non omnis ſtatus mutatio eſt capitis minutio. Manumiſſio non eſt capitis minutio; Senatu-motio non eſt capitis minutio; Monachiſmus non eſt capitis minutio. Nam & jus legitimarum hæreditatum Monachi habent. Et ante hanc Novellam habuerunt bona propria, & teſtamenti factionem, quaſi Cives. Et irritum teſtamentum non fit Monachiſmo: quod tamen conſtat irritum fieri capitis minutione, etiam minima. Idque hæc Novella probat. Sed ſi ante Monachiſmum teſtamentum non fecerit, ex hac Novella non poteſt Monachus poſteà facere teſtamentum. Omnia enim, quæ ejus fuerant propria, tacito jure ad Monaſterium tranſeunt, excepta Falcidia debitæ ſucceſſionis, quæ liberis ſervatur. In quam tamen imputare oportet dotem, & donationem propter nuptias; ſecundùm jus commune. Excepta etiam uxoris dote, & lucro nuptiali ex caſu mortis. Atque ita caſus mortis ducitur ad caſum Monachiſmi. Et Monachiſmo ſolvitur matrimonium. Hodie ex Novella 123. Monachus teſtamentum facere poteſt inter liberos, virili portione Monaſterio relicta. Et ex quinta Leonis Novella de his, quæ poſt Monachiſmum acquiſivit, teſtamentum facere poteſt, vel in aſſem, ſi quid rerum ſuarum in ingreſſu Monaſterio contulerit, vel ſi nihil contulerit, in beſſem, triente Monaſterio relicto*. Anteà pauper per Monachiſmum quandoque fit dives. Quòd nempè eminenti ejus ſcientiæ, aut aliis virtutibus quidam ampla donent, aut legent, vel fiant aliæ acceſſiones. Ex his teſtari iſtum Monachum permiſit ad fratris ſui Patriarchæ Stephani ac aliorum Epiſcoporum conſilia & preces Leo Sapiens, verùm illa conditione, ut Monaſterio impartiretur trientem. Quia nempè Monaſterium habebat iſtud jus etiam ab ingredientibus. Non ex ſolis Juſtiniani Legibus, ſed ex antiquiſſima conſuetudine multarum Eccleſiarum.

CAPUT XII.

Exponitur nova quorundam Regnorum conſuetudo, quam appellant amortiſationem, ſeu manum mortuam.

MAnus mortua eſt duplex, Primam exponit magnum Belgii Chronicon: *Hoc tempore*, ſub Epiſcopatu Alberonis I. *maxima pax Leodienſium fuit. Unde de nocte dicitur orare ſolitos hic Epiſcopus pro grege ſibi commiſſo ante fores diverſarum Eccleſiarum, ubi ſemel audivit mulierem flentem mortem mariti ſui, & præſertim propter mortuum maritum auferri ab Epiſcopo ſuam culcitram*.

tram. Quapropter Epiſcopus iſte, anno ſui Pontificatus tertio, primus omnium inter prædeceſſores ſuos juri ſuo vel ſervituti, quæ dicitur mortua An.1123. *nus, quæ adhuc in quibuſdam partibus exhibetur dominis temporalibus à ſuis ſubditis, ex ſuper-affluentia miſericordiæ ſibi innatæ, in tota terra Epiſcopatus Leodienſis renuntiavit, & hanc abuſionem abſtulit. Quæ quidem ſervitus conditioni humanæ, quam liberam in exordio Deus condidit, penitùs adverſatur. In ea verò conſiſtebat jus, ut quandocumque aliquis pater-familias, qui hanc debebat ſervitutem, moreretur, in ſignum ſervitutis præteritæ optimum pignus vel jocale, quod in ipſius domo reperiri contigerit, à dominis exigeretur; ſin autem nihil eſſet, ut tum defuncti dextera manus abſciſſa dominis exhiberetur.*

Ejuſdem juris ac ſervitutis meminerunt pii Imperatoris Ludovici Capitularia: Lib. 5. cap. 47. *Ubicumque commutationes, legitimæ & rationabiles atque utiles Eccleſiis Dei factæ ſunt, permaneant, ubicumque verò inutiles & incommodæ, atque irrationabiles factæ ſunt, diſſolvantur. Et recipiat unuſquiſque quod dedit. Ubi verò mortua manus interjacet, aut alia quælibet cauſa, quæ rationabilis eſſe videatur, interventa fuerit, diligenter deſcribatur, & ad noſtram notitiam deferatur.* Per interjacentem manum mortuam omninò intelligitur jam dictum Regium jus. Ita de factis ad Dei caſas injuſtis commutationibus habet Caroli Calvi admonitio apud Piſtas: *Si mortua manus vel præceptum Regium ſuper eis interjacet, diſcutiatur diligenter, qualiter factæ ſint.* Et Philippi Auguſti Regis Diploma habet: *Neque nos, neque alius ſuper hominem de communia mortuam manum clamabimus.* Hæc conſuetudo videtur obſtrinxiſſe ſolos ſervos, libertos, adſcriptos ad glebam, aut alios Principum conditionarios. Servilis conditionis ſolutio ſemper fuit appellata manumiſſio, miſſio extra domini poteſtatem. Apud Francos fiebat cum onere iſtius Beneficii agnoſcendi ac profitendi etiam poſt mortem. Hoc erat jus & obligatio manus mortuæ. An jam dicta manus abſciſſio ubique viguerit, non poſſim affirmare. Quidquid ſit, erat crudelis barbaries.

Altera mortuæ manus ſpecies ſunt Eccleſiæ, Monaſteria, Xenodochia, aliaque id genus pia loca: in ordine ad acquirendas vel poſſidendas temporales poſſeſſiones. Quidam dant hanc nomen-claturæ rationem: *Sicut ſemel mortuus denuò non moritur, ita quoque corpus ejuſmodi, etiamſi omnes perſonæ, ex quibus conſtat, rebus humanis eximantur, & mutentur, immutatum permanet.* Verùm ob hanc rationem tale corpus deberet potiùs appellari manus viva. Hinc in Tractatu de bonorum amortiſatione Petrus Peckius dat aliam Cap. 2. vocabuli cauſam: *Mihi ſanè viſum ſemper fuit, ideò manum mortuam dici, quod quemadmodùm morientis hominis manus id, quod comprehendit, firmiſſimè concluſum tenet, neque facilè remittit, ſic etiam quidquid Eccleſia, ſeu corpus iſtiuſmodi ſemel acquirit, & in manum, hoc eſt, in poteſtatem ſuam accipit, nonniſi magna cum difficultate & ſolemnitate in commune hominum commercium poſt deindè remittit, ſed accumulando conſervat.* Alii manum mortuam & vivam diſcernunt ex idoneitate apprehendendi ac retinendi temporales poſſeſſiones. Eccleſias, Monaſteria, aliaque id genus ſacra corpora, quidam Reges ad dictam apprehenſionem & retentionem fecerunt incapacia, atque ita quodammodò mortificarunt. Hinc dici cœperunt manus mortua. Hæc ethymologia apparet verior. Quidquid ſit, omnes rem intelligimus: parum eſt de nomine. Petrus Peckius conſequenter nobis exponit naturam amortiſationis: *Quemadmodùm lis mortua dicitur, quæ in diſceptatione judiciali eſſe deſiit, Monachus mortuus, qui communi hominum conſuetudini exemptus eſt, excommunicatus & deportatus mortuus, quia à cœtu & frequentia hominum excluditur, exhæredatus mortuus, qui inter hæredes ampliùs non eſt, ab hoſtibus captus, qui inter Cives eſſe non poteſt; eodem quoque modo eam rem mortuam non abſurdè dici exiſtimo, quæ ampliùs de una manu in alteram manum viventium non tranſit, ſed communi hominum commercio eximitur. Cujuſmodi ſunt hæc bona, quæ dicimus amortiſata. Nam & in ſimili Accurſius id mortuum dici putat, ex quo nemo fit locupletior. Ita quoque ea bona immobilia, quæ Principis authoritate in manum mortuam transferuntur, & per hoc hominum commercio & alienationis conditione eximuntur, ducta à Gallis voce, amortiſari vulgò dicimus.*

Quæſtio eſt, Quænam ſit prima hujus mortificationis origo? Petrus Peckius in præfato Tractatu reſpondet: *Ejuſmodi Leges jam indè à multis ſæculis in Italia, locìſque aliis Romano Imperio ſubditis viguiſſe, cùm Divus Hieronymus in Epiſtola ad Nepotianum, tùm Divus Ambroſius evidenter oſtendunt.* At certum eſt eruditum in Romano ac Belgico jure virum labi. Audiamus utriuſque Patris verba. Sanctus Ambroſius hæc ſcribit ad Imperatorem Valentinianum I. *Nobis etiam privatæ ſucceſſionis emolumenta recentibus legibus denegantur, & nemo conqueritur. Non enim putamus injuriam, quia diſpendium non dolemus. Scribuntur teſtamenta templorum Miniſtris, nullus excipitur profanus, nullus ultimæ conditionis, nullus prodigus verecundiæ; ſoli ex omnibus Clerico commune jus clauditur, à quo ſolo pro omnibus votum commune ſuſcipitur, officium commune defertur: nulla legata vel gravium viduarum, nulla donatio. Et ubi in moribus culpa non deprehenditur, tamen officio mulcta præſcribitur. Quòd Sacerdotibus Fani legaverit Chriſtiana vidua, valet. Quòd ego non ut querar, ſed ut ſciant quod non querar, comprehendi. Malo enim nos pecunia minores eſſe, quàm gratia. Sed referunt, ea, quæ vel donata vel relicta ſunt Eccleſiæ, non eſſe temerata.* Lib. 12. Ep. 12. Sanctus Hieronymus Nepotianum Clericum graviſſimè dehortatur ab omni cum mulieribus, Sacris præſertim, familiaritate, atque adjungit: Ep. 2. *Pudet dicere, Sacerdotes idolorum, mimi, & aurigæ, & ſcorta hæreditates capiunt, ſolis Clericis & Monachis hoc Lege prohibetur. Et prohibetur non à perſecutoribus, ſed à Principibus Chriſtianis. Nec de lege conqueror, ſed doleo cur meruerimus hanc Legem. Cauterium bonum eſt, ſed quò mihi vulnus, ut indigeam cauterio? Provida ſeveraque Legis cautio, & tamen nec ſic refrænatur avaritia. Per fidei commiſſa Legibus illudimus: & quaſi majora ſint Imperatorum Scita, quàm Chriſti, Leges timemus, Evangelia contemnimus. Sit hæres, ſed mater filiorum, id eſt,*

gregis ſui Eccleſia, quæ illos genuit, nutrivit, & pavit.

Iſta Valentiniani ad ſanctum Damaſum Pontificem ſcripta, ac in omnibus Romanæ urbis lecta & publicata Baſilicis, Lex extat in ſexto-decimo libro Codicis Theodoſiani: *Eccleſiaſtici,* Tit. 2. cap.20. *vel ex Eccleſiaſticis, vel qui Continentium ſe volunt nomine nuncupari, viduarum ac pupillarum domos non adeant, ſed publicis exterminentur judiciis, ſi poſthac eos ad fines earum vel Propinqui putaverint deferendos. Cenſemus etiam ut memorati nihil de ejus mulieris, cui ſe privatim ſub prætextu religionis adjunxerint liberalitate quacumque, vel extremo judicio poſſint adipiſci. Et omne in tantum inefficax ſit quòd alicui horum ab his fuerit derelictum, ut nec per ſubjectam perſonam valeant aliquid vel donatione vel teſtamento percipere. Quin etiam ſi fortè poſt admonitionem Legis noſtræ aliquid eiſdem eæ fœminæ vel extremo judicio putaverint relinquendum, id Fiſcus uſurpet. Cæterùm ſi earum aliqui voluntate percipiunt, ad quarum ſucceſſionem vel bona jure civili vel Edicti beneficio adjuvantur, capiant ut Propinqui.*

Lex ſanxit varia. Primò, ut Clerici, ipſorum domeſtici, aut Monachi non adeant domos viduarum aut pupillarum. Secundò, ut ab iſto aditu prohibeantur & arceantur, ſi opus fuerit, per publicas Poteſtates. Tertiò, ut ad iſtas domos ne quidem deferri vel deduci poſſint per dictarum perſonarum Cognatos vel Affines. Quartò, ut in Clericorum aut Monachorum domos introductæ, ſeu Agapetæ mulieres iſtis Clericis aut Monachis nihil donare poſſint, ne quidem per ultimam voluntatem. Hæ enim ſunt mulieres, quibus ſe Clerici, & extra Cœnobium degentes iſtorum temporum Monachi ſub religionis prætextu adjungebant. Ipſarum formam & qualitatem ſpero amplè demonſtrare in augmentis Scholiorum ad Canones Nicænos. Quintò Lex ſanxit, ut omnis iſtiuſmodi donatio, aut etiam extrema diſpoſitio, ſit penitus inefficax & nulla. Sextò, hunc rigorem extendit ad artificioſas etiam donationes ac diſpoſitiones, quæ fiebant per interpoſitam perſonam. Septimò, eundem rigorem extendit ad jam factas donationes, teſtamenta, ac Legata, quæ tamen necdum erant deducta in plenam executionem. Octavò, poſt hæc faciendas donationes & quaſvis diſpoſitiones addicit Fiſco. Nonò, permittit ut ſui hæredes in ſuam ſuarum Agapetarum portionem ſuccedant ab inteſtato. Inſuper ut ab iſtiuſmodi Agapetis accipere poſſint ſingularia beneficia. Et per donationem inter vivos, & per extremum oraculum.

Legis radicem prodit Sanctus Hieronymus. Agapetarum Secta locum habuit in utroque ſexu. Quandoque Clericus Agapetam, quandoque Sacra Virgo aut vidua in ſuam domum introducebat Clericum aut Monachum Agapetum. Hocce contubernium Sanctus Hieronymus largè exponit: affirmat germanum etiam Fratrem è germanæ Sororis domo quandoque ab iſtis Agapetis fuiſſe ſecluſum, atque proſequitur: *Frater dolet ſibi prælatum juvenem, non quidem comatum, non veſtium ſericarum, ſed toroſulum, & in ſordibus delicatum, qui ipſe ſacculum ſignet, textrinum teneat, penſa diſtribuat, regat familiam, emat quidquid de publico neceſſarium eſt, diſpenſator & dominus, & præveniens officia ſervulorum, quem omnes rogent famuli, & quidquid domina non dederit, illum clamitant ſubſtraxiſſe. Querulum ſervulorum genus eſt, & quantumcumque dederis, ſemper eis minus eſt. Non enim conſiderant de quanto,* Ep. 47. *ſed quantum dederis: doloremque ſuum ſolis, quod poſſunt, obtrectationibus conſolantur. Ille paraſytum, iſte impoſtorem, hic hæredipetam, alius novo quolibet appellat vocabulo. Ipſum jactant adſidere lectulo, obſtetrices adhibere languenti, portare matulam, calefacere linea, plicare faſciolas. Facilius mala credunt homines, & quodcumque domi fingitur, rumor in publico fit.* Hæc epiſtola videtur eſſe ſcripta ante adductam Legem. Etenim poſt ipſam Agapetus non poterat hæredipetæ elogio impeti. Erat enim incapax capeſſendæ hæreditatis. Eandem antè Legem Sanctus Ambroſius ſcripſit in tertio libro Officiorum: *Nihil defor-* Cap. 9. *mius, quàm nullum habere amorem honeſtatis, & uſu quodam degeneris mercaturæ, quæſtu ſollicitari ignobili, avaro æſtuari corde, diebus & noctibus inhiare in alieni detrimenta patrimonii, non elevare animum ad honeſtatis nitorem, non conſiderare veræ laudis pulchritudinem. Hinc naſcuntur aucupia quæſitæ hæreditatis, continentiæ atque gravitatis ſimulatione captatæ, quod abhorret à Propoſito Chriſtiani viri. Omne enim quod arte elicitum, & fraude compoſitum eſt, caret merito ſimplicitatis. In ipſis qui nullum Eccleſiaſtici ordinis officium receperint, incongrua judicatur affectata ambitio hæreditatis. In ſupremo fine vitæ poſitos ſuum habere judicium ut liberè teſtentur quod ſentiunt, qui poſtea non ſunt emendaturi: cùm honeſtum non ſit compendia aliis, vel debita vel parata avertere, cùm vel Sacerdotis vel Miniſtri ſit prodeſſe, ſi fieri poteſt, omnibus, obeſſe nemini.* Eadem repetit in alio ejuſdem libri capite, atque adjungit: *De illo quid* Cap. 11. *loquar, qui de eo teſtamento, quod ab aliis licet factum, falſum tamen cognoverit, hæreditatem ſibi aut legatum vendicet, & lucrum quærat alieno crimine, cum etiam Leges publicæ eum, qui ſciens falsò utitur, tanquam reum adſtringat facinoris?* Eodem tempore ad populum declamavit de Epiſcopis & Clericis: *Licèt dicere poſſimus: nemo nos* Serm. 7. *invaſionis arguit, violentiæ nullus accuſat; quaſi non interdum Majorem prædam à viduis blandimenta eliciant, quam tormenta. Non intereſt apud Deum, utrum vi, an circumventione quis res alienas occupet, dummodò quo pacto teneat alienum.* Adverſum talia quorumdam nequiſſimorum Clericorum & Monachorum facinora conſtanter & acriter declamarunt & alii Epiſcopi atque Doctores: verùm ipſis non perſuaſerunt. Hinc tandem prodiit adducta Lex Valentiniani.

Sanxit in ſolos Agapetos & Agapetas. Præſertim in Agapetos. Hi ſe ſacris mulieribus ſub pietatis prætextu adjungebant: Agapetas adjungebant ſibi, non ſe iſtis. Interim Lex in utroſque loquitur. His donare, legare, ac teſtari; iſtis vetuit quidquam ex iſtarum quavis diſpoſitione percipere. Hinc & Clericis & Monachis interdixit omnem aditionem ad viduas aut pupillas, & quidem tanto rigore, ut ipſos arceri juſſerit per publicas etiam Poteſtates. Res terribilis.

lis. Quia nempè adiciones iſtæ erant via & venatio ad conciliandam introductionem agapeticam. Eadem Legis verba videntur ipſum introductionis commercium proſcribere: utpotè ad formam & limites, quos ipſi præſcripſit Nicæna Synodus. Porrò Lex ſancit in ſolos Clericos, non in ipſorum Eccleſias. Hinc ſupra dixit Sanctus Ambroſius: *Quod Sacerdotibus Fani legaverit Chriſtiana vidua, valet; quod miniſtris Dei, non valet.* Hoc ipſum iterat: ſemper queritur excludi ſolos miniſtros, non Eccleſias. Ex eodem principio ſcripſit Sanctus Hieronymus: *Sacerdotes Idolorum, mimi, aurigæ, & ſcorta hæreditates capiunt, ſolis Clericis ac Monachis hoc Lege prohibetur.* Et adjungit: *Sit hæres, ſed mater filiorum, id eſt, gregis ſui Eccleſia. Quid nos inſerimus inter matrem & liberos?* Hoc eſt, quid nos Clerici aut Monachi venamur nobis legata & Teſtamenta Agapetarum? Si quid pietatis titulo legatum velint, legent Eccleſiæ. Quod nempè Lex ipſum non vetaret. Quare rectè ad ipſam ſcribit Jacobus Gothofredus: *Mulieres Eccleſiaſticis & Continentibus aliquid donare vel relinquere hac Lege prohibetur, non ideò tamen prohibitæ ipſis Eccleſiis aliquid relinquere, quod tamen perperam viri docti nonnulli putarunt.*

Notanda ſunt & hæc verba Sancti Hieronymi: per fidei-commiſſa Legibus illudimus. Adverſùm eaſdem fraudes Legem ampliarunt, ac variè extenderunt Imperatores Valentinianus II. Magnus Theodoſius, atque Arcadius. In data ad Tatianum Prætorio-Præfectum Lege ſanciunt, ut vidua deinceps in Diaconiſſam conſecranda debeat expleſſe ſexaginta annos, item ut neque ex immobilibus, neque ex primariis mobilibus bonis poſſit quidpiam alienare, atque adjungunt:
Cap. 27. *Ac ſi quando diem obierit, nullam Eccleſiam, nullum Clericum, nullum pauperem ſcribat hæredem. Careat namque neceſsè eſt viribus, ſi quid contra vetitum circa perſonas ſpecialiter comprehenſas fuerit à moriente confectum. Imò ſi quid ab his morienti fuerit extortum, nec tacito fideicommiſſo aliquid Clericis in fraudem venerabilis Sanctionis, callida arte, aut probroſa cujuſpiam conhibentia defertur, Extorres ſint ab omnibus, quibus inhiaverint, bonis. Et ſi quid fortè per Epiſtolam, Codicillum, donationem, teſtamentum, quolibet denique detegitur genere, conſcriptum erga eos, quos hac Sanctione ſubmovimus, id nec in Judicium devocetur, ſed vel ex inteſtato is, qui ſibi competere intelligit, ſtabili hujus definitione ſuccedat.* Hæc Lex quibuſdam videtur à priori eſſe diſparata. Etenim non de Agapetis ſtatuit, ſed de Diaconiſſis: quas inter eſt multa differentia. Diaconiſſa enim poſſit eſſe & non eſſe Agapeta: item habere & non habere Agapetum. Deindè hæc Lex non ſolos Clericos excludit, ſed inſuper Eccleſiam & pauperes. Quod nempè quidam Clerici horum nomine hæreditates venarentur. Et non excludit Monachos. Reſpondeo Leges has non eſſe diſparatas: Priorem per hanc ampliari & extendi. In duobus Articulis. Prima extenſio eſt ad quaſvis Diaconiſſas. Etenim & hæ, licèt agapetico commercio non obſtringerentur, erant obnoxiæ doloſis Clericorum circumſcriptionibus. Hac de cauſa Lex non loquitur de Monachis. Etenim inter Diaconiſſas & Monachos nullum, niſi ex agapetica introductione, poterat eſſe familiare commercium. Secunda extenſio eſt ad Eccleſias ac pauperes. Extenſio tertia eſt ad memoratas à Sancto Hieronymo fraudes per fidei-commiſſa.

Hanc Legem in ſuo ad ipſam commentatio Jacobus Gothofredus affirmat eſſe priori quadantenus ſimilem, & dat rationes: *Nam illa vigeſima Lex eſt de omnibus mulieribus, atque ex his de omnibus viduis; Hæc verò de Diaconiſſis tantum. Illa prohibentur Monachi & Clerici quidquam ex mulieris alicujus bonis aut donatione aut ultima voluntate conſequi; hac verò etiam Eccleſiæ, etiam pauperibus ex ultima Diaconiſſæ voluntate capiendi, jus adimitur. Illa relictum Clerico vel Monacho à muliere caducum fit, ſeu in fiſcum cadit; hac verò inutiliter relictum jubetur eſſe pro non ſcripto, & ſic hæredibus quibuſcumque, imò his deficientibus, & legatariis & fidei-commiſſariis proficit, ſeu relinquitur. Quod ſingulare admodùm eſt: ut hac velut auctoramento fraudibus obviàm iretur. Cùm alioquin commune hoc ſit utrique Legi, ut tacitis fidei-commiſſis in fraudem Legis, quantum poteſt, occurrat.* Miſcet vera falſis. Penitùs falſum eſt, quod Primi Valentiniani Lex ſanxerit de omnibus mulieribus, ideòque & de cunctis viduis. Etenim disertè ipſa dicit ſe ſancire in ſolas viduas ac pupillas. Nec in omnes, ſed in ſolas iſtas, quibus ſe quis Clericus aut Monachus privatim ſub religionis prætextu conjunxerit. Hoc eſt, in ſolas agapetas. Si de cunctis generatim mulieribus Lex ſanxiſſet, non erat neceſsè ipſam extendi ad Diaconiſſas. Etiam quod Doctor ille de fidei-commiſſo docet, non eſt plenè verum.

De hac poſteriori Lege pius Imperator Theodoſius ſtatim erubuit, ideoque ipſam circumduxit, aut ſanè plurimùm caſtravit. Lex data eſt Mediolani, quarti Chriſtiani ſæculi anno nonageſimo, undecimo Kalendas Julias. At verò optimus Princeps eodem anno, decimo Kalendas Septembris, Veronæ ad eundem Prætorio-Præfectum Tatianum ſcripſit hanc Legem: *Legem, quæ Diaconiſſis vel viduis nuper eſt promulgata,* Cap. 28. *ne quis videlicet Clericus, nevè ſub Eccleſiæ nomine mancipia, ſupellectilem, prædia, velut infirmi ſexus deſpoliator, invaderet, & remotis affinibus & propinquis, ipſe ſub prætextu Catholicæ diſciplinæ ſe ageret viventis hæredem, eatenus animadvertat eſſe revocatam, ut de omnium carthis, ſi jam nota eſt, auferatur, neque quiſquam aut litigator ea ſibi utendum, aut Judex noverit exequendam.* Præfatus Gothofredus refutat vocem, *Prædia*, & ſubſtituit vocem, *Prædam*. Nempe Legem quoad immobiles poſſeſſiones vult non eſſe temperatam. Verùm peſſimè. Etenim vox, *Prædam* nullum reddit ſenſum. Prior Lex ſanxerat plura. Primò, ut nullum prædium fœmina iſtiuſmodi alienare poſſet vel donatione inter vivos, vel extremo judicio. Secundò, ut utroque modo liberè poſſet diſponere de prædiorum fructibus. Tertiò, ut etiam nihil alienare poſſet de monilibus, ſupellectile, auro, argento, cæteriſque claræ domus inſignibus. Sub quibus præſens Lex comprehendit & mancipia. Quartò ut nec ulli Clerico, nec Eccleſiæ, nec paupe-

ribus

ribus poſſet aliquid per extremam voluntatem relinquere. Præſens Lex adjungit cauſam: *Sub prætextu Catholicæ diſciplinæ*: Nempè uti Clerici & Monachi Agapetas, ita Clerici Diaconiſſas captabant & capiebant ſub Catholicæ diſciplinæ ſeu inſtructionis fuco, atque ita proficiebant in hæredes & viventium & morientium. Erat dura Conſtitutio. Dominus Cardinalis Baronius exiſtimat ipſam graviter diſplicuiſſe Sancto Ambroſio, ideoque ipſum adversùs eam potenter interceſſiſſe. Et certè data illa fuit Mediolani; & adeò properè circumducta, ut plurimis necdum *nota eſſet*. Circumducta eſt ſtatim poſt menſem. Quod opus omninò videtur fuiſſe Sancti Ambroſii. Hæc ergo Lex ipſam firmat quoad ultimas voluntates; quoad donationes inter vivos circumducit. Iſtas permittit à Diaconiſſis deinceps fieri etiam in Clericos, Eccleſias, & pauperes. Etiam de prædiis. Sic ipſam poſt-modò, interpretatus fuit in ſua ad Palladium Prætorio-Præfectum de Clericorum teſtamentis Novella Lege Imperator Martianus. Et ſanè tanto, qui Magnum Theodoſium videre poſſit, Principi eſt potius credendum, quàm Jacobo Gothofredo. Interim hæ ambæ, & circumducta & circumducens, Leges ſtatuunt de ſolis Diaconiſſis, quæ non erant agapetæ. Quoad has firma manſit lex primi Valentiniani.

Emergunt aliquot quæſtiones. Prima eſt, An Primus Valentinianus ſuam Legem poſtmodò extenderit etiam ad Epiſcopos & Sacras Virgines? De his enim prior ejus lex non loquitur, ſed de ſolis Clericis ac Monachis. Jacobus Gothofredus affirmat. Et cenſet extenſionem fuiſſe factam ab hac ad Paulum novæ Epiri Præ-
Lege 32. ſidem ſcripta Lege: *Forma præcedentis Conſulti etiam circa Epiſcoporum Virginumque perſonas, & circa alias, quarum ſtatuto præcedenti facta complexio eſt, valeat, ac porrigatur*. Prior quarti ſæculi ſeptuageſimo, hæc Lex data eſt anno ſeptuageſimo ſecundo. Eſt Lex extendens, & eſt ejuſdem Principis: hinc videtur non extendere aliam, quàm iſtam. Reſpondeo tamen hanc ab illa non exteudi. Etenim & Sanctus Ambroſius, & Sanctus Hieronymus de ſola in Clericos & Monachos exercita duritia ſunt queſti, nuſquam de Epiſcopis aut Sacris Virginibus. Certè non tacuiſſent. Et Sacræ Virgines de captatis agapetarum hæreditatibus nunquam fuerunt ſuſpectæ. Nullum apud Antiquos extat iſtius ſuſpicionis veſtigium. Præterea hæc Lex non ad ſanctum Damaſum Pontificem directa, nec juſſa eſt legi in Romanis Baſilicis, ſed ſcripta eſt ad Præſidem Epiri. Certè ſi de Epiſcopis & Sacris Virginibus ſanxiſſet, dirigi debebat ad Romanam Eccleſiam ac per omnes ubique Baſilicas divulgari. Auguſtas de Eccleſiaſtica Diſciplina Leges antiqua Chriſtianitas ita honorabat: oſtendi id poſſit variis exemplis. Porrò quam Legem iſta Lex extendat ad Epiſcopos & Sacras Virgines, fateor me ignorare.

Secunda quæſtio eſt, An hæ omnes Leges ſemper viguerint in Eccleſia, & nunquam fuerint circumductæ? Reſpondeo fuiſſe circumductas ab Imperatore Martiano. Circumductionis radicem audiamus ab ejus jam laudata Lege: *Nuper cum de teſtamento Clariſſimæ memoriæ Hypatiæ, quæ inter alios virum religioſum Anatolium Presbyterum in portione manifeſta bonorum ſuorum ſcripſit hæredem, ampliſſimo ſenatu præſente tractaret Pietas mea, & dubium videretur, An verè eſſe deberent hæ voluntates viduarum, quæ teſtamento ſuo aliquid his Clericis relinquunt, qui ſub prætextu religionis hujuſmodi fœminarum domos adeunt. Cum Lex Divæ memoriæ Valentiniani, & Valentis, & Gratiani, Eccleſiaſticos, vel eos qui Continentium ſe volunt nomine nuncupari, nihil quacumque liberalitate viduarum extremo judicio permittat adipiſci. Contra hæc autem Divæ memoriæ Valentiniani, Theodoſii, & Arcadii Conſtitutio legeretur, inſpicientibus & æſtimantibus nobis latoris animum, viſum eſt juſta & rationabili pœnitentia priorum Conſtitutionum vigorem antiquare voluiſſe. Nam cùm in prima viduarum tantummodò mentio facta ſit, in ſecunda autem tantummodò Diaconiſſarum; intelligitur eam Conſtitutionem, quæ viduarum & Diaconiſſarum meminit, de Lege utraque dixiſſe.* Illuſtris Hypatia extremo ſuo judicio multa Eccleſiis, multa pauperibus, multa redimendis captivis, multa Monachis, multa ſuis libertis, quædam donarat Anatolio Presbytero. Et hanc præſertim teſtamenti partem aliqui per adductam primi Valentiniani Legem ſtudebant evertere. Alii firmabant, aſſerentes non Secundi dumtaxat jam adductam, ſed & iſtam primi Valentiniani Legem fuiſſe ab iſtius ſecunda circumductam. Et hanc ſententiam Imperator Marcianus, vel potius ipſi aſſiſtentes Juriſ-Conſulti comprobabant. Adducta ejus præfatio memorat tres ſuperiores Leges. Prima eſt Valentiniani I. Valentis, & Gratiani, ſanciens de ſolis viduis. Et eſt prima jam à nobis adducta, in Sexto-decimo Theodoſiani Codicis libro ad ſecundum titulum vigeſima. Secunda eſt Valentiniani II. Theodoſii, ac Gratiani, ſanciens de ſolis Diaconiſſis, ejuſdem tituli vigeſima-ſeptima, inter adductas à me ſecunda. Tertia eſt eorumdem Principum, ſanciens de Diaconiſſis ſimul ac viduis, præfati tituli vigeſima octava, etiam inter adductas à me tertia. Et Marcianus cenſet ab hac utramque priorem fuiſſe circumductam, ideoque Hypatiæ in Anatolium beneficia fuiſſe rata ac firma.

Eſt res digna examine. Certum eſt Martianum, aut potius Adſeſſores ejus in quibuſdam fuiſſe circumſcriptos & lapſos. Primus lapſus eſt in his verbis: *Dubium videretur, An verè eſſe deberent hæ voluntates viduarum, quæ teſtamento ſuo aliquid Clericis relinquunt, qui ſub prætextu Religionis hujuſmodi fœminarum domos adeunt.* Etenim de iſtiuſmodi voluntatibus nullum erat dubium. Erant palam verè legitimæ, validæ. Primi namque Valentiniani Lex, licèt iſtas aditiones proſcripſerit, adeuntes tamen Monachos aut Clericos non proſcripſit ab extremi Judicii beneficiis, Solos Agapetos proſcripſit à talibus beneficiis Agapetarum. Sola aditio, licèt frequentiſſima, non complebat agapeticum commercium. Secundus lapſus eſt, quod Primi Valentiniani Lex proſcribat Clericum ab extremo beneficio cujuſcumque viduæ. Etenim proſcribit à beneficio ſolius Agapetæ. Tertius lapſus eſt, quod revocatrix Valentini ac Theo-

doſii Lex ſanciat non de ſolis Diaconiſſis, ſed de quibuſcumque viduis. Labendi occaſio ſunt hæc ejus verba: *Diaconiſſis vel viduis*. At clarum eſt, quod ſanciat de ſolis Diaconiſſis. Et quidem non de cunctis, ſed de ſolis, quæ non erant Agapetæ. Agapetæ ſpectabant ad Primi Valentiniani Legem. Revocatrix Lex addit, *vel viduis*: Quod Diaconiſſæ, de quibus agit, eſſent ex viduis. Quartus lapſus eſt, quod hæc Lex non ſolam priorem Secundi, ſed etiam Primi Valentiniani Legem revocet aut temperet. Etenim revocat ſolam nuper promulgatam Legem, & quidem adeò nuper, ut plurimis vix eſſet nota: quod non cadit niſi in Legem Secundi Valentiniani. Quintus lapſus eſt dubitatio de valore memorati teſtamenti. Etenim illuſtris Hypatia non erat Apagera, nec Presbyter Anatolius ipſi jungebatur iſto commercio, atque ita nullum erat fundamentum iſtius dubitationis.

Quidquid ſit, Imperator Marcianus & Primi & ſecundi Valentiniani Legem penitus abrogavit, & ſanxit in hunc modum: *Securitati vel fiduciæ morientium providentes, generali perpetuoque victura hac Lege ſancimus, ut ſive vidua, ſive Diaconiſſa, ſeu virgo Deo dicata, vel Sanctimonialis mulier, ſive quocumque alio nomine religioſi honoris vel dignitatis fœmina nuncupetur, teſtamento vel Codicillo ſuo, quod tamen alia omni Juris ratione munitum ſit, Eccleſiæ, vel Martyrio, vel Clerico, vel Monacho, vel pauperibus aliquid, vel ex integro vel ex parte, in quacumque re vel ſpecie credidit relinquendum, id modis omnibus ratum firmumque conſiſtat; ſive hoc inſtitutione, ſive ſubſtitutione, ſive legato, ſive fideicommiſſo, per univerſitatem vel ſpecialiter, ſive ſcripta ſive non ſcripta voluntate fuerit derelictum, omni impoſterum de hoc negotio ambiguitate ſubmota, donationibus etiam vel qualibet liberalitate tam viduarum quàm Diaconiſſarum, ſive Virginum quæ Deo dicatæ ſunt, vel Sanctimonialium quæcumque in Eccleſiam, vel Martyrium, vel Clericum, vel Monachum, vel pauperes conlata fuerint pari robore firma eſſe præcipio*. Eſt ampliſſima utiuſque Legis caſſatio. Verùm cur nulla memoria de Agapetis? Exiſtimo ſecundi Theodoſii & Conſtantii Legem, quæ iſtud commercium rigidiſſimè proſcripſit, tunc ubique locorum viguiſſe. Extat legis pars in Theodoſiani Codicis ſexto-decimo libro: integram vulgavit Jacobus Sirmondus in Appendice ejuſdem Codicis. Etenim Theodoſio proximè ſucceſſit Martianus. Attamen quod iſtud commercium poſt-modò revixerit, aut forſan hinc indè permanſerit, docent Leges Imperatoris Juſtiniani. Non ſpectat ad rem præſentem.

Tit. 2. cap. 44. Cap. 10

Quæſtio tertia eſt, An D. Petrus Peckius rectè ſcribat ab adducta Primi Valentiniani Lege Eccleſias, Monaſteria, Xenodochia, aliaque id genus pia loca eſſe facta manus mortuas, inductamque amortiſationis neceſſitatem? Reſpondeo negativè. Etenim iſta lex nullam Eccleſiam, nullumque Cœnobium excluſit ab extremæ voluntatis beneficio, ſed ſolos Clericos & Monachos. Non Cœnobitas, ſed ſolos degentes extra Cœnobia. Solos Agapetos. Nec ipſos ab omni iſtiuſmodi beneficio excluſit, ſed à ſolis liberalitatibus propriarum Agapetarum. Quare ab alienis Agapetis omninò poterant capere. Et forſan huc reſpiciunt Sancti Hieronymi verba: *Per fidei-commiſſa Legibus illudimus*. Quòd nempè proprius Agapetus curaret ſe tranſmitti ad fidem alieni. Ad alias ſucceſſiones omnis Clericus, omniſque Monachus permanſit plenè idoneus. Etiam Secundi Valentiniani Lex Eccleſias aut pauperes non demutavit in manum mortuam. Eis clauſit ſolas manus Diaconiſſarum: quavis alia via permiſit acquirere. Interim hæc erant quædam mortificandæ Eccleſiaſticæ manus exordia. Et hæc quadantenùs ipſe Valentinianus, aut certè Magnus Theodoſius; plenè abſtulit ac evulſit optimus Martianus.

Senior Valentinianus videtur iſtorum exordiorum non fuiſſe primus author. Ea cœpiſſe videtur Imperator ac Apoſtata Julianus. Etenim Sancto Tito Boſtrenſi Epiſcopo, Arabum Metropolitæ, ac ejus ſubditis offenſus, hæc ſcripſit ad omnem iſtam Civitatem: *Qui ad id uſque tempus tyrannidem geſſerunt, non hoc ipſo contenti ſunt, quòd præteritorum criminum pœnas nullas luant, ſed prioris dominationis cupidi, quoniam neque jus dicere ampliùs illis permittitur, neque teſtamenta ſcribere, aut alienas hæreditates intervertere, & ad ſeſe omnia transferre, omnes, ut ita dicam, petulantiæ rudentes, explicant, & quod eſt in Proverbio, ignem in ignem derivare, ac priora mala majoribus cumulare non dubitant, dum Civitatum populos ſeditionibus invicem committunt*. Loquitur adversùm Epiſcopos & Clericos. Per præterita ipſorum crimina intelligit Arianas ſub Conſtantii Imperio cum Catholicis lites, & varias hinc natas turbulentias. Affirmat quòd has miſeratus non vindicarit, variè tamen frœnarit. Primò quòd eis omnem civilem in Chriſtianos populos juriſdictionem abſtulerit: Secundò, quòd eis conſcribi vetuerit teſtamenta aut legata. Lex periit aut latet. Videtur non dubitandum, quin & Monachos comprehenderit. Etenim ſummus Juliani Encomiaſtes Comes Zozymus hæc de iſtis ſcribit: *Monachi legitimis nuptiis abſtinent, & tam in urbibus quàm in vicis populoſa Collegia complent hominibus innuptis, nec ad bellum nec alium Reipublicæ neceſſarium uſum idoneis, niſi quòd via quadam progreſſi ab eo tempore in hanc uſque diem, magnam terræ partem ad ſe tranſtulerint, & ſub prætextu, quaſi cum pauperibus omnia communicent, omnes, propè dixerim, ad inopiam redegerint*. Eiſdem haud dubiè rationibus Julianus ſuper-ædificaverit ſuam Legem. Ejus partem reſuſcitavit primus Valentinianus, hanc verò Magnus Theodoſius ac optimus Martianus circumduxerunt.

Lib. 5. fol. 97.

CAPUT XIII.

Exponuntur vera apud Græcos exordia manus mortuæ, atque amortiſationis.

PRima harum rerum exordia ſunt à poſterioribus Græcorum Imperatoribus. Ab Imperatore

ratore Romano I. qui ad decimi ſæculi annum vigeſimum - primum proſcripſit ac exſufflavit varias, pauperibus oneroſas, alienationum ſpecies, inter quas fuit & hæc: *Per occaſionem alicujus, qui Monachus factus eſt, aut fieri vult, & prædium ſuum Scholæ Sacræ addixit, rectè Decreta confuſionem aliquam recipere per dijudicationem præſentem minimè debent. Nimirùm ut juſtum æſtimationis pretium recipiat. Siquidem hoc ab eo reverà ſalutis cauſa, non dolo, non præſtigiis, non aſtu factum eſt fraudulento. Id verò non minùs ad ſacrarum domuum, quàm pauperum utilitatem ſpectare putabitur, dum rixis & contentionibus, & illiberali acquiſitione liberantur, & inventiones ac detentiones vitant, & non incurrunt quæ negotiis moleſtis occaſiones præbent.* Et iterùm ad ejuſdem ſæculi annum vigeſimum octavum: *Ut Monaſteria prædiorum, quæ ipſis titulo renuntiationis mundo factæ dantur, æſtimationes & pretia, non ipſos fundos accipiant.* Eadem Novella Lex habet hunc Articulum: *Nullus impoſterum nec Illuſtrium Magiſtrorum, aut Patriciorum, nec Magiſtratibus, aut Præturis, aut Civilibus vel militaribus dignitatibus honoratorum, nec eorum omninò qui Senatorum numero cenſentur, nec Provincialium Præſidum vel Ex-Præſidum, nec amantiſſimorum Dei Metropolitarum, vel Archi-Epiſcoporum, vel Epiſcoporum, vel Abbatum ſive Priorum, vel Eccleſiaſticorum Præſidum, vel eorum qui religioſis Ædibus, aut auguſtæ alicui domui cum poteſtate præſunt; in perſona ſua, vel nomine patrimonii Principis, vel Eccleſiæ, per ſe aut per ſubjectam perſonam audeat ampliùs in prædium vel agrum, in ſolidum vel ex parte ſuccedere, vel emptionis, vel donationis, vel hæreditatis, vel occaſionis alterius cujuſcumque titulo.* Omnem qualiſcumque acquiſitionis ſpeciem exſufflat, & acquirentem cogit, etiam non recepto pretio, ad reſtitutionem. Dura fames fuerat graſſata, atque ita multi in pauperiem acti cogebantur ſua prædia diſtrahere: in horum gratiam Imperator Romanus emiſit iſtas Leges. Attamen Monaſteriis quoad unam acquiſitionis ſpeciem fecit aliquid gratiæ: permiſit ab illis fundorum, quos profitentes inferebant, acquiri pretia. Quòd nempè iſta acquiſitio haberet authenticum titulum, & nullius fraudis periculo eſſet obnoxia. Extant hæc omnia in Jure Græco-Romano.

Lib. 1. Fol.157.

Hæ Leges videntur non fuiſſe à populis admiſſæ in mores, aut certè non perſeveraſſe. Etenim Imperatorem Nicephorum Phocam, qui ad ejuſdem ſæculi finem regnavit, de avaritia ac inſulſis Conſtitutionibus graviter arguit Georgius Cedrenus, atque adjungit: *Neque hoc tantùm, ſed & donationes Monaſteriis atque Eccleſiis legatas à quibuſdam piis Imperatoribus prorsùs abolevit, Lege etiam lata ne Eccleſiæ immobilibus locupletarentur bonis, cauſatus Epiſcopos malè prodigere ea, quæ pauperibus darentur, militibus interim deficientibus.* Affirmat ipſum ob iſtiuſmodi Edicta fuiſſe cunctis *inviſum ac deteſtabilem.* Et infrà proſequitur: *Patriarcha Polyeuctus juſſit conſcindi Libellum Edicti, quòd ad confundendas res Eccleſiaſticas Nicephorus ediderat.* Statim poſt Nicephori mortem. Et ejus in Imperium ſucceſſor Joannes Tzemiſces Patriarchæ factum confirmavit. Diſertè hoc ſcribit Michael Glycas. Edictum exponit, ac adjungit: *Tzemiſces etiam libellum illum dilacerat, quem Phocas ad perturbandam Eccleſiam conſcribi curaverat. Has ob res à Polyeucto diademate ungitur.* Nempè Polyeuctus illum, niſi Eccleſiæ ſuam libertatem repararet, noluit coronare. Conſonat compendiaria Joelis Chronologia: *Joannes Tzemiſces à Polyeucto Patriarcha Imperatoris inſignibus donatur, cùm prius illi obtemperaſſet, tomumque quem Nicephorus Phocas, ut res Eccleſiaſticas tranſverſas ageret, conſcripſerat, dilaceraſſet.* Laudatus Cedrenus de eodem novo Imperatore adjungit; *Reditus etiam decretus jis, quos Nicephorus ſolum vertere juſſerat, Pontificibus præſertim primariis, quibus oſtendimus id eveniſſe, quod Conſtitutioni ab eo, ſpoliandæ, & contumelia afficiendæ Eccleſiæ cauſa factæ, noluiſſent ſubſcribere.* Primates Epiſcopi Edictum Nicephori adeò improbabant, ut relegari maluerint, quàm ipſum admittere.

Fol.658. — Part. 4. Fol.308.

Integrum Nicephori Edictum nobis in Jure Græco-Romano cuſtodivit Joannes Leunclavius. Et iſtud dicit varia. Primò, quòd divitiæ ſint Chriſtianæ perfectioni magnus obex, remora, ac impedimentum. Etenim Chriſtus Dominus nobis interdixit non ſolummodò baculum, manticam, & ſecundam tunicam; ſed inſuper omnem curam craſtini, licèt neceſſarii victus. Secundò graviter queritur de Monachorum avaritia. Affirmat antiquos ab iſto vitio fuiſſe remotiſſimos, hodiernos eſſe ipſi penitùs involutos. Etenim *infinita terræ jugera, Structuras ambitioſas, greges equorum, boum, camelorum, jumentorum aliorum innumerabilium ſingulis horis acquirere ſtudent, totamque animi curam in hæc intendunt, adeò quidem ut iſta ſtudia Monaſtica nihil à vita mundana, multis ſollicitudinibus æſtuante, differant.* Tertiò, hanc avaritiam mordaciſſimè inſectatur. Quartò affirmat jam in Romano Imperio eſſe ſufficientiſſima Monaſteria, ideoque vetat nova inſtrui aut fundari. Opulentis hominibus, ipſa fundare volentibus, mandat ut ſuperfluas opes fundant in pauperes. Quintò, omnia antiqua Monaſteria mandat reſtaurari, & ad opulentos fideles, qui nova fundare ambiunt, ſcribit: *Jubemus ut curam priorum & opis indigentium Monaſteriorum ſuſcipiant, non agros eis donando, nec loca quædam & ædificia; quippè jam ante data ſufficiunt, & quæ ab initio poſſident, ſed hæc neglecta, nec elaborata, & inculta propter opum defectum jacentia, quibuſvis mundanis vendendo fundos, & loca quæ poſſident, conveniente cura ac proviſione dignentur ſervos eis & mancipia ſuppeditantes, & boves, & greges, & alia quæ jumentorum numero continentur. Nam ſi eos ipſos fundos, eaque loca quæ habemus, eis largiamur, quandoquidem bona Religioſarum domuum & Eccleſiarum diſtrahi lex prohibet, in idem cum priore incommodum incurremus, & malè adfecta ac ruinoſa relinquemus inculta, & opis expertia, cùm pecuniæ non adſint, nec ea manus quæ aliquid eorum habeat, quæ requiruntur, & præſtare quidpiam poſſit. Itaque ab hoc tempore nemini liceat nec fundos aut agros, nec loca Monaſteriis, aut Gerocomiis, aut Xenodochiis*

Lib. 2. Fol.113.

quocumque modo tranſmittere, adeoque nec alicui Metropoli, vel Epiſcopatui. Nec enim hæc illis quidquam conducunt. Si verò quæpiam ex factis jam antea religioſis domibus aut Monaſteriis tam ignaram nacta ſint manum & curam, ut expertia fundorum relicta ſint, ea non impedientur, quominùs de Imperatoris ſententia & approbatione ſibi comparent quantum ſatis eſt. Aſcellis verò & lauris, quas vocant, conſtruendis in deſertis locis, ut ad poſſeſſiones & fundos alios non porrigantur, ſed complexu dumtaxat ſuo terminentur, tantùm abeſt ut eos arceamus, qui facere id volunt, ſed potiùs in laude eam rem ponamus. Hæc eſt ſumma Edicti.

Sancit varia. Primò, ut deinceps nulla nova fundentur Monaſteria. Secundò, ut omnia antiqua in honeſtam formam reſtaurentur. Tertiò, ut ipſis nulla deinceps donari, aut quavis via accedere poſſint bona immobilia. Quartò, hæc Lex item adſtringit Eccleſias: etiam Cathedrales. Imò & Metropolitanas. Patriarchalem videtur non includere. Quintò, ut eadem Lege ſtringantur Xenodochia, aliaque id genus pia loca. Sextò, ut uſque huc fundata, & nihil aut parùm immobilium habentia Monaſteria poſſint aliquid acquirere: verùm ex notitia, conſenſu, & authoritate Principis. Septimò, quòd unicus ac palmaris hujus Legis ſcopus ſit impedire, ne bona immobilia deinceps devolvantur ad manum mortuam. Hinc octavò permittit, imò & hortatur, ut in deſertis multiplicentur nova Monaſteria: quòd iſtic acquiri non poſſint novæ poſſeſſiones aut fundi. Et tandem Nicephorus adjunxit: *Hæc præcipiens equidem & ſanciens ſat ſcio futurum, ut pleriſque moleſta & gravia dicere videar, & ab ipſorum judicio diſcrepantia. Sed eorum mihi non erit habenda ratio. Si quidem ſecundùm Paulum, non hominibus, ſed Deo placere velint. At mente ac intelligentia præditis, & adſuefactis ad res non ita de ſuperficie inſpiciendas, ut quidquid ſemet obtulerit, ſimpliciter eorum animo perturbationem adferat, ſed ultrà penetrantibus, & rerum profunditatem intueri valentibus, non ſolùm expedientia videbimur, ſed etiam utilia tam ſecundùm Deum viventibus, quàm Reipublicæ toti, protuliſſe.* Verùm Patriarcha Polyeuctus & ejus cuncta Synodus cenſuit longè aliud.

Ejuſdem Edicti partem ſuo ad primum primæ-ſecundæ Synodi Canonem Commentario inſeruit Theodorus Balſamon, & adjungit: *Quam quidem Novellam Porphyro-genitus Dominus Baſilius novus ſua Novella ſuſtulit, menſe Aprili edita, indictione prima anno ſexies milleſimo quadrigenteſimo nonageſimo quinto.* Eſt Chriſti Domini annus nongenteſimus octogeſimus ſeptimus, Baſilii & Conſtantini, filiorum Romani Junioris, qui occiſo Joanni Tzemiſci ſucceſſerunt, duodecimus. Ipſorum Edictum eſt hujus tenoris: *Imperium noſtrum, quod à Deo profectum eſt, cum & à Monachis, quorum pietas & virtus eſt teſtata, & à multis aliis Legem de Dei Eccleſiis & ſanctis domibus, vel potius contra Dei Eccleſias & ſanctas eorum domos, à Domino Nicephoro, qui Imperio exceſſit, conditam, præſentium malorum cauſam fuiſſe & radicem, & univerſalis hujus ſubverſionis & confuſionis, ut quæ ad injuriam & contumeliam non ſolùm Eccleſiarum, & ſanctarum domorum, ſed etiam Dei ipſius facta ſit, intellexiſſet, & maximè cum id re ipſa expertum eſſet. (Ex quo enim hæc Lex eſt obſervata, nihil boni penitus in hodiernum uſque diem vitæ noſtræ occurrit; ſed contrà nullum penitus calamitatis genus defuit.) Per præſentem auream Bullam ſtatuit, ut Lex prædicta ab hoc præſente die ceſſet, & deinceps infirma ac irrita permaneat, & locum habeant, & in uſu ſint, quæ de Dei Eccleſiis, & ſanctis ac religioſis domibus factæ ſunt Leges.* Utique Juſtiniani ac Leonis Philoſophi Leges, aliæque id genus.

Hæc libertas ambulavit uſque ad Imperium Iſaaci Comneni, primi regnantis ex iſta familia, de quo in ſupplemento ad Georgium Cedrenum ſcribit Joannes Schylitza Curo-palates: *Parcimonia quoque Iſaacio curæ fuit, necnon ut Im-* Fol.808.
perio agros adderet. Et idcircò multos privatos homines poſſeſſionibus ſpoliavit, neglectis ipſorum aureis bullis. Quibuſdam etiam Monaſteriis multas poſſeſſiones ademit, & relictis Monachis idoneis ſumptibus ad victum, quos computari juſſerat, id quod ſupererat, publico vindicavit. Quod quidem jis, qui inconſideratè & temerè judicarint, ab impietate ac iniquitate ad ſacrilegium tendere videri queat, ſed tamen nihil abſurdi eo molimine perficiebat, ut eis videbatur, qui rem graviter acque ſpiritualiter conſiderabant. Nempè eo pacto ad paupertatem illos qui ipſam profeſſi eſſent, adducebat, & molles ac Sybariticas delicias auferebat, nec tamen eis, quæ ad uſum eſſent neceſſaria, privabat: & finitimos, id eſt, qui propinquos agros haberent, à Monachorum moleſtia & avaritia liberabat. Quod utinam ad exitum ipſe feliciter perduxiſſet, non ſolùm in Monaſteriis, ſed in omnibus omninò rebus ad Eccleſiam ſpectantibus. Proindè Iſaacius ſola Monaſteria, non verò Eccleſias tranſmutarit in manum mortuam. Et de iſta tranſmutatione plerique Laici conſueverunt ſentire cum Schylitza. Hic interim pergit: *Vita functo Imperatore, conſpecta ſepultura ejus humoris plena ſuſpicionem multis dedit illam rem eſſe ultionem, ac indicium ſupplicii, quo afficeretur ob inteſtinum bellum ac cædem, & ea quæ poſt uſurpatum Imperium commiſerat in privando Senatu jis bonis quæ ei antiquitus conceſſa fuerant, & adimendis ſacris templis ac delubris facultatibus, quas diximus, id curans ut nihil ipſis ſupereſſet, ſed ea tantummodò haberent, quæ ad victum ſatis eſſent, mediocrem adhibens Reipublicæ conſolationem. Alii autem fluentem humorem interpretabantur ſanctitatis indicium, quod purè ac ſine ulla controverſia eum factorum pœnituiſſet. Amborum ego ſententiam laudo & approbo: quod altera prohibeat futura mala, altera à deterioribus ad meliora adhortetur ac revocet.* Quod Iſaacius egerit dignam pro criminibus pœnitentiam, exiſtimo non dubitandum. Etenim Imperium depoſuit, Monaſticen profeſſus eſt in Studii Cœnobio, & adeò obedienter ſe geſſit atque humiliter, ut quandoque egerit domus janitorem. Et fuit ſemper adeò caſtus, ut etiam valetudinis periculum ſubire maluerit, quàm ex medicorum conſilio facere pudicitiæ jacturam.

Audiamus quid hac de re ſcribat ex Cardinale Cæſa-

Cæſare Baronio Dominus Henricus Spondanus Epiſcopus Apameenſis : *Iſaacius à Patriarcha Michaele Cerulario ſolemni ritu coronatus eſt Imperator . Qui quidem illud laude dignum tunc præſtitit, ut Eccleſiam Conſtantinopolitanam, quæ tum in ſacris muneribus, tum in theſauri diſpenſatione Præfectos ab Imperatoribus delectos pati cogebatur, in priſtinam vindicaverit libertatem, Patriarchæ poteſtati ac curæ omnimodam ejus relinquens adminiſtrationem. Idem tamen poſt modò aliam impiam ſanctionem edidit, qua plurium Monaſteriorum bona addixit fiſco, relicta tantummodò ſtipe Deo ſervientibus Monachis.* Adjungit Joannis Schylitzæ de iſta Sanctione judicium fuiſſe penitus fatuum. Michael Cerularius agebat tunc non tantummodò Patriarcham, ſed & Papam : utpote vir ſuperbus ac nequam, ſceleratus reſuſcitator Photiani Schiſmatis. Erat tamen conſtans vindex libertatis Eccleſiaſticæ. Et quia ex Monacho fuerat evectus, favebat Monaſteriis. Quod ipſe iſtam Legem exſuflaverit, videtur non dubitandum. Magnæ Eccleſiæ ab Iſaacio datam libertatem exponit præfatus Curo-Palates. *Iſaacius Magnæ Eccleſiæ permittit Sacras ſuas res adminiſtrare, interdicta prorſus adminiſtratione Imperio, ita ut neque ad obeunda ſacra munera, neque ad habendam ſacri theſauri rationem aliquis ab Imperatore delectus adeſſet; verùm à Patriarchæ poteſtate omnia penderent, & perſonarum delectus, & rerum adminiſtratio.*

Iſthæc libertas viguit uſque ad Imperium Emmanuelis Comneni, de quo ſcribit Nicetas Choniates : *Emmanuel Monaſterium in Ponti faucibus, loco qui Cataſcepe dicitur, Archi-ducis Michaelis nomine exſtruxit, in quo celeberrimos quoſque & præſtantiſſimos Monachos collocavit, ea ratione ut ſolitariam & quietam vitam ſine ulla ſollicitudine poſſent degere. Cum enim Monachos poſſeſſionibus & negotiis turbatos, & tranquillitate animi, & Dei cultu excidere intelligeret, nullas eis poſſeſſiones, quas nec eorum profeſſio admittit, adſignavit, ſed ex fiſco tantum pendi juſſit, quantum ad victum ac cultum opus eſſet. Nimirum videtur immodicam Monaſteria ſtruendi cupiditatem improbaſſe, & exemplum poſteris prodere voluiſſe, quo pacto templa condenda, & quæ vivendi ratio Eremitis, pauperibus, & ſe abſtrahentibus à rebus terrenis ſit proponenda. Tantùm autem abfuit ut eorum laudaret Inſtitutum, qui Monaſticam vitam profeſſi & opibus affluunt, & multitudine curarum magis diſtrahuntur, quàm illi qui hujus vitæ deliciis occupantur, ut Sanctionem Nicephori Phocæ, fortiſſimi & cordatiſſimi Imperatoris, olim abolitam, de non augendis Monaſteriorum latifundiis, quaſi poſt-liminiò revocarit, neque patrem, avum, cæteroſque cognatos ſuos omnes, qui Monaſteriis ampliſſima prædia donaverant, incuſare deſtiterit, non quod de ſuis opibus aliquid Deo conſecraſſent, ſed quod rem bonam malè adminiſtraſſent. Nam cum Monachis habitationes in abditis & deſertis locis, in antris & montium cacuminibus aſſignandæ eſſent, & Conſtantinopolis, tanquam Syrenum cantus, vitanda, gloriola ductos, incruſtata ſua ſepulchra, & vario marmore exornata, iis qui templa ingrediantur ſpectanda propoſuiſſe, & mortuos quoque coronari ſe, &*

Lib. 7. Cap. 3.

hilari ac ſplendido vultu conſpici voluiſſe, & in foro ac triviis Monaſteria ædificaſſe; & ibi nullo cum delectu virtutis, velut in cavea concluſiſſe eos, qui Monachos non ultra tonſum capillum, & mutatum habitum, promiſſamque barbam exprimerent. His igitur de cauſis, ſive ut Monaſticam ſanctimoniam nutantem, ac potius humi ferè proſtratam fulciret, ſive metuens, ne ea ipſe facere diceretur, quæ reprehenderet, rationem à ſuis majoribus diverſam eſt ſecutus. Etenim omnis Comnena familia Monaſticæ ſanctitati fuit ſingulariter addicta. Et hinc in ſuperius adducto Commentario proſequitur Theodorus Balſamon : *Præterea ſcias, quod etiam Beatiſſimus Imperator, Dominus Emmanuel Comnenus, per juſſionem, menſe Septembri indictione ſeptima, editam definiit, ne liceret ullis, qui immobilium donationes ab Imperatore accepiſſent vel acciperent, ad alios tranſmittere, quàm ad perſonas Senatorii Ordinis, vel numeri militaris. Si autem præter hæc factum fuerit, immobilia ad publicum redeant. Similiter & menſe Februario indictionis tertiæ, nova quoque ejuſdem rei Conſtitutio edita eſt, quæ eadem fermè complectitur. Quæ quidem omnia ſublata ſunt per poſteriorem auream Bullam filii ejus Porphyro-geniti, & Imperatoris Domini Alexii Comneni, menſe Februario editam primæ indictionis, anni ſexies milleſimi ſexcenteſimi nonageſimi primi.* Erat Domini poſt milleſimum centeſimus octogeſimus tertius, tertius & ultimus dicti Alexii annus, optimi pueri, ejecti & trucidati per ſceleratum Andronicum. Qui Patris Legem haud dubiè circumduxit ad Conſilia & preces Patriarchæ Theodoſii.

Theodorus Balſamon memorat duas Emmanuelis Conſtitutiones. Poſteriorem integram refert jus Græco-Romanum, ac item affirmat editam menſe Februario, verùm indictione undecima, anno mundi poſt ſexies milleſimum ſexcenteſimo quinquageſimo ſexto. Et rectè dicit. Fuit enim Domini poſt milleſimum centeſimum quadrageſimus octavus, regnantis Emmanuelis annus ſextus. Aurea iſta Bulla fuit appellata *Medicatrix*. Utique prioris, quæ fuit omninò durior. Et hinc aliqui exiſtimant hanc ab iſta fuiſſe circumductam. Et certè poſterior eſt omninò edita per pœnitentiam. Etenim *Occidentalis Draco, qui in Sicilia exercebat tyrannidem*, tunc imminebat orientali Imperio, atque ita Emmanuelem compulit ad mitiora in Eccleſiam conſilia. Ita ipſe per contumeliam appellabat Rogerium Guiſcardum, Siciliæ Principem, cujus conatus tunc parum abfuerunt ab invaſa Conſtantinopoli. Hanc pœnitentiam aliqui putarunt fuiſſe tantam, ut primam Sanctionem circumduxerit. At rectè ſcribit præfatus Theodorus: *Nova Conſtitutio eadem fermè complectebatur.* Primum ejus caput Eccleſiis ac Monaſteriis confirmat omnia uſque tunc acquiſita bona immobilia : & ipſa ex nullo titulo vult per quempiam inquietari. Et ita judicari apud quævis Tribunalia. Et hocce caput in quarto Comnenæ hiſtoriæ libro laudat Joannes Cinnamus. *Emmanuel Edicto vetuit Sacris apud Byzantium locis vel Monaſteriis negotium exhiberi de ulla re, quam ubi demum-cumque poſſiderent. Eam-* Fol. 300.

que donationem confirmavit libello , quem , quia in auro ſigillum Imperatoris ſubnexum habet , auream Bullam appellari mos eſt. Ex eo tempore neminem Monachum Judicum fores pulſantem videas , quia nihil habent quod licium calumnia ſit obnoxium. Rectè dicit gratiam fuiſſe factam ſolis Conſtantinopoli vicinis Monaſteriis. Lex ſingulas regiones exprimit. Ejus ſecundum caput cuncta , ubicumque locorum ſita , magnæ Conſtantinopolitanę Eccleſię immobilia bona ſolvit ac liberat ab omni actione fiſcali. Harum variæ vexabant iſtorum varia. Tertium caput eaſdem Eccleſias eximit ab Imperiali violentia potiùs , quàm à jure in morientium Epiſcoporum ſpolia. Quartum caput hæc omnia exponit largius , & tandem adjungit : *Nec enim licentiam habebunt Monaſteria augendi & amplificandi ea , quæ ab ipſis hodie poſſidentur , ſive Paroeci ſint , ſive loci , ſive auturgia.* Pauca verba , ſed grande venenum . Hujus clauſulæ Cinnamus nullam fecit memoriam. Forſitan quod improbaret. Quidquid ſit, ipſam abſcidit ac abolevit Emmanuelis ſucceſſor ac filius Alexius.

Alexius erat puer , & vix triennio regnavit , occiſus à nefandiſſimo cognato Andronico Comneno. Quomodo hic Andronicus Edictum tractarit , ignoro. Certè Emmanuelis Sanctio videtur permanſiſſe , aut ſanè non fuiſſe penitus ſuppreſſa. Etenim ad Henricum , è Flandriæ Comitibus Imperatorem Conſtantinopolitanum, anno ſui Pontificatus decimo tertio ſcripſit Innocentius Tertius : *Gravem Venerabilium Fratrum noſtrorum Archi-Epiſcoporum & Epiſcoporum, & dilectorum Filiorum Prælatorum Imperii tui , recepimus quæſtionem , quod Tu & Barones tui in eorum inhibuiſti graviſſimum detrimentum , ne quis de poſſeſſionibus ſuis in vita ſua conferat , vel in extremo articulo condat Eccleſiis teſtamentum. Cùm igitur ex inhibitione ejuſmodi & Eccleſiarum diſpendium , & inhibentium interitus procuretur , Excellentiam tuam monemus , attentius & hortamur , quatenus ejuſmodi pravam inhibitionem & Tu ipſe relaxes , & à tuis Baronibus facias poteſtate tibi tradita relaxari.* Iſtorum Baronum unus fuit Otto de Rocca , Athenarum Princeps , de quo idem Pontifex eodem anno ſcripſit ad Metropolitam Thebanum , ac Davalienſem Epiſcopum & Sithonienſem : *Venerabilium Fratrum noſtrorum Archi-Epiſcoporum , & Epiſcoporum , ac dilectorum Filiorum aliorum Prælatorum Conſtantinopolitani Imperii , gravem nuper accepimus quæſtionem, quòd nobilis vir Otto de Rocca , Dominus Athenarum , & alii Barones ac milites ipſius Imperii , communiter inhibuerunt in eorum graviſſimum detrimentum , ne quis de poſſeſſionibus ſuis in vita ſua conferat , vel in extremo articulo condat Eccleſiis teſtamentum. Cùm igitur ex inhibitione hujuſmodi , & Eccleſiarum diſpendium , & inhiben ium interitus procuretur , Fraternitati veſtræ per Apoſtolica Scripta mandamus , quatenus illos , ut eandem inhibitionem relaxent , moneatis attentius , & efficaciter inducatis , ipſos ad id , ſi neceſſe fuerit , per cenſuram Eccleſiaſticam , appellatione remota , ſicut juſtum fuerit , compellentes.* Pariformia adversùm Achajæ Proceres Mandata ſcripſit Matonenſi Epiſcopo & Amiclenſi. Et quia obedientiam ſpontaneam obtinere non potuit , tandem quinto decimo ſui Pontificatus anno ſcripſit ad Cardicenſem & Sithionienſem Epiſcopos , & ad Archi-Diaconum Davalienſem : *Ad noſtram noveritis Audientiam perveniſſe , quòd cariſſimus in Chriſto Filius noſter , Henricus Conſtantinopolitanus Imperator illuſtris , conſtitutionem cum ſuis Baronibus edidit , quæ vergit in periculum animarum , & eſt contraria prorſus libertati Eccleſiaſticæ , videlicet ut nullus poſſit de ſuis poſſeſſionibus in vita ſua , vel ultimo teſtamento aliquid Eccleſiis elargiri. Cùm igitur conſtitutio hujuſmodi tam divinis quàm humanis ſit Legibus inimica , Diſcretioni veſtræ per Apoſtolica Scripta mandamus , quatenus ipſam auctoritate noſtra , decernatis frivolam & inanem , & penitus non ſervandam.* Ipſe Pontifex iniquam Legem circumduxit. An Flandri noſtri morem iſtum , ſecum è Gallia delatum , intulerint Conſtantinopolitano Imperio , an verò ipſum jam antea ab Emmanuele Comneno plantatum ſtabiliverint , non poſſim certus affirmare. Quidquid ſit, audivimus Innocentii Tertii de ipſo Apoſtolicum Judicium. Franciſcus Boſquetus ſecundam epiſtolam ponit inſcriptam Epiſcopo Sidonienſi. Eſt manifeſtum mendum. Etenim Sidonienſis Eccleſia eſt in maritima Phœnicia , ideoque nihil commercii habet cum Metropolita Thebarum. Proindè legendum eſt , *Epiſcopo Sitbonienſi.* Hæc enim Eccleſia eſt in Macedonia, ad oram maris Ægæi. Et hic fuerunt iſtæ Leges Flandrorum.

Lib. 1. Epiſt. 98. — Ep. 110. — Ep. 174. — Lib. 3. Ep. 74.

CAPUT XIV.

Exponitur mortuæ manus & amortiſationis exordium apud nos Latinos.

PRima hujus rei apud Francos exordia ſunt à Chilperico Rege , quem Sanctus Gregorius Turonenſis Epiſcopus appellat Herodem ac Neronem ſui temporis , atque proſequitur : *Chilpericus non aliundè magis , dum ſecretus eſſet , exercebat ridicula vel jocos , quàm de Eccleſiarum Epiſcopis. Illum ferebat levem , alium ſuperbum , illum abundantem , iſtum luxurioſum , illum aſſerebat elatum , hunc tumidum ; nullam rem plus odio habens , quàm Eccleſias. Ajebat enim plerumque : Ecce pauper remanſit Fiſcus noſter , ecce divitiæ noſtræ ad Eccleſias ſunt translatæ. Nulli penitus , niſi ſoli Epiſcopi regnant. Periit honos noſter, & translatus eſt ad Epiſcopos civitatum. Hæc agens aſſiduè , teſtamenta quæ Eccleſiis conſcripta erant , plerumque diſrupit , ipſaſque Patris ſui Præceptiones , putans quod non remaneret qui voluntatem ejus ſervaret , ſæpè caſſavit.* Conſonat in Chronico Venerabilis Hugo Abbas Flaviniacenſis : *Chilpericus , Nerone pejor & Herode , Epiſcopos execrabatur , teſtamenta Eccleſiarum multa diſrupit.* Etiam Paterno Præcepto firmata. Etenim facta Eccleſiis teſtamenta , licet nulla tunc Francorum Lege caſſarentur , a Procerum tamen violenta avaritia ſæpè ſuſtinebant iſtam injuriam. Hinc providi teſtatores ipſa muniebant impetrato Regio Præcepto, ſeu Regia per ſolemne Scriptum auctoritate. Plurima ſunt iſtiuſmodi poſt everſum in Europa Romanum Imperium exem-

Lib. 6. cap. 46. — Fol. 588.

exempla. Hinc de Rege Suntramno, qui Chilperici regnum, & Filium Clotarium, puellum quadrimeſtrem, in ſuam tutelam acceperat, pergit laudatus Gregorius: *Suntramnus Rex omnia, quæ fideles Regis Chilperici non rectè diverſis abſtulerant, juſtitia intercedente reſtituit. Multa & ipſe Eccleſiis conferens, teſtamenta quoque defunctorum, qui Eccleſias hæredes inſtituerant, & à Chilperico compreſſa fuerant, reſtauravit.*

Hæc Eccleſiarum libertas diu permanſit in Gallia. Etenim neque per ſucceſſores Merovingiæ, Carolinæ, aut Capetinæ familiæ Reges fuit ullatenus læſa, & ſanctus Ludovicus Rex in ſua Pragmatica Sanctione poſuit hunc articulum: *Libertates, Franchigias, Immunitates, Prærogativas, jura, & Privilegia, per inclytæ recordationis Francorum Reges, prædeceſſores noſtros, & ſucceſſivè per nos Eccleſiis, Monaſteriis, atque locis piis religioſis, necnon perſonis Eccleſiaſticis Regni noſtri, conceſſas & conceſſa, laudamus, approbamus, & confirmamus per præſentes.* Sanctio prodiit decimi-tertii Chriſtiani ſæculi anno ſexageſimo-octavo. Verùm uti Romana à Domini Incarnatione, quædam à Kalendis Januarii, ita tunc Gallicanæ Eccleſiæ computabant à Dominica Reſurrectione. Qui mos duravit uſque ad elapſi ſæculi annum ſexageſimum-tertium. Ruſtinonenſis tunc declaratio juſſit computari à capite anni. Sanctio prodiit adversùm tunc erumpentes quarundam in Gallia Provinciarum novitates, in
Lib. 2. quas ad Philippum Auguſtum Regem reſcripſit
Ep. 1.31. Innocentius III. *Ad noſtram noveris Audientiam, referente venerabili Fratre noſtro Rothomagenſi Archi-Epiſcopo, perveniſſe, quod Juſtitiarii tui per Normandiam conſtituti, & quidam alii Regiæ ditioni ſubjecti, poſtponentes penitus zelum Dei, præpediunt laicos ægritudine laborantes, ne de terris vel ſuis hæreditatibus aliquid in eleemoſynam alicui largiantur, ſive pro ſuarum animarum ſalute ſecundum Eccleſiaſticam ſanctionem, vel condant teſtamentum ex indè in ultima voluntate. Imponentes illis poſt obitum crimen uſurarum, qui pœnitentes, judicio Eccleſiæ ſatisfactione præmiſſa, viam ſunt univerſæ carnis ingreſſi, ut prætextu criminis uſurarum, decedentium bona fiſco Regio, in detrimentum juris Eccleſiaſtici, applicentur.* Quod uſuræ crimen tunc horrendè fœdaret Galliam, eſt res notiſſima. Eo enim tempore adversùs ipſum prædicavit Venerabilis Fulco, Presbyter Pariſienſis. Ad ejus prædicationem plurimi fuerunt Zachæum imitati, & ſaltem in extremis multa donarunt Eccleſiis, Monaſteriis, Pauperibus. Hinc Regii per Normandiam Miniſtri cunctos iſtiuſmodi donatores cenſuerunt uſurarios, ideoque ipſorum teſtamenta ac legata ruperunt ac invaſerunt. Uſuræ enim in Gallia, etiam in noſtro Belgio, non pauperibus applicantur aut piis cauſis, ſed Regio Fiſco. Notanda ſunt verba: *De terris vel ſuis hæreditatibus.* Donata extremo judicio mobilia videntur non fuiſſe invaſa. Erat exordium manus mortuæ. Et profecit ulteriùs. Hinc inter jura & libertates, quæ Bellæ Villæ incolis dederunt Toparcha Hombertus, ejuſque filius Guichardus, poſuerunt hunc Articu-
Tom. 9. lum. *Si quis pro ſepultura legaverit Eccleſiæ vel*
Fol. 181. *Sacerdoti domum vel pedam infra villam, benè poterit hoc facere, & intra annum & diem debet vendi laico homini, qui poſſit & debeat domino tanquam Burgenſes alii, reſpondere.* Edictum prodiit tertii-decimi ſæculi anno trigeſimo tertio. Extat in Spicilegio Domini Lucæ Dacherii. Ad ejuſdem ſæculi annum ſeptuageſimum tertium Ludovicus Belli Joci Dominus inter datas Tyſiancenſibus
libertates poſuit hoc caput: *Quicumque poſſeſſio-* Fol. 261.
nem habuerit, cuicumque voluerit poſſit vendere. Solummodò Eccleſiæ vel militi non vendatur. Hæc aliaque id genus hinc indè Edicta ac Statuta Sanctus Ludovicus circumduxit. Verùm non plenè obtinuit. Etenim hoc poſtremum Edictum eſt pragmatica Sanctione poſterius. Et mos aſſiduè proceſſit. Etenim omnes per Galliam Eccleſiæ, Monaſteria, ac pia loca jam pridem habent manus mortuas.

Mortuæ manus prima apud Anglos exordia ſunt à Richardo Cantuarienſi Archi-Epiſcopo, proximo ſucceſſore ſancti Thomæ, glorioſi Martyris. Novellus tunc Ciſtercienſis, qui à ſumma paupertate duxit ſanctitatis originem, ordo cœperat opulentiam induere. Amplos fundos admittere ex teſtamentis ac legatis, imò & emere; & ad ipſos Apoſtolicum, quòd pauciſſimos propriis eorum manibus excultos à decimis exemerat, privilegium extendere. Hinc plurima Eccleſiarum & Abbatialium Monaſteriorum querimonia. Etenim ad Guilielmum Rhemenſem Archi-Epiſcopum ſcripſit etiam Stephanus
Epiſcopus Tornacenſis: *Credo quia Ciſtercienſes* Ep. 71.
de numero ſunt eorum, qui violentè diripiunt cælum, ſed utrùm violenter eis terram, hoc eſt, terrarum decimas, *rapere liceat, nondum legi.* Adversùs eandem igitur violentiam iratus ſcripſit præfatus Archi-Antiſtes ad Fratres Ciſtercienſes: *Quod ſi pertinaces vos & inflexibiles exhibetis, vinculo anathematis innodabimus univerſos, qui aliquid vobis dederint aut vendiderint, undè jus decimationis obveniat, atque in cœlum clamabimus, & ad thronum ſummi Judicis appellabimus, ne quis hujus vinculum Excommunicationis abſolvat. Principum etiam favorem in hoc pleniſſimè obtinebimus, ut gladio ſpirituali manus civilis aſſiſtat, & quidquid contra ſpirituale oraculum fuerit vobis vendi-*
tum, aut donatum, confiſcetur. Extat Epiſtola Ep. 82.
in Regeſto Petri Bleſenſis. Res variè cucurrit uſque ad Regnum Eduardi è Nortmannis primi, de quo ad decimi-tertii ſæculi annum ſeptuageſimum ſextum ſcribit Thomas Walſingamenſis: *Hoc anno coactum eſt Parliamentum Londoniis, in quo Eduardus Rex Statuta edidit contra manum mortuam, ne de cætero poſſeſſiones terrarum ſeu redituum ſine ſpeciali Regis licentia ad manum mortuam devolvantur.* Et in Neuſtiræ hypodigmate adjungit ad annum octogeſimum quintum: *Quia Rex priùs ſtatuerat, ne Religioſæ perſonæ in ſæcularibus poſſeſſionibus creſcerent, nunc ſtatuit ut priùs habitas non minorarent.* Suum ſimile Edictum Imperator Emmanuel Comnenus appellavit prioris medicinale. Eadem de re ad annum ſeptuageſimum quintum ſcribit Nicolaus Trivettus: *Rex Londonias Parliamentum convocat, in quo inter alia multa, quæ ad utilitatem Regni de aſſenſu Prælatorum, Comitum & Baronum ſtatuta ſunt, inhibitum eſt ne de cætero poſſeſſiones terrarum ſeu*

redi-

redituum ſine ſpeciali Regis licentia ad manum mortuam devolvantur.

Longiùs hæc deſcribit Guilielmus Thorne apud Cantuariam Monachus ſancti Auguſtini: Anno 1293. *Eduardus Rex, æmulorum Sanctæ Eccleſiæ inſtigatione circumventus, ſtatuit & conſilio Procerum ſuorum ordinavit, quod nullus Religioſus aliqua tenumenta emere vel vendere, vel ex dono alicujus aliquid percipere, aut alio qualicumque modo, arte, vel ingenio quidquam acquirere poſſet, & ſi ſecus à quoquam Religioſo fuerit attentatum, liceret Domino Regi illud ſic acquiſitum, emptum, vel datum per Eſcaetorem ſuum ingredi, & in perpetuum tenere in feudo & hæreditate. Heu, heu, pro dolor, quomodò non ſolùm perit nunc liberalitas illa Deo grata, qua devoti Reges, Proceres, cæterique fideles pro magno deſiderio habuerant Religioſos fundare, prædia & poſſeſſiones in honorem Dei liberaliſſimè conferre, & ipſos tueri. Verùm ex tunc opere hujus Charitatis palam tabeſcente, & unoquoque manum ſuam à talibus beneficiis retrahente, non ſolùm non poſſunt religioſi quidquam novum acquirere, quin etiam nec antiquis ſuis poſſeſſionibus, propter oppreſſionem laicorum, ne dicam Magnatum, proſperè ut laici gaudere, ſed his noviſſimis temporibus ſapientes hujus ſæculi horum proſperitati invidentes, ſuæque fraudi conſulentes, univerſos Religioſos, ne ſic oblata acceptarent, & quod nequius eſt, ſibi quidquam appropriarent, per decretum & Seniorum judicium coarctarunt. Et de iis veraciter poſſet dici, quod egreſſa ſit iniquitas à ſenioribus Judicibus, qui filiam Iſrael, puta Eccleſiam, nequiter condemnaverunt.*

Plura adducit Henricus Cnyghtonus, Canonicus Leeſeſtrenſis: Lib. 3. cap. 1. Anno 1278. *Rex Eduardus cum Proceribus ſuis edidit Statutum contrà manum mortuam, ita ut nullus deinceps terras, tenumenta, redditus daret, venderet, legaret, aut permutaret, ſeu quovis titulo viris religioſis aſſignaret ſine licentia Regis.* Eduardus habuit dura cum Francis Bella, ideoque ab Eccleſiis ac Monaſteriis plurima & rapuit & extorſit. Hæc omnia exponit memoratus Scriptor, & proſequitur: Cap. 7. Anno 1294. *Quia immunitas Eccleſiæ, ut ſupra dictum eſt, læſa fuit & violata, petiit Clerus à Rege quoſdam Articulos, Rege jubente. Juſſit Rex, poſtquam votis ipſius paruerunt, ut & ipſi ab eo peterent remedia quæ vellent. Et petierunt imprimis, ut Statutum de manu mortua, quod in præjudicium ſanctæ Matris Eccleſiæ fuit editum, deleretur. Cui quidem Articulo Rex, quod idem Statutum de conſilio Magnatum ſuorum fuerat editum ac ordinatum, & abſque eorum conſilio non erat revocandum; Ceteris autem Articulis reſpondit de facili, ita quod fruſtrati ac deluſi ſint reverſi ad propria.* Attamen tunc emanaſſe videtur medicinale Edictum, ſupra laudatum à Thoma Walſingamenſi.

Denuò res variè cucurrit uſque ad ſequentis ſæculi annum nonageſimum primum, & Regnum Richardi II. de quo idem Scriptor Henricus: Lib. 5. Anno 1371. *Ricardus Rex celebravit Parliamentum apud Weſt-Monaſterium, in craſtino animarum. In iſto Parliamento editum eſt prophanum Statutum contra Eccleſiam & Eccleſiæ perſonas, videlicet ne quævis perſonæ Eccleſiaſticæ poſſideant maneria, domos, glebas, poſſeſſiones, terras, redditus, quoſcumque proventus per manus Feoffatoris abſque licentia Regis & capitalium dominorum. Et iſtud Statutum extendit ſe tam ad Eccleſias Parochiales, Capellas, Cantarias, quam ad Abbatias, Prioratus, ſeu quæcumque alia Monaſteria. Similiter ad Cives Civitatum, & villicanos, atque Burgenſes, Burgorum & villarum hujuſmodi redditus, hujuſmodi vel poſſeſſiones pro communi utilitate habentes. Nam homines in illis diebus, qui volebant conferre redditus vel poſſeſſiones alicui Eccleſiæ vel cuiquam communitati, nec expenſas poſſent effundere, ut eos in manum mortuam reducerent ſub licentia Regis & Capitalium Dominorum, ſolebant Feoffare certos homines, in quibus habebant fiduciam, ſub quorum nomine & defenſione Eccleſiaſticæ perſonæ vel hujuſmodi Communitas rei commodo gauderent, & utilitatem eorum poſſiderent. Et cautum eſt in eodem ſtatuto, quod omnes & ſinguli, tam perſonæ Eccleſiaſticæ, quam Parochiales, & Cives atque Burgenſes, & villicani, ſeu quicumque alii, habentes hujuſmodi redditus, poſſeſſiones, maneria ſeu quoſcumque Prioratus, in manibus talium Feoffatorum ſine licentia Regis & talium Capitalium Dominorum, quoad aut licentiam à Rege & Capitalibus Dominis impetrarent, in manum mortuam redigere, vel venditioni talia exponere, & ſuum commodum indè facere citra feſtum ſancti Michaelis primò ſequens, vel illo feſto peracto Rex & Capitales Domini in ſic non prænordinatis & diſpoſitis intrare, & Saegire, & ad ſuum placitum obtinere.*

Plura hic involvuntur. Primò, quòd quædam Eccleſiæ maneria, glebas, domos, poſſeſſiones, terras, redditus, ac alios proventus poſſiderent per Feoffatores abſque licentia Regis. Feoffator eſt ex Anglico barbarum vocabulum, ac ipſum in ſuo Gloſſario exponit Guilielmus Somnerus: *Feoffare noſtratibus eſt feudum dare, aut in aliquem conferre. Jus prædiorum concedere, poſſeſſionem tradere, inveſtire, donare. Hinc Feoffator. Ille ſcilicet, qui alium feudo donat, ſeu inveſtit. Is autem qui ſic inveſtitur, appellatur Feoffatus.* Igitur ad circumſcribendum Eduardi I. Edictum quædam Eccleſiæ fundos aut alia immobilia tenebant per intermedias perſonas, quibuſcum habebant ſecretam intelligentiam. Et has artes Richardus II. circumduxit. Secundò habemus, quòd Eduardi Edictum non ſolummodò fundos ac domos comprehenderet, ſed inſuper cenſus. Quòd nempè hi apud Anglos ſint bona immobilia. Tertiò habemus, quòd Edictum non dumtaxat Eccleſias, Monaſteria, ac alia pia loca, ſed inſuper quaſvis laicas Communitates fecerit eſſe manus mortuas. Quòd videlicet etiam hæ conſueverint ſua bona non alienare, ideoque ipſa ſubtrahant communi commercio. Porrò quid ſit Cantaria, exponit præfatus Guilielmus: *Cantaria eſt Ædes ſacra, ideò inſtituta & dotata prædiis, ut Miſſa ibidem cantaretur pro anima Fundatoris & propinquorum ejus.* Franci appellant Capellas. Richardus Rex omnes iſtas fraudes abolevit: vetuit ab Eccleſiis, ac aliis piis locis, itemque a laicis Communitatibus quid poſſideri per ſubornatam perſonam. Attamen poſſeſſa & taliter acquiſita bona non redegit in Fiſcum, ſed unicuique poſſidenda permiſit, dummodò tamen facultas impetraretur

retur à Rege ac Dominis Capitalibus. Hoc eſt, dummodò impetraretur privilegium amortiſationis. Aſt iſtud Privilegium Rex tanti voluit vendere, ut quidam maluerint perdere omnia. His Rex juſſit, ut ſua ante proximum Sancti Michaelis feſtum diſtraherent: tunc non diſtracta ſaeſibat diſponenda ad ſuum placitum. Saeſire eſt Regiam manum immittere, ſeu ponere ſub arreſto. Proindè Richardus Eduardi Legem non ſolummodò innovavit & confirmavit, ſed inſuper omnes antea toleratas illius circumſcriptiones abolevit.

Eadem conſuetudo quibuſdam videtur apud Hybernos eſſe antiquiſſima. Etenim antiqua, quam Eruditus Lucas Dacherius cenſet eſſe octavi ſæculi, Hybernenſium Canonicum collectio ad titulum de Eccleſia & mundo, habet: *Nullum oportet fraudare filios, aut fratres, aut propinquos. Eccleſia nonniſi partem Dei accipiat. Cum enim hæres mundi venerit, retrahet ea quæ mundi ſunt*. Eſt obſcurus Canon. Sanctus Auguſtinus teſtamenta, quæ excluſis filiis aut aliis ſuis hæredibus ditabant Eccleſiam, conſtans improbavit. Ipſis volebat relinqui non ſolam legitimam, item volebat non penitus excludi Eccleſiam: hanc volebat computari in partem filiorum. Et dumtaxat in hanc partem. Ab illo, qui ſex habebat proles, Eccleſiam ſuadebat adſumi in ſeptimam. Quæ pietas placuit pluribus Eccleſiæ Patribus. Porrò Sanctus Patricius, è cujus diſciplina manarunt iſti Canones, fuit Auguſtinianæ doctrinæ peritiſſimus ac obſervantiſſimus: hinc Canon per Dei partem videtur intelligere jam dictam filialem portionem. Proindè non de cunctis, ſed loquitur de ſolis teſtamentis habentium filios. Et eſt Eccleſiaſticus Canon, nòn Regia Conſtitutio. Hinc non facit ad præſentem materiam.

Tit.41.

Romanæ Eccleſiæ Schiſmata ſemper fuerunt omni Chriſtianitati pernicioſiſſima. Plures per ipſa irrepſerunt abuſus, plura ſcandala. Per nullum plura, quàm per illud quod averſus Urbanum VI. concitavit Robertus Gebennenſis Epiſcopus, à ſua factione appellatus Clemens VII. Chriſtianitas nunquam vidit aliquid inclementius. Quod ſub ipſius Pſeudo-papatu dicta conſuetudo tentaverit occupare Germaniam, disertè teſtatur Baſileenſis Synodus in litteris ad Adrienſem Epiſcopum, Decanos Eccleſiarum Zoenxenſis & Moſæ Trajectenſis. Rei exordium exponit Mindenſis Eccleſia in precibus exhibitis Imperatori Carolo IV.: *Seculares quidam in poteſtatibus & officiis publicis conſtituti, videlicet Duces, Comites, Barones, Milites, Sculteti, & alii Domini temporales, necnon Conſules Civitatum, oppidorum, villarum, & locorum Rectores Mindenſis Diœceſis, Dei timore poſtpoſito, ſtatuta ſingularia, iniquas ordinationes, motu proprio ac temeritate præſumptuoſa de facto contra perſonas Eccleſiaſticas, Eccleſiarum, & locorum religioſorum libertates & Privilegia condiderunt, & condunt, jiſdemque publicè & de facto inſiſtere præſumpſerunt, & præſumunt auſu temerario & nefando quotidie contra legitimas Civiles & Canonicas Sanctiones, utpotè quòd nulla bona temporalia in poteſtatem Eccleſiaſticam transferantur*. Ita habes in Chronico Mindenſis Eccleſiæ. Eaſdem preces eidem Imperatori exhibuerunt Eccleſiæ, Moguntina, Colonienſis, ac Magdeburgenſis. Ita habes in Diplomate, quo Bonifacius IX. firmavit ejuſdem Principis, necnon & Frederici II. Edicta reſtituentia ſuam libertatem Eccleſiis. Earumdem precum, licèt non omnia penitùs verba, tamen ſenſa refert Conſtantienſis Synodus in Diplomate, quo firmavit laudata Edicta præfatorum Principum. Baſileenſis Synodus adjungit eaſdem preces & querimonias fuiſſe ſibi oblatas à Zoenxenſi ſancti Livini apud Ultratrajectinos, à ſancti Servatii Trajectenſi, ac a Sancti Petri Lovanienſi Eccleſia, itemque à Sancti Bavonis Gandavenſi, necnon à Sanctorum Cornelii & Cypriani Ninivenſi Monaſterio. Ex quo lucet iſtud Schiſma eſſe primam mortuæ manus originem etiam apud nos Belgas. Item iſta exordia fuiſſe damnata ac evulſa à Bonifacio IX. Pontifice, à Conſtantienſi Concilio, à Conventu Baſileenſi, ac ab Imperatore Carolo IV. Eadem poſt Conſtantienſem Synodum damnavit, ac repullulantia averruncavit in ſuæ provinciæ Synodo venerabilis Eberrhardus Archiepiſcopus Saliſburgenſis. Celebrata fuit hæc Synodus anno vigeſimo decimi-quinti ſæculi. Et videtur iſtam conſuetudinem radicitùs evulſiſſe.

Ep.50.

CAPUT XV.

An hodiè in regionibus, ubi viget manus mortua, Monaſteria validè ac legitimè ſtipulentur de hæreditatibus debitis profeſſuro apud ſe Monacho?

Dico, *in regionibus, ubi viget manus mortua*. Etenim in regionibus, apud quas ſacri Canones, & Imperatoris Juſtiniani Leges vivunt, iſtiuſmodi ſtipulationes ſunt omninò nullius ponderis. Etenim quòd omnis, non ſolùm gratuita, ſed etiam per dotis ſtipulationem oneroſa, futuræ ſucceſſionis renuntiatio per Leges & Canones improbetur ac exſufflerur, eſt ſuprà abundè demonſtratum. Proindè hoc, per locum à carnali ad ſpirituale matrimonium, omninò locum obtinet etiam in profeſſuro Monacho. Hinc quæſtio devolvitur ad iſtas regiones, in quibus non dumtaxat profeſſus Monachus, ſed & ipſum ejus Monaſterium eſt manus mortua. Quæſtio eſt, An Monaſterium, quoniam cunctis ſui futuri filii ſucceſſionibus, ac ipſi etiam legitimæ portioni debet renuntiare, non poſſit cum profeſſuri parentibus, fratribus, aut tutoribus ante iſtius profeſſionem ſtipulari de certa dote, atque ita ſibi utcumque conſulere? An iſta ſtipulatio ſit valida & caſta? Reſpondeo eſſe. Etenim Eccleſiæ ac Monaſteria per manus mortuæ Legem nequaquam exuuntur avito ſuo jure ad profitentium bona, ſed dumtaxat facta ſunt incapacia ad fundos, aliaque immobilia. Hinc profeſſurus, qui ſui juris eſt, poſſit omnes ſuos fundos divendere, & omne pretium transferre in Monaſterium. Hoc ipſum faciendum poſt ſuam profeſſionem poteſt in ſuo ante ipſam teſtamento diſponere ac jubere. Plures hodie parentes ſunt ſimiles illis, de quibus ſcripſit

ſanctus

ſanctus Hieronymus ad Sacram Virginem Demetriadem: *Solent miſeri parentes, & non plenæ fidei Chriſtiani, deformes & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inveniunt, virginitati tradere. Certè qui religioſiores ſibi videntur, parvo ſumptu, & qui vix ad alimenta ſufficiat, virginibus dato, omnem cenſum in utroque ſexus ſæcularibus liberis largiuntur.* Hanc irreligioſam ſorditiem noſtri pientiſſimi Belgarum Principes abſit ut probent, aut ipſi dent ulla fomenta. Omnia, quæ Regularem vitam profeſſuris ac ipſorum Cœnobiis dant Leges & Canones, jura volunt ſalva & integra, dummodò ſalventur ſine damno Reipublicæ, cui non expedit, ut nimia fundorum maſſa devolvatur ad Eccleſias aut Monaſteria. Cum Imperatore Juſtiniano penitùs nolunt, ut quis ob Monaſticam ſanctimoniam exhæredetur. Hinc dictas ſtipulationes probant, ſtabiliunt ac defendi mandant in ſuis tribunalibus. Et nulla hic Simoniacæ lepræ apparet ſpecies. Nec enim de profeſſione, aut ad Monaſterium vel ejus ſpiritualia jura & vincula admiſſionem fit ſtipulatio, ſed de ſolis temporalibus juribus Monaſterii.

Ep. 8.

Et hujuſmodi ſtipulationes ſunt apud Eccleſiam antiquiſſimæ. Inſigne ejus exemplum habemus à venerabili Geraldo Caturcenſi Epiſcopo, qui ſub Urbani II. Pontificatu iſtam rexit Eccleſiam, & ſuos Cathedrales Clericos reduxit ad regularem in clauſtra vitam. Inter ejus Eccleſiam & illuſtrem virum Gansbertum Deltalium de Caſtro Novo dura fuit quæſtio de quibuſdam fundis ac juribus. Eſt tandem inita tranſactio, ex cujus apud Domini Lucæ Dacherii Spicilegium extante inſtrumento quædam adduco: *Eſt taliter hujuſmodi diſcuſſum negotium. Priùs dimiſit prædictus Gansbertus quidquid in honore Sanctuarii noſtri juſtè vel injuſtè, ſive aliquo ingenio vel quacumque calliditate expetere potuiſſet. Poſteà verò quaſi pro obedientia commendavimus ei exteriorem honorem Secretariæ noſtræ, nimiis precibus Domini Pontificis obſtricti, exceptis Eccleſiis & decimis, & excepta turre, quæ in ſuperiori parte Civitatis noſtræ ſita eſt, cum appoſitis domibus, & furno, hoc tenore tamen & convenientia, ut det nobis filium ſuum unicum è duobus, quos priùs illi genuit uxor ſua, ut fiat Canonicus-Regularis in noſtra Eccleſia, & cum eo relinquat nobis cum omni pace totum honorem pertinentem ad Secretariam noſtram, in perpetuum poſſidendum cum omni pace & dilectione nominatus Gansbertus. Fiat verò conceſſio & pueri & honoris uſque ad expletionem decem annorum, ita tamen ut eo die, quo puer Canonicalem induerit habitum, dimittat nobis totum omninò honorem ad Sanctuarium pertinentem, & ad jus Eccleſiæ noſtræ, ubicumque inventus fuerit, & infra terminum decem annorum diſpoſuerit nobis tradere infantem. Si autem nec expletis decem annis, aliqua confiſus calliditate, noluerit nobis tradere filium, ut Canonicus fiat Regularis, ſicut pactum eſt, honorem tamen liberum ſine omni inquietudine, ſive cum filio, ſive ſine filio, conſummato termino in pace nobis relinquet.* Verba ſunt lucidiſſima. Geraldus ille fuit Summus Epiſcopus. Nec ipſe ſolus, ſed & omnis ejus Eccleſia hæc pepigit. Quis præſumat damnare? Ex his etiam vides hanc complexam vocem, *Canonicus-Regularis*, non eſſe heſternam.

Tom. 8.

Elapſi ſæculi annus vigeſimus ſecundus fuit Catholicæ Eccleſiæ infeliciſſimus. Turcorum Imperator Solimannus arctiſſimè cingebat, & tandem cœpit Rhodum, Metropolim Provinciæ Inſularum. Martinus Lutherus invaleſcebat per omnem Germaniam, ac omnis ferè Europa flagrabat inteſtinis bellis. Hinc optimus Princeps Ferdinandus, Imperatoris Caroli Quinti germanus frater, ac Imperii Vicarius, omnes Germanorum Epiſcopos & Proceres convocavit Nurembergam, conſultaturus de remediis. Optimus Pontifex Adrianus VI. ad eundem Conventum legavit eruditum virum Franciſcum Cheregatum, Aprutinæ Eccleſiæ Electum, poſtulans varia, quorum palmare caput erat ſuppreſſio ac extinctio factionis Lutheranæ. Hujus exordium fuit Eccleſiaſticæ diſciplinæ prævaricatio, & libertina Cleri vita. Iſtam hujus pœnam à divina juſtitia irrogandam jam olim Baſileenſis Synodi tempore prædixerat, & ad Quartum Eugenium ſcripſerat magnus ille Cardinalis Julianus Cæſarinus. Hinc dictus Conventus laudato Legato, ac per ipſum Summo Pontifici, vice verſa propoſuit centum gravamina, quæ Germania partim à Romana Eccleſia, partim ab omni ſtatu Eccleſiaſtico ſuſtinebat, & poſtulavit corrigi. Poſtremum gravamen fuit hoc: *Utriuſque ſexus Religioſi in ſuorum Monaſteriorum, clauſurarum, fundationum, aliorumque Conventuum commodum ſuccedunt ſæcularibus, cùm ipſi viciſſim ab illis ad hæreditates, neque vocentur, neque admittantur. Neque hoc Germanicorum gravaminum poſtremum eſt, quamvis ultimum hic ſortiatur locum. Mos non ampliùs ferendus, hactenùs inolevit, pauloque altiùs, quàm par eſt, radices egit. Videlicet quòd Monachi, Moniales, Beginæ, Begardæ, Nolhardi, Conventus, & quicumque tandem ſint, qui ſe Religioſos & à ſæcularibus ſegregatos profitentur, parentibus, conſanguineis, agnatis, & cæteris amicis, in hæreditariis bonis, aliquando in partem, nonnumquam in totum ſuccedant. At viciſſim eorum cognati, ſeu neceſſarii Laici, à præfatis Religioſis ad ipſorum hæreditates adeundas, non ſolùm non vocantur, ſed nec admittatur quidem. Quod Germanis & grave, & moleſtum, injuſtum etiam, ac non diutiùs tolerandum onus eſt. Eapropter neceſſariò, ac ſumma prudentia curandum eſt, ut deinceps nemo ſe memoratorum Religioſorum votis adſtringat, vel addicat, niſi priùs ea de re civiles Magiſtratus certiores fecerit, quorum præſentia, auctoritate, & Conſilio Religionem ingredi volentibus, à parentibus & amicis, juxta cujuſque fortunam & facultates, mediocriter provideri debet, ut habeant undè commodè in Monaſteriis vivere poſſint. Ea tamen lege, eo pacto, & conditione, ut omnibus hæreditatibus, omnibuſque parentum, fratrum, ſororum, cognatorum, cohæredum, & quorumcumque aliorum ſucceſſionibus renuntient, in animumque nequaquam inducant ſuum, ſe in poſterum hæreditario jure quidquam nedum ſperare; tantum abeſt, ut conſequi ſe poſſe putare queant. Idemque cum his, qui jam olim Religioſorum regulis ſeſe ſubjecerunt, fieri à Sacri Romani Imperii Statibus & petitur & cenſetur.*

Hinc diſcimus varia. Primò, quod Bonifacii

noni,

noni, Caroli quarti, Conſtantienſis Synodi, & Baſilienſis Concilii adverſus mortuæ manus Legem aut conſuetudinem Edicta fuerint apud Germanos admiſſa in plenum vigorem. Secundò, quod Juſtiniani Leges, ſancientes Monaſterium in omnia profitentis Monachi bona ac jura ſuccedere, uſque ad illud tempus iſtic etiam pleniſſime viguerint. Tertiò, quod non dumtaxat vera Cœnobia, ſed etiam Beginagia, aliaque id genus pia loca fuerint gaviſa iſto Privilegio. Quartò, quod Germani apud ſe voluerint deinceps induci manum mortuam, ex qua profitens, ac ejus Monaſterium renuntiarent omni ſpei ſuarum hæreditatum. Quintò, quòd noluerint penitus omni fructu privari Monaſteria. Etenim ipſis voluerunt per profitentium parentes & amicos conſtitui certas dotes ad honeſta alimenta. Et hoc ea Lege, pacto & conditione, ut illa plenè renuntiarent omnibus ſucceſſionibus. Quæ verba manifeſtè ſtabiliunt ſtipulationem de dote. Quintò diſcimus, quod iſte Conventus voluerit hanc ſtipulationem fieri coram laico Magiſtratu. Quod nempè eſſet contractus laicus & civilis, non minus quam in carnali conjugio contractus ante-nuptialis. Reduci voluit ſupra-memoratum magni Caroli Capitulum, ſanciens liberum hominem deinceps non tonſurari ſine venia Principis. Utique quò Princeps arbitraretur de tonſurandi dote ſeu facultatibus. Iſti Conventui præſedit laudatiſſimus Princeps, poſt-modò Imperator, Ferdinandus Auſtriacus: adfuerunt doctiſſimi ac piiſſimi Antiſtites & Proceres. Nec dubitandum quin ipſe Imperator Carolus omnia anteà viderit, ac per ſuum Conſilium probaverit. Proindè quiſquis iſtas ſtipulationes de Simonia damnaverit, damnabit & iſtum omnem Conventum.

Conventus Orthodoxa pietas lucet vel ex eo, quod hocce mortuæ manus remedium poſtulaverit à Sede Apoſtolica. Etenim manum mortuam, licet variè ac durè damnari jam audiverimus, non ab uno noſtris noviſſimis Eccleſiæ temporibus eſſe utilem, imò forſitan & neceſſariam. Etenim quod Epiſcopi ex Eccleſiaſtico dum nimiùm increſcit, patrimonio quædam poſſint, imò & debeant Laicis militibus dare in feudum, atque ita ad Eccleſiarum defenſionem augere ſæcularem militiam, inſigniter demonſtrat in litteris ad Ludovicum Germaniæ Regem Cariſiacus Epiſcoporum conventus, ac in litteris ad Carolum Calvum Galliæ Regem, quas integras nuper edidit Petrus de la Lande, Hincmarus metropolita Remenſis. Certè niſi figatur modus, omnis terræ orbis deveniet ad Eccleſiam, & ſcelerati Comitis Zozimi calumnia vertetur in veritatem, etenim videmus & Eccleſias & Monaſteria non ſaturari, ſed quotidiè ab illis jungi domum ad domum, fundum ad fundum. Et optima ac validiſſima figendi modi via eſt lex de mortua manu. Præſertim illa, qualis apud nos Belgas eſt, quæ Eccleſiarum manus ad ſolos fundos, aliaſque poſſeſſiones apprehendendas mortificat, non ad cenſus, & alia iſtiuſmodi incorporalia. In duodecimo de tribus Chalcedonenſis Synodi capitibus libro Facundus. Hermianenſis Epiſcopus Imperatorem Juſtinianum, quædam Eccleſiaſticæ Juriſdictionis officia quaſi ex medicinali pietate invadentem, rectè comparat Ozæ titubantem Dei Arcam ſuſtentanti, ideoque percuſſo per Dominum Deum, atque adjungit: *Prædicatoribus veritatis, quaſi bobus, de quibus dicitur,* non in- Cap. 3. frænabis os Bovi trituranti, *non-nunquam contra ſtimulum calcitrantibus, videtur Eccleſia, cujus illi Rectores Doctoreſque, velut Arca illa nutare, ſed non eſt Ozæ officii continere. Præcedit illam ſuus David, qui deducit exultans. Ipſe manu fortis inviſibiliter eam regit, per quos eam regi conſtituit. Et ideò nutare quidem poteſt, cadere numquam poteſt. Nihil igitur habes Oza, quod ſimulatione piæ ſollicitudinis excuſeris, quia Divino Judicio pro temeritate percuteris.* Dum Eccleſiarum Prælati, qui omnia ſibi de ſuis ſuperflua deberent effundere in pauperes, ampliandis latifundiis incubant, boves calcitrant, Dei Arca nutat, debetque contra lapſum ſuſtineri. Verùm non per Oza, ſeu per laicos Principes id fieri poſſit: fieri debet per verum David, per ipſos Epiſcopos, ad arcæ cuſtodiam ab illo ordinatos. Laici Principes, dum iſtas Leges condiderunt, licèt juſta ſtatuerint, perperàm egerunt. Quia Ozam imitati. Hoc noverant optimus Ferdinandus, ipſique adſidentes Epiſcopi & Principes: hinc manum mortuam ipſi facere non attentarunt, ſed faciendam ſupplicarunt à Romana Eccleſia. Et ubicumque illa viget, per hujus ratificationem aut conniventiam viget. Alia via non poſſit vigere.

Quæſtio eſt, An iſtius manus Lex obliget Eccleſiæ conſcientiam? Reſpondeo illam eſſe ab Eccleſia reverendam & obſervandam. Etenim Sanctus Hieronymus illos qui ſimilem Primi Valentiniani Legem per varias olim artes circumſcribebant, omnino arguit. Etiam Sanctus Ambroſius ipſam veneratus eſt, & omnibus Clericis ac Monachis juſſit venerandam. Attamen eſt purè pœnalis, ideoque conſcientiam non adſtringit, niſi ad pœnam. Illa omninò eſt mens Chriſtianorum Principum. Hinc Anglorum Rex Richardus II. illos fundos, quos quædam Eccleſiæ & Monaſteria poſt & contra Eduardi I. Legem emerant ac poſſederant per ſubornatas Perſonas, non redegit in Fiſcum, ſed dumtaxat juſſit intra certum tempus divendi, aut quavis legitima via reduci in manum vivam; tunc in contumaciæ pœnam donandos fiſco. Qui mos etiam viget in noſtro Belgio. Piiſſimi noſtri Principes ſervant piiſſimam Legem, quam eorum proavus Rex Receſvinthus publicavit in octava Toletana Synodo: Priorum Regum morem, qui in ſubditorum fortunas ſolebant plenum exercere imperium, circumduxit ac abolevit; cunctiſque juſſit eſſe ſecurum dominium. Hanc pietatem, uti in populum, ita longè magis exercent in Eccleſiam. Hinc manui mortuæ, dum malè acquiſitas poſſeſſiones mandant reduci in manum vivam, permittunt integrum pretium.

Principalis Aſſertio noſtra lucidum fundamentum habet etiam in Inſtituto Societatis Jeſu. Hujus Religioſi per primam profeſſionem non fiunt manus mortua. Hinc ſi Juſtiniani

Leges

Leges attendas, ſuis ſucceſſionibus non poſſunt renunciare. An juxta hodiernos Latinæ Eccleſiæ mores poſſint, ſunt adverſæ ſententiæ. Et communior affirmat. Hinc & profeſſurus, & profeſſus, adeoque & ipſorum nomine Societas omninò poſſint de ipſis ſtipulari. Quare poſſint, & alii Ordines. Etenim manus mortuæ Lex nullatenus exſufflavit ipſorum avita Jura. Firmum etiam fundamentum eſt Innocentii IV. Epiſtola ad Ciſtercienſem ordinem: *Indulgemus ut poſſeſſiones, & alia bona, mobilia ac immobilia, exceptis feudalibus, quæ perſonas Fratrum, ad Monaſteria veſtra à ſæculo fugientium, & profeſſionem facientium in jiſdem, ſi remanſiſſent in ſæculo, ratione ſucceſſionis, vel quocumque alio juſto titulo contigiſſent, petere ac retinere valeatis, contraria conſuetudine non obſtante.* Univerſalem Eccleſiæ Canonem ac Reipublicæ Legem dat eis in Privilegium. Et exſufflat adverſam conſuetudinem. Rationes adduxi in Scholio ad decimum-nonum Canonem ſeptimi Concilii. Feudorum Exceptio fundatur in ſingulari ipſorum indole. Et ex hoc Indulto lucet manum mortuam iſto tempore necdum fuiſſe in Gallia. Proindè Ciſtercienſes de rebus quas poſt ſui Monachi profeſſionem petere poterant, poterant & tranſigere. Etiam ante devolutionem poterant de ſuo ad ipſas jure. Et ſi poſt profeſſionem, cur non & antè? Cur nequeat quid modicum in præſenti accipere pro grandi futuro? Non de Monaſtici ingreſſus aut profeſſionis pretio, ſed de ſpectante ad ipſos futuræ hæreditatis jure erat iſta tranſactio. Hinc caſta & immaculata.

CAPUT XVI.

Præcedens Aſſertio ſtabilitur ex aliis Principiis.

INſignem Canonem ſuo Decreto inſeruit ſanctus Ivo Carnutenſis Epiſcopus: *Statutum, & rationabiliter ſecundùm Sanctos Patres à Synodo* Part. 5. Cap. 343 *eſt confirmatum, ut Monachus, quem Canonica electio à jugo regulari monaſticæ profeſſionis abſolvit, & Sacra ordinatio de Monacho Epiſcopum facit, velut legitimus hæres paternam hæreditatem poſteà jure vendicandi poteſtatem habeat. Sed quidquid acquiſierat, vel habere juſſus fuerat, Monaſterio relinquat, & Abbatis ſui, qui fuerat, ſecundùm regulam ſancti Benedicti, arbitrio. Poſtquam enim Epiſcopus ordinatur, ad altare, ad quod ſanctificatur, & itulatur ſecundùm ſanctos Canones, quod acquirere poterit, reſtituet.* Eundem Canonem ſuo Decreto inſeruerunt Burchardus Epiſcopus, & Monachus Gratianus. Sanctus Ivo affirmat eſſe Canonem Alteimenſis Synodi, celebratæ coram Imperatore Conrardo, utique Salico. Quidquid ſit, celebrata fuit iſta Synodus eo tempore, quo Clerus in Clauſtro adhuc ſervabat communem ſub Epiſcopi oculis vitam. Conſtituit varia. Primò, quòd omnia profitentis Monachi bona per profeſſionem pleno jure devolvantur in Monaſterii dominium. Secundò, quod eadem ſit ratio bonorum, quæ ex aliqua poſt profeſſionem ſucceſſione ſpectant ad iſtum Monachum. Tertiò, quòd iſtud Monaſterii jus ceſſet per Monachi promotionem ad Epiſcopatum. Hæc illum è Monachali Clauſtro transfert in Clericale & Cathedrale Monaſterium, atque ita omnis ipſi deinceps adveniens ſucceſſio ſpectabit ad iſtam Eccleſiam. Ex quibus Sylveſter, magnus Theologus ex Prædicatorum Ordine, ac Apoſtolici Palatii Magiſter, in Summa ad Verbum, *Religio*, infert hæc ſequentia. Primò, quod talis Epiſcopus ſuccedere debeat non ſolummodò in bona parentum, aut aliorum conſanguineorum adhuc viventium, ſed etiam in jam aditas ac diviſas hæreditates defunctorum. Deindè, quod hoc locum habeat non dumtaxat in ſancti Benedicti Monachis, aut aliis habentibus poſſeſſiones in communi, ſed etiam in Fratribus Minoribus. Et quòd ita deciſum fuerit in quibuſdam Supremis Tribunalibus. Porrò fieri poſſit, ut talem Epiſcopum accipiens Eccleſia prævideat quæſtiones & lites: præſertim circa hæreditares aditas ac diviſas. Fieri item poſſit, ut ex cauſis ſui Epiſcopi parentelam nolit offendere. Hinc tranſigere poterit & ſtipulari. Non ſolummodò poſt conſecrationem, ſed etiam ſtatim poſt electionem. Stipulari poterit etiam de pendentibus ac futuris ſucceſſionibus. Nec ullam patrabit Simoniam. At verò Monaſterium habet iſtud ipſum jus in bona ſui profeſſuri, quod Eccleſia in bona ſui electi Epiſcopi: hinc & iſtud poterit eodem modo caſtè ſtipulari.

Et quoniam doctiſſimi Sylveſtri incidit mentio, placet ejus de his quæſtionibus judicium exponere. Ad verbum, *Simonia*, hæc ſcribit: *Quæritur, quid juris de Simonia quoad Religionis ingreſſum? Et dico multa. Primum. Si receptio ad habitum, quæ eſt quædam promotio ad gradum ſpiritualem, eſſet diviſa à ſuſtentatione Recepti, ſicut olim aliqui Religioſi recipiebant ad habitum Religionis in eremo, & tamen non erant obligati alimentare Receptum, ſed illum tantummodò docebant, ſicut Romanus recipiebat Beatum Benedictum, & Macarius duos adoleſcentes, & nunc etiam Canonici elevant aliquem ad dignitatem vel gradum Canonicatus, quem tamen non alunt, iſta quæſtio non haberet difficultatem. Quia planè eſſet Simonia, ſi quid exigeretur aut reciperetur pro receptione; & planè non eſſet, ſi quid acciperetur pro victu, ſicut nunc licitè à Religioſis recipiuntur hoſpites. Sed quia nunc iſta regulariter ſunt conjuncta, & jura clamant contra eos, qui verè aut præſumptivè aliquid exigunt gratia receptionis, aliqui ea exiſtimant loqui de alimentatione. Et Canoniſtæ, ſe in Juris præſumptione fundantes, implent quaternos, & materiam aliquando non benè reſolvunt.* Similes quorumdam clamores etiam hodie perſtrepunt. Similiter ex præſumptione.

Pergit Sylveſter: *Secundum. Quidam, ut etiam refert Archidiaconus, dicunt quòd ingreſſo Monaſterium competat Jus duplex: ſcilicet ſpirituale, quo habet dignitatem Clericatus, & vocem in Capitulo, & participat bona ſibi facta, & hujuſmodi. Et corporale: ſcilicet quo debetur ei victus & veſtitus à Monaſterio. Quæ jura nunc regulariter conjunguntur de facto, ſed per intentionem poſſunt dividi. Et dicit iſta opinio, quòd pro ſecundo jure licèt paciſci, non pro primo, ubi Monaſterium ad victum non ſufficit. Et iſta opinio eſt Sancti Thomæ. Nam dicit in Secunda Secundæ, quòd pro ingreſ-*

ingreſſu Monaſterii non licet aliquid accipere vel exigere quaſi pretium: ſi tamen Monaſterium ſit tenue, non ſufficiens ad tot perſonas nutriendas, licet exhibere ingreſſum quidem gratis, ſed accipere aliquid pro victu perſonæ recipiendæ, ſi ad hoc non ſufficiant opes Monaſterii. Hæc ex illo. Et intellige quòd liceat accipere, id eſt, exigere. Undè in quartum dicit, quod tunc poteſt exigi ab eo, qui in loco illo vult Deo ſervire, non quaſi pretium Religionis, ſed ut habeat Monaſterium, undè poſſit illi providere. Si autem ſine gravamine Eccleſiæ poſſit recipi, Simoniacum eſt aliquid pro receptione exigere. Hæc ille. Et ſic poteſt ſecundùm eum, ſtante rectitudine intentionis, paciſci pro victu. Sylveſter adducit plures iſtius opinionis magnos defenſores. Et rectè. Etenim uti Epiſcopus legitimè neminem ordinat in majorem Clericum, niſi adfuerit ad honeſtam ejus ſuſtentationem ſufficiens Beneficium aut patrimonium; ita inopis Cœnobii Præfectus rectè non admittit, niſi qui attulerit eidem ſuſtentationi ſufficientem dotem. Uti recta Epiſcopi intentio non pro Sacro Ordine, ita recta Præfecti intentio non exigit pro Monaſtica admiſſione. Prudens Præfectus olim admittebat in hæc verba: *Nos libenter & gratis recipimus te ad conſortium ſpirituale, ſed cùm bona noſtra non ſufficiant nobis & tibi, porta tecum undè poſſis vivere.* Et Sylveſter adjungit: *Quæ verba in effectu, & coram Deo ſonant, niſi adferas tecum tantum unde vivas, te non recipiemus. Quod eſt paciſci.*

Sylveſter pergit: *Si autem Monaſterium eſſet opulentum, ſecundùm omnes prædictos eſſet Simonia, ſed intellige præſumptivè. Sicut ſemper fecerunt, & faciunt quædam Moniales, quæ ex divitiis ſuperbientes, quantò ſunt ditiores, volunt dotes majores. Ita de ſtatu Religionis, quaſi de ſtatu mundani ſponſi judicantes.* Et talis exactio eſt manifeſtè peſſima Simonia. Et omnia ab opulento Monaſterio facta exactio præſumitur iſtiuſmodi, niſi palàm adſit legitimè purgans titulus. Hinc pergit Sylveſter: *Circa ingreſſum Religionis, & etiam circa promotionem ad Eccleſiaſticam dignitatem multa ſunt Simoniaca ſecundùm Doctores, quæ intelliguntur vel præſumptivè quantùm ad forum contentioſum, vel in conſcientia, ſi habeatur reſpectus non ad victum, ſed ad ipſum ingreſſum, ſive elevationem ad Clericatum.* Purgantem titulum adducit ad verbum, *Religio*, hæc ſcribens: *Si quis Monaſterium ingreditur condito teſtamento, in quo nihil reliquit Monaſterio, ſed hæredem extraneum inſtituit, eſt diſtinguendum. Nam ſi tempore ingreſſus, nulla facta mentione de teſtamento, expreſsè contulit Monaſterio bona ſua in continenti poſt teſtamentum, non revocat illud, nec illa bona erunt Monaſterii, ſed præſumitur illa collatio facta ad tempus vitæ ſuæ. Quia non videtur quis incontinenti animum mutare. Si verò hoc fecit ex intervallo poſt conditum Teſtamentum, præſumitur mutaſſe animum favore Religionis: & ſic rumpitur teſtamentum. Et illa bona erunt Monaſterii. Si verò non contulit expreſſè, remanebit teſtamentum, & Monaſterium ſolummodò petet ſuam portionem, aliter quàm rumpendo teſtamentum.* Ita docet ex Antonio de Butrio. Et rectè. Quod enim homo opulentus, dum ingreditur Monaſterium, obligetur ipſi ſuam legitimam relinquere, eſt ſuprà demonſtratum ex variis authenticis fontibus. Hanc quodvis, etiam opulentum, Monaſterium poteſt exigere, atque ita de ipſa etiam tranſigere ac ſtipulari. Pergit Sylveſter: *Religioſi ſuccedunt in bona parentum. Et hujuſmodi nec exhæredari poſſunt propter admiſſum crimen ingratitudinis in ſæculo.* Omne iſtiuſmodi crimen cenſet purgari per profeſſionem Monaſticam. Et cenſet ita ſanciri à Juſtiniani Legibus. Hodierna manus mortuæ Lex iſtud Monaſteriorum jus expungit, aut potiùs ſiſtit. Hinc quodvis Monaſteriorum poſſit de ipſo ſtipulari. Et huc lucidè tendunt omnia Sylveſtri principia. Verumtamen ab iſtiuſmodi Monaſteriis ſervanda eſt Apoſtoli regula: *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt.* Hæc omnia Sylveſter repetit etiam in alio loco: *Jura dicunt, quòd ingreſſi religionem ſe & ſua dedicent Deo ita quòd omnia eorum bona Monaſterio intelligantur eſſe collata. Et hoc intelligitur de ingreſſu profeſſionis. Et niſi ipſi aliter depoſuerint ante profeſſionem. Et ſi à patre vel matre filius vel filia poterat exhæredari propter vitium ingratitudinis, jam non poterunt: quia hoc vitium tollitur per religionis ingreſſum. Alicubi tamen eſt conſuetudo, quòd Propinqui occupent bona immobilia ingreſſi: niſi ſi qua dedit Monaſterio Et alibi etiam mobilia. Quæ ſecundùm Raymundum valet, ſi eſt obtenta quadraginta annis, quo tempore præſcribitur contra Eccleſiam. Sed puto quòd non valeat ratione præſcriptionis. Tum quia in rebus invaſis aut furtivis non currit præſcriptio. Tum quia Eccleſia, quæ hic ſpoliatur, non eſt digna pœna, cùm non ſit in mora negligentiæ, ſed violentiæ. Nec quocumque modo. Quia eſt contra legem naturalem, privant hominem facultate diſponendi de ſuis bonis.* Palàm ſcribit in Legem manus mortuæ, quæ tunc in quibuſdam regionibus naſci cœperat. Affirmat Eccleſias ac Monaſteria per ipſam non privari ſuis juribus: hinc de ipſis, ne penitùs excidant, poſſit tranſigi & ſtipulari.

Eadem de re ſcribit in alio loco: *Quæritur, utrùm bona ingredientis Monaſterium pertineant ad illud? Et quo jure? Et dico quod pertinent. Quo verò jure pertineant, eſt magna controverſia inter Doctores & Gloſſatores Juris Civilis. Dic verius eſſe, quod jure ſucceſſionis. Tamen ſi læſum fuerit Monaſterium, poterit reſtitui, ad ſimilitudinem minoris.* Quod omninò verum eſt etiam de tranſactionibus ſuper profeſſuri hæreditate, quas ob manus mortuæ Legem cogimur inire. Verùm in Regionibus, ubi iſtiuſmodi quæſtiones dirimuntur per Regia Tribunalia, erit difficile perduci ad felicem ſententiam. Notandum eſt, & ad hoc verbum, *Simonia*, Sylveſtri documentum: *Et reverà, ſi intentio ſit pura, laudabile eſt exigere à volentibus ingredi, victum, quando Monaſterium majorem numerum non poteſt commodè ſuſtentare. Quia dilatatur Dei cultus, & ſervorum ejus numerus augetur.* Agit de Canonibus, mandantibus ad Monaſterium non recipi ſupra numerum, qui poſſit ab ipſis honeſtè alimentari. Affirmat plures ſupernumerarios poſſe admitti cum exactione dotis. Et iſtam exactionem eſſe non

dumtaxat puram, ſed inſuper laudabilem. Et rectè. Etenim explet ſolemnes Eccleſiæ preces: *Ut populus tibi ſerviens & merito & numero augeatur.*

Eadem omnia comprobat inter Prædicatorii Ordinis Doctores, ac Tridentini Concilii Theologos Magnum Lumen, Dominicus Soto, in
Lib. 6. opere de Juſtitia & Jure hæc ſcribens: *Ubi Mo-*
qu. 6. *naſterium eſt tenue, nec ad tantum numerum nu-*
art. 2. *triendum ſufficiens, nulla eſt Simonia aliquid pro victu & veſtitu recipere. Exemplum qualecumque poſſumus in Matrimonio ponere. Pro illo enim, quatenus eſt Sacramentum, nihil poteſt vir ab uxore recipere, poteſt tamen id admittere ad ſuſtinenda ejus onera. Dubia exurgunt exigua. Primum; Utrum quando Monaſterium eſt locuples, ut poſſit perſonas, quæ recipiuntur, alere, ſimoniacum ſit pretium exigere? Extat enim à parte affirmativa argumentum, quod cùm non alia ratione iſtiuſmodi exactio juſta ſit, quàm propter Monialium alimentum, ubi illud aliundè ſuppetit, apparet pretium pro ingreſſu Religionis exigi. Reſpondetur nihilominus, opulentiam Monaſterii nihil prorſus facere, ut quæ in paupere non erat Simonia, ſit in divite. Et ratio eſt patentiſſima. Nam Simonia ex objecto ſpeciem ſortitur; nempè quia ſpirituale venditur, puta Profeſſio ipſa, & locus in religione. Si autem illud cavetur, & pecunia nonniſi pro victu recipitur, etiamſi Monaſterium illo ſubſidio nullatenus egeat, poterit quidem eſſe peccatum avaritiæ, non tamen Simoniæ.* Exiſtimo, niſi adſit titulus, eſſe Simoniam. Porrò luculentiſſimus titulus eſt, dum dos exigitur pro ceſſione futurarum hæreditatum. Hunc titulum in Conſiliis
Conſ. 30 ad titulum de Regularibus agnovit Martinus Navarrus: *Bernardina, cùm malè tractaretur à matre, ingreſſa Monaſterium, convenit cum illo, quod loco dotis haberet hæreditatem, quæ ei contingebat poſt mortem matris, quam tamen antè ingreſſum matre petente, occultè renuntiaverat.* Circa quam facti ſpeciem reſolvit ille varia. Et in quibuſdam labitur. Præſertim quod ſupponat iſtam renuntiationem valuiſſe. Etenim res videtur acta in loco, ubi non viguit Lex manus mortuæ, ideoque manifeſtum eſt iſtam ceſſionem fuiſſe nullius ponderis. Et non erat opus iſta conventione. Etenim Monaſterium per Bernardinæ profeſſionem erat ſucceſſurum in omnia ejus jura. Interim quædam etiam Laica Tribunalia, apud quæ viget præfata lex, probant atque admittunt iſtiuſmodi conventiones. Admitti item olim poterant, ac etiam hodiè poſſint, ubi non fuit aut non eſt manus mortua. Etenim competens mihi jus poſſim per pacta & ſtipulationes firmare. Et nulla iſtic eſt vel diluta ſimoniæ umbra. Quare etiam probandæ ſunt conventiones, quæ pro futura hæreditate exigunt aliquam dotem. Nec dubitandum eſt, quin hæc ſit prima Monaſticarum dotium origo. Et hanc noſtri Majores cenſuerunt innoxiam.

CAPUT XVII.

Expediuntur aliquot Quæſtiones.

QUæſtio prima eſt, An probandus ſit quorumdam Monaſteriorum mos, aut etiam Statutum, quæ neminem admittunt ſine certa dote? Reſpondeo morem eſſe abominabilem. Etenim excludit omnes pauperes, de quibus rectè ſcribit in libro de Monachorum opere ſanctus Auguſtinus: *Veniunt plerumque ad hanc profeſſionem ſervitutis Dei & ex conditione ſervili, vel* Cap. 22.
etiam liberti, vel propter hoc à Dominis liberati ſive liberandi, & ex vita ruſticana, & ex opificum exercitatione, & plebejo labore tantò utique feliciùs, quantò fortiùs educati, qui ſi non admittantur, grave peccatum eſt. Multi enim ex eo numero verè magni & imitandi extiterunt. Nam propterea & infirma mundi elegit Deus, ut confunderet fortia: & ſtulta mundi elegit, ut confunderet ſapientes.
Et infrà: *Ex illorum numero, qui vitam labore* Cap. 25.
corporis tranſigebant, plures ad Monaſteria veniunt, quia & in ipſo humano genere plures ſunt. Et in ſuorum Monachorum Regula ſcribit ſanctus Iſidorus Archi-Epiſcopus Hiſpalenſis: *Hi qui de* Cap. 4.
paupertate in Monaſterio convertuntur, non ſunt deſpiciendi ab eis, qui ſæculi divitias reliquerunt, quia apud Deum unius ordinis habentur omnes, qui convertuntur ad Chriſtum. Neque enim differt, utrùm ex inopi vel ſervili conditione ad ſervitium Dei quiſque venerit, an ex generoſa & locuplete vita. Multi enim ex plebejo cenſu documentis virtutum eximiis enitentes, prælatiores nobilibus facti ſunt, eoſque virtutum excellentia prævenerunt, & qui erant conditione infirmi, virtutis merito facti ſunt primi. Nam propterea infirma mundi elegit Deus, ut confunderet fortes. Ex infima plebis fæce pauperum, qui in Monaſterio ad eximias virtutes ac ſupremas Eccleſiæ dignitates profecerunt, ſunt innumera exempla. Etenim & ipſi ſancti Apoſtoli fuerunt pauperculi piſcatores.

Hinc antiqua magni Imperatoris Conſtantini Lex habet: *Nullum deinceps Decurionem, vel ex Decurione progenitum, vel etiam inſtructum idoneis Facultatibus, atque obeundis publicis muneribus opportunum ad Clericorum nomen obſequiumque confugere, ſed eos de cætero in defunctorum dumtaxat Clericorum loca ſubrogari, qui fortuna tenues, neque muneribus civilibus ſunt obſtricti.* Hanc Legem optimus Princeps confirmat in alia ad Baſſum Prætorio-Præfectum, ac in Lege, ſcripta ad ejuſdem dignitatis Ablavium, & adjungit cauſam: *Opulentos ſæculi ſubire neceſſita-* L. 3. l. 3.
tes oportet, pauperes Eccleſiarum divitiis ſuſtentari. Extant hæc in ſexto-decimo libro Theodoſiani Codicis ad ſecundum titulum. Et hinc lucet plurimos primorum ſæculorum Epiſcopos & Clericos fuiſſe ex pauperibus. Et fuerunt ſanctiſſimi atque doctiſſimi. Attamen iſta Lex non diu plenè vixit, ſucceſſit alia, ex cujus imitatione Imperator Julianus Apoſtata ſcripſit ad Gentilium Pontifices: *Placet Sacerdotes ex omnibus conſtitui, qui in Civitatibus optimi ſunt, & imprimis quidem Dei, deindè verò hominum amantiſſimos quoſque, ſive pauperes ſint, ſive divites. Nec enim ullum, quod ad eam rem attinet, inter obſcuros & illuſtres debet eſſe diſcrimen. Nam qui propter animi manſuetudinem latet, nequaquam propter obſcuritatem & ignobilitatem arcendus eſt. Igitur etſi pauper ſit aliquis aut plebejus, ſi duobus hiſce præditus ſit ornamentis, religione erga Deum, & in homines benignitate,*

tate, Sacerdos nihilominus eligatur. Porrò religionis quidem in Deum argumentum eſt; ut propinquos omnes ad pietatem erga Deum capeſſendam alliciat. Hæc poſtrema verba reſpiciunt antiquum Eccleſiæ Canonem, quem de Gentilium converſione ſancitum tertia Carthaginenſis Synodus extendit ad
Can. 18. converſionem hæreticorum: *Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi non ordinentur, priuſquam omnes, qui ſunt in domo eorum, Chriſtianos Catholicos fecerint.* Eſt Apoſtolicus Canon, mandans neminem promoveri in Epiſcopum, Presbyterum aut Diaconum, niſi qui habuerit filios ſubditos in omni caſtitate. Verſipellis Julianus Eccleſiaſticam, cujus ſplendor plurimos Gentiles cogebat ad Evangelium, diſciplinam tentavit in gentilem vitam traducere, atque ita Evangelium iſto adjutorio ſpoliare. Etiam Canonem, qui non ſolos nobiles aut opulentos, ſed etiam plebejos ac pauperes jubebat admitti in Clerum. Ex eodem Canone ſanctus Joannes Chryſoſtomus in libris de Sacerdotio affirmat ſui, utpotè viri opulenti ac nobilis, conſecrationem
Lib. 2. fuiſſe expoſitam obloquiis: *Tum ſi minus omnes,*
cap. 7. *certè qui maledicentia delectantur, potuiſſent pleraque tum ſuſpicari, tum eloqui, partim de me qui ordinatus ſum, partim de illis qui me elegerunt. Verbi gratia, quòd ſolas illi divitias ſpectent, quòd generis ſplendorem admirentur, quòd à nobis adulatione victi eum nobis honorem mandaſſent. Nam quod & pecunia abducti & corrupti, dicere non habeo, ſi quis & ipſum hoc ſuſpicetur.* Et proſequitur: *Præterea Chriſtus quidem piſcatores, ac tabernaculorum texendorum artifices, itemque publicanos ad ejuſmodi Magiſtratum advocavit; Hi autem eos reſpuunt ac deſpiciunt, qui ſibi quotidiano opere victum parant.* In iſtud vitium durè invehitur. Et in litteris ad Theodoſium Epiſcopum ſanctu Iſidorus Peluſiotes ſordidam ac variam Euſebii Peluſienſis Metropolitæ avaritiam acri-
Lib. 3. ter increpat, atque adjungit: *Quòd nunc abs te*
Ep. 17. *indicatum eſt, ac multorum fide dignorum virorum teſtimonio confirmatur, atque incredibile poſteris fortaſſe videbitur, ejuſmodi eſt, ut nihil atrociùs fingi poſſit. Quis enim adduci facilè queat, ut credat Euſebium illos quidem, qui paupertatem colunt, atque omni alio Philoſophiæ genere fulgent, ut qui ad quæſtum faciendum haudquaquam ipſi ſint utiles, velut nullius uſus homines adſpernari, ac Sacerdotio indignos judicare; divites contra, quod eorum opes denotat, quamvis omni ſcelere coopertos, ad Sacerdotium proferre? Perindè atque non virtuti, ſed divitiis Sacerdotium deberi exiſtimet.* Adjungit omnes Epiſcopos non eſſe Euſebio ſimiles, & gratulatur Theodoſio, quòd illum ac ejus Congerrones non dumtaxat non imitetur, ſed etiam oderit. Ipſum appellat *Delubrum odii improborum.* Quæ omnia locum habent etiam in admiſſione ad Monaſteria.

Excipe tamen iſta Monaſteria, quorum fundatio non admittit niſi ſolos nobiles. Talis apud nos Lovanii eſt illuſtris Abbatia Sanctæ Gertrudis. De ſimili Benedictini Ordinis apud Lunenburgenſes Cœnobio ſcribit in Zitizenſis
An. 1370. Eccleſiæ Chronico Paulus Lanzius: *Wenceslaus & Albertus, Duces Lunenburgenſes, Sancti Michaelis Archangeli in monte propè Lunenburgum inſigne Monaſterium erexerunt. Ejus Monachi omnes exiſtunt nobiles ſecundùm carnem: nec in eo niſi ingenui ſuſcipiuntur. Vivunt ſine proprio ſub bona & competenti Regularis vitæ diſciplina: viri reverà perhumani, & multùm Hoſpitales.* Apud Germanos ſunt plura ſimilis fundationis Monaſteria. Res videtur antiqua, uſitata etiam apud Græcos, idque in medio flore Romani Imperii. Etenim in litteris ac precibus ad Epheſinum Latrocinium directis, & in Chalcedonenſi Synodo relectis, Conſtantinopolitani ſub Eutychete Abbate Monachi ita præfantur: *Promiſſa à miſericorde Deo in eum credentibus dona, ex Divinis edocti litteris, & cognationes, & pecunias, & quibus unuſquiſque noſtrum decorabatur dignitates, & diverſas militias, & ſemel omnia, quæ videntur, bona humana deſpicientes, quibus fruebamur, fruique adhuc ſperabamus, in unam omnes Monachorum converſionem & continentiam concurrimus, trecentorum numerum jam complentes.* Omne Monaſterium fuit ex ſolis nobilibus. Et poſſit eſſe, ut ſic oportuerit. Attamen iſtiuſmodi etiam Monaſteria non poſſint pauperes excludere. Quin imò videntur fundata in ſolatium Nobilium, ac pauperum familiarum. E contrario quicumque pauperes nec admitti debent, nec poſſunt. Non minùs in hac admiſſione, quàm in adſcriptione ad Eccleſiaſticum cardinem, attendenda eſt perſonæ ad Monaſterii Officia & onera capacitas. Quod præſertim obtinet in Monaſteriis mendicantium. Et ſingulariſſimè in Ordine Sancti Franciſci. Ibi enim plenè vivunt ex fidelium eleemoſynis, ideoque non ad ſolum admittuntur Monaſterium, ſed inſuper ad onus populi. Hinc curandum, ne ad ejuſdem populi ſacrum miniſterium inutiles nimiùm multiplicentur.

Secunda quæſtio eſt, An Monaſteria, quæ ſolos opulentos, idque cum ſtipulata dote, admittunt, ſint Simoniaca, ac in ſingulis admiſſionibus patrent Simoniam? Reſpondeo in quibuſdam caſibus patrare. Etenim quandoque contingit, ut Monaſterium ſollicitans nulla habeat bona, nec in re, nec in certæ ſucceſſionis Spe; & tunc ſi admitti velit, fixam dotem compellitur ab opulentis amicis quærere & obtinere. Et in ſimili caſu certum eſt committi plenam Simoniam. Etenim hujus exactionis, nullus præter Monaſterii ingreſſum eſt titulus, ideòque manifeſta eſt ejus lepra. Loquor de fixa dote. De primis veſtimentis, ac novitiatus impenſis eſt alia ratio. Interim iſta Monaſteria, quæ capaces, licèt pauperrimas, perſonas etiam primis veſtimentis donant, ſunt omni laude digniſſima. Et compleri conſueverunt omni Divina benedictione. E contrario etiam non expedit, ut admittantur ſoli plebeii, ſolique pauperes. Etenim in ſuis Capitularibus optimè ſtatuit Magnus Imperator Lib. 1?
Carolus: *Monachi Propoſitum conſecrationis obſer-* cap. 72.
vent. Obſecramus ut bonam & probabilem vitam & converſationem habeant, ut eorum bona converſatione multi attrahantur ad ſervitium Dei, & non ſolùm ſervilis conditionis infantes, ſed etiam ingenuorum filios aggregent, ſibique ſocient. Omnimoda, aut nimia vilium perſonarum copia facit non

cit non dumtaxat vileſcere Monaſteria, ſed inſuper corrumpit diſciplinam.

Servanda eſt & hæc optima Regula, quam in præfatione ad antiquiores Cluniacenſis Monaſterii conſuetudines, ſcripta ad Guilielmum Abbatem Hirgaugienſem, præfixit Udalricus Monachus: *Accedit admodum grata & jucunda memoria pollicitationis tuæ de cavendo ingenio quorumdam hominum ſæcularium, qui nimirum non magnoperè curantes de' alio, quàm de hac ſola temporali vita, poſtquam domum habuerint, ut ita dicam, plenam filiorum & filiarum, aut ſiquis eorundem claudus jerit aut mancus, ſurdaſter aut cæcus, gibboſus aut leproſus, vel aliud quid hujuſmodi, quod eum aliquo modo facit ſæculo minus acceptum, hunc quidem impenſiſſimo voto, ut Monachus fiat, offerunt Deo, quanquam planè non propter Deum, ſed propter hoc tantum, ut ſe ipſos expediant ab eis educandis & paſcendis, vel aliis ſuis liberis poſſit eſſe magis conſultum.* Addit per hanc peſſimam radicem eſſe corrupta plurima Monaſteria, atque concludit: *Ad cautelam & meram religionis ſoliditatem, hanc Monaſterii tui Legem promulgaſti, ut opus ſit præfatis ſæcularibus altum ſibi nidum providere, ubi reponant pullos ſuos abortivos, velut exhæredatos.* Eadem ſupra audivimus à ſancto Hieronymo. Et locum habent etiam in pauperibus. Sunt maturiſſimè diſcutiendi de ſcopo ſuæ vocationis: utpote obnoxii ſuſpicionibus, ne Monaſterium petant ob ſola vitæ neceſſaria. Et tales, ubi divites humiliantur & parcè vivunt, non rarò inflantur, fiuntque enerves ac delicati.

Præſens ergo quæſtio eſt, An ſolos opulentos, idque ſtipulata dote admittere, ſit continua Simonia? Reſpondeo eſſe turpiſſimam avaritiam, fœdiſſimumque quæſtum. Ita jam audivimus à Sancto Joanne Chryſoſtomo, ſanctoque Iſidoro Peluſiota. Et hic rectè adjungit, quod iſtiuſmodi Epiſcopi, adeoque & Monaſteriorum præfecti paſſim virtutes negligant, admittantque etiam criminoſos ac ineptos, dummodò opulentos. Etenim fundos venantur aut nummos. Hinc Petrus, Sancti Stephani in monte Cœlio Presbyter Cardinalis, ac Innocentii tertii per Galliam Legatus, in ſua apud montem Peſſulum Synodo eſt que-
Cant.25. ſtus: *Adeo invaluit quorumdam Religioſorum cupiditas, ut uſurarios recipiant ad Religionem.* Et palam eſt mentalis ſimonia. Etenim admittentis Prælati oculi diriguntur in quæſtum, adeoque in ſcopum Simonis. Attamen exiſtimo non eſſe lepram realem. Etenim locum hic habet Gregorii IX. finale ſub titulo de Simonia Decretum, aſſerens ſimoniam illam, quæ ſolo animi patratur affectu, eſſe dumtaxat mentalem. Dum nempè externum opus eſt iſtiuſmodi, quod perfici poſſit recto animo. Nihilominus tanta continuorum Actuum, præſertim per Statutum, conſuetudo peſſimè olet. Proſcribenda eſt atque damnanda. Hinc patet nova Monialium, quæ ſine dote eriguntur, & ex ſolis Profeſſurarum collationibus ſperant ſubſiſtere, Monaſteria nullatenus eſſe admittenda. Iſtiuſmodi Moniales paſſim volunt ſolas opulentas admittere, atque ita omnis earum cogitatio propendet in terram. Et ſanè ſacri canones nullum ſine competenti ac plena dote fundari permittunt novum Monaſterium. Excipe tamen Mendicantium Moniales, quæ partim ex eleemoſynis, partim ex ſuis laboribus poſſunt vivere. Et certè manuum opus eſt cunctis Monialibus ſanctiſſimum ac utiliſſimum.

Quæſtio tertia eſt, An omnia generatim Monaſteria citra Simoniam poſſint hæc circa hæreditatis renuntiationem pacta inire? Reſpondeo quædam non poſſe. Etenim Sanctiſſima Sancti Franciſci familia, quoniam nulla etiam in communi poteſt immobilia poſſidere, iſta attentare nequit ſine manifeſto lapſu in lepram. Per ſanctiſſimam ſui Patris Regulam eſt manus mortua, ideoque ad profitentium Fratrum ſucceſſiones nihil habet juris. Hinc pro ipſarum ceſſione nihil poſſit exigere, ſtipulari, tranſigere. Eadem eſt ratio Monaſteriorum, quæ pii Principes aut alii Fideles fundarunt ac dotarunt cum iſto onere, ut nihil ab ingredientibus prætendant, ſed cunctis eorum, quos ad fixum à fundatore numerum admiſerint, ſucceſſionibus cedant atque renuntient: & tales fundationes ſunt piiſſimæ ac fundatiſſimæ. Eſt ſingulare onus; hinc præſumi non poſſit, niſi demonſtretur. Et per ipſum Monaſteria non adſtringuntur ad ſe cohibenda intra iſtum numerum. Admittere poſſint ſuper-numerarios, & cum illis procedere juxta Leges & Canones. Inter antiquos quorumdam Epiſcoporum in Monaſteria exceſſus, Gregorius IX. Pontifex ponit & hunc: *Volunt*, utique quidam Epiſcopi, *in domibus eorum*, Regularium, præſertim Mendicantium, *certum numerum Fratrum, Sacerdotum, Clericorum, & Laicorum pro ſua voluntate taxare.* Epiſcopi ne quidem in taliter fundata Monaſteria habent iſtam poteſtatem. Attamen optandum foret, ut omnia Monaſteria ſervarent ſupra-laudatam normam Sancti Pachomii. Et certè opulenta ad illam obligantur. Nec ſponte oblata deberent admittere. Interim dum præfato modo exigunt, ſolam avaritiam patrant, non Simoniam. Cap. 16.

CAPUT XVIII.

Quædam ſupplementa ad diſſertationem de Simonia.

Quæ in prævia ad Sancti Leonis IX. Pontificis Acta Diſſertatione de Simonia docui, ſunt valida & firma. Nihil retractandum eſt, quædam ſunt addenda. Dixi in Sacramentorum aut Sacramentalium adminiſtratione nihil poſſe exigi: omnem exactionem eſſe à natura ac Eccleſia damnatam Simoniam. Quidam cenſent me impegiſſe in jura eorum, qui poſſunt ex Altari vivere. Quibus paſſim adſcribuntur jura Stolæ, ex quibus, licet non pro, tamen in Sacrorum adminiſtratione poſſint ordinariam conſuetudinem exigere. Inter articulos, quos Galliæ Rex Carolus IX. Trident. Concilio propoſuit, & pro reformanda Eccleſiæ diſciplina ſtabi-

ſtabiliri poſtulavit, hic fuit decimus ſextus: *Ut à Sacerdotali Ordine ſordes omnes, & omnis avaritiæ labes procul expellantur, nec ullo prætextu pro rebus Divinis quidquam exigatur, curet Epiſcopus, aut per unionem Beneficiorum, aut Decimarum aſſignationem, & ſi hoc fieri non poterit commodè, Principes provideant, ut per Parochianorum Symbola & Collectas Plebanus, & cum eo duo aut plures Clerici habeant undè vitam congruè traducant, & Hoſpitalitatem præbeant.* Sacra Tridentina Synodus omnibus & ſingulis non potuit providere. Etenim in variis regionibus Eccleſiæ temporalia habent varium ſtatum, ideoque multa fieri non poſſint niſi per Principes & Epiſcopos. Hinc è Sacro-Sancto Concilio domum redux Venerabilis Dominus Carolus à Lotharingia, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, Rhemenſium Archi-Epiſcopus, celebravit ſuæ Provinciæ Synodum, & de ipſo ſcribunt hujus Synodalia Acta: *Retulit Illuſtriſſimus Cardinalis Metropolita ad Sanctam Synodum de Parœcorum querelis, qui propter Edictum Comitiorum Aurelianenſium nihil poſſint percipere ex rerum Sacrarum adminiſtratione.* Carolus Rex Edictum ſuum quoad priorem partem ſtatim miſit in plenam executionem: in Sacramentorum adminiſtratione nihil deinceps permiſit exigi. At verò alteram partem, nempè Beneficiorum unionem, Decimarum aſſignationem, aut populi collationem, poſtulavit decerni ac ordinari à Tridentino Concilio. Hinc poſt hoc, quoniam non providerat, Parochiales Presbyteri adversùs dictam executionem interceſſerunt: allegarunt ſecundam Regii Edicti partem, ſibi favorabilem, eſſe Tridenti neglectam, ideoque novum à Rege injectum de non exigendo onus jam eſſe circumductum. Poſtularunt juxtà priſcum morem exigere. Interceſſio non carebat fundamentis. Hinc ipſam Optimus Cardinalis Metropolita retulit ad ſuam Synodum.

Et varii varia ſenſerunt. *Nicolaus Grivellus, Decanus Ambianenſis, Procurator Reverendiſſimi Ambianenſis Epiſcopi, dixit manendum eſſe in finibus, quos conſtituerunt nobis Patres noſtris. Per Edicta Comitiorum Aurelianenſium ablatum eſſe Sacerdotibus id, quod debebant percipere. Huic rei adferendum eſſe remedium, & principiis obſiſtendum. Quod ad victum attinet parœcorum, eſſe ſequendum Concilium Colonienſe.* Stabilivit Parochorum interceſſionem. *Richardus à Prato, Theologus, Procurator Capituli Rhemenſis, cenſuit debere Curiones omnia gratis adminiſtrare; Eis autem eſſe providendum à Canonicis. Intereà autem abolenda eſſe quæ fuerant conſtituta in Comitiis Aurelianenſibus, & permittendum Curionibus, ut percipiant quæ antè percipiebant. Joannes Spalardus, Procurator Capituli Sueſſionenſis, cenſuit pro Sacramentis quidem nihil eſſe accipiendum, ſed pro ſepulturis mortuorum, & cæteris hujuſmodi. Providendum Eccleſiis Cathedralibus: & paucos eſſe proventus Eccleſiarum Parœcialium Conſultius eſſe ut fiant uniones Eccleſiarum. Et ſi quid à populo Curioni ſpontè ex pietate offeratur, id ab eo non recuſandum, nec ei hoc eſſe auferendum. Cagnetus, Procurator Capituli Ambianenſis, cenſuit ita eſſe providendum Curionibus, ut non deſtruantur Canonicatus. Furnius, alter ex Procuratoribus Reverendiſſimi Ambianenſis, cenſuit perſonales decimas eſſe ſolvendas Curionibus. Reverendus Abbas ſancti Joannis Sueſſionenſis dixit Curionibus eſſe providendum prudenti arbitrio Epiſcoporum. Reverendus Abbas Vallis-Claræ cenſuit eſſe permittendum Curionibus, ut accipiant non pro Sacramentis, ſed pro labore. Sed & ſi quid eis offeratur, non recuſent. Reverendus Abbas Victoriæ cenſuit Curiones non eſſe fruſtrando jis, quæ dari conſueverunt pro ſepulturis & anniverſariis. Reverendus Prior ſancti Remigii cenſuit eſſe ſervandas laudabiles conſuetudines.* Nihil fuit definitum. Certè Regis Caroli prohibitio fuit fundatiſſima ac ſanctiſſima. Etenim in Sacramentorum adminiſtratione nihil poſſe, niſi per Simoniam, exigi à Clero, una voce clamant omnes antiqui Canones. Etiam clamant quartam Decimarum partem deberi Parochialibus Clericis. Verùm Epiſcopi, Abbates, Capitula nolunt incorporatas ſibi Decimas dimittere aut diminuere. Exiſtimant fore ſui deſtructionem. Hinc iſta Synodus nihil potuit definire.

Mota fuit & alia ſingularis difficultas de exactionibus in Sacramento Ordinis. Sacroſancta Tridentina Synodus hæc ſtatuit: *Quoniam ab Eccleſiaſtico ordine omnis avaritiæ ſuſpicio abeſſe debet, nihil pro collatione quorumvis Ordinum, etiam Clericalis tonſuræ, nec pro litteris dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, aut alia quacumque de cauſa, etiam ſpontè oblatum, Epiſcopi & alii Ordinum Collatores, aut eorum Miniſtri, quovis prætextu accipiant. Notarii verò in jis tantùm locis, in quibus non viget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi, pro ſingulis litteris dimiſſoriis aut teſtimonialibus decimam tantùm unius Aurei partem accipere poſſint, dummodò eis nullum ſalarium ſit conſtitutum pro exercendo officio. Nec Epiſcopis ex Notarii commodis aliquod emolumentum ex jiſdem Ordinum collationibus, directè vel indirectè provenire poſſit.* (Seſſ. 21. cap. 1.) Omnem aliam formam damnat de Simonia. Eſt ſanctiſſimum Decretum, deſumptum ex primitiva diſciplina Eccleſiæ. Etenim quòd prima Eccleſiæ ſanctitas etiam ſpontè oblata proſcripſerit à noſtrorum Sacramentorum adminiſtratione, iſtorumque admiſſionem damnaverit de Simonia, abundè demonſtravit præfata Diſſertatio. Hanc ſanctitatem Tridentini Patres reduxerunt ad Sacramentum Ordinis, & ad cuncta ipſi annexa. Etiam ad Examen. Hæc Decreta laudatus Cardinalis Metropolita voluit publicare, ac in executionem mittere, verùm quidam interceſſerunt. Etenim *Nicolaus Grivellus, Ambianenſium Decanus, exiſtimavit eſſe durum in eo Decreto, quo* (Seſſ. 16.) *ſtatuitur Ordines Sacros gratis eſſe conferendos, pro Ordinibus Sacris nihil accipi. Cenſuit itaque eſſe relinquendum judicio Epiſcoporum, quidnam ſint accepturi pro Ordinibus Sacris. Richardus à Prato Theologus, Procurator Capituli Rhemenſis, dixit Examinatores, ſi ab examinandis aliquid acceperint, debere quidem ſubjici pœnæ Simoniacorum, ſed non poſſe dici Simoniacos.* Etiam circa hæc nihil fuit deciſum.

Hinc quæritur , An quorumdam ſententia , aſſerens à Parochialibus Presbyteris , qui aliundè plenam ac honeſtam non habent ſuſtentationem , poſſe hic aliquid exigi , ſit tolerabilis? Reſpondeo non eſſe . Eſt certò Simoniaca . Etenim venerabilis Alexander Canigianus, Archi-Epiſcopus Aquenſis , ad octogeſimum-quintum elapſi ſæculi annum optimè ſanxit in ſuæ Provinciæ Synodo : *Illud præterea Parochi diligenter caveant , ne pro Sacramentis adminiſtrandis ab ullo , vel omnium rerum inope Sacerdote , verbis aut etiam ſignis quidquam prorsùs vel minimum quovis modo petatur aut exigatur. Quod ſi quis contra fecerit , is graviter ab Epiſcopo pro culpæ ratione puniatur , non avaritiæ tantùm labe notatus , ſed etiam Simoniacæ pravitatis reus . Quod ſi laici homines , eleemoſynas dare conſuetas , impendereque renuant , eos Epiſcopus ex Canonum Jure ad piè introductam conſuetudinem perpetuò retinendam cogat atque compellat .* Sanctum eſt iſtud Decretum . Sanctiùs edidit ad ejuſdem ſæculi annum nonageſimum Venerabilis Franciſcus de Jojoſa , Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis , & Archi-Epiſcopus Tholoſanus : *Nec verò quiſpiam aliquid ; vel directè , vel indirectè , in confeſſionis , ſed nec in aliorum Sacramentorum adminiſtratione mercedem exigat . Pro Communione aliquid accipiens , juxta Sacros Canones graviter puniatur . Si tamen poſt præſtitum liberè Sacramentum aliquid pro eleemoſyna à Chriſti fidelibus ſpontè oblatum fuerit , tunc accipere liceat .* Et ad præſentis ſæculi annum nonum Venerabilis Ludovicus Vervinus , Archi-Epiſcopus Narbo-
Cap.105. nenſis : *Ad hæc noverint Rectores animarum , cùm Sacramenta ſint dona Dei , liberaliter & gratis conceſſa , non ſolùm ſine Simoniæ labe , verùm etiam ſine Simoniæ ſuſpicione eſſe exhibenda , ac propterea*
Cap.108. *maximè caveant , ne in eorum adminiſtratione quidquam prorsùs verbis , aut etiam ſignis , vel minimum quovis modo petatur aut exigatur . Sub pœna Excommunicationis prohibemus Sacerdotibus Sacram Euchariſtiam adminiſtrantibus , quoquomodo à ſuſcipientibus Sacramentum aliquid quæritare .* Eſt avita ac neceſſaria cunctæ ſub cælo , Gallicanæ præſertim , Eccleſiæ Diſciplina . Cui & hæc ſunt addenda . Quintus Capitularium liber habet : *Nemo Presbyterorum pro Baptiſmo pretium accipere præſumat . Quod ſi fecerit , ſciat ſe Canonica regula eſſe damnandum .* Et ſextus liber : *Nulla pretia de baptizandis , conſignandiſque fidelibus exigantur. Quòd qui perpetraverint , honoris ſui periculum ſunt ſubituri.* Prumienſium Abbas Regino ſuo Capitulari inſeruit hanc Epiſcopalis viſitationis formam , & inquiſitio habet hunc Articulum : *Si Presbyter pro baptizandis infantibus , aut infirmis reconciliandis , vel mortuis ſepeliendis prœmium , vel munus exigat .* Inſeruit & hunc Canonem Triburienſem : *Dictum eſt in quibuſdam locis pro perceptione Chriſmatis nummos dari ſolere , pro Baptiſmo , pro Communione . Hoc Simoniacæ hæreſis ſemen deteſtata eſt ſancta Synodus , & anathematizavit , & ut de cætero nec pro Chriſmate , vel Baptiſmo , nec pro ſepultura , vel Communione quidquam exigatur , ſed gratis dona Chriſti gratuita diſpenſentur .* Stephanus Baluzius adjecit Epiſcopale ad Parochiales Presbyteros Edictum , in quo eſt & hic Articulus . *Nullus veſtrum pro baptizandis infantibus , aut infirmis reconciliandis , aut mortuis ſepeliendis prœmium vel munus exigat .* Plura ſunt ſimilia antiquorum Epiſcoporum Edicta .

Ad decimi-tertii ſæculi annum nonageſimum Guilielmus Major eſt promotus in Epiſcopum Andegavenſem . Vir per omnia eximius . Inter ejus prima Acta habemus hæc : *Loquendum eſt cum Magiſtro Guilielmo Baril , Rectore Eccleſiæ de Bagoſiis ſuper hoc quod ejus Capellanus de novo exigit , & extorquere nititur linteamina à Parochianis , quando recipiunt Extremam Unctionem . Necnon & cum aliis Rectoribus ſuper ſimili facto eſt loquendum .* Videlicet ad eliminandum abuſum . Extant hæc apud Eruditum Lucam Dacherium in decimo tomo Spicilegii . Undecimus Tomus habet Nicolai Gellentii , qui Guilielmo in Epiſcopatu proximè præceſſit , hæc Synodalia Decreta : *Sunt plures Rectores Eccleſiarum & Sacerdotes , qui pravitatem Simoniacam non timentes , benedictiones nuptiales , defunctorum ſepulturas , mulierum purificationes celebrare non volunt , niſi priùs certa pecuniæ quantitas , vel aliud quòd jiſdem placeat , ſolvatur vel firmiter promittatur . Quod etiam circa Sacramentorum exhibitionem committere non formidant . Circa quæ inquirendum , Archi Diaconos , Archi-Presbyteros , & Decanos præcipimus diligenter vigilare : & quos in iſtis reos invenerint , ab Officio & beneficio ſuſpendant , & denuntient eſſe ſuſpenſos , eiſdem coram nobis certos dies aſſignantes , ut ſi Rectores ſint vel Curati , eos beneficiis ſuis privemus ; ſi verò Sacerdotes non curati , ab Andegavis perpetuò excludamus . Alia eiſdem nihilominùs pœna injungenda ſecundùm Canonicam Sanctionem .* Nicolaus hæc ſanxit in ſua octava Synodo . Et adjecit in nona : *Sacris Canonibus eſt ſtatutum , & à nobis diu eſt in Sancta Synodo innovatum , ne pro Sacramentis miniſtrandis ſeu impendendis aliquid exigatur , verùm intelleximus novum genus exactionis exortum . Quia ſi aliquis Parochianus in aliena Parochia matrimonium contrahat in noſtra Diœceſi , vel etiam aliena , & à Sacerdote ſuo poſtulet , qui ſtatus ipſius habet notitiam , litteras ſibi concedi , quibus perſona ſua ſit libera ad contrahendum , nunquam Sacerdotes concedere volunt , niſi priùs pro data littera concedenda , eis à poſtulante aliquid conferatur , vel certiſſimè promittatur . Inſuper dum contrahentes matrimonium à ſuis Sacerdotibus priùs petunt certum diem præfigi ad ſuas benedictiones nuptiales celebrandas , numquam diem poſſunt certum à ſuis Sacerdotibus obtinere , niſi prius certum jis aliquid promittatur vel donetur . Quæ manifeſtè ex avaritiæ radice procedunt . Propter quod prohibemus , nec ob dictas cauſas aliquid ab aliquo de cætero exigatur vel petatur , ſed liberè prædictæ litteræ concedantur : & dies purè & ſimpliciter aſſignetur . Si quem verò contra hæc venire noverimus , ipſum tanquam inobedientem animadverſione debita puniemus .* Proindè circa hæc omnia Presbyteri aut ipſorum Clerici nulla habent jura . Eis non eſt , niſi ſpontanea oblatio.

Diſſertatio laudavit Edictum Venerabilis Gualonis , ſub Paſchale II. Pariſienſis Epiſcopi , & apud Romanam Eccleſiam Cardinalis : *Probibemus ſub Excommunicatione , ne Sacerdotes , vel Cleri-*

Clerici occaſione alicujus conſuetudinis , pro Baptiſmo, Sepultura , Benedictione , aliiſque Sacramentis Eccleſiaſticis aliquid exigere vel extorquere præſumant , ſed ea liberaliter & ſine difficultate ſtudeant canonicè miniſtrare ; moneantur tamen Laici diligenter , ne quod pro reverentia Sacramentorum devotio fidelium introduxit , ex avaritia velint aliqualiter revocare . Hæc eſt antiqua , ſecundi tamen ordinis & temporis Diſciplina . Ipſam quippè, uti ſuo tempore uſitatam , laudat S.Gregorius Nazianzenus , declamans ad populum Conſtanti-
Orat.28. nopolitanum:*Quoſdam ex his,qui Altari miniſtrant, & pulchrè inopes ſunt ,pro viribus recreaſtis , ut animis minùs diſtractis Altari magis adſideant , ac bonorum veſtrorum participes facti ſua quoque viciſſim vobis conferant - Turpe ſanè eſt hæc & nos expoſcere , & vos non elargiri . Nec verò ideò hanc admonitionem habui , ut ita in me fiat ; verùm eò hæc oratio ſpectat, ut de Chriſto benè mereri diſcatis .* Cur ſemet-ipſum non commendaverit Gregorius adjungit : *Meliùs eſt mihi mori , quàm ut gloriatio mea evacuetur , ac mihi prædicati Evangelii merces pereat , ſi hic laborum meſſem fecero . Evangelii enim prædicatio neceſſitatis eſt ; munificentia autem & laus in eo ſita eſt , ut gratis hoc munus obeamus .* Gregorius Conſtantinopoli uſque ad Theodoſii imperium non fuit Cardinalis, ſed miſſionarius Epiſcopus: & maluit in conducto cubiculo pauperculus ad omnium Miſſionariorum exemplum vivere, quàm ſemet-ipſum populo commendare. Quod pauper Parochus ad ſervandam in Sacramentorum perceptione conſuetudinem hortetur ſuum populum, atque ita ſemet-ipſum commendet, nullatenùs eſt reprehendendum: attamen longè magis convenit id fieri per Epiſcopum . Sic fiet cum majori authoritate. Et ſuprà audivimus ita factum à venerabili Alexandro Canigiano, Archi-Epiſcopo Aquenſi : *Quod ſi laici homines eleemoſynas dare conſuetas , impendereque renuerint , eos Epiſcopus ex Canonum jure ad piè introductam conſuetudinem perpetuò retinendam , cogat atque compellat .* Loquitur ex Lateranenſi Canone Innocentii III. qui cunctas hujuſmodi, præſertim in funeribus & nuptiis, exactiones rigidiſſimè damnat, atque adjungit : *E contrà quidam Laici laudabilem conſuetudinem erga ſanctam Eccleſiam, pia fidelium devotione introductam , ex fermento hæreticæ pravitatis nituntur infringere ſub prætextu Canonicæ pietatis . Quapropter & pravas exactiones ſuper his fieri prohibemus , & pias conſuetudines præcipimus obſervari , ſtatuentes ut liberè conferantur Eccleſiaſtica Sacramenta , ſed per Epiſcopum loci, veritate cognita , compeſcantur, qui malitioſè nituntur laudabilem conſuetudinem immutare .* Innocentii III. tempora fuerunt infelicia: fœdata per Petrum Bruſſium, Albigenſes, aliosque Calviniſtarum Præcurſores . Hi, quò Clerum populo inviſum redderent , atque ita everterent per paupertatem , non ſolas in Sacrorum adminiſtratione exactiones , ſed etiam liberas oblationes damnarunt de Simonia. Et multis, licèt non plenum errorem, ipſius tamen maculoſum fermentum adfricuerunt. Et hi ſub pietatis prætextu conſuetas oblationes ſtudebant infringere : laudabilem conſuetudinem nequiter immutare. Hos compeſci mandat laudatus Canon , & avitam fidelium conſuetudinem declarat eſſe piam , mandatque perpetuari . Faciendam oblationem permittit cujuſque arbitrio, neminem in ſingulari vult compelli . Quare laudatus Alexander, ne videatur exceſſiſſe limites, eſt hoc etiam modo intelligendus.

Diſſertatio dixit etiam pro Miſſæ Sacrificio nihil poſſe exigi : omnem ſordis ſpeciem hic ſingulariſſimè vitandam. Oportere nos eſſe contentos ſpontanea poſtulantis eleemoſyna . Antiquam Eccleſiæ caſtitatem ac pietatem abundè expoſui. Fœdum abuſum refert ac damnat in quarta-decima ſua Synodo Guilielmus Major Epiſcopus Andegavenſis : *Uſus quidam in noſtra Diœceſi inolevit, quod ſinguli Sacerdotes , Miſſam in exequiis diſcedentium celebrantes , quatuordecim denarios exigunt ab hæredibus vel executoribus defunctorum. Undè nonnulli Capellani , & etiam Eccleſiarum Rectores noſtræ Diœceſis, intelligentes iſtum uſum , ſi uſus dici debet nimis largè , dimiſſis ſine cuſtode Eccleſiis , non ſine gravi periculo animarum , ſicut corvi vel vultures de longè cadavera ſentientes , de quinque vel ſex leucis catervatim adfluunt ad funera mortuorum, & quandoque cum gravi ſcandalo populi, quæſtus prædicti gratia verbis contendunt quis celebrabit, & interdum unus alteri excutit ornamenta . Nos autem præſentis authoritate Statuti, uſum ipſum declarantes tantummodò debere intelligi , quoties Presbyteri in talibus exequiis celebrantes , ad hoc ex parte hæredum vel Executorum invitati fuerint , vel rogati . At periculis animarum , cupiditatique effrenatæ talium Sacerdotum , qui ſe contra ſuæ dignitatis honorem venales exponunt , obviare volentes , prohibemus omnibus & ſingulis Eccleſiarum Rectoribus & Capellanis noſtræ Diœceſis , ne de cætero Eccleſias , quarum Cuſtodes exiſtunt, dimittant ſine Presbytero, talium exequiarum obtentu , nec pro Miſſis celebratis ab eis in hujuſmodi funeribus præter voluntatem & requiſitionem expreſſam defunctorum , aut hæredum & Executorum ipſorum, aliquid petant, exigant vel recipiant ab invitis .* Permittit admitti ac exigi ſolam voluntariè deſtinatam oblationem.

Hujuſmodi exceſſus ante Tridentinam Synodum , dum Presbyteri ſine titulo ordinabantur, fuerunt plures. Pauperies ad illos adigebat . Hinc ad ſuam Synodum dixit Dominus Cardinalis Carolus à Lotharingia Archi-Epiſcopus Rhemenſis : *Fuerunt quidem in illis Comitiis Aurelianenſibus ſpecioſæ factæ Leges , cujuſmodi eſt qua cavetur , ne pro celebranda re Divina dentur Sacerdoti pluſquam duo ſolidi & dimidius .* Verùm ipſe circa hæc nihil ſanxit, nihil definivit . Gallicani Cleri apud Melodunum Conventus elapſi ſæculi anno nonageſimo ſeptimo hæc compendio edixit : *Omnis turpis ex Miſſarum celebratione abarceatur quæſtus .* Et laudati Caroli in Epiſcopatum ſucceſſor, Dominus Cardinalis Ludovicus à Guiſia ſtatuit in ſua Synodo : *Sacerdotes , qui de pretio paciſcuntur ut Miſſas celebrent , habeantur Simoniaci .* Non autem ſi ſpontè oblata recipiant . Et in ſua Synodo Dominus Ludo-

Ludovicus Vervinus Archi-Epiſcopus Narbonenſis: *Pacta & conditiones ſordidas, quæ Simoniam ſapiunt, pro Miſſarum celebratione vitabunt.* Utique Presbyteri. Et iterùm: *Quod ex devotione pro Miſſarum celebratione per fideles Sacerdoti in eleemoſynam erogatur, ipſe recipiat, à pluribus idem non petiturus ſub pœna Excommunicationis.* Quòd Epiſcopus eleemoſynam taxare poſſit, demonſtrat hodierna Eccleſiarum praxis, confirmata per varias declarationes Dominorum Cardinalium. Notanda eſt hæc apud Auguſtinum Barboſa: *Miſſarum ſtipendium minus congruum accipientes, quàm illud quòd præſcripſerit Ordinarius juxta qualitatem loci, perſonarum, ac temporum, nihilominùs tenentur eas Miſſas illis ab Offerente præſcriptas celebrare.* Omnes ſtudeamus in hac ſumma re eſſe immaculati. Recordemur filiorum Heli, qui Dei populum retrahebant à Sacrificio Domini, & ipſius Sacroſanctam Arcam per ſua demerita præcipitarunt in Gentilem captivitatem.

Eadem eſt ratio exactionum funeralium. Quare Spalardus, Sueſſionenſis Capituli Procurator, in Rhemenſi Synodo dicens pro Sacramentis quidem nihil eſſe accipiendum, ſed pro ſepulturis mortuorum & hujuſmodi poſſe exigi & accipi, nullo modo eſt probandus. Rectiùs cenſuit Rhemenſis Synodus Ludovici à Guiſia: *Paroeci, qui pro Sacramentorum adminiſtratione, vel funere, vel ſepulturis aliquid exigunt præter ea, quæ de jure, lege, vel conſuetudine laudabili conferuntur, habeantur Simoniaci, non autem ſi ſpontè oblata recipiant.* Idem in laudati Caroli Synodo cenſuerunt Reverendus Abbas Victoriæ, ac Reverendus Prior Sancti Remigii: *Curiones non fruſtrentur jis, quæ dari conſueverunt pro ſepulturis & Anniverſariis. Serventur laudabiles conſuetudines.* Domini Ludovici Synodus repetit, ut ſint *contenti conſueta & honeſta mercede*, atque adjungit: *Pauperes, quibus adeò tenues fuere facultates, ut propriis impenſis humari nequeant, gratis, & honeſtè tamen, ſepeliant, alioquin pœnas arbitrarias exſoluturi.* Conſonat Melodunenſis Gallicani Cleri Conventus: *Pauperibus, quibus hac peracta vita aut parum aut nihil eſt unde ſepeliri poſſint, Eccleſiæ ſumptibus, pro illius facultatibus, miſericorditer ſepultura largiatur.* Hoc Domini Cardinalis de Jojoſa, Archi-Epiſcopi Tholoſani, Decretum eſt longè ſanctiſſimum: *Funus ab hæredibus, vel à liberis, cognatiſque mortui ducatur. Qui ſi in ea rei familiaris tenuitate deceſſerit, quæ exequiis ſatis eſſe non poſſit, ei vel amicorum liberalitate, vel denique Eccleſiæ ſumptibus juſta funerum perſolvantur. Pecuniarias ſuper funere exequiiſque defunctorum pactiones fieri non permittant. Et ſi quæ factæ fuerint, irritas declarent Epiſcopi: & ſi opus fuerit, mandatoque minùs parentes Presbyteros nacti fuerint, eos qua decet ſeveritate puniant.* Quod ipſum in ſua Synodo ſanxit Ludovicus Vervinus Archi-Epiſcopus Narbonenſis.

Eſt antiqua omnium Eccleſiarum Diſciplina. Etenim Epiſcopalis, quam in ſuorum Canonum capite poſuit Abbas Regino, viſitationis methodus habet hunc circa Parochiales Presbyteros inquirendum articulum: *An pro baptizandis infantibus, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis ſepeliendis præmium vel munus exigat.* Non diſcernit inter Sepulturam & Sacramenta. Etiam duo, per Stephanum Baluzium ad Reginonis appendicem vulgata, Epiſcoporum ad Presbyteros antiqua Capitularia habent: *Nullus veſtrum pro baptizandis infantibus, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis ſepeliendis præmium vel munus exigat.* Idem Stephanus vulgavit inſignem Paſchalis II. Pontificis epiſtolam ad Norigandum Auguſtodunenſem Epiſcopum, quæ habet inter cætera: *Statuimus ut pro ſepulturæ quidem loco, vel ſpatio nullum penitùs ab aliquo pretium exigatur. Pro redemptione verò peccatorum, morientes in Eccleſia, in qua fidei Sacramenta acceperunt, eleemoſynam dare juxta Apoſtolica Decreta, ſtatuimus omninò & confirmamus.* Certè quorumdam mores, qui in Choro Eccleſiæ, navi, aut cœmiterio ſepulturam diverſo pretio taxant, qui pro Altaris ac Miniſtrorum in Sacrificio ornamentis, pro argentea vel ærea cruce, pro feretro, ac iſtiuſmodi aliis variè exigunt, ego non poſſim purgare. Non alligo os bovi trituranti. Nihil me magis affligit, quàm nimia quorumdam pagenſium Presbyterorum inopia, ex qua etiam inviti coguntur ad ſordes. Et ex his ipſorum inops quoque plebs cogitur ad murmura, aliaque non bona.

Antiqua Eccleſiæ Diſciplina non fuit his obnoxia. Etenim Decimæ habebant rectum uſum & regimen. Majores noſtri adeò dilexerunt Eccleſiam, Clerum & pauperes, ut illis dederint decimam partem totius Mundi. Admiranda certè liberalitas. Dividebatur in quatuor portiones: Epiſcopis, Clero, fabricæ, pauperibus. Omnibus quatuor nulla exactio erat neceſſaria. Et ita fuit uſque ad Carolum Martellum, qui decimas invadere cæpit, ac diſtribuere in ſuos milites. Divinitùs tacta Poſterorum conſcientia ipſas reddidit. Verùm non originalibus poſſeſſoribus, ſed tranſtulit in regularia Clericorum Collegia, ac item in Monaſteria. Eis donavit Altaria. Hinc Altaris Cuſtos & Rector amiſit avita alimenta, & ex ipſis nihil nanciſci potuit, niſi modicum penſionis, aut Canonicæ portionis. Et quaſi per gratiam. Quæ qui conſiderat, certè non miratur iſtum Carolum cum corpore & anima eſſe projectum ad Inferos. Dicti Presbyteri ſuum in Decimas jus nec potuerunt, nec poſſunt perdere. Epiſcopi, Capitula, Monaſteria, quotquot Decimas poſſident, iſtos obligantur alere. Ex nullo titulo poſſint excutere iſtud vinculum. Ut Decimæ reponantur in antiquam formam, ſcio vix poſſe fieri. Interim juſtitia rigidiſſimè mandat, ut in ipſis non patretur crimen, de quo Apoſtolus: *Alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt.* Presbyteris præſtari debet plena alimonia, qua ſuas plebes gravare non teneantur, nec cogi ad pravas exactiones, ſordeſque alias. Ex jiſdem Decimis provideri debet proprii pagi pauperibus: niſi

forſan

forſan ſufficiat menſa Sancti Spiritus . Hic eſt unicus , & profectò neceſſarius , modus nos plenè caſtificandi . Certè fidelis Populus , qui Eccleſiæ decimam mundi partem dedit , ſine fundamento gravatur exactionibus . Largiùs hæc deduxi in Scholiis ad Acta Sancti Gregorii VII. Et paro adhuc latiùs deducere. Divina Clementia Matri noſtræ Catholicæ cuſtodiat tres ſuas avitas dotes, de quibus in ſexto Opuſculo Venerabilis Goffredus Abbas Vindocinenſis : *Eccleſia ſemper Catholica , libera , & caſta eſſe debet . Catholica , quia nec vendi debet nec emi . Libera , quia ſæculari Poteſtati non debet ſubdi . Caſta , quia nullatenùs debet muneribus corrumpi . Tunc Eccleſiæ caſtitas omninò periclitatur , cùm corrumpitur ipſa muneribus : & ex caſta & virgine ſponſa Domini , quaſi mulier publica veraciter facta dignoſcitur . Hoc enim eſt proprium meretricis , ut ſemper ſub pretio redigatur .* Hanc caſtitatem commendavit & Timotheo Beatus Paulus : *Te-ipſum caſtum cuſtodi.* Eaſdem dotes Goffredus laudat in ſecundo Opuſculo, ac in litteris ad Raynaldum Andegavenſem Epiſcopum , & concludit : *Hæc tria ſemper Eccleſia habere debet . Quorum ſi vel unum defuerit , velut paralytica jacet .* Lib. 3. Ep. 11.

F I N I S.

DIS-

DISSERTATIO
DE
ANTIQUA DISCIPLINA
CHRISTIANÆ MILITIÆ.

QUIDAM Hodiè cenſent jure belli licere omnia: gerentibus bella Principibus eſſe plenam poteſtatem in fortunas & Hoſtium & Subditorum. Eſt devia, crudelis, à Majorum noſtrorum pietate, ac à Chriſtianis Legibus penitùs aliena doctrina. Hinc avitam Chriſtianorum Principum ac Militum ſenſa ac Diſciplinam volo paucis exponere. Lamentandis, ac nimiùm diuturnis noſtris calamitatibus forſitan adferam aliquid medicinæ.

CAPUT I.

Exponitur prima bellorum Origo.

NEophytis Bulgaris, quaſdam circa bellum quæſtiones referentibus, rectè reſpondit
Ep. 71. Sanctiſſimus Pontifex Nicolaus Primus: *Bello-*
cap.46. *rum ac prœliorum certamina, necnon omnium jurgiorum initia, diabolicæ fraudis arte ſunt profectò reperta, & dilatandi Regni cupidus, vel iræ, vel invidiæ, vel alia, cujuſpiam vitii dilector tantùm his intendere, ſeu delectari convincitur.* Quàm hæc ſint horrenda primi peccati pœna, in libris de Dei Civitate inſigniter demonſtrat Sanctus
Lib. 12. Auguſtinus: *Eò progreſſi ſunt peccandi immanita-*
cap.22. *te Mortales, ut tutius atque pacatius inter ſe rationalis voluntatis expertes beſtiæ ſui generis viverent, quarum ex aquis & terris plurium pullulavit exordium, quàm homines, quorum genus ex uno eſt ad commendandam concordiam propagatum. Neque enim unquam inter ſe Leones, aut inter ſe Dracones, qualia homines inter ſe bella geſſerunt.* Largius hæc exponit in præcedenti capite: *Non eſt arduum videre multò fuiſſe melius quod factum eſt, ut ex uno homine, quem primum condidit, Deus multiplicaret genus humanum, quàm ſi inchoaſſet à pluribus. Nam cum animantes alias ſolitarias, & quodammodo ſoli vagas, alias con-greges inſtituerit, quæ congregatæ atque in gregibus malunt vivere: utrumque tamen genus non ex ſingulis congregavit, ſed plura ſimul juſſit exiſtere. Hominem verò unum ac ſingulum creavit, non utique ſolum ſine humana ſocietate deſerendum, ſed ut eo modo vehementius commendaretur ipſius Societatis unitas, vinculumque concordiæ, ſi non tantùm inter ſe naturæ ſimilitudine, verum etiam cognationis affectu homines necterentur, quando nec ipſam quidem fœminam, copulandam viro, ſicut ipſum creare illi placuit, ſed ex ipſo, ut omnes ex uno diffunderetur genus humanum.* Eandem Divinam providentiam laudant, ac in iiſdem rationibus fundant S. Joannes Chryſoſtomus, Theodoretus, ac alii Patres. Etiam in habita apud Athenienſes concione Sanctus Paulus Apoſtolus. Et hinc Act. 17.
firmavit varios variarum gentium Deos adverſari naturæ. Uti enim cuncti non dumtaxat ab uno Domino Deo, ſed inſuper ex uno Patre Adamo prodiimus; ita omnes adſtringimur colere & adorare eandem divinam Majeſtatem. Ad iſtud cognationis & unitatis vinculum ſtabiliendum Dominus Deus extinctum diluvio genus denuò reparavit ex uno Noe. Hinc bella palàm evincunt, & altiſſimè clamant, homines per primum peccatum eſſe non ſolùmmodò comparatos jumentis, ſed etiam leonibus, tigridibus, ac draconibus factos pejores. Leo in leonem, tigris in tigridem, draco in draconem duella quidem tentat; verùm Exercitus aggregare, & ita invicem deſtruere, eſt ſcelerata iniquitas ſolorum hominum. Theodoretus in ſeptima-decima ſuper Geneſim quæſtione adjungit de animantibus: *Bruta animalia Deus bina creavit. Undè meritò benedictionem eis largitus eſt, ut per multiplicationem quædam replerent maria, lacus, & fluvios; quædam aerem, nonnulla verò terram.* Videtur deviare Sancti Auguſtini doctrina lucidè ſupponit in quavis ſpecie fuiſſe plura paria. Nam & diluvio Dominus Deus è mundis ſervavit ſeprena & ſeptena. Sex ad generandum, ſeptimum ad immolandum.

Quod ante diluvium fuerint patrata homicidia, omnes novimus. Bella videntur non fuiſſe. Certè Cain & Abel erant ſummi Principes. Diſcordiæ inter ipſos originem exponit S. Irenæus: *Cain, cum accepiſſet conſilium à Domino, ut* Lib. 3.
quieſceret in eo, quod non rectè diviſiſſet eam, quæ cap. 36.
erga Fratrem erat, communicationem, ſed cum zelo & malitia ſuſpicatus eſt poſſe dominari ei, non ſolùm non acquievit, ſed & adjecit peccatum ſuper peccatum, manifeſtans ſententiam ſuam per operationem ſuam. Quod enim cogitavit, hoc & operatus eſt: dominatus eſt, & interfecit eum, ſubjiciente Deo juſtum injuſto. Et infra: *Ab initio reſpexit* Lib. 4.
Deus ad munera Abel, quoniam cum ſimplicitate & cap. 34.
juſtitia offerebat; ſuper Sacrificium autem Cain non reſpexit, quoniam cum zelo & malitia, quæ erat adversùs Fratrem, diviſionem habebat in corde, quemadmodum occulta ejus arguens Deus ait, Nonne ſi rectè offeras, rectè autem non dividas, peccaſti? quieſce, quoniam non ſacrificio placatur Deus. Illi ait, Quieſce, & non aſſenſit. Quieſcere autem quid eſt aliud, quàm deſinere à propoſito impetus?

dum Fratris ſacrificia placere vidit Cain, iratus eſt vehementer, & concidit vultus ejus. Judicavit Primogeniti jura eſſe translata in juniorem. Hinc Dominus: *Quare iratus es? Et cur concidit facies tua? Nonne ſi benè egeris, recipies? Sin autem malè, ſtatim in foribus peccatum aderit. Sed ſub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius.* Non peccati, ſed Fratris appetitus: permanebis illius Princeps & Dominus. Hucuſque non te privavi Primatu, nec privabo niſi ob peccatum, quod jam incipit ad fores accedere. Iſtum Geneſis locum eodem modo conſtanter exponit Sanctus Joannes Chryſoſtomus. Quare Sanctus Philaſtrius iſtam expoſitionem ſine fundamento proſcribit ad hæreſes. Divinæ aſſertioni Cain non credidit, ſed ſolus ſolum Fratrem ſeduxit in agrum, & iſtic trucidavit. Omninò habebat ſibi ſubditas turmas. Etenim à Divina juſtitia proſcriptus abiit cum illis in regionem aliam, & ipſis atque cum ipſis ædificavit civitatem, è filii Enoch nomine appellatam Enochiam. Item adversùm Fratris ſucceſſores nec collegit, nec duxit exercitum, nec movit bellum. Certè ſuperbo ac iniquo animo occaſio non deerat, & aderant vires. Apud iſtos primitivos generis noſtri Principes nulla eſt memoria ullius belli. Ne quidem à Gigantibus.

Etiam diu poſt diluvium ignorata manſit iſta iniquitas, iſta calamitas. In laudatis de Dei Civitate libris rectè ſcribit ſanctus Auguſtinus: Lib. 4. cap. 6. *Juſtinus, qui Græcam, vel potiùs peregrinam, Trogum Pompejum ſecutus, non Latinè tantùm, ſicut ille, verùm etiam breviter ſcripſit hiſtoriam, Opus librorum ſuorum ſic incipit. Principio rerum, Gentium Nationumque Imperium penes Reges erat, quos ad faſtigium hujus majeſtatis non ambitio popularis, ſed ſpectata inter bonos moderatio provehebat. Populi nullis legibus tenebantur: arbitria Principum pro Legibus erant. Fines Imperii tueri magis, quàm proferre mos erat. Intra ſuam cuique Patriam Regna finiebantur. Primus omnium Ninus, Rex Aſſyriorum, veterem & quaſi avitum Gentibus morem nova imperandi cupiditate mutavit. Hic primus intulit bella finitimis, & rudes adhuc ad reſiſtendum populos ad terminos uſque Libyæ perdomuit.* Et paulò poſt, inquit: *Ninus magnitudinem quæſitæ Dominationis continua poſſeſſione firmavit. Domitis igitur proximis, cum acceſſione virium fortior ad alios tranſiret, & proxima quæque victoria inſtrumentum ſequentis eſſet, totius Orientis populos ſubegit. Qualibet autem fide vel ipſe, vel Trogus ſcripſerit (nam quædam illos fuiſſe mentitos aliæ fideliores litteræ oſtendunt) conſtat tamen & inter alios Scriptores, Regnum Aſſyriorum à Nino Rege fuiſſe longè latèque porrectum.* Lib. 18. cap. 2. Et in alio ejuſdem operis libro: *Ninus Rex, Beli filius, univerſiam Aſiam, quæ totius Orbis ad numerum partium tertia, ad magnitudinem verò dimidia reperitur, uſque ad Libyæ fines ſubiviſſe traditur: ſolis quippè Indis in partibus Orientis non dominabatur, quos tamen eo defuncto Semiramis uxor ejus aggreſſa eſt.* Idem ſcribit in Chronico Sanctus Iſidorus Archi-Epiſcopus Hiſpalenſis: *Thare annorum ſeptuaginta genuit Abraham. Per idem tempus Ninus Rex Aſſyriorum regnavit, qui primus bella inſtituit, & armorum inſtrumenta invenit.* Eadem repetit in decimo octavo libro Originum. Theodoricus Gothorum in Italia Rex in litteris ad Senatum adjungit: *Inter ipſos quoque adverſarios, ut ſcitis, non* Lib. 1. *erant priùs armata certamina, ſed pugnis ſe,* Ep. 30. *quamvis fervida, laceſſebat intentio. Undè & pugna nomen accepit. Poſteà Belus ferreum gladium primus produxit, à quo & bellum placuit nominari. Conſilium atrox, crudele præſidium, Ferina contentio.* Quod uſque tunc per ſolos pugnos luctatum fuerit, in laudato Originum libro ſcribit etiam ſanctus Iſidorus. Proindè Belus arma invenit: utique ad finium defenſionem. Quod aliqui illos jam cœpiſſent tentare. Succeſſor & filius Ninus illis uti cœpit ad vicinos turbatores compeſcendos, & quoniam forſan compeſci nolebant, inſuper invadendos ac ſupprimendos, tandemque ad dilatandum Imperium. Ita victoria fuit incitamentum ac inſtrumentum novi auſus & belli.

An tamen Belus ferrea arma invenerit, non caret ſcrupulo. Etenim in primo Stromatum libro Sanctus Clemens Alexandrinus ſcribit non ſolam Philoſophiam, ſed & omnes ferè artes eſſe inventas à Barbaris, atque adjungit: *Celmis & Damnaneus, Idæis Dactylis, ferrum pri-* Fol. 306. *mi invenerunt in Cypro. Alius autem Idæus ferri* & 307. *invenit temperaturam, ut ait Heſiodus Scytha. Ac Thraces quidem primi eam, quæ Arpe vocatur, invenerunt. Eſt autem incurvus gladius.* Et Euſebius Cæſaræenſis ſcribit in Chronico: *Glaucus Chius primus ferri inter ſe* temperaturam *excogitavit & junxit.* Convixit is Manaſſæ Regi Juda. Et Georgius Cedrenus ſcribit: *A morte Mercurii Vulcanus regnum Ægypti per annos quatuor cum ſemiſſe tenuit. Ferunt hunc bellatorem fuiſſe, & cum equo corruentem fregiſſe pedem, undè ad mortem uſque claudus permanſerit. Eum Ægyptii in Deorum numerum retulerunt, quod eis, ut Plato vult, bellicorum & ruſticorum inſtrumentorum ex ferro fabricationem demonſtraſſet. Ante ipſum enim lapidibus & fuſtibus præliabantur. Hunc myſtica quadam precatione ex aere forcipem impetraſſe, atque ita Ægyptiis æris fabricandi artem tradidiſſe.* Et in prima adverſus Imperatorem Julianum invectiva Sanctus Gregorius Nazianzenus: *Aciet inſtructio, & res militaris, cujus ſunt? Nonne Eubejorum? Si modò Eubejus* Orat. 3. *erat ille multarum rerum inventor Palamedes.* Hic vixit diu poſt Ninum: tempore belli Trojani. Etiam alii omnes ſunt Nino longè juniores. Reſpondeo hæc omnia non obeſſe. Etenim ferri conflationem, & varia ex ipſo opera eſſe diluvio longè antiquiora, diſertè affirmat Sacra Geneſis, ſcribens de Tubalcain, Lamech ex Sella filio: *Fuit Malleator, & Faber in cuncta opera æris & ferri.* Hanc artem etiam Noe ac ejus filii noverant, ideoque & traduxerunt in ſuos Poſteros. Adducta exempla ſunt partim Gentilium figmenta, partim laudant inventionem novarum ſpecierum artificialium, quæ non deſinent uſque ad finem ſæculi. Iſta ſingula elucidare non eſt præſentis loci.

Aſſertionem noſtram tradit etiam Paulus Oroſius: *Ante annos Urbis conditæ mille trecentos Ninus Rex Aſſyriorum, primus, ut ipſi volunt, propagan-*

pagandæ Dominationis libidine, arma foras extulit, cruentamque vitam quinquaginta annis per totam Aſiam bellis egit. A meridie atque è rubro mari ſurgens, ſub ultimo Septentrione Euxinum Pontum vaſtando perdomuit: Scythicamque barbariem, adhuc tunc & imbellem, & innocentem; torpentemque excitare, ſævitiæ ſuæ vires noſſe, & non lac jam pecudum, ſed ſanguinem hominum bibere, ad poſtremum vincere, dum vincitur, edocuit. Noviſſimè Zoroaſtrem Bractianorum Regem, eundemque magicæ artis, ut ferunt, repertorem, pugna oppreſſum, interfecit. Poſt ipſe, dum deficientem à ſe oppugnat urbem, ſagittæ ictu interiit. Huic mortuo Semiramis uxor ſucceſſit, virum animo, & habitu filium gerens: avidoſque jam uſu ſanguinis populos per quadraginta annos cædibus Gentium exercuit. Non contenta terminis mulier, quos à viro ſuo, tunc ſolo bellatore, quinquaginta annis acquiſitos ſuſceperat; Æthiopiam bello oppreſſam, ſanguine inter-litam, Imperio adjecit. Indis quoque bellum intulit, quos præter illam & Alexandrum Magnum nemo intravit. Conſonat Fabius Pictor: *Primus omnium Ninus, Rex Aſſyriorum hos* prioris pacis *aureos mores nova regnandi cupiditate mutavit, & primus limites tranſgreſſus, bella finitimis movit, & totius Aſiæ populos perdomuit.* Diodorus Siculus ex Cteſia affirmat ipſi fuiſſe decies ſepties centena millia peditum, equitum ducenta millia, falcatorum curruum ferè decem millia & ſexcentos. Adjungit devicto pet ipſum Zoroaſtri fuiſſe quadrigenta militum millia.

His adverſari videtur in quinto Divinarum Inſtitutionum libro Lactantius Firmianus. Laudat aurea ſub Saturni Regno ſæcula, atque ad-
Cap. 5. jungit: *Quod quidem non pro Poetica fictione, ſed pro vero habendum eſt. Saturno enim regnante, nondum Deorum cultibus inſtitutis, nec adhuc ulla gente ad divinitatis opinionem conſecrata, Deus utique colebatur. Et ideò non erant neque diſſenſiones, neque inimicitiæ, neque bella.* Per Saturni filium Jovem affirmat cœpiſſe idololatriam, avaritiam, dolum, invidiam, aliaque vitia, & concludit ex Virgilio: *Tum belli rabies, & amor ſucceſſit habendi.* Et exponit: *Neque immeritò. Sublata enim Dei Religione, boni quoque ac mali ſcientiam homines perdiderunt. Sic illis intercidit communitas vitæ, & diremptum eſt fœdus ſocietatis humanæ. Tunc inter ſe manus conſerere cœperunt, & inſidiari, & gloriam ſibi ex humano ſanguine comparare.* Quæ omnia frequenter repetit
Lib. 2. & confirmat. Et adjungit: *Jupiter ante annos*
Cap. 5. *mille ſeptingentos natus eſt.* At verò in primo primi libri capite affirmat iſtud opus eſſe ſcriptum à ſe jam ſene. Et in illuſtrium Virorum catalogo ſcribit Sanctus Hieronymus: *Lactantius extrema ſenectute Magiſter Cæſaris Criſpi in Gallia fuit, qui poſteà à patre interfectus eſt.* Nempè anno vigeſimo quarto quarti Chriſtiani ſæculi. Quare circa idem tempus prodiit hoc opus. Igitur Lactantius affirmat Jovem non niſi mille quadringentis annis præceſſiſſe ſacroſanctum partum Deiparæ Virginis, ideoque fuiſſe coævum Judicibus electi populi. Hinc etiam ſcribit de
Lib. 1. ejus patre Saturno: *Ex hac temporum ratione*
Cap. 23. *manifeſtum eſt, ante annos non ampliùs quàm mille octingentos natum eſſe Saturnum, qui & ſator omnium Deorum fuit.* Reſpondeo Lactantium à nobis non diſcordare quoad ſubſtantiam. Etenim in poſteriori loco adjungit: *Nunc quoniam variarum ſuperſtitionum originem deprehendimus, ſupereſt, ut etiam tempora colligamus per quæ fuerunt illi, quorum memoria colitur. Theophilus in libro de temporibus ad Autolycum ſcripto, ait in hiſtoria ſua Thalum dicere, quod Belus, quem Aſſyrii & Babylonii colunt, antiquior Trojano bello fuiſſe invenitur trecentis viginti duobus annis. Belum autem Saturno æqualem fuiſſe, & utrumque eodem tempore adoleviſſe. Quod adeò verum eſt, ut ratione ipſa colligi poſſit.* Proindè uti Belus & Saturnus, ita Ninus & Jupiter fuerunt coætanei, atque ita quoad nati belli tempus Lactantius nobiſcum ſentit. Dumtaxat diſſentit de Auctoris perſona. Verùm ejus computus non ſubſiſtit. Etenim Thalum, ac ex ipſo ſanctum Theophilum labi, multis demonſtrat Benedictus Pererius in Commentariis Danielis Prophetæ. Graviſſimi Scriptores Belum confundunt cum Saturno. Nec tamen Jovem cum Nino. Nempè plures fuere Saturni. Jovis patrem conſtat à Belo diſtingui perſona, loco, tempore. Et hunc eſſe juniorem. Hæc ſunt alterius loci. Proindè primus belli auctor videtur fuiſſe Ninus. Interim in libro de Pallio
Tertullianus adjungit: *Si tamen Ninus regnare* Cap. 2.
primus cœperit, ut autumat Superiorum prophanitas. Fermè apud vos ultra ſtylus non ſolet. Ab Aſſyriis, ſi forte, ævi hiſtoriæ pateſcunt.

De Nini ætate ſcribit in laudatis de Dei civitate libris S. Auguſtinus: *Ninus jam ſecundus*
Rex erat Aſſyriorum, qui patri ſuo Belo ſucceſſerat, Lib. 18.
regni illius primo Regi, quando in terra Chaldæo- Cap. 2.
rum natus eſt Abraham. Et infrà: *Abraham in eo Regno apud Chaldæos Nini tempore natus eſt.* Belum ſacra Geneſis appellat Memrod. Ejus filius Ninus regnare cœpit anno Mundi milleſimo nongenteſimo nonageſimo ſexto, trecenteſimo quadrageſimo poſt diluvium. Ille populis imperare, hic ipſos cœpit ſubjugare armis, atque ita augere Imperium. Et hoc eſt Aſſyriorum Imperium, primum totius mundi. De ipſius au-
ctore ſacra Geneſis addit: *Chus genuit Memrod,* Cap. 10.
ipſe cœpit eſſe potens in terra. Et erat robuſtus venator coram Domino. Fuit autem principium regni ejus Babylon, & Arach, & Achad, in terra Senaar. Fuit robuſtus venator, non ferarum, ſed hominum. Et per iſtam venationem cœpit eſſe potens in terra. Primus ſibi Fratres ſuos ſubegit in regnum. Fuit non doloſus aut aſtutus venator, ſed robuſtus. Quare videtur non ſola arte, ſed & armis ſibi efformaſſe regnum. Interim à communi, quæ Ninum facit primum belli auctorem, ſententia non eſt facilè recedendum.

Juſtinus adjungit: *Fuere quidam temporibus antiquiores, Seſoſtris Rex Ægypti, & Scythiæ Rex Tanais, quorum alter in Pontum, alter uſque Ægyptum exceſſit: Sed longinqua, non finitima bella gerebant. Nec Imperium ſibi ſed populis ſuis gloriam quærebant, contentique victoria, Imperio abſtinebat.* Hoc ipſum refert latius in ſecundo libro. Eſt gentilis fabula. Etenim omnis poſt diluvium populus erat labii unius ac ſermonum

eorum-

eorumdem. Etiam aurea Saturni ſæcula ſunt figmenta gentilis cœcitatis. Etenim à primis naſcentium vagitibus uſque ad extremos morientium gemitus ſtatim à primo peccato fuit grave multæ calamitatis jugum ſuper filios Adæ. Attamen primæva poſt diluvium ſæcula fuerunt poſterioribus mitiora. Uti unum tunc omnibus labium, ita unus fuit utcumque animus, major communio, charitas, juſtitia. Nulla tunc fuere Regna, ſed ſola paterna Poteſtas in filios ac nepotes. Linguarum diviſio putatur facta anno poſt Cataclyſmum ducenteſimo ſeptuageſimo quinto: tunc genus noſtrum eſt juxta ſuas linguas diſperſum in varias mundi regiones, in varias gentes, ac pedetentim in varia regna. Nemrod ſeu Belus manſit in terra Sennaar apud Babylonem, & ſtatim illic proximo anno venari cœpit, ac eſſe potens in terra. Per robur ac violentiam erexit ſe in Regem. Primus inter omnes. An Seſoſtris apud Ægyptios, & Tanais apud Scythas regnaverint primi, eſt res incerta. Si regnaverint, in Sacro Textu habuerunt alia nomina. Quod ante Ninum aut Belum bella geſſerint, eſt gentilis fabula. Similis fabula videtur, quod Ninus omnem ſubegerit Aſiam. Etenim dum Patriarcha Abraham è Meſopotamia venit in Syriam, plures iſtic invenit Reges, quorum nullus dependebat ab Aſſyrio. Et tunc poſt Ninum ac Semiramim regnabat Ninyas. Etiam ejus ſucceſſores numquam arguerunt Judæos, quod ex Ægypto reduces invaſiſſent ipſorum provincias. Proindè Ninus iſtas vicinas provincias aut nunquam invaſit, aut ejus ſucceſſor, quod non videtur, amiſit.

CAPUT II.

Exponuntur bellorum commoda & incommoda.

Bellorum incommoda & calamitates deſcribere quid juverit? Omnes, pro dolor! illa nimiùm novimus. Utinam ignoraremus. Magnus Papa Nicolaus rectè ſcripſit neminem bellis ſtudere poſſe aut delectari, niſi qui dilatandi Regni cupidus, aut iræ vel invidiæ, ſimiliſque libidinis fuerit dilector. Ita de Parthis ſcribit Ammianus Marcellinus: *Feroces ſunt illic habitatores pagorum omnium, atque pugnaces, eoſque ita certamina juvant & bella, ut judicetur inter alios omnes beatus, qui in prælio fuderit animam. Excedentes enim è vita morte fortuita, convitiis inſectantur ut degeneres & ignavos.* Idem ſcribit de Alanis: *ut hominibus quietis & placidis otium eſt voluptabile, ita Alanos pericula juvant & bella, judicatur ibi beatus, qui in prælio profuderit animam. Seneſcentes enim, & fortuitis mortibus mundo digreſſos, ut degeneres & ignavos, convitiis inſectantur. Nec quidquam eſt quod elatiùs jactant quàm hominem quemlibet occiſum. Proque exuviis glorioſis, interfectorum avulſis capitibus detractas pelles pro phaleris jumentis accommodant bellatoris.* Et de Gallis: *Galli ſunt omnes penè rutili, luminumque torvitate terribiles, avidi jurgiorum, & ſublatiùs inſoleſcentes. Ad militandum omnis ætas aptiſſima. Et pari pectoris robore ſenex ad procinctum ducitur & adultus, gelu duratis artubus & labore aſſiduo multa contempturus & formidanda. Nec eorum aliquando quiſquam, ut in Italia, munus Martium pertimeſcens, pollicem ſibi præcidit, quos jocaliter Murcos appellant.* Barbaro vocabulo nos hodie appellamus Poltronos. Hoc eſt pollice truncos. Quos Sacri etiam Canones ad Clericatum, ſpiritualem militiam, fecerunt irregulares. Ammianum forſitan reſpexit in libro adversùs Vigilantium ſanctus Hieronymus, ſcribens Galliam ſemper abundaſſe viris fortiſſimis. Et in prima Decade habet Titus Livius: *Galli ſunt inter ferrum & arma nati, feroces ſuoptè ingenio.* Et in tertia Decade: *Gallicæ Gentes ſunt ſemper armorum avidæ.* Utique ad rapiendum & invadendum. Gallicana bellandi libido etiam ipſas, quas Divina Providentia clauſerat impervias, pervaſit Alpes, nec ſolam Italiam, ipſamque Romam, ſed inſuper ipſam penetravit Aſiam, & iſtic condidit Gallo-Græciam, ſeu Græco-Galliam. Alani una cum Hunnis, Francis, Wandalis, aliiſque Romanum lacerarunt Imperium, & viam pararunt Nortmannis, Sarracenis, ac Turcis, peſſimis totius mundi deſtructoribus, ac præcurſoribus Anti Chriſti, nec non & Gog & Magog, quos in ſæculorum fine ſolutus diabolus ducet ſuper latitudinem terræ, per ipſos cinget caſtra Sanctorum, & noviſſimam JESU-CHRISTI Eccleſiam ſtudebit ſeducere.

Lib. 23. cap. 24. — Lib. 31. cap. 7. — Lib. 15. cap. 29 — Lib. 10. cap. 16. — Lib. .. cap. 16.

Quòd omnes injuſtorum bellorum auctores atque geſtores agantur à diabolo, non eſt dubitandum. Spectant ad abyſſum, in quam Angelus ligatum diabolum miſit, & clauſit, & ſignavit ſuper illum. Etenim hæc abyſſus ſunt ſcelerata impiorum & iniquorum hominum corda: omni mari turbulentiora ac falſiora. Dæmones, dum ſe cœcæ gentilitati perſuaſerunt Deos, non dumtaxat incitarunt ad bella, ſed & ipſa à ſe ac inter ſe geri finxerunt. Exempla habemus apud ſanctum Auguſtinum in libris de Civitate Dei. Hinc in litteris ad Alphium Monachum ſcribit ſanctus Iſidorus Peluſiota: *Bella ferè ob alienas conflantur poſſeſſiones & bona. Ac ne omnes quidem bella gerentes ſunt accuſandi, ſed qui injuriæ ac rapiendi cauſa, hi pernicioſi velut dæmones habendi.* Et de Bohemis in Francos olim belligerantibus ſcribit Sigebertus Gemblacenſis: *Franci à Bohemanis gravi prælio vincuntur. Cui Bello ſpiritus malignus ſe præfuiſſe per os Arreptitii publicè proteſtatus eſt. Et per ſe & per ſuos ſocios. Spiritus ſcilicet ſuperbiæ & diſcordiæ egiſſe, ut Franci terga verterent.* Nempè diabolus, quoniam humanum genus non permittitur per ſemet-ipſum turbare atque extinguere, ſceleratos homines ad bella concitat, atque ita ſuæ invidiæ conſequitur effectum. Etiam de Clotharii ac Theodorici, Francorum Regum bello ſcribit idem Sigebertus: *Clotharius & Theodoricus prælio inter ſe colliduntur, in quo pluſquam triginta millia cæſa referuntur. Theodoricus tamen victoria potitur. Hoc in prælio Angelus Domini, evaginatum gladium ſuper populum tenens, viſus eſt.* Ita prædicavit iſtud bellum fuiſſe divinam vindictam. Etiam Ottonis IV. Imperatoris & Lotharii Francorum Regis bella exponit idem Scriptor, atque adjungit: *De his quidam*

Lib. 5. Ep. 386. — An. 850. — An. 605. — An. 978.

Recluſus prædixit, quòd omnes hujus mali incentores ante ſeptennium morerentur. Et infrà: *Theodoricus Metenſium Epiſcopus obiit, & ſecundùm Prophetiam viri Dei vix aliquis Principum, qui in Calabrico bello evaſit, diu ſupervixit.* Scelerati bellorum incentores, utpotè divinæ vindictæ carnifices, ſunt virga Aſſur: ipſam expleto officio eadem tremenda Juſtitia projicit, utinam non in ſempiternas gehennas. Hæc à Regum Conſiliariis ſunt maturè conſideranda.

Omnium nefandiſſima ſunt bella civilia, cum deteſtatione & lacrymis per ipſos etiam Paganos damnata. In ſecundo hiſtoriarum libro Cornelius Tacitus deſcribit Imperatoris Vitellii adversùs Ottonem prælia, concluſamque victoriam, & adjungit: *Mox remiſſa legatione patuit vallum. Tum victi victoreſque in lacrymas effuſi, ſortem civilium armorum miſera lætitia deteſtantes. Eiſdem tentoriis alii fratrum, alii propinquorum vulnera fovebant. Spes & præmia in ambiguo; certa funera & luctus. Nec quiſquam adeò mali expers, qui non aliquam mortem mereret.* In ſequenti libro deſcribit Galbæ adversùs Vitellium bella & victoriam atque adjungit: *Eò notabilior cædes fuit, quia filius patrem interfecit. Rem nominaque, auctore Vipſanio Meſſalla, tradam. Julius Manſuetus, ex Hiſpania, Rapaci legioni additus, impuberem filium domi liquerat. Is mox adultus inter Septimanos à Galba conſcriptus, oblatum fortè patrem, & vulnere ſtratum, dum Semianimem ſcrutatur, agnitus agnoſcenſque, & exanguem amplexus, voce flebili precabatur piatos patris manes, neve ſe ut parricidam averſaretur. Publicum id facinus. Et unum militem, quotam civilium armorum partem? ſimul attollere corpus, aperire humum, ſupremo erga parentem officio fungi; ad vertere proximi, deindè plures. Hinc per omnem aciem miraculum, & queſtus & ſæviſſimi belli execratio. Nec eò ſegniùs propinquos, adfines, fratres trucidatos ſpoliant. Factum eſſe ſcelus loquuntur, faciuntque.* Etiam infrà ſcribit de civili in Galbam bello: *Celeberrimos auctores habeo, tantam victoribus adversùs fas nefasque irreverentiam fuiſſe, ut gregarius eques, occiſum à ſe proxima acie fratrem profeſſus, præmium à Ducibus petierit. Nec illis aut honorare eam cædem jus hominum, aut ulciſci ratio belli permittebat. Diſtulerunt tamquam majora meritum, quàm quæ ſtatim exolverentur. Nec quidquam ultrà traditur.* Bellicus furor, ac ejus auctor diabolus adeò excœcant humanos animos. Quid dicam de fraternis bellis? Nihil poſſit eſſe ſceleratius. Etenim inter facinora, quæ ab Euſebiana Arianorum factione ſeductus Imperator Conſtantius impoſuit magno Athanaſio, præcipuum fuit, quod ille inter ipſum & fratrem Conſtantem bella concitaſſet. Ita arguebatur arietaſſe totum Romanum Imperium. Et certè ſi vera fuiſſet, erat horrenda accuſatio. Chriſtiani per Europam Reges conſtituunt eamdem Rempublicam. Sunt partes Romani Imperii, ſignificati per digitos pedum in Statua oſtenſa Regi Nabuchodonoſor. Etiam conſtituunt eamdem Eccleſiam, eamdem Dei civitatem. Summum profectò vinculum. Ipſorum inſuper quidam per variam affinitatem ſunt multifariàm fratres. Quare hodierna inter ipſos bella ſunt deflenda ſanguineis lacrymis.

Cap. 45.

Cap. 25.

Cap. 51.

Divina bonitas, uti nullius mali poteſt eſſe auctor, ita omnibus malis benè utitur. Maluit de malis benefacere, quàm nulla mala permittere. Nullum permittit, niſi ad majus bonum. Hinc etiam ex bellis, licet ſceleratiſſimis, trahit nobis utilitates. Primam utilitatem exponit in libro de Anima Tertullianus: *Jam nec inſulæ horrent, nec ſcopuli terrent, ubique domus, ubique populus, ubique Reſpublica, ubique vita. Summum teſtimonium frequentiæ humanæ. Oneroſi ſumus mundo, vix nobis elementa ſufficiunt. Et neceſſitates arctiores, & querelæ apud omnes, dum jam nos natura non ſuſtinet. Reverà lues, & fames & bella, & voragines civitatum pro remedio deputanda, tanquam tonſura inſoleſcentis generis humani.* Horrenda tonſura. Etenim peſtilentia quandoque omnem terræ orbem pervagata eſt, & è decem hominibus abſtulit novem. Et non raro eſt fructus ac ſequela belli. Et ipſum bellum facit non minores ſtrages. Et tamen mundus perſeverat plenus hominibus. Eſt admiranda & adoranda Divinæ Majeſtatis providentia. Huc in libris contra Fauſtum reſpicit etiam ſanctus Auguſtinus: *Bellum, quod gerendum Deo auctore ſuſcipitur, rectè ſuſcipi dubitare fas non eſt, vel ad terendam, vel ad obterendam, vel ad ſubjugandam mortalium ſuperbiam, quando nec illud quidem quod humana cupiditate geritur, non ſolùm incorruptibili Deo, ſed nec Sanctis ejus obeſſe aliquid poteſt, quibus potiùs ad exercendam patientiam, & ad humiliandam animam, ferendamque paternam diſciplinam etiam prodeſſe invenitur.* Verùm Divina Providentia eſt longè ſecretiſſima. Hinc Auguſtinus pergit: *Quis hominum novit, cui proſit, aut obſit in pace regnare, vel ſervire, vel vacare, vel mori; in bello autem vel ſuperare, vel pugnare, vel vincere, vel occidi? Cùm hoc tamen conſtet, & cui prodeſt, non niſi per divinum prodeſſe beneficium, & cui obeſt, non niſi per divinum obeſſe judicium.* Eodem bello divina providentia probos exercet, malos caſtigat. Etiam per victoriam. Hæc enim dum improbis conceditur, eſt horrenda pœna divinæ juſtitiæ.

Cap. 30.

Lib. 22. cap. 75.

Aliam ex bellis utilitatem exponit in libris de vocatione Gentium Sanctus Proſper: *Ex omni gente, ex omni conditione adoptantur quotidie Millia ſenum, millia juvenum, millia parvulorum. Et effectibus gratiæ Chriſtianæ etiam ipſa, quibus mundus atteritur, arma famulantur. Quàm multos enim, qui in tranquillitate pacis Sacramentum Baptiſmatis ſuſcipere differebant, ad aquam Regenerationis confugere inſtantis periculi metus impulit, & lentis tepidiſque animis, quod diu cohortatio quieta non ſuaſit, vivax ſubitò terror extorſit. Quidam Eccleſiæ filii ab hoſtibus capti Dominos ſuos* CHRISTI *Evangelio mancipârunt, & quibus conditione bellica ſerviebant, eiſdem fidei magiſterio præfuerunt. At alii Barbari, dum Romanis auxiliantur, quod ſuis locis noſſe non poterant, in noſtris didicere regionibus, & ad Sedes ſuas cum Chriſtianæ Religionis inſtitutione redierunt. Ita nihil obſiſtere divinæ gratiæ poteſt, quo minus id quod voluerit impleatur, dum etiam diſcordiæ ad*

unitatem trahunt, & plagæ in remedia vertuntur, ut Eccleſia, undè metuit periculum, inde ſumat augmentum. Conſonat Hermias Zozomenus: Lib. 2. cap. 5. *Cum ad hunc modum*, utique per magni Conſtantini pietatem, *per univerſum Imperium Romanum ſe dilataret Eccleſia, Chriſtiana Religio ad ipſos etiam Barbaros pervaſit. Nam Gentes circa Rhenum accolentes, fidei Chriſtianæ ſe dediderunt. Celtæ item, & populi Gallicæ ultimi, qui proximè ad Oceanum habitant*. Utique Morini & Flandri. *Gothi etiam ac gentes illis finitimæ, quæ ante ad ripas Iſtri habitaverant, jam pridem Fide in* CHRISTUM *recepta, ſe ad cultum & humanitatem civiliorem converterant. Cauſa autem, cur omnes ferè Barbari Chriſtianam Religionem amplecti cœperint, fuerunt bella, variis temporibus, utpotè regnante Gallieno, & Imperatoribus, à quibus ei ſucceſſum eſt, à Romanis & exteris hominibus adminiſtrata. Nam cum infinita ferè, & promiſcua Gentium multitudo ex Thracia in Aſiam trajeciſſet, eamque incurſionibus factis occupaſſet, aliique Barbari in aliis locis idem Romanis ſibi finitimis præſtitiſſent, multi Sacerdotes Chriſti pariter captivi à Barbaris abducebantur. Qui quidem cùm homines in illis locis afflictatos morbis ſanarent, & dæmonibus occupatos ſolo nomine Chriſti Filii Dei invocato liberarent, & ſincerum prætereà ac pium vitæ genus colere, & virtutum præſtantia Obtrectatorum ora penitùs obturare viderentur, Barbari eos, tum vitæ, tum factorum admirabilium cauſa magnoperè admirati, & ipſos valdè prudentes eſſe, & ſe, ſi tam præſtabiles hominum mores imitarentur, numenque divinum ad eorum exemplum colerent, Deum ſibi propitium habituros. Itaque ab illis, quid ſibi agendum ſit, doceri conſtituunt: diſcunt fidei præcepta, Baptiſmum accipiunt, & Chriſtianorum more conventus celebrant*. Sunt plura hujuſmodi exempla. Quin imò Iberi non à captivo Sacerdote, ſed à captiva ancilla Chriſtianam fidem didicerunt.

Hinc oritur quæſtio, An liceat fidem plantare & propagare per arma? An liceat Gentilibus, ex ſola iſtius plantationis & propagationis cauſa, inferre bellum? Partem affirmativam videtur tradere in Apologetico pro Imperatoris Ludovici Pii filiis adverſus Patrem libro, Sanctus Agobardus Lugdunenſis Archi Epiſcopus: *Cum deberent exercitus mitti adverſùm exteras gentes, & ipſe Imperator adverſùm Barbaras nationes dimicare, ut eas fidei ſubjugaret ad dilatandum terminum Regni fidelium (ſic namque orat univerſalis Eccleſia in ſolemnibus illis orationibus, diebus Dominicæ Paſſionis, pro Imperatoribus, ut Deus illis ſubditas faciat omnes Barbaras nationes) nunc è contrario omne Regnum cum extremitatibus ſuis conglobatur in medio ſui, &c.* Suos Francos hortatur, non ut Sarracenos, quos omninò juſtiſſimè poterant, ſed ut invadant conterminos Borealium regionum Barbaros, in quos nihil habebant juris. Uti hodiè nos optamus, & Dominum Deum oramus, ut Chriſtianos Reges dignetur à mutuis bellis in ſceleratos Turcos convertere, ita Agobardus ſuos Francos hortatus eſt à fraternis bellis transferri in Septentrionis gentiles Barbaros, idque ad Chriſtianam Fidem, & Orthodoxum Imperium propaganda. Ejuſdem mentis videtur fuiſſe Eugenius tertius Pontifex, de quo ſacrum bellum reſtaurante ſcribit Saxo Grammaticus: Lib. 14. *Per eadem tempora Romanus Antiſtes Barbaricæ tempeſtatis procellis rem divinam penè obrutam, everſamque conſpiciens, datis per Europam epiſtolis univerſos Chriſtianæ credulitatis Hoſtes ab ejus cultoribus oppugnari præcepit. Singulæ autem Catholicorum Provinciæ confinem ſibi Barbariem inceſſere jubebantur*. Edicti radicem tradit Otto Friſingenſis Epiſcopus: *Saxones, quia quaſdam gentes, ſpurcitiis idolorum deditas, vicinas habent, ad Orientem proficiſci abnuentes, cruces itidem, eaſdem gentes bello attentaturi, aſſumpſerunt, à noſtris in hoc diſtantes, quod non ſimpliciter veſtibus adſutæ, ſed à rota ſubter poſita in altum protrudebantur*. Proindè & iſta militia eſt non dumtaxat judicata licita, ſed & ſacra, ideoque & Sacroſancto Crucis ſignaculo exornata.

Reſpondeo tamen iſtam belli cauſam non eſſe legitimam: iſtud bellum non licere. Etenim in Sancti Babylæ, Patriarchæ & Martyris Antiocheni, vita declamat ad Gentiles Sanctus Joannes Chryſoſtomus: *Adverſùm vos nullus unquam bellum geſſit. Neque enim Chriſtianis fas eſt neceſſitate ac violentia illata errorem ſubvertere, ſed tum ſuadela, tum ratione, tum manſuetudine hominum ſalus eſt concilianda. Quo nomine nullus omnino Rex ex eis, qui à* CHRISTO *ſteterunt, talia contra Vos Edicta ſanxit, qualia adverſùm nos excogitarunt, qui dæmonum cultum ſunt ſecuti*. Videtur non de offenſivo dumtaxat, ſed etiam agere de defenſivo bello. Videtur loqui cum Apologetico Septimii Tertulliani libro, declamante ad Romanum Imperium ac Senatum: *Quoties enim in Chriſtianos deſævitis, partim animis propriis, partim Legibus obſequentes?* Cap. 37. Haſce perſecutiones exaggerat, & proſequitur: *Quid tamen umquam denotaſtis de tam conſpiratis de tam animatis ad mortem uſque, pro injuria repenſatum? Quando vel una nox pauculis faculis largitatem ultionis poſſet operari, ſi malum malo diſpungi penes nos liceret. Sed abſit ut aut igni humano vindicetur Divina ſecta, aut doleat pati in quo probatur. Si enim & hoſtes exertos, non tantum vindices occultos agere vellemus, deeſſet nobis vis Numerorum & copiarum? Plures nimirum Mauri, Marco-manni, ipſique Parthi, vel quantæcumque, unius tamen loci & ſuorum finium, gentes, quam totius orbis. Heſterni ſumus, & veſtra omnia implevimus; Urbes, Inſulas, Caſtella, Municipia, Conciliabula, Caſtra ipſa, Tribus, Decurias, Palatium, Senatum, forum. Sola vobis relinquimus templa. Cui bello non idonei, non prompti fuiſſemus, etiam impares copiis, qui tam libenter trucidamur, ſi non apud iſtam Diſciplinam magis occidi liceret, quàm occidere?* Contextus eſt integrè legendus. Fideles ſubditos, licèt perſecutionibus vexentur uſque ad mortem, docet non poſſe legitimo Principi rebellare. Quod omninò verum eſt etiam in hæreticis. Fideles Orthodoxi qui in Oriente ſub Turcis aut Saracenis, & qui in Occidente aut Septentrione degunt ſub hæreticis Principibus aut Magiſtratibus, omnem illis debent reverentiam ac obedientiam. Juxta Jeremiæ Prophetæ ac Sancti Pauli Apoſtoli Edicta obſtringimur pro ipſis clamare ad Dominum, ut aut

ut aut illuminentur, aut certè nos permittant quietos vivere, ac non ſoli communi Domino, ſed & ipſis fideliter famulari. Adversùm extraneos infideles, dum nos bello laceſſunt, quid ni poſſimus defenſiva arma ſumere? Sanctus Joannes Chryſoſtomus omninò loquitur de bello offenſivo.

Iſtud ipſum docet in libro adversùs Auxentium Mediolanenſem, ac alios Arianorum Epiſcopos, ſuam hæreſim per Imperatoris Conſtantii Edicta & arma tueri ac propagare ſatagentes, Sanctus Hilarius Epiſcopus Pictavienſis: *Primum miſerari licet noſtræ ætatis laborem, & præſentium temporum ſtultas opiniones congemiſcere, quibus patrocinari humana Deo creduntur, & ad tuendam Chriſti Eccleſiam ambitione ſæculari laboratur. Oro vos Epiſcopi, qui hoc vos eſſe creditis, quibuſnam ſuffragiis ad prædicandum Evangelium Apoſtoli uſi ſunt? Quibus adjuti Poteſtatibus Chriſtum prædicaverunt, genteſque ferè omnes ex Idolis ad Deum tranſtulerunt? An nè aliquam ſibi aſſumebant è Palatio Dignitatem, hymnum Deo in carcere inter catenas & poſt flagella cantantes? Edictiſnè Regis Paulus, cum in Theatro ſpectaculum ipſe eſſet, Chriſto Eccleſiam congregabat? Nerone ſe, credo, aut Veſpaſiano, aut Decio patrocinantibus tuebatur, quorum in nos odiis confeſſio Divinæ prædicationis effloruit.* De Chriſto Domino Sanctus Auguſtinus frequenter ſcribit: *Domuit mundum, non ferro, ſed ligno.* Et ad Oldericum Firmanum Epiſcopum, Eccleſiæ ſuæ poſſeſſiones per privati belli arma defendere parantem, multa de-hortamenta ſcripſit Sanctus Petrus Damiani ac tandem concluſit: *Per Charitatem Dei Filius* (Lib. 4. Ep. 9.) *de Cœlo deſcendit, per patientiam verò diabolum ſuperavit. His muniti virtutibus & fundatores Apoſtoli Sanctam Eccleſiam condiderunt, & propugnatores ejus Sancti Martyres diverſa mortium ſupplicia triumphaliter pertulerunt. Si ergo pro fide, qua univerſalis vivit Eccleſia, nuſquam ferrea arma corripi conceditur, quomodo pro terrenis ac tranſitoriis Eccleſiæ facultatibus loricatæ acies in gladios debacchantur? Porrò Sancti Viri, cum prævalent, hæreticos ac Idolorum cultores nequaquam perimunt, ſed potiùs ab eis pro fide Catholica perimi non refugiunt.* Eſt conſtans doctrina Sanctorum Patrum. Proindè talis Infidelium converſio nec inter legitimas belli cauſas numerari poteſt, nec inter utilitates. Per Infideles intelligo Gentiles. Etenim alia eſt ratio illorum qui ſubſunt Eccleſiæ, ideoque per legitimam, Romani præſertim Epiſcopi poteſtatem ac juſſionem poſſunt armata manu compelli ad reditum. Alia item eſt ratio Turcorum & Sarracenorum, Hi enim Chriſtianorum terras per injuſtam violentiam detinent, ideoque poſſint expelli per arma.

Juſta tamen adversùm Gentiles atque Paganos bella habent magnam utilitatem, quam laudat in libro ad Palatii Proceres de Judaicorum mancipiorum Baptiſmo Sanctus Agobardus: *Sed & illud putamus eſſe conſiderandum, quia ſi religioſus Imperator adversùm Gentes, quæ à Chriſti nomine alienæ ſunt, arma movet, & victor effectus ſubjicit eos Chriſto, & ſociat religioni, opus eſt pietatis, & laude dignum.* Alludit ad magnum Imperatorem Carolum, de quo in Annalibus ſcribit Abbas Eginhardus: *Cùm Rex in Villa Careſiaco hyemaret, conſilium iniit ut Saxonum gentem bello aggrederetur, & eò uſque perſeveraret, dum aut victi Chriſtianæ Religioni ſubjicerentur, aut omninò tollerentur.* (An. 786.) Et in præcepto, quo cunctos ſibi ſubditos gentiles juſſit ad fidem accedere, habet Ludovicus Pius: *Genitor noſter glorioſæ memoriæ Carolus omnem Saxoniam Eccleſiaſticæ religioni ſubdidit, jugumque Chriſti uſque ad terminos Danorum atque Sclavorum, corda ferocia ferro perdomans, docuit.* Caroli in ſubjugatos Saxones Edictum vulgavit Illuſtriſſimus Lucas Holſtenius: *Si quis deinceps in gente Saxonum inter eos latens non baptizatus ſe abſcondere voluerit, & ad Baptiſmum venire contempſerit, paganuſque permanere voluerit, morte moriatur.* (Cap. 7.) Magnus Imperator Conſtantinus Idolorum templa clauſit, Magnus Theodoſius evertit: ambo capitale ſupplicium ſanxerunt in Idololatriæ actitatores, neuter in recuſantes venire ad CHRISTUM Dominum. Magni Caroli Edictum habuit rationes: An firmas, permitto ſapientioribus judicandum. Quidquid ſit, è taliter ſubjugatis Barbaris plurimi fuerunt etiam ſponte converſi. Item Barbari victores. Ita contigit Nortmannis in Gallia. Sunt & plura exempla.

CAPUT III.

An bellum in Novo Teſtamento ſit licitum?

LOquor de bello offenſivo. Quin defenſivum liceat, non eſt locus dubitandi, Dico, *In Novo Teſtamento*. Etenim offenſiva, utpotè per Divinam Majeſtatem probata, imò & juſſa, Hebraici populi bella nemo, niſi Marcionita aut quis ſimilis, multifariæ Divinitatis fabulo poſſit damnare. Noſtræ quæſtionis partem negativam docet in Sexto Divinarum Inſtitutionum libro Lactantius Firmianus: *Non enim* (Cap. 20.) *cum occidere Deus vetat, latrocinari nos tantum prohibet, quod ne per publicas quidem leges licet, ſed ea quoque ne fiant, monet, quæ apud homines pro licitis habentur. Ita neque militare juſto licebit, cujus militia eſt in ipſa juſtitia: Neque verò accuſare quemquam crimine capitali: quia nihil diſtat, utrumnè ferro an verbo potius occidas: quoniam occiſio ipſa prohibetur. Itaque in hoc Dei præcepto nullam prorſus exceptionem fieri oportet, quin occidere hominem ſit ſemper nefas, quem Deus ſanctum animal eſſe voluit.* Etiam in quinto libro ſcribit: *Cur juſtus belligeret, aut ſe alienis furoribus miſceat, in cujus animo pax cum hominibus perpetua verſatur?* (Cap. 18.) Notanda ſunt verba: *Neque accuſare quenquam crimine capitali.* Ex eodem principio cenſuit Capitalia judicia Chriſtianis non licere: *Quæro, an poſſint pii ac juſti homines, qui conſtitutos ſub ictu mortis, ac miſericordiam deprecantes, non tantùm patiuntur occidi, ſed efflagitant, feruntque ad mortem crudelia & inhumana ſuffragia, nec vulneribus ſatiati, nec cruore contenti.* Et certè ad mortem damnare eſt ampliùs, quàm de capitali crimine accuſare. Ejuſdem circa hoc ſententiæ fuit Tertullianus, & quidam alii. Lactantius adjungit: *Qui hominem, quamvis ob merita damnatum, in con-*

in conſpectu ſuo jugulari pro voluptate computat , *conſcientiam ſuam polluit* , *tam ſcilicet quàm ſi homicidii* , *quod ſit occultè* , *ſpectator & particeps fiat* . Affirmat extrema ſupplicia à Chriſtianis nec poſſe ſpectari. Adeò ipſos eſſe alienos ab omni penitùs homicidio. Quod ipſum tradunt Tertullianus, ac Sanctus Athenagoras . Hinc igitur Lactantius concludit armatam militiam Chriſtianis penitùs non licere.

Tertullianus ipſam Chriſtianis non plenè interdicit. Etenim Gentilibus nos humano generi infructuoſos clamantibus reſpondet in libro Apo-
Cap. 42. legitico: *Navigamus & nos vobiſcum*, *& vobiſcum militamus*, *& ruſticamur*, *& mercamur*. Senſum
Cap. 9. ſuum exponit in libro de Idololatria: *Poſſet in iſto Capitulo etiam de militia definitum videri*, *quæ inter dignitatem & poteſtatem eſt*. *At nunc de iſto queritur an fidelis ad militiam converti poſſit*, *& an militia ad fidem admitti*: *etiam caligata*, *vel inferior quoque*, *cui non ſit neceſſitas immolationum* , *vel Capitalium Judiciorum*. *Non convenit Sacramento Divino & humano*; *ſigno Chriſti & ſigno diaboli*; *Caſtris lucis & Caſtris tenebrarum*: *non poteſt una anima duobus deberi*: *Deo & Cæſari*. *Et virgam portavit Moyſes*, *fibulam & Aaron*; *cingitur loro & Joannes*; *agmen agit & Jeſus Nave* , *bellavit & populus*: *ſi placet ludere*. *Quomodo autem bellabit*, *imò quomodò etiam in pace militabit ſine gladio*, *quem Dominus abſtulit*? *Nam etſi adierant milites ad Joannem*, *& formam obſervationis acceperant*, *ſi etiam Centurio crediderat*; *omnem poſteà militem Dominus in Petro exarmando diſcinxit*. *Nullus habitus licitus eſt apud nos illicito actui adſcriptus*. Præcedenti in capite Septimius docuerat nullam Romani Imperii Dignitatem, Præfecturam, aut Magiſtratum, adeoque nec ipſum Imperium poſſe à Chriſtianis admitti aut retineri. Ob duas præſertim cauſas. Quod nempè iſta munia haberent adnexam obligationem Præliorum & Capitalium judiciorum, ac inſuper Idololatricarum Immolationum. Etenim & Imperator, & Conſules, & Provinciarum Rectores, aliæque ſublimes Romanorum Poteſtates ſuis temporibus & vicibus obſtringebantur ad Munera, habentia adnexam ſcabiem variæ Idololatriæ. Hinc Septimius pergit ad militiam. Et duo præmittit. Primò, aliud eſſe bellare ſeu præliari, aliud in pace militare. Deindè diſtinguit Caligatam, ac aliam inferiorem, cui nulla ſit immolationum aut Capitalium Judiciorum obligatio, à Superiori militia, ſeu à ſuperioribus inter milites gradibus, quibus utraque iſta aut altera adſit obligatio. Quid ſit caligata militia, diſcere poſſis ex Svetonio Tranquillo, exponente artes, quibus ſe Vitellius intruſit, aut certè firmavit in
Cap. 7. Imperio: *Veterem*, utique optimam, *de ſe perſuaſionem Vitellius recentibus etiam de ſe experimentis auxerat*, *tota via caligatorum quoſque militum obvios exoſculans*, *perque ſtabula ad diverſoria mulionibus ac viatoribus præter modum comis*, *ut manè ſingulos*, *jamne jentaſſent ſciſcitaretur*. Caligata militia erat mulionibus ac viatoribus proxima: infimus militum gradus. Habebat nomen à Caliga: militari calceamento, ſuffixo & firmato clavis. Ita calceari ſolent curſores & pauperes. Ita calceati, utpotè pauperes Galilæi, fuerunt & ſancti Apoſtoli, ad quorum Principem dixit ſanctus Angelus: *Calcea te caligas tuas*. Omnem militarem præfecturam, imò omnem ſuperiorem, cui erat vel altera jam dicta neceſſitas, militiam Tertullianus ſupponit nobis non licere, ideoque quærit de ſola caligata, aut quavis alia ad iſtas functiones non adſtricta. Quærit tria. Primò, An fidelis poſſit converti, ſeu nomen dare in iſtam militiam? Deindè, An iſtiuſmodi milites poſſint admitti ad Baptiſmum? Tertiò, An nobis, quamvis non bellare, liceat tamen in pace militare? Nempè in præſidiis, in ſtationibus, in limitibus, in palatio. Et quidam tunc Epiſcopi conſtanter hæc affirmabant. Ex vario fundamento. Primò, quod etiam Moyſes ac Joſuè non militaſſent ſolummodò, ſed inſuper bellaſſent. Deindè, quod Chriſtus Dominus Romani Centurionis laudaſſet fidem ac vitam, & ipſam miraculo honoraſſet. Tertiò, quòd ſanctus Joannes Baptiſta militibus præſcripſiſſet vivendi formam, ideoque ipſorum profeſſionem probaſſet.

Attamen Tertullianus ad omnes has quæſtiones reſpondet negativè. Ex vario etiam fundamento: Primò, quia non convenit Sacramento divino & humano. Secundò, quia Chriſti ſignum non eſt compatibile cum ſigno diaboli. Tertiò, quia nemo poteſt eſſe ſimul miles in Caſtris lucis, & in caſtris tenebrarum. Quartò, quia eadem anima nequit Deo deberi & Cæſari. Quintò, quia Chriſtianus geſtare nequit veſtem adſcriptam illicito actui. Militarem veſtem cenſet eſſe iſtiuſmodi. Et ad contraria argumenta reſpondet: *Omnem poſtea militem Dominus in Petro exarmando diſcinxit*. Nempè dum Petro dixit: *Mitte gladium in vaginam*: *omnis qui gladio percuſſerit* , *gladio peribit*. Septimius cenſet militiam tunc à Chriſto Domino fuiſſe damnatam. Antiqui teſtamenti militiam tranſcripſit ad Divinas, Judaicæ duritiæ factas, permiſſiones. Hæc videtur hic eſſe ejus ſententia. Eamdem largiùs docet, ac elucidat in libro de Corona Militis: *Conquirendum eſt* , *an in totum Chriſtianis militia conveniat*. *Credimus nè humanum Sacramentum Divino ſuperduci licere* , *& in alium Dominum reſpondere poſt Chriſtum*? *Et ejerare patrem ac matrem*, *& omnem proximum* , *quos & lex honorari* , *& poſt Deum diligi præcipit* , *quos & Evangelium ſolo Chriſto pluris non faciens* , *ſic quoque honoravit*? *Licebit in gladio converſari* , Cap. 11.
Domino pronuntiante, *gladio periturum*, *qui gladio fuerit uſus*? *Et prælio operabitur filius pacis*, *cui nec litigare conveniat*? *& vincula*, *& carcerem*, *& tormenta* , *& ſupplicia adminiſtrabit* , *nec ſuarum ultor injuriarum*? *Jam ſtationes*, *aut aliis magis faciet quàm Chriſto*? *Aut & in Dominico die*, *quando nec Chriſto*? *Et excubabit pro templis*, *quibus renuntiavit*? *Et cænabit illic*, *ubi Apoſtolo non placet*? *Et quos interdiu exorciſmis fugavit*, *noctibus defenſabit*, *incumbens & requieſcens ſuper pilum*, *quo perfoſſum eſt latus Chriſti*? *Vexillum quoque portabit æmulum Chriſti*? *Et ſignum poſtulabit à Principe*, *qui jam à Deo accepit*? *Mortuus etiam*

tuba inquietabitur Eneatatoris, qui excitari à tuba Angeli expectat? Et cremabitur ex diſciplina Caſtrenſi Chriſtianus, cui cremare non licuit, cui Chriſtus merita ignis indulſit? Quanta alia in delictis circumſpici poſſunt Caſtrenſium munium, trangreſſioni interpretanda? Ipſum de Caſtris lucis in caſtra tenebrarum nomen deferre, tranſgreſſio eſt.

Singulæ rationes ſunt compendio illuſtrandæ. Prima eſt, quòd humanum Sacramentum non liceat ſuperduci Divino, nec poſt Chriſtum poſſit reſponderi in alium Dominum. Laudat Baptiſmale Sacramentum, quo nos Chriſto Domino obſtrinximus, quo profeſſi ſumus nos credere in Sacroſanctam Divinæ Majeſtatis unitatem ac Trinitatem, quo ſpopondimus ſobriè, juſtè, ac piè vivere in hoc ſæculo. Huic Sacramento Tertullianus cenſet non poſſe ſuperduci aliud humanum. In libro de Idololatria dixit divino ac humano Sacramento non convenire, hic contractiùs dicit hoc iſti non poſſe ſuperduci. Nempè hic ſolummodò docet militiam Baptiſmo ſuperduci non poſſe, iſtic verò videtur docere, quòd militia Chriſtianæ profeſſioni per omnia repugnet. Secunda ratio affirmat patrem, matrem, aliosque conſanguineos ejerari non poſſe, niſi propter Dominum Deum. Et ita eſt. Etenim Dominus dixit: *Qui amat patrem aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus.* Præferri juſſit ſolum ſemet-ipſum. Ita Evangelium ipſos jubet mirificè honorari. Hinc Tertullianus infert Chriſtianum non poſſe adſcribi in militiam. Quod nempè militare apud Romanos Sacramentum juberet non dumtaxat Rempublicam, ſed & Imperatorem diligi ſupra patrem & matrem: etiam hos, dum Reipublicæ aut Principi expediret, relinqui atque invadi. Tertia ratio eſt, quòd Chriſtianus nequeat verſari in gladio. Utique ob jam adducta Domini verba ad gladiatum Petrum. Quarta ratio eſt, quòd pacis filium, nec litigare conveniat, ideoque oporteat non præliari. Quinta ratio eſt, quòd Chriſtianus, cui nec proprias licet vindicare injurias, longè minùs poſſit vindicare alienas, ideoque nec adminiſtrare carcerem, vincula, tormenta, ſupplicia, præſertim extrema. Sexta ratio eſt, quòd Chriſtianus nulli poſſit debere ſtationes, ſeu ſtata jejunia, niſi Chriſto Domino. Ex quo diſcimus Romanos milites, dum ſtationes agerent, debuiſſe eſſe ſobrios ac jejunos. Et ſanè ſic expedit. Septima ratio eſt, quòd Chriſtianus ad iſta jejunia obſtringi non poſſit diebus Dominicis: quia Apoſtolicus Canon tunc vetat jejunari. Octava ratio eſt, quòd Chriſtianus Gentilium Deorum ſimulacra aut fana, quæ ſolemniſſimè ejuravit in Baptiſmo, defendere nequeat aut cuſtodire. Et certè dum idololatriam ejuravimus, ejuravimus etiam ſimulachra & fana. Nona ratio eſt, quòd Chriſtianus in iſtis fanis non poſſit cœnare. Etenim in prima ad Corinthios epiſtola ſcribit Sanctus Paulus: *Si quis viderit*
Cap. 8. *eum, qui habet ſcientiam, in idolio recumbentem: nonne conſcientia ejus, cùm ſit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta?* Et hinc denuò diſcimus, quod Stationarii Romanorum milites quandoque uſque ad veſperam debuerint jejunare. Deinde, quòd Stationarii fanorum cuſtodes cœnaverint aut in fano, aut ejus veſtibulo. Decima ratio eſt, quòd Chriſtianus longè minùs poſſit ipſos Gentilium Deos noctu defendere aut cuſtodire. Ita enim Romani ſolebant contra nocturnos fanorum fures. Audi cauſam: *Quos interdiu exorciſmis fugavit.* Ipſe miles. Nempè apud primitivam Chriſtianitatem nullus fuit Exorciſtarum ordo: Quiſque tunc fidelis, laicus etiam ac miles, dæmones exorcizabat atque fugabat. Pluribus hoc monſtravi in Scholiis ad Præſcriptiones Tertulliani. Undecima ratio eſt, quòd Chriſtianus nequeat ſuper pilum incumbere, atque ita diuturnæ ſtationis fatigationem ſuſtentare: quia pilo fuit percuſſum latus Domini. Exponit hæc Titus Livius: *Milites ſcuto præ ſe erecto ſtant galeati: Deindè ubi feſſi ſunt, innixi pilo, capite ſuper marginem ſcuti poſito, ſopiti ſtant.* Romanorum pila erant haſtæ genus, habentia latum mucronem. Hinc Virgilius ſcribit de Turno: *Bina manu lato criſpans haſtilia ferro.* Hoc ipſo Domini latus rectè dicitur fuiſſe perfoſſum. Erat foſſura adeò larga, ut Thomàs Apoſtolus integram manum in ipſam miſerit. Duodecima ratio eſt, quòd Chriſtianus portare nequeat vexillum Chriſto æmulum. Nempè Romanorum vexilla erant inſignita imaginibus idolorum. Decima-tertia ratio eſt, quòd Chriſtianus militare ſignum jam à Chriſto acceperit, ideoque aliud nequeat à gentili Principe poſtulare. Per acceptum à Chriſto Domino ſignum exiſtimo intelligi Chriſtianam confirmationem. Hanc antiquiſſimi Patres paſſim appellant *Chriſti ſignum*. Hinc & ſancta Agnes dixit de Chriſto Domino: *Poſuit ſignum in faciem meam, ut nullum præter eum, amatorem admittam.* Decima-quarta ratio eſt, quòd Chriſtianus defunctus, ab Angeli tuba excitandus ad extremum judicium, nequeat ad militarem tubam cremari. Etiam hodie milites ad tubam ſepeliuntur. Decima-quinta ratio eſt, quòd defunctus Chriſtianus, qui ne quidem thus cremare potuit, utique idolis, nequeat cremari. Cadaverum crematio eſt Gentilium deſperatio. Nos ſepelimus defunctos, ob ſpem reſurrectionis. Poſtrema ratio eſt, quòd Chriſtianus à caſtris lucis tranſire nequeat ad caſtra tenebrarum. Harum rationum quædam ſunt firmæ, quædam parùm aut nihil habent ponderis.

Hinc Tertullianus ſuam aſſertionem mitigat & moderatur: *Planè ſi quos militia præventos fides poſterior invenit, alia conditio eſt, ut illorum, quos Joannes admittebat ad Lavacrum; ut Centurionum fideliſſimorum, quem Chriſtus probat, & quem Petrus catechizat. Dum tamen ſuſcepta fide atque ſignata aut deſerendum ſtatim ſit, ut à multis actum, aut omnibus modis cavillandum, ne quid adverſùs Deum committatur, quæ nec ex militia permittuntur, aut noviſſimè perpetiendum pro Deo, quod æquè fides pagana condixit. Nec enim delictorum impunitatem, aut matyriorum immunitatem militia promittit. Nuſquam Chriſtianus aliud eſt. Unum Evangelium, & unus* JESUS: *negaturus omnem negatorem, & confeſſurus omnem Confeſſorem Dei, & ſalvam facturus animam pro nomine ejus amiſſam, perditurus autem de contrario adverſùs nomen ejus lucri habitam. Apud hunc tam milès eſt pa-*

eſt paganus fidelis, quàm paganus eſt miles infidelis.
Quædam verba ſunt elucidanda. Primò hæc: *Su-*
ſcepta fide atque ſignata. Eſt phraſis Septimio fa-
Cap. 6. miliariſſima. In libro de Pœnitentia: *Lavacrum*
illud, utique Baptiſmale, *obſignatio eſt fidei*. Et
in libro de Baptiſmo: *Fides obſignata in Patre*,
Cap. 12. *& Filio, & Spiritu ſancto*. Et in libro de Idolo-
latria: *Poſt fidem obſignatam.* Palàm intelligit
Baptiſmum. Exponenda ſunt hæc verba: *Fides*
pagana condixit. Tam miles eſt paganus fidelis,
quàm paganus eſt miles infidelis. Exponit Tertul-
Cap. 4. lianus in libro de Pallio: *Libertinos in equeſtri-*
bus, ſub-verbuſtos in liberalibus, dedititios in in-
genuis, rupices in urbanis, ſcurras in forenſibus,
paganos in militaribus: veſpillo, leno, laniſta te-
cum veſtiuntur. Sunt exempla hominum geſtan-
tium ſibi non competentia veſtimenta. Proindè
paganus opponitur militari. Eſt homo non mi-
les. Ita in Oratione pro ſua Domo Tullius:
Nulli in hac urbe pagani. Et de Octaviano Au-
Cap. 27. guſto ſcribit Svetonius Tranquillus: *Pinianum*
Equitem Romanum, cum concionante ſe, admiſſa
turba paganorum, apud milites ſubſcribere quædam
animadvertiſſet, curioſum & ſpeculatorem ratus, co-
Cap. 19. *ram ſe confodi imperavit*. Et in Galba ſcribit:
Equites per publicum, dimota paganorum turba,
equos adigebant. Et in primo Hiſtoriarum libro
Cap. 53. Cornelius Tacitus: *Inter paganos corruptior mi-*
les. Et in ſecundo libro: *Cùm ſimul à latere Sa-*
Cap. 14. *xis urgeret apta ad jaciendum etiam paganorum ma-*
nus, qui ſparſi inter milites, ſtrenui ignavique id
victoriæ audebant. Plura ſunt iſtiuſmodi teſti-
monia. Et ſecundùm ipſa Tertullianus omninò
loquitur.

His obſtat Jornandes in Chronico. Etenim
Eucherium, Stiliconis Conſulis filium, & om-
ninò militem appellat, *Paganum, & Chriſtianis*
molientem inſidias. Et in libro de Monachorum
Cap. 11. opere ſcribit ſanctus Auguſtinus: *Gentiles, quos*
paganos dicimus. Et infrà: *Græcos, quos Paga-*
nos dicimus. Cuncti iſtius ſæculi Patres gentilem
paſſim appellant Græcum & Paganum. Et apud
ſanctum Optatum Epiſcopum Milevitanum Do-
Cap. 3. natiſtarum Epiſcopi dicunt ad noſtrum fidelem
populum: *Caj, Lej, aut Caja, Leja, adbuc*
es paganus, aut pagana? Et laudatus Epiſcopus
reſpondet: *Eum qui ad Deum eſſe ſe converſum*
profeſſus eſt, paganum vocas? Hoc eſt, genti-
lem. Ex quibus lucet ſanctum Optatum non eſſe
iſtius ſignificationis authorem, aut primum
uſurpatorem. Etenim ante ipſum Donatiſtæ
fuerunt ita locuti. Forſan ab exordio ſui ſchiſ-
Lib. 16. matis. Et in Theodoſiano Codice extat integer
tit. 10. titulus de paganis ſacrificiis, ac templis. At-
tamen primus iſtic iſtius ſignificationis aſſum-
ptor eſt Imperator Arcadius. Ejus filius Theo-
Cap. 16. doſius vocem expoſuit: *Qui prophano pagani ri-*
tus errore ſeu crimine polluuntur, hoc eſt, gentiles.
Cap. 21. Reſpondeo vocem iſtam diverſo tempore diver-
ſum apud Romanos ſignificaſſe. Gentiles acce-
perunt ipſam pro homine non militari. Qua ſi-
gnificatione uſus eſt etiam Chriſtianus Imperator
Lib. 7. Conſtantius in lege ad neſcio quem Prætorio-
tit. 21. præfectum: *Si quis de Paganis vel Decurionibus*
cap. 2. *ambierit ad honores præfectoriæ dignitatis*. Jaco-
bus Gothofredus rectè commentatur: *De paga-*
nis, id eſt, non militibus. Quo ſenſu paſſim in ju-
re, pagani. Utique in Legibus gentilium Prin-
cipum. Imperator Conſtantinus omnia fana
clauſit, & omnia ſacrilega ſacrificia interdixit
ſub pœna capitis. Ejus filius Conſtans addidit
hanc moderationem: *Quanquam omnis ſuperſtitio* Cap. 3.
penitùs eruenda ſit, tamen volumus, ut ædes tem-
plorum, quæ extra muros ſunt poſitæ, intactæ in-
corruptæque conſiſtant. Hinc pagentia præſertim
fana permanſerunt. Hinc ipſa Idololatræ cœpe-
runt frequentare. Ita enim ſolent damnatæ ſu-
perſtitionis; ac etiam prohibitæ Religionis cul-
tores. Hinc fidelis populus cœpit iſtos appellare
paganos. Haud dubiè id cœpit ſub Magno Con-
ſtantino. Et pedetentim crevit. Hinc ſub Con-
ſtantio utraque ſignificatio viguit: & anti-
qua gentilis; & iſta nova Chriſtiana. Et hæc
illam plenè tandem abſorbuit. Ita patet ex ad-
ductis teſtimoniis ſancti Auguſtini, & laudata
lege ſecundi Theodoſii. Hinc probandus non
eſt in octavo Originum libro ſanctus Iſidorus
Epiſcopus Hiſpalenſis: *Pagani ex pagis Athe-*
nienſium dicti, ubi exorti ſunt. Ibi enim in locis Cap. 10.
agreſtibus & pagis gentiles lucos idolaque ſtatuerunt,
& à tali initio vocabulum Pagani ſortiti ſunt. Labi-
tur item ſanctus Philaſtrius, affirmans Paganum
fuiſſe Deucalionis & Pyrrhæ filium, & ab ipſo
in Deum conſecrato dictos eſſe paganos. No-
ſtram aſſertionem confirmat in hymno de ſancto
Romano Martyre Aurelius Prudentius, canens
in gentiles: *Non erubeſcis ſtulte, pago dedite*.
Rectè marginale Scholion: *Pagani quod in pago* verſ. 509
idolis ſacrificarent. Conſonat in primo Hiſtoria-
rum libro Paulus Oroſius: *Alieni à Civitate Dei*, Cap. 1.
ex locorum agreſtium compitis & pagis pagani vocan-
tur, ſive gentiles.

Tertullianus ergo affirmat varia. Primò,
quòd militia admitti poſſit ad Baptiſmum. Hinc
palàm profitetur ipſam non eſſe peccatum. Se-
cundò docet, quòd poſt Baptiſma debeat ſtatim
dimitti. Et ita eſſe factum à multis. Quod po-
ſteriùs verum eſt etiam poſt Tertulliani tempora.
Etenim ſub Diocletiano ita feciſſe ſanctum Tha-
racium, teſtantur ejus Acta apud Dominum
Cardinalem Cæſarem Baronium. Et de ſancto
Urſatio, qui ſub Licinio militavit, ſcribit in An. 290.
Martyrologio ſanctus Ado Epiſcopus Viennen-
ſis: *Urſatius, derelicta militia, ſolitariam vitam*
in quadam turre egit. Et de ſancto Victricio Ro-
manum Martyrologium: *Victricius adbuc miles* Aug. 16.
ſub Juliano, pro Chriſto abjiciens cingulum, à Tri-
buno multis ſuppliciis afficitur, & capitis damna- Aug. 7.
tur; ſed carnifice, qui ad eum cædendum miſſus
fuerat, cæcitate percuſſo, ipſe vinculis ſolutis, li-
ber evaſit. Poſtmodò factus eſt Epiſcopus Ner-
viorum & Moriorum; Rothomagenſis. Depo-
ſuit in pace cingulum. Rem largè narrat in
ſcriptis ad ipſum litteris ſanctus Paulinus. Et in
Sancti Martini vita ſcribit Sanctus Sulpitius Seve- Ep. 28.
rus: *Martinus, cùm eſſet annorum duo-de viginti*,
ad Baptiſmum convolavit. Nec tamen ſtatim mili-
tiæ renuntiavit, Tribuni ſui precibus evictus, cui
contubernium familiare præſtabat. Etenim tranſa-
cto Tribunatus ſui tempore renuntiaturum ſe ſæculo
pollicebatur. Qua Martinus expectatione ſuſpenſus,
per biennium ferè, poſtquam eſt Baptiſmum conſe-
cutus,

cutus, ſolo ſcilicet nomine, militavit. Quæ verba altiſſimè clamant Martinum hæc diſpenſatoriè egiſſe præter conſuetum morem Chriſtianorum. Neque impegit in tertium primæ Arelatenſis Synodi Canonem: *De his qui arma projiciunt in pace, placuit abſtineri eos à Communione*. Etenim Canon in Magni Conſtantini, qui tunc licèt non baptizatus, tamen cathecumenus, aut in proxima erat via, gratiam eſt editus, ideoque nulli gentili, licèt non perſequeretur nos, Principi favit. Præterea aliud eſt arma projicere, aliud deponere cingulum, & militiæ renuntiare. Diſcrimen ſuo loco exponetur. Sub gentilibus mereri eſt obnoxium plurimis labendi & prævaricandi periculis: hinc iſtiuſmodi militia baptizatis meritò ſuadetur deſerenda.

Tertullianus adjungit moderamen: *Aut omnibus modis cavillandum, ne quid adversùs Deum committatur*. Baptizatos non compellit ad valedicendum militiæ, ſed dumtaxat aut ad valedicendum, aut ad iſto modo cavillandum. Et dat duas præſertim cauſas. Primò, quòd adversùs Deum, ac Divinam naturæ aut Evangelii legem, nec militia permittat aliquid committere. Quòd militare Sacramentum non ſit licentia quidlibet patrandi. Ex quo vides hodiernum quorumdam ſceleratiſſimum errorem etiam tunc fuiſſe graſſatum inter Romanos milites. Secunda cauſa eſt, quod apud Dominum Deum, uti inter Judæum & Græcum, ita inter militem & paganum, hoc eſt, inter militem & civem nulla ſit diſtinctio, ideoque ambo iiſdem legibus obſtringantur. Etenim per militiæ profeſſionem nemo deſinit eſſe Chriſtianus.

De caſu, quo Chriſtianus miles cavillari, ſeu ſacrilega Principis juſſa per cavillationem evadere non poſſit, Tertullianus proſequitur: *Aut noviſſimè perpetiendum pro Deo*. Tunc arma ſunt omninò projicienda. Ita fecit ſanctus Martyr & Centurio Gordius. Ejus in encomio Licinii junioris perſecutionem deſcribit Magnus Baſilius, atque adjungit: *Hæc exempla crudelia cum Centurio generoſus conſpiceret, judiciorum neceſſitatem antevertens, abjecto militiæ cingulo, ſponte ſua exilium delegit*. Projecit arma, & ſemet-ipſum creavit Martyrii, certè illuſtriſſimi, candidatum. Et ad quintam Septembris diem ſcribit Romanum Martyrologium: *Melitinæ in Armenia Sancti Milites, Eudoxius, Zeno, Macarius, & Socii mille centum & quatuor, abjicientes militiæ cingulum in perſecutione Diocletiani, pro confeſſione Chriſti necati ſunt*. Et ad decimam octavam diem Novembris: *Antiochiæ ſanctus Heſychius Martyr, cùm eſſet miles, & præceptum audiſſet, ut quiſquis non ſacrificaret Idolis, cingulum militiæ deponeret, repentè cingulum ſolvit. Ob quam cauſam ligato in dextera ejus ingenti ſaxo, in fluvium præcipitari juſſus eſt*. Plurima ſunt iſtiuſmodi exempla. Et certè dum cœpit perſecutio, Romani milites debuerunt ad variam iniquitatem cooperari. Hinc qui non poterant cavillari, debuerunt arma projicere. Et hanc ſuam doctrinam Tertullianus in præfato libro de Corona Militis extendit etiam ad Palatinam militiam: *Eſt & alia militia Regiarum familiarum. Nam & Caſtrenſes appellantur. Munificæ & ipſæ ſolemnium Cæſarianorum. Sed & tu proindè miles ac ſervus alterius es: & ſi duorum, Dei & Cæſaris, certè tunc non Cæſaris, cum te Deo debes, etiam in omnibus, credo, potiori.* Hos Caſtrenſes Romani paſſim appellarunt domeſticos Protectores. Etiam ipſi ad perſecutiones non potuerunt non cooperari. Hinc Arelatenſis Canon agere poſſit etiam de gentili militia. Poſſit præcipere, ut Chriſtianus miles extra perſecutionem non projiciat arma, atque ita ſine cauſa offendat Imperium, & excitet ad nos perſequendos. Et hinc docemur, quomodò Catholicus poſſit militare hæreticis. Nequit ſe dare in talem militiam. Præſertim ſi ejus Principi non ſit ſubditus. Etenim hic locum habet per ſanctum Auguſtinum fixa in ſimili caſu regula: *Quid opus eſt in tantum diſcrimen ambiguitatis caput mittere?* Jam inſcriptus permanere poteſt, uſque dum opportuna deponendi cinguli captetur occaſio: & interim, dum vel minima adversùs Catholicam profeſſionem agendi occurrit neceſſitas, debet cavillari. Quod ſi non poſſit, rigidè obſtringitur projicere arma, ac etiam in infami ligno ſubire martyrium. Hæc eſt certiſſima doctrina. Lib. de fide & oper. cap. 19.

Tertulliani ſententiam firmat atque illuſtrat Origenes in octavo libro contra Celſum, Epicuri ſectatorem. Suum opus Celſus concluſit hortando, ut opem feramus Imperatori totis viribus, & ejus auſpiciis geramus juſta ac pia bella, nevè detrectemus militiam, ſi res ità poſtulet. Et Origenes reſpondit: *Reſpondemus ferre nos Imperatori auxilia ſuo tempore, ſed Divina, ut ita loquar, nimirùm armatura fretos, non humana. Idque facimus Apoſtoli monitis obedientes, cujus hæc verba ſunt:* „ Obſecro primùm omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus; pro Regibus, & omnibus qui in Sublimitate ſunt. *Et quò cujuſque inſignior eſt pietas, eò majorem opem Imperatori fert, magis quàm ſtantes in procinctu milites, & occidentes quotquot poſſunt ex hoſtibus. Poſſumus etiam ſic reſpondere alienis à noſtra fide, & ad militiam pro Republica, cædeſque hominum nos urgentibus. Ecce veſtrorum quoque Numinum Sacerdotes, & delubrorum cuſtodes dexteras ſervant puras à ſanguine, cauſa Sacrorum, ut incruentis ac impollutis cæde manibus victimas offerant ſolemnes iis, quos habetis pro Diis, nec ullo bello delectus habetis è Sacrificorum ordine. Hujus moris ſi vobis conſtat ratio, quantò magis, cæteris militantibus, non contemnenda eſt noſtrorum hominum militia, manus quidem puras ſervantium, decertantium autem fuſis ad Deum precibus pro legitimo Imperatore, & pium juſtumque bellum gerente milite, ut deſtruatur quidquid eſt juſtè facientibus adverſarium. Itaque precibus noſtris profligantes omnes bellorum excitatores dæmonas, & perturbatores pacis ac fœderum, plus conferimus Regibus, quàm qui arma geſtant pro Republica*. Et in quarto libro exponit variam apum induſtriam, & adjungit: *Fortaſſis etiam earum bella docent nos juſtè bellum gerere, ſi res ita poſtulet:* Docet varia. Primò, quod Chriſtiani detrectaverint militiam. Secundò, quod gentiles ea de cauſa nos odiſſent, tanquam inimicos, aut certè inutiles Romano Imperio. Eamdem calumniam ſuprà audivimus à Tertulliano.

Tertiò

Tertiò docet bellum poſſe eſſe juſtum ac licitum. Ex juſtis & piis cauſis. Quartò, quod Chriſtianis non liceat, propter annexam neceſſitatem effundendi ſanguinis. Quintò, quod Chriſtiani Imperio nec adverſarii ſint, nec inutiles, ſed fructuoſiſſimi: per arma ſuarum precum. Sextò, quòd gentiles ſuos Sacerdotes non cogerent ad militiam. Sacerdotii reverentia eſt naturæ humanæ adeò quaſi ingenita. Palàm docet Chriſtianum non poſſe accedere ad militiam. Quin docuerit milites poſſe ad Baptiſma admitti, non eſt dubitandum. Proindè docuit cum Tertulliano.

Eamdem ſententiam omninò docet in litteris
Ep. 2. ad Donatum Sanctus Cyprianus: *Cerne itinera latronibus clauſa, maria obſeſſa prædonibus, cruento horrore Caſtrorum bella ubique diviſa. Madet orbis mutuo ſanguine. Et homicidium, cum admittunt ſinguli, crimen eſt; virtus vocatur, cum publicè geritur. Impunitatem ſceleribus acquirit, non innocentiæ ratio, ſed ſævitiæ magnitudo.* Jacobus Pamelius cenſet Cyprianum loqui de ſolis injuſtis bellis. At manifeſtum eſt ipſum loqui generatim de cunctis. Etenim bella numerat inter crimina hujus mundi. Affirmat ipſa eſſe unum iſtorum, ex quorum horrore vale dixerit gentilitati, & ſe ſubjecerit Chriſto Domino. Eidem doctrinæ innituntur geſta Sancti Theognis Martyris, de quo ad Imperatori Licinio militandum comprehenſo, & ad Zilicentium Tribunum perducto, habent apud Joannem Bolandum & Godefridum Henſchenium authentica
3. Januarii. Acta: *Ille fideliſſimus miles veri Dei, plenus Spiritu Sancto, conſtanter in medio legionis dixit; Ego Chriſtianus ſum, & milito meo Regi, qui eſt Rex Regum. Illi militans, alii militare non poſſum. Tribunus Zilicentius dixit: Magis accipe chlamydem & balteum, & omnia arma felicia, & milita Licinio magno Imperatori. Theognes dixit: jam tibi dixi, Milito ego meo Regi, alii militare non poſſum. Tribunus dixit: non placet tibi Licinius Imperator? Theognes dixit: non novi, ego Chriſtianus ſum, & non convenit mihi huic ſæculo militare, cui abrenuntiavi. Sed neque poſſum negare Regem eſſe æternum, cui milito. Tribunus dixit: ecce & iſti omnes, qui adſtant milites, Chriſtiani ſunt, & tamen militant. Theognes dixit: unuſquiſque ſcit quomodò militet, ego etiam novi, cui militem Regi.* Adducit duas cauſas, ex quibus non poterat militiam adſumere. Prima & palmaris erat, quod eſſet Chriſti miles, ideoque nequiret divino Sacramento humanum ſuperponere. Quæ manifeſtè eſt fundamentalis ratio etiam Tertulliani. Altera ratio erat, quod Licinius eſſet paganus. Chriſtianos ejus milites Theognes damnare noluit: quod nempè non militiam Fidei, ſed fidem militiæ ſuperduxiſſent. Etiam S Adonis
3. Januarii. Martyrologium habet: *Tres Fratres, Argæus, Narciſſus, & Marcellinus puer, ſub Licinio inter tyrones comprehenſi, cum nollent militare, cæſi ad mortem, & diu in carcere macerati, in mare merſi, martyrium conſummarunt.* Ita habet antiqua lectio. Non ſolam Licinii idololatriam, ſed omnem poſt Baptiſma adſumendam militiam fuerunt averſati.

CAPUT IV.

Quid, de bellorum juſtitia ſenſerint Patres, qui Eccleſiam docuerunt ſub Chriſtianis Imperatoribus?

Inter omnia Chriſtiana ſæcula doctiſſimum fuit quintum ſæculum. Et Occidentalis & Orientalis Eccleſia tunc habuit ſummos & plurimos Doctores. Sanctus Paulinus videtur permanſiſſe in ſententia Tertulliani, Origenis, ac S. Cypriani. Etenim neſcio quem militem, juvenem Chriſtianum, multis hortatur ad deponendum cingulum, ac ſuſcipiendam vitam Monaſticam, & ſcribit inter cætera: *Nihil eſt, Be-* Ep. 391.
nedicte fili, quod poſſit aut debeat præferri ei, qui eſt verus Dominus; & verus Pater, & Imperator æternus. Si in hoc ſæculo illi militaverimus, tunc ad ipſum tranſire merebimur. Quod ſi magis dilexerimus hoc ſæculum, & maluerimus Cæſari militare quàm Chriſto, poſteà non ad Chriſtum, ſed ad gehennam transferremur, ubi Principum hujus ſæculi vertitur cauſa. Ideò nec affectum, nec patriam, nec honores, nec divitias Deo præferre debemus. Noli ergo diutiùs diligere hunc mundum, neque militiam ejus, quia ſecundùm Scripturæ auctoritatem, inimicus Dei eſt, quicumque eſt amicus ſæculi. Et qui militat gladio, mortis miniſter eſt. Qui autem ſuum vel alienum ſanguinem fundit, hic recipiet fructum ſtipendiorum. Aut enim exitu mortis tenebitur reus, aut crimine. Quia neceſſe eſt, ut miles in bello, in quo tamen non tam pro ſe, quàm pro alio dimicat, aut ſuam mortem victus inveniat, aut mortis cauſam victor acquirat. Quia victor eſſe non poterit, ſi effuſor ſanguinis ante non fuerit. Hæc multis exaggerat, affirmat Chriſtum Dominum eſſe ſupremum Imperatorem, ac proſequitur. *Hunc ſequamur, huic militemus, qui militantibus ſibi gloriam vitæ æternæ, honorem Regni cœleſtis, divitias hæreditatis ſuæ, & divinæ cognitionis conſortium perenne largitur.* Et infra: *Sed te forſitan ætatis tuæ fiducia, & ſtipes dignitatum, & divitiarum augmenta ſollicitant, ut dicas, adhuc juvenis ſum, eſt nunc tempus ut parumper militem, & uxorem ducam, & filios habeam, & poſtea Deo ſerviam. Ad hæc tibi reſpondet, non ego, ſed Dominus: ne tardes converti ad Dominum &c.* Affirmat cœleſte Regnum eſſe violenter invadendum, & concludit: *Talis violentia Deo grata eſt, quæ neminem concutit, nullius damno committitur. In hanc rapinam manus tuas verte, quæ crimen non habet, & confert ſalutem. Et quæ tibi militarium ſtipendiorum curationes cum violentiæ invidia curare, cum forſan pro tua honeſtate etiam debitorum moderatior exactor ſis?* Palam cenſet militiam Chriſtianis interdictam. Ob varias rationes. Prima & palmaris eſt militibus incumbens fundendi humani Sanguinis neceſſitas, quæ nullo caſu ſit permiſſa. Altera eſt, quod militia paſſim geratur ex cupiditate conſequendi divitias aut honores. Tertia eſt, quòd ſit obnoxia periculo patrandarum concuſſionum. Quarta ratio eſt, quòd debeat violenta, & non rarò parùm juſta à Provincialibus extorquere ſtipendia. Voces, *Benedicte fili*, dirigi non poſſint in paganum.

num. Evincunt hæc ſcribi ad juvenem Chriſtianum. Eſt titulus familiaris etiam Tertulliano.

Longè aliud ſenſit Sanctus Auguſtinus. Etenim in Pſalmorum commentario demonſtrat per Baptiſma non ſolvi priorem ſub infideli etiam
Pſ. 124. Domino ſervitutem, atque adjungit: *Quod dixi de Domino & ſervo, hoc intelligite de Poteſtatibus & Regibus, & de omnibus Culminibus hujus ſæculi. Aliquando enim Poteſtates bonæ ſunt, & timent Deum, aliquando non timent Deum. Julianus extitit infidelis Imperator. Nonnè extitit Apoſtata, iniquus, idololatra? Milites Chriſtiani ſervierunt Imperatori infideli. Ubi veniebatur ad cauſam Chriſti, non agnoſcebant niſi illum qui in cœlo erat. Quando volebat ut idola colerent, ut thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, Producite aciem, Ite contra illam gentem, ſtatim obtemperabant. Diſtinguebant Dominum æternum à Domino temporali. Tamen propter Dominum æternum erant ſubditi etiam Domino temporali.* Palam agit non de aſſumenda, ſed dumtaxat de retinenda iſtiuſmodi militia. Chriſtianos milites obligat non ad deponendum cingulum, ſed dumtaxat ad cavillandum pro Chriſto Domino. Porrò militia, quæ retineri poteſt, poſſit & aſſumi. Eſt modica differentia.

Hoc ipſum Auguſtinus tradit in pluribus locis. In litteris ad ſanctum Comitem & Martyrem Marcellinum ſcribit adversùm Paganos, garrientes Chriſtianam Religionem eſſe pernicioſam Romano Imperio, & hoc ab iſta periclitari
Epiſt. 5. de ruina: *Si Chriſtiana diſciplina omnia bella culparet, hoc potius militibus, conſilium ſalutis petentibus, in Evangelio diceretur, ut abjicerent arma, ſeque omnino militiæ ſubtraherent. Dictum eſt autem eis: neminem concuſſeritis, nemini calumniam feceritis, ſufficiat vobis ſtipendium veſtrum. Quibus proprium ſtipendium ſufficere debere præcepit, militare utique non prohibuit. Proindè qui doctrinam Chriſti adverſam dicunt eſſe Reipublicæ, dent exercitum talem, quales doctrina Chriſti eſſe milites juſſit, dent tales Provinciales, tales maritos, tales conjuges, tales parentes, tales filios, tales Dominos, tales ſervos, tales Reges, tales Judices, tales denique debitorum redditores, & exactores ipſius Fiſci, quales eſſe præcepit doctrina Chriſtiana, & audiant eam dicere adverſam eſſe Reipublicæ, imò verò dubitent eam confiteri magnam, ſi obtemperetur, ſalutem eſſe Reipublicæ.* Etenim tunc etiam *bella miſericorditer gerentur. Gerentur à bonis, ut licentioſis cupiditatibus domitis hæc vitia perdantur, quæ juſto imperio vel extirpari, vel deprimi debent.* Chriſtiana religio, uti omnem alium mortalis vitæ ſtatum, ita & militarem vitam non damnat, ſed regit ac corrigit. Militaris vita, ſi ſecundum Chriſtianas leges expleatur, eſt adeò ſancta, ut de ſemetipſo ac Sancto Alipio ad Comitem Bonifacium ſcribat idem Auguſtinus: *Omnes actus publicos, quibus*
Ep. 70. *occupatus eras, relinquere cupiebas, & te in otium Sanctum conferre, atque in ea vita vivere, in qua ſervi Dei Monachi vivunt. Ut autem non faceres, quid te revocavit, niſi quia conſideraſti, oſtendentibus nobis, quantùm prodeſſet Chriſti Eccleſiis, ſi ea ſola intentione ageres, ut defenſæ ab infeſtationibus Barbarorum quietam & tranquillam vitam agerent, ſicut dicit Apoſtolus, in omni pietate & caſtitate? Tu autem ex hoc mundo nihil quæreres, niſi ea, quæ neceſſaria eſſent huic vitæ ſuſtentandæ, tuæ ac tuorum, accinctus balteo caſtiſſimæ continentiæ, & inter arma corporalia ſpiritualibus armis tutiùs fortiuſque munitus.* Bonifacius erat magnus Romanorum Dux: hinc Auguſtinus ſenſit ejus militarem, dummodò promiſſam caſtitatem ſervaret, quàm Monachalem vitam fore & Reipublicæ & Eccleſiæ utiliorem. Ad eundem Bonifacium ſcribit in alia epiſtola: *Hoc primùm cogita, quando armaris ad pugnam, quia virtus tua,* Ep. 205.
etiam corporalis, donum eſt Dei. Sic enim cogitabis de dono Dei non facere contra Deum. Pacem habere debet voluntas, bellum neceſſitas, ut liberet Deus à neceſſitate, & conſervet in pace. Non enim pax quæritur, ut bellum excitetur; ſed bellum geritur ut pax acquiratur. Eſto ergo etiam bellando pacificus, ut eos quos expugnas, ad pacis utilitatem vincendo perducas. Itaque hoſtem pugnantem neceſſitas perimat, non voluntas. Sicut rebellanti & reſiſtenti violentia redditur, ita victo vel capto miſericordia jam debetur, maximè in quo pacis perturbatio non timetur. Ornet mores tuos pudicitia conjugalis, ornet ſobrietas & frugalitas. Valdè enim turpe eſt, ut quem non vincit homo, vincat libido; Et obruatur vino, qui non vincitur ferro. Pergit Auguſtinus in libris ad Comitem Darium: *Magni quidem ſunt, & habent gloriam ſuam, non ſolùm fortiſſimi, ſed etiam, quod verioris genus eſt laudis, fideliſſimi bellatores, quorum laboribus at-* Ep. 262.
que periculis, Dei protegentis atque opitulantis auxilio, hoſtis indomitus vincitur, & quies Reipublicæ, pacatiſque Provinciis comparatur. Sed majoris eſt gloriæ, ipſa bella verbo occidere, quàm homines ferro: & acquirere vel obtinere pacem pace, non bello. Nam & hi qui pugnant, ſi boni ſint, procul dubio pacem, ſed tamen per ſanguinem quærunt.

Hæc eadem Auguſtinus elegantiſſimè docet in libris contra Fauſtum Manichæum. Per Moyſen, & alios antiqui Teſtamenti juſtos geſta, ac per ipſum Dominum Deum tunc imperata, bella demonſtrat fuiſſe innoxia, ac pergit ad juſtitiam novi Teſtamenti: *Nocendi cupiditas, ulciſcendi crudelitas, impacatus atque implacabilis* Lib. 22.
animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & cap. 74.
ſi qua ſimilia, hæc ſunt, quæ in bellis jure culpantur, quæ plerumque ut etiam jure puniantur, adversùs violentiam reſiſtentium, ſive Deo, ſive aliquo legitimo imperio jubente, gerenda ipſa bella ſuſcipiuntur à bonis, cum in eo rerum humanarum ordine inveniuntur, ubi eos vel jubere tale aliquid, vel in talibus obedire juſtè ordo ipſe conſtringit. Alioquin Joannes, cum ad eum baptizandi milites venirent, dicentes „ Et nos quid faciemus, *reſponderet eis,* Arma abjicite, militiam iſtam „ deſerite, neminem percutite, vulnerate, „ proſternite. *Sed quia ſciebat eos, cum hæc militando facerent, non eſſe homicidas, ſed miniſtros legis, & non ultores injuriarum ſuarum, ſed ſalutis publicæ defenſores, reſpondit eis:* „ Neminem „ concuſſeritis, nulli calumniam feceritis, „ ſufficiat vobis ſtipendium veſtrum. *Sed quia Manichæi Joannem apertè blaſphemare conſueverunt, ipſum Dominum* JESUM-CHRISTUM

audiant

audiant hoc ſtipendium jubentem reddi Cæſari, quod Joannes dixit debere ſufficere militi. „ Reddite, „ *inquit*, Cæſari quæ Cæſaris ſunt, & Deo quæ „ Dei ſunt. *Ad hoc enim tributa præſtantur, ut propter bella neceſſario militi ſtipendium præbeatur. Meritò & illius Centurionis dicentis*, Et ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites, *fidem laudavit, non illius militiæ deſertionem imperavit*. Et Fauſto, Domini verbum,
Cap. 76. *Non reſiſtere malo*, objicienti reſpondit: *Intelligant hanc præparationem non eſſe in corpore, ſed in corde. Ibi eſt enim Sanctum cubile virtutis*. Vicina iſtius libri capita ſunt integrè legenda. Demonſtrant bella, ſi juxta Chriſtianas leges gerantur, eſſe Sancta Opera. Omittere non poſſim verba ſancti Auguſtini ad ſuum populum lamentantem de militum inſolentia; *Sed tanta mihi fecit miles iſte*. His querimoniis Auguſtinus reſpondet: *Vellem noſſe, ſi militares, utrùm ſimilia non faceres. Nec volumus talia fieri à militibus, quibus pauperes opprimuntur. Volumus & ipſos audire Evangelium. Non enim benefacere prohibet à militia, ſed à malitia. Venientes autem ad Baptiſmum Joannis milites dixerunt:* & quid nos faciemus? *Ait illis Joannes:* neminem concuſſeritis, nulli calumniam feceritis. Sufficiat vobis ſtipendium veſtrum. *Et verè ſi tales eſſent milites, felix eſſet Reſpublica*. Officia, quæ tales faciunt milites, conabor exponere.

Serm. III. de diverſis, cap. 14.

Sanctus tamen Auguſtinus adjungit militiam eſſe profeſſionem mirè periculoſam. Ejus pericula inſigniter deſcribit in priori epiſtola ad Bonifacium, Domeſticorum & Africæ Comitem:
Ep. 70. *De quibus, ut unum aliquid dicam, quis non videat, quòd multi homines tibi cohæreant ad tuendam tuam potentiam vel ſalutem, qui etiamſi omnes tibi fideles ſint, nec ab eorum aliquo ullæ timeantur inſidiæ, nempè tamen ad ea bona, quæ ipſi quoque non ſecundùm Deum, ſed ſecundùm ſæculum diligunt; per ſe cupiunt pervenire, ac per hoc qui refrænare & compeſcere debuiſti cupiditates tuas, explere cogeris alienas. Quod ut fiat, neceſsè eſt ut multa, quæ Deo diſplicent, fiant. Nec ſic tamen explentur tales cupiditates. Nam faciliùs reſecantur in eis, qui Deum diligunt, quàm in eis, qui mundum diligunt, aliquando ſatientur. Quando ergò poteris tot hominum armatorum, quorum fovenda eſt cupiditas, timetur auctoritas; quando, inquam, poteris eorum concupiſcentiam, qui diligunt mundum, non dico ſatiare, quod fieri nullo modo poteſt, ſed aliqua ex parte paſcere, ne univerſa plus pereant, niſi tu facias quæ Deus prohibet, & facientibus comminatur?* Omnes militum Duces, præſertim Reges, ſunt obnoxii his periculis. Etenim collectitius militum grex rarò conſuevit non diligere mundum. Hinc Sacri Canones pœnitentibus meritò interdicunt militiam. Attamen & inter milites habemus ac veneramur multos ſanctiſſimos Martyres, caſtiſſimoſque ac juſtiſſimos Confeſſores. Ex eodem principio Auguſtinus docet aliis agriculturam, aliis Advocati officium, aliis placere militiam, atque proſequitur: *Alius dixit, magna res eſt militare. Omnes agricolæ formidant eos qui militant. Obſequuntur eis. Timent eos. Si fuero agricola, timebo militarem; ſi fuero militaris, timebor ab agricola. O inſane, in alium te Babylonis fluvium præcipitaſti, turbulentiorem & rapaciorem*. Babylonis fluvios affirmat eſſe omnia, quæ in hoc ſæculo amantur & tranſeunt. Et horum fluviorum nullum eſſe turbulentiorem, ac animarum noſtrarum in ſempiternas gehennas rapaciorem, quàm vitam militarem. Hanc ejus doctrinam reſpicit ſanctus Poſſidius: *Auguſtinus ſervandum in vita & moribus hominis Dei referebat, quod in Inſtitutis* cap. 27.
ſanctæ memoriæ Ambroſii compererat, ut militare volentem numquam ad hoc commendaret. Nempè propter multa iſtius profeſſionis pericula.

Hanc veram doctrinam inſigniter elucidat ſanctus Iſidorus Peluſiotes. Etenim ad Ædeſium militiæ Rectorem hæc ſcribit: *Numquam te moleſtæ immittas pugnæ, præſertim cum pietatis* Lib. 5.
ac virtutis non agitur negotium. In his etenim ad Ep. 14.
ſanguinem uſque pugnandum eſt, ne hæc aut illa prodatur. Et in litteris ad Alphium Monachum: Ep. 386.
Bella ferè ob alienas conflantur poſſeſſiones & bona. Ac ne omnes quidem bella gerentes ſunt accuſandi, ſed qui ſuſcipiunt vel injuriæ, vel rapiendi cauſa, hi pernicioſi, velut dæmones, ſunt habendi. At qui modeſtè vindicant, ac moderatè ulciſcuntur injurias illatas, non ſunt, ut injuſti, reprehendendi. Ex Legum enim Præſcripto rem gerunt. Neque eos veluti Philoſophos admirari oportet, nec deprædicare quaſi vitam cœlo dignam ducentes: non in rependendis injuriis, quas perpeſſi ſunt, ſed quòd viriliter & conſtanter illas perferant, inertiam culpantes. Qui verò juſtè quidem ſe vindicant, modum tamen excedunt; ii ut injuſti ſunt accuſandi. Qui enim immoderatè ulciſcuntur, ſecundam & novam ordiuntur injuriam. Pœnas enim delictis eſſe pares oportet, non majores: ne juſtum & æquum tranſgreſſi, & juſtitiæ fines excedendo gloriam dehoneſtantes, inter Alaſtores referantur, excedere videaris. Gloriam enim dehoneſtant juſtitiæ fines excedendo, utque Diris execrandi ſunt habendi.

Compendio tradit & magna & multa documenta. Primò, quod offenſiva bella non liceant, niſi ad tuitionem pietatis, aut alterius virtutis. Secundò, quod ipſa paſſim indicantur ac ſuſcipiantur ob temporales poſſeſſiones, aut alia iſtius generis bona. Tertiò, quod talium etiam bellorum auctores ac geſtores non ſint generatim damnandi. Quartò, quod iſti, qui ex rapiendi vel vindicandæ injuriæ animo ſuſcipiunt, ſint fratres dæmonum, æqualiter pernicioſi. Quintò, quod illi, qui ipſa ad meram & æqualem illatarum ſibi injuriarum compenſationem ſuſcipiunt, non ſint damnandi de injuſtitia. Sextò, quod ipſos tamen non oporteat fovere aut laudare. Sunt dumtaxat toleranđi. Satius namque eſſet conſtanter & viriliter ſufferre injurias, quam armis vindicare. Septimò docet illos, qui juſtæ vindictæ aut compenſationis modum excedunt, eſſe graviſſimè injuſtos. Exceſſus hic eſt nova injuria. Cenſet bella etiam Chriſtianis Principibus, licèt ſemper diſſuadenda, ex cauſis tamen licere. Omnis quæſtio eſt de bello offenſivo. Et inter iſtas cauſas ponit non ſolam pietatem aut religionem, ſed omnem virtutem. Quod ipſum in litteris ad Ruſticum Narbonæ Metropolitam ſupponit magnus Leo: *Contrarium eſt Eccleſiaſticis regulis poſt* Cap. [illegible]

pœni-

pœnitentiæ actionem redire ad militiam ſæcularem, cùm Apoſtolus dicat, Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus. *Undè non eſt liber à diaboli laqueis, qui ſe militia mundana voluerit implicare.* Agit in ſolos pœnitentes, ideoque integros Fideles permittit & accingi in milites.

An ſanctus Iſidorus, ſanctuſque Leo agant de ſolo Chriſtianorum in paganos aut hæreticos bello, an inſuper de bellis Catholicorum in Catholicos, non conſtat. Hinc quæſtio eſt, an etiam hæc poſteriora ex cauſis liceant? Loquor de bellis offenſivis. Audiamus Georgium Pachymerem. De Imperatore Michaele Palæologo, adversùs Michaelem, Theodori Laſcaris ex fratre nepotem, Occidentis Deſporam belli-gerante, ac interim à barbaris Tccharis fœdè excepto, ac infeliciter Conſtantinopolim
Lib. 3. cap. 26. reverſo hæc ſcribit: *Cæterùm priuſquam hæc fierent, opportunè occaſionem arripuerat Imperatoris objurgandi Patriarcha. Multus is dudum fuerat in dehortando Imperatore ab Expeditionibus adversùs Chriſtianos ſuſcipiendis, non ſucceſſuras feliciter eas ipſi denuntians: neque enim civili contra ejuſdem Religionis profeſſores bello Deum adjutorem fore. Talia fruſtrà ſæpè à ſe monitum videns tunc, non ut Imperatore dignum fuerat; ſed indecora fuga vix ſalvum ſeſe recipientem Conſtantinopolim, ubi primùm is à reditu magnum in templum ſe contulit, Dei adorandi & pro evitato ſummo diſcrimine gratias agendi cauſa, cominùs accedens increpavit palàm verbis haud mollibus, id tantùm intermiſcens delinimenti, ut gratulari ſe ſimul ipſi ſalutem inſperatò ſervatam, reddendis Deo pro ea gratiis, ſignificaret. Deo gratias, inquiens, quòd ſalvus evaſiſti, & non es traditus manibus Hoſtium, quærentium animam tuam. Ecquid autem eorum meminiſti, quæ ſæpè apud Te egi, expeditiones iſtiuſmodi diſſuadens ut prorsùs noxias? non dixi & ſeriò denunciavi tibi, ne bella civilia ſuſciperes? Cur ergò Te tuaſque copias Michaelis Deſpotæ, exercituique ejus in aciem progreſſus objeciſti? Nonne & tu nomine Chriſti ſignatus es, & ille Chriſtum agnoſcit Dominum? Inter tales, ajebam, prælio commiſſo pro quibus orabimus? utris victoriam, utris cladem impetrare conabimur à Deo, dum Sacris operamur? Neutros Hoſtium numero habere poſſumus, utriuſque adſtricti communi fœdere Religionis, quas pro vobis preces offerimus, eædem pro illis valent: quandoquidem ad unum æquè ambo pertinetis ovile Paſtoris Chriſti. Nunc autem benedictus Dominus qui liberavit te ab Hoſtibus à Lege Chriſti alienis, quos immiſit in te ut admoneret; non juſtè à te illos hoſtiliter impeti quos Hoſtes tibi quæſiſti: exhiberet autem & tuis objiceret oculis veros Hoſtes, quaſi diceret: en in quos fas piumque ſit, ſi pugnare libet, omnem belli vim effundere: quos ipſos tamen fruſtrà debellare prælio adorſus conaberis, niſi ego volens & propitius adfuero. Oſtendit igitur tibi Hoſtes, & terruiſſe contentus eorum à Te vim arcuit, è periculis inſidiarum in tutum ac incolumem transferens. Sic agere novit Dominus judicia faciens. Hæc loquentem Patriarcham placidè audivit Imperator, reprehenſionique acquievit obnixè, ultrò comprobans, & meruiſſe confitens. Quid enim contra opponeret veris & palam juſtis, non habebat. Illud tantùm ad quamdam excuſationem ſubjecit: Atqui ad pacem, inquiens, cum Chriſtianis ſanciendam iſta, qua ſum periclitatus via, properabam. Huc enim ferebar ut fœdus jam ictum cum illis, quos me habere Hoſtes vetas, etiam affinitatis neceſſitudine adſtringerem, firmitate in poſterum certiori.* Proindè non ſolummodò Arſenius Patriarcha ac Georgius Pachymeres, ſed ipſe etiam Imperator Michael, ideoque cuncta Orientalis Eccleſia fuerint iſtius ſententiæ.

Ejuſdem ſententiæ fuit Gregorius decimus Pontifex, haud dubiè ex judicio Romane Eccleſiæ. Audiamus denuò laudatum Pachymerem: *Cæterùm Imperator expeditos ac inſtructos* Lib. 5. cap. 26.
Legatos mittit ad Papam, ſimul ſignificaturos perpetratum jam negotium, & executioni Conventa mandata. Utique Conventa pacis definitæ à Synodo Lugdunenſi. *Simul clam ſciſcitaturos, quid rerum moliretur Carolus* Andegavenſis Siculorum Rex, *& ecquid adhuc dimiſiſſet animum, fero illo, quo in Græcos anteà incitabatur, impetu remiſſo. Appulſi Legati nuntiaverunt conſummatam pacem. Et excepti ſunt perbenevolè. Invenerunt autem ibi Carolum, minas ſpirantem, & omni precum contentione incumbentem ad exorandum Papam, ut ſibi permitteret expeditionem in urbem Conſtantinopolim. Videbant igitur quotidie advolventem ſe Papæ pedibus, & eò ſubindè furoris inquietiſſimi prorumpentem, ut quod manibus, more Italicorum Principum, geſtabat ſceptrum, commorderet rabioſè admotis dentibus, indignans ſibi negari, quam inſtantiſſimè petebat, facultatem exequendi quod conſtituerat, paratum ſcilicet exercitum adversùs Imperatorem educendi, juribus ad id fruſtrà commemoratis ſuis, haud perſuaſo ut id bellum approbaret, & ſurdo ad preces omnes tales Papa perſiſtente. Qui viciſſim Carolo allegabat Græcorum jura, placidè admonens poſſeſſam ab illis dudum Conſtantinopolim, iterùm ad antiquos dominos relapſam. Eas eſſe rerum humanarum vices: & Urbes & opes demum cæteras eſſe præmia belli. Eique legi acquieſcendum. Præſertim cùm Græci quoque ſint Eccleſiæ filii, & Chriſtiani. Ajebat: non poſſumus Chriſtianos cum Chriſtianis committere, ne Dei iram in nos provocemus.* Fateor Caroli in Græcos prætenſionem non fuiſſe fundatam: nihilominus præcipua Pontificis ratio fuit, quod citra divinam offenſam committi non poſſent Chriſtiani in Chriſtianos. Utique Orthodoxi in Orthodoxos.

Eandem ſententiam conſtanter tenuit Michael, primus Bulgarorum Chriſtianus Rex, ita haud dubiè in Carechiſmo edoctus à Legatis utriuſque Eccleſiæ, & Romanæ & Conſtantinopolitanæ. Item ſic edoctus in Monaſterio. Etenim optimus Princeps, ubi gentem ſuam firmaverat in Chriſtiana doctrina ac vita, ſemetipſum abdicavit regno, & clauſit intra Monaſterium. An. 895.
Audiamus hæc à Fuldenſibus Francorum Annalibus: *Pacem Græci cum Avaris, qui dicuntur Hungari, fecerunt quod eorum concives Bulgari in pravum vertentes, hoſtili expeditione contra eos inſurgunt, & omnem regionem illorum uſque ad portam Conſtantinopolitanam devaſtando inſequuntur. Ad quod ulciſcendum Græci aſtutia ſua naves illorum contra Avaros mittunt, & eas in regnum Bulgarorum ultra Danubium tranſponunt. Illi tranſpoſiti manu cum valida gentem Bulgarorum ingreſſi, maximam*

ximam partem cædendo neci tradiderunt. Hoc audientes poſiti in expeditione Bulgari, cum omni feſtinatione deliberare primùm ab infeſto hoſte recurrunt, concitoque illicò prælio victi ſunt. Item pari tenore recuperare nitentes, ſecundò caruere victoria. Tandem miſeri, inſcii quam conſolationis cauſam & remedii potuiſſent invenire; currunt omnes ad veſtigia vetuli illorum Regis Michaelis, qui eos primum ad Chriſtianæ Religionis veritatem convertit, inquirentes quid eis ad ab imminenti periculo evadendum conſuleret. Qui indicto triduano jejunio pœnitentiam de illata Chriſtianis injuria agere, dein auxilium à Deo quærendum eſſe præmonuit. Graviter improbavit, quod Chriſtiani Chriſtianis bellum intuliſſent. Etiam magnus ille, ac verè Chriſtianus Epirotarum Deſpota Alexander numquam apud nos Latinos voluit miſceri noſtris bellis, nec ſumere arma in Chriſtianos. Haud dubiè ita acceperat in Catechiſmo. Et antiqua Waldenſium hæreticorum diſcuſſio habuit & hos articulos: *Poteſt homo occidi ſine peccato mortali? Peccatne Papa mittendo exercitus contra Sarracenos, & dando Crucem contra rebelles alios? Peccantne Imperatores & Reges condendo leges de occiſione? Peccantne Judices & Jurati condemnando impios morte, vel condemnando maleficos morti?* Nempè errones hi cum Lactantio, & Tertulliano, & aliis quibuſdam antiquiſſimis damnabant capitalia judicia & omne bellum, ideoque inquirebatur, An bella non licerent contra infideles? Quod nempè hæc ſola tunc paſſim cenſerentur divinitùs permiſſa. Et reverà Chriſtiani Principes obligantur ſuas quæſtiones Epiſcopali, Papali præſertim, judicio ſubjicere. Hæc eſt antiqua forma. Iſtorum bella ſunt fraterna, ideoque nequiora civilibus.

Eandem ſententiam fortiter ſuadet antiqua, per magnum Belgii Chronicon adducta ac laudata, creandi militis forma, in qua initiandus faciebat hanc ſolemnem profeſſionem: *Pro Fide Catholica corpus audacter exponere.* Nulla alia militandi cauſa exponitur. Et hodiernus Romanæ Eccleſiæ Pontificalis liber militarem gladium benedicit in hæc verba: *Exaudi, quæſumus Domine, preces noſtras, & hunc enſem, quo hic famulus tuus circumcingi deſiderat, Majeſtatis tuæ dextera digneris benedicere, quatenùs eſſe poſſit defenſor Eccleſiarum, viduarum, orphanorum, omniumque Deo ſervientium, contra ſævitiam paganorum atque hæreticorum, aliiſque ſibi inſidiantibus ſit terror & formido.* Et alia ibidem Oratio habet: *Domine Deus, qui ad coercendam malitiam reproborum, & tuendam juſtitiam, uſum gladii in terris hominibus permiſiſti, & militarem ordinem ad populi protectionem inſtitui voluiſti, huic famulo tuo, qui noviter jugo militiæ colla ſupponit, pietate cœleſti vires & audaciam ad fidei & juſtitiæ defenſionem tribuas.* Rogat novum militem impartiri virtute Davidis contra Goliath, & Judæ Machabæi contra feritatem Gentium. Etiam ſolemnis armorum benedictio habet: *Concede famulo tuo, hæc arma geſtare cupienti, ut ad munimen ac defenſionem ſanctæ Matris Eccleſiæ, pupillorum, ac viduarum, ipſis liberè ac victorioſè utatur.* Et dum benedictum enſem militi porrigit, Epiſcopus fatur: *Accipe enſem, & utaris eo ad defenſionem tuam, ac ſanctæ Dei Eccleſiæ, & ad confuſionem inimicorum Crucis Chriſti, ac fidei Chriſtianæ.* Et vexilli benedictio dicit ad Dominum Deum: *Hoc vexillum cœleſti benedictione ſanctifica, ut contra adverſarias & rebelles nationes ſit validum, ſitque inimicis Chriſtiani populi terribile, atque in te confidentibus ſolidamentum, & certa fiducia victoriæ.* Et ipſum porrigens Epiſcopus dicit ad militem: *Sit inimicis populi Chriſtiani terribile.* Quæ omnia altè clamant ſola, licèt reliqua omnia forſan non damnentur, pro Catholica fide aſſumpta bella probari ac benedici à Romana Eccleſia. Deſumpta hæc ſunt ex antiquo iſtius Eccleſiæ Ordine, quo olim uſa fuit omnis etiam Gallicana Eccleſia.

Iterùm repeto hæc omnia eſſe intelligenda de bello offenſivo. Etenim Chriſtiani adversùm quoſcumque, licèt Catholicos, iniquos invaſores poſſunt, imò debent arma ſumere, ac patriam Regionem defendere. Iſta mors eſt non dumtaxat glorioſa, ſed & pia: Inſigniter hoc in oratione, qua ſuos ac Regis Stephani ſubditos ad generosè contra invaſores Scotos in Standardico bello pugnandum fuit exhortatus, demonſtravit Venerabilis Turſtinus Archi-Epiſcopus Eboracenſis. Audiamus rem à Venerabili Richardo, Haguſtaldenſis Cœnobii Priore, in libro de Geſtis Stephani Regis ac bello Standardico. Affirmat Anglorum paucos fuiſſe armis inſtructos, plures de proditione ſuſpectos, & Regem alibi occupatum, ideoque omnem ſpem fuiſſe in Turſtino Archi-Epiſcopo magnæ probitatis & conſtantiæ viro, atque proſequitur: *Turſtinus, cùm eſſet Paſtor animarum illorum, non more mercenarii, infeſtante lupo de fuga ſibi præſidium ſperabat, ſed potiùs ſuper gregis ſui diſperſione ac pernicie, atque patriæ ſuæ deſtructione, graviſſimo compaſſionis vulnere ſauciatus, omni ſtudio & conatu tantis malis remedium quærebat. Undè & divina auctoritate, quæ ei commiſſa fuerat, & ex Regia poteſtate, quæ illi tunc in hoc negotio tradita erat, & de illorum fidelitate ac probitate illos fideliter admonuit, ne à peſſima barbarie per ignaviam ſe omnes una die proſterni ſinerent, ſed potiùs cuncti pariter cùm ſuis per veram pœnitentiam Deo reconciliati, & ad eum toto corde converſi, cujus iram ſe promeruiſſe tot ac tanta mala teſtabantur, fiducialiter ac viriliter pro tanta neceſſitate agerent. Quod ſi devotè facerent, de miſericordia Dei præſumens, eos victores fore prænuntiabat. Namque illa peſſima gens potiùs Deo & ſanctæ Eccleſiæ, quàm ipſis, quantum poterat, adverſabatur: & ideò injuſtam, imò ſceleratam pugnandi cauſam habebat. Ipſorum verò cauſa erat juſta ac piiſſima. Quippè pro ſanctæ Eccleſiæ & ſuæ patriæ defenſione ſe periculo abjiciebant. Et ſi fortè Deo placuit ſine aliquorum illorum occaſu hoc diſcrimen non poſſe peragi, tali intentione pugnantibus non mors formidanda, ſed potiùs optanda erat. Promiſit etiam eis, quòd ſuæ Diœceſis Presbyteros ſingulos cum Crucibus & Parochianis ſuis pariter cum illis in bellum procedere faciet, & quod ipſe cum ſuis bello intereſſe Deo diſponente cogitabat.* Et poſt quædam Richardus proſequitur: *Poſt modicum unuſquiſque cum ſuis munitis & bellicis armis inſtructi iterùm Eboracum conveniunt. Itaque poſt acceptam*

privatam pœnitentiam, illis pariter & omni populo Archi-Præſul triduanum cum eleemoſynis indixit jejunium, ac deindè abſolutionem ac benedictionem Dei & ſuam eis ſolemniter tribuit: & quamvis præ nimia infirmitatis & ætatis debilitate; ubi neceſſe erat, in lecto geſtaretur geſtatorio, ipſe tamen ad animos eorum accendendos, in prælium cum illis ire voluit. At ipſum remanere fecerunt, obſecrantes, ut in orationibus & eleemoſynis, vigiliis & jejuniis, & cæteris quæ ad Deum pertinet, pro eis intercedere ſatageret; ipſi verò pro Eccleſia Dei, & illo qui ejus miniſter erat, prout ipſe eos adjuvare dignaretur, & ſicut illorum ordo exigebat, libenter contra hoſtes pugnarent. Tunc crucem ſuam, & ſancti Petri vexillum, & ſuos homines tradidit eis. Quin & Standardo, ſeu militari vexillo imponi juſſit Sacroſanctam Euchariſtiam, atque ita ipſum Chriſtum Dominum noſtrum eſſe ducem iſtius belli. Etenim illi, qui Chriſtianos injuſto bello vexant, non ſolis fortunæ bonis, ſed etiam Eccleſiæ ac ipſi Divinæ Majeſtati inferunt ſummam injuriam. Eandem rem in ſingulari libro deſcribit Venerabilis Ethelredus Abbas Rie-vallenſis, & de Anglis jam pugnaturis adjungit: *Intereà Radulphus Orcadenſis Epiſcopus, quem eò miſerat Archi-Epiſcopus Turſtinus, ſtans in eminentiori loco, cum populo præliandi neceſſitatem in peccatorum remiſſionem indixiſſet, tundentes pectora, erectis manibus divinum auxilium precabantur. Factaque ſuper eos abſolutione Epiſcopus benedictionem ſolemni voce adjecit, cunctis alta voce reſpondentibus: Amen, Amen.* Hujuſmodi armis oportet iniquos invaſores repellere, ac defendere patriam.

CAPUT V.

Qua poteſtate, & quo modo debeat indici bellum?

Agimus non de privato, ſed de generali bello. Quod nemo, niſi qui ſupremam in terris poteſtatem obtinet, poſſit ipſum indicere, eſt conſtans & manifeſta omnium doctrina. Hac de re ſcribit ſanctus Auguſtinus in quæſtionibus ſuper librum Joſue: *Homo juſtus nihil ita præcipuè cogitare debet in his rebus, niſi ut juſtum bellum ſuſcipiat, cui bellare fas eſt. Non enim omnibus fas eſt.* Et in libris contra Fauſtum Manicheum: *Sive Deo, ſive legitimo aliquo imperio jubente gerenda bella ſuſcipiuntur à bonis.* At verò legitimum ad hæc imperium non eſt niſi ſupremum. Proindè Comites, Duces, ipſique etiam Reges. Imperatorem aut Regem habentes ſibi ſuperiorem, uti nequeunt iſta violentia. Debent ſui Superioris ſtare judicio, & per ipſum ſuas quæſtiones terminare. Hinc apud primam Titi Livii Decadem Quintius Cincinnatus Conſul concionatur: *Qui ante Latinos, ne pro ſe quidem ipſis, cùm in finibus hoſtem haberent, attingere arma poſſi ſumus, nunc niſi Latini ſua ſponte arma ſumpſiſſent, capti & deleti eramus.* Nempè Latini erant Romanorum clientes, ideoque ſine ipſis nec defenſivum poterant bellum incipere. Quin imò & Supremi Principes iſtam poteſtatem non habent in ſuo arbitrio. Etenim idem Scriptor adjungit de Tar-
Lib. 1, cap 49. quinii Superbi, ultimi Romanorum Regis, violentia ac tyrannide: *Hic Regum primus traditum à prioribus morem de omnibus Senatum conſulendi ſolvit. Domeſticis conſiliis Rempublicam adminiſtravit: Bellum, pacem, fœdera, ſocietates per ſe ipſe, cum quibus voluit, injuſſu populi ac Senatus fecit, diremitque.* Proindè Romanorum Rex ſine Senatus ac populi conſenſu nequibat bellum indicere. Hinc ejecto Tarquinio avitam ſibi poteſtatem illi ſtatim repararunt. Hinc idem Scriptor pergit in quinta Decade: *Prætor novo, maloque exemplo rem ingreſſus erat, quod ante non conſulto Senatu, non Conſulibus certioribus factis, de ſua unius ſententia rogationem ferret, vellent juberentve Rhodiis bellum indici, cùm anteà ſemper priùs Senatus de bello conſultus eſſet, deindè latum ad populum.* (Lib. 5, cap. 21.) Et Curius Manlius Conſul quod citra Senatus ac populi conſenſum intuliſſet Galatis bellum, victor ſummas Romæ eſt paſſus difficultates, & ægrè ſe potuit expurgare: Idem Livius ediſſerit rei ſeriem. (Decad. 4. lib. 8. cap. 45. 46.) Plura ſunt iſtiuſmodi exempla. Et ſanè bellum eſt totius populi graviſſima ac periculoſiſſima concuſſio, ideoque ſine Primatum aſſenſu non debeat inchoari.

Reges præſertim audire debent ſuos Epiſcopos. Hæc eſt antiqua Francorum Regum pietas ac diſciplina, laudata per ſanctum Gregorium Epiſcopum Turonenſem: (Lib. 4. cap. 42.) *Cùm contentio inter Guntramnum & Sigebertum Reges verteretur, Guntramnus Rex apud Pariſios omnes Epiſcopos Regni ſui congregat, ut inter utroſque quid veritas haberet, edicerent. Sed ut bellum civile in majori pernicitate creſceret, eos audire, peccatis facientibus, diſtulerunt.* Nota voces: *Peccatis facientibus.* Edicunt iſtum Epiſcoporum neglectum fuiſſe pœnalem iniquarum mentium cœcitatem. Quæ forma etiam manſit apud Reges Carolini ſtemmatis. Quis ignoret horrenda bella, quæ tres Ludovici Pii Imperatoris ſucceſſores ac filii, Lotharius, Ludovicus, & Carolus, de paterni teſtamenti inæqualitate litigantes, crudeliſſimè geſſerunt? De ipſis tamen in ſecundo libro ſcribit Nithardus: *Cum alteruter, quæ, quantave, & qualia paſſi à fratre fuerant, referre deſiſſent, univerſis viſum unanimiter, parique conſenſu, tam ex Sacroſancto Ordine Epiſcoporum, quàm & Laicorum viros nobiles, prædivites, benevolos deligunt, per quos, quæ Pater inter illos ſtatuerat, & quæ poſt obitum patris ab illo paſſi ſint, mandant. Inſuper obſecrant, ut memor ſit Dei Omnipotentis, & concedat pacem fratribus ſuis, univerſæque Eccleſiæ Dei; cederet cuique, quod Patris fratrumque conſenſu juſtè debebatur. Inſuper etiam ut juſtis precibus acquieſceret, offerunt illi quidquid abſque equis & armis in univerſo exercitu habere videbantur. Et ſi his monitis ac obſecrationibus acquieſcere vellet, placere; ſin aliter, ajebant ſe divino ex munere ſuffragium abſque dubio ſperare poſſe, ſi omne quod juſtum eſt vellent, & hoc fratri offerre humiliter ſtuderent, quæ quoniam meritò rata videbantur, protinùs expleta ſunt.* Hæc fuerunt conſilia & acta Ludovici & Caroli adversùs ſeniorem Lotharium. Qui quia ſprevit hæc omnes novimus rei exitum.

Epiſcopalem circa hæc poteſtatem inſigniter exponit Joannes VIII. Pontifex in litteris ad Epiſcopos Germaniæ. Præfatus Ludovicus

Germaniæ Rex præfati Caroli, fratris ſui ac Imperatoris, invadebat regnum, aut certè diſponebat invadere. Hinc ejus Epiſcopos laudatus Pontifex arguit ut canes mutos, eis in memoriam revocat Ezechielis Prophetæ verbum, *Non adſcendiſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael, ut ſtaretis in prælio in die Domini*, atque proſequitur: *Ex adverſo quippè adſcendere eſt pro defenſione gregis libera voce hujuſmodi Poteſtatibus contraire. Et in die Domini in prælio ſtare, eſt pravis decertantibus ex juſtitiæ amore reſiſtere. Quod rursùs per eumdem Prophetam deterret inquiens*: „ Si non annuntiaveris iniquo iniquitatem ſuam, ſanguinem ejus „ de manu tua requiram: *Quid ad hæc dicemus, Fratres? forſitan ideò Vos excuſabiles creditis, quia Regem non arguendum dicitis, ſed monendum. Aut perſecutionem quamlibet præcaviſtis, aut mortem, quæ omnibus ultima pœna eſt, timuiſtis. Sed Redemptor noſter in Evangelio nos hortatus eſt, dicens*: „ Nolite timere eos qui occidunt corpus, „ animam autem non poſſunt occidere. *Verùm quia nihil horum, quia nec inferendum ab aliquo fuerat, timuiſtis, reſtat procul dubio, quia non ſolùm ſecundùm prohibitionem Apoſtolicæ Sedis compatriotas veſtros ab invaſione Regni alterius ſacerdotaliter non vetuiſtis, imò cupiditati eorum veſtri favoris conniventiam ſociantes, quaſi pulvillos ſub cubito eorum manuum conſuiſtis. Quaſi enim pulvillo cubitus, vel cervicalibus caput jacentis excipitur, dum correctionis duritia peccanti ſubtrahitur, eique mollities favoris adhibetur, ut in errore molliter jaciat, quem nulla contradictionis auctoritas pulſat. Sed hæc Rectores, qui ſemet-ipſos diligunt, his procul dubio, juxta quod beatus Prædeceſſor noſter Gregorius meminit, exhibent, à quibus ſe minùs poſſe ſtudio temporalis gloriæ timent*. Affirmat plura. Primò, quod ad Epiſcopale officium omninò ſpectet Reges ſuos ab iniquis bellis, non dumtaxat monendo, ſed inſuper arguendo ac minando deterrere. Secundò, quod ab hoc officio per nullum prætextum excuſentur. Tertiò, quòd Regibus, iniqua bella parantibus aut gerentibus, adulari ſit manifeſtum iniquitatis fomentum, atque in Epiſcopo horrendum crimen. Hæc omnia Pontifex pluribus confirmat.

Ep 3.

Ex eadem regula adversùs eundem Ludovicum, Pontigonenſi, cui Apoſtolica Joannis VIII. Legatio aderat, Synodo ſupplicavit Remenſis Eccleſia. Non ſolius Eccleſiæ, ſed etiam Reipublicæ majores cauſas affirmat ex Innocentii I. ad ſanctum Victricium Rothomagenſem Epiſcopum Reſcripto ſpectare ad Romanam Eccleſiam, ideoque pergit ad ejus Legatos, ac item ad Imperatorem Carolum: *Quia Imperialem Excellentiam veſtram Synodo præeſſe, & Vicarios Sedis Apoſtolicæ preſtò nobis adeſſe gaudemus, calamitates & miſerias Eccleſiæ noſtræ, ac filiorum noſtrorum, quas hoc anno à Ludovico Rege, itemque Ludovico filio ejus, & complicibus eorum, cædes videlicet, & homicidia, adulteria, fornicationes, rapinas, ſacrilegia, & cætera flagitia, quæ nullus enumerare poteſt, Eccleſia noſtra perpeſſa eſt, veſtræ Serenitati innoteſcimus, obſecrantes ut pro Dei Omnipotentis amore, & pro ingenita vobis benignitate, ac pro miniſterio impoſito, nobis & Eccleſiæ noſtræ, & filiis noſtris, ſecundùm promulgatam omnibus vobis ſapientiam, conſulatis pariter & ſuccurratis, ne de cætero talia ac tanta mala Eccleſia noſtra ac Regnum patiatur, qualia hactenus paſſum eſt*. Rogant Imperatorem, ut cum ſuis Epiſcopis, Apoſtolicis præſertim Legatis, dignetur hoc bellum terminare. Et certè horrenda, bellis conſueta, facinora & flagitia impedire ac punire ſpectat omninò ad Epiſcopos, ideoque Reges in iſtiuſmodi negotiis obligantur non minùs hos audire, quàm ſuos Proceres.

Eximiè hæc ſervavit Rex Ludovicus Tranſmarinus. Ab Hugone Comite, quem ſibi ſubditum juſtiſſimè poterat armis compeſſere, vexatus, Engelheimenſi Synodo & Apoſtolicis ibidem Legatis porrexit has preces: *Dehinc ex ſeſſionis ſuæ loco ſe ſubrigens inclytus Rex Ludovicus, ad præſentiam Sereniſſimi Regis Otthonis*, primi Imperatoris, *totiuſque ſanctiſſimi Concilii unanimitatem, ſatis lacrymoſi conqueſtus protulit querimoniam. Videlicet quod Regia privaretur poteſtate à quodam Principe Hugone nominato, quondamque ſibi ſubjecto, cujus anxietati & multimodæ reclamationi condolentes in unitate Spiritus coadunati ſanctiſſimi Patres, ejuſmodi ſuper hac re ſententiam protulere. Nullus deinceps Regiam Poteſtatem præſumat populari, ſeu aliquam perfidiæ maculam ſibi fallaciter exhibere. Decrevimus enim, Toleſani Concilii judicium exequendo, Hugonem Regis Ludovici regni invaſorem & raptorem excommunicationis gladio feriendum, niſi fortè tempore ſtatuto ad Synodale Concilium veniat, & à tam nefaria protervitate ſatisfaciendo reſipiſcat*. Quòd bellum poſſit eſſe juſtius, quàm domare perduelles, & publicam pacem per ſumpta adversùm illos arma reparare? Et tamen Ludovicus Rex Hugonem per Epiſcopos priùs emolliri voluit, & ſpirituali gladio invadi, quàm ad bellum proſilire. Etenim bellum pauciſſimos noxios, innumeros innocentes adigit in extremas calamitates, atque ita ad boni Principis officium ſpectat nonniſi poſt alia omnia tentata compelli ad iſtam terribilem medicinam. Non Populus propter Regem, ſed Rex eſt propter Populum: hinc ille in inchoando bello potiùs hujus quàm ſua debet jura ac injurias attendere. Nec enim exercitum producere, eſt procedere ad venationem.

Inita ſine ſuo judicio bella, licet juſta, Gallicani Epiſcopi olim durè caſtigarunt. Quòd mirum inter tres Ludovici Pii ſucceſſores ac filios bellum damnaverint, & omnia in Fontiniaco prælio patrata utrimque homicidia ad ſolemnem pœnitentiam coegerint, diſcere potes ex litteris Rabani Mauri Archi-Epiſcopi Moguntini ad Heribaldum Epiſcopum Antiſiodorenſem. Carolus Simplex erat manifeſtè legitimus Francorum Rex. Ipſum verò degradarunt Proceres, ac ejus in Thronum intruſerunt Ducem Robertum. Et hunc Herivæus Remenſis Archi-Epiſcopus ſolemniter coronavit. Verùm divina benedictio non adfuit. Etenim Herivæus tertio poſt die extinctus, Robertus intra annum eſt occiſus in prælio. Carolus ſine Epiſcopali judicio bellum cœpe-

cœperat, & paganos Nortmannos denuò vocaverat in auxilium. Hinc factum eſt quod refert antiquus Codex, extans in Remenſi Monaſterio ſancti Remigii: *Anno Dominicæ Incarnationis nongenteſimo vigeſimo tertio, Epiſcopatus autem Domini Seulphi ſecundo, convenientes ſancti Patres Seulphus ſcilicet Remorum Archi-Epiſcopus, Abbo Sueſſionicæ Urbis Epiſcopus, Adelelmus Laudunenſis, Stephanus Cameracenſis, item Adelelmus Sylvanectenſis, Airardus tunc inibi ordinatus Noviomagenſis, cum cæterorum ejuſdem Remenſis Diœceſeos Epiſcoporum Legatis decreverunt hanc pœnitentiam his, qui bello Sueſſione inter Robertum & Carolum acto interfuerant, injungendam.* Pœnitentia exprimitur: Satis dura. Imponitur utriuſque partis militibus. Et quidem Seulphus, non minùs quam Herivæus, favebat Roberto. Etenim ejus ſororem Emmam, quæ fratris Regnum devolvit in maritum Rudolphum, poſtmodò ſolemniter coronavit. Nec dubitandum, quin & Carolus inter Epiſcopos habuerit ſuos fautores. Verùm Epiſcopi tunc ſine ſuo judicio nolebant bellis infeſtari Chriſtianum populum, ideoque aliter inchoata bella durè flagellabant.

Hanc reverentiam Francorum olim Reges ſingulariter detulerunt Sedi Apoſtolicæ. Salomon Britonum Dux, Majores ſuos imitatus, vexabat non ſolummodò Turonenſem Metropolim, ſed & rebellabat Galliæ Regibus, negans conſuetos cenſus, aliaque id genus, ex quibus hodiè conſuevit prorumpi ad arma. Verum longè aliter egit Francorum Rex Carolus Calvus. Suas querimonias depoſuit apud tertiam Sueſſionenſem Synodum, hæc ad Nicolaum I. Pontificem legavit Sanctum Arctandum Namnetenſem Epiſcopum cum litteris habentibus & hunc articulum: *Intereà, ut more Prædeceſſorum ſuorum Auctor Britonum fidentiſſimo filio veſtro, Domino & Seniori Carolo, in cunctis obtemperet, eique omni humiliatione debita colla ſubmittat, annuoſque cenſus perſolvat, quia idem veſter ſpecialis filius diverſo undè ſecus Nortmannorum, aliorumve agitatur incommodo, veſtris ſuaſionibus, & ut expedit redargutionibus, quæſumus, decernite. Qui ſi contra hortamenta ſalubria Præcellentiæ veſtræ demum adſpirare nititur, gladio ſancti Apoſtolatus veſtri ſe percellendum debito cognoſcat libramine.* Salomonem, quod ſibi eſſet contumax, Synodus ſupplicavit, priùs moneri à Domino Papa, & non obedientem excommunicari, quòd tunc adversùs eum procedant, uti adversùs ethnicum & publicanum. Erant tunc certi de victoria. Etenim ſimiles juſtitiæ & Chriſtianæ diſciplinæ contemptores divina juſtitia paſſim facit imbelles ac enerves. Hanc eſſe unam ex effectibus excommunicationis pluribus demonſtravi in Scholiis ad Acta Sancti Gregorii VII. Et hinc Dux Salomon Apoſtolicis mandatis omninò obedivit. Ita habes apud Annales Francorum Bertinianos.

Defuncto Lothario Lotharingiæ Rege, quòd improlis eſſet, orta eſt de ſucceſſione quæſtio inter fratrem ejus Ludovicum II. Imperatorem, & patruum Carolum Calvum, Francorum Regem. Ludovici jus erat clarum. Ipſum Adrianus II. Pontifex exponit in litteris ad Hincmarum Archi-Epiſcopum Remenſem: *Quis meliùs Te novit,* Ep. 41. *quòd filii quondam Ludovici Imperatoris, in unum convenientes, regnum inter ſe diviſerint, jureque-jurando ſibi invicem promiſerunt, ut nullus eorum regnum alterius fratris ſibi uſurparet, aut omninò pervaderet.* Laudat inita & jurata pacta poſt prælium apud Fontiniacum Burgundiæ. Verùm Hincmarus ad hæc reſcripſit: *Reverentiæ veſtræ debita humilitate reſpondebo, quoniam etſi ita eſſe, ut ſcribitis, ſcirem, cùm ipſe Rex Carolus ita eſſe non confiteatur, nec vel legali vel regulari judicio indè convictus appareat, multis atteſtantibus fateatur hanc Regni partem ſibi à Patre Ludovico Auguſto, conſenſu tam Epiſcoporum, quàm cæterorum Procerum totius Imperii traditam, & à fratre Lothario Sacramento publicè confirmatam, &c.* Acceſſit & alia ratio. Gentiles ac Barbari Nortmanni tunc vaſtabant omnem Galliam; & Imperator Ludovicus diſtrahebatur bello contra Sarracenos. Hinc Lotharingi, quò Nortmannos evaderent, maluerunt vicinum Carolum, quàm dictantem Ludovicum, atque ita illum ſibi elegerunt in Regem. Certè Carolus ita affirmabat. Quidquid fuerit, ex iſtis rationibus invaſit Lotharingiam, & armis ſubegit. Hinc ad ipſum ſcripſit Adrianus Pontifex: *Quod ſi cunctis Paſtoribus Dominici gregis Dominus pro deſidia, væ, generaliter dicit, tantò magis nos illam ſententiam formidare debemus, quantò præ omnibus, & pro omnibus non ſolùm honoris, ſed etiam oneris in humeris noſtris pondera quoque geſtamus. An non pro te, Rex, rationem coram Domino ponere compellemur, ſi, ut illud interim ſileamus, quod Miſſos Apoſtolicæ Sedis more Regali recipere contempſiſti, factum tuum non reprehendimus, & ſpiritali zelo redarguere deſiſtimus, quando contra Divinam, ſanctorumque Patrum auctoritatem, atque contra propriæ fidei ſponſionem, qua jurejurando pollicitus es, ne aliena, & præcipuè fratrum tuorum, Regna concupiſceres aut invaderes, regnum quondam Lotharii Imperatoris, quod ſpirituali filio noſtro, Domino Ludovico Auguſto, filio ejus, juxta divinas & humanas leges debetur, præſumpſiſti invadere, & in reatum perjurii incidere non formidaſti. Numquid a mente excidit, quod veſtra veſtrorumque juramenta Sedi Apoſtolicæ deſtinata diſcuſſimus, roboravimus, & in archivo noſtro hodie illa recondita retinemus? Quod ſi nec iſta tibi ſufficiunt, nunc ad majoris reprehenſionis tuæ cumulum tuis te ſpecialibus ſententiis convenimus, & ut ad cor redeas, ex oris tui profeſſionibus incitamus. Quando igitur Ludovici, fratris tui filii, viribus ſuperatus regnum perdidiſti, numquid non epiſtolam, quam habemus præ manibus, Sedi Apoſtolicæ direxiſti? in qua, inter cætera, confeſſus fuiſti dicens:* Cum fratribus noſtris poſt Fontaniacum bellum in unum convenimus, & inter nos, diviſione Regnorum facta, pacem fecimus, & jurejurando juravimus, quòd nemo noſtrum Regni alterius metas invaderet. Nunc autem regno meo, ſpretis juramentis, invaſo atque ſublato miſereatur veſter Apoſtolatus, & ne nomen Chriſti blaſphemetur in gentibus, ſine vindicante facinus non relinquatur. *Ecce qualiter aliena concupiſcere*

piſcere tibi minimè convenit. Ecce tibi oſtenſum eſt, quòd juramenta publicè facta contempta ſint. Poſtremò ad fortioris tuæ reprehenſionis indicium aliquantiſper monſtratum eſt, quod & te impunitum dimittere non debeamus. Qui quod alii facere precabaris, nunc in ſimili opere tibi facere juſto Nos oportet judicio, & te de tuis actibus increpare. Præcipuè, cùm apertiùs demonſtraris, quòd labiis tantùm, & non corde devotum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ te jactitaris eſſe filium.

Pontifex hæc amplificat, & tandem concludit: *His ſuccinctè prolatis, quoniam ſicut omnium pondera in humeris noſtris geſtamus, ita omnium actus prævidere debemus, ne pro humanis favoribus nos hæc dicere quis exiſtimet, ſi fortè acciderit, ut Principes noſtri, quibus à te pervaſum regnum jure debetur, ſibi illatas injurias non vindicarint, nos uſque ad veram emendationem, quia omnes ſalvare volumus, perjuria illa, atque invaſionum tyrannides impunita nullo modo dimitteremus, quia non ambitione regni, ſed juſtitia commovemur, & non terrarum ſpacia quærimus, ſed ex debito vitiis ac pravitatibus quibuſcumque reſiſtere vigilamus. Igitur ut interim perpaucis Gloriam veſtram conveniamus, monemus, & auctoritate Apoſtolica, quibus poſſumus modis ſpiritaliter ſuademus, paternoque affectu præcipimus, ut jam tertiò monitus ab invaſione Regni ſpiritualis filii noſtri Chriſtianiſſimi Principis te penitùs ſubtrahas & compeſcas, aliena non concupiſcas, & quod tibi non vis fieri, illi non facias. Noli juſtis tuis, competentibuſque tibi rebus injuſtè captas tyrannicè ſociare, ne & juſtè poſſeſſas amittas, & injuſtè pervaſas juſto Dei judicio te ambiſſe pœniteat. Nos etenim, quoniam ſalvum te conſiſtere cupimus, & ut animæ corporiſque fælici ſucceſſu polleas anhelamus, niſi ſaltem nunc noſtris, aliiſve ſalubribus parueris monitis, ut & priùs inobediens noſtræ ſpirituali cenſuræ conſtiteris, nullo pacto, nulloque prætermittemus ingenio, quo minùs, Deo juvante, noſmet ipſi partes illas petamus, & quod noſtri eſt miniſterii penitùs peragamus.* Quid verò Pontifex in Lotharingiam advectus facere diſponeret, exponit in litteris ad Ludovicum Francorum in Germania Regem, Caroli Calvi fratrem: *Si Carolus Rex ab invaſione illa ceſſaverit, & ſuæ tyrannidi ceſſerit, ecce bene: ſin autem, ſcitote quia per nos illuc iter veniendi accelerabimus, & vèlut in contemptorem Dei & Apoſtolicarum monitionum, ultionem debitam inferemus, ne nobis imputetur, ſi ille impunitus remanſerit, & ſi ſe à pravis actibus, perjuriis ſcilicet & concupiſcentiis, aliiſque nefandis ſceleribus non correxerit, venturus Judex eum de manibus noſtris requirat, & pro deſidia meritò reprehendat.*

Pontifex docet varia. Primò, quod Apoſtolica Sedes habeat non ſolummodò univerſalis honoris, ſed etiam oneris Primatum: ideoque obligetur bella & inchoanda impedire, & inchoata ſuccidere. Ex variis fundamentis. Etenim ad Apoſtolicam Curam primo loco ſpectant Chriſtiani Reges. Quòd ſint non dumtaxat oves Chriſti, ſed etiam iſtarum ovium Principes. Et Petro dictum eſt inter cætera: *Confirma fratres tuos.* Hinc & ejus Succeſſor obligatur fidelem populum à facinoroſis ac flagitioſis bellorum injuriis cuſtodire. Et ipſorum quoque militum animas in rectas Evangelii vias cogere. Secundò, Pontifex docet, quod injuſto bello vexatus à Chriſtiano Chriſtianus Rex poſſit invocare ſanctum Petrum Apoſtolum, ac injuſtum invaſorem ad ejus Cathedram proclamare. Ita in præſenti caſu fecit Imperator Ludovicus. Et ipſe non ita pridem fecerat Carolus Calvus. Etenim olim cum fratre Ludovico contra fratrem Lotharium, & nuperrimè adversùs Ludovicum nepotem invocavit non ſolos utriuſque regni Epiſcopos, ſed inſuper ſanctum Petrum. Et laudatus Imperator, licèt contra Sarracenos in Italia diſtentus, omninò potuerat ſuam tueri Lotharingiam; at Patruum, antequam Chriſtianum populum calamitatibus involveret, monendum duxit per Sedem Apoſtolicam, & compeſcendum. Et Adrianus Pontifex Carolum, niſi arma deponeret, minatus eſt percutere ſancti Petri gladio, & infligere excommunicationem. Carolum arguit, quod ſine Papali judicio hæc injuſta bella inchoaſſet.

Etenim quòd ſine Epiſcopali judicio non proceſſerit, demonſtrant Papales litteræ ad Gallicanos Epiſcopos, præſertim ad Hincmarum Metropolitam Remenſem, & intimum Caroli Conſiliarium. Item hæc Hincmari pro Rege ad Pontificem apologetica verba: *Et computant,* utique hujus regni Proceres, *quanta iſte,* Rex Carolus, *ab Epiſcopis & populo* Lotharingiæ *in regnum, quod Lotharius habuit, invitatus ex ordinata ordinaverit, & dicunt ſæcularem Scripturam dicere, quia omne regnum ſæculi hujus bellis quæritur, victoriis propagatur, non Apoſtolici vel Epiſcoporum excommunicationibus obtinetur.* Hincmarus affirmat præſertim duo. Primò, quod Carolus Rex ad hanc expeditionem non ſola Epiſcoporum conſilia expetierit, ſed inſuper acceperit invitamenta. Secundò docet Regnorum jura eſſe in armis ac victoriis, ideoque nullum hic eſſe locum Epiſcopalibus, aut etiam Papalibus excommunicationibus. Compendio affirmat Regum ac bellorum negotia nec ad Epiſcopos ſpectare, nec ad Papam. Eſt inſigne principium: minimè Chriſtianum. Adversùs ipſum dixit ſanctus Auguſtinus: *Tolle juſtitiam, quid ſunt regna, niſi magna latrocinia?* Hinc Metropolita Hincmarus iſtud principium non aſſeruit, ſed ſcripſit adſeri à Proceribus Francorum. Plura ſunt exempla Chriſtianorum Principum, qui ſine Epiſcopali, imò & ſine Papali judicio non præſumpſerunt in bella prorumpere. Et certè Chriſtianus populus non minùs ad Epiſcopos, quàm ad Reges ſpectat: & ad nullum ſtrictiori jure, quàm ad ſummum Pontificem.

Eſt antiquiſſima Regum pietas & lex, inducta per ipſum Magnum Conſtantinum. Etenim de ipſo in Perſas moturo ſcribit in ejus vita Euſebius Epiſcopus Cæſaræenſis: *Conſtantinus, cùm id plenè ſecum ſtatuiſſet, militares Ordines eduxit, & de expeditione cum Epiſcopis, quos ſecum habebat, communicabat, exiſtimans oportere ex his aliquos, ad pietatis officia maximè idoneos, perpetuò ſibi adeſſe.* Et de Homeritarum Rege, coram quo glorioſè diſputarat cum Herbano Judæo, Lib. 4. cap. 86.

Judæo, ſcribit ſanctus Gregentius Archi-Epiſcopus Tephrenſis: *Rex conſilia de pace & bello, & de quacumque re alia, primùm per ſanctum Gregentium Dominum interrogans capiebat, mandata ſibi promptè & alacriter exequebatur, neque umquam aberrabat ab officio, ut potè qui à Deo imperata aggrederetur*. Diſputatio iſta eſt quidem facta per ſanctum Gregentium, videtur tamen conſcripta per alium. Plures hoc ſuadent rationes.

Secundam belli rectè indicendi conditionem exponit in tertia Decade Titus Livius, agens de Romanorum ad Carthaginenſes Legato, &
Lib. 1. cap. 18. illius ad horum Senatum Oratione: *Romanus, ſinu ex toga facto, Hic, inquit, vobis bellum portamus aut pacem. Utrùm placet ſumite. Sub hanc vocem haud minùs ferociter, daret utrùm vellet, ſucclamatum eſt. Et cùm is iterùm ſinu effuſo bellum dare dixiſſet, accipere ſe omnes reſponderunt, & quibus acciperent animis, eiſdem ſe geſturos*. Ambo erant gentiles: animalia gloriæ. Certè & Legatus & Senatus debuerant pacem eligere. Ita omninò mandat Lex Chriſtiana. Hinc in litteris ad Comitem Darium ſanctus Auguſtinus poſt prædicatam militaris fortitudinis gloriam
Ep. 263. adjungit: *Majoris gloriæ eſt ipſa bella verbo occidere, quàm homines ferro, & acquirere vel obtinere pacem pace, non bello. Nam & hi qui pugnant, ſi boni ſint, procul dubio pacem, ſed tamen per ſanguinem quærunt*. Et in litteris ad Comitem Bonifacium: *Pacem habere debet voluntas, bellum neceſſitas, ut liberet Deus à neceſſitate, & conſervet in pace*. Affirmat ante belli indictionem eſſe ad pacem tentanda omnia, & citrà extremam neceſſitatem non poſſe in ipſum prorumpi.
Lib. 6. cap. 19. Ex hac regula ſcribit in Francorum hiſtoria ſanctus Gregorius Epiſcopus Turonenſis: *Apud pontem Urbienſem civitatis Pariſiacæ Chilpericus Rex cuſtodes poſuerat, ut inſidiatores de regno fratris ſui, ne nocerent aliquid, arcerentur. Quo Aſclepius ex Duce præcognito nocte irruens interfecit omnes, pagumque ponti proximum graviter depopulatus eſt. Cumque hæc Regi Chilperico nuntiata fuiſſent, mittit nuntios Comitibus, Ducibuſque, & reliquis Agentibus, ut collecto exercitu in regnum Germani ſui irruerent. Sed prohibitus eſt conſilio bonorum, ne faceret, dicentium ſibi: illi perverſè egerunt. Tu verò ſapienter age. Mitte fratri tuo nuntios, & ſi injuriam tuam emendare voluerit, nihil mali quæras; ſi verò noluerit, tractabis deinceps quid ſequaris. Et ſic ratione accepta, prohibito exercitu, legationem fratri dirigit. Sed ille cuncta emendans, fratris quæſivit integrè charitatem*. Eandem regulam ſecutus eſt Rex Clotarius Primus. Etenim ſuis Ducibus in Saxones, injuriarum ſatisfactionem offerentes, movere volentibus repoſuit: *Benè loquuntur hi homines, non incedamus ſuper eos, ne fortè peccemus in Deum*. Et iterùm: *Deſiſtite, quæſo, deſiſtite ab hac intentione. Verbum enim directum*, hoc eſt, juſtum, *non habemus. Nolite ad bellum ire, quo diſperdamini. Tamen ſi eò ire volueritis ſpontanea voluntate, ego non ſequor*. Ita refert idem Gregorius, & adjungit Francos tunc fuiſſe miſer-
Lib. 4. cap. 14. rimè cæſos, compulſoſque ad poſtulationem pacis. Rex læſus ante omnia debet ſatisfactionem petere, & ipſa oblata eſſe contentus. Injuriæ enim reparatio eſt unicus finis belli. Hinc & ſanctus Nicolaus primus Pontifex ad Neophytos ac bellicoſiſſimos Bulgaros ſcripſit bella eſſe diaboli inventum, ideoque ab illis, niſi cogat neceſſitas, eſſe penitùs abſtinendum.

Tertia rectè indicendi belli conditio ſunt Fæciales, quos Titus Livius ſcribit inſtitutos ab Anco Martio, Rege Romanorum. Exindè juſtitia vetuit quemquam ex improviſo aggredi: Primò debuit ſolemniter moneri per Fæciales. Cujus conditionis Chriſtiani Principes ſemper fuerunt obſervantiſſimi. Hinc de Richardo, Comite Pictavienſi, Henrici II. Anglorum Regis filio, & Ludovico VII. Francorum Rege, ſcribit Radulphus de Diceto, Decanus Londinenſis: *Rex Francorum tulit indignè, quòd Comes* An. 1188. *Pictavorum Richardus regnum ſuum hoſtiliter impugnaverat, eo non diffidato, nec certiorato*. Hinc & ipſe leges belli infregit. Et de Ottocaro, Bohemorum Rege, adversùs Rudolphum Impera- Anno torem inſurgente, ſcribit Auſtralis hiſtoria: 1278. *Rex Bohemiæ, collecto exercitu magno, cum machinis & diverſis inſtrumentis, & armis bellicis, manu valida Auſtriam ingreditur, quamvis quod dictu nefas eſt, numquam litteras diffidentiæ Regi Romanorum præmiſiſſet*. Addit fuiſſe punitum Divinitùs, ac à modico Rudolphi milite turpiter ſuperatum. Quæ Lex Regem obligat etiam reſpectu ſuorum feudalium Procerum. Etenim poſt extinctum in Avenionenſi obſidione Ludovicum VIII. Regem, Proceres Francorum poſtularunt reparari varia, inter quæ fuit & hic articulus: *Nec aliquis bello præveniatur, niſi priùs denuntietur per annum, & præmuniatur*. Ita habes apud Matthæum Pariſienſem. Nec dumtaxat ad ſe muniendum datur iſtud tempus, ſed etiam ad deliberandum de juſtitia belli, ad cogitandum de mutua ſatisfactione & pace.

CAPUT VI.

De intentione requiſita ad juſtè bellandum.

Intentio nequit eſſe recta, niſi dirigatur per rectam rationem. Hinc ante omnia videndum eſt, qualis notitia requiratur de belli juſtitia. Ipſam exponit in libris contra Fauſtum Manichæum ſanctus Auguſtinus: *Intereſt quibus cauſis, quibuſque Auctoribus homines gerenda bella* Lib 22. *ſuſcipiant: Ordo tamen ille naturalis mortalium* cap. 78. *paci accommodatus hoc poſcit, ut ſuſcipiendi belli auctoritas atque conſilium penes Principem ſit, exequendi autem juſſa bellica miniſterium milites debeant paci ſalutique communi. Bellum autem, quod gerendum Deo auctore ſuſcipitur, rectè ſuſcipi, dubitari fas non eſt, vel ad terrendam, vel ad obterendam, vel ad ſubjugandam mortalium ſuperbiam, quando ne illud quidem, quod humana cupiditate geritur, non ſolùm incorruptibili Deo, ſed nec Sanctis ejus obeſſe aliquid poteſt, quibus potiùs ad exercendam patientiam, & ad humiliandam animam, ferendamque paternam diſciplinam etiam prodeſſe invenitur. Neque enim habet in eos quiſquam ullam poteſtatem, niſi cui data fuerit deſuper.*

Non

Non eſt enim poteſtas niſi à Deo, ſive jubente, ſive ſinente. Cùm ergò vir juſtus, ſi ſub Rege homine etiam ſacrilego militet, rectè poſſit illo jubente bellare, civicæ pacis ordinem ſervans, cui quod jubetur vel non eſſe contra Dei præceptum, certum eſt, vel utrùm ſit, certum non eſt, ita ut fortaſſe Regem faciat iniquitas imperandi nocentem, innocentem autem militem oſtendat ordo ſerviendi; quantò magis in adminiſtratione bellorum innocentiſſimè diverſatur, qui Deo jubente belligerat, quem malè aliquid jubere non poſſe, nemo, qui ei ſervit, ignorat.

Docemur hic multa & magna. Primò, quod ad indicendum ac gerendum bellum requiratur legitima cauſa, ac legitima auctoritas. Secundò, quod iſta auctoritas ſit ſolùm penes ſolum ſupremum Principem. Tertiò, quod prima hæc auctoritas ſit penes Dominum Deum, ideoque de juſſorum ab ipſo bellotum juſtitia nullatenus ſit dubitandum. Quartò, quod in iſtiuſmodi bellis homo juſtus innocentiſſimè verſetur, ideoque ipſorum geſtores antiqui Patres à Manichæis ſine fundamento damnentur aut arguantur. Quintò, quod Dominus Deus ſceleratis gentibus mandarit inferri bellum ad earum ſuperbiam terrendam, obterendam, aut ſubjugandam. Hæc eſt palmaris iſtorum bellorum utilitas. Sextò, quod etiam bella iſta, quæ per injuſtitiam, aut certè humanam cupiditatem pravi homines gerunt, non careant ſuo fructu. Hominibus juſtis non ſolummodò non nocent, ſed inſuper proſunt. Nempè ad exercendam patientiam, humiliandam animam, & ferendam paternam diſciplinam. Proindè bella iſtiuſmodi ſunt paterna Domini Dei diſciplina, ideoque numquam videntur permitti niſi ob grandia multorum peccata. Omne regnum, omnis provincia, omnis civitas ſunt mixta ex juſtis ac injuſtis habitatoribus: hinc idem bellum alios probat, purgat, ac perficit, alios damnat, facit ſordidiores, ac evertit. In varios operatur varia, uti fornax in paleam & aurum. Et nemini nocet ultra ſuum meritum. Etenim ſub juſto Deo nemo poteſt eſſe miſer, niſi mereatur. Et nemo eſt ultra meritum. Licet injuſti bellotum geſtores agant injuſtè omnia, in nullum tamen permittuntur attentare plura, quàm juxta illius merita. Adeò accurata eſt divinæ Providentiæ juſtitia. Nemo habet etiam malè faciendi poteſtatem, niſi à bono Deo. Licèt non omnis voluntas, ab ipſo tamen eſt omnis poteſtas. Et hanc non dat extra limites noſtrorum meritorum. Quam certiſſimam ac maniſeſtiſſimam Sancti Auguſtini doctrinam quiſquis intelligit, habet in ſuis calamitatibus multam conſolationem.

Septimò diſcimus, quòd homo juſtus militare poſſit non tantùm ſub juſto Rege, ſed inſuper ſub injuſto, imò & ſub ſacrilego. Verùm ut hoc liceat, opus eſt duabus conditionibus. Prima eſt, ut ſit certus de juſtitia belli, vel certè de injuſtitia non ſit certus. Hoc eſt, dummodò juſtitia ſit illi probabilis. Quia nempè rem probabilem imperanti Principi, aut cuivis Superiori, eſt promptè obediendum. Aurea ſunt ſancti Bernardi verba in libro de Præcepto ac diſpenſatione: *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod tamen non ſit certum diſplicere Deo,* Cap. 12. *haud ſecùs omninò accipiendum eſt, quàm ſi præcipiat Deus.* Quod ipſum ſanctus Bernardus firmat, ac latiùs exponit in litteris ad Adam Monachum. Ep. 7. Conſonat in commentario ad octavum caput primi libri Regum magnus Gregorius: *Vera obedientia nec Præpoſitorum intentionem diſcutit, nec præcepta diſcernit, quia qui omne vitæ ſuæ judicium Majori ſubdidit, in hoc ſolo* Lib. 2. cap. 39. *gaudet, ſi quod ſibi præcipitur, operetur. Neſcit enim judicare, quiſquis perfectè didicerit obedire. Quia hoc tantùm bonum putat, ſi præceptis obediat.* Eſt doctrina omnium Patrum. Regum ac omnium Præpoſitorum conſilia ſunt ſecretiſſima myſteria, quæ ſubditi penetrare non valent, nec poſſint curioſè rimari: hinc quidquid juſſerint, niſi manifeſta ſit rei juſſæ iniquitas, eſt promptè admittendum ac exequendum. Sanctus Auguſtinus adjungit magnam regulam: *Ita ut fortaſsè Regem faciat iniquitas imperandi nocentem, innocentem autem militem oſtendat ordo ſerviendi.* Ad bellum juſtè indicendum nullatenùs ſufficit probabilis juſtitia: eſſe debet certiſſima. Etenim Chriſtianus populus ſine firmiſſimis fundamentis non poſſit projici in miſerandas animæ & corporis calamitates. Quare Rex, dum ex probabili dumtaxat juſtitia bellum indicit, peccat graviſſimè, & tamen miles obligatur obedire. Duo idem opus faciunt, & unicus eſt nocens. Altera tali militi neceſſaria conditio eſt, *ut paci & ſaluti communi ſerviat, ſervetque ordinem civicæ pacis.*

Maturè notanda ſunt ſancti Auguſtini verba: *Cum ergò vir juſtus, ſi fortè ſub Rege ſacrilego militet, rectè poſſit illo jubente bellare.* Aliud eſt militare, aliud bellare, ſeu præliari. Auguſtinus agit de illo, qui jam adſcriptus eſt in militiam, & obſtrictus Sacramento. Proindè alia eſt ratio illius, qui ſe vult dare in militiam. Hic cogi non poteſt, ſed ſpontaneè eligit, ideoque uti Rex ex probabili dumtaxat cauſa non poteſt bellum indicere, ita neque hic Sacramentum adſumere. Erit Sacramentum manifeſtè herodianum. Probabili ſententiæ nullus hic eſt locus. Etenim bellorum in humanum genus vulnera ſunt tanta, ut infligi nequeant, niſi ex manifeſta juſtitia, imò ex manifeſta neceſſitate. Bellum indicere aut militiam aſſumere, non eſt inchoare litem, nec procedere venatum. Inconcuſſa eſt juris regula: *Actore non probante abſolvitur reus.* Locum habet præſertim in capitalibus judiciis. Hinc nequaquam ex probabili, ſed ex ſola certa ac plenè probata ſcientia poteſt quis damnari ad mortem. At verò bellum indicere, aut militiam aſſumere eſt ſemet ipſum ad capitales, & qui quidem plurimorum hominum ac alias terribiles executiones obſtringere: quare fieri non poſſit, niſi ex firmis ac manifeſtis fundamentis. Porrò quinam ſint jam obſtricti, & quibus modis quis aſtringatur militari Sacramento, ſuo loco exponetur. Attamen & hi, dum ad expeditionem evocantur, evocationis cauſam obligantur diſcutere. Etenim hic locum habet Apoſtolicus Canon: *Omnia probate, quod bonum eſt tenete.* Et Evangelica Lex: *Eſtote*

pru-

prudentes ſicut ſerpentes. Et ſi ad injuſtitiæ fundum penetraverint, obligantur projicere arma, & occidi potiùs quàm præliari. Dum cauſa dubia eſt ac probabilis, poſſint deponere dubia, ac obedire.

Quin imo ut milites Principis ſui cauſam cenſeant juſtam, aut certè probabilem, deponantque omnem ceſpitationem, non ſufficit ſola belli indictio, nec ſola Principis auctoritas, ſed ipſe debet armorum ſuorum juſtitiam edicere, prædicare, pro viribus demonſtrare. Ita Mediolanum expugnaturus Imperator Fredericus I. eſt ad ſuum Exercitum hæc ſolemniter concionatus: *Nemo nos pro libitu noſtro bella gere re putaverit, quorum & eventus varius eſt, & quæ comitum ſuorum videlicet fame, ſiti, vigiliis, denique diverſis mortibus horrenda & formidoloſa non ignoramus. Non ad prælium nos accendit libido dominandi, ſed feritas rebellandi. Mediolanum eſt, quod patriis vos laribus excivit, quod charis liberorum & conjugum vos amplexibus abſtraxit, quod omnes hos labores ſua irreverentia ac temeritate capitibus veſtris induxit. Juſtam vobis belli cauſam fecerunt, qui legitimo imperio rebelles inveniuntur. Suſcipietis itaque bella ipſa non cupiditate vel crudelitate, ſed pacis ſtudio, ut malorum audacia coerceatur, & boni diſciplinæ ſuæ debitum fructum inveniant. Miniſtri ergò juſtitiæ ſuffragium veſtrum juſtè poſtulamus, ut temeritas adverſariorum careat effectu, & Imperii ſtatus ad noſtra deductus tempora noſtro miniſterio debitum ſortiatur honorem*. Ita
Lib. I. cap. 27. habes apud Radevicum Presbyterum Friſingenſis Eccleſiæ. Cauſam ſuam ita declaranti ac adſeveranti Principi oportet credi à ſubditis, & obediri. Aliter indicta bella ſunt obnoxia juſtis ſuſpicionibus, ac ſancti Auguſtini aſſertio forſan in ipſis non habet locum. Videtur mihi non habere.

De Chriſtiani militis intentione jam nobis dixit idem Auguſtinus: *Ut paci & ſaluti communi*
Ep. 70. *ſerviat, ſervetque ordinem civicæ pacis*. Et in litteris ad Comitem Bonifacium ſcribit: *Chriſtianus miles ea ſola intentione debet agere, ut defenſæ ab infeſtationibus Barbarorum Eccleſiæ quietam & tranquillam vitam agant. Et in hoc mundo nihil quærere, niſi ea quæ neceſſaria ſunt huic vitæ ſuſtentandæ*. Et infrà: *Deum diligas, non diligas mundum, in ipſis bellis fidem teneas, pacem quæras, ex mundi bonis facias bona opera, & propter mundi bona non facias opera mala*. Et in alia ad
Ep. 205. eumdem Comitem epiſtola: *Hoc primùm cogita, quando armaris ad pugnam, quia virtus tua etiam corporalis donum Dei eſt. Sic enim cogitabis de dono Dei non facere contra Deum. Pacem habere debet voluntas, bellum neceſſitas: ut liberet Deus à neceſſitate, & conſervet in pace. Non enim pax quæritur, ut bellum excitetur, ſed bellum geritur, ut pax acquiratur. Eſto ergò etiam bellando pacificus, ut eos quos expugnas, ad pacis utilitatem vincendo perducas. Itaque hoſtem pugnantem neceſ-*
Ep. 263. *ſitas perimat, non voluntas*. Et in litteris ad Comitem Darium: *Magni quidem ſunt, & habent gloriam ſuam, non ſolùm fortiſſimi, ſed etiam, quod verioris laudis genus eſt, fideliſſimi bellatores, quorum laboribus atque periculis, Dei protegentis atque opitulantis auxilio, hoſtis indomitus vincitur, & quies Reipublicæ, pacatiſque Provinciis comparatur. Nam & hi qui pugnant, ſi boni ſunt, procul dubio pacem, ſed tamen per ſanguinem quærunt*. Et in populari de Diverſis ſermone: *Volumus &* Serm.
milites audire Evangelium. Venientes autem ad 111. cap.
Baptiſmum Joannis dixerunt: & nos quid facie- 16.
mus? Ait illis Joannes: neminem concuſſeritis, nulli calumniam feceritis, ſufficiat vobis ſtipendium veſtrum. Proinde miles, dum militare Sacramentum accipit, habere debet firmam voluntatem, qua nihil quærat quàm cooperari ad impetrandam ac procurandam Reipublicæ pacem, neminem concutere aut calumniari, nihil quærere niſi neceſſaria alimenta, eſſe contentus ſuis ſtipendiis. Credere debet etiam bellicam fortitudinem eſſe Dei donum, ideoque ſe in juſto precio protegendum à Domino Deo, & roborandum. Omnia noſtra opera, ut plenè recta ſint, ex Fide, Spe, & Charitate debent procedere: nec enim fructus eſt bonus, qui de iſta radice non ſurgit. Proindè iſta Regula locum præſertim habet in ſummi momenti negotio, à quo pendet ſalus animæ tuæ, tuique corporis, item ſalus & quies tot tuorum proximorum. Quæ omnia longè maximè obtinent in ipſis Regibus. Hinc rebelles Mediolanenſes expugnaturus Imperator Fredericus, eſt concionatus ad exercitum: *Suſcipietis itaque bella ipſa non cupiditate aut crudelitate, ſed pacis ſtudio, ut malorum audacia coerceatur, & boni diſciplinæ ſuæ debitum fructum inveniant*. Ita habes apud lauda- Lib. I.
tum Radevicum. cap. 26.

Apud ſanctum Auguſtinum in decimi Tomi Appendice extat Sermo, hæc ſcribens: *Nonnul-*
li qui militiæ cingulo detinentur, cùm peccant gra- Serm. 3.
viter, hac ſolent à peccatis ſuis prima ſe voce excuſare, quod militent.. Et ne benè aliquando faciant, occupatos ſe malis actibus conqueruntur. Perindè quaſi militia, non hominum voluntas in culpa ſit, ita quod ipſi gerunt, officiis ſuis adſcribunt. Non enim militare delictum eſt, ſed propter prædam militare, peccatum eſt. Proptereà enim providentia quadam ſunt militantibus conſtituta ſtipendia, ne dum ſumptus quæritur, præda graſſetur. Lucidè docet aſſumptam ex prædarum amore militiam eſſe grave peccatum. In litteris ad Alphium Monachum ſcribit etiam ſanctus Iſidorus Pelu-
ſiotes: *Bella ferè ob alienas conflantur poſſeſſiones*. Lib 5.
Et omnes bella gerentes non ſunt accuſandi. At qui Ep. 386.
vel injuriæ vel rapiendi cauſa ſuſcipiuntur, ſunt pernicioſi velut dæmones habendi. Et in litteris ad Iſaiam militem: *Eum qui pugnis gaudet, & tumultibus delectatur, atque id ſtudet ut omnibus ſit odio, quonam ipſum nomine aptiùs, & commodiùs quiſquam appellet, quàm ſi illum nequam ac improbum dæmonem vocet, ut qui voluntate ac animi inſtituto naturam mutaverit? Quoniam igitur Chriſtus, & hic ante tempus dæmones torquet, & in altero ævo ſempiternum ipſis ignem una cum ipſorum patre promiſit, aut tumultuariam vitam conſectari deſine, aut iſtud ſcito, te & hic flagris obnoxium eſſe, & illic vindictam minimè à te vitandam*. Luclidiſſimè docet omnes iſtos, qui non ex procurandæ publicæ pacis ac reparandæ juſtitiæ caſta charitate, ſed ex rapiendi, ſe de quovis vindicandi, aut tumultuoſam ſeu libertinam vitam ducen-

ducendi cupiditate prælia aut militiam ſuſcipiunt, eſſe torquendos cum dæmonibus, imò ipſis eſſe nequiores. Iſtiuſmodi hominum congeries non eſt Chriſtianus exercitus, ſed legio dæmoniorum. Quod ipſum notent Reges, ac ipſorum Conſiliarii. Reges qui non ad reparandam juſtitiam, ſed ad captandam victoriæ & triumphi gloriam, ad dilatandum Imperium, ad diminuendas adverſarii vires, aut ad ſimiles cauſas in bella proſiliunt, verſantur in formidoloſis militaris profeſſionis periculis. Scio caſtam tuendæ juſtitię intentionem eſſe tantæ hominum turmæ difficilem. Ex variis principiis. Hinc ſuprà dixi militiam eſſe periculoſam profeſſionem.

Quam meam aſſertionem amplè confirmat in litteris ad Quintinianum ſanctus Iſidorus Peluſiotes: *Durus me rumor perturbavit, infauſta quædam ac deteſtanda annuntians. Ajunt nonnulli*
Lib. I. Ep. 390. *ita te inſanire, ac mentis errore adfici, ut puerum illum, quem Deus omnis eruditionis capacem fecit, ad arma, & vilem ac deſpuendam, mortiſque ludum exiſtentem, militiam ducere velis. Quamobrem, niſi bonæ mentis jacturam prorsùs jeceris, abſiſte ab hoc præpoſtero conſilio. Ne lucernam, quæ egregiè accendi ſtudet, extinguas, ſed eum, qui ratione utitur, litterarum ſtudiis aſſiduam operam dare permitte. Illam autem dignitatem, imò pœnam & cruciatum, aliis quibuſdam circulatoribus, quibus communis vecordia & litterarum inſcitia connexa eſt, concilia.* Affirmat plura. Primò, quòd militia ſit vilis ac deſpuenda profeſſio. Secundò quod ſit mortis ludus. Nec de caligata aut gregaria militia loquitur, ſed etiam de nobili ac Prætoriana. Hinc tertiò affirmat ipſam non eſſe dignitatem, ſed pœnam & cruciatum. Quartò, quod illa non nobilibus, aut aliis bonæ indolis ac talenti juvenibus concilianda ſit, ſed circulatoribus, quibus ineſt vecordia, ac inſcitia litterarum. Cenſet ad bellum non ducendos, niſi tales, quales in tertia oratione deſcribit magnus Baſilius: *Alius quidem eo peccavit, quod à puero perperàm educatus ſit, & ab injuſtis parentibus in lucem editus, ac enutritus in pravis tum verbis, tum factis. Alius verò, quamvis multa illi ſuppeterent, quæ ipſum ad virtutem excitarent, nempè educatio honeſta ac liberalis, exhortatio parentum, perfectio ac præſtantia quædam naturæ, auſcultatio divinorum ſermonum, victus moderatus, & alia quibus animus ad virtutem inſtitui ac informari ſolet, tamen & ipſe peccato ac ſcelere ſe obſtrinxit.* Ex his principiis ſanctus Iſidorus nobilem virum dehortatur, ne filium ſuum, bono talento ornatum ac litterarum ſtudio deditum adoleſcentem, permittat inſcribi militiæ. Nec eſt ſimplex dehortatio. Affirmat delatum ſibi nuntium eſſe infauſtum ac deteſtandum. Quintinianum inſanire, ac mentis errore affici. Feciſſe jacturam bonæ mentis. Quæ omnia Chriſtiani, nobiles præſertim, benè advertant, ac imprimant memoriæ.

Hinc ad Comitem Bonifacium verè ſcripſit S. Auguſtinus: *Quis non videat, quòd multi homi-*
Ep. 70. *nes tibi cohæreant ad tuendam tuam potentiam vel ſalutem, qui etiamſi omnes tibi fideles ſint, nec ab aliquo eorum ullæ timeantur inſidiæ, nempè tamen ad ea bona, quæ ipſi non ſecundùm Deum, ſed ſecundùm ſæculum diligunt, per te cupiunt pervenire, ac per hoc qui refrœnare & compeſcere debuiſti cupiditates tuas, explere cogeris alienas. Quod ut fiat, neceſsè eſt multa, quæ Deo diſplicent, fiant: nec tamen explentur cupiditates. Nam faciliùs reſecantur in eis, qui Deum diligunt, quàm in eis, qui mundum diligunt, aliquando ſatientur. Quando ergò poteris tot hominum armatorum, quorum fovenda eſt cupiditas, timetur atrocitas: quando, inquam, eorum poteris concupiſcentiam, qui diligunt mundum, non dico ſatiare, quod fieri nullo modo poteſt, ſed aliqua ex parte paſcere, ne univerſa plus pereant, niſi tu facias quæ Deus prohibet, & facientibus comminatur? Propter quod vides tam multa contrita, ut jam vile aliquid, quod rapiatur, vix inveniatur.* Tot turbidorum & animalium hominum turmas regere & continere eſt magnum reverà opus. Ut rectè & Chriſtianè fiat, eſt ſingulariſſima gratia Spiritus ſancti. Hinc neceſsè eſt, ut ipſorum Magiſtri ſint magni Chriſtianæ juſtitiæ Gigantes, qualem idem Auguſtinus mandat eſſe eundem Comitem Bonifacium: *Ornet mores tuos pudicitia conjugalis, ornet ſobrietas & frugalitas. Valdè enim turpe eſt,* Ep. 205.
ut quem non vincit homo, vincat libido: & obruatur vino, qui non vincitur ferro. Divitiæ ſæculares, ſi deſint, per mala opera non quærantur in mundo; ſi autem adſint, per bona opera ſerventur in cœlo. Animum virilem & Chriſtianum non debent, ſi accedunt, attollere; nec debent frangere, ſi recedunt. Illud potiùs cogitemus quod Dominus ait: ubi eſt theſaurus tuus, ibi & cor tuum erit. Militum magiſtri ſunt non ſolius exercitus, ſed & totius Reipublicæ, imò & Eccleſiæ oſſa, firmamenta, antemuralia: hinc non ſolummodo in corporali robore ac humana prudentia, ſed inſuper in omni Chriſtiana juſtitia debent eſſe valida & firma.

Propter hæc & ſimilia ſuos olim, martyrium diſſuadentes, amicos interrogavit ſanctus Gordius, militum Centurio: *Nam militans ordo deſperatam habet ſalutem? Nulluſque Centurio pius? Et reſpondit: recordor primi Centurionis, qui Cruci Salvatoris aſſiſtens, ejus Divinitatem per prodigia facta cognoſcens, non eſt veritus, adhuc Judæis in cæde furentibus, nomen ejus palam fateri. Quod enim animo ſenſit, id ore ſubitò manifeſtavit:* Verè Dei Filius erat iſte*: Alius item Centurio Chriſtum adhuc in carne exiſtentem eſſe Deum, & Regem virtutum agnovit, qui poſſet ſolo verbo opem ſuam per Miniſtros ſpiritus egentibus adferre: Cujus & fidem Dominus Iſraeli univerſo prætulit. Cornelius item Centurio Angelum Domini videre, & per Petrum ſalvus fieri meruit, cujus Dominus preces ſimul ac eleemoſynas reſpexit. Horum igitur Centurionum diſcipulus ac imitator eſſe cupio.* Habes hæc apud Magnum Baſilium in encomio laudati Martyris. Et iſtiuſmodi non dumtaxat Centuriones aut Tribunos, ſed & gregarios milites Eccleſia ſemper habuit plurimos. Quare militum profeſſio, licèt periculoſa, ſi tamen rectè expleatur, ſancta eſt, ac Eccleſiæ per-neceſſaria.

CA-

CAPUT VII.

Rectæ intentionis in milite qualitas ac neceſſitas demonſtrantur ex antiqua forma creandi militis.

SOlemnis ac pompoſa militis creatio eſt res antiquiſſima. Etenim in libro de Germanorum moribus ſcribit Cornelius Tacitus: *Arma ſumere non ante cuiquam moris, quàm civitas ſuffecturum probaverit. Tum in ipſo Concilio vel Principum aliquis, vel pater, vel propinquus ſcuto frameaque juvenem ornat. Hæc apud illos toga, hic primus juventæ honos. Ante hoc domus pars videtur, non Reipublicæ. Inſignis nobilitas, aut magna Patrum merita Principis dignationem etiam adoleſcentulis adſignant.* Ut nempè non in juventute, ſed in prima ſtatim adoleſcentia creentur milites. Qui mos viguit etiam apud Romanos. Etenim de Imperatoris Conſtantii in ſe actis ſcribit ad Senatum ac populum Athenienſem Imperator ac Apoſtata Julianus: *Cùm adversùs Sylvanum bellum fuiſſet, ingreſſus mihi in aulam permittitur, & Theſſalica cum neceſſitate perſuaſio, quam vocant, inducitur. Nam cum ego aulicam illam conſuetudinem conſtanter repudiarem, iſti quaſi in tonſoris officina coeuntes barbam mihi tundent, & injecto amiculo in militem me valdè, ut putabant tunc, ridiculum ſubornant. Nullus enim iſtorum ſceleratorum cultus mihi congruebat.* Et ad neſcio quem Leontium ſcribit: *Te ſemper virum intellexi, ac in agendo pedibus & manibus ita contendere, ut te ipſum ſuperare videaris. Quare armorum uſum tibi permittimus, armaque univerſa mittimus, quibus adhuc pedites utuntur, teque Domeſticorum numero adſcribimus, qui ex jis delecti ſunt, qui arma geſtant, ac bellis interſunt.* Ipſum creat militem. Et quidem per codicillum. Creationis morem nec Conſtantius induxit, nec Magnus Conſtantinus. Haud dubiè ipſum accepere à ſuis Anteceſſoribus.

Cap. 13.

Eadem forma manavit ad omnia Chriſtiana Regna, probata per Eccleſiam, ornata ſanctiſſimis ritibus, ac erecta in Sacramentalem ceremoniam. Etenim in antiquo Romanæ Eccleſiæ Ordine extat hic titulus: *Ordo ad armandum Eccleſiæ defenſorem, vel alium militem.* Habes iſtic ſolemnem benedictionem vexilli, ſcuti, gladii, aliorumque armorum. Et in hodierno Romanæ Eccleſiæ Pontificali libro habemus hoſce titulos: *De benedictione novi militis. De creatione militis regularis. De benedictione & impoſitione Crucis proficiſcentibus in ſubſidium & defenſionem fidei Chriſtianæ, ſeu recuperationem Terræ ſanctæ. De benedictione armorum. De benedictione enſis. De benedictione & traditione vexilli bellici.* Hæc omnia Romanus Ordo olim conjunxit, ex ipſo formatus Pontificalis liber diſtinxit in varia capita, & actus. Nec ſolum ſacrum aut regularem benedixit militem, ſed & laicum. Romanus Ordo ſacros aut regulares, utpotè tunc necdum natos, milites penitùs ignoravit. Eadem pietas viguit ſemper apud Græcos. Ipſorum namque Euchologium habet hoſce titulos: *Oratio ad compingendam navem. Officium in Barbarorum adventum, ac Gentilium incurſum. Canon ſupplex ad ſanctiſſimam Deiparam in rumore belli. Oratio in Imperatorem, ac ejus excercitum. Oratio in celocem pro claſſe ad aliquam Urbem miſſa. Oratio in promotione Procerum, vel etiam Patriciorum. Oratio in eum qui miniſterium, ſive officium aliquod eſt ſubiturus.* Eſt antiquiſſima apud ipſos pietas. Etenim de Perſis Meſopotamiæ Theodoſiopolim obſidentibus, & quodam inter ipſos Rege Divinam Majeſtatem blaſphemante, ſcribit in Eccleſiaſtica hiſtoria Theodoretus: *Rabiem hanc non ferens divinus ille vir,* Eunomius præfatæ civitatis Epiſcopus, *baliſtam, cui nomen à Thoma Apoſtolo erat, in muri pinna ſtatui juſſit, lapidemque ingentem imponi, atque in ejus, quem blaſphemarat, nomine emitti juſſit. Qui rectà in illum impium Regem eſt directus.* Ex tunc Græci non ſolos milites, aut ipſorum arma benedicebant, ſed & ipſas baliſtas, aliaque bellica tormenta. Pietas haud dubiè cœpit cum Magni Conſtantini Imperio.

Lib. 5. cap. 36.

Latina Eccleſia non ſtatim donavit dignitatem ac benedictionem militis, ſed per gradus. Primò creavit Armigeros, deindè ex armigero militem. Armigerorum apud antiquos Scriptores eſt frequens mentio. Magnum Belgii Chronicon ſcribit de bellantibus inter ſe Hollandis ac Friſionibus: *Per recentes armigeros crudele bellum inhorruit.* Fol.252. Et infrà de Brabantia agens diſtinguit: *Nobiles, Milites, Scabinos, Armigeros.* Fol.360. Et de Adriano Hollandiæ Baſtardo ſcribit: *Cum multo ſatellitio Armigerorum in præſidio viriliter permanſit.* Fol.363. Et de Frederico I. ſcribit in Sclavorum Chronico Arnoldus Abbas Lubecenſis: *Ex abundanti lætitia, quam Dominus Imperator ſuper tanta exercitus conceperat multitudine, militiæ ludum gaudens in propria perſona ordinavit, & ſexaginta juvenes nobiles, qui Armigeri nuncupantur, ad militarem habitum & cultum militiæ tranſtulit.* Lib. 3. cap. 27. Et de Boleſlao Bohemorum Duce, ac ſancto Henrico Imperatore ſcribit in ſexto ſui Chronici libro Ditmarus Epiſcopus Merſeburgenſis: *In Pentecoſtes vigilia Boleſlaus cum ſecuritate obſidum apud ſe relictorum venit Merſeburgum, & optimè ſuſcipitur. In die ſancto manibus applicatis miles efficitur: & poſt Sacramenta Regi ad Eccleſiam ornato incedenti Armiger habetur.* Fol.81. Licet eſſet evectus in militem, non eſt dedignatus Imperatori exhibere Armigeri officium. De præfato Imperatore Frederico ſcribit Godefridus, Coloniæ apud ſanctum Pantaleonem Monachus: *Filius Imperatoris Henricus, adbuc quingennis, unctus eſt in Regem à Philippo Colonienſi Archi-Epiſcopo, die Aſſumptionis Beatæ Mariæ.* An.1169. Et infrà: *Imperator Curiam adeò celebrem, & omni Romano orbi famoſam in civitate Moguntinenſi habuit, ut nulla comparatione Anteceſſorum ejus Curiæ huic comparari poſſint. Non ſolùm enim ex Romano Imperio, verùm & ex multis aliis regnis Honorati illic adunati fuerant, liberaliſſimè eis Imperatore per triduum copiam impartiente; Cauſa tantæ frequentiæ fuit, quod filius Imperatoris Rex Henricus Enſe militiæ accingendus erat.* Nempè per ſaltum erat promotus in Regem, priuſquam in militem: hinc intermiſſa ante Imperialem promotionem debuerunt ſuppleri. Ex eodem

eodem principio idem Gofridus infrà ſcribit . *Comes Provinciæ quinquagenarius ideò tunc primùm*
An. 1235 *ab Imperatore ad gradum militiæ eſt provectus , quod Comites ſuæ parentelæ ſe credunt non diu poſſe vivere , poſtquam gradum militiæ ſunt adepti .* Et ad Joannem Archi-Diaconum ſcribit Petrus
Ep. 94. Bleſenſis : *Milites olim ſe juramenti vinculo obligabant , quòd ſtarent pro Reipublicæ ſtatu , quòd in acie non fugerent , quòd vitæ propriæ utilitatem publicam præhaberent . Sed & hodie Tyrones enſes ſuos recipiunt de Altari , ut profiteantur ſe filios Eccleſiæ , atque ad honorem Sacerdotii , ad tuitionem pauperum , ad vindictam malefactorum , & ad patriæ liberationem gladium accepiſſe .* Per Tyrones omninò intelligit Armigeros . Armiger ac miles ſunt ſubordinati gradus : prior eſt diſpoſitio ac via ad poſteriorem .

Uterque olim dari conſuevit per multam ſolemnitatem . Conſuetas in militis creatione ſolemnitates laudant quædam jam adducta teſtimonia . Eadem de re ſcribit Ludovici Imperatoris Pii Annaliſta ac Aſtrologus : *In hoc conventu Imperator filium Carolum armis virilibus , id eſt , enſe accinxit , corona Regali caput inſignivit , partemque regni attribuit .* Et præfatus Abbas Arnol-
Lib. 3. cap. 9. dus : *Fredericus Imperator indixit Curiam famoſiſſimam , & celeberrimam apud Moguntiam , quæ celebrata eſt in Pentecoſte , anno Incarnati Verbi milleſimo centeſimo octogeſimo ſecundo , Imperii autem ſui anno trigeſimo ſexto , ut filium ſuum Henricum Regem declararet militem , & gladio militiæ ſuper femur ejus potentiſſimum accingeret . Venit igitur illuc omnis Dignitas Poteſtatis & Principatus , Sublimitas Archi-Epiſcoporum , & Epiſcoporum , gloria Regum , jucunditas Principum , & multitudo Nobilium , Imperatori certatim placere volentium .* Quod ipſum
An. 1086 jam audivimus à Godefrido Monacho . Et de Guilielmo Anglicani Regni Conqueſtore ſcribit Simeon Monachus Dunelmenſis : *Guilielmus in hebdomada Penteceſtes filium ſuum Henricum apud Weſt-Monaſterium , ubi Curiam ſuam tenuit , armis militaribus honoravit .* Et iterùm : *Guilielmus Rex Ulfium , Haroldi quondam Anglorum Regis filium , & Dunechaldum Regis Scotorum Macholmi*
An. 1087 *filium , à cuſtodia liberatos , & armis militaribus honoratos , abire permiſit .* Carceris tædia per collatam militis dignitatem eſt ſolatus in ipſis , & quaſi abolevit . Et de Ladislao Hungariæ Rege ,
An. 1438 Alberti II. Imperatoris filio , ſcribit Conradi Abbatis Huſpergenſis Supplementum : *Ladiſlaus poſthumus naſcitur , qui mox ut in lucem prodiit , apud Albam Regalem & Baptiſmum Chriſtianæ fidei ſignaculum , & militiæ cingulum , & ſacram Hungariæ coronam eadem die accepit .* Plura ſunt iſtiuſmodi exempla .

Omnem creationis ritum inſigniter exponit
Fol. 244. magnum Belgii Chronicon . Demonſtrat Guilielmum Hollandiæ Comitem fuiſſe electum in Imperatorem , & proſequitur : *Electus vigeſimum agens annum adhuc fuit imberbis , robore decorus , cute candidus , crine nigerrimus , ſtatura procerus , ac in corporis diſpoſitione collaudandus . Sed quoniam idem adoleſcens electionis ſuæ tempore fuit Armiger , cum feſtinatione præparata ſunt omnia , quæcumque fuerunt neceſſaria , ut ſecundùm ritum Chriſticolarum Imperatorum miles fieret , antequam Aquiſgrani diadema Regni ſuſciperet . Verùm quia plerique milites moderni temporis , patrimoniis intendentes , omiſſis ſumptuoſis ſolemnitatibus , ſaltem per impactum colaphum conſequuntur militarem dignitatem , ideoque multi regulam ejuſdem Ordinis ignorantes , debitè militare neſciunt , viſum nobis fuit in præſenti Chronographia paulò fuſiùs annotare , quem in modum hic Wilhelmus ſecundùm Chriſtianam inſtitutionem , miles effectus , & regulam Militaris Ordinis cum ſumma feſtivitate profeſſus ſit , ut ex eo diſcant moderni milites , cujuſmodi jugum in Ordine ſuo ſuſceperint , aut certè quale votum in profeſſione ſuæ regulæ emiſerint . Itaque præparatis in Eccleſia Colonienſi omnibus , poſt Evangelium Solemnis Miſſæ , prædictus Wilhelmus Armiger coram Cardinale Legato productus eſt per Regem Bohemiæ , dicentem in hunc modum : Veſtræ Reverentiæ , Pater Almiflue , præſentamus hunc electum Armigerum , devotiſſimè ſupplicantes , ut Veſtra Paternitas votivam ejus profeſſionem ſuſcipiat , quo militari noſtro Collegio dignè adſcribi poſſit . Dominus autem Cardinalis , in Pontificalibus aſſiſtens ornamentis , eidem Armigero dixit , ſecundùm etimologiam ejuſdem nominis , quod eſt miles , oportet unumquemque militare volentem eſſe magnanimum , ingenuum , largifluum , egregium , & ſtrenuum . Magnanimum quidem in adverſitate , ingenuum in conſanguinitate , largifluum in honeſtate , egregium in curialitate , & ſtrenuum in virili probitate . Sed antequam votum tuæ profeſſionis facias , cum matura deliberatione jugum Regulæ priùs audias . Iſta itaque Regula eſt militaris Ordinis , in primis cum devota recordatione Dominicæ Paſſionis Miſſam quotidie audire . Pro fide Catholica corpus audacter exponere . Sanctam Eccleſiam cum Miniſtris ejus à quibuſcumque graſſatoribus liberare . Viduas , pupillos , & orphanos in eorum neceſſitate protegere . Injuſta bella vitare . Iniqua ſtipendia renuere . Pro liberatione cujuslibet innocentis duellum inire . Tyrocinia non niſi cauſa militaris exercitii frequentare . Romanorum Imperatori , ſeu ejus Patricio reverenter in temporalibus obedire . Rempublicam illibatam in vigore ſuo permittere . Bona feudalia Regni vel Imperii nequaquam alienare . Ac irreprehenſibiliter apud Deum ac homines in hoc mundo vivere . Hæc Statuta militaris Regulæ ſi devotè cuſtodieris , & pro virili diligenter adimpleveris , ſcias temporalem te honorem in terris , & poſt hanc vitam requiem æternam in cœlis mereri . Quibus expletis , Dominus Cardinalis conjunctas manus ejuſdem Tyronis clauſit in Miſſali ſupra lectum Evangelium , ita dicens : Vis ergò militarem Ordinem devotè in Domino ſuſcipere , & regulam tibi verbotenùs explicatam , quantùm potes , perficere ? Cui reſpondit Armiger : volo . Et tum Dominus Cardinalis ſubſequentem profeſſionem Armigero dedit , quam idem Armiger palam omnibus in hunc modum legit : ego Wilhelmus Comes Hollandiæ , Militiæ Princeps , Sacrique Imperii Vaſallus liber , jurando profiteor militaris regulæ obſervantiam , in præſentia Domini mei Petri , ad Velum Aureum Diaconi Cardinalis , & Apoſtolicæ Sedis Legati , per hoc ſacroſanctum Evangelium , quod manu tango . Cui Cardinalis : hæc devota profeſſio peccatorum tuorum ſit vera rèmiſſio . Amen . Iſtis itaque dictis , Rex Bohemiæ ictum impegit in*

collum Tyronis, *ita dicens*: *ad honorem Dei Omnipotentis Te in militem ordino*, *ac in noſtrum Collegium gratanter accipio*. *Sed memento*, *quoniam Salvator mundi coram Anna Pontifice pro Te colaphizatus*, *& illuſus coram Pilato Præſide*, *& flagellis cæſus*, *ac ſpinis coronatus*, *coram Herode Rege veſtitus chlamide*, *& deriſus*, *& coram omni populo nudus*, *& vulneratus in cruce ſuſpenſus eſt*, *cujus opprobria meminiſſe Te ſuadeo*, *cujus crucem acceptare Te conſulo*, *cujus etiam mortem ulciſci Te moneo*. *Quibus ita ſolemniter adimpletis*, *novus Tyro poſt dictam Miſſam cum ſtridentibus buccinis*, *perſtrepentibus tympanis*, *& tinnientibus cymbalis contra filium Regis Bohemiæ tribus vicibus concurrit in haſtiludio*, *& ex inde cum gladiis enitentibus dimicationis tyrocinium fecit*.

Hujus Chronici Auctor fuit apud Noveſium Canonicus Regularis. Ei ſummas debemus gratias, quòd hæc omnia nobis cuſtodierit, & Scripto ad nos tranſmiſerit. Docet varia benè notanda. Primò, quod antiqui Chriſtianorum Armigeri deſcendant ex antiquis Romanorum Tyronibus. Sunt noſtri Tyrones. Secundò docet, quòd quis antequam evehatur in militem, debeat eſſe promotus in Armigerum. Tertiò, quod militis creatio fuerit functio mixta partim ad Sacerdotium ſpectans, partim ad Regnum. Quartò, quod fuerit actus multæ ſolemnitatis. Quintò, quod fuerit evectio in Dignitatem & Statum. Sextò, quòd fuerit profeſſio & votum: & quidem ſolemne: conſuetum acceptari per Eccleſiam. Septimo, quod iſtius voti materia & obligatio fuerint quotidie audire Miſſam, pro fide Catholica corpus audacter exponere, & alia ſuperiùs memorata. Octavò, quòd militis creatio fuerit ſumptuoſa ſolemnitas. Nonò, quod inter ejus ritos fuerit impactus colaphus. Propter adductas per Regem Bohemiæ rationes. Decimò, quod quidam ad evitandos ſumptus impetrarint creari per ſolum colaphum. Undecimò, quod iſta creatio fuerit obnoxia incommodis. Quocirca hæc creandi militis forma eſt penitùs diverſa ab illa, quam habet Romanum Pontificale & antiquus Ordo Romanus. Etenim in hac forma nullum votum emittitur, nulla acceptatur Profeſſio, nullum imponitur onus audiendæ in dies Miſſæ, nullus colaphus impingitur. Quare hic fuit ſingularis & proprius mos inclytæ Nationis Germanicæ: ob eximiam pietatem admodum probandus & laudandus. Iſta profeſſio ſucceſſit antiquo militum Sacramento, de quo Petrus Bleſenſis in litteris ad Joannem
Epiſt. 95. Archidiaconum: *Militaris hodie diſciplina prorſùs evanuit*, *& ſe in quandam delinquendi libertatem & ſcurrilitatis ſpeciem deformavit*. *Olim ſe juramenti vinculo milites obligabant quòd ſtarent pro Reipublicæ ſtatu*, *quod in acie non fugerent*, *& quòd vitæ propriæ utilitatem publicam præhaberent*. *Sed & hodie Tyrones enſes ſuos recipiunt de Altari ut profiteantur ſe filios Eccleſiæ*, *atque ad honorem Sacerdotii*, *ad tuitionem pauperum*, *ad patriæ liberationem gladium accepiſſe*. Loquitur ex Romano Pontificali, atque ita affirmat quod etiam per iſtud fieri conſueta Militis creatio non ſit vacua omnis profeſſionis.

Romanum Pontificale Epiſcopo poſt impreſſum Chriſtianæ Confirmationis Sacramentum hæc mandat: *Deinde leviter eum in maxilla cædit*, *dicens*, *pax tecum*. Hodierni Calviniſtæ ritum exſibilant, & ipſorum quidam nuperrimè ſcripſit: *Ridiculum eſſet*, *niſi quod in re ſeria ludere nefas*, *quod de alapa*, *qua manu leviter in maxilla ab Epiſcopo cæditur Confirmatus*, *nugatur Catechiſmus Romanus*: *ut meminerit ſe tamquam fortem Athletam paratum eſſe oportere ad omnia adverſa invicto animo pro Chriſti nomine ferenda*. *Quaſi verò ludrica illa actio*, *ſi quidquam ſignificaret*, *non aptior eſſet ad contrarium repræſentandum*, *niſi velint Epiſcopum ſuum tum perſonam induere Caiphæ*, *& aliorum Chriſti perſecutorum*, *qui propter Chriſti nomen injurias Chriſtianis inferunt*. *Quod à veritate non eſſet prorſùs alienum*. Reſpondeo, Fideles per ſacroſanctum Chriſtianæ Confirmationis Signaculum creari Chriſti milites, ideoque Latinam Eccleſiam uti iſtis ritibus, quibus in creandis mundi militibus uſum olim fuit Romanum Imperium. Et inter hos fuit inflicta alapa. Non per tortorem aut vilem hominem, ſed per ipſum Imperatorem, aut alium Regem, Creatorem novi militis. Uti igitur hic non repræſentavit Caipham, Neronem aut Decium, ita nec noſtri Epiſcopi. Ritus fundamentis nititur, ideoque improbari non poſſit niſi per cæcos Calviniſtas. Et ſanè impacti colaphi injuria eſt Chriſtiano congruentiſſima. Etenim illi ſervanda eſt Apoſtolica Regula: *Libenter ſuffertis inſipientes*, *cùm ſitis ipſi ſapientes*. *Suſtinetis enim ſi quis accipit*, *ſi quis devorat*, *ſi quis in ſervitutem redigit*, *ſi quis in faciem vos cædit*. Porrò militis profeſſio ſpondebat etiam *pro liberatione cujuslibet innocentis duellum inire*. Hoc eſt, ex Judicis mandato Campionem agere, & innocentem Divino judicio defendere. Horum duellorum modus eſt dignus ſciri à Chriſtianis militibus. Abſit tamen ut ullatenus faveat hodiernis Duelliſtis. Suo loco exponetur.

Quæſtio prima eſt, ad quem ſpectet creare militem? An ad Regem, An ad Epiſcopum? Reſpondeo creationem iſtam quandoque illi, quandoque huic adſcribi. Etenim de ſancto Lib. 2. cap. 8.
Lantfranco Cantuarienſi Archi-Epiſcopo ſcribit Henricus Cnyghtonus: *Guilielmus Rufus coronatus eſt in Regem ab Archi-Epiſcopo Lantfranco*, *qui eum nutriverat*, *ac militem fecerat*. Conſonat Matthæus Pariſienſis, affirmans Lantfrancum ad Guilielmi evectionem fuiſſe ſtrenuè cooperatum, atque adjungens cauſam: *Eò quod illum nutriverat*, *& militem fecerat*, *patre adhuc vivente*. Quod Adelbertus Bremenſis Archi-Epiſcopus Imperatorem Henricum IV. inter Miſſarum ſolemnia apud Wormatiam creaverit militem & armorum licentia donarit, teſtatur Lambertus Schafnaburgenſis. Iſtud ipſum aliis feciſſe Henricum Baſileenſem Epiſcopum referunt Annales Prædicatorum Colmarienſes. Nempè hæc creatio erat actus mixti fori, debebat ab utraque Poteſtate fieri: ideò huic aliquando adſcribitur, aliquando iſti. Hinc Ordo Romanus ſic format ſuum titulum: *Ordo ad armandum Eccleſiæ defenſorem*, *vel alium militem*. Et Romanum Pontificale habet: *De Benedictione novi Militis*. Nempè Epiſcopi milites non creant, ſed

An. 1087 An. 1065 An. 1298

ſed creatos dumtaxat benedicunt, ac benedictos induunt armis. Ex his intelliges Bertholdum Conſtantienſis Eccleſiæ Presbyterum, qui à ſancti Gregorii VII. per Germaniam Legato, dum Henricus IV. degradatus, & Hermannus Imperator erat defunctus, affirmat fuiſſe creatos milites. Nempè vacantis Imperii Papa eſt Adminiſtrator & Vicarius, ideoque tunc ſolus, etiam per Legatum poteſt creare milites. Et hæc Poteſtas non ſoli Imperatori quadrat aut Regibus. Etenim de Philippo Alſatio Flandrenſium Comite ſcribit Robertus Abbas Montenſis: *Mat-* An.1173. *thæus Comes Boloniæ frater Philippi Comitis Flandrenſis, ex vulnere mortuus eſt. Undè Comes Flandrenſis dolens accinxit militaribus armis Petrum fratrem ſuum, qui electus erat ad Epiſcopatum Camera-* Fol.252. *tenſem*. De Florentio V. Hollandiæ Comite ſcribit magnum Belgii Chronicon: *Fuit miles ordinatus feria tertia poſt feſtum Epiphaniæ à Duce Brabantiæ*. Et in Diplomate quo Caſtrutium creavit Ducem Lucenſium Imperator Ludovicus IV. ſcribit inter cætera: *Milites quoque in dicto Ducatu & extra conſtituendi, & militari cingulo donandi authoritatem & poteſtatem plenariam indulgemus*. Et antiqua Lantgraviorum Hiſtoria ſcri- Cap. 76. bit ad annum 1290. *Albertus Lantgravius Thuringiæ in feſto Dedicationis Beatæ Mariæ in Monte ſancti Petri Herfordiæ, præſente Rudolpho Rege creavit ſedecim novos milites, ac ſingulis ſingulos gladiis & cingulis deauratis procingente*. Videtur non Albertus, ſed Imperator Rudolphus novos milites accinxiſſe, atque ita præſente Principe plena authoritas non erat penes Lantgravium. Etenim quilibet Comites aut Duces non habent iſtam poteſtatem.

Secunda quæſtio eſt, quale hominum genus poſſit elevari in milites? Ottho Friſingenſis Epiſcopus in ſecundo de Imperatoris Frederici geſtis libro deſcribit Mediolanenſis civitatis mores, & Cap. 13. ponit etiam hunc: *Ut ad comprimendos vicinos materia non careant, inferioris conditionis juvenes vel quoslibet contemptibilium etiam mechanicarum artium opifices, quos cæteræ gentes ab honeſtioribus ſtudiis tanquam peſtem propellunt, ad militiæ cingulum vel Dignitatum gradus aſſumere non dedignantur: ex quo factum eſt, ut cæteris orbis civitatibus, divitiis & potentia præemineant*. Et infrà de quodam Stratore, Terdonenſis Civitatis impugna- Cap. 18. tionem promovente, ſcribit: *Quidam Strator longæ obſidionis tædio affectus, cum cæteris adſiliendi arcem exemplum dare vellet, gladio tantum & clypeo parvaque ſecuri, qua ſellæ ab eis alligatæ portantur, uſus, aggerem aggreditur, viamque ſecuri, quà pedem figeret, faciens, montem aſcendit: non illum crebri lapidum ictus deterrere, non eorum jaculorum aut ſaxorum ab arce, ad modum imbrium, non interpolati jactus revocare poterant. Ad turrim uſque jam ſemi-dirutam proceſſit, ibique viriliter dimicando, militem etiam armatum ad terram ictibus dejecit, atque inter tot periculorum diſcrimina illæſus ad caſtra redire potuit. Quem Rex ad ſe vocatum militari cingulo ob tam præclarum facinus honorandum decrevit. At ille cum ſe plebeum diceret, in eodemque Ordine velle remanere, ſufficere ſibi conditionem ſuam, honeſtè donatum ad propria redire permiſit contubernia*. Proindè militaris dignitas adeò quadrat ſolis nobilibus, ut plebeus miles etiam ab Imperatore delatam non præſumpſit admittere. Hinc intellige magnum Belgii Chronicum dicens in Chriſtiano, qui ſub Philippo Auguſto Francorum ac ſub Richardo I. Anglorum Rege proceſſit in terram Fol.197. Sanctam, exercitu fuiſſe trecenta millia hominum, & triginta millia militum. Per milites intelligit nobiles ac Principes donatos militari dignitate. Ita & Prædicatorum Colmarienſium Annales primo Milites, ſecundo loco ponunt honeſtiores Cives. Hanc dignitatem tanti olim fecit Germanicum Imperium, ut de Græcorum ad Fredericum I. Legatis ſcribat Radevicus Presbyter Friſingenſis: *Legati indulgentiam & gratiam conſecuti Fredericum Sueviæ Ducem, filium* Lib. 1. cap. 6. *Conradi Regis, adhuc adoleſcentulum in præſentia ſua gladio accingi, & militem profiteri poſtulant & impetrant: Amita ſiquidem ſua Iræna, Imperatrix Conſtantinopolitana, id Legatis in mandatis dediſſe traditur*. Nempè hi milites ſunt iſti quos hodie vulgus appellat *Equites auratos*. Ita rectè affirmat Joannes Cuſpinianus. Porrò de ipſorum ætate ſcribit Luitprandus Diaconus Ticinenſis: *Saxonum mos eſt laudandus atque imitandus, qua-* Lib. 2. *tenùs annum poſt unum atque duodecimum nemini militum bello deeſſe contingat*. Proindè dignitatem illi dant etiam pueris, ſed ante expletum dictum ætatis annum non cogunt ad ejus uſum. Aulus Gellius ſcribit quod Romani non-niſi an- Lib. 10. no decimo-ſeptimo admitterent ad militiæ ty- cap. 18. rocinium.

Quæſtio tertia eſt, An etiam Eccleſiaſtica Militis & Armorum benedictio poſſint impendi ſolis Nobilibus? Reſpondeo affirmativè. Hoc evincunt hæc verba de novo milite: *Sicut ipſe de minore gradu ad novum militiæ promovetur honorem*. Et hinc iſta benedictio dari nequit, niſi per Epiſcopum, cui popularium benedictiones non ſolent reſervari. Poſſint pro gregariis etiam militibus ordinari Presbyterales benedictiones. Etenim Catholica Mater Eccleſia, uti quo-ad Sacramenta, ita quo ad Sacramentalia non diſcernit inter perſonas. Omnes æqualiter habet pro filiis. Et optandum eſſet, ut omnes milites iſtis benedictionibus donarentur. Etenim ex ipſis ſuæ profeſſionis legem ac finem addiſcerent: & ad ipſum explendum divinitùs adjuvarentur. Quem finem & qualem intentionem habere debeat Chriſtianus miles, demonſtrat benedictio enſis. *Hunc enſem, Domine Deus, benedicere digneris, quatenus hic famulus tuus eſſe poſſit defenſor Eccleſiarum, viduarum, orphanorum, omniumque Deo ſervientium contra ſævitiam Paganorum atque Hæreticorum*. Et hæc Benedictio militis: *Domine Deus, qui militarem ordinem ad populi protectionem inſtitui voluiſti, huic famulo tuo, qui noviter jugo militiæ colla ſupponit, pietate cæleſti vires & audaciam ad fidei & juſtitiæ defenſionem tribuas; & præſta ei Fidei, Spei & Charitatis augmentum; Et da tui timorem pariter & amorem, humilitatem, perſeverantiam, obedientiam, & patientiam; bona & cuncta in eo rectè diſponas, ut neminem cum gladio iſto vel alio injuſtè lædat, & omnia eo juſta & recta defendat. Et ſicut ipſe de minori gradu ad no-*

ad novum militiæ promovetur honorem, ita veterem hominem deponens cum actibus ſuis, novum induat hominem, ut te timeat, & rectè colat, perfidorum conſortia vitet, & ſuam in proximum charitatem extendat, & ſuum in cunctis juſtè officium exequatur. Et traditio gladii habet: *Accipe gladium iſtum & utaris eo ad defenſionem tuam, ac Sanctæ Dei Eccleſiæ, & ad confuſionem inimicorum Crucis Chriſti, ac Fidei Chriſtianæ, & cum eo neminem injuſtè lædas.* Quæ omnia repetuntur in benedictione aliorum armorum. Altè clamant quòd Chriſtiani militis intentio eſſe debeant Fides, Spes & Charitas ad defendendam juſtitiam, ac neminem injuſtè lædendum.

Iſta benedictio habet & alium effectum, comprehenſum his verbis: *Ut hic famulus tuus viſibiles inimicos conculcet, victoriaque per omnia potitus ſemper maneat illæſus.* Et his verbis: *Omnipotens ſempiterne Deus ſuper hunc famulum tuum, qui hoc eminenti mucrone præcingi deſiderat, gratiam tuæ benedictionis infunde, & eum dexteræ tuæ virtute fretum fac contra omnia adverſantia cæleſtibus armari præſidiis, quo nullis in hoc ſæculo tempeſtatibus bellorum turbetur.* Et his verbis: *Accipe vexillum cæleſti benedictione ſanctificatum, ſitque inimicis Chriſtiani populi terribile, & det tibi Dominus gratiam, ut ad ipſius nomen & honorem cum illo hoſtium cuneos potenter penetres incolumis & ſecurus.* Proindè iſta benedictio militem reddebat fortem, audacem, ſecurum, & quaſi invulnerabilem. Ejuſdem benedictionis cauſa gladius appellatur *eminens*. Quod Sancti Sergii Martyris Reliquiæ
Lib. 7. militem reddant invulnerabile authenticis exem-
cap. 13. plis demonſtrat in Francorum hiſtoria ſanctus Gregorius Epiſcopus Turonenſis. Adjungit quod Gundebaldus Burgundiæ Rex omni modo ſtuduerit ipſarum aliquid acquirere. Inſigne de
An. 1015. ipſis exemplum refert Sigebertus Gemblacenſis: *Godefridus Lotharingiæ Dux Comitatum Montenſem depopulatur, quem Ragnerius Comes cum patruo ſuo Lamberto Lovanienſi inſecutus, apud Florinas pugnam conſeruit, ubi pluſquam quadringenti viri occiſi ſunt, & ipſe Lambertus occubuit. Ubi res mira contigit. Cùm Lambertus ſpem victoriæ jam haberet (habebat namque Phylacterium à collo uſque ad pectus pendens, Sanctorum Reliquiis refertum, quorum patrocinio ſe in periculis tutum fore credebat) inſtante ei termino vitæ, phylacterium illud ei à collo exiliens ſuper tumulum campi exilivit, & mox Comes anteà invictus perimitur.* Baldericus Tornacenſis Epiſcopus in Cameracenſis Eccleſiæ Chronico affirmat fuiſſe Reliquias Sancti Sergii: & exiliiſſe per Divinam vindictam in pœnam heſternæ fornicationis. Diabolica phylacteria horreant Chriſtiani milites, & accipiant iſta Divina: Reliquias alicujus ſancti Martyris, aut certè ſuorum armorum, ſuæque perſonæ Sacerdotalem benedictionem. Et dicant cum ſancto Martino adhuc milite: *Ego ſigno Crucis non clypeo protectus aut galea, hoſtium cuneos penetrabo ſecurus.* Imò & clypeo protectus & galea: Verùm per Eccleſiam ſanctificatis atque munitis. Equites Aurati, id eſt, Nobiles, ac generoſi milites, qui jam dudum creantur per ſolos codicillos, deberent juxta avitam formam creari ab Epiſcopo & Principe: aut certè ab hujus Delegato. Nam & hodie ita creantur Sacri Milites, ac etiam Regulares.

CAPUT VIII.

Quinam Principem, dum ex probabili dumtaxat cauſa indicit bellum, obligantur ſequi?

Antiquis Gallis conſuetum colligendi Militis morem edicit in libris de bello Gallico
Julius Cæſar: *Hoc more Gallorum eſt initium belli,* Lib. 5.
quo lege communi, omnes puberes armati convenire cap. 34.
coguntur. Et qui ex jis noviſſimus venit, in conſpectu multitudinis omnibus cruciatibus affectus necatur. Omnis pubertas etiam invita, compellitur ad bellum. Adverſum morem habuerunt
Germani, de quo idem Julius: *Cum bellum civi-* Lib. 6.
tas aut illatum defendit, aut infert, Magiſtratus cap. 143.
qui eo bello præſint, ut vitæ neciſque habeant poteſtatem, deliguntur. Ubi quis ex Principibus in Concilio ſe dixit Ducem fore: & qui ſequi velint, profiteantur; conſurgunt ji & cauſſam & hominem probant, ſuumque auxilium pollicentur, atque à multitudine collaudantur. Qui ex jis ſecuti non ſunt, in Deſertorum ac Proditorum numero ducuntur, omniumque rerum jis, poſteà fides abrogatur. Eadem de re ſcribit in libello de Germanorum moribus
Cornelius Tacitus: *Germani pedites ex omni ju-* cap. 6.
ventute delectos ante aciem locant. Definitus eſt numerus, Centeni ex ſingulis pagis ſunt. Germani neminem cogebant ad bellum: a quovis pago exigebant centum, eoſque ſpontaneos & delectos. Similem ferè formam ſervant etiamnum hodiè Hungari, de quibus Ottho Epiſcopus Friſingenſis: *Si quando exercitum Rex ducere voluerit, cuncti ſine contradictione quaſi in unum corpus adunantur. Coloni quidem, qui in vicis morantur, novem-decimum vel etiam ſeptem octavum, vel infra, ſi neceſſè fuerit, cum ſupellectili ad bellum neceſſaria inſtruunt, cæteris pro terræ cultura domi relictis. Qui verò de militum Ordine ſunt, nulla occaſione, niſi graviſſima, domi remanere audebunt. At in ipſa Regis acie Hoſpites, quorum ibi magna copia eſt, & qui apud ipſos Principes dicuntur, latus Principis ad muniendum ambiunt. Omnes penè tetri, tetris in armis procedunt, niſi quod jam ab Hoſpitibus, quos jam Solidarios dicimus, educati, vel ab jiſdem etiam geniti, quandam non innatam ſed quaſi extrinſecùs affixam trahentes virtutem, Principes tantum & Hoſpites noſtros in pugnandi peritia, armorumque ſplendore imitentur.* Eorum exercitus conſtat tribus membris: militibus, Ruſticis, & Hoſpitibus Solidariis. Ruſtici mittendos ſuo modo eligunt.

Francorum etiam Reges licet & Gallis dominentur, tamen Germani ſunt origine, ideoque neminem conſueverunt cogere ad bellum: nec unquam habuerunt iſtam poteſtatem. Hinc de Rege Chilperico, qui filiam ſuam Gothorum in Hiſpania Regi deſponderat, ſcribit in Francorum Hiſtoria Sanctus Gregorius Epiſcopus Turonenſis: *Gothorum magna legatio ad Regem Chilpericum accedit. Ipſe verò jam regreſſus Pariſios, familias multas de domibus Fiſcalibus*

auferri

auferri præcepit, & in plauſtris componi. Multos quoque flentes & nolentes abire, in cuſtodiam retrudi juſſit, ut eos facilius cum filia tranſmittere poſſet. Nam ferunt multos ſibi ob hanc amaritudinem vitam laqueo extorſiſſe, dum de parentibus propriis auferri metuebant. Separabatur enim filius à patre, & mater à filia, & cum gravi gemitu & maledictionibus diſcedebant. Tantuſque planctus in urbe Pariſiaca erat, ut planctui compararetur Ægyptio, multi verò majores natu, qui vi compellebantur abire, teſtamenta condiderunt, reſque ſuas Eccleſiis deputantes, atque petentes, ut cum puella in Hiſpanias introiſſet, ſtatim teſtamenta illa, tanquam ſi jam eſſent ſepulti, reſerarentur. Quod ipſum ſcribit Monachus Aimoinus. Propter iſtam & quaſdam alias in populum violentias, ambo Chilpericum appellant ſecundum Herodem ac novum Neronem. Et hinc diſcimus, quod Francorum Reges non dumtaxat homines liberos, ſed nec ſuos Fiſcalinos ſervos poſſint ad honorificum & pacificum regni exitum cogere, longè minùs ad arma & bellum. At verò hodiè omnis ſervitus, etiam apud Francos, eſt dudum exſtincta, ideoque nulla ſupereſt vel umbra iſtius poteſtatis. Etiam Imperaror Henricus III. dum ad ſibi ac Romanæ Eccleſiæ rebelles in Sicilia Nortmannos domandos eguit milite, coactos à Dominis armavit ſervos, ac expeditionem fuiſſe infeliciſſimi ſucceſ-
An.1053 ſus advertit Hermannus Contractus.

Proindè Rex ad arma cogere non poteſt, niſi ſuos milites, Armigeros & Feudales. Militum obligatio eſt manifeſta, lucetque ex ipſorum
An. 635. profeſſione ac benedictione. De Armigeris ſcribit Sigebertus Gemblacenſis: *Rex Henricus Auceps Agrarios Milites recenſens, ut octo eorum in agris, nonus verò in urbe moraretur, ut octo in agris & ſibi & nono laborarent; nonus verò in urbe tertiam partem omnium frugum illorum reſervaret in ædibus à ſe adhoc extructis, ut in bello nihil alicui eorum deeſſet, urbeſque rebus & viris eſſent plenæ.* Et de
An.1160 Henrico ſecundo Anglorum Rege ſcribit Robertus Abbas Montenſis: *Rex Henricus iturus in expeditionem, & conſiderans longitudinem & difficultatem viæ, nolens vexare Agrarios Milites, nec Burgenſium ac Ruſticorum multitudinem, ſumptis ſexaginta ſolidis Andegavenſibus in Nortmandia de feudo uniuſcujuſque loricæ, & de reliquis omnibus, tam in Normandia quàm in Anglia, ſive etiam aliis terris ſuis, ſecundùm hoc quod ei viſum fuit, Capitales Barones ſuos cum paucis ſecum duxit, Solidarios verò milites innumeros.* Diſtinguit Burgenſes, Ruſticos, Agrarios milites, Capitales Barones, & milites Solidarios. Hi ſunt ſtipendia-
cap. 152. rii, qui ſolidos accipiunt in ſtipendia. Etiam
154. antiqua Lantgraviorum hiſtoria diſtinguit Comi-
Fol.409. tes, Barones, Milires, ac Militares. Et magnum Belgii Chronicon ſcribit: *Dux Gueldriæ Adolphus præoccupare anticipavit cum Vaſallis & Armigeris ſuis conſuetis, & quibuſdam Civibus ac*
Fol.408. *Agrariis territorii ſui.* Diſtinguit Agrarios & Armigeros. Rurſum diſtinguit Vaſallos & Armigeros, ac adjungit: *Quidam plebejæ originis Armiger ob animoſitatem & in armis ſtrenuitatem Nobi-*
Fol. 103. *lioribus genere præferebatur.* Et Bruno Merſeburgenſis Eccleſiæ Presbyter in libro de bello Saxonico ſcribit de illuſtri juvene Conrardo, Henrici quarti Imperatoris Palatino: *Rex jubet ut Conrardus ad ſe citiſſimè veniat, & nullum præter Armigerum ſuum, qui ſe comitetur, adſumat.* Proinde vox, *Armiger*, apud Mediorum ſæculorum Scriptores habuit varias ſignificationes. Quandoque armatum militis famulum, quandoque illuſtris militiæ ſeu militaris dignitatis Candidatum, quandoquè ſignificavit militiæ obſtrictum plebejum. Etenim & in noſtro Belgio non ſoli Aurati Equites, ſed etiam plures è plebe ſunt variis titulis obligati ad militiam. Eos appellamus turmas Ordinantiæ, aut Provinciæ vexillum. Et quidam Urbani ſunt, quidam Agrarii. Lib. 3.

Regiorum feudalium ad militiam & arma obligationem frequenter laudant ac ſtabiliunt Fran- cap. 27.
corum Regum Capitularia: *De Armentatura in exercitu ſic ſervetur. Omnis homo de duodecim manſis Bruniam habeat. Qui verò bruniam habens eam non ſecum tulerit, omne beneficium cum brunia pariter perdat.* Brunia laurica, manſus ſeu manſum ſignificat terram duodecim jugerum. Hinc Longobardorum lex habet: *Manſus*, ſeu manſio aut habitatio, *cum duodecim bonariis de terra arabili.* Capitulum eſt deſumptum ex duodecima formula apud Marculphum: *Ut omnis homo de duodecim manſis bruniam habeat.* Et Caroli Craſſi Imperatoris feudalis Conſtitutio habet: *Qui decem Manſos in beneficio poſſident, tot brunias cum duodecim ſcutariis accipiant.* Capitulum ſanxit, ut quiſquis ex Regio beneficio duodecim manſos poſſidet, ipſe in bello loricatus compareat. Carolus Craſſus contraxit ad decem manſos, & addidit duo: Primò, ut iſtiuſmodi poſſeſſor ſibi adjungat duos Scutarios: deinde, ut quiſquis bis aut ter denos manſos poſſidet, compareat cum tot loricatis, quorum quiſque habeat duos ſcutarios. Cap. 67.
Aliud capitulum habet: *Quicumque liber homo in hoſtem bannitus fuerit, & venire contempſerit, plenum Heribannum, id eſt, ſolidos ſexaginta perſolvat. Aut ſi non habuerit unde illam ſummam perſolvat, ſemet-ipſum pro Wadio in ſervitio Principis tradat, donec per tempora ipſe bannus ab eo fiat perſolutus. Et tunc iterum ad ſtatum ſuæ libertatis revertatur.* Severa pœna eò tendit, ut quiſque fœudalis ſit ſemper paratus ad expeditionem. Lib. 6.
En aliud rigidum capitulum: *Placuit ut omnis*, cap.326.
qui aut in expeditionem exercitus abſque gravi neceſſitate non progreditur, aut de exercitu fugit, teſtimonio Dignitatis ſuæ ſit irrevocabiliter carens, ita ut in quibuſdam villulis ſeu territoriis, ſive vicis peſtis hujus infamationis habitatores ipſorum locorum ſint degeneres, & teſtificandi vel accuſandi nullam habeant licentiam. Nempe quidam integri pagi conſtabat ex ſolis feudalibus. Erat tamen ex- Lib.4.
ceptioni locus: *Ut Vaſſi noſtri, & Vaſſi Epiſcopo-* cap. 70.
rum, Abbatum, Abbatiſſarum & Comitum, qui anno præſenti in hoſte non fuerunt, Herribannum rewadient. Exceptis his qui propter neceſſarias cauſas domi dimiſſi fuerunt. Id eſt, qui à Comite propter pacem conſervandam, & propter conjugem ac domum ejus cuſtodiendam, & ab Epiſcopo, vel Abbate, vel Abbatiſſa ſimiliter propter pacem conſervandam & propter fruges colligendas, & familiam conſtringendam, & miſſos recipiendos dimiſſi fuerunt.

Hinc diſcimus non ſolos Regis, ſed inſuper Epiſcoporum, Abbatum, ac Abbatiſſarum feu-

dales obligari ad bellum. Nempe illos, quorum Epiſcopi, Abbates, aut Abbatiſſæ erant Vaſſi Regii. Omnes hi erant Regii Vaſalli, id eſt, mediati fœudales. Exſtat antiqua apud Francos notitia de Monaſteriis, quæ Regi militiam, vel dona, vel ſolas orationes debent, & hoc eſt ejus exordium: *Anno Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti octingenteſimo decimo ſeptimo Ludovicus Sereniſſimus Auguſtus Conventum fecit apud Aquis-Regiam Sedem Epiſcoporum, Abbatum, ſeu totius Senatus Francorum, ubi inter cæteras Diſpoſitiones Imperii ſtatuit, atque Conſtitutum ſcribere fecit, quæ Monaſteria in Regno vel Imperio ſuo dona & militiam facere poſſint, quæ ſola dona ſine militia, quæ verò nec dona nec militiam, ſed ſolas orationes pro ſalute Imperatoris, vel filiorum ejus, & ſtabilitate Imperii.* Singula enumerantur atque ſubtexitur: *His prædictis Monaſteriis præfatus Imperator Statutum ſcribi fecit, & manu ſua firmavit, & annulo ſuo Imperiali ſigillare fecit.* Erant Monaſteria quæ vel ab ipſo Rege, vel ab ejus Vaſſis aut Vaſallis erant fundata ex bonis feudalibus, atque ita iſtas res acceperant cum ſuis oneribus. Attamen optimus Ludovicus non omnia & ſingula, ſed ſola opulenta Cœnobia obligavit ad præſtandam militiam. Nempe illa, quæ habebant feudales milites. Media ad nummariam Collationem, tenuia obſtrinxit ad ſolas preces. Eadem fuit ratio Cathedralium Eccleſiarum. Pleræque habebant feudalem militiam, ideoque Principi obligabantur ad arma. Et quidem cum hiſce armatis ipſe debebat adeſſe ductor Epiſcopus, ac item Abbas. Hæc largè expoſui in Scholiis ad Acta ſancti Leonis IX. Omnes hucuſque enumerati dominum Regem, licet probabilem dumtaxat haberet belli cauſam, debebant ſequi, & in armis obedire. Etiam illi qui jam liberè nomen dederant. Verùm nullus de novo poſſit dare nomen, niſi cui manifeſta ſit Regis juſtitia. Nemo poſſit animam ſuam in tanta pericula conjicere. Quare illi, qui ad omnem belli partem parati ſunt, & nunc hanc ſequuntur aut illam, ſunt palàm ſceleratiſſimi.

Porrò ad colligendam Volonum multitudinem gentiles etiam Romani fuerunt tardiſſimi. Non niſi ab extrema neceſſitate permiſerunt ſe compelli. Et in ipſa ordinanda fuerunt diſtrictiſſimi. Magnus Conſtantinus, dum Chriſtianam ſuſcepit Religionem, adjecit hanc ab Alexandro Monacho, in libro de Sacro-ſanctæ Crucis Inventione, laudatam legem: *Conſtantinus legem ſcripſit, ut Chriſtianis ſolis militare liceret, ipſique in Gentes ac milites haberent Imperium.* Eandem pietatem in ſcripta ad Amatium Galliæ prætorio Præfectum lege innovarunt ac ſtabilierunt magnus Theodoſius ac Valentinianus II. *Judæis quoque & paganis militandi licentiam denegamus. Quibus Chriſtianæ Legis nolumus ſervire perſonas: ne occaſione Domini ſectam venerandæ Religionis immutent:* etiam Arcadius & Honorius in ſcripta ad Theodorum Prætorio-Præfectum lege edicunt de degradatis Clericis & Laicis Apoſtatis: *Omnis hominibus improbiſſimis ab omnibus Officiis militiæ aditus obſtruatur.* Ambæ Leges exſtant apud
Cap. 6. 9. Jacobum Sirmondum in Appendice Theodoſiani Codicis. Videntur ſolam, qualemcumque tamen, militiæ præfecturam interdicere. Largiores ſunt leges, quas contra Eutychianiſtas ad Palladium Prætorio-Præfectum ſcripſit Imperator Martianus. Eutychianiſtis infligunt cunctas generatim pœnas, quas priores Auguſti inflixerant Apollinariſtis, & ſubjungunt: *Eutychianiſtas ad nullam patimur adſpirare militiam, niſi fortè ad Cohortalitiam, vel Limitaneam. Si quis autem extra prædictam militiam inventus fuerit militare, vel quia ignorabatur ejus in religione perverſitas, vel quia poſt adeptum cingulum ad hunc devenit errorem, ſolutus militia, infidelitatis ſuæ fructum hunc habeat, ut optimorum hominum & Palatii communione privetur, nec alibi, quàm in quo natus eſt vico vel civitate verſetur.* Extant leges in tertia parte Cap. 12.
Actorum Synodi Chalcedonenſis. Iſta exceptio 19.
eſt antiqua. Etenim de Montaniſtis & Manichæis, quos Romana Lex etiam proſcribit à militia, Antenio Prætorii Præfecto ſcripſerunt Auguſti Honorius & Theodoſius Secundus: *Si quos ex his Curialis origo, vel Ordinum nexus aut Cohortalitiæ inligat obſequiis & functionibus, his adſtringi præcipimus, ne ſub colore damnatæ Religionis eliciant vacationis cupitæ ſibi ſuffragia.* Et ad Aſclepiodotum Prætorio Præfectum: *Quòd lex quæ ſuper Eunomianis militare prohibitis, cæteriſque execrabilium Religionum & Profeſſionum ritibus promulgata agnoſcitur, nihil ad eos, qui Cohortalini ſunt, pertinet. Hi enim ſunt apparitionibus obligati, in quibus emenſis militiæ ſtipendiis, Veterani primi pili munus ſuſtinere cogunt.* Leges exſtant in Theodoſiano Codice ad titulum de Hæreticis.

Proindè omnes olim Hæretici fuerunt per leges Romanas proſcripti à militia. Non à ſola Præfectura, ſed etiam ab ipſo Cingulo & Sacramento. Excepta dumtaxat Cohortalina militia. Porrò Cohortalini dicuntur à Cohorte, de qua in Evangelio ſcribit S. Joannes Apoſtolus: *Ju-*
das ergo cùm accepiſſet Cohortem, & à Pontificibus Cap. 18.
& Phariſæis Miniſtros, venit illuc cum laternis & facibus, & armis. Eadem de re ſcribit S. Matthæus: *Judas venit & cum eo turba multa cum gla-*
diis & fuſtibus, miſſi à Principibus Sacerdotum, & Cap. 26.
ſenioribus populi. Simili modo loquuntur S. Marcus & S. Lucas. Utuntur generali compendio. At verò S. Joannes ipſum ex Romanæ Monarchiæ forma diſtinxit. Affirmat Judæ ad faciendam iſtam terribilem executionem fuiſſe à Præſide Pilato Cohortem, à Judæorum Præfectis datos eſſe Miniſtros: multam turbam. Et hi non ſolis militaribus armis, ſed erant inſuper inſtructi fuſtibus & aliis lignis. Nempe uti ſolet ad capiendum latronem. Quare Cohortales ſeu Cohortalini erant Cohors ſeu militia Præfecti Provinciæ. Non ejus Apparitura, ſed militia. Militia vilis & dura. Utpotè etiam apparitionibus obſtricta: inſuper criminoſorum perveſtigationibus, capturis, & capitalibus executionibus. Item pro emenſi ſui gradus ſtipendio habentes tranſitum ad periculoſiſſimum gradum primi pili. Proindè iſtiuſmodi militia erat mirum onus, infame miniſterium, nullus honor. S. Paulinus Nolenſis Epiſcopus in litteris ad Severum legit: *Curtbalini.* Nempe Romana lingua tunc corrumpi cœperat. Et hinc poſterior ætas iſtam cohortem dixit Curtem. Etiamnùm hodie Galli &

Itali

Itali Regiorum Præfectorum militiam appellant *la Corte*. Paribus periculis & laboribus obnoxia eſt Limitanea militia. Hinc Martianus & ipſam excepit. Similes leges habemus & ab aliis Chriſtianis Regibus.

Eadem eſt ratio pravorum Chriſtianorum. Hinc de ſancto Leone Papa IX. tenentibus Siciliam Nortmannis bellum illaturo, ſcribit
An.1055 Hermannus Contractus: *Papa ab Imperatore Romam reverſurus digreditur. Secuti ſunt autem eum plurimi Teutonicorum, partim juſſu Dominorum, partim quæſtu adducti, multi etiam ſcelerati & protervi diverſaſque ob cauſas patria pulſi. Quos ille omnes tum conſuetæ nimiæ miſericordiæ compaſſione, tum etiam quia eorum opera ad imminens videbatur bellum indigere, clementer & gratanter ſuſcipiebat.* Verùm pugna infeliciſſimè ſucceſſit. *Occulto Dei judicio.* Hermannus adjungit cauſam: *Sive quia tantum Sacerdotem ſpiritualis potiùs, quàm pro caducis rebus carnalis pugna decebat, ſive quod nefarios homines quàm multos, ad ſe ob impunitatem ſcelerum vel quæſtum avarum confluentes, contra itidem ſceleratos oppugnandos ſecum ducebat; ſive divina Juſtitia alias, quas ipſa novit, ob cauſas noſtros plectente.* Habemus plura iſtiuſmodi exempla. Quare Reges dum ad bella procedunt, ſtudere debent, ut habeant probos milites, aut ſanè ut ex improbis probos faciant, atque ita ipſis à divina clementia impetrent Angelicum comitatum & protectionem.

CAPUT IX.

Quænam cauſæ ſufficiant ad indicendum bellum?

Certum ac manifeſtum eſt hanc, ex qua integrum Regnum aut Regio cogatur ad horrendas calamitates, cauſam debere eſſe longe graviſſimam. Audiamus quid ſancti Eccleſiæ Patres docuerint. Primam belli cauſam adducit in litteris ad Ædeſium ſanctus Iſidorus Pe-
Lib. 5. luſiotes: *Numquam te moleſtæ immittas pugnæ, præſertim cum pietatis & virtutis non agitur nego-*
Ep. 14. *tium. In hoc etenim ad ſanguinem uſque pugnandum eſt, ne hæc aut illa prodatur.* Omne pro virtutis ac pietatis, Chriſtianæ præſertim Religionis, defenſione ſuſceptum bellum affirmat eſſe juſtum. Omne aliud videtur improbare. Iſtud
Cap. 23. ipſum in Canonicis ad ſanctum Amphilochium litteris tradit Magnus Baſilius: *Cædes in bellis factas Patres pro cædibus non reputaverunt, ut mihi videtur, ignoſcentes iis qui pro pudicitia & pietate decertant.* Affirmat iſtud bellum probari ab omnibus Patribus. Et hunc ejus Canonem probat omnis Eccleſia. Eandem cauſam probat in libris contra Petilianum, Conſtantinenſem Donatiſtarum Epiſcopum, ſanctus Auguſti-
Lib. 2. nus. Etenim homini improperanti, *Bello quæ-*
cap.68. *ritis unitatem*, repoſuit: *Si Bello quærimus unitatem, non potuit laudari præclariùs Bellum noſtrum.* Agit de Bello quo Schiſma eliminatur, & reparatur Catholica unitas. Et in libris contra Fauſtum Manichæum affirmat antiqui teſtamenti Reges ac Patres in ſuis adversùm Genti-
Lib.22. les bellis fuiſſe à Divina gratia armatos atque
cap.76. adjutos, & adjungit: *Chriſtiani quoque Imperatores, plenam gerentes fiduciam pietatis in Chriſto, de inimicis Sacrilegis, qui ſpem ſuam in Sacramentis Idolorum dæmonumquè poſuerant, glorioſiſſimam victoriam perceperunt, cum apertiſſimis notiſſimiſquè documentis, de quibus nonnulli jam ſcriptum memoriæ commendarunt, illo fallerent vaticinia Dæmoniorum, hos firmarent Prædicta Sanctorum.* Laudat magni Imperatoris Theodoſii contra Gentilem tyrannum Euſenium bella & victorias, quæ omnes ſcimus fuiſſe manifeſta Dei beneficia. Laudat ejuſdem Principis contra ſimilem in Africa tyrannum Gildonem arma, quæ jam defunctus, & vivis apparens direxit ſanctus Ambroſius. Alia ejus bella direxit ſanctus Anachoreta Joannes. Hæc ſunt Prædicta Sanctorum. Eadem bella ſemper adeò probavit Eccleſia, ut ad illa non Cruce-ſignatos dumtaxat, ſed & Regulares creaverit milites, obſtrictos quarto ſolemni voto. Nempe Templarios, Hoſpitularios, Equites Teutonicos, Sancti Jacobi, & plures alios. Et ſacram Crucem non ſolummòdo contra Saracenos & Turcas publicavit, ſed etiam contra Hæreticos atque Schiſmaticos.

Sunt tamen & aliæ juſtæ Bellorum cauſæ. Etenim Propheta David Ammonitis intulit bellum, quod eorum Rex ſuos Legatos contumelioſè tractaſſet. Quæ cauſa etiamnum hodie explet belli juſtitiam. Et ad Alphium Monachum ſcribit ſanctus Iſidorus Peluſiotes: *Bella ferè ob alienas conflantur poſſeſſiones & bona. Ac ne omnes* Lib. 5.
quidem bella gerentes ſunt accuſandi, ſed qui ſuſci- Ep. 386.
piunt vel injuriæ vel rapiendi cauſa, hi pernicioſi velut dæmones habendi. At qui modeſtè vindicant, ac moderatè ulciſcuntur illatas injurias, non ſunt ut injuſti reprehendendi. Suprà adduxi integrum contextum Epiſtolæ. Palam affirmat etiam temporalium injuriarum reparationem eſſe juſtam belli cauſam, ideoquè talium armorum geſtores Principes, dummodò reparationis modum non excedant, nec eſſe laudandos ut Philoſophos, nec uti injuſtos reprehendendos. Quod ipſum in variis locis docet ſanctus Auguſtinus. In libris de civitate Dei: *Iniquitas eorum, cum quibus* Lib. 4.
juſta bella geſta ſunt, regnum adjuvit ut creſceret: cap.15.
Quod utique parvum eſſet, ſi quies & juſtitia finitimorum contra ſe bellum geri nulla provocaret injuria, ac felicioribus ſic rebus humanis omnia regna parva eſſent concordi vicinitate lætantia. Et ita eſſent in mundo regna plurima gentium, ut ſunt in urbe Domus plurimæ Civium. Proinde belligerare, & perdomitis gentibus dilatare regnum, malis videtur felicitas, bonis neceſſitas. Sed quia pejus eſſet, ut injurioſi juſtioribus dominarentur, ideo non incongruè dicitur etiam iſta felicitas. Sed procul dubio felicitas major eſt, vicinum bonum habere concordem, quam vicinum malum ſubjugare bellantem. Mala vota ſunt, optare habere quem oderis, vel quem timeas, ut poſſit eſſe quem vincas. Et in alio
ejuſdem operis libro: *Iniquitas partis adverſæ* Lib. 19.
juſta bella ingerit gerenda Sapienti: quæ iniquitas cap.7.
utique homini eſt dolenda, quia hominum eſt, etſi nulla ex ea bellandi neceſſitas naſceretur. Et in litteris ad ſanctum Comitem ac Martyrem Marcel-
linum: *Miſericorditer ſi fieri poſſet, etiam bella ge-* Ep. 5.
rerentur à bonis, ut licentioſis cupiditatibus domitis hæc vitia perderentur, quæ juſto imperio vel extirpari vel deprimi debuerunt. Bella quæ iſtiuſmodi vitia extirpant aut deprimunt, affirmat non

culpari à Chriſtiana diſciplina. Et in quæſtionibus ſuper librum Joſue: *Homo juſtus nihil præcipuè cogitare debet in his rebus, niſi ut bellum juſtum* Quæſt. 10. *ſuſcipiat, cui bellare fas eſt. Non enim omnibus fas eſt. Juſta autem bella definiri ſolent, quæ ulciſcuntur injurias, ſi qua gens vel civitas, quæ bello petenda eſt, vel vindicare neglexerit quod à ſuis improbè factum eſt, vel reddere quod per injurias ablatum eſt.* Hæc omnia altè clamant etiam temporales hominum injurias eſſe juſtam belli cauſam. Et certè non ſolius Sancti Auguſtini, ſed etiam Sancti Iſidori doctrina eſt ſummæ auctoritatis apud omnes Eccleſias. Magnus item Baſilius inter iſtas cauſas ponit non ſolius pietatis, ſed & lege pudicitiæ tutelam. At quæſtio eſt, quanta & qualis debeat eſſe injuria? Certum eſt quod debeat eſſe publica & magna. Etenim integram gentem aut Provinciam ob levem aut privatam injuriam conjicere in bellicam calamitatem, eſt manifeſtè ſummum crimen, Reſpublica concuti non poteſt, niſi ob publicum crimen. Duo hujuſmodi crimina edicit ſanctus Auguſtinus. Primum in quæſtionibus ſuper librum Numerorum: Quæſt. 44. *Notandum eſt ſanè, quemadmodum ab Hebræis juſta bella gerebantur. Innoxius enim tranſitus negabatur, qui jure humanæ ſocietatis æquiſſimo patere debebat.* Hac de cauſa Hebræi Sehon Regem Amorrhæorum invaſerunt, & ſibi appropriarunt ejus Regnum. Et Auguſtinus affirmat cauſam fuiſſe ſufficientem. Secundum iſtiuſmodi crimen ſanctus Auguſtinus edicit in libris adversùs Fau- Lib. 22. cap. 74. ſtum: *Nocendi cupiditas, ulciſcendi crudelitas, impacatus atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & ſi qua ſimilia, hæc ſunt quæ in bellis jure culpantur. Quæ plerumque ut etiam jure puniantur, adversùs violentiam reſiſtentium gerenda ipſa bella ſuſcipiuntur à bonis.* Hoc igitur crimen eſt, Feritas rebellandi. Auguſtinus addit etiam hæc bella non poſſe eſſe crudelia, nec impacata aut implacabilia, nec facta ex animo nocendi. Tertium crimen eſt ſuperiùs adducta Legatorum violatio. Poſſint eſſe & aliæ cauſæ. Verùm debent eſſe tales, quæ non niſi per bellum poſſint reparari. Neceſsè eſt ut Reges habeant matura & ſana conſilia, & non niſi coacti prorumpant in calamitatem Chriſtiani populi.

Reges hæc debent non dumtaxat in offenſivo ſed etiam in defenſivo bello attendere. Nam & hæc poſſunt eſſe injuſta. Quare qui alienas Provincias, Civitates, aut Terras invaſerunt aut detinent, obligantur ipſas reſtituere, prævenire bellum, & propriis finibus eſſe contenti. Etenim Reges non habent aliud Evangelium, quàm privati fideles. Hinc Carolum Calvum Francorum Regem ad Lotharingiæ Regnum, quod nepoti ſuo Imperatori Ludovico II. eripuerat, plenè reponendum Adrianus II. Pontifex compulit per minas anathematis. Poſterioribus Græcis familiare fuit ejicere Principem, ac invadere Imperium: quod iſtos invaſores ad renunciandum, publicam agendam pœnitentiam, aut etiam ſe intra Monaſterium claudendos Epiſcopi adſtrinxerint, docent plura exempla. Cenſuerunt illis non eſſe aliam viam ad vitam æternam. De Michaele Palæologo ſcribit Michael Glycas: *Michael Imperator delictum ſuum per omnem vitam deplorare non deſinebat, ac Deum bonis* Parte 4. 315. *operibus, Monaſteriis condendis, benignitate in egentes placabat. Ea verò profuiſſent illi, ſi quidem abjeciſſet Imperium, cujus gratia molitus ea facinora fuerat, & adultera repudiata, privatus peccatum ſuum deploraſſet. Nunc ille nihil horum agens, ſed Zoæ conſuetudine utens, Imperium mordicùs retinens de publicis bonis in ſpeciem beneficia quædam præſtans, eoque pacto veniam ſe conſecuturum ſperans, Numen divinum & mentis expers & injuſtum eſſe putabat, quod alienis opibus redimi pœnitentiam pateretur.* Reges qui alienas Ditiones non timent invadere, & ſua ac aliena etiam conjugia conſueverunt temerare, hæc benè conſiderent. Ita Michael Auguſti Romani & conjugem rapuit & Imperium. Hinc Synodus ipſum cenſuit à Chriſtiana ſpe alienum, niſi utrumque dimittens, ageret perpetuam in Monaſterio pœnitentiam. Iſaacum Comnenum, qui ex iſta familia primus invaſit Imperium, in venatu fuiſſe à Dæmone ſub apri ſpecie vexatum ſcribit idem Glycas atque adjungit: *Inde Iſaacius conjectus in quandam piſcatoriam naviculam ſal-* Fol. 324. *vus in Regiam delatus eſt, atque hoc modo graviter afflictus, & ante actorum pœnitentia ductus, Imperio quod injuſtè occuparat, ſponte ſua ceſſit, alterum ſibi ſubſtituit, lacernam induit, in Studii Monaſterium ſe contulit.* Et ſanctè vixit. Latius hæc ſcribit Joannes Schylitza Curopalatis. De patre ſuo Alexio, quod iſtud ipſum facere voluerit, ſed Epiſcopi ſuaſerint aliud, amplè ſcribit Anna Comnena. Nempe de-erat legitimus Imperii hæres. Interim Synodus & Alexium, & omne Palatium, & omnes iſtius adjutores coegit ad publicam pœnitentiam. Juſtior ac divinæ Legis obſervantior fuit Arſenius Patriarcha Conſtantinopolitanus. Etenim Michaelem Palæologum, qui ob invaſum Joannis Laſcaris Imperium poſtulabat ſimilem pœnitentiam, non exaudivit, ſed excommunicatum communioni reddere noluit, niſi Imperium deponeret & arma. Et benè ſenſit. Rei ſeriem amplè exponit Georgius Pachymeres. Ita Sanctus Francorum Lib. 3. Rex Ludovicus Regnum, quoniam ex ejus Avis cap. 14. Hugo Capetus invaſerat, frequenter dixit non 19. ſpectare ad ſe, ideoque dimittendum. Verùm Lib. 4. præſcriptionis tempora jam dudum erant expleta: cap. 1. & quidam aſſerebant Hugonem fuiſſe ex magni Caroli genere. Hinc Epiſcopi quietarunt Regis conſcientiam. Guilielmi Nortmanni, qui Angliæ acquiſivit Regnum, filius Guilielmus nullam unquam habuit pacem, nullam felicitatem. Adducuntur variæ cauſæ. Inter palmares eſt, quod ille fratrem primo-genitum Robertum, Sacro apud Palæſtinos bello diſtentum Regno excluſiſſet. Et tamen magni Epiſcopi favebant Guilielmo, & Robertum Divina vindicta perſequebatur. Etenim laborioſum quod ipſi in Sabbatho ſancto divinitùs accenſa candela detulerat, Jeroſolymæ Regnum ex Anglicani cupiditate, refutarat, atque ita An. 895. divina Juſtitia ipſum privavit utroque. Plurima ſunt hujuſmodi exempla.

Eadem eſt ratio Legitimorum Principum qui alienas Ditiones retinent. De Henrico Lyn-

conienſi Epiſcopo ſcribit Thomas Walſinghamenſis : *Henricus cupidus & avarus apud prædium ſuum de Tyngurſt parcum fecerat, & ſuorum terras contiguas ipſis junctis eidem parco adjecerat, & ſepibus ac foſſatis incluſerat, nec ſine duris illorum increpationibus ademerat terras ſuas. Poſt mortem verò ſuam apparuit cuidam ex Armigeris ſuis quondam, cum pharetra & arcu, ſagittis & cornu, indutus brevi tunica, & ipſa viridi, & ait: noſti quod non ſine Dei offenſa, & injuria pauperum clauſerim iſtum Parcum. Datus igitur ſum non ſine pœna ad cuſtodiam hujus Parci, prout vides, quouſque terræ iſtic incluſæ priſtinis poſſeſſoribus reſtituantur. Vade ergò ad fratres meos Lyconienſes Canonicos, & roga eos ex parte mea, ut hæc omnia pauperibus poſſeſſoribus redonentur, à quibus cum injuria ea tuli. Canonici verò hæc audientes, & prælibatam injuriam non ignorantes, miſerunt unum de Canonicis Wilhelmum Bacheler appellatum ad reſtituendum ſua ſingulis, & ſepes extirpandas, foſſataque complananda. Qui rediens per Abbatem de Sancto Albano Michaelem, ei narravit hæc omnia ſpeciatim.* Quod Auguſta Arcadii Imperatoris uxor Eudoxia ob invaſum viduæ agrum fuerit non dumtaxat à ſancto Joanne Chryſoſtomo, ſed etiam ab omnipotente Deo caſtigata, eſt omnibus notum. Ob unicam Waluthæ vineam Rex Achab regnum amiſit, uxor Jezabel fuit canibus præcipitata in eſcam. Proindè Reges alienas, quas non niſi effuſo plurimo Chriſtiano ſanguine, & per miſerandas totius populi calamitates invadunt terras, omninò obſtringuntur reſtituere: alioquin nulla illis ſpes vitæ æternæ. Et iſtud terribile onus omninò tranſit in ipſorum filios ac alios ſucceſſores.

Et hinc lucet etiam defenſivum bellum eſſe quandoque injuſtiſſimum. Iſta Regni augmenta defendere eſt latrocinio addere latrocinium. In quarto de Dei civitate libro veriſſimè ſcribit Cap. 4. Sanctus Auguſtinus: *Remota juſtitia quid ſunt regna, niſi magna latrocinia? Quia & ipſa latrocinia quid ſunt niſi parva Regna? Manus etenim ipſa hominum eſt, cum Imperio Principis regitur, pacto ſocietatis adſtringitur, placiti lege præda dividitur. Hoc malum ſi in tantum perditorum hominum acceſſibus creſcit, ut & loca teneat, ſedes conſtituat, civitates occupet, populos ſubjuget; evidentius Regni nomen aſſumit, quod ei jam in manifeſto confert non adempta cupiditas, ſed addita impunitas. Eleganter enim & veraciter Alexandro illi magno quidam comprehenſus Pirata reſpondit: nam cùm idem Rex hominem interrogaſſet, quid ei videretur, ut mare haberet infeſtum, ille libera contumacia inquit: qui tibi, ut orbem terrarum? Sed quia id ego exiguo navigio facio, latro vocor; Quia tu magna claſſe, Imperator.* De Philippo Macedone ac ejus filio hoc Alexandro rectè ſcribit in tertio naturalium quæſtionum libro Seneca: *Qui exitio gentium clari, non minores fuere peſtes mortalium quàm inundatio, qua planum omne perfuſum eſt; quàm conflagratio qua magna pars animantium exaruit.* Qua nocte Epheſiæ Dianæ templum conflagravit, natus eſt magnus iſte Alexander. Et ubi lucere cœpiſſet, Epheſiorum Magi clamitarunt iſta nocte natam eſſe totius Aſiæ peſtem ac perniciem. Quare Chriſtiani Principes, qui ſibi iſtum Alexandrum alioſque Gentiles militiæ Duces figunt in imitationis exempla, attendant ad præfatum Senecæ aliorumque judicium.

Quæſtio eſt, an bellum ex utraque parte poſſit eſſe injuſtum? Reſpondeo poſſe. Etenim de facto inter tres Ludovici Pii Imperatoris filios bello, & commiſſo apud Fontiniacum crudeliſſimo prælio Rabanus Maurus Archi-Epiſcopus Moguntinus ſcripſit ad Heribaldum Epiſcopum Antiſiodorenſem: *Quod quidam homicidium* Cap. 4. *quod nuper in ſeditione & prælio Principum noſtrorum perpetratum eſt, excuſent, quaſi non neceſsè ſit pro hoc cuilibet agere pœnitentiam, eò quòd juſſu Principum noſtrorum peractum ſit, & Dei judicio ita finitum. Scimus enim quòd Dei judicium ſemper ſit juſtum, & nulla reprehenſione dignum. Sed nemo judicia Dei penetrare poteſt. Undè oportet eos conſiderare, qui hanc necem nefariam defendere cupiunt, utrùm illos coram oculis Dei quaſi innoxios excuſare poſſint, qui propter avaritiam, quæ omnium malorum radix eſt, atque propter favorem Dominorum ſuorum temporalium æternum Dominum contempſerunt, & mandata illius ſpernentes non caſu, ſed induſtria homicidium perfecerunt.* Pluribus hoc confirmat, & concludit: *Qui ergò malorum, ſine condigna pœnitentia quemquam veniam à Deo percipere dixerit, penitùs errat. Et cùm deceptus alios decipere feſtinat, duplici noxa conſtringitur: hoc eſt, proprii erroris & alienæ deceptionis. Sed inter hæc ſciendum eſt, quod magna diſtantia eſt, inter legitimum Principem & ſeditioſum Tyrannum; inter eum qui ſubvertere nititur Chriſtianæ pacis tranquillitatem, & illum qui armis contra iniquitatem certat defendere æquitatem.*

Hujus belli radicem exponit Sigebertus Gem- An. 847. blacenſis: *Carolus & Ludovicus, Filii Imperatoris Pii, dolentes ſe à Fratre Lothario debita regni parte privari, contra eum inſurgere parant. Tribus Fratribus de regni partitione diſcordantibus, conſeritur inter eos pugna in Pago Antiſiodorenſi apud Villam Fontanenam, & tanta cædes utrimque facta eſt, ut nulla ætas meminerit tantam hominum ſtragem fuiſſe factam in gente Francorum. Et ita eorum vires ibi attenuatæ ſunt, ut jam nec ſuos terminos ab externis tueri poſſent. Victoria tamen Ludovico & Carolo provenit.* Eadem ſcribunt Abbas Regino, Hermannus Contractus, Marianus Scotus, ac præſertim Nitaridus. Omnes tres Fratres de Paterno Teſtamento fuerunt queſti, præſertim Ludovicus & Carolus quibus ſenior Lotharius partem invadebat: hinc omnes tres exarſerunt in crudeliſſimum bellum. Quin omnes tres graviſſimè deliquerint, nemo Epiſcopus aut Doctor dubitavit. Omnes enim tres inflammavit avaritia, ideoque erant de numero iſtorum, quos ſanctus Iſidorus Peluſiotes notavit. Fraterna iſta quæſtio debebat pacificè componi per Epiſcopos & Proceres, atque ita bellum, utpotè ex furore & odio natum, erat ex omni parte injuſtum. Etenim populos in bella præcipitare, non eſt venatum procedere. At dubium fuit de Feudalibus, aliiſque Subditis, quos Regia juſſio adegit ad bellum, & patranda tot Fratrum homicidia. Et quidam ipſos per dictam juſſionem ſtuduerunt purgare. Purgare ſtu-

duerunt præſertim Ludovici & Caroli milites. Iſti enim videbantur à Fratre Lothario paſſi injuriam, & ipſis faverat victoria, atque ita videbatur favere & Divinum judicium. Iſto enim ſæculo plures judicabant ex eventu, ideoque non generale dumtaxat prælium, ſed etiam quodcumque victorioſum duellum accipiebant uti Divinum judicium. Ita largè habes apud Nitardum. Verùm Rabanus Maurus, cæterique doctiores Epiſcopi cenſuerunt cunctos eſſe homicidas, & graviſſimè reos, ideoque & compulerunt ad publicam homicidarum pœnitentiam. Et Rabanus dat firmas rationes. Primò, quod iſtud non fuerit bellum, ſed Fraterna Seditio. Secundò, quòd Feudales palàm viderent iſta omnia utrimque agi per invidiam & avaritiam, ideoque iſtis ſuorum Principum mandatis non potuerint obedire. Tertiò, quòd omnes tres Reges in iſto ſuo furore non legitimum egerint Principem, ſed ſeditioſum Tyrannum, cujus ſtudium eſt Chriſtianæ pacis tranquillitatem ſubvertere. Hoc enim omninò faciunt quotquot ſine plena neceſſitate prorumpunt in arma. Rabanus rectè addit divina judicia eſſe ſecretiſſima, ideoque victoriam aut alios eventus non eſſe viam ad ipſa penetranda.

Lib. 2. cap. 15.

Ejuſdem ſententiæ fuerunt Epiſcopi in Rhemenſi Synodo Sculphi Archi-Epiſcopi, de quibus ſcribit antiquus Codex, apud Rhemenſes repertus in Monaſterio ſancti Remigii: *Anno Dominicæ Incarnationis nongenteſimo vigeſimo tertio, Epiſcopatus autem Domini Sculphi ſecundo, convenientes ſancti Patres, Sculphus ſcilicet Rhemorum Archi Epiſcopus, Abbo Sueſſionicæ Urbis Epiſcopus, Adelmus Laudunenſis, Stephanus Cameracenſis; Item Adelmus Sylvanectenſis, Airardus tunc inibi Ordinatus Noviomagenſis cum cæterorum ejuſdem Rhemenſis Diœceſis Epiſcoporum Legatis, decreverunt hanc pœnitentiam his, qui bello Sueſſionis inter Robertum & Carolum acto interfuerant, injungendam; videlicet ut tribus Quadrageſimis per tres annos agant pœnitentiam: ita ut prima Quadrageſima ſint extra Eccleſiam, & in Cœna Domini reconcilientur. Omnibus verò his tribus Quadrageſimis, ſecunda, quarta & ſexta feria in pane, ſale, & aqua abſtineant, aut redimant. Similiter quindecim diebus ante nativitatem ſancti Joannis Baptiſtæ, & quindecim diebus ante nativitatem Domini Salvatoris. Omni quoque feria ſexta per annum, niſi redemerit, aut feſtivitas celebris ipſa die acciderit, vel eum infirmitate ſive militia detentum eſſe contigerit*. Ad Decimi ſæculi annum vigeſimum ſecundum Francorum proceres Carolum Simplicem, ſuum Regem ejecerunt, & in ejus thronum levarunt Comitem Robertum, unctum & coronatum ab Herinæo Archi-Epiſcopo Rhemenſi. Et ad pacandum Regnum inter Carolum & Robertum fuerant ſtabilita quædam Induciarum Pacta. At eccè ſequenti anno Carolus reſumpſit animos, collegit militem, ex improviſo aggreſſus eſt Robertum, & occidit in prælio. Et certè invaſit ſibi perduellem tyrannum. Nihilominus præfata Synodus iſtud bellum judicavit utrimque injuſtum, & factas hinc inde cædes punivit ut homicidia. Et rectè. Etenim Carolus ſuam fidem prævaricatus fuerat. Robertus verò ſuam tyrannidem ſtuduerat ſtabilire, ideoque uterque ſine legitimo titulo turbarat & afflixerat Chriſtianum populum.

Quæſtio ſecunda eſt, an bellum poſſit etiam utraque ex parte eſſe juſtum? Quidam affirmant: etenim Lis poteſt utrimque eſſe juſta: utriuſque partis fundamenta poſſint eſſe probabilia. Reſpondeo aliud eſſe bellum, aliud judicialem litem. Ad iſtud inchoandum, aut etiam continuandum non ſufficit probabilis, ſed omnimodò requiritur certa & manifeſta cauſæ juſtitia atque neceſſitas; ſine his Chriſtianus populus nequit à Regum affectibus aut cupiditatibus præcipitari in iſtas calamitates. Etenim non populus propter Regem, ſed Rex eſt propter populum. Hinc ille ante omnia debet hunc tueri & cuſtodire. Quare manifeſtum eſt, quod bellum, quoad ipſos ſaltem Principes, nullatenus poſſit utrimque eſſe juſtum. Alia poſſit eſſe ratio ſubditorum militum. Etenim Regi ex probabili dumtaxat, ideoq; & falſa cauſa indicenti bellum, ſubditi obedire debent, ideoque juſtè bellant adversùm illos qui juſtè ſe tuentur. Locum tunc habet, quod in libris contra Fauſtum ſcribit S. Auguſtinus: *Regem reum facit iniquitas imperandi, innocentem autem militem oſtendit ordo ſerviendi*. Dico. *Alia poſſit eſſe ratio ſubditorum militum*. Etenim Lib. 22. cap. 75. Rabanus Maurus & ei conſentientes plures Epiſcopi, ac præfata Rhemenſis Synodus omninò videntur damnare etiam milites, qui Regi ob probabilem dumtaxat cauſam obediunt. Certè Ludovicus & Carolus Reges adversùs fratrem Lotharium habuerunt cauſam, licet non neceſſariam, tamen manifeſtè probabilem. Etiam Carolus Simplex adversùs Robertum Comitem. Nam perduellem Dominus etiam inopinatum poteſt invadere, nec opus eſt ipſum diffiduciare per Feciales. Epiſcopi igitur illi ad legitimum bellum cenſuerunt etiam in ſubditis requiri, non probabilem dumtaxat, ſed inſuper manifeſtam ac neceſſariam juſtitiam. Et ſanè ſubditi videntur ad bella, quorum juſtitiam non habent manifeſtam, non poſſe conſentire. Etenim bella gerere non eſt ludere aut venari. Sancti Auguſtini authoritas eſt ſumma, neſcio tamen, an hac in parte ſit irrefragabilis.

Quidam cum ſancto Auguſtino ſenſiſſe putant etiam ſanctum Joannem Baptiſtam, de quo ſcribit in Evangelio ſanctus Lucas: *Interrogabant* Cap. 3. *eum & milites, dicentes: quid faciemus & nos? Et ait illis: neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti eſtote ſtipendiis veſtris*. Non juſſit ut militiæ valedicerent. At verò illi erant Romani Imperii milites, cui nullum erat jus in Judaicam terram, niſi libido dilatandi Imperii. Eorum iſtic arma nullum poterant habere titulum, niſi aliquot annorum poſſeſſionem: Titulum vix probabilem. Reſpondeo iſtos milites palàm fuiſſe non gentiles, ſed Judæos. An Romanis militaverint, non plenè conſtat: poſſint fuiſſe Herodiani, militantes Herodi Tetrarchæ. Interim res cadit in idem. Etenim & Herodes iſte, utpote Herodis magni filius, nullum habebat jus ad Judaicum Regnum. Hinc quæſtio eſt, quomodo ſanctus Joannes iſtos milites non juſſerit deponere iniquum Cingulum & Arma? Reſpondeo arma iſta, licet per iniquos Princi-

pes gererentur fuiſſe juſtiſſima. Etenim Dei Electus, humani generis Redemptor, jam advenerat, ideoque Judaicum Regnum tunc debebat diſponi ad ruinam, & adminiſtrari per Alienigenas. Erat Divina diſpenſatio prædicta per Prophetas, notiſſima ſancto Joanni. Hinc ille milites permiſit ſub ſimplici fide permanere in iſtis armis. In illius Evangelii commentario Theophylactus hæc ſcribit: *Joannes admonet & adhortatur tres ordines, Turbas, Publicanos, & Milites. Et turbas quidem admonet, ut eleemoſynæ vacent, præcipiens habenti duas veſtes, communicare ei qui non habet. Publicanos verò, non plus quam conſtitutum eſt ipſis, extorquere. Milites autem, non rapere, ſed contentos eſſe obſoniis, hoc eſt his, quæ à Rege juxta conſuetam liberalitatem erogantur. Vide autem quomodo Turbis, velut innocentibus dicit, exhortans ut bonum faciant, hoc eſt, ut communicent: Publicanis verò ac Militibus, ut abſtineant à malo. Neque enim capaces illi erant, neque bonum quippiam facere poterant, ſed ſufficiebat eis non facere malum.* Publicanis & Militibus non omnia ſalutis media, ſed ſola edixit juſtitiæ exordia: cavere à gravioribus peccatis. Eos non introduxit, ſed ſolummodò diſpoſuit ad rectas vias. Hinc de belli juſtitia non meminit. Et non expediebat ut Joannes notaret Romanum Imperium, aut milites ab ipſo diverteret.

CAPUT X.

Exponitur neceſſitas militaris diſciplinæ.

QUod non dumtaxat injuſta, ſed etiam citra neceſſitatem edicta bella non ſit aliud, quàm magna latrocinia, eſt abundè demonſtratum. Hinc inter articulos, ob quos Gallicani olim Epiſcopi Imperatorem Ludovicum Pium degradarunt, fuit & hic: *De diverſis expeditionibus, quas in Regno ſibi commiſſo non ſolùm inutiliter, ſed etiam noxiè ſine conſilio ac utilitate fecit. In quibus nimirum multa & innumerabilia ſunt in populo Chriſtiano flagitia perpetrata, in homicidiis, & perjuriis, in adulteriis, in rapinis, in incendiis, ſive in Eccleſiis Dei, ſive in aliis diverſis locis factis, in direptionibus & oppreſſionibus pauperum, in miſerabili & penè apud Chriſtianos inaudito patratu. Quæ omnia ad authorem reflectuntur.* Hæc cuncta ſunt omninò delicta Principis. Hinc ſine extrema neceſſitate non poſſit procedi ad bellum. Quod ipſum etiam gentiles agnoverunt. Etenim in Auguſtæ Hiſtoriæ Epitome ſcribit de Auguſto Cæſare Aurelius Victor: *Auguſtus adeò turbas, bella, ſimultates averſatus eſt, ut niſi juſtis de cauſis numquam Genti cuiquam bellum intulerit. Jactantis eſſe ingenii & leviſſimi dicebat, ardore triumphandi & ob lauream coronam, id eſt, folia infructuoſa, in diſcrimen per incertos eventus certaminum, ſecuritatem civium præcipitare. Neque Imperatori bono quidquam minùs, quàm temeritatem congruere. Satis celeriter fieri, quidquid commodè geritur. Arma, niſi majoris emolumenti cauſa, nequaquam movenda eſſe: ne compendio tenui, jactura gravi petita victoria ſimilis ſit hamo aureo piſcantibus: cujus abrupti amiſſique detrimentum nullo capturæ lucro penſari poſſit.* Et de Romanorum Duce Pompejo ſcribit Eutropius. *Tigrani Pompejus bellum intulit, ille ſe ei dedidit, ac diadema, cum procubuiſſet ad genua Pompei, in manus ejus collocavit, quod ei Pompejus repoſuit. Regni tamen parte mulctavit & grandi pecunia. Quia bellum ſine cauſa Romanis commoviſſet.* Lib. 6.

Etiam ſine Diſciplina Exercitus non eſt aliud quàm turba Latronum. Hinc & Gentiles ſummo ſtudio curarunt diſciplinam: ipſius cuſtodes exaltarunt, neglectores Duces rigidè caſtigarunt. Etenim de Metello Duce ſcribit Criſpus Saluſtius: *Ubi in Africam venit, exercitus ei traditur, ab Albino Proconſule, iners, imbellis, neque periculi neque laboris patiens, lingua quàm manu promptior, prædator ex ſociis, & ipſe præda hoſtium, ſine imperio & modeſtia habitus. Ita Imperatori novo plus ex malis moribus ſollicitudinis, quàm ex copia militum auxilii aut ſpei bonæ accedebat. Statuit Metellus non priùs bellum attingere, quàm Majorum diſciplina milites laborare coegiſſet.* Notanda ſunt verba: *Prædator ex ſociis, ipſe præda hoſtium.* Etenim milites, qui in ruſticos ac alios inermes ſocios agunt leonem, in hoſtili congreſſu conſueverunt eſſe cervi. Saluſtii textus eſt plenè audiendus: *More militari vigiliæ non ducebantur. Uti cuique libebat, à ſignis aberat. Lixæ cum militibus permixti die noctuque vagabantur: & palantes agros vaſtare, villas expugnare, pecoris & mancipiorum prædas certatim agere, eaque mutare cum mercatoribus vino advectitio & aliis talibus. Præterea frumentum publicè datum vendere, panem in dies mercari, poſtremò quæcumque dici aut fingi queunt ignaviæ, luxuriæque probra, in illo exercitu conjuncta fuere. Et alia ampliùs.* At verò Metellus *ſuo Edicto primùm adjumenta ignaviæ ſuſtuliſſe dicitur, ne quiſquam in caſtris, nevè in agmine, panem, aut quem alium cibum coctum venderet; ne Lixæ exercitum ſequerentur; ne miles gregarius in caſtris, nevè in agmine ſervum aut jumentum haberet: cæteris arctè modum ſtatuiſſe.* Etiam Cæſarem Auguſtum laudat Svetonius Tranquillus: *Auguſtus in re militari & commutavit multa, & inſtituit, atque etiam ad antiquum morem nonnulla revocavit. Diſciplinam ſeveriſſimè rexit, ne Legatorum quidem cuiquam, niſi gravatè hiberniſque demùm menſibus permiſit uxorem inviſere.* Et de Tiberio ſcribit: *Diſciplinam acerrimè exegit, animadverſionum & ignominiarum generibus ex antiquitate repetitis. Atque etiam Legato Legionis, quod paucos milites cum Liberto ſuo trans ripam venatum miſiſſet, ignominia notato.* Et de Veſpaſiano: *Milites, pars victoriæ fiducia, pars ignominiæ dolore ad omnem licentiam audaciamque proceſſerant. Quare Veſpaſianus, qui nihil antiquiùs habuit, quàm nutantem & afflictam ſtabilire atque ornare Rempublicam, Vitellianorum quidem exautoravit plurimos, & coercuit, participibus autem victoriæ adeò nihil extra ordinem indulſit, ut etiam legitima præmia nonniſi ſerò perſolverit. Et ne quam occaſionem corrigendi diſciplinam prætermitteret, adoleſcentulum fragrantem unguento, cum ſibi pro impetrata Præfectura gratias ageret, nutu adſpernatus, voce etiam graviſſima increpuit: maluiſſem allium oboluiſſes; litteraſque revocavit.* Et de Imperatore Adriano ſcribit Eutropius:

Cap. 24.

Non

Lib. 8. cap. 2. *Non magnam clementiæ gloriam habuit, diligentiſſimus tamen fuit circa militum diſciplinam.* Plura adduci poſſint iſtiuſmodi exempla.

E contrario Scipionem Africanum ſummum militem, licet in multis laudet Titius Livius, graviter tamen notat *de ſoluta militiæ diſciplina.* Et in Catiliniano bello ſcribit de Sylla Criſpus Saluſtius: *Sylla exercitum quem duxaverat in Aſia, quò ſibi fidum faceret; contra morem Majorum luxurioſè, nimiſquè liberaliter habuerat; loca amæna, voluptuaria facilè in otio feroces militum animos molliverant. Ita primùm inſuevit Exercitus populi Romani amare, potare, ſigna, tabulas pictas, vaſa cælata mirari, ea privatim ac publicè rapere, delubra ſpoliare, Sacra profanaque omnia polluere. Igitur hi milites poſtquam victoriam ſunt adepti, nihil reliqui victis fecere.* Et de Imperatore Vitellio ſcribit Svetonius Tranquillus: *Vitellius,* nactus Imperium, *per medias civitates ritu Triumphantium vectus eſt, perquè flumina delicatiſſimis navigiis, & variarum coronarum genere redimitis, inter profuſiſſimos obſoniorum apparatus, nulla familiæ aut militis diſciplina, rapinas ac petulantiam omnium in jocum vertens, qui non contenti epulo ubique publicè præſtito, quoſcumque libuiſſet, in libertatem adſerebant, verbera & plagas, ſæpè vulnera, nonnumquam necem repræſentantes adverſantibus.* Ita ſolent diſſoluti milites. Hinc diſcimus non ſolius militis, ſed etiam familiæ, & ſuæ ante omnia perſonæ diſciplinam eſſe curandam à bono Principe aut Duce. Quæ Vitellii omnia latiùs exponit ac arguit in hiſtoriarum libris Cornelius Tacitus. De Chriſtiano Imperatoris Conſtantii exercitu ſcribit etiam homo gen-

Decade 3. Lib. 9. cap. 21.

Lib. 22. cap. 6. tilis Ammianus Marcellinus: *Acceſſere flagitia diſciplinæ Caſtrenſis, cum miles cantilenas meditaretur pro jubilo molliores. Et non ſaxum erat, ut ante hac, armato cubile, ſed pluma, & flexiles lectuli. Et graviora gladiis pocula. Teſta enim bibere jam pudebat. Et quærebantur ædes marmoreæ, cum ſcriptum ſit in antiquitatibus, Spartanum militem coercitum acriter, quod procinctus tempore auſus ſit videri ſub tecto. Adeò autem ferox erat in ſuos illis temporibus miles & rapax, ignavus verò in hoſtes & fractus; ut per ambitionem otiumque opibus partis, auri & lapillorum varietates diſcerneret ſcientiſſimè, contra quam recens memoria tradidit. Notum enim eſt, ſub Maximiano Cæſare vallo Regis Perſarum direpto, gregarium quemdam poſt ſacculum Particum, in quo erant margaritæ, repertum; projectis imperitia gemmis abjiſſe pellis nitore ſolo contentum.*

Militarem diſciplinam à Chriſtianis longè magis Mater Eccleſia ſemper exegit, ac damnavit ejus neglectum. Etenim Chriſtiani milites, præſertim Reges ac Duces debent ex Evangelii Regula vivere. Hinc in quadraginta Martyrum elogio ſcribit Sanctus Gregorius Epiſcopus Nyſſenus: *Eſt ad me pertinens vicus, in quo Beatiſſimorum Martyrum Reliquiæ requieſcunt. Non procul abeſt parva civitas, quam Iboram vocant. In hac, cum ex recepta Romanorum conſuetudine, cenſus militum inſtitueretur, quidam ex militibus ad prædictum vicum venit, à Tribuno ad vici cuſtodiam deſtinatus, ut commilitonum ſuorum invaſiones & injurias propulſaret, quas milites ruſticanis audacter inferre ſolent.* Adeò antiquæ ſunt hæ Cuſtodiæ. Et iſte miles fuit probus ac pius. Etenim ejus pes, quo incurabiliter claudicabat, fuit ab apparente ſibi uno Martyrum miraculosè ſanatus. Interim Gregorius queritur Romanum tunc & Chriſtianum militem fuiſſe adeò licentioſum, ut vicini vici indigerent tali cuſtodia. Hinc & de Beliſario, Imperatoris Juſtiniani Duce, ereptam Wandalis Carthaginem glorioſè intranti, ſcribit in libris de Wandalico bello Procopius Cæſaræenſis: *Qua die Beliſarius laudem con-* Lib. 1.
ſecutus eſt tantam, ut gloriam non eorum modò qui cap. 21.
tunc vivebant, ſed veterum etiam obſcuraverit. Cùm enim Romanis militibus ſolemne ſit nunquam ſine tumultu urbem ſibi ſubditam ingredi, ſi vel tantum quingenti ſint, præſertim quando eſt profectio ſubitanea; ille ſuos omnes ita continuit in officio, ut nec contumeliæ, nec minæ uſquam jactæ fuerint, non impeditum civitatis commercium, ſed in urbe capta, quæ regimen ac dominum mutaverat, tabernæ uſque patuerunt. Scribæ, datis libellis hoſpitalibus, in domos pro more induxerunt milites; hi emptis, quæ quiſque voluit, cibariis quievere. Laudanda profectò diſciplina.

Adversùm milites, auſos ſpoliare Eccleſias inſigne capitulum edidit Carolus Magnus. Affirmat eos omnes eſſe anathematizatos, atque proſequitur: *Scimus anathematizatos homines &* Lib 7.
in præſenti ſæculo infames eſſe ac perditos, & à con- cap. 188.
ſortio fidelium in omnibus abſque pane & aqua fieri alienos, atque ſi abſque Eccleſiæ ſatisfactione de hac vita receſſerint, à regno Dei fore extorres. Quam foveam cavere diſſimulans vel recuſans, noſtra ſe ſciat per omnia carere ſocietate. Quia non ſolùm qui faciunt, ſed & qui facientibus prava conſentiunt, ſunt rei. Satiùs enim nobis eſt Regnum non habere terrenum, quàm æternum perdere. Plus verò me credo Deum poſſe per Sanctorum ſuorum merita adjuvare, quàm omnem militem ſæcularem. Quapropter omnes ſcire cupimus, ſi ſuper his, quibus fruimur bonis, univerſum Mundum lucrari potuiſſemus, noſtras veſtraſque animas perdere noluiſſemus, nec ſe pro prædictis cupiditatibus perdere volentibus aſſentiri. Eſt autem Regula, quam omnes Chriſtiani Reges, Duces, ac milites deberent ſuis mentibus memoriter inſcribere; præſertim Reges ac Duces. Etenim omnia gregariæ turbæ facinora ac flagitia, quæ ipſi impedire non ſtudent plena cura, fiunt illis propria. Hinc Magni Caroli filium & ſucceſſorem Ludovicum Gallicana Synodus degradavit ob hunc etiam articulum: *In expeditionibus, multa & innumerabilia ſunt in populo Chriſtiano flagitia perpetrata, in homicidiis & perjuriis, in ſacrilegiis, in adulteriis, in rapinis, in incendiis, ſive in Eccleſiis ſive in aliis locis, in direptionibus & oppreſſionibus pauperum, in miſerabili ac penè apud Chriſtianos inaudito patratu. Quæ omnia ad authorem reflectuntur.* Ex eadem regula adversùm Carolum Calvum, Ludovici filium ac in Galliæ regno ſucceſſorem ſtatuit Meldenſis Synodus: *Quia* 27.
hactenus propter diverſas neceſſitatum incommoditates aliter per vos fieri incompetentia compulit, quàm ſalubritas popoſciſſet, & honeſtas atque utilitas poſtulaſſet, veſtra ſtudebit Magnitudo obnixius obſervare, ut civitates per Regis tranſitum non deprædentur;

dentur; *ut quando tranſitus veſter juxta civitates acciderit*, *immunes & liberas veſtra Dominatio jubeat à deprædationum exactionibus fieri manſiones intra civitatem. Quia omnes qui ſua ad civitates deferebant, ut & ſalva ibi quæque haberent, & illa plus pacificè venderent, jam & hoc refugiunt: & priſtinæ immunitates & confirmationes infringuntur, cùm & Cives ab Hoſpitibus opprimuntur, & ab his à quibus non ſolùm opprimuntur, verùm & depriimuntur, ſua ſolùm vendere probibentur, ſed & propter direptionem poſt eos cum gemitu clamare cogunt.*

Ep. 94. De læſa, immò & everſa militari Diſciplina in litteris ad Joannem Archi-Diaconum graviſſimè queritur etiam Petrus Bleſenſis. Demonſtrat quòd milites ſint Eccleſiæ filii, ideoque ab Eccleſia ad Sacerdotii honorem, tuitionem pauperum, vindictam malefactorum, & ad Patriæ liberationem accipiant gladium; atque proſequitur: *Porrò res in contrarium verſa eſt. Nam ex quo hodie militari cingulo decorantur, ſtatim inſurgunt in Chriſtos Domini, & deſæviunt in patrimonium Crucifixi. Spoliant & deprædantur ſubjectos Chriſti pauperes, & miſerabiliter atque immiſericorditer adfligunt miſeros, ut in doloribus alienis illicitos appetitus, & extra-ordinarias impleant voluptates. Refert Lucas, quod milites accedentes ad Joannem Baptiſtam, interrogaverunt eum, dicentes: Magiſter, quid faciemus & nos? Neminem, inquit, concuſſeritis, neque calumniam faciatis, ſed contenti eſtote ſtipendiis veſtris. Qui contra inimicos crucis Chriſti vires ſuas exercere debuerant, potibus & ebrietatibus pugnant, vacant otio, marcent crapula, vitamque degenerem in immunditiis tranſigentes, nomen & officium militiæ deboneſtant. Nibil damnabilius in milite eſt quàm otium, per quod uſus armorum dediſcitur, nutritur puſillanimitas, vires fatiſcunt, obrepit inertia, & ad immunditiæ actus animus occupatur.* Amplè hoc demonſtrat, atque pergit: *Hodie in deliciis nutritur, & tota ad carnis delicias ſe relaxat Philoſymbola noſtra, in cute curanda plus æquo operoſa juventus. Quod ſi milites noſtros ire in expeditionem quandoque oporteat, Summarii eorum non ferro, ſed vino; non lanceis, ſed caſeis; non enſibus, ſed utribus; non haſtis, ſed verubus onerantur. Credas eos ire ad domum convivii, non ad bellum. Clypeos deferunt optimè deauratos, prædam potiùs boſtium cupientes, quàm certamen ab hoſtibus; Et eos referunt, ut ita loquar, virgines & intactos. Bella tamen & conflictus equeſtres depingi faciunt in ſellis & clypeis, ut ſe quadam imaginaria viſione delectent in pugnis, quas actualiter ingredi aut videre non audent.* Er rurſùm: *Porrò cùm noſtri milites ab expeditione ſine vulnere & cicatrice, ſanis etiam & integris armis, per Dei gratiam revertuntur, curritur ad bibendi conflictum. Crateras igitur læti ſtatuunt & vina coronant, atque exhauſta canunt prælia Marte gravi. Illic Æacides, illic tendebat Ulyſſes; Et pingunt fluido Pergama tota mero. Garriunt igitur & laxant procaces linguas in detractionem hominum innocentium, deſæviunt in Chriſto Domini, referuntque & conferunt labores ſuos & otia Sacerdotum.* Has ob rationes Petrus iſti Archi-Diacono diſſuadet ne ſuum Nepotem permittat adſcribi inter milites. Imitatur ſanctum Iſidorum Peluſiotem.

Per iſtiuſmodi milites nullam poſſe obtineri victoriam cenſuit & prædicavit magnus ille Imperatoris Juſtiniani Dux Beliſarius. Ejus Concionem, quam ad ſuos milites dixit in Africa, audiamus à Procopio Cæſaræenſi: *Inferre vim, & rapto ac alieno vivere, ſcelus aliàs ideò videtur eſſe, quia jus violatur. Nunc autem tantam habet offenſionem, ut poſthabita æquitate, nihil aliud, niſi quantum ex hac licentia periculum proficiſcitur, attendere nos oporteat. Ego ſanè vos in terram expoſui, hoc uno fretus, quod Afri, qui Romani ex ſtirpe ſunt, in fide erga Wandalos claudicent, ſintque illis infenſi. Propterea nobis nec deficere commeatum, nec hoſtem ullo incurſu nociturum exiſtimabam. At nunc veſtra illa intemperantia res partem in contrariam vertit. Nam Afrorum benevolentiam Wandalis, odium vobis modò conciliaſtis, adjuvante natura, quæ injuſtam vim patientes ab inferentibus alienat. Eoque cupiditatis præpoſteræ deventum eſt, ut pro argenteis pauculis, quos ſervaſtis, veſtram ſecuritatem & bonorum copiam abjeceritis, cum cibaria à volentibus dominis coemendo, injuſtitiæ notam vitare, eorumque amicitiam colligere promptum eſſet. Igitur Hoſtes ſimul Wandalos, ſimul Afros patiemur; Addo, quòd Deum ipſum; qui nemini injuriam facienti opitulatur. Agite dum: in aliena involare nolite ampliùs, & quæſtum perículoſiſſimum amovete, quando ex abſtinentia & moderatione ſalus maximè pendet, effrænata autem licentia ad interitum ducit, nam ſi dicta ſanctè curabitis, Deum propitium, Afros amicos, Wandalos aditu faciles experiemini.* Lib. 1. cap. 16. Quidam miles modica cibaria, quæ pauculis argenteis comparari potuerant, cuidam Afro Ruſtico rapuerat. Et de iſta rapina tantus Dux eſt concinatus varia & vera. Quod eſſet quæſtus furtivus, injuſtus, periculoſiſſimus. Utpotè qui addictos Romanis, & à Wandalis averſos Afrorum animos alienaret: ac inſuper divinam advocaret vindictam, adeoque omnem victoriam diverteret. Et concio quadrat noſtro tempori.

CAPUT XI.

De Militari Clero, cuſtode diſciplinæ.

Antiquam noſtrorum principum pietatem bellicam exponit magnum Belgii Chronicon, agens de Carolo Burgundiæ Duce, quem paſſim appellamus Carolum Audacem. *Carolus Princeps in magna armatorum multitudine & frequentia, Divina in Eccleſia audiebat, cui etiam ante ſummum Altare in loco Periſtylii vel Sacrario ex cortinis tendebatur tabernaculum, quod non exivit, niſi oblationis tempore, & Benedictionis, quæ in medio Altaris ſuper ipſum legebatur, principe ingenibus reſidente, & Pontificis facies verſa erat ad populum, qui etiam aſſiduè coram ipſo Principe celebrabat, quam Miſſam cantores Principis ſolemniter cum diſcentu pſallebant. Sed & diverſarum Facultatum plures in exercitu babebat Doctores, & excellentes Theologos, qui etiam coram ipſo ſæpius ſermocinabantur. Opulentiſſimi etiam in exercitu erant Domini. Et Princeps cum ipſis, & Conſiliariis ſuis, unuſquiſque cum ſuo Capellano quotidiè boras perſolvebat* Fol 415. & 416.

vebat Canonicas ſecundum Ordinarium Fratrum Prædicatorum. Et omnes devotiſſimè Miſſas aſſiduè audiebant, & Celebrantibus largiter de præſentia providebant. Propter quod non exigua Sacerdotum multitudo Exercitum ſequebatur Fratrum Mendicantium. Omnes & ſinguli Proceres Presbyterum, Princeps ſecum in Exercitu habebat Epiſcopum: & omnes quotidiè audiebant Miſſam, aliaque divina Officia. Quin & omnes cum ſuo Presbytero in dies recitabant Canonicum Officium. In his magis fidebant, quàm in Armis: & ita procedebant ad prælia.

Eſt antiquiſſima omnium Chriſtianorum Regum ac militum pietas. Etenim de magno Imperatore Conſtantino, Licinianum bellum inchoaturo, ſcribit in ejus vita Euſebius Epiſcopus Cæſaræenſis: Lib. 2. cap. 12. *Conſtantinus Servatori ſuo preces fundendi tempus vacuum & ſolutum dicavit, & Crucis tabernaculo extra caſtra etiam longiſſimè fixo, ibi ſynceræ & piæ meditationi ſe dedens, more veteris illius Dei Prophetæ, quem extra caſtra Tabernaculum fixiſſe divina confirmant Oracula, Deum orare cœpit. Nonnulli etiam, quos ipſe ob fidei & pietatis ſtudium ſatis ſpectatos habuit, in idem munus cum eo incumbebant. Et hoc etiam aliàs exequi erat ei in more poſitum, dum bello cum hoſte decertare conſtitueret. Nam ſicut propter ſecuritatem tardior in rebus gerendis fuit, ſic Dei conſilio omnia adminiſtrare conſultum ſtatuit. Et cum jam vacuo animo attentè Deo preces adhibebat, ſemper divina aliqua viſione donatus fuit: ac poſt illud tanquam divino inſtinctu impulſus, exiliit è tabernaculo, & de repentè Exercitum incitare cœpit, mandavitque ut nulla interpoſita mora ipſam gladiorum aciem experirentur. Qui ex improviſo hoſtes adorſi, homines cujuſcumque ætatis conciderunt, atque interdum puncto ferè temporis parta victoria, Trophæa contra hoſtes inſignia ſtatuerunt.* In hunc modum Imperator etiam jam antea in præliis committendis, & ſeipſum gerere, & Exercitum regere conſuevit: quin etiam Deum *ſuæ ipſius animæ præponere,* Lib. 4 cap. 56. *& illius conſiliis omnia tranſigere.* Pergit Euſebius de eodem Principe profecturo ad Perſicum bellum: *Conſtantinus militares Ordines eduxit, & de expeditione cum Epiſcopis, quos ſecum habebat, communicabat, exiſtimans oportere ex his aliquos ad pietatis officia maximè idoneos perpetuò ſibi adeſſe. Illi verò libenter quidem ſe ſecuturos, nec veſtigium ab eo diſceſſuros, ſed unà militiam obituros, & apud Deum ſupplicibus votis ſe pugnaturos recipiebant. Hac ille voluntatum & ſtudiorum profeſſione vehementer delectatus, totius expeditionis quaſi veſtigia eis expreſſit. Ac ad bellum iſtud ſuſcipiendum interim curavit Tabernaculum, ad Eccleſiæ ſimilitudinem magnificentia faciendum, in quo victoriarum Datori ipſe cum Epiſcopis ſupplicaret.* Lib. 1. cap. 14. Eadem de re ſcribit Socrates: *Conſtantinus tanto deſiderio ac ſtudio erga Chriſtianam religionem inflammatus erat, ut cum eſſet bellum contra Perſas geſturus, Tabernaculum, quod Eccleſiæ formam & effigiem exprimeret, ſicut Moyſes in Deſerto fecerat, ex velamine variato confecerit, illudque ſecum portandum curavit, quo in locis etiam deſertiſſimis Ædem Sacram ad orandum decorè paratam haberet.* Lib. 1. cap. 8. Et Hermias Zozomenus: *Conſtantinus in Palatio item exſtruxit Eccleſiam. Et tabernaculum Eccleſiæ figuram exprimens, cum contra hoſtes prælio contenderet, ſecum circumferre conſuevit ad eum finem, ut neque ſibi in ſolitudine vitam agenti, neque Exercitui deeſſet Ædes Sacra, in qua quidem deberent Deum laudibus efferre, precibus ſollicitare, & Sacra Myſteria percipere. Nam Sacerdotes & Diaconi, qui ſecundum Eccleſiæ Inſtitutum iſta munera obirent, ſunt Tabernaculum aſſiduè ſecuti. Ex eo tempore militares Romanorum Ordines, qui jam vocantur Numeri, ſinguli ſibi Tabernaculum ſeparatum conſtruxerunt, habueruntque ſecum Sacerdotes & Diaconos, ad rem Divinam faciendum deſtinatos.* Quiſque Numerus habebat ſuam Caſtrenſem Eccleſiam, ſuumque non unicum Capellanum; ſed plenum Clerum. Et quidem non quævis Legio, aut Cohors, ſed Numerus; Legio erat peditum, & dividebatur in Cohortes & Numeros.

Eandem pietatem laudat in Additamento ad Eutropium Paulus Diaconus, agens de Comite Maſcezil, progreſſuro in paganum, ac Romano Imperio perduellem, fratrem ſuum Gildonem: Lib. 3. cap. 2. *Maſcezil, jam ab Imperatore Theodoſio ſciens, quantum viribus deſperatiſſimis Oratio hominis per fidem Chriſti, Clementiam Dei impetraret, Caprariam inſulam adiit, indè ſecum Sanctos viros, iſtius Cœnobii Monachos, adducens, cum quibus orationibus ac jejuniis aliquot dies continuavit & noctes.* Nempè Maſcezil, licet Maurus, erat à Magno Theodoſio evectus in Romani imperii comitem, atque ita & iſtam pietatem didicerat. Etiam Gothorum Exercitui fuiſſe Caſtrenſem Eccleſiam, eamque Aſyli jure gaviſam ſcribit Lib. 6. cap. 37. Hermias Zozomenus. Et de tempore, quo Sanctus Germanus Antiſiodorenſis, ac Sanctus Lupus Trecenſis Epiſcopus apud Britones prædicarunt, ſcribit in Anglorum Hiſtoria venerabilis Beda: Lib. 1. cap. 20. *Interea Saxones, Pictique bellum adversùs Britones junctis viribus ſuſceperunt, quos eadem neceſſitas in Caſtra contraxerat. Et cum trepidi partes ſuas penè impares judicarent, Sanctorum Antiſtitum auxilium petierunt. Qui promiſſum maturantes adventum, tantùm paventibus fiduciæ contulerunt, ut acceſſiſſe maximus crederetur exercitus. Itaque Apoſtolicis Ducibus Chriſtus militabat in caſtris. Aderant etiam Quadrageſimæ venerabiles dies, quas religioſiores reddebat præſentia Sacerdotum: in tantum ut quotidianis prædicationibus inſtituti, certatim populi ad gratiam Baptiſmatis convolarent. Nam maxima Exercitus multitudo undam Lavacri ſalutaris expetit, & Eccleſia ad diem Reſurrectionis Dominicæ frondibus contexta componitur, atque in Expeditione campeſtri inſtar civitatis aptatur. Madidus Baptiſmate procedit Exercitus, fides fervet in populo, & conterrito armatorum præſidio, Divinitatis exſpectatur auxilium.* Et advenit. *Etenim non tubas aut tympana inflarunt, ſed præcinentibus Epiſcopis, Paſchale Alleluja cantarunt milites, atque ita hoſtile agmen terrore proſternitur, & ruiſſe ſuper ſe non ſolùm rupes circumdatas, ſed etiam ipſam Cœli machinam contremiſcunt, trepidationique injectæ vix ſufficere pedum pernicitas credebatur. Paſſim fugiunt, arma projiciunt, gaudentes vel nuda corpora eripuiſſe diſcrimini. Plures etiam timore præcipites flumen, quod tranſierant, devoravit.* Prætermittere non

poſſum

poſſum lepidum, neſcio cujus Anglicani Miniſtri, Scholion: *Britanni veteres, Eccleſiæ primitivæ diſcipuli, Quadrageſimam non ſuperſtitiosè quidem quaſi dierum diſcrimini nimium tribuentes, ſed ut Paraſceven & præparationem ad Feſtum Paſchæ ſequentis celebrandum, jejunio, lacbrymis, Confeſſioni peccatorum, ac Reſipiſcentiæ veræ ſtudio dicabant, ut binc verè bilares, pleniquè lætitia ad ſolemnitatem Paſchæ, Sacramentorum delicias cæleſtes percepturi, accederent.* Homo hæreticus nos arguit, quod Quadrageſimam ſervemus ſuperſtitiosè, tanquam ab Apoſtolo damnati dierum ac temporum obſervatores. Eſt ridicula calumnia. Etenim quod una ex ſervandæ Quadrageſimæ rationibus ſit pia ad Paſchalem Solemnitatem ac Euchariſtiam præparatio, frequenter tradit Sanctus Joannes Chryſoſtomus. Et ab illo nos non recedimus.

Eandem pietatem retinuit, & à priori, quo Epiſcopi propriis etiam manibus pugnare conſueverant, abuſu purgatam ſtabilivit lapſæ apud Francos Chriſtianitatis reparator Carolus Magnus: *Apoſtolica authoritate, & multorum Sanctorum Epiſcoporum inſtructi, Sanctorumque Canonum Regulis edocti, conſultu videlicet omnium Nobilium noſtrorum nos-met ipſos corrigentes, Poſteriſque noſtris exemplum dantes, volumus ut nullus Sacerdos in hoſtem pergat, niſi duo aut tres tantùm Epiſcopi electione cæterorum, propter benedictionem & prædicationem, populique reconciliationem, & cum illis electi Sacerdotes, qui benè ſciant populis pœnitentias dare, Miſſas celebrare, de infirmis curam habere, Sacratique Olei cum ſacris precibus unctionem impendere, & hoc maximè providere, ne ſine Viatico quis de ſæculo recedat.* Et aliud Capitulum habet: *Nobiſcum ad Bella non pergant niſi duo aut tres bene docti Epiſcopi, electione videlicet cæterorum, ad benedictionem dandam, & ad periclitantium Reconciliationem faciendam, ut eorum precibus fulciamur. Quam formam & de Sacerdotibus tenere optamus: id eſt, ut nec illi in hoſtem, niſi benedicti, & ipſi electione atque permiſſione propriorum Epiſcoporum. Qui tamen tales ſint, de quorum ſcientia & vita ac converſatione omnes ſecuri eſſe poſſimus.* Deſumpta hæc ſunt ex.... Synodo, celebrari juſſa per Caroli Patrem Pippinum: *ſervis Dei in hoſtem pergere omninò probibuimus, niſi illis tantum, qui propter Divinum Miniſterium, Miſſarum ſcilicet ſolemnia celebranda, & Sanctorum Patrocinia, utique Sacras Reliquias, portanda, ad hoc electi ſunt: id eſt, unum vel duos Epiſcopos, cum Capellano & Presbyteris eorum, Princeps ſecum habeat. Et unuſquiſque Prælatus unum Presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus, judicare & indicare pœnitentiam poſſit.* Antiquus Eccleſiæ Canon Miſſæ Sacrificium aliaque divina officia vetat fieri in privatis ac profanis domibus. Hinc Marcus, Alexandriæ Patriarcha propoſuit hanc quæſtionem:
13. *An ſine periculo ſacrificabit quiſpiam, aut divina faciet Baptiſmata in Navi, vel domo non ſacra?* Et Theodorus Balſamon, Patriarcha Antiochenus pro certis caſibus reſpondit affirmativè, & adjunxit: *Sic enim & Clerici, qui ſunt in Imperatorum comitatu in campis ſolitariis Sacra rite facere cenſentur ſub ſolo Bombicino, quod eſt Eccleſiæ deſtinatum, tentorio.* Proindè poſteriores etiam Græcorum Imperatores habuerunt Caſtrenſem Clerum & Eccleſiam: factam ex Bombycino: & variè Privilegiatam.

Lib. 7. cap. 123. (margin, beside "gnus: Apoſtolica authoritate")

Lib. 6. cap. 285. (margin, beside "Et aliud Capitulum habet")

Hujus Cleri Officium jam aliundè audivimus ex adductis teſtimoniis. Addit Meldenſis Synodus de domeſticis Magnatum Capellanis: *Provideant viri potentes, & maximè potentes fœminæ,* cap. 74. *ut in ſuis domibus adulteria, & luxuriæ concubinaticæ, & inceſta adulteria non vigeant. Et ſuos Presbyteros, qui cum eis in Capellam vadunt, hujuſmodi virtutem babere faciant, quatenus omnia vitia in domibus ſuis reſecent: & Orationem Dominicam & Symbolum cunctos tenere frequenter compellant. Quia Parochiani Presbyteri & Epiſcoporum Miniſtri de minoribus & vilioribus Perſonis hoc providere ſtudebunt.* Iſte Clerus habet omninò animarum curam: laborioſam ac ex vario capite periculoſam. Hinc de ipſo rectè edixit Carolus Magnus: *qui tales ſint, de quorum ſcientia, & vita, & converſatione omnes ſecuri eſſe poſſimus.* Libertini Clerici aut Monachi ſunt ab iſto officio longiſſimè proſcribendi. Licentioſos militum animos nec verbo alligare norunt, & exemplo faciunt pejores. Divinam protectionem fugant ab Exercitu. Hinc omninò expedit ut quis Epiſcopus, aut certè quis magnæ ſcientiæ & probitatis Presbyter comitetur Principem, qui ejus latere & authoritate fultus reliquum Clerum Epiſcopaliter regat & contineat in officio.

CAPUT XII.

Quibus diebus præliari liceat.

Antiqua Eccleſiæ Diſciplina diebus Dominicis ac feſtivis interdixit omne prælium. Ita olim & Latini conſtanter ſervarunt & Græci. Pietas à magno Imperatore Conſtantino ducit originem, qui ad trecentis & octodecim Patribus de feliciter expleta Nicæna Synodo gratificandum emiſit tria piiſſima Edicta, quorum hoc fuit tertium: *Ut die Paſſionis Dominicæ & ipſum ſequenti die ab omni opere abſtinerent homines, nevè in eiſdem prælium ullum committeretur.* Ita habes in Annalibus Eutychii Patriarchæ Alexandrini. Loquitur ex quarto Cæſaræenſis Eu- 1451. ſebii de magni Conſtantini vita libro. *Cum Conſtantinus hunc ſalutarem diem Dominicum docuiſſet univerſum Exercitum omni ſtudio colere, his qui* cap. 8.9. *divino inſtinctu fidem ſecuti erant, otium fecit, ut liberè poſſent Eccleſiam Dei frequentare, quo ſine ullo impedimento preces Deo perſolverent. Sed aliis, qui nondum Divinam deguſtaverant Doctrinam, alia quadam lege mandavit ut Dominicis diebus in patentes Suburbiorum Campos exirent, atque ut ibi eadem Precationis forma, dato per unum aliquo ſigno, omnes ſimul ad Deum uterentur. Non enim oportere, ajebat, haſtis uti, & rerum ſuarum ſpem in armis aut corporum viribus ponere; ſed Univerſitatis Deum, rerum omnium bonarum, & ipſius victoriæ Authorem agnoſcere: Cui oporteret panſis in cœlum manibus, & ſublatis altiſſimè ad Cœleſtem Regem mentis oculis conſtitutas preces reddere, ut illum victoriæ Largitorem, Conſervatorem, cuſtodem nobis, Adjutoremque precibus imploremus.*

ploremus. Formulam verò precandi ipſe omnibus militibus præſcripſit, mandavitque ut *Romana lingua omnes ita precarentur*. Etiam Pagani, Communi & unanimi voce. In Suburbano Campo. Audiamus formulam. *Te ſolum Deum*
20. *agnoſcimus, te Regem profitemur, te adjutorem invocamus, per te victorias conſecuti ſumus, per te hoſtes ſuperavimus, abs te & præſentem felicitatem conſecutos fatemur, & futuram adepturos ſperamus. Tui omnes ſupplices ſumus. Abs te petimus, ut Conſtantinum Imperatorem noſtrum unà cum piis ejus Liberis quàm diutiſſimè nobis ſalvum & victorem conſerves.* Hujuſmodi preces ad Chriſtianitatem præparatorias Conſtantinus omni Dominica jubebat fieri à militibus Paganis, Chriſtiani jubebantur omnem iſtum diem in Eccleſiaſticis Conventibus, ac aliis veræ pietatis officiis exigere.

Pietatem omnes Succeſſores conſtantiſſimè obſervarunt. Scribit Ammianus Macellinus:
Lib. 27. cap. 21. *Sub idem ferè tempus Valentiniano ad expeditionem cautè, ut rebatur, profecto, Alemanus Recalis, Ravido nomine, diu præſtruens quod cogitabat, Moguntiacum præſidiis vacuum cum expeditis adlatenter irrepſit. Et quoniam caſu Chriſtiani ritus invenit celebrari ſolemnitatem, impræpeditè cujuſquemodi fortunæ virilem & muliebrem ſexum cum ſupellectile non parva indefenſum abduxit.* Quòd omnis Civitas eſſet Chriſtiana, ideoque ob feſti reverentiam nemo paratus ad arma. Et hinc de Sriliconis, cui filii Honorii & Occidentalis Imperii curam teſtamento delegarat magnus Theodoſius, exceſſibus, in ſeptimo Hiſtoriarum
Cap. 37. libro ſcribit Paulus Oroſius: *Taceo de infelicibus illis apud Polentiam Geſtis, cum barbaro & pagano Duci, hoc eſt, Sauli ſumma belli commiſſa eſt, cujus improbitate reverentiſſimi dies, & Sanctum Paſcha violatum eſt, cedentique hoſti propter Religionem, ut pugnaret extortum eſt. Cùm quidem, oſtendente in brevi judicio Dei, & quid favor ejus poſſit, & quid ultio exigeret, pugnantes vicimus, victores victi ſumus.* Et de Perſarum Duce, parante Philippicum Mauritii Imperatoris Ducem die Dominica invadere ſcribit Theo-
Lib. 2. cap. 2. phylactus Simocata: *Erat dierum hebdomadis ſeptimus, qui Sabbathum nominatur. Quod ubi Romani reſciverunt, ſuſpicio Ducem inceſſit, hoſtes die craſtina ipſis invadendis fortunam experturos. Romanis nempè propter diei Dominici venerationem & Numinis excolendi reverentiam ferias acturis.* Et infrà ſcribit de Chagano Turcorum Principe, belligerante adversùs eumdem Imperatorem Mauritium: *Solemnia mortis & reſurrectionis Salvatoris in foribus erant. Caganus à Priſco Mauritii Duce aromata petit. Cui ille morem gerens, piper, folium indicum, caſiam, & coſtum mittit. Barbarus donis Romanorum acceptis, & aromatibus delinitus, incredibiliter lætatur, & armis temperat, quoad publica illa & præcipua Solemnitas præteriit.* Quò nempè Romanis, tunc vetitis præliari, gratificaretur. Et ad quintum annum poſt Baſilii Conſulatum ſcribit in Chronico Victor Tonnonenſis Epiſcopus: *Stuza Tyrannus apud Africam Joannis Romanæ militiæ Ducis jaculo percuſſus eſt, parique vice & Joannes Stuzæ. Qui confeſtim alterutro utrique gladio ceciderunt, & Dominico die, quo pugna facta eſt, moriuntur;* Utique in pœnam violati Feſti. Et Idacius Lemovicenſis Epiſcopus ſcribit in ſuo Chronico: *Per Suevos luco habitantes in diebus Paſchæ Romani cum Rectore ſuo, repentino, ſecuri de reverentia dierum, occiduntur incurſu.* Credebant ſe Chriſtianos à Chriſtianis tali die non invadendos. Verùm Suevi erant barbari. Iſti Infidelium incurſus fuerunt olim frequentiſſimi, præſertim in feſtis Paſchalibus. Nam & per iſtum fuiſſe tur- Ep. 38.
batum ſuum Paſcha, ejuſque lætitiam obnubila- 39.40.51
tam in variis litteris queritur Theodoretus Epiſcopus Cyrenſis. Hinc Neophytis Bulgaris quærentibus, *Si quando nuntius venerit, ut ad præliandum pergatur, deberent mox proficiſci? An ſit aliqua dies in qua non oporteat ad præliandum exire?* Omninò agebant de die Dominica aliiſque q.34. 36.
Feſtis. Lucet ex alia quæſtione: ſi die Dominico, vel cæteris feſtis diebus, quando neceſſitas urget liceat ad bellandum procedere? Ad has Conſultationes S. Nicolaus primus Pontifex reſcripſit: *Non eſt ulla dies in quibuſcumque negotiis incipiendis vel exercendis penitùs obſervanda, præter, ſi nimia non urgeat neceſſitas, ſupra memoratos dies celeberrimos, & omnibus venerabiles Chriſtianis. Non quò vel in his tale quid fieri prohibeatur, cum non ſit in diebus ſpes noſtra ponenda, nec à diebus, ſed à ſolo Deo vivo & vero ſalus omnis penitùs exſpectanda; ſed quò, ſi inevitabilis neceſſitas non eſt, vacandum eſt in his, ſolitò ſtudioſius orationi, & tantæ feſtivitatis myſteria frequentanda. Nam cùm Hebræi quondam Sabbathum obſervantes noluiſſent contra hoſtes ſuos die Sabbathorum arma ſuſtollere, & Deus omnipotens, quod in ſe tantùm, non in obſervantia dierum ſpes eſſet, & fortitudo locanda, voluiſſet oſtendere, occiſi ſunt ex eis mille viri, ita ut ſuperſtites pœnitentia ducti invicem dicerent: ſi omnes fecerimus, ſicut fratres noſtri fecere, & non pugnaverimus adverſùm gentes pro animabus noſtris, & juſtificationibus noſtris, alieni diſperdent à terra.* Supra-memorati dies ſunt Solemnitates Beatæ Mariæ Virginis, SS. duodecim Apoſtolorum, ac Evangeliſtarum, Præcurſoris Domini Joannis, S. Stephani primi Martyris, propria Bulgarorum feſta, ac omnes Dominicæ. Pontifex adfirmat iſtis diebus non licere bellum, nempè offenſivum: quòd Pagani, Hæretici, ac etiam mali Catholici nos in iſtis diebus invaderent, atque ita trucidarent, Machabæorum exemplo, Eccleſia ſuam Legem eſt interpretata, edixitque defenſivum bellum tunc omninò licere. Et hæc exceptio eſt S. Nicolao antiquior. Etenim ipſam ſecutus fuit & Imperator Ludovicus Pius. 841.
De ipſo, dum filius Ludovicus turbaret Germaniam, ſcribit Annaliſta Aſtrologus: *Invictus Ludovici animus, dum turbari tali peſte Eccleſiam Dei, populumque Chriſtianum vexari comperit, nec labori ceſſit, nec dolore fractus ſuccubuit, ſed Quadrageſimali jejunio inchoato, adversùs hanc vim ſe obicem objecit. Et qui ſolitus erat hoc tempus Pſalmorum Decantationi, orationum inſtantiæ, Eleemoſynarum liberalitati totum dare, ita ut vix uno aut duobus diebus propter exercitationem equitationi indulgeret, tunc propter diſcordiam fugandam, pacemque reconciliandam, nullum diem voluit habe-*

habere ſervatum. Quin imò Philippicum Imperatoris Mauritii Ducem, dum Dominico die à Perſis invaditur, ſe armaſſe, & fuiſſe præliatum teſtatur S. Martyr Theophanes. Ejus verba adducam inferius. Hinc lucet exceptionem hanc eſſe antiquiſſimam.

Ex adductis Aſtrologi verbis diſcimus iſtam pietatem apud Majores noſtros fuiſſe adeò largam, ut etiam per omnem Quadrageſimam non bellaretur. Non erat voluntaria, ſed per Eccleſiam juſſa, ac præcepta pietas. Lucet ex laudati Pontificis Nicolai Reſcripto ad præfa-
46. tos Bulgaros: *Jam verò ſi Quadrageſimali tempore liceat, ſi neceſſitas exigit, vel ſi non exigit ulla neceſſitas, ad bella procedere, non vobis eſt neceſſarium exponendum, cum ex priorum propoſitionum ſolutionibus, quid vos conveniat agere, etiam nobis tacentibus, jam ipſi colligatis. Bellorum quippè & præliorum certamina nec non omnium jurgiorum initia, diabolicæ fraudis ſunt arte profectò reperta, & dilatandi regni cupidus, vel iræ, vel invidiæ, vel alius cujuſpiam vitii dilector tantum his intendere, ſeu delectari convincitur. Et ideo, ſi nulla urgeat neceſſitas, non ſolum Quadrageſimali tempore, ſed omni eſt præliis abſtinendum. Si autem inevitabilis urget opportunitas, nec Quagrageſimali eſt tempore, pro defenſione tam ſua quam patriæ, ſeu legum paternarum, bellorum procul dubio præparationi parcendum: Ne videlicet Deum videatur homo tentare, ſi habet quod faciat, & ſuæ ac aliorum ſaluti conſulere non procurat, & ſanctæ Religionis detrimenta non cavet*. Adfirmat non quodvis, ſed defenſivum dumtaxat bellum licere in Quadrageſima, & quidem non niſi ob inevitabilem neceſſitatem. Et adjungit tunc ſolummodo non eſſe licitum, ſed etiam debitum ac obligatorium. Quod nempè tunc torpere ſub Religionis ſpecie, & neceſſaria auxilia negligere, ſit ſpecies Divinæ tentationis. Ex eadem Regula ſanctus Gerardus Chœnodienſis in Hungaria Epiſcopus, ad Ivonem Tyrannum Regni invaſorem, eſt publicè concionatus: *Obſervatio ſanctæ Quadrageſimæ peccatoribus pro venia, juſtis pro præmio eſt conſtituta, quam tu Rex cum cædibus pollueris, nullam hodie veniam mereris*. Ita habes in vita laudati Epiſcopi, exſtante apud Laurentium Surium. Hæc reve-
23. Sep. rentia eſt haud dubiè à Magno Conſtantino. Etenim & ipſe ſingulas ferias ſextas, ob Dominicæ Paſſionis reverentiam juſſit eſſe ferias à bello & præliis. Pietas hæc, licet deficere inciperet, adhuc perſeverabat tempore Eugenii III. Pontificis. Lucet ex generali Hiſtoria Ottonis Epiſcopi Friſingenſis: *Apud nos tam te-
Lib. 6. tra videtur confuſio, ut non ſolum reliquo anni cir-
cap. 34. culo præda & incendio cuncta permiſceant, ſed & in ipſo Quadrageſimali & Pœnitentiali tempore, contra Divinas & humanas leges, deſævire non pertimeſcant*. Laudat antiquiſſimos Canones, qui pœnitentes perſonas, adeoque & pœnitentialia tempora mandat vacare ab armis. Sunt antiquiſſimi Canones, ideoque palam nati ex Lege Magni Conſtantini. Adfirmat eſſe Divinam Legem: Quod nempè Eccleſiæ Canon a Divina Lege habeat originem & fomentum.

Item Epiſcopus Otto ſcribit in ſecundo libro de Geſtis Imperatoris Friderici Primi, obſidentis civitatem Terdonenſem: *Appropinqua-* cap. 18.
bat Paſchale feſtum, & Princeps Religionis intuitu quatuor diebus, id eſt quinta Cœnæ Domini feria uſque ad proximæ Paſchalis hebdomadæ ſecundam feriam, ab arcis impugnatione ceſſandum ſtatuit. Itaque proxima de hinc feria, id eſt, die qua Paſſio Domini in Paraſceve à cunctis Chriſticolis celebratur, Clerici & Monachi cum Oppidanis incluſi, veſtibus Sacris induti, cum Crucibus, Thuribulis, cæteriſque Chriſtiani ritus ornamentis, portis apertis, egreſſi ad Tentoria Principis venire cupiebant, Liberationem & pacem ſupplicaturi. Ex quibus diſcimus tria: Primò, quod avita in Quadrageſima reverentia tunc apud nos Latinos vacillaret. Etenim jam ante hos ſanctiſſimos dies Fridericus Terdonam & obſederat, & impugnarat. Secundò, quod iſtorum principalium dierum reverentia tunc eſſet in pleno adhuc vigore. Tertiò, quod Chriſtiani Principes ob iſtam reverentiam ceſſarent non dumtaxat à præliis, ſed & hoſtibus plenam pacem darent. Et de Reinaldo Colonienſi Archi-Epiſcopo, ejuſdem Friderici Confeſſario & Conſiliario, ſcribit Godefredus ad S. Pantaleonem Coloniæ Monachus: *Romani contractis copiis ſata & vineas Tuſculanorum vaſtare* 1167.
cœperunt, & Rainaldum Epiſcopum obſidione arctare. Ipſe autem ob reverentiam Sacræ diei intra muros ſe continuit: Erat vigilia Pentecoſtes. Et in tanto die Reinaldus noluit vel defenſivè præliari. Et de Saxonibus adverſum Henricum IV. Imperatorem in Dominicæ Nativitatis vigilia præliantibus, ſcribit in ejus Apologia Wernerus Vercellenſis Epiſcopus: *Ecce quid faciunt hæreſes & ſchiſmata? dicit in corde ſuo cognatio eorum ſimul: Quieſcere faciamus omnes dies feſtos Dei à terra*. Urget hunc eſſe diem, in quo Sancti Angeli cantaverunt; *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus*; & adjungit: *Ea tam feſtiva ſolemnitate Angelorum atque hominum factus eſt luctus ingens, mœror, atque triſtitia, & effuſio humani ſanguinis*. Et de Francis Vernolium in Nortmandia obſidentibus, ac in Penteceſtes die impugnantibus, cum amaro ſtomacho ſcribit Radulphus 1194.
Dicetenſis: *Tunc temporis inſtabat dies ille magnus, celebris ille dies, Majeſtati dies altiſſimæ dedicatus, dies optabilis toti Mundo, dies Penteceſtes, populo Chriſtiano per orbem terrarum venerandus ubique*. Et de Stephano Anglorum Rege habet Joannes Bromptonus Abbas Jornalenſis: *Stephanus Rex ante Nativitatem Domini in Angliam rediit; & per totum Natale, incipiens ab ipſa Vigilia, Bedfordiam obſedit. Et de tanta Solemnitate non curans ab obſidione non ceſſabat, donec Caſtrum ſibi adverſum cœpiſſet*. Habemus longè plura iſtiuſmodi exempla, demonſtrantia Feſtorum dierum per offenſiva prælia violationem fuiſſe olim ſummum crimen. Et ſanè ſi tunc ſervilia non licent opera, quomodo liceant homicidia, aliæque Præliorum violentiæ?

Godefridus Lotharingiæ Dux, dum ad Sacrum pro Terra Sancta bellum Conſtantinopo-

 lim

lim advenit circa Paſcha, & Schiſmaticos Græcos ſibi denegantes tranſitum, fuit compulſus armis adgredi, & ad juſtiſſimis poſtulatis annuendum compellere. Hinc de Patre ſuo & Imperatore Alexio Comneno ſcribit in deci-
Fol.298. mo Alexiados libro Anna Comnena: *Alexius primum vetuit prodire ullum in Latinos armatum, aut hoſtile in ipſos quidquam moliri. Duplici ex cauſa id conſtituerat. Nam & diei Religio, quæ tunc erat feria quinta maximæ ſanctæque Hebdomadis, colenda ipſi tali ceſſatione videbatur, & à civili bello, fundendoque Chriſtiano ſanguine pio abhorrens animo, quidvis experiendum ferendo putabat priùs, quam ut in iſtam extremam nefandi mali neceſſitatem veniretur. Crebris ergo & blandis miſſitandis ad Latinos Nuntiis rogabat illos incœpto intempeſtivo deſiſterent, inquiens: Sacram lucem & cæſum hodie pro nobis omnibus revereamini Dominum, neque ei tantillum conceſſiſſe dedignemini, qui Deus cùm eſſet, nec Crucem, nec clavos, nec lanceam, ſupplicia maleficis debita, ſuſtinere noſtræ ſalutis cauſa recuſaverit. Quod ſi pugnæ tanta cupido eſt, ſuſtinete uſque poſt inſtantem Dominicæ Reſurrectionis diem: tunc & nos ad prælium prodibimus. His adeò non flexi aut moti Latini, ut nihilominùs denſarent Ordines, jactuſque telorum frequentarent, &c.* Exiſtimo narrationem ſubſiſtere. Hinc oritur quæſtio, ex quo fundamento piiſſimus Dux Godefridus cenſuerit Sanctiſſimos dies offenſivo prœlio maculandos? Reſpondeo fundamentum illi fuiſſe authoritatem Sancti Gregorii VII. Pontificis, de Siculorum Duce ſcribentis ad Deſiderium Ab-
Ep. 94. batem Caſſinenſem: *Roberti voluntatem in his agnoſcere diligenter te cupimus, ſcilicet ſi neceſſaria vobis expeditio fuerit poſt Paſcha, an per ſe an per filium ſuum ſe decenter ſuccurſurum fiducialiter polliceatur. Si verò hoc non potuerit, quod milites poſt Paſchale Feſtum, ut in familiari militia Beati Petri ſint, ſe deſtinaturum indubitanter promittat. Hoc etiam ſolerter procures advertere, in illos dies, videlicet Quadrageſimales, quibus Nortmanni ſolent pugna vacare, præfatus Dux aſſentiat hoc pacto offerre Deo ut una vel nobiſcum, vel cum noſtro Legato ad aliquas terras Beati Petri, quo invitatus fuerit, competenter inſtructus accedat, quatenus hoc ſui obſequii ſtudio & bonos in Apoſtolica fidelitate confirmet, & rebelles ac contumaces ad debitam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ reverentiam atque ſervitium vel terrore revocet vel vi, talique modo ſuæ Deo militiæ munus gratuitum offerat.* Gregorius loquitur de Henriciani ac Guibertini Schiſmatis fautoribus, quos parabat armis invadere. Scripſit hæc in Quadrageſima, aut proximè ante ipſam. Et ex iſta Epiſtola addiſcimus plura. Primò, quod tunc Nortmanni non dumtaxat in diebus Feſtis ac Dominicis, ſed etiam per omnem Quadrageſimam adhuc abſtinerent ab omni bello. Secundò, quod eadem pietas tum plenè vigeret etiam in Gallia: Etenim Nortmanni non ita pridem indè venerant in Italiam ac Siciliam, adeoque iſtam pietatem ſecum detulerant. Tertiò diſcimus, quòd iſta pietas tunc apud alios vacillaret: Etenim Gregorius adfirmat ipſam fuiſſe Nortmannis ſingularem. Quartò diſcimus, quòd Gregorius cenſeret illam non obligare adverſus Schiſmaticos, adeoque ipſos quovis tempore invadendos: aut certè cenſuit eam in hoccè caſu eſſe diſpenſabilem. Et hoc eſt verius. Hinc enim Robertum Ducem, non violento imperio, ſed gratioſa deſiderii interceſſione judicavit ad iſtius diſpenſationis obedientiam & executionem eſſe permovendum. Quidquid ſit, Godefridus Dux probavit iſtud Gregorii placitum, & ipſo fuit uſus adverſus Græcos.

Et ex iſto Gregorii indulto avita pietas cœpit apud nos Latinos decreſcere, atque ita tandem plenè evanuit. Latini Principes cœperunt Indultum paulatim etiam ad Catholicos hoſtes, & ad quælibet Feſta extendere; ipſum tandem tranſmutare in Legem, atque ita quovis indiſcriminatim die bellare & præliari. Extenſionis exordia abundè patent ex jam adductis teſtimoniis. His adjungo aliam relationem laudati Joannis Bromptoni, ſcribentis de Ludovico VII. Francorum Rege, obſidente civitatem Ro- 1174.
thomagenſem: *Cùm per dies plurimos ſic certaretur, ut neque hi, neque alii in aliquo remiſſius agerent, Beati adfuit Laurentii feſtivus dies. Rex autem Franciæ, pro ejuſdem Feſti reverentia, quo dictum Sanctum ſpecialiter conſueverat venerari, requiem ipſo die Civitati indultam voce præconis juſſit publicari. Quam gratiam Cives gratè amplexi, otio breviſſimo jucundiſſimè fruebantur. Juvenes & Virgines, ſenes cum junioribus Deo & Sancto Laurentio pro diei lætitia, choreas ducentes, gratias exſolverunt, militibus civitatem exeuntibus, ſuper ripam fluminis in conſpectu hoſtium ad laudem haſtiludia exercentibus. Comes ergò Flandrenſis mox Regem Franciæ, ut dicitur, adiens, ſic ait: Ecce Civitas pro qua multum ſudamus, his intùs choros ducentibus, illis foris ſecurè ludentibus, ſpontè nobis offertur: Exercitus ergò in ſilentio arma ſumat, ſcaliſque repentè muro adjunctis civitatem obtinebimus, antequam in civitatem regredi valeant qui pro irritatione noſtra exteriùs vacant. Abſit, inquit, Rex, abſit. Noſti enim me pro reverentia Beati Laurentii indulſiſſe hujus diei requiem civitati. Tunc univerſi Proceres qui aderant, familiari auſu Regis mollitiem increpantes, dixerunt: Dolus an virtus, quid nunc exerceri debeat, quis enim veritatem in hoſte requirat! Victus ſic tandem Rex acquievit. Itaque non per vocem tubæ ſeu præconis, ſed ſolis Ducum ſuſurris Exercitus præparatur.* Proindè pietas primùm diminuta fuit & contracta ad ſolemniſſimos dies, tandem penitùs exſtincta. Utinam per Epiſcopos reparetur. Et eſt neceſsè.

CAPUT XIII.

De pia Militum ad Prælium præparatione.

Optimi Majores noſtri ad committenda prælia ſe piiſſimè præpararunt, tanquam morituri, & pro Juſtitia profecturi ad Dominum Deum. De Ottocaro Bohemorum Rege, profecturo ad bellum contra Rudolphum primum
Imperatorem, ſcribit Auſtralis Hiſtoria: *Rex* An.1278

Pra-

Pragæ à ſuis licentiatur, *& ab omni Clero ac Populo univerſo cum multis gemitibus proceſſionaliter de Civitate educitur*. Et de Erfurtenſibus contra Fredericum Marchionem Miſienſem bellantibus ſcribit Lantgravianorum Hiſtoria. cap. 84. *Erfurtenſes proceſſionaliter ab omni Clero civitatis & Religioſis antè portam civitatis deducti cum magna civium turba exiverunt*, *& Marchionem cedere compulerunt*. Et de Anglis cum Rege ſuo Stephano ad Standardicum contra Scotos bellum proficiſcentibus, & venerabili Eboracenſium Archi-Antiſtite Turſtino ſcribit Richardus Prior Monaſterii Haguſtal-
1139. denſis: *Omnes cùm ſuis munitis & bellicis armis inſtructi Eboracum conveniunt*. *Itaque poſt acceptam privatam pœnitentiam*, *illis pariter & omni Populo Archi-Præſul triduanum cum eleemoſynis indixit jejunium*, *ac deinde abſolutionem*, *ac benedictionem Dei & ſuam eis ſolemniter tribuit*. Ita munivit ac armavit. Et infrà: *Tunc Crucem ſuam*, *& S. Petri vexillum*, *ac ſuos homines tradidit eis*. Sic miſit in hoſtem. Eſt antiquiſſima pietas. Etenim de Imperatoris Juſtiniani Claſſe in Africam contra Wandalos profectura, in libris de iſto
Lib. 1. c. 12. bello ſcribit Procopius Cæſaræenſis. *Juſtinianus majorem Prætoriam ad littus*, *quod Imperatoris aulæ præjacet*, *applicari juſſit*. *Huc Epiphanius urbis Archi-Epiſcopus ſeſe contulit*, *ac ritè Deum precatus*, *militem quemdam à Baptiſmo recentem*, *& modò conſortem factum nominis Chriſtiani*, *in navem immiſit*. Antiqua ergò noſtrorum Majorum pietas omnes ante expeditionem milites coegit ad Sacramentalem pœnitentiam, munivit Epiſcopali benedictione, expurgavit jejuniis ac aliis ſatisfactionibus, voluitque eſſe pleniſſimè mundos, ſimiles recentiſſimis à Sacro Fonte infantibus. Hinc Epiphanius Patriarcha Conſtantinopolitanus primum, quem in benedictam à ſe navem immiſit, militem voluit eſſe iſtiuſmodi Neophytum, declarans ac mandans omnes ingreſſuros eſſe paris munditiæ. Et ſanè ita oportet. Nam milites abeunt quaſi ad mortem. Et per hujuſmodi Exercitum eſt à Divina Clementia ſperandum auxilium, directio, atque victoria. Et Epiphanius non ſolos milites benedixit, ſed & Claſſem. Ita diſertè ſcribit Nicephorus Calixtus. Eximiam, qua ſe ad bellum Perſicum adcinxit Imperator Heraclius, pietatem deſcribit Georgius Cedrenus: *Cæterùm Heraclius in Perſidem iturus ita compellat Patriarcham*: *In manibus Dei*, *Deiparæ*, *& tuis relinquo urbem hanc*, *& filium meum*. *Indè magnum templum ingreſſus*, *atratis calceis pronus procubuit*, *itaque precatus eſt*: *Domine Deus*, *&* JESU-CHRISTE, *ne nos propter peccata noſtra hoſtibus noſtris irridendos præbeas*; *ſed intuere nos*, *ac miſerere noſtri*, *& victoriam de hoſtibus tuis concede*; *ne glorientur ſcelerati*, *& tuæ inſultent hæreditati*. *Hunc ita animo demiſſo orantem videns Georgius Piſſidenſis eſt ita allocutus*: *Nigrum*, *Imperator nunc indute calceum rubefacies*, *tinctum cruore Perſico*. Et res ita evenit. Græcorum Auguſti geſtabant purpureos Compages. Eos exuit Heraclius, & tanquam privatus adivit ſupplex Divinam Majeſtatem.

Quanta ſit benedictionis Epiſcopalis virtus, expertus fuit Clodovæus, ſeu Ludovicus primus Francorum Rex, de quo in Gothos moturo bellum ſcribit in Remenſis Eccleſiæ hiſtoria Flodoardus Presbyter: *Ludovicus accipiens à Beato Remigio benedictionem*, *redditur de victoriæ perce-* Lib. 1. c. 18. *ptione ſecurus*. *Cui vir quoque Sanctus*, *ut & pridem fecerat*, *vas quod vulgò Flaſconem vocant*, *vini à ſe benedicti plenum dedit*, *hoc idem*, *quod anteà*, *mandans ut eò uſque ad bellum procederet*, *donec ſibi ſuiſque*, *quibus ex indè dare vellet*, *hoc vinum de prædicto flaſcone non deficeret*. *Bibit igitur Rex ex eo*, *pluresque ſuorum*; *vas tamen vini non patitur detrimentum*. *Bellum verò cum Gothis conferens*, *eos in fugam vertit*, *& ipſe*, *Beato Remigio ſuffragante*, *victor exſtitit*. *In qua pugna dum duo Gothi contis eum in latera feriunt*, *hujus patroni ſui ſe proſequentibus meritis*, *illum cædere nequiverunt*. *Multis autem Civitatibus Ditioni ſuæ ſubactis uſque Tholoſam perrexit*, *& Alarici Gothorum Regis theſauros accipiens*, *per Engoliſmam civitatem*, *cujus ante conſpectum ipſius muri corruerunt*, *interfectis Gothis qui erant intùs*, *ad propria cum glorioſa redit victoria*, *vino flaſconis non deficiente*, *donec reverſus eſt in ſua*. Epiſcopalis Militum benedictio fecit non ſolummodò civitates capi, ſed & muros ſine tormentis corruere. Benedictum vinum erat quaſi ſigillum iſtius benedictionis. Et ejus virtutem demonſtrant plura authentica exempla. Per iſta arma pii milites frequenter fecerunt, quod à ſe faciendum S. Martinus obtulit Imperatori Juliano. *Craſtina die ante aciem inermis adſtabo*, *& in nomine Domini Jeſu*, *ſigno Crucis*, *non Clypeo protectus aut galea*, *hoſtium cuneos penetrabo ſecurus*. Ita in tertio libro de S. Martini vita habet S. Sulpitius Severus. Flodoardus adfirmat ritum benedicti vini, aut alterius Eulogiæ adjungendæ morem fuiſſe Sancto Remigio familiarem.

Quæ omnia inſigniter confirmat in vita S. Petri Thomaſii, ex Carmelitarum Ordine Patriarchæ Conſtantinopolitani, & ab Innocentio Sextò Pontifice ad Sacrum Bellum Legati, Philippus Mazzerius Cyprii Regni Cancellarius: *Pe-* 15. *trus Legatus*, *perſonis Eccleſiaſticis totius exercitus aſſociatus*, *in Galæam Regis aſcendit pro benedictione generali Exercitus Dei ferenda*. *Erat hic Petrus Cypri Rex*, *procedens in Ægyptum & Palæſtinam*. *Et adſcenſo in loco eminentiori Galææ*, *ut ab omni exercitu videri poſſet*, *Rege propè ipſum ſtante*, *& omnibus ſtantibus*, *ac Legatum reſpicientibus*, *omnibus ſignis & vexillis Galæarum & aliorum Navigiorum depoſitis*, *Legatus quamdam largam*, *& inauditam*, *atque pulcherrimam benedictionem à Spiritu Sancto incæpit*, *antiquum Teſtamentum & novum in benedictione allegando*, *modò Navigia*, *modò arma*, *modò perſonas*, *modò mare*, *modò totum exercitum benedicendo in honorem Crucis*, *& deſtructionem Saracenorum*, *auxilium Dei invocando*. *Rex verò & omnis exercitus*, *Legato devotiſſimè ad omnes benedictiones*, *capitibus inclinatis*, *reſpondebant*, *& in magna devotione erant*. Epiſcopalis benedictio militibus Sanctam vitam, Chriſtiana vita illis impetravit victoriam. Etiam milites docuit utrumque eſſe Dei donum. Libertinus & criminoſus Exercitus non eſt aliud quàm ſcelerata dæmonum tritura, ideoque per ipſam Divina Clementia non conſuevit pacare, ſed turbare & flagellare Regna: Operari ſuæ vin-

dictæ in noſtra peccata immiſſiones per Angelos malos, ſuæ juſtitiæ carnifices.

Aliam Gallicanæ Militiæ antiquam pietatem edicit in Regis Ludovici Craſſi vita Sugerus Abbas S. Dionyſii. In Remenſi Synodo Calixtus ſecundus Pontifex Henricum V. Imperatorem, quod Laicas Antiſtitum Inveſtituras nollet dimittere, excommunicavit. Et hic in Ludovicum Regem, qui Synodo adſtiterat, & favere pergebat, offenſus paravit Regnum invadere: Hinc ergò de parante ſe ad defenſionem Ludovico ſcribit Sugerus: *Ludovicus, quoniam Beatum Dionyſium ſpecialem Patronum & ſingularem poſt Deum Regni protectorem, & multorum relatione & crebro cognoverat experimento, ad eum feſtinans, tam precibus quàm beneficiis præcordialiter pulſat, ut Regnum defendat, Perſonam conſervet, hoſtibus more ſolito reſiſtat. Et quoniam hanc ab eo habet prærogativam, ut ſi Regum alius Regnum Francorum invadere audeat, ipſe beatus & admirabilis Defenſor cum ſociis ſuis, tamquam ad defendendum, Altari ſuo ſuperponatur. Eo præſente fit tam glorioſè quàm devotè. Rex autem vexillum ab Altari votivè tamquam à Domino ſuo ſuſcipiens, pauca manu contra hoſtes, ut ſibi provideat, evolat, ut eum tota Francia ſequatur, potenter invitat.* Et pauca manu ferociſſimum hoſtem dejecit & ſuperavit. Et de Ludovico VII. Francorum Rege, ad Sacrum bellum profecturo, ſcri-
cap. 4. bit ejus vita: *Rex venit, ut moris eſt, ad Eccleſiam Beati Dionyſii, à Martyribus licentiam accepturus, & ibi poſt celebrationem Miſſarum, vexillum Beati Dionyſii, quod Oriflambe Gallicè dicitur, valdè reverenter accipit, ſicut moris eſt antiquorum Regum, quando debent ad bella procedere.* Quem morem in Sancti Ludovici Lectionibus laudat & Romanum Breviarum: *Rex vexillum ab Epiſcopo Pariſienſi accepit. Deindè mare cum ingenti exercitu trajiciens, primo prœlio Saracenos fugavit.*
1315. Etiam de Ludovico X. in nos Flandros profecturo ſcribit Continuator Guilielmi Nangiaſenſis: *Ludovicus Rex Franciæ, accepto vexillo apud Sanctum Dionyſium, quod dicitur Auri flamma, & Domino Henrico de Herqueri tradito, profectus eſt in Flandriam.* Et de ejus fratre Philippo Comite Pictavienſi, Regnique ac Infantis Regis Rectore, profecturo in Robertum Comitem Arteſiæ; *Comes Philippus contra ipſum arma corri-*
1316. *piens, apud Sanctum Dionyſium vexillum accepit, Epiſcopo Sancti Machorii Miſſam celebrante, & ipſum benedicente. Sanctis tamen Martyribus non extractis, aut ſuper Altare poſitis, nec ipſo vexillo, ut alias fieri ſolet, eiſdem contacto.* Ex quo vides iſtam Regis, exercitus, ac vexilli benedictionem fuiſſe inſigniter ſolemnem, multis veſtitam Sacris ritibus. Pergit idem Scriptor de
1328. profecturo in nos Flandros Philippo VI. *Rex apud Sanctum Dionyſium revertitur, & extractis corporibus Beatorum Martyrum, Dionyſii, Ruſtici, & Eleutherii, de locis propriis ubi poſiti requieſcunt, capucio & cuculla depoſitis, uſque ad eorum Altare propris manibus vectavit, & ibidem ea devotione collocavit, ut per ipſum juxta poſito corpore Beati Ludovici, & audita Miſſa, ab Abbate S. Dionyſii ſuper Altare Sanctorum Martyrum ſolemniter celebrata, vexillum quod Auri-flammeum dicitur, ab eodem Abbate ſuper dictum Altare benedictum, in præſentia Prælatorum & Baronum de ejuſdem Abbatis manu recepit, & Domino Miloni de Nucherico, viro utique in cunctis bonis actionibus ſtrenuo & probato, ad portandum tradidit ac ſervandum. Quibus ſtrenuè peractis, Rex Sanctorum Martyrum corpora propriis manibus uſque ad cryptam eorum reportavit devotiſſimè; Et quod nullum Prædeceſſorum legimus antea feciſſe, ipſe etiam perſonaliter Cryptam eorumdem intravit humiliter, non ſine lachrymis, ut notabiliter videri potuit, implorans auxilium, quorum Patrocinio poſt Deum ac Beatam Virginem Mariam indubitanter ſperabat de Adverſariis ſuis obtinere victoriam. Die verò ſequenti poſt ſumptionem Sacri vexilli Rex iter ſuum verſus Flandriam aggreditur, & exſpectans aliquamdiu Baronum ſuorum exercitus, multis aliis ad ejus auxilium continuò confluentibus, tranſiens Atrebatum, derelictis paludibus, quæ aliquando Prædeceſſorum ſuorum aliqualiter fuerant occaſio ſcandali & ruinæ, verſus Caſtrum Flammingorum, quod dicitur Caſellum, iter arripuit, fixiſque contra dictum Caſtrum tentoriis, terras undique deprædans multipliciter devaſtavit.* Hic Philippus & in Dominum Deum, & in Matrem Eccleſiam fuit longè piiſſimus. Hinc Epiſcopi decorarunt ipſum his titulis: Rex Felix, benè fortunatus, Optimus Chriſticola.

Eadem pietas olim viguit apud Anglos. Te- Lib. 2.
ſtem adduco Simeonem Dunelmenſem in hiſto- cap. 18.
ria ſuæ Eccleſiæ: *Ethelſtanus Rex, dum in Scotiam tenderet, cùm totius Britanniæ exercitu, Sancti Cuthberti Patrocinia quærens, ejus Sepulcbrum expetiit, ſuffragia poſtulavit, eique de diverſis ſpeciebus in Eccleſiæ ornamentum multa, quæ Regem decerent, donaria contulit. Exercitus quoque juſſu Regis Sepulchrum Sancti Confeſſoris nonaginta ſex & eò amplius libris argenti honoravit. Ita ſe ſuiſque Sancti Confeſſoris patrocinio commendatis, diſpoſito itinere profectus eſt, fratrem Eadmundum multùm obteſtatus, ut ſi quid ſiniſtri ſibi in hac expeditione obveniret, corpus ſuum in Eccleſiam S. Cuthberti ſepeliendum referret.* Ubi ſanctus Dionyſius Francorum, ita ſanctus Cuthbertus ſemper fuit inter præcipuos Patronos Anglorum. Etiam de ſancto Imperatore Henrico, in Barbaros Schlavos, movente, ſcribit in ejus vita Author antiquus & eruditus: *Henricus congregato exercitu, contrà prædictas Nationes aciem direxit, & faciens tranſitum per locum, qui Walbeek dicitur, gladium Sancti Adriani Martyris, qui pro Reliquiis multo tempore ibi ſervabatur, accepit. Quo accinctus ex toto corde clamavit, & dixit: judica Domine nocentes me, expugna impugnantes me. Apprehende arma & ſcutum, & exurge in adjutorium mihi. Inde progreſſus, caſtrametatus eſt in Campo, ubi Merſburgenſis Eccleſia ſita eſt, & videns locum deſolatum, & in nihilum redactum, ingemuit, & ait: Beate Laurenti Martyr Chriſti, ſi tuo interventu has Barbaras Nationes, ad quas pergo, Romano Imperio & Chriſtianæ Religioni ſubjugavero, hunc locum deſolatum, tuo Nomini conſecratum, Divina favente gratia, in priſtinæ dignitatis ſtatum reformabo.*

Aliam pietatis ſpeciem refert in Francorum hiſtoria S. Gregorius Turonenſis Epiſcopus, ſcri-

Lib. 2. c. 37. ſcribens de Clodovæo Rege, movente in Arianos Gothos: *Rex direxit nuntios ad Beatam Sancti Martini Baſilicam, dicens, ite, & forſan aliquod victoriæ auſpicium ab Æde ſancta ſuſcipietis. Tunc datis muneribus, quæ loco ſancto exhiberent, ait: Si tu Domine adjutor mihi es, & gentem hanc incredulam, ſemperque æmulam tibi, meis manibus tradere decreviſti, in ingreſſu Baſilicæ Sancti Martini dignare propitius revelare, ut cognoſcam, quia propitius dignaberis eſſe famulo tuo. Maturantibus autem pueris, & ad locum accedentibus juxta imperium Regis, dum ſanctam ingrederentur Baſilicam, hanc Antiphonam ex improviſo Primicerius incœpit: Præcinxiſti me Domine virtutum ad bellum, ſupplantaſti inſurgentes in me ſubtus me, & inimicorum meorum dediſti mihi dorſum, & odientes me diſperdidiſti. Quod Satellites audientes, & Domino gratias agentes, & vota Beato Confeſſori promittentes, læti nuntiaverunt Regi.* Etiam de Lib. 4. c. 16. Chramno peſſimo Francorum Rege, movente in Saxones ſcribit idem Gregorius: *Chramnus uſque Divionenſe Caſtrum pertendit: Erat tunc ibi Sanctus Petrus, Lingonenſis Epiſcopus. Clerici poſitis tribus libris ſuper Altarium; id eſt, Prophetiæ, Apoſtoli, & Evangeliorum, oraverunt ad Dominum, ut Chramno, quid eveniret, oſtenderet, Aut ſi ei felicitas ſuccederet, aut certè ſi regnare poſſet, Divina Potentia declararet. Simulque unam habentes conniventiam, ut unuſquiſque in libro quod primò aperiebat, hoc ad Miſſam etiam legeret. Aperto igitur omnium primo Prophetarum libro repererunt: Auferam maceriam ejus, & erit in deſolationem, pro eo quod debuit facere Uvam, fecit autem Labruſcam. Et paria etiam Apoſtoli & Evangelii apertus textus renuntiavit.* Et de Metovæo Principe, adverſus Guilpericum Patrem & Regem Lib. 5. c. 24. rebellante, ſcribit idem Gregorius: *Merovæus tres libros ſuper Sepulchrum Sancti Martini poſuit, id eſt, Pſalterii, Regum, & Evangeliorum. Et vigilans tota nocte, petiit ut ſibi Beatus Confeſſor, quid eveniret, oſtenderet, & utrùm poſſet Regem capere, an non, ut Domino indicante cognoſceret. Poſt hæc continuato triduo in jejuniis, vigiliis atque Orationibus, ad Beatum tumulum iterum accedens, revolvit librum, qui erat Regum. Verſus autem primus paginæ quam reſeravit, hic erat: Pro eo quod dereliquiſtis Dominum Deum veſtrum, & ambulaſtis poſt Deos alienos, nec feciſtis rectum ante conſpectum ejus, ideò tradidit vos Dominus Deus veſter in manibus inimicorum veſtrorum.* Similia nuntiaverunt Pſalterium & Evangelium. Et nuntiata evenerunt. Iſtam prophetandi, ac Divini judicii explorandi & cognoſcendi formam latius expoſui in Scholiis ad octavam Synodum.

Hæc fuere antiqua Majorum noſtrorum præparamenta ad expeditionem. Qualiter ſe ad Prælia præpararint, edicit laudatus Author in vita S. Imperatoris Henrici: *Ut Principes Poloniæ, Bohemiæ, cæterarumque Schlavicarum gentium Primates, Romanum Imperatorem cum exercitu ad debellandos eos advenire cognoverunt, innumerabili multitudine collecta, in bellum ei obviam proceſſerunt. Quod Regi pio per ſuos ſpeculatores citò innotuit: Et ſicut in omnibus anguſtiis ſuis ſolebat, ad orationis arma confugit. Invocatoque ſuper ſe Nomine Domini, Beato Laurentio, Sancto Georgio, ac Beato Adriano, Martyribus ſe ſuumque exercitum protegendum cum ſumma devotione commiſit. Et cum omnes perceptione Corporis & Sanguinis Domini confortati fuiſſent, ad locum certaminis venerunt. Ubi cum Rex Beatus verbis exhortatoriis ad viriliter agendum ſingulorum animos erexiſſet, videns innumerabilem Adverſariorum multitudinem, clamavit ad Dominum, & ait: Deus qui conteris bella ab initio, eleva brachium tuum ſuper gentes, qui cogitant ſervis tuis mala: Diſperge illos in virtute tua, & deſtrue eos Protector meus. Pone illos ut rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti. Hæc dicens, aperti ſunt oculi ejus, & vidit glorioſos Martyres, Georgium videlicet, Laurentium, Adrianum, cum Angelo percutiente, exercitum ſuum præcedentes, & hoſtium cuneos ad fugam propellentes. Et ſicut exercitus Sennacherib ab Angelo percutiente contritus eſt, & periit, ita & omnis illa Barbarorum multitudo per Dei virtutem conterrita, projectis armis, ſine effuſione Sanguinis Chriſtianorum, fugæ præſidium quæſivit. Quo viſo Rex Sanctus, elevatis oculis ac manibus in cœlum, benedixit Deo cœli, & ait: Benedico te Rex Cœli & terræ, qui ſuperbis reſiſtis, & humilibus das gratiam, qui cuſtodis diligentes te, & glorificatus es in gentibus, propter datam nobis de cœlo victoriam. Victis ergo Barbaris, & quæ ad futuram pacem prodeſſe poterant, firmiſſima pactione ſtabilitis, vir Beatus cum ſuis in ſua redierunt cum pace, glorificantes & laudantes Deum, qui ſalvat ſperantes in ſe.* Omnem Exercitum ante pugnam coegit ad Sacramentalem pœnitentiam, & perceptionem Euchariſtici viatici ac roboris. Inſuper ipſum piiſſimis ad Deum precibus communivit.

Eandem pietatem fuiſſe ſervatam ab Imperatore Carolo Magno, teſtatur in ejus Actis Joannes Tilpinus Archi-Epiſcopus Remenſis. De 23. ejus Duce Rolando ac omni exercitu ſcribit: *Accepit ipſe Rolandus eadem die Euchariſtiam, & delictorum ſuorum confeſſionem à quibuſdam Sacerdotibus, antequam ad bellum properaret. Erat enim mos ut omnes pugnatores Euchariſtia & Confeſſione per manus Sacerdotum, Epiſcoporum & Monachorum, qui ibi aderant, munirentur, antequam pugnam aut bellum iniret.* Etiam de Stephano Anglorum Rege ac ejus exercitu contra Scotos pugnaturo, ſcribit in libro de bello Standardico Richardus Prior Eccleſiæ Haguſtaldenſis: *Turſtinus Eboracenſis Archi-Epiſcopus illis poſt acceptam* 1138. *privatam Pœnitentiam indixit triduanum cum Eleemoſynis jejunium, ac deindè abſolutionem & benedictionem Dei ac ſuam ſolemniter tribuit.* Et infrà: *Eodem tempore miſit Archi-Epiſcopus eis Radulphum cognomento Novellum, Orcadenſem Epiſcopum, cùm quodam de Archi-diaconis ſuis ac aliis Clericis, qui Populis quotidie ad eos catervatim confluentibus, vice ſua pœnitentiam injungeret & abſolutionem daret.* Ac inſuper Euchariſtiam. Etenim iſti bellatores hoc Sacro-Sanctum Sacramentum ſibi etiam in vexillo, ſeu Standardo prætulerunt, ac indè appellarunt bellum Standardicum. Eſt antiquis etiam Chriſtianis nota ac uſitata pietas, verùm à noſtris temporibus veneranda, neutiquam imitanda.

Aliam ad prælia præparatricem pietatis ſpeciem laudat in ſecundo Chronicorum libro Venera-

nera-

nerabilis Regino Abbas Prumienſis, de magno
Imperatore Carolo contra Avaros pugnaturo ſcri-
bens: *Carolus cum Exercitu venit uſque ad Aniſim*
fluvium, ubi triduanum jejunium cum Litaniis fece-
runt, poſtulantes pro ſalute Exercitus, & adjuto-
rium Dei, & vindictam inimicorum. Ex-indè diſpo-
ſuit Exercitum. Et Abbas pergit: *Itaque Avari*
cùm ex utraque ripæ parte vidiſſent Exercitum, &
Claſſem per medium fluvium venientem, tantus ter-
ror, Deo faciente, illos invaſit, ut dimiſſis præſi-
diis munitionum, fugæ latibula quærerent, & ſic,
Chriſto duce, uterque Exercitus, abſque læſione Pan-
noniam introivit. Et de capta à ſe Hieroſolyma
Godefridus Lotharingiæ Dux ſcribit ad Paſcha-
lem II. Pontificem, ac omnem Occidentalem
Eccleſiam: *Uſque Hieruſalem pervenimus; cumque*
in obſidione Exercitus multùm laboraret, maximè
propter inopiam aquæ, habito Conſilio, Epiſcopi &
Principes circumeundam eſſe civitatem nudis pedibus
prædicaverunt, ut ille qui pro nobis eam humiliter
ingreſſus eſt, per humilitatem noſtram pro ſe ad ju-
dicium de ſuis hoſtibus faciendum nobis eam aperiret.
Placatus itaque Dominus hac humilitate, octavo die
poſt humiliationem, cum ſuis hoſtibus civitatem no-
bis tradidit. Exſtat Epiſtola apud Venerabilem
199. Dodechinum Abbatem S. Dyſibodi, in Appen-
dice ad Marianum Scotum. Et de Arnulpho Im-
811. peratore, Nortmannos propè Lovanium ſupe-
rante; ſcribunt Annales Francorum Fuldenſes:
Eodem in loco Litanias Rex celebrare præcepit. Ipſe
cum omni Exercitu laudes Deo canendo præceſſit, qui
talem victoriam ſuis tribuit, ut unico homine tantùm
occiſo ex parte Chriſtianorum, quod compertum eſt,
tanta hominum millia ex altera parte perierunt. Ea-
dem pietate fiebat Supplicatio ante conflictum.
Et hæc ſunt exordia Dedicationis Lovanienſis:
Ea enim victoria contigit Kalendis Septembris.

Eandem pietatem coluerunt & Græci. Et-
enim de Philippico, Imperatoris Mauritii Duce,
poſt diſpoſitas utrimque acies jam prompto ad
præliandum in Perſas, ſcribit Theophylactus Si-
mocata: *Ubi hoſtes appropinquare pulverea nubes*
Lib. 2. c. 3. *indicio fuit, Philippicus Dei-hominis JESU-CHRI-*
STI effigiem circumfert. Jam olim fama emanavit,
& uſque hodie durat, eam effigiem non texentis ma-
nu comparatam, aut pictoris arte, coloribuſque va-
riatam; ſed divinitùs efformatam eſſe. Quocirca
etiam apud Romanos non hominis manu confecta cele-
bratur, & ſacris diviniſque honoribus colitur. Ha-
bent enim Archetypum Romani, & ut Sacroſanctum
quiddam venerantur. Eſt illa venerabilis imago,
quam applicato ad ſuam faciem mundiſſimo lin-
teo impreſſiſſe, ac Abgaro Edeſſæ Principi mi-
ſiſſe creditur ipſe Dominus. *Hanc effigiem ſacra ve-*
ſte nudatam geſtans, exercitum obibat, indeque au-
dendi generoſam & inexpugnabilem militibus alacri-
tatem injiciebat. Et pietas meruit glorioſiſſimam
victoriam. Idem Scriptor pergit de Priſco, Phi-
lippici in Ducatum Succeſſore, patiente rebel-
lionem totius offenſi Exercitus: *Priſco ſudor ire*
per corpus, & artus tremor occupare cœpit, animo
hæſitanti quid ageret. Ergò Iliphredæ Dei-hominis
Lib. 3. c. 2. *effigiem, quam non mortali manu confectam Romani*
appellant, ... per media caſtra circumferendam com-
mittit, quò ad rei adorandæ conſpectum excitata re-
verentia furorem comprimeret, at in modeſtiam &
quietem rerum perturbatio tranſiret. Eandem rem
laudat in Eccleſiaſtica hiſtoria Anaſtaſius, Ro-
manæ Eccleſiæ Cardinalis & Bibliothecarius:
Philippicus tribus Phalangibus occurrit ad prælium,
ipſeque aſſumpta Deivirili forma, quam Romani non
manu-factam prædicant, diſcurrens per acies, ar-
matis Divinam impertiebatur virtutem, & ſtans
poſt aciem, hæc retinens arma, lachrymis multis
Deum placabat, qui cœleſtium Ordinum Principes
bellatores adſumpſit. Sanctus Martyr Theophanes
addit Romanos die Dominico fuiſſe invaſos à
Perſis, & proſequitur: *Philippicus ſummo manè,* Fol.218.
compoſito exercitu, eoque in tria agmina diſtributo,
in pugnam proceſſit. Ipſe verò Chriſti Dei & hominis
imaginem brachiis amplexus, ſingulos armatorum
Ordines præcurrebat, & cujuſque animo Divinum
robur inſpirabat, ac impartiebatur. Eo propugna-
culo manibus geſtato, extremam tenens aciem, lar-
go lachrymarum imbre Divinum Numen demulcens,
cœleſtium acies in auxilium dimiſſas excipiebat.

Idem glorioſus Martyr adjungit de Imperato-
re Heraclio, pugnaturo adverſus Chroſroen Per-
ſarum Regem: *Imperator mox lata manibus Dei &* Fol.25 4.
hominis effigie, hominis manu vel penicillo non effe-
cta, ſed quam in imagine, quod cuncta formavit &
configuravit Divinum Verbum, abſque colorum deli-
neatione, ut abſque ſemine fœtum, in lucem eduxit.
Ejuſmodi, inquam, figura divinitùs exarata planè
fidens, & oppignorata exercitui fide, cum eis uſque
ad mortem decertaturum, & ut propriis filiis ſemper
eis devinciendum & copulandum pollicitus, ad belli-
cos conflictus deſcendit. Quod & ſcribit Georgius Fol.410.
Gedrenus. Nata indè victoria, uti fuit glorioſiſ-
ſima, ita eſt omnibus notiſſima. De eodem He-
raclio, necdum Imperatore, ſed Africæ dumta-
xat Duce, adverſus Imperatoris Phocæ Tyranni- Fol.416.
dem veniente ſcribit præfatus Cedrenus: *Hera-*
clius cum magna & armata claſſe Conſtantinopolim
appellit, ſecum ferens etiam Servatoris noſtri imagi-
nem, nullo manus miniſterio factam. In Sophiæ por-
tu inter Heraclium & Phocam commiſſo navali præ-
lio, flagitioſus Phocas ſuperatus in Regiam confugit.
Ex quibus diſcimus plura. Primò, quòd Chri-
ſtiani in die Dominico præliari nequiverint, ideo-
que gentiles Perſæ ipſos tunc invaderent. Secun-
dò, quòd invaſi Chriſtiani etiam iſto die ſolerent
ſe tunc defendere. Tertiò, quòd iſta ſacroſancta
imago fuerit tunc totius Exercitus propugnacu-
lum. Quartò, quod hac de cauſa paſſim depor-
taretur ad exercitum. Quintò, quòd circa illam
exercita pietas exercitui impartiret Divinum ro-
bur, atque fiduciam. Sextò, quòd Philippicus
Dux per iſtam pietatem à Divina clementia obti-
nuerit auxilia cæleſtis exercitus, Sanctorum An-
gelorum. Laudatus Sicomata adjungit, quod à
rebelli in priſcum Ducem exercitu patrata in re-
verendam imaginem irreverentia, fuerit ruina
totius Orientis.

Hæc feliciſſima Pietas eſt in Romanum Impe-
rium inducta per magnum Imperatorem Con- Lib. 2. c.
ſtantinum, de quo in Licinium Tyrannum præ- 12. 13.
liaturo ſcribit in ejus vita Euſebius Epiſcopus 14.
Cæſareenſis: *Conſtantinus de more ſuo ante initum*
prælium, in Tabernaculo ſeparato tempus precibus
ad Deum fundendis, liberum addixit, ab omni li-
centia, & vitæ ratione luxu diffluente ſe revocavit,
inæ-

inedia, & corporis afflictione ſeipſum coercuit, ut Deum ſibi precationibus ſupplicibus placatum, & benignum adjutorem haberet, eaque perageret, quæ Deus eſſet illius animo inſpiraturus. Porro autem, utpote natura vigilans & attentus, permagnam Reipublicæ curam ſuſcepit, nec magis pro ſuorum, quam hoſtium ſalute precatus eſt. Etenim hoſtis etiam in bello nequit hoſtem odiſſe, neque ex odio præliari; Præliari debet ex reparandæ juſtitiæ & pacis amore, ideoque juſti belli geſtor debet injuſtum invaſorem, ut meliora doceatur a divina gratia, divinæ miſerationi commendare. Quidam gentiles magnum Conſtantinum incuriæ & moræ arguunt: Eum purgat Euſebius: *ſicut propter ſecuritatem tardior in rebus gerendis fuit, ſic Dei conſilio omnia ad-*
Fol. 176 177.178 *miniſtrare conſultum ſtatuit.* Erat tardior propter ſuas ad Dominum Deum preces, & inde ſibi infuſam à Divina Clementia fiduciam. Attamen iſtam Sacro-Sanctam Imaginem non circumtulit. Rationem dat laudatus Cedrenus. Affirmat laudatam Imaginem a rege Abagaro fuiſſe ſuæ Civitatis portæ ſuperpoſitam, iſtic manſiſſe uſque ad Nepotis Regnum, tunc ab Edeſſæ Epiſcopo fuiſſe occultatam, & in occulto manſiſſe uſque ad Juſtiniani Imperium. Cedrenus exponit omnem Imaginis originem & ſeriem. De Duce Philippico adjungit Evagrius Epiphanienſis: *Philippicus à Gregorio*, Patriar-
Lib. 1. cha Antiocheno, *efflagitavit, ut Sanctorum Re-*
cap. 13. *liquiæ, quò tutius in Orientem expeditiones militares faceret, ad ipſum mitterentur.* Et accepit Reliquias. Sancti Simeonis Stylitæ. Hiſcè armis profectus eſt in Perſas, ac ipſos ſuperavit.

Græcorum Imperatores habuerunt & aliam iſtiuſmodi Sacro-Sanctam Deiparæ Imaginem, de qua ſcribit in Alexio Duce Murzuflo Nicetas Choniates: *Cùm Imperator contra Balduinum Flandriæ Comitem exiret, atque uterque alteri occurriſſent, Romanis perterritis & trepidè fugientibus, ſolus derelictus penè periiſſet. Et Genitricis Dei imago, quam Græcorum Imperatores bello ſociam adſciſcunt, ab hoſtibus capta eſt.* Sicuti à Philiſtæis Arca Judæis, ita iſta à Flandris capta imago fuit Græcis exordium plenæ ruinæ. Etenim Balduinus Comes tandem cepit & ipſam Conſtantinopolim, factuſque Imperator Græcorum. Eadem de re Imperator ipſe Balduinus ſcripſit ad Adolphum Archi-Epiſcopum Colonienſem: *Perfidus Græcorum Imperator nos attentat. Primo congreſſu diſſipatur, omnibus cæſis, captiſque non paucis, ſine damno noſtrorum, fuga ignominioſa ſibi conſulens clypeum abjicit, arma deponit, & noſtris vexillum Imperiale dimittit, nobilemque, quam ſibi præferri fe-*
Lib. 6. *cerat, Iconem: Quam Ordini Ciſtercienſi noſtri de-*
cap. 20. *dicavere victores.* Epiſtola exſtat apud Annales Godefridi ad ſanctum Pantaleonem Colonienſis Monachi, & apud Arnoldum Abbatem Lu-
Fol. 705. becenſem in Chronico Schlavorum. Hanc Imaginem uti divinæ protectionis Symbolum, publicæ calamitatis tempore fuiſſe poſitam in palatio teſtatur in tertio ſuæ hiſtoriæ libro Imperator Joannes Cantacuzenus. Etenim Imperatrix Anna, Andronici Palæologi junioris vidua dum à dicto Cantacuzeno expelli ac in ordinem redigi timuit, ad iſtam in palatio imaginem confugit uti ad aſylum. Niſi tamen tunc fuerit Paſchale tempus. Quod enim imago iſta à Palmarum Dominica uſque ad Paſchale Feſtum conſueverat quotannis in palatio exponi,
teſtatur in libro de Eccleſiæ & Aulæ Conſtan- Cap. 12.
tinopolitanæ officiis Georgius Codinus. Conſuetus illi locus erat Hodegorum Monaſterium, olim exſtructum ab Imperatrice Pulcheria. Eam Græci appellavere *Hodegetriam, ſeu viæ Ducem.* Vide plura apud Jacobum Goar, & Jacobum
Gretzerum in Scholiis ad Georgium Codinum. Lib. 4.
Aliam antiquiſſimam Chriſtianæ militiæ pie- cap. 21.
tatem edicit in Magni Conſtantini vita Euſebius Cæſareenſis Epiſcopus: *Conſtantinus etiam in ipſis armis, Salutaris trophæi ſignum inſculpi, armatoque exercitui præferri fecit, & ut ſolum hoc ſalutare Trophæum, non ullam, ut ante conſueverant, inauratam ſtatuam ſequerentur.* Induxit duplicem pietatem: Ut Romani exercitus Labarum, & ut ſingulorum militum omnia arma ſacroſancto Crucis ſigno ornarentur ac munirentur. Quam pietatem impius Imperator Julianus proſcripſit; at cuncti ſucceſſores plenè repararunt. Hinc de inſigni Stiliconis adversùm Barbaros Gothos in Pollentinis campis victoria ſcribit Prudentius: *Cecinere tubæ, prima haſta Draconis præcurrit, quæ Chriſti apicem ſublimior effert: Illic ter denis Gens exitiabilis annis Pannoniæ, pœnas tandem deleta pependit.* Per Chriſti-feram Draconis haſtam intelligit Chriſti Domini cruce & nomine inſignitum Labarum, ipſique adſcripſit admirandam illam victoriam. Ita de Imperatore Heraclio adversùs Perſas pugnaturo, canit Georgius Piſides, Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Diaconus & Chartophylax: *Corrobora ipſos myſticis Haſtilibus, compinge & ipſis Crucigeras imagines.* Et ad Neophytos Bulgaros reſcripſit Sanctus Papa Nicolaus I. *Quando prælium inire ſoliti eratis, indicatis vos hactenus in Signo militari Caudam equinam portaſſe; & ſciſcitamini quid nunc vice illius portare debeatis? Quid aliud utique, niſi Signum Sanctæ Crucis? Ipſum enim eſt quo Moyſes mare diviſit, & Amalech interfecit; Quo Gedeon Madianitas ſuperavit, & Chriſtus noſter diabolum, qui habebat mortis imperium, non ſolùm ſuperavit, ſed & proſtravit. Ipſum eſt Signum quod portamus in frontibus noſtris: ipſo à cunctis defendimur hoſtibus, & ab omnibus inimicis incurſionibus: Hoc eſt Signum fidei, eſt ingens horror Diaboli, quo Chriſtiani Principes in neceſſitatibus ſuis ſemper utuntur, & Reges, veram Religionem ſectantes, ſæpè celebres, Chriſto propitio, triumphos de hoſtibus operantur.* Et hæc omnia confirmat per laudatum Inſtitutum Magni Conſtantini. Et ſunt plurima iſtiuſmodi pietatis, ac variarum per ipſam victoriarum exempla. Pietas profitetur duo: Primò, quòd vera etiam in bellis fortitudo, omniſque per ipſam victoria ſint Domini Dei per JESUM-CHRISTUM beneficia: Deindè quòd Chriſtiani non niſi adversùm Infideles debeant belligerare. Hinc Urbanus II. & ejus in Pontificatu ſucceſſores cenſuerunt omnem iſtiuſmodi, etiam adversùs Hæreticos & Schiſmaticos, exercitum eſſe ſacra Cruce ſignandum.

CAPUT XIV.

Quænam homicidia in bello ſint licita.

QUæſtio eſt, an directa innocentium occiſio ſit quandoque licita? Partem affirmativam ſuadet Godefridi Optimi Lotagringarum Ducis, in civitatis Aſſur obſidione, opus & exemplum, de quo ſcribit in Sacri Belli Hiſtoria Lib. 7. cap. 2. Albertus Canonicus Aquenſis: *Chriſtiani applicatis tandem muro machinis fortiter cives oppugnabant. Illi verò non ſegnius pro vita reſiſtebant à turrita arce & mœnibus. Sed fruſtrà videntes ſe in defenſione deſudare, malum navalem proceræ altitudinis, qui in media urbe jacebat, funibus & catenis adſtrictum, levaverunt in altum, in quo unum de obſidibus Ducis Gebardum, ortum de genere Hamaicorum de præſidio Avennis, militem egregium, affixerunt in modum Crucifixi, manus & pedes illius extendentes funibus, quem jam diu pejùs conſumptum à carnificibus arbitrabantur Chriſtiani. Sed erectus & affixus in culmine Mali idem Gebardus, in hanc miſerabilem vocem cum lachrymis erupit, ac Ducem alloquitur: ò Dux illuſtriſſime, nunc reminiſcere quomodo tuo præcepto huc obſes & exul inter barbaras Nationes, & viros impios tranſmiſſus ſum. Ideoque peto ut aliqua miſericordia vel humanitate ſuper me movearis, & tam gravi & ſævo martyrio me perire non patiaris. Cui Dux: Nequaquam, ò Gebarde, miles acerrime, tui miſereri poſſum, & tot homines avertere à vindicta Civitatis hujus. Et ideò ſi frater meus uterinus eſſes, ut Euſtachius, hac conditione liberari non poſſes, ut Urbs illæſa permaneat: Mori ſiquidem habes: Et utilius eſt, ut tu ſolus moriaris, quàm Decretum & jusjurandum noſtrorum violetur, & urbs hæc ſemper Peregrinis habeatur infeſta. Si enim præſenti vita moriaris; vivere habes cum Chriſto in cœleſtibus. Hæc Gebardus intelligens, & nulla ſe lachrymarum prece videns proficere, ſummoperè Ducem exorat, ut equum & arma ſua Sancto præſentaret Sepulchro, quæ illic Deo famulantibus pro remedio animæ ſuæ largiatur. Ad hæc Dux & univerſa multitudo Chriſtianorum fortiter adſiliunt urbem, in Confratre Gebardo totius pietatis & miſericordiæ obliti, urbis defenſores in ſagittis, & fundibulis, & mangenellis circumquaque impugnantes. Et jam inter plurimas ſagittas, incautè emiſſas, decem ſagittis ejuſdem Gebardi corpus confixum & vulneratum eſt. Gentiles autem cernentes, quia vir ſtrenuus, omni pietate à ſuorum cordibus excluſa, vulneraretur, ſic Duci & omni Populo Chriſtiano magnis blaſphemiis improperabant, dicentes: Gens impia & crudelis, qui minimè fratri & Con chriſtiano veſtro parcere curaſtis, ſed acrius, illo viſo, & ejus perditione, urbem & civet oppugnaſtis. Hoc dicto, ab intùs Mangenellis, Baliſtis & Sagittis viriliter reſiſtentes, urbem in machina expugnantes, Ducis milites nitebantur repellere.* Et depulerunt; Et quidem cum graviſſima jactura Chriſtianorum: Notanda ſunt verba: *Sagittas incautè emiſſas*. Adfirmant Chriſtianos milites caviſſe crucifixo Gehardo, & ſub hac cautela porrexiſſe in murorum expugnatione. Et talis expugnatio videtur licuiſſe.

Reſpondeo non licuiſſe. Etenim poſt relatam Godefridi Ducis, qui acceptam iſtic Stragem referebat in ſuorum carnalia flagitia, ideoque omnes hortatus ad pœnitentiæ opera, concionem, pergit præfatus Albertus: *Craſtina luce primùm exorta, Arnulphus Cancellarius Sepulchri Dominici, Clericus illuſtris & Deo devotus, ipſum Ducem & univerſos, magnos, & parvos, cœpit redarguere de perfidia & duritia cordis, qua in fratres ſuos, Gebardum & Lambertum, malo affixos, & apud Aſſur obſides derelictos peccaverunt. Idcircò omnes de hac impietate, cunctorumque fœditate delictorum, ad confeſſionem & correctionem paternè cohortatus eſt.* Et omnes obediverunt. Ex his verbis diſcimus duo. Primò, quòd non ſolus Gehardus Avennenſis, ſed etiam alius quidam Lambertus fuerit in muro à Saracenis crucifixus. Deindè, quòd Pœnitentiæ Sacramentum non à paucis poſt exſtinctam publicam pœnitentiam ſæculis, ſed ex tunc fuerit appellatum *Sacramentum Confeſſionis*. Eadem phraſi utitur in libro de Magni Caroli Geſtis Tilpinus Remenſium Archi-Epiſcopus, aliique 23. antiqui. Evertunt hodierna quorumdam Novantium ſomnia. Et quidem Gehardus, licèt graviſſimè læſus, evaſit mortem. Etenim Godefridus Dux poſtmodò cum Palæſtinis Saracenis pacem iniit, & Albertus proſequitur: *Cùm hæc pax tantùm creſceret, & amicitiæ magis & magis jungerentur, quadam die Præſes & Admiraldus Aſcalonis Gebardum de Præſidio Avennis, ab omni plaga curatum, honorificè veſtibus indutum, & equo optimo impoſitum, Duci* CHRISTIANISSIMO *Hieruſalem dono remiſit, quem multis jam diebus in Aſſur objiſſe Dux & univerſi Chriſtiani exiſtimabant, neſcientes quòd à Malo depoſitus, ab Aſſur eidem Admiraldo miſſus fuiſſet. Dux itaque viſo, & incolumi recepto Gebardo, dilecto milite ſuo, & egregio adoleſcente, gaviſus eſt vehementer. Cui ſtatim in remunerationem ſui magni laboris maxima terræ beneficia centum Marcarum cum Caſtello, quod dicitur ad Sanctum Abraham, in præſentia omnium fidelium, qui aderant, largitus eſt.*

Eandem ſententiam docuit Radevicus, Presbyter Eccleſiæ Friſingenſis. Etenim varias Imperatoris Frederici Primi & obſeſſæ Cremenſis civitatis barbaricas in ſe mutuò crudelitates refert, atque proſequitur; Lib. 2. cap. 15. *Jamque ad civitatis perniciem machinæ plurimæ admovebantur; jam turres in altum exſtructæ applicari cœperant. Tum illi ſumma vi atque pertinacia reſiſtere, atque à muris turres arcere, ſuiſque inſtrumentis, validis ſaxorum ictibus noſtras machinas impellere. Effrænatis verò animis Princeps obſiſtendum putans, obſides eorum machinis alligatos, ad eorum tormenta, quæ vulgò Mangas vocant, & intra civitatem novem habebantur, decrevit objiciendos. Seditioſi, quòd etiam apud Barbaros incognitum, & dictum quidem horrendum, auditu verò incredibile, non minùs crebris ictibus turres impellebant. Neque eos ſanguinis & naturalis vinculi communio, neque ætatis movebat miſeratio. Sicque aliquot ex pueris, lapidibus icti, miſerabiliter interierunt. Alii miſerabilius adhuc vivi, ſuperſtites crudeliſſimam necem & diræ calamitatis horrorem penduli exſpe-*

exſpectabant. *O facinus!* Rectè adfirmat eſſe barbaricum facinus. Nam ipſum etiam Saraceni in noſtris militibus damnarunt & horruerunt. Nec ſola Expoſitorum invaſio atque occiſio, ſed & ipſa iſtiuſmodi expoſitio eſt omninò tale facinus. Etenim de ſcelerato Imperatore Andronico Comneno, Nicæam civitatem oppugnante, rectè ſcribit Nicetas Choniates: Lib. 1. cap. 2. *Andronicus cum ſua conſilia ſucceſſu carere videret, inhumanum facinus molitur, à paucis antea uſurpatum. Matrem Iſaacii Angeli Euphroſynam, Byzantio accerſitam, nunc ut propugnaculum machinis opponit, nunc ea arieti impoſita mœnia ferit, ut eodem tempore & ſpectaculi novitas, & iracundiæ immanitas à nullo ſcelere abhorrens miſerationem, & mulierculæ tolerantia, non ipſo motu exanimatæ, in tanto & tam periculoſo impetu admirationem haberet. Ac tum primùm videre mortales, teneram mulierculam defenſionis ergò ferro præpoſitam, ac mirabiliter inverſo ordine, fragile corpus hominis firmiſſimis machinis adjunctum, ut qui ex iis pugnabant, incolumes manerent. Tela verò è mœnibus æquè ac priùs, ſed tanta cautione jaciebantur, ut illæſa nobili muliere, quaſi illa nutibus & manibus jacula à ſe averſa in hoſtium corda defigeret, hoſtes & ferirent & terrerent. Immane illud facinus adeò nihil Andronico profuit, ut Nicæenſes facta noctu eruptione, & machinas incenderent, & muliere per funem in urbem attracta, eum tanquam Phinejum ab Harpiis ſpoliatum, plorare ſinerent, non habentem quo famem ſuæ iracundiæ expleret.* Nicæenſes cum Duce Godefrido cenſuerunt, ab impugnatione, dummodò cautela adhiberetur, non eſſe ceſſandum. At malè. Interim iſta Innocentis expoſitio eſt horribilius facinus, quàm dicta expugnatio. Longè horrendior fuit Germanicarum fæminarum crudelitas, de quibus in Romanos pugnantibus Lib 6. cap. 21. ſcribit Paulus Oroſius: *Germanorum ex eo conſiderari virtus & feritas poteſt, quòd mulieres quoque eorum, ſi quando præventu Romanorum inter Plauſtra ſua concludebantur, deficientibus telis, vel qualibet re, qua velut telo uti furor poſſet, parvulos filios colliſos humi in hoſtium ora jaciebant, in ſingulis filiorum necibus bis parricidæ.*

Ex eodem principio Imperator Julianus de accepto in pacis obſidem Regio filio dixit ad ejus Patrem Germanorum Regem omneſque Barbaros: *Quod ſi conabimini à conventionibus initis & fœdere diſcedere, omnium jacturam facietis. Hoc dico, non quod ſæviam in obſidem, quem apud me habeo, non tanquam pignus pacis & fœderis, ſed à vobis meæ virtutis documentum & exemplar. Eſt enim impium & minimè Deo gratum, eos qui nihil commeruerunt, pro his qui deliquerunt, morſu appetere & laniare, ut feræ beſtiæ, quidquid occurrit & obvium eſt, non eos qui has perſequuntur.* Ità habes inter Excerpta ex hiſtoria Eunapii Sardiani. Julianus hunc juvenem non à Patre acceperat, ſed bello antea captum verterat in obſidem: hinc dixit: *Quem apud me habeo, non tanquam pignus pacis & fœderis, ſed à vobis meæ virtutis documentum & exemplar.* Impius Julianus cenſuit etiam tales obſides ob ſuorum Principalium crimina non poſſe occidi. Rem inſignem refert in tertio Dialogorum libro Magnus Gregorius. *Venerabilis è Nurſiæ Provincia Presbyter Sanctulus* 37. *à gentilibus & crudelibus Longobardis, quempiam captivum, & morti ab ipſis deſtinatum Diaconum in cuſtodiam acceperat ſub hac conditione, ut ſi iſte fugerit, pro eo ipſe moriaris.* Et Sanctus Diaconum non ſolummodò permiſit, ſed etiam compulit fugere. Hinc ipſum Barbari damnaverunt ad mortem. Quia tamen vir bonus erat, & illis gratus, ſine gravi cruciatu voluerunt occidere, capite truncare. Verùm Divina Clementia carnificis manum fecit obrigeſcere, & optimum Sanctulum in vita ſervavit. Demonſtravit Innocentem nec in tali caſu poſſe occidi. Et hanc Divinam legem obſervavit Imperator Mauritius, ut de patrata in ipſum & ejus filios per Tyrannum Phocam cæde ſcribat Sanctus Martyr Theophanes: *Sub Imperatoris ipſius* Fol. 243. *oculos liberi ejus maſculi quinque necantur, qui in ſummis ærumnis ſummæ virtutis ſpecimen exhibuit. Cum enim Nutrix unum ex Imperatoris filiis ſuffurata, proprium ejus loco ſubſtituiſſet, non eſt paſſus Mauritius, ſed ſuum requiſivit. Ex jugulati pueri corpuſculo lac emanaſſe quidam ferunt. Quod ſpectatoribus omnibus acerbiſſimas lachrymas excuſſit.* Hoc ipſum ſcribit Eccleſiaſtica hiſtoria Anaſtaſii Cardinalis Bibliothecarii. Mauritius cenſuit Innocentem pro reo non poſſe occidi. Verùm & ejus filius erat innocens. Hinc divina Juſtitia fecit ex ejus vulneribus lac effluere.

Altera quæſtio eſt, an in quovis bello patrata homicidia ſint licita & innoxia? Rabanus Maurus, Archi-Epiſcopus Moguntinus in litteris ad Heribaldum Antiſiodorenſem Epiſcopum ponit & hunc titulum: Epiſt. 4. *De homicidiis non ſpontè commiſſis, & de his qui quemlibet occidunt juſſu Principis.* Adducit Ancyranæ Synodi Canonem, qui caſualia homicidia damnat ad quinquennalem pœnitentiam, & proſequitur: *Quod autem quidam homicidium, quod nuper in ſeditione & prælio Principum noſtrorum perpetratum eſt, excuſant, quaſi non neceſſè ſit pro hoc cuilibet agere pœnitentiam, eo quod juſſu Principum noſtrorum peractum ſit, & Dei judicio ita finitum. Scimus enim quod Dei judicium ſemper juſtum eſt, & nulla reprehenſione dignum. Sed nemo judicia Dei penetrare poteſt. Undè oportet eos conſiderare qui hanc necem nefariam defendere capiunt, Utrùm illos coram oculis Dei quaſi innoxios excuſare poſſint, qui propter avaritiam, atque propter favorem Dominorum ſuorum temporalium, æternum Dominum contempſerunt, & mandata illius ſpernentes, non caſu, ſed induſtria homicidium perfecerunt.* Et infrà: *Sed inter hæc ſciendum eſt, quod magna diſtantia eſt inter legitimum Principem & ſeditioſum Tyrannum; inter eum qui ſubvertere nititur Chriſtianæ pacis tranquillitatem, & illum qui armis contra iniquitatem certat defendere æquitatem.* Agit de Fontiniaco inter tres Ludovici Pii Imperatoris filios prælio, patratiſque illic cædibus, & adfirmat ipſas fuiſſe vera & criminalia utrimque homicidia; ideòque punienda per ſolemnem & publicam Pœnitentiam. Sanctus Auguſtinus adfirmat Principi ad bellum, cujus injuſtitia non liquet, cogenti & procedenti eſſe obtemperandum, ideòque & patratas iſtic cædes non eſſe homicidia. Ex hac regula quidam tunc tentabant

iſtos

iſtos utrimque bellatores purgare & defendere. Verùm Rabanus cenſuit iſtud bellum fuiſſe Civile, Fraternum, Tyrannicum, Reipublicæ turbativum, aut certè utrimque ambiguum, ideòque patratas iſtic cædes nulla via poſſe purgari. Et Rabani Sententia tandem placuit toti Galliæ. Etenim hoc ejus Reſcriptum & Abbas Regino, & Sanctus Jvo Carnutenſis Epiſcopus ſuis Capitularibus aut Decretis inſeruerunt. Hoc ipſum Gallicana Eccleſia cenſuit de Sueſſionenſi inter Carolum Simplicem Regem & Robertum Comitem prælio. Remenſis Synodi Decretum habes in Gallicanis Synodis Jacobi Sirmondi. Quod ipſum an locum non habeat in hodierno inter Fratres Reges bello, permitto noſtris Epiſcopis judicandum. Res non caret grandi periculo.

Tom. 3.

Quæſtio tertia eſt, quænam cædes liceant in bello manifeſtè juſto? Reſpondeo veram & omninò ſequendam eſſe Magni Imperatoris Conſtantini ſententiam, quam in libris de ejus vita laudabat Euſebius Cæſaraænſis: *Conſtantinus conſuevit Deum ſuæ ipſius animæ præponere, & illius conſiliis omnia tranſigere, diligentemque adhibere cautionem nè inter dimicandum fieret multorum cædes. Undè non magis ſuorum quàm hoſtium ſaluti proſpexit. Quapropter ſuos, cùm fuiſſent in pugna victoriam adepti, hortari ſolebat, ut Captivorum miſererentur, & cùm homines eſſent, naturæ humanæ eos nequaquam caperet oblivio. Et ſi aliquando militum animos ferociores cerneret, auri munuſculo eos refrænaret: præcipuèque ut qui aliquem ex hoſtium numero vivum cepiſſet, aliqua certi auri ſumma remuneraretur. Hanc velut illecebram ad hominum conſervationem Imperatoris excogitavit Prudentia. Adeò ut & ſi iti etiam ex Barbaris incolumes evaſerint, Imperatore ipſorum vitam auro redimente.* Conſtantinus fecit, ac facienda cenſuit varia. Primò, in civitatum expugnationibus, aliiſque præliis cavit ac ſtuduit ut pauciſſimi exponerentur ac occiderentur. Secundò, in Prælio captos hoſtes vetuit occidi. Longè magis id ſanxit de fortuitò extrà prælium obviantibus. Tertiò, ferociores militum animos mitigabat non ſolùm verbis, ſed & dato auro. Quartò, omni militi, qui hoſtem non occidiſſet, ſed vivum cepiſſet, ſanxit certum in auro præmium. Ita plurimas amputavit cædes, etiam Barbarorum. Quam Doctrinam in litteris ad Bonifacium Comitem inſigniter probat & adfirmat Sanctus Auguſtinus: *Hoſtem pugnantem neceſſitas perimat, non voluntas. Sicut rebellanti ac reſiſtenti violentia redditur, ita victo vel capto miſericordia jam debetur. Maximè in quo Pacis perturbatio non timetur.* Docet plura. Primò, quod in prælio liceat hoſtes occidere. Secundò, quod id fieri nequeat ex voluntate, ſed dumtaxat ex neceſſitate. Quod occidere non liceat ultra victoriæ neceſſitatem. Tertiò, quod captum vel victum hoſtem occidere non liceat. Niſi tamen ſit talis, in quo timeatur nova Reipublicæ perturbatio. Nemo ob ſolum futuri criminis periculum occidi poſſit: at tali periculo adjuncta prior rebellio aut alia inquietudo eſt omninò cauſſa ſufficiens.

Lib. 2. cap. 13.

Ep. 205.

Quæſtio quarta eſt, an hujuſmodi cædes ſint penitùs juſtæ, ac puræ ob omni macula? Partem adfirmativam tuetur Sanctus Auguſtinus. Etenim ad hanc nobilis viri Publicolæ quæſtionem, *Si Chriſtianus videat ſe à Barbaro vel Romano velle interfici debet eos ipſe Chriſtianus interficere, ne ab illis interficiatur?* Reſpondet; *De occidendis hominibus, ne ab eis quiſque occidatur, non mihi placet conſilium, niſi fortè ſit miles, aut publica functione teneatur, ut non pro ſe hoc faciat, ſed pro aliis, vel pro civitate, ubi etiam ipſe eſt, accepta legitima poteſtate, ſi ejus congruit Perſonæ.* At verò negativam Partem docet in litteris ad Ophelium Grammaticum Sanctus Iſidorus Peluſiotes: *Si cædes illæ, quæ aliter committuntur, non ſunt puræ atque innocentes; à bellis autem ſcelus abeſt, quam ob rem, inquis, Moyſes eos, qui ex bello revertebantur, extra Caſtra purgandos relegavit? Ajo igitur, quamvis legitimæ eſſe videantur hoſtium in bellis cædes, & Columnæ victorum erigantur, præclara ipſorum facinora prædicantes; tamen ſi accuratæ ac ſupremæ cognationis, quæ inter homines eſt, ratio habeatur, nè has quidem planè innoxias eſſe. Quam ob cauſſam ipſis præcepit ut purgationibus & aſperſionibus uterentur.* Exponit in Canonicis ad Sanctum Amphilochium Iconienſem Epiſcopum, Lycaoniæ Metropolitam literis, Magnus Baſilius: *Cædes in bellis factas Patres pro cædibus non reputavere, ut mihi videtur, ignoſcentes eis, qui pro juſtitia & æquitate decertant. Rectè autem fortè habet conſulere, ut qui ſunt manibus non puris, ſola trium annorum communione abſtineant.* Adfirmat cædes iſtas non eſſe homicidia; adjungit tamen iſtiuſmodì militibus ſuadendum, ut tribus annis ſe cohibeant inter Conſiſtentes, abſtinentes à perfectione, à Perceptione Sanctæ Euchariſtiæ: Quod nempè manus impuras haberent, infectas humano ſanguine. Quod paſſim iſtæ cædes non carerent aliquo peccato. Conſiſtentia erat gradus Sacramentaliter Reconciliatorum, qui tamen necdum admittebantur ad oblationem ac Participationem Myſterii. Erat Gradus in quem perfecti ob venialia peccata retrudebantur. Baſilius adfirmat hos milites ad hanc retruſionem non cogendos, ſed ſuadendos. Et adjungit: *fortè*; Quod nempè quidam Epiſcopi ac Doctores hanc retruſionem improbarent. Hinc diſcimus omnes Sacramentaliter reconciliatos ſemper non eſſe ſtatim admittendos ad Euchariſtiam.

Lib. 4. Ep. 200.

Can. 13.

CAPUT XV.

Exponitur varia Chriſtianorum Militum Diſciplina.

PLures & inſignes militaris Diſciplinæ milites deſcribit in litteris ad Tubam militem S. Iſidorus Peluſiotes: *In pace arma geſtare minimè decet, nec bellicum habitum in medio foro circumferre, nec in civitate cum enſe verſari: verùm & terrorem, ex ejuſmodi experimentum in bello adverſum hoſtes exercere. Quare ſi bellico habitu delectaris, ac præconis voce celebrari, Statuaſque conſequi cupis, ad exercitum, qui cum Barbaris pugnat, te confer: Ac non militiæ fugam pecuniis redimens, domique deſidens, bellum illic debitum, hic tamquam per ludum adumbra.*

Lib. 1. Ep. 40.

Docet

Docet nos plura. Primò, quod Romani milites pacis tempore nec bellica arma, nec bellicum habitum poſſent geſtare. Secundò, quod nec belli tempore poſſent per quietas civitates gladiati diſcurrere. Tertiò, quod quidam timidi ac imbelles campum à ſuis Centurionibus aut Tribunis pecunia redimerent, atque interim Domi generoſum virum ſimularent. Quæ omnia Iſidorus graviter improbat. Loquitur ex Arcadii ac Honorii ad Theophilum Aſiæ Vicarium lege: *Si quos milites per Provincias, relictis propriis Numeris, paſſim vagari cognoveris, correptos facias cuſtodiri, donec de his Clementiæ noſtræ auribus intimetur, & quid fieri oporteat, decernamus. Ita ut ſi quis miles in Provincia ſine ſuo Numero repertus fuerit, ac poſt elapſus eſſe nuntiabitur, facultatum ſuarum, periculo totius officii, condemnatione gra-*
Lib. 7. *viſſimè vindicetur*. Exſtat lex in Theodoſiano
tit. 1. cap. Codice ad Titulum de re militari. Vagos iſtos
16. milites omnibus exui facultatibus Lex adeò ſeverè mandat, ut ob Vicarii conniventiam ſanciat omne ejus officium periclitari. Eſt optima lex. Viguit pleniſſimè apud Barbaros. Obligat præſertim Feudales milites. Plura adverſum ipſos Capitula ſanxerunt Imperatores Carolus Magnus ac Ludovicus Pius. Hoc eſt rigidiſſimum:
Lib. 4. c. *Quicumque abſque licentia vel permiſſione Principis*
76. *de hoſte reverſus fuerit, volumus ut antiqua Conſtitutio, id eſt, capitalis ſententia erga illum puniendum cuſtodiatur*. Et aliud Capitulum habet: *Ut*
Lib. 4. c. *Vaſſi noſtri & Vaſſi Epiſcoporum, Abbatum, Abba-*
70. *tiſſarum, & Comitum, qui anno præſente in hoſte non fuerunt, Heribannum Revadient, exceptis his qui propter neceſſarias cauſas à Domno ac Genitore noſtro Carolo conſtitutas, domi dimiſſi fuerunt. Id eſt, qui à Comite propter pacem conſervandam, & propter conjugem, ac Domum ejus cuſtodiendam, & ab Epiſcopo, vel Abbate, vel Abbatiſſa ſimiliter propter pacem conſervandam, & propter fruges colligendas, & familiam conſtringendam, & Miſſos recipiendos, dimiſſi fuerunt.*

Ep. 94. Alias militaris Diſciplinæ ſpecies exponit in litteris ad Joannem Archi-Diaconum Petrus Bleſenſis; *Nihil damnabilius eſt in milite, quàm otium, per quod uſus armorum dediſcitur, nutritur puſillanimitas, vires fatiſcunt, obrepit inertia, & ad immunditiæ actus animus occupatur. Ideò P. Naſica cùm exercitum in hybernis regeret, licet uſu claſſium non egeret, ne tamen miles corrumperetur deſidia, ſeu crapula, vel per otii libertatem ſuperbiret, naves ædificari inſtituit. Legitur Trajanus Imperator milites ſuos quoties vacabant à præliis, exercuiſſe in curſu, in ſaltu, in uſu natandi, in ſtudio cæſim vel punctim feriendi, mittendique lapides manu vel funda, & miſſilia jaciendi: Eos ad omnes modos erudiens, quibus bellum ſuſtineri debeat, aut inferri. De magno Pompejo refert Saluſtius, quod cum alacribus ſaltu, cum velocibus curſu, cum validis vecte certabat. Verumtamen, ex quo ipſe, & Senatus, ac Populus Romanus otio ac quieti vacare cœperunt, qui quandoque in remotiſſimis Nationibus hoſtiles inſultus modico agmine propulſabant, ſuperveniente Cæſarea paucitate reliquerunt prædia fortiſſimæ urbis, & in ſola fuga ſibi fiduciam poſuerunt. Sed & hoc præcipuè Cæſaris excitabat audaciam, quia res ei erat adverſus odioſum militem, Ducemque emeritum, & qui longa pace dedidicerat Ducem. Refert Trogus Pompejus, quòd noviſſimus Rex Aſſyriorum, Sardanapalus propter otium & mollitiem vitæ, à Regali Solio turpiter eſt dejectus. Quid Romanos extulit? aut undè habuerunt ſuper omnes populos Principatum? Eis nomen ac gloriam acquiſivit armorum uſus, & exercitatio præliorum. Vegetii Renati teſtimonio, inutilis eſt omninò militiæ, nutritus tenerè & delitiis aſſuetus: Eum autem cenſet præliis aptiorem, qui ſub Divo & Sole nutritur, laboris patiens, umbræ negligens, balneorum neſcius, æquè ferens frigoris injurias & caloris, rudis in cauſis, ſimplex in actibus, cibo moderatiore contentus; qui non erubeſcit foſſam ducere, reparare aggeres, ferre lapides & cæmentum, lignorumque materiam comportare. Ideò, teſte eodem authore, Romana Juventus quondam abluebat in Tyberi ſudorem, quem curſu vel exercitio campeſtri collegerat; nec minus balnea, quàm effæminatrices aquas Salmacis abhorrebat. Sed etiam in temporibus Judicum, Gedeon, ut figuralium myſteria taceantur, Domino mandante prohibitus eſt in multitudine delicata, atque inexercitata & timida, Madianitis occurrere. Cumque clamaret Gedeon, cunctis audientibus: Qui formidoloſus eſt & timidus, revertatur, receſſerunt ab eo viginti & duo millia, & tantùm decem millia remanſerunt. Sed & de illis tamquam ad bellum expeditiores dumtaxat elegit, qui in ſiti ſua velut canes lamberent, & feſtinantiùs aquam ad os mitterent: Illis prorſus abjectis, qui ſe ad bibendum flexo poplite inclinabant. In trecentis itaque facta eſt liberatio Populi, quos non crediderim inter delicatiores epulas, & exquiſita convivia didiciſſe aquam lambere. Quos ideo præ-elegit Dominus, quia neceſſitati ſatisfecerunt in humilitate naturæ. Hodiè in deliciis nutritur, & tota ad carnis delicias ſe relaxat Philoſymbola noſtra, in cute curanda plus æquo operoſa Juventus. Quod ſi milites noſtros ire in expeditionem quandoque oporteat, Summarii eorum non ferro, ſed vino, non lanceis, ſed caſeis, non enſibus, ſed utribus, non haſtis, ſed verubus onerantur.*

Degentibus in præſidio, in hybernis, aut etiam in campo militibus, nihil revera eſt per- Lib. 11.
nicioſiùs otio. Hinc de Claudio Imperatore ſcri- cap. 18.
bit in Annalium libris Cornelius Tacitus: *Claudius Legiones operum & laboris ignaras, populationibus lætantes, veterem ad morem reduxit. Ferunt militem, quia vallum non accinctus foderet, atque alium, quia pugione tantùm accinctus foderet, morte punitos*. Et certè otioſus miles non poteſt non gaudere populationibus. Attamen iſta exempla fuerunt nimiùm ſevera. Et de Cæſare ſcribit in Auguſtorum Epitome Aurelius Victor: *Auguſtus ut* Ægyptum, *annonæ urbis copioſam ef-*
ficeret, foſſas injuria vetuſtatis limo clauſas, labo- 1.
re militum patefecit. Et de Probo Imperatore
Flavius Vopiſcus: *Probus milites otioſos eſſe nun-* 9.
quam eſt paſſus. Exſtant apud Ægyptum ejus Opera, quæ per milites ſtruxit in plurimis civitatibus. Pontes, Templa, Porticus, Baſilicas labore militum ſtruxit: Et infra: *Multa opera militari manu* 20.
perfecit, dicens annonam gratuitam militem comedere non debere. Scio illum à quibuſdam ſeditioſis, continuum laborem pertæſis, fuiſſe inva-

21. ſum ac trucidatum; At ſcio etiam addi ab eodem Scriptore: *Poſteà tamen ingens ei Sepulchrum elatis aggeribus omnes pariter Milites fecerunt.* Et marmori inciderunt hoc Epitaphium: *Hic Probus Imperator, & verè probus ſitus eſt. Victor omnium gentium Barbararum: Victor etiam Tyranno-*
8. *rum.* Et hanc Regulam omnes boni Imperatores cuſtodierunt. Attamen primus Maximinus non nihil immutavit. Exponit Julius Capitolinus: *Nunquam fuit qui in exercitu faber, aut alterius rei, ut plerique ſunt, artifex eſſet; ſolis venationibus Legiones frequenter exercebat.* Erat natura & origine Barbarus; hinc plus venationibus gaudebat, quàm laboribus. Et de Avidio
6. Caſſio Imperatore ſcribit Vulcatius Gallicanus. *Caſſius delicias omnes de caſtris ſubmovit, juſſitque milites hyemem ſub pellibus agere, niſi corrigerent ſuos mores: Et egiſſent, niſi honeſtius vixiſſent. Exercitium ſeptimi diei fuit omnium militum, ita ut ſagittas mitterent, & armis luderent. Dicebat enim miſerum eſſe, cùm exercerentur Athletæ, venatores & gladiatores, non exerceri milites, quibus minor eſſet futurus labor, ſi conſuetus eſſet.* Militare exercitium miſcebat, & alternabat laboribus. Et rectè.

Notanda ſunt verba: *Delicias omnes è Caſtris ſubmovit.* Nec enim ſola ebrietas & intemperantia, ſed quivis delicatus victus ſunt peſſimum Militiæ vitium. Hinc de præfato Imperatore ad-
5. jungit idem Vulcatius: *Præter laridum, & buccellatum, atque acetum, Militem in expeditione quidquam portare prohibuit: Et ſi aliud quidpiam reperit, Luxuriem non levi ſupplicio adfecit.* Quà virtute viguit ante Imperium. Etenim de ipſo, enervatis per delicias Syriacis Legionibus, Imperator Marcus Aurelius ſcripſit ad Præfectum: *Avidio Caſſio Legiones Syriacas dedi, defluentes luxuria, & Daphnicis moribus agentes, quas totas excaldantes ſe reperiſſe Cæſonius Victalianus ſcripſit. Et puto me non erraſſe. Siquidem & tu notum habes Caſſium; hominem Caſſianæ ſeveritatis & Diſciplinæ. Neque enim Milites regi poſſunt, niſi vetere diſciplina. Tu tantum fac adſint Legionibus abundè commeatus: Quos, ſi benè Avidium novi, ſcio non perituros.* Et ſpes non fefellit Principem: Etenim Præfectus reſcripſit: *Rectè conſuluiſti, mi Domine, quod Caſſium præfeciſtis Syriacis Legionibus: Ille ſanè omnes excaldationes, omnes flores de capite, collo, & ſinu Militi excutiet.* Et ad Rogonium, Galliæ Rectorem ſcripſit Imperator Severus: *Milites tui vagantur, Tribuni medio die lavant, pro tricliniis popinas habent, pro cubiculis meritoria. Saltant, bibunt, cantant: Et menſuris conviviorum vacant, cum ſine menſura potent. Hæc, ſi ulla vena paternæ Diſciplinæ in nobis viveret, fierent? Emenda igitur primùm Tribunos, deinde Militem.* Exſtat Epiſtola apud
5. Ælium Spartianum in Peſcennio Nigro. Et de ipſo jam Imperatore Peſcennio ſcribit idem Ælius: *hic erga Milites fuit tanta cenſura, ut cùm apud Ægyptum ab eo Limitanei milites vinum peterent, reſponderit, Nilum habetis, & vinum quæritis? ſiquidem tanta illius fluminis dulcedo eſt, ut*
7. *accolæ vina non quærant. Idem tumultuantibus iis, qui à Saracenis victi fuerant, & dicentibus, Vinum non accepimus, pugnare non poſſumus: Erubeſcite*, inquit, *illi qui vos vincunt, aquam bibunt.* Spartianus pergit: *hic tantæ fuit ſeverita-*
tis, ut cum milites quoſdam in crænio argenteo ex- 10.
peditionis tempore bibere vidiſſet, juſſerit omne argentum ſubmoveri, addito eo, ut ligneis vaſis uterentur: Dicebat enim poſſe evenire, ut Sarcinæ Militares in poteſtatem hoſtium venirent, nè ſe Barbaræ Nationes Argento noſtro glorioſiores facerent. Idem juſſit vinum neminem in expeditione bibere, ſed aceto Univerſos eſſe contentos. Idem Piſtores ſequi expeditionem prohibuit: Buccellato jubens milites & omnes contentos eſſe. Et Peſcennius præivit exemplo. *Etenim in concione juravit ſe, quamdiu in expeditionibus fuiſſet, eſſetque adhuc futurus, non alium ſe acturum, quàm militem.* Et de corrupta ſub Imperatore Conſtantio diſciplina
ſcribit Ammianus Marcellinus: *Acceſſere flagitia* Lib. 22,
diſciplinæ caſtrenſis, cum miles cantilenas medita- cap. 6.
retur pro jubilo molliores, & non ſaxum erat, ut ante-hac, Armato cubile, ſed pluma & flexiles lectuli. Et graviora gladiis pocula. Teſta enim bibere jam pudebat. Et quærebantur ædes marmoreæ, cum ſcriptum ſit in Antiquitatibus, Spartanum militem coercitum acriter, quod Procinctus tempore auſus ſit videri ſub tecto.

Militum ebrietatem adeò deteſtatus fuit Impe- Lib. 1. c.
ratoris Juſtiniani Dux Beliſarius, ut de ipſo in 12.
Africam contra Wandalos tendente ſcribat Procopius Cæſaræenſis: *Meſſagetæ duo inter potandum cavillis à quodam ſodali ſuo proritati, ipſum peremerunt jam ebrii, ut ſunt mero-bibi ſuper mortales Univerſos Meſſagetæ. Extemplo Beliſarius in colle percuſſorem utrumque arbore infelici ſuſpendit.* Non dumtaxat propter homicidium, ſed & propter ebrietatem. Hinc & ipſis Meſſagetis, & quibuſdam criminum impunitatem diligentibus, ideoque de ſupplicio murmurantibus Romanis Beliſarius repoſuit: *Neque enim cuiquam fas eſt, maximè verò ſi Caſtra ſequatur, ita inebriari, ut vel amiciſſimos jugulare non dubitet. Immò etiam ipſa per ſe temulentia, quamvis cædes abſit, pœnam meretur. Nihil negligam ex hac parte. Nec quemquam veſtrum, quantumvis hoſti formidabilis videatur, commilitonem agnoſcam meum, niſi puras manus in hoſtem ferat. Neque enim fieri poteſt, ut vincat fortitudo, quæ in eadem non ſtat acie cum juſtitia.* Notanda ſunt & hæc ejus verba: *Quod ſi Barbarus aliquis, ideò quia propinquum occidit ebrius, Dicam, quæ ipſi impingitur, venialem eſſe contendit, eo ipſo, quo crimen dilui adſeverat, cauſam ſuam pejorem facit. Et quidem meritò.* Ex hoc fonte optimus Princeps noſter ac Imperator noſter Carolus V. hauſit ſuam optimam Legem, qua ſanxit homicidium per ebrietatem non excuſari, ſed adgravari. Optima eſt & hæc Magni Caroli Lex: *Ut in hoſte nemo parem ſuum, vel quemlibet alterum hominem bibere roget. Et quicumque in exercitu ebrius inventus fuerit, ita excommunicetur, ut in bibendo ſola aqua utatur, quouſque ſe malè feciſſe cognoſcat.* Pro verbo, *roget*, forſitan ponendum eſt: *cogat*. Præſertim hoc locum habet in hoſte, dum Exercitus verſatur in hoſtili terra aut limite. Hinc lamentatur Jornandes: *Præcipuus Hunnorum Rex Attila, fortiſſimarum gentium Domitor, qui inaudita ante ſe potentia ſolus Schytica & Germanica Regna poſſedit,*

dit, nec non utraque Romanæ Urbis Imperia captis Civitatibus terruit, & ne præda reliquas ſubderet, placatus precibus annuum vectigal accepit. Cumque hæc omnia proventu felicitatis egerit, non vulnere hoſtium, non fraude ſuorum, ſed gente incolumi inter gaudia lætus, ſine ſenſu doloris occubuit. Exſtinctus per ebrietatem.

Longè magis à Chriſtiano exercitu ſunt proſcribenda omnia ſcorta, fornicationes, flagitia & libidines. Nam & Gentiles proſcripſerunt. Noverant eſſe enervationem militaris diſciplinæ & virtutis, ruinam militis. De Hannibale, qui Capuanam Urbem & agrum ſuis conceſſit in hyberna, ſcribit in tertia Decade Titus Livius: *Somnus enim & vinum, & epulæ, & ſcorta, bal-*
Lib. 3. cap. 18. *neaque, & otium conſuetudine in-dies blandiens ita enervaverunt corpora, animoſque, ut magis deindè præteritæ eos victoriæ, quàm præſentes tutarentur vires; majuſque id peccatum Ducis apud peritos artium militarium haberetur, quàm quod non ex Cannenſi acie protinùs ad Urbem Romam duxiſſet. Illa enim cunctatio diſtuliſſe modò victoriam videri potuit; hic error vires ademiſſe ad vincendum. Itaque herculè, velut ſi cum alio exercitu à Capua exi-*
Lib. 7. *ret, nihil uſquam priſtinæ Diſciplinæ tenuit. Nam redierunt plerique ſcortis impliciti.* Et in Sextæ Decadis Epitome ſcribit: *Scipio Africanus Numantiam obſedit, & corruptum licentia, luxuriaque exercitum ad generoſiſſimam militiæ diſciplinam revocavit. Omnia enim deliciarum inſtrumenta reci-*
7. *dit: Duo millia Scortorum à caſtris rejecit.* Et de Imperatore Aureliano ſcribit Flavianus Vopiſcus: *Aurelianus militem, qui adulterium cum hoſpitis uxore commiſerat, ita punivit, ut duarum arborum capita inflecteret, quæ ad pedes militis deligaret, eademque ſubitò dimitteret, ut ſciſſus ille utrimque penderet.* Plura ſunt iſtiuſmodi exem-
Lib. 3. c. 8. pla Gentilium. De Totila Gothorum Rege, qui Romanam cepit Urbem, ſcribit in libris de Gothico Imperatoris Juſtiniani bello Procopius Cæſaræenſis: *Romanus quidam Totilam adiit, & à quodam ex ejus Prætorianis ſtuprum filiæ ſuæ Virgini renitenti illatum quæſtus eſt. Hominem flagitium non diffitentem in carcerem incluſit Totilas, id ſedulò agens ut is culpam lueret.* Erat impiger ac bellicoſus miles: Hinc omnes Gothorum Excellentiſſimi ſunt illius precati vitam & veniam. Ad illos inſignem concionem dixit Rex, demonſtrans per talia paucorum crimina puniri à Domino Deo ac deleri Gentes integras, totoſque exercitus; & Procopius pergit: *Quibus aſſenſi Gothorum Proceres abſtiterunt ab eo deprecari Prætorianum, ac ipſius arbitrio permiſerunt. Nec multò poſt ille morte mulctavit hominem, atque ejus fortunas omnes compreſſæ Virgini adjudicavit.* Elegantiſſima Totilæ Oratio militarem Diſciplinam germanè commendat. Eſt integrè legenda. De Ludovico VII. Francorum Rege, militante in Terra Sancta ſcribit Joannes Bromptonus Abbas
ad An. 1135. Jornalenſis: *Cum ex diutina continentia & coitus defectu, prout Medici dicebant, ægritudinem in redeundo incurreret, per Medicos & Prælatos ſuaſum ei erat, ut ob nimiam Reginæ diſtantiam puella aliqua uteretur: Qui reſpondit: Malo mori caſtus, quàm vivere adulter. Et ſic totum ſe Deo committens, citò convaluit.* Non deſunt alia ſimilium ſanctiſſimorum Militum ac Regum exempla. Et hi non poſſint non obtinere victorias.

Tertia militum Diſciplina eſt rigidiſſima obedientia. Hinc de Avidio Caſſio, Antonini Imperatoris Duce ſcribit Vulcatius Gallicanus: *Cùm Avidius exercitum duceret, & inſcio ipſo Manus auxiliaria, Centurionibus ſuis authoribus, tria millia Sarmatarum negligentiùs agentium in Danubii ripis occidiſſent, & cum præda ingenti ad eum rediiſſent, ſperantibus Centurionibus præmium, quod perparva manu tantùm hoſtium ſegnius agentibus Tribunis & ignorantibus, occidiſſent, rapi eos juſſit, & in crucem tolli, ſervilique ſupplicio adfici, quod exemplum non exſtabat, dicens evenire potuiſſe ut eſſent inſidiæ, ac periret Romani Imperii reverentia. Quæ res tantùm Diſciplinæ Romanis addidit, tantùm terroris Barbaris injecit, ut pacem annorum centum ab Antonino abſente peterent. Siquidem viderant damnatos Romani Ducis judicio etiam eos, qui contra fas viverent.* Plura iſtiuſmodi exempla habes apud Titum Livium, Florum, Saluſtium, Aurelium Victorem, Eutropium, ac alios Romanos Hiſtoricos. Avidius Caſſius ſimiles victores primus egit in ſervilem crucem. Hoc eſt exemplum, quod Vulcatius adfirmat uſque tunc apud Romanos non exſtitiſſe. Et adjungit de Caſſio: *Idem multis deſertoribus manus excidit, aliis crura incidit ac poplites, dicens majus exemplum eſſe viventis miſerabiliter crimino-ſi, quàm occiſi.* Et quidem deſertio eſt omninò graviſſima bellicæ obedientiæ prævaricatio. Verùm an mortem aut mutilationem mereatur, non eſt parva quæſtio. Et quidem loqui oportet de facta citra cauſſam deſertione. Nam militem, cui non præſtatur annona, quis neget poſſe fugere? Prævaricatoria etiam deſertio paſſim à Doctoribus cenſetur non eſſe crimen capitale.

Hinc & neophytis Bulgaris reſcripſit Sanctus Ep. 40.
Nicolaus primus Pontifex: *Conſuetudinem Patriæ veſtræ perhibetis ineſſe, ut priuſquam ad pugnam progrediamini, mittatur à Dominatione veſtra fideliſſimus & prudentiſſimus vir, qui cuncta arma & caballos, & quæ neceſſaria pugnæ exiſtunt, conſideret, & apud quem inutiliter præparata inveniuntur, capite punitur; nunc autem noſſe cupitis, quid nos hinc fieri decernamus. Hæc nos cuncta vobis ad ſpiritualis apparatus armaturam convertere ſuademus, & tantæ ſeveritatis rigorem ad pietatis exercitium inclinare monemus.* Suadet milites potiùs ſpiritaliter per bona opera, quàm corporaliter armandos. Capitalem iſtam ſeveritatem diſſuadet, non tamen damnat. Ejuſdem formæ ſunt hæc Reſponſa: *Circa hos, qui quan-* Ep. 22.
do ad pugnam contra hoſtes proceditis, fugam arripiunt, ſi non miſericorditer præveniat compaſſio, Ep. 23.
ſaltem Legum temperetur ſeveritas. De his, quibus juſſum eſt contra hoſtes progredi, & juſſioni parere contemnunt, eadem ſuademus. De fugientibus à prælio fuit varia olim apud Romanos Diſciplina. Primi Romani ipſos non punierunt capite. Eſt antiqua Samnitum Lex. Omnem militem cogebat jurare, quòd quiſque ſuum fugientem ſocium mox occideret. Legem de iniquitate ac nimia ſeveritate damnat Titus Li- Lib. 2. c.
vius; & adjungit in tertia Decade: *Milites tunc,* 38.

quod nunquam anteà factum erat, jure-jurando à Tribunis militum adacti, juſſu Conſulum conventuros, neque injuſſu abituros. Nam & ad eam diem nihil præter Sacramentum fuerat. Et ubi ad Decuriatum aut Centuriatum conveniſſent, ſua voluntate ipſi inter ſe Equites decuriati, & centuriati pedites conjurabant ſeſe fugæ atque formidinis ergò non abituros, neque ex ordine receſſuros, niſi teli ſumendi, aut petendi, aut hoſtis feriendi, aut ejus ſervandi cauſſa. Id ex voluntario inter ipſos fœdere à Tribunis ad legitimam jurisjurandi adactionem tranſlatum. Ex indè è prælio fuga cœpit apud Romanos eſſe crimen Capitale. Decretum id fuit ex Africani belli occaſione, & deinceps cum incremento ſervatum. Et quandoque poſſit eſſe juſtum.

Porrò militum Luſtratio fieri debet non dumtaxat ad pœnam, ſed etiam ad ſolatium. Hinc
6. de Avidio Caſſio ſcribit Vulcatius Gallicanus: *Avidius arma militum ſeptima die ſemper reſpexit. Veſtimenta etiam, & calceamenta.* Et de Imperatore Maximino, adhuc Tribuno, Julius
6. Capitolinus: *Maximinus jubebat gladios, loricas, galeas, ſcuta, tunicas, & omnia arma militum
28. quotidie circumſpicere. Calceamenta quin etiam ipſe proſpiciebat.* Et de Miſitheo Prætorii Præfecto ſcribit in Gordiano: *Arma militum ſemper inſpe-
8. xit.* Et de Imperatore Probo Flavius Vopiſcus: *Ille ſingulos Manipulos adiit, veſtes & calceamenta
50. proſpexit.* Et de Imperatore Alexandro Ælius Lampridius: *Milites juvenem Imperatorem ſic amabant, ut fratrem, ut filium, ut parentem. Veſtiti honeſtè, calceati etiam ad decorem, armati nobiliter, equis etiam inſtructi, & ephippiis, & frænis decentibus; Prorsùs ut Romanam Rempublicam intelligeret, quicumque Alexandri vidiſſet exercitum.*
47. Et iterùm: *Ægrotantes milites ipſe viſitavit per Tentoria, etiam ultimos, & carpentes vexit, & omnibus neceſſariis adjuvit. Et ſi fortè graviùs laboraſſent, per civitates & agros Patribus-familias hominibus, & ſanctioribus Matronis eos diſtribuebat, reddens impendia quæ feciſſent, ſive convaluiſſent illi, ſive periiſſent. Ejus familiare dictum erat: Milites ſe magis ſervare, quàm ſe-ipſum, quod ſalus publica in his eſſet.* Hæc Luſtratio, hoc Principis officium reddit milites promptiſſimos ad plenam obedientiam.

CAPUT XVI.

Exponuntur Militum Stipendia.

Orat.9. AD Domini verba: *Militis contenti eſtote veſtris ſtipendiis*, ſcribit ſanctus Gregorius Nazianzenus: *Stipendii nomine, Regiam annonam ſignificat, eaque munera, quæ iis, qui Dignitates obtinent, Lege conſtituta ſunt; quod autem ſuperfluum eſt, cujuſnam ſit, ipſe quidem vereor dicere, ne quid ſiniſtri ominis hic ſermo habeat; ſed ipſi certè per vos ſatis intelligetis, quamvis dicere ſuperſedeam.* Docet tria. Primò, quod Romana Stipendia conſiſterent in duobus: in Annona, & nummario Donativo. Porrò Annona erant laridum, frumentum, buccella, oleum, vinum, fœnum, aliique caſtrenſes cibi, variorum varii. Secundò Gregorius docet, non ſolis militibus, ſed & cunctis majoribus Dignitatibus fuiſſe ſua apud Romanos ſtipendia. Tertiò docet illa debuiſſe eſſe ſufficientia, non ſuperflua. Locum hic habere Domini verbum: *Quod amplius eſt, à malo eſt.* Hinc intellige mandata, quæ germano ſuo fratri ac militum Duci fuiſſe ab Imperatore Mauritio data ſcribit Theophylactus Simocata: *Horum unum reddendæ militaris annonæ* L.7. c.1.
formam continebat, nempè ut tripartitè, in veſte, in armis, & nummis aureis erogaretur. Addit contra hunc articulum milites fuiſſe tumultuatos. Græca vox, *Epidoſis*, non Annonam ſignificat, ſed Donativum, ſeu nummarium Stipendium. Sanctus Martyr Theophanes utitur voce, *Roga*, & ſcribit: *Imperator Petro Duci ſuis mandatis ſi-* Fol.231.
gnificavit, ut Rogæ tertiam partem, nummis aureis perſolvendam, Romani milites acciperent, partem aliam ſibi armis conceſſis, ultimam denique data ad veſtes quaslibet materia ſibi repenſam profiterentur. Quod ubi reſciverunt, ſe ad rebellionem converterunt. Conſonat Anaſtaſius Romanæ Eccleſiæ Bibliothecarius: *Quarto decimo Imperii ſui anno juſſit Mauritius Petro Prætori ut tertiam partem Rogæ in auro à Romanis acciperet, & tertiam in armis, & aliam tertiam in diverſis veſtimentis. Itaque, Romani hoc audito, ad tyrannidem vertebantur.* Erat juſtiſſima Conſtitutio: Etenim milites conſueverunt ſua nummaria Stipendia in ſua paſſim deſideria expendere, atque interim indecorè veſtiri, inconcinnè armari. Et iſtud congruentiſſimum frænum illis diſplicuit.

Sanctus Gregorius rectè ſcribit Militum ac etiam Dignitatum ſtipendia non poſſe eſſe juſto majora. Hinc in ſua ad Imperatorem Conſtantium Panegyri declamavit Imperator Julianus: *In ea rerum omnium copia milites habuiſti, ut neque ſatietate inſolentes eſſent, neque inopia quidquam peccare cogerentur.* At longè aliud de eodem Conſtantio ſcribit Ammianus Marcellinus: *Evenerat iiſdem diebus ut ad demendum Imperatoris capillum tonſor venire præceptus, introiret quidam ambitioſè veſtitus:* Nempè defuncti Conſtantii tonſor, vocatus ad tondendum ſucceſſorem Julianum. *Quo viſo, Julianus obſtupuit: Ego, inquit, non Rationalem juſſi, ſed tonſorem acciri. Interrogatus tamen ille, quid haberet ex arte compendii, vicenas diurnas reſpondit annonas, totidemque pabula jumentorum, quæ vulgò dictitant capita, & annuum ſtipendium grave, abſque fructuoſis petionibus multis. Undè motus omnes hujuſmodi cum coquis, ſimilibuſque aliis, eadem accipere penè conſuetos, & data quò vellent eundi poteſtate, projecit.* Et de Antonino Pio Imperatore ſcribit Julius Capitolinus: *Antoninus Salaria multis ſubtraxit, quos otioſos videbat accipere, dicens nihil eſſe ſordidiùs, immò crudeliùs, quàm ſi Rempublicam ii arroderent, qui nihil in eam ſuo labore conferrent. Undè etiam Meſomedi Lyrico ſalarium imminuit.* Ex eodem principio ſuadendum eſt Principi, ut paucos habeat majores Officiales, paucos Tribunos, plenas Legiones. Etenim Magnus Conſtantinus & Magnus Theodoſius, quod varias Provincias diviſerant, atque ita Dignitates & Stipendia multiplicarant, à quibuſdam roduntur, & carpuntur.

Sufficientia & honeſta Stipendia nullatenus

poſſint

poſſint militibus ſubſtrahi. Hæc ſubſtractio eſt omnium rerum ruina. Hinc de Imperatoris extrema apud Perſas clade ſcribit Ammianus
Lib. 25. Marcellinus: *Cùm Civitatem, nomine Daram, adventaremus, fatigatis jumentis, vectores eorum noviſſimi pedibus incedentes, à Saracena multitudine circumſepti, protinùs interiiſſent, ni expeditiores turmæ noſtrorum opem laborantibus attuliſſent. Hos autem Saracenos ideò patiebantur infeſtos, quòd ſalaria numeraque plurima à Juliano, ad ſimilitudinem præteriti temporis, accipere vetiti, queſtique apud eum, ſolùm audierant Imperatorem bellicoſum & vigilantem, ferrum habere, non aurum.* Eadem de cauſſa Saraceni poſtmodò defecerunt ab Imperatore Heraclio, & ita tandem ad Mahometis impietatem devoluti, deſtruxerunt omne Orientis Imperium. Et de Imperatore Juſtiniano ſcribit in Arcana Hiſtoria Procopius Cæſareen-
Cap. 24. ſis: *Olim Romani Imperatores paſſim in extremis oris frequentes militum manipulos conſtituerunt, qui Romani Imperii limites, præcipuè per Orientis Provincias tuerentur, indeque Perſarum atque Saracenorum incurſiones & vim arcerent, quos & Limitaneos appellavere. Hos Juſtinianus ſtatim adeò deſpicatui duxit, ut quadriennalia & quingennalia ſtipendia illis à Quæſtoribus differrentur. Romanis verò ac Perſis inducias agitantibus, miſeris illis commodo pacis fruituris certa erant ex Ærario concedenda Stipendia. Tandem eos Cæſar per injuriam ex Albo militum expungit. Ita demùm Romanorum fines præſidio deſtituti. Miles Limitaneus ex piorum manibus & largitate pendebat.* Et infrà: *Ex priſca Lege Imperator quinquennali Donativo, certaque auri ſumma exercitum proſequi conſuevit. Ergò per urbes Romanæ ditionis quinto quoque anno Quæſtores mittebantur, qui ſingulis militibus Stateres aureos quinque penderent. Idque rato ac inviolato uſu receptum erat. Ex quo autem ad Rempublicam Juſtinianus acceſſit, indè duo jam & triginta excurrunt anni, ita hujus rei curam abjecit, ut ejus penè cœperit mortales oblivio.* Procopius Juſtinianum arguit de iſtiuſmodi pluribus in milites injuriis. Et hoc Imperatoris Mauritii
Lib. 3. Decretum, *ut de Demenſo ſive Annona militari quar-*
cap. 1. 2. *ta pars detraheretur*; Theophylactus Simocata ſcribit fuiſſe adeo exoſum ac infelix, ut non ſolùm ejus executorem Ducem, ſed & ipſius Principis imagines impetierint lapidibus, & nullorum precibus aut ſponſionibus voluerint acquieſcere. De eodem Principe ſcribit Sanctus Mar-
Fol. 24. tyr Theophanes: *Mauritius per litteras moleſtè juſſitabat Exercitum trans Iſtrum duci, & ex Sclavicorum agris annonam in hyemem ei ſubminiſtrari, ne ipſe ex publico commeatum præbere cogeretur.*
Lib. 8. Ex avaritia. Conſonat præfatus Simocata: *Au-*
Cap. 6. 7. *tumno adventante Mauritius Petro duci moleſtiam exhibet ſuper copiis in Sclavorum Regione per hyemem retinendis: Copiæ autem magnopere ab eo adhorrent, propter prædæ ſpem exiguam.* Exponit
Lib. 4. in Francorum hiſtoria Aimoinus Monachus: *Mau-*
Cap. 3. *ritius in terra hoſtili conſtitutus, cum milites furto & rapinis abſtinere compelleret, nec tamen largiretur conſueta ſtipendia, ſed inſuper in Deſertis tranſire hyberna cogeret tempora, non minimùm in ſe excitavit ſeditionis. Hac enim acerbitate offenſi veteres viri milites, conferre ſecum cœperunt, & indignè ferre Imperatorem, qui nullo Romanæ ſtirpis nobilitaretur parente, tam nequiter ipſos opprimere velle. Nec ſe diutius perpeti poſſe extraneum Tyrannum, cùm haberent in exercitu dignum Romani generis Gubernatorem.* Hæc clamantes & vociferantes, ſceleratum Phocam ex ſimplici Centurione evexerunt in Auguſtum Principem, & cum omni ſua domo Mauritium barbaricè trucidarunt. Eundem Imperatorem Mauritium notat Magnus
Papa Gregorius, Joannem Ravennæ Archi-Epi- 2. 23.
ſcopum urget ad pacem inter ipſum & Longobardos conciliandam, atque adjungit; *Miles de Romana urbe ablatus eſt. Theodoſiani verò qui hìc remanſerunt, Rogam non accipientes, vix ad murorum cuſtodiam ſe accommodant. Et deſtituta ab omnibus civitas, ſi pacem non habet, quomodò ſubſiſtet? Huc reſpicit & Apoſtolus: Quis ſuis ſtipendiis militat unquam?*

Egregia in hanc rem documenta ſcribit, agens
de Imperatore Emmanuele Comneno Nicetas Lib. 7.
Choniates: *Jam quia Romanis, ac Barbaris* cap. 4.
etiam eſt in more poſitum, ut ſtipendia militibus ſolvantur, & illi ſæpe in medium producantur, ut exquiratur, an armis inſtructi ſint, an equos probè curatos habeant; item ut Tyrones, priuſquam in Catalogos referantur, explorentur, an corporibus valeant, an ſagittare ſciant, an vibranda haſta ſe exercuerint; Hic Imperator ſtipendia militaria in Fiſcum, tanquam in ciſternam aquas coegit, & exercituum cupiditatem Donativis, quæ incolarum dicuntur, levavit, abuſus re à veteribus Imperatoribus inventa, & rarò uſurpata in eos, qui hoſtes ſæpè cæciderant. Hinc factum eſt, ut & milites enervarentur, & maximum pecuniæ flumen in ignavos ventres effunderetur, & Romanæ Provinciæ malè tractarentur. Nam & ſtrenui milites, cum non amplius id exſpectarent, quo peculiariter ad virtutem bellicam excitabantur, quod tam promiſcuè omnibus idem præmium propoſitum erat, alacritatem illam in adeundis periculis abjecerunt. Et Provinciales, qui olim Fiſco pecuniam numerabant, à militari avaritia ſunt peſſimè tractati, erepta non tantùm pecunia, ſed & intima tunica; aliquando etiam à liberis & uxoribus avulſi. Proindè quilibet militiæ nomen dabat, & multi ignaviſſimi & ſordidiſſimi opifices, vel equo Perſico donato, vel paucis aureis datis, nullo delectu acto in militum Catalogos relati, litteris Imperialibus irrigua prata & rura fertilia, & Romanos tributarios accipiebant, ut eis aliquando ſervili habitu miniſtrarent; & vir Romanus gravi vultu, militaris rei peritus, & tantò excellentior, ut illis comparatus Achilles videretur, aut duabus manibus armatus cum eo compararetur, qui neutram incolumem haberet, tributum penderet homuncioni ſemi-barbaro, qui inſtructam aciem nunquam viderat. Enim verò Romanæ Provinciæ graves hujus perturbationis pœnas dederunt, quarum aliæ ante oculos noſtros à Barbaris ſpoliatæ & occupatæ ſunt, aliæ à noſtris, tanquam alienæ, vaſtatæ & everſæ. Sed quò uſque Domine! hæreditatis tuæ obliviſceris, averſaque à nobis facie locum iræ tuæ dabis? Quando ex Sanctâ Æde tua proſpectans, noſtras ærumnas & calamitates intueberis? maliſque nos urgentibus liberabis? Eaque avertes, quæ longè graviora impendere videntur? Adeò expedit ut Princeps propria manu diſpenſet militum ſtipendia, & illud onus non transfundat in Provincias.

Theophylactus Simocata, de Perſis loquens, eſt denuò audiendus: *Nec enim Perſæ, Romanorum inſtituto, è Prytaneo annonam accipiunt, quoties militatum eunt, neque ex Agris & vicis conſcribuntur; verùm quadam frugalitatis lege apud eos Rex illam diſtribuere ſolitus eſt, qua ad vitam quomodocumque ſuſtentandam utuntur. Hinc ipſi & jumenta vivere coguntur, donec aliena fortè populabundi invaſerint.* Hinc & in hoſtem ſunt rapaciſſimi & crudeliſſimi; Et ad prædandum impatientiſſimè anhelant: Et dum frænantur aut ſiſtuntur, ſunt contumaciſſimi etiam in Principem. De ea-
Lib. 22. dem gente ſcribit Ammianus Marcellinus? *Militari cultu ac diſciplina, præludiiſque continuis Rei caſtrenſis & armaturæ metuendi ſunt vel exercitibus maximis, Equitatus virtute confiſi, ubi deſudat Nobilitas omnis & Splendor. Pedites enim in ſpeciem mirmillonum contecti, juſſa faciunt ut calones. Sequiturquè ſemper hæc turma, tanquam addicta perenni ſervitio, nec ſtipendiis aliquando fulta nec donis.* Eſt Barbara in miſeros Pedites crudelitas. Recte tamen in arcana Imperatoris Juſtiniani hi-
Cap. 24. ſtoria ſcribit Procopius Cæſareenſis: *Uſu & Lege caſtrenſi receptum eſt, ut non omnibus æquè ſtipendia numerentur; ſed Tyronibus tenuiora, exercitatis autem Rotariis, & medio ferè jam Albo receptis, majora; Poſtremò Veteranis, & quibus Miſſio indulgenda ſit, longè munificentiora, ut iis privatim agentibus ad vitam neceſſaria ſuppeterent, & naturæ cedentes aliquid ſolatii ex peculio Caſtrenſi domeſticis relinqueret.* Et de Imperatore Alexandro, in
50. Parthos movente habet Ælius Lampridius: *Alexander fecit Phalangem triginta millium hominum, quos Phalangarios vocari juſſit, & cum quibus multum fecit in Perſide. Quæ quidem erat ex ſex Legionibus ſimilium armorum: Stipendiorum verò poſt Perſicum bellum majorum.* Ob magna iſtic in præliis merita. Et de magno Alexandro, poſtquam ſuis militibus ex cauſa permiſit Uxores, ſcribit Juſtinus: *Igitur & alimenta Pueris ſtatuta, & in-*
Lib. 12. *ſtrumenta armorum equorumque Juvenibus data, &*
cap. 4. *Patribus pro numero filiorum præmia ſtatuta.* Æquiſſima Conſtitutio. Nihil enim eſt inope, præſertim mendico, milite miſerabilius.

Juſtinus addit & hoc inſigne Alexandri in Veteranos facinus: *Alexander ad Concionem Exer-*
11. *citus vocat, & promittit ſe Æs alienum omnium propria impenſa ſoluturum, ut prædam præmiaque integra domos ferant.* Etiam titulo inſignis hæc munificentia muneris fuit, nec à debitoribus magis, quam à creditoribus gratiùs accepta. Quoniam utriſque exactio pariter & ſolutio difficilis erat. Viginti millia talentum in hos ſumptus expenſa. Etiam Imperatorem Pertinacem me-
9. rito laudat Julius Capitolinus: *Pertinax præmia militantibus poſuit, ſtipendia plurimis retrò debita exſolvit.* Variam Juſtiniani circa hæc iniquitatem exponit in Arcana hiſtoria Procopius: *Emeritis morte vel Miſſione abeuntibus militia, Ordinis inferioris, qui gradatim in locum ſuccedunt, pro temporis ratione ſtipendia ex publico merentur. Verum Cenſitores prohibuerunt militum nomina paſſim, licet in præliis occiſorum, ex Albo deleri, aut Album à longo tempore inſtaurari.* Undè *Reſpublica eò devenerat, ut exercitus numero exiguus eſſet; miles ſuperſtes, extinctis emeritis, præter dignitatem in inferioribus detineretur Ordinibus; ſtipendia quam pro loco & gradu acciperet minora, reliqua caſtrenſis pecunia Juſtiniani à Cenſitoribus toto hoc tempore corrogaretur; damnis prætereà perquam multis aliis milites adficerentur, ita compenſatis periculis, quæ per ſua corpora in prælio ſubirent, Græcumque nomen ut probrum aliis objectaretur, quaſi nullum Græcia ferret ſtrenuum militem; Pars reſpueretur, ut quæ injuſſu Principis militaret, ejus prolata Diplomata factò in ſuſpenſionem vocarentur; demum alii, ut qui frequenter à Commilitonibus & caſtris abeſſent. Poſt hæc quidam è Prætorianis militibus in univerſam Romanorum Ditionem deſtinantur, ex Albo militiæ nimirum exploraturi, quicumque bello apti eſſent. Non nulli exacta ætate, quaſi minimè idonei, cingulo ſpoliati, propalam in foro ſtipem à Religioſis viris emendicare, & obviis quibuſque acerbum ac lachrymabile ſpectaculum præbere, alii, ne eadem ipſi paterentur ſe à Conquiſitoribus grandi pecunia redimebant. Ità miles multifariam debilitatus, ac deſtitutus neceſſariis, animo ſic abhorruit à militia, ut Romanorum ac Italiæ res omnino dilaberentur.* Dum hæc à Centurionibus, Tribunis, Militum Magiſtris, aut Provinciarum Præfectis patrantur, ſunt crimen longè grandiùs: ſunt furtum, & dolus in Dominum Regem. Poſterius crimen ab illis patratur, dum Cohortes aut Legiones ſine fundamento diſſolvunt, ac aliis uniunt. Aliud Principis circa hæc crimen edicit Ammianus
Marcellinus Imperatorem Conſtantium arguens, Lib. 17.
quod militanti in Galliis Juliano Cæſari ſtipendia cap. 19.
militum, aliaque neceſſaria non miſerit: Non tenacitate; ſed fraude ac invidia: Quò Juliani ſucceſſus impediret, ipſumque exercitui redderet odioſum.

Inſignem Magni Alexandri in militum filios Lib. 12.
ac viduas liberalitatem habemus apud Juſtinum: cap. 4.
Si quorum Patres occidiſſent, Pupilli ſtipendia Patrum trahebant, quorum pueritia inter varias expeditiones, militia erat. Hujus pietatis adeo tenax fuit Imperator Probus, ut ipſam etiam Bonoſo Duci qui poſt invaſum Imperium ſuperatus ſeipſum laqueo ſuſpenderat, fuiſſe impenſam ſcribat in Bonoſo Flavius Vopiſcus: *Bonoſus duos*
filios reliquit, quibus ambobus Probus pepercit, 15.
uxore quoque ejus in honore habita, ei uſque ad mortem Salario præſtito. Eſt res militibus gratiſſima. Etenim Mauritii Imperatoris exercitui, ob alterata ſtipendia tumultuanti, Petrus Dux mox propoſuit aliud Edictum hujus tenoris: *Placet Romanos fortiter dimicantes, & ex magnitudine animi ad pericula ſubeunda in calamitatem delapſos, de cætero vacationem habere, eoſque expeditionum immunes per civitates ſumptibus Imperatoris ſuſtentari. Filios autem eorum qui militarunt, & in pugna interierunt, pro ipſis parentibus in Album referri.* Ipſos etiam emeritos milites, dum pauperes eſſent, promiſit alimentare. Et Theophylactus Simocata adjungit: *His è ſublimi ſuggeſtu recitatis, Milites Petrus in viam revocavit. & perſuadendo fregit, ac mœrore fugato unuſquiſque Imperatori Mauritio animum reddidit.* Conſonat ſanctus Martyr Theophanes: *Deterritus Militum re-*
bellione Dux, factum, ſtipendiorum alterativum Fol.231.
Edictum, *apud milites excuſavit, nequaquam id verum eſſe adſeverans. Quin & alias literas oſtendit,*

dit, quibus jubebat Imperator, ut milites qui in bello fortiter ſeſe geſſerunt, & è gravibus periculis incolumes evaſerunt, in urbibus data vocatione, & publicis ſumptibus inter cæteros ſenes alerentur. Ampliùs ut militum liberi in proprium Parentum locum adſcriberentur. Quod ipſum in Eccleſiaſtica hiſtoria ſcribit Anaſtaſius Romanæ Eccleſiæ Bibliothecarius. Et de Michaele Paleologo, Imperium ambiente ſcribit Georgius Pachymeres: *Michael eximiam erga militarem Ordinem charitatem promittebat, ſtipendiis in diem numerandis, Donativis repræſentandis. Eorum verò qui in bello cecidiſſent, & in Reipublicæ obſequio vitam profudiſſent, liberis, ſi quos reliquiſſent, debita Patri præmia reddendo; in eoque tam diligens fuit, ut ſi cujus occiſi militis uxor prægnans ſupereſſet, fœtus in ea concepti providentiam gereret, eique ſervari mortui Parentis honoraria curaret.* His, dum veritatem ſortiuntur, promiſſis Milites animantur.

CAPUT XVII.

Exponitur Provincialium erga Milites obligatio.

QUod Milites & in expeditionibus, & in tranſitu aliquid accipere poſſint ac debeant à Provincialibus, ac ipſum ſit quaſi inter ipſorum ſtipendia numerandum, profitetur in quadrageſima quinta ſuper Apoſtolicos Actus homilia ſanctus Joannes Chryſoſtomus: *Si milites venerint, ut habeant nobiſcum ordinata domicilia, multam facitis curam, & omnia ſuppeditantur eis, quoniam juvant nos in ſenſibili bello.* Et in trigeſima tertia Homilia ſupra tertium-decimum Caput Epiſtolæ primæ ad Corinthios: *Milites pro nobis arma ſumunt. Propter nos enim pericula adeunt. Nos pro illis laboramus: à nobis enim ſunt eis alimenta.* Et in undecima Homilia ſuper Epiſtolam ad Philippenſes: *Eis qui in exercitu ſunt, ac bellum gerunt, ab eis, qui domi in pace vivunt, debentur cibaria, & quiquid illis neceſſarium eſt in ſumptum. Illi enim pro bis in acie ſtant.* Ex antiqua Romani Imperii forma. Hinc in Gordiano tertio Imperatore ſcribit de Miſitheo Prætorii Præfecto Julius Capitolinus. *Hujus viri tanta in Rempublicam diſpenſatio fuit, ut nulla eſſet unquam Civitas Limitanea potior, quæ non poſſet Exercitum Populi Romani ac Principem ferre, quæ totius anni in aceto, frumento, & larido, atque hordeo, & paleis condita non haberet; minores verò urbes, aliæ triginta dierum, aliæ quadraginta, nonnullæ duorum menſium, quæ minimum, quindecim dierum.* Quò nempè Sata & fruges à militibus non læderentur. Etiam de Baliſta, ante arreptam tyrannidem adhuc Præfecto, ſcribit Trebellius Pol-
18. lio: *Baliſta fuit vir inſignis, eruditus ad gerendam Rempublicam, in conſiliis vehemens, in expeditionibus clarus, in Proviſione annonaria ſingularis.*

Hujus proviſionis modum exponit in literis ad Rogonium Clarium, Illyrici & Galliæ Præfectum, Baliſtæ Succeſſorem, Imperator Valerianus: *Si quid in te bonæ frugis eſt, quam eſſe ſcio, diſpenſationem Baliſtæ proſequere. Hac in forma Rempublicam vides, ut nec ille Provinciales gravet, ut illic equos contineat, ubi ſunt pabula, illic annonas militum mandet, ubi ſunt frumenta; non Provincialem, non poſſeſſorem cogat illic frumenta, ubi non habet, dare; illic equum, ubi non poteſt, paſcere; nec eſt ulla alia proviſio melior, quàm ut in locis ſuis erogentur, quæ naſcuntur, ne aut vehiculis aut ſumptibus Rempublicam gravent. Galatia frumentis abundat, referta eſt Thracia: plenum eſt Illyricum. Illic Pedites collocentur. Quamquam in Thracia etiam Equites ſine noxa Provincialium hyemare poſſent. Multùm enim ex campis fœni colligetur. Jam ubi laridum, ubi cæteræ ſpecies, in his dandæ ſunt locis, in quibus affatim redundant. Quæ omnia ſunt Baliſtæ conſilia, qui ex quaque Provincia unam tantùm ſpeciem præberi juſſit, qua ea redundaret, atque ad ea milites ſubmoveris. Id qoud publicitùs eſt decretum.* Exſtat Epiſtola apud eundem Pollionem. Et docet plura. Primò, quod ſolæ abundantes Regiones cogerentur ad alendum militem. Secundò, quod conferre non deberent, niſi illa, quibus abundabant. Tertiò, quod ſine neceſſitate non gravarentur. Quod milites ab illis ſingulariter amoverentur.

Hanc optimam ac juſtiſſimam Regulam inſigniter elucidat Imperator Aurelianus. *Sextæ Gallicanæ Legionis Tribunus apud Moguntiam agebat contra Francos, ex tunc per omnem Galliam vagantes, & ſcripſit ad ſuum Vicarium: Si vis Tribunus eſſe, immò ſi vis vivere, manus militum contine. Nemo pullum alienum rapiat, ovem nemo contingat, uvam nullus auferat, ſegetem nemo deterat: Oleum, ſal, lignum nemo exigat: Annona ſua contentus ſit. De præda hoſtis, non de lacrymis Provincialium habeat. Stipendium in Baltheo, non in popina habeat. In hoſpitiis caſtè ſe agant. Qui litem fecerit, vapulet.* Exſtat Epiſtola apud Flavium Vopiſcum in Aureliano. Docet plura. 7.
Quod milites non tantummodò à leviſſimis etiam furtis, ſed à quibuſcumque etiam exactionibus deberent eſſe puriſſimi, & ſua Annona contenti. Et videtur dandam non à Provincialibus, ſed à Principe Annonam laudare. Quidquid ſit, præter ipſam nihil penitùs poterat miles exigere: ne quidem ligna, oleum, ſalem. In ſuo hoſpitio debebat eſſe modeſtiſſimus. Et fruges aut ſata nec minimùm lædere. Etiam de Theodoſio Lib. 29.
Imperatore, adhuc Duce in bello Gildoniano cap. 23.
ſcribit Ammianus Marcellinus: *Inter reſidua autem multa & clara id amorem ejus auxerat in immenſum, quod à Provincialibus commeatum Exercitui prohibuit dari; meſſes & condita hoſtium, virtutis noſtrorum horrea eſſe fiducia memorans ſpecioſa.* Omnem laudem excellit Imperator Alexander, de quo Ælius Lampridius: *Cùm talis ac* 50.
tantus Imperator domi ac foris eſſet, iniit Parthicam expeditionem, quam tanta diſciplina, tanta reverentia ſui egit, ut non milites ſed Senatores tranſire dicerentur. Quocumque iter Legiones faciebant, Tribuni accincti, Centuriones verecundi, Milites amabiles erant. Ipſum verò ob hæc tot & tanta bona Provinciales, ut Deum, ſuſcipiebant. Jure merito. Erat Princeps gentilis.

Hinc ad Carolum Calvum rectè ſcripſit Syno- 27.
dus Meldenſis: *Quia hactenus propter diverſas neceſſitatum incommoditates, aliter fieri vos incompetentia compulit, quàm ſalubritas popoſciſſet, & honeſtas atque utilitas; veſtra ſtudebit Magnitudo obnixius obſervare, ut Civitates per Regis tranſitum*

tum non deprædentur; ut quando tranſitus veſter juxta civitates acciderit, immunes & liberas Veſtra Dominatio jubeat à deprædationum exactionibus fieri manſiones intra civitatem. Qui omnes huc ſua ad civitates deferebant, ut & ſalva quæque ibi haberent, & illa plus pacificè venderent, jam & hoc refugiunt. Et priſtinæ immunitates & confirmationes infringuntur, dum & cives ab hoſpitibus opprimuntur, & ab his, à quibus non ſolùm opprimuntur, ſed & deprimuntur; ſua non ſolùm vendere prohibentur, ſed & propter direptionem poſt eos cum gemitu clamare coguntur. Adversùs hanc violentiam plura olim ſcripſit Hincmarus, Remenſis Epiſcopus, nec non & Synodus Cariſiaca. Adfirmant Regi eſſe ſua certa & juſta ſtipendia, hæc deberi ab eo prudenter diſpenſari, ideoque ita geri etiam bellum, ut populus tunc nimiis militum exactionibus non gravetur. Eſt crimen in quod olim ſcripſit Pau-

Lib. 7. cap. 29. lus Oroſius: *Conſtans Imperator, Magni Conſtantini filius, intolerandis vitiis ſe dedit, ac pœna Provincialium favorem militum comparavit.* Adfirmat Divinam juſtitiam hiſce de cauſſis permiſiſſe, ut Maxentii Tyranni dolis opprimeretur ac interficeretur.

Antiquam Francorum Regum juſtitiam ac modeſtiam exponit in ipſorum hiſtoria Sanctus Gregorius, Turonenſis Epiſcopus, ſcribens de Rege Clodovæo primo, movente in Alaricum,

Lib. 2. cap. 37. Arianum Gothorum Regem: *Quoniam pars hoſtium per Territorium Turonicum tranſibat, Rex pro reverentia Beati Martini dedit Edictum, ut nullus de regione aliud, quàm herbarum alimenta, aquamque præſumeret. Quidam autem de Exercitu, invento cujuſdam pauperis fæno, ait: Nonne Rex herbam tantùm præſumi mandavit, & nihil aliud? Et hoc herba eſt. Non enim erimus tranſgreſſores præcepti ejus, ſi eam præſumimus. Cumque vim faciens pauperi, fænum vi abſtuliſſet, factum pervenit ad Regem. Quo, dicto citius, gladio peremto, ait; Et ubi erit ſpes victoriæ, ſi Beatus Martinus offendatur? Satiſque fuit exercitui nihil ulterius ab hac Regione præſumere.* Pergit Gregorius: *Veniens autem Rex apud Pictavos, conteſtatus eſt omni exercitui, ut nec ibi quidem, aut in via aliquid ſpoliarent, aut res cujuſpiam diriperent.* Aliis in locis haud quaquam permiſit aliquid exigi præter herbas & aquam. Uti non permiſit, ita nec interdixit ſub pœna capitis. Hanc pœnam adjecit in ſolis locis Sancti Martini & Sancti Hilarii. Et de Chilperici Regis facinoribus ſcribit Gregorius:

Lib. 5. cap. 27. *Poſt hæc Chilpericus Rex de Pauperibus vel Junioribus Eccleſiæ Bannos juſſit exigi pro eo quod in exercitu non ambulaſſent. Non enim erat conſuetudo, ut hi ullam exſolverent publicam functionem.* Nec ad aliquid pendendum tranſeunti aut hibernanti militi. Dum Ludovicus VII. Francorum Rex ſe pararet ad Sacrum bellum Terræ Sanctæ, inſignes literas ad Petrum Aurelianenſem Epiſco-

Ep. 112. pum ſcripſit Petrus Bleſenſis. Ipſum hortatur ad Epiſcopalem, citrà peccatoris oleum, oris libertatem, & adjungit: *Si Rex propoſuit iteratò iter hujus peregrinationis arripere, non de ſpoliis Eccleſiarum, non de ſudoribus pauperum, viaticum ſibi & ſuis exhibeat, ſed de reditibus propriis, aut de præda hoſtili bella Chriſti conficiat.* Etiam ad Joannem Rothomagenſis Eccleſiæ Decanum ſcripſit: *Si Principes veſtri novæ Peregrinationis obtutu velint orbem deſcribere, & Eccleſiæ Chriſti tributariis functionibus characterem ſervitutis inurere, qui filius Eccleſiæ eſt, ex adverſo aſcendat, mori potius eligat quàm ſervire.* Ep. 21. *A Seneca arguuntur Catilina & Sylla, quia pax eorum fuit bello deterior, ſubjectumque ſibi populum plus exactionibus tyrannicis, quàm hoſtes præliis afflixerunt.* Uti quiſque ſuas lites, ita Rex ſuis impenſis debet ſua bella gerere. Quod præſertim verum eſt in bellis, quæ in ſolis Regum prætenſionibus fundantur, non in peccatis populi. Etiam in his bellis contributio populi & in Regem & in militem debet eſſe moderata. Juxta antiquas conſuetudines, antiqua pacta inter populum & Regem.

Hæc omnia firmat in literis ad Cruce-ſignatos Milites, in Terram Sanctam proficiſcentes. Innocentius III. Pontifex: *Ne autem victualia vobis deſint, chariſſimo in Chriſto filio noſtro, Imperatori Conſtantinopolitano ſcribemus, ut juxtà quod per literas ſuas nobis promiſit, victualia vobis faciat exhiberi, eorundem, ſi forſan ea vobis contingeret denegari; cùm tamen vos devoveritis ad commune obſequium Crucifixi, cujus eſt terra & plenitudo ejus Orbis terrarum, & Univerſi qui habitant in eo, poſſet utique non abſurdum videri, ad ſimilitudinem Imperatoris terræ, de quo cautum eſt in jure civili, quod ſi ejus Exercitus indiguerit alimentis, ea poſſit accipere undecumque; poſſitis & vos cum timore Domini, ſub ſatisfaciendi propoſito, ad neceſſitatem tantùm ea ſine perſonarum accipere læſione. In libro namque Judicum reperitur quod cum Gedeon, Zebee & Salmana Reges Madian perſequeretur inſtanter, & primò à viris Soccoth, & ſecundò ab habitatoribus Phanuel panes pro populo, qui ſecum venerat, & jam quaſi defecerat, poſtulaſſet, quia ei, quod poſtulaverat, denegarunt, victor reverſus tulit Seniores Civitatis Soccoth, & ſpinas deſerti ac tribulos, & contrivit cum eis, atque comminuit Soccoth. Turrim quoque Phanuel ſubvertit, occiſis habitatoribus Civitatis. Neceſſitas enim, maximè cum inſiſtitur operi neceſſario, & in multis excuſat. Cum enim Dominus ſabbathò per Sata tranſiret, & vellerent Diſcipuli ejus ſpicas, ac manducarent manibus confricantes, quidam Phariſæorum ad Diſcipulos, quid facitis, quod non licet in Sabbathis, proclamarent, Jeſus eis legitur reſpondiſſe: Nec hoc legiſtis quid fecit David, cùm eſuriret ipſe, & qui cum eo erant, quod venit in domum Dei, & panes Propoſitionis ſumpſit, & manducavit; & dedit his qui cum ipſo erant, quos non licebat, niſi tantùm Sacerdotibus, manducare. Et conſequenter adjecit, quod Filius hominis Dominus eſt etiam Sabbathi. Sed & hoc negotium Filii hominis eſt, & prælium Domini, quod intenditis præliari. Hæc autem exempla de Scripturis Sanctis induximus, non ut concedamus rapinam, ſed ut toleremus quod ex gravi neceſſitate ſine grandi diſpendio vitari non poſſet.*

Exſtat Epiſtola in laudati Pontificis vita, 80.
vulgata per Franciſcum Boſquettum, Epiſcopum Montis Peſſuli. Et docet varia. Primò, quod ad juſta prælia proficiſcens, etiam Cruceſignatus, Exercitus in alienis, per quas tranſit Provinciis, habeat jus poſtulandi victualia. Verùm per emptionem. Secundò, quòd Provinciatum iſtarum Princeps teneatur iſtud forum

procurare ac dirigere. Tertiò, quòd in hujus defectus caſum exercitus gaudeat jure Principis terræ. Nempè Cruce-ſignatus Exercitus. Rationes ſunt manifeſtæ. Quæ quia non militant pro alio quovis exercitu, non auſim ipſas ad alios extendere. Quartò docet, quòd in propria terra degens aut tranſiens cum exercitu Princeps habeat jus, ut victualia, ſi emptio denegetur, poſſit à quovis violenter accipere, verùm cum duabus conditionibus. Prima eſt, ut illa accipiantur ſub propoſito ſatisfaciendi. Ex quo lucet, quòd Princeps quælibet gratis extorquere non poſſit, ſed debet multa emere. Nec enim Princeps habet dominium, aut liberam diſpoſitionem in fortunas ſubditorum. Pontifex quintò docet hæc ſanciri à jure civili. His enim de rebus ſunt variæ Leges, tam in Theodoſiano Codice, quàm in Juſtinianæo. Sextò Pontifex eadem confirmat ex Sacris utriuſque Teſtamenti Literis. Et Antiqui Teſtamenti teſtimonia lucidè evincunt Provinciales, dum proprius Exercitus in offenſivum hoſtem tendit, obligari ad ejus alimentitia adjutoria. Et Pontifex tandem concludit ſe hæc ſcribere, non ut rapiendi anſam præbeat aut fomenta, ſed ut ſuccurrat fidelis Exercitus neceſſitatibus.

CAPUT XVIII.

Exponuatur juſta militum ſpolia.

EX ſpoliorum & prædarum amore ad bella procedere, immò & bella diligere, fuit commune quibuſdam gentilibus. In libro de Germanorum moribus Cornelius Tacitus affirmat ipſorum Principes fuiſſe magni comitatus ac familiæ dilectores, ac in familiam fuiſſe eximiè munificos, atque adjungit: *Materia munificentiæ per bella & raptus. Nec arare terram, aut exſpectare annum tam facilè perſuaſeris, quàm vocare hoſtes, & vulnera mereri. Pigrum, quin immò & iners videtur ſudore acquirere, quod poſſes ſanguine parare.* (12. 13. 14.) Et Jmperator Maximinus, non ſolorum Afrorum, ſed & Romani Senatus rebellione vexatus, ac ipſius Imperii declaratus hoſtis, dixit ad ſibi fideles milites: *Ergo, ſi viri eſtis, ſi vires habetis, eamus contra Senatum & Afros, quorum omnium bona vos habebitis.* Ejus integram concionem refert Julius Capitolinus. (8.) Et de Agathocle, Siculorum Rege cum Afris belligerante, ſcribit Juſtinus: (Lib. 22. cap. 8.) *Agathocles in Africam reverſus ſeditione militum excipitur. Nam ſtipendiorum ſolutio in adventum Patris dilata fuerat à filio. Igitur ad Concionem vocatos blandis verbis permulſit, ſtipendia illis non à ſe flagitanda eſſe, ſed ab hoſte quærenda, communem victoriam, communem prædam futuram.* Quin & tales milites habemus inter Chriſtianos. Etenim ad ſuos milites, belli pertæſos, ac prælia detrectantes dixit olim Theodoricus I. Francorum Rex: *Me ſequamini, & vos inducam in Patriam, ubi aurum & argentum accipiatis, quantùm veſtra poteſt deſiderare cupiditas, de qua pecora, de qua mancipia, de qua veſtimenta in abundantiam adſumatis: Tantùm me ſequamini.* Ita refert Sanctus Gregorius Turonenſis Epiſcopus, & adjungit: *His promiſſionibus hi illecti, ejus voluntatem facere promittunt. Ille verò illuc, in Arvernos, tranſire diſponit, promittens iterum atque iterum Exercitui cunctam Regionis prædam cum hominibus in ſuas Regiones transferri permittere.* Sunt plura iſtiuſmodi ſimilia pravorum Chriſtianorum Exempla.

Non ſine fundamento ſcribo iſtiuſmodi milites eſſe pravos Chriſtianos. Etenim in Sancti Auguſtini appendice eruditus Sermo declamat: *Non militare delictum eſt, ſed propter prædam militare peccatum eſt. Nec Rempublicam gerere criminoſum eſt; ſed ideo agere Rempublicam, ut rem familiarem potius augeas, videtur eſſe damnabile. Propterea enim Providentia quadam militantibus ſunt ſtipendia conſtituta, ne dum ſumptus quæritur, præda graſſetur. Illud autem quale eſt, quod cum ob errorem aliquem à Senioribus arguuntur, & imputatur alicui de illis, cur ebrius fuerit, cur res alienas pervaſerit, cædem cur turbulentus admiſerit, ſtatim reſpondeat: Quid habebam facere, homo ſæcularis aut miles? nunquid Monachum profeſſus ſum aut Clericum?* Laudat Sancti Joannis Baptiſtæ de militum ſtipendiis judicium, & concludit: *Quicumque ſtipendia ſibi publicè decreta conſequitur, ſi amplius quærit, tanquam calumniator & concuſſor Joannis ſententia condemnatur.* Quæ omnis Doctrina eſt benè notanda. Hæc præſertim verba: *Ideò agere Rempublicam, ut rem familiarem potius augeas, videtur eſſe damnabile.* De quo puncto quidquid ſit; de iſtis, qui non niſi ex prædarum amore dant nomen militiæ rectè ſcribit ad Eſaiam Sanctus Iſidorus Peluſiotes: *Eum qui pugnis gaudet, ac tumultibus delectatur, atque id ſtudet ut omnibus odio ſit, quonam eum nomine aptiùs & commodiùs quiſpiam appellat, quàm ſi ipſum nequam atque improbum Dæmonem vocet, ut qui voluntate ac animi inſtituto naturam mutavit? Quoniam igitur Chriſtus & hic ante tempus Dæmones torquet, & in altero ævo ſempiternum ipſis ignem unà cum ipſorum Patre promiſit, aut tumultuariam vitam conſectari deſine, aut illud ſcito te & hic flagris obnoxium eſſe, & illic vindictam minimè eſſe vitaturum.* (Lib. I. Ep. 167.) Et in litteris ad Alphium Monachum ſcripſit: *Qui bella ſuſcipiunt rapienti cauſſa, ſunt velut pernicioſi Dæmones habendi.* (Lib. 5. Ep. 386.) Quod ipſum ſcripſerunt etiam meliores Pagani.

Nihilominus in juſto bello milites habent jus ad varia Spolia. Etenim & Patriarcha Abraham, dum in quatuor victores Reges proceſſit, reportavit opima Spolia, & ad ipſum dixit Sodomorum Rex. *Da mihi animas, cætera tolle tibi.* (Gen. cap 14.) Et de Propheta David, Amalecitas perſequente, ſcribit primus Regum liber: *Quæcumque rapuerant Amalecitæ, reduxit David. Et tulit univerſos greges & armenta, & minavit ante faciem ſuam; dixeruntque: hæc eſt Præda David: Venit autem David ad ducentos viros, qui laſſi ſubſtiterant, nec ſequi potuerant David, & reſidere eos juſſerat in torrente Beſor: qui egreſſi ſunt obviàm David, & Populo qui erat cum eo. Accedens autem David ad populum, ſalutavit eos pacificè. Reſpondenſque omnis vir peſſimus & iniquus, de viris qui ierant cum David, dixit: Quia non venerunt nobiſcum, non dabimus eis quidquam de Præda, quam eruimus: ſed ſufficiat unicuique uxor ſua & filii: quos cum acceperint, recedant. Dixit autem David, non ſic facietis Fratres mei, de his quæ tradidit nobis Dominus, & cuſtodivit nos, & dedit latrunculos, qui eruperant adverſùm nos, in manus noſtras: nec audiet vos quiſquam ſuper ſermone hoc. Æqua enim pars erit deſcen-* (Cap. 30.)

deſcendentis ad prælium, & remanentis ad ſarcinas: Et ſimiliter divident. Et factum eſt hoc ex die illa, & deinceps conſtitutum & præfinitum, & quaſi lex in Iſrael uſque in diem hanc. Ad quæ verba ſcribunt apud Sanctum Hieronymum quæſtiones ſeu traditiones Hebraicæ: *cum in Latinis Codicibus legatur laſſos quoſdam ſubſtitiſſe ad ſarcinas, & in Hebræo habeatur juſſos fuiſſe ut reſiderent ad Sarcinas: Locus hic monſtrat Hebraicam veritatem hoc loco ſequi debere, quæ non laſſos, ſed juſſos remanere ad Sarcinas dicit fuiſſe. Ait enim ita: Æqua pars erit deſcendentis ad Prælium & remanentis ad Sarcinas. Non ait, qui Laſſi remanſerunt ad Sarcinas, ſed abſolutè, remanentis ad Sarcinas. Quia ſi laſſi remanſiſſent, nulla eis deberetur de prædis portio.* Et
Quæſt. 65. in Quæſtionibus ad librum primum Regum ſcribit Theodoretus: *ducentos viros, qui ex itineris curſu erant infirmi, manſiſſe dicit Aquila, quibus quidam improbi noluerunt tribuere partem convenientem. Sed Rex juſtiſſimus, non ſolùm tunc dedit, ſed etiam legem conſtituit, ut qui ferunt Sarcinas ac impedimenta, & apud ea manent, æqualem habeant partem cum eis qui ſunt in acie.*

Theodoretus adfirmat duo. Primò; quòd non ſoli per Regiam juſſionem, ſed etiam ob laſſitudinem aut infirmitatem remanentes ad Sarcinas debeant ex Davidis Edicto habere æqualem ſpoliorum partem. Secundò, quòd idem jus David ſanxerit portantibus Sarcinas aut alia impedimenta. At verò Sanctus Hieronymus, vel alius quicumque Scriptor, cenſet Davidem ſanxiſſe pro ſolis remanentibus per Regiam juſſionem. Theodoreti ſententia eſt omninò vero-ſimilior. Etenim Davidis Edictum ex laſſis militibus ſumpſit originem, & ſanxit de cunctis, niſi forſan ſine juſſione aut venia per ignaviam remanentibus. Quidquid ſit, Spoliorum juſtitia eſt de omni gentium jure & conſuetudine. Et ipſa etiam probavit Eccleſia. Etenim de Aſcalonitanæ Civitatis per Sacros Milites expugnatione ſcribit
Lib. 17. cap. 27. Guilielmus Tyriorum Archi-Epiſcopus: *Magiſter Militiæ templi, Bernardus de Trennelai, cùm fratribus ſuis, alios ante multò prævenientes aditum occupaverant, neminem niſi de ſuis intrare permittentes. Eos autem hac intentione dicebantur arcere, quatenus primi ingredientes ſpolia majora, & manubias obtinerent uberiores: Nam in violenter effractis urbibus id hactenus apud nos pro lege obtinuit conſuetudo, ut quod quiſque ingrediens ſibi rapit, id ſibi & hæredibus ſuis perpetuo jure poſſideat.*

Notanda ſunt verba: *In violenter effractis urbibus, &c.* Eſt antiqua conſuetudo, etiam Gentilium Romanorum. Hinc Imperatoris Veſpaſiani Milites adverſantem ſibi Cremonam violenter de nocte irrumpere ambientes, Cornelius Tacitus in tertio hiſtoriarum libro inducit hoc modo col-
Cap. 19. loquentes: *Poſſe Coloniam planò ſitam impetu capi. Idem audaciæ per tenebras irrumpentibus, & majorem rapiendi licentiam. Quod ſi lucem opperiantur, jam pacem, jam preces, & pro labore & vulneribus clementiam & gloriam inania laturos. Sed opes Cremonenſium in ſinu Præfectorum Legatorumque fore. Expugnatæ urbis prædam ad milites, deditæ ad Duces pertinere.* Quia nempè expugnata datur militi in rapinam, dedita Civitas paciſcitur, ac ſe redimit, & omne illud pretium ſpectat ad ſolos Duces. Expugnata, adeoque & miſerrimè exſpoliata fuit bellis civilibus infelix Cremona, atque ideò de exercitus Duce pergit idem Hiſtoricus: *Antonius pudore flagitii, crebreſcente invidia, edixit, ne quis Cremonenſes captivos detineret. Irritamque militibus prædam effecerat Italiæ conſenſus, emptionem talium mancipiorum adſpernantis. Occidi cœpere. Quod ubi enotuit, à Propinquis, Affinibuſque occultè redemptabantur.* Nempè iſta Spoliorum Lex obtinebat in ſolas Civitates barbaras, non in Romanas. Animabat ſola juſta bella, non Civilia, aliaque injuſta. Quod notent Chriſtiani Principes, quorum bella ſunt civilia. Et vide Paganorum juſtitiam & æquam conſcientiam. Injuſtas prædas nemo Italus voluit emere. Et de Imperatore Severo, Ctiſiphontem apud Parthos expugnante, ſcribit Ælius Lampridius: *Severus oppidum cepit, Regem fugavit, plurimos interemit, Donativum militibus largiſſimum dedit, conceſſa omni præda Oppidi Parthici, quod milites quærebant.* Et de Romanis Capſenſem in Numidia Urbem cingentibus, ac tandem deditione occupantibus, ſcribit in Jurgurthino bello Criſpus Saluſtius: *Oppidum incenſum, Numidæ puberes interfecti, alii omnes venumdati, præda militibus diviſa. Id facinus contra jus belli, &c.* Nempè quod hoſtiles etiam Barbarorum civitates, dum ſe dedunt, ſpolientur. Et inter Julii Cæſaris crimina Svetonius Tranquillus hæc ſcri-
bit: *Luſitanorum quædam Oppida, quamquam nec* Lib. 1. cap. 54.
imperata detrectarent, & adventanti portas patefacerent, diripuit hoſtiliter. In Gallia fana templaque Deum donis referta expilavit, Urbes diremit: Sæpiùs ob prædam, quàm ob delictum. Proindè dedentes ſe urbes deſtruere, aut muris orbare eſt longè gravius crimen, quàm ipſas ſpoliare. Et de Neronis facinoribus habet idem Scriptor: *Ne-*
ro Neapoli de motu Galliarum cognovit, adeoque 40.
lentè & ſeverè tulit, ut gaudentis etiam ſuſpicionem præberet, tanquam occaſione nata ſpoliandarum jure belli opulentiſſimarum Provinciarum. Rebellantes ergò etiam Provinciæ à Romanis ſpoliabantur; nempè dum violenter deberent reduci ad obedientiam.

Et hinc oritur prima quæſtio an tales Civitatis exſpoliationes liceant Chriſtianis in Chriſtianos? Dico *Chriſtianis in Chriſtianos*. Præſertim *Catholicis in Catholicos*. Etenim quod Chriſtianis in Saracenos ac Turcos liceant, jam audivimus à Guilielmo Tyrio. Et jure merito. Etenim Barbari iſti ita tractant Chriſtianas civitates. Quin immò ipſorum Lex habet: *Quæcumque Civitas oppugnata, ferro capta ſit, in ea Græcam Eccleſiam omninò nullam relinqui, aut exſtare debere.* Hinc ſub Jeremiæ Patriarchatu & Solimanni Imperio quidam omnes Conſtantinopolitanæ civitatis Eccleſias Chriſtianas, ipſumque Patriarchale palatium cenſuerunt diruenda, quando urbem dicerent à Mahomete Rege fuiſſe vi interceptam. Quam cladem ut Chriſtiani evaderent, poſt octoginta quatuor à re facta annos debuerunt proba-
re, quod *humili deditione, non violenta expugna-* Cap. 21.
tione veniſſent in ſervitutem. Ità habes in Patriarcharum Conſtantinopolitanorum Eccleſiaſtica poſt expugnatam Urbem hiſtoria, vulgata per Martinum Cruſium. At verò Chriſtiani omnes,

nes, præſertim Catholici, ſunt fratres, & ipſorum bella ſunt pluſquam civilia. Et in violenter etiam captis civitatibus ſunt ſemper longè plurimi innocentes. Hinc nec illæ poſſint expilari. Agnovit hoc, licèt barbarus ac Arianus, cap. 39. Gothorum Rex Alaricus, de quo Romanam urbem violenter irrumpente, ſcribit in ſeptimo Hiſtoriæ libro Paulus Oroſius: *Alaricus trepidam Romam obſidet, turbat, irrumpit. Dato tamen præcepto priùs, ut ſi qui in Sancta Loca, præcipueque in Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli Baſilicas confugiſſent, hos imprimis inviolatos ſecuroſque eſſe ſinerent. Tum deindè in quantum poſſent prædæ inhiantes, à ſanguine temperarent.* Edixit duo. Primò, ut cunctis Romanis permitteretur ſpatium fugiendi cum ſuis rebus ad Chriſtianas Baſilicas, fugientibus nulla fieret injuria aut violentia. Deindè, ut poſt elapſum iſtud ſpatium eſſet militi facultas reliquos ſpoliandi. Attamen citra cædem. Nemo poterat occidi. Nempe Alaricus noverat innocentes nec ſpoliari poſſe. Omnes ad Chriſtiana templa confugituros cenſuit innocentes, ideoque & res ipſorum vetuit invadi. Oroſius Edictum elucidat: *Perſonat latè in excidio Urbis ſalutis tuba, omneſque etiam in abditis latentes, invitat & pulſat. Concurrunt undique ad vaſa Petri, vaſa Chriſti. Plurimi etiam Pagani, Chriſtianis profeſſione, ſi non fide admiſcentur. Et per hoc tamen ad tempus quò magis confundantur, evadunt. Quantò copioſius aggregantur Romani confugientes, tantò avidius circumfunduntur Barbari defenſores.* Alaricns Edictum ſuum juſſit in jam capta Urbe per tubam publicari, & omnes Confugientes, per ſuos Barbaros milites, à petulantiarum violentia defendi. Edixit pro ſolis Chriſtianis: Attamen & Paganos, qui ſe Chriſtianos mentirentur, adjungi permiſit, eademque gaudere tutela. Quod ipſum in libris de Civitate Dei adfirmat, ac indè varia deducit Sanctus Auguſtinus. Alaricus nullum Chriſtianum ſpoliari voluit. Etenim omnem veraciter Chriſtianum credidit ad Sacras Baſilicas confugiturum. Quare Chriſtiani Principes, qui Chriſtianas, licet violenter expugnatas, Civitates jubent, aut permittunt diripi, ſunt iſto Barbaro longè Barbariores.

Hæc ſua verba: *Concurrunt undiquè ad vaſa Petri, vaſa Chriſti.* Oroſius exponit: *Diſcurrentibus per Urbem Barbaris, fortè unus Gothorum, idem petens & Chriſtianus, Sacram Deo Virginem jam ætate provectam in quadam Eccleſiaſtica domo reperit, cumque ab ea aurum argentumque honeſtè expoſceret, illa fideli conſtantia eſſe apud ſe plurimum, & mox proferendum ſpopondit, ac protulit.* Acta hæc ſunt, dum Barbari in captam Urbem plena licentia graſſarentur. Acta ſunt non in aliqua Eccleſia, ſed in aliqua Eccleſiaſtica domo. Eccleſiam Barbarus nec præſumpſiſſet ingredi. Et iſti Domui detulit tantùm reverentiæ, ut aurum & argentum non extorqueret, ſed honeſtè expoſceret. *Dumque expoſitis opibus, attonitum Barbarum magnitudine, & pondere, ac pulchritudine, ignota etiam vaſorum qualitate videret, Virgo Chriſti ad Barbarum ait: Hæc Petri Apoſtoli Sacra Miniſteria ſunt: Præſume, ſi audes: de facto tu videris. Ego quia defendere nequeo, contendere non audeo. Barbarus verò ad reverentiam Religionis timore Dei & fide Virginis motus, ad Alaricum hæc per nuntium retulit, qui continuò reportari ad Apoſtoli Baſilicam univerſa, ut erant, vaſa imperavit. Virginem etiam, ſimulque omnes, qui ſe adjungerent, Chriſtianos eadem cum defenſione deduci. Ea domus à Sanctis Sedibus longo, ut ferunt, & medio interjectu Urbis aberat. Itaque magno ſpectaculo omnium diſpoſita per ſingulos ſingula, & ſuper capita elata palàm aurea atque argentea Vaſa portantur, exertis undique ad defenſionem gladiis, pia pompa munitur. Hymnus Deo, Romanis Barbariſque concurrentibus, publicè canitur, perſonat latè in excidio Urbis ſalutis tuba. &c.* Proindè hoc fuit ſecundum Edictum, quo Alaricus etiam illis, qui ad Sanctorum Baſilicas necdum confugerant cum ſuis rebus, novam fecit facultatem ad Vaticanam Baſilicam confugiendi. Et hoc ob reportandorum, quæ, pia Sanctimonialis obſeſſæ Urbis tempore in ſua domo abſconderat, Sacrorum Vaſorum reverentiam. Quantum nos hodie Romani & Catholici ab iſta pietate diſtamus!

Quæſtio ſecunda eſt, quomodò tractandæ ſint Civitates ſe dedentes? Reſpondeo tractandas eſſe ad eum modum, quo captam Carthaginem fuiſſe ab Imperatoris Juſtiniani Duce Beliſario tractatam ſcribit in libris de Bello Wandalico Procopius Cæſaræenſis: *Hoc die Beliſarius laudem conſecutus eſt tantam,* Lib. 1. cap. 21. *ut gloriam non eorum modò, qui tum vivebant, ſed & veterum etiam obſcuraverit. Cùm enim Romanis militibus ſolemne ſit, nunquam ſine tumultu urbem ſibi ſubditam ingredi, ſi vel tantum quingenti ſint, præſertim quando eſt profectio ſubitaria; ille ſuos omnes ita continuit in officio, ut nec contumeliæ, nec minæ uſquam jactæ fuerit, nec impeditum civitatis commercium, ſed in Urbe capta, quæ regimen dominiumque mutaverat, tabernæ ubique patuerunt. Scribæ datis Libellis Hoſpitalibus, in domos pro more induxerunt milites; hi, coemptis, quæ quiſque voluit, cibariis quievere. Poſt Wandalis, qui in templa confugerant, fidem publicam Beliſarius dedit, animumque ad Urbis muros inſtaurandos adjecit, cùm adeò neglecti fuiſſent, ut paſſim pervii aditum cuivis facilem præberent.* Proindè dedita Civitas victori militi nihil debet niſi hoſpitium: Ipſe ſibi debet emere cibaria. Et defenſor ac hoſtilis miles, præſertim ſi ad Sacra Loca confugit, debet liber dimitti ſub fide publica. Hujus ſingularis in Carthaginenſes Diſciplinæ & Clementiæ cauſſas exponit idem Procopius. *Beliſarius iter Carthaginem verſus dirigit. Ubi proximè ventum eſt, mul-* cap. 20. *tus fuit in commemorandis militi ſucceſſibus proſperis, quos exhibita Afris moderatio peperiſſet. Plurimùm hortatus eſt, ut Diſciplinam præſertim Carthagine ſervarent, ac meminiſſent olim Afros, cùm omnes eſſent Romani, invitos jugum Wandalorum ſubjiſſe, & à Barbaris iniquiſſimè fuiſſe habitos: Propterea Imperatorem arma moviſſe. Nefas eſſe moleſtiam illis faceſcere, quorum libertatis cauſſa bellum hoc ſuſcepiſſent. Hac uſus cohortatione Carthaginem ingreditur, ac nihil uſquam hoſtile nactus, Palatium adſcendit, ubi ſedit in Gilimeris Solio. Huc Mercatores, aliique Carthaginenſes, quorum ædes mare prætexebant, facto agmine vociferantes conveniunt Beliſarium, & ſe à nautis ſuperiori nocte expilatos*

pilatos queruntur. Ille Calomynum jurejurando obſtringit ut bona fide in medium proferat quidquid raptum eſt. Juravit Calomynus, & perjurio pecunias tum quidem abſtulit, verùm aliquantò poſt Byzantii pœnas luit. Nam Apoplexia correptus, & alienatus mente, abeſa dentibus lingua, animam edidit. Notent hæc Reges, qui perditas ſuas Civitates & Provincias amant recuperare, ac liberare à ſervitute & tyrannide. Hic eſt unicus recuperandi legitimus modus. Ipſas expilare eſt flagella flagellis addere. Duriſſimo ſervitutis flagello durius flagellum expilationis à proprio Domino. Porrò Calomynus erat vir Alexandrinus, Auguſtæ Claſſis Præfectus, Perjuri fures notent ejus finale ſupplicium.

Quæſtio tertia eſt, an Rex victor captas alterius Regis civitates ac Provincias, dum deſerit, poſſit deſtruere aut expilare? Quomodo ex ipſis debeat excedere? Reſpondeo, illis excedendum ad eum modum, quo ex occupata Romanorum Antiochia, aliiſque Syriæ ac Meſopotamiæ Civitatibus exceſſiſſe Saporem Perſarum Regem ſcribit in Gordiano tertio Julius Capi-
26. 72. tolinus: *Rex ſanè Perſarum tantùm Gordianum Principem timuit, ut cum inſtructus eſſet & ſuis Copiis & noſtris, tamen Civitatibus ipſe præſidia ſpontè deduceret, eaſque integras ſuis civibus redderet, ita ut nihil, quod ad eorum fortunas pertineret, attaminaret.* Longè minus ipſarum deſtruxit muros, portas, balnea, aut alia publica vel privata ædificia. Imperator Michael Paleologus cum Barbaris Æthiopibus iniit fœdus, ipſis per Pontum Euxinum permiſit tranſitum ad Scythas, & innumerorum iſtic mancipiorum emptionem. Hoc valdè improbat Georgius Pachymeres, &
Lib. 3. c. 5. adjungit cauſſam: *Experientia docuit avitos & corroboratos Æthiopes iſto liberè conceſſo commeatu Puerorum è Borealibus Tractibus, qui deindè cælo mitiori adfluente victus copia in acres bellatores adoleſcerent formidabiles evaſiſſe, conſumptis exercitibus invictis, nec jam virium conſcios ſuarum ſeſe intra cancellos olim fixos tenuiſſe, aut ſecura poſſeſſione propriorum contentos domi acquieviſſe; verùm auſos erumpere, ac ſæpe finitimis bella inferre, ſicque magno Rei Chriſtianæ damno famam ſibi paciſci bellicæ virtutis. Italis enim Oram Syriæ maritimam univerſam obtinentibus, Imperantibus etiam Phœniciæ, & ipſi urbium olim Principi Antiochiæ dominantibus, & eductis indè validis Copiis proſperè ſubindè certare ſolitis de poſſeſſione locorum Palæſtinæ, antiquâ ſanctitatis fama meritò inclytorum, quod in iis verſatus, paſſus, & mira operatus fuerit Deus factus homo; illi de quibus agimus, Æthiopes exercitibus freti ex juventute, ut diximus, Scythica conflatis, erumpentes è ſuis latebris, iſtas Regiones univerſas Latrociniorum & prædarum campum habuerunt; ... Et tanquam de Myſis, quod dici ſolet, impunè ſpolia raptantes. Donec paulatim, Italis abhorrentibus à fœdere cum ipſis icendo, utpote venerandæ Crucis notiſſimis & implacabilibus hoſtibus, quoad, inquam, paulatim poſt ejectos Chriſtianos ex maximis urbibus, ipſa Solo æquarint. Et nunc jacet quidem illuſtris illa Antiochia, jacet & Apamæa. Deſtructa eſt Tyrus & Berytus. Sidon quoque ſimilia patitur. Alia ex parte luget Laodicæa. Tripolis & Ptolomais, magnæ Italorum urbes, ac ſi nunquam fuiſſent, reputantur. Pulcherrima etiam Damaſcus, terminus olim Romanæ ad Orientem Ditionis, everſa funditus eſt. Et omninò præter vectigales Armeniis Regiones, nihil ibi ſubſiſtit.* Poſt ejectos ex terra Sancta Francos & Flandros, civitates Itali aut tenuerunt, aut recuperarunt, Eos jam dicto modo ejecerunt ſcelerati Æthiopes. Et omnes illas aut deſtruxerunt aut dehoneſtarunt, Quod pariter ſcelerati Saraceni & Turci nunquam tentarunt. Quare Chriſtiani Principes qui paria actitant hoc noſtro ſæculo, æmulantur Æthiopes, & ſunt Saracenis & Turcis barbariores.

Quæſtio quarta eſt, an omnia hoſtium bona cedant Militi in Spolia? Reſpondeo negativè. Etenim inſignem de hac re legem habemus in
magni Imperatoris Caroli Capitularibus: *Si quis* Lib. 3. cap. 66.
Meſſes aut Annonas in hoſte ſuper bannum Dominicum rapuerit, aut furaverit, vel paverit, aut cùm caballis vaſtaverit, æſtimato damno ſecundùm legem in triplum componat. Et ſi liber homo hoc fecerit, bannum Dominicum pro hac re componere cogatur. Servus verò ſecundùm ſuam Legem tripla compoſitione damnum in loco reſtituat, & pro damno diſciplinæ Corporali ſubjaceat. Annonæ & Meſſes nec in hoſtili terra poſſunt rapi, furto auferri, vaſtari per equos: Imò nec accipi in equorum paſturam. Et jure merito; Etenim Annonæ & Meſſes paſſim ad privatos, adeòque ad innocentes ſpectant; ac proindè rapi nequeunt ac devaſtari. Deindè, etiam hoſtes debent vivere, nec poſſit Mundus redigi in ſolitudinem, ideoque ſementis aut Meſſis nequit impediri per milites, longè minùs invadi. Tertiò, Meſſes ac fruges ſunt ſummum Divinæ benignitatis miraculum ac beneficium: hinc ſinè ſummo crimine non deſtruuntur. Præſertim per Chriſtianos. Eiſdem de cauſſis invadi nequeunt armenta & pecora. Armenta ad agriculturam, pecudes ſunt neceſſariæ ad paſtum humani generis. Ad Milites ſpectare vi-
detur & hæc laudati Caroli Lex: *Si quis do-* 65.
mum alienam cujuslibet infregerit, quidquid exindè per vim abſtulerit, aut rapuerit, vel furaverit, ſecundùm Legem & Erram illi, cujus domus fuerit infracta aut ſpoliata, in triplum componat, & inſuper bannum Dominicum ſolvat. Si ſervus hoc fecerit, ſententiam Superiorum accipiat, & inſuper ſecundùm ſuam Legem compoſitionem faciat. Si quis homo liber aliquod tale damnum cuilibet fecerit, pro quo plenam compoſitionem facere non valeat, ſe-metipſum in Wadio pro ſervo dare ſtudeat, uſque dum plenam ſatisfactionem adimpleat. Uti Reges Civitatum muros & publica ornamenta, ita Milites Ruſticorum ac præſertim nobilium, niſi fortè apud Regem in reatu ſint, Domos non poſſunt evertere. Bella fiunt non ad evertendum hunc mundum, ſed ad injurias reparandas. Et reorum Nobilium Domus deſtrui non poſſint, ſine ſingulari Regis mandato. Omnis hæc prævaricatio obligat ad plenam reſtitutionem.

Quod Ruſticorum armenta & pecora nequeant Dec. 3.
ab inimicis militibus invadi, quidam probant Lib. 4.
ex Tito Livio, ſcribente de cæſo & ſpoliato cap. 16.
per Romanos Hannibale: *Præda omnis, præterquam hominum Captivorum, Militi conceſſa eſt. Et Pecus exceptum eſt, quod intrà dies triginta Domini cogno-*

cognoviſſent. Reſpondeo teſtimonium non facere ad propoſitum, ſed ſpectare ad aliam facti ſpeciem. Romani enim non in Africa, ſed intra Italiam, propriam Regionem, militabant, & glorioſè pugnarant, ideòque proprios Ruſticos non poterant ſpoliare. Eorum Ruſticos Afri ſpoliarant, & hæc ſpolia ipſi receperant. Hinc decretum à Victoribus, ut pecudes ſuis Dominis, qui intra triginta dies reclamaſſent & cognoviſſent, reſtituerentur. Hæc eſt Doctrina Livii. Et eſt benè notanda. Eam Romani conſtanter ſervaverunt. Et Gentiles & Chriſtiani. Etenim de Imperatore Marco Antonino Philo-
21. ſopho ſcribit Julius Capitolinus: *Antoninus Marcomannos in ipſo tranſitu Danubii delevit. Et prædam Provincialibus reddidit*. Et de devictis, qui Gallias incurſarant ac ſpoliarant, Germanis,
15. ſcripſit ad Senatum Probus Imperator: *Præda omnis recepta eſt; capta etiam alia, & quidem major quàm fuerat antè direpta. Arantur Gallicana rura Barbaris bobus, & juga Germanica captiva præbent noſtris colla cultoribus. Paſcuntur ad noſtram alimoniam gentium Pecora diverſarum. Equinum pecus noſtro jam fæcundatur equitatui. Frumento Barbarico plena ſunt horrea. Quid plura, illis ſola reliquimus Sola, nos eorum omnia poſſidemus.*
14. Exſtat Epiſtola apud Flavium Vopiſcum. Et de devictis ab Imperatore Alexio, qui Romanos ſpoliarant, Comanis ſcribit in decimo Alexiados li-
Fol. 280. bro Anna Comnena: *Cum omni Præda, quam Barbari corraſerant, potiti eſſent Romani, haud eſt paſſus eam Imperator, ut moris eſt, inter Victores dividi, quod ex vicis ac finitimis agris raptam ſciret à Barbaris; ſed illam decrevit Dominis reddendam. Diſperſa eſt volucri celeritate tam juſti Edicti fama per circumjacentem Regionem. Et collecti ad caſtra viginti numero, ii qui paſſi rapinam à Comanis fuerant, ſua quique ritè agnita recipiebant, tundentes pectora, & ſupplicibus in altum manibus ſublatis, fauſta omnia tam humano, tam benefico Imperatori precantes, adſurgente ad cælum uſque, mixtis virorum ac mulierum votis ac vocibus, ſono murmuris, aut potius vociferationis ingentis*. Quæ juſtitia eſt planè ab omni Chriſtiano Rege ac milite ſervanda. Hinc iſta militum ſpolia nemo poſſit emere, nec empta retinere. Fundantur hæc in Sacris Litteris. Etenim Patriarcha Abraham omnia inimicis Regibus erepta ſpolia reddidit ſuis Dominis. Etiam Propheta David omnia quæ eripuit Amalecitis. Sunt res furtivæ & raptæ: Et neque furtum, neque rapina transferunt Dominium.

Adducta Probi Imperatoris Epiſtola docet nos quædam inſuper alia. Primò „ Quod Gentiles Romani ſuis Barbaris hoſtibus eriperent armenta & pecora. Etiam equos. Secundò, quod illis etiam frumenta & collectas Meſſes eriperent. Tertiò, quod eriperent omnia, ideòque nuda illis Sola relinquerent. Quartò, quod hæc omnia cenſerent legitima ſpolia. Sata tamen & ſtantes Meſſes videntur non deſtruxiſſe. Erant Gentiles. Hinc longè aliud eſſe à Chriſtianis obſervandum audivimus ſupra à Magno Imperatore Carolo. Verùm iſta Juſtitia nequiit perſuaderi omnibus. Hinc introductas exiſtimo Exactiones & Contributiones, quibus infelices Ruſtici ſua bona quaſi redimunt ab hoſtibus. Has, quia jam

communi Gentium jure quaſi firmantur, uti probare nolim, ita nec damnare. Dominus Deus ſuo tempore judicabit. Certè durum eſt quod Chriſtiani Reges ac ipſorum militares Miniſtri diteſcant ac luxurientur de pauperum Ruſticorum ſanguine, & ex ipſo bibant fomenta bellorum. Quod injuſti belli Geſtor iſta nequeat percipere, ideoque ad plenam reſtitutionem obſtringatur, eſt certum & manifeſtum. Quæſtio eſt de proprio Rege, vexato per bellum injuſtum. Huc reſpicere videntur verba Clotharii II. Francorum Regis in Edicto confirmatorio quintæ Pariſienſis Synodi: *Et quæ unus de fidelibus, ſeu Leodibus, ſuam fidem ſervando Domino legitimo, Inter-Regno faciente viſus eſt perdidiſſe, generaliter abſque aliquo incommodo de rebus ſibi juſtè debitis præcipimus reveſtiri*. Mandat omnia damna, quæ Subditis ex bellos ſuſtinent, facta pace, debere per Regem reparari. Loquitur de bellis, quæ non ob populi delictum, ſed ob Regum quæſtiones geruntur. Et rectà loquitur. Etenim Rex ſua à populo ſtipendia habet, ex ipſis debet explere ſuum officium, ſuaſque cauſſas agere & defendere, ac populum ſervare indemnem. Boni ac juſti Reges conſueverunt iſtiuſmodi populos ad annos aliquot liberare à vectigalibus, aliiſque exactionibus. Proindè juſta militum ſpolia ſumi debent ex ipſorum ultrò citroque bellica ſupellectile, non ex Civium aut Ruſticorum bonis.

Quæſtio quinta eſt, an Spolia ſint indifferenter cujuſque rapientis? Reſpondeo negativè. Etenim quòd Sanctiſſimus Rex ac Propheta David ſanxerit omnia ſpolia in unum conferri, & ex æquo non in ſolos præliantes, ſed etiam in Sarcinarum ac aliorum impedimentorum Cuſtodes juſſerit dividi, ſuprà audivimus à Sacro Textu, ſancto Hieronymo, ac erudito Cyrenſium Epiſcopo Theodoreto. Antiquam Romanorum Diſciplinam exponit de Probo Imperatore ſcribens,
Flavius Vopiſcus: *Si quid prædæ fuit, ita divi-* 8.
ſit, ut ſibi nihil præter tela & arma ſervarent. Quin etiam cum de Prædato repertus eſſet equus non decorus, neque ingens, qui quantum captivi loquebantur, centum ad diem milliaria currere diceretur, ita ut per dies octo vel decem continuaret, & omnes crederent Probum tale animal ſibimet ſervaturum, jam primùm dixit: fugitivo militi potiùs quàm forti Duci equus convenit. Deindè in urnam Militares juſſit nomen ſuum mittere, ut aliquis eum ſorte ductus acciperet. Probus tunc adhuc Dux erat, necdum Imperator. Hinc ex ſpoliis pro ſe accepit tela & arma, nempè diſtribuenda in milites, qui ipſis egerent. Chriſtiani Imperatores aliquid immutarunt. Exponit in libro de Aulæ Conſtantinopo-
litanæ officiis Georgius Codinus: Ex ſpoliis Cap. 16.
primùm quidem quinta pars datur Imperatori. Secundò, ab univerſo Foſſato, Magno Domeſtico. Tertiò, particularibus Capitaneis ſeu Ducibus à particularibus turmis, quibus quilibet præeſt. Et de ſumma Imperatoris Andronici II. Palæologi contra Albanos victoria ac præda ſcribit
Imperator Joannes Cantacuzenus: *Conſuerat an-* Lib. 2.
teà exercitus, aliqua præda capta, quantacumque cap. 32.
foret, quintam partem Imperatori in fortitudinis præmium ſeu honorarium offerre; ac ſecundùm illam æquè tantum Magno Domeſtico, veluti pari ſummo

totius Exercitus. Hanc conſuetudinem tunc penitùs omiſit. Neque fuit qui de quinta parte non reddita conquereretur, ſed quaſi è perennibus fluviis cuivis, quantùm ſibi pro peculio vellet, tollere integrum erat. Præfatus Scriptor erat tunc magnus Domeſticus; Ex more prædicat ſeipſum.

Novellæ Leonis Sapientis & Conſtantini Leges habent diverſam utcumque Sanctionem: *Sextam partem ſpoliorum Fiſco conſecrari oportet, & quidquid omninò ſuperat, id populum univerſum ex æqua & in æquam portionem partiri, ſive quis magnus, ſive parvus ſit. Sufficit enim Præfectis incrementum ſtipendiorum ſuorum. Quodſi reperti quidam Præfecti fuerint, qui viriliter in hoſtem ferantur, eis Prætor exercitus aliquid de judicata ſexta parte Fiſci largiatur, & ipſos ex ratione decorè ſuſtentet. Cæterùm pro ratione portionis eorum, qui pugnæ interſunt, erit & illorum portio, qui ad Fulcrum ſive impedimentorum cuſtodiam ſeſe conferunt.* Exſtat Sanctio tit. 74. 2. apud ſecundam juris Græco-Romani partem in compendiatio Delectu Legum editarum à laudatis Imperatoribus. Sanxit plura. Primò, ut omnis ſpoliorum maſſa dividatur in ſex partes, quarum una Fiſco cedat, reliquæ omnes dividantur æquis portionibus in exercitum; in magnos, & in parvos. Secundò, ut majores militiæ Præfecti ſint contenti majoribus ſuis ſtipendiis, ideoque in nullum hic admittantur Participium. Tertiò, ut hiſce Præfectis, qui ſingularem in prælio virtutem præſtiterunt, ideoque & ſingulare ſint meriti præmium, aliquid donetur ex parte Fiſcali. Quartò, ut illi qui ad Sarcinas ac alia impedimenta manſerunt, æqualem partem habeant cum præliantibus. Juxta Leges Regis David. Fuit optima Sanctio. Proindè Græcorum mos vario tempore fuit varius.

Lib. 1. cap. 13. Antiquum Francorum morem exponit in Remenſis Eccleſiæ hiſtoria Presbyter Flodoardus. Adfirmat à Rege Clodovæo, licèt adhuc gentili, ſanctum Remigium fuiſſe dilectum, ac proſequitur: *Clodovæo quondam ſecùs urbem Remorum tranſitum faciente, à quibuſdam militibus ejus agminis ablata quædam Remenſis Eccleſiæ vaſa referuntur; Ea inter Urceus etiam magnus Argenteus, & decora pulchritudine comptus, pro quo Beatus Remigius Legatos ad eum direxiſſe traditur, ut illum ſaltem recipere mereretur. Aſt ubi ad locum diviſionis prædæ ventum eſt, rogat Rex milites ſuos, ut ipſum ſibi dare non renuant Urceum. Pluribus igitur annuentibus, quidam Francus bipenni percutiens Urceum, nihil hinc à Rege, niſi ſorte, tollendum proclamat. Obſtupefactis hac temeritate cæteris, Rex injuriam patienter ad tempus tolerans, apprehenſum, plurimis faventibus, vaſculum Eccleſiaſtico reddidit Miſſo, iram ſuo corde tectam reſervans.* Lib. 2. c. 27. Quod ipſum pluribus refert in Francorum hiſtoria ſanctus Gregorius Epiſcopus Turonenſis. Et hinc plura diſcimus. Primò, quòd Francis novum non ſit expilare Eccleſias. Secundò, quod ſuas tunc prædas ſorte dividerent. Tertiò, quòd hac in re etiam Rex nullam haberet præferentiam. Quartò, quòd Clodovæus audacem militem poſtmodò propria manu occiderit, ideoque & videatur morem mutaſſe. Selecta ſancti Theodori Archi Epiſcopi Cantuarienſis Capitula habent hunc Canonem: *Qui pecuniam in prædam duxerit, tertiam partem eroget, & quadraginta dies jejunet.* Eroget in pauperes. Antiqui Canones mandant ex omni præda pendi Decimas, quadrifariàm ex more diſtribuendas. Omnis prædatio vix fieri ſolet ſine peccato. Præſertim pecuniaria. Hinc illi, licèt juſtæ, Theodorus impoſuit quadraginta dierum in jejunio pœnitentiam. Omnis injuſta eſt obnoxia plenæ reſtitutioni. 70.

CAPUT XIX.

De Militum Furtis, Rapinis, aliiſque Facinoribus.

AD milites rectè dixit Sanctus Joannes Baptiſta: *Neminem concuſſeritis.* Etenim concutere & excurere ſunt apud milites antiquiſſima. De ipſis ſcripſit ad Tarſenſem Eccleſiam glorioſus Martyr Ignatius: *A Syria Romam uſque cum beſtiis depugno. Non quòd à feris devorer, ſed à feris humanam gerentibus formam, in quibus immitis illa fera cubat, quæ me quotidie pungit & vulnerat.* Epiſt. 7. Et in Epiſtola ad Romanam Eccleſiam: *A Syria uſque ad Romam pugno ad beſtias in mari & in terra, nocte dieque ligatus cum decem Leopardis, hoc eſt militibus, qui me cuſtodiunt. Quibus & cum bene-feceris, pejores fiunt.* Epiſt. 4. Talis erat apud multos ferociſſima Gentilium Romanorum militia. Et de ipſa jam Chriſtiana ſcribit in Pſalmorum Commentariis Sanctus Auguſtinus: *Omnes agricolæ formidant eos qui militant. Obſequuntur eis, tremunt eos. Hinc iſto tempore quidam apud ſe deliberant: Si fuero Agricola, timebo Militarem: Si fuero Militaris, timebor ab Agricola.* Pſ. 136. Et ad neſcio quem inordinatè agentem Militem ſcripſit Sanctus Iſidorus Peluſiotes: *Si gladiorum cuſpides, & galeam, ac thoracem præſidio tibi ad benè vivendum eſſe exiſtimas, prædas agens ac vias deſertas reddens, hoc ſcito, multos firmius ſe ſeptos & armatos miſerrimam mortem retuliſſe.* Et demonſtrat hoc multis Sacris & prophanis exemplis. Lib. 1. Ep. 167. Quod quidam milites ſint nequam & improbi dæmones, ſcribit ad Eſaiam militem. Et in litteris ad illuſtrem Virum Calliopium: *Nos Urbes, ut tumultibus laborantes fugimus: atque in ſolitudine tumultus invenimus. Etenim Reipublicæ Duces, qui pro ſuo munere Urbibus tranquillitatem conciliare debent, nunc ſolitudines in Urbes commutant, earum videlicet incolas in exules convertentes, nobiſque lugubres voces infundentes.* Ep. 191. Exponit hæc in literis ad Joannem Militem: *Singulari tuæ audaciæ, ò Joannes, finem jam impone, ingentem atque circumactu difficilem operum tuorum improbitatem mentis oculis intuere, atque vel ut Miles ad conferenda cum Barbaris prælia te inſtrue: aut ut modeſtus Plebejus Urbi te oſtende, atque ut par eſt, tegere. Monachorum ædiculas ſubis atque Agricolarum manipulos rapis, ut eos deprædaris. Ac prætereà improbum Dogma ipſorum auribus inſtillas, illudque firmo animo tueris.* Ep. 326. Joannes hic erat hæreticus; atque ita non tantum Ruſticorum corpora vexabat, ſed & animas. Et Monachos ejiciebat è ſuis Cellulis. Ep. 327. Apud quemdam in Sancti Auguſtini appendice Sermonem Latrones iſti adſerunt ſe non eſſe Monachos, ſed Milites, atque ita exiſtimant omnia ſua purgari 3.

faci-

facinora ? Vaniſſimè. Etenim Decalogus, & omnis Lex Divina plenè obſtringunt omnem hominem: Etiam Milites & Reges.

Inſignem ac fundamentalem contra Militum furta Legem habemus in Francorum Regum Ca-
Lib. 5. pitularibus: *Si quis in Exercitu infra Regnum ſine*
cap. 189. *juſſione Dominica per vim hoſtilem aliquid prædare voluerit, aut fœnum tollere, aut granum, ſive pecora majora vel minora, domoſque infringere, vel incendere; hæc nè fiant, omninò prohibemus. Quod ſi ab aliquo præſumptuoſo factum fuerit, ſexaginta ſolidos, ſi liber eſt, ſit culpabilis, & omnia ſimilia reſtituat, aut cum duodecim teſtibus ſe purget. Si verò ſervus hoc fecerit, Capitali crimini ſubjaceat: Et Dominus omnia ſimilia reſtituat, quia ſervum ſuum non correxit, nec cuſtodivit, ut talia non perpetraret. Quoniam ſi nos ipſos comedimus, citò deficiemus. Unuſquiſque tamen cuſtodiat exercitum ſuum, ne aliqua deprædatio infra Regnum fiat.* Iſtiuſmodi rapinæ meritò dicuntur per hoſtilem vim fieri. Etenim ita tractare proprium Regnum, eſt non defenſorem militem agere, ſed hoſtem ac latronem. Et certè dum nos met-ipſos ità mordemus, non poſſumus non abſumi ac perire. Capitulum deſumptum eſt ex facto Primi Clodovæi, qui à ſuo intra Regnum milite nihil permiſit accipi, niſi pro equis alimenta herbarum. Ita ſcribit
Lib. 2. Sanctus Gregorius, Epiſcopus Turonenſis. Et
cap. 37. omnis injuſta ablatio ex naturali ac Divino jure obligat ad Reſtitutionem. Per minora pecora intelliguntur Gallinæ. Et propter iſtiuſmodi leviora etiam furta Capitulum decernit pœnam Capitalem.

Nec ſolus furis Dominus, Dux, aut Tribunus, ſed etiam ipſe dum talia non impedit aut caſtigat, Rex obſtringitur ad plenam reſtitutionem. Agnovit hoc Theodoricus Gothorum in Italia Rex, ſcribens ad neſcio quem Epiſcopum: *Quis melius ad æquitatis jura deligitur, quàm qui Sacerdotio decoratur? qui amore juſtitiæ perſonaliter ſciat judicare, & diligens cunctos in commune, locum non relinquit invidiæ. Proindè aptam conſiderantes veſtris meritis actionem, ſignificamus nos per Montanuarium Sanctitati veſtræ mille quingentos ſolidos deſtinaſſe, quos Provincialibus, pro ut quemque præſenti anno, Exercitu noſtro tranſeunte, diſpendium pertuliſſe cognoveris, habita læſionis æſtimatione, diſtribuas. Ut nullus à noſtra Munificentia reddatur alienus, quem ſua damna gravaverunt. Nolumus enim ſub confuſione largiri, quod decet ſub ratione diſtribui. Nè quod neceſſariò nos tranſmiſiſſe conſtat afflictis, ſuperfluò tribuatur illæſis.* Notanda ſunt verba: *Neceſſariò tranſmiſiſſe.* Profitentur rigidam obligationem. Notanda ſunt & verba: *Nolumus ſub confuſione largiri.* Edicunt hanc reſtitutionem juxta damni menſuram eſſe unicuique faciendam, ideòque iſtam obligationem denuò profitentur. Hinc providus Rex diſtributionem commiſit Epiſcopo. Exſtat Epiſtola apud Aurelium Caſſiodorum. Exſtat ibidem alia ejuſdem Regis Epiſtola ad Fauſtum Præpoſitum:
Lib. 2. *Melius eſt præſentia damna contemnere, quàm exi-*
Ep. 8. *guo quæſtu perpetua commoda non habere. Atque ita illuſtris Magnificentia tua Provincialibus Alpium*
Lib. 4. *Cottiarum aſſem publicum per tertiam Indictionem*
Ep. 36. *nos relaxaſſe cognoſcat, quos tranſiens noſter Exercitus, more fluminis, dum irrigat, oppreſſit. Nam licet pro generali ſecuritate frementi adundatione proruperit, præteriens tamen iſtorum culta vaſtavit. Radit enim ſemper fluvius alveum ſuum, & licèt molliter egrediens vicina fœcundet, illud tamen reddit ſterile, quò collectus influxerit. Undè neceſsè fuit civica vaſtatione dejectis porrigere dexteram ſalutarem, ne ingrati dicant ſe periiſſe ſolos pro defenſione cunctorum. Miſceantur potiùs lætitiæ, qui viam Italiæ defenſoribus præſtiterunt.* Rex Theodoricus, licèt Arianus & Barbarus, omnia quæ tranſeuntes Milites Provincialium Satis ac aliis rebus intulerant, damna cenſuit à ſe reparanda. Quæ intulerant, & quæ non inferri tunc vix non poſſent, Milites Provinciæ defenſores. Notanda ſunt verba: *Melius eſt præſentia damna contemnere, quàm exiguo quæſtu perpetua commoda non habere.* Profitentur hanc Regibus obligationem eſſe ſub reatu ſempiternæ damnationis. Ejuſdem ſententiæ fuit Imperator Alexius Comnenus. Filia ejus Anna in primo Alexiados libro demon- 80.
ſtrat Divinæ gratiæ auxilia nulli mortali magis eſſe neceſſaria quàm Regibus, & proſequitur de ſuo Patre: *Harum triſti cogitationum occurſu Alexius intimis mærens ſenſibus, formidanſque & æſtuans animo, tanquam mox incubitura in caput ipſius vindicta Dei ſeveriſſima, quippè ob tantum & tam multiplex crimen expilatæ & deformatæ Civitatis. Nam quidquid illa colluvies mixtæ multitudinis fædum ac improbum per victoriæ licentiam in capta Urbe deſignarat ac fecerat, imputabat ipſe ſibi, & tanquam proprius atque unus auctor & actor omnium talium. Sic convulnerabatur & urebatur imis præcordiis ingenti vi pœnitentiæ, quam non Imperium, non Purpura, non Diadema gemmarum contextu afflorеſcens, non veſtis auro collucens & unionibus, ulla ex parte conſolabatur.* Conſtantinopolitanam civitatem milites, dum Alexius invaſit Imperium, ſpoliarant ac deformarant. Hæc peccata ille cenſuit ſua, ideòque ſuam nequiit pacare conſcientiam, uſque dum à Coſma Patriarcha publicam & ſibi & omni Aulæ ſupplicavit pœnitentiam, & humillimè peregit. Suppoſuit quòd Rex in Subditorum bona nihil habet juris, & uti quiſque privatus aut ſubditus, ita & Rex obligatur ſuis impenſis officium explere. Et pacis & belli officium: Hinc quidquid propter ipſum fuerint ab ejus milite, ſive ab hoſte paſſi, obligatur reſarcire.

Quod etiam in illatis per hoſtem damnis hoc habeat locum, eſt ſupra demonſtratum. Et profitetur Rex Theodoricus. Audi ejus litteras ad
Gemellium: *Arelatenſibus, qui noſtris Partibus* 3. 32.
perdurantem glorioſæ obſidionis penuriam pertulerunt, per Indictionem quartam Fiſcalia tributa relaxat humanitas, ita ut futuro tempore ad ſolitam redeant ſanctionem. Quatenus & nos bene meritis viciſſitudinem reddidiſſe videamur, & ab illis, cum res popoſcerit, ſolita devotio non negetur. Satientur in libertate, qui pro nobis in anguſtiis eſurire maluerunt. Sint læti, qui triſtitiam fideliter pertulerunt. Non decet ſtatim de Tributis eſſe ſollicitum, qui pro noſtra fidelitate caſum vix potuit declinare ſupremum. A quietis iſta, non ab obſeſſis inquirimus. Quid enim à Domino Agri exigas, quem eum non coluiſſe cognoſcas? Pretioſum vectigal iam nobis dede-

runt ſuæ fidei. Injuſtum eſt, ut viles pecunias exigamus ab illis, qui glorioſas conſcientias obtulerunt. Eadem de re idem Rex ſcripſit ad omnes Galliæ
40. Provinciales: *Vobis hoſtili ferocitate vaſtatis pro qualitate læſionis per Indictionem quartam relaxatam agnoſcite tributariam functionem. Quia non gratulamur exigere, quod triſtis noſcitur ſolutor offerre. Ita tamen ut de illis, quæ conſtat intacta, exercituales juventur expenſæ, Quia illos in totum devotio non debet deſerere, quos pro ſe laborare cognoſcit. Invalidus ſi quidem eſt jejunus defenſor. Nec animus miniſtrat audaciam, cum virtus corporis fuerit deſtituta.* Notanda ſunt verba: *Quid à Domino agri exigas, quem eum non coluiſſe cognoſcas.* Altè clamant vacantes bellica ex violentia agros non poſſe compelli ad Regias exactiones. Quæ omnia utinam Reges, & ſupremi Regum Miniſtri maturè conſiderarent. Iſtud reſtitutionis onus eſt admodùm terribile, Quem non deterreret à gerendis, & præſertim ab inchoandis bellis? Etiam exactiones, quas ad iniqua bella inchoanda aut ſuſtinenda Reges faciunt à ſuis Populis, ſunt iniquæ, carent fundamento, & habent rapinæ ſpeciem: hinc etiam omninò obligant ad plenam reſtitutionem, Eſſe Regem non eſt ludus.

Lib. 8. cap. 192. Inſignem circa militum rapinas Legem habent Francorum Capitularia: *Siquis de fure neſciens aliquid comparaverit, quærat accepto ſpatio venditorem. Quem ſi non potuerit invenire, probet ſe cum Sacramento & teſtibus innocentem; Et quod apud eum cognoſcitur, reſtituat, & furem quærere non deſiſtat. Quod ſi furem celare voluerit, & perjurans poſteà detectus fuerit, tanquam fur, ità iſte in crimine damnetur.* Emptor ille jubetur furem venditorem quærere ob tres cauſas. Primò, ut conſtet de ejus ſimplicitate & bona fide. Secundò, ut fur puniatur. Tertiò ut à fure queat repetere pretium. Interim quidquid evenerit, tenetur emptor rem reddere Domino, nec ab ipſo ſperare, aut repetere pretium. Hinc & alia Lex habet: *Univerſam*
Lib. 6. cap. 272. *rem nulli jugi jure liceat de incognito homine comparare niſi certe fidei juſſorem adhibeat, cui credi poſſit, ut excuſatio ignorantiæ auferatur. Quod ſi aliter fecerit, qui comparaverit, à judice diſtrictus auctorem præſentet infra tempus ſufficienter à judice conſtitutum. Quem ſi non potuerit invenire, adprobet ſe aut Sacramento, aut teſtibus innocentem, quod eum furem neſcierit. Et quod apud eum agnoſcitur, accepta pretii medietate, reſtituat, atque ambo datis invicem Sacramentis promittant, quod furem fideliter quærent. Quod ſi omninò furem invenire nequiverint, rem tantum, quantùm empta eſt, Domino rei emptor ex integritate reformet. Si verò Dominus rei furem noverit, & eum publicare noluerit, rem ex toto amittat, quam emptor quietè poſſideat.* Hæc Lex moderatur priorem. Primò mandat, ut nullus ab ignoto homine aliquid emat, niſi accepto fide-juſſore. Quod præſertim locum habet in Militibus, quorum mores cuncti novimus. Secundò, Lex mandat ut qui rem ſine tali forma emerit, cogatur ſuis impenſis furem quærere ac repræſentare; Et dum invenire nequiverit, ſe purgare Sacramento aut teſtibus. Reliqua Legis ſunt lucida. Et hæc omnia ſunt noſtris Populis benè inculcanda.

Sub Sancti Gregorii Thaumaturgi Epiſcopatu Boiadi & Gothi incurrerunt Ponticam Regionem, & expilarunt; Et multos fideles præcipitarunt etiam in animæ mortem. Hinc laudatus Pater poſt ejectos Barbaros emiſit Canonicam & Paſtoralem Epiſtolam, cujus aliquot capita docere poſſint & noſtrum Sæculum. Hoc eſt primum, *Quidam ſe ipſos ſeducunt, pro propriis, quæ perierunt, aliena, quæ invenerunt, detinentes.* cap. 5.
Ut quoniam Boiadi & Gothi eis hoſtilia fecerunt, ipſi ſunt aliis Boiadi & Gothi. Propterea ergo fratrem & Conſenem noſtrum Euphroſinum ad vos miſimus, ut ſecundam formam, quæ hic eſt ei ſimilis, det, & quorum excuſationes admittere oporteat, & quos à precibus abdicare. Hic eſt ſecundus Canon: *De iis, qui in agro vel in ædibus ea, quæ à Barbaris relicta ſunt, invenerant: Eos autem qui in campo aliquid invenerunt, vel in ſuis ædibus à Barbaris relictum, ſi accuſati quidem convicti fuerint, ſint ſimiliter in eis qui ſubſternuntur. Si autem ſe ipſos enunciaverint, & reddiderint, etiam precibus digni habeantur.* Poſtrema hæc verba ſingulariter faciunt ad noſtri ſæculi ingenium. Verba: cap. 9.
Si autem ſe ipſos enuntiaverint, &c. Omninò laudant Sacramentalem Confeſſionem. Spontaneos ſuorum furtorum Confeſſores & Reſtitutores ſtatim admittunt ad Conſiſtentiam, ad Communionem precum; ad Communionem ſive oblationem. Nullam ab illis exigunt Pœnitentiam ſeu ſatisfactionem. Utique præviam. Illos ſine iſtiuſmodi pœnitentia mox admittunt ad Sacramentalem Reconciliationem, atque ita tranſmittunt ad Conſiſtentes. Ex quo lucet, quod ſpontaneos & auriculares quorundam Mortalium peccatorum confeſſores ſtatim ad Sacramentalem pacem ſine prævia ſatisfactione admittere, ſit antiquiſſima Eccleſiarum Lex & conſuetudo.

CAPUT XX.

Quæſtiones circa initam à Regibus Pacem.

QUæſtio prima eſt, an Romanus Pontifex habeat jus ſe miſcendi Regum Pacificationibus? Dominus Petrus de Marca, Archi-Epiſcopus Pariſienſis, hac de re ſcribit in quarto libro de concordia Sacerdotii & Imperii: *Adminiſtrandi Regni ſui Communionem denegavit Philippus* Cap. 14.
Auguſtus Romano Pontifici, cùm ab Joanne Anagnino Cardinale ad Pacem cum Henrico Rege Angliæ ineundam ex authoritate Sedis Apoſtolicæ invitatus, legati minas, qui interdicto lato in univerſum Regnum, Regis contumaciam ſe caſtigaturum minabatur, hac reſponſione repulit, ut referunt Rogerius Hovedenſis, & Matthæus Paris. Audi verba Rogerii: Quod ſententiam ſuam non timeret, nec teneret, cum nulla æquitate niteretur. Dicebat enim, quod non pertinet ad Eccleſiam Romanam in Regnum Franciæ per ſententiam vel alio modo animadvertere, ſi Rex Franciæ in homines ſuos demeritos, & Regno Rebelles, cauſſa injurias ſuas & Coronæ dedecus ulciſcendi, inſurgit. Sunt verba Philippi Regis ad Joannem Cardinalem. Pergit Petrus Archi-Epiſcopus: *Cum idem Philippus anno 1203. ad Pacis fædus amplectendum cum Joanne Rege Angliæ ab Innocentio urgeretur, Odo Dux Burgundiæ & Proceres*

gni

Regni alienum à Dignitate Regis eſſe rati, ut Rex Pontificis Imperio ad paciſcendum de pace aut induciis cum Anglo cogeretur, conſilio ſuo Philippum monuerunt; ne ſe ad illa obſequia dimitteret, ſeque totis viribus, ſi quid contra tentaretur, obſtituros. Veſtigia Deceſſorum ſuorum premens Philippus IV. Anno 1297. *prudenti reſponſione Dignitati ſuæ cavit, cum indictis à Bonifacio VIII. ad biennium induciis inter ipſum Regem, & Romanorum, Angliæque Reges, & Excommunicationis ſententiis, adverſùm refragantes làtis, non acquievit. Adminiſtrationem Regni ſui, quæ à ſuo ſolius arbitrio quoad temporalia penderet, nemini conceſſurum, aut ſubmiſſurum profeſſus, ſed jura Regni ſui fortiter tuiturum adverſus hoſtes, quos ſententiæ Excommunicationis potius implicent, quam Regem. In iis verò quæ ſpiritualia contingunt, ſe more Deceſſorum ſuorum, ut devotum Sedis Apoſtolicæ, & Eccleſiæ Filium, in quantum tenetur & debet, monitionibus & Præceptis Pontificis pariturum.*

Dominus Archi-Epiſcopus ſubjungit: *Quin plures futuri ſint, qui has induciarum indictiones audaciæ adſcribant, non dubito. Attamen ſi quis Mores illius ſæculi inveſtigaverit, ut Regum Cauſſæ favebit, ità prætextu ſatis probabili Romanos Pontifices non omninò fuiſſe deſtitutos inveniet.* Etenim Romani Pontifices privatis mediorum ſæculorum bellis indixerunt inducias, Treguas & Pacem. Et ad ipſarum plenam obſervantiam per Cenſuras compulerunt & alias pœnas. Eandem Poteſtatem exercuerunt Provinciales Synodi. Et nemo ipſas unquam arguit de Attentato. Proindè & publicis Regum bellis Romanus Pontifex, immò & Provinciales Synodi ſe immiſcere poſſint, ipſoſque per Sancti Petri Gladium cogere ad pacem. Proindè Dominus Archi-Epiſcopus ceſpitat; & Pontificiam juſſionem & Regum refragationem cenſet probabili fundamento niti, adeoque eſſe æquas & juſtas. Quæ doctrina an plenè cohæreat, permitto aliis judicandum. Et conſtanter adſero iſtam Poteſtatem ſemper fuiſſe Romanis Pontificibus. Hinc Eduardus I. Anglorum Rex, dum Philippum Pulchrum Francorum Regem nulla poſſet via ad pacem traducere, ad ipſum legavit Richardum Londinenſem Epiſcopum, poſt varias conditiones hæc propoſiturum: *Quod ſi nec iſtud Rex Francorum acceptaverit, in ſummum Pontificem, cujus eſt inter Reges & Regna pacem fovere, transferatur de conſenſu mutuo negotium, ut litis & diſcordiæ ſubmota materia, pax inter eos & eorum Populos refloreat; ut ſolebat.* Ità ſcribit Thomas Mo-
Ad ann. 1294. nachus Walſingamenſis, & ſubjungit de eiſdem Regibus ac Bonifacio VIII. Pontifice: *Eduardus fuit in Flandria apud Gandavum, ad quem venerunt Magiſter Ordinis Prædicatorum, & Miniſter Generalis Fratrum Minorum, qui ex parte Do-*
Ad ann. 1299. *mini Papæ rogaverunt ſupplicantes, quatenus Nuntios ſolemnes ad Curiam Romanam, conceſſa eis poteſtate plena tractandi, ordinandi, & perficiendi omnia, quæ pacis reformationem tangerent, deſtinarent, & ipſe Apoſtolicus, non tanquam judex, ſed ut bonus pacis mediator in nullius præjudicium ſatageret ad pacem & tranquillitatem Regnorum, Regum amicitiam in ſtatum priſtinum reformare. Et quia hoc abſque Treguis fieri non poſſe judicavit Dominus Papa, ideo per nos Nuntios, biennales inducias quas per Cardinales imploraverat, indixit de novo ſub pœna Excommunicationis & interdicti terrarum ſuarum.* Et poſt quædam: *Tranſmittunt Reges utrique ſolemnes Nuntios cum plena poteſtate ad Curiam Romanam, ut per mediationem Apoſtolici non tanquam Judicis ſed admicabilis Compoſitoris, diſcuſſis negotiis, Pax inter Reges & concordia reformetur.* Quod Pontifex non ſit Regiarum quæſtionum judex, eſt manifeſtum, & ab omnibus profitendum. Quod verò non ſolas Inducias indicere, ſed etiam ad pacem poſſit per Cenſuras compellere, item eſt non ambigendum. Quod Gregorius IV. Imperatoris Ludovici Pii Filios ad ineundam cum Patre pacem compulerit per cenſuras, eſt omnibus notum. Iſtos eoſdem filios ad inter ſe mutuò concordandum compulerunt Gallicani Epiſcopi. Etiam Carolum Calvum ad concordandum cum nepote & Imperatore Ludovico II. Et certè à bellis privatis ad publica ducitur legitima conſequentia. Et Epiſcopalis authoritas poteſt per cenſuras compellere ad ceſſandum à quibuslibet injuriis.

Adducta à Domino Archi-Epiſcopo exempla non faciunt ad rem. Audiamus Matthæum
Pariſienſem: *Cardinalis, Clementis III. Legatus,* ad Ann. 1189.
conſtanter adſerebat, quod niſi Rex Franciæ & Comes Richardus cum Rege Anglorum ad plenum componerent, omnes terras eorundem ſub Interdicto concluderet. Cui Rex Francorum reſpondit: Se ipſius ſententiam nullatenus formidare, cum nulla æquitare fulciretur. Addidit etiam ad Eccleſiam Romanam minimè pertinere, in Regem aliquem, maximè Francorum, per ſententiam animadvertere, ſi Rex idem in homines ſuos demeritos, indomitos, & Regno ſuo rebelles, ulciſcendi cauſſa inſurgere diſpoſuerit. Adjunxit inſuper, quòd Cardinalis jam deſiderabiles Eſterlingas Regis Angliæ olfecerat, quorum odore attractus, ipſi plus æquo, Romanorum more, exſtitit favorabilis. Undè ipſum Judicem ſuſpectum habebat. Proindè Ludovicus Rex non de Poteſtate excepit, ſed de cauſa atque perſona. Cauſam incompetentem, perſonam dixit corruptam. Et reverà Regem, dum ſuos rebelles inſequitur puniendos, Pontifex cohibere non poteſt. Ea cohibitio in deſtructionem tendit, non in ædificationem. Eadem eiſdem ferè verbis ſcribit Rogerius Hovedenſis. Cardinalis ille erat Joannes Anagninus. Philippi Pulchri Regis Acta ſunt parvi ponderis. Ejus in Romanæ Eccleſiæ Dignitates violentia eſt omnibus abundè nota.

Quæſtio ſecunda eſt, An Reges alienas captas bello Civitates aut Regiones teneantur in pacis Tractatu reſtituere? Reſpondeo teneri. Etenim Reges tenentur communi naturæ & Evangelii Regula: Non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum, dum reſtitui poteſt. Inſigne exemplum refert Thomas Walſingamenſis: *Henricus Lincolnienſis Epiſcopus, cupidus & avarus, apud prædium ſuum de Tyngurſt Parcum fecerat, & ſuorum terras contiguas ipſis junctis eidem Parco adjecerat, & ſepibus & foſſatis incluſe-*
rat, non ſine diris illorum increpationibus ademerat 161.
terras ſuas. Poſt mortem ſuam apparuit cuidam ex armigeris ſuis quondam, cum pharetra & arcu, & ſagittis, & cornu, indutus brevi tunica, & ipſa

viridi, & *ait*: *Noſti quod non ſine Dei offenſa & injuria pauperum clauſerim iſtum Parcum. Datus ſum igitur non ſine pœna ad cuſtodiam hujus Parci, prout vides, quo uſque terræ iſtic incluſæ priſtinis poſſeſſoribus reſtituantur. Vade ergò ad Fratres meos Lincolnienſes Canonicos, & roga eos ex parte mea, ut hæc omnia pauperibus Poſſeſſoribus redonentur, à quibus ea cum injuria tuli. Canonici verò hæc audientes, & injuriam prælibatam non ignorantes, miſerunt unum de Canonicis ad reſtituendum ſua ſingulis, & ſepes exſtirpandas, foſſataque complananda*. Plura ſunt authentica iſtiuſmodi exempla. Eadem eſt ratio de acquiſitis per injuſta arma.

Hinc de inita per Imperatorem Henricum VI. & Richardum Primum Anglorum Regem pace ſcribit Radulphus Dicetanus Decanus Londinenſis Eccleſiæ. *Pactiones initæ ſunt plures inter Imperatorem & Regem ad perſolvendam non ſpectantes pecuniam, ſed ad Statum Regis intervertendum. Inter quas quidquid inſertum eſt ab initio vitioſum, quidquid contra Leges, contra Canones, contra bonos mores indubitanter conceptum, licet ex parte Regis & ſuorum fidelium ad hoc obſervandum fuerit juſjurandum adactum, emiſſa licet patentia Scripta, licèt in mundum univerſitatis recepta, licèt à particularibus abſoluta, quia tamen contra Jus elicita robur firmitatis obtinere non debent impoſterum, nec ullo tractu temporis convaleſcere*. Richardus, è Terra Sancta per Illyricum rediens, Viennæ fuerat agnitus, & captus à Duce Auſtriæ. Et quo ſe ex hiſce vinculis ſolveret, iniquam pacem inierat cum Henrico, injurioſam Regno ſuo: Pacem juratam, firmatam validiſſimis ſolemnitatibus. Ipſam, quia metu extortam, Radulphus affirmat fuiſſe nullius ponderis. Et rectè. Etenim loquitur ex Celeſtino III. Pontifice, qui caſſarat iſta omnia, & ob ipſa Auſtriam ſuppoſuerat Eccleſiaſtico Interdicto. Ex quo diſcimus pacificatoria Regum pacta poſſe caſſari per Romanum Pontificem: Imò oportere, ut per ipſum confirmentur. Hinc pax quam Eduardus III. Anglorum, & Joannes Valeſius Francorum Rex inierunt, habent hanc finalem clauſulam: *Et ſupponent ſe coercitioni & correctioni Domini Papæ*. Utique pacis violatores. Ejus inſtrumentum & Acta refert Thomas Walſingamenſis, & adjungit: *His ita geſtis, confeſtim mit-*
Ad an. 1360. *tuntur Nuntii Summo Pontifici pro pace, & pactis mutuis confirmandis*.

Eduardus ille prætendit ſibi ex matre, Philippi Pulchri Regis Filia, competere Regnum Franciæ, atque ita ipſam vaſtavit multis cladibus, & plures civitates invaſit. Et ſe ſcripſit Galliæ & Angliæ Regem. Et aſſumpſit utriuſque Regni inſignia. Et Joannem Regem cepit prælio. Afflictiſſima tunc erat Gallia. Nam Regni pro captivo Rege Rectores, ipſum tractarunt non ex officio, atque ita flagella flagellis addidere. Hinc afflicti Franci impetrarunt ſordidiſſimam pacem. Grandem Regni partem ceſſerunt Anglis. Et ceſſionem confirmarunt horrendis juramentis. Et tamen pacem ſtatim poſt cenſuerunt nullius ponderis. Joannis Filius & Succeſſor Carolus V. mox cæpit repetere ſuas civitates, & Carolus VII. pleraſque ſibi per arma reddidit. Nempè ex graviorum malorum metu pax iſta proceſſerat, atque ita meritò cenſebatur nullius ponderis. Juramenta illa fuerunt perſonalia, ideoque ligare nequiverunt ſucceſſores. Et maturè videndum eſt, an ſint, aut non ſint iniquitatis vinculum. Hinc interim lucet, quod Reges alienas Civitates aut Provincias, injuſto bello captas, ſibi retinere non poſſint, & iſtiuſmodi pacificationes eſſe vanas & marcidas. Quin imò æquum videtur, ut etiam juſto bello captas, non teneant, niſi uſque ad reparatas injurias, ac refuſas belli impenſas. Hinc conſtituta Regna, aliæque ſupremæ Dynaſtiæ non ſunt ſine graviſſimis rationibus lanianda.

Etiam pacis articuli, per quos læditur Eccleſiaſtica Poteſtas aut Libertas, ſunt nullius ponderis. Iſtiuſmodi articulum in inita inter Francorum Regem Philippum Auguſtum, ac Richardum I. Anglorum Regem, edicit in litteris ad laudatum Radulphum Dicetanum Waltherus Rothomagenſis Archiepiſcopus, & adjungit: *Tam enormibus contra Dei Eccleſiam perſpectis & auditis, illicò in omnes inventores & fautores illius execrabilis Authentici, exceptis duabus tantùm Perſonis Regum, ſententiam excommunicationis tulimus, conſtanter Authentico contradicentes, & pro nobis, & Eccleſia, Provinciaque noſtra Univerſa appellantes*. Etiam coram Philippo Rege conſtantiſſimè locutus eſt pro Dei teſtimoniis, & nullis illius clamoribus ſe permiſit terreri aut inflecti. Et fugit ſpontaneus exul è Regno. Cameracum abiit cum unico Clerico & unico Famulo. Ejus verò Epiſcopalem Epiſtolam, legendam ab omnibus Eccleſiaſticæ libertatis Defenſoribus, Radulphus inſeruit ſuæ Hiſtoriæ. Hæc bene notanda ſunt noſtris temporibus, quæ quoſdam Catholicos, quoſdam Reges ac Dynaſtas habent Hæreticos. Serio curandum eſt, ut per eorum pacificationes non lædatur Chriſtiana Religio. Iſtiuſmodi Articulos caſſare ſpectat ad Epiſcopum, præſertim Romanum.

ANTI-

ANTIQUA ECCLESIÆ AC REIPUBLICÆ IN PELAGIANAM HÆRESIM DECRETA,

Breviter elucidata Scholiis Chronologicis.

LECTORI.

INter Eccleſiaſticæ antiquitatis monimenta vix quidquam ita involutum eſt atque confuſum, uti Concilia Africana; Neſcio quis illa nobis labyrinthum fecit, immò & chaos. A multis tentatum exitum nemo uſque huc invenit. Adversùm Pelagianos iſtic & alibi celebrata redire in ſuos annos & canones conati hic ſumus: Definitionis enim mentem qui aliter videas? Uſi ſumus Compendio, quod ſolis diſcipulis monſtremus obſcuri itineris exordia, & majus lumen accipere malimus, quàm demonſtrandum tentare.

SYNODUS CARTHAGINENSIS, A B AURELIO ARCHI-EPISCOPO HABITA ADVERSUS CELESTIUM.

ANno Domini quadringenteſimo decimo Roma capta eſt à Gothis, & Romanorum plurimi fugerunt in Africam. Eadem tempeſtas Pelagium & Celeſtium, gyrovagos, felicis culinæ ſequaces, & multi erroris ſeminatores Monachos inde portavit Carthaginem. Effræni magis lingua blaterantem iſtic de originali peccato Celeſtium Paulinus Eccleſiæ Carthaginenſis Diaconus Aurelio Epiſcopo ſuo, totius Africanæ Diœceſeos Primati, detulit, obtinuitque præſentem Provinciæ Proconſularis Synodum, cujus hæc ſola fragmenta exſtant apud Sancti Auguſtini Librum de peccato originali. Habita fuit anno quadringenteſimo duodecimo. Ei Auguſtinus, utpotè Numidiæ Provinciæ Epiſcopus, non adfuit: Poſtmodò tamen recenſuit, & comprobavit.

Fuiſſe iſtic Celeſtium, *plurimis Epiſcopis judicantibus, proditum, auditum, convictum, confeſſum, deteſtatumque ab Eccleſia ex Africa profugiſſe*, ſcribit in ſuo adversùs Pelagium apologetico libro Paulus Oroſius. Et hæc adversùm Pelagianos eſt omninò prima Synodus & Cenſura. Nec in Carmine de Ingratis adverſatur Sanctus Proſper: *Peſtem ſubeuntem prima recidit Sedes Romana Petri*. Laudat enim Siricii & Anaſtaſii Pontificum Decreta nupera adversùs Jovinianum ac Ruffinum, in quibus, uti in Patribus filii, Pelagius & Celeſtius fuere prædamnati.

FRAGMENTA SYNODALIA.

Aurelius Epiſcopus dixit: Sequentia recitentur. Et recitatum eſt: *Quod peccatum Adæ ipſi ſoli obfuerit, & non generi humano*. Et cùm recitatum eſſet, Celeſtius dixit: *Dixi de traduce peccati me dubium eſſe; ita tamen ut cui donavit Deus gratiam peritiæ conſentiam, quia diverſa ab eis audivi, qui utique in Eccleſia Catholica conſtituti ſunt Presbyteri.*

Paulinus Diaconus dixit: Dic nobis nomina ipſorum. Celeſtius dixit: *Sanctus Presbyter Ruffinus, Romæ qui manſit cum Sancto Pammachio, Ego audivi illum dicentem, quia tradux peccati non ſit.*

Paulinus Diaconus dixit: Eſt aliquis alius? Celeſtius dixit: *Audivi & plures dicere*. Paulinus Diaconus dixit: Dic nomina ipſorum. Celeſtius dixit: *Non tibi ſufficit unus Sacerdos?* Et poſt aliqua alio loco Aurelius Epiſcopus dixit: Reliqua libelli legantur. Et recitatum eſt: *Quod infantes, qui naſcuntur, in eo ſtatu ſint, in quo fuit Adam ante tranſgreſſionem*. Uſque in finem libelli minoris ſuperiùs inſerti.

Aurelius Epiſcopus dixit: Docuiſti, Celeſti, aliquando, ut dixit Diaconus Paulinus, *quod infantes, qui naſcuntur, in eo ſtatu ſint, in quo fuit Adam ante tranſgreſſionem?* Paulinus Diaconus dixit: Tu nega hoc te docuiſſe. Unum eſt ex duobus, aut neget ſe docuiſſe, aut jam damnet iſtud.

Celeſtius dixit: *Jam dixi, exponat quomodo dixit, Ante tranſgreſſionem*. Paulinus Diaconus dixit: Negas te illa docuiſſe? Aurelius Epiſcopus dixit: Rogo, quid collegerim ego ex hujuſmodi objectione. Dico, Adam conſtitutus in paradiſo, quod antè dicatur inexterminabilis factus, poſteà per tranſgreſſionem præcepti factus ſit corruptibilis. Hoc dicis frater Pauline? Paulinus Diaconus dixit: Hoc, Domine. Aurelius Epiſcopus dixit: Status certè infantium hodie baptizandorum, utrùm talis ſit, qualis fuit ante tranſgreſſionem Adæ, an certè de eadem origine peccati, de qua naſcitur, tranſgreſſionis culpam trahat? Hoc vult Paulinus Diaconus audire. Paulinus Diaconus dixit: Utrùm docuit hoc, an non, neget. Celeſtius dixit: *Jam de traduce peccati dixi: quia intra Catholicam conſtitutos plures audivi deſtruere, nec non & alios aſtruere, licèt quæ-*

quæ-

quæſtionis res ſit iſta, non hæreſis. Infantes ſemper dixi egere baptiſmo, ac debere baptizari. Quid quærit aliud? Infantes autem debere baptizari in remiſſionem peccatorum ſecundùm regulam univerſalis Eccleſiæ, & ſecundùm Evangelii ſententiam confitemur: quia Dominus ſtatuit regnum Cælorum non niſi baptizatis poſſe conferri; quod quia vires naturæ non habent, conferri neceſſe eſt per gratiæ libertatem.

Etiam cum aliis hunc articulum, *Homo poteſt ſine peccato eſſe, ſi velit, & facilè omnia Dei mandata ſervare*, ab hac Synodo fuiſſe damnatum teſtantur Oroſii Apologia, & ſexta Actio Synodi Dioſpolitanæ.

SYNODUS DIOSPOLITANA.

EX Africa pulſi, & in occidentali undique à Barbaris periclitante Imperio delicias ſuas nanciſci metuentes, Pelagius & Celeſtius abiere versùs Orientem. Hic in Rhodum & Siciliam, ille in Syriam: & ubique virus ſuum conſtanter vomuerunt. Heros Arelatenſis, & Lazarus Aquenſis Epiſcopus æmula factione pulſi è Galliis, ſeſe tunc ad ſancta Hieroſolymæ loca contulerant ſolatii gratia, atque ita noti ſibi Pelagii nugas detulerunt ad Eulogium Epiſcopum Cæſareenſem, primæ Palæſtinæ Metropolitam: Quod ipſum è Sicilia de Celeſtio apud Sanctum Auguſtinum per litteras fecit neſcio quis Hilarius. Sanctus ac eruditus fuit Eulogius, ideoque quatuordecim è tribus Palæſtinis Epiſcoporum Synodum convocavit in Civitatem Lidenſem, natalibus Jonæ Prophetæ, Apoſtoli Petri miraculis, Sancti Georgii martyrio, Sede Epiſcopali, ac Juſtiniani Auguſti ædificiis poſteà claram: Ea eſt Palæſtinæ Dioſpolis.

Etiam hic ſe damnandum & fugandum videns Pelagius, non ad doloſas, cunctis ſemper hæreticis familiares, mentis reſtrictiones, ſed converſus eſt ad hanc Priſcilliani regulam: *Jura, perjura ſecretum prodere noli.* Omnes & ſingulos errores ſuos ſubjecit anathemati, unquam à ſe traditos pernegavit, atque ita à circumſcriptis Epiſcopis fuit abſolutus, & judicatus orthodoxus. Nempe ejus accuſatores Heros & Lazarus, quod alter lecto decumberet, adeſſe nequierant, & latini ſermonis ignara Synodus verſutum Scotum audierat per interpretem: Sic fuit circumventa. Hinc ipſam, præſens, & impoſtorem optimè noſcens Sanctus Hieronymus titulavit *Miſerabilem*, & ab ejus defenſoribus caninam facundiam eſt expertus. Et ejus ſanè auctoritatem, & ſuam ex ipſa integritatem ubique ebuccinavit Pelagius, ac multos fefellit. Quod ipſam etiam Romanam Eccleſiam fallere, ſed fruſtra tentarit, adfirmat in Libro de peccato originali Sanctus Auguſtinus. Norat illa hominem, ideòque & iſtam Synodum non probavit. Eam tamen quoad Fidei judicium probavit, inſigni illuſtravit Commentario, & plurimis in locis laudavit Sanctus Auguſtinus, cujus judicium admiſerunt omnis Africa, in Libro contra Collatorem Sanctus Proſper, Facundus Hermianenſis Epiſcopus, in Bibliotheca Photius, & omnis tandem Eccleſia. *Illos Palæſtinos Epiſcopos*, inquit laudatus Facundus, *hæreticos non credit Eccleſia, quia de hæreticis bene ſenſerunt, ſed potiùs pro merito fidei ſuæ Catholicos judicat & honorat, quoniam non debet crimini deputari ſimplicium non intellecta verſutia malignorum.* Nam & ſimilem à Marcello Ancyræ Epiſcopo dolum atque injuriam paſſa fuit magna Synodus Sardicenſis.

Acta fuit hæc Synodus menſe Decembri, anno Domini quadringenteſimo decimo quarto. Ejus Acta videntur fuiſſe ampla: Integram Actionem producit in Libro de peccato originali Sanctus Auguſtinus, reliquarum compendia in variis locis, præſertim in Libro de Geſtis Palæſtinis. Ex hocce ipſa tibi damus.

ACTA SYNODALIA.

A S. Auguſtino ducta in compendium.

ACTIO PRIMA.

RECitata ſunt objecta Pelagio. Illud eſt primum: Quod in Libro ſuo quodam ſcribit, non poſſe eſſe ſine peccato, niſi qui Legis ſcientiam habuerit. Quo recitato, Synodus dixit: Tu hoc edidiſti, Pelagi? At ille reſpondit: Ego quidem dixi, ſed non ſicut illi intelligunt. Non dixi non poſſe peccare qui ſcientiam Legis habuerit, ſed adjuvari per Legis ſcientiam ad non peccandum, ſicut ſcriptum eſt: *Legem in adjutorium dedit illis.* Hoc audito, Synodus dixit: Non ſunt aliena ab Eccleſia, quæ dicta ſunt à Pelagio.

ACTIO SECUNDA.

Adjecit Epiſcopalis Synodus, & ait: Legatur aliud Capitulum. Et lectum eſt in eodem libro ſuo poſuiſſe Pelagium, omnes voluntate propria regi. Quo lecto, Pelagius reſpondit: Et hoc dixi propter liberum arbitrium, cui Deus adjutor eſt eligenti bona, homo verò peccans ipſe in culpa eſt, quaſi liberi arbitrii. Quo audito, Epiſcopi dixerunt: Neque hoc alienum eſt ab Eccleſiaſtica doctrina.

ACTIO TERTIA.

Objectum eſt & illud Pelagio, tamquam in ſuo Libro ſcripſerit malum nec in cogitationem venire. Reſpondit autem: Hoc non ita poſuimus, ſed diximus debere ſtudere Chriſtianum, ne male cogitet. Quod, ſicut decuit, Epiſcopi approbarunt.

ACTIO QUARTA.

Recitatum eſt & aliud, quod in ſuo Libello ſcripſit: Regnum cœlorum etiam in veteri Teſtamento promiſſum. Ad quod Pelagius: Hoc & per Scripturas probari poſſibile eſt; Hæretici autem in injuriam veteris Teſtamenti id negant. Ego verò Scripturarum auctoritatem ſecutus, dixi quoniam in Propheta Daniele ſcriptum eſt: *Et accipient Sancti Regnum Altiſſimi.* Qua ejus accepta reſponſione, Synodus dixit: Neque hoc alienum eſt à Fide Eccleſiaſtica.

ACTIO QUINTA.

Poſt hæc objectum eſt, quod Pelagius in eodem Libro ſuo poſſe hominem, ſi velit, eſſe ſine peccato poſuerit. Et quod ſcribens ad Viduam adulatorie dixerit: *Inveniat apud te pietas, quæ nuſquam invenit, locum; inveniat, ubique peregrinans; te ſedem Juſtitia; Veritas, quam jam nemo cognoſcit, domeſtica tibi & amica fiat; & Lex Dei, quæ ab omnibus propè hominibus contemnitur, à te ſola honoretur*. Et iterum ad ipſam: *O te felicem & beatam, ſi Juſtitia, quæ in cælo tantùm eſſe credenda eſt, apud te ſolam invenitur in terris*. Et in alio ad ipſam Libro, poſt orationem Domini & Salvatoris noſtri, docens quemadmodum debeant Sancti orare, ait: *Ille ad Deum dignè elevat manus, ille orationem debita conſcientia effundit, qui poteſt dicere; Tu noſti, quàm ſanctæ & innocentes, & mundæ ſint ab omni malitia, & iniquitate, & raptu, quas ad te extendo manus; quemadmodum juſta & munda labia, & ab omni mendacio libera, quibus offero tibi deprecationem, ut mihi miſerearis*. Ad hoc autem Pelagius reſpondens ait: Poſſe quidem hominem ſine peccato eſſe, & Dei mandata cuſtodire ſi velit, diximus. Hanc enim poſſibilitatem Deus illi dedit. Non autem diximus, quod inveniatur aliquis ab infantia uſque ad ſenectam, qui numquam peccaverit, ſed quoniam à peccatis converſus, proprio labore & Dei gratia poſſit eſſe ſine peccato, nec per hoc tamen in poſterum inconverſibilis. Reliqua verò, quæ ſubjecerunt neque in libris noſtris ſunt, neque talia unquam diximus. His auditis, Synodus dixit: Quoniam negas te talia ſcripſiſſe, anathematiza illos qui ſic tenent. Pelagius reſpondit: Anathematizo quaſi ſtultos, non quaſi hæreticos, ſiquidem non eſt dogma. Deinde judicaverunt Epiſcopi dicentes: Nunc quoniam anathematizavit Pelagius inſertum ſtultiloquium, rectè reſpondens hominem cum adjutorio Dei & gratia poſſe eſſe ſine peccato, reſpondeat & ad alia capitula.

ACTIO SEXTA.

Hic ſequuntur objecta Pelagio, quæ in doctrina Celeſtii diſcipuli ejus referuntur inventa. Adam mortalem factum, qui ſive peccaret, ſive non peccaret, moriturus eſſet, quoniam peccatum Adæ ipſum ſolum læſerit, & non genus humanum. Quoniam Lex ſic mittit ad regnum, quemadmodum Evangelium. Ante adventum Chriſti fuerunt homines ſine peccato. Quoniam infantes nuper nati in illo ſtatu ſunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem. Quoniam neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus hominum moriatur, neque per Reſurrectionem Chriſti omne genus hominum reſurgat. Hæc ita objecta ſunt, ut etiam apud Carthaginem ab Aurelio & aliis Epiſcopis dicerentur audita atque damnata.

Deinde objecta ſunt & alia quædam, commemoratione beati Auguſtini interpoſita, quæ illi de Sicilia miſſa fuerant, cùm ibi Fratres Catholici hujuſmodi quæſtionibus turbarentur. Iſta ſunt autem: Poſſe hominem ſine peccato, ſi velit, eſſe. Infantes, etſi non baptizentur, habere vitam æternam. Divites baptizatos, niſi omnibus abrenuntient, ſi quid boni niſi fuerint facere, non reputari illis, neque regnum Dei poſſe illos habere.

Ad hæc ſibi objecta Pelagius ita reſpondit: Poſſe quidem hominem ſine peccato eſſe, dictum eſt ſuperiùs. De eo autem quod fuerunt ante adventum Domini homines ſine peccato, dicimus & nos, quoniam ante adventum Chriſti vixerunt quidam ſanctè & juſtè, ſecundùm Scripturarum ſanctarum traditionem. Reliqua verò à me dicta non ſunt, pro quibus ego ſatisfacere non debeo, ſed tamen ad ſatisfactionem ſanctæ Synodi, anathematizo illos, qui ſic tenent, aut aliquando tenuerunt. Poſt hanc ejus reſponſionem Synodus dixit: Ad hæc dicta capitula ſufficienter & rectè ſatisfecit præſens Pelagius, anathematizans ea, quæ non erant ejus.

Actio hæc extat integra in Libro de peccato originali.

Synodus dixit: Nunc quoniam anathematizavit Pelagius inſertum ſtultiloquium, rectè reſpondens hominem cum adjutorio Dei & gratia poſſe eſſe *anamarteton*, id eſt, ſine peccato, reſpondeat & ad alia Capitula. Aliud Capitulum in doctrina Celeſtii, diſcipuli Pelagii, ex eis quæ Carthagine à ſancto Aurelio Carthaginenſi Epiſcopo cum aliis Epiſcopis audita ſunt, & commemorata: Adam mortalem factum, qui ſive peccaret, ſive non peccaret, moriturus eſſet.

Quoniam peccatum Adæ ipſum ſolum læſerit, & non genus humanum.

Quoniam Lex ſic mittat ad regnum, quemadmodum & Evangelium.

Quoniam ante adventum Chriſti fuerunt homines ſine peccato.

Quod infantes nuper nati in eo ſtatu ſint, in quo Adam fuit ante prævaricationem.

Quoniam neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus humanum moriatur, neque per reſurrectionem Chriſti omne genus humanum reſurget.

Quoniam ſanctus Epiſcopus Auguſtinus adverſùm diſcipulos ejus in Sicilia reſpondit Hilario ad ſubjecta capitula ſcribens Librum, in quo iſta continentur: Poſſe hominem ſine peccato eſſe, ſi velit.

Infantes, etſi non baptizentur, habere vitam æternam.

Divites baptizatos, niſi omnibus abrenuntient, ſi quid boni niſi fuerint facere, non reputari illis, neque regnum Dei poſſe illos habere.

Pelagius dixit: De poſſe quidem hominem ſine peccato eſſe, dictum eſt ſuperiùs. De eo autem, quod fuerint homines ante adventum Domini ſine peccato, dicimus & nos, Quoniam ante adventum Chriſti vixerunt quidam ſanctè & juſtè, ſecundùm Scripturarum ſanctarum traditionem. Reliqua verò & ſecundùm ipſorum, *Hetotis utique & Lazari*, teſtimonium, quia iſta non ſunt pro quibus ego ſatisfacere debeam, ſed tamen

tamen ad ſatisfactionem ſanctæ Synodi anathematizo eos, qui ſic tenent, aut aliquando tenuerunt.

ACTIO SEPTIMA.

Objectum eſt Pelagio, quod diceret Eccleſiam hic eſſe ſine macula & ruga. Sed ad hoc objectum vigilanti circumſpectione reſpondit: Dictum eſt à nobis ſcilicet ita, quoniam lavacro ab omni macula & ruga purgatur Eccleſia, quam velit Dominus ita permanere. Ad quod Synodus dixit: Hoc & nobis placet.

ACTIO OCTAVA.

Deinde objecta ſunt de Libro Celeſtii, quid in unoquoque capitulo contineat, magis ſecundùm ſenſum, quàm ſecundùm verba, quæ quidem ille latiùs exequitur, ſed tunc ſubjicere omnia illi, qui Libellum adversùs Pelagium dederant, ſe non potuiſſe dixerunt. Ergo in primo capitulo Libri Celeſtii hoc ſcriptum eſſe poſuerunt. Quoniam plus facimus, quàm in Lege & Evangelio juſſum eſt. Ad quod Pelagius reſpondit: Hoc quaſi noſtrum poſuerunt, dictum eſt verò à nobis ſecundùm Apoſtolum de Virginitate, de qua Paulus dicit, *Præceptum Domini non habeo*. Synodus dixit: Hoc & Eccleſia recipit.

ACTIO NONA.

Hinc jam objiciuntur Pelagio alia Celeſtii capitula capitalia, & ſine dubitatione damnanda, quæ niſi anathematizaſſet, cum his ſine dubio damnaretur. In tertio capitulo ſcripſiſſe Celeſtium, gratiam Dei & adjutorium non ad ſingulos actus dari, ſed in libero arbitrio eſſe, vel in lege ac doctrina. Et iterùm, Dei gratiam ſecundùm merita noſtra dari, quia ſi peccatoribus illam det, videtur eſſe iniquus. Et his verbis intuliſſe, propterea & ipſa gratia in mea voluntate eſt poſita, ſive ut dignus fierem, ſive indignus. Si enim per gratiam omnia facimus, quando vincimur à tentatione, non nos vincimur, ſed Dei gratia, quæ voluit nos adjuvare omnimodò, & non potuit. Et iterùm ait: Si gratia Dei eſt, quando vincimus peccata, ergò ipſe eſt in culpa, quando à peccato vincimur, quia omninò nos cuſtodire aut non potuit, aut noluit. Ad iſta Pelagius reſpondit: Hæc utrùm Celeſtii ſint, ipſi viderint qui dicunt ea Celeſtii eſſe; ego verò numquam ſic tenui, ſed anathematizo qui ſic tenent. Synodus dixit: Recipit te ſancta Synodus, ita verba reproba condemnantem.

De quinto Capitulo libro Celeſtii fuit objectum, Quod affirmet unumquemque hominem omnes virtutes poſſe habere & gratias, & auferat diverſitatem gratiarum, quam Apoſtolus docet.

Pelagius reſpondit: Dictum eſt à nobis, ſed malignè & imperitè reprehenderunt. Non enim auferimus gratiarum diverſitatem, ſed dicimus donare Deum ei, qui fuerit dignus accipere omnes gratias, ſicut Apoſtolo Paulo donavit. Ad hoc Synodus dixit: conſequenter, & Eccleſiaſtico ſenſu & ipſe ſenſiſti de dono gratiarum, quæ in ſancto Apoſtolo continentur.

Quibuſdam autem Epiſcopis non ſuſcipientibus, & ſuſurrantibus quod ſine gratia Dei diceret hoc poſſe fieri, id eſt, quod ſuperius dixerat, eſſe poſſe hominem ſine peccato, dixit Pelagius: Et ego ſic credo. Anathema ſit, qui dicit abſque adjutorio Dei poſſe hominem ad profectum omnium venire virtutum.

ACTIO DECIMA.

In ſexto capitulo Celeſtii libri poſitum objectum eſt, filios Dei non poſſe vocari, niſi omnimodo abſque peccato fuerint effecti. Undè ſecundùm ipſum dictum eſt neque Apoſtolum Paulum eſſe filium Dei, qui dixit: *Non quod jam acceperim, aut jam perfectus ſim*.

In ſeptimo, oblivionem & ignorantiam non ſubjacere peccato, quoniam non ſecundùm voluntatem eveniunt, ſed ſecundùm neceſſitatem. Cùm David dicat: *Delicta juventutis meæ ne memineris, & ignorantias*. Et cùm in Lege ſacrificia pro ignorantia, ſicut pro peccato offerantur.

Et in decimo Capitulo, non eſſe liberum arbitrium, ſi Dei indigeat auxilio, quoniam in propria voluntate habet unuſquiſque aut facere aliquid, aut non facere.

In duodecimo Capitulo. Victoriam noſtram non ex Dei eſſe adjutorio, ſed ex libero arbitrio, quod inferre dictus eſt his verbis: Noſtra eſt victoria, quoniam propria voluntate arma ſuſcepimus; ſicut è contrario noſtrum eſt quando vincimur, quoniam armari propria voluntate contempſimus.

Et de Apoſtolo Petro poſuit teſtimonium, Divinæ nos eſſe conſortes naturæ. Et ſyllogiſmum facere dicitur: Quoniam ſi anima non poteſt eſſe ſine peccato, ergò & Deus ſubjacet peccato, cujus pars, hoc eſt, anima peccato obnoxia eſt.

In tertio decimo Capitulo dicit, Quoniam pœnitentibus venia non datur ſecundùm gratiam & miſericordiam Dei, ſed ſecundùm merita & laborem eorum, qui per pœnitentiam digni fuerint miſericordia.

His recitatis, Synodus dixit: Quid ad hæc, quæ lecta ſunt, capitula dicit præſens Pelagius Monachus? Hoc enim reprobat ſancta Synodus, ſancta Dei Eccleſia.

Pelagius reſpondit: Iterùm dico, quia hoc eſt ſecundùm ipſorum teſtimonium. Non ſunt mea, pro quibus ſatiſfactionem non debeo. Quæ verò mea eſſe confeſſus ſum, hæc recta eſse affirmo; quæ autem dixi non eſse mea, ſecundùm judicium ſanctæ Eccleſiæ reprobo, Anathema dicens omni contravenienti, & contradicenti ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ doctrinis. Ego enim in unius ſubſtantiæ Trinitatem credo, & omnia ſecundùm doctrinam ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ. Si quis verò aliena ab hac ſapit, Anathema ſit.

Synodus dixit: Nunc quoniam ſatisfactum eſt nobis

nobis proſecutionibus præſentis Pelagii Monachi, qui quidem piis doctrinis conſenſit, contraria verò Eccleſiæ fidei reprobat & anathematizat, communionis Eccleſiæ eum eſſe Catholicæ confitemur.

Articulorum ab hac Synodo damnatorum recapitulatio.

In hoc tota hæreſis iſta conſiſtit.

Exceptis ergo illis, quæ in adulatione neſcio cujus viduæ in libris ejus poſuiſſe dictus eſt, quæ ille neque in libris ſuis eſſe, neque talia unquam ſe dixiſſe reſpondit, & eos qui talia ſaperent, non tanquam hæreticos, ſed tanquam ſtultos anathematizavit; hæc ſunt quibus hæreſim illius quotidiè pullulare, imò jam ſylveſcere dolebamus.

Adam mortalem factum, qui ſive peccaret, ſive non peccaret, moriturus eſſet.

Quod peccatum Adæ ipſum ſolum læſerit, & non genus humanum.

Quod lex ſic mittat ad regnum, quemadmodum & Evangelium.

Quod infantes nuper nati in illo ſtatu ſint, in quo Adam fuit ante prævaricationem.

Quod neque per mortem, vel prævaricationem Adæ omne genus hominum moriatur; neque per Reſurrectionem Chriſti omne genus hominum reſurgat.

Quod Infantes, etſi non baptizentur, habent vitam æternam.

Quod divites baptizati, niſi omnibus abrenuntient, ſi quid boni niſi fuerint facere, non eis reputetur, neque regnum Dei poſſint habere.

Quod gratia Dei & adjutorium non ad ſingulos actus detur, ſed in libero arbitrio ſit, & in lege atque doctrina.

Quod Dei gratia ſecundùm merita noſtra detur, & propterea & ipſa gratia in hominis ſit poſita voluntate, ſive dignus fiat, ſive indignus.

Quod filii Dei non poſſunt vocari, niſi omninò abſque peccato fuerint effecti.

Quod oblivio, & ignorantia non ſubjacent peccato, quoniam non eveniant ſecundùm voluntatem, ſed ſecundùm neceſſitatem.

Quod non ſit liberum arbitrium, ſi indigeat auxilio Dei, quoniam propriam voluntatem habeat unuſquiſque aut facere aliquid, aut non facere.

Quod victoria noſtra ex Dei non ſit adju torio.

Quod ex illo, quod ait Petrus, Divinæ nos eſse conſortes naturæ, conſequens ſit, ut ita poſſit eſſe anima ſine peccato, quemadmodùm Deus.

Hoc in undecimo capitulo Libri, non quidem habentis auctoris ſui titulum, ſed qui perhibetur eſſe Celeſtii, his verbis poſitum ipſe legi.

Quomodo quiſquam, inquit, illius rei conſortium ſuſcepit, à cujus ſtatu & virtute eſſe extraneus definitur? Ideò Fratres, qui hæc objecerunt, ſic eum intellexerunt, tanquam ejuſdem naturæ animam & Deum, & partem Dei dixerit animam. Sic enim acceperunt, Quod ejuſdem ſtatus atque virtutis eam eſſe cum Deo ſenſerit.

In extremo autem objectorum poſitum eſt, Quod pœnitentibus venia non detur ſecundùm gratiam & miſericordiam Dei, ſed ſecundùm meritum & laborem eorum, qui per pœnitentiam digni fuerint miſericordia.

DIOSPOLITANÆ SYNODI COMPENDIUM,

Quod ex Creſconii Cardinalis Collectione publicavit Cæſar Cardinalis Baronius.

INcipiunt capitula excepta ex geſtis habitis contra Pelagium hæreticum, & alia de libellis ejus, quæ in Palæſtina Synodo ſibi objecta damnare compulſus eſt.

Quod ad Hieruſalem volentem colligere filios ſuos Dominus clamat, hoc nos clamamus adversùs eos, qui volentes filios Eccleſiæ colligi nolunt; nec ſaltem poſt judicium, quod de ipſo Pelagio factum eſt, collegerunt: De quo damnatus exjiſſet, niſi objecta contra Dei gratiam dicta, quæ obſervare non potuit, ipſe damnaſſet. Præter illa enim, quæ quoquo modo potuit, auſus eſt qualicumque ratione defendere, objecta ſunt quædam, quæ niſi remota omni tergiverſatione anathematizaret, ipſe anathema eſſet factus.

Primo, objectum eſt, quod diceret Adam mortalem factum; qui ſive peccaſſet, ſive non, mortuus eſſet.

Secundo, quod peccatum ipſius ipſum ſolum læſerit, & non genus humanum.

Tertio, & quod infantes nuper nati in illo ſtatu ſunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem.

Quarto, & quod per mortem vel prævaricationem Adæ, non omne genus humanum moriatur, & quod per reſurrectionem Chriſti non omne genus humanum reſurgat.

Quinto, infantes, etiamſi non baptizentur, vitam æternam habere poſſunt.

Sexto, & divites baptizatos, niſi omnibus abrenuntient, ſi quid boni niſi fuerint facere, non reputari illis, nec eos habere poſſe regnum Dei.

Septimo, & gratiam Dei atque adjutorium non ad ſingulos actus donari, ſed in libero arbitrio eſſe, vel in lege atque doctrina.

Octavo, & gratiam Dei ſecundùm merita noſtra dari.

Nono, & filios Dei non poſſe vocari, niſi omni modo abſque omni peccato fuerint effecti.

Decimo, & non eſſe liberum arbitrium, ſi Dei indigeat auxilio: Quoniam in propria voluntate habet unuſquiſque facere aliquid, vel non facere.

Undecimo, & victoriam noſtram non eſſe ex Dei adjutorio, ſed ex libero arbitrio.

Duodecimo, & quod pœnitentibus venia non detur ſecundum gratiam & miſericordiam Dei, ſed ſecundùm merita & laborem eorum, qui per pœnitentiam digni fuerint miſericordia.

Hæc omnia Pelagius ſic anathematizavit (quod ſatis geſta ipſa teſtantur) ut nihil ad ea quoquo modo defendenda diſputationis attulerit. Unde fit conſequens, ut quiſquis ſequitur Epiſcopalis authoritatem judicii, & ex ipſius Pelagii confeſſione tenere debeat, quæ tenuit Catholica Eccleſia.

Sequitur Catholica Pelagii confeſſio poſt recenſita ex libello Adverſariorum capita in eum objecta, quæ omnia confutavit.

Primò, quod Adam, niſi peccaſſet, non fuiſſet moriturus.

Secundò, quod peccatum ejus non ipſum ſolum læſerit, ſed & genus humanum.

Tertiò, quod infantes nuper nati, non ſint in illo ſtatu, in quo fuit Adam ante prævaricationem.

Quartò, quod ad ipſos etiam pertineat, quod breviter ait Apoſtolus: *Per unum hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum, & ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur.*

Quinto, quod infantes non baptizati non ſolùm regnum cœlorum, verùm etiam vitam æternam habere non poſſint.

Sexto, ut confiteatur divites baptizatos, etiamſi divitiis ſuis non careant, & ſint tales, quales ad Timotheum deſcribit Apoſtolus, dicens: *Præcipe divitibus hujus mundi non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto divitiarum ſuarum, ſed in Deo vivo, qui præſtat nobis omnia abundanter ad fruendum. Divites ſint in operibus bonis, facilè tribuant, communicent, theſaurizent ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant vitam æternam.* Non eos regno Dei poſſe privari.

Septimo, ut fateatur gratiam Dei & adjutorium etiam ad ſingulos actus dari, eamque non dari ſecundùm merita noſtra.

Octavo, ut revera ſit gratia, id eſt, gratis data per ejus miſericordiam, qui dixit: *Miſerebor cujus miſertus ero, & miſericordiam præſtabo, cui miſertus fuero.*

Nono, ut fateatur filios Dei vocari poſſe illos, qui quotidie dicunt: *Dimitte nobis debita noſtra.* Quod utique non veraciter dicerent, ſi eſſent omnino abſque peccato.

Decimo, ut fateatur eſſe liberum arbitrium, etiamſi divino indigeat adjutorio.

Undecimo, ut fateatur, quando contra tentationes, concupiſcentiaſque illicitas dimicamus, non ex propria voluntate, ſed ex adjutorio Dei provenire victoriam. Non enim aliter verum eſt, quod Apoſtolus ait: *Non volentis, non currentis, ſed miſerentis eſt Dei.*

Duodecimo, ut fateatur ſecundùm gratiam & miſericordiam Dei veniam pœnitentibus dari, non ſecundùm merita eorum, quemadmodùm etiam ipſam pœnitentiam donum Dei dixit Apoſtolus, ubi ait: *Ne fortè det illis Deus pœnitentiam.* Hæc omnia ſine ullis fateatur ambagibus.

Si quis contra auctoritatem Catholicam, & ipſius Pelagii expreſſa Eccleſiaſticis geſtis verba conſentit, atque in illa, quæ his ſunt contraria, veraciter credit, anathema eſſe credendus eſt, niſi quæ illis contraria ſunt, fido corde teneantur, & aperta confeſſione promantur.

SECUNDA SYNODUS CARTHAGINENSIS.

HUjus Synodi occaſionem exponit ejus ad Innocentium Pontificem Relatio: *Cùm ex more ad Carthaginenſem Eccleſiam ſolemniter veniremus, atque ex diverſis cauſis congregata ex nobis Synodus haberetur, Compresbyter noſter Oroſius nobis litteras ſanctorum Fratrum & Conſacerdotum noſtrorum dedit Herotis & Lazari. His ergo lectis, Pelagium & Celeſtium Auctores prorſus nefarii & ab omnibus anathematizandi erroris advertimus.* Paulus Oroſius, Presbyter Hiſpanus, pro variarum circa Priſcilliani & Origenis dogma quæſtionum enodatione à ſuis Epiſcopis Legatus ad Sanctum Auguſtinum, ab hocce ad Sanctum Hieronymum, utpotè Origenianæ fabulæ callentiſſimum, fuit tranſmiſſus in Palæſtinam, atque ita omnes Pelagii in Dioſpolitana Synodo ſtrophas viderat teſtis oculatus. Ei per Africam ad ſuos redituro Acta iſta Synodalia, & ſuas de ipſis ad Aurelium Carthaginenſem Epiſcopum & Sanctum Auguſtinum literas dedere Herotes & Lazarus, Pelagii accuſatores, & adversùs miſerandam hanc tragœdiam poſtularunt medicinam. Norant Pelagium utrique notum, & ejus congerronem Celeſtium à paucis iſtic annis ſynodaliter damnatum. Et quidem Aurelium Provinciæ ſuæ Synodo ex more præſidentem reperit Oroſius, atque ita temporis opportunitas ipſum inſigniter adjuvit.

Pergit ſynodalis Epiſtola: *Undè factum eſt, ut recenſendum peteremus quid antè ferè quinquennium ſuper Celeſtii nomine hic apud Eccleſiam Carthaginenſem fuerit agitatum.* Ea eſt ſuperiùs adducta Synodus, in qua Celeſtium Paulinus Diaconus accuſavit & convicit. Papale ad haſce literas reſponſum habet ad latus: *Quinto Calendas.* Et ad Milevitanæ, eodem tempore celebratæ, Synodi literas Reſponſum: *Datum ſexto Calendas Februarias, Honorio & Conſtantio, viris clariſſimis, Conſulibus.* Hic eſt Domini annus quadringenteſimus decimus-ſeptimus, adeoque hæc Synodus facta eſt anni quadringenteſimi decimi-ſexti menſe Septembri aut Octobri; Hoc enim tempus Provinciarum Synodis præfixit Synodus Nicæna. Habuit ſexaginta octo Epiſcopos, ejuſque Acta latent, aut perierunt. Inter ſancti tamen Auguſtini Epiſtolas ſupereſt ejus ad Innocentium Pontificem Relatio, ex qua damus compendium Actorum.

Primò, Pelagium & Celeſtium tamquam novæ hæreſeos Auctores, eorumque omnes Dioſpoli damnatos articulos Synodus anathematizat, rogatque judicium hoc confirmari.

Deindè, ſtabilitur victrix & liberatrix Jeſu-Chriſti gratia, *qua & ipſum noſtræ voluntatis arbitrium*

bitrium verè ſit liberum, dum à carnalium concupiſcentiarum dominatione liberatur.

Tertiò, damnatur hic articulus: Gratia Dei in eo deputanda eſt, quod talem hominis creavit naturam, quæ & naturalem & poſitivam legem poſſit per propriam voluntatem adimplere.

Quartò, damnatur & hic: *Humana natura ad vincenda peccata, & Dei mandata facienda poteſt ſibi ſufficere.*

Quintò, damnatur & hic: Lex, quia illam Deus dedit hominibus in adjutorium, ſpectat ad Chriſti gratiam.

Sextò, ad bene operandum definitur neceſſaria eſſe illa gratia, quæ dat nobis victoriam per Jeſum Chriſtum, & ſine qua nihil poſſit vel cogitari.

Septimò, ex Pelagii adſertionibus adfirmatur ſequi, quod orare non debeamus ne intremus in tentationem; Docet enim ille *negari liberum arbitrium, ſi hoc à Deo poſcitur, quod in noſtra eſt poteſtate.*

Octavò, damnatur hic articulus: *Virtute corroborari, ſi volumus, poſſumus ex poſſibilitate naturæ, quam nunc non accipimus, ſed cum crearemur accepimus.*

Nonò, definitur quod Pelagii adſertiones contradicant ſolemnibus Eccleſiæ orationibus & Sacerdotum benedictionibus, quibus Deo Opt. Max. ſupplicant, ut ipſorum populi rectè & piè vivant.

Decimò, damnatur error, quo Pelagius & Celeſtius ajunt in parvulis nihil eſſe vitiatum, nihil teneri ſub diaboli poteſtate captivum, nullum eſſe originale peccatum, adeoque illos licèt non baptizentur, futuros in vita æterna.

Undecimò, notatur vel contradictio vel dolus Celeſtii, utpotè qui nuper in prima Carthaginenſi Synodo confeſſus fuerit per Baptiſma fieri redemptionem etiam parvulorum.

Duodecimò, adſeruntur errores hi acriter ſerpere, & à multis Pelagii & Celeſtii diſcipulis pertinaciter prædicari.

Decimo-tertiò, non ſolius Celeſtii, ſed & Pelagii converſio vocatur in dubium: Utpotè qui ſua cuncta & Dicta & Scripta inficientur eſſe ſua, ideoque de mendacio ſint palàm ſuſpecti.

Decimo-quartò, eodem ex fundamento Dioſpolitanæ etiam Synodi judicium vocatur in dubium: De obreptione & circumſcriptione eſt ſuſpectum. Rogatur Pontifex, ut ipſum diſcutiat, ac Pelagii abſolutionem confirmet aut exſufflet.

INNOCENTII PRIMI PONTIFICIS.

De hac Synodo judicium.

OMnis circa fidem quæſtio ſemper fuit de majoribus Eccleſiæ cauſis, ejuſque deciſio adeò privatè ſpectavit ad Sedem Apoſtolicam, ut nec ulla Patriarchalis Synodus ſine facta ad ipſam relatione potuerit definire. Hinc & præſens Synodus non ſolùm per literas, ſed & per Legatum Julium Epiſcopum retulit. Ejus omnia Acta probavit Innocentius Pontifex, ita inchoans: *Quid de his rectum mentibus exiſtimemus, qui ſibi ſe putant debere quod boni ſunt, nec illum conſiderant, cujus quotidie gratiam conſequuntur?* Dogma iſtud barbarum ac totius religionis ignarum, ac ejus adſertores ait ab omni Divina Gratia vacuos eſſe ac extorres. Gratiam adfirmat eſſe non naturam, aut ullam ejus poſſibilitatem ſeu vires, immò nec remiſſionem peccatorum, aut juſtitiam habitualem, ſed quotidianum ad ſingulos actus neceſſarium adjutorium, & concludit: *Neceſſe eſt, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur.*

Pelagio & Celeſtio inflictam excommunicationem etiam confirmat, & de ipſis, ſi forſan ex animo pœnitere contigerit, ſubjungit: *Veris ſe ſanandos Conciliis tribuant atque ſubmittant. Quod ſi fecerint, erit in poteſtate Pontificum iſtis aliquatenùs ſubvenire, & talibus aliquam curam præſtare vulneribus, quam ſolet lapſis, cùm reſipuerint, Eccleſia non negare.* Dioſpolitanam, quæ adeò miſerè ſe paſſa eſſet deludi, Synodum, ideòque etiam Pelagii atque Celeſtii innocentiam & abſolutionem pro non veris habet, ipſos tamen, ſi ex animo contigerit corrigi, per quamvis Synodum indulget in Laicam communionem reparari. Hæreſiarcharum Reconciliatio ſemper fuit reſervata Apoſtolicæ Sedi, atque ita iſtud Indultum fuit gratia magna. Etiam in ſuo ad quinque Epiſcoporum Conventum Reſcripto Dioſpolitanam Synodum, non veram, ſed à Pelagio fictam atque ſuppoſitam, aut ſanè miſerabiliter circumſcriptam exiſtimavit.

SYNODUS MILEVITANA.

SUam Dioſpolitanam victoriam abuccinavit ubique Pelagius. Etenim ad amicum, à quo anteà de cavenda hæreſi & non turbanda Eccleſia admonitus, neſcio quem Presbyterum de ſuis capitalibus erroribus ita ſcripſit: *Quatuordecim Epiſcoporum ſententia definitio noſtra comprobata eſt. Quæ ſententia contradictionis os confuſione perfudit, & omnem in malum conſpirantium ſocietatem ab invicem ſeparavit.* Etiam Synodalium, & quidem inſigniter vitiatorum Actorum Compendium compoſuit, per aſſeclas diſperſit quaquaversùm, atque ita multos firmavit in errore, immò & in ipſum induxit. Etiam Sancti Auguſtini ad ſe amicas litteras produxerat in ipſa Synodo, clamans vel ejus ſolam communionem eſſe firmum ſuæ rectæ fidei argumentum. Pelagii enim ingenium, eruditionem, ac probabiles in vita monaſtica mores frequenter Auguſtinus laudarat. Quæ omnia cum Herotis, & Lazari literis etiam Sancto Auguſtino expoſuit Paulus Oroſius, atque ita Sylvanum Summenſem Epiſcopum, Numidiæ Primatem, induxit ad hanc Provinciæ ſuæ Synodum, ſcribentem ad Innocentium Pontificem: *Hæc ad Sanctitatem tuam de Numidiæ Concilio Scripta direximus, imitantes Carthaginenſis Provinciæ Coepiſcopos noſtros, quos ad Sedem Apoſtolicam de hac cauſa ſcripſiſſe comperimus.* Facta ergo fuit ſtatim poſt Synodum Carthaginenſem. Habuit Epiſcopos ſexa-

ſexaginta & unum. Acta latent, aut perierunt. Inter Sancti Auguſtini Epiſtolas ſupereſt ejus ad Pontificem Relatio, cujus ecce compendium.

Primò, queritur graſſari novam hæreſim, quæ nobis radat duas Dominicæ Orationis petitiones: *Dimitte nobis debita noſtra*; *Ne nos inducas in tentationem*. Docet enim hominem per liberum ſine Dei gratia arbitrium pertingere poſſe ad tantam juſtitiæ perfectionem, ut ſit abſque omni penitùs peccato. Etiam ſuperandis tentationibus docet ipſam non eſſe neceſſariam.

Præterea, negat parvulis ineſſe originale peccatum, ideoque ipſos, licèt ſine Chriſti Baptiſmo diſcedant, futuros in vita æterna.

Secundò, erroris hujus Auctores Relatio dicit eſſe Pelagium & Celeſtium: Et hunc, à paucis annis damnatum Carthagine, jam Presbyterum degere in Aſia; illum hærere Hieroſolymis, fallere iſtic quoſdam, & à multis, ſancto præſertim Hieronymo, impugnari.

Tertiò, nec Pelagium nec Celeſtium damnat, nec ullam Dioſpolitanæ Synodi memoriam facit, ſed illos per ipſum Pontificem rogat corripi & moneri, credens Apoſtolicæ auctoritati planè ceſſuros.

Quartò, rogat damnari ſaltem jam dictos errores, ut ſic, licèt non ipſi auctores, ſaltem ab ipſis circumſcripti Fideles revocentur.

Exponitur Pontificis Reſponſum.

HUjus, uti & Carthaginenſis, Synodi Relationem Julius Epiſcopus unà Romam detulit, ſimul obtulit Pontifici, atque ita utramque Synodum lucet eodem tempore celebratam. Et hujus, novam hæreſim non damnantis, ſed ad Petri Apoſtoli judicium referentis, modeſtiam Pontifex laudavit plurimùm, adfirmans hunc eſſe vetuſtum Eccleſiæ morem & canonem, ab omnibus utique Synodis ſervandum. Iſtius in Dioſpolitanam quoque Synodum modeſtiæ auctor omninò fuit ſanctus Auguſtinus. Acta omnia probavit Pontifex, primò dicens hæreſi hac nihil in Deum poſſe fingi acerbius, utpotè quæ caſſet divina adjutoria, dicendæ in dies Dominicæ Orationis neceſſitatem auferat, dicatque; *Quid mihi opus Deo?*

Secundò, definit tantam eſſe divinæ ad ſingulos actus gratiæ neceſſitatem, *ut ipſa privatum neceſſe ſit Diaboli laqueis irretitum occumbere. Celeſtibus enim auxiliis deſtituta voluntas nihil poteſt.*

Tertiò, eam definit neceſſariam *etiam reſtituta nobis priſtini ſtatus libertate.* Id eſt, etiam poſt acceptam remiſſionem peccatorum.

Quartò, ſtabilit originale peccatum, ſancitque etiam parvulos ſine Baptiſmo non poſſe habere vitam æternam, eò quòd ſcriptum ſit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

Quintò, Pelagium & Celeſtium, tamquam novos Hæreſiarchas, quouſque reſipiſcant, privat omni Eccleſiæ communione.

Sexto, reſipiſcentibus, & prævaricationem ſuam ſolemni profeſſione damnantibus, promittit *ſolitam* Eccleſiæ *medicinam*, id eſt, laicam dumtaxat communionem. Hæreſiarchis enim aliud eò uſque non permiſerat Eccleſiæ diſciplina.

Porrò, per Innocentium laudata Dominici Corporis & Sanguinis ſumptio ſit per ſuſceptam in Baptiſmo fidem.

Quod Sacramentalem Euchariſtiæ ſumptionem dogmatizarit parvulis neceſſariam, iniquiſſimè quidam blaterant; Apoſtolicæ Sedis auctoritatem evertunt.

AFRICANUS

QUINQUE EPISCOPORUM

CONVENTUS.

POſt Dioſpolitanam Synodum permanſit in Palæſtina, quaſi victor, Pelagius, ſeducens & ſeductus. Suæ etiam adversùs ſanctum Auguſtinum audaciæ protectorem habuit Joannem Epiſcopum Hieroſolymitanum. Coram hoc enim contigit famoſa illa concertatio de hiſce propoſitionibus: *Homo poteſt eſſe ſine peccato, & Dei mandata facilè cuſtodire, ſi velit. Homo nec cum Dei adjutorio poteſt eſſe ſine peccato.* Iſtam, Dei tamen adjutorium à ſe addens ſubintelligi, Pelagius, hanc defendit Paulus Oroſius. Nec malè. Intellexit enim de conſueto hujus vitæ adjutorio, quod numquam eſt tantum ſeu adeò plenum, ut à venialibus etiam lapſibus ſervet hominem. Hanc interim doctrinam adeò averſatus fuit dictus Joannes, ut Oroſium quaſi blaſphemum & divinæ gratiæ detractorem rejecerit, & ſecum in Sacrificio noluerit procedere. Poſt multa, ab utraque parte compromiſſum & quaſi appellatum fuit ad Innocentium Papam. Latiùs hæc in Apologetico ſuo libro exponit Oroſius.

An ante, an poſt Dioſpolitanam Synodum hæc geſta ſint, non planè conſtat: In iſto tamen Apologetico, & in ſancti Auguſtini de Palæſtinis geſtis libro ſunt aliqua quæ ſuadeant ante Synodum, tamquam præludia & præparamenta, contigiſſe. Quidquid ſit, Pelagii patrocinium Joannes etiam poſt Synodum adeò non reliquit, ut de Pelagianis in ſancti Hieronymi Monaſterium violentiis, aut ſanè de nimia in ipſas connivientia fuerit & Romæ ſuſpectus apud Sedem Apoſtolicam. Inſignes item ad ipſum literas ſcripſit Auguſtinus, quibus eum de Pelagii Scriptis, moribus, dolis inſtruit, rogatque ſic ipſum diligi, ut veritas non offendatur. Etiam queritur ad alias ſuas literas à Joanne non fuiſſe reſponſum. Et hæ literæ ſunt Synodo lucidè poſteriores.

Etiam Romæ ante Gothicam captivitatem dudum vixerat Pelagius, & acriter impugnarat hanc ſancti Auguſtini jaculatoriam orationem: *Domine, da quod jubes, & jube quod vis.* Multos illic infecerat, & etiamnum habebat tot ſequaces, ut etiam Sixtus Romanæ Eccleſiæ Preſbyter, poſteà Pontifex, erroris ac erronis fautor palàm audiret. Quin & ipſe Innocentius Pontifex hinc inde erat ejuſdem famæ. Dioſpolitana

item

item Synodo plurimùm deferebant Romani multi, credentes Pelagium falſò diffamari.

Quæ omnia & Aurelius & Auguſtinus videntur non niſi poſt Carthaginenſem ac Milevitanam Synodum intellexiſſe. Hinc Synodis iſtis non contenti cum Alipio Tagaſtenſi, Poſſidio Calamenſi, & Evodio Uzalenſi, doctiſſimis Epiſcopis, fecere novum extra-ſynodalem Conventum, & ab Innocentio Pontifice poſtularunt ſequentia.

Sanctiſſimum Monachum ſimulabat, ad monaſticæ vitæ ſilentium cunctos adhortabatur, & ſub hoc melle virus ſuum aſturè Pelagius inſtillabat. Ita apud Afros Timaſio ac Jacobo, ingenuis adoleſcentibus, & hæreſim perſuaſit & monaſterium, eis pro inſtructione relinquens librum ſuum *de Natura*, erroribus plenum. Gratiæ neceſſitatem illic penitùs exſufflat, & omnem juſtitiam noſtram tranſcribit in poſſibilitatem ſeu vires naturæ. Hiſce ergo ab adoleſcentibus, omne Pelagii myſterium enuntiantibus, acceptum Librum laudati Epiſcopi miſerunt Romam.

Deindè, Dioſpolitanam Synodum non excuſant ſolùm, ſed & laudant: Utpotè quæ licèt de Pelagii perſona, non tamen de Eccleſiæ dogmate erraſſet. Dei enim gratiam profeſſus iſtic fuerat doloſus hiſtrio, atque ita *Catholici Antiſtites nullam aliam intelligere potuerant, niſi quàm in libris Dei legere, & Dei populis prædicare conſueverant. Quapropter culpandi non erant Judices, quia Eccleſiaſtica conſuetudine nomen gratiæ audierant, neſcientes quid hujuſmodi homines vel in ſuæ doctrinæ libris, vel in ſuorum ſolerent auribus ſpargere.* Mentales Pelagii reſtrictiones ajunt ab illis innoxiè non fuiſſe intellectas.

Tertiò, Pelagium rogant Romam evocari, *diligenter interrogandum, quam dicat gratiam; qua fateatur ad non peccandum, juſteque vivendum homines adjuvari. Aut hoc ipſum cum eo agendum per literas, & cùm inventus fuerit hanc dicere, quam docet Eccleſiaſtica & Apoſtolica veritas, tunc ſine ullo Eccleſiæ ſcrupulo abſolvendus eſt, & reverà de ejus purgatione gaudendum.*

Quartò, dictum librum examinari rogant ac damnari, cogique Pelagium & ut ipſe eum anathematizet, aut doceat non eſſe ſuum.

Quinto, à Paulo Oroſio & Joanne Hieroſolymæ Epiſcopo motam quæſtionem exponunt: Joannis adſertionem fatentur & ab aliis quibuſdam Catholicis ſuſtineri; Oroſii tamen ſenſum adfirmant veriſimiliorem, & Apoſtolicum de his poſtulant judicium.

Ex quibus omnibus inſigniter lucet Romanæ Eccleſiæ Primatus, Pelagius enim in Antiocheno hærens Patriarchatu; ſuadetur Romam evocandus, atque ita Patriarchatus ille non poteſt tunc Sedi Apoſtolicæ non ſubfuiſſe.

Exponit Pontificis Reſponſum.

HAſce per laudatum Epiſcopum Julium delatas literas plurimùm laudavit Innocentius Pontifex, ac reſpondit ſequentia.

Primò, urbem eſſe vaſtam & populoſam ideoque illic facile latere Errones, ejuſmodi tamen blaterationes impunè non permitti.

Deinde, Clerum ſuum diſcuſſit. Tunc enim Xiſtus Presbyter Pelagianis erroribus dixit publicum anathema, per ſingulas ad Carthaginenſem ac Milevitanam Synodos, & ad præſentem Conventum literas expurgavit ſe, quin & librum ſcripſit adversùm eoſdem, atque ita omnem Eccleſiam mirè lætificavit. Et exinde Pelagiana factio fuit Romæ plurimùm compreſſa.

Tertiò, de Dioſpolitana Synodo hæſit Pontifex: Eam aut fictam credidit, aut certè Pelagii æquivocationibus miſerè deluſam, ideoque illum, licèt *Geſtorum judicio* non tamen *corde converſo* eſſe purgatum.

Quartò, hæc ait de evocando Pelagio: *Qui ſi confidit, novitque non noſtra dignum eſſe damnatione, quod dicat jam ſe totum hoc refutare quod dixerat, non à nobis accerſiri, ſed ipſe potiùs debet feſtinare ut poſſit abſolvi. Nam ſi adhuc taliter ſentit, quomodo ſe noſtro judicio, quibuſvis acceptis literis, cùm ſciat damnandum eſſe, committet?* Alludit ad ejus Magiſtrum Ruffinum, à quo per Anaſtaſium Pontificem evocato Romam plùs quàm barbaricam captivitatem fuiſſe formidatam, ſcribit ſanctus Hieronymus.

Quintò, tranſmiſſum librum, utpotè blaſphemia plenum, ſancit ab omnibus damnandum atque calcandum.

Sextò, de defenſa ab Oroſio adversùs Joannem Epiſcopum Propoſitione nullam facit memoriam, ideòque illa etiamnum probabilior dumtaxat manet, in fidei regulam non recepta. Ejus oppoſitum omninò docuit Sanctus Ambroſius,

ROMANA ZOZYMI PONTIFICIS SYNODUS.

ACTIO PRIMA.

AMara hæc, & quidem per Apoſtolicam Sedem confirmata, judicia Pelagium & Celeſtium acritèr pupugerunt. Laudatam Sedem, quaſi ab Afris circumſcriptam appellarunt, ipſi tentantes circumſcribere. Cœperunt linguæ ſuæ vela vertere, & non qualemcumque, ſed & Jeſu-Chriſti gratiam, ejuſque ad ſingulos actus neceſſitatem buccinare tanta mentiendi arte, ut de ipſorum recta mente ipſe, technarum plenè conſcius, Sanctus Auguſtinus quaſi hæſitaret. Et quidem Presbyteratu jam donatus, ideòque audacior Celeſtius acceſſit Romam, accuſatorem Paulinum Diaconum, juxta appellationis leges, poſtulans etiam evocari. Nec hunc ſolùm, ſed & Herotem ac Lazarum, à quibus accuſatus per literas, quin & ipſam Carthaginenſem Synodum traducens de multis, Sancti Innocentii literis parere profeſſus, obtulit fidei ſuæ libellum, cujus hæc fuit concluſio: *Si fortè ut hominibus quiſpiam ignorantiæ error obrepſerit, veſtra ſententia corrigatur.* Etiam *omnia, quæ Sedes illa damnaturum ſe promiſit.* Et à Pontifice

tifice rogatus, *Illa omnia damnas quæ jactata ſunt de nomine tuo*, reſpondit: *Damno, ſecundùm ſententiam beatæ memoriæ Præceſſoris tui Innocentii*.

His promiſſis, & acri hominis ingenio delectatus Zozymus admiſit appellationem, ac in Sancti Clementis Eccleſia indixit Synodum, à qua Celeſtii Libellum fuiſſe probatum Catholicum teſtatur in ſecundo ad Bonifacium Pontificem Libro Sanctus Auguſtinus: *Cum originale peccatum Celeſtius in ſuo libello poſuiſſet inter illa dumtaxat, de quibus ſe adhuc dubitare, & inſtrui velle confeſſus eſt, in homine acerrimi ingenii, qui profectò, ſi corrigeretur, plurimis profuiſſet, voluntas emendationis, non falſitas dogmatis approbata eſt. Et propterea libellus ejus Catholicus dictus eſt, quia & hoc Catholicæ mentis eſt, ſi qua fortè aliter ſapit, quàm veritas exigit, non ea certiſſimè definire, ſed detecta ac demonſtrata reſpuere*. Non ejus errorem, immò nec ejus dubium, ſed humilem ſolam ejus obedientiam ait, uti Catholicam, fuiſſe probatam. Nempè non dubium, immò nec error, ſed ſola pertinacia à Catholica communione excludit.

Varia rogatus fuit Celeſtius, verùm Acta perierunt. Rogatus fuit, Quomodò originale peccatum negans dixiſſet parvulos baptizandos in remiſſionem peccatorum, ejuſque ad hæc Reſponſum producit in libro de peccato originali S. Auguſtinus: *In remiſſionem peccatorum baptizandos infantes non idcircò dicimus, ut peccatum traduce firmare videamur, quod longè à Catholico ſenſu alienum eſt, quia peccatum non cùm homine naſcitur, quod poſtmodùm exercetur ab homine, quia non naturæ delictum, ſed voluntatis eſſe monſtratur. Et illud ergo confiteri congruum, ne diverſa baptiſmatis genera facere videamur, & hoc præmuntiare neceſſarium, ne per myſterii occaſionem, ad Creatoris injuriam, malum, antequam fiat ab homine, tradi dicatur homini per naturam*.

Effrons & aperta fuit iſta erroris profeſſio, ideòque Pontificis de ipſa judicium exponit ibidem Auguſtinus; *Multùm miſericors Apoſtolicæ Sedis Antiſtes, ubi Celeſtium vidit ferri tanta præſumptione præcipitem, tamquam furentem, donec, ſi poſſet, reſipiſceret, maluit eum ſenſim ſuis interrogationibus, & illius reſponſionibus colligare, quàm diſtricta feriendo ſententia in illud abruptum, quo jam propendere videbatur, impellere*. Ejus præfatis profeſſionibus & ſubmiſſionibus Zozymus confidebat.

Pergit Auguſtinus: *Hanc ejus prælocutionem venerabilis Papa Zozymus tenens, egit cum homine, quem falſæ doctrinæ ventus inflaverat, ut ea, quæ illi à Diacono Paulino fuerant objecta, damnaret, atque ut Sedis Apoſtolicæ literis, quæ à ſanctæ memoriæ ſuo Præceſſore manaverant, præberet adſenſum. At ille noluit quidem Diaconi objecta damnare, ſed beatæ memoriæ Papæ Innocentii literis non eſt auſus obſiſtere, immò ſe omnia, quæ Sedes illa damnaret, damnaturum eſſe promiſit*. Ejuſmodi fucis Pontificem aſſiduè circumduxit.

In ſecundo ad Pontificem Bonifacium libro Dictum Apoſtolicum, *Quotquot perfecti, hoc ſapiamus, & ſi quid aliter ſapitis, id quoque Deus vobis revelabit*, laudat Auguſtinus, & pergit de Celeſtio: *Hoc in illo factum eſſe putabatur, quando ſe literis beatæ memoriæ Innocentii Papæ, quibus de hac re dubitatio tota ſublata eſt, conſentire reſpondit*. Et in ſequenti capite: *Zozymi Pontificis interrogationibus, & ſuis reſponſionibus, quibus ſe Papæ Innocentii literis conſentire profeſſus eſt, qui non videat quemadmodùm Celeſtius ſit colligatus, & vinculo ſaluberrimo obſtrictus, ne ulterius defendere auderet in Baptiſmate parvulorum non dimitti originale peccatum?* Etenim Innocentii literis conſentire, & Paulini objecta non damnare, palàm repugnabant: Hinc priori profeſſione correctum credidit benignus Pontifex, ideòque & pepercit.

In libro de originis peccato rurſum Auguſtinus: *Velut Phreneticus, ut requieſceret, tamquam leniter fotus, à vinculis tamen excommunicationis nondùm eſt creditus eſſe abſolvendus*. Et jure merito. Latam enim, & quidem à quinquennio, excommunicationem ſubſecuta appellatio non ſuſpendit, ſed dumtaxat devolvit, ideòque ante ejus relaxationem Paulinus accuſator, Aurelius judex, & omnis proceſſus erant audiendi.

Pergit Auguſtinus: *Interpoſito duorum menſium tempore, donec reſcriberetur ex Africa, reſipiſcendi ei locus ſub quadam medicinali ſententiæ lenitate conceſſus eſt*. Apoſtolicæ ad Afros literæ Celeſtium & ejus acta laudant, Herotem autem & Lazarum ob varia in Galliis crimina ajunt & ſuo ipſorum proprio & Apoſtolico judicio degradatos, ideoque & ad accuſandum fuiſſe ineptos; primam Carthaginenſem Synodum arguunt præcipitantiæ & obſcuritatis, & concludunt: *Quare intra ſecundum menſem aut veniant qui præſentem Celeſtium redarguant aliter ſentire, quàm libellis & confeſſione contexuit, aut nullum poſt hæc tam aperta & manifeſta, quæ protulit, dubium Sanctitas veſtra reſediſſe cognoſcat*. Appellatio priorem judicem tranſmutat in reum aut accuſatorem. Hinc Afros ad hocce officium evocat Zozymus, idque intrà duos menſes, eis lapſis mandatus exſufflandum ipſorum judicium, & Celeſtium integritati ſuæ reddendum. Ejus mendaciis erat adeo circumſcriptus.

Et quidem non à ſola prima aut ſecunda Carthaginenſi, ſed etiam à Milevitana Synodo appellarat Celeſtius, ideoque ad Aurelium & univerſos Africæ Epiſcopos literæ Papales fuerunt directæ. Datæ ſunt undecimo Conſulatu Honorii Auguſti, id eſt, Chriſti Domini anno quadringenteſimo decimo ſeptimo, primo Zozymi Pontificis. Tunc ergo habita fuit hæc Synodus. Adfuerunt diverſarum regionum Epiſcopi. Papæ altera pro Pelagio ad Afros Epiſtola data eſt undecimo Calendas Octobris: Hoc enim eſt tempus Provincialium Synodorum.

ACTIO SECUNDA.

Pelagius in Palæſtina manſit, dumtaxat per literas eſt appellationem proſecutus. Et imprimis Herotem & Lazarum de horrendis traduxit criminibus, ajens hunc eſſe vetuſtum calum-

niatorem, ob ficta in Sanctum Brixium Turonenſem Epiſcopum mendacia à Proculo Maſſilienſi Epiſcopo degradatum in Synodo Taurinenſi. Etiam Thimaſium & Jacobum traduxit tamquam adoleſcentes ex Monachis diſſolutos. Addidit & litteras, quibus & de originalis peccati, & de Divinæ gratiæ impugnatione expurgavit ſe doloſiſſimè in hunc modum: *Apud Beatitudinem Tuam Epiſtola iſta me purget, in qua purè & ſimpliciter ad peccandum & non peccandum, integrum liberum arbitrium habere non dicimus, quod in omnibus bonis operibus Divino ſemper adjuvatur auxilio.* Periit Epiſtola, ejus quædam fragmenta exſtant in Sancti Auguſtini Libro de Gratia Chriſti. Inſuper adjunxit fidei ſuæ profeſſionem, adeò doloſam, ut ipſam viri docti olim adſcripſerint Sancto Hieronymo, immò & Sancto Auguſtino. Acceſſit & Praylii, proximi poſt Joannem Hieroſolymitani Epiſcopi, commendatio, adfirmans ipſum germanè orthodoxum, ac Dioſpoli legitimè abſolutum.

Hæc omnia directa fuere ad Innocentium Pontificem, at ipſum repererunt mortuum, ideoque Zozymo ſucceſſori ſunt tradita. Ea ab omni fuco & pravæ interpretationis inſidiis aliena hic credidit, legi juſſit ad præſentem Synodum, ſcripſitque ad Epiſcopos Africanos: *Utinam ullus veſtrum recitationi intereſſe potuiſſet. Quod ſanctorum virorum, qui aderant, gaudium fuit, quæ admiratio ſingulorum? Vix fletu quidam & lacrymis temperabant. Tales etiam abſolutæ fidei infamari potuiſſe?* Et Celeſtii & Pelagii rectam fidem mire extollit, admirans & indignans tantos viros ad neſcio quorum adoleſcentum, & Herotis & Lazari, *erubeſcendorum nominum*, delationem fuiſſe damnatos. Oportuiſſe ait, ut Herotes & Lazarus qui recuperandi Epiſcopatus libidine totum pervagarentur orbem, non in Palæſtina aut Africa per litteras, ſed Romæ præſentes accuſarent. Etiam arguit de abſentibus ac inauditis fuiſſe judicatum, & concludit: *Miſimus ad Dilectionem veſtram exemplaria ſcripturarum, quas Pelagius miſit, quarum lectione non ambigimus parem vobis de abſoluta ejus fide fore in Domino lætitiam.* Ex pravorum hominum teſtimonio damnatos vult, ex ſuo ac ſuæ Synodi teſtimonio abſolvi.

TERTIA
CARTHAGINENSIS SYNODUS.

NOtanda eſt Sancti Auguſtini poſterior ad Valentinum Adrumetini Monaſterii Abbatem Epiſtola. Milevitanam ac ſecundam Carthaginenſem Synodum laudat, & pergit: *Item Papæ Zozymo de Africano Concilio ſcriptum eſt, ejuſque reſcriptum ad univerſos totius orbis Epiſcopos miſſum, & quod poſteriori Concilio plenario totius Africæ contra ipſum errorem breviter conſtituimus.* Unicum ſub Pontifice Zozymo Africanum adversùs Pelagianos Concilium laudant paſſim moderni Scriptores: verùm duo, plenarium aliud, aliud non plenarium fuiſſe, Auguſtinus hic lucide adfirmat.

Præſens Synodus fuit non plenaria. Acta perierunt, eorum tamen compendium habemus ex laudati Pontificis ad ipſam Reſcripto: *Miſſæ per Marcellinum Subdiaconum veſtrum Epiſtolæ omne volumen volvimus, quo aliquanto perlecto, ita totum litterarum comprehendiſtis textum, quaſi nos Celeſtio commodaverimus in omnibus fidem, verbiſque ejus non diſcuſſis ad omnem ſyllabam præbuerimus adſenſum.* Et ex ſecundo Auguſtini ad Pontificem Bonifacium libro. Apoſtoli locum, *Quotquot perfecti, hoc ſapiamus, & ſi quid aliter ſapitis, id quoque Deus vobis revelabit*, rursùm laudat Sanctus Auguſtinus, & concludit: *Hoc ut pleniùs & manifeſtiùs in Celeſtio fieret, exſpectabatur venturis ex Africa litteris, in qua Provincia ejus aliquantò calliditas evidentius innotuerat. Quæ Romam litteræ poſteaquàm venerunt, id continentes, non ſufficere hominibus tardioribus & ſolicitioribus, quod ſe generaliter Innocentii Epiſcopi litteris conſentire fatebatur, ſed apertè eum debere anathematizare quæ in ſuo libello prava poſuerat, ne ſi id non feciſſet, multi parùm intelligentes, magis in libello ejus illa fidei venena à Sede Apoſtolica crederent approbata, propterea quod ab illa dictum erat ejus libellum, eſſe catholicum, quam emendata propter illud quod ſe Papæ Innocentii litteris conſentire ipſe reſponderat.*

Hæc, inquam, Synodus Pelagii & Celeſtii Scripta omnia, ſua in prima & ſecunda Carthaginenſi, atque in Milevitana Synodo adversùm ipſos ſancita, aliaque ipſorum hæreſes & dolos concernentia documenta collegit, miſit Romam per Marcellinum Carthaginenſis Eccleſiæ Subdiaconum, duobus gyrovagis Erronibus tantam adverſus tantas Synodos fidem adhiberi queſta eſt: Queſta eſt in doloſis ipſorum profeſſionibus ac libellis non ſenſum, ſed ſyllabas dumtaxat fuiſſe attentas. Celeſtii libellum fuiſſe judicatum Catholicum, & Paulini Diaconi objecta non damnata, tulit iniquiſſimè, damnari hæc inſtitit, & ſuum judicium firmari.

Quot Epiſcopi interfuerint, ignoro. Et Milevitanæ & ſecundæ Carthaginenſis Synodi Epiſcopos pleroſque non dubitem adfuiſſe. Papale Reſcriptum datum eſt duodecimo Honorii Conſulatu, anno Domini quadringenteſimo decimo octavo, duodecimo Calendas Apriles, redditum autem tertio Calendas Majas, atque ita Synodus præteriti anni Autumno videtur celebrata.

ROMANÆ SUB ZOZYMO PONTIFICE
SYNODI
ACTIO TERTIA.

LAudata Afrorum Epiſcoporum Reſcripta legi huic Actioni juſſit Pontifex, & in ſecundo ad Pontificem Bonifacium libro pergit Sanctus Auguſtinus: *Tunc ergo cùm Celeſtii præſentia poſceretur, ut certis ac dilucidis reſponſionibus vel aſtutia hominis vel correctio diluceſceret, & nulli ambigua remaneret, ſe ſubtraxit & negavit examini. Nec differendum jam fuerat, ſicut factum eſt, quod aliis prodeſſet, ſi nimirum pe-*

verſo-

verſorum pertinaciæ, dementiæque non poſſet. Et in capite ſequenti: *Si objecta Paulini, ſecundùm ſententiam Beati Papæ Innocentii veraci corde atque ore damnaret, quid ei remaneret deinceps, unde contenderet nullum eſſe ex præterita primi hominis tranſgreſſione in parvulis vitium, quod per novæ Regenerationis purificationem ſacro Baptiſmate purgaretur? Sed illud reſpondiſſe fallaciter, noviſſimo exitu oſtendit, cùm ſe ſubtraxit examini, ne ſecundùm Africana Reſcripta, ipſa omninò de hac quæſtione verba commemorare & anathematizare, quæ in libello ſuo poſuit, cogeretur.*

Pergit in libro de peccato originali: *Attendit etiam Beatiſſimus Papa Zozimus, quid de Pelagio ſentiret prædicanda in Domino Romanorum fides, quorum adversùs ejus errorem pro veritate Catholica ſtudia conſonantia flagrare cernebat, inter quos ille diu vixerat, & quos ejus dogmata latere non poterant, qui Celeſtium ejus eſſe diſcipulum ſic noverant, ut fideliſſimum & firmiſſimum de hac re poſſent teſtimonium perhibere.* Adversùs fugitivum ergò Celeſtium, uti convictum hæreticum, omnis Roma conclamavit. Hinc in libro ad Bonifacium Pontificem pergit Auguſtinus: *Quod à Zozymo poſteà Celeſtius & Pelagius repetita auctoritate damnati ſunt, paululùm intermiſſæ, ſed neceſſariò proferendæ ratio ſeveritatis fuit.* Etiam alibi frequenter dicit Innocentii de Pelagio & Celeſtio judicium fuiſſe à Zozymo confirmatum.

Exceſſiſſe ſe vidit in Africanos Epiſcopos Zozymus. Hinc inſignem ad ipſos dedit Epiſtolam, inculcans Romanam Eccleſiam eſſe omnium afflictorum aſylum, nullius appellationem poſſe repelli, etiam Celeſtium ac Pelagium fuiſſe audiendos, Carthagine & Milevi data in ipſos judicia non caſſata fuiſſe, ſed ſuſpenſa dumtaxat, aliaque id genus. Exinde in Epiſcopos iſtos, Sanctum præſertim Auguſtinum, iſtarum Synodorum auctorem, adeò propenſus fuit, ut illum Apoſtolica ad Cæſareenſem Mauritaniam legatione honorarit, per ipſum Auguſtinum laudata in litteris ad Optatum Epiſcopum, & in libris de Doctrina Chriſtiana.

Tres laudati Zozymi ad Afros Epiſtolas, è Vaticana Bibliotheca nuper vulgavit Cardinalis Cæſar Baronius, at ipſas quidam uti ſuppoſititias averſantur. Sine fundamento. Eas enim patenter in ſecundo ad Bonifacium libro Sanctus Auguſtinus laudat, adfirmans, inter Afros Epiſcopos & Apoſtolicam Sedem, non tantum ſub Innocentio, ſed etiam ſub Zozymo, varia Scripta & Eccleſiaſtica Geſta cucurriſſe & recurriſſe. Eaſdem in ſeptimo ſuo libro palàm laudat Facundus Epiſcopus Hermianenſis.

PAULINI
CARTHAGINENSIS DIACONI EPISTOLA,

Qua Zozymo Pontifici de ſuæ accuſationis in Celeſtium firmato judicio agit gratias.

APoſtolicas, quibus & Paulinus Diaconus, primus Celeſtii accuſator, & Milevitanæ ac ſecundæ Carthaginenſis Synodorum, quæ illum cum Pelagio damnarant, Vicarii ſeu Procuratores Appellatorio Romanæ Synodi judicio adeſſe intra duos menſes jubebantur, detulit ac reddidit Baſiliſcus Romanæ Eccleſiæ Subdiaconus: Quin & iſtud Papale mandatum Paulino expoſuit viva voce. Hic Romam tunc accedere ex cauſis non potuit: Excuſatorium tamen libellum tranſmiſit, unaque liquidas inſtructiones, quibus doloſum Celeſtium dignaretur Pontifex ſuaviter ac fortiter ad mentis abyſſum retegendam traducere. Quod ſi nec ſic vulpes caperetur, promiſit adeſſe ipſe venaturus. Verùm capta illa fuit: jam audivimus ſucceſſum. Hinc Zozymo ſolemnes gratias egit Paulinus per novas Epiſtolas, quarum ſolarum, quod priores non reperiantur, hic damus copiam.

PAULUS DIACONUS ZOZYMO PONTIFICI.

BEatitudinis tuæ juſtitiam obſecro, Domine Zozyme Papa venerabilis. Numquam fides vera turbatur, & maximè in Eccleſia Apoſtolica, in qua pravæ fidei Doctores, ut deprehenduntur facilè, ita veraciter puniuntur, ut moriantur in illis, niſi correxit quod deteriùs perpetrarant; ut in illis vera ſit fides, quam Apoſtoli docuerunt, & Romana cum omnibus Catholicæ Fidei Doctoribus tenet Eccleſia. Quod ſi ut cæteri auctores hæreſeos, qui jam dudùm ab Apoſtolica Sede, vel à Patribus judicati, & extra ſinum matris Catholicæ Eccleſiæ effecti, perpetua morte pereunt, etiam hi, qui nunc deprehenſi ſunt, vel deprehenduntur, in perfidia ſua permanent, ſpirituali gladio, quo interimantur, tradantur. Ut nunc Pelagius Celeſtiuſque, qui à beatæ memoriæ Prædeceſſore Tuæ Beatitudinis Papa Innocentio (ſi rectam reſpuant fidem, & in ſua perverſa doctrina perdurent) damnati ſunt. Cujus ſententiam ſecuta Beatitudo Tua, Celeſtio, cùm à Sede Apoſtolica audiretur, inter cætera præcepit his verbis:

Damnas ergò illa omnia, quæ in libello Paulini continentur, hoc eſt, de quæſtionibus? Et in alio loco: Cognoviſti quales litteras dederit Sedes Apoſtolica ad Fratres & Coepiſcopos Africanæ Provinciæ? Et adjectum: Damnas illa omnia quæ damnavimus, & tenes quæ tenemus? Et iterum: Illa omnia damnas, quæ jactata ſunt de nomine tuo? Et iterùm: Vel ea, quæ in libello ſuo expoſuit Paulinus? Et cum me diceret poſſe ex his, quæ illi objecta ſunt, hæreticum approbari; Sancto repletus Spiritu, Apoſtolica authoritate reſpuiſti inſanientis & calumniantis verba, hujuſmodi proferendo ſententiam, qua ipſe Catholicus approbarer; illum, ſi ſanari vellet, curares. Quæ hujuſmodi eſt: Nolo nos circuitu ducas: Damnas ea omnia, quæ tibi objecta à Paulino, ſive per famam jactata ſunt? Cui non ſufficit iſta ſententia? Quis hanc tam ſalubrem, tam amplectibilem, tam piam reſpueret alius, niſi qui à fide devius eſt? Et ille, qui ſuperiùs profeſſus fuerat ſe quæcumque illi objecta fuerant, ſi contra fidem vindicares,

cares,

cares, eſſe damnaturum, audit, Damna, & non ſolum non damnat, ſed ad injuriam tantis Sedæ contendit. Unde non ignorat jam Eccleſia Romana reum ſuum, qui tam audaci ſpiritu auſus eſt contradicere, & non damnare, quæ Beatitudo tua damnari decrevit.

Ego tamen Deo & Chriſto Domino gratias ago, quod Eccleſiæ ſuæ cauſam ita agi voluit, ut Sedes Apoſtolica, à qua oportuit ore duorum Pontificum hæreſim condemnari, ea damnanda præceperit, quæ a me Celeſtio fuerant objecta; cujus ego non damnationem, ſed correctionem ſemper optavi & opto; cui nunc jam non mecum, ſed cum univerſa Dei Eccleſia cauſa eſt, ſicut data ad Beatitudinem tuam Scripta teſtantur, cùm contra Apoſtolicam ſententiam venire nititur, negando originale peccatum quod in omnes homines pertranſiit, & uſque ad finem mundi tenet hæreditatem Adæ illius, qui primus peccavit; quod in infantibus niſi per Sacramentum Baptiſmi dimittitur, vitam æternam & regnum cœlorum habere non poſſunt. Contra quæ etiam Magiſter ſuus litigat Pelagius, qui illa ipſa damnavit in judicio Orientali, quæ iſte in Sedis Apoſtolicæ cœtu conatur adſtruere. Habet adverſùm ſe etiam veteres Eccleſiarum Doctores Catholicos plurimos, Orientales & Occidentales, Meridianæ partis & Septentrionalis, qui in libris ſuis illum de originali peccato (ſi ſanari deſiderat) poſſunt docere.

Habet B. Cyprianum Martyrem, B. Ambroſium Confeſſorem, Gregorium Nazianzenum, B. Papam Innocentium. Habet etiam nunc, qui in corpore ſibi colluctentur, ſi ille tamen hos tanto certamini habiles judicat, aut certe qui vos ſequi debeat, qui vult magis recta diſcere, quàm prava docere. Habet (quod primum eſt) Beatitudinem tuam, cujus illum oportuerat obedire ſententiæ, cùm audiret: Damna. Habet poſtremò ipſos lactantes, quibus miſereri debeat, ſi ſibi non vult; quibus (ut Martyris verbis utar) non propria, ſed aliena dimittuntur peccata. Unde oro beatum Apoſtolatum tuum, ut hunc meum libellum ſuſcipi jubeas, quo gratias referam tantæ Sedi, & ſententiis juſtiſſimis pro parte mea latis: Quem idcircò direxi, quia licet ſermone Baſiliſcus Subdiaconus a tua Beatitudine cum geſtis Sedis Apoſtolicæ directis, Carthagine convenit quarto Nonas Novembris die, ut adeſſem ad Apoſtolicam Sedem & Tuæ judicio ſanctitatis, ad quam me fugiſſe ſuggeſtum eſt, nec defuturum fore, promittere, ſi adverſum me, & non pro me fuiſſet lata ſententia. Ubi tunc igitur nihil agere potui, quia is, qui ad Sedem Apoſtolicam provocaverat, defuit, quem oportuerat utique merita ſuæ appellationis adſtruere; maximè cum nil agente appellatore, ſecundum etiam humanas leges, ſuperior eſt ſemper ille, qui vicit. Quid enim jam mea intererat, ut etiam apud Veſtram Reverentiam pravæ ejus doctrinæ adſtipulator exiſterem, de quo congaudere poſſem, ſi damnatis his, quæ illi à me objecta fuerant, ſic ea per Apoſtolicæ Sedis judicium roborari, meruiſſet abſolvi, nec priùs ſe ordinari, quàm purgari pateretur? Sed vulpecula fraudibus ſuis ſemper ſtudens ingenium ſuum mutare neſcit. Non ſe credidit poſse deprehendi, quoniam confidentiam ſemper in foveis habuit, in quibus demerſum caput conſcientiæ ſuæ nititur occultare. Quod jam diutiùs latere non potuit, ſed manifeſtiùs publicatum, ſpirituali per tuam Beatitudinem gladio reſecatur, ne ampliùs ferinis dentibus grex Domini ſecetur in partes, quem Paſtor bonus ſolicita & pervigili cautela cuſtodis. Hunc autem libellum direxi Beatitudini tuæ per Marcellinum Subdiaconum Eccleſiæ Carthaginenſis. Datum ſexto Idus Novembris.

QUARTA
CARTHAGINENSIS SYNODUS.

HÆc eſt plenaria & famoſiſſima totius Africanæ Diœceſeos Synodus, de qua ad duodecimum Honorii & octavum Theodoſii Conſulatum, Domini annum quadringenteſimum decimum nonum, Sanctus Proſper in Chronico: *Concilio apud Carthaginem habito ducentorum quatuordecim Epiſcoporum, ad Papam Zozymum Synodalia Decreta perlata ſunt, quibus probatis, per totum mundum hæreſis Pelagiana damnata eſt.* Fuiſſe tot Epiſcopos adfirmat etiam in libro contra Collatorem. Et hinc hicce in carmine de Ingratis verſus. *Et tercentenis Patrum fuit edita linguis*, mendoſus videtur viris doctis, legendumque: *Et bis centenis*. Vitioſo item codice uſus fuit Hermannus Contractus, ſcribens fuiſſe Epiſcopos ſeptemdecim & ducentos. Male etiam in Bibliotheca Photius vult fuiſſe ducentos quatuor & viginti. Habitam addit in Eccleſia Primatiali, quam Acta Synodalia vocant Baſilicam Fauſti: Hanc enim fuiſſe Cathedralem, multis Sanctorum reliquiis opulentam, adfirmat Synodalis Relatio ad Papam Agapetum.

Pergit Photius: *Damnat hæc Synodus anathemate eos, qui adſererent Adam mortalem eſſe conditum, non autem prævaricationis cauſa morte multatum. Similiter & eos, qui recens natos infantes Baptiſmo minimè indigere dicerent, quod illos peccato originis ex Adamo non putarent obnoxios. Eos quoque, qui adfirmarent medio quodam loco Paradiſum inter & inferos non baptizatos infantes beatè vivere. Sex item alia his adfinia capita, quæ à Pelagianiſtis, & Celeſtianis tradutur, anathemate Patres jugulant.* Hæc ſunt omninò Capitula illa, quæ moderna Conciliorum collectio perperàm adſcribit Concilio Milevitano. Ea enim non Milevi, ſed Carthagine edita per generalem Synodum, in literis ad Gallicanos Epiſcopos diſertè adfirmat S. Pontifex Celeſtinus.

Africani igitur Epiſcopi, de deducto per ſuas literas ad rectum de Pelagio & Celeſtio ſenſum Zozymo, ſuiſque in iſtos judiciis per ipſum confirmatis læti, creſcentem in dies hæreſim cenſuerunt radicitùs evellendam. Non ſolùm ſuæ Proconſularis atque Numidiæ, ſed etiam Byzacenæ & Tripolitanæ Provinciæ, item Cæſareenſis & Sitifenſis Mauritaniæ, nec non & Tingitanæ,

tanæ, ad Hiſpanicam Diœceſim ſpectantis, regionis Epiſcopos convocavit Aurelius, quorum omnium ipſus primatem ac Præſidem, ſanctum verò Auguſtinum fuiſſe ingenium ſcribit in laudato Carmine ſanctus Proſper. Et hinc in ſuis ad Rufum Theſſalonicenſem Epiſcopum literis clamavit Julianus: *Auguſtini dicta, inimici noſtri, in veritatis odium ſuſceperunt.* Acta fuiſſe brevia teſtatur in poſteriori ad Valentinum Adrumeti Abbatem Epiſtola laudatus Auguſtinus.

ACTA SYNODALIA.

HOnorio Auguſto duodecies Conſule, Kalend. Maiis, Carthagine in Baſilica Fauſti, cùm Aurelius Epiſcopus ſimul cum Donatiano Teleptenſi, primæ Sedis Epiſcopo Provinciæ Byzacenæ, & aliis ducentis tribus Coepiſcopis ſuis, tam ex Provincia Byzacena, quàm Mauritania Sitifenſi, Tripolitana, Numidia, Mauritania Cæſareenſi, & Hiſpania, in Concilio conſediſſet, adſtantibus, Diaconibus, &c.

CAPITULUM I.

Placuit omnibus in ſancta Synodo Carthaginenſis Eccleſiæ conſtitutis, ut quicumque dicit Adam primum hominem mortalem factum, ita ut ſive peccaret ſive non peccaret, moreretur in corpore, hoc eſt, de corpore exiret, non peccati merito, ſed neceſſitate naturæ, anathema ſit.

CAPITULUM II.

Item placuit, ut quicumque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remiſſionem quidem peccatorum eos baptizari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expietur, unde ſit conſequens, ut in eis forma baptiſmatis, *In remiſſionem peccatorum*, non verè, ſed falsè intelligatur, anathema ſit. Quoniam non aliter intelligendum eſt, quod ait Apoſtolus: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccaverunt*; Niſi quemadmodum Eccleſia Catholica, ubique diffuſa, ſemper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei etiam parvuli, qui nihil peccatorum in ſe ipſis adhuc committere potuerunt, ideò in peccatorum remiſſionem veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.

CAPITULUM III.

Item placuit, ut quicumque dixerit Gratiam Dei, in qua juſtificamur per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, quæ jam commiſſa ſunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema ſit.

CAPITULUM IV.

Item, quiſquis dixerit, eandem Gratiam Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, propter hoc tantùm nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipſam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut ſciamus quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præſtari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus atque valeamus, anathema ſit.

Cùm enim dicat Apoſtolus, *Scienta inflat, caritas verò ædificat*, valdè impium eſt, ut credamus ad eam, quæ inflat, nos habere gratiam Chriſti, ad eam, quæ ædificat, non habere; Cùm ſit utrumque donum Dei, & ſcire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus; ut ædificante charitate, ſcientia non poſſit inflare. Sicut enim de Deo ſcriptum. *Qui docet hominem ſcientiam*, ita etiam ſcriptum eſt, *Charitas ex Deo eſt*.

CAPITULUM V.

Item placuit, ut quicumque dixerit ideò nobis gratiam juſtificationis dari, nt quod facere per liberum jubemur arbitrium, faciliùs poſſimus implere per gratiam, tamquam etiamſi gratia non daretur, non quidem facilè, ſed tamen poſſimus etiam ſine illa implere divina mandata, anathema ſit.

De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait, Sine me difficilius poteſtis facere, ſed ait: *Sine me nihil poteſtis facere*.

CAPITULUM VI.

Item placuit, quod ait S. Joannes Apoſtolus, *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos-ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*; Quiſquis ſic accipiendum putaverit, ut dicat propter humilitatem oportere dici, non habere peccatum, non quia verè ita eſt, anathema ſit.

Sequitur enim Apoſtolus & adjungit: *Si autem confeſſi fuerimus peccata noſtra, fidelis eſt & juſtus, qui remittat nobis peccata noſtra, & mundet nos ab omni iniquitate.*

Ubi ſatis apparet, hoc non tantùm humiliter, ſed etiam veraciter dici. Poterat enim Apoſtolus dicere: Si dixerimus, quia non habemus peccatum, nos-ipſos extollimus, & humilitas in nobis non eſt. Sed cùm ait, *Nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*, ſatis oſtendit eum, qui ſe dixerit non habere peccatum, non verum loqui, ſed falſum.

CAPITULUM VII.

Item placuit, ut quicumque dixerit, in Oratione Dominica ideò dicere Sanctos, *Dimitte nobis debita noſtra*, ut non pro ſe ipſis hoc dicant, quia non eſt eis neceſſaria iſta petitio, ſed pro aliis, qui ſunt in ſuo populo peccatores; & ideò non dicere unumquemque Sanctorum, Dimitte mihi debita mea, ſed, *Dimitte nobis debita*

bita noſtra, ut pro aliis potiùs, quàm pro ſe juſtus petere intelligatur, anathema ſit.

Sanctus enim & juſtus erat Apoſtolus Jacobus, cùm dicebat: *In multis enim offendimus omnes.* Nam quare eſt, *Omnes*, niſi ut iſta ſententia conveniret & Pſalmo, ubi legitur: *Non intres in judicium cum ſervo tuo, quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens.* Et in oratione ſapientiſſimi Salomonis: *Non eſt homo qui non peccet.* Et in libro Job: *In manu omnis hominis ſignat, ut ſciat omnis homo infirmitatem ſuam.* Unde etiam Daniel ſanctus & juſtus, cùm in oratione pluraliter diceret, *Peccavimus, iniquitatem fecimus*, & cætera, quæ ibi veraciter & humiliter confitetur, ne putaretur, quemadmodùm quidam ſentiunt, hæc non de ſuis, ſed de populi ſui potiùs dixiſſe peccatis, poſteà dicit: *Cùm orarem & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Domino Deo noſtro*: noluit dicere, *Peccata noſtra*, ſed & populi ſui dixit, & ſua, quia futuros iſtos, qui tam malè intelligerent, tamquam Propheta prævidit.

CAPITULUM VIII.

Item placuit, ut quicumque verba ipſa Dominicæ Orationis, ubi dicimus, *Dimitte nobis debita noſtra*, ita volunt à Sanctis dici, ut humiliter, non veraciter hoc dicatur, anathema ſit. Quis enim ferat orantem, & non hominibus, ſed ipſi Domino mentientem, qui labiis ſibi dicit dimitti velle, & corde dicit, quæ ſibi dimittantur, ſe debita non habere?

RELATIO SYNODI ET CONFIRMATIO.

AN & qui morum Canones ſint editi ab hac Synodo, eſt alia quæſtio. Lucet interim fidei Capitula eſſe trùncata. Photii enim codex habuit novem, nobis ſunt ſolùm octo. Nempè tertium de Parvulorum inter Paradiſum & Inferos medio loco eſt ſublatum. Etiam Synodalis ad Pontificem Relatio nos latet. Ejus fragmentum exſtat apud ſanctum Proſperum in Libro contra Collatorem: *Conſtituimus in Pelagium atque Celeſtium per venerabilem Epiſcopum Innocentium de beatiſſimi Apoſtoli Petri Sede prolatam manere ſententiam, donec apertiſſima confeſſione fateatur Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, non ſolùm ad cognoſcendam, verùm etiam ad faciendam juſtitiam, nos per actus ſingulos adjuvari, ita ut ſine illa nihil veræ ſanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.* Et hæc in Pelagium & Celeſtium iterata ſententia nobis etiam deeſt.

Et hanc Synodum à Zozimo fuiſſe confirmatam, jam & à Photio audivimus & à S. Proſpero. Quod ipſum in literis ad Gallicanos Epiſcopos teſtatur diſertè S. Celeſtinus Pontifex, & frequenter S. Auguſtinus. Et quidem confirmatio fuit inſigniter ſingularis: Utpotè facta per Encyclicam ad univerſos ſub cœlo Epiſcopos Epiſtolam, qua ſingulos erroris articulos expreſſim damnavit. Grandi Eccleſiæ damno illa latet, eam tamen frequenter laudat S. Auguſtinus, & inſigne ejus fragmentum ſuis ad Optatum Epiſcopum literis inſeruit: *Fidelis Dominus in verbis ſuis, eiſque Baptiſmus re & verbis, id eſt, opere, confeſſione, ac remiſſione vera peccatorum, in omni ſexu, ætate, & conditione generis humani eandem plenitudinem tenet. Nullus enim, niſi qui peccati ſervus eſt, liber efficitur, nec redemptus dici poteſt, niſi qui verè per peccatum ante fuerit captivus, &c.* Eiſdem Sacramenti verbis & parvulos & majores baptizandos Pelagius in ſuo libello, per Baptiſma fieri etiam parvulorum redemptionem dixerat doloſè apud Carthaginem Celeſtius. Has fraudes damnat Pontifex, ſanciens Baptiſma & in parvulis & in majoribus fieri non ſolùm eiſdem verbis, ſed & eodem effectu: Nullum item poſſe redimi, niſi ſub peccato captivum.

Articulum, quo ſine animarum traduce peccati traducem ſtare non poſſe blaterabat Pelagius, fuiſſe hic etiam damnatum, ibidem Auguſtinus adfirmat. Alia ejus fragmenta habes in Celeſtini ad Galliæ Antiſtites Epiſtola, & in Sancti Proſperi libro adversùs Collatorem.

Hæc eſt Epiſtola, adversùs quam Pelagianorum Goliath Julianus ſcripſit ad Rufum Epiſcopum Theſſalonicenſem: *Romam clerici juſſionis terrore perculſi, non erubuerunt prævaricationis crimen admittere, ut contra priorem ſententiam ſuam, qua Geſtis Catholico dogmati adfuerant, poſteà pronuntiarent malam hominum eſſe naturam.* Terrorem illum eveniſſe vult à juſſione Papali, cui non tantummodo in ſuum Clerum, ſed & in ſuam etiam Patriarchalem Synodum fuit ſemper plena atque irrefragabilis poteſtas, admodum exoſa Pelagianis. Epiſtolæ Clerus ſubſcripſerat: Quod enim ſine Dominis Cardinalibus Pontifex nihil ſanciat, eſt antiquiſſima Romanæ Eccleſiæ conſuetudo.

Acta hæc ſunt modico ante Zozymi mortem tempore. Hinc in iſtius prævaricationis pœnam Julianus blateravit Bonifacii ſucceſſoris electioni obveniſſe ſchiſma Eulalianum. Auguſtinus verò reſpondit: *Quænam tandem Epiſtola venerandæ memoriæ Papæ Zozymi, quæ interlocutio reperitur, ubi præciperet credi oportere ſine ullo vitio peccati originalis homines naſci? Nuſquam prorſus hoc dixit, nuſquàm omninò conſcripſit.* Locis in variis iſtud ipſum inculcat. Adſeverat & in libro contra Collatorem Sanctus Proſper. De ſola doloſi Celeſtii perſona; non de Eccleſiæ dogmate Pontificem fuiſſe circumſcriptum, facundè in ſeptimo ſuo libro demonſtrat Facundus Epiſcopus Hermianenſis.

Prima Honorii ac Theodoſii Auguſtorum adversùm Pelagianos Lex.

PElagianæ perfidiæ ſectatores adeò fuerunt multiplicati per Eccleſiam, ut ad Innocentium Pontificem ſcripſerit ſanctus Auguſtinus: *Illis undequaque plena ſunt omnia.* Etiam Romæ fuiſſe plures docuit eventus. Laudatis enim Zozymi literis hi offenſi provocarunt ad Honorium Auguſtum, Ravennam abiere ad Comitatum, Romanam fidem eſſe læſam ſunt queſti, & Auguſti brachii poſtularunt medicinam: Zozymum auctoritate Auguſta ad retractandum & recantandum hocce judicium cogi flagitarunt.

Lu-

Lucent hæc & Zozymi literis ad Clerum Eccleſiæ Ravennatis. Verùm preces non ſucceſſerunt. Etenim ab Archidamo, Romanæ Eccleſiæ Presbytero ac Legato, inſtructus Princeps ad Palladium Italico Prætorio Præfectum ſcripſit germane orthodoxam legem, qua Zozymi de originis peccato, necnon & de Celeſtio ac Pelagio firmavit judicium, hoſce cum ſuis ſequacibus proſcripſit ad Hæreticos, & perpetuò ab alma urbe exilio damnavit. Eam immortale hujus Lovanienſis ſcholæ decus, & Eccleſiaſticæ antiquitatis Doctor peritiſſimus, Henricus Gravius è Vedaſtini apud Atrebates Monaſterii Bibliotheca eruit, & dum ſub Xixti V. ac XIV. Gregorii Pontificatu degeret Romæ, Cardinali Cæſari Baronio communicavit inſerendam ejus Annalibus, ex quibus ipſam hic damus.

Imperatores Honorius & Theodoſius Auguſti Palladio Præfecto Prætorio.

AD conturbandam catholicæ ſimplicitatis lucem, puro ſemper ſplendore radiantem, doloſæ artis ingenio, novam ſubitò emicuiſſe verſutiam, pervulgata opinione cognovimus; Quæ fallaciis ſcientiæ obumbrata mendaciis, & furiosò tantùm debacchata luctamine, ſtabilem quietem cœleſtis conatur attrectare fidei, dum novi acuminis commendata vento, inſignem notam plebeiæ æſtimat vilitatis, ſentire cum cunctis, ac prudentiæ ſingularis palmam fore, communiter approbata deſtruere. Cujus impiæ commentationis auctores Pelagium Celeſtiùmque percrebuit exſtitiſſe. Hi parenti cunctarum rerum, Deo, præcipuæque ſemper Majeſtati,& ter Omnipotenti ultra omne principium tranſeunti tam trucem inclementiam ſævæ voluntatis aſſignant, ut cum formandi Mundi opificem curam ſumeret, qualitatemque hominis ſtruendi profunda ſpiritus conceptione libraret, fundati muneris fidei anteferret exordium, & mortem præmitteret naſcituro, non hanc inſidiis vetiti fluxiſse peccati, ſed exegiſse penitùs legem immutabilis conſtituti: Ad declinandum lethi exitialis incurſum nihil prodeſse abſtinentiam delinquendi, cujus ita vis putatur adſtricta, ut non poſſit aboleri deinceps: Primitivi hominis errorem, in quem captæ mentis inops rationis cœcitas irruiſset, dilapſum ad poſteros non fuiſse, tantùmque apud eum, quem malæ ſuadæ gratiæ infelix rapuiſset illecebra, tranſgreſſionem interdicti extitiſse & diſcriminis: Cùm evidens Catholicæ legis omnifaria teſtetur authoritas, illum interitus omnium fuiſse veſtibulum, quem divinæ præceptionis ſedulum liqueat corripuiſse mandatum. Aliaque quàm plurima, quæ ſermo reſpuit, lex refutat, quæ perpetuò cum ſit recordari etiam ſub diſpoſitione plectendi: Quæ maturato remedio & celeritate feſtina oporteat intercipi, ne corroborato uſu nequitiæ adoleſcentes vix valeant coerceri: Siquidem aures Manſuetudinis noſtræ recens fama perſtrinxerat, intra ſacratiſſimam urbem noſtram, aliaque loca hoc peſtiferum virus quorundam inolevişse pectoribus, ut interrupto directo credulitatis tramite, ſciſſis in partes ſtudiis diſſerendi monſtra implacatæ diſsenſionis inducta ſint, novoque ſcandali fomite concitato, beatiſſimæ Eccleſiæ hactenus nutet intentata tranquillitas, aliis iter aliud ancipiti interpretatione ſectantibus.

At abſoluta Sanctorum apicum claritas, ac dilucidè quod univerſitas ſequi debeat, explanans pro captu verſipellis ingenii profanam novorum more anſerum moventibus quæſtionem, Palladi Parens Chariſſime atque amantiſſime.

Ob quam rem illuſtris Tua Auctoritas victura in omne ævum lege nos ſtatuiſſe cognoſcat, ut pulſis ex urbe primitùs capitibus dogmatis execrandi, Celeſtio atque Pelagio, ſi qui hujus de cætero ſacrilegii ſectatores quibuſcumque locis potuerint reperiri, aut de pravitate damnata aliquem rursùs proferre ſermonem, à quocumque correpti, ad competentem judicem pertrahantur: Quos, ſive Clericus, ſive Laicus fuerit, deferendi habeat poteſtatem, & ſine præſcriptione aliqua perurgendi, quos relicta communis ſententiæ luce, novæ diſputationis tenebras introferre deprehenderit, contra Apoſtolicam ſcilicet diſciplinam, Evangelicamque claram & ſine errore ſententiam, vafra rudis ſectæ calliditate pugnantes, involventeſque ſplendentem fidem veri, ambagibus differendo.

Hos ergo repertos ubicumque de hoc tam nefando ſcelere conferentes à quibuſcumque jubemus corripi, deductoſque ad audientiam publicam, promiſcuè ab omnibus accuſari, ita ut probationem convicti criminis ſtylus publicus inſequatur, ipſis inexorati exilii deportatione damnatis: Decet enim originem vitii à conventu publico ſequeſtrari, nec in communi eos celebritate conſiſtere, qui non ſolùm facto nefario deteſtandi, verùm etiam exemplo venenati ſpiritus ſunt cavendi. Juvat autem per omne penè Imperium noſtrum, quà mundus extenditur, hujuſmodi promulgata diffundi: Ne ſcientiæ fortaſſis diſſimulatio paſtum præſtet errori, atque impunè ſe quiſque putet audire, quod condemnatum vigore publico, ſeſe finxerit ignorare. Data pridie Kalendas Maias, Ravennæ, DD. NN. Honorio XII. & Theodoſio VIII. AA. Conſſ.

CONSTANTINOPOLITANA ATTICI EPISCOPI SYNODUS.

HAnc Synodum in prioris adversùs Julianum operis tertio libro laudat ſanctus Auguſtinus: *Chriſti exercitus apud Carthaginem debellavit Celeſtium, & rursùs Conſtantinopoli, tam longè à regionibus Africanis.* Et in carmine de Ingratis S. Proſper: *Quid loquar & curam, magna quam geſſit in urbe Conſtantinopoli docto bonus ore Sacerdos Atticus, antiquâ Legatos Hæreticorum confutando fide? De qua tunc impia corda, quamvis ſe obducta tegerent velamine forma, Judicii & tacitæ tulerant tormenta repulſa.* Et in literis ad Neſtorium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, jam delirare incipientem, ſanctus Pontifex Celeſtinus: *Aliquantis diebus vitæ noſtræ, poſt nefandum & ſæpè damnatum dogma Pelagii atque Celeſtii, Catbolica*

Fi-

Fides quietem habuit, quando eos cum ſuæ opinionis ſequacibus, telis unitæ ſententiæ Oriens Occidenſque percuſſit. Denique ſanctæ recordationis Atticus, Catholicæ Magiſter Fidei, & verè Beati Joannis Chryſoſtomi etiam ad iſta ſucceſſor, ita eos perſecutus eſt pro Rege communi, ut iis nec ſtandi quidem illic copia præſtaretur. Et infrà: *Legimus quàm benè teneas originale peccatum, qualiter ipſam naturam adſeras debitricem, & ejus debitum merito reddere, qui deſcendit de genere debitoris. Quid tecum faciunt qui ſunt hæc negando damnati. Numquam ea ſine ſuſpicione, quæ ſibi ſunt adverſa, conveniunt. Ejicerentur, ſi tibi quoque ſimiliter diſplicerent. Cur tamen ea, quæ in hos tunc ſunt acta, quæruntur, cùm certum ſit illinc ad nos à Catholico Antiſtite Attico Geſta directa?*

Pelagianam Sectam tunc diligebant multi etiam in Italia Epiſcopi, quos inter fuit Julianus, Memorii Capuani Epiſcopi filius, quem in virorum illuſtrium catalogo Gennadius Maſſilienſis ſcribit etiam fuiſſe Epiſcopum Capuanum: Quidam mendum putant, ac legendum: *Epiſcopus Campanus*. Varii variam illi in Campania adſcribunt ſedem. Erat juvenis, ingenio acer, eloquio germanè Romanus, Græcè ac Latinè doctus, tantuſque amator pauperum, ut de ipſo pergat Gennadius: *Julianus tempore famis & anguſtiæ, indigentibus omnibus ſuis prorogatis, multos miſerationis ſpecie, nobilium præcipuè Religioſorum, illiciens, hæreſi ſuæ ſociavit.*

Pelagii & Celeſtii cauſam per laudatas Zozymi Encyclicas literas ac Honorii legem videns Romæ deſperatam, ipſique reparandæ nec hujus, utpotè ſimplicis Monachi, nec iſtius, utpotè pauperis Presbyteri, ſufficere humeros, ſuos ſuppoſuit: A laudatis literis ad generalem appelavit Synodum. Verùm ad iſtam, utpotè totius mundi commotricem, Romanus Pontifex non niſi ſacra Auguſti Principis juſſione compelli poterat. Hinc Conſtantinopolim ad Theodoſium Auguſtum Julianus Legatos miſit, in Romanam & Africanam Eccleſiam criminationibus onuſtos, dictam Synodum poſtulaturos. Legatorum unus videtur ipſe fuiſſe Celeſtius.

Porrò in ſecreta, quam ſuis ad Anaſtaſium Auguſtum Legatis dedit, inſtructione ſcribit Hormiſda Pontifex: *Eſt conſuetudo per Epiſcopum Conſtantinopolitanum omnes Imperatori advenas Epiſcopos*, adeoque & Clericos *præſentari*. Advenas Epiſcopos & Clericos diſcutiebat Conſtantinopolitanus Epiſcopus, & ſacras Principis aures incongruis precibus moleſtari non permittebat. Hinc Juliani Legatos diſcuſſit Atticus, eorum ſuſpectas preces deduxit ad ſuam Synodum, damnavit dogmata, Apoſtolicæ Sedis firmavit judicium, ipſos removit à Principis aure, & uti manifeſtos ac turbulentos hæreticos Regia civitate ejecit. Acta periere.

Tunc in rabiem actus Julianus omnes facundæ ſuæ maledicentiæ laxavit habenas, tunc famoſas illas ad Rufum Theſſalonicenſem Epiſcopum, Apoſtolicæ Sedis in Illyrico Vicarium emiſit literas, quibus non Africanam tantùm, ſed & Romanam Eccleſiam ab Auguſtino, vilis in Africa oppiduli Epiſcopo, in horrendos errores & prævaricationis crimen eſſe circumſcriptam vociferatus eſt. Vociferatus eſt catholicam veritatem opprimi, denegari Synodalem audientiam, palàm prædicari Manicheiſmum, ideòque omnes ubique Epiſcopos obteſtatus eſt, ut à contagioſa iſtorum Prævaricatorum communione ſe ſecernerent, ſervarentque immaculatos.

Et tunc factum eſt, quod in libro contra Collatorem ſcribit S. Proſper: *Bonifacius Papa* Zozymi ſucceſſor, *cum eſſet ipſe doctiſſimus, adversùs libros tamen Pelagianorum Beati Auguſtini Epiſcopi Reſponſa poſcebat.* Ex ejus juſſu literas juſtas quatuor libris revicit Auguſtinus, oſtendens poſt definitivum Romanæ Eccleſiæ judicium non eſſe poſtulandam audientiam, ſed ſolam reſtare pœnitentiam: Nec ex victoriæ fiducia, ſed ex ſola nominis libidine peti illam à Juliano, ut ſaltem de commoto Romano orbe gloriari poſset, & juvenilem ſuam animoſitatem iſto fumo conſolari. Romanam Eccleſiam in dirimendis fidei quæſtionibus eſse infallibilem, lucidè & conſtanter docuit Auguſtinus. Hinc & unanimem Sanctorum Patrum conſenſum mirè in libris adversùs Julianum exaltat: Ejus, adeòque & Apoſtolicæ Sedis, ex ipſo definire conſuetæ, auctoritatem oſtendit omni generali Synodo eſse firmiorem.

Hinc item intelliges ea, quæ in laudatis ad Neſtorium literis proſequitur Celeſtinus: Romanam Eccleſiam de Attici defuncti ſucceſsore dicit fuiſse admodum ſolicitam, gaviſamque ſucceſſiſse Siſinnium, virum quidem ſimplicem, ejuſdem tamen fidei & zeli. Ne quis forte Conſtantinopolitanus Epiſcopus Pelagianos induceret ad Principem, & ipſum ad generalem Synodum indulgendam circumſcriberet, metuebat Apoſtolica Sedes, ideoque de bono Siſinnio fuit læta. Generalem enim Synodum eſse motum totius mundi, ideòque ſine extrema neceſſitate non oportere concedi, ad Gratianum Auguſtum rectè ſcripſit ſanctus Ambroſius.

Honorii & Theodoſii Auguſtorum ſecunda Lex adversùs Pelagianos.

EOdem tempore factum eſt, de quo rursùm laudatus Proſper: *Papa Bonifacius piiſſimorum Imperatorum devotione gaudebat, & contra inimicos gratiæ non ſolùm Apoſtolicis, ſed etiam Regiis utebatur Edictis.* Superiùs laudata adversùm Pelagii & Celeſtii perſonas ac ſectatores lex providebat ſoli Romani Urbe & locis ſuburbicariis, atque ita aliæ Provinciæ videbantur ejus beneficio non poſse uti. Hinc Alipium Tagaſtenſem in Numidia Epiſcopum Aurelius primas Carthaginenſis legàvit Romam ad ſacrum Comitatum, quo lex iſta etiam ad Africam, Pelagianis Laicis, Clericis, immò & Epiſcopis inſelicem, extenderetur. Legationem ſuam Alipius juxta Sardicenſem Canonem expoſuit Pontifici, atque ita ab illo adjutus impetravit præſentem legem, qua Aurelius Primas quoſvis Pelagianos Epiſcopos poſſit uti hæreticos degradare, ac in ipſorum ſedes conſecrare alios. Et hæc eſt lex, quam in ſancti Auguſtini vita laudat Poſſidius, ac in Bibliotheca Photius. Data eſt Monaxio & Plintha Conſulibus, anno Domini quadringenteſimo decimo nono,

nono, Bonifacii Pontificis primo. Eam per omnes Africæ Provincias publicavit Aurelius: Edictum item hinc damus. Quæ omnia debemus etiam eximio Henrico Gravio.

Imperatores Honorius & Theodoſius Auguſti Aurelio Epiſcopo ſalutem.

DUdum quidem fuerat conſtitutum, ut Pelagius & Celeſtius, nefandi dogmatis repertores, ab urbe Roma, veluti quædam catholicæ veritatis contagia, pellerentur, ne ignorantium mentes ſæva perſuaſione perverterent. In quo Clementia noſtra ſecuta eſt judicium Sanctitatis tuæ, quo conſtat eos ab univerſis juſtæ ſententiæ examinatione eſſe damnatos. Sed quia obſtinati criminis pertinax malum, ut conſtitutio geminaretur, cogit, recenti quoque ſanctione decrevimus, ut ſi quis eos in quacumque Provinciarum parte latitare non neſciens aut propellere, aut prodere diſtuliſſet, præſcriptæ pœnæ velut particeps ſubjaceret. Præcipuè tamen ad quorundam Epiſcoporum pertinaciam corrigendam, qui pravas eorum diſputationes tacito conſenſu aſſerunt, vel publica oppugnatione non deſtruunt (Pater Chariſſime atque Amantiſſime) Sanctitatis tuæ authoritate moneri conveniet, quatenùs in abolitione præpoſteræ hæreſis, omnium devotio Chriſtianorum conſentiat. Religio itaque tua competentibus Scriptis univerſos faciat admoneri, ſcituros definitione teſtimonii tui, hanc ſibi definitionem eſſe præſcriptam, ut quicumque damnationi ſupra memoratorum (quo pateat mens pura) ſubſcribere impia obſtinatione neglexerint, Epiſcopatus amiſſione mulctati, interdicta in perpetuum, expulſi civitatibus, communione priventur. Nam cùm ipſi nos juxta Synodum Nicænam confeſſione ſincera Conditorem rerum omnium Deum, Imperiique noſtri veneremur Auctor m, non patietur Sanctitas tua ſectæ deteſtabilis homines, in injuriam religionis, nova & inuſitata meditantes ſecretis tractatibus occultare ſacrilegium, publica ſemet authoritate damnatum. Una enim eademque culpa eſt eorum, qui aut diſſimulando conniventiam, aut non damnando favorem noxium præſtiterint. *Et aliâ manu.* Divinitas te per multos annos ſervet incolumen, Pater chariſſime atque amantiſſime Data quinto Idus Junias, Ravennæ, Monaxio, & Plintha Conſſ.

Sequebantur hæc in codice: Eodem tenore etiam ad S. Auguſtinum Epiſcopum datum Reſcriptum.

His acceptis, Aurelius Carthaginenſis Epiſcopus ad Epiſcopos ſibi ſubditos dedit Epiſtolam, cui hujuſmodi legebatur in codice inſcriptus titulus.

Epiſtola S. Aurelii Carthaginenſis Epiſcopi ad omnes Epiſcopos per Byzacenam & Azuritanam Provinciam conſtitutos de damnatione Pelagii & Celeſtii hæreticorum.

DIlectiſſimis ac deſiderabiliſſimis Fratribus ac Conſacerdotibus, Donatiano primæ Sedis, Januario, Felici Palatino, Primiano, Gajano, & aliis Gajano, Januario, Victorino, & cæteris per tractum Provinviæ Byzacenæ & Azuritanæ conſtitutis, Aurelius Epiſcopus.

Super Celeſtii & Pelagii damnatione, eorumque dogmatibus, participem ſanctam Dei Dilectionem veſtram in plenario Concilio fuiſſe commemini, Dilectiſſimi ac deſiderabiliſſimi Fratres. Sed quoniam pro honore Dei, in cujus manu cor Regis eſt conſtitutum, glorioſiſſimorum Principum Chriſtianorum, fidem rectam & Catholicam cuſtodientium, acceſſit auctoritas, quam per Humilitatem meam univerſis Coepiſcopis meis voluit intimari: Idcircò honorabilem Fraternitatem Veſtram, miſſis exemplaribus, inſtruere feſtinavi, ne quid mali in aliqua parte Provinciæ ex ſupradictorum ſerpentina perſuaſione, ab univerſali Eccleſia totius orbis excluſa, fortaſſe ſubrepat. Ob hoc ergo tam neceſſaria concertatio Chriſtianorum Principum Charitatem Veſtram latere non debuit, & ad me ab his datæ literæ; Quarum ſimul exemplaribus lectis, quemadmodum ſubſcribere unuſquiſque veſtrum debeat, Dilectio veſtra cognoſcat, ſive quorum Synodalibus geſtis ſubſcriptio jam tenetur, ſive qui non potuiſtis eidem plenario totius Africæ intereſſe Concilio. Quo cùm in ſupradictorum hæreticorum damnatione omnium veſtrum fuerit integra ſubſcriptio, nihil omninò ſit, unde ullius diſſimulationis, vel negligentiæ, vel occultæ forſitan pravitatis aliqua videatur meritò remanſiſse ſuſpicio. *Et alia manu*: Opto, Fratres, benè vivatis mei memores. Data Kalend. Auguſti, Carthagine, Monaxio & Plintha Cõſulibus.

Conſtantii Auguſti Lex adversùs Pelagianos.

PErgit Photius: *Etiam Conſtantius, Placidiæ conjux, Valentiniani minoris Pater, de Celeſtio hæretico in exilium pellendo ſcripſit Decretum ad Voluſianum urbis Præfectum. Qui quidem Voluſianus, Sanctæ Melaniæ Patruus, cum Gentilibus tunc ſentiebat, at dum eum mors Legatum Conſtantinopoli agentem invaſerat, ad Orthodoxam fidem tranſiit, baptizatuſque eſt à S. Proclo Conſtantinopolitano.* His eſt nobiliſſimus ille Voluſianus, ad quem varias de fide noſtra Epiſtolas dedit S. Auguſtinus. Et hanc legem è tenebris eruit eximius Henricus Gravius. Data eſt Theodoſii nono, tertio Conſtantii Conſulatu, anno Domini quadringenteſimo vigeſimo; Tunc enim Conſtantius è Cæſare exaltatus fuit in Auguſtum.

Quidam per Aurelium Primatem degradati Epiſcopi & Clerici, nec non & ipſe Celeſtius, denuò acceſsere Conſtantinopolim, à novo Principe Conſtantio ſperantes Synodi generalis ſolatium: Novus enim Princeps ſolet in ſupplicantes eſse pronior. Etiam Voluſianus, utpotè gentilis ideòque originale peccatum, ac ejus medicinalem JESU-CHRISTI gratiam non penetrans, videtur negligentior, immò & indulgentior in ipſos fuiſse. Hinc ab Attico Epiſcopo monitus, & avitæ pietatis memor Conſtantius, rigidiſſimam in ipſos edixit legem, omnem ejus prævaricationem ſanciens eſse capitalem. Et hæc quidem in Hæreticos capitalis lex eſt omnium Romanorum prima.

An-

Antiqua Gratiani Imperatoris lex degradatum Epiſcopum, quo turbas ciere non valeat, mandat ad centum à ſua civitate milliaria relegari. Hæc lex quemvis Pelagianum totidem milliaribus abeſſe mandat à civitate Conſtantinopolitana. Ita omnem illis eradicat ſpem ac viam generalis Synodi deinceps poſtulandæ.

Regiæ urbis Præfectus Divales leges ſolebat publicandas mittere ad Prætoriorum Præfectos, hi ad Provinciarum Rectores. Amborum programmata ſeu Edicta hic item habes.

Imperator Conſtantius Voluſiano Urbis Præfecto.

CUm tùm præteritæ ſuperſtitionis, tùm recentis plena vanitatis jam dudum corrigi juſſerimus, quotidianis inſinuationibus major fieri denunciatur. Et quoniam diſcordia animas commovet populorum, ea quæ jam dudum juſſeramus, præcepimus iterari. Undè his lectis, Eximietas Tua, omnes qui Dei invident pietati, diligenter inquirat, & eos faciat ſtatim muris urbis expelli, ita tamen, ut ne intra centeſimum quidem lapidem habeant licentiam conſiſtendi. Celeſtium quoque magis ac magis ex urbe expelli mandamus. Conſtat enim, iiſdem è medio ſublatis, gratiam & concordiam tenere veterem firmitatem. Sanè deinceps ſi tale quippiam fuerit nunciatum, officium Præſtantiæ Tuæ capitali ſententiæ ſubdendum eſſe cognoſcat. Non enim patimur impunitum eſſe, præcepta noſtra executionis negligentia protelari. Vale Parens chariſſime & amantiſſime. *Et adjecta ſubſcriptio.* Impleatur quod juſſimus, quia hoc famæ tuæ expedit.

Voluſianus Præfectus Urbis dixit.

HActenùs Celeſtium, divinæ fidei & quietis publicæ turbatorem, judiciis amica reis ſecreta ſubduxerunt. Jam leges etiam Edicti perſequentur abſentem. Cui, quod primum eſt, æternæ urbis negatur habitatio: ut ſi vel in proximis fuerit diverſatus, debitum non evadat exitium. Pro merito etiam temeritatis atque auſus ſui, cunctos hujus Edicti cautione præmonemus, ne quis iniquus noxio latebram putet eſſe præbendam, ne cum hujuſmodi ſit poſita pœna, ſupplicium ac ſtylum neceſſe ſit proſcriptionis incurrere, quiſquis reum divinis humaniſque legibus apud ſe putaverit occultandum.

Junius Quartus, Palladius, Monaxius & Agricola, iterùm Præfecti Prętorio dixerunt.

ADversùs Pelagium atque Celeſtium, catholici dogmatis fidem ſævis tractatibus deſtruentes, ſententia principalis invaluit, ut venerabili urbe ſummoti bonorum conſortio mulctarentur. Hoc igitur omnes admoneri oportet Edicto, ne quis ſiniſtræ perſuaſionis erroribus credulum præſtet aſſenſum. Et ſi ille ſit plebeius, aut Clericus, qui in caliginis hujus obſcæna reciderit, à quocumque tractus ad Judicem, ſine accuſatricis diſcretione perſonæ, facultatum publicatione nudatus, irrevocabile patietur exilium. Nam ſuperna Majeſtas ut colligit ex ſecreti ignoratione reverentiam, ita & ineptæ diſputationi injuriam eximit per Edictum.

Duodecim Articuli, quos in hac materia eſſe fidei Regulas judicavit Sanctus Auguſtinus.

VItalis quidam, Eccleſiæ Carthaginenſis neſcio an Laicus, an Clericus, Semi-pelagianæ factionis fuit primus præcurſor & auctor. Ejus errorem laudatus Auguſtinus exponit in hæc verba: *Te audio dicere, ut rectè credamus in Deum, & Evangelio conſentiamus, non eſſe donum Dei, ſed hoc nobis eſſe à nobis, id eſt, & propria voluntate, quam nobis in noſtro corde non operatus eſt ipſe. Et ad hoc, cum audieris: Quid eſt ergo quod ait Apoſtolus:* Deus in nobis operatur & perficere, *reſpondes, per legem ſuam, per ſcripturas ſuas Deum operari ut velimus, quas vel legimus vel audimus, ſed eis conſentire vel non conſentire ita noſtrum eſt, ut ſi velimus fiat, ſi autem nolimus, nihil in nobis operationem Dei valere faciamus. Operatur quippè ille, dicis, quantum in ipſo eſt, ut velimus, cùm nobis nota fiunt ejus eloquia; ſed ſi eis acquieſcere nolumus, nos ut operatio ejus nihil in nobis proſit, efficimus.* De ſolo fidei ac bonæ voluntatis primo exordio errabat Vitalis, qui poſteà fuit etiam ex erroribus Maſſilienſium. Eum lucidè revincit Auguſtinus in Epiſtola centeſima ſeptima, & homini firmando fixit hæc duodecim materiæ hujus fundamentalis capita.

CAPITULUM I.

1. QUoniam, propitio Chriſto, Chriſtiani Catholici ſumus, ſcimus nondùm natos nihil egiſſe in vita proprii boni ſeu mali, nec ſecundùm merita prioris alicujus vitæ, quæ nulla propria ſinguli habere potuerunt, in hujus vitæ venire miſerias; ſed tamen ſecundùm Adam carnaliter natos contagium mortis antiquæ prima nativitate contrahere, nec liberari ſupplicio mortis æternæ, quod trahit ex uno in omnes tranſiens juſta damnatio, niſi per gratiam renaſcantur in Chriſto.

2. Scimus gratiam Dei nec parvulis nec majoribus ſecundùm merita noſtra dari.

3. Scimus majoribus ad ſingulos actus dari.

4. Scimus non omnibus hominibus dari, & quibus datur, non ſolùm ſecundùm merita operum non dari, ſed non ſecundùm merita voluntatis eorum quibus datur, quod maximè apparet in parvulis.

5. Scimus eis quibus datur, miſericordia Dei gratuita dari.

6. Scimus eis quibus non datur, juſto judicio Dei non dari.

7. Scimus quod omnes aſtabimus ante tribunal Chriſti, ut ferat unuſquiſque ſecundùm ea quæ per corpus geſſit, non ſecundùm ea quæ ſi diutiùs viveret geſturus fuit, ſive bonum ſive malum.

8. Scimus etiam parvulos ſecundùm ea quæ per corpus geſſerunt, recepturos vel bonum vel malum. Geſſerunt autem non per ſeipſos, ſed per eos quibus pro illis reſpondentibus & renuntia-

tiare diabolo dicuntur, & credere in Deum, unde & in numero fidelium computantur, pertinentes ad ſententiam Domini dicentis: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit.* Propter quod & illis, qui hoc Sacramentum non accipiunt, contingit quod ſequitur: *Qui autem non crediderit, condemnabitur.* Undè & ipſi, ſicut dixi, ſi in illa parva ætate moriuntur, utique ſecundùm ea quæ per corpus geſſerunt; id eſt, tempore quo in corpore fuerunt, quando per corda & ora geſtantium crediderunt vel non crediderunt, quando baptizati vel non baptizati ſunt, quando carnem Chriſti manducaverunt vel non manducaverunt, quando & ſanguinem biberunt vel non biberunt, ſecundùm hæc ergò quæ per corpus geſſerunt, non ſecundùm ea quæ ſi diu hic viverent geſturi fuerant, judicantur.

8. Simul felices eſſe mortuos, qui in Domino moriuntur, nec ad eos pertinere quidquid acturi fuerant, ſi tempore diuturniore vixiſſent.

10. Scimus eos qui corde proprio credunt in Dominum, ſua id facere voluntate ac libero arbitrio.

11. Scimus pro eis qui nolunt credere, nos qui jam credimus, rectâ fide agere cùm Deum oramus ut velint.

12. Scimus pro eis qui ex illis crediderunt, tanquam de beneficiis rectè atque veraciter & debere nos Deo agere gratias & ſolere.

Valentiniani tertii Imperatoris adverſùm Pelagianos Lex.

ETiam Gallicanam Eccleſiam, & quoſdam ejus Epiſcopos invaſit hæc lues, ideoque Patroclus Arelatenſis Archiepiſcopus, Apoſtolicæ Sedis per Galliam Vicarius, Domini anno quadringenteſimo vigeſimoquinto impetravit à Valentiniano tertio legem, cujus hæc eſt pars.

Imperatores Theodoſius Auguſtus, & Valentinianus Cæſar Armatio, viro illuſtri, Præfecto Prætorio Galliarum.

DIverſos Epiſcopos, nefarium Pelagiani & Celeſtiani dogmatis errorem ſequentes, per Patroclum ſacroſanctæ legis Antiſtitem præcipimus conveniri. Quos quia confidimus emendari, niſi intra viginti dies ex conventionis tempore, intra quos deliberandi tribuimus facultatem, errata correxerint, ſeque Catholicæ Fidei reddiderint, Gallicanis regionibus expelli, atque in eorum loco Sacerdotum fidelis ſubrogari, quatenùs præſentis erroris macula de populorum animis tergatur, & futuræ bonum diſciplinæ reſtituatur. Data VII. Idus Julias Aquilejæ. Conſſ. D. N. Theodoſio Aug. XI. & Valentiniano Cæſ. Conſ.

ROMANA S. CELESTINI PONTIFICIS SYNODUS.

HAnc Synodum laudat in libro contra Collatorem S. Proſper: *Venerabilis memoriæ Pontifex Celeſtinus, ſciens damnatis non examen judicii, ſed ſolum pœnitentia remedium eſſe præſtandum, Celeſtium, quaſi non diſcuſſo negotio audientiam poſtulantem, totius Italiæ finibus juſſit extrudi. Adeo & Præceſſorum ſuorum Statuta, & Decreta Synodalia inviolabiliter ſervanda cenſebat, ut quod ſemel meruerat abſcindi, nequaquam admitteret retractari. Nec verò ſegniori cura ab hoc eodem morbo Britannias liberavit, quando quoſdam inimicos gratiæ ſolum ſuæ originis occupantes, etiam ab illo ſecreto excluſit Oceani, & ordinato Scotis Epiſcopo, dum Romanam inſulam ſtudet ſervare Catholicam etiam barbaram fecit Chriſtianam.* Quæ cuncta eadem Synodo videntur geſta. Eam ejuſdem Proſperi Chronicon quadringenteſimo trigeſimo, Hermannus Contractus adſcribit anno quadringenteſimo vigeſimo nono.

ACTIO PRIMA.

PER laudatam Conſtantii legem ad centum à Regia urbe millia extruſus Celeſtius rediit in Italiam, cauſam ſine examine deciſam blaterare, & provocare ad Synodum perrexit, & cum Collegis Epiſcopis egit turbas. Hinc ipſum regradavit Pontifex, proſcripſit ab Italia, & ubicumque proſcribi mandavit.

Nec ſolùm ipſum, ſed etiam Julianum, Florum, Fabium, Orentium, Marcellinum, Perſidium, & ſimiles neſcio quarum in Italia Sedium dejecit Epiſcopos. Nec tantùm juxta Gratiani legem ad centum ab ipſorum civitate millia, ſed extra omnem item Italiam abjecit.

Hinc & ipſi reſumpſere appellationem, intrarunt Conſtantinopolim, à Neſtorio ejuſdem commatis Epiſcopo fuere introducti ad Principem, ut orthodoxis temporibus paſſi perſecutionem, quin & Celeſtino Pontifici commendati. Verùm hic reſcripſit Atticum fuiſſe imitandum, & effrontes hæreticos juxta Principum leges intra Regiam civitatem nec admittendos. Amborum literas habes in prima parte Concilii Epheſini.

Hac item Actione factum eſt, quod ad Julianum, Collegæ ſui Turbantii virtutes extollentem, in primo noviſſimi operis libro ſcribit ſanctus Auguſtinus: *Utinam imiteris Turbantium, à veſtro errore liberatum*. Regradari ac deportari hic metuens, hac in Synodo valedixit Pelagio, atque ita ex diſpenſatoria Catholicæ Matris gratia Epiſcopus manſit.

ACTIO SECUNDA.

HAnc actionem ad quadringenteſimum trigeſimum Domini annum laudat S. Proſperi Chronicon: *Agricola Pelagianus, Severiani Pelagiani Epiſcopi filius, Eccleſias Britanniæ dogmatis ſui in-*

Inſinuatione corrumpit. Sed actione Palladii Diaconi Papa Celeſtinus Germanum Antiſiodorenſem Epiſcopum vice ſua mittit, ut deturbatis hæreticis, Britannos ad Catholicam fidem dirigat. Pelagium ex Cambrenſi apud Britannos Monacho fuiſſe Bannachorenſis ibidem Cœnobii ac Gymnaſii Præfectum, ipſique Romam digreſſo ſucceſſiſſe Leporium Agricolam; adſerunt vetuſti Britonum Annales. Damnatis item Pelagianis iteratas toties ſententias non ſuffeciſſe, ſed remotas etiam Provincias & gentes fuiſſe ab ipſis infeſtatas, ſcribit ad Maximianum, degradati Neſtorii in Conſtantinopolitano Epiſcopatu ſucceſſorem, noſter Pontifex Celeſtinus. Hinc quidam ſuum etiam natale ſolum invaſerunt, corrupere laudatum Cœnobium, & Apoſtolicam Sedem ad hanc Synodum coegerunt.

ACTIO TERTIA.

UTraque Scotia erat tunc adeò barbara, ut humanas adhuc carnes voraret. Ita adfirmat S. Hieronymus. Vicinæ Britanniæ adflictio eam duxit in Synodi hujus memoriam, atque ita factum eſt, quod in Chronico laudat S. Proſper: *Ad Scotos in Chriſtum credentes ordinatur à Papa Celeſtino Palladius, & primus Epiſcopus mittitur.* Sic barbara Inſula profecit in Chriſtianam.

GALLICANA INCERTI LOCI SYNODUS.

HAnc Synodum laudat in primo Anglicanæ hiſtoriæ libro venerabilis Beda: *Hæreſis Pelagiana, per Agricolam illata Severiani Epiſcopi Pelagiani filium, fidem Britannorum fœda peſte commaculaverat. Verùm Britanni, cùm neque ſuſcipere perverſum dogma gratiam Chriſti blaſphemando, ullatenùs vellent, neque verſutiam nefariæ perſuaſionis refutare verbis certando ſufficerent, inveniunt ſalubre conſilium, ut à Gallicanis Antiſtitibus auxilium belli ſpiritualis inquirant. Quam ob cauſam collecta magna Synodo, quærebant in commune, qui illuc ad ſuccurrendum fidei mitti deberent, atque omnium judicio eligebantur Apoſtolici Sacerdotes, Germanus Antiſiodorenſis, & Lupus Tricaſſinæ Civitatis Epiſcopus, qui ad confirmandam fidem gratiæ cœleſtis Britannias venirent.* Quod ipſum in Sancti Germani vita Conſtantius Presbyter, ac in Eutropii ſupplemento adfirmat Paulus Diaconus.

Poſtulatum à Romana Eccleſia auxilium Britonibus viſum fuit moras nectere, ideoque ad vicinos Galliæ Collegas habuere refugium: & hi magna collecta Synodo, Apoſtolicam Sancti Germani legationem probarunt, & Sanctum Lupum adjunxerunt. Annum ignoro. Quin utraque in Synodo Pelagiani errores denuò damnati fuerint, non eſt ambigendum.

GENERALIS EPHESINÆ SYNODI ADVERSUS PELAGIANOS ACTA.

IN apertam ac pertinacem hæreſeos prædicationem lapſo Neſtorio præcepit Celeſtinus Pontifex, ut intra decem dies meliora ſaperet ac ſolemniter profiteretur, alioquin eo ipſo Epiſcopatum amitteret & Chriſtianam communionem. Amici varii, præſertim Joannes Patriarcha Antiochenus, ipſum ad obediendum, & multa Eccleſiæ mala redimenda ſunt ſeriò adhortati; verùm Julianus ac alii præfati Pelagianorum Epiſcopi ad generalem provocare Synodum ei perſuaſerunt, in turbida hac aqua ſperantes & ipſi aliquid piſcari.

Synodus hæc habuit tres Primates Epiſcopos; Sanctum Cyrillum, Alexandriæ Patriarcham, Celeſtini Papæ Vicarium, Joannem Patriarcham Antiochenum, ac ipſum Neſtorium. Hinc & doloſi iſti in tres ſe diviſere claſſes, & quidam huic, quidam iſtis adhæſere, turbarum anſam ubique venantes. Et è Joannis Patriarchæ Epiſcopis aliquos omninò ſeduxerunt. Lucet ex Synodali in ipſos ſententia: *Quidam ex ipſis Celeſtii ſententias ſequi ſunt deprehenſi.* Et in ſua ad Rufum Theſſalonicenſem Epiſcopum relatione idem Joannes accuſavit Sanctum Cyrillum, quod adhærentes haberet homines ob hæreſim degradatos, Enthuſiaſtas ac Pelagianos. Quin & Divalis ſacra, quam per Joannem ſacrarum largitionum Comitem Theodoſius Auguſtus miſit ad Synodum, non ſolis legitimis, ſed & hiſce Pelagianis Epiſcopis fuit inſcripta. Aliud enim iſti non egerunt, quam ut hujus Synodi & Neſtorianæ appellationis aliqua portio crederentur.

Miſerandam ſciſſuram paſſa fuit hæc Synodus. Multi enim Sanctum Cyrillum, multi Epiſcopi ſecuti ſunt Joannem Antiochenum: Adverſas fecere Synodos, ac degradationis elogio invicem fœdarunt. Pelagiani videntur tunc tertium agitaſſe conventiculum, & conflaſſe illa Pſeudo-Acta, quibus damnatur originale peccatum, & Catholica doctrina traducitur ut Manichæa, & quæ uti legitima ad ſanctum Gregorium magnum miſit Joannes Neuſtetta, Patriarcha Conſtantinopolitanus. Ejuſmodi fucis hæreſes paſſim promoventur.

Adversùs illius Divalis inſcriptionem omnis Synodus fuit proteſtata. In eximia item illa, quam pro omni Africana Eccleſia per Baſſulam Diaconum miſit Capreolus Carthaginenſis Epiſcopus. Epiſtola obteſtatur Synodum, ne damnatis hæreſibus alteras indulgeat diſputationes, quibus lucida veritas denuò inquietetur. Palam loquitur adversùs Pelagianos. Et ita omninò jubebat factæ per Apoſtolicam Sedem deciſionis auctoritas.

Iſtorum tamen importunitas aliud extorſit. Lucet ex Synodali ad Celeſtinum Pontificem Relatione: *Porrò perlectis in ſancta Synodo commentariis Actorum in depoſitione impiorum Pelagianorum & Celeſtianorum, Celeſtii, Pelagii, Juliani, Perſidii, Flori, Marcellini, Orentii, & eadem cum illis ſentientium, quæ à Pietate Tua de ipſis decreta & conſtituta ſunt, judicavimus & nos ea ſolida, firmaque permanere debere, & idem omnes Tecum ſtatuimus, eos pro depoſitis habentes.* Ipſorum ergò cauſa iſtic retractata fuit, ac iterum damnata. Eam damnarunt Canon primus & quartus.

Et hinc in Bibliotheca rectè ſcribit Photius: *Pelagiana hæreſis anathemate damnata eſt in ſacra Epheſina Synodo.* Et in Carmine de Ingratis S. Proſ-

Proſper: *Prætereà, quantò fuerit bene mota tumultu clarà Epheſus, non paſſa ſuis conſiſtere tectis vaſa iræ, & morbi flatus, & ſemina mortis.* Laudare videtur tumultum, quo Joannem Patriarcham Antiochenum, & ejus aſſeclas Epiſcopos, à ſuarum Baſilicarum ingreſſu prohibuit, ac lapidibus impetiit Epheſinus Populus, populari in hanc etiam hæreſim odio videtur zelum illum adſcribere.

Sancti Celeſtini Pontificis Apologetica pro Sancto Auguſtino ad Gallorum Antiſtites Epiſtola.

PEr Patroclum Arelatenſem Epiſcopum ac laudatam Valentiniani legem correcti in Gallia Epiſcopi reliquere diſcipulos eruditione ac pietate illuſtres, verùm qui Pelagianis erroribus ſic valedicerent, ut tamen in Sancti Auguſtini adversùm illos Scriptis quædam improbarent. *Propoſitum ac prædeſtinationem Dei ſecundùm* initialis fidei ac finalis perſeverantiæ *præſcientiam recipiebant.* Prima fidei exordia ac finalem in ipſa perſeverantiam eſſe Dei dona, & Divinam electionem ſine quovis humanæ voluntatis prævifo merito fieri averſabantur, credentes tali gratia everti liberum arbitrium, hominem in diſperationem, agi ut torpidam ſecuritatem, frangi virtutum ſtudia, ac fatalem induci neceſſitatem. *Obſtinationem ſuam vetuſtate defendebant*: Auguſtini ſenſa adſerebant heſterna, *& à nonnullo Eccleſiaſticorum ita intellecta.* Ea tanquam fidei articulos tradi ab Auguſtino, capiebant peſſimè, cenſentes à Divinis Scripturis nihil hic lucidè deciſum. Quin & illum arguebant inconſtantiæ: Utpotè qui in prioribus ſuis Scriptis oppoſitum docuiſſet.

Eodem nuper in luto hæſerant Adrumetini in Byzacena Africa Monachi, eoſque per editos de Gratia ac libero arbitrio, & de Correptione & Gratia libros Auguſtinus extraxerat. Prior liber necdum erat in Gallia, hinc ſolum poſteriorem produxit Sanctns Proſper, ſperans eumdem fructum. Quoſdam ille ſanavit, alios autem pejores fecit, adeò ut ipſorum potiùs Monachorum, immò & ipſius Juliani, quam Auguſtini de hiſce quæſtionibus Dicta clamarent recipienda. Quæ omnia in ſuis ad Ruffinum ac Sanctum Auguſtinum literis exponunt latiùs laudatus Proſper, & neſcio quis Hilarius.

Ad hæc componenda librum de Sanctorum Prædeſtinatione, ac de Perſeverantiæ dono alium Auguſtinus edidit: ac crevit malum. Præſertim poſt brevi ſecutam Auguſtini mortem. Omnem tunc modeſtiam quidam exuerunt. Lerinenſis enim Monachus Vincentius, quidam Maſſilienſes Clerici Galli adhuc alii, & Genuenſes, ex ejus libris fabricarunt fœdos iſtos articulos, ex quibus profluxit calumnia hæreſis Prædeſtinatianæ. Non enim tunc fuit iſta hæreſis, ſed ipſam adfricare Auguſtino tentarunt quidam, atque ita ejus neceſſaria Eccleſiæ Scripta exſufflare.

Ea Sanctus Proſper, ac ille neſcio quis laudatus Hilarius generosè tutati ſunt, verùm canina Confratrum facundia ipſos adeò exercuit, ut Gallia excedere, & accedere Romam coacti ſint, ſepultæ hæreſis imminentem reſurrectionem nunciaturi, ac poſtulaturi medicinam.

Ad ipſorum ergò relationem & preces Celeſtinus Pontifex priores ſuas ad Tuentium Epiſcopum firmavit, & has pro Auguſtini Scriptis apologeticas addidit litteras, edicens ipſum fuiſſe ſemper optimum Eccleſiæ magiſtrum inſigniter orthodoxum, ac in hiſce etiam materiis nihil tradidiſſe quod non probarit Eccleſia Romana.

Adverſarios admodùm perſtrinxit iſtud fulmen. Dogmaticam Romani Epiſcopi Epiſtolam vel in lapſus dubium devocare, nec in cogitationem venit. Quod enim de ejus in decidendis fidei quæſtionibus infallibili auctoritate uſque ad Joannis Gerſonis tempora nunquam titubarit Gallicana Eccleſia, ex firmis fundamentis docet Petrus de Marca Archiepiſcopus Pariſienſis. Hinc opus fuit lucida Epiſtolæ verba detorquere in ſenſum alienum, & ſucceſſorem Xiſtum tertium ad ejus exſufflationem tentare.

Præſertim oderant librum de Gratia & libero Arbitrio, librum de Correptione & Gratia, librum de Prædeſtinatione Sanctorum, librum de Dono perſeverantiæ, & libros noviſſimos contra Julianum. Eos dixere litteris Apoſtolicis non expreſſos, ideoque nec ipſos, nec ipſorum ſenſa, ſed reliquam dumtaxat Auguſtini doctrinam eſſe approbatam.

Librum contra Collatorem ſub laudato Xixto ſcripſit etiam Beatus Proſper. Hinc ejus in fine laudat præſentem Epiſtolam, & adversùm jam dictas nugas pergit: *Contra iſtam clariſſimæ laudationis tubam, contra iſtam ſacratiſſimi teſtimonii dignitatem, audet quiſquam malignæ interpretationis murmur emittere, & perſpicuæ, ſynceriſſimæque ſententiæ nubem obliquæ ambiguitatis obtendere? Ut ſcilicet quia in Epiſtola Papæ librorum, pro quibus actum eſt, non expreſſus eſt titulus, hinc eos appareat non probatos, & iſtam in Sanctum Auguſtinum laudationem pro anteriorum Scriptorum meritis fuiſſe collatam.* Et in prioribus, quos probabant, & in poſterioribus, quos improbabant Adverſarii, adversùm Pelagianos libris demonſtrat eamdem penitùs tradi doctrinam, atque ita utroſque à Celeſtino firmatos, immò & ipſa Romanæ Eccleſiæ auctoritate donatos. Ita enim de libro de Prædeſtinatione Sanctorum, ac de libro de Dono Perſeverantiæ teſtatur in litteris ad Poſſeſſorem Africanum Epiſcopum Pontifex Hormiſda.

Adversùm iſtas *Hypocritarum inſidias* Sanctus Proſper concludit: *Confidimus Domini protectione præſtandum, ut quod operatus eſt in Innocentio, Zozymo, Bonifacio, Celeſtino, operetur & in Xixto.* Aſtutiſſimarum fraudum, quibus Xixtum ad exſufflandam ac revocandam Celeſtini Epiſtolam circumſcribere conabantur iſtæ vulpes, colligata orgia ſperat divinitùs diſſipanda, & ab Anteceſſorum ſuorum toties iterato judicio Xixtum in nullo movendum.

Et ſpem non fuiſſe vanam, ſtatim nos docebit eventus. Nam in Petro Apoſtolo, dum ejus fidem non deficere impetravit Dominus. omnino erat & Xixtus. Quin immo præſentem Epiſtolam non ſola latina, ſed & Græca in plenam auctoritatem admiſit Eccleſia: Eam quippè duplici elogio Photius in ſua Bibliotheca exornat.

Dile-

Dilectiſſimis Fratribus Venerio, Marino, Leontio, Auxonio, Arcadio, Sillucio, & cæteris Galliarum Epiſcopis
Celeſtinus.

APoſtolici verba præcepti ſunt, apud Judæos atque Gentiles ſine offenſione nos eſſe debere. Hoc quiſquis Chriſtianus eſt, tota animi virtute cuſtodit. Quod cùm ita ſit, non parum periculi illi manere poterit ante Deum, qui hoc detrectat etiam fidelibus exhibere. Nam qualiter nos, qui neminem perire volumus, iſta contriſtent, quæ auctoribus Chriſtianis percellunt animos Chriſtianos, Dominicus in Evangelio ſermo teſtatur. Ait enim ipſe Salvator, quòd expediat ſcandalizanti unum de puſillis, in maris profundum demergi. Ideò quæ ſit jam ejus pœna quæramus, cui tale ſupplicium legimus expedire.

CAPITULUM I.

FIlii noſtri præſentes Proſper & Hilarius, quorum circa Deum noſtrum ſolicitudo laudanda eſt, tantum neſcio quibus Presbyteris illic licere, qui diſſenſioni Eccleſiarum ſtudeant, ſunt apud nos proſecuti, ut indiſciplinatas quæſtiones vocantes in medium, pertinaciter eos dicant prædicare adverſantia veritati. Sed veſtræ Dilectioni juſtiùs imputamus, quando illi ſupra vos habent copiam diſputandi. Legimus ſuper magiſtrum non eſſe diſcipulum, hoc eſt, non ſibi debere quemquam ad injuriam Doctorum vendicare doctrinam. Nam & hos ipſos à Deo noſtro poſitos novimus ad docendum, cum ſit dicente Apoſtolo eis tertius locus intra Eccleſiam deputandus. Quid illic ſpei eſt, ubi magiſtris tacentibus hi loquuntur, qui ſi ita eſt, eorum diſcipuli non fuerunt? Timeo ne connivere ſit hoc tacere. Timeo ne magis ipſi loquantur, qui permittunt illis taliter loqui. In talibus cauſis non caret ſuſpicione taciturnitas, quia occurreret veritas, ſi falſitas diſpliceret. Meritò namque cauſa nos reſpicit, ſi ſilentio faveamus errori. Ergò corripiantur hujuſmodi. Non ſit his liberum habere pro voluntate ſermonem. Deſinat, ſi ita res ſunt, inceſſere novitas vetuſtatem, deſinat Eccleſiarum quietem inquietudo turbare. Conantur ſæpè naufragio mergere, quos intra portum ſtantes ſtatio facit fida ſecuros. Fida quippè eſt omnium ſtatio, quorum perfectis greſſibus veſtigia non moventur. Recurrerunt ad Apoſtolicam prædicti Sedem, hæc ipſa nobis quæ tentat perturbatio conquerentes. Habetote, Fratres chariſſimi, pro Catholicæ plebis pace tractatum. Sciant ſe, ſi tamen cenſeantur Presbyterii dignitate, vobis eſſe ſubjectos. Sciant omnes qui malè docent, quod ſibi diſcere magis ac magis competat, quam docere. Nam quid in Eccleſiis vos agitis, ſi illi ſummam teneant prædicandi? Niſi fortè illud obſiſtat, quod non auctoritate, non adhuc ratione colligitur, ut aliqui è Fratrum numero, nuper de Laicorum conſortio in Collegium noſtrum fortaſſe admiſſi, neſciant quid ſibi debeant vendicare. Super his multa jam dicta ſunt eo tempore, quo ad Fratris Tuentii dedimus Scripta Reſponſum. Nunc tamen repetentes ſæpiùs admonemus ut vitentur hujuſmodi, qui laborant per terras aliud, quam ille noſter juſſit Agricola, ſeminare. Nec tamen mirari poſſumus, ſi hæc erga viventes hi nunc tentare audent, qui nituntur etiam quieſcientium fratrum memoriam diſſipare.

CAPITULUM II.

AUguſtinum ſanctæ recordationis virum pro vita ſua atque meritis in noſtra communione ſemper habuimus, nec unquam hunc ſiniſtræ ſuſpicionis ſaltem rumor adſperſit, quem tantæ ſcientiæ olim fuiſſe meminimus, ut inter magiſtros optimos etiam ante à meis deceſſoribus haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune ſenſerunt; utpotè qui ubique cunctis & amori fuerit, & honori. Unde reſiſtatur talibus, quos malè creſcere videmus. Nefas eſt hæc pati religioſas animas, quarum afflictione, quia membra noſtra ſunt, nos quoque convenit macerari: Quamvis maneat hos beatitudo promiſſa, quicumque probantur perſecutionem propter juſtitiam ſuſtinere. Quibus quid promittat Dominus in futurum, ſequens ſermo declarat. Non eſt agentium cauſa ſolorum, quando univerſalis Eccleſia quacumque novitate pulſatur. Intelligamus hæc ipſa vobis, quæ nobis non placent, diſplicere. Quod ita demum probare poterimus, ſi impoſito improbis ſilentio de tali re impoſterum querela ceſſaverit. Dominus incolumes vos cuſtodiat, Fratres chariſſimi.

Sanctorum Proſperi ac Hilarii per Celeſtini Epiſtolam confirmata Capitula.

QUæſtio eſt, An undecim, quæ Celeſtini Epiſtolæ adnecti paſſim ſolent, Capitula ſint etiam Celeſtini? Petrus Diaconus, Orientalis Eccleſiæ ad Apoſtolicam Sedem Legatus in libello de Gratia & Incarnatione, quem ſancto Fulgentio, & aliis Afrorum Epiſcopis obtulit, lucidè adfirmat. Adducit varia Romanorum Pontificum Decreta, & pergit: *His congruè Beatiſſimus Celeſtinus in Epiſtola ad Gallos data.* Adducit octavum & nonum Capitulum. Ejuſdem ſententiæ fuit in libro adversùs Joannem Erigenam Florus Eccleſiæ Lugdunenſis Diaconus, ejus item Epiſcopus Sanctus Remigius in libro de tribus Epiſtolis, & in libro de tenenda ſacræ Scripturæ veritate: Hincmarus item Remenſis Metropolita doctiſſimus, Cardinalis Creſconius, & Sanctus Ivo Epiſcopus Carnutenſis. Et antiquiſſimi codices Celeſtini Epiſtolam, & hæc Capitula in unum libellum paſſim jungunt.

Verùm verba, hæc Epiſtolæ, *Dominus incolumes vos cuſtodiat, Fratres chariſſimi*, aliud omninò edicunt. Sunt lucidus Epiſtolæ finis: Plura iſtud ipſum omnibus Eruditis jam pridem perſuaſere. Et hinc rectè in Annalibus ſcribit Cardinalis Baronius: *Putantur iſta Capita eſſe Proſperi, qui, ut profiteri videtur, ea collegit ex Decretis Romanorum Pontificum, ſimulque Conciliis Africanis.* Quidam exiſtimant ea libello, quem Sedi Apoſtolicæ obtulerunt Proſper & Hilarius, fuiſſe adnexa, ab illis impetratam iſtam Celeſtini Epiſtolam,

lam, atque ita ipſa eſſe per eam confirmata. Et id non caret fundamento.

Quæſtio eſt, Ex quo fonte prodierit tanta erroris antiquitas? Etenim laudatus Petrus Diaconus fuit Celeſtino Pontifici ferè coævus. Reſpondeo non eſſe errorem. Proſper quippè & Hilarius ſua illa Capitula laudatis literis mox adjunxere, & vulgarunt non uti ſua ampliùs, ſed uti ſancti Celeſtini; quoniam quod confirmat Romanus Pontifex, facit eſſe ſuum. Et hinc de eiſdem ad Poſſeſſorem Epiſcopum ſcripſit Hormiſda Pontifex: *De Arbitrio libero & Gratia Dei in ſcriniis Eccleſiaſticis expreſſa Capitula continentur*. Ea non dicit eſſe Romanæ Eccleſiæ, ſed uti per ipſam confirmata in ejus ſcriniis cuſtodiri.

CAPITULORUM PRÆFATIO.

QUia nonnulli, qui Catholico nomine gloriantur, id damnatis hæreticorum ſenſibus, ſeu pravitate, ſeu imperitia demorantes, piiſſimis diſputatoribus obviare præſumunt; & cùm Pelagium atque Celeſtium anathematizare non dubitent, magiſtris tamen noſtris, tanquam neceſſarium modum exceſſerint, obloquuntur, eaque tantummodo ſequi & probare profitentur, quæ ſacratiſſima beati Apoſtoli Sedes Petri contra inimicos gratiæ Dei per miniſterium Præſulum ſuorum ſanxit & docuit: Neceſſarium igitur fuit diligenter inquirere, quid Rectores Romanæ Eccleſiæ de hæreſi, quæ eorum temporibus exorta fuerat, judicaverint, & contra nocentiſſimos liberi arbitrii defenſores quid de gratia Dei ſentiendum eſſe cenſuerint, ita ut etiam Africanorum Conciliorum quaſdam ſententias jungeremus, quas utique ſuas fecerunt Apoſtolici Antiſtites, cùm probarunt. Ut ergo pleniùs qui in aliquo dubitant inſtruantur, conſtitutiones Sanctorum Patrum compendioſo manifeſtemus indiculo. Quod ſi quis non nimium eſt contentioſus, agnoſcat omnium diſputationum connexionem ex hac ſubditarum auctoritatum brevitate pendere, nullamque ſibi contradictionis ſupereſſe rationem, ſi cum Catholicis credat & dicat.

CAPITULUM PRIMUM.

Quòd Adam omnes homines læſerit, nec quemquam niſi gratia poſſe ſalvari.

IN prævaricatione Adæ omnes homines naturalem poſſibilitatem & innocentiam perdidiſſe, & neminem de profundo illius ruinæ per liberum arbitrium poſse conſurgere, niſi eum gratia Dei miſerentis erexerit, pronuntiante beatæ memoriæ Innocentio Papa, atque dicente in Epiſtola ad Carthaginenſe Concilium: *Liberum enim arbitrium olim ille perpeſſus, dum ſuis inconſultiùs utitur bonis, cadens in prævaricationis profunda demerſus eſt, & nihil quemadmodum exindè reſurgere poſſet invenit, ſuaque in æternum libertate deceptus, huic ruinæ ſubjacuiſſet oppreſſus, niſi eum poſtea Chriſti per ſuam gratiam revelaſſet adventus, qui per novæ regenerationis purificationem præteritum omne vitium ſui baptiſmatis lavacro purgavit.*

II.

Quòd nemo ſit bonus ſuis viribus, niſi participatione ejus qui ſolus eſt bonus.

NEminem eſſe per ſemetipſum bonum, niſi participationem ſui ille donet, qui ſolus eſt bonus. Quod in eiſdem Scriptis ejuſdem Pontificis ſententia proteſtatur, dicens: *Nam quid nos de eorum poſt hæc rectum mentibus æſtimemus, qui ſibi ſe putant debere quòd boni ſunt, nec illum conſiderant, cujus quotidie gratiam conſequuntur, qui ſine illo tantum ſe aſſequi poſſe confidunt?*

III.

Quòd niſi gratia Dei continua juvemur, inſidias Diaboli ſuperare non poſſumus.

NEminem etiam baptiſmatis gratia renovatum, idoneum eſſe ad ſuperandas Diaboli inſidias, & ad evincendas carnis concupiſcentias, niſi per quotidianum adjutorium Dei perſeverantiam bonæ converſationis acceperit. Quod ejuſdem Antiſtitis in eiſdem paginis doctrina confirmat, dicens: *Nam quamvis hominem redemiſſet à præteritis ille peccatis, tamen ſciens iterùm poſſe peccare, ad reparationem ſibi, quemadmodùm poſſet illum & poſt iſta corrigere, multa ſervavit, quotidiana præſtans illi remedia, quibus niſi freti confiſique nitamur, nullatenus humanos vincere poterimus errores. Neceſſe eſt enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur.*

IV.

Quòd per Chriſtum libero benè utamur arbitrio.

QUòd nemo niſi per Chriſtum libero bene utatur arbitrio, idem magiſter in Epiſtola ad Milevitanum Concilium data prædicat, dicens: *Adverte tandem, ò praviſſimarum mentium perverſa doctrina, quòd primum hominem ita libertas ipſa decepit, ut dum indulgentiùs frænis ejus utitur, in prævaricationis præſumptionem conciderit. Nec ex hac potuit erui, niſi providentia ei regenerationis ſtatum priſtinæ libertatis Chriſti Domini reformaſſet adventus.*

V.

Quòd omnia Sanctorum merita dona ſint Dei.

QUòd omnia ſtudia, & omnia opera ac merita Sanctorum, ad Dei gloriam laudemque referenda ſunt, quia nemo aliundè ei placet, niſi ex eo quod ipſe donaverit. In quam nos ſententiam dirigit beatæ recordationis Papæ Zozymi regularis auctoritas, cùm ſcribens ad totius Orbis Epiſcopos ait: *Nos autem inſtinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem ſuum referenda ſunt, undè naſcuntur) ad Fratrum & Coepiſcoporum noſtrorum conſcientiam univerſa retulimus.* Hunc autem

ſermo-

ſermonem, ſinceriſſimæ veritatis luce radiantem, tanto Afri Epiſcopi honore venerati ſunt, ut ita ad eundem virum reſcriberent: *Illud verò quod in literis, quas ad univerſas Provincias curaſti eſſe mittendas, poſuiſti dicens*, Nos tamen inſtinctu Dei, &c. *Sic accipimus dictum, ut illos qui contra Dei adjutorium extollunt humani arbitrii libertatem, diſtricto gladio veritatis, velut curſim tranſiens, amputares. Quid enim tam libero feciſti arbitrio, quàm quod univerſa in noſtræ humilitatis conſcientiam retuliſti? Et tamen inſtinctu Dei factum eſſe fideliter ſapienterque vidiſti, veraciter fidenterque dixiſti. Ideò utique, quia præparatur voluntas à Domino, & ut boni aliquid agant, paternis inſpirationibus ſuorum ipſe tangit corda fidelium. Quotquot enim ſpiritu Dei aguntur, hi filii Dei ſunt: Ut nec noſtrum deeſſe ſentiamus arbitrium, & in bonis quibuſque voluntatis humanæ ſingulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium.*

V I.

Quòd omnis ſancta cogitatio, & motus piæ voluntatis ex Deo ſit.

QUòd ita Deus in cordibus hominum, atque in ipſo libero operetur arbitrio, ut ſancta cogitatio, pium conſilium, omniſque motus bonæ voluntatis ex Deo ſit, quia per illum aliquid boni poſſumus, ſine quo nihil poſſumus. Ad hanc enim nos profeſſionem idem Doctor inſtituit, qui cùm ad totius orbis Epiſcopos de divinæ gratiæ opitulatione loqueretur, *Quod ergò tempus*, ait, *intervenit, quo ejus non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, cauſis, cogitationibus, motibus, adjutor & protector orandus eſt. Superbum eſt enim, ut quicquam ſibi humana natura præſumat, clamante Apoſtolo*, Non eſt nobis colluctatio adversùs carnem & ſanguinem, ſed contra principes & poteſtates aeris hujus, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. *Et ſicut ipſe iterùm dicit*: Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per JESUM CHRISTUM Dominum noſtrum. *Et iterùm:* Gratia Dei ſum id quod ſum, & gratia ejus in me vacua non fuit, ſed plus illis omnibus laboravi. Non ego autem, ſed gratia Dei mecum.

V I I.

Quòd gratia Dei non ſolùm peccata dimittat, ſed etiam adjuvat ne committantur, & præſtat ut lex impleatur, non ſicut ait Pelagius, facilè, quaſi ſine gratia Dei difficiliùs poſſit impleri.

ILlud etiam, quod intra Carthaginenſis Synodi Decreta conſtitutum eſt, quaſi proprium Apoſtolicæ Sedis Decretum amplectimur, quod ſcilicet tertio Capitulo definitum eſt: *Ut quicumque dixerit gratiam Dei, qua juſtificamur per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, quæ jam commiſſa ſunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema ſit.* Et iterùm Capitulo quarto: *Ut ſi quis dixerit gratiam Dei per Jeſum Chriſtum propter hoc tantùm nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipſam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut ſciamus quid appetere, & quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præſtari, ut quod faciendum cognovimus, etiam facere diligamus atque valeamus, anathema ſit. Cùm enim dicat Apoſtolus*, Scientia inflat, charitas verò ædificat, *Valdè impium eſt, ut credamus ad eam quæ inflat nos habere gratiam Chriſti, & ad eam quæ ædificat non habere; cùm ſit utrumque donum Dei, & ſcire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus, ut ædificante charitate ſcientia non poſſit inflare. Sicut autem de Deo ſcriptum eſt*, Qui docet hominem ſcientiam, *ita etiam ſcriptum eſt*, Charitas ex Deo eſt. Item quinto Capitulo: *Ut quiſquis dixerit, ideò nobis gratiam juſtificationis dari, ut quod facere per liberum arbitrium jubemur, faciliùs poſſimus implere per gratiam, tanquam etſi gratia non daretur, non quidem facilè, ſed tamen poſſimus etiam ſine illa divina implere mandata, anathema ſit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait, Sine me difficiùs poteſtis facere, ſed ait*, Sine me nihil poteſtis facere.

V I I I.

Quòd præter ſtatuta Sedis Apoſtolicæ, omnes orationes Eccleſiæ Chriſti gratiam reſonant, qua genus humanum ab æterna damnatione reparatur.

PRæter eas autem Beatiſſimæ & Apoſtolicæ Sedis inviolabiles ſanctiones, quibus nos piiſſimi Patres, peſtiferæ novitatis elatione dejecta, & bonæ voluntatis exordia, & incrementa probabilium ſtudiorum, & in eis uſque in finem perſeverantiam, ad Chriſti gratiam referre docuerunt, obſecrationum quoque Sacerdotalium Sacramenta reſpiciamus, quæ ab Apoſtolis tradita in toto mundo tradita, atque in omni Eccleſia Catholica uniformiter celebrantur, ut legem credendi lex ſtatuat ſupplicandi. Cùm enim ſanctarum plebium Præſules mandata ſibimet legatione fungantur, apud divinam Clementiam humani generis agunt cauſam, & tota ſecum congemiſcente Eccleſia poſtulant & precantur, ut Infidelibus donetur fides, ut Idololatræ ab impietatis ſuæ liberentur erroribus, ut Judæis ablato cordis velamine lux veritatis appareat, ut Hæretici Catholicæ Fidei perceptione reſipiſcant, ut Schiſmatici ſpiritum redivivæ charitatis accipiant, ut Lapſis pœnitentiæ remedium conferatur, ut denique Catechumenis ad regenerationis Sacramenta perductis, cœleſtis aula miſericordiæ reſeretur. Hæc autem non perfunctoriè neque inaniter à Domino peti, rerum ipſarum monſtrat effectus: Quandoquidem ex omni errorum genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos erutos de poteſtate tenebrarum transferas in regnum Filii charitatis ſuæ, & ex vaſis iræ faciat vaſa miſericordiæ. Quod adeò totum divini operis eſſe ſentitur, ut hæc efficienti Deo gratiarum ſemper actio, laudiſque confeſſio pro illuminatione talium vel correctione referatur.

IX. *Quòd*

IX.

Quòd gratiam Dei etiam baptizandorum teſtetur inſtituta purgatio, cùm exorciſmis & exſufflatione Spiritus ab eis abiguntur.

ILlud etiam, quod circa baptizandos in univerſo mundo ſancta Eccleſia uniformiter agit, non otioſo contemplemur intuitu: Cùm ſive parvuli, ſive juvenes ad regenerationis veniunt Sacramentum, non priùs fontem vitæ adeunt, quàm exorciſmis & exſufflationibus Clericorum Spiritus ab eis immundus abigatur; ut tunc verè appareat, quomodo princeps mundi hujus mittatur foras, & quomodo priùs alligetur Fortis, & deinceps vaſa ejus diripiantur, in poſſeſſionem tranſlata victoris, qui captivam duxit captivitatem, & dat dona hominibus. His ergo Eccleſiaſticis regulis, & ex divina ſumptis auctoritate documentis, ita adjuvante Domino conformati ſumus, ut omnium bonorum affectuum atque operum, & omnium ſtudiorum omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum fateamur Auctorem, & non dubitemus ab ipſius gratia hominis merita præveniri, per quem fit, ut aliquid boni & velle incipiamus & facere. Quo utique auxilio & munere Dei non aufertur liberum arbitrium, ſed liberatur; ut de tenebroſo lucidum, de pravo rectum, de languido ſanum, de imprudente ſit providum. Tanta enim ergà omnes homines eſt bonitas Dei, ut noſtra velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona, & pro his quæ largitus eſt, æterna præmia ſit donaturus. Agit quippe in nobis, ut quod vult & velimus & agamus. Nec otioſa in nobis eſſe patitur, quæ exercenda, non negligenda donavit, ut & nos cooperatores ſimus gratiæ Dei, ac ſi quid in nobis ex noſtra viderimus remiſſione langueſcere, ad illum ſollicitè recurramus, qui ſanat omnes languores noſtros, & redimit de interitu vitam noſtram, & cui quotidie dicimus, *Ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo.*

X.

Quòd profundiores quæſtiones nec contemnendæ ſint, nec penitùs aſſerendæ.

PRofundiores, difficilioreſque partes incurrentium quæſtionum quas latius pertractarunt qui hæreticis reſtiterunt, ſicut non audemus contemnere, ita non neceſſe habemus adſtruere: Quia ad confitendum gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitus ſubtrahendum eſt, ſatis ſufficere credimus, quicquid ſecundum prædictas regulas Apoſtolicæ Sedis nos Scripta docuerunt, ut prorſus non opinemur Catholicum quod apparuerit præfixis ſententiis eſſe contrarium.

ROMANA XIXTI TERTII PONTIFICIS SYNODUS.

OMnem in Neſtorianos ac Pelagianos clementiam Epheſino Concilio commendarat Celeſtinus Pontifex. *Habent*, inquit, *ſi reſipiſcant, copiam revertendi. Quod his ſolis non permittitur, quos propria cum auctoribus hæreſeos omnium Fratrum conſtat ſubſcriptione damnatos. Per Dei enim miſericordiam aliquos ex eorum numero ad nos jam rediiſſe gaudemus.* Quæ Romana clementia animavit etiam Julianum, de quo S. Proſper in Chronico: *Hac tempeſtate Julianus Heclanenſis Epiſcopus, jactantiſſimus Pelagiani erroris adſertor, quem dudum amiſſi Epiſcopatus intemperans cupido exagitabat, multimoda arte fallendi correctionis ſpeciem præferens, molitus eſt in Eccleſiæ communionem ſubrepere. Sed his inſidiis Xixtus Papa, Diaconi Leonis hortatu, vigilanter occurrens, nullum aditum peſtiferis conatibus patere permiſit. Et ita omnes Catholicos dejectione fallacis beſtiæ gaudere fecit, quaſi tunc primùm ſuperbiſſimam hæreſim apoſtolicus gladius detruncaſſet.* Non Laicam, ſed Epiſcopalem dumtaxat communionem denegavit: Quod nempè Julianus eſſet & unus ex Sectæ auctoribus, & omnium Epiſcoporum ſubſcriptione apud Epheſum damnatus.

Et tunc adimpleta fuit ſpes illa, quam de laudato Pontifice habuit adversùm Hypocritarum inſidias S. Proſper: Quod in Innocentio, Zozymo, Bonifacio, Celeſtino operatus fuerat, Dominus operatus eſt & in Xixto, *& in cuſtodia Dominici gregis, hæc fuit pars gloriæ reſervata huic Paſtori, ut ſicut illi lupos abegere manifeſtos, ita hic depelleret occultos.* Factum id fuit anno Domini quadringenteſimo quadrageſimo.

In libro cui titulus, *Dimidium temporis*, laudatus Proſper, aut alius quis ejus auctor pergit: *Nobis apud Campaniam conſtitutis, Venerabilis Papa Leo Manichæos ſubvertit, & contrivit Pelagianos, & maximè Julianum.* Repulſam à Xixto paſſus Julianus abjit in natalem Campaniam, nec à turbis ceſſavit. Hinc eò acceſſiſſe videtur Succeſſor Leo, & ſuprà laudatam Gratiani Auguſti legem eſſe in ipſum executus. Quare deſperatus ille dicitur transfretaſſe ad Siculos, omnium rerum inopia fuiſſe iſtic compulſus ad pueris tradenda prima literarum elementa, miſerabilis ibidem ſenuiſſe, & objiſſe. Ibidem objerat & Pelagii magiſter Ruffinus.

AQUILEJENSIS SYNODUS.

PEr omnes vagari Provincias, & ſibi ab Epheſino Concilio indultæ reparationis gratiam venari ab incautis Epiſcopis, non deſiit Pelagiana factio, *hunc maximè expetens fructum, ut ſub velamento communionis plures domos adeat, & per falſi nominis ſcientiam multorum corda corrumpat.* Et reperit Nicetam Aquilejenſem Epiſcopum, Venetiarum Metropolitam, à quo non Laicos tantùm, ſed & plures Presbyteros, Diaconos, alioſque Clericos fuiſſe ſine profeſſione in gradum receptos, permiſſoſque liberè vagari, apud S. Leonem Magnum queſtus eſt Septimius Epiſcopus Altinenſis.

Nicetam Pontifex corripuit, juſſitque fieri Provincialem Synodum, decreturam ſequentia. Primò, ut nullus deinceps, ſeu Laicus ſeu Clericus, Pelagianus in communionem admittatur aut gradum, niſi *apertis profeſſionibus damnent ſui*

ſuperbi

ſuperbi erroris auctores, & quidquid in doctrina eorum univerſalis Eccleſia exhorruit deteſtentur, omniaque Decreta Synodalia, quæ ad exciſionem hujus hæreſeos Apoſtolicæ Sedis confirmavit authoritas, complecti ſe, & in omnibus approbare, plenis & apertis, ac propria manu ſubſcriptis proteſtationibus eloquantur.

Secundò, ut omnes huc uſque ſine tali profeſſione ſuſcepti evocentur ad ipſam coram Synodo faciendam, & data ipſis reparatio ſit eò uſque ſuſpenſa. Nullum enim Hæreticum aliter recipi mandat antiquiſſima Patrum diſciplina.

Tertiò, ut nullus, ex Pelagianis præſertim, Clericus permittatur vagari, ſed cuncti ad fixum ſui tituli miniſterium cogantur. Ita enim mandat Apoſtolicus Canon, firmatus per Synodum Nicænam.

Latiùs hæc habes in laudatis Pontificis literis ad præfatos Septimium ac Nicetam. Epiſcopatum hic iniit anno Domini quadringentiſimo quadrageſimo nono. Synodi annus ignoratur.

S. GELASII PONTIFICIS DECRETA.

E Venetorum Provincia ejecti Pelagiani abiere ad Dalmatas, recidiva illic ſeminarunt zizania, corrupere multos, rurſus appellarunt ad generalem Synodum, inſtantes cauſam ſuam retractari. Superbiſſimi erroris primum auctorem fuiſſe ipſum in cœlo Luciferum, ac ex illo ipſum rebellaſſe in Divinam Majeſtatem, eique voluiſſe eſſe ſimilem, inſigniter in literis ad Demetriadem oſtendit S. Proſper. Hinc ejus ſequaces poſt tot Patrum Synodos, etiam poſt Epheſinam generalem, poſt tot Apoſtolicæ Sedis Decreta, poſt tot Auguſtorum Principum leges, appellaſſe adhuc, & perſtitiſſe rebelles, ne admireris. Ea interim omnia per graves ad Honorium Salonitanum Epiſcopum, Dalmatiæ Metropolitam, querelas & literas urſit S. Papa Gelaſius, multis oſtendens damnatæ toties blaſphemiæ non poſſe indulgeri examen novum, & adjungens. *An fortaſſe neſcitis hanc hæreſim & ab Apoſtolica dudum Sede per beatæ memoriæ Innocentium, ac deindè Zozymum, Bonifacium, Celeſtinum, Xixtum, Leonem, continuis & inceſſabilibus ſententiis fuiſſe proſtratam? Nec tantùm Eccleſiæ Catholicæ legibus, ſed Principum quoque Romanorum eo tenore damnatam, ut nuſquam terrarum vivendi locum Sectatores ejus habere ſinerentur.* Data eſt Epiſtola quinto Kalendas Auguſti, Albino Conſule, Domini anno quadringenteſimo nonageſimo tertio.

Eo tempore Gothi, Ariani & Barbari, vexabant Italiam, atque ita languebat iſtic Eccleſiaſtica diſciplina. Apud Picenos neſcio quis *miſerabilis ſenex, Seneca nomine*, ordine Presbyter, *totius eruditionis ignarus*, Pelagiano in cœno fætebat totus, docuitque ſequentia.

Primò, *in matrum uteris opere Divino creari infantes, ideoque juſtum non videri, quod factura Dei ſine ullis propriis actionibus cuiquam peccato gignatur obnoxia.*

Secundò, Decedentes ſine Baptiſmo infantes non intrare quidem Dei Regnum, attamen non mitti in damnationem, ſed admitti ad vitam æternam.

Tertiò. *Quòd homo per liberum arbitrium, bono ſuffragante naturæ, beatus*, ſeu juſtus *efficiatur.*

Quarto, *beatæ memoræ Hieronymum & Auguſtinum, Eccleſiaſticorum lumina Magiſtrorum, in Sacerdotum præſentia lacerabat.*

Hæc omnia Epiſcoporum ſocordiæ ad cripſit Gelaſius, ac eruditis literis ſingulos damnavit errores. Originale peccatum oſtendit eſſe ex primo Protoplaſtorum verſo in naturam delicto contagium, ideoque Divinæ juſtitiæ per omnia conforme. Eccleſiæ fidem var è firmat.

Ad ſecundum, ait à parvulis iſtis manducatam non fuiſſe Filii hominis Carnem, nec bibitum Sanguinem, ideoque ipſos excludi etiam à vita æterna, & concludit: *Tollant de medio neſcio quem tertium, quem decipiendis parvulis faciunt, locum.*

Capitulum tertium dicit eſſe *toti mundi cognita atque convicta Pelagianorum deliramenta.* Ait *liberum*, id eſt operandæ juſtitiæ validum, *arbitrium* primo peccato eſſe *corruptum, fœdatum, perditum*, ideoque reparari oportere, & reparari non poſſe, niſi per gratiam ejus, qui dixit: *Cùm vos Filius liberaverit, tunc verè liberi eritis.*

Etiam *iſtud peculiare, olimque detritum Pelagianorum virus, quo putant gratiam Dei ſecundùm merita hominum poſſe conferri*, iterùm damnat, ſanciens etiam primum fidei exordium eſse Dei donum.

Sanctos Hieronymum & Auguſtinum à moritura muſca lacerari dicit eſse ſcelus ſummum, & ab Epiſcopis non tolerandum. Data eſt Epiſtola eodem Conſule, verùm Kalendis Novembris.

Anno ſequenti Romanam ſeptuaginta Epiſcoporum Synodum fecit idem Pontifex, in qua authenticorum & prohibendorum librorum condidit catalogum, & in primo hæc poſuit: *Opuſcula ſancti Auguſtini, Item Opuſcula Proſperi.* In ſecundo hæc: *Opuſcula Caſſiani Presbyteri. Opuſcula Fauſti Rejenſis.* Ea ſancit apocrypha. Sancit adversùs Gennadii Maſſilienſis Catalogum, qui Fauſti opuſcula plurimùm laudans putatur Pontifici noſtro fuiſse inſcriptus.

ARAUSICANA SYNODUS.

FAuſtus, ex Lerinenſi Monacho Epiſcopus Rejenſis, tres edidit Epiſtolas, Primam ad Lucidum Presbyterum, Prædeſtinationæ hæreſis ſectatorem, in qua ſingulos hujus erroris articulos edicit, & Erronem ad ipſorum ejurationem ſeriò hortatur. Altera eſt ipſius Lucidi ad Synodum Arelatenſem: Hac Fauſto ille obedit, & Synodo ſe plenè ſubmittit. Tertia eſt rurſùm Fauſti ad ſanctum Leontium Arelatenſem Archi Epiſcopum, & ipſi in Lugdunenſi Synodo adſidentes Collegas, qua Synodalium apud Arelatum Actorum digeſtionem ſibi gloriatur delegatam, & adjungit: *In quo quidem opuſculo poſt Arelatenſis Synodi ſubſcriptionem, novis erroribus deprehenſis, adjici aliqua Synodus Lugdunenſis exegit.* Quæ, quales, quo tempore fuerint iſtæ Synodi, dudùm quæſierunt Eruditi, & necdum invenerunt. Nec mirum. Quod enim non eſt, quomodò reperias? Quò Auguſtinianam, à Romana Eccleſia tunc ſæpius vindicatam, doctrinam Prædeſtinatianæ fabulæ

fabulæ calumnia denuò macularet, Lucidum Presbyterum finxiſſe creditur Fauſtus, duaſque de ipſo Synodos, ſuum iſtic probatum opuſculum, & datum mandatum ipſi adversùm novos errores aliqua addendi. Quam impoſturam eruditus Vir nuper demonſtravit lucidè, ac revicit.

Ex iſto interim imaginario mandato Fauſtus edidit duos libros de Gratia & Libero arbitrio, atque ita omnem rursùs, Gallicanam præſertim, Eccleſiam graviſſimè inquietavit. Operis enim iſtius patrocinium ſuſceperunt Gennadius Presbyter Maſſilienſis, Sidonius Apollinaris Epiſcopus Arvernenſis, aliique viri clari: Etiam Conſtantinopoli ob gentis ſuæ negotia apud Juſtinum Auguſtum degens Poſſeſſor Africanus Epiſcopus, addens tamen à ſe lecta octo ſolùm priora Capita, ideòque de toto corpore ſe non judicare. Et reverà virus maximè latet in Capitibus poſterioribus. Iſta etiam in urbe fuiſſe graves de his libris motus, teſtatur Poſſeſſor in literis ad Pontificem Horſmiſdam.

Eos verò ad apocrypha proſcripſit Sanctus Papa Gelaſius, ſeptem libris revicit Sanctus Fulgentius Ruſpenſis in Byzacena Africa Epiſcopus, & Gelaſii judicium in ſuo ad Poſſeſſorem Reſcripto firmavit laudatus Hormiſda. Verùm Joanni Maxentio, ſuſpecto licèt de occulta Eutychetis perfidia, erudito tamen apud Thracum Schytas Monacho, cenſura iſta viſa eſt nimiùm gratioſa, ideòque & Papale Reſcriptum, uti ſuppoſititium, invaſit Scythico impetu, lucidè oſtendens Fauſti Opus non dumtaxat apocryphum eſſe, ſed plenè hæreticum, & Auguſtinianæ de Gratia doctrinæ capitaliter adverſum. Ei ſe junxit in libello de Gratia ac Incarnatione, Africanis Epiſcopis oblato, alter Scythiæ Monachus Petrus Diaconus, Orientalis Eccleſiæ ad Romanam Legatus.

Adversùm eoſdem libros, ac ex ipſis perſeverantes in Gallia motus S. Cæſarius, è Lerinenſi item Monacho Arelatenſis Archi-Epiſcopus, ſcripſit librum illum, de quo in virorum illuſtrium Catalogo præfatus Gennadius: *Cæſarius de Gratia & Libero arbitrio edidit teſtimonia Divinarum Scripturarum, & SS. Patrum judiciis munita, ubi docet hominem de proprio nihil boni agere, niſi eum Divina Gratia præveniat*: Palmaris enim cum Fauſto & omnibus Semi-Pelagianis quæſtio erat de primo fidei & bonæ voluntatis exordio, ſeu de Gratia præveniente. Pergit Gennadius: *Quod opus etiam Papa Felix per ſuam Epiſtolam roboravit, & in latius promulgavit*. Fuit is Felix quartus.

Verùm neque ſic motus ceſſarunt. Illuſtris vir, Patricius ac Galliarum Prætorio Præfectus, Liberius in Arauſicana Civitate exſtruxerat novam Baſilicam, & ad ejus dedicationem non ſolùm S. Cæſarium, ſed & omnes vicinos invitavit Epiſcopos: Ita tunc erat in more. Auguſtinianæ non tantùm doctrinæ, ſed & perſonæ amantiſſimus erat Cæſarius: Nam & illo, quo Auguſtinus obierat, proximo die mori & ipſe petiit à Deo, ac impetravit. Authentica de Gratia Dei & Libero arbitrio Capitula in Romanæ Eccleſiæ ſcriniis ſervari didicerat ex Hormiſdæ ad Poſſeſſorem Epiſtola; Ipſa ſibi à laudato Papa Felice tranſmitti flagitavit, ex laudatæ dedicationis occaſione facturus Synodum, & motum omnem compoſiturus. Alii volunt non ad ejus preces, ſed proprio Pontificis motu tranſmiſſa. Non conſtat: Et non refert.

Quæſtio prima eſt, An hæc Capitula ſint ea ipſa, quæ in literis ad Poſſeſſorem laudavit Hormiſda? Reſpondeo eſſe incertum. Eruditorum verior opinio cenſet laudata per Hormiſdam Capitula eſſe illa, quæ ſibi à Proſpero ac Hilario oblata confirmavit S. Celeſtinus, adeòque ab his diverſa: Illa enim ſunt ſolùm undecim, hæc viginti quinque. Alii putant à Proſpero, dum Sancto Leoni Magno fuit à conſcribendis Epiſtolis, collecta & Romanæ Eccleſiæ archivis indita fuiſſe è S. Auguſtini libris longè plura Capitula: Quò etiam ad futuros Semi-Pelagianorum motus Apoſtolicam Sedem armaret. Alii volunt collecta ab ipſo Papa Felice. Quidquid ſit ex Auguſtini partim libris, partim ex Proſperi ſententiis ſunt deflorata, fuere viginti quinque, & ipſa per hanc Synodum admitti juſſit Cæſarius, ac probari.

Altera quæſtio eſt, Quo tempore fuerit celebrata hæc Synodus? Majores noſtri celebratam credidere circa tempora Sancti Leonis. Verùm adpoſitus Conſul evincit aliud. Habita eſt Conſulatu Decii Junioris, qui eſt Chriſti Domini annus quingenteſimus vigeſimus nonus, Felicis quarti tertius, tertius item Auguſti Juſtiniani. Et Sanctum Cæſarium à quingenteſimo ſecundo uſque ad ejuſdem ſæculi quadrageſimum tertium annum ſediſſe Epiſcopum, docent tabulæ Eccleſiæ Arelatenſis. Nec à S. Leone, aut ejus ſucceſſore Hilaro, ſed à Felicis quarti ſucceſſore Bonifacio ſecundo Synodus noſtra fuit confirmata.

Apoſtolica confirmatio non erat neceſſaria. E Romanæ enim Eccleſiæ ſcriniis tranſmiſſa Capitula hìc dumtaxat fuerant acceptata. Confirmationis cauſam edicunt in S. Cæſarii vita Annales Lerinenſes: *Multi æmuli* adversùs Cæſarium & hanc ejus Synodum *inſurrexerunt, qui ejus reſiſterent doctrinæ de Gratia, & mala interpretatione quorumdam oboritur in Gallicanis partibus contra prædicationem hominis Dei ſiniſtra ſuſpicio*. Quod prima etiam fidei ac bonæ voluntatis exordia eſſe Dei dona definiſſet hæc Synodus, omninò averſabantur. Hinc ad nuper defuncti Felicis ſucceſſorem Bonifacium retulit omnia Cæſarius, ſuæque Synodi obtinuit novam confirmationem, de qua Foſſatenſis ac Laudunenſis Cœnobiorum antiquus ad Jacobum Sirmondum Codex: *In hoc Codice continetur Synodus Arauſicana, quam per auctoritatem S. Bonifacius Papa confirmavit, & ideò quicumque aliter de Gratia & Libero arbitrio crediderit, quàm vel iſta auctoritas continet, vel in iſta Synodo conſtitutum eſt, contrarium ſe Sedi Apoſtolicæ, & univerſæ per totum mundum Eccleſiæ eſſe cognoſcat*. Confirmatricem, quæ dudùm latuit, Epiſtolam hic etiam damus.

At ecce necdum quies. Etenim quidam laudatæ confirmationis ignari Epiſcopi in Valentina Gallorum Civitate fecerunt Synodum, ſuum de primo fidei ac bonæ voluntatis exordio errorem adversùs noſtram Synodum firmaturi. Æger Cæſarius eo accedere non potuit, ideòque vice

ſua

ſua legavit de ſuæ Provinciæ Epiſcopis & Clericis viros præſtantiſſimos, quorum os erat Cyprianus Tolonenſis Epiſcopus, de quo laudati Annales Lerinenſes: Errantium Epiſcoporum *intentionibus Vir Dei Cyprianus dedit veram & evidentem ex traditione Apoſtolica rationem. Nam bonæ memoriæ Bonifacius, Romanæ Eccleſiæ Papa, eadem colluctatione cognita, calcata intentione jurgantium, proſecutionem S. Cæſarii Apoſtolica auctoritate firmavit. Ita donante Chriſto, paulatim Eccleſiarum Antiſtites receperunt, quod optaverat Diabolus repentina animoſitate ceſſare,*

ACTORUM SYNODALIUM PRÆFATIO.

CUm ad dedicationem Baſilicæ, quam Illuſtriſſimus Præfectus & Patricius filius noſter Liberius in Arauſica Civitate fideliſſima devotione conſtruxit, Deo propitiante, & ipſo invitante conveniſſemus, & de rebus quæ ad Eccleſiaſticam regulam pertinent, inter nos ſpiritalis fuiſſet oborta conlatio; pervenit ad nos eſſe aliquos, qui de Gratia & Libero arbitrio per ſimplicitatem minùs cautè, & non ſecundùm Fidei Catholicæ regulam ſentire velint. Unde id nobis, ſecundùm admonitionem & auctoritatem Sedis Apoſtolicæ, juſtum ac rationabile viſum eſt, ut pauca Capitula ab Apoſtolica nobis Sede tranſmiſſa, quæ ab antiquis Patribus de Sanctarum Scripturarum voluminibus in hac præcipuè cauſa collecta ſunt, ad docendos eos qui aliter quàm oportet ſentiunt, ab omnibus obſervanda proferre, & manibus noſtris ſubſcribere deberemus. Quibus lectis, qui hucuſque non ſicut oportebat de Gratia & Libero arbitrio credidit, ad ea quæ fidei Catholicæ conveniunt, animum ſuum inclinare non differat.

CAPITULUM PRIMUM.

Quòd per peccatum Adæ non ſolùm corpus, ſed anima etiam læſa fuerat.

SI quis per offenſam prævaricationis Adæ, non totum, id eſt, ſecundùm corpus & animam, in deterius dicit hominem commutatum, ſed animæ libertate illæſa durante, corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium, Pelagii errore deceptus, adverſatur Scripturæ dicenti: *Anima quæ peccaverit ipſa morietur.* Et, *Neſcitis, quoniam cui exhibetis vos ſervos ad obediendum, ſervi eſtis ejus cui obeditis?* Et, *A quo quis ſuperatur, ejus & ſervus addicitur.*

II.

Quòd peccatum Adæ non ipſi ſolùm nocuit, ſed ad poſteros quoque tranſiit.

Si quis ſoli Adæ prævaricationem ſuam, non & ejus propagini, aſſerit nocuiſſe, aut certè mortem tantùm corporis, quæ pœna peccati eſt, non autem & peccatum, quod mors eſt animæ, per unum hominem in omne genus humanum tranſiiſſe teſtatur, injuſtitiam Deo dabit, contradicens Apoſtolo dicenti: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.*

III.

Quòd Gratia Dei non ad invocationem detur, ſed ipſa faciat ut invocetur.

Si quis ad invocationem humanam Gratiam Dei dicit poſſe conferri, non autem ipſam gratiam facere, ut invocentur à nobis, contradicit Iſaiæ Prophetæ, vel Apoſtolo idem dicenti: *Inventus ſum, à non quærentibus me; palàm apparui his, qui me non interrogabant.*

IV.

Quòd Deus, ut à peccato purgemur, voluntatem noſtram non expectet, ſed præparet.

Si quis ut à peccato purgemur, voluntatem noſtram Deum expectare contendit, non autem ut etiam purgari velimus, per ſancti Spiritus infuſionem & operationem in nos fieri confitetur, reſiſtit ipſis Spiritui ſancto per Salomonem dicenti: *Præparatur voluntas à Domino.* Et Apoſtolo ſalubriter prædicanti: *Deus eſt qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate ſua.*

V.

Quòd initium fidei non ex nobis, ſed ex gratia Dei ſit.

Si quis ſicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipſumque credulitatis affectum, quo in eum credimus, qui juſtificat impium, & ad regenerationem ſacri Baptiſmatis pervenimus, non per gratiæ donum, id eſt, per inſpirationem Spiritus ſancti corrigentem voluntatem noſtram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, ſed naturaliter nobis ineſſe dicit, Apoſtolicis dogmatibus adverſarius approbatur, beato Paulo dicente: *Confidimus, quia qui cœpit in vobis bonum opus, perficiet uſque in diem Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Et illud: *Vobis datum eſt pro Chriſto non ſolùm ut in eum credatis, ſed etiam ut pro illo patiamini.* Et, *Gratia ſalvi facti eſtis per fidem, & hoc non ex vobis: Dei enim donum eſt.* Qui enim fidem, qua in Deum credimus, dicunt eſſe naturalem, omnes eos qui ab Eccleſia Chriſti alieni ſunt, quodammodo fideles eſſe definiunt.

VI.

Quòd ſine gratia Dei, credentibus & petentibus miſericordia non conferatur, cùm gratia ipſa faciat, ut credamus & petamus.

Si quis ſine gratia Dei credentibus, volentibus, deſiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, ſtudentibus, petentibus, quærentibus, pulſantibus nobis miſericordiam dicit conferri divinitùs, non autem ut credamus, velimus, vel hæc omnia, ſicut oportet, agere valeamus, per

per infuſionem & inſpirationem ſancti Spiritus in nobis fieri confitetur, & aut humilitati, aut obedientiæ humanæ ſubjungit gratiæ adjutorium, nec ut obedientes & humiles ſimus, ipſius gratiæ donum eſſe conſentit, reſiſtit Apoſtolo dicenti: *Quid habes quod non accepiſti?* Et, *Gratia Dei ſum id quod ſum.*

VII.

Quòd viribus naturæ bonum aliquid, quod ad ſalutem pertineat, cogitare aut eligere ſine gratia non poſſumus.

Si quis per naturæ vigorem bonum aliquid, quod ad ſalutem pertinet vitæ æternæ, cogitare ut expedit, aut eligere, ſive ſalutari, id eſt, Evangelicæ prædicationi conſentire poſſe confirmat abſque illuminatione & inſpiratione Spiritus ſancti, qui dat omnibus ſuavitatem conſentiendo & credendo veritati, hæretico fallitur ſpiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis: *Sine me nihil poteſtis facere.* Et illud Apoſtoli: *Non quod idonei ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.*

VIII.

Quòd per liberum arbitrium ad gratiam Baptiſmi nullus pervenire poſſit.

Si quis alios miſericordia, alios verò per liberum arbitrium, quod in omnibus, qui de prævaricatione primi hominis nati ſunt, conſtat eſſe vitiatum, ad gratiam Baptiſmi poſſe venire contendit, à recta fide probatur alienus. Is enim non omnium liberum arbitrium per peccatum primi hominis aſſerit infirmatum; aut certè ita læſum putat, ut tamen quidam valeant ſine revelatione Dei myſterium ſalutis æternæ per ſemetipſos poſſe conquirere. Quod quàm ſit contrarium, ipſe Dominus probat, qui non aliquos, ſed neminem ad ſe poſſe venire teſtatur, niſi quem Pater attraxerit. Sicut & Petro dicit: *Beatus es Simon Barjona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus qui in cœlis eſt.* Et Apoſtolus: *Nemo poteſt dicere Dominum Jeſum niſi in Spiritu Sancto.*

IX.

De adjutorio Dei, per quod bona operamur.

Divini eſt muneris, cùm & rectè cogitamus, & pedes noſtros à falſitate & injuſtitia continemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum ut operemur operatur.

X.

De adjutorio Dei omnibus ſemper implorando.

Adjutorium Dei etiam renatis ac Sanctis ſemper eſt implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono poſſint opere perdurare.

XI.

De obligatione votorum.

Nemo quicquam Domino rectè voverit, niſi ab ipſo acceperit quod voveret, ſicut legitur: *Quæ de manu tua accepimus, damus tibi.*

XII.

Quales nos diligat Deus.

Tales nos amat Deus, quales futuri ſumus ipſius dono, non quales ſumus noſtro merito.

XIII.

De reparatione liberi arbitrii.

Arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum, niſi per gratiam Baptiſmi, non poteſt reparari: quod amiſſum, niſi à quo potuit dari, non poteſt reddi. Undè veritas ipſa dicit: *Si vos filius liberaverit, tunc verè liberi eritis.*

XIV.

Quòd ut liberemur à miſeria, miſericordia Dei prævenimur.

Nullus miſer de quacumque miſeria liberatur, niſi qui Dei miſericordia prævenitur, ſicut dicit Pſalmiſta: *Citò anticipet nos miſericordia tua Domine.* Et illud: *Deus meus, miſericordia ejus præveniet me.*

XV.

Quòd per gratiam Dei in melius mutatur fidelis.

Ab eo quod formavit Deus mutatus eſt Adam, ſed in pejus per iniquitatem ſuam, ab eo quod operata eſt iniquitas mutatur fidelis, ſed in melius per gratiam Dei. Illa ergo mutatio fuit prævaricatoris primi; hæc ſecundùm Pſalmiſtam, *Mutatio eſt dexteræ Excelſi.*

XVI.

Quòd ex eo quod habemus non ſit gloriandum, cùm ex Deo ſit.

Nemo ex eo quod videtur habere, glorietur, tanquam non acceperit, aut ideò ſe putet accepiſſe, quia litera extrinſecùs, vel ut legeretur apparuit, vel ut audiretur ſonuit. Nam ſicut Apoſtolus dicit: *Si per legem juſtitia, ergo Chriſtus gratis mortuus eſt. Porrò autem ſi non gratis mortuus eſt, aſcendens in altum captivavit captivitatem, dedit dona hominibus.* Inde habet quicumque habet. Quiſquis autem ſe inde habere negat, aut verè non habet, aut id quod videtur habere, auferetur ab eo.

XVII.

De Fortitudine Chriſtiana.

Fortitudinem Gentilium mundana cupiditas, fortitudinem autem Chriſtianorum Dei charitas facit, quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris, non per voluntatis arbitrium quod eſt in nobis, ſed per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis.

XVIII.

Nullis meritis gratiam præveniri.

Nullis meritis gratiam prævenientibus, debetur merces bonis operibus ſi fiant, ſed gratia quæ non debetur, præcedit ut fiant.

XIX.

Neminem niſi Deo miſerante ſalvari.

Natura humana, etiamſi in illa integritate, in

in qua eſt condita, permaneret, nullo modo ſeipſam, Creatore ſuo non adjuvante, ſervaret. Undè cùm ſine Dei gratia ſalutem non poſſit cuſtodire quam accepit, quomodo ſine Dei gratia poterit reparare quod perdidit?

XX.

Nihil boni hominem poſſe ſine Deo.

Multa Deus facit in homine bona, quæ non facit homo; nulla verò facit homo bona, quæ non Deus præſtat ut faciat homo.

XXI.

De natura & gratia.

Sicut eis qui volentes in lege juſtificari, & à gratia exciderunt, veriſſimè dicit Apoſtolus, *Si ex lege juſtitia eſt, ergo Chriſtus gratìs mortuus eſt*; ſic eis qui gratiam, quam commendat & percipit fides Chriſti, putant eſſe naturam, veriſſimè dicitur, *Si per naturam juſtitia eſt, ergò Chriſtus gratìs mortuus eſt*. Jam hic enim erat lex, & non juſtificabat: jam hic erat & natura, & non juſtificabat. Ideò Chriſtus non gratìs mortuus eſt, ut & lex per illum impleretur qui dixit, *Non veni legem ſolvere, ſed adimplere*: Et natura per Adam perdita per illum repararetur, qui dixit veniſſe ſe quærere & ſalvare quod perierat.

XXII.

De his quæ hominum propria ſunt.

Nemo habet de ſuo, niſi mendacium & peccatum. Si quid autem habet homo veritatis atque juſtitiæ, ab illo fonte eſt, quem debemus ſitire in hac eremo, ut ex eo quaſi guttis quibuſdam irrorati non deficiamus in via.

XXIII.

De voluntate Dei & hominis.

Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt quod Deo diſplicet. Quando autem id faciunt quod volunt ut divinæ ſerviant voluntati, quamvis volentes agant quod agunt, illius tamen voluntas eſt, à quo & præparatur & jubetur quod volunt.

XXIV.

De palmitibus vitis.

Ita ſunt in vite palmites, ut viti nihil conferant, ſed inde accipiant undè vivant. Sic quippe vitis eſt in palmitibus, ut vitale alimentum ſubminiſtret eis, non ſumat ab eis. Ac per hoc & manentem in ſe habere Chriſtum, & manere in Chriſto, diſcipuli prodeſt utrumque, non Chriſto. Nam præciſo palmite, poteſt de viva radice alius pullulare. Qui autem præciſus eſt, ſine radice non poteſt vivere.

XXV.

De dilectione qua diligimus Deum.

Prorsùs donum Dei eſt diligere Deum. Ipſe ut diligeretur dedit, qui non dilectus diligit. Diſplicentes amati ſumus, ut fieret in nobis unde placeremus. Diffudit enim charitatem in cordibus noſtris Spiritus Patris & Filii, quem cum Patre amamus & Filio.

Ac ſic ſecundùm ſupraſcriptas ſanctarum Scripturarum ſententias, vel antiquorum Patrum definitiones, hoc Deo propitiante & prædicare debemus & credere, quod per peccatum primi hominis ita inclinatum & attenuatum fuerit liberum arbirrium, ut nullus poſtea aut diligere Deum, ſicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum quod bonum eſt poſſit, niſi eum gratia miſericordiæ divinæ prævenerit. Unde & Abel juſto, & Noe, & Abrahæ, & Iſaac, & Jacob, & omni antiquorum Patrum multitudini, illam præclaram Fidem, quam in ipſorum laude prædicat Apoſtolus Paulus, non per bonum naturæ, quod priùs in Adam datum fuerat, ſed per gratiam Dei credimus fuiſſe collatam. Quam gratiam, etiam poſt adventum Chriſti Domini, omnibus qui baptizari deſiderant, non in libero arbitrio haberi, ſed Chriſti novimus ſimul & credimus largitate conferri; ſecundùm illud quod ſæpè jam dictum eſt, & quod prædicat Paulus Apoſtolus: *Vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolum ut in eum credatis, ſed etiam ut pro illo patiamini.* Et illud: *Deus qui cœpit in vobis bonum opus, perficiet uſque in diem Domini noſtri Jeſu-Chriſti.* Et illud: *Gratia ſalvi facti eſtis per fidem, & hoc non ex vobis; Dei enim donum eſt.* Et quod de ſeipſo ait Apoſtolus: *Miſericordiam conſecutus ſum, ut fidelis eſſem.* Non dixit, *Quia eram*, ſed *ut eſſem*. Et illud: *Quid habes quod non accepiſti?* Et illud: *Omne datum bonum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum.* Et *illud: Nemo habet quicquam, niſi illi datum fuerit deſuper.* Innumerabilia ſunt ſacrarum Scripturarum teſtimonia, quæ poſſunt ad probandam gratiam proferri; ſed brevitatis ſtudio prætermiſſa ſunt, quia & revera cui pauca non ſufficiunt, plura non proderunt. Hoc etiam ſecundùm fidem catholicam credimus, quod accepta per baptiſmum gratia omnes baptizati, Chriſto auxiliante & cooperante, quæ ad ſalutem animæ pertinent poſſint, & debeant, ſi fideliter laborare voluerint, adimplere. Aliquos verò ad malum divina poteſtate prædeſtinatos eſſe non ſolùm non credimus, ſed etiam ſi ſunt qui tantum malum credere velint, cum omni deteſtatione illis anathema dicimus. Hoc etiam ſalubriter profitemur & credimus, quod in omni opere bono non nos incipimus, & poſteà per Dei miſericordiam adjuvamur; ſed ipſe nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem & amorem ſui priùs inſpirat, ut & baptiſmi Sacramenta fideliter requiramus, & poſt baptiſmum cum ipſius adjutorio, ea quæ ſibi ſunt placita implere poſſimus. Undè manifeſtiſſimè credendum eſt quod & illius latronis, quem Dominus ad paradiſi patriam revocavit, & Cornelii Centurionis, ad quem Angelus Domini miſſus eſt, & Zacchæi, qui ipſum Dominum ſuſcipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, ſed divinæ largitatis donum. Et quia definitionem antiquorum Patrum, noſtramque, quæ ſupraſcripta eſt, non ſolùm Religioſis, ſed etiam Laicis medicamentum eſſe, & deſideramus & cupimus; placuit ut eam etiam & illuſtres ac magnifici viri, qui nobiſcum ad præ-

præfatam feſtivitatem convenerunt, propria manu ſubſcriberent.

Dilectiſſimo Fratri Cæſario Bonifacius.

PEr filium noſtrum Armenium Presbyterum & Abbatem literas Tuæ Fraternitatis accepimus, quas ad nos ſub ea qua in Deo tenemur charitate direxeras, quibus credideras poſtulandum, ut id quod à beatæ recordationis Deceſſore noſtro Papa Felice pro Catholicæ fidei popoſceras firmitate, mea explicaretur inſtantia. Sed quia id voluntas ſuperna diſpoſuit, ut quod per nos ab illo ſperaveras, à nobis potiùs impetrares; petitioni tuæ, quam laudabili fidei ſollicitudine concepiſti, Catholicum non diſtulimus dare reſponſum. Indicans enim, quod aliqui Epiſcopi Galliarum, cùm cætera jam bona ex Dei acquieverint gratia provenire, fidem tantùm quà in Chriſto credimus, naturæ eſſe velint, non gratiæ, & hominibus ex Adam, quod dici nefas eſt, in libero arbitrio remanſiſſe, non etiam nunc in ſingulis miſericordiæ divinæ largitate conferri: Poſtulans, ut pro ambiguitate tollenda, confeſſionem veſtram, qua vos è diverſo fidem rectam in Chriſto, totiuſque bonæ volnnratis initium, juxta catholicam veritatem, per prævenientem Dei gratiam ſingulorum definitis ſenſibus inſpirari, authoritate Sedis Apoſtolicæ firmaremus. Atque ideò, cùm de hac re multi Patres, & præ cæteris beatæ recordationis Auguſtinus Epiſcopus, ſed & majores noſtri Apoſtolicæ Sedis Ant'ſtites, ita ratione probentur diſſeruiſſe l. tiſſima, ut nulli ulterius deberet eſſe ambiguum, fidem quoque nobis ipſam venire de gratia, ſuperſedendum duximus reſponſione multiplici, maximè cùm ſecundùm eas, quas ex Apoſtolo direxiſti ſententias, quibus dicit, *Miſericordiam conſecutus ſum, ut fidelis eſſem;* Et alibi, *Vobis datum eſt pro Chriſto, non ſolum ut in eum credatis, verùm etiam ut pro eo patiamini*; evidenter appareat fidem, qua in Chriſto credimus, ſicut & omnia bona, ſingulis hominibus ex dono ſupernæ venire gratiæ, non ex humanæ poteſtate naturæ. Quod etiam Fraternitatem Tuam, habita conlatione cum quibuſdam Sacerdotibus Galliarum, juxta fidem gaudemus ſenſiſſe Catholicam: In his ſcilicet, in quibus uno, ſicut indicaſti, conſenſu definierunt fidem, quà in Chriſto credimus, gratia divinitatis præveniente conferri: adjicientes etiam, nihil eſſe prorſus ſecundùm Deum boni, quod ſine Dei quis gratia aut velle, aut incipere, aut operari, aut perficere poſſit, dicente ipſo Salvatore noſtro, *Sine me nihil poteſtis facere*. Certum eſt enim, atque Catholicum, quia in omnibus bonis, quorum caput eſt fides, nolenres nos miſericordia divina præveniat, ut in fide duremus, ſicut David Propheta dicit: *Deus meus miſericordia ejus præveniet me.* Et iterùm: *Miſericordia mea cum ipſo eſt*. Et alibi: *Miſericordia ejus ſubſequetur me.* Similiter & Beatus Paulus dicit: *Aut quia prior dedit ei, & retribuetur illi? Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia.* Unde nimis eos qui contra ſentiunt, admiramur uſque eo vetuſti erroris adhuc reliquiis prægravari, ut ad Chriſtum non credant Dei beneficio, ſed naturæ perveniri; & ipſius naturæ bonum, quod Adæ peccato noſcitur depravatum, auctorem noſtræ fidei dicant magis eſſe quàm Chriſtum, nec intelligant ſe Dominicæ reclamare ſententiæ dicenti: *Nemo venit ad me, niſi datum fuerit illi à Patre meo*. Sed & Beato Paulo ſimul obſiſtere clamanti ad Hebræos: *Curramus ad propoſitum nobis certamen, aſpicientes in auctorem fidei conſummatorem Jeſum Chriſtum.* Quæ cum ita ſint, invenire non poſſumus quid ad credendum in Chriſto, ſine Dei gratia humanæ deputent voluntati, cùm Chriſtus auctor conſummatorque ſit fidei. Quapropter affectu congruo ſalutantes, ſupraſcriptam confeſſionem veſtram conſentaneam catholicis Patrum regulis adprobamus. Illos autem, qui præceden e fide, cætera, ſicut indicas, volunt gratiæ deputare, ſua profeſſione conſtringimus, ut multò magis dono gratiæ etiam fidem cogantur adſcribere, præter quam nihil eſt boni, quod ſecundùm Deum quilibet valeat operari, ſicut Beatus Apoſtolus dicit: *Omne quod ex fide non eſt, peccatum eſt*. Quod cùm ita ſit, aut nullum bonum gratiæ deputabunt, ſi ei fidem ſubtrahere moliuntur; aut ſi quod bonum eſſe dicunt de gratia, ipſa neceſſariò fides erit gratiæ deputanda. Si enim nihil boni eſt ſine fide, fides autem ipſa venire negetur ex gratia, nullum, quod abſit, bonum erit gratiæ deputandum. Ait enim Jacobus Apoſtolus: *Omne donum bonum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum*. Et ipſi fatentur, ut dicis, dona cætera donari per gratiam; ipſa autem bona fide ſubſiſtere non ambigunt. Univerſa ergo neceſſariò fides erit gratiæ deputanda, à qua bonum quod gratiæ tribuunt, ſeparare non poſſunt. His itaque breviter adſignatis, contra reliquas Pelagiani erroris ineptias, quas illa videtur Epiſtola continere, quàm à quodam tibi mandaſti Sacerdote tranſmiſſam, reſpondendum non duximus, quia ſperamus de miſericordia divina, quod ita per miniſterium Tuæ Fraternitatis atque doctrinam, in omnium quos diſſentire mandaſti, dignabitur cordibus operari, ut ex hoc omnem bonam voluntatem non ex ſe, ſed ex divina credant gratia proficiſci, cùm ſe ſenſerint id jam velle defendere, quod nitebantur pertinaciter impugnare. Scriptum eſt enim: *Præparatur voluntas à Domino.* Et alibi: *Scio quia non poſſum eſſe continens, niſi Deus dederit, & hoc ipſum erat ſapientiæ, ſcire cujus eſſet donum*. Deus te incolumen cuſtodiat, Frater chariſſime. Data viij. Kalend- Februarias, Lampadio & Oreſte VV. CC. Conſulibus.

CARISIACA SYNODUS.

POſt dictam Valentinam Synodum omnes de Gratia ac libero arbitrio quæſtiones per duo ſæcula ſiluerunt uſque ad tempora Severini Pontificis. Tunc enim apud Hibernos reſurgere malum tentavit. Lucet ex literis, quas ſucceſsor Joannes IV. ſcripſit ad iſtius Eccleſiæ Clerum: *Cognovimus quod virus Pelagianæ hæreſeos apud vos denuò reviviſcit.* Eam dicit à ducentis annis abolitam,

tam, & Romæ adhuc in dies damnari & concludit: *Hortamur ne quorum arma combuſta ſunt, apud vos eorum cineres reſuſcitentur.*

Succeſſere Hiſpanorum lites de duplici Prædeſtinatione, de quibus inter Adriani primi Pontificis Acta exſtat Epigraphe litterarum, quibus *Egilam in Hiſpania Epiſcopum* dicitur *monuiſſe de Prædeſtinatione hominis, ſive ad bonum, ſive ad malum*. Eandem modico poſt tempore quæſtionem acerrimè movit Godeſcalcus, Orbacenſis apud Sveſſiones Cœnobii Monachus, adſeverans non ſolùm ad vitam æternam, ſed ad gehennas à Deo prædeſtinari homines: Ad iſtam gratis, ad has ex prævifis meritis. Etiam alia, vera quidem, ſed crudiori ſtylo docuit, ob quæ à Rabano Moguntino, Hincmaro Remenſi, aliiſque iſtius ſæculi clariſſimis Epiſcopis damnatus, carceratus, punitus fuit, tamquam Hæreticus Prædeſtinatianus. Alii illum operoſiſſimè expurgant. Videatur eruditum opus Gilberti Manguin. Quidquid ſit, acerbiſſimè uſque ad mortem tractatus, ideoque *Monachus miſerabilis* fuit meritò dictus. Anno octingenteſimo quinquageſimo tertio præfatus Hincmarus in Cariſiaco Regum Galliæ Palatio fecit Synodum, & adversùs Godeſcalci doctrinam edidit quatuor Capitula, de quibus Bertiniani Francorum Annales: *Carolus* Calvus Francorum *Rex Cariſiacum veniens, cum quibuſdam Epiſcopis & Abbatibus monaſticis, quatuor Capitula edidit, & propria ſubſcriptione roboravit.*

CAPITULUM PRIMUM.

Quòd una tantùm ſit Prædeſtinatio Dei.

DEus omnipotens hominem ſine peccato rectum cum libero arbitrio condidit, & in paradiſo poſuit, quem in ſanctitate juſtitiæ permanere voluit. Homo libero arbitrio malè utens peccavit & cecidit, & factus eſt maſſa perditionis totius humani generis. Deus autem bonus & juſtus elegit ex eadem maſſa perditionis ſecundùm præſcientiam ſuam, quos per gratiam prædeſtinavit ad vitam, & vitam illis prædeſtinavit æternam; cæteros autem, quos juſtitiæ judicio in maſſa perditionis reliquit, perituros præſcivit, ſed non ut perirent prædeſtinavit, pœnam autem illis, quia juſtus eſt, prædeſtinavit, æternam. Ac per hoc unam Dei prædeſtinationem tantummodò dicimus, quæ aut ad donum pertinet gratiæ, aut ad retributionem juſtitiæ.

II.

Quòd liberum hominis arbitrium per gratiam ſanetur.

Libertatem arbitrii in primo homine perdidimus, quam per Chriſtum Dominum noſtrum recepimus: Et habemus liberum arbitrium ad bonum, præventum & adjutum gratia; & habemus liberum arbitrium ad malum, deſertum gratia. Liberum autem habemus arbitrium, quia gratia liberatum, & gratia de corrupto ſanatum.

III.

Quòd Deus omnes homines velit ſalvos fieri.

Deus omnipotens omnes homines ſine exceptione vult ſalvos fieri, licet non omnes ſalventur. Quòd autem quidam ſalvantur, ſalvantis eſt donum; quòd autem quidam pereunt, pereuntium eſt meritum.

IV.

Quod Chriſtus pro omnibus hominibus mortuus ſit.

CHRISTUS JESUS Dominus noſter, ſicut nullus homo eſt, fuit, vel erit, cujus natura in illo adſumpta non fuerit, ita nullus eſt, fuit, vel erit homo, pro quo paſſus non fuerit, licet non omnes paſſionis ejus myſterio redimantur. Quòd verò omnes paſſionis myſterio non redimuntur, non reſpicit ad magnitudinem & pretii copioſitatem, ſed ad infidelium, & ad non credentium ea fide, quæ per dilectionem operatur, reſpicit partem, quia poculum humanæ ſalutis, quod confectum eſt infirmitate noſtra, & virtute divina, habet quidem in ſe ut omnibus proſit, ſed ſi non bibitur, non medetur.

VALENTINA SYNODUS.

CApitula hæc graviter diſplicuerunt Sancto Remigio Archi-Epiſcopo Lugdunenſi. Et ipſius & ejus Clerus varii ipſa libris impugnavit, ac tandem anno octingenteſimo quinquageſimo quinto fecit hanc è ſuæ Lugdunenſis, Viennenſis, ac Arelatenſis Provinciarum Epiſcopis Synodum, & edidit hæc ſex adverſa Capitula.

CAPITULUM PRIMUM.

Quod novitates vocum omni ſtudio vitandæ ſint.

QUia Doctorem gentium in fide & veritate fideliter commonentem obedienterque audimus: *O Timothee, Depoſitum cuſtodi, devitans profanas vocum novitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt.* Et iterùm: *Profana autem & inaniloquia devita, multum enim proficiunt ad impietatem, & ſermo eorum ut cancer ſerpit.* Et iterùm: *Stultas autem & ſine diſciplina quæſtiones devita, ſciens quia generant lites; Servum autem Domini non oportet litigare.* Et iterùm; *Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam.* Paci, quantum Deus dederit, & charitati ſtudere cupientes, attendentes pium ejuſdem Apoſtoli conſilium, *Solliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis*, novitates vocum, & præſumptivas garrulitates, undè potiùs inter fratres contentionum & ſcandalorum fomes excitari poteſt, quàm ædificatio ulla timoris Dei ſuccreſcere, cum ſtudio omni devitamus. Indubitanter autem Doctoribus piè & rectè tractantibus verbum veritatis, ipſiſque ſacræ Scripturæ lucidiſſimis expoſitoribus, id eſt Cypriano, Hilario, Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino, cæteriſque in catholica pietate quieſcentibus, reverenter auditum, & obtemperanter intellectum ſubmittimus, & pro viribus quæ ad ſalutem noſtram ſcripſerunt amplectimur. Nam de præſcientia Dei, & de prædeſtinatione, & de quæſtionibus aliis, in quibus Fratrum animi non parum ſcandalizati probantur, illud tantùm firmiſſimè tenendum eſſe credimus, quod ex ma-

ternis Eccleſiæ viſceribus nos hauſiſſe gaudemus.

II.

De æterna Dei præſcientia bonorum & malorum.

Deum præſcire & præſciſſe æternaliter, & bona quæ boni erant facturi, & mala quæ mali ſunt geſturi, quia vocem Scripturæ dicentis habemus, *Deus æterne, qui abſconditorum es cognitor, qui noſti omnia antequam fiant*, fideliter tenemus, & placet tenere, bonos præſciſſe omninò per gratiam ſuam bonos futuros, & per eandem gratiam æterna præmia accepturos; malos præſciſſe per propriam malitiam malos futuros, & per ſuam juſtitiam æterna ultione damnandos, ut ſecundùm Pſalmiſtam, *Quia poteſtas Dei eſt, & Domini miſericordia, reddat unicuique ſecundùm opera ſua*. Et ſicut Apoſtolica Doctrina ſe habet: *His quidem qui ſecundùm patientiam boni operis gloriam & bonorem & incorruptionem quærunt, vitam æternam; his autem qui ex contentione, & qui non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio, tribulatio & anguſtia in omnem animam hominis operantis malum.* In eodem ſenſu idem alibi: *In revelatione*, inquit, *Domini Jeſu Chriſti de cælo cum Angelis virtutis ejus, in igne flammæ dantis vindictam his qui non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui pœnas dabunt in interitu æternas, cùm venerit glorificari in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt.* Nec prorsùs ulli malo præſcientiam Dei impoſuiſſe neceſſitatem ut aliud eſſe non poſſet, ſed quod ille futurus erat ex propria voluntate, ille ſicuti Deus, qui novit omnia antequam fiant, præſciit ex ſua omnipotenti & incommutabili majeſtate. Nec ex præjudicio ejus aliquem, ſed ex merito propriæ iniquitatis credimus condemnari. Nec ipſos malos ideò perire, quia boni eſſe non potuerunt, ſed quia boni eſſe noluerunt, ſuoque vitio in maſſa damnationis, vel merito originali, vel etiam actuali permanſerunt.

III.

De Prædeſtinatione Dei, electorum ad vitam, & impiorum ad mortem.

Sed & de prædeſtinatione Dei placuit, juxta auctoritatem Apoſtolicam, quæ dicit: *An non habet poteſtatem figulus luti, ex eadem maſſa facere alud vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* Ubi & ſtatim ſubjungit: *Quod ſi volens Deus oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ aptata, ſive præparata in interitum, ut oſtenderet divitias gratiæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparavit in gloriam.* Fidenter fatemur prædeſtinationem electorum ad vitam, & prædeſtinationem impiorum ad mortem: In electione tamen ſalvandorum miſericordiam Dei præcedere meritum bonum; in damnatione autem periturorum meritum malum præcedere juſtum Dei judicium. Prædeſtinatione autem Deum ea tantùm ſtatuiſſe, quæ ipſe vel gratuita miſericordia, vel juſto judicio facturus erat, ſecundùm Scripturam dicentem: *Qui fecit quæ futura ſunt.* In malis verò ipſorum malitiam præſciſſe, quia ex ipſis eſt, non prædeſtinaſſe, quia ex illo non eſt. Pœnam ſanè malum meritum eorum ſequentem, uti Deum, qui omnia proſpicit, præſciviſſe, & prædeſtinaſſe, quia juſtus eſt, apud quem eſt, ut ſanctus Auguſtinus ait, de omnibus omninò rebus tam fixa ſententia, quàm certa præſcientia. Ad hoc ſiquidem facit Sapientis dictum: *Parata ſunt deriſoribus judicia, & mallei percutientes ſtultorum corporibus.* De hac immobilitate præſcientiæ & prædeſtinationis Dei, per quam apud eum futura jam facta ſunt; etiam apud Eccleſiaſtem bene intelligitur dictum: *Cognovi quod omnia opera quæ fecit Deus perſeverent in perpetuum.* Non poſſumus his addere, nec auferre, quæ fecit Deus ut timeatur. Verùm aliquos ad malum prædeſtinatos eſſe divina poteſtate, videlicet ut quaſi aliud eſſe non poſſint, non ſolùm non credimus, ſed etiam ſi ſunt qui tantum mali credere velint, cum omni deteſtatione, ſicut Arauſica Synodus, illis anathema dicimus.

IV.

De redemptione Sanguinis Chriſti, & de quatuor & novemdecim Capitulis.

Item de redemptione Sanguinis Chriſti, propter nimium errorem qui de hac cauſa exortus eſt, ita ut quidam, ſicut eorum ſcripta indicant, etiam pro illis impiis, qui à mundi exordio uſque ad paſſionem Domini in ſua impietate mortui æterna damnatione puniti ſunt, effuſum eum definiant, contra illud Propheticum, *Ero mors tua ò mors, ero morſus tuus inferne;* illud nobis ſimpliciter & fideliter tenendum ac docendum placet, juxta Evangelicam & Apoſtolicam veritatem, quod pro illis hoc datum pretium teneamus, de quibus ipſe Dominus noſter dicit: *Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipſo non pereat, ſed habeat vitam æternam. Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret; ut omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Et Apoſtolus: *Chriſtus*, inquit, *ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata.* Porrò Capitula quatuor, quæ à Concilio Fratrum noſtrorum minùs proſpectè ſuſcepta ſunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati, ſed & alia XIX. ſyllogiſmis ineptiſſimè concluſa, & licet jactetur, nulla ſæculari literatura nitentia, in quibus commentum Diaboli potius, quàm argumentum aliquod fidei deprehenditur, à pio auditu fidelium penitùs explodimus, & ut talia & ſimilia caveantur, per omnia auctoritate Spiritus ſancti interdicimus, novarum etiam rerum introductores, ne diſtrictiùs feriantur, caſtigandos eſſe cenſemus.

V.

Quod omnes regenerati à peccatis abluti ſint, non tamen omnes ſalvi fiant.

Item firmiſſimè tenendum credimus, quod omnis multitudo Fidelium ex aqua & Spiritu ſancto

ſto regenerata, ac per hoc veraciter Eccleſiæ incorporata, & juxta doctrinam Apoſtolicam in morte Chriſti baptizata, in ejus ſanguine ſit à peccatis ſuis abluta: Quia nec in eis potuit eſſe vera regeneratio, niſi fieret & vera redemptio, cùm in Eccleſiæ Sacramentis nihil ſit caſſum, nihil ludificatorium, ſed prorsùs totum verum, & ipſa ſui veritate ac ſinceritate ſubnixum. Ex ipſa tamen multitudine Fidelium & redemptorum, alios ſalvari æterna ſalute, quia per gratiam Dei in redemptione ſua fideliter permanent, ipſius Domini ſui vocem in corde ferentes, *Qui perſeveraverit uſque in finem hic ſalvus erit*; alios quia noluerunt permanere in ſalute fidei, quam initio acceperunt, redemptioniſque gratiam potiùs irritam facere prava doctrina vel vita, quam ſervare elegerunt, ad plenitudinem ſalutis, & ad perceptionem æternæ beatitudinis nullo modo pervenire. In utroque ſi quidem doctrinam pii Doctoris habemus: *Quicumque baptizati ſumus in* CHRISTO JESU, *in morte ipſius baptizati ſumus*: Et: *Omnes qui in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis*. Et iterùm: *Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei adſperſi corda à conſcientia mala, & abluti corpus aqua munda, teneamus ſpei noſtræ confeſſionem indeclinabilem*. Et iterùm: *Voluntariè peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia*. Et iterùm: *Irritam quis faciens legem Moyſis, ſine ulla miſeratione duobus aut tribus teſtibus moritur. Quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & Sanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit?*

VI.

De Gratia & libero Arbitrio.

Item de Gratia, per quam ſalvantur credentes, & ſine qua rationalis creatura nunquam beatè vixit, & de libero arbitrio per peccatum in primo homine infirmato, ſed per gratiam Domini Jeſu fidelibus ejus redintegrato & ſanato, idipſum conſtantiſſimè & fide plena fatemur, quod SS. Patres auctoritate ſacrarum Scripturarum nobis tenendum reliquerunt; quod Africana, quod Arauſica Synodus profeſſa eſt, quod beatiſſimi Pontifices Apoſtolicæ Sedis Catholica fide tenuerunt: Sed & de natura & gratia, in aliam partem nullo modo declinare præſumentes. Ineptas autem quæſtiunculas, & aniles penè fabulas, Scotorumque pultes, puritati fidei nauſeam inferentes, quæ periculoſiſſimis & graviſſimis temporibus, ad cumulum laborum noſtrorum, uſque ad ſciſſionem charitatis miſerabiliter & lacrymabiliter ſuccreverunt, ne mentes Chriſtianæ inde corrumpantur, & excidant à ſimplicitate & caſtitate fidei, quæ eſt in Chriſto Jeſu, penitùs reſpuimus, & ut fraterna charitas cavendo à talibus auditum caſtiget, Domini Chriſti amore monemus. Recordetur Fraternitas malis mundi graviſſimis ſe urgeri, meſſe nimia iniquorum & paleis levium hominum ſe duriſſimè ſuffocari. Hæc vincere ferveat, hæc corrigere laboret, & ſuperfluis cœtum piè dolentium & gementium non oneret; ſed potiùs certa & vera fide, quod à Sanctis Patribus de his & ſimilibus ſufficienter proſecutum eſt, amplectatur.

SANCTI NICOLAI PRIMI PONTIFICIS

De his quæſtionibus Decretum.

Remigius & Hincmarus erant grandes in Gallia Epiſcopi: Arietarunt ſeſe invicem, adeoque & omnem iſtic Eccleſiam & Regnum. Finem dedit Sanctus Pontifex Nicolaus, anno dicti ſæculi quinquageſimo nono emittens Decretum, cujus huc uſque magno Chriſtianæ eruditionis damno latentis Compendium habes apud memoratos Annales Bertinianos: *Nicolaus Pontifex Romanus de Gratia Dei & libero arbitrio, de veritate geminæ Prædeſtinationis, & Sanguine Chriſti, ut pro credentibus omnibus fuſus ſit, fideliter confirmat, & catholicè decernit*. Valentinæ Synodi Decreta firmavit. Quæ ipſa verba iuis, memoratis ab Hincmaro in litteris ad Egilonem Archiepiſcopum Senonenſem Annalibus inſeruit etiam Sanctus Prudentius Epiſcopus Trecenſis. Peſſimæ lites ſic iterum ſiluerunt: Quod nempè de Apoſtolicæ deciſionis infallibilitate nemo tunc in Gallia dubitaret.

DIS-

VI.

in Gallia dubitaret.

DISSERTATIO DOGMATICA

DE GERMANO AC AVITO SENSU

SANCTORUM PATRUM,

UNIVERSÆ SEMPER ECCLESIÆ,

AC

SACROSANCTÆ PRÆSERTIM

TRIDENTINÆ SYNODI

CIRCA CHRISTIANAM

CONTRITIONEM

ET

ATTRITIONEM.

ADMODUM REVERENDIS, AMPLISSIMIS,
NOBILIBUS DOMINIS,

DOMINIS,

PRÆPOSITO,

DECANO,

CANONICIS,

Exemptæ Eccleſiæ Cathedralis ſancti Bavonis Gandavenſis.

ADM. REVERENDI, AMPLISSIMI, NOBILES DOMINI,

GEnerales Eccleſiæ Synodos in deviæ ſuæ mentis patrocinium detorquere , atque ita incruſtare calumniis , eſt antiqua Errantium machina & conatus. Etenim Apollinarius Laodicenſis in prima Syria Epiſcopus, dum ex Nicænæ fidei verbis, *Conſubſtantialem Patri* ; humanæ ac Divinæ in Chriſto Domino naturarum confuſionem ſtabilit, magnum Athanaſium in literis ad Epictetum Corinthiorum Epiſcopum coëgit cum ſtomacho exclamare : *Quis infernus iſta eructavit* ? Neque enim adſumptum hominem, ſed adſumens Verbum eſſe Patri conſubſtantiale definierat ſacroſancta Synodus Nicæna. Longè majorem injuriam paſſa ſunt glorioſa Sancti Cyrilli, Patriarchæ Alexandrini, adversùs Hæreſiarcham Neſtorium Capitula, eorumque comprobatrix & confirmatrix ſacroſancta Epheſina Synodus, dum ipſa non Errones aut Hæretici, nec ſolus cum cætera Joannis Antiocheni Patriarchæ inquieta Factione Theodoretus Cyrenſis in Eufrateſia Provincia Epiſcopus, ſed etiam cum magnis in Orthodoxo dogmatè & pace Collegis S. Gennadius, Patriarcha Conſtantinopolitanus, adſertæ in Chriſto Domino confuſionis infamavit, atque ita & Arianis & Apollinariſtis præbuit fomenta, Oecumenicam Synodum reddidit ſuſpectam prævaricationis, ac ſemetipſum ſtatuit ejuſdem inimicum & defenſorem. Eumdem hodie impetum patitur ſacroſancta Synodus Tridentina. Caſtam Dei dilectionem eſſe unicum novi à vetere Teſtamenti diſcrimen, unicam Chriſtianæ vitæ regulam, unicum legis & Prophetarum finem, unicum Dominici Sanguinis & Paſſionis fructum, unicam Juſtitiæ & peccatorum remiſſionis obtinendæ januam, cujus ſervilis gehennæ aut aliarum pœnarum metus ſit quidem quandoque utile, quandoque neceſſarium, ſemper tamen extrinſecum dumtaxat exordium, ex Apoſtolica & perpetua omnium ſub cœlo Eccleſiarum traditione docet laudata Synodus, & declarat diſertiſſimè; & ecce à quibuſdam, ſimplicitate aut imperitia circumſcriptis, in Eccleſiæ nobis pace dilectis Fratribus dicitur & proclamatur ſolum ſervilem gehennarum metum, adeòque ſolum judaicæ ſervitutis ſpiritum, quem Apoſtolus ac ipſe in Evangelio Dominus conteſtantur infirmum, impetrandæ per mortuorum Sacramenta Juſtitiæ adſe-

rere ſufficientem: Adſerere, quod ipſa adverſum Martini Lutheri calumnias nunquam ſenſiſſe aut docuiſſe palam proteſtata eſt, peccatores ſine bono converſæ mentis, ſeu caſtæ in Deum dilectionis motu per Pœnitentiæ Sacramentum juſtificari. Non eſt quæſtio de tribus capellis, aut de lana caprina. Solo namque ſervili metu actos peccatores eſſe marſurpia vacua, ac vivificantibus Domini noſtri Jeſu Chriſti Signaculis perperàm inſigniri, olim ad ſanctum Petrum, Eccleſiæ Alexandrinæ Patriarcham & Martyrem, iſtiuſmodi Catechumenos ex cauſſis baptizantem, clamavit à ſancto Sophronio, Patriarcha Hieſolymitano, in Prato ſpirituali laudatus Angelus: *Quamdiu huc mittitis marſupia iſta, ſignata quidem, inania autem prorſus, vacua, & nihil intùs habentia?* Et quidem hunc; quandoquidem evenire oportuerit, ſimplicitatis lapſum, *Viri Adm. Reverendi* gaudeo in creditam vobis Eccleſiam irruiſſe. Hæc enim non ſuper arenam, ſed ſuper ſolidiſſimam Evangelicæ Prædicationis & veſtri Apoſtolici Pectoris petram ædificata circumferri non metuit omni vento doctrinæ: Nullus motus, nullus fluctus, nullus impetus, nulla inferorum porta ſperet adversùs ipſam prævalere. Hæc eſt Eccleſia, quæ Francorum olim ſub Carolo magno & ejus pio Filio Ludovico Epiſcopis, ſacras imagines definito per ſeptimam Synodum cultu partim ſpoliantibus, partim cum Claudio Taurinenſi damnantibus uti idola, & frangentibus, conſtantiſſima reſtitit, laudataſque Synodum ac imagines multorum ſuorum Clericorum & Monachorum ſanguine defendit. Quæ Philippi primi Burgundiæ Ducis, Principis ſui, & Philippi ſecundi Tornacenſis ſui Epiſcopi, Pſeudo-Clementis ſeptimi Factionem & Schiſma ſequentium, maculoſam communionem abjecit intrepida, & proprium ſibi Epiſcopum, Urbani ſexti legitimi Pontificis & Paſtoris verba audientem, elegit & conſecravit. Quæ inter varias fœdiſſimarum hæreſeon in Flandria procellas ſemper ſtetit illæſa, Romanæque communioni ac fidei immota adhæſit. Abſit ut talis, quam ſpiritus unctione doctam lucet, Eccleſia egeat literis foris ſonantibus. Quocirca quorumdam dumtaxat circumſcriptæ ſimplicitati inſtruendæ, & ſacroſanctæ Tridentinæ Synodo à pravis ipſorum ſuſpicionibus liberandæ conflavi Scriptum hoc ex antiquis Eccleſiæ Patribus, de quibus ad neotericos ſui temporis Doctores comparatis inſigniter ſcripſit ad Pharitium, Habendonenſis Cœnobii Abbatem, in literis apud Lucam Dacherium exſtantibus, Theobaldus Stampenſis: "*De nativitate ſententiarum* „ *hoc ſolum vobis reſpondeo, quia multò magis gratulor imitari non errabunda priorum* „ *Doctorum vigilantium veſtigia, quam modernorum dormitantium ſequi falſas opinio-* „ *nes & ſomnia. Quod enim veteres Doctores vix pertingere potuerunt vigilando, hoc* „ *quoque juniores docere præſumunt dormitando. Vigilantes autem Doctores dicuntur, qui* „ *ſanè referunt quod à ſanctis Patribus rationabiliter audierunt. Doctores verò dormitan-* „ *tes appellantur, qui ex parte ſua ſemper aliquid novitatis adferre laborant. Undè Hi-* „ *larius Pictavienſis ait in libro, quem de Trinitate compoſuit*: Optimus quidem Le- „ ctor eſt qui refert. *Sciatis igitur me, non de afferentibus, ſed de referentibus eſſe; &* „ *quamdiu vita comes fuerit in hoc diligenter perſeverare.* „ Studium hoc meum boni conſulere, & comprobare dignemini, *Viri Ampliſſimi & Admodum Reverendi*, quos Deus opt. max. ad Eccleſiæ tutelam & lumen dudum cuſtodiat. *Dabam Lovanii, Kalendis Juniis, Anno Domini 1666.*

Minimus veſter in Domino famulus,

Fr. CHRISTIANUS LUPUS.

DISSERTATIO DOGMATICA
DE CHRISTIANA
CONTRITIONE
ET
ATTRITIONE.

CAPUT PRIMUM.

Seſs. 14. cap. 4.

Exponitur definitio Contritionis generatim ſumptæ, tradita per ſacroſanctam Synodum Tridentinam: *Contritio eſt dolor animi ac deteſtatio de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero.*

INiqui cordis Pœnitentiam & converſionem ad Deum, quam nos Latini paſſim Contritionem, Græci Metanojam vocant, Martinus Lutherus aliud non eſſe vult quàm novam vitam, juxta vocem popularem: *Optima Pœnitentia eſt nova vita*. Senſum ſuum edicit in ſermone de Pœnitentia: *Plus tibi diſcutiendum confeſſuro, quantùm diligas Juſtitiam, quàm quantum odias peccatum, multoque majore, immò ſolo hoc labore tibi cogitandum eſt, quomodò futuram vitam agas bonam, quàm quomodò odias aut deſcras præterita mala. Veriſſimum eſt enim proverbium, & omni doctrina huc uſque de Contritionibus tradita præſtantiùs:* OPTIMA POENITENTIA EST NOVA VITA. Et in ſuorum à Leone X. Pontifice damnatorum articulorum Apologia ſcribit in ſuos adverſarios: *Mirum, quid illis acciderit, ut contra omnium ſenſum & ſententiam audeant damnare* jam dictam totius mundi paræmiam. Fluctuat tamen, & in omne ſe verſat latus, modò adſerens veram Contritionem non eſſe aliud quàm novam vitam, modò ipſam dumtaxat non poſſe eſſe ſine nova vita, id eſt, ſine veterem hominem innovante ac reformante charitate. *Planè*, inquit, *Apoſtolus docet omnia vana eſſe, niſi ſimus nova creatura in Chriſto: At pœnitentia, quæ ſine amore Juſtitiæ agitur, vetus adhuc eſt creatura, non plus valens quàm circumciſio aut præputium*. Errorem verò reſorbet in ſuarum reſolutionum prima concluſione: *Non ergo in uſu Scripturæ Pœnitentia dolor dicitur, ſed mutatio mentis & conſilii.*

Error Lutheri de Contritione.

Art. 7.

Hoc ergo novæ doctrinæ monſtrum everſura ſacroſancta Tridentina Synodus ſancit Contritionem generatim ſumptam non tantùm ceſsationem à peccato, & vitæ novæ propoſitum ac inchoationem, ſed veteris etiam odium & deteſtationem eſse, atque ita incipit ejus definitionem: *Contritio eſt dolor animi*. Loquitur cum Tertulliano in libro de Pœnitentia: *Exomologeſis pro ſternendi & humilificandi hominis diſciplina eſt, mandat animum mœroribus dejicere, illa quæ peccavit triſti tractatione mutare*. Ejus opus eſse dicit *ingemiſcere, lacrymari, mugire dies noctesque ad Dominum Deum ſuum*. Quod ipſum in moralium ſententiarum regulis tradit magnus Baſilius ex facto Apoſtoli Petri, qui poſt negatum Dominum ſtatim exivit foras ex atrio Pontificis, & pœnitens flevit amarè. Palmaris item, quam in incœſtuoſo Corinthio excitare conatus eſt Paulus Apoſtolus, Pœnitentiæ pars fuit mentis triſtitia, & quidem tanta, ut timuerit idem Apoſtolus, ne ipſa ille abſorberetur. Nihil frequentiùs ac ferventiùs quàm lacrymas, & mœrorem Divina Scriptura peccatoribus inculcat. Apud omnes olim ſub cœlo Eccleſias prima Pœnitentium ac Pœnitentiæ claſſis fuit Flentium ac doloroſus Fletus. Et hinc in libris de Pœnitentia ſcribit ſanctus Ambroſius: *Qui agit Pœnitentiam, diluere lacrymis debet peccatum ſuum. Ergo lapſus noſtros mundemus fletibus, ut audiat nos Dominus noſter ingemiſcentes*. Et in literis ad Comitem Bonifacium ſanctus Auguſtinus: *Niſi egeris Pœnitentiam, ſalvus eſſe non poteris. Quomodò enim gaudebis te eſſe correctum, niſi doleas fuiſſe perverſum?* Et infrà: *Habeant Donatiſtæ de præterito deteſtabili errore, ſicut Petrus habuit de mendaci timore, amarum dolorem*. Et Severo Milevitano Epiſcopo, qui Lutherano dogmati quid in ſpeciem ſimile inconſideratus ſcripſerat, reſpondet: *Quaſi non ſint dolenda quæ malè geſta ſunt, etiamſi quantùm poſſunt poſtea corrigantur*. Paradoxum & tot verbis indignum eſt iſtud Lutheri dogma: Nam & ipſi hodie Lutherani illud abominantur.

Contritio debet eſse dolor.

Cap. 9.

Reg. 1. cap. 3.

Lib. 2. c. 5.

Ep. 50.

Ep. 240. Et odiũ peccati.

Pergit ſancta Synodus: *Et deteſtatio*. Alibi dicit: *Odium & deteſtatio peccati*. Rurſùm loquitur cum Tertulliano in libro de Pœnitentia: *Pœniteat errorum reperta veritate; pœniteat amaſſe quæ Deus non amat, quando ne nos quidem ipſi ſervulis noſtris ea, quibus offendimus, non odiſſe permittimus*. Conſonat in regulis brevioribus magnus Baſilius *Primùm anima malè ante actam vitam ſuam odiſſe* debet,

Seſs. 6. cap. 6.

Cap. 4.

debet, ejuſque memoriam abhorrere & deteſtari.
Reg. 11. Loqui ſe adfirmat ex Regio Propheta: *Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum.* Et in literis
Epiſt. 4. ad Ruſticum Monachum ſanctus Hieronymus: *Niſi oderimus malum, bonum amare non poſſumus.* Et quidem mali odium & boni amor gaudent correlativorum privilegio, ſeſe mutuò ponunt & tollunt, remittunt & intendunt, atque ita in unum præ alio exaltare Martinus Lutherus eſt fruſtrà conatus.

Proſequitur ſacroſancta Synodus: *De peccato.* Etenim peccatum eſt unicum & adæquatum veræ pœnitentiæ objectum, & actam de boni operis officio pœnitentiam eſſe peſſimam rei & nominis prævaricationem, rectè ſcribit in libro de pœni-
Cap. 2. tentia Tertullianus, declamans in Gentiles: *Quam in Pœnitentiæ actu irrationabiliter diverſentur, vel uno iſto ſatis erit expedire, cùm illam etiam in bonis factis ſuis adhibent. Pœnitet fidei, amoris, ſimplicitatis, patientiæ, miſericordiæ: Prout quid in ingratiam accidit, ſemetipſos execrantur quia benefecerunt, eamque maximè pœnitentiæ ſpeciem, quæ optimis operibus irrogatur, in corde figunt, meminiſſe curantes ne quid boni rursùm præſtent; contra pœnitentiæ malorum lævius incubant.* Etiam in ſequenti capite eleganter oſtendit nequaquam de bono, ſed de ſolo malo opere, ſeu peccato eſſe pœnitendum. Noto interim hæc verba, *Seipſos execrantur*; Adfirmat pœnitentiam debere eſſe odium ac deteſtationem.

Eſſe debet odiū peccati actualis.

Addit ſacroſancta Synodus: *De peccato commiſſo.* Etiam hic cum Tertulliano loquitur in libro de Pudicitia: *Contendunt* Pſychici *non competere Ethnicis pœnitentiæ denunciationem, quo-*
Cap. 10. *rum delicta obnoxia ei non ſunt, ignorantiæ ſcilicet imputanda, quam ſola natura ream Deo faciat. Porrò nec remedia ſapere quibus pericula ipſa non ſapiant, illic autem conſtare Pœnitentiæ rationem, ubi conſcientia & voluntate delinquitur, ubi & culpa ſapiat & gratia; illum lugere, illum volutari, qui ſciat & quid omiſerit, & quid ſit recuperaturus, ſi pœnitentiam Deo immolarit, utique eam magis filiis offerenti quàm extraneis.* Orthodoxos calumnioſè appellat pſychicos ſeu animales, perperam de erroneo taxat dogmate, rectè tamen adſeverat de naturalibus ſeu originalibus, ideoque non voluntaria actione commiſſis, ſed neceſſariò contagio contractis
Cap. 8. peccatis non eſſe veram pœnitentiam ſeu Contritionem. Quod ipſum apud ſanctum Auguſtinum multis eleganter tradit Auctor libri de vera & falſa pœnitentia, aiens originalis peccati contagium dolendum omninò ac deteſtandum, at dolore qui ex intentata in noſmet ipſos &
Cap. 6. 14. 16. proprium noſtrum opus vindicta non procedat, adeoque non ſpectet ad ſolius proprii facti deteſtatricem & deſtructricem pœnitentiam. In libro de Correptione & Gratia idem docet etiam ipſe ſanctus Auguſtinus. Ex hiſce fontibus ſacroſancta Tridentina Synodus ſanxit Contritionem oportere eſſe dolorem ac deteſtationem de peccato, non quovis, ſed commiſſo.

Contritio debet eſſe propoſitum deinceps non peccandi.

Concludit definitionem: *Cùm propoſito non peccandi de cætero.* Loquitur ex avito Eccleſiarum ritu, quo ipſi ſancti Apoſtoli Baptizandos ac reconciliandos juſſerunt coram electis teſtibus ſolemniter diabolo, ejuſque cultui, pompis, & operibus renunciare, ac plenam ſub Deo & Chriſto ejus obedientiam atque ſubjectionem Cap. 27.
profiteri. Eſſe Apoſtolicum inſtitutum adfirmat diſertè in libro de Spiritu Sancto magnus Baſilius, ac in libro de Corona Militis Tertullianus. Diaboli cultum & pompas eſſe idololatriam ac ſpectacula ſcribit in prima myſtagogica catecheſi ſanctus Cyrillus Hieroſolymæ Epiſcopus, & addit de operibus: *Opera Sathanæ ſunt cujuſvis generis peccata, quibus te renunciare neceſſe eſt, ut cùm aliquis fugit tyrannum, arma quoque illius vitare ſtudet. Omne igitur genus peccati ſub hoc operum diaboli nomine comprehenditur.*

Baptiſmales Renunciationes exponuntur.

Eſſe noſtram cum Deo confœderationem, verba tremenda, horrendæ initiationis leges, pacta jurata, eiſque ejerari Epiſcoporum etiam vanitates, verba & cantica impudica, omne peccati genus & ſpeciem declamat frequenter S. Joannes Chryſoſtomus, & pergit in vigeſimaprima Homilia ad populum Antiochenum: *Sicut ſervos ementes, ipſos qui venduntur priùs interrogamus, an nobis ſervire velint, ita facit & Chriſtus, quando debet te in ſervitutem capere. Priùs interrogat, an velis illum crudelem tyrannum dimittere: Et ad fœdera ſuſcipit.* In oratione de Chriſti Domini Baptiſmo addit ſanctus Gregorius Epiſcopus Nyſſenus: *Pactum in traditione myſterii cum Deo homo facit, cùm omnem pœnam, cruciatum, & voluntatem pro illius dilectione ſe neglecturum eſſe promittit.* Hæc igitur renunciatio aliud non eſt quàm firma promiſſio, & ſtipulatorium cum Deo optimo maximo propoſitum deinceps ex nulla penitùs cauſa, & in nullo penitùs genere peccandi. Porrò ipſam non in ſolo Regenerationis, ſed & in Reconciliationis Sacramento olim fuiſſe adhibitam, lucet ex regula, quam ſuis Canonicis ſcripſit ſanctus Crodogangus Epiſcopus Metenſis. Ejus, in Baptiſmo præſertim adhibitæ, cauſâ cunctos fidelium lapſus nova & ſingulari malitiâ augeri adfirmant paſſim Patres, inſigniterque oſtendit in libris de laicali inſtitutione Ionas Epiſcopus Aurelianenſis.

Olim fiebant etiam ante Reconciliationem. Cap. 32. L. 1. c. 3.

Etiam Patres adCōtritionem requirūt dolorem de peccatis, & propoſitum emendationis C. 911. Hom. 34.

Hinc item Eccleſiæ Patres paſſim adſeverant utrumque jam à Tridentina Synodo laudatum actum omninò requiri ad Contritionem. In oratione de Sancto Philogonio Patriarcha Antiocheno ſanctus Joannes Chryſoſtomus: *Diſcede, utique per gemitus & fletus, à malo, deſiſte à pravitate, pollicere te poſthac iſta non commiſſurum. Ego teſtificor & fide jubeo fore, ut ſi quis recedens à priſtinis malis, ex animo promittat Deo ſe nunquam ad illa rediturum, nihil aliud requirat Deus ad excuſationem majorem.* Et in libro de fide & operibus ſanctus Auguſtinus multis probat ad Pœnitentiam requiri veteris expoliationem ſeu deteſtationem, ac novæ vitæ indumentum, ſeu *diſceſſionem à peccatis, quam baptizandi profitentur.* Et in Homilia ſuper Evangelia Gregorius magnus: *Pœnitentiam verè agere eſt perpetrata mala plangere, & plangenda,* ſaltem promiſſione & propoſito, *deinceps non perpetrare.* Quem locum ſuis de laica inſtitutione libris, & ſuis ad Henricum Senonenſem Archi-Epiſcopum literis inſeruerunt, & inſigniter exponunt Jonas Aurelianenſis Epiſcopus, & ſanctus Bernardus. Quare eorum, qui de uno Ep. 42.
dumtaxat è pluribus commiſſis peccato dolent,

fra-

fraternum odium in corde retinent, aut quovis alio ex capite plenum deinceps non peccandi propoſitum non habent, Pœnitentiam uti falſam meritò damnarunt in quinta & ſeptima ſua Romana Synodo Gregorius VII. Pontifex, in Synodis Melphitana, Placentina, & Claromontana Urbanus II. & Innocentius II. in Synodo ſua Lateranenſi. Et hinc rectè dicit Tridentina Synodus de Contritione: *Voluntatem peccandi excludat*. Et iterùm: *Ac propterea moventur adversùs peccata ſua per odium aliquod & deteſtationem*. Declarat Contritionem eſſe oportere, non de uno dumtaxat aut altero, ſed de cunctis commiſſis mortalibus peccatis. Dico, *Mortalibus:* Agitur enim hic de ſola illius, quæ Sacramenti Pœnitentiæ eſt eſſentialis pars, Contritionis neceſſaria materia, quam conſtat eſſe ſola mortalia peccata.

Seſſ. 14. c. 4. Seſſ. 6. c. 6.

Propoſitum illud eſſe debet de ſolis peccatis mortalibus. Excludere debet affectum omnis peccati mortalis. L. 1. c. 22.

Porrò de mortalium peccatorum deteſtatione & odio ſcribit in libris de nuptiis & concupiſcentia ſanctus Auguſtinus: *Multùm fallitur homo, qui conſentiens concupiſcentiæ carnis ſuæ, & quod illa deſiderat decernens facere & ſtatuens, putat ſibi eſſe dicendum,* NON EGO OPEROR ILLUD, *etiamſi oderit quia conſentit. Simul enim eſt utrumque: Et ipſe odit quod malum eſſe novit, & ipſe facit quia facere ſtatuit.* Et tales pravæ ſuæ voluntatis & operationis oſores novimus multos. Verùm iſta deteſtatio, illudque odium nequaquam ſufficiunt ad Contritionem. *Multùm intereſt,* inquit in libris de Sermone Domini in monte laudatus Auguſtinus, *quali Pœnitentiæ ignoſcat Deus*. Eorum, qui ſtatim ſe peccaſſe fatentur, & ita ſibi ſuccenſent ut peccaſse ſe vehementer nollent, & tamen quampiam iniquitatis ſuæ affectionem retinent, pœnitentiam damnat graviſſimè, eſſe dicens non fidelis Chriſtiani, ſed Judæ proditoris. Quod ipſum alii Patres inculcant frequentiſſimè, atque ex eadem regula requirit etiam Tridentina Synodus, ut germana Contritio peccatum mortale non dumtaxat oderit, ſed & excludat omnem ejus affectum.

Non omnis peccati venialis.

Dico rursùs, *Affectum peccati mortalis*. Quod enim charitas illa, quæ nobis Chriſtum Dominum ponit in fundamento, ideoque & ad juſtificationem omninò ſufficit, ligna, fœnum, ſtipulas, id eſt, leviores creaturæ amores & ad venialia peccata affectus ſibi compatiatur, manifeſta eſt Apoſtoli in prioribus ad Corinthios literis doctrina. Quis non ſolùm Catechumenus aut Pœnitens, ſed & electus fidelis ſemet-ipſum, propriam vitam aut famam, uxorem, filios, poſſeſſiones, aut alium quemvis humanum diem adfixiva etiam, quæ ſine dolore fruſtrari non poſſit, cupiditate non diligit? Nec perfecta hujus vitæ charitas poſſit omnem iſtum, ſaltem volaticum, adſenſum excludere, adeoque ſi ea excluſio ſit de Contritionis eſſentia, omnes adhuc ſumus in peccatis noſtris, nulluſque aut certè rariſſimus adultus per Regenerationis ac Reconciliationis Sacramenta juſtificatur. Et hinc in libro de decem chordis declamat S. Auguſtinus: *Quotidiana peccata non poſſunt non ſurrepere in animam propter fragilitatem humanam. Aliud eſt ubi mutes, aliud ubi toleres vitam. Illa mutanda eſt, ſi eras mœchus, noli eſſe mœchus, &c.* A quovis mortali purgandum, in quibuſdam venialibus amoribus ac peccatis dicit vitam patienter tolerandam, iſtudque eſse notabile inter iſta peccata diſcrimen. Porrò patientia non eſt ſine odio & dolore. Et hinc venialibus iſtis amoribus omninò debemus iſtud ipſum, quod involuntariis libidinum motibus nos debere ſcribit in libris de nuptiis & concupiſcentia idem Auguſtinus: *Ut nec ipſi ſint velle debemus, etiamſi in corpore mortis hujus id obtinere non poſſimus*. Motus iſtos debemus deteſtari, & in illos clamare cum Apoſtolo: *Quod odi illud facio, Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Et hinc Contritio eſse omninò debet etiam de venialibus peccatis & ad illa affectibus dolor, deteſtatio, odium, ſed quod ipſos excludi ſolummodò optet & expoſcat, cunctos non excludat. Item eorumdem omnium cavendorum nobis eſse nequit efficax propoſitum, ſed deſiderium ſolummodò & votum. Et hinc Græci illis, dum ſola ſubjiciuntur clavibus, non ſacramentalem Abſolutionem, ſed ſolam admonitionem impendunt: Quod nempè ipſa aliis etiam præter Abſolutionem viis remitti Dominus conceſserit, & concepta de illis Contritio ex jam dictis cauſis quandoque vacillet. Quare nos Latini Sacerdotes, dum ipſa ſola nobis aperiuntur, ſedulò agamus ut adſit firma Contritio, firmum ipſa deinceps vitandi propoſitum, plenaque cuncti ad ipſa affectus excluſio: Hæc enim omnia ſpectant ad Contritionis eſsentiam, ideoque & ad eſsentiam Pœnitentialis Sacramenti.

Cap. 11.

L. 1. c. 11.

Græci peccatis venialibus non impendunt abſolutionem.

Quomodo ſit à Latinis impendenda.

CAPUT II.

Exponuntur Contritionis neceſſitas, & virtutes adnexæ.

Error Martini Lutheri.

UNdecimus Martini Lutheri per Leonem decimum Pontificem damnatus articulus eſt hic; *Nullo modo confidas te abſolvi propter tuam Contritionem, ſed propter Verbum Chriſti,* QUODCUMQUE SOLVERIS. *Hoc, inquam, confide, ſi Sacerdotis obtinueris abſolutionem, & crede fortiter te eſſe abſolutum, & abſolutus verè eris, quidquid ſit de Contritione*. Hinc quidam exiſtimant quod ad obtinendam peccatorum remiſſionem negarit Contritionem eſse neceſsariam. Falluntur. Lucet ex articulo duodecimo: *Si per impoſſibile confeſſus non eſſet contritus, ſi tamen credat ſeſe abſolutum, veriſſimè eſt abſolutus*. Exponit articulum ipſe Lutherus in Apologia. *Dixi, Per impoſſibile. Quia ſatis ſupra dictum eſt fidem ſine Contritione eſſe non poſſe, cùm gratia non infundatur ſine magna concuſſione animæ. Volui enim fidei virtutem declarare, quoniam ſola faciat remiſſionem peccatorum. Quod dico, ne quis me putet Contritionem ſeu turbationem illam cordis in cogitatione peccatorum ſuſcitatam negare. Volo eam, ſed dico eam non operari juſtificationem ſeu remiſſionem peccatorum. Fides enim ſeu Verbum Dei juſtificat & purgat*. Ecce in juſtificationis opere neceſſitatem Contritionis nequaquam negat, ſed ſolam cauſsalitatem, hanc plenè adtribuens ſoli fidei; qua Divinæ, per hæc verba, *Quodcumque ſolveris*, factæ promiſſionis fidis, & ejus vigore credis te abſolutum. Hinc & Leonis Pontificis diploma arguit, quod *doceat ſuper arenam ædificare, & abjecta fide, ſuper*

Et Joannis Calvini L. 3. cap. 4.

Contritionem, opus hominis, pluſquam ſuper Dei Verbum confidere. Adſtipulatur in Inſtitutionum libris etiam Joannes Calvinus: *Dicimus & nos quodam loco cum pœnitentia obvenire remiſſionem peccatorum, ſed ſimul addidimus pœnitentiam non eſſe cauſſam remiſſionis peccatorum.*

Seſſ. 14. cap. 4. Amborum errorem Synodus damnat.

Adversùm ambos Errones edixit ſacroſancta Synodus Tridentina: *Fuit quovis tempore ad impetrandum veniam peccatorum hic Contritionis motus neceſſarius.* Definit non quovis modo, ſed ad impetrandam, utique incongruè meritorii ac diſponentis principii genere, peccatorum veniam ſemper fuiſſe neceſſariam, ideoque ejus non ſolam neceſſitatem, ſed & cauſſalitatem ſpectare ad immobile dogma Chriſtianum. Ejus dignitatem ac meritoriam cauſſalitatem exponit eleganter in libro de Pœnitentia Tertullianus: *Quàm ineptum, quàm iniquum, pœnitentiam non adimplere, & veniam delictorum ſuſtinere? Hoc eſt, pretium non exhibere, & ad mercem manum emittere. Hoc enim pretio Dominus veniam addicere inſtituit, hac pœnitentiæ compenſatione redimendam proponit impunitatem. Si ergo qui venditant, prius nummum, quo paciſcuntur, examinant, ne ſcalptus, neve raſus, ne adulter, etiam Dominum credimus Pœnitentiæ probationem priùs inire, tantam nobis mercem, perennis ſcilicet vitæ, conceſſurum.* Nequaquam de Pœnitentium ſatisfactione agit, ſed de Catechumenorum Contritione. Quod ipſum in libro de Æthiopis Baptiſmo tradit ſanctus Fulgentius, aiens ad peccatorum veniam requiri & Contritionem & Baptiſma, & hoc illius eſſe mercedem: *Ideò quiſque dignus Baptiſmo judicatur, quando præcedit fidei confeſſioniſque meritum, cui tanquam in mercedem ſancti Baptiſmatis debeat tribui Sacramentum.* Et iterùm: *Qua ille Juſtitia, qui creditulitatis & confeſſionis perſolvit officium, non conſequeretur ſanctæ Regenerationis effectum?* Quæ omnia adeo clara ſunt, ut in libro de duabus animabus ſcribat ſanctus Auguſtinus: *Vox eſt iſta naturæ, nullum ſtultum rei hujus notitia deſeruit. Hoc nobis etiam niſi penitùs inſitum eſſet, periremus. Poteſt aliquis dicere ſe non peccare, non autem ſibi eſſe, ſi peccaverit, pœnitendum, nulla Barbaries dicere audebit.*

Contritio eſt cauſſa juſtificationis. c. 6.

Cap. 5.

Cap. 14.

Contritio debet procedere ex fide. Seſſ. 6. cap. 6.

Porrò Contritioni huic, ut ad peccatorum remiſſionem præparet, ſacroſancta Synodus mandat adeſſe varias virtutes. Prima eſt *concepta ex auditu fides*, qua credamus *vera eſſe quæ Divinitus revelata ſunt & promiſſa, atque illud in primis, à Deo juſtificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu.* Licet iſtic de ſola Cathecumenorum Contritione loquatur, eamdem tamen fidem in Pœnitentibus palàm ſupponit. Loquitur adversùs Martinum Lutherum, blaterantem à nobis abjici fidem ac Dei verbum, confidi in humano Contritionis opere, ideoque ſuper arenam ædificari. Ait fidem eſſe primum Contritionis exordium & imum fundamentum, proindeque nec iſtam à nobis abjici, nec hanc eſſe arenam humani operis, ſed cordibus noſtris per Jeſum-Chriſtum à Deo infixam petram ſolidiſſimè charitatis.

Et habere adjunctam ſpem.

Altera Contritionis comes debet eſſe ſpes veniæ, & Divinæ miſericordiæ fiducia, qua fidamus *Deum propter Chriſtum fore nobis propitium.* Loquitur Synodus ex prima ad Corinthios Epiſtola, ubi Apoſtolus linguarum, Prophetiæ, virtutum, aliorumque id genùs chariſmatum gratias gratis datas adſeverat eſſe dumtaxat uſque ad firmè plantatam ac radicatam Eccleſiam temporales, ideoque ſuo tempore ceſſaturas, at verò fidem, ſpem, charitatem eſſe excellentiorem, perpetuam, & immobilem totius Eccleſiæ viam, quæ ſemper maneant, & ſine quibus nec acquiri valeat juſtitia, aut peccatorum remiſſio, nec conſervari. Et hinc ad impetrandam peccatorum veniam, non ſolam pœnitentiam requirit in libro de fide & operibus ſanctus Auguſtinus, ſed & illam de Divina bonitate fiduciam, qua *omnium omnino præteritorum remiſſionem in Baptiſmo non dubites te accepturum.* Ejus abſentia fratricidæ Cain & Judæ proditoris Pœnitentiam demutavit in intolerabilem conſcientiæ torturam, & laqueum temporalis ac ſempiternæ damnationis. Hinc Fletui, primo Pœnitentiæ gradui, ſolemnem deprecationem veniæ, firmæque in Deum & Eccleſiam ſpei profeſſionem primitivus Patrum Canon meritò adjunxit.

Seſſ. 6. cap. 6.

Cap. 20.

Tertia Contritionis comes debet eſſe *votum præſtandi reliqua, quæ ad ritè ſuſcipiẽdum* Pœnitentiæ ſeu etiam Baptiſmatis *Sacramentum requiruntur.* Utique dum & Catechumeni & Pœnitentes *proponunt incboare vitam novam, & ſervare Divina mandata.* Loquitur Synodus ex ſancti Matthæi Evangelio, ubi Dominus mandat Apoſtolis, ut baptizandos doceant omnia ſua præcepta. Et hinc quod antiqua baptizandorum profeſſio non ſolùm hæc, *Renuncio Diabolo, omnibuſque ejus pompis & operibus,* ſed & hæc contineret verba, *Et conjungor Chriſto,* teſtatur in pluribus locis ſanctus Joannes Chryſoſtomus. Omnem Chriſti legem plenè ſervandam ſolenni pacto ac ſtipulatione ſpondebant. Et hinc quaſdam Eccleſias, profeſſionem iſtam non plenè exigentes, de Sancto canibus dato & grandi Apoſtolicæ diſciplinę neglectu culpat graviter & meritò in libro de fide & operibus ſanctus Auguſtinus. Ex eodem principio Contritionem paſſim appellat converſionem cordis, quod nempe per ipſam mens noſtra à creaturæ dilectione transferri debeat, non ſolùm ad peccati dolorem, odium, deteſtationem, & melioris vitæ deſiderium, ſed etiam ad puram Dei charitatem, & firmam de ejus mandatis exequendis conteſtationem & votum, de quo ſcribit in literis ad ſanctum Paulinum. *Noſtrum votum maximum eſt, quo nos novimus in Chriſto eſſe manſuros.*

Et votum Sacramenti. Tertia Contritionis comes debet eſſe propoſitum ſervandi omnia Dei mandata.

Ep. 59. quæſt. 5.

Quarta tandem Contritionis comes eſſe debet firma voluntas & ardens deſiderium ſuſcipiendi Baptiſmatis, aut Reconciliationis, de quo ſacroſancta Synodus: Cathecumeni *proponunt ſuſcipere Baptiſmum.* Et lapſorum Pœnitentia *continet non modò ceſſationem à peccatis, & eorum deteſtationem, aut cor contritum, & humiliatum, verùm etiam eorundem ſacramentalem Confeſſionem, ſaltem in voto, & ſuo tempore faciendam & Sacerdotalem abſolutionem.* Loquitur ex ſancti Auguſtini ad Vitalem Carthaginenſem Epiſtola, laudante Eccleſiam, orantem ſolemniter pro Catechumenis, *ut eis Regenerationis deſiderium*, atque ita inchoatæ Contritionis plenitudinẽ *inſpiret.* Et in libris de Baptiſmo adversùm Donatiſtas ſcribit idem Auguſtinus: *Baptiſ-*

Quarta comes eſt deſiderium Sacramenti. Seſſ. 6. cap. 6. Seſſ. 14. cap. 4. Ep. 107. Lib. 4. cap. 25.

ptiſmus poteſt ineſſe ubi converſio cordis defuerit; *converſio autem cordis poteſt ineſſe non percepto Baptiſmo, ſed contempto non poteſt. Neque enim ullo modo dicenda eſt converſio cordis ad Deum, cum Dei Sacramentum contemnitur*, id eſt, negligitur, ac non deſideratur. Et ad Regii Prophetæ verbum, *Quemadmodùm deſiderat cervus ad fontes aquarum*, ſcribit in explanationibus Pſalmorum: *Non male intelligitur vox eſſe eorum, qui cùm ſint Catechumeni, ad gratiam ſancti lavacri feſtinant. Unde & ſolemniter*, utique in Sabbatho Sancto ad regenerantis fontis conſecrationem, *cantatur hic Pſalmus, ut ita deſiderent remiſſionem peccatorum, quemadmodùm deſiderat cervus ad fontes aquarum*. Hocce deſiderium adeò neceſſarium ſemper judicavit Eccleſia, ut ſupremam Catechumenorum claſſem ex Apoſtolico inſtituto vocarit *Competentes*, id eſt, unum aliquid ſimul petentes, de quo laudatus Auguſtinus in Sermonibus de diverſis: *Quid eſt illud unum, quod petunt vel concupiſcunt? Baptiſmi Sacramenta: Ut qui erant vaſa Diaboli, mereantur eſſe vaſa Chriſti*. Parem ſemper de Reconciliationis Sacramento fuiſſe rationem, lucet ex Sancto Cypriano, multis in locis adſeverante ipſum nulli lapſorum poſſe impendi, niſi qui ejus diſpenſatricem & cuſtodem Eccleſiam ferventer ac frequenter pulſaſſet. Rationem dant in libro de Baptiſmo Tertullianus, & in laudatis de eodem Sacramento libris laudatus Auguſtinus, adſerentes Regenerationis, adeoque & Reconciliationis Sacramenta ex Chriſti Domini inſtituto eſſe fidei & Contritionis veſtem, ſubſidiarium auxilium, & neceſſariam noſtræ juſtificationis concauſam, adeoque ſine ejus ſaltem voto & deſiderio nullum poſſe eſſe Contritioni effectum, nullam veram Contritionem.

Pſal. 41.

Serm. 8. cap. I.

CAPUT III.

Exponitur Contritionis actus fundamentalis, de quo ſacroſancta Tridentina Synodus: *Deum tamquam omnis Juſtitiæ fontem diligere incipiunt*, &c.

Seſſ. 6. cap. 6.

Omnis Contritio eſſentialiter eſt Dei dilectio.

OMnem veram, licet imperfectam, quæ paſſim Attritio dicitur, Contritionem eſſe eſſentialiter puram Dei charitatem, lucidè edicunt verba iſta. Et licet de ſola Catechumenorum contritione loquantur, eandem tamen eſſe de Pœnitentium Contritione rationem, lucet ex ejuſdem Synodi de ipſa verbis: *Continet ceſſationem a peccatis, & eorum deteſtationem*. Utique deteſtationem ortam ex juſtitiæ dilectione. Item ex hiſce verbis: *Quamvis ſine Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit*. Utique proximè & ſufficienter. At verò proximam, & licet non niſi cum Sacramento ſufficientem iſtiuſmodi diſpoſitionem debere eſſe charitatem definit alibi eadem Synodus: *Si quis dixerit ſine præveniente Spiritus Sancti inſpiratione atque ejus adjutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit*. Voces, *Sicut oportet*, deſumptæ ſunt ex Sancti Auguſtini Enchyridio: *Omnis Præcepti finis eſt charitas, id eſt, ad charitatem refertur omne Præceptum. Quod vero ita fit vel timore pœnæ, vel aliqua intentione carnali, ut non referatur ad illam charitatem, quam diffundit Spiritus Sanctus in cordibus noſtris, nondum fit quemadmodum fieri oportet, quamvis fieri videatur*. Eundem in ſenſum exponit eaſdem voces in libro adversùs ſermonem Arianorum. Quocirca quemadmodum oportet pœnitere eſt ex fide & charitate peccatum odiſſe ac deteſtari, quod quicumque necdum fecerit, juſtificationis gratia necdum eſt dignus. Dicit namque Sanctus Joannes Apoſtolus: *Qui non diligit, manet in morte*.

Seſſ. 14. cap. 4.

Seſſ. 6. Can. 3.

Cap. 25.

Probatur ex Scripturis.

Contritionem omnem eſſe eſſentialiter Dei dilectionem clamant Scripturæ omnes Canonicæ, omnes Eccleſiæ Patres, omnes Synodi, quorum omnium cuncta teſtimonia ſi velim adducere, opportebit grandia volumina complere. Et in re lucida piget & memetipſum & Lectorem quaſi fruſtra fatigari. Nonne Propheta dicit voculam; *Dilige*, eſſe breve verbum, in quo omnem legis ſuæ amplitudinem Deus concluſit? Hinc frequentiſſimè edicit Auguſtinus: *Dilige & fac quod vis*. Eandem fuiſſe Sancti Joannis Apoſtoli adſiduam atque extremam vocem adfirmat Sanctus Hieronymus in commentariis Epiſtolæ ad Galatas. Et ipſe Dominus dicit: *Qui non diligit, ſermones meos non ſervat*. Dei & proximi dilectionem ait eſſe unicum ſuum Præceptum, unicum ſuæ prædicationis & paſſionis finem & fructum, unicum ſuarum ovium ab hædis diſcrimen, & in illo omnem pendere Legem ac Prophetas. Et Apoſtolus Paulus: *Plenitudo legis eſt dilectio. Qui diligit, legem implevit. Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterùm in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus*, ABBA, PATER. Quæ plurima iſtiuſmodi loca conſiderans Tertullianus ſcribit in libro de Patientia: *Dilectio ſummum fidei Sacramentum, Chriſtiani nominis theſaurus, quem Apoſtolus totis viribus Sancti Spiritus commendat*. Sine hac nullam impleri legem, nullum ſervari Domini mandatum, nullum mentis noſtræ opus aut motum eſſe quemadmodum oportet bonum clamat adſiduè Sanctus Auguſtinus. Cùm Apoſtolo adfirmat antiqui & novi Teſtamenti palmare diſcrimen eſſe timorem & amorem, ideoque cunctos, qui Deum adhuc uti Dominum dumtaxat metuunt, & non uti Patrem caſtè diligunt, etiamnum errare & hærere in veteri teſtamento, ac eſſe carnales minarum ſervos, à Divinæ, quæ ſola dilectione acquiritur, adoptionis & filiationis, ſeu Chriſtianæ juſtificationis gratia multum alienos. Et hinc Dominicam, *Pater noſter*, quam laudata Apoſtoli verba, *Abba Pater*, omnino reſpiciunt orationem non fuiſſe in veteri Teſtamento, & à ſolis Deum caſtè diligentibus poſſe veraciter dici, frequenter leges apud Sanctum Joannem Chryſoſtomum. Proindè & per timorem non ſolum citra charitatem de peccatis concepta Contritio eſt Contritionis fucus, non eſt quemadmodum oportet, Evangelicæ Pœnitentiæ legem non adimplet, eſt dolor ſervilis & judaicus, non filialis & Chriſtianus.

Et quia omnia Dei lex eſt de charitate.

Cap. 12.

Probatur ex Baptiſmali profeſſione.

Quod Baptiſmatis effectum ſine caſta Dei dilectione non poſſe accipi docuerint conſtanter Apoſtoli, lucet ex Baptiſmalibus per ipſos inſtitu- tis

tis profeſſionibus, per quas omnis baptizandus ſolenniter profiteri debet ſe credere, non tantummodò Deum, aut Deo, ſed etiam in Deum, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum. Profeſſionem iſtam frequenter laudat & exponit Sanctus
Pſal. 77. Auguſtinus: *Credere in Deum plus eſt quam credere Deo. Nam & homini cuilibet plerumque credendum eſt, quamvis in eum non ſit credendum. Hoc eſt ergò credere in Deum, credendo adhærere ad benè operan-*
Pſal. 33. *dum operanti Deo*, QUIA SINE ME, *inquit*, NIHIL POTESTIS FACERE. Et iterùm: *Omnes qui credunt in Chriſtum, ſic credunt ut diligant. Hoc eſt enim credere in Chriſtum, diligere Chriſtum, non quomodò dæmones credebant, ſed non diligebant,*
Pſal. 77. *& ideò, quamvis crederent*, QUID NOBIS ET TIBI, FILJ DEI. Hinc etiam ſcribit de carnali Judæorum populo: *Credidit Deo, ſed non credidit in Deum*. Et in tractatibus ſuper Sancti Joan-
Tract. 29. nis Evangelium: *Dei opus eſt ut credatis in eum, quem Deus miſit, Ut credatis in eum, non ut credatis ei. Sed ſi creditis in eum, creditis ei, non autem continuò qui credit ei, credit in eum. Nam & dæmones credebant ei, & non credebant in eum. Rurſùs etiam de Apoſtolis ipſius poſſumus dicere, Credimus Paulo, ſed non credimus in Paulum: Credimus Petro, ſed non credimus in Petrum. Quid eſt ergo credere in eum? Credendo amare, credendo diligere, credendo in eum ire, & ejus membris incorporari. Ipſa eſt fides, quam de nobis exigit Deus, & non invenit quod exigat, niſi donaverit quod inveniat. Non qualiſcumque fides, ſed quæ per dilectionem operatur.*
Serm. 60. cap. 2. Et in Sermonibus de verbis Domini: *Multùm intereſt, utrùm quis credat ipſum eſſe Chriſtum, & utrùm credat in Chriſtum. Nam ipſum eſſe Chriſtum & dæmones crediderunt, nec tamen in Chriſtum crediderunt. Ille enim credit in Chriſtum, qui & ſperat in Chriſtum & diligit Chriſtum. Nam ſi fidem habet ſine ſpe ac ſine dilectione, Chriſtum eſſe credit, non in Chriſtum credit. Qui ergo in Chriſtum credit, credendo in Chriſtum venit in Chriſtum, & quòdam modo unitur in eum, & membrum in ejus corpore efficitur. Quod fieri non poteſt, niſi & ſpes accedat & charitas.* Ex quibus lucidè vides eos, qui Baptizandis ſine Dei dilectione promittunt remiſſionem peccatorum, longiſſimè abire à doctrina Patrum atque Apoſtolorum, qui ſuo à cunctis Cathecumenis ante Baptiſmum reddendo Symbolo dedere hoc caput: *Credo in Deum Patrem omnipotentem*. Eadem eſt ratio Contritionis ad Reconciliationis Sacramentum requiſitæ: Quod enim etiam hoc præcedere olim conſuerit ſimilis fidei profeſſio, nobis ſuprà dixit Sanctus Epiſcopus Crodogangus.

Et ex natura Sacramenti Pœnitentiæ. Quod ipſum lucidiſſimè patet ex natura iſtius Sacramenti, ex natura præſertim ſacramentalis confeſſionis & abſolutionis, quam præfiguravit Dominus, dum ſua virtute ſuſcitatum è mortuis Lazarum Diſcipulis tradidit à cadaverinis inſtitis
Serm. 8. cap. 1. & ligamentis ſolvendum. Confeſſionem à ſolo jam per Deum vivificato ac ſuſcitato peccatore fieri poſſe tradit Sanctus Auguſtinus in Sermonibus de verbis Domini: *Quare jam confiteris in accuſatione peccati tui, niſi quia ex mortuo vivus factus? Scriptura quippè ait*: A MORTUO, QUASI QUI NON SIT PERIT CONFESSIO. *Si perit à mortuo confeſſio, qui confitetur, vivit. Et ſi peccatum confitetur, utique a morte revixit. Si peccati confeſſione revixit à morte, quis eum ſuſcitavit? Spiritu mortuum quis ſuſcitavit, niſi qui remoto lapide clamavit*, LAZARE VENI FORAS? *Quid eſt autem foras prodire, niſi quod occultum erat foras prodere? Qui confitetur, foras prodit. Foras prodire non poſſet, niſi reſuſcitatus eſſet.* Pſ. 102. Et in explicatione Pſalmorum: *Dominus Lazarum voce de ſepulchro ſuſcitavit, ipſe clamando animam reddidit, ipſe terrenam molem terreno ſepulchro impoſitam vicit, & proceſſit ille vinctus. Fit hoc in corde Pœnitentis. Cùm audis hominem pœnitere peccatorum ſuorum, jam revixit: Cum audis hominem confitendo proferre conſcientiam, jam de ſepulchro eductus eſt, ſed nondum ſolutus eſt.* Ser. 44. Et in alio de Domini Verbis ſermone: *Vide genus reſuſcitationis. Proceſſit* cap. 6. *Lazarus de monumento vivus, & ambulare non poterat Et Dominus ad diſcipulos*: SOLVITE EUM. ET SINITE ABIRE. *Ille ſuſcitavit mortuum, illi ſolverunt ligatum.* Pergit de quibuſque Pœnitentibus: *Reſurrexerunt jam iſti. Revixerunt quibus diſplicet quod fuerunt. Sed reviviſcentes ambulare non poſſunt. Hæc ſunt vincula ipſius reatus. Opùs eſt ergo ut qui revixit ſolvatur, ut abire permittatur. Hoc officium Diſcipulis dedit quibus ait*, QUÆ SOLVERITIS IN TERRA, SOLUTA ERUNT IN CŒLO. Quæ eſt frequentiſſima & conſtantiſſima Sancti Auguſtini doctrina. Eandem in litteris ad Franconem Tungrenſem Epiſcopum ſequitur Nicolaus primus Pontifex: *Poſtquàm vivificante gratia te foras vivificatum per confeſſionem exeuntem adſpicimus, quem introrſus labe mortuum putabamus, incomparabiliter exultamus.* Ep. 43. Et in litteris ad Lotharingiæ Epiſcopos: *Waldrada, Lotharii II. Regis pellex, meritò inter mortuos* Ep. 65. *reputata eſt, quæ nimirum neque ut viva vocem prædicantium audit, neque in ſuis penetralibus occultata, immò jam fœtida jacens, per confeſſionem foras egreditur.* Apud Baldricum Noviomenſem Epiſcopum in Eccleſiæ Cameracenſis hiſtoria exſtat eruditiſſima Epiſtola, qua Gerardus Cameracenſis Epiſcopus ſcribit ad Archi-Diaconos Eccleſiæ Leodienſis: *Tunc vera eſt abſolutio Præſidentis, cum* Lib. 3. *interni arbitrium ſequitur Judicis. Quod benè quatri-* cap. 28. *duani mortui reſuſcitatio illa ſignificat, quæ videlicet monſtrat, quia priùs mortuum Dominus vocavit & vivificavit dicens*, LAZARE VENI FORAS, *& poſtmodum qui vivus egreſſus fuerat, à Diſcipulis eſt ſolutus. Illum porrò Diſcipuli viventem ſolvunt, quem Magiſter reſuſcitavit mortuum. Si enim Diſcipuli Lazarum mortuum ſolverent, fœtorem magis oſtenderent quam virtutem. Ex qua conſideratione intuendum eſt, quod illos nos debemus per paſtoralem auctoritatem ſolvere, quos Auctorem noſtrum cognoſcimus per reſuſcitantem gratiam vivificare. Quò contra conſiderandum eſt noſtro non poſſe arbitrio ſolvi, quos internus arbiter nullo ſpiritu ſatisfactionis animavit.* De verbo ad verbum hæc deſumpſit ex undecima Sancti Eligii Noviomenſis ſeu Tornacen- Lib. 1. ſis Epiſcopi ad Pœnitentes homilia, quæ & ipſe cap. 6. Eligius adfirmat ſe à Sancto Gregorio Magno mutuatum. Quoad ſubſtantiam extant apud Lib. 21. Gregorium in morali expoſitione Prophetæ Job, cap. 9. de verbo autem ad verbum in Sancti Paterii Collectaneis ſuper Evangelium Sancti Joannis. Eodem exemplo & doctrina utuntur in libris

de

Lib. 2. cap. 16. de Lotharii Regis divortio etiam Hincmarus Metropolita Remenſis, & in litteris ad Gouhcrium Bonæ Spei Presbyterum Sanctus Ivo Epiſcopus Ep. 228. Carnutenſis. Hanc à ſolo Domino reſuſcitati, Lib. 2. cap. 7. & per Apoſtolos ſoluti Lazari allegoriam eſſe etiam Sancti Ambroſii in libris de Pœnitentia, ab omni ſemper Eccleſia fuiſſe probatam, ideoque C. 143. 144. hæreticas Joannis Wicleffi nugas etiam ab ipſa efficaciter expugnari, inſigniter & amplè oſtendit in opere de Sacramentis Thomas Waldenſis. At verò vitam illam, quam non Diſcipuli per Eccleſiæ claves, ſed ſecreto ſuæ Majeſtatis opere ſolus in Pœnitentibus operatur Deus, eſſe caſtam Divinæ juſtitiæ dilectionem, natamque inde peccati deteſtationem & odium, tradit in Pſal. 54. Pſalmorum Commentariis Sanctus Auguſtinus: *Vita noſtra dilectio eſt*. Adſidua & nimiùm ma-Cap. 8. nifeſta eſt, hæc ejus doctrina, deſumpta ex Sancto Joanne Apoſtolo: *Qui non diligit, manet in morte*. Qui ergò diligit, jam vivere cæpit. In tractatu de utilitate jejunii dicit id eſſe adeò lucidum, ut etiam diabolus ſciat *& ſentiat vitam noſtram eſſe charitatem*. Hanc doctrinam non penetravit auctor aut conflator horum à Pio V. Pontifice juſtiſſimè proſcriptorum, articulorum: *In peccato ſunt duo, actus & reatus. Tranſeunte autem actu, nihil manet niſi reatus, ſive obligatio ad pœnam. Undè in Sacramento Baptiſmi aut Sacerdotis abſolutione propriè reatus peccati dumtaxat tollitur, & Miniſterium Sacerdotum ſolum liberat à reatu. Peccator Pœnitens non vivificatur miniſterio Sacerdotis abſolventis, ſed à ſolo Deo, qui Pœnitentiam ſuggerens & inſpirans vivificat eum & reſuſcitat, miniſterio autem Sacerdotis ſolus reatus tollitur*. Vera animæ noſtræ vita eſt illi & per actualem charitatem, & per habitualem gratiam unitus Deus: Habitualis gratia, quia non à ſolis pœnæ, ſed etiam à culpæ reatibus liberat, plenamque confert remiſſionem peccatorum, eſt unio, inhabitatio, & vita principalior; atque ita peccator, quod illa per Sacramentum diffundatur in noſtris cordibus, nequaquam vivificatur à ſolo Deo, ſed etiam à miniſterio Sacerdotum. Solus ſine adſumpto in miniſteriale adjutorium Sacramento Deus ſolam actualem ſuæ dilectionis & contriti cordis vitam peccatoribus inſpirat, recipiendæ jam laudatæ habituali vitæ diſpoſitionem penitùs neceſſariam: Atque ita lucet ſine hac ad iſtam nemini patere ingreſſum.

Probatur ïurſùm ex Tridentino Concilio. Eamdem veritatem palàm prædicat ſacroſancta Tridentina Synodus, definiens Contritionem eſſe dolorem, odium, & deteſtationem de peccato commiſso. Eſse debet non de incurſo peccati ſupplicio, aut ejus reatu, ſed de ipſo peccato, adeoque Dei ac Juſtitiæ dilectio. Etenim odium infamiæ ex dilectione famæ, morbi odium ex ſanitatis dilectione, odium captivitatis aut ſervitutis ex dilectione libertatis, & generatim quodvis cujuſvis mali odium naſcitur ex dilectione oppoſiti boni. At verò bonum commiſso peccato directè adverſum eſt Divina juſtitia, ſeu animam noſtram ſua inhabitatione juſtificans Deus, adeoque iniquitatis deteſtatio & odium naſci non poſsunt, niſi ex ipſius caſto amore. Et hinc ad Ep. 144. neſcio quem Anaſtaſium ſcribit beatus Auguſtinus: *Inimicus Juſtitiæ eſt qui pœnæ timore non peccat, amicus autem erit, ſi ejus amore non peccet. Tunc enim verè timebit peccare. Nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, ſed ardere. Ille autem peccare metuit, qui peccatum ipſum ſicut gehennas odit*. Eſt Regii Prophetæ Philoſophia: *Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum, legem autem tuam dilexi*. Pergit Auguſtinus; *Tantùm peccatum odit, quantùm Juſtitiam diligit*. Et in libris de Dei Civitate ſcribit: *Quod quis ſine illiciente amore non habuit, ſine urente dolore non perdit. Ex ejus* Lib. 21. *amiſſione tantùm neceſſe eſt ut urat dolor, quantùm* cap. 16. *hæſerat amor*. Et de fidelibus Romanis, qui in Gothica urbis deprædatione amiſerant ſua omnia, ait in alio ejuſdem operis libro; *Quantùm hæc* Lib. 1. *amando peccaverint, perdendo ſenſerunt. Tantùm* cap. 10. *quippè doluerunt, quantùm ſe doloribus inſeruerunt*. Loquitur ex Apoſtolo: *Omnium malorum radix eſt cupiditas, quam quidam appetentes inſeruerunt ſe doloribus multis*. Dolor & odium ſunt proprius, parenti inſeparabiliter nexus, & adæquatè ſemper commenſuratus, dilectionis fœtus, ideoque commiſsæ iniquitatis dolorem, deteſtationem, & odium ex Juſtitiæ dilectione & naſci oportet, & ejuſdem cum ipſa eſse modi, ponderis, menſuræ. Adeò fundata eſt definitio Tridentina. Quod ſola Dei dilectio Domini Diſcipulos & filios à mundi ſeu diaboli diſcipulis ac filiis diſcernat, quod ſola ab hædorum ſiniſtra ad ovium dextram transferat, quod ſola nobis Sacramenta prodeſse faciat, atque ita illam eſse palmarem & fundamentalem Contritionis & pœnitentiæ actum, inceſsanter Auguſtinus, Patres omnes, ac res ipſa clamant; verùm in re lucida nolim ego Lectorem pluribus fatigare.

CAPUT IV.

Sacræ Synodi verba, *Deum tamquam omnis Juſtitiæ fontem diligere incipiunt*, largiùs exponuntur.

OMnibus fidelibus immò omnibus hominibus Ep. 221. nihil magis in voto eſt quàm Deum opti-221. mum maximum, licet non intueri, ſaltem apprehendere, & nihil nobis eſt magis impoſſibile. Hanc infirmitatem adjuturus S. Auguſtinus, ne- Deus eſt ſcio cui fratri Conſentio ſuadet priùs concipere ſuprema. Juſtitiam, & ad ejus tunc ſpeciem ſeu ſimilitudi- Juſtitia. nem concipere Deum. At ecce hinc novus error. *Mihi*, reſpondit ille, *qui ſubtilitatem diſputationis tepido percipere corde vix poſſum, videbatur nihil vivum ſecundùm ſubſtantiam ineſſe Juſtitiæ, ideoque non poſſum adhuc Deum, id eſt, viventem naturam, Juſtitiæ ſimilem cogitare, quia Juſtitia non in ſe, ſed in nobis vivit, niſi fortè non hujus humanæ æquitatis, ſed illa, quæ Deus eſt, ſola afferatur eſſe Juſtitia*. Exiſtimavit Juſtitiam non eſse vivam atque incommutabilem ſubſtantiam, ſed inhærens nobis accidens & mobilem qualitatem, ideoque illi cum Deo nihil eſse ſimilitudinis aut paritatis. Repoſuit verò S. Auguſtinus aliam eſse participatam & cuivis homini propriam, aliam ſupremam & omni homini communem Juſtitiam, cujus æquali aut inæquali participatione æqualiter aut inæqualiter juſti aut juſta ſint juſti omnes & juſta omnia: Eam eſse incom-

commutabilem, ac mente noſtra longè ſuperiorem omnium juſtorum regulam, de qua nemo poſſit, & ſecundùm quam omnes debeant judicare. *Eſt planè*, inquit, *ille ſummus Deus vera Juſtitia, vel ille verus Deus ſumma Juſtitia, quam profectò eſurire & ſitire, ea eſt noſtra in hac peregrinatione Juſtitia, & qua poſteà ſaturari, ea noſtra eſt in æternitate plena Juſtitia*. Eſſe dicit & vitam quandam, quæ eſſentialiter vivat, & ſui participatione vivere faciat viva omnia, quæ ſit omnis vitæ fons & vita vitarum. Dari itèm quandam ſupremam, ſubſtantialem, atque incommutabilem bonitatem, pietatem, veritatem, temperantiam, caſtitatem, ſanctitatem, pulchritudinem, cujus participatione & dono ſint bona, pia, vera, temperantia, caſta, ſancta, pulchra, quæcumque ſunt talia, & de quibus nemo judicet, ſed ſecundùm quas judicari oporteat de iſtis omnibus, eſt ſublimis & conſtans ſancti Auguſtini Theologia. Eam non intellexerunt etiam Sophiſtæ illi, qui apud Matthæum Pariſienſem docuerunt *multas ab æterno fuiſſe veritates, quæ non ſunt Deus*. Propoſitionum, quas Dialectici vocant æternæ veritatis, multitudo dedit anſam errori. Rectè verò repoſuerunt ſynodaliter adunati Epiſcopi: *Hunc errorem prohibemus, & aſſertores ejus ac defenſores excommunicamus. Firmiter enim credimus & adſerimus, quod una ſola veritas fuit ab æterno, quæ Deus eſt, & nulla quæ non ſit Deus*. Ea eſt incommutabilis ac ſuprema veritas, quæ omnes laudatas propoſitiones ſui participatione facit ab æterno veras.

Deus eſt ſuprema vita, & omnis virtus.

Et ſuprema veritas. Anno 1243.

Cap. 50. Omittere nolim quædam ſancti Auguſtini verba in libro de vera Religione: *Quærendum eſt cur nos offendat, ſi duabus feneſtris non ſuper invicem, ſed juxta invicem locatis, una earum major minorve ſit, cùm æquales eſſe potuerint, ſi verò ſuper invicem fuerint, ambæque de medio quamvis impares, non ita offendat iſta inæqualitas, & cur non multùm curemus, quantò ſit una earum aut major aut minor, quia duæ ſunt. In tribus autem ſenſus videtur expetere, ut aut impares non ſint, aut inter maximam & minimam ita ſit media, ut tantò præcedat minorem, quantò à majore præceditur*. Plures adducit ædificiorum ac fabricarum figuras & proportiones, quarum congruitate aut incongruitate ipſe ſtatim ſenſus delectatur aut offenditur, judicatque rectas eſſe aut vitioſas. Judicari id dicit ex quadam ſuprema ſupra omnem intellectualem creaturam lucente regula & arte, de qua concludit:
Cap. 31. *Ambigendum non eſt incommutabilem naturam, quæ ſupra rationalem animam ſit, Deum eſſe, & ibi eſſe primam vitam, & primam eſſentiam, ubi eſt prima ſapientia. Nam hæc eſt illa incommutabilis veritas, quæ lex omnium artium rectè dicitur, & ars omnipotentis artificis*. Hanc artem, hanc veritatem, hanc juſtitiam, hanc caſtitatem, hanc quamvis regulam adeò nulla humana iniquitas aut machina poſſit evertere, ut etiam grandes in propriis oculis Theologi, dum quidquam adversùm illas conantur facere probabile, revincantur à ſimplicibus ruſticis & imperitis cerdonibus, utique per lumen iſtud, de quo ſcriptum eſt: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui, Domine*. Quocirca Deum optimum maximum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere eſt lumine iſto adflari, ſuprema juſtitiæ & bonorum operum regula delectari, amplecti, & ſequendam decernere, omniaque adversùs illam facta à nobis flagitia ſeu facinora odiſſe, & deteſtari. Hoc, inquam, eſt Deum Patrem diligere, ejuſque cum Spiritu Sancto Divinum Verbum, de quo ad Corinthios ſcribit Apoſtolus: *Qui factus eſt nobis ſapientia à Deo, & juſtitia, ſanctificatio, & redemptio*. Epiſt. 1. cap. 1.

Quid ſit diligere Deum ut omnis juſtitiæ fontem.

Ea eſt vera Dei dilectio.

Hanc eſſe veram & germanam Dei dilectionem tradit frequentiſſimè laudatus Auguſtinus. In libris ad ſanctum Pontificem Bonifacium: *Quid eſt boni cupiditas, niſi charitas!* Et in libris de ſanctiſſima Trinitate: *Quid eſt dilectio vel charitas, quam tantoperè Scriptura commendat, niſi boni amor?* utique non boni Angeli, boni hominis, bonæ animæ, aut cujuſvis alterius privati, ſed generalis & ſupremi boni, de quo pergit, *Amandus eſt Deus, non hoc vel illud bonum, ſed ipſum bonum. Quærendum enim bonum animæ, non cui ſupervolet judicando, ſed cui hæreat amando. Et quid hoc niſi Deus? Non bonus animus, non bonus Angelus, aut bonum cælum, ſed bonum bonum*. Hoc eſt, ipſum ſupremum & incommutabile bonum, fontem omnis boni & bonitatis. Hunc amorem alibi vocat dilectionem & ſuavitatem juſtitiæ, bonam voluntatem, amorem honeſti, dilectionem gratis amplectendæ pulchritudinis, veri concupiſcentiam, amplexum caſtitatis. Omnia ſunt ejuſdem rei varia dumtaxat nomina: Sunt vera & caſta Dei dilectio, at ſecundùm aliud & aliud ejus attributum ſeu perfectionem. Opera noſtra, ut bona ſint & Dei legem impleant, ex fontium iſtorum quopiam debent omninò procedere. L. 2. c. 9. L. 8. ca. 10. Cap. 3.

Sufficit & requiritur ad implendam Dei legem.

Quæſtio eſt, An talis dilectio ſufficiat etiam ad Contritionem? Quæro, *Ad Contritionem?* Quod enim ad cuncta extra Contritionem bona opera, Divinarumque de ipſis legum adimpletionem ſufficiat, non poſſum hærere vel dubitare. Et hinc eos, qui expreſſam Dei ſub explicita Dei ratione dilectionem requirunt, exiſtimo falli. Eorum unus fuit Joannes de Rockyzana, Huſſitarum in Bohemia Princeps, ajens hominem omni temporis momento, inceſſanter & ſine interpolatione, ſub præcepto teneri ad Deum elicito & expreſſo actu contemplandum ac diligendum. Eamdem Divinæ contemplationis ac dilectionis perpetuitatem in literis apud Lucam Dacherium exſtantibus admodùm commendat Odo, vir inſigniter eruditus & ſanctus, neſcio cuius in Gallia cœnobii Clericus Regularis, ſcribitque: *Hoc quod dico ſenſerunt eſſe veriſſimum, qui dixerunt fornicationem eſſe momentaneum à Chriſti contemplatione receſſum. Perfecti etenim viri internæ dulcedini tanto dilectionis ardore per contemplationem adhærent, ut cùm per deſidiam, ſeu per negligentiam, vel modicum ab ea receſſerint, fornicatos ſe judicent*. Scribit ex Divina S. Auguſtini Patris ſui doctrina, rectèque adjungit: *Sed hujuſmodi caſtitatem tenere fragilitati noſtræ eſt valdè difficile, & penè impoſſibile*. Eam hac in vita eſſe dicit rem optationis & voti, non noſtrarum virium, aut Divini Præcepti. Joanni item Rockyzanæ in Synodo Baſileenſi rectè reſpondit Fr. Joannes Raguſinus, Ordinis Prædicatorum tunc Procurator generalis, poſtea Baſileenſis Tom. 2. Epiſt. 1.

Sufficit licet non ſit expreſſa.

lenſis Epiſcopus, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis: *Hoc eſt proprium Angelorum & Comprehenſorum in patria.* Sufficere adſerit ſupremi juſti aut boni dilectionem virtualem, quæ quid ſit exponi non poſſit uno verbo, nec eſt hujus loci. Expreſſam tamen Dei dilectionem requiri adfirmo ad Contritionem. Requiritur enim expreſſa profeſſio, qua Catechumenus credere ſe conteſtetur in Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum Sanctum; qua expreſsè conteſtetur ſe conjungi Chriſto, & legem ejus in perpetuum ſervare; qua tamquam filius prodigus revertatur ad Patrem. Et hinc diſertè ait ſacroſancta Tridentina Synodus: *Deum diligere incipiunt.*

Ad Contritionē requiritur expreſſa Dei dilectio.

Pſal. 53.

Verùm quare addit, *Tanquam omnis juſtitiæ fontem?* Reſpondeo quod velit dilectionem illam eſſe gratuitam & caſtam, de qua in Pſalmorum commentario ſanctus Auguſtinus: *Deus noſter laudetur voluntate, ametur charitate. Gratuitum ſit & quod amatur, & quod laudatur. Quid eſt gratuitum? Ipſe propter ſe, & non propter aliud. Si enim laudas Deum, ut det tibi aliquid aliud, jam non gratis amas Deum. Erubeſceres, ſi te uxor tua propter divitias amaret, & fortè, ſi tibi paupertas contingeret, de adulterio cogitaret. Cùm ergo te à conjuge gratis amari velis, tu Deum propter aliud amabis? Quod prœmium accepturus es à Deo, o avare? Non tibi terram, ſed ſeipſum ſervat, qui fecit cœlum & terram.* Quis Judæus, quis Samaritanus, quis Platonicus, quis Marcioniſta non amat Deum? Verùm de judaico amore dicit Regius Propheta: *Velut jumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum.* Exponit in libris de Dei civitate laudatus Auguſtinus: *Velut pecus, ſeu jumentum, dicit, utique non intelligens. Ea quippe à te deſiderare debui, quæ mihi cum impiis non poſſunt eſſe communia. Tamen ego ſemper tecum, quia etiam in carnalium rerum deſiderio Deos alienos non quæſivi.* Canis dominum adeò diligit, ut ipſi non ſolùm adſit ſemper & adhæreat fideliſſimè, ſed & invaſores pro ipſo pugnet uſque ad ſanguinem. Nempe offam ſibi diligit, & à domino ſperat, ideòque illum non diligit, ſed ſeipſum. Eodem modo idola fugit, & apud Domini altare fidus manſit carnalis Judæus: Ut pecus ob terrena gaudia & ſemetipſum, non ut homo ob bona rationalia & ipſum Deum, quem proinde tractabat non uti ſupremum ſuum Dominum, ſed uti ſatellitem ſuarum cupiditatum. Eodem modo illum diligunt Platonici, Marcionitæ, immò & Calviniſtæ, Lutherani, &c. cuncti generatim hæretici, qui ſanctorum Angelorum in futuro ſæculo æqualitatem, & alia ſpiritalia bona ab ipſo quidem ſperant, verùm ad illam formam, de qua in libris de libero arbitrio ſanctus Auguſtinus: *Qui æqualitatem Angelorum deſiderant propter inanem gloriam ſuam, non ideò volunt eſſe æquales Angelis, ſed Angelos ſibi. Itaque in tali voluntate perſeverantes æquabuntur ſupplicio prævaricatoribus Angelis, poteſtatem potiùs ſuam, quam Dei omnipotentis diligentibus. Talibus enim ad ſiniſtram conſtitutis, quia non quæſierunt Deum per humilitatis januam, & immiſericorditer ſuperbèque vixerunt, dicetur:* ITE IN IGNEM ÆTERNUM, QUI PRÆPARATUS EST DIABOLO ET ANGELIS EJUS. Æqualitatem iſtam ambiunt, non ut Deo, in quem rebelles & blaſphemi ſunt, per ipſam plenè ſubjiciantur & ſerviant, ſed ut curioſæ ac elatæ ſuæ mentis libidinem expleant, ideòque ſemetipſos diligunt, non Dominum Deum, eumque & ipſi demutare conantur in miniſtrum & executorem ſuarum cupiditatum. Non caſtam benevolentiam, ſed impuriſſimam avaritiam & concupiſcentiam eſſe iſtiuſmodi dilectionem oſtendit eleganter in libris de vita contemplativa Julianus Pomerius: *Qui amicum propter commodum quodlibet amat, non amicum amare convincitur, ſed commodum. Et ideò Deus, quo nihil eſt majus aut melius, propter quid diligitur? Propter ſeipſum perfectè diligitur. Si verò ſaltem propter illa, quæ præſtat, amatur, non utique gratis amatur, quia jam illud, propter quod diligitur, ei, quod dictu quoque nefas eſt, antefertur.* Quam germane Chriſtianam doctrinam in litteris ad fratres Carthuſienſes multùm prædicat, & inſigniter elucidat etiam S. Bernardus. Hinc ergo ſacroſancta Tridenrina Synodus illum diligendum definit, non propter noſtrum temporale vel æternum commodum, ſed propter illummetipſum, tamquam omnis Juſtitiæ fontem, tamquam ſupremam & incommutabilem, cui nos plene ſubjiciamus & perpetuum ſervire profiteamur, diſciplinæ & vitæ humanæ regulam, & ex hac dilectione concipiendum commiſſorum peccatorum odium & deteſtationem: Hæc eſt pœnitentia, quam agi oportet ante Baptiſmum.

Deum ut omnis juſtitiæ fontem diligere & ipſum diligere gratis.

Carnalis & judaica Dei dilectio exponitur.

Etiam vita æterna poteſt carnaliter diligi.

L. 3. c. 9.

L. 3. c. 25.

Ep. 11.

CAPUT V.

Exponuntur varii Divinæ dilectionis gradus ſeu ſpecies.

Varias Divinæ dilectionis claſſes ſeu gradus diſtinguit in libro de natura & gratia ſanctus Auguſtinus, dicens aliam charitatem eſſe inchoatam, aliam provectam, aliam magnam, aliam perfectam. In quinto & ſexto ſuper Joannis Apoſtoli literas tractatu diſtinguit charitatem natam, nutritam, adultam, robuſtam, & perfectam. Adultam, robuſtam, ac perfectam laudat in literis ad Anaſtaſium: Nunc hanc, nunc illam laudat ubique paſſim. Etiam nata ſeu inchoata charitas eſt illi duplex; Nempè & prima, qua legi Dei ſecundùm interiorem hominem condelectari incipimus, charitatis ſcintilla, ſeu prima & adhuc bonæ voluntatis exordia; nec non & prima Divinæ bonitatis ſuper omnia, non quoad vires, & effectum, ſed quoad ſolum affectum dilectio. Grande eſt inter haſce charitates diſcrimen, utramque tamen quandoque ex aliis & aliis principiis vocat natam dumtaxat & inchoatam. Priorem ſubindè etiam vocat ſolummodò conceptam.

Cap. 70. Diverſi Divinæ dilectionis gradus.

Ep. 144.

Dei item ſuper omnia charitatem in eam, quæ viribus & effectu, & in eam quæ ſolo adfectu talis ſit, diſtinguit admodùm frequenter, præſertim in libro de gratia & libero arbitrio: *Qui vult facere Dei mandatum, & non poteſt, jam quidem habet voluntatem bonam, ſed adhuc parvam & invalidam; poterit autem, cùm magnam habuerit ac ro-*

Alia quo ad vires & effectum, alia quoad ſolum affectum eſt ſuper omnia.

ac robuſtam. Quando enim Martyres magna illa mandata fecerunt, magna utique voluntate, hoc eſt, magna charitate fecerunt, de qua charitate ipſe Dominus ait: MAJOREM HAC CHARITATEM NEMO HABET, QUAM UT ANIMAM SUAM PONAT PRO AMICIS SUIS. *Ipſam charitatem Apoſtolus Petrus nondum habuit, quando temerè ter Dominum negavit. Et tamen quamvis parva & imperfecta, non deerat, quando dicebat Domino:* ANIMAM MEAM PRO TE PONAM. *Putabat ſe poſſe quod ſe velle ſentiebat.*

Quid ſit Dei ſuper omnia dilectio quoad ſolum adſectum

Dei ſuper omnia quoad ſolum adfectum dilectio eſt illa qua Deo ſervire, obedire ejus mandatis, & mori potiùs quàm in eorum prævaricationem labi volumus & ſpondemus; qua item ad ſolum mandata illa, dum nulla fortioris tentationis illecebra aut violentia nos pulſat, omninò adimplemus, verùm tentationum iſtarum vincendarum vires necdum habemus. Aptiſſimum ad hæc exponenda eſt ſancti Petri Apoſtoli exemplum. Etenim in noviſſima cœna, dum pedes ſeu leviores delictorum reſtantium reliquias à Domino ablutus ſpondebat cum eodem in carcerem & in mortem ire, Dominum ſuper omnia omninò diligebat; verùm adfectu tantùm, necdum viribus & effectu: Quòd enim quæ volebat ac ſpondebat necdum poſſet ſeu valeret, oſtiaria judaici Pontificis ancilla oſtendit. Eandem diſtinctionem ſanctus Auguſtinus laudat in libro de Paſtoribus: *Attendite illos homines volentes benè vivere, jam ſtatuentes benè vivere, & minùs idoneos mala pati, ſicut parati ſunt bona facere.* Et de ſancti Petri promiſſione rursùm dicit in ſermonibus de tempore: *Petrus necdum vires acceperat, quibus impleret promiſſum.* Et iterum in alio ſermone: *Fuit quidem* Domini dilectio *in voluntate, ſed non fuit in virtute, ſicut ipſe Dominus dixit*, SPIRITUS QUIDEM PROMPTUS EST, CARO AUTEM INFIRMA. Etiam apud ſanctum Paulum Apoſtolum alia velle dumtaxat, alia gratia in nobis operatur & perficere; alius adhuc infirmus eſt in fide, alius autem adhuc robuſtus & firmus, ut neque mors, neque vita, neque infernus, neque Angelus, neque Poteſtas, neque ullius creaturæ amor aut metus ſeparare poſſit à charitate, quæ eſt in Chriſto Jeſu. Et hinc ſacroſancta Tridentina Synodus rectiſſimè in fidei Canonem recepit hæc Auguſtini verba: *Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis.* Hæc charitatis diſtinctio eſt benè notanda.

Cap. 6. — Serm. 149. cap. 2. — Ser. 127.

Quid ſit adulta charitas, quid robuſta.

Quas nutritæ charitati vires ſanctus Auguſtinus præcisè adſcribat, longa eſt diſcuſſio, & noſtro propoſito non neceſſaria. Adultam verò & robuſtam charitatem patenter exponit in literis ad Anaſtaſium Epiſcopum, de Apoſtoli verbis: *Humanum dico propter infirmitatem carnis veſtræ, ſicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad immunditiam, ita nunc exhibite membra veſtra diſervire juſtitiæ ad ſanctificationem*, ſcribens in hunc modum: *Quid eſt ſicut illud, ita & hoc, niſi quemadmodùm ad peccandum nullus vos cogebat timor, ſed ipſius libido, voluptaſque peccati, ſic ad juſtè vivendum non vos ſupplicii metus urgeat; ſed ducat delectatio charitaſque juſtitiæ. Et hæc quidem, quantum mihi videtur, nondum eſt perfecta, ſed quodammodò adulta juſtitia.* De verbis, *Humanum dico*, pergit: *Non fruſtrà præmitteret Apoſtolus*, HUMANUM DICO PROPTER INFIRMITATEM CARNIS VESTRÆ, *niſi quia plus aliquid dicendum fuit, ſi jam illi*, Romani, fideles, *ferre potuiſſent. Plus quippe ſervitutis debetur juſtitiæ, quam peccato ſoleant homines exhibere. Nam pœna corporis, etſi non à voluntate, tamen revocat ab opere peccati. Nec facilè quiſquam eſt qui committat quo immundam percipiat voluptatem, ſi cruciatus vindictæ certum eſt continuò ſecuturos. Juſtitia verò ſic amanda eſt, ut ab ejus operibus etiam pœnæ corporales nos cohibere non debeant, atque inter manus crudelium inimicorum luceant opera noſtra coram hominibus, ut quibus placere poſſunt, glorificent Patrem noſtrum, qui in cœlis eſt. Sicut ergò ille eſt nequiſſimus, quæ nec pœnæ corporales deterrent ab immundis operibus ſordidæ voluptatis, ita ille juſtiſſimus, qui nec pœnarum corporalium terrore revocatur à ſanctis operibus luminoſiſſimæ charitatis.* Eam, quæ ſolas mundi ſuaves libidines, adultam; quæ inſuper tormentorum quorumvis atque ipſius etiam mortis terrores & violentias ſuperare poſſit, ait eſſe charitatem robuſtam. Denſiſſima & lucidiſſima eſt hæc Auguſtini doctrina, cujus teſtimonia omnia qui deſcribere voluerit, implebit grande volumen. Et hanc charitatem habuere Martyres omnes, habereque debent Eccleſiæ Paſtores, utpotè quorum ſit pro fratribus animas ponere, & habere non vana martyrii deſideria, ſed fidem Martyre dignam.

Ep. 144.

Subindè inter ſe variè commiſcentur.

Noſtro in corpore robuſta ætas ſemper ſupponit ac includit adultam, nemoque eſt plenè validus, niſi plenè adultus: Non ſic in charitate. Plures enim eſſe ac fuiſſe mulieres, quæ martyres eſſe poſſint, & tamen nequeant Virgines permanere, advertit in libro de bono conjugali, & in libro de ſancta virginitate B. Auguſtinus. Quoſdam item in equuleo, ungulis, cataſta, & aliis exquiſitis gentilium tormentis fuiſſe conſtantiſſimos, ad Regii autem fiſci minas, & inde ſecuturam ſuarum prolium perpetuam paupertatem defeciſſe à Divini nominis confeſſione, authentica Martyrum Acta teſtantur. Et adversùs Dioſcorum, qui Orthodoxos Epiſcopos ſub impoſitæ hæreſis fuco tamquam Orthodoxiæ Præſes damnarat in Epheſino latrocinio, in Synodo Chalcedonenſi exclamavit Baſilius Seleucienſis Epiſcopus, Iſaurorum Metropolita: *Si apud Judices habuiſſem, martyrium ſuſtinuiſſem.* Quod ipſum ad Conſtantinm Auguſtum dixit Sanctus Hilarius Epiſcopus Pictavienſis. Maluiſſent à gentilibus tyrannis tamquam Chriſtiani trucidari, quam à ſimulantibus Orthodoxiam Epiſcopis aut Regibus tamquam hæretici damnari: Vita quam fama iniquè ſpoliari. Ejuſmodi varias adultæ & robuſtæ charitatis permixtiones in humanis mentibus figit ex occultis ſuæ providentiæ rationibus Divina Majeſtas, ſcribitque de illis in libro de Sancta Virginitate Beatus Auguſtinus: *Latent iſta in facultatibus animorum, tentatione panduntur, experientia propalantur.*

cap. 23. — cap. 44. 47. — Act. 1. — cap. 47.

Quid ſit perfecta charitas.

Perfectam hujus vitæ charitatem exponit idem doctor in tractatibus ſuper Epiſtolam ſancti Joannis Apoſtoli: *Sunt homines qui cum patientia*

Tract. 9.

tia

tia moriuntur, ſunt autem quidam perfecti, qui cum patientia vivunt. Quid dixi? Qui adhuc deſiderat iſtam vitam, quando illi venerit dies mortis, patienter tolerat mortem. Luctatur adverſum ſe, ut ſequatur voluntatem Dei, & hoc potiùs agit animo quod eligit Deus, non quod eligit voluntas humana. Ex deſiderio vitæ præſentis fit lucta cum morte, & adhibet patientiam & fortitudinem, ut æquo animo moriatur. Iſte patienter moritur. Qui autem deſiderat, ſicut dicit Apoſtolus, diſſolvi & eſſe cum Chriſto, non patienter moritur, ſed patienter vivit, & delectabiliter moritur. Et in libro de Paſtoribus: *Numquid frumenta timent ne mittantur in horreum? Immò optant vehementer ac deſiderant. Nunquid oves timent ne ponantur ad dexteram? Immò nihil eis tam tardum eſt, quam donec fiat*. Et in commentariis Pſalmorum: *Si veniat tentatio martyrii ducendi.* Perfecti *quid dicunt ex hac opportunitate? Bonum eſt mihi diſſolvi, & eſſe cum Chriſto. Alacres currunt, aut nihil aut modicè de terrena fragilitate contriſtantur*. Loquitur ex Apoſtolo loquente ad Philippenſes: *Deſiderium habeo diſſolvi, & eſſe cum Chriſto multò magis melius, permanere autem in carne neceſſarium propter vos.* Et hæc charitas tam adultam quam robuſtam ſemper includit. Etenim qui omnia mundi delectabilia & terribilia cum delectatione & deſiderio perdit ac ſubit, nulla eorum cupiditate aut metu poſſit à Dei dilectione ſuperari.

cap. 6.

Pſal. 80.

Idem in libro Apologetico tradit Tertullianus: *Nos* Chriſtiani per quævis mundi hujus mala *nullo modo lædimur, quia nihil noſtra refert in hoc mundo, niſi de eo celeriter excedere.* Et in libro de ſpectaculis: *Mori cum voluptate debemus. Nam quid eſt aliud votum noſtrum, quam quod & Apoſtoli, exire de ſæculo, & recipi ad Dominum?* Et hinc primitivos fideles, quod admiranda hac flamma paſſim arderent, à gentilibus appellatos fuiſſe dicit *Expeditum mortis genus*. Integras ſanè civitates quandoque ad martyrium ſe obtuliſſe, & quaſi ad ſolennes epulas gaudenter properaſſe, ſcribit in libro ad Scapulam, & plures alii authentici Scriptores confirmant. Chriſti Domini Sanguis in ipſorum præcordiis tunc bulliebat: ideoque cum Apoſtolis gaudebant, quoniam digni habebantur pro nomine Jeſu contumelias, carceres, mortem pati. Abſtruſum iſtud & admirabile gaudium animalis homo non percipit: Solus expertus poteſt credere quid ſit Jeſum diligere. Quod item in terræ motibus, horrenda mortis cauſſa, parentes noſtri non timerent, ideoque gentilibus admirationi eſſent, adſerit in ſecunda Apologia Martyr Juſtinus. Defunctum fratrem ſuum Satyrum, ut ſeſe brevi ad Dominum ſequi impetret, obteſtatur S. Ambroſius. Et ad Eccleſiæ Theſſalonicenſis Clerum de defuncto nuper eorum Epiſcopo S. Acholio ſcribit: *Cupiebat Apoſtolico Spiritu jam dudùm terras relinquere, ſed tenebatur votis univerſorum, ſicut de Apoſtolo legimus, quia remorari eum diutius in carne erat Eccleſiæ neceſſarium.* Et in literis ad Horontianum Epiſcopum: *Ubi perfecta charitas, ibi omnis fides, omnis ſpes. Hanc charitatem habens nihil timet. Non poteſt timere martyrium*. Inſigniter id oſtendit.

cap. 4.

cap. 18.

Epiſt. 22.

Epiſt. 44.

Patienter vivere eſt ad ipſam omninò neceſſarium: Futuræ vitæ deſiderium debet iſta patientia, quam patenter requirit & Apoſtolus, eſſe omninò temperatum. Et hinc ad ſanctum Antonium, cæleſtis regni longè cupidiſſimum, apud ſanctum Hieronymum dixit S. Paulus Eremita: *Non debes quærere quæ tua ſunt, ſed quæ aliena. Expedit quidem tibi, ſarcina carnis abjecta, Agnum ſequi; ſed & cæteris expedit fratribus, ut tuo inſtituantur exemplo.* Et ad Ancyranam Eccleſiam de defuncto ejus Epiſcopo Athanaſio ſcribit Baſilius magnus: *O quoties animum meum non nihil contra hunc virum indignationis ſubiit, quod totus hoc deſiderio tenebatur, ut diſſolveretur & eſſet cum Chriſto, nec hoc pluris faciebat, ut diutius propter nos in carne maneret.* Et hinc ad lacrymoſas filiorum voces. *Cur nos Pater deſeris, aut cui nos deſolatos relinquis? Salva ſunt tibi præmia, noſtri potius miſerere quos deſeris*, reſpondit jam cœlo vicinus ſanctus Martinus: *Domine, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem, fiat voluntas tua*. Juxta Apoſtolum charitas patiens eſt, & omnia ſuffert, ideoque nimium Chriſti Domini & futuræ vitæ ſine laudata jam patientia deſiderium neſcio quid vitii aut imperfectionis habet. Quærit quæ ſua ſunt, & oritur ex proprio ſui amore, qui eſt venenum charitatis. Eſſe nos oportet imitatores ſancti Salvii Albigenſis Epiſcopi, quem defunctum è cœli gaudiis ad Gallicanas, quod illis à ſanctis Angelis judicaretur neceſſarius, Eccleſias ac vitæ præſentis ærumnas prompte rediiſſe laudat in Francorum hiſtoria ſanctus Gregorius Epiſcopus Turonenſis. Eſſe item imitatores Apoſtoli, qui pro fratribus ſuis judæis paratus erat ſeparari à futura in perpetuum beatitudine, & à Chriſto eſſe anathema: Ita locum iſtum, adſeverans fuiſſe exceſſivam charitatem, ſanctus Joannes Chryſoſtomus adſiduè exponit. Perfecta charitas eſt perfecta ſub Deo obedientia, ideoque ad omnem ejus nutum debet eſſe expedita.

Patienter vivere omninò requiritur ad perfectam charitatem.

Epiſt. 61.

Lib. 7. cap. 1.

Omnem adfixivum creaturæ amorem non ſolummodò vincere, ſed etiam excludere à nobis debet atque exſtinguere. Adfixivum porrò amorem exponit ſanctus Auguſtinus in libris de doctrina Chriſtiana: *Frui eſt amore alicui rei inhærere propter ſeipſam*. Et in trigeſimaſeptima homilia. *Ad uſum adſumenda ſunt* bona temporalia, *non eis vinculo amoris quaſi glutino inhærendum. Non faciat tibi membra, quæ cum cæperint præcidi, dolebis atque cruciaberis.* Et in libris de libero arbitrio: *Inhæremus ac implicamur ſubditi eis rebus, quas nobis ſubditas eſſe oportet, quia eis conglutinamur, atque velut membra animi facimus, quod fit amando*. Adfixivus ergo amor eſt ille, quo poſſeſſis ſeu ſperatis temporalibus rebus, contra Regii Prophetæ mandatum, cor apponimus, quo eas menti noſtræ adglutinamus, & quaſi membra facimus, ideoque perdere aut non adipiſci non poſſumus ſine dolore. Ejuſmodi rerum amiſſio eſt quaſi animæ ex abſciſſo membro vulnus, ideoque illa ſtatim gemitus aut lacrymas fundit quaſi ſuum ſanguinem, atque ita indiget medicina officioſæ conſolationis. Eſt Apoſtoli ad Corinthios doctrina, amores iſtos eleganter vocantis ligna, fœnum, ſtipulas. Divino noſtro fundamento ſuperædificata ſeu adfixa, ideoque per pœnalem nati ex ipſorum amiſſione doloris ignem exurenda. Iſtiuſmodi

Perfecta charitas excludit omnem adfixivum creaturæ amorem.

Lib. 1. cap. 4.

Quid ſit amor adfixivus.

cap. 4.

Lib. 1. cap. 15.

amo-

amores omnes perfectæ charitati repugnare, & ab ipſa, ut perfecta ſit, debere abſumi, non ſolus Auguſtinus docet, aut Apoſtolus Paulus, ſed res ipſa clamat: Ea namque charitas debet delectabiliter mori, ideòque non ſolùm aurum, argentum, uxorem, filios, poſſeſſiones, ſed & propriam vitam cum gaudio & deſiderio deponere, quod fieri non poſſit, niſi extinctus ſit omnis amor adfixivus.

Perfecta charitas expellere debet omnem timorem ſervilem.

Et hinc in prima ſua Epiſtola ſcribit etiam ſanctus Joannes Apoſtolus: *Perfecta charitas foras mittit timorem.* Bonorum ac malorum temporalium timorem, de quo Auguſtinus in libro de Agone Chriſtiano: *Perfecta charitas nec cupiditatem habet ſæculi, nec timorem, id eſt, nec cupiditatem ut acquirat res temporales, nec timorem ne amittat. Per quas duas januas intrat & regnat inimicus, qui priùs Dei timore; deinde charitate pellendus eſt.* Notanda ſunt verba, *Priùs Dei timore, deinde charitate pellendus eſt.* Per Dei quippe timorem intelligunt ſervilem gehennarum metum, adfirmantque etiam illum pelli à perfecta charitate. Quod ipſum lucidiùs idem Auguſtinus adſeverat in tractatibus ſupra laudatam S Joannis Epiſtolam, & adjungit cauſam: *Perfecta charitas facit perfectam juſtitiam, & non habet quare timeat, immò habet quare deſideret, ut tranſeat iniquitas, & Regnum Dei.* Dat omnium peccatorum remiſſionem, ideoque & bonam ac ſecuram conſcientiam, cui firma ſit in Deum fiducia, proindeque nullus metus ſervilis gehennarum. Eſt porrò alius timor caſtus, quem in ſæculum ſæculi permanere adfirmat Regius Propheta: Eſt charitatis non miniſter, ſed propria germana proles, ideoque ab illa nequaquam pellitur aut evacuatur.

cap. 33.

Tract. 9.

Volaticos creaturæ amores non excludit.

Dixi ſolos rerum temporalium adfixivos amores pelli à perfecta hujus vitæ charitate. Volaticos enim, quorum objecta ſine doloris ſenſu amittimus, illa non pellit. Quis enim hujus vitæ juſtus neceſſariam alimentorum menſuram quandoque non excedit? Quis amæna aura, eleganti fabrica, picto prato, aliiſque elegantiſſimis Dei operibus, quandoque non delectatur? Nemo adeò ſanctus eſt, qui vario venialium peccatorum pulvere in dies non maculetur, & ſingulis momentis ad cœleſtem Patrem gemere non debeat: *Dimitte nobis debita noſtra.* Etiam in bono nos immobiliter & indeclinabiliter non figit hìc perfecta dilectio, ideoque qui per ipſam ſtat, adſiduus vigilare debet ne cadat; cùm timore & tremore operari ſalutem ſuam, ne quando iraſcatur Dominus, & pereamus de via juſta. Et hinc ad præſentem vitam redituro ſancto Salvio Dominus meritò promiſit & fecit mali iſtius ſecuritatem: *Ego ſum cuſtos tuus, donec reducam te in hunc locum.* Inter noſtram, licèt perfectam, & vitæ futuræ charitatem eſt grandiſſima diſtantia: Hæc nos non ſolùm à volaticis etiam amoribus, ſeu ingeneratæ nobis concupiſcentiæ adſenſibus leviſſimis, ſed inſuper ab ejus motibus integrè liberabit, ideoque erit pleniſſima ex toto penitùs corde. Adeò firmè nos Deo ac ejus legibus adfiget, ut ipſas infringere nec volituri ſimus, nec valituri. Et has & alias utriuſque charitatis differentias inſigniter & amplè illuſtrant Sanctus Auguſtinus, ſanctuſque Bernardus. Verùm hæc neceſſaria non ſunt propoſito præſenti.

CAPUT VI.

Quanta & qualis charitas requiratur ad Contritionem generatim ſumptam.

Aliqui ad Contritionem requirunt charitatem robuſtam.

QUidam requirunt charitatem robuſtam. Fundare ſe poſſint in Sancti Joannis Chryſoſtomi ad populum Antiochenum homiliis, dicentis de prærequiſita ad Baptiſmum Pœnitentia: *Pœnitentiam agens non eadem ampliùs attingit negotia, quorum pœnituit, ideòque jubemur dicere,* ABRENUNCIO TIBI SATHANA, *ne amplius ad eum revertamur.* Per Baptiſmum deleri dicit ſola peccata ſeu culparum reatus, nequaquam vitia aut vitioſas conſuetudines, ideoque illas longa virtutum ante Baptiſmum exercitatione delendas, parandaſque vires, quibus percipiendam in Baptiſmo gratiam & veſtem nuptialem cuſtodire valeamus. Eaſdem vires in homilia de non contemnenda Dei Eccleſia ac Divinis Miſteriis requirit ad legitimè percipiendam Euchariſtiam, utpotè ignem cœleſtem & arcanam flammam, de qua pergit in homilia de ſancto Philogonio Patriarcha Antiocheno. *Ne igitur acceſſeris ſtipulam adferens, non ligna, non fœnum, ne augeat incendium, exuraſque animam, ſed accedens feras lapides pretioſos, aurum, argentum, quo puriorem reddas materiam; multoque cum lucro diſcedas.* Et in homiliis ſupra primam ad Corinthios Epiſtolam mandat communicationem eſſe à cupiditatibus immunem. At verò à ligno, fœno, ſtipulis, ſeu adfixivis creaturæ amoribus immunis, ſoloque bonorum operum auro, argento, & pretioſis lapidibus ornata charitas eſt patenter ad minus robuſta. Et ipſa profectò naturalis ratio portandum in vaſe fictili theſaurum nemini credat, niſi qui habuerit prudentiam & vires illius ab omni periculo conſervandi. Et hinc Regi, qui volens committere bellum adversùs alium Regem, ſedens priùs computat ſumptus neceſſarios, ſi poſſit cum decem millibus occurrere millibus viginti, ne fœdam poſtea pacem cogatur ſupplicare. Baptizandum comparat in Evangelio Dominus, mandatque illi ad pugnandum cum diabolo & ejus Angelos expugnandos adeſſe non ſolummodo voluntatem & adfectum; ſed etiam robur & vires. Parabolam iſtam Sancti Eccleſiæ Patres ita paſſim exponunt, & nominatim in literis ad Hilarium Syracuſanum Sanctus Auguſtinus. Hinc item Cathecumenos & Pœnitentes multis per annos probationibus exercuit olim & ſcrutata eſt Eccleſia, ut nempè illis validam, qua percipiendum donum cuſtodirent, charitatem conciliaret. Hinc item proxime ante doni impartitionem illos Sathanæ & ejus operibus renuntiare, & cum Deo Patre ac Filio ejus JESU-CHRISTO ſolenniter coram multis teſtibus ſtipulari juſſit, non ſolum de prompta ad Evangelicæ vitæ cuſtodiam voluntate, ſed & de futura ejus ſub horrendis reatibus cuſtodia. Quæ ſtipulatio palàm videtur ſupponere ſufficientes vires. Quis enim ſtipuletur rem, cujus ſibi non ſpe-

Homil. 21.

Tom. 7.

Epiſt. 89. quæſt. 4.

ſperet adeſſe poteſtatem? Et hinc illos, qui poſtea lapſi declararunt laudatas vires ſibi ſtipulantibus defuiſſe, Sanctus Cyprianus & alii Patres paſſim dicunt ſolis verbis, & non factis, adeoque doloſè & mendaciter renuntiaſſe. Hinc item Godeſcalcus, monachus miſerabilis, ſacratiſſima & veriſſima Exorciſmi, Baptiſmi, Chriſmatis, Euchariſtiæ, & manus impoſitionis Sacramenta illis, qui poſt eorum perceptionem pereunt, dixit fruſtratoriè & perfunctoriè fuiſſe data, ipſoſque per illa nec juſtificatos, nec redemptos. Ita eum adſeruiſſe ſcribit in litteris per Jacobum Sirmondum publicatis Sanctus Amulo Archi-Epiſcopus Lugdunenſis. Et apud Sanctum Auguſtinum incognitus, vetuſtus tamen, de ſalutaribus documentis libri Auctor ſcribit: *Charitas, quæ deſeri poteſt, non fuit vera*. Exponit in litteris ad Henricum Senonenſem Archi-Epiſcopum Sanctus Bernardus: diſtinguens fidem mortuam, ſeu vivificantis dilectionis anima orbam; probatam, ſeu in bonis operibus finaliter perſeverantem, & fictam de qua pergit: *Fictam ego arbitror illam vocari fidem, quæ ſuſcepta quidem ex charitate moveri vita incipit ad operandum, ſed non perſeverans deficit ac moritur tamquam abortiva. Eo utique ſenſu fictam dixerim nominatam, quo vaſa figuli vocamus fictitia, non quia utilia non ſint quamdiu durant, ſed quia fragilia cùm ſint, diu minimè durant. De hac fidei fictione puto illos notari, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt*. Ex hoc principio ſcribit in Præſcriptionum libro Tertullianus: *Nemo Chriſtianus, niſi qui ad finem uſque perſeveraverit*. Fragilis ergo, licet adfectu ad omnem Dei legem prompta, ſine viribus & robore charitas eſt etiam ficta, & nunquam videtur fuiſſe vera, id eſt, ſufficiens ad effectum Sacramenti.

cap. 7.

Ep. 42.

cap. 3.

Sufficit quævis licet ſolo adfectu, Dei ſuper omnia charitas,

Reſpondeo tamen omnino ſufficere. Etenim Sanctum Petrum Apoſtolum, dum cum Domino in carcerem & mortem ire ſpondebat, & pedes ablutus Euchariſtiam à Domino perceperat, quis dubitet fuiſſe in vera charitate, & ejus virtute in Baptiſmo juſtificatum? Quod tamen fragilis, parva, infirma, & ſolo adfectu, non robore & viribus ſuper omnia fuerit, ſupra audivimus à Sancto Auguſtino, adfirmatque ipſe Dominus; *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma*. Eidem infirmitati omnes uſque ad acceptum in Pentecoſte Spiritum Sanctum fuiſſe ſubjectos Apoſtolos, conſtantiſſimè laudatus Auguſtinus tradit, & vario documento poſſit lucidè oſtendi. Non ſolis aurum, argentum, ac lapides pretioſos, ſed & ligna, fœnum, ſtipulas ſuperædificantibus, variæque adhuc infirmam charitatem habentibus, Chriſtum Dominum eſſe fundamentum, id eſt, juſtitiæ & ſempiternæ vitæ per Sacramenta ſua impartitorem, ſcribit ad Corinthios Apoſtolus Paulus. Et Regius Propheta cantat: *Imperfectum meum viderunt oculi tui & in libro tuo omnes ſcribentur*. Exponit in libris de Baptiſmo laudatus Auguſtinus: *Sicut in Sacramentis veteris Teſtamenti vivebant quidam ſpirituales, ad novum ſcilicet teſtamentum, quod tunc occultabatur, occulte pertinentes; ſic & nunc in Sacramento novi Teſtamenti, quod jam revelatum eſt plerique vivunt animales. Qui proficere ſi nolunt ad percipienda quæ ſunt Spiritus Dei, ad vetus Teſtamentum pertinebunt. Si autem proficiunt, & antequam capiant ipſo profectu & acceſſu ad novum pertinent, etſi priùs, quam ſpirituales fiant, ex hac vita rapiuntur, cuſtoditi per Sacramenti ſanctitatem in terra viventium computantur, ubi eſt ſpes noſtra & portio Dominus. Nec invenio, quid verius intelligatur in eo, quod ſcriptum eſt*, IMPERFECTUM MEUM VIDERUNT OCULI TUI, ET IN LIBRO TUO OMNES SCRIBENTUR. Solum proficiendi ſtudium & promptum adfectum requirit, non robur aut actualem profectum. Iſtud verò proficiendi ſtudium & charitatis adfectum eſſe Baptizandis ac Reconciliandis penitùs neceſſarium affirmat palam & in hoc ipſo loco, & in aliis infinitis. Eandem ſemper fuiſſe univerſalis Eccleſiæ immobilem fidem édicunt ac evincunt Baptiſmales Renuntiationes, quas ex caſto in Deum & ejus legem adfectu oportere, ac ſemper oportuiſſe fieri, nemo Chriſtianus auſit vel ambigere, longè minùs inficiari. Et hinc de Cathecumenis dicit ſacroſancta Synodus Tridentina: *Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversùs peccata*, utique omnia, *per odium aliquod & deteſtationem*. Hanc dicit eſſe pœnitentiam, quam ante Baptiſmum oportet agi.

Lib. 1. cap. 15.

Et omnino requiritur.

Sancti Joannis Chryſoſtomi in oppoſitam partem adducta teſtimonia continent conſilium, non præceptum. Loquitur ex illis principiis, ex quibus parvulorum & Clinicorum Baptiſma non plenè probavit, quod ambo paſſim tepidè viverent poſtmodò, & à percepta gratia frequenter laberentur, utique ob non peracta Catechumenatus exercitia, præceptumque Sacramentum ante roboratam ac valide radicatam Dei ac Divinæ legis dilectionem. Et quidem Clinicos eodem ex fundamento ſuſpectos olim habuit omnis ſub cœlo Eccleſia, ideoque irregulares cenſuit, & arcuit à Clero. Eveniebat enim paſſim ipſis, quod evenire hodie videmus illis monachis, quibuſcum diſpenſatur in tempore aut rigore Novitiatus. Eos tamen fuiſſe, licet cum infirma & quoad ſolum adfectum ſuper omnia charitate, fructuosè Baptizatos ac Reconciliatos, donatoſque pleno utriuſque Sacramenti effectu, palam agnoſcit laudatus Chryſoſtomus, multis oſtendit in litteris ad Magnum Epiſcopum Sanctus Cyprianus, creditditque ſemper Eccleſia univerſa. Memoratum Chryſoſtomi conſilium quidam hodie Pœnitentiales Presbyteri æmulantes, grandes peccatores ſibi confeſſos ad Reconciliationis, ac præſertim ad Euchariſtiæ gratiam non ſtatim admittunt, ſed prius in meliori vita roborari, à ſemetipſis in iſto robore probari, & tunc ad ſuas aures & manus reverti jubent. Quæ diſciplina eſt omninò probanda: Opùs tamen omnino eſt etiam ſpiritu diſcretionis.

Sanctus Joannes Chryſoſtomus exponitur.

Et ab hoc conſilio & ſenſu, longè abſuit miſerabilis monachus Godeſcalcus, redargutus graviter à laudato Amulone Archi-Epiſcopo Lugdunenſi. Redargutus fuit delirare cum impuro Joviniano, adversùs quem ſcribit Sanctus Hieronymus: *Secunda Joviniani propoſitio eſt, eos*,

Et Godeſcalcus.

eos, qui fuerunt baptizati, à diabolo non poſſe tentari. Et ne hoc ſtultè dicere videretur, adjecit: Quicumque autem tentati fuerint, oſtendi eos aqua, & non ſpiritu baptizatos. Quod & in Simone mago legimus. Fundamentum ejus erat malè intellectus Sanctus Joannes Apoſtolus: *Omnis, qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit, quoniam ſemen ipſius in eo manet; & peccare non poteſt, quia ex Deo natus eſt.* Quem errorem Joviniano adſcribit in libro de hæreſibus etiam Sanctus Auguſtinus. Eos ergo, qui poſt Baptiſma tentantur & cadunt, non ſolùm robuſta, ſed omni penitùs charitate & juſtitia caruiſſe ſemper, homo imperitus deliravit. Et hinc Sancti Auguſtini de victrice Dei gratia & efficaci Prædeſtinatione doctrinam de eodem errore infamare nitens Semi-Pelagiana Gallorum factio, ei apud Sanctum Proſperum impegit hunc articulum: *Quod ab eis, qui non ſunt prædeſtinati ad vitam æternam, non auferat percepta Baptiſmi gratia originale peccatum.* Eandem infamiam quin & omnem tunc nati Prædeſtinatiani erroris fabulam, Auguſtini diſcipulis improperare perrexit ejuſdem factionis progenies, atque hinc aliqui impactam volunt etiam miſerabili Godeſcalco. Eſt quæſtio inter eruditum Gilbertum Manguinium & Ludovicum Cellotium acriter agitata. Ex ipſa quicumque illorum vincat, nihil educi poſſit adverſùs meam adſertionem.

CAPUT VII.

Exponuntur verba ſacroſancti Tridentini Concilii: *Etſi contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contigat, hominemque Deo reconciliare priuſquam Pœnitentiæ Sacramentum actu ſuſcipiatur, ipſa nihilominùs Reconciliatio ipſi Contritioni ſine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non eſt adſcribenda.*

AN ſola ſine actuali Sacramento contritio quandoque juſtificet, donetque Catechumeno aut Pœnitenti remiſſionem peccatorum, eſt antiqua quæſtio, de qua in generali totius mundi hiſtoria ſcribit, de Valentiniano II. Imperatore agens, Otto Epiſcopus Friſingenſis: *Hic eſt Valentinianus, qui à Sancto Ambroſio Catechumenus factus, antequam gratiam Baptiſmi perciperet, morte præventus eſt. Qua de re prædictus Epiſcopus Epiſtolam lugubrem dictavit. In qua ab eodem reperitur dictum:* QUIA QUEM IN CHRISTO REGENERATURUS ERAM, AMISI, IPSE VERO GRATIAM, QUAM POPOSCERAT, NON AMISIT. *Ex qua auctoritate quidam noſtri temporis Theologi divinantur poſt promulgatam ſententiam Evangelii qua dicitur,* NISI QUIS RENATUS FUERIT &c. *aliquos ſine Sacramento Baptiſmi, vel effuſione Sanguinis ob teſtimonium Paſſionis Chriſti, vel atteſtatione Dominica poſſe ſalvari, ſic ratiocinantes, quod non alligavit Dominus Sacramentis potentiam ſuam. Non benè conſiderantes quid ſecundùm quid loquantur auctores, quid opinando, quid aſſerendo, quid ex magnitudine doloris ſemet conſolando. Quod tamen etſi verum ſit, Dei potentiam regulis Eccleſiaſticis vel Sacramentis non cohiberi, mihi tamen, qui Chriſtiana regula ſtringor, neceſſarium erit credere, præter hoc neminem poſſe ſalvari. Quare quamvis Deo, tamquam omnipotenti, judæum vel gentilem, vel non baptizatum ſine effuſione ſanguinis vel atteſtatione propria poſſibile, & ita Divina potentia in talibus, non ſibi, ſed mihi alligatur. Et mirum, ſi hoc pietate ducti dicunt, quare non eadem pietate hoc de parvulis ſentiunt. Quod ſi objiciant, quod iſti tamquam adulti credere poſſunt, quod non illi; audiant quod illi ſolo delicto originali obligati tenentur, quod non iſti. Reſtat ergo ut nos cum illis, & illi nobiſcum Divinam admiremur in talibus, non diſcutiamus potentiam, exclamantes cum Apoſtolo* O ALTITUDO. Loquitur adversùs Sanctum Bernardum, qui ex laudato Sancti Ambroſii ſermone, & Sancti Auguſtini de Baptiſmo libris, tamquam ex duabus Chriſtiani dogmatis immobilibus columnis, oppoſitam ſententiam in litteris ad Hugonem de Sancto Victore conſtanter defendit. Verum uterque Doctor de ſolo mortis articulo, & obtinenda tunc per ſolam ſine actuali Sacramento Contritionem juſtificatione diſputat, atque ita & anterioribus & poſterioribus temporibus mota fuit & alia quæſtio, An detur quæpiam adeo perfecta Contritio, quæ ſola ſine Sacramento ex ſtata Dei lege juſtificet, donetque remiſſionem peccatorum.

Lib. 4. cap. 18.

Otto impugnat Sanctum Bernardum Ep. 78.

Apud Tertullianum in libro de Baptiſmo Caiani, apud Sanctum Auguſtinum Manichæi, & apud Theodoretum in quarto hæreticarum fabularum libro Meſſaliani ſacroſanctum Aquæ Sacramentum exſufflarunt uti ſuperfluum, ſalvari nos & juſtificari volentes ſola fide & charitate. Errorem reſumpſit Almaricus, Theologus Pariſienſis, qui tria tempora, primum veterum, ſecundum novorum Sacramentorum, ſine Sacramentis tertium diſtinguens, ſuis diebus dixit currere tertium, ideoque Baptiſmum, Confeſſionem, Euchariſtiam, aliaque externa ſalutis adjutoria ceſſare, & homines juſtificari per ſolam charitatem. Ita in Philippi Auguſti, Francorum Regis, vita ſcribit Rigordus. Et ſeptimus Joannis Wicleffi per Synodum Conſtantienſem damnatus articulus eſt: *Si homo debitè fuerit contritus, omnis confeſſio exterior eſt ſuperflua & inutilis.* Errorem latiùs exponit Thomas Waldenſis. Etiam Petrus Oſma, per Xixtum IV. Pontificem damnatus, ſacramentalem peccatorum confeſſionem garriit eſſe humani dumtaxat juris, ideoque ſolam Contritionem juſtificare. Et ab hiſce fabulis Martinus Lutherus & Joannes Calvinus admodùm modicè recedunt: Baptiſmi enim & Pœnitentiæ Sacramenta omni in noſtram juſtificationem cauſalitate ſpoliare conantur, eamque tranſcribere ſolam fidem.

Error variorum hæreticorum.

A. 1209.

C. 147.

Quidam porrò hodie in Eccleſia Theologi, licet laudata Sacramenta profiteantur media neceſſaria, Cathecumenos tamen ac Pœnitentes quavis, quæ Dei dilectionem adfectu ſuper omnia & ſuſcipiendi ſuo tempore Sacramenti votum includat, Contritione exiſtimant ſtata atque infallibili lege juſtificari, & hanc eſſe quam ſacroſancta Tridentina Synodus dicit eſſe charitate perfectam. Fundant ſe in variis Divinæ Scripturæ teſtimoniis. In Regii Prophetæ pœnitentiali voce, *Peccavi Domino,* cui ſtatim Propheta

Opinio quorundam Theologorum.

Nathan

Nathan ſubjunxit : *Dominus tranſtulit peccatum tuum.* Et trigeſimo primo Pſalmo : *Confitebor adverſùm me injuſtitiam meam Domino, & tu re-*
Cap. 18. *miſiſti iniquitatem peccati mei.* Ex Eſaja Propheta
Cap. 30. juxta ſeptuaginta editionem : *Si reverſus ingemueris, tunc ſalvus eris.* Ex Propheta Ezechie-
Cap. 8. le: *Si impius averterit ſe ab injuſtitia ſua, iniquitatum ejus non recordabor amplius.* Ex Proverbiis:
Epiſt. 1. *Ego diligentes me diligo.* Ex Sancto Petro Apo-
cap. 4. ſtolo : *Univerſa delicta operit charitas* : Ex Sancti Joannis Apoſtoli litteris: *Translati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.* Ex Domini verbo apud Sanctum Lucam Evangeliſtam : *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dile-*
Cap. 7. *xit multùm.* Ex alio ejus apud Sanctum Joannem verbo : *Qui diligit me, diligetur à Patre meo.* Adducunt loca ſimilia plura, atque ex illis ſibi perſuadent nullam eſſe veram Dei ſuper omnia charitatem, cui ſtatim Deus non retribuat remiſſionem peccatorum.

Quędam Dei charitas ſine Sacramento omninò juſtificat.

Dari talem charitatem, omninò profiteor. Diſertè enim ſacroſancta Tridentina Synodus docet definitam à ſe Contritionem aliquando eſſe charitate perfectam, hominemque per ipſam Deo reconciliari, priuſquam Pœnitentiæ Sacramentum actu ſuſcipiatur. Notanda eſt vox, *Aliquando*: Edicit perfectionem iſtam non ſemper Contritioni, ſeu non omni, quæ veram tamen Dei ſuper omniam charitatem includere debet, Contritioni adeſſe. Dei ſuper omnia quoad affectum dilectio ineſſe debet ac ſemper ineſt etiam imperfectæ ex gehennarum aut aliarum pœnarum ſervili metu conceptæ Contritioni, quam tamen ſine Sacramento non juſtificare, eadem Synodus diſertè definit. Et quod aliquando dumtaxat fit: rarò fit. Quæ omnis doctrina eſt Sancti Auguſtini.

Non omnis id facit

Etenim in libris de Baptiſmo adverſùm Donatiſtas dicit quoſdam Catechumenos eſſe *Divina charitate flagrantes*; in libro de fide & operibus ſcri-
Lib. 4. bit pleroſque diebus illis, quibus catechizantur,
cap. 21. exorcizantur, ſcrutinia ſubeunt, & præſertim quibus ſacrum Fontem competunt, eſſe vigilantiſſimos, charitatis ſtudio fervere, omni cura pendere ab ore Sacerdotum; in Confeſſionum libris collegam ſuum Alipium laudat tanta Divinæ dilectionis flamma caluiſſe, ut juvenis nobilis & Afer, frigoris per naturam impatiens, glaciatum Mediolanenſis territorii ſolum per omnem Quadrageſimam auſu inſolito calcaret & ambularet nudis pedibus; etiam ſeipſum adfirmat fuiſſe amariſſima cordis Contritione donatum, ſagittatum Dei charitate, liberatum fœdis cupiditatibus, & anteà tenaciter dilectas ſuavitates cum gaudio di-

Oſtenditur ex D. Auguſtino.

Cap. 19. miſiſſe; in ſexto adverſùs Julianum Pelagianiſtam libro ait Cathecumenos plures eſſe correctos à vitiis & rectè vivere; in quarto ſuper Sanctis Joannis Evangelium tractatu adſeverat quoſdam abſtinere ab omni concubitu, vale facere ſæculo, renunciare poſſeſſionibus in pauperes diſtributis, eſſe inſigni Eccleſiaſticorum dogmatum peritia inſtructos, & multis fidelibus per omnia meliores: Multos etiam cum Catechumenatu etiam monachiſmum percepiſſe, & eumdem cum Chriſtianitate fuiſſe profeſſos in Baptiſmo, laudati Auguſtini, Paulini Nolenſis Epiſcopi, & aliorum exempla demonſtrant. Quin & plures certaſſe uſque ad mortem pro Chriſto Domino, fuiſſetque glorioſos, ac in Dei dilectione non ſolùm adultos, ſed & robuſtos Martyres quis Theologus ignoret? Et tamen de hiſce cunctis in adducto ſuper Sancti Joannis Evangelium tractatu pergit laudatus Auguſtinus : *Omnia peccata ſuper illos ſunt, & niſi venerint ad ſalutarem Baptiſmum, ubi peccata ſolvuntur, cum omni ſua excellentia non poſſent intrare in regnum cœlorum.* Et in tertio decimo tractatu : *Quantumcunque Catechumenus proficiat, adhuc ſarcinam iniquitatis ſuæ portat, non illi dimittitur, niſi venerit ad Baptiſmum.* Et in laudato adversùs Julianum libro pergit de Catechumeno : *Necdum per remiſſionem peccatorum eſt liberatus.* Et in libris de Lib. 1.
Symbolo ad Catechumenos : *Catechumeni quam-* cap. 8.
diu ſunt, ſuper illos ſunt omnia peccata illorum. Etiam ſemetipſum, quem divina dilectione & peccatorum Contritione inſigniter arſiſſe jam audivimus, non niſi in Baptiſmo fuiſſe à peccatorum maculis ſeu reatibus liberatum, palàm profitetur in
libris Confeſſionum. Lucida ſunt ejus verba : *Ea* Lib. 9.
per ſuperiùs laudatam charitatem operans fides *me* cap. 4.
ſecurum non faciebat de præteritis peccatis meis, quæ mihi per Baptiſmum tuum remiſſa nondum erant. Et iterùm : *Nonne & hoc peccatum cum cæteris horrendis & funereis in Aqua ſancta ignoviſti,*
& remiſiſti mihi? Et rursùm: *Baptizati ſumus, &* Cap. 2.
fugit à nobis ſollicitudo vitæ præteritæ. Utique propter illic primitùs perceptam remiſſionem peccatorum. Hic eſt enim magnus Baptiſmi effectus, quem etiam Reconciliationis Sacramento adſcribit Sacroſancta Tridentina Synodus: *Res*
& effectus hujus Sacramenti eſt reconciliatio cum Deo, Seſſ. 14.
quam interdum in viris piis, & cum devotione hoc cap. 3.
Sacramentum percipientibus, conſcientiæ pax & ſecuritas cum vehementi ſpiritus conſolatione conſequi ſolet. Pergit Auguſtinus in quarto ſuper Sancti Joannis Evangelium tractatu : *Quomodo non caruit populus Iſrael populo Ægyptiorum, niſi cùm veniſſet ad mare rubrum, ita preſſuris peccatorum nemo caret, niſi cùm ad Sanctum Baptiſma pervenerit.* Et in libro de fide & operibus : *Non ſuffi-* Cap. 11.
cit profeſſio receſſionis à peccatis mortalibus, *niſi etiam lavacro Regenerationis cuncta præterita, quæ velut perſequuntur, peccata deleantur : ſicut non ſuffecit Iſraelitis recedere ab Ægypto, niſi ea, quæ inſequebatur, hoſtium multitudo ejuſdem maris fluctibus interiret, qui Dei populo tranſituro, liberandoque patuerunt.* Qua allegoria frequentiſſimè utitur non ſolus ipſe, ſed omnis Sanctorum Patrum chorus, conſtanter adſeverans Catechumenorum reatus, ad Ægyptiorum perſequentium exemplar, nonniſi in aquis mori & ſuffocari.

Palmare hujus veritatis fundamentum produ- Datur
cit Sanctus Auguſtinus in libris de Baptiſmo ratio à
adverſùm Donatiſtas adſerens cordis converſio- priori.
nem & Baptiſmatis Sacramentum eſſe duas invicem neceſſarias humanæ juſtificationis concauſas, & adjungens : *Alterum ſine altero parum eſt, utrumque perficit æternæ* poſſeſſionis *hære-*
dem. Et in libris adversùs Petilianum Conſtan- Lib. 4.
tinenſem Donatiſtarum Epiſcopum : *Alterum ſi-* cap. 21.
ne altero non perducit ad regnum cœlorum. Et in
libro de unitate Eccleſiæ: *Utrumque neceſſarium* Lib. 3.
eſt ad Dei regnum capeſſendum, & Baptiſmus & Ju- cap. 56:
ſtitia. Ambas concauſas ait eſſe Evangelicam Cap. 22.

Divinæ Majeſtatis legem, ideoque ſine juncto utriuſque concurſu neminem regulariter juſtificari. Et jure merito. Etenim qui dixit, *Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in Regnum cœlorum*, etiam dixit, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei.* Quo argumento adſiduè utitur ſanctus Auguſtinus. Quod ipſum adverſus Cajanos, garrientes, hominem ſola fide juſtificari tradit in libro de Baptiſ-
Cap. 13. mo Tertullianus: *Ubi fides aucta eſt credendi in Nativitatem, Paſſionem, Reſurrectionemque* Chriſti Domini, *addita eſt ampliatio Sacramento, obſignatio Baptiſmi, veſtimentum quodammodò fidei, quæ retrò* in antiquo Teſtamento *erat nuda, nec poteſt jam* juſtificare *ſine ſua* additi Baptiſmi *lege*. Et in libro
Cap. 12. de Spiritu Sancto magnus Baſilius: *Fides ac Baptiſma ſunt duo mali paranda ſalutis, inter ſe cognati & inſeparabiles. Nam fides perficitur per Baptiſmum, Baptiſmus verò fundamento fidei nititur, & utraque res per Evangelicas* trium Divinarum Perſonarum invocatrices *voces impletur*. Et in tertia catecheſi ſanctus Cyrillus Hieroſolymæ Epiſcopus: *Neque ſi quis aqua baptizatur atque Spiritu, perfectam habet gratiam, neque ſi quis etiam benè compoſitis probiſque ſit moribus, non recipiat autem ſignaculum per aquam, intrabit in Regnum cœlorum. Audax eſt hic ſermo, ſed non meus: Jeſus enim eſt, qui hanc tulit ſententiam*. Vario id Divino teſtimonio confirmat. Et illis qui adoleſcentem Æthiopem, non per Baptiſmatis Sacramentum, ſed per prævia Catechumenorum myſteria, ſeu cæremonias volebant fuiſſe juſtificatum, reſpondit Ferrandus Eccleſiæ Carthaginenſis Diaconus: *Magna ſequitur abſurditas, ut putetur, illis tantum myſteriis ſufficientibus & plenam ſalutem conferentibus, aqua fontis æterni non renaſciturum ſuſcipere, ſed renatum*. Adoleſcens ille plenè cathechizatus, ac inſigniter contritus, antequam ad ſacrum Fontem perveniret, ex morbi violentia incidit in mentis impotentiam, in ipſa fuit baptizatus, & defunctus. Hincquidam, Baptiſma in amente operari non poſſe rati, illum per laudatos Catechumenorum myſterioſos ritus opinati ſunt juſtificatum. Neceſsariam Baptiſmi cauſalitatem crediderunt ab his ſuppletam. At credulitatem iſtam uti abſurdam, utputè quæ non renaſciturum, ſed jam renatum ſuſcipi à ſacro fonte doceret, abjecit Ferrandus, iſtamque abjectionem ſan-
Cap. 9. ctus Fulgentius omninò probavit: *Ea myſteria, quæ ante Baptiſmum in Eccleſia geruntur, concipi ſpiritualem hominem faciunt, non renaſci. Hinc eſt quod perveniet ad ſalutem, ſi quem ſecunda nativitas educet ad lucem. Ad quam lucem illis homo myſteriis præparatur, ſed Baptiſmatis Sacramento perducitur. Hoc eſt, quod ſuperiùs dixi, illis myſteriis eſſe ſalutis officium, in Baptiſmate ſalutis effectum*. Actualis Sacramenti cauſalitatem impetrandæ juſtificationi docet adeò neceſſarium, ut à nullo Vicario poſſit ſuppleri. Et hinc parvulorum, qui per ſolùm ſine propria fide & charitate Baptiſmum, & quorumdam agonizantium adultorum, qui per ſolam ſine Baptiſmo aut reconciliatoria Abſolutione Contritionem juſtificantur ob extremam neceſſitatem, juſtificationem eſſe quaſi heteroclytam, irregularem, privilegiatam, & ſingularem gratiam, multis in laudato adverſùm Donatiſtas libro oſtendit S. Auguſtinus. Et hanc eſſe avitam & unanimen omnium ſub cœlo Eccleſiarum doctrinam, poſſit etiam ex aliis lucidis principiis demonſtrari.

Sola perfecta charitas juſtificat ſine Sacramento.

Quocirca charitas, quæ etiam ſine actuali Sacramento hominem Catechumenum aut Pœnitentem infallibili legi donet remiſſionem peccatorum, eaſque vires etiam Contritioni communicet, eſt ſola charitas perfecta, qui vivit patienter, delectabiliter moritur, & omnem rerum creatarum adfixivum amorem in nobis exſtinguit. Hanc enim ſolam patenter laudat ſacroſancta Tridentina Synodus, audiens Contritionem aliquando eſſe charitatem non ſolum adultam aut robuſtam, ſed etiam perfectam, ideoque tunc hominem Deo, etiam ante ſuſceptum Sacramentum reconciliare. Loquitur ex Sancto Auguſtino in commentario ſexti Pſalmi: *Perfecta noſtra converſio paratum invenit Deum, ſicut Propheta dicit*, TAMQUAM DILUCULUM PARATUM INVENIMUS EUM. *Dum enim nos convertimur, id eſt, mutatione veteris vitæ reſculpimus ſpiritum noſtrum, durum ſentimus & laborioſum ad ſerenitatem & tranquillitatem Divinæ lucis à terrenarum cupiditatum caligine retorqueri, & in tali difficultate dicimus*, CONVERTERE DOMINE, *id eſt, adjuva nos, ut perficiatur in nobis converſio, quæ te paratum invenit, & fruendum te præbet dilectoribus tuis. Et ideò poſtquam dixit Propheta*, CONVERTERE DOMINE, *addidit*: ET ERUE ANIMAM MEAM, *tamquam inhærentem perplexitatibus hujus ſæculi, & ſpinas quaſdam dilacerantium deſideriorum in ipſa converſione patientem*. Aliam, quæ Deum ad nobis donata peccatorum remiſſione & reddito ſuæ fruitionis jure miſerandum faciat, aliam cordis converſionem ſeu Contritionem, quæ illum ad gratias iſtas mox impartiendas non inveniat aut faciat paratum, palàm diſtinguit Auguſtinus, & iſtam dicit eſſe ſolam converſionem perfectam, quę animam eruat ab omni adfixiva cupiditate. Quouſque ad gradum iſtum non pertingit anima, quamvis gemebunda & contrita ad peccatorum remiſſionem anhelet, addit Deum, licet non donet, non eſſe crudelem, quod nondum anima tam perfectè oret, ut ei dicat: *Adhuc loquente te, dicam, Ecce adſum*. In nono ſuper ſancti Joannis Apoſtoli literas tractatu dicit non ab inchoata, ſed à ſola perfecta charitate pelli omnem, etiam gehennarum & futuri Divini judicii timorem, & dat cauſam: *Perfecta charitas perfectam facit juſtitiam, & non habet quare timeat, immò habet quare deſideret, ut tranſeat iniquitas, & veniat regnum Dei. Perfecta charitas foras mittit timorem, quia timor tormentum habet. Torquet cor conſcientia peccatorum? Nondum facta eſt juſtificatio. Eſt ibi quod titillet, quod pungat. Ideò in Pſalmo de ipſa perfectione juſtitiæ quid dicit?* CONVERTISTI LUCTUM MEUM IN GAUDIUM MIHI: CONSCIDISTI SACCUM MEUM, ET CINXISTI ME LÆTITIA, UT CANTET TIBI GLORIA MEA, ET NON COMPUNGAR. *Quid eſt*, NON COMPUNGAR? *Non ſit quod ſtimulet conſcientiam meam*. Peccatorum remiſſionem ſtata atque infallibili lege ſemper dari Contritioni perfectè non poſſit lucidiùs pronunciare. Per-

fe-

ectam charitatem eſse perfectam juſtitiam adfirmat etiam in libro de natura & gratia, item frequenter aliis in libris adversùm Pelagianos.

Cap. 70.

Eamdem eſſe dicit laudatam à Sancto Petro Apoſtolo *bonam conſcientiam, & ſpem in Deum*, id eſt; conſcientiam ab omni peccatorum reatu liberam, quæ cum fiducia expectet à Domino vitam æternam. Ex eodem principio Dominicam orationem, non à Catechumenis aut Competentibus, ſed à ſolis iam per ſanctam Aquam regeneratis dici permiſit antiqua Eccleſia. Quod nempe articulus, *Adveniat regnum tuum*, ſummum perfectæ charitatis votum, ſecurè dici non poſſit, niſi à Donatis remiſſione peccatorum. Et hinc articulos varios, qui perfectam charitatem ſeu Contritionem ſine peccatorum remiſſione, ſeu cum peccatorum reatu adſerebant poſſe conſiſtere, optimo jure Pius quintus Pontifex damnavit, abolevit, circumſcripſit.

Perfecta Contritio, ut juſtificet, requirit Sacramenti votum

L. 6. c. 25.

Rectè verò ſacroſancta Tridentina Synodus addit: *Ipſam nihilominùs reconciliationem ipſi Contritioni ſine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non eſſe adſcribendam.* Loquitur tursùm ex ſancto Auguſtino in libris de Baptiſmo adversùm Donatiſtas: *Deus ſanctificat Sacramentum ſuum, ut homo, ſive antequam baptizetur, ſivè cum baptizatur, ſive poſtea quandocumque ad ſe veraciter converſo idipſum valeat ad ſalutem, quod ad perniciem, niſi converteretur, valeret.* Cordis converſionem & Baptiſmatis, adeoque & Reconciliationis Sacramentum dicit eſſe duas juſtificationis noſtræ neceſſarias concauſſas, iſtamque mutuam neceſſitatem eſse tantam: ut etiam illi, qui ante aut poſt ſuſceptum Sacramentum juſtificantur, juſtificentur per ipſum quod necdum eſt aut jam præteriit: Quia nempe nulla cordis converſio quidquam prodeſt ſine ipſius voto. Hocce adſeverat eſse adeò neceſsarium, ut etiam bono latroni non poſſit defuiſse. An actu baptizatus ille fuerit, fatetur ambiguum, definit tamen *ſine Sacramenti ſanctitate non fuiſſe, quia non ejus accipiendæ voluntas defuit, ſed non accipiendæ* forſan *neceſſitas adfuit.* Baptiſmi ſuſceptio eſt ſolemnis ac Divinitùs inſtituta Dominicæ Paſſionis profitendæ formula, ideòque ejus ſaltem votum omni penitùs Contritioni, uti nobilis portio, debet eſse incluſum. Etiam Contritioni Catechumenorum Martyrum. Hinc enim ad ſanctam aquam, tamquam cervi ad fontes, ſemper ardentiſſime anhelarunt, & ipſam ſibi per ſumma licet diſcrimina impendi procurarunt etiam intra carceres: Plurimis exemplis id poſſit oſtendi. Martyrium non eſt niſi Baptiſmi Vicarium, ideoque ejus per votum adjutorio habet omnino opus. Vicarium ſine Principalis influxu nequit operari.

L. 4. c. 23.

CAPUT VIII.

Contritio imperfecta ſine Sacramento quandoque juſtificat.

Quæſtiones quædam circa juſtificationem per ſolam ſine actuali Sacramento Contritionem.

Prima quæſtio eſt, An imperfecta Contritio nunquam ante ſuſceptum actualiter Sacramentum conferat remiſſionem peccatorum? Reſpondeo adfirmativè. Etenim Sacramentorum effectus quandoque ſine ipſorum concurſu dari à ſolo Deo, multis tradit in quæſtionibus ſuper Numerorum librum, in libris adversùs Parmenianum, & in libris adversùs Petilianum, qui ſola Pontificiæ manus impoſitione dixerat Spiritum Sanctum inſeri, Sanctus Auguſtinus. Factum id adfirmat & in veteri, & in novo Teſtamento. Et ſingulariter de peccatorum remiſſione dicit in libro Homiliarum: *Qui dimittit per hominem poteſt dimittere & præter hominem. Neque enim minùs idoneus eſt per ſe dare, quam per alium.* Et ita frequenter, immò ſemper adultis factum fuit in veteri Teſtamento: *Retrò*, inquit in libro de Baptiſmo Tertullianus, *erat ſalvus per nudam fidem ante Domini Paſſionem.* Per hanc addit fidei, utique per dilectionem operanti, acceſſiſse Sacramentum tanquam veſtimentum: Veſtimentum efficax, quod fidei ad hominem Chriſto Domino induendum ac ejus juſtitia veſtiendum infirmæ atque inſufficienti præberet adjutorium ex opere operato. Antiqui ergo ante Domini in carne adventum homines erant in ſtatu illo, in quo Pœnitentes quoſdam poſuit in libro de Pudicitia lapſus *ad* Montanum Tertullianus: *Et nos pœnitentiam deberi agnoſcimus, ſed veniam Deo reſervamus.* Debebant de peccatis per charitatem & varia ſatisfactionis opera conteri, at nullus erat in terris Sacerdos, nullum Sacramentum aut Sacrificium, quod eis daret veniam, quam ſibi ſoli Deus reſervabat. Perfecta per ſtatam legem, imperfecta Contritio eos per arbitrariam, cujus conſilia nemo hominum penetrat, Divinæ Bonitatis gratiam juſtificabat, uti factum exiſtimo in Rege David, homicida & adultero, quem in charitate perfectum non fuiſse plures exiſtimant, nec ſine fundamento. Et peccati tranſlatio, & tranſlationis factæ revelatio fuerunt illi Dei beneficium ſingulare. Et hinc novi, quod infirmæ noſtræ contritioni Baptiſmi, & Reconciliationis Sacramenta, obtinendæ juſtificationis efficacia & infallibilia adjutoria providit; per JESUM CHRISTUM Teſtamenti gratia eſt incomparabiliter magna.

Quæſt. 84. L. 2. c. 15. L. 2. c. 35. Hom. 23. c. 10. Frequenter id fecit in antiquo Teſtamento. Cap. 13. Cap. 19.

Quæſtio ſecunda eſt, An aliqui etiam in novo Teſtamento fuerint per ſolam ſine actuali Sacramento Contritionem, imperfectam juſtificati? Reſpondeo adfirmativè. Quidam id probant ex muliere Samaritana, Zacchæo, Maria Magdalena, bono latrone, & aliis id genùs, quos Dominus omninò videtur ſine Sacramento juſtificaſse. Res tamen incerta eſt, & in utramque contradictionis partem ab antiquis Eccleſiæ Patribus diſputatur. Quidquid ſit, ad propoſitum noſtrum non faciunt exempla iſta, duas ob cauſas. Primò, quod Pœnitentium iſtorum Contritioni, licèt non alicujus Sacramenti, tamen Divinæ vocis, *Hodie mecum eris in Paradiſo*; *Remittuntur tibi peccata tua*, adjutorium acceſſerit, omninò æquivalens Sacramento. Deindè, necdum tunc, uti in libris adversùs Parmenianum ſanctus Auguſtinus advertit, erat *conſtitutus ordo Eccleſiæ*: Ex arbitrio, non ex regula Dominus Jeſus agebat. Quocirca quærendum eſt, an poſt inſtitutum iſtum ordinem, fixoſque nobis

Quandoque etiam in novo. L. 2. c. 15.

bis novorum Sacramentorum Divinos Canones aliqui unquam fuerint juſtificati per ſolam ſine Sacramento actuali imperfectam Contritionem? Et reſpondeo adfirmativè. Pergit enim laudatis adversùs Parmenianum libris S. Auguſtinus: *Conſtituto jam ordine Eccleſiæ, Centurionem Cornelium ante ipſum Baptiſmum, ante impoſitionem manus, cum eis qui ſecum aderant, Spiritu ſancto repletum Petrus ipſe miratus eſt.* In Cornelio hoc diſtinguenda ſunt duo tempora; primum à prima ejus fide uſque ad accerſitum & præſentem Apoſtolum Petrum, ſecundum à præſente Apoſtolo uſque ad actualem Baptiſmum: Nequaquam in primo, ſed ad ſecundi dumtaxat temporis exordium fuiſſe peccatorum remiſſione donatum, eſt conſtans doctrina ſancti Auguſtini. Et tamen non ſine fundamento donum iſtud Petrus Apoſtolus & omnis cum illo novella Eccleſia ſunt admirati: Quod nempe extraordinarium, & Divini novelli Canonis diſpenſatorium eſſet, tantæque diſpenſationis cauſas & laudata Eccleſia, & ipſe etiam Apoſtolus ignorarent. Nullus uſque tunc incircumciſus fuerat donatus Baptiſmo, & è fidelibus Judæis plures circumciſionem eſſe neceſſariam ad Baptiſma viam opinabantur, ideoque errorem ſanaturus Deus optimus maximus Cornelio cuncta Chriſtianitatis chariſmata impartivit ante Baptiſmum, atque ita oſtendit circumciſionem illi non debere præmitti. Hanc fuiſſe germanam iſtius diſpenſationis cauſam lu-
Lib. 15. cidè tradit in libris de ſanctiſſima Trinitate,
c. 19. in commentario Pſalmi nonageſimi ſexti, & in
Cap. 12. vigeſima tertia Homilia laudatus Auguſtinus, eique alii Patres conſtanter adſtipulantur, atque ita adſeverant ab ipſo Deo factam Divini Canonis ex tanta totius Eccleſiæ communi cauſa diſpenſationem non poſſe à nobis in regulam verti. Nihilominùs Dominum Deum hac diſpenſatione fuiſſe etiam ex minoribus quandoque cauſſis uſum ſuadent varia per varios graviſſimos Scriptores laudata exempla, quibus alibi producendis ego nec velim nec auſim refragari. Domini miſerationes ſunt ſuper omnia opera ejus. Sunt interim diſpenſationes atque exceptiones, atque ita laudatam ſuperiùs Evangelii regulam ſtabiliunt ac firmant. Et hinc in eruditis ad Theodoſium Epiſcopum de Pythoniſſa literis rectè ſcribit ſanctus Gregorius Epiſcopus Nyſſenus:
Tom. 2. *Poſtremum caput propoſitarum quæſtionum, quomodo Spiritus ante Baptiſmum adveniat, ampliori indiget diſquiſitione atque conſideratione.* Quod nempe non regulare, ſed diſpenſatorium ſit opus iſtud, ideoque non fiat paſſim, ſed rarò ex gravibus cauſſis.

Tertia quæſtio eſt, An in mortis articulo pius Dominus Deus per ſpecialem quandoque miſericordiam ſuppleat neceſſariam cauſalitatem ſine culpa noſtra deficientis Sacramenti, noſque juſtificet & ſalvet ex ſola imperfecta Contritione? Antiquiſſima eſt hæc quæſtio, orta vel potiùs aucta inſigniter ex errore ſancti Cypriani, volentis datum in hæreſi Baptiſma eſſe irritum & exſufflandum, ac inſuper fatentis quod exſufflandi ac repetendi mos ab Agrippino Anteceſſore ſuo per Tertullianum, qui Presbyter ejus fuiſſe exiſtimatur, perſuaſo & circumſcripto originem duxiſset. Hinc enim quæſtio Jubajani Epiſcopi: *Quid fiet de his, qui in præteritum de hæreſi ad Eccleſiam venientes ſine Baptiſmo admiſſi ſunt?* Damnatos eſſe & periiſse videntur in erronea Cypriani Synodo docuiſse Nemeſianus Tubunenſis, Sedatus Tuburbenſis, & Secundianus Epiſcopus Tambeenſis, utique ex Evangelica regula, quæ cordis converſionem & Baptiſmatis Sacramentum ſanxit eſse neceſsarias ac individuas humanæ juſtificationis cauſas. Ad eandem ſententiam ex eodem fundamento accedit in oratione adversùm moroſos Baptiſmi in vitæ finem dilatores ſanctus Gregorius Nyſsenus Epiſcopus, argumentum ipſorum, quo ſuſceptum in viridi ætate Sacramentum à ſe lapſibus maculandum formidare allegabant, refutans: *In electione malorum magis eſt eligendum, ut ſalutare lavacrum adſecutus, rursùm ſit in peccato, quam ut gratiæ expers vitam finiat. Nam peccatum quidem veniam fortaſſe conſequetur aut clementiam, cujus magna eſt ſpes apud bonos; alteri autem eſt omninò vetita ſalus ex certa & definita ſententia. Nam cùm audiero vocem, quæ non mentitur, dicentem,* AMEN, AMEN, DICO VOBIS, NISI QUIS NATUS FUERIT DESUPER, NON POTEST VIDERE REGNUM DEI, *nihil boni poſſum exſpectare eis, qui myſteriis non ſunt initiati. Quamnam enim reverà veniam æquum eſt impartiri eis, qui Regis gratiam adfecerunt contumelia, æris alieni non admittentes reciſſionem, nec amplectentes libertatem, quæ ſua ſponte ad eos è cœlo deſcendit, per doni autem contemptum, eum qui donavit probro & dedecore adfecit? Animam minimè illuminatam, & Regenerationis gratia non ornatam, neſcio an Angeli ſuſcipiant, poſtquam fuerit ſeparata à corpore. Quomodo enim, cùm non ſit obſignata, nec ullum ferat ſignum ſui Domini, quam eſt veriſimile per aerem ferri errantem & vagantem, & minimè quæſitam, ut quæ Domino careat quærentem quietem & locum in quo maneat, & non invenientem, fruſtra deflentem, & inutiliter pœnitentem, non ſecùs atque divitem qui induebatur purpura & byſſo, quemque lautus & delicatus omnis generis cibus alebat, materiam ignis, qui non poteſt extingui.* Agit in nobilem virum & ſtrenuum militem Archiam, natum apud Ponticos in civitate Comanorum, qui Catechumenus ex inita adversùm Scythas Nomadas pugna læthaliter læſus pro communi patriæ ſalute, & in extremis clamans, *Montes & ſylvæ baptizate, arbores & rupes date gratiam* ſine Baptiſmi gratia fuerat defunctus. Et adjungit Gregorius: *Quas miſerabiles voces cùm reſciſſet Comana, pro cujus ſalute pugnabat, civitas eas magis deflevit, quam caſum belli.* Quod nempe crederet Archiam per ſolam Contritionem ſuam, licèt ardenti Baptiſmatis deſiderio veſtitam, non potuiſſe in extremo mortis articulo ſalvari. Pergit Gregorius: *Huic ſimiles ſunt ii quoque, qui à morbis repentè opprimuntur,* qui oppreſſi ſanctam Aquam, Sacerdotem, aliaque ad Baptiſmum neceſsaria inclamantes ſine ipſo exſtinguuntur. Hinc ut omnes illuminationis Sacramentum ſani accipiant ſuo tempore, concludit & ſeriò hortatur. Favet item in libro de adoleſcentis Æthiopis, qui poſt peractos exorciſmos, ſcrutinia, catechiſmum, poſt acceptum cum Dominica Oratione Symbolum,

adeoque & poſt competitum Sacramentum ſubito ex infirmitate obmutuerat, amiſerat ſenſum, atque ita baptizatus obierat; in libro, inquam, de hujus adoleſcentis Baptiſmo favet ſanctus Fulgentius, Ferrando Eccleſiæ Carthaginenſis Diacono roganti. *Ergo ſalvus eſſet*, per propriam utique Contritionem & peractos in ipſo laudatos ritus Sacramentales, *Si nec ad ipſam corporis tinctionem perveniſſet*, reſpondens: Cap. 8. *Ne quis dicat quod ille ſalvus eſſet, ſi nec ad ipſam tinctionem corporis perveniſſet, cùm utique non dicamus illum ſine Baptiſmi Sacramento ſola confeſſione potuiſſe ſalvari*. QUI ENIM CREDIDERIT ET BAPTIZATUS FUERIT, SALVUS ERIT. *Illum utique adoleſcentem, quia credidiſſe & confeſſum fuiſſe novimus, ideò per Sacramentum Baptiſmatis ſalvum fuiſſe firmamus. Qui ſi non baptizaretur, non ſolùm neſciens, ſed etiam ſciens, nullatenùs ſalvaretur. Via enim ſalutis fuit in confeſſione, ſalus in Baptiſmate*. Et in libro de fide ad Petrum ſcribit: Cap. 30. *Firmiſſimè tene, & nullatenùs dubites, exceptis illis qui pro nomine Chriſti ſuo ſanguine baptizantur, nullum hominem accepturum vitam æternam, qui non hic à malis fuerit per fidem pœnitentiamque converſus, & per Sacramentum fidei & pœnitentiæ*, id eſt, Baptiſmum, *liberatus*. Eandem ſententiam tutatus eſt ille, de quo ad Hugonem de Sancto Ep. 77. Victore reſcripſit ſanctus Bernardus: *Scribis quemdam adſerere, ex quo primùm dictum à Domino legitur*, NISI QUIS RENATUS FUERIT EX AQUA & SPIRITU SANCTO, NON INTRABIT IN REGNUM CÆLORUM, *ex eo neminem abſque eodem actualiter percepto Sacramento, vel ejus vice martyrio, ullatenùs potuiſſe ſalvari. Sed etſi fortè illud quiſpiam cum vera fide & Contritione cordis expeteret, ſed præventus mortis articulo adſequi quod cuperet, non valeret, tamen omninò damnari*. Doctor ille videtur fuiſse Otto Epiſcopus Friſingenſis, à quo notatum fuiſse ſanctum Bernardum, eſt ſuprà dictum. Ambo fuerunt Ciſtertienſis Ordinis grandia luminaria, at non per omnia concordes. Et videtur Otto Catechumenis aut Pœnitentibus, cum ſola imperfecta Contritione ſine actuali Sacramento morientibus, æternam ſalutem definitivè non negaſſe, ſed uti de re incerta & intra Divinæ miſerationis ſecretiſſimos theſauros occultata dumtaxat hæſitaſse. Duram tamen à ſancto Bernardo memoratam opinionem videntur omninò tenuiſse neſcio qui Doctores, quos in literis ad Cremonenſem Epiſcopum, apud Gregorium IX. exſtantibus, Innocentius III. Pontifex reprehendit.

Lib. 3. tit. 43. cap. 2.

Imperfecta Contritio ſine actuali Sacramento juſtificat in articulo mortis.

Ad noſtram ergo, etiam ſibi propoſitam à dicto Epiſcopo, quæſtionem reſpondet laudatus Innocentius adfirmativè: *Presbyterum, quem ſine unda Baptiſmatis extremum diem clauſiſſe ſignificaſti, quia in ſanctæ Matris Eccleſiæ fide, & Chriſti nominis confeſſione perſeveravit, ab originali peccato ſolutum, & cœleſtis patriæ gaudia eſſe adeptum adſerimus incunctanter. Lege ſuper octavo libro Auguſtinum de Civitate Dei, ubi inter cætera legitur*. BAPTISMUS INVISIBILITER MINISTRATUR, QUEM NON CONTEMPTUS RELIGIONIS, SED TERMINUS NECESSITATIS EXCLUDIT. *Librum etiam ſancti Ambroſii de obitu Valentiniani, idem adſerentis evolve. Sopitis igitur quæſtionibus Doctorum, Patrum ſententias, & in Eccleſia tua juges preces hoſtiaſque Deo offerri jubeas pro Presbytero memorato*. Circa Auguſtini locum, qui non in libris de Dei civitate, sed in libris de Baptiſmo adversùm Donatiſtas exſtat, eruditiſſimus Pontifex fuit memoria lapſus. Lib. 4. cap. 23. Ejus autem definirioni non ſolus Auguſtinus & Ambroſius adſtipulantur, ſed & ſanctus Cyprianus, Jubajani Epiſcopi. Quid de hæreticis pœnitentibus, & ſine Baptiſmo uſque ad Agrippini Epiſcopatum in Eccleſiam admiſſis credendum eſset, interrogationi reſpondens: *Potens eſt Dominus miſericordia ſua indulgentiam dare, & eos qui ſimpliciter admiſſi in Eccleſia dormierunt, ab Eccleſiæ ſuæ muneribus, non ſeparare*. Quod Reſponſum magnis encomiis ſanctus Auguſtinus in ſui adversùm Donatiſtas Scriptis frequenter exornat. Laudat & aliam ſancti Cypriani doctrinam, qua ex boni latronis, cui non baptizato dictum eſt, *Hodie mecum eris in Paradiſo*, ſalute concluſit Baptiſmi vicem aliquando ſuppleri à martyrio, & adjungit in laudatis de Baptiſmo libris: Lib. 4. cap. 22. *Quod etiam atque etiam conſiderans, invenio non tantùm paſſionem pro nomine Chriſti id, quod ex Baptiſmo deerat, poſſe ſupplere, ſed etiam fidem converſionemque cordis, ſi fortè ad celebrandum myſterium Baptiſmi in anguſtiis temporum ſuccurri non poteſt*. Latronem illum nequaquam Martyrem, ſed dumtaxat Confeſſorem fuiſse oſtendit inſigniter, & pergit: *Sed tunc impletur inviſibiliter, cùm miniſterium Baptiſmi non contemptus religionis, ſed articulus neceſſitatis excludit*. Eadem Evangelica lex, quæ Contritionem & Baptiſmum ſancit eſse duas humanæ ſalutis neceſsarias concauſsas, per ſolum ſine propria Contritione Baptiſmum dignatur ſalvare parvulos, & hanc exceptionem ſtatuit in aliam legem. Hinc ſimilem etiam miſerationem impendi imperfectè contritis, & Sacramenti copiam non habentibus moribundis adultis ſolidè Auguſtinus concludit. Amborum juſtificationem fieri dicit aliquid neceſsarium per ſingularem miſericordiam *complente Deo*, atque ita eſse privilegiatam quaſi irregularem, aut certè factam ex regula ſpeciali. Quam omnem doctrinam in laudatis ad Hugonem Victorinum literis eximiè illuſtrat & confirmat ſanctus Bernardus. Epiſt. 77.

Confirmat & quarta Synodus Carthaginenſis: Cap. 79. *Pœnitentes, qui attentè leges Pœnitentiæ exequuntur, ſi caſu in itinere vel in mari mortui fuerint, ubi eis ſubveniri non poſſit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur*. Et prima Vaſenſis: Cap. 2. *Pro his, qui Pœnitentia accepta in bonæ vitæ curſu ſatisfactoria compunctione viventes, ſine communione inopinato nonnumquam tranſitu in agris aut itineribus præveniuntur, oblationem recipiendam, & eorum funera ac deinceps memoriam Eccleſiaſtico affectu proſequendam*. Et ſecunda Aurelianenſis: Cap. 15. *Oblationes defunctorum, qui in aliquo crimine fuerint interempti, recipi debere cenſemus, ſi tamen non ipſi ſibi mortem probentur propriis manibus intuliſſe*. Quales Canones adduci poſſunt multi. Quod iſtud in ſubſtantia ipſum pro Catechumenis defunctis fieri poſſit, & rectè fiat, circa Valentinianum II. Imperatorem docuit S. Ambroſius verbo & exemplo. Cap. 3. Neque adverſatur prima Bracarenſis Synodus: *Placuit ut Catechumenis ſine Baptiſmi*

ptiſmi redemptione defunctis neque oblationis commemoratio, neque pſallendi impendatur officium. Nam & hoc per ignorantiam uſurpatum eſt. Nequaquam pro illis ſacrificia aut alia Eccleſiæ ſuffragia vetat, ſed dumtaxat ipſorum nomina, quod certum adverſari antiquo Canoni, recitari. Neque id exiſtimo factum à ſancto Ambroſio. Nec item pro Presbytero non baptizato fieri juſſum ab Innocentio III. Etenim etiam hodie ipſum non facit Eccleſia Romana, Alia eſt Catechumenorum cauſa, alia Pœnitentium. Hi quandoque obtulelerunt, perceperunt Euchariſtiam, & plena communione fuere gaviſi, ideoque tamquam in eamdem per extremam in vitæ extremo Contritionem, & à Divina miſeratione adjunctum deficientis Sacramenti ſupplementum reſtituti, poſſint facta ad recitatum ipſorum nomen oblatione honorari; at verò Catechumeni morientes, licet eadem via juſtitiam acquirant, non acquirunt characterem Baptiſmalem, omnium Sacramentorum januam, ideoque pro ipſis offerri non licet, ſeu ipſorum nomen in ſacrificio recitari. Quidquid ſit, adducti Canones lucidè confirmant noſtram hic adſertionem.

Effectus hic videtur non dari infallibiliter,

Quarta quæſtio eſt, An iſtud deficientis Sacramenti ſupplementum Divina miſeratio per ſtatam atque infallibilem legem faciat omni Contritioni imperfectæ, cunctiſque Catechumenis ac Pœnitentibus, licèt tantùm imperfectè, contritis? Hæc eſt quæſtio inter Ottonem Friſingenſem Epiſcopum & ſanctum Bernardum mota præſertim, cujus hic adfirmativam partem tenuit, ille negativam. Nec aliud ſenſiſſe exiſtimo S. Fulgentium, aut ſanctum Gregorium Nyſſenum. Agit enim hic adversùm moroſos Baptiſmi ultra conſuetum Catechumenatus terminum dilatores, & de ipſorum dumtaxat, licèt converſo ad Deum corde Sacerdotem & Sacramentum moribundi inclament, ſalute ſe multùm dubitare dicit, ipſam eis disertè non abjudicat. Et quomodò ſanctus Fulgentius, cujus tamen verba duriora fateor, poſſit à ſancto Auguſtino diſcordare? Sanctus quippe Auguſtinus pro ſolis illis, quos non contemptus ſeu gravis neglectus, ſed mera citra culpam neceſſitas Sacramento ſpoliat, in ſuprà adductis locis definit, adeoque de negligentibus, licèt in extremis negligentiam purgent, & ex animo ad Dominum clament, videri poſſit etiam ipſe dubitaſſe. Sanè in literis ad Honoratum Thabennenſem Epiſcopum docet hoſtilis incurſionis tempore, quo plurimi Contritione ad Deum converſi Regenerationem aut Reconciliationem, omnes conſolationem ſolent expoſcere, Sacerdotes ac alios Eccleſiæ Miniſtros non poſſe fugere,

Ep. 180. & adjungit cauſam: *Si Miniſtri deſint, quantùm exitium ſequitur eos, qui de iſto ſæculo vel non regenerati exeunt, vel ligati? Quantus eſt etiam luctus fidelium ſuorum, qui eos ſecum in vitæ æternæ requie non habebunt?* Eos à vita æterna non excludit, ſed ad Divinæ miſerationis incertum dumtaxat ſuſpendit. Etiam in literis ad Theodorum Forojulienſem Epiſcopum ſcribit de infirmis Pœnitentiæ actionem & Reconciliationis gratiam ſimul poſcentibus, & ante hujus perceptionem defun-

Ep. 91. ctis, S. Leo Magnus: *Non neceſſe eſt nos eorum, qui ſic obierint, merita actuſque diſcutere, cùm Dominus Deus noſter, cujus judicia nequeunt comprehendi, quod Sacerdotale miniſterium implere non potuit, ſuæ Juſtitiæ reſervaverit, ita poteſtatem ſuam timeri volens, ut hic error omnibus proſit, & quod quibuſdam tepidis aut negligentibus accidit, nemo non metuat. Multùm enim utile ac neceſſarium eſt, ut peccatorum reatus ante ultimum diem Sacerdotali ſupplicatione ſolvatur.* In Synodalibus item ad ſanctum Cornelium Papam literis omnes lapſos inſtante nova perſecutione reparandos & reconciliandos cenſuit ſanctus Cyprianus, addiditque cauſam: *Si quis relictis omnibus rebus ſuis fugerit, & in la-* Ep. 54.
tebris atque ſolitudine conſtitutus in latrones fortè incurrerit, aut in febribus aut in languore deceſſerit, nonne nobis imputabitur, quod tam bonus miles, qui omnia ſua dereliquit, & contempta domo, & parentibus, ac liberis, ſequi Dominum maluit, ſine pace & ſine communicatione diſceſſit? Acriter urget ejuſmodi Confeſſores, licet inſigni charitate contritos, mori cum damnationis periculo, ideoque eorum, qui forsàn perierint, animas à durioribus, Reconciliationis Sacramentum illis opportunè denegantibus, Epiſcopis in Divino Judicio requirendas. Neque refert quod in aliis ad Thi- Ep. 59.
baritanam Eccleſiam literis adfirmet fugitivos iſtos Confeſſores, ac in fuga morientes, eſſe verè ac plenè Martyres: Loquitur enim de fugitivis integris, quibus Reconciliatione non ſit opùs. Quare videtur incerta eſſe hæc res, neque profundè nimis inquirenda. Omni cura ſatagere nos oportet, ut neque ſine neceſſario Sacramento ad Dominum abeamus ipſi, & nemo per noſtram negligentiam abire cogatur.

Imperfecta Contritio in mortis articulo ſemper juſtificat.

Attamen apud Lucam Dacherium exſtat Theobaldi Stampenſis, qui ſub Paſchali II. Pontifice floruit, ad Lincolnienſem Epiſcopum non inerudita Epiſtola, cujus hoc exordium: *Si quis prædicat, & prædicando temerè diffiniat aliquem non poſſe ſalvari, quacumque hora manus ſuas Pœnitentiæ dederit fallitur, nec Catholicè ſentit.* De conſequenda per ſolam ſine Sacramento in extremo vitæ ſpiritu Contritionem ſalute palàm agit, Tom. 3.
ſuamque adſertionem vult eſſe certam, & adeò univerſalem, ut adjungat: *Auguſtinus de Sodomitis in lacu ſubmerſis tractans dicit; quod quidam ex illis ſalvati ſunt, per bonam compunctionem, & verum cordis gemitum, quia non ſolùm ſuperfluæ cogitationes, ſed etiam pravæ actiones ante vim compunctionis fugiunt.* Verùm non memini me iſtud in Auguſtino legiſſe. Multò interim Patrum teſtimonio omnia hæc confirmat Theobaldus, & concludit: *Patet quod quicumque bonam voluntatem habebit in terris, pacem indubitanter & gloriam conſequetur in cœlis. Amen. Si quis hanc Epiſtolam improbare voluerit, & hos præfatos Doctores Catholicos recipere noluerit, lapide percutiatur, percuſſus comminuatur, comminutus in pulverem redigatur.* Eandem ſententiam in opuſculo de forma ſacramentalis Abſolutionis tradit Joannes Gerſon, & in ſuprà laudatis ad Cremonenſem Epiſcopum literis Innocentius III. Pontifex videtur ſupponere. Quidquid ſit, pium hunc de Divina in nos peccatores clementia ſenſum paſſim omnes hodie tenemus.

CAPUT IX.

Diſcutitur doctrina Eminentiſſimi Domini Cardinalis Roberti Bellarmini.

Exponitur ſententia Cardinalis Bellarmini.

DOminus Cardinalis Robertus Bellarminus, Eccleſiaſticæ non ſolùm dignitatis, ſed etiam eruditionis ac omnis ſcientiæ eminentiſſimo gradu illuſtriſſimus, noſtræ, qua ſolam charitate perfectam contritionem ſine ſuſcepto actualiter Sacramento juſtificare dicimus infallibili extra Martyrii etiam aut extremæ neceſſitatis articulum lege, adſertioni plenè concordat, agens adversùs Martinum Kemnitium, hominem Lutheranum, & neſcio quem alium in Catholica Eccleſia Doctorem ante annos paucos, *qui in libro, quem de charitate conſcripſit, adversùs communem ſententiam docuit Catechumenis & Pœnitentibus, quamvis perfectè converſis, & charitate flagrantibus, non remitti peccata, ſive reatum mortis æternæ, niſi cùm vel baptizantur, vel reconciliantur miniſterio Sacerdotum, niſi fortè in articulo mortis.* Etiam nos improbamus Doctorem iſtum, ejuſque dogma deteſtamur, atque ideò cum Domino Cardinali plenè convenimus. Quia tamen inter veram, flagrantem, & perfectam, ſeu inter natam, nutritam, adultam, robuſtam, & perfectam charitatem, varioque iſto ejus gradu variè formatam Contritionem laudatus Antiſtes apertè & diſertè non diſtinxit, ſed ex quibuſdam verbis videri poſſit confudiſſe, labendi quaſi anſam quibuſdam præbuit, ideoque omninò opùs eſt, ut ejus argumenta, quæ ad lapſum illum purgandum pondere & fundamento non penitùs carent, adducam, enodem, aut potiùs exponam, oſtendamque Dominum Cardinalem ſolis verbis, non ſenſu mihi adverſari.

Exponitur Auguſtini locus ex 13. tractatu ſuper Joannem. Tom. 3. Contr. 4. l.2. c.14.

Ad productum ergo S. Auguſtini ex tertio decimo ſuper ſancti Joannis Evangelium tractatu locum reſpondet Dominus Cardinalis: *Dico Auguſtinum loqui de eis Catechumenis, qui negligunt ad Baptiſmum accedere. Tales enim, quantumvis proficiant, nunquam ſunt verè juſtificati cùm nec in re, nec in voto Sacramentum Baptiſmi habeant, nec vera charitate flagrent. Vera enim charitas, & verum Baptiſmi votum non permittunt hominem eſſe negligentem, aut Baptiſmi contemptorem. Quare locum Auguſtini*, QUANTUMQUE CATECHUMENUS PROFICIAT, ADHUC SARCINAM INIQUITATIS SUÆ PORTAT, NON EI DIMITTITUR, NISI CUM VENERIT AD BAPTISMUM, *intellige de re aut ardenti & vero deſiderio. Nam apud Deum animus pro facto reputatur. Quare idem Auguſtinus ſcribit latronem, qui cum Chriſto crucifixus fuit, non caruiſſe Baptiſmo, quia non ejus accipiendi voluntas defuit, ſed non accipiendi neceſſitas adfuit.*

Aug. l. 1. de orig. anim. c. 9.

Reſpondeo latronis illius: *de quo nonnumquam præjudicium captatur, ſive tentatur contra Baptiſmatis Sacramentum*, Baptiſma eſſe incertum: Variat non ſolus Auguſtinus, ſed Patres paſſim omnes. Ut ut ſit, non facit ad rem præſentem. Ejus enim, qui in Dominum Crucis maledicto adfixum, & omni ludibrio expoſitum credidit, fidem mirè & meritò extulit ſemper omnis Eccleſia, credidit perfectam fuiſſe, ideòque aptam juſtificare ſine Sacramento. Deindè, Domini ad illum gratioſa vox, *Hoc die mecum eris in Paradiſo*, Sacramenti vicem poſſit omninò ſuppleviſſe. Præterea, necdum tunc erat conſtitutus ordo Eccleſiæ, ideòque nec Baptiſma obligabat. Addo de Baptiſmi contemptoribus aut neglectoribus Auguſtinum nequaquam loqui: Loquitur enim de Catechumenis Divina charitate flagrantibus, in operum juſtitia inſigniter proficientibus, & multos fideles præcedentibus, quorum juſtitia jam ſuperet Scribarum ac Phariſæorum juſtitiam, & cui ad capeſſendum regnum cœlornm deſit ſolum Sacramentum. At vero *in contemptore Baptiſmi*, inquit in libro de unitate Eccleſiæ, *non poteſt eſſe Juſtitia.* Et in quæſtionibus ſuper Exodum: *Contemptor Sacramenti inviſibiliter ſanctificari nullo modo poteſt.* Nequit habere charitatem, aut veram Contritionem: Quod ei Sacramenti votum ſit omninò pars eſſentialis. Longè minùs poſſit charitate flagrans eſſe, aut in operum juſtitia fideles ſuperare. Immò Auguſtinus loquitur etiam de Competentibus, quos novimus tamquam cervos ad ſanctum Fontem anhelare. Et boni operis votum, non niſi dum facti deeſt facultas, pro facto reputatur. Notanda ſunt Auguſtini verba, *Quantumcumque Catechumenus proficiat*: Ajunt ſolam, quæ necdum perfecta ſit, tendentem adhuc & proficientem charitatem ſine actuali Sacramento paſſim non juſtificare.

Cap. 22.

Q. 84.

Exponitur Auguſtini locus ex libris de Baptiſmo.

Pergit Dominus Cardinalis de aliis ſancti Auguſtini locis: *Ad ſecundum dico Catechumenum charitate flagrantem non carere remiſſione peccatorum. Quod autem deſit illi Baptiſmi ſuſceptio ad capeſſendum regnum cœlorum, non ideò eſt quia non habeat remiſſionem peccatorum, ſed quia tenetur Baptiſmum ſuſcipere, niſi neceſſitate aliqua excludatur. Et ſi contempſerit vel neglexerit accipere, reus eſt, & damnabitur, non quia nunquam habuerit remiſſionem peccatorum, ſed quia Sacramentum contempſit, in cujus virtute & voto juſtificatus erat. Ita Auguſtinus ibidem inquit:* VERUNTAMEN CORNELIUS, SI ETIAM SPIRITU SANCTO ACCEPTO BAPTIZARI NOLUISSET, CONTEMPTI TANTI SACRAMENTI REUS FIERET. Reſpondeo Catechumeno peccatorum remiſſionem habenti nihil deeſſe ad capesſendum Dei regnum. Sola enim peccata ſeparant inter hominem & Deum, & ab ejus regno excludunt. Profiteor Baptiſma eſse ab ipſo ſuſcipiendum, & ſine grandi crimine non poſse negligi, longè minùs contemni, verùm antequam ita delinquat, & quamdiu charitate flagrat, quid ei, ſi peccatorum remiſſionem habeat, ad capeſſendum Dei regnum poſſit deeſse? Aliquid tamen Baptiſmo acquirendum deeſse adfirmat conſtanter ſanctus Auguſtinus: Utique remiſſionem peccatorum. Quare hæc Auguſtini verba: *Catechumenum charitate flagrantem*, rectiùs expoſuerunt noſtri olim Scholiaſtæ Lovanienſes: *Auguſtinus charitatem generatim accipit pro dilectione, qua Deum tamquam omnis Juſtitiæ fontem, ſummumque bonum diligimus, cujuſmodi & ante juſtificationem requirit Concilium Tridentinum. Eamdem tamen à charitate diſtinguens, ut quæ ſit amicitia cum Deo, qua eum puro corde in nobis jam habitantem, ut Patrem noſtrum, ſummumque ac beatificum bonum diligimus. Hæc juſtorum tantùm eſt & filiorum Dei,*

Pſal. 54.

Ad l. 4. de Bap. c. 21.

Dei, quoſque jam tota Trinitas inhabitat. Non ergo ante juſtificationem reperiri poteſt vel in Pœnitente, vel in Catechumeno, cui ad capeſſendum regnum cœlorum deſit adhuc peccatorum remiſſio, Abſolutione vel Baptiſmo conferenda. Habitualem & actualem charitatem diſtinguunt, & hanc licet flagret, dummodò adulta dumtaxat aut robuſta, & nondùm perfecta ſit, adfirmant in Pœnitente aut Catechumeno eſſe ante & circa remiſſionem peccatorum.

Ad adducta Sancti Auguſtini è Confeſſionum libris loca Dominus Cardinalis hæc ſcribit: *Ad locum ex Confeſſionibus dico, meritò Auguſtinum ante Baptiſma nunquam fuiſse ſecurum, quia non certò ſciebat ſeveram charitatem & Contritionem habere. Nec fecerat totum quod poterat ad remiſſionem peccatorum accipiendam. Cùm autem dicit* PECCATA MEA NONDUM REMISERAS, *loquitur ſecundùm ſuam conſcientiam: Ipſe enim ita exiſtimabat, nec poterat homo pius & humilis aliter exiſtimare. Non tamen proptereà ſequitur id verum fuiſſe. Nam & plerique Sanctorum dicunt ſe maximos peccatores eſſe, & dignos gehenna. Et licèt mendaces non ſint, quia dicunt quod ſentiunt, falſum tamen ſine dubio dicunt.* Reſpondeo Auguſtinum de vera ſua charitate &
Cap. 12. Contritione fuiſſe omninò certum. Adfirmat id ipſe in octavo Confeſſionum libro: *Dicebam hæc,*
Cap. 2. *& flebam amariſſima Contritione cordis mei.* Et in ſequenti libro: *Sagittaveras tu cor meum charitate*
Cap. 6. *tua:* Et in libro de fide & operibus: *An uſque adeò diſſimulamus à ſenſibus noſtris, ut vel nos ipſos non recordemur, quam fuerimus attenti atque ſoliciti, quid nobis præciperent à quibus catechizabamur, cùm Fontis illius Sacramenta peteremus, atque ob id* COMPETENTES *etiam vocaremur?* Et in ſoliloquiorum Catechumenatus tempore ſcriptis libris, illuſtratæ Divinitùs rationi ajenti,
Lib. 1. *Multùm profeciſti*, reponit: *Quamquam tibi reſ-*
cap. 11. *pondere non poſſim, nunquam tamen mihi perſuadebis, ut hac affectione mentis, quâ nunc me eſſe ſentio, nihil me profeciſſe arbitrer.* De ſua igitur vera in Deum charitate & Contritione erat certus ac ſecurus. Quocirca dum peccata ſua ante Baptiſmi ſuſceptionem ſibi necdum fuiſſe remiſſa, ſcripſit poſtea Epiſcopus, nequaquam ex errante olim privata conſcientia, ſed ex communi totius Eccleſiæ ſenſu ſcripſit, ex quo & prædicavit: *Quantumcumque Catechumenus proficiat, adhuc ſarcinam iniquitatis ſuæ portat, non ei remittitur, niſi dum venerit ad Baptiſmum.* Et ſanè, fletus, cilicia, cineres, nudi pedes & cervices, ſubſtrationes, ſcrutinia, manus impoſitiones, & iſtiuſmodi varia plurium annorum duriſſima paratura, quam uti neceſſariam peccatorum remiſſioni accipiendæ præparationem, & juſtum tantæ mercis pretium exegit & à Catechumenis & à Pœnitentibus olim Eccleſia, lucidè evincunt, quod tantum donum ad quemvis imperfectæ charitatis ſeu Contritionis actum dari ipſa non cenſuerit, adeoque & Auguſtini conſcientia nunquam errarit. Hinc & ſuprà laudatam cum ſemetipſa pacem, quam eſſe effectum remiſſionis peccatorum definit Sacroſancta Tridentina Synodus, illa non ſenſit, niſi poſt egreſſum è ſalutaribus aquis.

CAPUT X.

Examinantur alia Domini Cardinalis fundamenta

PAlmare Domini Cardinalis fundamentum ſunt ſuperiùs adducta, & alia plura ſimilia Divinarum literarum teſtimonia, quæ ad converſum peccatorem adfirmant ſtatim converti etiam Divinam miſericordiam, & omnem veraciter pœnitentem ac diligentem rediligi mox à Domino Deo, adeòque & donari remiſſionem peccatorum. Reſpondeo omnia ejuſmodi loca exponi à ſancto Leone Magno in literis ad Theodorum Forojulienſem Epiſcopum: *His, qui in tem-* Epiſt.
pore neceſſitatis, & in periculi urgentis inſtantia, 91. c. 3.
præſidium Pœnitentiæ & mox Reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec Reconciliatio deneganda, quia miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tempore definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera converſio. Nullas patitur veniæ moras, non ut ipſa per ſemetipſam ſtatim conſequatur remiſſionem peccatorum, ſed ut in ſupremæ neceſſitatis gratiam mox veſtiatur Sacramento, per quod iſta remiſſio detur. Omnia, inquam, Divinarum Scripturarum, contritis & ad Deum diligendum converſis peccatoribus dandam mox peccatorum veniam promittentium adducta teſtimonia ſoli, ſi quidem imperfecta ſit, Evangelicis novorum Sacramentorum veſtibus adjutæ charitati & Contritioni promittunt: Ea quippè ſola eſt quemadmodum in novo Teſtamento oportet. Aliam expoſitionem in libro de gratia & libero arbitrio adversùm Pelagianos, hocce Divino teſtimonio, *Si volueris conſervabis mandata*, ad errorem ſuum abutentes, tradit ſanctus Auguſtinus: Per Jeſu Chriſti gratiam fit, *Ut bona voluntas, quæ jam eſſe cæpit, augeatur, & tam magna fiat, ut poſſit implere Divina mandata quæ voluerit, cùm plenè perfectèque voluerit: Ad hoc enim valet, quod ſcriptum eſt,* SI VOLUERIS CONSERVABIS MANDATA, *ut homo, qui voluerit & non potuerit, nondum ſe plenè velle cognoſcat, & oret ut habeat tantam voluntatem, quanta ſufficit ad implenda mandata. Certum eſt enim nos mandata ſervare ſi volumus, ſed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum eſt, ut tantum velimus, quantùm ſufficit, & volendo faciamus.* Sola robuſtiſſima ac plena voluntas eſt valida ad omnes Dei leges. Etenim montium tranſlatio, & alia fidei per Dominum Jeſum promiſſa chariſmata fieri non poſſunt, niſi ab ampla illa quam in ſæculi fine vix inveniendam idem Dominus prædixit. Ita & peccatorum remiſſio eſt fructus & effectus nudæ etiam charitatis & Contritionis; non cujuſcumque, ſed ſolius perfectæ: Imperfecta omnis etiam adulta & robuſta, eget adjutorio actualis Sacramenti. Solius nobilioris ſpeciei dignitatem in totum genus tranſcribere eſt genus probatiſſimæ locutionis.

Laudatam ſancti Leonis Epiſtolam, hæc præſertim ejus verba, *Nullas patitur veniæ moras vera converſio*, adducit etiam pro ſe Dominus Cardinalis. Reſpondeo antiquum, qui Pœnitentiæ pro gravibus peccatis actionem ſeu ſatisfactionem non unà cum data Abſolutione imponi poſtea

ſtea adimplendam, ſed ante ipſam plenè expleri juſſit, Eccleſiæ rigorem fuiſſe quoad moribundos mitigatum à tertio decimo Canone Nicæno, mandante nullum deinceps neceſſario, quod tribus antea peccatis fuerat uſque tunc negatum in quibuſdam Eccleſiis, poſtulatæ Reconciliationis viatico deinceps fruſtrari. Verùm rigidiores quidam Epiſcopi mandari dixerunt de ſolis Pœnitentibus, qui ſani maternam Eccleſiæ pietatem imploraranr, Pœnitentiam acceperant, & diligenter peregerant uſque ad infirmitatis adventum, ideòque ad alios, quos ſolus mortis timor ad Dominum coegerat, Lapſos gratiam iſlam non poſſe extendi: Eis Pœnitentiæ actionem & Reconciliationis donum non poſſe ſimul impendi, ſed quædam interſtitia etiam ab his eſſe ſervanda. Fundabant ſe in ſancto Cypriano, qui pacem Lapſis moribundis dum dandam ſanxit, ſanxit de ſolis qui vivi Eccleſiæ fores ad miſericordiam pulſarant flentes, addens in Epiſtola ad Antonianum Epiſcopum de cæteris: *Non eſt dignus in morte accipere ſolatium, qui dum vixit non cogitavit ſe meriturum.* Hanc duritiem improbat & proſcribit ſanctus Leo, dicens veræ, quæ etiam in taliter Pœnitentibus præſumi debet aut ſperari, converſioni nullas à Deo optimo maximo fieri veniæ moras, non ut ipſa per ſemetipſam ſine Sacramento accipiat veniam, ſed ut ſatisfactionis & Reconciliationis, à quibus illam accipiat, Sacramento & adjutorio veſtiatur. Veſtimentum illud & adjutorium ait illi eſſe adeò neceſſarium, ut dum non per contemptum aut gravem negligentiam, ſed per improviſam neceſſitatem adhiberi non potuerit, laudatæ converſionis fructus & ſucceſſus ſit nobis incertus, & Divino Judicio reſervatus. Proindè ſanctus Leo palam eſt nobiſcum.

Etiam totius Eccleſiæ conſenſum producit Dominus Cardinalis, & ſcribit: *In Eccleſia ſæpè concedunt a Pontificibus indulgentiæ habentibus Contritionem peccatorum ſuorum cum propoſito Confeſſionis Sacramentalis ſuo tempore facienda. Et eædem Indulgentiæ à fidelibus toto orbe libenter & cum gratiarum actione ſuſcipiuntur. At certum eſt indulgentias hoc requirere, ut qui eas ſumit jam ſit in ſtatu gratiæ, & liber à reatu mortis æternæ, & ſolum pro temporalibus pœnis ſatisfacere teneatur. Indulgentiæ enim à temporalibus pœnis homines liberant, ſi tamen prius ab æternarum reatu liberati fuerint. Quare univerſa Eccleſia credit per Contritionem cum voto confeſſionis à reatu peccato mortalis hominem liberari, atque in gratiam cum Deo redire.* Reſpondeo aliud eſſe indulgentiam, aliud ejus fructum ſeu effectum. Eam poſſe in ſtatu peccati mortalis donari atque acceptari, nemo dubitavit unquam: Eam enim ante Reconciliationem paſſim dedit Eccleſia antiqua Sacramentales ſatisfactiones uti paſſim ante Reconciliationem impoſuit atque expleri juſſit, ita quoque indulſit & relaxavit. Verùm tam expletionis quam relaxationis fructus ſeu effectus non niſi poſt remotum reatus ſeu peccati obicem in Reconciliatione, & per ipſam dato gratiæ ſtatu ſumebatur. Eodem modo fit etiam in laudatis per Dominum Cardinalem indulgentiis.

Dominus Cardinalis adducit etiam varia ſancti Auguſtini loca, ſimilia huic in quinto ſuper ſancti Joannis Apoſtoli literas tractatu: *Si quis in corde ſuo invenerit charitatem, ſecurus ſit quia jam tranſiit a morte ad vitam, jam in dextera eſt.* Et adjungit: *At num in dextera eſſe dici poteſt, qui adhuc reus eſt gehennæ & filius iræ ac perditionis?* Adducit & alium ex laudato tractatu locum: *Dilectio ſola diſcernit inter filios Dei & filios diaboli.* Et hæc omninò adſidua eſt ſancti Auguſtini doctrina. Reſpondeo primum cum aliis ſimilibus locum intelligendum & de perfecta charitate, & de imperfecta. Quod enim, quævis etiam hæc, præſertim ſi adfectu ſit ſuper omnia, peccatorem reſuſcitet, vivere faciat, adeòque & à morte ad vitam transferat, ſuper ex authenticis teſtimoniis oſtendi. Transfert à morte, non quidem ad habitualem remiſſionis peccatorum, tamen ad actualem fidei & boni operis vitam. Eadem, licet non ſola, tamen per Sacramentum, quod Auguſtinus nequaquam excludit, adjuta, omninò transfert à ſiniſtra ad dexteram. Poſſit tamen & ſolam perfectam charitatem ſanctus Auguſtinus in iſtis verbis reſpicere: Quod enim perfectæ charitatis laudes & vires toti generi frequenter adſcribat probatiſſimum Canonicæ etiam locutionis genus, dixi jam ſupra, & eſt manifeſtum. Alium à Domino Cardinali adductum locum exponit frequenter ac patenter ipſe Auguſtinus, dicens Dei filios à diaboli filiis nec per Sacramenta, nec per Eccleſiaſticas dignitates, nec per gratis data chariſmata, ſed diſtingui per ſolam charitatem, quod nempe alia omnia ſine hac ſint inutilia, & non proſint. Quocirca exinde non probes quamvis ſolam ſine Sacramento charitatem juſtificare, ſed ſine charitate neminem ab ullo juſtificari Sacramento, quod hoc in Scripto præſertim nitor perſuadere.

Pergit & urget Dominus Cardinalis: *Qui charitatem habet, legem implet, ut Auguſtinus oſtendit ex verbis Apoſtoli,* PLENITUDO LEGIS EST DILECTIO. *At nemo rectè vivere, & legem implere poteſt, niſi regeneratus, & juſtificatus, & filius Dei effectus, dicente Auguſtino:* NON BENE VIVUNT HOMINES, NISI EFFECTI FILII DEI. *Sequitur igitur, ut qui charitatem habent, liberi fiant à peccato, quandoquidem ſancti ſint, & legem impleant, quod nemo poteſt, niſi à peccato juſtificatus.* Reſpondeo hæc Apoſtoli verba: *Qui diligit, legem implevit, Plenitudo legis eſt dilectio,* eſſe non cujuſcumque, ſed ſolius, utpotè quæ ſola totius legis adimplendæ vires habeat, perfectæ charitatis encomium. Etenim Divina, quam in hac vita à nobis completam oportet, lex eſt, *Poſt concupiſcentias tuas non eas,* ſeu nulli cupiditati adſenſum, adfixivum præſertim, præbeas: Quod lucet fieri non poſſe, niſi per perfectam charitatem, quæ ſit patiens, fortis, benigna, non agat perperam, non cogitet malum, omnia ſufferat, credat, ſperet, & quam neque mors, neque vita, nec ulla creaturæ dilectio poſſit à Chriſto Jeſu ſeparare. Quare omninò profiteor legem adimpleri, ſeu integrè obſervari non poſſe, niſi à regeneratis ac juſtificatis. Quiſquis enim legem adimplet, jam perfectam charitatem habet, adeoque eſt juſtificatus. Verùm quod longè aliud ſit legem adimple-

re,

re, ſeu totius legis adimplendæ viribus pollere, aliud rectè vivere, ſuprà abundè oſtenſum eſt; & res ipſa clamat. Petrus quippe Apoſtolus, licet viribus iſtis nondum inſtructus, uſque ad ancillæ oſtiariæ interrogationem & metum rectè omninò vixit. Quinimmò plurimi, quos nempe à tentationibus infirma ſua charitate fortioribus cuſtodit Divina protectio, uſque ad extremum ſpiritum rectè ſine illis agunt, ſanctè moriuntur, feliciterque decedunt, licet non plenè puri, tamen purgandi, ad Dominum Deum & ejus regnum. Et de illis ait Auguſtinus in libris adversùs Julianum: Poteſt homo *eſſe correctus*, *& rectè vivere*, *necdum tamen remiſſione peccatorum liberatus*. Quoſdam Catechumenos multis fidelibus vivere ſanctiùs, apertè docet in nonageſimi Pſalmi commentario, in quarto tractatu ſuper ſancti Joannis Evangelium, ac aliis in locis, & adjungit: *Et tamen omnia peccata ſuper illos ſunt*, *& niſi venerint ad ſalutarem Baptiſmum*, *ubi peccata ſolvuntur*, *cum omni* vitæ & morum *excellentia ſua non poſſint intrare in regnum cœlorum*. Quod nempe iſta excellentia ſit dumtaxat bona citra juſtam de gravibus lapſibus querelam vita, necdum totius legis adimpletio, ſeu perfectio charitatis. Et talis jam eſt filius Dei: Non per peccatorum remiſſionem, ſed per actualis exordia charitatis. Varia apud antiquos Eccleſiæ Patres eſt Dei filiatio, variique ipſius gradus: Nam & hæretici ſunt illis filii Dei, ſed rebelles:

Lib. 6. cap. 19.

Audiamus & ultimum Domini Cardinalis argumentum: *Poſtremò opponimus id*, *quod etiam adverſarius*, ſuprà memoratus neſcio quis Doctor Catholicus, *admittit*, *in articulo mortis*, *ſi non adſit qui reconciliet Pœnitentem vel baptizet Catechumenum*, *poſſe eos per veram Contritionem cum deſiderio Sacramentum percipiendi*, *non ſolùm juſtificari*, *ſed etiam continuò ad æternam gloriam pervenire*. *At certè non eſt articulus mortis*, *qui homines juſtificat*, *ſed vera converſio & cordis contritio cum deſiderio Sacramenti percipiendi*. *Articulus enim mortis à prævaricatione præcepti excuſat*, *& facit ut non ſit reus Sacramenti non percepti*, *qui ideò Sacramentum non habuit*, *quia noluit*, *ſed quia non potuit*. *Ergo ubicumque eadem cauſſa reperietur*, *id eſt*, *vera contritio cum voto Sacramenti ſuſcipiendi*, *idem etiam continuò ſequetur effectus*. Reſpondeo neceſſitatis articulum nec plenam eſse, nec partialem noſtræ juſtificationis causſam, ſed eſse occaſionem ſeu rationem Divinæ diſpenſationis & gratiæ, qua noſtrum figmentum miſeratus Deus optimus maximus legi ſuæ quaſi deroget, ſuppleatque Sacramenti per neceſſitatem ſine culpa noſtra deficientis cauſſalitatem. Deus enim, uti providus familiæ Pater, in Evangelicis ſuis legibus non ſolet ſine competenti causſa diſpenſare. Egregia & omni laude digniſſima eſt hæc Domini Cardinalis Confeſſio: *Multæ ſunt objectiones & graves adversùm ea*, *quæ diſputata ſunt*. Sunt omninò graviſſimæ atque irrefragabiles; verùm quæ per adductos variæ charitatis gradus, vires, ſeu ſpecies facillimè concilientur. Gradus iſtos quiſquis cum Auguſtino benè diſtinxerit, non poteſt nobiſcum non ſentire.

CAPUT XI.

Elucidantur quædam per Dominum Cardinalem adducta loca ſacroſancti Concilii Tridentini.

DOminus Cardinalis adſertionem ſuam fundat etiam in tribus locis ſacroſanctæ Synodi Tridentinæ. Primus eſt ex Seſſionis ſextæ capite quarto: *Concilium Tridentinum declarat poſt Evangelium promulgatum neminem juſtificari ſine Baptiſmo aut ejus voto*; *quo loco admittit poſſe hominem per veram Pœnitentiam cum voto Baptiſmi Deo reconciliari antequam Baptiſmum corpore recipiat*. Reſpondeo id omninò poſſe fieri, & actu fieri in caſu martyrii, in extremæ neceſſitatis caſu, in caſu perfectæ charitatis, & in quibuſdam etiam caſibus charitatis imperfectæ. Extra iſtos dico votum non ſufficere, ſed actuali Baptiſmatis aut Reconciliationis Sacramento eſſe omninò opus. Actuale Sacramentum cunctis imperfectè contritis judicatum olim ſemper fuit adeò neceſſarium, ut de laudata per ſanctum Jacobum Apoſtolum, *Confitemini alterutrum peccata veſtra*, Sacramentali oris Confeſſione ſcribat ad Lincolnienſem Epiſcopum etiam Theobaldus Stampenſis: *Hac auctoritate*, *ſicut quidam putant*, *non lædimur*, *quia hoc tantùm ſanè de valentibus & confiteri nolentibus intelligitur*. *Quia nimirùm ſi aliquis pro aliqua infirmitate*, *ſive etiam ab ipſa nativitate confiteri ore impotens efficiatur*, *cùm bonam & diſcretam confitendi ore habeat voluntatem*, *ſi corde confiteatur*, *diſcretorum judicio prorsùs alienus à ſalute non judicatur*. Notanda ſunt verba, *ſicut quidam putant*: Agunt in illos, qui laudatam confeſſionem homini lapſo in quovis penitùs eventu & ſtatu cenſebant indiſpenſabiliter neceſſariam, ſoloſque natutalis impotentiæ aut extremæ neceſſitatis caſus audet Theobaldus facere exemptos. Et dat rationem ex ſancto Hieronymo: *Quidquid vis*, *& non potes*, *Deus factum computat*. *Sicut enim deliberatio cum molimine vitiorum damnatur*, *ſic quoque bona voluntas*, *cùm deeſt copia agendi*, *remuneratur*; *quia non ſecundùm hoc*, *quod quiſque non potuit*, *vel non licuit*, *ſed ſecundùm hoc*, *quod fuit*, *& propoſuit ex conſcientia*, *accuſatur vel defenditur*, *cùm Deus judicabit occulta hominum*. Hoc eſt, nequaquam ſemper, ſed dumtaxat ubi faciendi copia deeſt, votum & voluntas æquivalent facto. Et ſacroſancta Tridentina Synodus dicens, *Sine Baptiſmo aut ejus voto*, nequaquam inducit alternativam, aut locum facit electioni, ſed definit adversùs Cajanam & Wicleffiticam à Martino Luthero reſuſcitatam hæreſim, hunc præſertim ejus à Joanne Cochlæo memoratum articulum: *Baptiſmus neminem juſtificat*, *nec ulli prodeſt*, *ſed fides in verbum promiſſionis*, *cui additur Baptiſmus*. A.1521. Definit ac firmat antiquam Eccleſiæ fidem, quæ actuale Baptiſma in ordinariis, ejus autem votum in extraordinariis eventibus credidit ſemper & docuit eſſe Contritioni neceſſarium auxilium, & concauſſam ad impetrandam à Domino remiſſionem peccatorum.

Alter à Domino Cardinali adductus locus eſt in quartæ decimæ Seſſionis quarto capite: *Concilium diſertis verbis docet Contritionem charitate perfectam*

fectam reconciliare hominem Deo, antequam Sacramentum Pœnitentiæ actu ſuſcipiatur. Reſpondeo locum hunc eſſe noſtræ adſertionis palmare fundamentum. Iſtam enim ſine actuali Sacramento reconciliandi virtutem nequaquam natæ, nutritæ, adultæ, aut robuſtæ, ſed ſoli per charitatem perfectæ Contritioni adſcribit Synodus diſertis verbis, quos charitatis gradus ſeu ſpecies, earumque diſtinctionem quiſquis non callet aut advertit in hac materia, non poteſt non ceſpitare, immò & labi. Et ex ſola perfecta plenam & perfectam, ex quavis autem imperfecta, licèt adulta aut robuſta, charitate imperfectam dumtaxat Contritionem ſeu Attritionem naſci, quis non videat? Ipſa vocabula id clamant. Attritio enim carnale veteris aut lapſi hominis cor, regnanteſque in illo adfixivas cupiditates dumtaxat atterit, frangit, ac vincit; Contritio conterit, redigit in nihilum, & exſtinguit: Quod ſine perfecta charitate fieri non poſſe novit omnis qui perfectæ charitatis ingenium & naturam novit. Porrò nullam imperfectam Contritionem ſine actuali Sacramento juſtificare definit diſertis verbis Tridentina Synodus, ideoque definit noſtram adſertionem.

Tertius à Domino Cardinali adductus locus eſt in tertiæ decimæ Seſſionis capite ſeptimo: *Concilium declarat ad præparationem Euchariſtiæ confeſſionem Sacramentalem eſſe neceſſariam iis, qui conſcientiam habent peccati lethalis, & ſimul excipit eos, qui fortè Miſſam celebrare tenentur, nec habent Sacerdotem cui peccata ſua confiteantur. Eis enim Contritionem cum propoſito confeſſionis ad Euchariſtiam non indignè ſuſcipiendam ſufficere judicavit. Itaque Concilium illud credidit per veram Contritionem, etiam ante Sacerdotis abſolutionem, & citra mortis articulum, peccata remitti. Neque enim ſuſpicari fas eſt, in illo caſu Catholicum Concilium permiſſurum fuiſſe, ut cum conſcientia peccati mortalis ad Sacramentum Euchariſtiæ accederetur*. Reſpondeo etiam locum iſtum patenter facere pro nobis. Iſtam quippè ſine prævia Confeſſione & Abſolutione celebrationem in ſolo illius, qua curatus Sacerdos, Confeſſorem non habens ad manum, ex officio celebrare tenetur, neceſſitatis articulo permittit ſacroſancta Synodus, in alio quovis eventu diſertè ac ſeverè vetat: *Quantumcumque ſe contritum homo exiſtimet*. Quia nempe cenſet à ſola imperfecta Contritione paſſim non dari remiſſionem peccatorum. Eadem de cauſſa curato Presbytero, qui ex dicta neceſſitate ſine prævia Confeſſione & Abſolutione celebrarit, rigide mandat ut quamprimùm confiteatur. Ut Confeſſarii occurſum non exſpectat, ſed illum quærat ſtatim, & accedat. Optimo jure Beatiſſimus Pater noſter Alexander ſeptimus per hoſce dies damnavit duos hoſce libertinæ moralis Theologiæ articulos: *Mandatum Tridentini, factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali, confitendi quam primum, eſt conſilium, non præceptum. Illa particula*, QUAM PRIMUM, *intelligitur, cùm Sacerdos ſuo tempore confitebitur*. In perpetua apud omnes ſub cœlo Eccleſias benedictione erit laudatus, & nunquam ſatis laudandus Pater noſter Beatiſſimus, qui Evangelicam Chriſtianæ vitæ, Eccleſiaſticam præſertim, diſciplinam ab injectis per libertina & ſordidis hominibus placere geſtientia ingenia peſſimis maculis ac rugis inſigniter purgare jam cœpit, & adhuc pergit. Sacroſancta, inquam, Synodus curato Sacerdoti ob dictam neceſſitatem ſine prævia confeſſione & Abſolutione celebrare permittit, non quia illum ſola ſua Contritione imperfecta juſtificatum cenſeat, ſed quod fidelem populum ob Paſtoris ſui culpam & defectum credat neceſſario ſibi ſacrificio non privandum. Divinam, quæ percipiendæ Euchariſtiæ præviam peccatorum confeſſionem & Abſolutionem requirit, legem cenſet & ſancit iſto caſu per epikeiam in fidelis populi gratiam non obligare. Hinc addidit, ut ejuſmodi Sacerdos ſtatim confiteatur. Utique juxta antiquum Eccleſiæ Canonem, ex quo quæſtioni huic, *Si puellus Catechumenus, utpote ſeptem annorum, vel homo etiam perfectus, dum fieret oblatio, opportunè adfuerit, ejuſque neſcius particeps ſit factus, quid debeat de eo fieri*, reſpondit Timotheus Patriarcha Alexandrinus: *Debet illuminari. A Deo enim vocatus eſt*. Euchariſtiam enim adeò venerandam jubet Divina JESU-CHRISTI Lex, ut neceſsaria per acceptam in Baptiſmo aut Reconciliatione peccatorum remiſſionem præparatio, dum ex caſu vel cauſſis præmiſsa non fuerit, ſtatim ſubjungatur. Et hinc illorum, qui Tridentinam de ſtatim confitendo legem ſolis jam dictis Sacerdotibus, non autem aliis extra iſtam neceſſitatem ſine prævia confeſſione & Abſolutione, ideoque palàm indignè communicantibus imponi exiſtimant, opinionem erroneam arbitror & minimè tutam. Hoſce ad quam primùm confitendum exiſtimo longè ſtrictiùs obligari. Carent enim etiam fuco illo, ex quo Sacerdotes iſtos caſtigati per Beatiſſimum Patrem noſtrum Alexandrum VII. Theologi voluerunt non obligari. Eos, quod legitimè & ſine peccato celebraſsent, dixerunt à ſacroſancta Euchariſtia juſtificatos, ac peccatorum remiſſione donatos per accidens, ideoque in primam opportunitatem poſse ab ipſis confeſſionem differri.

Hæc enim eſt omninò ratio, ex qua Sacerdotes iſtos ſine prævia confeſſione & Abſolutione in dicta neceſſitate celebrare ſacroſancta Synodus permiſit. Eos nequaquam per ſuam imperfectam Contritionem, ſed per ſumendam Euchariſtiam ſperavit in tali caſu juſtificandos. Quod enim vivorum Sacramenta, Euchariſtia præſertim, legitimè quandoque ſumantur à peccatoribus, & primam gratiam conferant per accidens, eſt antiquiſſima Theologia. Etenim Serapioni, civi Alexandrino, nuper in perſecutione lapſo, Pœnitentiam & alia extrema Sacramenta rogatus media nocte Parochialis Presbyter, quod per infirmitatem lecto adfixus non poſset accedere, Euchariſtiam miſit per puerum, mandans ut madefactam Serapioni in os infunderet: Quod & puer fecit. Atque ita Serapion eſt piè in Domino defunctus. De ipſo enim ad Fabium Antiochiæ Patriarcham ſcribit apud Euſebium Cæſareenſem Epiſcopum in Eccleſiaſtica hiſtoria ſanctus Dyoniſius Patriarcha Alexandrinus: *An non igitur ſatis conſtat Serapionem fuiſſe reſervatum, & uſque eo in vita manſiſſe, quoad eſſet penitùs culpæ vinculis ſolutus, & ita labe, qua erat idolis immolando adſperſus, omninò deleta, poſſet pro multis bonis*,

Euchariſtia dat primam gratiam per accidens.

Lib. 6. cap. 36.

bonis, quæ geſſiſſet in vita, in numerum Confeſſorum referri. Palàm adſeverat eum per Euchariſtiam ſine prævia confeſſione & abſolutione fuiſse donatum remiſſione peccatorum. Et de ſancto Maximiano Monacho, Syracuſæ poſtmodùm Epiſcopo, ejuſque variis ſociis, Monachis & ſæcularibus, quos inter haud dubiè quidam erant maculoſi, in mari Adriatico horrendè periclitantibus, in Dialogorum libris ſcribit ſanctus Gre-
Lib. 3. gorius magnus: *Tunc in eadem nave reſidentes ſibi-*
Cap. 36. *met pacem dederunt, Corpus & Sanguinem Redemptoris acceperunt, Deo ſe ſinguli commendantes, ut eorum animas*, remiſſione peccatorum donatas *benignè ſuſciperet, quorum corpora in tam pavenda morte tradiderat*. Et ad quinquageſimum Canonem Trullanum ſcribit de nobis peregrinantibus Theodorus Balſamon: *Latini Azyma adſiduè in ſinu ferentes, etiamſi ſint laici, ea non ſolùm ſibi ut Sacramenta impertiunt, ſed etiam aliis*. Et antiquus adversùm Græcos Tractatus, repertus in Conſtantinopolitano Conventu Patrum Prædicatorum: *Latini ſanctam Euchariſtiam negligentiſſimè ſpectant. Nam qui caſtra ſequuntur, in marſupio ponunt, portant in veſtibus, in pileis*. Eam ita portabant adversùs mortis periculum, ut in Sacerdotis abſentia ipſi ſibi tunc darent, atque ita à Deo acciperent remiſſionem peccatorum. Notanda ſunt Theodori Balſamonis verba, *Azyma ut Sacramenta impertiunt*: Homo ſchiſmaticus ſpernit & damnat noſtram in Azymo Euchariſtiam, vultque non eſse verum Sacramentum. Iſtam igitur antiquam Patrum Theologiam ſequitur ſacroſancta Tridentina Synodus, jam memoratum neceſſitatis articulum cenſet eſse ſufficientem, ut in fidelis populi gratiam curatus tunc Sacerdos ſine prævia mortalium peccatorum Confeſſione & Abſolutione celebret, ipſumque ſperat Euchariſtia tunc juſtificandum.

Verùm unus ex hujus Decreti conditoribus Melchior Canus, ex ſacro Prædicatorum Ordine Epiſcopus Canarienſis, in eruditiſſimo de locis Theologicis opere rectè tradit omnia & ſingula generalium Synodorum Decreta non ſemper eſſe
Lib. 5. neceſſaria ac firma fidei dogmata, & pergit: *In*
cap. 5. *Concilio Tridentino, Seſſione habita undecimo Octobris, anni milleſimi quingenteſimi quinquageſimi primi de Euchariſtiæ Sacramento definitum eſt, Confeſſionem Sacramentalem Euchariſtiæ præmittendam eſſe, ſi conſcientia peccati mortalis gravat. Et protinùs*, SI QUIS, *ait Synodus*, CONTRARIUM DOCERE, PRÆDICARE, VEL PERTINACITER ASSERERE, SEU ETIAM PUBLICE DISPUTANDO DEFENDERE PRÆSUMPSERIT, EO IPSO EXCOMMUNICATUS EXISTAT. *Sed hoc propter periculum cautum eſt. Erat enim opinio contraria pernicioſa: Ideoque excommunicatio illa ad publicam doctrinam vel maximè refertur. Nam quod ſententia Cajetani non fuerit pro hæretica condemnata, & nos teſtes ſumus, qui Concilio interfuimus, & contextus ipſe demonſtrat. Habet enim Canon undecimus, idemque poſtremus in hunc modum*: SI QUIS DIXERIT SOLAM FIDEM ESSE SUFFICIENTEM PRÆPARATIONEM AD SUMENDUM SANCTISSIMÆ EUCHARISTIÆ SACRAMENTUM, ANATHEMA SIT. *E veſtigio autem adduntur, mutata dicendi forma, hæc verba*: ET NE TANTUM SACRAMENTUM INDIGNE, ATQUE ADEO IN MORTEM ET CONDEMNATIONEM SUMATUR, STATUIT ATQUE DECLARAT IPSA SANCTA SYNODUS, ILLIS QUOS CONSCIENTIA PECCATI MORTALIS GRAVAT, QUANTUMCUMQUE ETIAM SE CONTRITOS EXISTIMENT, HABITA COPIA CONFESSORIS NECESSARIO PRÆMITTENDAM ESSE CONFESSIONEM SACRAMENTALEM. SI QUIS AUTEM CONTRARIUM DOCERE, PRÆDICARE, VEL PERTINACITER ASSERERE, SEU ETIAM PUBLICE DISPUTANDO DEFENDERE PRÆSUMPSERIT, EO IPSO EXCOMMUNICATUS EXISTAT. *Ubi vides Cajetani ſententiæ Anathema non dici, ſed quoniam non ſolùm falſa, ſed noxia etiam erat reprobari, & propter periculum publicam præſertim prædicationem & diſputationem interdici*. Thomas de Vio, Cajetanus, è ſacro Prædicatorum Ordine ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ad ſanctum Xixtum Presbyter Cardinalis, docuerat quavis vera Dei ſuper omnia charitate, & nata hinc Contritione juſtificari hominem, ideoque taliter contritum peccatorum ſine prævia Confeſſione & Abſolutione poſſe & communicare & celebrare. Hanc ſententiam, licèt non uti hæreticam damnet, tamen uti falſam, noxiam, atque pernicioſam reprobat & proſcribit ſacroſancta Synodus, atque ita noſtram adſertionem uti neceſſariam ac penitùs veram manifeſtè confirmat. Nullum mortalis peccati reum vult deinceps ſine prævia confeſſione & Abſolutione communicare, niſi ſolum curatum, qui ex officio celebrare tenetur, & Confeſſoris copiam non habet, Sacerdotem: Non quod illum ſua tunc Contritione, ſed ſumpta Euchariſtia ſperet juſtificandum. Dico, *Speret*: Neque enim id definit, ſed ex antiqua Patrum Theologia uti rem probatam, aut certè probabiliſſimam ſupponit. Quia tamen omninò certiſſima non ſit, ejuſmodi Sacerdoti rigidè mandat ut quam primum confiteatur. Palàm ergò cenſet nos à quavis Contritione, & quovis Sacramenti voto non ſemper juſtificari.

CAPUT XII.

Exponitur ſervilis gehennarum timor.

PEtrus Lombardus, Petrus Pictavienſis, ac Varia ti-
ſanctus Thomas timorem dividunt in qua- moris
tuor membra: In timorem mundanum, ſervilem, ſpecies.
filialem, atque initialem. Sanctus Auguſtinus & ſeniores ejus diſcipuli proximè dividunt in duo duntaxat membra: In timorem caſtum ſeu filialem, ac in ſervilem. Quidam addunt & mercenarium. Rectè verò laudati Doctores Scholaſtici ſervilem pœnæ, filialem timorem dicunt eſſe cul-
pæ. *Timor ſervilis*, inquit Petrus Pictavienſis, *eſt* Quid
quando aliquis ceſſat à peccato tantum propter timo- ſervilis
rem gehennæ, & non propter amorem Dei. Filialis eſt timor
quando homo ceſſat à peccato tantùm propter amorem quid fi-
Dei. Loquitur ex ſancto Auguſtino in tractatibus lialis.
ſuper ſancti Joannis Evangelium: *Eſt timor ſervilis, eſt & caſtus. Eſt timor ne patiaris pœnam, eſt alius ne amittas juſtitiam. Timor ille, ne patiaris pœnam,*

nam, *ſervilis eſt*. *Quid magnum eſt timere pœnam? Hoc nequiſſimus ſervus, hoc & crudeliſſimus latro. Non eſt magnum timere pœnam, ſed magnum eſt amare juſtitiam. Qui ergo amat juſtitiam, nihil timet? Timet planè: Non ne incidat pœnam, ſed ne amittat juſtitiam. Amat aliquis veſtrum pecuniam; ex hoc ipſo quod amat, intelligit quod dico. Timet damnum. Quare timet damnum? Quia pecuniam diligit. Quantum amat pecuniam, tantùm timet ne perdat pecuniam. Ergo invenitur aliquis amator juſtitiæ, qui plus in corde pertimeſcat damnum, qui plus extimeat ſpoliari juſtitia, quam tu pecunia.* Hoſce timores adſiduè penes culpam & pœnam, uti penes objecta eorum materialia, diſtinguit, ſed non penes ipſa ſola diſtinguit, etiam penes ſervilitatem quam caſtus ſanet & extinguat, ſervilis timor compeſcat ſolummodò & frænet, ideoque uti doloſum in ſinu anguem permittat in cordis intimo latitare. Diſtinguit, inquam, penes fœdum animum, quo quis à conſpicuis peccatis ob adnexi illis mali pœnalis metum abſtinet, malens tamen & optans non fore juſtitiam, quæ peccata iſta vetaret aut certè puniret. Hunc animum meritò appellamus ſervilitatem: Eſt enim ſervilis mentis vilitas, qua ſolent ſervi, non ex animo & bona voluntate, ſed ſubdolè ſervire ſuis dominis & coacti, optantes ſui juris eſſe, & non ſervire.

Hic anguis omninò latet etiam ſub timore gehennæ. Latet voluntas longe nequior, qua mallet homo non eſſe vetitum quod ſibi ſentit eſſe libitum, ideoque Divinæ legis ac juſtitiæ, quam apud hominum oculos obſervat, in cordis ſui ſe-

Ep. 144. creto eſt oſor & inimicus. Eleganter hoc Auguſtinus docet in litteris ad Anaſtaſium: *Inaniter putat victorem ſe eſſe peccati, qui pœnæ timore non peccat. Quia etſi foris non impletur negotium malæ cupiditatis, ipſa tamen mala cupiditas intùs eſt hoſtis. Et quis coram Deo innocens invenitur, qui vult fieri quod vetatur, ſi ſubtrahas quod timetur? Ac per hoc in ipſa voluntate reus eſt, qui vult facere quod non licet fieri, ſed ideò non facit, quia impunè non poteſt fieri. Nam quantùm in ipſo eſt, mallet non eſſe juſtitiam peccata prohibentem atque punientem. Et utique ſi mallet non eſſe juſtitiam, quis dubitaverit, quod eam ſi poſſet, auferret? Ac per hoc quomodò juſtus eſt talis juſtitiæ inimicus, ut eam, ſi poteſtas detur, auferat, ne comminantem vel judicantem ferat? Inimicus ergo juſtitiæ eſt, qui pœnæ timore non peccat; amicus autem erit, ſi ejus amore non peccet. Tunc enim verè timebit peccare. Nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, ſed ardere. Ille autem peccare metuit, qui peccatum ipſum ſicut gehen-*

Serm. 18. c. 6. *nas odit.* Et in ſermonibus de verbis Apoſtoli: *Hoc intereſt inter timorem tuum, & timorem latronis, quod latro timet leges hominum, & ideò facit latrocinium, quia ſe ſperat fallere leges hominum; tu autem leges ejus times, quem fallere non potes. Nam ſi fallere poſſes, quid non feciſſes? Ergo & concupiſcentiam tuam malam non amor tollit, ſed timor premit.* In nono ſuper Sancti Joannis Epiſtolam tractatu elucidat hęc per caſtę & adulterę uxoris exemplum: *Non poteſt meliùs explicari, quid interſit inter duos iſtos timores, ut ſi penes duas mulieres maritatas, quarum unam ita conſtituas volentem facere adulterium, delectari nequitia, ſed timere ne damnetur a marito. Timet maritum, ſed quia adhuc amat nequitiam, ideò timet maritum. Hinc non grata, ſed moroſa eſt mariti præſentia. Et ſi fortè vivit nequiter, timet maritum, ne veniat. Tales ſunt, qui timent, ne veniat dies judicii. Fac alteram amare maritum, debere illi caſtos amplexus, nulla ſe adulterii immunditia maculare: Optat viri præſentiam. Et quomodò diſcernuntur iſti timores? Timet illa, timet & illa: Interroga, quaſi unum reſpondent.* Ambæ enim rogatæ, An virum timeant, reſpondent ſe timere. *Una vox eſt, ſed diverſus animus. Jam ergo interrogentur, Quare? Illa dicit, Timeo virum, ne veniat & damnet; illa dicit, Timeo virum, ne diſcedat.* Caſto animo altera pudicitiæ & viri offenſam; altera laſciviam diligit, velit eſſe nullas pudicitiæ leges, viroque nullam vindicandi voluntatem aut poteſtatem. Licet fortè caſtum corpus habeat, habet mentem adulteram atque impuram. Ita & gehennarum ſerviliter fugax animus velit eſſe nullas virtutum leges, nullas peccatis pœnas, nullam ipſarum intentatricem juſtitiam, ideoque hujus, id eſt, ipſius Dei optimi maximi eſt occultus inimicus & oſor. Quocirca Petrus Lombardus, Sanctus Thomas, aliique Doctores Scholaſtici, dum ſervilem ac filialem metum per pœnam & culpam definiunt ac diſtinguunt, intelligi debent hoc ſenſu: Servilis eſt ſolius pœnæ, filialis metus eſt etiam culpæ. Etenim & bonus filius pœnas, etiam temporales, omninò timet, ſed ex alio animi fonte. Utique ex charitate, quæ non ſolum Dominum Deum, ſed & ab illo inſtitutum in creatura, rationali præſertim, ordinem diligit, ideoque ipſum etiam odit ac metuit, uti per peccata, ita & per pœnas lædi aut turbari.

Timorem Sanctus Auguſtinus etiam dividit in vanum & non vanum, utique ex Evangelico Domini verbo: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, ſed potiùs eum timete, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehenna.* At malorum temporalium, præſertim mortis, qui rectos in Paradiſo Protoplaſtos à peccato deterruit, metum quomodo Dominus dixit eſſe vanum? Quod ea peccatricis noſtræ voluntatis poteſtati ſubtracta jam timendo evitare non poſſimus, ideoque vane & inutiliter, caſſo ſtudio & nullo fructu nos adversùm illa muniamus, ac ſi abluamus æthiopem. At verò gehennas inviti non poſſumus incurrere, ſed eas evadere eſt noſtræ voluntatis opus, ideoque noſter de illis timor aut labor non eſt inanis. Earumdem metus eſt omninò utilis temporalium verò malorum metum, quod ejus impulſu frequenter in lapſum agamur, noxium Sanctus Auguſtinus paſſim appellat. Dico, *frequenter*. Nam frequenter etiam ad bonum cogit: Quis enim ignoret per patibuli, Regii enſis, Regiarum pœnalium legum, infamiæ, degradationis, aliorumque temporalium malorum metu frequenter homines à peſſimis viis non ſolùm coerceri, ſed & emendari? Æquivocum pro vario intentantis hominis fine effectum habent iſta omnia: A Decio aut Diocletiano, Eccleſiam ad lapſum, à Conſtantino aut Theodoſio intentata Arianos, Donatiſtas, & alios hæreticos cogebant ad ſurgendum & ſtandum. Gehenna igitur, ut potè à Deo optimo maximo ſemper incuſſa, temporalia mala quandoque dumtaxat compellunt ad bonum. Et hanc doctrinam firmat ſacroſancta Tridentina Synodus, di-

Quis ſit metus vanus, quis non vanus.

dicens de metu gehennarum : Catechumeni *Divinæ Juſtitiæ timore utiliter concutiuntur*. Et iterùm: *Per gehennæ metum ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus ? vel à peccando abſtinemus*. Et de utroque timore ſimul : *Attritio ex gehennæ, & pœnarum*, utique temporalium, *metu concipitur*. Et de ſolo temporalium malorum metu : *Hoc timore utiliter concuſſi Ninivitæ, ad Jonæ prædicationem Pœnitentiam egerunt*. Eos ſolo temporalium malorum per Regem intentato metu fuiſſe concuſſos docet adſiduè Sanctus Auguſtinus. Et hic eſt germanus ac proprius fructus, quem per adjectos Decalogo terrores extortum carnalibus Judæis voluit olim Divina Majeſtas : Eos voluit concuſſos, atque ita ad ejus omnipotentem, ſine qua legi adimplendæ ſe agnoſcerent invalidos, miſericordiam compelli & accelerare. Eſt magnus ille fructus, ex quo Apoſtolus legem ait fuiſſe noſtrum, qui terroribus ad Chriſtum Dominum & Juſtitiæ dilectionem cogeret, pædagogum.

Seſſ. 6. c. 6. Can. 8. — Seſſ. 14. c. 4.

Et hinc patet ad famoſam quæſtionem, An ſervilitas à timoris ſervilis ſubſtantia diſtinguatur ac ſeparari poſſit, optimum eſſe Angelici Doctoris Reſponſum : *Si ſervilitas eſſet de ratione timoris ſervilis, oporteret quod timor ſervilis eſſet ſimpliciter malus. Sed prædicta ſervilitas non pertinet ad ſpeciem timoris ſervilis, ſicut nec informitas ad ſpeciem fidei informis, & ideò timor ſervilis ſecundùm ſuam ſubſtantiam bonus eſt, ſed ſervilitas ejus eſt mala*. Servilitas eſt fædus ille animi adfectus, quo quis in bono opere tenetur invitus, quo cupiditates ſuas vellet nec prohiberi nec puniri, quo omnia ſibi libita vellet & licita. Eſt motus à timore non ſolùm diverſus, ſed & adverſus: Alter enim concupiſcit & pugnat in alterum ; alter alterum, licèt non extinguat, compeſcit tamen & frænat. Quapropter ſervilitas à ſervili timore & ſeparari omninò poteſt, & per charitatem plenè ſeparatur. Quare rectè Sanctus Thomas ſervilem timorem ait eſſe non dumtaxat utilem ſed & ſubſtantia bonum. Loquitur cum Sancto Auguſtino in enarratione Pſalmorum : *Bonus eſt iſte timor*. Et in ſermonibus de verbis Apoſtoli docet gehennas nec vanè nec malè timeri, & concludit : *Planè time, nihil melius times, nihil eſt quod magis timere debeas*. Et in Encheridio adfirmat hominem primum, in quo nullus fuit non rectus motus, à Deo ſic muneratum fuiſſe libero arbitrio, ut tamen regeretur imperio, ac tam primæ quam ſecundæ mortis exitio terreretur. Et hinc illum non ſolum fide, ſpe & charitate fuiſſe per peccatum, ſed & gehennarum metu ſpoliatum ſcribit diſertè Sanctus Proſper in libro adversùs Collatorem. Attamen hic timor non fuit ſervilis, ideoque ejus bonitas non plenè juvat rem præſentem.

Pſ. 127. — Ser. 18. c. 8. — Cap. 25. — Cap. 19.

Exponitur timor initialis.

Audienda hìc item ſunt mens S. Thomæ & verba de timore initiali : *Timor initialis ex eo dicitur, quod eſt initium. Sed cùm & timor ſervilis & timor filialis ſint aliquo modo initium ſapientiæ, uterque poteſt aliquo modo dici initialis. Sed ſic non accipitur initialis ſecundùm quod diſtinguitur à timore ſervili & filiali, ſed accipitur ſecundùm quod competit ſtatus incipientium, in quibus inchoatur quidam timor per inchoationem charitatis. Non tamen ineſt eis timor filialis perfectè, quia nondum pervenerunt ad perfectionem charitatis. Et ideò timor initialis hoc modo ſe habet ad filialem, ſicut charitas perfecta ad imperfectam. Charitas autem perfecta & imperfecta non differunt ſecundùm eſſentiam, ſed ſolùm ſecundùm ſtatum. Et ideò dicendum eſt, quod etiam timor initialis, prout hìc ſumitur, non differt ſecundùm eſſentiam à timore filiali*. Compendioſiùs exponit Petrus Pictavienſis ; *Initialis timor eſt, quando homo ceſſat à peccato partim virtutis amore, partim formidine pœnæ*. Eſt ergo quid ex ſervili ac filiali mixtum : Eſt ſervilis, qui charitatem imperfectam, unaque ab illa inſeparabilem, & adæquatè ſemper commenſuratum filialem timorem introduxit. Eſt timor per introductam ſapientiam ſeu charitatem à ſervilitate purgatus. Hoc locutionis genus in Chriſtianas ſcholas introduxit Petrus Lombardus : Ante ipſum nemo iſtam ex duplici timore mixturam videtur vocaſſe timorem initialem.

L. 3. c. 17.

CAPUT XIII.

Exponitur varia utilitas timoris ſervilis.

PRimam ſervilis timoris utilitatem jam audivimus à ſacroſancta Tridentina Synodo. *Per gehennæ metum à peccanda abſtinemus*. A peccatis externis *Timor iſte*, inquit in ſermonibus de Apoſtoli verbis ſanctus Auguſtinus, *quo gehennam times, & ideò mala non facis, continet te, & ſic volentem peccare animum interiorem non ſinit. Eſt enim quidam cuſtos timor, quaſi pædagogus legis*, qui debet puerum non dumtaxat ad magiſtrum ducere, ſed & ejus carnalem animum ab adimplendis cupiditatibus cohibere. Latiùs hæc elucidat in eodem ſermone : *Et latro timet malum, & ubi non poteſt, non facit, & tamen latro eſt. Deus cor interrogat, non manum. Lupus venit ad ovile ovium, quærit invadere, jugulare, devorare. Vigilant Paſtores, latrant canes, nihil poterit, nihil aufert, non occidit ; ſed tamen lupus venit, lupus redit. Nunquid quia ovem non tulit, ideò lupus venit, & ovis rediit ? Lupus venit fremens, lupus redit tremens, lupus eſt tamen & fremens & tremens*. Eandem ad formam in quinto decimo ſermone utitur exemplo leonis. Gehennarum metum dicit eſſe catenas, cataractas, ferreos compedes, quibus pravæ, Regum præſertim ac Magnatum humanas leges aut vindictas non metuentium, cupiditates intra cordis clauſtra, tanquam intra ſuas caveas aut foſſas lupi, leones, tumultuantes aquæ coercentur. *Pœnarum timor*, inquit eleganter in libris de vita contemplativa Julianus Pomerius, *peccare volentes deterret à malo, & invitos tenet in bono*.

Seſſ. 6. Can. 8. — Serm. 18. c. 8. — Gehennæ timor coercet à peccatis externis. — Cap. 8. 9. — Cap. 6. — L. 3. c. 41.

Altera ſervilis timoris utilitas eſt, quod non ſolùm externa peccata, ſed & inveteratas etiam, ſub quibus tamquam ſub grandi lapide homo ſepultus jacet & fœtet ipſorum conſuetudines auferat ac eradicet. Etenim de temporalium malorum timore ſcribit ad Vincentium Rogatiſtarum Cortennenſem in Mauritania Epiſcopum ſanctus Auguſtinus : *Homines ſalubriter excutit, ut tamquam de ſomno lethargico emergant, & in ſalutem evigilent*. Per eum dicit plurimos Donatiſtas ab inveterata & quaſi incorrigibili facinoroſi ſchiſmatis pertinacia evigilaſſe, & vivos ad Matrem Eccleſiam rediiſſe. Gehennarum timor eſt longè

Gehennæ timor aufert malas conſuetudines. — Ep. 48.

longè validior. Eſt quaſi Domini clamor ad quatriduanum Lazarum: *Veni foras*. Hoc clamore
Serm. 28. c. 12. non ſolùm mortuos, ſed & ſepultos excitari ſcribit idem Auguſtinus in ſermonibus de verbis
Ser. 28. c. 9. Domini, etiam ſeſe à peſſima ac veternoſa ad ſingula verba jurandi conſuetudine reſurrexiſſe adfirmat in ſermonibus de verbis Apoſtoli, & adjungit modum: *Ex quo Deo ſervire cæpimus, & quantum malum ſit in proximo vidimus, timuimus vehementer & veternoſiſſimam conſuetudinem timore frænavimus. Frænata reſtringitur, reſtricta langueſcit, langueſcens moritur, & malæ conſuetudini bona ſuccedit*. Quomodò ex nimio immaturarum uvarum eſu quaſſati, & ad manducandum panem ſtupefacti dentes, reparantur pedetentim & reformantur per ſolam à dictis uvis abſtinentiam, ita & ex nimio cupiditatum uſu ad juſtitiam, veram ſuam eſcam, diligendam enervatus animus, per ſolam à peccatis exter-
Pſ. 42. com. 2. nis abſtinentiam pedetentim revigoratur. Amplè hanc ſimilitudinem in Pſalmorum commentario Auguſtinus exponit.

Et cogit ad bonam voluntatem. Tertia ſervilis timoris utilitas eſt, quod ſit neceſſitas cogens ad bonum, de qua adagium populare: *Oportet de neceſſitate facere virtutem*. Exponit eleganter in libris de vita contempla-
L. 3. c. 7. tiva Julianus Pomerius: *Licet voluntate impudicus ſit qui neceſſitate pudicus eſt, tamen ſi & ille, quem timor in bono pudicitiæ tenet, vivere pudicè conſueſcat, in virtutem plerumque de neceſſitate proficit, & paulatim ipſius pudicitiæ delectatione creſcente pudicus veraciter fit, & ipſa proficit, ut jam non ſermone, ſed virtute ſordes impudicitiæ deteſtans, non timore pœnæ carnalibus incentivis obſiſtat, quod eſt incipientium proprium, ſed execratione peccati compeſcat inquietos carnis affectus, quod eſt caſtitatis conſummatæ faſtigium*. Gehennæ metum eſſe non minùs, quàm Evangelici verbi prædicationem, cui Deus non rarò donet germanæ juſtitiæ incrementum Divinæ legis in mente noſtra plantationem ac rigationem, in libris de vo-
L. 2. c. 17. catione gentium ſanctus Proſper demonſtrat. Eſt validiſſima illa juſtitiæ plantatio, quam laudat in Evangelio Dominus: *Compelle intrare*. Ejus modum in libris adversùs Petilianum, pœnalium legum, quibus Donatiſtæ ad Eccleſiam cogebantur à Romanis Imperatoribus, peſſimum oſorem, inſigniter exponit ſanctus Auguſtinus,
L. 2. c. 84. ajens per laudatas leges ac pœnas admoneri hominem. *Ut cogitet quare patiatur: Ut ſi pro juſtitia ſe pati perſpexerit, idipſum bonum eligat pro juſtitia talia ſuſtinere; ſi autem viderit iniquitatem eſſe, pro qua patitur, ſe infructuoſiſſimè laborare atque cruciari conſiderans, mutet in melius voluntatem, ſimulque careat & moleſtia ſterili, & ipſa iniquitate*. Quod iſtam voluntatis mutationem extorqueat longè potentiùs etiam gehennæ timor, docet in innumeris locis. *Facit*, inquit in
L, 9. c. 19. libris ad Pollentium, *ut quod erat neceſſitate cæptum, fiat charitate perfectum*. Et hæ ſunt utilitates & fructus, ob quos timorem eſſe ſapientiæ ſeu charitatis, quam quaſi ſeta filum introducit, initium adfirmat Regius Propheta.

Adjuvat imperfectam charitatem. Porrò ſicuti prædicatio juſtitiam non ſolùm plantat, ſed & plantatam rigat, ita etiam timor: Introductæ à ſe atque initiatæ ſapientiæ ſeu charitatis infirmitatem adversùs tentationes illa fortiores roborat, à lapſu cuſtodit, ad eaſdem ſuperandas adjuvat, facitque victricem. Et hæc eſt quarta ejus utilitas, quam in Confeſſionum L. 8. c.
libris laudat ſanctus Auguſtinus, de ſemetipſo 11.
quibuſdam adhuc cupiditatum reliquiis ligato dicens ad Dominum: *Tenebar, & inſtabas tu Domine in occultis meis ſevera miſericordia flagella ingeminans timoris & pudoris, ne rursùs ceſſarem, & non abrumperetur idipſum exiguum & tenue quod remanſerat & revaleſceret iterùm, & me robuſtius alligaret*. Et in ſecunda ſuper Pſalmum ſexageſimum ſecundùm concione ſcribit de quibuſdam infirmæ adhuc charitatis Martyribus: *Majore timore minora contemnimus. Quis non bibat tribulationis temporalis poculum, metuens ignem gehennarum?* Ad Martyrium paſſim robuſta, qua ſaltem patienter mortem acceptemus, charitas requiritur, certumque etiam eſt & cum adulta, immò & cum nutrita aut nata dumtaxat charitate quoſdam ad gloriam iſtam perveniſſe. Modum Auguſtinus exponit in commentario Pſalmi vigeſimi tertii. *Quomodò ſi videas avem jam cadere in muſcipulam, facis majorem ſtrepitum, & volat de muſcipula. Sic & Martyrum jam fortè aliqui intendebant collum in dulcedinem hujus vitæ: Dominus, qui erat in illis, fecit ſtrepitum gehennarum, & erutus eſt paſſer de muſcipula venantium*. Per Domini clamorem: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, ſed potius timete eum, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam*. Gehennarum timor non eſt invalidior vanæ gloriæ cupiditate, per quam acceptari & ſuperari poſſe crudeliſſima etiam tormenta ac mortem, & martyrii, licèt non veritatem, certè fucum conſummari, plura nos Hæreticorum & Schiſmaticorum exempla docuerunt. Quæ omnia eleganti compendio in monaſticarum inſtitutionum libris complectitur Joannes Caſſianus:
Principium noſtræ ſalutis, eiſdemque cuſtodia, ti- L. 4. c.
mor Domini eſt. Per hunc enim & initium conver- 39.
ſionis, & vitiorum purgatio, & virtutum cuſtodia his, qui imbuuntur ad viam perfectionis. Hinc cuſtos iſte hominem non deſerit. *Quouſque perveniat ad talem animum, ut plus amet Dominum, quam timeat gehennam, ut etiamſi dicat ei Deus, utere deliciis carnalibus ſempiternis, & quantùm potes, pecca, nec morieris, nec in gehennam mitteris, ſed mecum tantummodò non eris, exhorreſcat, & omninò non peccet, non jam ut in illud, quod timebat, non incidat, ſed ne illum, quem amat, offendat*. Hoc eſt, donec in illo fiat charitas perfecta, à qua ſola timorem uti ſuperfluum pelli ſanctus Joannes Apoſtolus adfirmat. Aug. l. de Catechiſ. rudib. c. 17.

CAPUT XIV.

Exponitur varia imperfectio ſervilis timoris.

Servilem gehennarum metum de imperfectione frequenter notat ſanctus Auguſtinus. In ſermonibus de verbis Apoſtoli: *Cùm ideò adulter non eſſe cæperis, quia times ardere in igne ſempiterno, nondùm laudandus es. Non quidem ita dolendus ut ante, ſed tamen necdum laudandus. Quid magnum eſt timere pœnam? Magnum eſt amare juſtitiam*; Et in alio ſermone: *Si timore gehennæ non facis malum, nondum es perfectus. Eſt quidem in te fides: Gaudeo fidei tuæ, ſed adhuc timeo malitiæ* Servilis timor eſt imperfectus. Serm. 18. c. 7. 9.

Ser. 19. c. 9.
Oritur ex amore ſui.
tuæ. Utique malitiæ ſervilitatis. Habet timor iſte imperfectiones varias. Primam laudatus Auguſtinus adſignat in eiſdem ſermonibus: *Qui adhuc ideò benè agit, quia pœnam timet, Deum non amat, necdum eſt inter filios.* Et in alio ſermone:
Serm. 13. c. 13.
Si timore gehennæ non facis malum, non amore juſtitiæ facis bonum. Et in ſermonibus de tempore:
Serm. 19. c. 19.
Serm. 214. c. 3.
Ille timor, quem charitas foras mittit, propterea pungit animam, ne amittatur aliquid quod in creatura diligitur, vel ipſa ſalus & requies corporalis, aut aliquid tale poſt mortem. Propterea enim & apud inferos timentur pœnæ, & dolores, & tormenta gehennarum. Prima, inquam, hujus timoris imperfectio eſt imperfectio, ſeu vitium radicis: Oritur enim, non ex caſto Dei ſeu juſtitiæ, ſed ex mercenario amore ſui ipſius, quo homo ſibi ipſi bene vult eſſe, non ſolum in hac vita, ſed etiam in futura. Porrò ſui ipſius amorem, quo homo non in Deo, ſed in ſe ipſum diligit, eſſe fontem impurum, & omnis diſtorti adfectus primam radicem, eſt unum è fundamentis doctrinæ Catholicæ & Auguſtinianæ.

Cap. 69.
Dei legem non facit levem.
Alteram timoris imperfectionem producit in libro de natura & gratia ſanctus Auguſtinus, hanc Domini, *Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve*, & hanc Regii Prophetæ, *Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras*, de Divinis mandatis quaſi invicem adverſantes voces exponens & concordans: *Utrumque verum eſt: duræ ſunt* Domini leges ſeu viæ *timori, leves amori.* Amor meus, pondus meum; illo feror, quocumque feror, etiam per aſperrima atque duriſſima, & quidem ſine labore, immò cùm voluptate. Plenæ enim, quam amor donat, vel potiùs quæ eſt amor, voluntati nihil eſt difficile; at verò timor, quia originalem noſtram, cui ſoli, non autem naturæ rectæ, Divina lex eſt oneroſa, infirmitatem non tollit, ſed invitam compellit ad ejus cuſtodiam, laborem habet & difficultatem duriſſimam. Nihil durius aut difficilius opere, quod facis compulſa & renitente voluntate. Et hanc timoris imperfectionem non ſoli Patres inculcant frequentiſſimè, ſed & ipſe ſanctus Joannes Apoſtolus: *Timor tormentum habet.*

Timor non adimplet legem.
Tertia imperfectio eſt, quod per ſervilem timorem Divina lex non plenè adimpleatur. Lucidè id Auguſtinus tradit in libro de fide & operibus: *Lex non timore pœnæ, ſed amore juſtitiæ*
Cap. 21.
completur. Et in libro de ſpiritu & litera: *Manda-*
Cap. 14.
tum ſi fit timore pœnæ, non amore juſtitiæ, ſerviliter fit, non liberaliter, & ideò non fit. Non enim fru-
C. 121.
ctus eſt bonus, qui de radice charitatis non ſurgit. Et in Encheridio: *Quod ita fit timore pœnæ, vel aliqua intentione carnali, ut non referatur ad illam charitatem, quam diffundit Spiritus Sanctus in cordibus noſtris, nondum fit quemadmodum fieri oportet, quantumvis fieri videatur.* Et apud ſancti Proſ-
C. 243.
peri ſententias: *Quantùm ad opera attinet, quæ forinſecùs aguntur, & qui timet pœnam, & qui amat juſtitiam, non facit contra mandatum, & ideò pares quidem ſunt manu, ſed diſpares corde. Similes actione, diſſimiles voluntate.* Et in quæſtionibus ſu-
Q. 54.
pra Deuteronomium: *Si forinſecùs ea, quæ Deus jubet, manibus fiant, corde non fiant, nemo eſt tam inſulſus qui præcepta arbitretur impleri.* Deus enim optimus maximus non ſolo corpore, ſed & corde, utique caſto ſupremi atque incommutabilis recti, quod ipſe eſt, amore fieri mandat ſuæ legis opus; fieri mandat liberaliter, filialiter, prompta & ſpontanea voluntate. At verò qui ex timore facit, facit voluntate invita & averſa, cor ejus non eſt rectum cum Deo,
Pſ. 77.
eſt ex illis de quibus Regius Propheta: *Non cuſtodierunt teſtamentum Domini, & in lege ejus noluerunt ambulare.* Non dicit, *Non ambularunt*, ſed, *Noluerunt ambulare.* Supponit ambulaſſe, & tamen adjungit ambulare noluiſſe. Rationem dat in Pſalmi iſtius commentario ſanctus Auguſtinus: *Poterat putari lex operum quaſi ſufficere ad juſtificationem, cum ea, quæ præcipiuntur, forinſecùs fiunt ab eis hominibus, qui mallent non præcipi, quæ non ex corde faciunt, & tamen faciunt, & per hoc quaſi videntur ambulare in lege Dei, ſed nolunt ambulare. Non enim ex corde faciunt. Ex corde enim nullo modo fieri poteſt, quod fit formidine pœnæ, non amore juſtitiæ.* Eos eſſe dicit pravam illam generationem, quæ quidem externa opera, ſed *cor ſuum non direxit*; quæ dimidiatum dumtaxat legis opus fecit, ideoque ipſam non complevit. Et ex iſto commentario laudatam ſuam ſententiam, paucis mutatis verbis ſanctus Proſper deſumpſit.

Timor non excludit peccandi voluntatem. Ep. 144.
Quarta iſtius timoris imperfectio eſt, quod adjunctam ſibi ſervilitatem, ſeu latentem in corde cupiditatem & peccandi adfectum non extinguat & ſanet, ſed compeſcat ſolummodò & frænet. Tradit hoc ſanctus Auguſtinus in literis ad Anaſtaſium: *Inaniter putat victorem ſe eſſe peccati, qui pœnæ timore non peccat, quia etſi foris non impletur negotium malæ cupiditatis, ipſa tamen mala cupiditas intus eſt hoſtis. Et quis coram Deo innocens invenitur, qui vult facere quod vetatur, ſi ſubtrahas quod timetur? Ac per hoc in ipſa voluntate reus eſt, qui vult facere quod non licet fieri, ſed ideò non fa-*
Cap. 57.
cit quia impunè non poteſt fieri. Et in libro de natura & gratia: *Sub lege eſt qui timore ſupplicii, non amore juſtitiæ ſe ſenſit abſtinere ab opere peccati, nondum liber, nec alienus à voluntate peccandi. In ipſa enim voluntate reus, qua mallet, ſi fieri poſſet, non eſſe quod timeat, ut liberè faciat quod occultè delectat.* Quod gehennarum metus ſolam manum & alia membra compeſcat, non cor à pravis cupiditatibus expurget, ſed ipſas intra illius clauſtrum
Eam extinguit ſolus Dei amor.
dumtaxat liget, eſt ſuprà abundè oſtenſum. Quod deſideria iſta ſolo Dei amore exſtinguantur, eſt etiam conſtantiſſima ſancti Auguſtini doctrina. Etenim ſcribit in libro contra legis & Pro-
L. 3. c. 7.
Cap. 6.
phetarum adverſarium: *Deſiderium peccandi non exſtinguitur, niſi contrario deſiderio rectè faciendi, ubi fides per dilectionem operatur.* Et in libro de gratia Chriſti: *Lex prohibendo auget peccati cupi-*
Cap. 4.
ditatem, niſi diffundat Spiritus charitatem. Et in libro de Spiritu & litera: *Ubi ſanctus non adjuvat Spiritus, inſpirans pro concupiſcentia mala concupiſcentiam bonam, hoc eſt, charitatem diffundens in cordibus noſtris, profectò lex, quamvis bona, au-*
C. 117.
get peccandi deſiderium. Et in Encheridio: *Regnat carnalis cupiditas, ubi non eſt Dei charitas.* Et in
Epiſt. 44.
literis ad Horontianum Epiſcopum ſanctus Ambroſius: *Charitas peccandi excludit adfectum.* Vocem, *Sola*, licèt non exprimatur, certum & clarum eſt à ſancto Doctore omninò ſubaudiri. Lauda-

tam

tam à Regio Propheta legem, *Lex Domini immaculata convertens animas*, eſſe charitatem adfirmat in literis ad fratres Carthuſienſes ſanctus Bernardus, & adjungit: *Quod ſola videlicet ſit, quæ ab amore ſui & mundi avertere poſſit animum, & in Deum dirigere. Nec timor quippe, nec amor privatus convertit animam. Mutant interdùm vultum*, ſeu actum externum, *affectum nunquam*. Veritatem iſtam inſigniter & copioſè demonſtrat.

Ep. 11.

S. Auguſtini locus in ſpeciem contrarius.

Obſtare videtur in ſermonibus de Apoſtoli verbis ſanctus Auguſtinus, de homine ſub lege poſito, ſeu per legis timorem benè agente, ſcribens; *Non furatur, non adulterat, non dicit falſum teſtimonium, non facit homicidium, non concupiſcit rem proximi. Poteſt boc, poteſt fortaſſis. Unde? Timore pœnæ*. Lucidè dicit nos per gehennæ timorem, non ſolùm ab externo opere, ſed & ab interna peccati concupiſcentia liberari. Etiam in tractatibus ſuper ſancti Joannis Epiſtolam ait: *Homo timendo corrigit ſe, vigilat adversùm hoſtes ſuos, id eſt, adversùs peccata ſua. Incipit reviviſcere interiùs, & mortificare membra ſua, quæ ſunt ſuper terram*. Quid eſt interiùs reviviſcere, niſi non concupiſcere? Conſonat in libris de vita contemplativa inſignis beati Auguſtini Diſcipulus, Julianus Pomerius: *Ad pœnam, quæ peccanti debetur, mens, antequam peccet, adſpiciat, & nihil eam peccati oblectat, nec ad peccandum ulla delectatio corporalis inclinat. Si eo tempore, quo quis peccare deliberat, ſana mente conſideret, quæ pœna exſpectet in ſuis facinoribus ac flagitiis deprehenſos, neſcio an poſſit quibuslibet vitiis accommodare conſenſum*. Palàm adſeverare videtur per gehennæ metum evacuari internam peccati delectationem & conſenſum.

Ser. 15. cap. 6.
Tract. 9.
L. 13. c. 11.

Exponitur.

Reſpondeo in primo ſancti Auguſtini loco producendum eſſe totum contextum. Sequitur enim: *Quamquam qui timore pœnæ concupiſcit, puto quia concupiſcit*. Quid eſt, *Non concupiſcit*, &, *Puto quia concupiſcit*? Diſtinguenda eſt duplex peccati cupiditas. Alia patens, & poſita quaſi in cordis ſuperficie; alia latens, & in cordis profundo ac intimo receſſu occultata. Patens cupiditas eſt mentis imperium ſeu Decretum, quo quis conſentit & ſtatuit furari, mæchari, in pravis cogitationibus aut operibus volutari. Et hæc cupiditas per ſervilem timorem, non ſolùm in hominibus, ſed etiam in lupis ac leonibus, omninò evacuatur. Per hujuſmodi metum quodvis animal ab externo opere abſtinet, ideoque & ab imperio ſeu Decreto in ipſum prorumpendi. At verò latens peccati cupiditas eſt intima & ſecreta mentis præparatio, qua homo ſervili gehennarum metu frænatus mallet eſſe licitum, quod dolet vetitum, qua velit non eſſe legem peccata prohibentem aut certè punientem, qua optet non eſſe gehennas, quibus à cupiditatum ſuarum ſequela & adimpletione retardetur. Et hæc eſt cupiditas, quam Patres adſiduè dicunt per ſolam charitatem evacuari. Lucet ex pluribus huc uſque adductis ſancti Auguſtini locis. Homo timore actus dividitur in duas invicem pugnantes voluntates: Alteram à metu extortam, qua decernit agere, & agit quidquid agit; alteram metu priorem, & ab ipſo ſuperveniente frænatam & compreſſam, qua mallet aliud agere, ſi poſſet impunè. Et hinc ex metu factum eſt ex voluntario & involuntario mixtum, abſolutè tamen voluntarium, quia extorta per metum voluntas eſt validior, aliamque ſibi adverſam compeſcit, ligat, ac in intimo cordis penetrali cogit latitare & ſilere. Et hinc eleganter dicit Auguſtinus: *Qui timore pœnæ non concupiſcit, puto quia concupiſcit*. Non concupiſcit patenter, latenter verò concupiſcit. Alter Auguſtini locus expoſitione non eget. Etenim homo per ſervilem metum incipit intùs reviviſcere, quomodò incipit ſapere: Quia nempe *initium*, extrinſecum tamen, *ſapientiæ eſt timor Domini*. Eoſdem in ſenſus eſt Julianus Pomerius exponendus.

Latens ſub timore cupiditas eſt ex ſuo genere peccatũ mortale.

Et hinc oritur quæſtio, An latens iſta cupiditas ſit ex genere ſuo peccatum mortale? Rationem dubitandi præbet in libro de ſpiritu & litera ſanctus Auguſtinus, inter venialia fidelium peccata ponens etiam hoc: *Si quis in ipſo corde aliquid ita cogitet, ut mallet licitum quod malè delectat, & per præceptum ſcitur illicitum. Etiam iſta quippe conſenſio ad peccatum eſt, quæ utique fieret, niſi pœna terreret*. Reſpondeo tamen adfirmativè. Diſertis verbis id tradit in Apoſtolicæ ad Romanos Epiſtolæ commentario ſanctus Joannes Chryſoſtomus: *Tam miſerè animati, adfectique ſumus, ut niſi gehennæ timor eſſet, ne propoſitum quidem nobis ſit bono aliquo opere defungi. Quapropter ſi nullam aliam ob cauſſam, certè ob hanc unam gehenna digni ſumus, quod videlicet plus gehennam, quam ipſum Chriſtum timeamus*. Gehennæ metus ex proprio ſui ipſius amore naſcitur, adeoque qui ob illam ſolam, & non Chriſtum Dominum à gravi peccato abſtinet, non ſolummodò plus illam timet, ſed & ſeipſum ſupra Dominum diligit: Quod eſſe etiam cogitatu horrendum ſuprà nobis Julianus Pomerius dixit. Gehennæ metus malè agendi cupiditatem dumtaxat compeſcit & frænat: Quod autem frænata & laxata cupiditas ſint ferè ejuſdem fæditatis & noxæ, tradit Auguſtinus frequenter, exponitque patenti exemplo leonis aut lupi: Ait lupum terrore paſtorum à vorandis ovibus frænatum eſſe adhuc lupum, & tam trementis quàm frementis lupi animum eſſe ferocia penitùs eundem. In litteris ad Anaſtaſium ait à latente iſta cupiditate conſtitui juſtitiæ oſorem ac inimicum, & quidem tantum, ut eam, ſi poſſet, auferret. Qui fratrem ſuum odit, & ablatum velit, homicida eſt, reuſque peccati mortalis: Quantò magis tantus ſupremæ ac incommutabilis juſtitiæ, id eſt, ipſius Divinæ Majeſtatis adverſarius & hoſtis? Adductus in contrarium locus agit de venialibus juſtorum peccatis, de adfixivis, levioribus tamen, creaturæ amoribus, qui ſolo, quod imperfecta charitas ipſos non exſtinguat, ſervili timore preſſi, in ſimiles cogitationes & adfectus, ob materiæ levitatem dumtaxat veniales, non poſſunt aliquando non ebullire.

Cap. 36.
Homil. 5.

Quinta tandem timoris hujus imperfectio eſt, quod ſit quidem ſapientiæ initium, ſed extrinſecum. Etenim ſapientia iſta aliud non eſt quam juſtitia noſtra, & ſupremæ incommutabilis juſtitiæ caſta dilectio, cujus partem intrinſecam non eſſe gehennæ ſervilem metum clamat res ipſa, & lucidè tradit ſanctus Auguſtinus in libris ad ſanctum

ctum Pontificem Bonifacium: *Tunc bonum concupiſci incipit, quando dulceſcere incipit; quando autem timore pœnæ, non amore juſtitiæ fit bonum, nondum benè fit bonum*, adeoque intrinſeca juſtitiæ exordia necdum cæperunt. Divinæ juſtitiæ metus ſervilis, ejuſdemque juſtitiæ ſeu ſupremi & incommutabilis boni caſta dilectio ſunt extrema veterem finientia, & novum hominem inchoantia confinia, ideoque neutrum poſſit alteri eſſe intrinſecum, aut ad ipſum uti pars pertinere. Quæ eſt aſſidua Auguſtini doctrina, inſigniter
L. 3. c. 19. elucidata per Petrum Pictavienſem: *Servilis timor aliter dicitur initium ſapientiæ, aliter timor initialis. Quia timor ſervilis eſt initium ſapientiæ, id eſt, ad ſapientiam; initialis verò eſt initium ſapientiæ, id eſt, in ſapientia, quia eſt quaſi pars ſapientiæ, qui habetur cum charitate. Sed timor ſervilis eſt quaſi ſeta, quæ ducit filum per foramen, quia ipſe præcedit charitatem.* Loquitur ex magiſtro ſuo Petro Lombardo, qui & ipſe ſervilem ac initialem timorem docens aliter & aliter eſſe ſapientiæ exor-
Lib. 3. Diſt. 34. dium, pergit: *Servilis ideò dicitur initium ſapientiæ, quia præparat locum ſapientiæ; & ducit ad ſapientiam; initialis verò dicitur initium ſapientiæ, quia eſt inchoata ſapientia: Quem cùm quis habere incipit, ſapientiam & charitatem habere incipit.*

CAPUT XV.

An ob iſtas imperfectiones ſervilis gehennarum metus ſit peccatum?

Lib. 3. c. 18. DE timote mundano ſcribit Petrus Pictavienſis: *Nulli dubium eſt, quin ſit malus. De ſervili autem dubitatio eſt, & ubi eſt dubitatio, conſtituenda eſt diſputatio. Ideò de iſto agendum eſt.* Adſerere videtur quoſdam ſuo tempore, fallacibus argumentis nixos, pro parte adfirmativa ſtetiſſe. Quidquid ſit, fallacia cum nato ex ipſis errore argumenta pertinaciſſimè in dogma adſumpſit Martinus Lutherus. Favere videtur in libris de vita contemplativa Julianus Pomerius, qui poſt inſigniter expoſita ſervilis ac filialis timoris diſcrimina, adversùm Stoicos, omnem omninò timorem de vitio damnantes, adjungit: *Non omnis*
Lib. 3. cap. 31. *timor haberi debet in vitio, ſed ille tantùm, de quo ſcriptum eſt*, QUIA TIMOR TORMENTUM HABET: Hoc eſt, timor ſervilis gehennarum. Fundat ſe Martinus Lutherus in ſancto Auguſtino, palàm adſerente ſervilem gehennarum metum eſſe proprii, lucidè vitioſi, amoris fætum, ideoque vult illum non poſſe non eſſe vitioſum. Neque hic ſtetit hominis temeritas. Etenim ſextus ejus per Leonem X. Pontificem damnatus articulus eſt hic: *Contritio, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum; qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, fæditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, & acquiſitionem æternæ damnationis. Hæc Contritio facit hypocritam: immò magis peccatorem.* Non ſolùm gehennæ metum, ſed & conceptam ex illo Contritionem imperfectam, ſeu Attritionem blaterat eſſe peccatum. Et in ſua adversùs laudati Pontificis Bullam apologia mordaciſſimè id defendit.

Adversùs primum errorem ſtatuit ſacroſancta Tridentina Synodus: *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere, anathema ſit.* Gehennæ metus non eſt peccatum. Seſs. 6. Can. 8.
Quidam non de purè ſervili, ſed de initiali ſeu mixto, adeoque & ab adjuncta ſervilitate purgato metu exiſtimant ſtatui à Synodo: Et opinio non caret fundamentis. Ego credo ſtatui etiam de purè ſervili. Eum quippe eſſe non ſolummodò utilem, ſed etiam bonum audivimus ſuprà à ſancto Thoma & ſancto Auguſtino, qui omninò nuſquam eum dixit peccatum, malum, vanum, aut vitioſum. Et hinc Juliani Pomerii pro ſuis de vita contemplativa libris verba, *Sanctum Auguſtinum pro poſſibilitate ſecutus ſum*, de ſolo ſenſu, non de ſententia ſeu loquendi formulis ſunt Lib. 3. cap. 31.
accipienda. Eos concordat Petrus Pictavienſis: *Bonum multipliciter dicimus. Bonum meritorium, bonum utile, bonum de genere bonorum. Servilis autem timor bonus eſt, id eſt, utilis, quia introductorius eſt ad charitatem. Sed non eſt bonus, id eſt, meritorius.* Dicit etiam eſſe bonum de genere bonorum, id eſt, officio, ſeu ut ſanctus Thomas ſuprà locutus eſt, ſubſtantia bonum. Eſt ſimilis charitati illi, de qua in populari ſermone ſanctus Lib. 3. cap. 15.
Auguſtinus: *Licita eſt humana charitas, quâ uxor diligitur.* Et qua filii & alii conſanguinei diliguntur. *Humana eſt, ſed licita. Non ſolùm ita licita eſt, ut concedatur, ſed ita licita eſt, ut ſi defuerit reprehendatur. Sed videtis iſtam charitatem poſſe eſſe & impiorum, id eſt, Paganorum, Judæorum, Hæreticorum. Quis enim eorum non diligit uxorem, filios, fratres? Hæc ergo humana eſt.* Addit eam *non reprehendi*. Eſt tamen humana, ſeu humani arbitrii opus, non Divina, ſeu infuſum Dei donum, *quod nos perducat ad regnum.* Et hinc in Ser. 52. de temp. c. 1. 2.
alio ſermone dicit eam eſſe carnalem, & necdum laudandam. *Non enim laudandus eſt qui amat filios, ſed deteſtandus qui non amat.* Quod ipſum in vigeſima ſeptima ſuper Evangeliis Homilia tradit Gregorius magnus: *Sunt nonnulli qui diligunt proximos, ſed per affectionem cognationis & carnis, quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt. Sed aliud eſt quod ſponte impenditur naturæ, aliud quod præceptis Dominicis ex charitate debetur obedientiæ. Hi nimirùm & proximum diligunt, & tamen illa ſublimia dilectionis præmia non adſequuntur: Quia amorem ſuum, non ſpiritaliter, ſed carnaliter impendunt.* Eſt amor licitus, bonus, irreprehenſibilis, at ſolo officio & ſubſtantia, non fine & radice. Nec enim eſt propter Deum, ſed propter proprium ſanguinem; neque ex caſto Dei, ſed ex privato ſui amore procedit. Hinc humanus & carnalis eſt, non Divinus & ſpiritalis, nec meritorius regni. Radix ſeu origo iſta eſt omninò aliquid vitii, ſed quod nequeat inficere, aut malum reddere ipſum officium, ſed ſubſtantiam actus. Et hinc Julianus Pomerius, ſervilem gehennæ metum dicens eſſe in vitio, non eſt benè locutus. Homil. 38. c. 1.

Hinc item laudatus timor, licèt infuſum ac ſupernaturalem fidei actum frequenter præſupponat, non eſt tamen ipſe actus infuſus aut ſupernaturalis. Quod fidem iſtam frequenter ſupponat, diſertè tradit ſanctus Auguſtinus in ſermonibus de verbis Apoſtoli: *Si timore gehennæ non* Supponit fidem. Ser. 19. cap. 9.

facis

facis malum, eſt in te fides, quia times futurum eſ- Ser. 4. cap. 1. *ſe Dei judicium. Gaudeo fidei tuæ, ſed adhuc timeo malitiæ*, ſeu ſervilitati *tuæ*. Et in ſermonibus de verbis Domini: *Evangelium eos ſolos terret, qui fidem habent, eos autem non terret, qui fidem non habent.* Tract. 9. Et in tractatibus ſuper ſancti Joannis Epiſtolam: *Cæpit aliquis credere diem judicii. Si cæpit credere, cæpit & timere.* Et in libro contra Collatorem ſanctus Proſper lapſos in Paradiſo Protoplaſtos dicit fuiſſe ſpoliatos non ſola fide, ſpe, & charitate, ſed nec gehennarum illis manſiſſe metum, Cap. 19. *Ut ab interdictis vel metu caverent pœnæ, qui abſtinebant amore juſtitiæ.* Quod nempe ſine aliqua fide timor iſte non poſſit eſſe. Et hinc de Catechumenis dicit ſacroſancta Tridentina Synodus: Seſſ. 6. Cap. 6. *Diſponuntur ad ipſam juſtitiam, dum excitati Divina gratia & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, & dum peccatores ſe eſſe intelligentes, Divinæ Juſtitiæ timore utiliter concutiuntur.* Palàm dicit infuſam fidem à timore præſupponi.

Non ſemper ſupponit fidem infuſam. Dico timorem hunc non poſſe eſſe *ſine aliqua fide*, & fidem infuſam ab ipſo *frequenter ſupponi.* Hæc enim non ſemper ſupponitur. Etenim Hæretici etiam, quin & quidam Pagani, à quibus remotiſſima eſt infuſa fides, gehennam omninò timent & timuerunt. Sufficit ergo animalis fides, & quævis humana credulitas aut perſuaſio, qualem carnalibus Judæis infuiſſe ſcribit in libro de Cap. 32. ſpiritu & litera ſanctus Auguſtinus. Addo etiam illum, qui fidem infuſam præſupponit, non eſſe Nec ipſe eſt actus infuſus, Eſt tantùm incuſſus. infuſum aut ſupernaturalem. Quod enim non ex ſpeciali Dei per Jeſum-Chriſtum dono, ſed ex proprio ſui amore, adeoque ex puro libero arbitrio naſcatur, eſt ſuprà oſtenſum ex ſancto Auguſtino. Et res ipſa clamat. Nam qui æque de infligenda peccatis ſuis per juſtum & optimum Deum gehenna, ac de infligendo per hominem Regem capitali ſupplicio non dubitat, utrumque malum non poteſt non æqualiter, immò iſtud longè magis fugere & horrere. Licet porrò timor ille non ſit infuſus, eſt tamen à Deo incuſſus actus, quarum Divinarum cauſalitatum differentiam exponere non ſpectat ad quæſtionem præſentem. Gehennæ metum, uti ſanctum & Dei donum, laudari vario ſancti Auguſtini & aliorum Patrum teſtimonio novi. Nempe non omnis iſtius mali metus eſt ſervilis; aliquis etiam caſtus eſt, qualis fuit in Adamo ante lapſum, & in multis poſtea Sanctis, timentibus illud, non quia ipſis durum ſit, ſed quia intellectualis creaturæ à naturali ejus fine ſeparativum.

Contritio imperfecta non eſt peccatū. Eſt Dei donum. Seſſ. 14. cap. 4. Adversùs alterum Martini Lutheri errorem ſacroſancta Tridentina Synodus emiſit hoc Decretum: *Illam Contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat, cum ſpe veniæ, declarat* ſacroſancta Synodus *non ſolùm non facere hominem hypocritam & magis peccatorem, verùmetiam Dei donum eſſe, & Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm moventis, quo Pœnitens adjutus ſibi viam ad juſtitiam parat.* Cap. 5. Et hunc Canonem: *Si quis dixerit eam Contritionem, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum ſuorum gravitatem, multitudinem, fæditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incurſum, cum propoſito melioris vitæ, non eſſe verum ac utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, ſed facere hominem hypocritam & magis peccatorem; demùm illum eſſe dolorem coactum, & non liberum ac voluntarium: Anathema ſit.* Diſtinguit duplicem pœnitentis animi motum: Gehennæ ac aliarum pœnarum ſervilem, ex quo imperfecta Pœnitentium Contritio communiter concipitur, metum, & ex ipſo conceptam Attritionem: Hanc definit eſse motum, non dumtaxat utilem, ſed & licèt non perfectam, tamen veram Contritionem, Spiritus ſancti donum ac impulſum, actum non incuſſum, ſed infuſum, impetrandæ peccatorum remiſſioni præparationem cum Sacramento aptam & omninò ſufficientem. Quæ omnia cæcè ac impiè Lutherus impugnarat. Laudatos inter motus eſt grande diſcrimen, ſtatim exponendum.

CAPUT XVI.

Quæſtiones aliquot circa ſervilem gehennæ metum.

QUæſtio prima eſt, An ſacroſancta Tridentina Synodus rectè dicat, quod ſervilis gehennarum metus non ſolummodò peccatum non ſit, ſed nec hominem faciat magis peccatorem? Reſpondeo adfirmativè. Etenim loquitur cum S. Auguſtino in ſermonibus de verbis Apoſtoli: *Cùm ideò adulter non eſſe cœperis, quia times ardere in igne ſempiterno, necdum laudandus es. Non quidem ita dolendus ut antea, ſed tamen nondum laudandus.* Quare non ita ut antea dolendus? Certè non alia de cauſa, niſi quia minor es quàm antea peccator. Et in libro de patientia idem Auguſtinus ſcribit: *Si quis non habens charitatem, in aliquo ſchiſmate conſtitutus, ne Chriſtum neget, patitur tribulationes timore gehennarum & ignis æterni, nullo modo iſta culpanda eſt, immò verò & hæc laudanda patientia. Non enim dicere poterimus, meliùs ei fuiſſet, ut Chriſtum negando nihil eorum pateretur, quæ paſſus eſt confitendo, ſed exiſtimandum fortaſſe ei tolerabilius futurum judicium, quam ſi Chriſtum negando cuncta illa vitaret; ut illud, quod ait Apoſtolus*, SI TRADIDERO CORPUS MEUM ITA UT ARDEAM, CHARITATEM AUTEM NON HABEAM, NIHIL MIHI PRODEST, *nihil prodeſſe intelligatur ad regnum cœlorum obtinendum, non ad extremi judicii tolerabilius ſupplicium ſubeundum.* Quia nempe iſte gehennarum timor facit minùs peccatorem. Licèt non interna, externa tamen peccata vitat, atque ita mediam Divinæ legis partem explet: Quod quis non videt eſse peccatum minùs plena prævaricatione?

Gehennæ metus non facit magis peccatorem. Ser. 18. cap. 7. Cap. 26.

Verùm in ſua adversùs Leonis X. Pontificis Bullam apologia Martinus Lutherus objicit: Apoſtolus dicit legem fuiſse gratia prævaricationis poſitam, & ut abundaret delictum; at verò per legem idem Apoſtolus intelligit palmarem ac ferè unicum legis effectum, ab ipſa incuſsum gehennæ ac aliarum pœnarum metum; ergo etiam hic ad delicti abundantiam nobis incutitur, facitque nos magis peccatores. Reſpondeo falſam eſse minorem. Etenim lex duos habet palmares effe- Lutheri argumẽtum ſolvitur.

effectus: Cognitionem peccati, & incuſſum pœnæ metum. Hinc peccatum & minuit & auget. Per datam ignoti antea peccati notitiam, ablatamque ignorantiam, ex ſimplici delicto facit prævaricationem, & quaſi intenſivè auget; per incuſſum pœnæ metum graſſantes in vetere animo concupiſcentias, licet non auferat, tamen compeſcit ab externis operibus & frænat, ex media parte legem obſervat, peccati per multa extenſionem truncat & contrahit, atque ita palàm nos facit minùs peccatores. Cognitionis effectum doloſè in metum Martinus Lutherus tranſtulit, atque ita peſſimè erravit.

Exponitur Canon Tridentinus. Altera quæſtio eſt, cur ſacroſancta Synodus Canoni ſuo addiderit hæc verba. *Per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus?* Reſpondeo verba iſta eſſe combinanda cum his, *Si quis dixerit gehennæ metum peccatum eſſe*. Et hinc quidam graviſſimi Doctores exiſtimant Synodum, non de purè ſervili, ſed definire de metu initiali, quem præſertim infamarat Martinus Lutherus. Nec loquuntur ſine fundamento. Etenim ſacroſancta Synodus definitas priùs in ſuo fidei Decreto veritates rursùm poſtea ſuis in Canonibus ſeu Anathematiſmis paſſim repetit & confirmat, atque ita adducta octavi Anathematiſmi verba omninò correſpondent hiſce, de initiali timore palàm agentibus, in ſexto capite Decreti: *A Divinæ Juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo, in ſpem eriguntur, fidentes ſibi Deum, propter Chriſtum, propitium fore, illumque tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversùs peccata ſua per odium aliquid & deteſtationem, hoc eſt, per eam Pœnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet*. Purum ac plenum, cui adhuc adnexa ſervilitas, ſervilem metum peccati quidem accuſavit, de ipſo tamen vix expreſsè diſputavit Martinus Lutherus, ideoque & ſancta Synodus videtur de ipſo nihil definiſſe. Fundata & probabilis eſt hæc opinio. Quod tamen adductus Anathematiſmus etiam de plenè ſervili, & necdùm purgato metu poſſit intelligi, & ſuprà dixi, & rursùm hìc adfirmo.

Exponitur alia Synodi verba. Cap. 4. Quæſtio tertia eſt, Cur ſacroſancta Tridentina Synodus Canoni adjunxerit etiam hæc verba, *Vel à peccando abſtinemus?* Reſpondeo iſta verba eſſe combinanda cum his: *Si quis dixerit gehennæ metum peccatores pejores facere*. Eorum rationem adſignat in libro de ſpiritu & litera ſanctus Auguſtinus: *Ubi ſanctus non adjuvat Spiritus, lex, quamvis bona, auget prohibendo deſiderium malum, ſicut aquæ impetus, ſi in eam partem non ceſſet influere, vehementior fit obice oppoſito, cujus molem cùm evicerit, majori cumulo præcipitatus, violentus per prona provolvitur*. Et in literis ad Anaſtaſium: *Pœnæ corporis, etſi non à voluntate, tamen revocat ab opere peccati. Nec facilè quiſquam eſt qui committat, quo illicitam & immundam percipiat voluptatem, ſi cruciatus vindictæ certum eſt continuò ſecuturos. Hinc ille eſt nequiſſimus, quem nec pœnæ corporales deterrent ab operibus ſordidæ voluptatis*. Et in ſermonibus de verbis Apoſtoli: *Minor erat concupiſcentia, quando ante legem ſecurus peccabas, nunc autem oppoſitis obicibus legis fluvius concupiſcentiæ quaſi frænatus eſt paululum, non ſiccatus. Sed creſcente impetu, qui te ducebat obicibus nullis, obruit te obicibus ruptis. Concupiſcentia tum minor erat, quado tuam movebat libidinem; omnis eſt, quando tranſcendit & legem. Vis noſce quam magna ſit? Vide quid ruperis:* NON CONCUPISCES. *Non homo dixit, Deus dixit*. Servilis ergo gehennæ aut aliarum pœnarum metus, dum graſſantem in veteri corde libidinem frænare & cohibere non poteſt, omninò facit, dumtaxat tamen occaſionaliter, aut potiùs oſtendit nos magis peccatores. Hinc addidit ſacroſancta Synodus: *Vel à peccando abſtinemus*. Notanda eſt disjunctio, *vel*: Definit duplicem gehennæ metum, & illum quo de peccatis dolendo ad Dei miſericordiam confugimus, & illum quo à peccando abſtinemus, nec peccatum eſſe, nec facere magis peccatores. At verò ille, quo ad Dei miſericordiam de peccatis dolendo necdum confugimus, ſed ab externis peccatis dumtaxat abſtinemus, necdum eſt initialis, ſed palàm adhuc plenè ſervilis: Ergo etiam hunc ſacroſancta Synodus definit non eſſe peccatum.

Ep. 144.

Ser. 4. cap. 5.

Lib. 2. cap. 84.

Quarta quæſtio eſt, Cur ſacroſancta Synodus conceptam ex ſervili pœnarum metu Contritionem laudans dicat? *Si quis dixerit eſſe dolorem coactum, & non liberum ac voluntarium Anathema ſit?* Reſpondeo dicere adversùs Martinum Lutherum, in ſua memorata Apologia, ac in ſermone de Pœnitentia peſſimas iſtas Donatiſtarum nugas ſine fronte reſuſcitantem. Conceptam ex ſervili metu Contritionem cum ipſo metu ac ejus ſervilitate confundit homo cœcus & doloſus, ideoque & hujus & iſtius, quorum externa bona opera & à peccatis externis abſtinentia ſunt veraciter compulſa & ſecundùm quid involuntaria, imperfectiones & vitia in illam nequiter & Donatiſtè tranſcribit. Reſuſcitat à ſancto Auguſtino memoratum errorem Petiliani, Conſtantinenſis ſeu Cirthenſis Epiſcopi Donatiſtæ: *Dixit Dominus Chriſtus*, NEMO VENIT AD ME, NISI QUEM PATER ATTRAXERIT. *Cur vos non liberum arbitrium unicuique ſequi permittitis?* Agit Petilianus adversùm leges imperiales, gravibus temporalium malorum terroribus Donatiſtas ad matrem Eccleſiam redire cogentes: Ejuſmodi reditum garrit non eſſe liberum ac voluntarium, ſed coactum. Eandem fuiſſe Gaudentii Thamugadenſis Epiſcopi, Creſconii Grammatici, ac totius Factionis opinionem, poſſit facilè oſtendi. Magiſtros ſuos Lutherus agnoſcat. Petiliano autem reſpondit S. Auguſtinus: *Sicut fieri poteſt, ut quos in libero dimiſit arbitrio, attrahat tamen ad Filium Pater, ſic fieri poteſt, ut ea, quæ legum coercitionibus admonentur, non auferant liberum arbitrium. Quidquid enim homo durum ac moleſtum patitur, admonetur ut cogitet quare patiatur: Ut ſi pro Juſtitia ſe pati perſpexerit, id ipſum bonum eligat pro Juſtitia talia ſuſtinere; ſi autem viderit iniquitatem eſſe, pro qua patitur, ſe infructuoſiſſimè laborare atque cruciari conſiderans, mutet in melius voluntatem, ſimulque careat & moleſtia ſterili, & ipſa iniquitate*. Quod ipſum aliis & aliis verbis ſcribit etiam in libris adversùs Gaudentium, in literis ad Vincentium Rogatiſtarum Epiſcopum Cartennenſem; in libris adversùs Creſconium, in literis ad Donatum Presbyterum Donatiſtam, in literis ad Dulcitium Notariorum Tribunum, & alibi frequenter. In homine per

Lib. 2. c. 84.
Lib. 1. c. 15.
Ep. 48.
Lib. 3. c. 51.
Ep. 204.
Ep. 61.

ſervi-

ſervilem metum ad correctionem & Contritionem perducto diſtinguenda ſunt duo tempora. Primum, dum ſolo timore movetur; ſecundum, dum timor jam concepit ſapientiam ac peperit charitatem. Priori tempore fateor hominem eſſe invitum ac involuntarium. Quia enim timor veteres in ipſo cupiditates ſolùm ligat & frænat, ejus voluntas adversùs ſemetipſam eſt in timorem & cupiditatem in invicem pugnantes diviſa, hinc volens effugere peccati pœnam, hinc ejus ſuavitatem ſectari, ideòque quidquid agit, agit invitus, quia contra alteram iſtarum invicem compugnantium voluntatum. Poſteriori autem tempore eſt plenè liber ac voluntarius. Tunc enim introducta eſt timorem adjuvans charitas, & expulſa timori repugnans cupiditas, omniſque prior neceſſitas verſa eſt in virtutem ac liberam electionem. Neque enim uti frænans timor & frænata cupiditas, ita introducens timor ac introducta charitas in invicem pugnant, animam trahunt in partes adverſas, aut eam faciunt idem objectum velle ſimul & nolle. Trahunt diverſa vi, timor odio pœnæ, charitas ſeu Contritio dilectione juſtitiæ, trahunt tamen in eandem partem, ideòque nihil habent, quo hominem involuntarium faciant aut invitum. Lutherus & Donatiſtæ confuderunt hæc duo tempora: Hinc purum Evangelicæ prædicationis vinum miſcuerunt & inquinarunt fœtida aqua ſuarum fabularum.

Imperfecta Contritio non facit hypocritam.

Conceptam ex ſervili metu Contritionem ſacroſancta Tridentina Synodus *declarat non facere hominem hypocritam aut magis peccatorem*. Et rurſùm dicit: *Si quis dixerit facere hominem hypocritam, aut magis peccatorem, anathema ſit*. Hinc quinta quæſtio hæc. Quo hæc tendant? Reſpondeo tendere in Martinum Lutherum, in ſermone de Pœnitentia & in jam ſæpius memorata Apologia errores iſtos, non ſolùm de ſervili timore aut ejus ſervilitate, ſed & de concepta per iſtum Contritione garrientem, edicentemque ſua fundamenta & cauſas: *Ego hypocritam aliter definire non poſſum, quam eum, qui id, quod facit, non ex animo & ſincero corde facit. Animum autem talem & cor non dat natura, nec collectio peccatorum, ſed ſola charitas Spiritus*. Hypocriſis, inquam ego, non eſt aliud, quàm ſimulatio juſtitiæ, ſeu juſtitia ſimulata; & hypocrita non eſt aliud, quàm juſtitiæ ſimulator, ſimulatus juſtus, ſeu perſonatus juſtitiæ hiſtrio, & ſepulchrum dealbatum. Ita res ipſa clamat, plurimiſque in locis tradit ſanctus Auguſtinus. Quapropter vitium iſtud importat duo: Juſtitiæ carentiam, & ipſius mendacium ſeu fictionem. Eſt omninò, licèt non oris, tamen operis genuinum mendacium, ideòque una ex ejus eſſentialibus partibus eſt voluntas fallendi. Et huic ſacroſancta Synodus voci, *Hypocritam*, ſemper addit, *magis peccatorem*. Loquitur ex ſancto Auguſtino, qui in libris de Baptiſmo adverſùm Donatiſtas occultum Hæreticum aut Schiſmaticum dicit eſſe *tantò ſceleratiorem, quantò magis* hæreſeos aut ſchiſmatis ravitati *fallaciam ſimulationis adjungit*. Et in ſecundo ſermone de communi Clericorum vita occultos proprietarios Clericos aut Monachos dicit mortuos, manifeſtos autem apoſtatas eſſe dumtaxat cœcos aut claudos. Omnem fictum juſtitiæ ſimulatorem eſſe mortuum ſcribit in libris adversùs Creſconium Donatiſtam. Aperta enim iniquitas eſt unicum dumtaxat peccatum, at verò hypocriſis internæ iniquitati addit externam fictionem juſtitiæ, ideòque eſt peccatum duplex, & facit magis peccatorem. Porrò ex pœnarum metu concepta Contritio neque carentiam neque ſimulationem includit juſtitiæ: Eſt enim, licèt imperfecta, omninò tamen vera operis juſtitia, & germana ſpiritus charitas, operatur ex animo & ſincero corde, proindeque ex ipſis Lutheri principiis eſt remotiſſima ab hypocriſeos labe. Concipientem metum & conceptam Attritionem non diſtinxit cœcus & doloſus Lutherus, atque hinc adeò groſsè eſt lapſus.

L. 4. c. 16.

L. 2. c. 16.

Nec item ſervilis timor.

Sexta tandem quæſtio eſt, Cur ſacroſancta Tridentina Synodus, ſervilem gehennarum metum, quo à peccando ceſſamus, definiens non eſſe peccatum, nec magis peccatorem facere, non addiderit, quod de concepta per ipſum Attritione dixit, etiam non facere hypocritam? Quidam exiſtimant aliam concipientis timoris, aliam conceptæ Attritionis eſſe hac in parte rationem: Facta ex ſervili ante introductam charitatem timore bona opera exiſtimant hypocritica, & hanc eſſe radicem diverſæ iſtius locutionis. Hic namque timor hominem quidem formoſis exteriorum operum foliis ornat, at fœdum boni & recti odium, doloſam ſervilitatem & multam cupiditatem in corde relinquit, ideòque ſimulatam ſolummodò inducit juſtitiam, & facit ſepulchrum dealbatum. Et hinc eos, qui ſuam cum carnalibus judæis, ex ſervili timore bona operantibus, juſtitiam ſtatuunt, in libris ad S. Bonifacium Pontificem S. Auguſtinus vocat fallaciter juſtos. Reſpondeo tamen nos à ſervili, cui adjuncta ſervilitas, timore non conſtitui hypocritas. Hypocriſis enim non quemvis internæ juſtitiæ defectum, ſed importat poſitivum operis mendacium, & hiſtrionicam ſimulationem, qua certum eſt omnem illum, qui ex ſolo timore operatur bona, non ſemper laborare. Rectè enim in libro de patientia ſcribit ſanctus Auguſtinus: *Eccleſia tenet piam fidem, non eam, quæ per elationem aut timorem, ſed eam, quæ per dilectionem operatur*. Diſtinguit triplicem bona operandi modum: Per Dei dilectionem, per timorem, per elationem, qua utique homo vult ſuam conſtituere juſtitiam, & apud homines juſtus apparere & glorioſus. Hæc quæſtio videtur ad firmum ac immobile Eccleſiæ dogma non pe tinere, ideòque ab illa definienda ſanctum Concilium abſtinuit.

L. 3. c. 7.

Cap. 28.

CAPUT XVII.

Exponitur eſſentia Attritionis, ſeu Contritionis imperfectæ.

Attritionis nomen, inquit Gulielmus Eſtius, *Scripturæ & Patribus incognitum, à Scholæ Doctoribus, diſtinctionis & doctrinæ gratia, fuit excogitatum, ad ſignificandum dolorem de peccato, ſeu pœnitentiam quamdam imperfectam. Sicut enim in corporalibus attritum dicitur, quod aliquo modo, nempè forinſecùs tantùm, læſus eſt aut comminutum, contritum verò, quod totum intùs & foris fractione in minima reſolutum eſt; ita in ſpiritualibus Attritio ab illis dicta eſt quædam imperfecta, & aliquouſque tan.*

L. 4. Diſt. 16. §. 9. Attritionis vocabulum eſt novum.

Auguſtinus illud novit. *tantùm progreſſa Pœnitentia, Contritio verò Pœnitentia intima & perfecta*. Hæc tamen nominum diſtinctio videtur antiquis non plenè fuiſſe ignota. Etenim *cordis obtritionem*, quæ videtur eſſe ipſiſſima Attritio, laudat ſanctus Auguſtinus in libris de ſermone Domini in monte. (L. 1. c. 22.) Quidquid ſit, hic non de ſervili gehennæ aut aliarum pœnarum metu, ſed de concepta exinde Contritione agimus, quæ planum eſt inſigniter diſtingui. Ejuſmodi porrò Contritionem laudat ſanctus Auguſtinus frequentiſſimè. In literis ad Honoratum Thabennenſem Epiſcopum ſcribit (Epiſt. 108.) barbarica incurſione concuſsas urbes turmatim currere ad Eccleſiam: Alios Baptiſmum petere, alios Reconciliationem, alios actionem pœnitentiæ, omnes conſolationem, Sacramentorumque confeſſionem ac erogationem. Et in ſermone de (Cap. 6.) excidio Romanæ urbis. *Omnes ad Eccleſiam confugiunt, non cepit multitudinem locus, Baptiſmum extorquet quiſque à quo poteſt. Non ſolùm in Eccleſia, ſed etiam per domos, per vicos ac plateas ſalus Sacramenti exigitur, ut fugiatur ira, non præſens utique, ſed futura*. Et in libro de catechizandis rudibus (Cap. 17.) ait plurimos velle fieri Chriſtianos, *Ut non eant in ignem æternum cum diabolo, ſed in regnum æternum cum Chriſto*. Per quendam terræ motum innumeros ad Baptiſma partim, partim ad Pœnitentiam fuiſſe converſos ſcribit etiam ac laudat ſanctus Joannes Chryſoſtomus. (Tom. 9. f. 360. 361.) Et in libris de vocatione gentium ſanctus Proſper: (L. 2. c. 33.) *Quam multos, qui in tranquillitate pacis Sacramentum Baptiſmatis ſuſcipere differebant, ad aquam Regenerationis confugere inſtantis periculi metus impulit, & lentis tepidiſque animis, quod diu exhortatio quieta non ſuaſit, minax ſubitò terror extorſit*. Et hinc ſimilem Ninivitarum pœnitentiam ſacroſancta Tridentina Synodus ex laudati Auguſtini libris adversùs Gaudentium Donatiſtam, libris de civitate Dei, & literis ad ſanctum Evodium Uzalenſem Epiſcopum, meritò canonizat. (L. 1. c. 25. L. 21. c. 24. Ep. 99.)

(Eſt legitima ac vera.) Et hinc conceptam ex metu ſervili Contritionem eſſe legitimam, ſanctam, ac veram, non eſt ambigendum. Ante Martini Lutheri tempora negarunt id cum Donatiſtis, volentibus ſolo amore, non timore duci homines, Pelagiani, quorum Dux & Goliath Julianus edixit: (L. 1. oper. imperf. cap. 95.) *Ab intentione propria* mala *non debet homo ulla neceſſitate revocari*. Reſpondit verò ſanctus Auguſtinus: *Cur Apoſtolus adhuc Saulus cædem ſpirans, & ſanguinem ſitiens, violenta corporis cæcitate, & terribili deſuper voce à ſua peſſima intentione revocatur, & ex perſecutore proſtrato illius Evangelii, quod oppugnabat, laborioſior cæteris futurus Prædicator exigitur?* Quo argumento etiam in literis ad Bonifacium Comitem utitur adversùm Donatiſtas, & adjungit: (Epiſt. 50.) *Melius eſt quidem, quis dubitaverit, ad Deum colendum homines doctrina duci, quam pœnæ timore vel dolore compelli: Sed non quia iſti meliores ſunt, ideò illi, qui tales non ſunt, negligendi ſunt. Multis enim profuit priùs timore vel dolore cogi, ut poſtea poſſent doceri, aut quod jam verbis didicerant opere ſectari*. Multis oſtendit hominem per timorem cogi, ac pedetentim introduci in juſtitiam & charitatem. Addit quod Apoſtolum Paulum deduxerit etiam ad charitatem perfectam. Ex metu conceptam in mortis lecto Contritionem & ipſe & alii Patres frequenter habent ſuſpectam: Hinc enim Clinicos ſeu Grabatarios antiqua Eccleſia cenſuit irregulares. Quod tamen ipſorum Contritionem, Baptiſma, ac Reconciliationem rata ac formata poſſe eſſe cenſuerit eadem Eccleſia, lucidum eſt, neque ſpectat ad rem præſentem.

Et hæc Attritio ſeu imperfecta Contritio, ut vera ſit, omninò eſſe debet germana, & quidem adfectu ſaltem ſuper omnia, Dei dilectio. (Debet eſſe Dei ſuper omnia dilectio.) Lucidè id in ſecundæ ad Corinthios Epiſtolæ commentariis tradit ſanctus Joannes Chryſoſtomus: (Hom. 4.) *Cùm peccaveris ingemiſce. Non quod pœnas daturus ſis, nihil enim hoc eſt; ſed quod Deum tuum offenderis, tam benignum, tam te amantem, tam denique ſaluti tuæ appenſum, ut Filium quoque ſuum tua cauſſa tradiderit*. Conceptam ex pœnarum metu Contritionem nullo pacto damnat: Ait ſolum timorem ſervilem non ſufficere, ſed opus omninò eſſe, ut ex ipſo concipiatur caſta dilectio, quà Deum optimum maximum, tamquam ſummum Bonum & Juſtum, omniſque juſtitiæ & bonitatis fontem diligamus, ac ideò peccata noſtra oderimus, deteſtemur, de ipſis pœniteamus & conteramur. Etenim imperfecta ex metu concepta Contritio eſt germana ſpecies ſumptæ generatim, & ſuperiùs per ſacroſanctam Synodum definitæ Contritionis, quam ſine laudata charitate non poſſe eſſe, eſt ſuprà abundè oſtenſum. Addit de ipſa ſanctum Concilium: *Si voluntatem peccandi excludat*. Hoc eſt, ſi ejus, à quo introducta eſt, timoris excludat ſervilitatem. Excluſionem hanc ſancit eſſe de Contritionis eſſentia. Porrò voluntatem ſeu ſervilitatem iſtam excludi non poſſe, niſi per veram, adfectu ſaltem ſuper omnia, charitatem, etiam ſupra demonſtratum eſt.

Pergit ſacroſancta Synodus: (Eccleſia aliud nunquam docuit.) *Quamobrem falsò quidam calumniantur Catholicos Scriptores, quaſi tradiderint Sacramentum Pœnitentiæ abſque bono motu ſuſcipientium gratiam conferre. Quod numquam Eccleſia Dei docuit, nec ſenſit*. Agit adversùs Martinum Lutherum, qui in ſua adversùs Leonis X. Pontificis Bullam apologia multis blaterat & calumniatur Contritionem, quæ ſolo pœnarum timore, aut ſolo naturali Dei amore conſtet citra infuſam ac ſupernaturalem charitatem, à nobis prædicari uti ſufficientem cum Sacramento ad juſtitiam, & adjungit: *Quaſi ſi dixerint ſe loqui de Contritione in charitate facta, jam articulus, à* Leone Pontifice *damnatus, nihil ad me. Non enim unquam ſic docui, immò qui ut meum damnant, de Contritione naturali & impia extra fidem loqui eos oportet, quam eſſe hypocriſin, ſatis jam ex dictis conſtare puto*. Maledicus & contumax Hæreticorum ſpiritus ſemper accuſat Eccleſiam: ei imponit fœda & probroſa dogmata, ipſa impugnat, expugnatque aliquando, atque ita non de nobis, ſed de ſuis calumnioſis phantaſmatibus ſtultè & nugaciter triumphat. Quod ipſum hic egit Martinus Lutherus, ideoque meritò ſe purgat Eccleſia, ſynodaliter edicens ſe nunquam ita crediſſe aut docuiſſe. Semper defendit & conſtanter tenuit hanc ſancti Joannis Apoſtoli ſententiam: *Qui non diligit, ma-*

manet in morte. Semper docuit ſine Dei ſuper omnia charitate neminem poſſe juſtificari, ideòque & ſemper docuit conceptam ex ſervili metu Attritionem charitate, licèt non perfectam, oportere tamen eſſe formatam. Quocirca quicumque aliud hodie in Eccleſia forſitan cogitant, cogitant Martini Lutheri de Eccleſia verificare calumnias, & ſacroſanctam Synodum reddere mendacem.

Et hoc ſufficienter expreſſit.

Verùm inquies, Quare ſacroſancta Synodus diſertè non expreſſit ad imperfectam etiam Contritionem requiri Dei dilectionem ſuper omnia, atque ita omnem hodiernis quæſtionibus ingreſſum non præcluſit? Reſpondeo iſtud ipſum, quod olim Francorum Epiſcopis, de Synodo prima Conſtantinopolitana, cur ſuo Symbolo hanc vocem, *Filioque*, non addidiſſet, atque ita plurimas & miſerandas Eccleſiarum lites non præfocaſſet, poſtulantibus reſpondit olim Pontifex Leo III. *Sicut non audeo dicere non benè feciſſe* laudatæ Synodi Patres, *ſi feciſſent, quia proculdubio ſicut cætera, quæ vel omiſerunt, ſcientes utique, & non tam humana, quam Divina illuminati ſapientia fecerunt; ita quoque non audeo dicere iſtud eos nobis minus intellexiſſe, aut perpendiſſe, cur dimiſerint.* Quin immò ſacroſancta Tridentina Synodus non dimiſit. Etenim imperfectæ Catechumenorum Contritioni diſertè dixit neceſſariam atque eſſentialem eſſe eam charitatem, qua Deum uti omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt, ideoque peccata ſua oderunt & deteſtantur. Hominem quemvis, ut ei juſtificationis gratia conferatur, dixit debere *credere, ſperare, diligere, pœnitere, ſicut oportet*. Hoc eſt, ex vera in Deum fide, ſpe, & charitate pœnitere. Generatim ſumptam Pœnitentium Contritionem dicit eſſe peccati deteſtationem & odium cum propoſito non peccandi de cætero: Quæ omnia certum eſt non poſſe fieri ſine vera dilectione. Perfectam Contritionem dicit eſſe charitate perfectam, hoc eſt, illam quæ includat perfectam charitatem, & ex ipſa procedat: Atque ita palàm ſupponit tot eſſe Contritionis, quot charitatis claſſes ſeu ſpecies, & hanc in omni illa debere ſemper includi.

CAPUT XVIII.

Quæſtiones aliquot de imperfecta Contritione.

QUæſtio prima eſt, Quomodò imperfecta Contritio concipiatur ex ſervili pœnarum metu, per imperium ac emanationem, an per voluntatis converſionem? Inter voluntatis actus & motus eſt varia ſubordinatio & cauſſalitas. Alius ex alio quandoque concipitur & naſcitur per phyſicum effluxum, tamquam rivus è fonte; quandoque per effluxum dumtaxat occaſionalem, tamquam de termino à quo converſionis. Uti lignum in ignem, & ligni forma in formam ignis tranſmutatur, adeòque hæc ex illa concipitur & procedit; ita quoque voluntas in voluntatem vertitur, adeòque una ex altera concipitur, tamquam ex termino iſtius converſionis. Et ita dico charitatem aut Contritionem concipi & procedere ex ſervili metu pœnarum. Diſertè id tradit in litteris ad Bonifacium Comitem ſanctus Auguſtinus, dicens de Apoſtolo Paulo: *Quem timor coegit ad charitatem, ejus perfecta charitas foras miſit timorem.* Iſte introducentis ad introducti ingreſſum exitus & ceſſio eſt evidens judicium converſionis, ſeu conceptionis per converſionem. Ad rivi namque fluxum non ſiccatur fons, ad frondium & florum germinationem non exareſcit radix, nullus effectus emanans poſſit perimere aut pellere cauſſam: Quin immò paſſim ab ipſa in conſervari dependet. At verò charitate intrante incipit exire timor; illa creſcens hunc diminuit, perfecta omnem pellit, adeoque lucet illius hunc non genuinam cauſſam eſſe, ſed dumtaxat occaſionem. Etiam imperfectam, quæ utique aliud non eſt quam imperfecta charitas. Contritionem ita naſci tradit Auguſtinus in ſermonibus de tempore, dicens *nos à timore cogi, ut tranſeamus ad dilectionem*. Et in libris de adulterinis conjugiis ait *Deo terrente & hortante; convertente & implente, humanum in melius mutari adfectum*. Et in libris adversùs Petilianum adfirmat incuſſum à legibus imperialibus metum eſſe anſam, *Ut homo in melius mutet voluntatem*. Et hinc Catechumenos à Divinæ juſtitiæ timore ad conſiderandam Dei miſericordiam, de ipſa ſperandum, & diligendam juſtitiam converti dicit diſertè Synodus Tridentina. Gehennarum metus & juſtitiæ dilectio ſunt duo veteris ac novi hominis extrema confinia; ab iſto in hoc tranſire eſt de neceſſitate in virtutem proficere, quod fieri non poteſt niſi per voluntatis tranſitum & converſionem.

Contritio ex metu concipitur, non emanat.

Epiſt. 50.

Serm: 7. L. 2. c. 19.

L. 2. c. 84.

Catechumenorum pœnitentia ſemper, pœnitentium Contritio communiter concipitur ex metu.

Laudata ſacroſancta Synodus dicit de imperfecta Pœnitentium Contritione: *Ex gehennæ aut pœnarum metu communiter concipitur*. At verò de Catechumenorum Pœnitentia generaliter atque indefinitè dicit: *Peccatores ſe eſſe intelligentes, à Divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertunt.* Et hinc naſcitur quæſtio ſecunda, Cur Pœnitentium Contritio dumtaxat communiter, Catechumenorum autem Pœnitentia adferatur ſemper concipi ex timore ſervili? Reſpondeo rationem dari à Sapiente: *Qui ſine timore eſt, non poteſt juſtificari.* Exponit in Pſalmorum commentariis ſanctus Auguſtinus: *Niſi timore incipiat homo Deum colere, non perveniet ad amorem*. Et in libro de catechizandis rudibus: *Rariſſime accidit, immò verò nunquam, ut quiſquam veniat volens fieri Chriſtianus, qui non ſit aliquo Dei timore perculſus*. Et in tractatibus ſuper ſancti Joannis Epiſtolam: *Si nullus timor, non eſt qua charitas intret*. Et de Pœnitentibus Ninivitis ſcribit in libris adversùs Gaudentium: *Nec curarent, nec crederent prædicta Divina, niſi territi Regis ſui poteſtate terrena*. Homo vetus in parente Adamo amiſit, fidem, ſpem, charitatem. Dei dona omnia; quin ab illo apoſtatavit adeò longè, ut nec ipſum ſervilem Divinæ juſtitiæ metum retinuerit, neque vires ad Deo vel ſerviliter obediendum. Hinc uti exciſa arbor, ita & exciſa juſtitia, non ſubitò, ſed gradatim ac pedetentim debet recreſcere in ſuam plenitudinem, incipiendo à primis rudimentis, ſeu à primo ſapientiæ exordio, quod eſt Divinæ juſtitiæ timor ſervilis. Hinc introducendæ ſapientiæ & charitati præparat locum. Et hunc noſtræ reparationis modum adeò conſtanter

Pſ. 149. C. 17. Tract. 9. L. 2. c. 25.

ter ſervat Divina providentia, ut nec Apoſtolum Paulum, vas ſingulariſſimæ electionis, cenſuerit ab illo eximendum. Idem in Apoſtolicæ ad Philippenſes Epiſtolæ commentariis tradit S. Joannes Chryſoſtomus: *Si quæ ad vitam hanc pertinent, ſine timore rectè acquiri non poſſunt, multò minùs ſpiritualia. Cedo enim, quis literas ſine timore didicit? Quis artem tenuit ſine timore? Quod ſi ubi non imminet diabolus, ſed ſola negligentia impedimento eſt, tanto opus eſt labore, ut ſolam illam naturalem negligentiam vincamus, ubi tantum impendet bellum, tanta impedimenta, qui fieri unquam poterit, ut ſine timore ſalutem conſequamur?* Et in monaſtica doctrina Archi-Mandrita Dorotheus: *Fieri nequit ullo pacto, ut perfectus* ſeu filialis *timor aliter, quam per Iſagogicum* ſeu ſervilem *introducatur*. Et iterum: *Perfectus timor nullo modo haberi poteſt, niſi Iſagogicus præceſſerit*. Porrò filialis timor eſt proprius ac individuus charitatis fœtus & comes, ideoque ſicut ipſe, ita nec iſta ſine quaſi obſtreticante ſervilis timoris miniſterio non poteſt introduci. At verò fideles lapſi paſſim in plenam originalis noſtræ iniquitatis vetuſtatem non recidunt, ſed ipſorum multi ſunt ſimiles Apoſtolo Petro, de quo in negationis peccatum lapſo ſcribit in ſermonibus de Dominica Paſſione ſanctus Leo magnus: *Vidit in te Dominus, non fidem fictam, non dilectionem averſam, ſed conſtantiam fuiſſe turbatam*. Ejus, qua pro Chriſto Domino mori & carcerari ſponderat, charitatem ait fuiſſe, non extinctam, ſed à ſuperveniente fortioris timoris cupiditate dumtaxat ſuperatam & ſuppreſſam. Ejuſmodi lapſos, quod fidem, ſpem, ipſamque etiam actualem charitatem retineant, in Epiſtola ad Antonianum Epiſcopum ſanctus Cyprianus vocat, non plenè mortuos, ſed ſemineces ac ſemivivos. In libro de Eccleſiæ unitate ſanctus Auguſtinus appellat ramos infructuoſos, necdum tamen præciſos. Has magnas amiſſæ juſtificationis & Divinæ gratiæ reliquias quandoque contingit ſtatim à miſerante Deo reſpici, & citra timoris ſervilis cooperationem ac excitationem in inſignem & lacrymoſam pœnitentiam reſurgere ac ebullire. Etenim Petrum mox à lapſu reſpexit Dominus, atque hinc ille foras ſtatim egreſſus flevit amarè. Plurimos olim in gentilium perſecutionibus per tormentorum violentiam lapſos fuiſſe mox à Deo reſpectos, ideoque ſeſe ſtatim ad Eccleſiarum valvas & omnium ſtantium fidelium pedes projeciſſe in ſolennem Pœnitentiæ fletum, docent teſtes irrefragabiles, præſertim ſanctus Cyprianus. Et talia Pœnitentium exempla noſtris etiam temporibus per Dei gratiam non deſunt. Hinc igitur Catechumenorum ſemper, Pœnitentium autem Contritionem duntaxat communiter ex ſervili timore concipi, rectè dicit ſacroſancta Synodus Tridentina. Hocce Catechumenorum & Pœnitentium grande diſcrimen non intellexit marginalis Scholiaſtes ad ſuperiùs adducta verba Archi-Mandritæ Dorothei: *Caute lege. Nam innuit nullo pacto haberi poſſe timorem filialem, quin præceſſerit ſervilis. Ordinariè quidem ita evenit in peccatoris juſtificatione extra Sacramenta, ut habetur capite ſexto Concilii Tridentini; at contingit interdum aliter, cùm quis per Sacramenta juſtificatur, & in ſubitaneis & miraculoſis juſtificationibus*. Reſpondeo Tridentinæ Synodi laudatum locum nequaquam de danda extra, ſed omninò intra Baptiſmatis Sacramentum danda juſtificatione palàm agere: Eam non quandoque, ſed indefinitè, ideoque univerſaliter & ſemper inchoari dicit à ſervili timore. Converſiones ſubitaneas & miraculoſas fateor poſſe eſſe extra regulam; addo tamen etiam S. Apoſtoli Pauli, quæ penitùs ſubitanea & omnium miraculoſiſſima fuit, converſionem omninò cœpiſſe à timore.

Homil. 8.

Cap. 4.

Ser. 9. cap. 4.

Cap. 25.

Cur dicatur communiter concipi.

De imperfecta Pœnitentium Contritione ſacroſanctum Concilium rectè dicit: *Communiter*. Etenim Abrahæ ſemen, ſeu Catholica Jeſu Chriſti Eccleſia, non ſolùm ut ſtellæ cœli, ſed etiam ut arena maris, ex Divina promiſſione multiplicatum eſt. Spiritales, ſeu in juſtitia perfectos, qui ex caſto Dei amore agant omnia, & cadant rariſſimè, plurimos; animales tamen & imperfectos, qui ex adjuto per timorem ſervilem imperfecto amore operantur juſta, & frequenter labantur, habet longè plures. Porro eiſdem animi viribus, quibus ſtetit in juſtitia, quiſque paſſim à lapſu reſurgit ac pœnitet, ideoque ſolo caſtæ dilectionis impetu excitantur ad reſurgendum pauci, plurimi egent impulſu & adjutorio timoris. Hinc dicit ſacroſancta Synodus imperfectam Pœnitentium Contritionem communiter concipi ex ſervili metu. Dicit in Martinum Lutherum, in memorata ſua apologia erroris ſui fundamenta ſubvertentem, garrientemque ſolis craſſis, induratis, impiis, & omni conſcientia exutis, aut ipſam necdum nactis peccatoribus eſſe opùs iſto adjutorio ac impulſu, ideoque non communiter, ſed rariſſimè ita concipi Contritionem. Dico, *Erroris ſui fundamenta ſubvertentem*: Fatetur enim, licèt rariſſimè, tamen quandoque ſervilem metum eſſe utilem, & ex ipſo puram Dei dilectionem, veramque pœnitentiam generari. Quod ejus priori dogmati palàm adverſatur. Ex timore iſto ſubindè, non tantùm per ſucceſſiva gradatim incrementa, ſed & unico pleni germinis ſubito impetu procedit etiam perfecta charitas, perfectaque Contritio: Ita enim eveniſſe Apoſtolo Paulo omnes credimus, diſerteque in literis ad Bonifacium Comitem adfirmat ſanctus Auguſtinus. Aſt rariſſimum eſt iſtud, uti in libris de vocatione gentium beatus Proſper rectè advertit, Dei donum: Hinc ſacroſancta Synodus ſolam imperfectam Contritionem adſerit naſci communiter ex timore. Lib. 2. cap. 22.

Quæſtio tertia eſt, quare eadem ſacroſancta Synodus imperfectam Pœnitentium Contritionem dicat communiter concipi, non ſolùm ex ſervili gehennarum, ſed etiam ex aliarum pœnarum metu, ex conſiderata item peccatorum turpitudine, numero, gravitate? Reſpondeo rationem dari à ſancto Auguſtino, agente de Ninivitis, ad pœnalia Regis ſui Edicta Pœnitentibus, in libris adversùs Gaudentium, Donatiſtarum Epiſcopum Thamugadenſem: *Quid opùs erat Regis imperio, ut humiliter ſupplicaretur Deo, qui non intuetur ora, ſed corda, niſi quia erant in eis quidam, qui nec curarent, nec crederent prædicta Divina, niſi territi poteſtate humana? Iſta igitur juſſione Regiæ poteſtatis multis ad ſalutem præſtatur occaſio, quia etſi violenter ducuntur ad cœnam tanti Patris familias, & compelluntur intrare, intùs tamen inveniunt unde ſe lætentur*

Concipitur etiam ex metu malorum temporalium. Lib. 1. cap. 25.

tentur intraſſe. Eorum enim Contritionem uti veram ac Divinitùs infuſam ipſa ſacroſancta Synodus laudat. Quis neſciat etiam Apoſtoli Pauli converſionem & pœnitentiam, non ex gehennarum, ſed ex fulminis ac inde imminentis temporariæ mortis metu fuiſſe conceptam? Ex intentatarum à legibus imperialibus pœnarum metu plurimos item Donatiſtas ad veram Pœnitentiam fuiſſe traductos, frequentiſſimè prædicat S. Auguſtinus. Eadem via è peſſimis Judæis bonos fideles fecerunt quandoqne Catholici Hiſpaniarum Reges, Reges Galliæ, Leo Iſaurus imperator, nec non & ſanctus Pontifex Gregorius magnus. Et hinc de omni, quæ nobis per temporalia mala à Domino Deo præſertim irrogatur, diſciplina pulchrè in Hieremiæ Prophetæ commentariis ſcribit
Cap. 6. Theodoretus: *Pœnitentiæ mater eſt.* Quocirca qui ſolum ſervilem gehennarum metum ſine introducta per ipſum charitate laudari uti impetrandæ peccatorum remiſſioni cùm Sacramento ſufficientem exiſtimant à ſacroſancta Tridentina Synodo profiteri coguntur etiam patibuli aut Regii gladii metum eadem dignitate & viribus pollere.

Etiam ex pudore humano. Quod vera Contritio etiam ex conſiderata peccatorum turpitudine, ſeu ex humanæ confuſionis dolore aut metu quandoque concipiatur, docet Regius Propheta: *Imple facies eorum ignominia,*
Cap. 4. *& quærent nomen tuum Domine.* Et Eccleſiaſticus: *Eſt confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gratiam & gloriam.* Exponit in literis ad Vincentium Rogatiſtarum Cartennenſem in Mauri-
Ep. 48. tania Epiſcopum S. Auguſtinus: *Confuſio adducit peccatum, cùm erubeſcit quiſque pravam mutare ſententiam, ne inconſtans putetur, aut diverſus à ſeipſo Judice teneatur. Confuſio autem adducit gratiam & gloriam cum erubeſcit quiſque de propria iniquitate, & pœnitendo in melius mutatur.* Et in Pſalmorum Pſ. 82.
commentario: *In ſæculum ſæculi non conturbantur, qui quærunt nomen Domini, ſed reſpicientes ignominiam peccatorum ſuorum, ad hoc conturbantur ut quærant nomen Domini, per quod non conturbantur. Hi ad hoc confunduntur, ne confundantur in æternum.* Quod ipſum tradit in prima Concione ſuper Pſalmum trigeſimum. Eleganter item per ipſa fermè Tridentinæ Synodi verba jam pridem tradidit in literis ad Lincolnienſem Epiſcopum, exſtantibus in Spicilegio Lucæ Dacherii, Theobaldus Stampenſis: *Qui in ſe fremit, bona Dei & mala quæ ipſe* Tom. 3.
reddidit computando, & in corde gemit ſeipſum de peccatis increpando, meliùs ſine voce loquitur, quàm ſi voce ſine iſtis loqueretur. Adfirmat & oſtendit iſtam eſſe veram Contritionem. Conſiderata peccatorum turpitudo facit hominem ſibi ipſi diſplicere & fætere, cæcatos aut tenebratos mentis oculos aperit, ſternit viam ſapientiæ, juſtitiæ pulchritudinem facit diligi & appeti, atque ita iniquitatem odio haberi. Etiam hic adverſus Martinum Lutherum, huic item Contritionis origini nequiter & cæcè infenſum, ſacroſancta Synodus eſt locuta. Et hæc quidem de Chriſtiana Contritione breviter dicenda duxi, quam ab omnibus hominibus plenè cognoſci, & perfectam haberi donet Deus optimus maximus, præſertim à me peccatore infimo omnium Chriſtianorum.

F I N I S.

[illegible]

Cap. 6. [illegible]

[illegible] Sacramento [illegible] Tridentina [illegible]

[illegible]

EPISTOLA FAMILIARIS

AD REVERENDUM AC EXIMIUM PATREM

HENRICUM NORIS,

VERONENSEM,

Ordinis Eremitarum Sancti AUGUSTINI, Sacræ Theologiæ Doctorem ac Profeſſorem,

QUA

F. CHRISTIANUS LUPUS,

Eodem in Ordine S. Theol. Doctor & Profeſſor,

QUIBUSDAM AD NONNULLA NUPERÆ SUÆ

DE CHRISTIANA

CONTRITIONE

DISSERTATIONIS CAPITA HÆSITANTIBUS,

Juxta Apoſtoli Mandatum, humiliter conatur dare rationes.

ADMODUM REVERENDO ET EXIMIO PATRI

P. HENRICO NORIS,

VERONENSI,

ORDINIS EREMIT. S. AUGUSTINI,

S. Theologiæ Doctori ac Profeſſori, &c.

F. CHRISTIANUS LUPUS,

Ejuſdem Auguſtinianæ Familiæ Alumnus inutilis,

Et ſola Dei patientia in Alma Lovanienſi Univerſitate Doctor S. Th. ac Profeſſor, S. P. D.

ADMODUM REVERENDE AC EXIMIE CONFRATER,

Eccl. 6. A*Micus fidelis, protectio fortis: Qui autem invenit illum, invenit theſaurum. Amico fideli nulla eſt comparatio: Et non eſt digna ponderatio auri & argenti contra bonitatem fidei illius. Amicus fidelis, medicamentum vitæ & immortalitatis: Et qui metuunt Dominum, inveniunt illum.* Tali Amico, in cujus charitatem, præſertim ſæculi ſcandalis ſeſe fatigatum, cum cunctis ſuis cogitationibus & conſiliis totum projiceret, ſecurè illic quieturus, indiguiſſe fatetur etiam ſanctus Auguſtinus. Ego peccatorum meorum victrici gratiæ deputo, non dumtaxat quod Dominum Deum timere ac diligere ſim conatus huc uſque, ſed & quod te, Clariſſimi Parentis tui, nec non Eruditiſſimi conterranei tui Onufrii Panvinii veſtigiis inſigniter inhærentem, ideoque non ſolùm ſcholaſtica atque dogmatica Theologia, ſed & profana ac ſacra antiquitate inſtructum eximiè, talem invenerim theſaurum. O quoties, primates almæ Urbis Baſilicas adeundo, de avitis & Reipublicæ & Eccleſiæ illic actis inſtruebas eruditiſſimè? Certè quod in S. Hieronymo per Gallicanam & Græcam, in me per Italicam peregrinationem Divina Clementia eſt operata. Reperi illic plures Gregorios Nazianzenos. Quæ omnia dum memoria revolvo, mente reportor in Italiam, acerbè dolens necdum adeſſe illam beati corporis dotem, quam in libris de Civitate Dei laudat S. Auguſtinus:
Lib. 22. *Ubi volet ſpiritus, ibi potiùs erit & corpus*. Quod
cap. 30. ergo lingua nequeat, res noſtrates ambit hæc tibi Epiſtola notificare.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur diſſertationis, nec non & hujus Epiſtolæ ſcribendæ ratio.

QUòd Apoſtolica Sedes, & Dominus noſter Rex Catholicus numeroſiſſimos adhuc & ferventiſſimos Fideles in Belgio habeant poſt nuperum Lutheranæ & Calvinianæ hæreſeos diluvium, eſt adoranda ſolius Dei in nos Clementia, inſigniter uti dignata miniſterio hujus Almæ Scholæ Lovanienſis. Hæc enim utrique turbini adeò generosè reſtitit, ut relatis à ſe ac impugnatis orthodoxis dogmatibus Lutherus paſſim adſcriberet hunc marginalem ſarcaſmum: *Lovanialiter*. Ita ſperabat Majorum noſtrorum ictus illudere. Et hìnc utraque iſta crudeliſſima factio, dum colligata omnes fermè Belgii Civitates vaſtavit ac profanavit Eccleſias, hoc Lovanienſe, cui nullum humani munimenti robur, nunquam oppidum valuit pervadere: Quod Divina Clementia miſereri adhuc vellet genti noſtræ, atque ita reparandæ Fidei ſcholam hanc ſervaret. Quæ Patrum corda adhuc vivunt in Filiis: Quidquid zizaniorum Dominico apud nos agro inimicus homo ſuperſeminavit hactenùs, aut ſuperſeminaturus eſt, feliciter eradicarunt parentes noſtri, ſperamuſque ab omnipotente Dei gratia ſubminiſtrandas etiam nobis & noſtris uſque ad ſæculi finem poſteris vires, quibus eradicemus.

Duram nobis luctam nuper fecit Thomas Tamburinus, cujus *expedita*, uti inſcribitur, *Decalogi explicatio* huc deportata fuit, & typis vulgata apud Inſulas, oppidum Diœceſis Tornacenſis. Eſt compedita, non expedita explicatio: Humanum genus non à multo, uti tentat, Divina-

Divinarum ac humanarum legum jugo, ſed in miſerandum ipſarum contemptum ac libertinam prævaricationem expedit, nec unum de minimis, ſed multa etiam de maximis mandatis ſolvit, & ſic docet homines, atque ita Authorem ſuum cum omnibus in ejus errorem ſeductis facit eſſe minimos in regno cælorum. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, eſt ſummum ac primum, adeoque rigidum æternæ legis mandatum, ut mens noſtra, quæ ad inſtar cordis ſemper ſine feriis eſt in motu, ejus virtualem, quem mentis habitum ac animi præparationem ſanctus Auguſtinus paſſim appellat, actum nec ad unum temporis inſtans, ſiquidem antiquis Doctoribus credimus, poſſit interpolare. Quoties mentis ſupra ipſum reflexio obliget, eſt antiqua ſcholæ quæſtio: Quorundam ſingulis dumtaxat Dominicis diebus obligare opinantium ſententia à multis meritò judicatur nimis laxa. At verò dictus
Part. 2. cap. 3. para. 2. Tamburinus nec in rationis ingreſſu, nec in mortis exitu, nulloque vitæ tempore aſſerit ipſum Divinæ Dilectionis actum eſſe neceſſarium: Ait *Præceptum Charitatis impoſitum fuiſſe ob Juſtificationem impii; ſolùm igitur obligare, quando impius, quia Sacramentum Pœnitentiæ non eſt in promptu; non habet aliam viam, qua ſe juſtificet, niſi eliciat actum Contritionis, quæ ſemper aliquo tandem modo actum amoris Dei ſuper omnia dilecti involvit. Conſequenter igitur & indirectè, ratione ſuæ Juſtiſtificationis, ad actum Charitatis fideles obligantur*. Eam quæ nec in mortis exitu nos ad Deum diligendum obliget, ſententiam aſſeverat eſſe *probabilem & tutiſſimam*.

Lib. 3. Ep. 12. Ad iſtas Siciliæ merces in memoriam nobis venit S. Gregorii Magni ad ſanctum Maximianum Syracuſæ Antiſtitem epiſtola: *Tanta nobis ſubinde mala, quæ aguntur in iſta Provincia, nunciantur, ut peccatis facientibus, quod evertat omnipotens Deus, celeriter eam perituram credamus*. A viro, omnia *ad majorem Dei gloriam* agere profeſſo, prodire tam monſtroſum dogma plurimi ſunt admirati. Hinc & ipſum conſtanter invaſerunt, adjuvitque divinitùs inſpirata beatiſſimi Patris noſtri, cui det Deus annos de noſtris, Alexandri VII. ſollicitudo paſtoralis, anno 1665. damnans hunc articulum: *Homo nullo unquam vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, Charitatis, ex vi Præceptorum Divinorum ad eas virtutes ſpectantium*.

Ex eadem pharetra prodiit apud nos & Flandricus puerorum Catechiſmus, affirmans purum putum gehennarum ſervilem metum, eoque ſolo tinctum & formatum de peccatis dolorem eſſe cum Chriſtianæ Regenerationis, ac præſertim Reconciliationis Sacramentum diſpoſitionem & cauſſam ſufficientem ad obtinendam Divinæ miſericordiæ gratiam ac remiſſionem peccatorum. In opuſculo de Regia Inſtitutione Jonas, qui ſub Ludovici Pii Imperio floruit, Aurelianenſis Eccleſiæ doctiſſimus Epiſcopus ſcribit charitatem
Cap. 9. eſſe *decus Chriſtianitatis, totiuſque fidei noſtræ Summam, multorum in cordibus non regnare lamentatur*, & poſt multa ejus encomia adjungit: *Miſerabiliter planè decipiuntur plerique, qui ſine charitate aut Deo placere, aut ad eum ſe putant pervenire*. Hinc ſcabioſus ille, quod pueris cœpiſſet tradi, Catechiſmus gravia apud quoſdam litigia peperit, tandemque fuit merito abolitus & circumſcriptus. Nulla enim circa fidem corruptela eſt facilior ac pejor, quàm puerorum. Hæc tamen circumſcriptio non frænavit quorundam Concionatorum linguas: Adversùs Dei charitatem perrexerunt declamare, & infirmas Chriſtianæ Plebis conſcientias duro ſcandalo percuſſerunt. Quid ad hæc cum tripudio dicant vicini & permixti nobis hæretici, perpendat veſtra Prudentia. Paucorum nugas derivant in cunctos: Ab omni Papiſtica Eccleſia exiſtimant inferri bellum Divinæ, qua ſola Magiſter Deus veros ſuos diſcipulos diſcrevit à falſis, charitati. Jam pridem mihi placet quod ſancto Auguſtino ſcripſit ſanctus Hieronymus: *Si tuam vis vel exercere vel oſtentare doctrinam, quære juvenes & diſertos, qui poſſint & audeant tecum congredi*. Aliud non ambio, quam latitare in monaſterio, & antequam ad ſupremum evocer Tribunal, malè impenſos adoleſcentiæ ac juventutis meæ dies plangere, ac totius vitæ peccata in ſilentio deplorare. Et quis hodie graſſantem, etiam in Chriſtiani dogmatis elucidatione, verborum pugnam & caninam facundiam non averſetur? Ne tamen Matri Eccleſiæ deeſſe, & acceptum à Domino talentum in terra aut ſub modio abſcondere viderer, magnorum Virorum conſiliis cedens ſcripſi dogmaticam Diſſertatiunculam, dictum dicti Catechiſmi articulum oſtendere conatus profanum, & unanimi SS. Patrum confeſſioni, Apoſtolicæque traditioni penitus adverſum Doctoris miniſterium honorificare ſtudui, & non recedere ab hocce monito S. Nili Abbatis: *Satiùs eſt temerè mittere lapidem, quàm verbum*. Et multorum in cordibus laudatur Deus dediſſe aliquod incrementum.

Verum uti palato non ſano pœna eſt panis, ita ægro mentis oculo odioſa eſt veritatis lux. Hinc quidam pauca mea folia acerbè lacerarunt, ſpondentes brevi per Sedem Apoſtolicam damnanda. Et ſponſionem adimplere fuerint omninò conati. Verùm noſti à Synodo Chalcedonenſi fictas S. Pontifici Leoni Magno acclamationes: *Petrus per Leonem locutus eſt, Leoni vita, Leoni multos annos*. Eundem in modum Beatiſſimo Patri noſtro Alexandro VII. qui multos moralis Pſeudo-theologiæ libertinos, & Chriſtianæ diſciplinæ corruptivos articulos proſcripſit, & adhuc pergit proſcribere, acclamat nunc univerſa Eccleſia, ab omni ejuſmodi macula & ruga confidens ſe brevi liberandam. Acclamat & Eminentiſſimo Principi ac Reverendiſſimo Patri Franciſco Cardinali Barberino, Eccleſiæ Hoſtienſis Epiſcopo, & ſacri Collegii Decano, qui variis per D. Lucam Holſtenium nuper collectis & vulgatis antiquarum Synodorum, Apoſtolicarum Litterarum, & ſacrorum Canonum monumentis præfigere dignatus eſt hocce elogium: *Concors opinio eſt, multa in hac collectione reperiri, quæ orthodoxum dogma ſanciant, quæ Jura vetera Sedis Apoſtolicæ illuſtrent, quæ laxitatem obrepentem hodiernis moribus cinctu quaſi ſeverioris diſciplinæ veteris adſtringant, quæ denique pleriſque inquieti hujus & factioſi ſæculi malis, maximè autem prurigini novitatum, quæ cæterarum ferè peſtium fons eſt, aptiſſimum remedium eſſe poſſint*. Abſit ut ea,

quibus

quibus Apoſtolicum Chriſtianitatis dogma & avitam diſciplinam ex authenticis Evangelici Depoſiti archivis producimus, & adversùm novos inquietorum ingeniorum pruritus defendimus, ſub tanto Pontifice ac tanto ſacri Collegii Primate damnari, aut de damnatione periclitari metuamus.

Et hæc quorundam deſperatio peperit nobis ſpectaculum, quale in Carthaginenſi amphitheatro viſum à ſe teſtatur in libro apologetico Septimius Tertullianus: *Nova jam Dei noſtri in iſta* Cap. 16. *civitate editio publicata eſt, ex quo quidam fruſtrandis beſtiis munerarius noxius picturam propoſuit cum ejuſmodi inſcriptione*, DEUS CHRISTIANORUM ONOCHOETES. *Is erat auribus aſininis, altero pede ungulatus, librum geſtans, & togatus. Riſimus & nomen & formam.* Quis vel qualis, quod ſine ſtatutis & imaginibus coleretur, eſſet Chriſtianorum Deus, ignorabat, ideoque & vivum & verum non arbitrata, ſpernebat cœca Gentilitas. Hìnc in tantas blaſphemias prorupit. Peſſima blaſphemia eſt poſtmodùm per hæreticos à Domino Deo in ejus Evangelicum dogma, fidoſque ejus defenſores traducta. Nonne enim Pelagianorum Goliath Julianus orthodoxum Eccleſiæ de originis peccato dogma peſſimis de damnatis nuptiis, de reducta duplicis Divinitatis fabula, de Deo authore peccati, de everſo libero arbitrio, de carnali animarum traduce, pluribuſque ejuſmodi calumniis circumvolvit, atque ita projecit in vulgus, clamans: *Ecce dogma Romanorum!* Nonnè ejus defenſorem S. Auguſtinum ubique buccinavit eſſe Traducianum, Manichæum, Venuſtianum? Calumniæ ſpiritum cunctis ſemper infuiſſe hæreticis, poſſit lucidè oſtendi. Quod ſuperbus & contumax hæreticorum ſpiritus ſemper Eccleſiam accuſet, alicubi rectè ſcripſit Facundus Epiſcopus Hermianenſis. Quin peſſimam ſcabiem affricuerunt hæretici etiam Catholicis, de quibus in Præfatione ad objectiones Vincentianas ſanctus Proſper Epiſcopus Rejenſis: *Quidam Chriſtianæ ac fraternæ charitatis obliti, in tantum exiſtimationem noſtram quoquo modo ſtudent lædere, ut ſuam ſe evertere nocendi cupiditate non videant. Contexunt enim, & qualibus poſſunt ſententiis comprehendunt ineptiſſimarum quarundam blaſphemiarum prodigioſa mendacia, eaque oſtendenda & ingerenda multis publicè privatimque circumferunt, aſſerentes talia in noſtro eſſe ſenſu, qualia diabolico continentur indiculo, quæ falsò in nos ad excitandam invidiam jactitari, facilè & ſufficienter ſubſcriptione unius probaremus anathematis, niſi malignitas eorum, qui ſe gravari putant, ſi de nobis benè ſentiatur, ipſam ſubſcriptionis noſtræ brevitatem ſuſpectam eſſet habitura.* Impii in circuitu ambulant: Impiorum præſertim caput diabolus, miſerum humanum genus conatus ſemper circumducere in eoſdem gyros erroris aut malæ voluntatis.

Meam neſcio quis de Chriſtiana Contritione Diſſertatiunculam multis circumveſtivit fœdorum errorum & calumniarum pannis, atque ita projecit in vulgus, vociferans me ſentire cum Cornelio Janſenio, Iprenſium nuper Epiſcopo, immò & cum Martino Luthero: Quod dicam Chriſtianam Attritionem, ſeu imperfectam Contritionem, ut vera ſit, formari oportere ac procedere ex Dei Charitate, quæ licet non viribus, tamen affectu ſit ſuper omnia; quod talem Contritionem affirmem eſſe neceſſariam etiam per Baptiſmatis aut Pœnitentiæ Sacramenta adipiſcendæ Juſtificationis diſpoſitionem & cauſſam, adeoque ſine illa nullam eſſe ſpem ſalutis. Certè etiam S. Joannes Apoſtolus ſcribit nos, utique per Chriſtianæ Regenerationis Sacramentum, eſſe *translatos de morte ad vitam, quoniam diligimus Fratres.* Hæc eſt definitiva ejuſdem ſententia: *Qui non diligit manet in morte.* Et Seſſ. 6. ſanctus Paulus Apoſtolus prædicat charitatem Can. 3. omni chariſmate eſſe excellentiorem, ſine qua nec Angelicæ linguæ donum, nec Prophetia, nec largiſſima eleemoſyna, nec ullum Sacramentum, nec ipſum etiam Martyrium poſſit prodeſſe. Et ipſe Magiſter Deus clamat: *Qui non diligit ſermones meos non ſervat.* Et ipſa Martini Lutheri damnatrix Tridentina Synodus ſtatuit: *Si quis dixerit ſine præveniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei Juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit.* Quid ergo ſupereſt, niſi ut quis rixator etiam hos omnes dicat fuiſſe Janſeniſtas ac Lutheranos? Novi ſui à vetere Teſtamento palmare diſcrimen Dominus JESUS ſanxit eſſe ſervilem timorem ac filialem amorem; Quiſquis nos ſolo timore juſtificandos promittit, benedicti Sanguinis exſufflat pretium, ſuadetque nos è Chriſtianis fieri Judæos.

Charitas patiens eſt, benigna eſt, non æmulatur, non agit perperàm, non inflatur, non irritatur, non cogitat malum. Exagitantis ſtili libido eſt *amari zeli* fœtus, cujus elogia non à me, ſed à ſancto Jacobo Apoſtolo malim audiri. *Deſurſum ſapientia eſt pudica, pacifica, modeſta, ſuaſibilis, plena miſericordiæ, non judicans:* Longè Cap. 3. minùs maledicens. Et hìnc ad Remenſis Provinciæ Epiſcopos, qui in neſcio qua quæſtione Sueſſionenſis Eccleſiæ Clericos hæreſis aut ſacrilegii notarunt, rectè ſcribit S. Ivo Epiſcopus Ep. 83. Carnutenſis: *Habetis in Heptatico, quia in contentione duorum qui ad alterius pudenda manum miſerit, lapidibus obruatur. Quod quid eſt aliud dicere, niſi qui in aliqua diſceptatione in aliquem convitioſa verba protulerit, ab omnibus duriter arguatur.* Certè inter crimina, ob quæ ſanctum Joannem Chryſoſtomum damnavit Synodus ad Quercum, fuit & hoc: *Quod ſanctum Epiphanium*, utique in diſputatione, *delirum, & parvum dæmonium appellaſſet.* Joannem Ravennatis Eccleſiæ Metropolitam, quod vel famulos ſuos inconcinnis titularet elogiis, graviſſimè increpavit ſanctus Gregorius magnus. Nos interim Theologi Docto- Lib. 4. res gaudemus illo Epiſcoporum privilegio, de Ep. 15. quo idem Pontifex ad Conſtantium Archi-Epiſcopum Mediolanenſem: *In corporali prælio fieri* Lib. 6. *ſolet, ut is, qui in certamine vexillum portat,* Ep. 14. *ipſum hoſtis vehementer impetat, quatenùs ſi ipſe, qui à cæteris attenditur, vulnus acceperit, multitudo omnis citiùs diſperſa capiatur.* Sumus ſignum ad ſagittam, patemus multis invidiæ jaculis, & ad Emergardem Auguſtam de diabolo ſcribit Lib. 3. apud Flodoardum Hincmarus Metropolita Re- cap. 27. menſis:

menſis: *Si non poſſit in alio in hoc vult* etiam piorum hominum *intentionem fuſcare, ut eam faciat in indebita* de Sacerdotibus, quibus in miniſterii ac onerum partem & ſubſidium Eccleſia adjunxit publicos ſacræ Paginæ Profeſſores, *opinione ambulare*. Nobis figere, & adimplere debemus germanè Chriſtianam legem, exſtantem in Codice Theodoſiano, quam ſibi ipſis ad Ruffinum, L. 9. tit. 4. cap. 1. Orientalis Prætorii Præfectum, ſcripſerunt totius orbis Domini Auguſti, Theodoſius, Arcadius, & Honorius: *Si quis modeſtiæ neſcius, & pudoris ignarus, improbo petulantique maledicto nomina noſtra crediderit laceſſenda, ac temulentia turbulentus obtrectator temporum fuerit, eum pœnæ nolumus ſubjugari, neque durum aliquid nec aſperum ſuſtinere. Quoniam ſi id ex levitate proceſſerit, contemnendum eſt; ſi ex inſania, miſeratione digniſſimum; ſi ab injuria, remittendum.* Ira viri, uti non operatur Juſtitiam, ita nec videt veritatem. Ad ſanctum Auguſtinum, & Paſcentium Comitem Arianum, de dogmate conlaturos, rectè præfatus Ep. 178. eſt clariſſimus vir Laurentius: *De Deo diſputans animus debet ſerenior inveniri, quia repulſis animoſitatis caliginibus, menti ſeſe puræ ad in-* Ep. 174. *telligendam naturæ ſuæ magnitudinem faciliùs ſeſe offert.* Mentis noſtræ oculus *ad contemplanda Divina infirmus ex contentione fit etiam turbulentus.* Rectè tamen in primo adversùs ſanctum Hieronymum libro ſcripſit Presbyter Ruffinus: *Quamvis Chriſtiano cætera crimina ſilendo depellere, exemplo Domini, ſit glorioſum; ſed tamen hoc in fide ſi fiat, maximum ſcandalum generat.* Et ad ſuum & Collegarum in Epheſino latrocinio lapſum excuſandum dixit in Chalcedonenſi Synodo Theodorus, Claudiopolitanus in Iſauria Epiſcopus: Act. 1. *Unuſquiſque verebatur, ne ut hæreticus dejectus perderet quos baptizaverat. Et non ei ſolùm erat periculum, ſed baptizatis, & his qui in Chriſto crediderant. Et non oportuit quidem tunc tacere.* Etiam Doctor eruditionis ſuæ filios maculoſi nominis ſcandalo non poteſt perdere, nec ſuſtinere ut credatur fideles animas ſtupraſſe Lutheraniſmo. Poſſim tamen ego cecidiſſe in culpam illam, de qua in literis ad ſanctum Hieronymum accuſat ſemetipſum manſuetiſſimus Pater noſter, ſanctus Auguſtinus: *Potiùs culpanda eſt negligentia mea, quia hoc,* quædam ſenſui neceſſaria verba: *non addidi, quam objurgatio tua.* Poſſim & ego ſenſa mea non ſatis declaraſſe. Juſtus in miſericordia arguit: juxta magnum Gregorium falſa juſtitia dedignationem habet, vera compaſſionem, ideoque nec manu percutit, nec lingua. Peccata mea meruere medicinam duriorem, ex cujus regulis ad ſanctum Hieronymum ſcripſit ſanctus Auguſtinus: *Utiliores eſſe plerumque inimicos jurgantes, quàm amicos objurgare metuentes. Illi enim, dum rixantur, dicunt aliquando vera, quæ corrigantur; illi autem minorem, quàm oportet, exhibent Juſtitiæ libertatem, dum amicitiæ timent exaſperare dulcedinem.* Hinc de-obortis ſuſpicionibus cogor me in manſuetudinis ſpiritu expurgare breviter, addens tamen cum Facundo Lib. 10. cap. 1. Epiſcopo Hermianenſi: *Quoniam non eſt eadem quæſtionis reſponſioniſque conditio, nec quod breviter accuſatur, etiam breviter excuſari poteſt, ſicut nec tanta maculandi & vulnerandi eſt difficultas, quanta nos in abluendo medendoque conſequitur;* neceſſe eſt nobis aliquantò impenſiùs agere, *maximè ſcientes quàm difficilè rejiciant obſtinati, quod ſemel adſumſerunt.* Quare veſtra in me Benignitas & boni conſulere hanc verboſam Epiſtolam, & meam miſerari dignetur infelicitatem, qui ejuſmodi in cauſa compellor *tempus expendere, cujus nemo poteſt recuperare jacturam.* Epiſtolæ ſortem proſperet Divina Clementia, tantum donans fructum, quantum ex ejus compulſa ſcriptitatione ſentio laborem.

CAPUT II.

Lutheranus de Chriſtiana Contritione error largiùs exponitur.

DE Contritione, quam à Pœnitentia diſtinguit & ejus alteram facit partem, in duodecimi ſui per Leonem X. Pontificem damnati articuli apologia ſcribit Martinus Lutherus: *Satis dictum eſt fidem ſine Contritione eſſe non poſſe, cùm gratia non infundatur ſine magna concuſſione animæ. Volui enim fidei virtutem declarare, quoniam ſola faciat ad remiſſionem peccatorum. Quod dico, ne quis me putet Contritionem, ſeu turbationem illam cordis in cogitatione peccatorum ſuſcitatam negare.* Notandæ ſunt voces: *Cùm gratia non infundatur ſine magna concuſſione animæ.* Et voces: *Contritionem ſeu turbationem illam cordis in cogitatione peccatorum ſuſcitatam.* Prima & originalis Auguſtana Confeſſio exponit: *Conſtat Pœnitentia propriè duabus par-* Act. 12. *tibus. Altera eſt Contritio, ſeu terrores incuſſi, agnito peccato; altera fides, quæ concipitur ex Evangelio ſeu Abſolutione, & credit propter Chriſtum remitti peccata, & conſolatur conſcientiam, & ex terroribus liberat.* Et anno 1540. mutata ac meliorata Confeſſio: *Conſtat Pœnitentia ſeu impii converſio duabus partibus. Altera eſt Contritio, hoc eſt, terrores incuſſi conſcientiæ, agnito peccato, in quibus & iram Dei agnoſcimus, & dolemus nos peccaſſe, & peccata deteſtamur ac fugimus. Altera pars eſt fides, quæ concipitur ex Evangelio ſeu Abſolutione, & credit propter Chriſtum rectè remitti peccata, & conſolatur conſcientiam, & ex terroribus liberat. Damnant illos, qui non docent remiſſionem peccatorum per fidem gratis propter Chriſtum contingere, ſed contendunt contingere propter dignitatem Contritionis, dilectionis, aut aliorum operum, & jubent dubitare conſcientias in Pœnitentia, an conſequantur remiſſionem, & adfirmant hanc dubitationem non eſſe peccatum.* Et Confeſſio Wirtembergenſis: *Contritio-* Act. 12. *nem vocamus ſenſum Divinæ iræ, ſeu dolorem aut pavorem animi ex agnitione magnitudinis peccatorum, & gravitatis iræ Dei ortum. Talem Contritionem arbitramur, quidem neceſſariam eſſe in vera Pœnitentia, quam Contritionem lex Dei in homine excitare ſolet. Sed docere eam mereri remiſſionem peccatorum coram Deo, exiſtimamus ab Apoſtolica doctrina alienum eſſe.* Impetrandæ Juſtificationis meritum omne adſcribunt ſoli fidei, de qua pergunt: *In agenda vera Pœnitentia nihil certiùs, nihil firmiùs judicamus, quàm quòd omninò neceſſaria ſit fides, videlicet ut quod Evangelium Chriſti adnuntiat, credamus certò nobis remitti & condonari peccata gratis propter Chriſtum Dominum noſtrum. Non ignoramus quidem, quod ſi opera noſtra reſpicimus, non tantùm nobis dubitandum, verùm etiam de ſalu-*

te noſtra deſperandum ſit: Quippè quòd noſtra opera, quantumvis bona videantur, non poſſint coram ſevero tribunali Dei conſiſtere. Nec obſcurum nobis eſt, quod carni noſtræ in hac corporali vita ſemper adhæreat dubitatio de miſericordia & clementia Dei; ſed cùm Deus promittit nobis gratuitam ſuam clementiam propter Chriſtum Filium ſuum, & exigit ut Evangelio Filii ejus obedienter credamus, exigit etiam eo ipſo, ut dubitationem carnis noſtræ mortificemus, ac certiſſimam de miſericordia ſua fiduciam concipiamus, ne nos ejus promiſſionem tanti mendacii accuſemus, quantam de ea dubitationem habeamus. Et ut poſſimus certam fiduciam concipere, collocavit ſalutem noſtram, non in meritis noſtræ juſtitiæ, quæ eſt imperfecta, ſed tantùm in meritis Filii ſui, Domini noſtri, Jeſu Chriſti, cujus Juſtitia, ut eſt perfectiſſima, ita & in Dei Judicio firmiſſima & conſtantiſſima.

Inter Pœnitentiam & Contritionem eſt omninò grande diſcrimen. Etenim Pœnitentia etiam ſatisfactionis comprehendit opera, quæ adimplenda promittit & ſuſcipit Contritio: Iſta paſſim vocamus Pœnitentiæ actionem. Hoc in diſcrimine omnia ferè jam dicta fundavit etiam Lutherus. Ejus dictum, *Optima Pœnitentia eſt nova vita*, non minùs in ſatisfactiones, quàm in Contritionem videtur proceſſiſſe. Quidquid ſit, & in ejus verbis, & in adductis Confeſſionibus varii miſcentur errores. Primò, quòd fidem adſerat eſſe Pœnitentiæ partem. Eſſe Pœnitentiæ, & omnis Chriſtianæ Juſtitiæ dumtaxat exordium, radicem, & fundamentum docuit ſemper omnis ſub cœlo Eccleſia, cum qua ad iſtud Auguſtanæ confeſſionis caput Dominus tunc noſter Clementiſſimus Imperator Carolus V. & orthodoxi Germaniæ Principes, rectè reſponderunt: *Hæc*, duas tantùm partes adſignans Pœnitentiæ, *articuli pars admitti nequaquam poteſt, ſicut nec ea, quæ aſſerit fidem eſſe alteram partem Pœnitentiæ, cùm omnibus compertum ſit fidem eſſe præviam Pœnitentiæ.* Alter error eſt, quod fidem, ex qua Pœnitens purgatur & juſtus vivit, garriat eſſe vanam iſtam & pertinacem de Domini Jeſu Chriſti meritis, non fiduciam, ſed præſumptionem. De Jeſu Chriſti meritis etiam nos ſine hæſitatione confidimus, & ab ipſis non ſolam peccatorum remiſſionem, ſed & omnes tam præſentis quàm futuræ vitæ promiſſiones exſpectamus: Ad omnem precem, ad omnem gratiarum actionem adſiduè ſupplicat & clamat Eccleſia, *Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.* Verùm noſtras, à Deo Patre per eumdem Dominum donatas, bonas voluntates, & ex ipſis profecta opera bona à diſpoſitiva ac præparativa in Juſtificationem cauſſalitate excludere, & de ſolis alienis benedicti Domini meritis ſine hæſitatione confidere, eſt præſumptio omninò pertinax & vana.

Error omnium peſſimus, & peſſimè calumnioſus eſt, quòd adſeverent Lutherani Contritionem eſſe ſolos ex agnito peccato incuſſos conſcientiæ terrores, aut certè ſolùm ex ejuſmodi terroribus natum & formatum de peccatis dolorem. Adversùs illam ſtatuit ſacroſancta Synodus Tridentina:
Seſs. 14. *Si quis dixerit duas tantùm eſſe Pœnitentiæ partes,*
Can. 24 *terrores ſcilicet incuſſos conſcientiæ, agnito peccato,*
& fidem conceptam ex Evangelio vel Abſolutione, qua
Cap. 4. *credit quis per Chriſtum remiſſa peccata, Anathema ſit.* Et rurſùs: *Quamobrem falsò quidam calumaiantur Catholicos Scriptores, quaſi tradiderint Sacramentum Pœnitentiæ, abſque bono motu ſuſcipientium gratiam conferre, quod nunquam Eccleſia Dei docuit, nec ſenſit.* Pronuntiat adversùs ipſum Martinum Lutherum, nec non adversùs melioratæ Auguſtanæ Confeſſionis Apologum, Philippum Melanchthonem, cujus hæc ſunt verba: *Intelligunt omnes boni viri utiliter & piè reprehenſam eſſe doctrinam Sophiſtarum, & Canoniſtarum de Pœnitentia. Nam hæc dogmata apertè falſa ſunt, & non ſolùm aliena à Scripturis, ſed etiam ab Eccleſiaſticis Patribus. Quòd per Attritionem mereamur gratiam. Quod ſuſceptio Sacramenti Pœnitentiæ ex opere operato, ſine bono motu utentis, hoc eſt, ſine fide in Chriſtum, conſequatur gratiam.* A Canoniſtis & Scholaſticis Theologis traditam Attritionem errant aut imponunt eſſe ſolum gehennarum ſervilem metum, aut ex ipſo ſolo natum de peccatis dolorem: Eam rectè addunt motum eſſe ſalutariter non bonum, ideoque iſtius doctrinæ probratricem Papiſticam Eccleſiam garriunt deviaſſe à Scripturis Canonicis & antiquis Patribus, utpotè quæ doceat Pœnitentem ſine fide in Deum per ſolam operati in Sacramento operis virtutem Deo reconciliari. Et hiſce principiis nititur duodecimus per Leonem X. Pontificem damnatus articulus: *Si per impoſſibile confeſſus non eſſet contritus, ſi tamen credat ſe eſſe abſolutum, veriſſimè eſt abſolutus.* Quòd nempe à Luthero garriatur Contritio eſſe ſolus ſervilis gehennarum metus, motus ſupernaturaliter non bonus, ideoque juſtificantis gratiæ infuſionem comitari aut præcedere quidem poſſit, at nullo cauſſalitatis modo prævenire.

Quod dogma eſt varia lepra maculoſum. Prima eſt jam dicta calumnia. Dei namque Eccleſia, ac per ipſam probati, ſeu recentiores, ſeu antiqui Doctores de Attritione nihil tale umquam docuere. Altera lepra eſt, quod incuſſum conſcientiæ metum velint eſse ipſam Contritionem, ac ſine ipſo fieri non poſse infuſionem gratiæ: Eſt enim ſolum, & quidem extrinſecum, Contritionis exordium, ex quo iſta ſapientia, licèt ſemper in Catechumenis, in Pœnitentibus tamen dumtaxat communiter concipitur ac paratur. Nullo modo eſt pars Pœnitentiæ. Tertia lepra eſt, quòd per fidem in Chriſtum, non caſta ejus dilectione formatum ac fœcundatum Chriſtianè credendi actum intelligant, ſed pertinaciam vanæ ſuæ præſumptionis: Quo in puncto quantùm diſcedant ab avito Patrum ſenſu, eſt in Diſsertatione oſtenſum. Quartam lepram exponit memorata Confeſſio Wirtenbergenſis: *Demus operam, ut generalis peccatorum Confeſſio, quantùm fieri poteſt & licet, in Eccleſiis noſtris conſervetur, idque duabus de cauſis. Altera, ut hac occaſione privatim audiatur Evangelium Chriſti de remiſſione peccatorum, quod Evangelium eſt vera clavis regni cœlorum, & Abſolutio à peccatis: Et ut per auditum Evangelii ſeu Abſolutionis fides, vel concipiatur, vel confirmetur.* Confeſſionem vel Abſolutionem negant eſse verum, operis operati virtute validum, novi Teſtamenti Sacramentum, ſed pium dumtaxat Pœnitentis cum Eccleſiæ Miniſtro colloquium, iterùm parturiens aut plantans peccato ſopitam fidem in Chriſtum, id eſt, memoratam vanæ præſumptionis

nis

nis pertinaciam , qua ſola impetratur remiſſio peccatorum.

Et ab iſta peſſima calumnia non ſolùm Tridentinum Concilium , ſed & ipſo priores aut coævi Scriptores Catholici Eccleſiam conſtantiſſimè expurgarunt . Etenim ad hæc Wirtembergenſis Confeſſionis verba , *Contritionem vocamus ſenſum Divinæ iræ, ſeu dolorem & pavorem animi ex agnitione magnitudinis peccatorum* , in Catholicis ſuis Scholiis ſcribit magnum Ordinis Prædicatorum & totius Eccleſiæ lumen, Caroli V. Auguſti Confeſſarius , Petrus à Soto : *Adde,* ET EX VERA DEI DILECTIONE , IPSUM SUPER OMNIA BONA ÆSTIMANTE. *Sine hac verò , de qua dictum eſt ,* DIMISSA SUNT EI PECCATA MULTA , QUIA DILEXIT MULTUM , *Contritio non eſt vera.* Et ad hæc verba , *Contritionem lex Dei in homine excitare ſolet* , pergit : *Immò reverà ſola gratia concedere , juxta illud Pauli ,* NEQUANDO DEUS DET ILLIS POENITENTIAM. *Sed hic oſtendunt iſti Doctores ſe non intelligere neque quæ loquuntur neque de quibus adfirmant . Primò non intelligunt Catholicam doctrinam de Contritione , quam nos intelligimus veram illam converſionem cordis à peccato, quam petit ſibi dari à Deo, qui dicit,* CONVERTE ME DOMINE , ET CONVERTAR, *Et tam frequenter in Pſalmis :* CONVERTE NOS DEUS SALUTARIS NOSTER. *Ipſi verò Contritionem , vel certè dolorem huic conjunctum , humanum quoddam opus humanarum virium putantes , primùm indignè ſentiunt de illa , quæ tam prædicata eſt , & tam neceſſaria . Deindè magni adſertores gratiæ non docent , gratiam quærere tunc, cùm maximè neceſſaria eſt peccatori , ſcilicet cupienti remiſſionem obtinere peccati .* Et in Catholica Confeſſione . *Contritionem vocat Catholica Eccleſia perfectum animi dolorem de peccato , voluntati illi , qua peccare libuit , oppoſitum , frangentemque duritiam illam cordis , qua peccatores Divinis Præceptis & bonitati reſiſtimus. Dolor quidem imperfectus eſt , ex quantacumque & qualicumque fide procedens , & quantaſcumque lacrymas & ſenſum doloris habeat , quouſque ex Dei charitate , quæ veram fidem prærequirit , ſine qua impoſſibile eſt placere Deo ; charitate , inquam , dilectioneque illius ſuper omnia bona & amabilia procedat, atque ita peccata , tamquam Deo oppoſita , ſuper omnia, quæ odio habet, idque verè in Divinis oculis deteſtetur. Hæc Contritio ſemper, & ante legem , & ſub lege , & revelatæ gratiæ tempore, ad remiſſionem lethalis peccati neceſſaria eſt in adultis .* Iſtud ipſum , quod ego in Diſſertatione dixi , adſerit eſſe Catholicam totius Eccleſiæ Confeſſionem , Servilis gehennarum metus , ac ex ipſo ſolo natus de peccatis dolor reverà per comminantem Dei legem excitatur in homine, eſt carnalis & Judaica legis juſtitia , opus humanarum virium . Ejuſmodi Contritionis fucum à recentioribus Scholarum Magiſtris tradi aut erravit aut finxit maledicus Lutherus ; atque omnem in ipſis Eccleſiam peſſima calumnia fœdare tentavit .

Ejuſdem nobis per Auguſtanam Confeſſionem impactæ calumniæ ſecundum articulum eodem modo purgat ſtrenuus Franciſcanæ familiæ Theologus Joannes à Daventria : *Haud impari mendacio nugantur tradidiſſe Catholicos , quod ſuſceptio Sacramenti Pœnitentiæ ex opere operato, ſine bono motu utentis , hoc eſt ſine fide in Chriſtum, conſequatur gratiam . Sic autem tradiderunt , & quidem catholicè , quod Sacramenta dent gratiam his , qui non ponunt obicem . Qui enim non credit, qui non ſtatuit ſecum vitam & mores corrigere, qui ex imo pectore non quærit gratiam , magnum planè gratiæ obicem ponit . Videant hic illuſtres Principes, & omnes cordati viri, iſtorum Cretenſium Mæcenates , qui fortè his evidentiſſimis mendaciis ineſcati ſunt , & à Catholico ſenſu alienati , quam periculosè ſtent , quàm inſecurè vivant , cum mendaciis nituntur .* Quæ ſaluberrima admonitio meis etiam Cretenſibus utinam inſerviat : Quiſquis enim Chriſtum Dominum animæ ſuæ per caſtam dilectionem non ponit in fundamentum , ſuper arenam ædificat , periculosè ſtat ac inſecurè vivit.

Pergit laudatus Joannes etiam ad primum articulum : *Quod per Attritionem mereamur gratiam, ſi rectè intelligatur , certiſſimum eſt , multoque clariſſimum . Baptiſma cum fide & dolore de peccatis, & cum Propoſito melioris vitæ , juſtificat & ſalvat. Sic & Sacramentum Pœnitentiæ , perpetuum in neceſſitate Baptiſmum , accipientibus Chriſtus promittit remiſſionem peccatorum . Pœnitentia verò , ſi tamen vera Pœnitentia eſt , non fit ſine Attritione . Attritio verò, ubi charitatem & gratiam acceperit, facit contritum .* Verùm quæ & qualis charitas & gratia faciunt ex Attrito Contritum ? Habituali ſanctificanti gratiæ prævia actualis adfectum ſaltem ſuper omnia charitas, de qua proſequitur laudatus Joannes : *Adverſarii ante hac , licèt ſolam fidem ſufficere dicerent ad remiſſionem peccatorum ſine omni opere jam tamen in hoc aliquantulum ſe corrigunt . Nam aliquod opus a peccatore exigunt , videlicet dolorem , quem ſive ex* Dei *charitate , ſive ex* pœnarum *odio naſcatur , dicunt ſufficere ad juſtificationem , modò ſibi credat peccata dimitti . Catholici verò certiſſimi , quod nunquam remittantur peccata , niſi per juſtificantem gratiam , & per fidem charitate formatam , adſerunt gratiam gratum facientem & charitatem eſſe neceſſariam ad reconciliationem . Nunquam inimicus reconciliatur , niſi priùs diligat eum , quem priùs odio proſequebatur . Numquam ingratus agnoſcit beneficium , niſi priùs malè affectum animum exuat , id eſt , inimicus & ingratus non juſtificatur , niſi charitate & gratia intervenientibus . Ideò tradunt non ſufficere ad peccati remiſſionem , ſi tantùm timeat , & peccatorum remiſſionem ſperet , ſed quod oporteat eum ex toto corde dolere , & converti ad Deum , ità ut non tantùm timeat, ſed & diligat Deum .* Dilectionis neceſſitatem nervosè exaggerat ac declarat .

Notanda ſunt verba : *Adverſarii antehac , &c.* Atteſtantur omnibus Hæreticis familiarem doctrinæ inſtabilitatem etiam Lutheranis infuiſſe . Etenim primæva Auguſtana Confeſſio cum ſuo Pſeudo-Duce Martino Luthero adfirmat Contritionem non eſſe aliud , quàm ex agnito peccato incuſſos conſcientiæ terrores . Et adversùs iſtam fabulam olim à Carolo V. Imperatore rogata pronuntiavit ſacra noſtra Facultas : *Contritio eſt dolor de peccatis propter Dei offenſam ſuſceptus , cum propoſito confitendi & ſatisfaciendi , non autem,*

con-

ut quidam hoc ſæculo pernicioſè dicunt, terror conſcientiæ propter apprehenſum gehennæ ſupplicium. Confirmavit Tridentina Synodus, definiens terrorem iſtum non eſſe partem Pœnitentiæ, hoc eſt, non eſſe Contritionem. At verò apud Auguſtam meliorata Lutherana Confeſſio fatetur Contritionem eſſe non nudos ejuſmodi terrores, ſed *in quibus dolemus non peccaſſe, & peccata deteſtamur ac fugimus.* Ut nobis impacta de utili citra bonum utentium motum, ſeu citra fidem in Chriſtum, Pœnitentiæ Sacramento calumnia, maneat firma, adfirmat Contritionem nobis eſſe ex ſolo ſervili gehennarum metu natum ac formatum de peccatis dolorem, & pergit: *Damnant & iſtos, qui non docent remiſſionem peccatorum per fidem gratis propter Chriſtum contingere, ſed contendunt contingere propter dignitatem Contritionis, dilectionis, aut aliorum operum, & jubent dubitare conſcientias in Pœnitentia, an conſequantur remiſſionem, & adfirmant hanc dubitationem non eſſe peccatum.* Seriis & adſiduis parentum noſtrorum, veram Attritionem non ex ſolo ſervili metu, ſed ex caſta Dei dilectione conſtare, formari, & naſci oportere clamantium inſtantiſſimè, apologiis moti tandem admiſerunt noſtræ purgationis aliquid, perſiſtentes interim in peſſima vanæ ſuæ de Chriſti Domini merito præſumptionis pertinacia, priſtinaque, non nihil tamen transfigurata, in nos calumnia, & adſeverantes non laudatam Contritionem, ſed ſolam iſtam fidem eſſe adæquatè præparatoriam cauſſam remiſſionis peccatorum. Audi calumniæ transfigurationem: *Adverſarii dicunt peccatum ita remitti, quia contritus elicit actum Contritionis Dei, per hunc actum meretur accipere remiſſionem omnium peccatorum. Hoc nihil eſt niſi legem docere deleto Evangelio, & abolita promiſſione de Chriſto. Tantùm enim requirunt legem & noſtra opera: Quia lex exigit dilectionem.* Ex ſervili gehennarum metu conceptam imperfectam Contritionem de hypocriſi & peccati augmento accuſare non audent, degradare tamen & circumſcribere nituntur ex alio principio: Eſſe dumtaxat ex lege juſtitiam, ideòque non infuſum Dei donum, & ſupernaturaliter bonum motum volunt adeò contumaciter, ut etiam idipſum garrire non erubeſcant de ejus formatrice & genetrice caſta Dei dilectione. Eam eſſe volunt, quod etiam Lutherus dixit, dumtaxat naturalem, revera legis effectum, & opus merè humanum. Audi fundamentum; *Non priùs* ſupernaturalis & caſta *Dei dilectio adeſt, quam ſit fide reconciliatio facta. Lex enim non fit ſine Chriſto, juxta illud:* PER CHRISTUM HABEMUS ACCESSUM AD DEUM. Omnia ante juſtificationem opera volunt eſſe peccata, ideoque veram & caſtam, quæ non agit perperam, Dei dilectionem ante illam adſerunt non poſſe ineſſe. Ita nos gratis per ſolam de Chriſti Domini merito fiduciam, circa quamvis noſtram cooperationem, volunt juſtificari. *Contritionis* præſertim *dignitatem* volunt nullo pacto cooperari: Ut Martinus Lutherus, qui nos ſuper eam, uti ſuper alteram impetrandæ juſtificationis cauſſam, ædificantes blateravit ædificare ſuper arenam, mendax non reperiatur. Adversùs quod dogmatis monſtrum rectè exclamat laudatus Joannes Daventrienſis: *Audiſti abſurda, audi nunc abſurdiora. Adverſarii ſine charitate adſerunt peccatorem juſtificari, quia dilectio, ut eorum verbis dicamus, non adeſt, niſi priùs facta ſit reconciliatio. Non video, an quidquam dici poſſit ineptiùs.*

Quæ omnia conſiderans, & inter ſe conferens laudatus Frater Joannes, rectè adjungit: *Facilè inter Adverſarios & Catholicos lis componeretur, ſi vellent illi ſibi ipſis conſtare, & Scripturis credere. Fidem faciunt alteram Pœnitentiæ partem, quam non ex conſenſu Scripturarum eſſe Pœnitentiæ cauſſam probavimus. Nota hic quod dicunt de fide in Chriſtum, & deindè quod decernit ſanctus Auguſtinus, aliud eſſe credere Deo, aliud in Deum, quodque illud multorum etiam dæmonum, illud paucorum ſit, eorum ſcilicet qui fide in Deum tendunt. Fide autem tendere in Deum nihil aliud eſt, quàm benefaciendo, obſecrando reconciliationem & unionem cum Deo quærere toto pectore, quod tunc demùm continget, cum pœnitentibus & petentibus dabitur Spiritus Sanctus, per quem & charitas diffunditur in cordibus eorum.* Circa quæſtionem hanc adfirmat nos & Lutheranos diſtare modico intervallo: Omnem litem eſſe de ſignificato harum vocum, *Fides in Chriſtum.* Illi pertinacem vanæ de ſolo Domini meritò præſumptionis fiduciam, nos eſſe volumus caſtam Dei dilectionem, ſeu fidem tali dilectione formatam ac fæcundam. Hanc & ipſi admittant ſignificari iſtis vocibus, ac eſſe palmarem, & obtinendæ peccatorum remiſſioni quàm maximè neceſſariam neceſſariæ Contritionis partem, erimuſque populus labii unius & ſermonum eorumdem. Erit pax etiam inter me & meos Accuſatores. Ex huc uſque dictis interim vides ab opinione illa, quæ Chriſtianam Contritionem in ſolo per ſolum ſervilem metum nato & formato de peccatis dolorem ſiſtens, adſerit Pœnitentem ſine caſta Dei adfectu ſaltem ſuper omnia dilectione poſſe reconciliari, impingi in Lutheranum Auguſtanæ Confeſſionis dogma, & peſſimam ab ipſa nobis adfrictam calumniam manifeſtè verificari. Imitor ſanctum Patrem noſtrum Auguſtinum, qui à Juliano Pelagianiſta, ipſum accuſante de Manichæiſmo, demonſtravit Manichæum inſigniter adjuvari.

CAPUT III.

Quod caſta Dei adfectu ſaltem ſuper omnia dilectio ſit Chriſtianæ Contritionis pars eſſentialis & præcipua, demonſtratur ex orthodoxis Doctoribus, per quorum Scripta de Martino Luthero Eccleſia uſque hodie triumphat.

SIne caſta Dei adfectu ſaltem ſuper omnia dilectione eſse non poſſe veram Contritionem, abundè nobis dixerunt Joannes Daventrienſis, & Petrus à Soto, addens adſertionem hanc eſse unum ex immobilibus fidei Chriſtianæ fundamentis. Eximias hujus Petri laudes, ejuſque numquam ſatis prædicanda in omnem Eccleſiam merita videre poſſis in Nicolai Sanderi opere de ſchiſmate Anglicano. Eiſdem adſtipulatur per Hermannum Archi Epiſcopum celebrata adversùs Lutherum Colonienſis Synodus: *Prima Pœnitentiæ pars eſt Contritio, quam Eccleſia vocat* ve-

vehementem animi amaritudinem, & intimum dolorem conſcientiæ, quæ Deum peccatis iraſci ſentit, & ſe peccaſſe graviter dolet, cum voto vitæ in melius commutandæ. Eam ex ſervili gehennarum metu, ex conſiderata peccatorum fœditate ac multitudine, aut ex aliis ejuſmodi principiis dicit
F. 122. concipi, & proſequitur: *Neque tamen putandum*
123. *eſt hunc timorem ſervilem, qui ex metu ſupplicii du-*
124. *cit originem, & horrorem incutit peccatorum, Pœnitentiam totam abſolvere. Quin potiùs is ſolus adeò non ſufficit, ut & exitialis ſit, quod deſperationem gignat, niſi proficiat ad ſpem per contemplationem miſericordiæ Divinæ, & ſuccedat fides illa ſecundùm tertiam credendi rationem, quæ accedens demùm facit, ut timorem ſervilem comitetur timor Filio dignus, cui commiſſa diſplicent, non jam quod pertrahant ad gehennam, ſed quod Patrem optimum, & ſic de nobis meritum offendant, quale videre eſt in filiis, qui graviter in parentes deliquerunt: Primùm enim ex metu pœnæ ſeu plagarum oderunt peccatum, deindè paternæ pietatis memoria ſubeunte, ubi fiduciam reditus in gratiam cœperint, etiam ex amore præterita commiſſa deteſtantur, ſic ut etſi nullus deinceps immineat pœnæ metus, tamen ſcientes rursùs admittere nolunt, quod parentes illorum offendat.* Adversùs Lutheri, nos ſola in Chriſtum fide juſtificari quaſi ex Apoſtolo blaterantis inſanias, triplicem, qua Deum, Deo, ac in Deum credimus, fidem diſtinguit ex ſancto Auguſtino, & adjungit: *Prima credendi ratio ſeu fides, ſi ſolam accipias, infirma eſt, & velut adhuc mortua. Altera, qua Deo tantum credimus, necdùm tamen erga Deum religioſa pietate adficimur, manca: Sed tertia, qua in Deum credimus, pioque adfectu in ipſum tendimus, ea demùm vivida atque integra fides eſt.* Primam & ſecundam conſiſtere in intellectu, & ſpiritalis ædificii adfirmat eſse exordia, pergitque de fide tertia: *Secundùm tertiam credendi rationem etiam in voluntate eſt, quod actio fidei ſic acceptæ, quod eſt credere, fidere, & adhærere Deo, non ſolo intellectu, quem fides illuminat, ſed & voluntate, quam accedente charitate inflammat, perficiatur. Jam etſi fides, ſpes, & charitas ſint tria dona Spiritus, & ſingula ſuas diſtinctas habeant rationes, tamen hoc conſtat, eam fidem, qua in Deum credimus, quæ ſola efficax, ſincera, integra, & ſalutifera eſt, nec infundi, nec accipi ſine charitate.* Multis hæc confirmat. Et hanc tertiæ rationis fidem eſse Contritioni eſsentialem adſeverat, atque proſequitur: *Hæc ergo fides, cum timore filiali conjuncta, veram Pœnitentiam à falſa ſeparat, & diſcrimen facit inter Contritionem impii, & verè pœnitentis. Impius enim concepto timore ſervili ex metu ſupplicii, atque ibi conſiſtens, in deſperationem adigitur, quod videre eſt in Cain, Pharaone, Saul, Achab, & Juda traditore. Sed quos in hoc dolore conſtitutos Deum clementer reſpicit, hi cùm ex timore per fiduciam miſericordiæ ad timorem filialem fecerint gradum, tum demùm ad veram Pœnitentiam contriſtantur. Vides ergo, quemadmodum conſideratis juſtitiæ & Judicii Divini, accedente fide hiſtorica,* qua Deum credimus, *Pœnitentiam inchoet, conſideratio verò bonitatis Divinæ, ex amoris adfectu procedens cum fiducia miſericordiæ, Pœnitentiam formet.* Adversùm Lutheri, ex ſervili metu conceptam Contritionem de hypocriſi & peccati augmento damnantis, fabulas adjungit: *Haud inficiamur ſanctiorem eſſe Pœnitentiam, quàm timor filialis, in bonitatem Dei reſpiciens, inchoat & format; ſed quoniam hæc eſt fragilitas & imperfectio noſtra, ut non facilè ad bonitatem Dei oculos noſtros attollamus, niſi priùs iram ſenſerimus, idcirco ſanctis Patribus rectè placuit Pœnitentiæ doctrinam à timore ſervili non ineptè ordiri.* Ex ſervili metu caſtam Dei dilectionem concipi, veramque ab ipſa formatam Contritionem eſse impetrandæ juſtificationi penitùs neceſsariam, ex Sanctis Auguſtino, Ambroſio, Baſilio magno, magno Gregorio, Hieronymo, & Caſſiodoro oſtendit inſigniter, & concludit: *Breviter in hanc ſententiam omnes pii deſcendunt.* Eam ſolam fideli populo prædicari mandat: ejuſmodi Contritionem ait eſse infundendum à Deo donum, ideoque perſeveranti precum & lacrymarum ad Divinæ clementiæ januam pulſu poſtulandum per ſolo adhuc ſervili metu concuſsos peccatores. Ante ejus obtentum nemini vult Divinæ Reconciliationis Sacramenta impendi. Et his omnibus non contenta Synodus reſumit doctrinam ſuam, contrahitque in anacephalæoſin: *Hunc articulum, qui de Contritione eſt, ſemel abſolvamus. Multa ſunt quæ ad veram Contritionem requiruntur. Primò, neceſſe eſt ut homo concipiat odium peccatorum, non hujus vel illius, ſed omnium quæ Deum offendunt. Secundò, Contritionem amarulentam & gemebundam eſſe oportet, qualis fuit pœnitentia David. Tertiò, non oportet leviter tranſmittere peccata præterita, ſed eadem agnoſcere, & memoriam eorum perſeveranter retinere. Quartò, ad Contritionem pertinet votum vitæ in melius commutandæ. Quintò, poſtquam de omnibus peccatis tuis graviter & ex animo dolueris, dieſque tuos in amaritudine animæ tuæ recognoveris, ac firmiter in corde tuo ſtatueris deſinere a malo & facere bonum, tum fides accedere debet Contritioni.* Tertiæ rationis fides, *qua fiducia Divinæ miſericordiæ rursùm erigaris, & conſolationem accipias, confiſus tibi ſic adfecto peccata tua propter Chriſtum remiſſum iri. Nam hæc fides Contritionem perficit, atque diſcrimen facit inter Contritionem pii & impii, Petri & Judæ.* Ex ſolo ſervili gehennarum metu citra fidem in Deum, ſeu caſtam Dei ſuper omnia dilectionem formata Contritio apud hanc venerandam Synodum eſt Judæ Contritio, non Petri.

Quòd ipſum in Catholico adversùs Lutherum Catechiſmo conſtanter & nervoſè docet laudatiſſimus fidei orthodoxæ pugil Michael, Epiſcopus Merſeburgenſis. Alios pœnarum metu, alios conſiderata peccatorum fœditate, alios pio in Deum aut ejus opera adfectu, alios aliis viis oſtendit excitari ad veram ac ſalutarem Pœnitentiam, atque adjungit: *Hic quidem foret modus optimus ex Dei amore à peccatis deſiſtere, ac proindè foret optandum, omnes nos ea potiùs nomine horrere & vitare peccata, quod ex amore Deum nolimus offendere; quàm pœnæ formidine à peccato abſtinere. Utinam omnium hominum animi amore ejuſmodi flagrarent, poſſentque ex animo dicere, quod quidam Deo devotus & integer Chriſtianus quandoque dixit ad Deum:* PRÆSTA MIHI DOMINE DEUS, UT DILIGAM TE, ATQUE SIC, ETIAMSI DAMNANDUS SIM, POENAM IPSAM MINUS MOLESTE FERAM. *Verùm non omni-*

um

um animi ſunt ita conſtituti, ut ex amore Dei reſipiſcentiam & converſionem auſpicentur, magiſque ſe peccaſſe doleant, eò quòd Deum peccatis ſuis offenderint, quam quòd ſupplicium pertimeſcant. Hoc itaque rarum & infrequens eſt converſionis & pœnitentiæ genus, ea autem uſitatiſſima ratio eſt Pœnitentiam ſeu Contritionem obtinendi, ut seriò quis perpendat multitudinem & enormitatem ſuorum peccatorum, & ſimul in memoriam ſibi redigat minas graviſſimas, quas variis Scripturæ locis intentat Deus impiis & peccatoribus. Conſiderat quoque ſeverum illud & formidabile Dei Judicium, quas calamitates & terrores impii in ſuis ſentient conſcientiis, ubi terribilis illa & irrevocabilis Chriſti ſententia in eos fuerit prolata: ITE MALEDICTI IN IGNEM ÆTERNUM, QUI PARATUS EST DIABOLO ET ANGELIS EIUS. *Ex hujuſmodi conſideratione utique neceſſarium eſt timorem in animis hominum inſiſtere: A timore autem concipitur Pœnitentia, ut Auguſtinus ait. Et ſapiens inquit:* QUI SINE TIMORE EST, NON POTEST, JUSTIFICARI. *Cæterùm hic timor, qui ex peccatorum & ſupplicii conſideratione hauritur, necdum eſt vera illa Contritio, quæ Deo accepta eſt, & qua ad miſericordiam commovetur, quæque impetrat remiſſionem peccatorum. Nihilominùs tamen eſt inſtar miniſtri veræ Contritionis, utpotè ad veram Pœnitentiam deſerviens ac perducens. Nam hic ſervilis timor primùm reprimit in nobis peccata, facitque ceſſare à vitiis, qui eſt gradus ad veram Pœnitentiam & Contritionem.* Ex ſervili timore ait tandem concipi de peccatis dolorem & pergit: *Nec jam ſolùm ea de cauſſa dolet, quod pœnam peccando commeruerit, ſed multò magis eo nomine, quòd Deum offenderit. Immò jam de pœna tantoperè ſolicitus non eſt, cùm ultrò ſe obtulerit ad perferenda quæ ipſi Deus pro peccatis impoſuerit, tantùm ut favorem & amicitiam Dei queat recuperare. Atque hic eſt verus & caſtus timor, cùm ex amore Deum timere incipimus, exoriturque hinc vera illa Contritio, quam Deus vult valere ad veniam peccatorum.* Veram Contritionem ſine caſta Dei dilectione eſſe non poſſe, & hanc ex ſervili metu, & aliis ejuſmodi humilibus obſtetricationibus poſſe concipi & parari adfirmat adversùs Lutherum, & concludit: *Hunc Contritionis obtinendæ modum omnes Catholici Patres tradiderunt.* Fuiſſe à Tertulliano, Sanctis Baſilio & Chryſoſtomo, immò & ſanctis Prophetis atque Apoſtolis traditum demonſtrat, pergitque in Catecheſi ſequenti: *Sola formidine terreri ob peccata, furum flagitioſorumque eſt Pœnitentia, nec meretur gratiam aut remiſſionem à Deo.*

Adſtipulatur & alter doctiſſimus ac ſanctiſſimus novellarum apud nos hæreſeon debellator, ex Ruremondenſis primo ſecundus Gandavenſis Eccleſiæ Epiſcopus, Guilielmus Lindanus: In Panopl. *Faceſſat novum iſtud novæ Contritionis figmentum, quod meros animi terrores & conſcientiæ carnificinas ſomniat, quaſi verò hiſce rebus perficiatur Contritio, non inchoetur tantùm. Quare dum Adverſarii iſtos horrores omnibus Scripturæ locis adfingunt, & ſuis ſemper ſubtrudunt, quid aliud quàm ad ſervilem eos metum adligant? Proindè Catholici rectiùs Auguſtini doctrinam ſecuti, aliorumque item cæterorum veterum, hoc contriti cordis ſacrificium à perhorrenda tremendi illius judicii ſeveritate exorſi mores veteres in meliùs jubent commutare.* At verò & juxta hunc, qui circa expoſitam à multis Contritionem noluit copioſiùs ſcribere, magnum Epiſcopum, & juxta ejus Magiſtrum ſanctum Auguſtinum, mutatio morum eſt mutatio amorum: Opùs eſt mentis tranſitu à mundi fornicario ad amorem Dei caſtum. *Non faciunt*, inquit in literis ad Comitem Macedonium ſanctus Auguſtinus, *Bonos vel malos mores, niſi* Ep. 32. *boni vel mali amores.* Similibus hujus veritatis teſtibus producendis nolim fatigare Lectorem: Sunt innumeri. Quibus fidem quicumque abrogat, Martinum Lutherum, quòd adversùm ſancti Auguſtini Accuſatores de Pelagiana hæreſi dixit etiam ſanctus Proſper, adfirmat malè devictum, & falſis huc uſque victoriis de ipſo Eccleſiam triumphaſſe.

Præterire tamen nolim Pii V. Pontificis juſſu pro Tridentini Concilii intellectu compoſitum atque vulgatum Catechiſmum Romanum. Ad Pœnitentiæ virtutis, quæ Contritioni eſt omninò eſſentialis pars, actum adfirmat concurrere motus varios: Fidem, ſervilem gehennæ metum, veniæ ſpem à Divina miſericordia, melioris vitæ Propoſitum, ac tandem *corda noſtra accendentem charitatem,* Part. 2. cap. 5. n. 1. *de qua liberalis ille timor, probis ac ingenuis filiis dignus oritur, atque ita unum illud veriti, ne qua in re Dei Majeſtatem lædamus, peccandi conſuetudinem omninò deſerimus.* Eſſentialem Contritioni dolorem adfirmat illum, *quo* non ex incurſu gehennarum reatu, ſed *ex amiſſa Dei gratia & innocentia*, quod palàm eſt caſtæ dilectionis, *adficimur*. Pergit: *Summum & maximum dolorem ex peccatis,* Num. 26. *quæ commiſſa ſunt, ſuſcipiendum eſſe, ita ut nullus major excogitari poſſit, facilè erit hiſce rationibus demonſtrare. Nam cùm perfecta Contritio ſit charitatis actus, quæ ab eo amore, quæ filiorum eſt, proficiſcitur, patet eundem Contritionis & charitatis modum ſtatuendum eſſe. At quoniam charitas, qua Deum diligimus, perfectiſſimus eſt amor, hinc fit ut Contritio vehementiſſimum animi dolorem conjunctum habeat. Ut enim maximè diligendus eſt Deus, ita quæ nos à Deo alienant, maximè deteſtari debemus.* Charitatis & Contritionis magnitudinem eodem loquendi genere ſignificari in ſacris literis, rectè obſervat: Ut namque Deum ex toto corde diligere, ita ex toto corde ad ipſum jubemur per Pœnitentiam converti. Uti Divinæ charitati, juxta S. Bernardum, *Nullus eſt finis, aut modus, ſed Dei diligendi modus eſt diligere ſine modo*; ita *peccatorum deteſtationi* adfirmat *nullum modum definiendum*. Eſſe jubet *non ſolùm maximam, ſed & vehementiſſimam, atque adeò perfectam, omnemque ab ipſa ignaviam & ſocordiam excludi*. Loquitur non de quavis, ſed de ſola Contritione perfecta, *quam ſtatim & ut mentibus noſtris conceperimus,* Num. 30. *tribuitur nobis à Deo remiſſio peccatorum:* Quam ſacroſancta Tridentina Synodus definit etiam ante actualem Sacramenti ſuſceptionem juſtificare. Hinc iterùm Catechiſmus: *Si id minùs conſequi nobis liceat, ut perfecta ſit, vera* Num. 27. *tamen & efficax Contritio eſſe poteſt.* Contritionem & Dei dilectionem rectiſſimè adſerit ambulare eiſdem magnitudinis & quantitatis paſſibus, ideoque eſſe Contritionis ſpecies ſeu claſſes, quot ſunt dilectionis. Quare uti hæc, ita & illa alia nata, quædam nutrita, alia adulta, robuſta alia, alia perfecta. Et hæc eſſe debet ſine fine & modo, ex toto corde, vehementiſſima, maxima, excludere

omnem ſocordiam atque ignaviam, id eſt, omnem adfixivum cupiditatis adſenſum.

CAPUT IV.

Servilis Attritio oſtenditur eſſe duntaxat heſternum commentum.

ADverſus Praxeæ, heſterni tunc hæretici, novellitatem ſcribit Septimius Tertullianus :
Cap. 2. *Adverſum univerſas hæreſes jam hinc præjudicatum*
Cap. 31. 35. *ſit id eſſe verum, quodcumque primum; id eſſe adulterum, quodcumque poſterius.* Poſteritatem mendacio deputandam demonſtrat item in libro Præſcriptionum. Et in libro adverſus Hermogenem :
Cap. 1. *Solemus hæreſes compendii gratia de poſteritate præſcribere.* Ex hac regula & Paulum Apoſtolum, ad fidei & prædicationi ſuæ conciliandam auctoritatem Anteceſſorum, apud Hieroſolymam degentes Primates Apoſtolos acceſſiſſe, & cum illis contuliſſe
Cap. 2. ſcribit in quarto libro adverſus Marcionem. Non opus eſt multis teſtimoniis : Vocum novitatem ipſe laudatus Apoſtolus damnat & proſcribit. Adeò firma eſt hæc præſcriptio, ut antiquitatis, æternæ noſtræ veritatis ignari Gentiles adversùm
L. 2. nos dixerint apud Arnobium : *Ante quadringentos annos Religio veſtra non fuit.* At verò formatæ per ſolum ſervilem gehennarum metum Attritionis opinio eſt adeò nova, ut de ipſa dici fermè queat, quod de novis ſuo tempore doctrinis ſcripſit laudatus Tertullianus : *Earum homines adhuc ambulant.* Teſtem adduco in ſuis ad Robertum Cardinalem Pullum Scholiis virum doctiſſimum Hugonem
Part. 5. c. 31. Matthoud. Hæc ſunt verba Pulli : *Pœnitentiam plerumque parit timor in illo, qui timet ardere, non peccare. Vir certè malus : Quoniam vir bonus plus horret culpam, quàm gehennam. Ille prævidens pœnam reprimit culpam : Si impunè liceret, repreſſam exerceret. Nec poteſt bonus eſſe, quiſquis illicita vellet, ſi auderet. Quodam enim modo id cujuſque voluntas affectat, quidquid ſolùm ex neceſſitate recuſat. Nam quod coactus facit, id te facere verum eſt, id te velle falſum eſt. Qui ergò ex timore pœnitet, adhuc eſt ſervus, quoniam flagra formidat; nondum filius, qui patrem amans ſperat hæreditatem. Quamobrem quiſquis, dum pœnitet, ſolùm timore angitur, nondum per Pœnitentiam veniam meretur. Verùm qui largitur timorem, ut ex timore pœnitendi neceſſitatem incutiat, is cum Pœnitentia largietur amorem, ut ſit Pœnitens venia dignus.* Omnem meæ Diſſertationis doctrinam compendio tradit, & ad iſta verba ſcribit laudatus Hugo : *Ex his Roberti verbis, & ex aliis ſuprà relatis liquidò conſtat Attritionem ex ſolo gehennæ metu conceptam, ut veram Sacramenti partem, nec voce tenùs nec ſignificato, veteribus & Pullo coætaneis Authoribus innotuiſſe, ut meritò in conſcientiæ Inſtructorio ſcripſerit Lopez illius opinionis parentes fuiſſe Melchiorem Canum, & Henricum quemdam Salamanticenſis Academiæ Doctorem, qui putam dolorem illum, quo ſolo metu inferni peccator concutitur, etiam ſic cognitum, nec altiùs elevatum, ſufficientem eſſe diſpoſitionem, ut accedente Sacramento juſtificantem gratiam conſequatur. Sed ut nova hæc opinio, ſic periculoſa, & tantùm Scripturæ detrahens, quantùm Sacramento concedere putat.*

Ludovici Lopez, avitam Eccleſiæ de Contritione ſententiam antea complexi, hæc ſunt verba : *Sed jam præcedente lumine Concilii Tridentini, & quia induſtria Doctorum aliquæ veritates magis illuſtratæ ſunt, audeo & hanc ſtatuere concluſionem; Probabile eſt, & non parùm veritati & Tridentino Concilio conſona opinio adfirmativa, ſcilicet quod ad juſtitiam & remiſſionem peccatorum in Sacramento Pœnitentiæ ſatis eſt Attritio cognita, etiamſi Pœnitens non exiſtimet probabiliter eam eſſe Contritionem.* Ad quæ verba in doctiſſimo de Pœnitentia opere ſcribit vir eruditiſſimus Joannes Morinus : *Hanc ſententiam aſſerere probabilem, tum illi viſum eſt aliquid inſolitum* Lib. 4.
audere. Et addit cauſam : *Hæc quæſtio planè nova* c. 18.
eſt, & omnibus Scholaſticis ante hoc ſæculum incognita, ut rectè adnotavit Alexander Peſantius, videlicet, An Attritio ex ſola formidine pœnæ concepta, & Sacramento conjuncta, dilectionem ſuppleat, ita ut hoc modo habitualiter juſtificatus dilectionem illam, ſalutis obtinendæ cauſa elicere nullo unquam temporis momento teneatur. Melchior Canus primus hanc quæſtionem excivit, & cum propria formula propoſuit. Dominicus Soto, & Andreas Vega eam paulò antè ſuboſcurè attigerant. Nunc autem, & ab aliquot annis Scholas omnes pervaſit. Et rursùm : *Antiqui Scholaſtici omnes uſque ad annum milleſimum quingenteſimum, ut Patres prætereaam, longè expreſſius, liberalius, & magnificentiùs de obligatione dilectionis Divinæ ſtatuerunt, ut vel ex ipſis recentioribus colligitur, dum eos refutant.* Adfirmat ſervilem Attritionem ab iſtorum nullo fuiſſe etiam cum Sacramento judicatam obtinendæ juſtificationi ſufficientem.

Hæc ſua verba, *An Attritio dilectionem Dei ſuppleat*, etiam exponit : *Sententia iſta videtur neceſſariò ſibi ſupponere, velut fundamentum, hanc doctrinam. Poſſe hominem ſolo habitu gratiæ, ſine ullo dilectionis Dei motu, in hac vita non modò juſtificari, ſed etiam recipi in cœlum.* Et infrà : *Ex iſto juſtificationis modo conſequi probabiliter videtur homines adultos, qui per actus proprios ſe à Deo averterunt, juſtificari tantùm habitualiter, more infantum, ſine converſione ad Deum. Qui enim Deum actu odit, non videtur converſus, niſi actu amaverit.* Quòd ſervilis Attritio non ſit Pœnitentis ad Deum, ſed ad ſemetipſum converſio, ipſi primi ejus Dogmatiſtæ fatentur, ideoque ipſam adſeverant per Sacramentum proficere in Contritionem, vel potiùs in Contritionis effectum, remiſſionem peccatorum. Adſeverant Pœnitentiæ Sacramentum ac ejus operatum opus eſſe tantæ virtutis, ut habitualem laudatæ remiſſionis juſtitiam, uti Baptiſma facit in parvulis, det ſine juſtitia operum : Etenim ſervilis Attritio non eſt per Jeſum Chriſtum juſtitia, ſed ex lege. Sola caſta juſtitiæ dilectio eſt juſtitia Chriſtiana. Et adverſus portentoſum hocce dogma dixit Hugo Matthoud : *Nova hæc opinio tantùm Scripturæ ſacræ detrahit, quantum Sacramento concedere putat.* Nihil enim lucidiùs ac frequentiùs inculcant Propheticæ, Evangelicæ, ac Apoſtolicæ Scripturæ, quam neminem adultum ſine vera cordis per caſtam Dei dilectionem converſione juſtificari. De Martino Luthero, qui anno milleſimo quingenteſimo decimo ſeptimo cœpit blaterare, in plenam necdum inſaniam lapſo ſcribit in Citizenſis Eccleſiæ Chronico Paulus Langius, ejus talis qualis

Symmi-

A.1254. Symmiſta: *Martinus Lutherus, Theologus conſummatus, profundus, ac incomparabilis, ſacram Theologiam ad fontalem dignitatem, primævamque puritatem, nec non Evangelicam, ſinceram, ſimplamque ſuam innocentiam & integritatem, omni prorsùs Philoſophia ſæculari exploſa, reducere conatur.* Agebat Lutherus in novellos tunc Scholaſticos, quos poſt annum milleſimum quingenteſimum cœpiſſe in Divinæ dilectionis obligationem eſſe iniquiores ac laxiores audivimus à Joanne Morino. In plenam inſaniam ſeductus paucorum ſcabiem adfricare cœpit cunctis, atque ita omnem Eccleſiam, quaſi Pœnitentes, ſine bono mentis motu, per ſolum Sacramenti operatum opus juſtificari traderet, eſt peſſimè calumniatus. Et hanc calumniam novellum Melchioris Cani dogma manifeſtè confirmat. De Fortunatiano Aquilejenſi Archi-Epiſcopo, cujus quædam opera memorat, addit in Eccleſiaſticorum Scriptorum catalogo
Cap. 29. ſanctus Hieronymus: *Fortunatianus in hoc habetur deteſtabilis, quòd Liberium, Romanæ urbis Epiſcopum, pro fide ad exilium pergentem, primus ſollicitavit ac fregit, & ad ſubſcriptionem hæreſeos compulit.* Hoc ipſum ego ob intruſas in Eccleſiam has vocum novitates dicere haud verear de viro doctiſſimo Melchiore Cano. Lutheranam enim de Eccleſia calumniam verificare non eſt leve crimen.

Authenticum dogma edere debet ſuorum natalium origines, Doctorum ſuorum ordinem uſque ad ipſos Apoſtolos, atque ita ex decurrentibus ab initio ſucceſſionibus demonſtrare legitimam ſuam cum Evangelio conſanguinitatem. Authenticum dogma nos à noſtris Epiſcopis, hi à ſuis Majoribus, illi acceperunt ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo. Omne poſterius quid eſt aliud, niſi filius ſine Patre, tiro ſine Principe, diſcipulus ſine Magiſtro? De omni novo dogmate dici poſſit ac debeat, quod de Gnoſticorum fabulis per ironiam ſcripſit in Præſcriptionum libro Tertullianus. *Aliquos Marcionitas aut Valentinianos liberanda veritas exſpectabat. Intereà perperàm evangelizabatur, perperàm credebatur.* Et hinc Beatiſſimo Patri noſtro Alexandro VII. qui à peſſima Chriſtianum hominem ne ſemel quidem in vita ad Deum expresſè diligendum adſtringi gariente, quorundam Theologorum fabula, tamquam fædiſſima ruga, liberavit Eccleſiam, libet rursùs adclamare ex animo: *Annos de noſtris.* Etiam à libero ſervilis Attritionis per ſimplices animas diſcurſu confidimus liberandam. Malum enim proficit in pejus. Sunt qui etiam putatam dumtaxat attritionem putent cum Sacramento ad juſtificationem ſufficere, de quibus laudatus Joannes Morinus: *Video hodiernos Doctores hanc ſententiam paſſim refutare. Ut nunc tamen ſunt homines, periculum eſt, ne tandem apud multos obtineat, ſi celebris aliquis Doctor illius defenſionem ſemel amplectatur. Homines enim ut plurimum in cauſſa relaxationis diſciplinæ, & ſeveritatis morum minuendæ, ita comparati ſunt, ut qua data porta, ſtatim ruant.* Pauci anni ſunt, ex quibus quiſpiam in Iprenſis Eccleſiæ Seminario Theologaſter nullum penitùs, ne quidem naturalem, dolorem tradidit requiri ad Pœnitentialis Sacramenti valorem, ſola peccatoris Confeſſione & Sacerdotis Abſolutione garriens compleri. Et quoſdam in errorem ſeduxerat, multos in dubitationem. Æternà memoria dignus eſt D. Judocus Bouckart, laudatæ Eccleſiæ tunc Epiſcopus, qui impreſſas iſtas concluſiones defendi vetuit, atque damnavit.

Pergit Joannes Morinus: *Nondùm omninò certum eſt & exploratum, Attritionem illam cum Sacramento ad impii juſtificationem ſufficere, cùm hactenùs nullo Eccleſiæ Decreto hoc declaratum fuerit.* Pœnitentialis Adminiſtrationis Hiſtoricum, nullius fermè concluſionis adſertorem agit vir prudens ac eruditus, ideoque nullam, licèt in animo ſuo damnatiſſimam, opinionem verbis apertis damnat: Adſerit tamen *ancipitem eſſe ſic juſtificati ſalutem.* Quod ipſum, de taliter præſertim in mortis articulo juſtificatis, adfirmat Franciſcus Suarez, Joannes Sanchez, Paulus Comitolus, aliique plures ipſius etiam ſervilis Attritionis defenſores. Adeò per ipſam ajunt nullum moribundum juſtificari, ut etiam velint novo omnem talem maculari mortali peccato. In ipſis ſuorum patronorum oculis tam monſtroſa eſt hæc Attritio. Nec ſine fundamento. Etenim de Catechumeno apud Eccleſiam Catholicam, an apud Donatiſtas baptizari hæſitante, & Baptiſmum in iſta rectè ſuſcipi habente certum, ambigente autem an & apud hoſce rectè ſuſcipiatur, in libris de Baptiſmo ſcribit ſanctus Auguſtinus: *Si dubium haberet non illic rectè accipi, quod in Catholica rectè accipi certum haberet, graviter peccaret in rebus ad ſalutem animæ pertinentibus, vel eo ſolo quod certis incerta præponat.* Et infrà in eodem libro: *Accipere in parte Donati ſi incertum eſt, eſſe peccatum, quis dubitet certum eſſe peccatum non ibi potiùs accipere, ubi certum eſt non eſſe peccatum?* Neceſſitatis præſertim Sacramento incertam & dubiam, certa relicta, adhibere materiam, formam, aut Miniſtrum, dicit eſſe mortale peccatum: Cui Doctor Angelicus, Scholaſtici omnes, & ipſum naturæ lumen adſtipulantur. Ergo non in ſolo mortis, ſed in quovis articulo quiſquis cum ſola ſervili Attritione cognita Baptiſmatis aut pœnitentiæ Sacramentum ſuſcipit, & animam ſuam & ipſum Sacramentum exponit periculo, atque ita in ipſo perit. Adeò monſtroſa Pœnitentia eſt iſta ſervilis Attritio. Ejus patrocinium Hugo Matthoud rectè dixit eſſe, uti novum, ita & perículoſum.

Lib. 1. c. 3.

Cap. 5.

CAPUT V.

Edita nuper Diſſertatio à variis Accuſationis capitibus expurgatur.

ANtiquam formandæ & proſequendæ accuſationis regulam exponit nobis ſeptima Synodus Carthaginenſis: *Quotieſcumque Clericis ab Accuſatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex his, de quo priùs egerint, probare non valuerint, ad cætera* probanda *jam non admittantur.* Ex ipſa & ego agere velim adversùm meos Accuſatores: Aliquot purgare articulos, reliquos Divino Judicio, & benigno Lectoris animo commendare. Cap. 3.

Prima Accuſatio diluitur.

PRimum accuſationis caput eſt, quòd voce, *Attritio*, abutar adversùs communem intellectum, affirmans, ut vera ſit, debere eſſe germanam Dei, & quidem affectu ſaltem ſuper omnia dilectionem. A quorundam hodie laxonum cogitationibus me recedere crediderim facilè; verùm ab avito Sanctorum Patrum intellectu & phraſi ſcio me non deviaſſe. Etenim de perfecta Contritione ſcribit in ſecundi Pſalmi commentario ſanctus Hilarius Epiſcopus Pictavienſis: *Contritio illa ſive confractio eſt, quæ in nobis corporeas voluptates, & ſæcularium vitiorum incentiva comminuit, dignoſque nos dignatione Domini præſtabit, & ſecundùm dictum Prophetæ, cor contribulatum & humiliatum Deus non ſpernet.* Et in vigeſimi tertii Pſalmi Commentario S. Baſilius Magnus: *Contritio cordis demolitio eſt, & ſuppreſſio humanarum cogitationum. Quicumque enim præſentia deſpexerit, ſeque Verbo Dei addixerit, & ſuam ipſius mentem iis contradiderit intelligendis, quæ ſupra hominem & longè diviniora ſunt, hic demum eſt qui tribulato ſive contrito eſt corde, quippe ſacrificium obtulit quod minimè contemnitur apud Dominum:* Et in ſuis de rectè inſtituenda vita doctrinis B. Archimandrita Dorothæus: *Contritio cordis eſt, ſi id vagari non permittas in alienis & vanis cogitationibus.* Doct. 21. Etiam veſtræ Venetiæ ſanctiſſimum Patriarcham Laurentium Juſtinianum nolim præterire: *Primum Sacrificium, propter quod homo ad perfectam proficit juſtitiam, eſt ſacrificium contriti cordis pro perpetratione ſcelerum ſuorum. Nam Contritio ſola eſt, quæ facit animam abhorrere purpuram, deſiderare cilicium, amare lachrymas, fugere riſum, & veram ſectari juſtitiam.* Et in centeſimi quadrageſimi ſexti Pſalmi enarratione S. Auguſtinus ſcribit Contritionem duris ac diſtortis cordibus eſſe propriam, ipſaque per eam Divinæ legi, tanquam æquali pavimento diſtorta ligna, coaptari. Perfecta Contritio perfectam involvit charitatem, ex ipſa procedit, ac per ipſam formatur, ideoque omnes originalis libidinis, licet non metus, tamen affixivos aſſenſus excludere non tantùm debet, ſed & ſuperaſſe: Eſſe debet ſuper omnia iſta, non ſolo affectu, ſed viribus inſuper & effectu. Hinc omnes ab illa corporeas voluptates & ſæcularium vitiorum incentiva, omnes alienas ac vanas cogitationes, purpuram & quoſvis ſæculi honores comminui, ſupprimi, ſanari, abhorreri, & mentem noſtram plenè, quantùm fert præſens vita, Divinis complanari Regulis, laudati Patres affirmant. Eam eſſe ſcribunt primum & palmare ſacrificium: Quòd omne fœnum lignum, ſcoria, & ſtipulæ per ipſam exurantur, noſque in purum, juxta præſentis juſtitiæ modulum, argentum emundemur & aurum. Eſſe ajunt ſacrificium quod apud Dominum minimè contemnatur: Quòd per ipſam ſtata lege, etiam ante Baptiſmatis aut Pœnitentiæ actualem ſuſceptionem, fiat reconciliatio peccatoris, deturque remiſſio delictorum. Ex iſtorum Patrum, Lib. de charit. c. 6. ſancti præſertim Auguſtini, authoritate, hocce definivit ſacroſancta Synodus Tridentina. Magnus Baſilius ac B. Dorothæus utuntur voce, λόγισμος, non quamvis cogitationem, ſed accuratam conſiderationem ſeu ratiocinationem ſignificante: Eam ad profectas ex iſtiuſmodi alienis & vanis cogitationibus, palàm affixivas, cupiditates ſignificandas uſurpant, adeoque has omnes & ſolas à perfecta Contritione volunt ſupprimi & avelli. Et ſolam hujuſmodi Contritionem è ſanctis Patribus multi laudaverunt. Quod enim gravioribus peccatis Sacramentale Reconciliationis beneficium lapſis non niſi ſemel impenderet antiqua Eccleſia, multorum annorum, imò & totius quandoque vitæ præmiſit in cinere, ſacco, & omni humilitatis genere Pœnitentiam, quæ omnem affixivæ cupiditatis ſcoriam plenè decoqueret, ac peccatorem transmutaret in virum perfectum, qui recipiendæ juſtificationis ſtolam ab omni deinceps graviori macula ſperaretur uſque ad exitum cuſtoditurus. Verùm paternæ diſciplinæ fuit hæc rigida ſanctitas, non Evangelicæ neceſſitatis. Et omnis germana Contritio non eſt tantæ virtutis. Uti non quævis charitas, ita non quævis Contritio eſt perfecta. Alia eſt dumtaxat nata, alia dumtaxat nutrita, alia dumtaxat adulta, alia dumtaxat robuſta. Et haſce ſpecies ſeu claſſes, quod in diſtorto ſeu durato per peccata corde non quaſvis, ſed groſſiores, dumtaxat affixivas cupiditates frangant, poſterior ætas vocavit Attritionem. *Inter fractionem & comminutionem ſeu Contritionem*, inquit Angelicæ Summæ ſupplementum, *in rebus materialibus, undè hæc nomina ad ſpiritualia transferuntur, hoc intereſt, quòd frangi dicuntur aliqua, quando in magnas partes dividuntur; ſed comminui vel conteri, quando ad partes minimas reducitur hoc, quod in ſe ſolidum erat.* Quæſt. 1. art. 1. Nimia Chriſtiani populi multitudo, & multa Romani Imperii, adeoque & Eccleſiæ calamitas primævam charitatis perfectionem refrigerarunt, laxaruntque avitum diſciplinæ nervum: Hinc lapſi noſtri non ſolùm citra plenam, qua in perfectionem iſtam parturientur aut reformentur, ſed & citra omnem antè actam ſatisfactionem jam pridem donantur gratia ſacramentalis Reconciliationis. Iſta quidem ante imponitur, ſed non niſi poſt hanc adimpletur. Ad hujus moris exordia Majores noſtri perfectæ ac imperfectæ charitatis diviſiones & ſpecies extenderunt etiam ad Contritionem, & quamvis Contritionem imperfectam, quod pravam mentem non plenè comminuat, ſed tantùm frangat in partes groſſiores, rectè vocarunt Attritionem. Introducendi vocabuli cauſsas largè exponit Joannes Morinus, & adjungit de tempore: *Vocabulo ut jam in Scholis vulgato utuntur Alexander Halenſis, Guilielmus Pariſienſis, & Albertus magnus. Poſteriorum nemo illud præteriit. Nonnulli tamen eodem tempore illud aut non agnoverunt, aut neglexerunt. Sed Auctorum, qui hos anteceſſerunt, nullus mihi cognitus Attritionem commemoravit; licèt eaſdem cum his quæſtiones agitarent. Itaque nomen illud in ſcholis vulgari cœpit poſt annum* 1220. *centum & pauciſſimis annis poſt natam Scholaſticam.* Lib. 8. Cap. 4. An per gehennæ aut pœnarum metum, an per humanum pudorem aut quodvis id genus inſtrumentum introducatur Attritio, parum refert: Extrinſeca ſunt hæc: nec ad ejus ſpectant interiora. Eſſentiale utriuſque Contritionis diſcrimen conſiſtit

ſiſtit in ſola varia lapſi & diſtorti animi fractura. Hoc Patrum meorum ſenſu locutus ſum, & video me benè locutum.

Diluitur ſecunda Accuſatio.

Fol. 6. INſignem accuſationem continent hæc verba: *Hæc eſt Attritio, de qua hic diſputatio inſtituitur, in qua reperiuntur jam dicta, non interveniente tamen perfectæ charitatis ſeu Dei propter ſe dilecti*
Fol. 22. *motivo*. Eadem forma etiam infrà ſcribit: *Pater Lupus fatetur Davidem, Magdalenam, aliosque non videri habuiſſe actum veræ Contritionis*. Nec dixi id unquam, & ſpero, Deo me cuſtodiente, numquam dicere. Quiſquis ſimile quid dixerit, anathema ſit. Inter veram & perfectam, uti charitatem, ita & Contritionem eſt grande intervallum. Ad Attritionem nunquam requiſivi perfectam, ſed veram dumtaxat charitatem. Quin Regius Propheta ac Maria Magdalena ex vera charitate pœnituerint, ſolus negare poſſit antiquorum Sanctorum & veteris legis blaſphemus Oſor Marcion aut Manes. Verùm an perfecta illis fuerit charitas, eſt antiqua inter Orthodoxos Patres & Doctores quæſtio, meæ Diſſertationis ſcopo non neceſſaria, ideoque non deciſa. Davidem interim ac Mariam Magdalenam fuiſſe dumtaxat imperfectè contritos, Guilielmus Eſtius & Franciſcus Sylvius adfirmant. Etiam S. Petro Apoſtolo, dum cum Domino in carcerem & mortem ire ſpopondit in cœna, charitatem fuiſſe veram ac germanam, nullus ambigere poſſit orthodoxus, fuiſſe tamen *parvam ac invalidam* conſtanter in
Cap. 17. libro de gratia & libero arbitrio aſſeverat S. Auguſtinus. Die poſt Domini Reſurrectionem quinquageſimo miſſus in linguis igneis Spiritus ſanctus & Petrum & omnes Apoſtolos primùm in charitate perfecit. Ita cum S. Auguſtino omnes paſſim tradunt Eccleſiæ Patres. Et hinc mea verba, *Per timorem ſolum citra charitatem de peccatis concepta Contritio eſt contritionis fucus*, recta ſunt & vera. Deſumpta ſunt ex viro ſummo, Theologo eximiè Orthodoxo, laudato ſuperiùs Fratre Petro à Soto: *Sine Dei dilectione, de qua dictum eſt, Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quia dilexit multùm, Contritio non eſt vera*. Et ex Richardo de Sancto Victore in libro de ſolvendi ac ligandi poteſtate: *Qui veraciter de ſuis criminibus pœnitent, pro certo jam charitatem habent*. Et ex Doctore Angelico, ſcribente ad veram Pœnitentiam concurrere actum fidei, ſervilis timoris, ſpei in Deum, ac tandem charitatis, *qua alicui pecca-*
Part. 2. *tum diſplicet ſecundùm ſeipſum, & non jam propter*
q. 85. art. *ſupplicia*. Proximum ac immediatum veræ Pœ-
5. 6. nitentiæ principium ſcribit eſſe timorem filialem. Quæ uſque ad Melchiorem Canum fuit ſententia omnium Chriſtianorum.

Diluitur tertia Accuſatio.

ALiud accuſationis punctum eſt quod dicam latentem in corde cupiditatem ſervili gehennarum metu frænari dumtaxat & compeſci à peccatis externis, non ſanari & evacuari. *Hæc*
Fol. 7. *opinio*, inquit, *Paradoxa eſt*. Addit eam eſſe Cornelii Janſenii ac Martini Lutheri. Reſpondeo non quidquid Janſenius ac Lutherus dixere Janſenianum eſſe aut Lutheranum. Hæreſis à Chriſto Domino noſtro lepra vocata fuit, quod Evangelicum dogma dumtaxat hinc indè maculet, non totum evertat. Nonne enim Septimii Tertulliani, Adamantii Origenis, Joannis Caſſiani, Facundi Hermianenſis Epiſcopi, alioſque plures hæreticorum aut ſchiſmaticorum devios libros, uti pretioſiſſimum multæ veritatis theſaurum, Mater Eccleſia cuſtodit? Etiam hic ipſe Accuſator Hilari, Orthodoxi primùm in Romana Eccleſia, dein in Luciferiano ſchiſmate ſolius ſine ullo Epiſcopo aut Presbytero contumaciſſimi Diaconi, leproſa in S. Pauli Apoſtoli Epiſtolas commentaria honorat tamquam S. Ambroſii, atque ex illis firmare conatur ſuas cogitationes. Uti in hoc Ambroſiaſtro varia, ita in Martini Lutheri ſterquilinio poſſit hinc inde aliqua latitare gemma veritatis. Quidquid interim Lutherus de hoc puncto aut Janſenius ſenſerint, ego patenter ſenſi cum Hugone de S. Victore in libris
Miſcellaneorum: *Triformis eſt odor vitæ. Non de-* L. 4. cap.
linquere: Quod agit timor ſervilis. Nolle delinque- 77.
re: Quod operatur filialis. Non poſſe delinquere: Quod confert gloria perennis. Primi ſunt ſervi, ſe-
cundi filii, tertii beati. Loquitur ex Regio Pro- Pſ. 77.
pheta, de Judæis per ſolum ſervilem timorem in divina Regula ambulantibus ſcribente: *In lege ejus noluerunt ambulare*. Cauſam in Pſalmi iſtius commentario dat S. Auguſtinus: *Ex corde fieri nullo modo poteſt, quod fit formidine pœnæ, non amore Juſtitiæ*. Largè id illic exponit.

Quod ipſum facit etiam in literis ad Anaſtaſium: *Innaniter putat victorem ſe eſſe peccati, qui pœnæ timore non peccat. Quia etſi non impletus foris negotium malæ cupiditatis, ipſa tamen mala cupiditas intus eſt hoſtis. Et quis coram Deo innocens invenitur, qui vult fieri quod vetatur, ſi ſubſtrahas quod*
timetur? Ac per hoc in ipſa voluntate reus eſt, qui Ep. 144.
vult facere quod non licet fieri, ſed ideo non facit, quia impunè non poteſt fieri. Nam quantum in ipſo eſt, mallet non eſſe juſtitiam peccata prohibentem atque punientem. Et utique ſi mallet non eſſe juſtitiam, quis dubitaverit quod eam, ſi poſſet, auferret, ac per hoc quomodo juſtus eſt juſtitiæ talis inimicus, ut eam, ſi poteſtas detur, præcipientem auferat, ne comminantem vel judicantem ferat? Inimicus ergo juſtitiæ eſt qui pœnæ timore non peccat. Amicus autem erit, ſi ejus amore non peccet. Tunc enim verè timebit peccare. Nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, ſed ardere. Ille autem peccare metuit, qui peccatum ipſum ſicut gehennas odit. Ejuſmodi plura Latinorum & Græcorum Patrum teſtimonia Eruditio veſtra novit.

Adductum ſancti Auguſtini locum deſumptamque ex ipſo doctrinam inſigniter in libro de humani generis captivitate ac redemptione illuſtrat magnus olim hujus Academiæ Doctor, & adverſùs Lutherum acerrimus pugil, Joannes Driedo:
Ad id, quod ultra in primo argumento adſumitur, Fol. 108.
eum qui ſolo metu gehennæ ignis aut temporalis pœnæ facit Præceptum, videtur adbuc odio habere Præceptum aut punientem juſtitiam, reſpondeo quod is, qui ſolo metu gehennæ ignis coercet ſe ab opere malo, Præceptum quidem odit ſecundùm amorem quemdam habitualem, ſeu radicem intùs latentem, nondum renovatus Spiritu amoris juſtitiæ, ſed non ſemper eſt odium in actu, non ſemper actu concupiſcit deſtructam

eſſe

eſſe juſtitiam punientem. Nam dum quis concuſſus timore Divini Judicii incipit ceſſare à conſenſibus nefarii operis, & fugere ſtupra, adulteria, cæteraſque ignominiæ paſſiones, cavet interim ne extendat membra in opus, viva tamen ſemper manet in eo peccandi voluntas, donec fuerit renovata Spiritu amoris juſtitiæ. Proindè & ſic ſubjectus ſervili timori quodammodo non vult peccare, & quodammodò vult peccare. Vult quidem, quia in eo vivit latens quædam peccandi voluntas, non actualis quidem ſemper in actu peccandi, ſed habitualis, ſecundùm quam necdum amicus juſtitiæ ſemper manet præparatus peccare, ſuæque libidini ſervire, ſi eſſet impunitas. Non vult autem peccare, quia jam concuſſus timore Divini Judicii, ſciens Deum eſſe cui omne cor patet, & omnis voluntas loquitur, & quem nullum latet ſecretum, incipit exire de ſæculo. Et idcircò non quemadmodùm fur vel adultera exſpectat opportunitatem loci & temporis ad perpetrandum nefarium opus, ſed intra cogitationis clauſtra coercere & comprimere ſtudet, ne pravis cupiditatibus præſtet adſenſum. Rectè propterea & Divus Bernardus ſub hoc ſtatu timentium timore Divini Judicii dicit eſſe exitum de ſæculo, & introitum quemdam vitæ & legis. Per latentem intra cogitationis clauſtra pravam cupiditatem, & habituale punientis juſtitiæ odium nullo pacto relictum ex priori patente voluntate vitium, maculam, aut reatum, ſed cum ſancto Auguſtino intelligit ſtabilem diſtortæ mentis adfectum ac præparationem, à Scholaſticis Doctoribus jam pridem cœptam vocari voluntatem virtualem, quam eſſe verum, ſed ſecretum, quia ab intellectus ſuper ipſum reflexione ſeparatum, voluntatis motum, ideoque per ipſum, dum parvus eſt, hominem continuari ac permanere actu peccatorem, ex laudato Auguſtino poſſit lucidè oſtendi, & res ipſa clamat. Nonnè profeſſi uſurarii, meretrices, latrones, licèt actu de profeſſione non cogitent, ob paratam tamen ſemper in prava opera mentem ſordent in continua voluntate fœnerandi, ſcortandi, rapiendi? Captivus, exul, ſpoliatus, licèt aliud agant & animo volvant, in adſiduo hærent deſiderio recuperandæ rei, patriæ, libertatis. Ea mentis habitudo non eſt aliud, quam voluntatis ab intellectus ſuprà ipſum reflexione ſpoliatus motus: Latet & quaſi dormit, ideoque à quibuſdam exiſtimatur non eſſe actus, ſed dumtaxat quæpiam ejus præteriti vicaria virtus. Ex reflexionis ſpolio latere intellectum poteſt, & tamen eſſe. Quidquid ſit de iſta ſcholæ controverſia, cum laudato Driedone ſcripſi in
Fol. 71. Diſſertatione: *Latens peccati cupiditas eſt intima & ſecreta mentis præparatio, qua homo ſervili gehennarum metu frœnatus mallet eſſe licitum quod dolet vetitum, qua velit non eſſe legem peccata prohibentem, aut certè punientem, qua optat non eſſe gehennas, quibus à cupiditatum ſuarum ſequela & adimpletione retardetur. Et hæc eſt cupiditas, quam Patres adſiduè dicunt per ſolam charitatem evacuari.*

Hoc ipſum docet Guilielmus Eſtius. Duas proponit quæſtiones. Prima eſt: *An qui ſolo timore pœnæ, ſeu temporalis, ſeu æternæ, vel opus legis*
Lib. 3. Diſt. 34. §. 8. *facit, vel à peccatis abſtinet, peccet?* Altera eſt: *Utrum omne opus ex ſolo timore pœnæ procedens ſit peccatum?* Poſteriorem diſputat ac tuetur problematicè, & poſt adducta in partis adfirmativæ probationem varia ſanctorum Auguſtini & Proſperi loca, concludit de priore: *Ex his igitur hoc ſaltem conſequens videtur, omnem eum peccare, qui ſolo timore abſtinet à peccato. Utcumque enim ſe habeat opus externum, & ſive illud propter debitæ circumſtantiæ defectum debeat dici peccatum, ſive poſſit aliquo modo à peccato excuſari, de quo videre licet ſanctum Bonaventuram & Durandum, certè omninò fatendum eſt id, quod Patres adfirmant, eum qui ſerviliter timet, & ex eo timore aliquid facit vel omittit, ipſa voluntate intus atque in animo reum eſſe, dum mallet quod jubetur omittere, vel quod prohibetur facere, ſi liceret impunè. Præſertim ſi actualem hujuſmodi in ipſo opere habeat voluntatem.* Hocce caſu adfirmat non ſolummodò peccare ex timore operantem, ſed & ipſum tunc timorem, factumque ex ipſo opus eſſe peccatum. Et inferiùs: *Quæ poſtremo* pro adfirmante ſecundæ quæſtionis parte *ex Patribus proferuntur, non aliud convincunt, quam eum peccare vel actu vel habitu, qui ſolo timore pœnæ ab opere peccati abſtinet, quia videlicet voluntatem gerit adhuc juſtitiæ inimicam, & legi Dei contrariam, cum quo nihilominus conſiſtit, ut nec timor ipſe, nec opus ex timore profectum ſit peccatum, ſi nulla ipſum vitiet circumſtantia.* Peccare habitu etiam huic ſancti Auguſtini diſcipulo eſt ſecreta mentis in peccatum præparatio: Eam dicit non ſanari per metum, ideoque ſolo metu actum animum eſſe adhuc juſtitiæ & legis inimicum.

Addo hanc propoſitionem, *Servilis gehennarum metus compeſcit & aufert ſola peccata externa*, eſſe mali commatis, nec unquam à me adſertam. Eleganter hoc tradit in ſuperiùs laudato opere Joannes Driedo, ſervilis timoris utilitates exponens,
atque adjungens: *Unde timor Dei, etiam ſervilis,* Fol. 108.
expellit peccatum, id eſt, actionem peccandi, dum cohibet & ipſam voluntatem ab executionis imperio, & ipſa membra ab executione. Et ita timor Domini expellit peccatum, ſive quod jam admiſſum eſt, inquit Bernardus, pœnitendo, ſive quod intrare tentat, reſiſtendo. Proinde quamvis timor ſit cum peccato in eo, qui necdum amat juſtitiam, is tamen qui timet gehennam ignis aut juſtum Dei judicium, neque peccat, neque Deum offendit in eo quod ſic timet, ſed magis humiliatur ſub potenti manu Dei, ſuo ſpiritu vehementi concutientis deſertum, & confringentis cedros Libani, hoc eſt, ſuperbas & animoſas peccandi audacias. Nonne executionis imperium, ſeu pravi operis patrandi efficax Decretum, quod per ſervilem metum auferri audis, eſt peccatum internum? Sola in ima cordis abyſſo, qua quis velit licitum quod novit vetitum, latens cupiditas, ac ſervilis animi vilitas ſervili timore non evacuantur. Et hinc cum ſancto Auguſtino dixi: *Qui timore pœnæ non concupiſcit, puto quia concupiſcit.* Ejuſdem Auguſtini definitiva eſt apud ſanctum Proſperum ſen-
tentia: *Eam Deus innocentiam probat, qua homo* C. 117.
non metu pœnæ ſit innocens, ſed amore juſtitiæ. Nam qui timore non peccat, quamvis non noceat, cui nocere vult, ſibi tamen plurimum nocet: Et abſtinens ab opere malo, ſola tamen reus eſt voluntate. Quod ipſum lucidè docet ſanctus Thomas. Addit in Mi-
ſcellaneorum libris Hugo de ſancto Victore: *Fræ-* 2. 2. qu.
num carnis eſt timor. Cum enim ad delectationem præ- 19. art. 4.
cipitem impellit deſiderium culpæ, cohibet à delecta- l. 1. cap.
tione timentem providentia pœnæ. In hoc enim quod 119.

cernit

cernit quod poſt culpam pœna ſequatur, ſive in correctione, ſive in damnatione, refrænatur culpa ſive in opere, ſive in delectatione. Timor ergo frænum: Ipſe timor cohibet & ſtringit effluentem animum, & ſiſtit eum ad tolerantiam, oſtendens faciliùs malam concupiſcentiam vincere, quam malam conſcientiam tolerare; Et eligit durum, ut durius evadat. Ecce non ſolùm adimplendæ cupiditatis Decretum, ſed & natam ex ipſa delectationem timor aufert. Uti effectu fruſtrata, ita timore frænata cupiditas infert dolorem adeò acrem, ut eum ſanctus Joannes Apoſtolus appellet tormentum. Solam igitur illam intimam, qua ſerviliter timens malit licitum quod ſentit vetitum, cupiditatem, tormenti iſtius matrem & fontem, non ſanat neque aufert metus. Ille eſt mentis ad malum præparatio, qua ſancti Auguſtinus & Proſper adfirmant hominem relinqui & permanere juſtitiæ & legis oſorem.

Quarta Accuſatio diluitur.

UTi actualem & patentem, ita virtualem ac latentem cupiditatem, qua quis malit non eſſe prohibentem ac punientem peccata juſtitiam, qua illam ſi poſſet auferret, qua ſit ejus inimicus, ſi quidem circa rem mortaliter vetitam verſetur, quis ambigat ex genere ſuo eſſe peccatum mortale? Diſertè id affirmantem ſanctum Joannem Chryſoſtomum adduxi in diſſertatione. Quod ipſum diſertè docet antiquus Scholaſticus, Petri
Part. 3. Lombardi diſcipulus, Petrus Pictavienſis: *Servi-*
Cap. 18. *lis timor facit hominem ceſſare à peccato, ſed non ab omni peccato. Etſi enim ceſſet hic per timorem ſervilem à malo opere, non tamen à mala voluntate, quæ mortale peccatum eſt. Voluntatem enim habet peccandi, ſed ceſſat tantùm propter pœnam.* Et Doctor
2. 2. qu. 19. Art. 4. Angelicus: *Objectum timoris ſervilis eſt pœna, cui accidit quod bonum, cui contrariatur pœna, ametur tamquam finis ultimus, & per conſequens pœna timeatur tamquam principale malum, quod contingit in non habente charitatem.* Per charitatem non ſanata ſervilitas proprium commodum diligit uti finem ultimum: Quòd quis dubitet eſſe mortale peccatum? Ex hac tamen doctrina Accuſator af-
Fol. 11. firmat *legimè ſequi, quòd is, qui ante Baptiſmum mortaliter deliquit, nunquam poſſit juſtificationem obtinere, niſi novum peccatum mortale committat; baptizatus verò, ſi peccet mortaliter, non niſi in rariſſimo caſu juſtificari poſſit, niſi novo mortali admiſſo.* Et infrà: *Egregia profectò hæc eſt ſcelerum Pœnitentia, quæ non niſi tum novo ſcelere peragi poteſt.* Ejuſmodi Pœnitentiam eſſe monſtroſam & ipſe profiteor. At ejus aſſertionem mihi imponi eſt majus monſtrum. Aliud eſt quempiam ad incuſſum gehennarum metum, & ex ipſo ſolo formatum de peccato dolorem in peccati iſtius priori cupiditate perſiſtere, aliud per ejuſmodi dolorem & metum committi novum peccatum. Primum dixi, fretus authoritate S. Joannis Apoſtoli: *Qui non diligit, manet in* pravæ ſuæ cupiditatis, natique ex ipſa reatus *morte*. Homo cupiditates ſuas ſequens & adimplens per divinitùs incuſſum gehennæ metum compeſcitur & revocatur ab iiſdem adimplendis & imperandis, adeoque tantùm abeſt novum ab illo committi peccatum, ut à multa peccati ſui portione omninò liberetur. Nihilominùs *inaniter putat victorem ſe eſſe* totius *peccati, quia etſi non impleatur foris negotium malæ cupiditatis, ipſa tamen mala cupiditas intùs eſt hoſtis.* Quod ab hoſte hoc non niſi per diffuſam à Spiritu ſancto actualem charitatem liberentur corda noſtra, eſt unum ex immobilibus fidei Chriſtianæ fundamentis.

Quinta Accuſatio diluitur.

PErgit Accuſator: *Ex eadem doctrina ſequitur peccatorem, dum Attritionem elicit, fieri hypocritam hoc ſenſu, quòd exteriùs à peccato abſtineat, latente interiùs peccaminoſa voluntate, adeoque quòd exteriùs facit non faciat ex animo & ſyncero corde.* Fol. 12.
Factam ex ſolo metu juſtitiam, licèt non mihi, tamen Luthero adfirmat ac oſtendit eſſe hypocriſin, & concludit: *Atqui attritus ex metu gehennæ verè fit hypocrita hoc* Martini Lutheri *ſenſu juxta P. Lupum; ergò juxta eundem rectè & catholicè quoad hoc ſenſit Lutherus, nec fuit cenſuræ obnoxius.* Reſpondeo inferendum fuiſse: *Ergò pravè ſenſit, fuitque obnoxius cenſuræ.* Duo hic convolvuntur. Primum eſt, quod facta per ſolum ſervilem metum bona opera ſint non Chriſtiana ex Divinæ infuſionis dono, ſed judaica ex lege juſtitia. Alterum, quod talis juſtitia ſit ſemper hypocriſis, faciatque hypocritam. Primum omninò dixi: Eſt enim immobile fidei Chriſtianæ fundamentum. Et propter ejus adſertionem nec damnatus eſt Lutherus, nec potuit damnari. De ſecundo ſcribit in ſancti Proſperi ſententiis ſanctus Auguſtinus: *Simulata innocentia non eſt innocentia. Si-* C. 19.
mulata æquitas non eſt æquitas, ſed duplicatur peccatum, in quo eſt iniquitas & ſimulatio. Et in opuſculo de fructibus carnis & ſpiritus Hugo Victorinus: *Hypocriſis eſt virtutum ſimulatione clauſum vitium ex arte palliare.* Ab ea fieri de medicina languorem, & virtutem verti in vitium ſcribit in tertio libro Miſcellaneorum. Secunda igitur à me diſertè damnata propoſitio, quòd hypocriſis eſſe debeat juſtitiæ hiſtrionatus & ſimulandi ſtudium, eſt penitùs falſa, ipſam peſſimè blateravit Lutherus, ejuſque cauſſa potuit omninò damnari.

Sexta Accuſatio diluitur.

DEnuò Accuſator: *Ex iiſdem principiis ſequitur, quòd qui atteritur, conſtituatur magis* Fol. 13.
peccator. Addit enim veteribus peccatum novum, quod eſt ſimpliciter & propriè conſtitui magis peccatorem. Et in hoc ſenſu paſſim loquitur Lutherus, dum dicit fieri magis peccatorem. Ejus verba adducit, & proſequitur: *Dixerat Lutherus peccari, dum à ti-* Fol. 109.
more inchoatur Pœnitentia, quod ipſum aſſerit P. Lupus. Id explicat Eckius per facere magis peccatorem, adeò apud ipſos hæc duo idem ſignificabant. Et rursùm: *Etiam juxta P. Lupum qui dolet ex timore, conſtituitur oſor Dei.* Reſpondeat pro me Joannes Driedo: *Quiſquis ex recogitatione gehennæ ignis, aut recordatione Divini Judicii concuſſus, timore incipit odio habere peccata, ſuaſque frænare concupiſcentias, & abhorrere ac fugere adulteria, ſtupra, & id genùs alia, non peccat in eo quod ſic timet, aut ſeſe continet coercens ſua membra à nefariis operibus, ſic timore Divini Judicii concuſſus. Dixi ſignanter:* NON PECCAT IN EO QUOD SIC SESE CONTINET.

TINET. *Siquidem cauſſa hujuſmodi timoris eſt ſpiritus timoris Domini, ſupprimentis hoc pacto audaciam peccandi. Tamen aliundè peccabit, ſi ſimul adſit in actu vel à carne vel à ſpiritu nequaquam alius quiſpiam motus pravus voluntatis, vel deſiderantis non eſſe ullam legem prohibentem, & non eſſe Deum punientem, vel triſtantis de hoc quod ſibi non liceat impunè peccare, vel magis odio habentis pœnam & juſtitiam, quam culpam. Quamvis igitur ſtantibus hujuſmodi motibus ſimul, anima quidem à Deo ſe elongat, non tamen in eo quod timet gebennam: Non in eo quod ex hujuſmodi timoribus continet & coercet ſeſe, ſed in eo quod odit juſtitiam Dei legem dantis, & tranſgreſſorem punientis. Proindè & concurrentibus motibus illis pravis, minùs peccabit coercens ſeſe à nefariis operibus, quam ſi cum eiſdem motibus prorueret in illa. Solo igitur timore gehennæ ſua membra cohibens ab opere, non magis, ſed minùs potiùs ſe elongat à Deo, quam illa movens in opus, modò ſint cætera paria. Quamquam in timore ſervili ipſa ſervilitas, ſeu peccandi voluntas, quæ intùs latet, non ſit Spiritus ſancti opus, utique tamen timor Divini Judicii, cum ſit opus fidei, procedit ex dono Dei. Proindè verum quidem eſt apud eos, qui ſolo ſervili metu ſolius pœnæ obediunt Præceptis, abſtinentes ab illicitis, neque eſſe curam pudoris, neque honeſtatis, virtutis, & caſtitatis amorem, eoſque timore reprimi, non emendari; attamen ipſi neque tantùm nocent, neque tantùm offendunt, quàm qui, prout libido fert animi, graſſantur non repreſſi ullius ſuperioris legis pudore & metu.* Aliud eſt per ſervilem Attritionem, aut per ſervilem Pœnitentiæ inchoativum metum peccati, aut hominem conſtitui peccatorem & oſorem juſtitiæ, aliud ſub tali aut poſt talem Attritionem & metum adhuc peccari, ſeu perſeverari in priori quapiam mala voluntate, hominemque per ipſam continuari oſorem juſtitiæ & peccatorem. Summum inter hæc duo eſt chaos firmatum. Primum, ex quo hominem per ſervilem metum fieri magis peccatorem ſequitur, blateravit Lutherus, ideoque meritò eſt damnatus Tridenti. Ego cum Joanne Driedone dixi poſteriùs: Eſt enim orthodoxi dogmatis immobile fundamentum. Poſt acceptum, inquam, ſolius ſervilis timoris ſpiritum carnalis homo perſeverat peccator & oſor juſtitiæ: Non per ipſum timorem, ſed per timore iſto non evacuatam latentem peccandi cupiditatem. Quia tamen & à peccatis externis, & ab ipſorum patrandorum efficacibus imperiis ac delectationibus liberatur per eumdem timorem, nequaquam major, ſed longè minor per ipſum fit & conſtituitur peccator. Rurſus dico: Per ipſum homo à multa peccatorum parte liberatur.

Diluitur ſeptima Accuſatio.

SErvilis timoris dixi eſſe varias utilitates. Dixi ab illo non ſolùm cum ſui patrandi internis imperiis ac Decretis externa peccata, & inveteratas ipſorum auferri conſuetudines; Dixi ipſum eſſe neceſſitatem compulſivam ad bonum; eſſe germanam plantationem ac rigationem, cui Deus non rarò det juſtitiæ incrementum; eſſe juſtitiæ plantationem validiſſimam, à Domino laudatam in Evangelio, *Compelle intrare*. At ecce hinc nova Accuſatio: *Per timorem ſit conſuetudo peccandi ex ſententia P. Lupi, nempe peccato interno, unde omnis peccati externi origo & radix.* Et iterùm; *Juxta P. Lupum timor ſervilis auget & roborat conſuetudinem malorum in corde.* Rursùm cum Joanne Driedone reſpondeo aliud eſſe internorum peccatorum conſuetudinem per ſervilem gehennarum metum fieri, augeri, aut roborari; aliud ipſam cùm & ſub tali timore adhuc perſeverare, ſeu per ipſum non eradicari. Abſit ut primum vel cogitarim, Ne quidem dixi ſecundum. Dixi patentes animæ cupiditates, ſeu efficacia patrandorum pravorum operum imperia per ſervilem metum evacuari, addens ipſum eſſe Divinæ gratiæ præcurſorem, & ſapientiæ initium; Utique Divinæ charitatis, quæ etiam latentes in corde cupiditates ſanet atque evertat. Locutus ſum cùm S. Auguſtini ad Honoratum Catechumenum Epiſtola: *Præmiſſus timor in cor noſtrum pellit indè conſuetudinem malorum operum, & ſervat charitati locum.* Et in centeſimi vigeſimi ſeptimi Pſalmi Commentario: *Timent quidam, ſed non amant juſtitiam. Cùm autem per timorem continent ſe à peccato, fit conſuetudo juſtitiæ, & incipit quod durum erat amari, & dulceſcit Deus. Et jam incipit homo juſtè vivere, proptereà non quòd timet pœnam, ſed quia amat æternitatem.* Et in tractatibus ſuper Joannis Epiſtolam: *Cœpit homo timere diem judicii, timendo corrigit ſe. Vigilat adverſùs hoſtes ſuos, id eſt, adverſùs peccata ſua. Incipit reviviſcere interiùs, & mortificare membra ſua, quæ ſunt ſuper terram. Quantùm autem mortificat membra ſua ſuper terram*, utique pravas ſuas cupiditates, *tantùm ſurgunt & corroborantur membra cœleſtia, opera bona.* Hinc addit ſervilem metum, licet ſanitas non ſit, eſſe tamen medicamentum. Qui igitur ego dixiſſe poſſim aut cogitaſſe peccata interna, ipſorumque conſuetudinem per ipſum fieri, augeri, roborari? Servilis Attritio, ſi non niſi ejuſmodi Accuſationum artibus poſſit fulciri; palàm eſt eradicanda plantatio, quæ non eſt à Patre.

Epiſt. 120. cap. 17.

Tract. 9.

Accuſatio octava diluitur.

SErvilem gehennæ metum, licet officio & ſubſtantia bonum, dixi laborare vitio radicis. *Oritur enim non ex caſto Dei ſeu juſtitiæ, ſed ex mercenario amore ſui ipſius, quo homo ſibi benè vult, non ſolùm in hac vita, ſed etiam in futura. Porrò ſui ipſius amorem, quo homo non in Deo, ſed in ipſo ſeipſum diligit, eſſe fontem impurum, & omnis diſtorti adfectus primam radicem, eſt unum è fundamentis doctrinæ Catholicæ & Auguſtinianæ.* Ad quæ Accuſator: *Atqui actus, de cujus bonitate hic diſputamus, eſt is qui ſiſtit in timore, adeoque cui ex ſuis extrinſecis convenit, quod pro ſuo motivo habeat amorem ſui, & non Dei propter ſe dilecti; ergò juxta P. Lupum ille actus ſecundùm ſe & ſua intrinſeca conſideratus habet impurum motivum, eſtque adfectus diſtortus & malus.* Reſpondeo me docuiſſe ex ſancto Thoma: *Timor ſervilis ex amore ſui cauſſatur, quia eſt timor pœnæ, quæ eſt detrimentum proprii boni.* Et iterùm: *Quamquam timoris ſervilitas mala ſit, ipſe tamen timor ſervilis ſecundùm ſuam ſubſtantiam eſt bonus.* De Hæreticis & Schiſmaticis, pro Chriſto Domino aut aliqua ejus orthodoxa veritate mortem aut tormenta ex ſervili gehennarum metu ſuſtinen-

2. 2. qu. 19. art. 6.

ſtinentibus apud alios Hæreticos aut Paganos, ſcribit in libro de Patientia ſanctus Auguſtinus: *Nullo modo iſta culpanda ſunt, immò verò & hæc laudanda patientia eſt*. Et infra in ſequenti capite: *Sicut negandum non eſt hoc etiam eſſe donum Dei, ita intelligendum, alia eſſe Dei dona filiorum illius Hieruſalem, quæ ſurſum eſt libera mater noſtra*. Hæretici & Schiſmatici nequaquam Deum aut ſeſe in ipſo caſtè, ſed ſeipſos in ſeipſis impurè diligunt: Et tamen ex tali per ſervilem gehennarum metum fonte natam patientiam, ſeu patiendi voluntatem audis nullo modo culpandam, immò & laudandam. Utique quoad ſubſtantiam, non quoad radicem. Idem ego ex laudato Auguſtino dixi de ſervili gehennarum timore.

De eodem rurſum dixi: *Gehennæ metus ex proprio ſui ipſius amore naſcitur, adeoque qui ob illam ſolam, & non Chriſtum Dominum à gravi peccato abſtinet, non ſolummodò plus illam timet, ſed & ſeipſum ſupra Dominum diligit, quod eſſe etiam cogitatu horrendum, nobis Julianus Pomerius dixit*. Ad quæ verba iterùm Accuſator: *Atqui naſci ex amore ſui ipſius eſſentiale eſt actui, de quo diſputamus, ergò hic actus juxta P. Lupum ex ſuis intrinſecis non tantùm malus eſt, ſed & inſigniter malus*, Reſpondeo
q. 2. me etiam hic cum Sancto Thoma fuiſſe locutum:
2u. 19. *Objectum ſervilis timoris eſt pœna, cui accidit quod*
art. 4. *bonum, cui contrariatur pœna, ametur tamquam finis ultimus & per conſequens pœna timeatur tamquam malum principale, quod contingit in non habente charitatem. Vel quod ordinetur in Deum ſicut in finem, & per conſequens pœna non timeatur tamquam principale malum, quod contingit in habente charitatem*. Ab illo, qui ex ſolo ſervili citra Dei charitatem metu operatur, in ſui ipſius, cui pœna contrariatur, commodo proprio conſtitui finem ultimum, ideoque plus ſeipſum quàm Deum diligi, lucidè adfirmat Doctor Angelicus. Seipſum, inquam, ſuprà Deum diligit taliter timens, non per ipſum timorem, ſed per timori adhuc adnexam, & à ſola Dei charitate ſeparandam ſervilitatem.

Quare errorem continent hæc Accuſatoris verba: *Naſci ex amore ſui ipſius eſſentiale eſt actui, de quo diſputamus*. Utique ſervili gehennarum metui. Hæc item verba: *Ei ex ſuis intrinſecis convenit, quod pro motivo habeat amorem ſui, & non Dei propter ſe dilecti*. Etenim longè aliter ſenſit ſanctus Thomas, ſcribens ſervilitatem, eſſentialiter pravam, non eſſe de timoris ſervilis eſſentia, & adjungens jam laudata verba, lucidè adfirmantia eumdem numero timoris actum modò poſſe in proprio timentis commodo hærere & ſiſti, modo referri in Deum ut finem principalem. Quod natales mutare, & modò ex impuro, quo ſemetipſum in ſemetipſo, modò ex caſto, quo ſeipſum in Deo diligit homo, naſci poſſit ſucceſſivè etiam numero eadem timoris ſubſtantia, docet in arti-
Art. 6. culo ſubſequenti. Servilis metus officium in Apoſtolicæ ad Romanos Epiſtolæ elucidatoriis quæſtionibus inſigniter exponit Hugo de ſancto
q. 194. Victore: *De quo*, utique ſervili gehennarum metu: *poteſt quæri, an ſit donum Spiritus ſancti? Quod ſi eſt, bonus eſt. Sed videtur malus, cùm propter pœnam faciat ſervire. Solutio: Iſte bonus eſt, bo-*
Part. 3. *num habens effectum, ſcilicet cohibere à malo opere.*
c. 18. *Hoc autem, quòd mala voluntas remanet, non eſt ex ipſo, ſed ex hominis vitio*. Et Petrus Pictavienſis: *Ideò dicunt quidam quod ſerviliter timere malum eſt, nec eſt uſus ſervilis timoris ſerviliter timere, nam ille bonus eſt, & hoc eſt malum; ſed potiùs timere pœnam & retrahere à peccato, quorumque utrumque bonum eſt*. Sive ex caſto, ſive ex impuro ſui amore naſcatur, utroque hocce officio ille omninò fungitur, ideoque paſſim ac meritò à Doctoribus ſcribitur eſſe ſemper etiam ſubſtantia bonus. Quòd non ſola exteriora opera, ſed & quædam internæ voluntates ſint quoad ſpeciem indifferentes, ac individualem bonitatem ac malitiam ex varia imperantis ac dirigentis intentionis qualitate quandoque alternent, ex ſancto etiam Auguſtino poſſit admodùm probabiliter ſuaderi.

Dixi de ſervili metu: *Paſſim dicitur eſſe etiam ſubſtantia bonus*. Inter ejus quippè officium & ſubſtantiam aliqui diſtinguunt, iſtud ſolum bonum, hanc malam profeſſi internos intellectus & voluntatis motus non à ſolis objectis, ſed & à tendendi modo dividi in variam ſubſtantiæ ſpeciem: A pœnarum metu, dum ex proprio timentis, & dum ex Dei amore naſcitur, exiſtimant alio & alio modo tendi in pœnas, ideoque eundem numero metum non poſſe nunc ex hoc, nunc ex iſto procedere fonte. Eſt Scholaſtica quæſtio, cujus adfirmativam partem in libris de vita contemplativa omninò ſecutus fuit Julianus Pomerius, de quo Accuſator: *Cum ſuo Juliano pronutiat P.* L. 3.
Lupus. Nempe quis ſit hic Julianus, homo ignorat. c. 31.
Eſt non mei ſolius, ſed totius Doctor Eccle- Fol. 43.
ſiæ, cujus inſignes de vita contemplativa libros plurimi jam pridem exiſtimarunt eſſe ſancti Proſperi. Eos enim ut tales laudant in Canonico- Cap. 4.
rum Regula ſanctus, qui ſub Pippino Francorum Rege floruit, Crodogangus Epiſcopus Metenſis, in libris de laicali inſtitutione Jonas Aurelianenſis Epiſcopus, Aquiſgranenſis ſub Ludovico Pio Synodus, Fontanellenſis Cœnobii Chronicon, & alii antiqui plures. Verùm in ſuis ad laudatum Jonam marginalibus ſcholiis eruditus Lucas Dacherius rectè affirmat eſſe opus Juliani. Etenim in Eccleſiaſticorum Scriptorum catalogo ſcribit ſanctus Iſidorus Archi-Epiſcopus Hiſpalenſis. *Julianus cognomento Pomerius edidit tres libros de futuræ vitæ contemplatione, vel actuali converſatione, nec non etiam de vitiis atque virtutibus*. Fuit vir Afer ex Provinciis Mauritaniæ: Quòd in Gallia primùm Rhetor, deinde Presbyter & Arelatenſis Abbas floruerit, lucet ex vita ſancti Cæſarii ibidem Epiſcopi, & ex Ruritii Lemovicenſis Epiſcopi litteris ad ipſum Julianum. Andegavenſis Canonum codex vocat ſanctum Pomerium: Quæ omnia in ſuis ad memoratam Aquiſgranenſem Synodum notis confirmat Jacobus Sirmondus. Hæc breviter adducta volui, ne quis tantum virum etiam damnet de Lutheraniſmo.

Eandem ſententiam manifeſtè probavit etiam Hugo de ſancto Victore. Quatuor paſſim diſtinguit timores: *Servilem, mundanum, initialem, ac filialem*. Servilem paſſim eſſe vult illum, quo ob infligendas per hominem pœnas ceſſamus à malo opere, ſed non à mala voluntate, & in Theologica de Sacramentis Eruditione adjungit: *Ex* L. 10.
his quatuor timoribus duo mali ſunt, id eſt, ſervilis c. 5.
& mundanus; duo verò boni, id eſt, initialis & filialis.

L. 4. c. 17. lialis. Et rursùm in alio ejuſdem operis loco: *Eſt præterea timor Divinus, timere Deum propter pœnam, vel præſentem, vel gehennalem. Si tantùm timet Deum propter pœnam ſine dilectione boni, languor eſt, & pœnæ tormentum habet, quòd ſcilicet malorum eſt, & ſervilis eſt timor.* Hoc eſt, malus eſt ad inſtar alterius ſervilis. Quibuſdam ſua ætate Doctoribus, quorum adducit & ſolvit argumenta, eandem fuiſſe mentem teſtatur Petrus Pictavienſis.

Et de hac quæſtione ſacroſancta Tridentina Seſſ. 6. Can. 8. Synodus videtur nihil definiviſſe. Hinc ejus Canonem. *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere anathema ſit:* Hunc, inquam, Canonem laudatiſſimi & graviſſimi hoc tempore Theologi intelligunt de timore initiali. Sentiunt de Sacroſancto hoc Concilio, quod de Sacroſancto Jeſu-Chriſti Evangelio ſcripſit in laudata Eruditione laudatus Hugo: *Servilem & mundanum timorem prohibet Chriſtus dicens*, NOLITE TIMERE EOS, QUI OCCIDUNT CORPUS TANTUM, ANIMÆ VERO NON HABENT QUID FACIANT. *Poſt de initiali timore ſubjungit dicens*: SED EUM TIMETE, QUI POTEST ANIMAM ET CORPUS IN GEHENNAM MITTERE. *Quem non præciperet, niſi in eo charitas, tametſi nondum perfecta eſſet.* A laudatis Doctoribus creditur etiam Tridentina Synodus pro alio timore non fuiſſe definitura. Et ſanè voces, *Per quem ad miſericordiam Dei confugimus*, *De peccatis dolendo, A peccando abſtinemus*, omninò laudant initialem, timore gehennali introductam, charitatem. Non enim dicit, *De pœna dolendo*, ſed *de peccatis*. Oppoſitam ſententiam ex rationibus ſui amplexus in Diſſertatione: Et iſtam tamen nec damnavi, nec poſſim damnare. Ei Accuſator ſine fundamento imponit Lutheraniſmum. Eſt enim quæſtio Scholaſtica, circa quam poſſit unuſquiſque in ſuo ſenſu abundare. De puro puto ſervili gehennarum metu nihil liquidò definivit Sacroſancta Synodus, niſi ipſum non eſſe pœnitentiæ ſeu veræ Contritionis partem: Cujus anathematis fulmine ictus omninò eſt Accuſator. Attritionem enim purè putè ſervilem docet, adeoque & ſervilem gehennarum metum adfirmat eſſe ejus partem. A Scholaſticarum quæſtionum pugna ego naturaliter abhorreo, & orthodoxum Chriſtianæ Contritionis dogma à Lutheranæ ſcabiei calumnia dumtaxat venio hic expurgatum. Quare Accuſator de ſervilis timoris fonte & origine, contractoque per ipſum vitio ſentiat quod vult, dummodò nullam Contritionem ſine caſta Dei dilectione fateatur eſſe veram & Chriſtianam, eſt pax atque plena oblivio omnium improperiorum. Ego numquam pro ſervili timore, ſed pro ſola Chriſtiana Contritione ſtatui diſputare.

Errorem alterum continent hæc Accuſatoris verba; *Quam à S. Auguſtino diſſideat P. Lupus, dum actum, quem fatetur ſolo officio bonum eſſe, non autem fine, appellandum nihilominus cenſet bonum, ex ipſo Auguſtino diſcamus.* Adducit quarti adversùs Julianum Pelagianiſtam libri tertium caput, ubi bonorum operum officia & fines diſtinguit ſanctus Auguſtinus, & concludit: *Quidquid boni fit ab homine, & non propter hoc fit, propter quod fieri debere vera ſapientia præcipit, ipſo non recto fine peccatum eſt.* Reſpondeo attendendum eſſe laudati capitis finem: *Breviter accipe, ne fortè, cùm in rebus ipſis tantùm erres, quantùm errari plurimùm poteſt, videar tecum certare de verbis. Aut ergo intellige quod ait Dominus*, SI OCULUS TUUS NEQUAM EST, TOTUM CORPUS TUUM TENEBROSUM ERIT, SI AUTEM OCULUS TUUS SIMPLEX EST, TOTUM CORPUS TUUM LUCIDUM ERIT. *Et hunc oculum agnoſce intentionem, qua facit quiſque, quod facit. Et per hoc diſce eum, qui non facit opera bona intentione fidei bonæ, hoc eſt, ejus quæ per dilectionem operatur, totum quaſi corpus, quod ex illis, quaſi membris, operibus conſtat, tenebroſum eſſe, hoc eſt, plenum nigredine peccatorum.* Suam, qua bona infidelium officia eſſe juſta & ſancta opera, & tamen ob legitimi finis defectum non rectè fieri, ſed eſſe peccata dixerat doctrinam ſibi ipſi quaſi adverſam, ideoque à Juliano non plenè perceptam elucidat hac diſtinctione: In laudatis infidelium operibus diſcernit officium, finem, & conflatum ex utroque. Ipſa officia perſiſtit titulare bona opera, at iſtud compoſitum ob recti finis defectum eſſe dicit tenebroſum atque peccatum. Effectus enim atque Compoſita ſequuntur cauſſam ſuam & partem debiliorem. Hinc ergo, & ſervilis gehennarum metus, ſi cum impuro ſuo proprii amoris fonte componas in opus unum, tenebroſus eſt atque peccatum, ſi abſtractim ipſum in ſeipſo ſolum conſideres, lucidum eſt officium, actuſque, licèt in auctoris ſui iniquitate detentos, attamen rectus, utilis, bonus. At rurſum dico ſpectare hæc ad ſcholæ quæſtiones, & me pro ſola ad veram Contritionem neceſſaria charitate ſemper diſputaſſe.

Iſtud interim ſancti Auguſtini caput produci adversùm nos & laudari quis non admiretur, quis Deo optimo maximo non agat gratias? Accuſator non poterat fortiori adversùs ſemetipſum brachio adjuvare veritatem. Etenim in omni officio, & omni prorsùs opere, quod non *fit intentione bonæ fidei, hoc eſt, ejus quæ per dilectionem operatur*, licèt bonum ſit & ſanctum, peccari ob legitimi finis defectum, & integrum hujuſmodi opus eſſe tenebroſum, immò peccatorum nigredine plenum, docet illic lucidiſſimè, & multis adversùm alia Pelagianorum ſomnia ſanctus Auguſtinus confirmat. At verò ſimilem ſuam Attritionem Accuſator vult ex caſta Dei dilectione non procedere: Ergò, juxta inconcuſſa ſancti Auguſtini dogmata, peccatur in tali Attritione, & cum ſuo, ex quo oritur, proprio hominis in ſemetipſo amore in unum conflata opus eſt omninò peccatum. Ex laudata iſtic & frequenter per eundem Auguſtinum inculcata Apoſtoli Regula, *Quidquid non eſt ex fide*, qua non tantùm Deo, ſed & in Deum credimus, *peccatum eſt.* Quod ad Dei charitatem necdum elevatus homo ſeipſum in ſeipſo, & propriū commodum tamquam ultimum finem diligat, & gehennam timeat uti malum principale, ideoque & mortaliter peccet, ſuprà audivimus à ſancto Thoma. Hinc non vera diſtorti cordis converſio, ſed metus dumtaxat converſionis fucus eſt iſta Attri-

tio

tio ſervilis. Quis hominem, qui in Deum non credit, credat à Deo juſtificari? Eſt illud ipſum à Tridentina Synodo proſcriptum calumniæ monſtrum, quod ſibi imaginati ſunt Lutherus & Auguſtanæ Confeſſionis Auctores, & Scholaſticis iſtorum temporum Doctoribus ſunt adfricare conati.

Accuſatio octava diluitur.

SErvilem gehennarum metum à me fuiſſe peccati damnatum Accuſator vult per fas & nefas. En aliud ejus fundamentum: *Examinemus*
Fol. 44. *quænam in hoc puncto ſit mens Patris Lupi. Ac primo quidem dolorem ex ſolo metu gehennæ ab eo reprobari ratione actus neceſſario & inſeparabiliter conjuncti, quatenus adeſt voluntas malè agendi, ſi pœna abeſſet, patet ex dictis. Atque adeò admittit malum eſſe talem metum quaſi extrinſecè, ratione actus mali adjuncti, quod ut vidimus, aſſerit Lutherus.* Reſpondeo Marthinum Lutherum, quo juſtum in quovis opere bono probaret ſaltem venialiter peccare, eandem fidem ac reverentiam impendiſſe huic loco ſancti Auguſtini: *Virtus eſt charitas, qua id, quod diligendum eſt diligitur. Hæc in aliis major eſt, in aliis minor, in aliis nulla. Pleniſſima verò, quæ jam non poſſit augeri, quamdiu hic homo vivit, eſt in nemine. Quamdiu autem augeri poteſt, profectò, illud, quod minùs eſt quàm debet, ex vitio*
Ep. 29. *eſt. Ex quo vitio non eſt juſtus in terra, qui faciat bonum, & non peccet.* Sancto Auguſtino defectum illum volenti eſſe vitium lapſi hominis, Lutherus impoſuit quod dixerit eſſe vitium imperfectæ charitatis. Hinc omnem imperfectam charitatem garrivit eſſe vitioſam ac peccaminoſam ſaltem venialiter, proindèque & omne ex ipſa profectum opus bonum eſſe tale. Etiam ego ſub ſolo legis ac gehennæ citra juſtitiæ dilectionem metu conſtitutum hominem dixi adhuc eſſe pravum & peccatorem: Et ecce hic accuſator vult peccati & pravitatis ipſum à me damnari timorem. Etiam hac in re utile per inutile adeò non vitiatur, ut adversùm gentiles Philoſophos Apoſtolus ſcripſerit ad Romanos: *Revelatur ira Dei de Cœlo ſuper omnem impietatem & injuſtitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in juſtitia detinent.* Ab eorum impietate ac injuſtitia non divinam, quæ illic tanquam in ſterquilinio gemma latuit, ſed ipſos dumtaxat detentores affirmat fuiſſe maculatos. Ex eadem igitur regula ſervilis pravas cupiditates frænans timor, licet ipſas non ſanet aut eradicet, per eas tamen non ipſe, ſed ſolus homo maculatur.

Addo ſententiam, quæ ſervilem, necdum à ſervilitate liberatum, metum iſtius pravæ appendicis cauſſa adfirmat vitium & peccatum, nullo modo eſſe Lutheranam. Eam quippè docet vir in-
Lib 3. ſigniter Catholicus Guilielmus Eſtius: *Servilis ti-*
diſt. 34. *mor eſt, cùm quis non amore juſtitiæ, ſed ſolo metu*
§. 5. *gehennæ, vel etiam temporalis pœnæ, à malo opere abſtinet, & quod legis eſt operatur. Eſt autem & hic timor vitioſus, non quidem ex ſe, id eſt, quatenus timor pœnæ eſt, ſed quatenus ſervilis, ideſt, quatenus malum ſemper habet conjunctum: Nempè latens in animo peccandi deſiderium. Quod quidem malum in eo ſignificatur, quod ſervilis dicitur. Servile enim*
§. 8. *eſt ſolo timore pœnæ abſtinere à malo, & malum, quod velis, præ timore non facere.* Et rursùm infrà: *Hoc* *uſque adeò verùm eſt, ut etiam ipſe actualis timor, & opus externum ab hujuſmodi timore procedens, vitium contrahat, & verè peccatum fiat ex illa circumſtantia, qua quis dolet talem pœnam peccato appoſitam eſſe, & cuperet, ſi impunè permitteretur, peccatum perpetrare, quemadmodum apertè docent ſanctus Bonaventura, & Durandus.* Qui loquendi modus, licèt mihi non probetur, fundamentum habet etiam in ſancto Thoma: *Timor ſervilis ex parte ſervilitatis habet, quod ſit malus.* Ecce, quantos Chriſtianæ Doctrinæ gigantes accuſator faciat Lutheranos. Dictam ſervilitatem eſſe actum ſervili gehenna-
rum metui *neceſſariò conjunctum* ego ubi dixi? Ab- 2. 2. q.
ſit ut receſſerim à ſancto Thoma: *Servilitas non* 19. art. 4.
pertinet ad ſpeciem timoris ſervilis.

Diluitur nona Accuſatio.

A Tridentinæ Synodi, ex ſervili metu aut alio id genus fonte conceptam attritionem laudantis, decreto dixi laudari duos actus: Metum introducentem, & introductam charitatem ſeu charitate formatum dolorem, & in hoc ſolo ſitam eſſe eſſentiam attritionis. Dixi metum eſſe dumtaxat extrinſecum iſtius ſapientiæ exordium. Dixi Martinum Lutherum ſenſiſſe cum Donatiſtis, non dumtaxat introducentem metum, ſed & introductam charitatem errantibus eſſe pravam, peccatum, hypocriſim, legis prævaricationem. Hanc doctrinam accuſator affirmat novam, gratis excogitatam ad evadendam vim Concilii, & à nemine hucuſque clarè expreſſam. Reſpondeo eam clarè exprimi à Senonenſi, per Antonium à Prato, ejuſdem Sedis Metropolitam, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem, Synodo damnante
hunc Martini Lutheri articulum: *Non licet indu-* Anno
cere homines ad Pœnitentiam per timorem gehennæ. 1528.
Quod ipſum in ſexti per Leonem Decimum Pontificem damnati articuli refutatione confirmat glorioſus Martyr Joannes Ficherus, Roffenſis Epiſcopus, frequenter querens actus diſparatiſſimos hic à Luthero doloſè confundi. Hoc item adſiduè clamant laudata ſub Hermanno Archi-Epiſcopo Colonienſis Synodus, Michael Epiſcopus Merſeburgenſis, Petrus à Soto, Joannes Daventrienſis, & quoquot olim Lutherum impugnaverunt. Hinc & ad Caroli Quinti Imperatoris ſacram juſſionem etiam ſacra noſtra Facultas in Lutherum edidit hunc articulum: *Contritio eſt dolor de peccatis propter Dei offenſam ſuſceptus, cum propoſito confitendi & ſatisfaciendi. Non autem, ut quidam hoc ſæculo perversè docent, terror conſcientiæ propter apprehenſum gehennæ ſupplicium peccatis debitum. Præparat tamen hic terror & gehennæ metus ad veram animi contritionem.* Hunc enim timorem dixit Propheta eſſe initium ſapientiæ, ideſt, Chriſtianæ converſionis, pœnitentiæ, & charitatis. Et quis vel ex ſolis Leonini diplomatis, vel ex ſacroſancti Concilii verbis non videat imperfectam pœnitentium contritionem à ſervili metu, aut aliis id genus, per quas parari & communiter concipi dicitur, viis palam & plurimùm diſtingui? Quis non videat non iſtas vias, ſed ſolam per ipſas paratam & conceptam contritionem de ſufficienti ad percipiendam in pœnitentiæ Sacramento juſtificationem hominis paratura laudari? Quin imò non ſolam ex ſimili fonte conceptam attritionem, ſed

omnem imperfectam charitatem Lutherus de vitio & peccato infamavit. Hinc Joannis Caſſiani, ſancti Joannis Chryſoſtomi, ſancti Gregorii magni, aliorumque ſeram in vitæ exitu, omnemque ex ſervili metu conceptam pœnitentiam non plenis laudibus proſequentium Patrum authoritate frequenter utitur: Quam hi quandoque timent non fuiſse, ille affirmat nunquam eſse veram. Patrum ſenſum in quarto diſtinctionum libro inſigniter exponit antiquus & laudatiſſimus Scholarum Doctor Bandinus: (Diſt. 20.) *Illa pœnitentia maximè laudabilis eſt, quæ non tantùm habet timorem, ſed & libertatem. Undè Auguſtinus: Nullus expectet quando peccare non poteſt. Arbitrii libertatem quærit pœnitentia, ut poſſit delere commiſſa, non neceſſitatem: Sed charitatem, non tantùm timorem, quia non in ſolo timore vivit homo. Illa ergò, quæ in extremis agitur, non ſic laudabilis eſt, quia ex timore magis quam ex charitate eſſe videtur.* Introductam charitatem, datamque ab illa libertatem, ab introducente metu & injecta per ipſum neceſſitate palam diſtinguit, per talem etiam obſtetricem vult naſci, & uti neceſsariam, ita quoque ſufficientem affirmat ad veram, licèt imperfectam pœnitentiam. Quibuſdam Patrum verbis deceptus vel abuſus Lutherus vult non ſufficere. Ejus frater Joannes Calvinus nobis longè aliam in inſtitutionum libris imponit calumniam: (Cap. 3. c. 4.) *Scholaſtici Sophiſtæ contritionem, primam obtinendæ veniæ partem faciunt, eamque debitam exigunt, hoc eſt, juſtam & plenam.* Perfectam ac divinæ offenſæ æqualem Contritionem ait à nobis etiam in Sacramento exigi, ideoque Chriſti populum, quod laudabilis quidem & optanda ſit iſta contritio, ſed *ipſa nunquam defungi poſſit peccator*, ad ſimulationem à nobis cogi vel deſperationem. Hinc ad juſtificationem vult aliud non requiri quam fidem & fiduciam in ſanguinem Redemptoris. Ambos errores ſacroſancta Tridentina Synodus eodem confixit verbo, definiens etiam imperfectam, licet ex gehennæ aut aliarum pœnarum metu, ſeu aliis ignobilibus ejuſmodi viis paratam & conceptam contritionem, dummodò à Chriſtianæ reconciliationis Sacramento adjuvetur, omninò ſufficere ad juſtificationem. Hæc eſt conſtans Eccleſiæ doctrinæ per Tridentinos Patres meritò confirmata.

Decima Accuſatio diluitur.

RIſu, immò miſeratione dignum eſt, quod me, ubi ſervilem gehennarum metum eſſe quidem à Deo incuſſum motum, non tamen ſupernaturale ac infuſum gratiæ donum ſcripſi, accuſator dicat eſse Janſeniſtam ac Lutheranum. (Fol. 52.) Fore video, ut ſi cum Janſenio aut Luthero Apoſtolicum Symbolum vel Dominicam Orationem fuero profeſsus, protinùs de ipſorum ſcabie apud iſtum judicem ſim reus. Quod enim ſervilis gehennarum metus ſit Judaica ex lege, non Chriſtiana ex divinæ infuſionis dono juſtitia, eſt Chriſtiani dogmatis fundamentum adeò immobile, ut nullus orthodoxus uſque huc legatur de ipſo vel dubitaſse. (2. 2. q. 19. art. 9.) *Timor ſervilis*, inquit ſanctus Thomas, *non eſt numerandus inter dona Spiritus Sancti, licèt ſit à Spiritu Sancto.* Non enim eſt aliud, quam per legis minas à Deo incuſsus ſpiritus ſervitutis. Aliud eſt hic ipſe timor, aliud ex ipſo concepta, licèt imperfectæ, veræ tamen contritionis ſapientia. Hanc ſolam, quod ille non niſi extrinſecum ſit ejus initium, eſse germanum divinæ per Jeſum Chriſtum gratiæ donum ſemper Eccleſia ſenſit. Nec aliud voluit, quem ſibi accuſator advocat in patronum, Guilielmus Eſtius, Apoſtoli dictum, *Non iterùm accepiſti ſpiritum ſervitutis in timore*, exponens; (L. 3. Diſt. 34. §. 7.) *Apoſtolus ſatis ſignificat & à Spiritu Sancto hunc timorem proficiſci, & ab eo quibuſdam aliquando datum fuiſſe, nempe populo veteris teſtamenti in ipſa legis acceptione.* Verùm hæc omnia parerga ſunt, & quæſita à principalis quæſtionis examine diverticula. Principalis quæſtio eſt, an peccator ſine fide in Deum, ſeu ſine caſta adfectu ſaltem ſuper omnia Dei dilectione poſſit divinæ Majeſtati reconciliari? Partem adfirmativam conſtanter adſevero eſse immobilem fidei Romanæ articulum, de quo uſque ad Melchiorem Canum nemo fidelis dubitavit. Cur accuſator pro ſuæ ſervilis attritionis ad juſtificationem ſufficientia nullum adducit Prophetam, nullum Evangeliſtam, nullum Apoſtolum, nullum Eccleſiæ Patrem. Chriſtianæ ſapientiæ, quam pacificam eſse atque ſenſibilem, mandat ſanctus Jacobus Apoſtolus, ſemper ex Dei miſerante gratia ſperem eſse obediens ac ſtudioſus: Ubi pro iſta attritione authenticos teſtes audiero, diſcam libenter, & beneficio gratias dabo. Certè Tridentina Synodus ab avita Patrum, Prophetarum, & Apoſtolorum doctrina non poteſt receſſiſse.

Accuſatio undecima diluitur.

PErfectam charitatem ſcripſi eſse illam, qua homo patienter vivit ac delectabiliter moritur, quæque nos à cunctis ingeneratæ libidinis adhæſivis aſsenſibus ſolvit ac purgat. Ejus vires abundè expoſui, rectè adjungens. *Expertus poteſt credere, quid ſit Jeſum diligere.* Haſce enim vires video etiam non capi ab Accuſatore, in me pergente: *Senſus hujus Authoris eſt, quod peccator, quomodocumque demùm ex amore Dei, & quantumcumque de peccatis doleat, non poſſit tamen ſine actualis Sacramenti conſortio juſtificari, ſi erga rem quampiam creatam ſic afficiatur, ut illam cum aliquo doloris ſenſu amitteret, vel non conſequeretur. Hinc ſi conjunx morti vicinus optet vitam ſibi à Deo prolongari, quo res familiæ ſuæ componat, quo uxori & liberis ſubveniat, quibus videt alioquin defore neceſſaria, nihilominùs mortem juxta Dei beneplacitum paratus ſit acceptare, cum aliquo tamen dolore & gemitu, non poterit talis elicere Contritionem, quæ impetrandæ juſtificationi per ſe ſufficiens ſit, ac proindè ſi ſit in peccato mortali, ac deſit copia Confeſſarii, actum eſt de æterna illius ſalute.* Verùm imperfectam charitatem & Contritionem ubi ego dixi in mortis exitu non poſse ſine actuali Sacramento juſtificare? Non ſolùm robuſtam & adultam, ſed nutritam etiam atque dumtaxat natam juſtificare omninò aſſerui, & multis oſtendi.

Divi Auguſtini auctoritas defenditur.

ETiam ſanctum Auguſtinum impetit Accuſator. Grandem hunc Eccleſiæ ſolem eſse per Apoſtolicas in Cornelium Janſenium Conſtitutiones eclypſatum, & utriuſque de victrice Dei gratiam doctrinam ictu uno damnatam à Sede Apo-

po-

poſtolica, piorum in Belgio aures, cum offenſione & ſcandalo frequenter audiverunt. Effrœnem dicacitatem compeſcuit beatiſſimus Pater noſter Alexander VII. dato ad ſacram noſtram facultatem Brevi avitum Apoſtolicæ Sedis affectum innovans in ſanctum Auguſtinum, declaranſque ejus dogmata eſse tutiſſima, inconcuſsa, veneranda ab omnibus, ac tenenda. Quod fulmen æmulorum oculos adeò perſtrinxit, ut quis eorum veritus non fuerit ſcribere laudatum Breve per diabolicam machinam fuiſſe impetratum. Ex eadem radice non adversùs ſolum, ex quo Tridentinam Synodum dixi multa definiviſſe, S. Auguſtinum, ſed generatim adversùm omnes Eccleſiæ Patres ſcripſit etiam Accuſator: *Ego verò contradicendum autumo, nempe dum Conciliorum dictis conſentientia reperiuntur in Auguſtino, præcipuum robur Auguſtino à Conciliis accedere, ſuam verò Conciliorum*
Fol. 13. *definitionibus veritatem ac firmitatem integram ſtare, ſive idem dixerit Auguſtinus, ſive oppoſitum. Quod obiter contra tales loquendi modos volui indicatum.*

Verùm longè aliter ſenſit magna Synodus Chalcedonenſis. Etenim à Marciano Auguſto admoniti Epiſcopi, quatenùs læſam ab Eutychete fidem, non tantùm juxta tres priores generales Synodos, ſed & juxta Gregorii, Baſilii, Athanaſii, Hilarii, Ambroſii, Cyrilli, aliorumque Patrum traditionem firmarent, una voce reſponderunt:
Act. 1. *Docuerunt Patres, & in ſcriptis cuſtodierunt quæ ab*
& 2. *eis ſunt expoſita, & citra ea dicere non poſſumus.* Et glorioſiſſimis Judicibus fidei definitionem tandem condi urgentibus, denuò reſponderunt: *Si jubetis nobis dari inducias, petimus Patres ſimul perſcrutari.* Et edita tandem fidei definitio hoc habuit exordium: *Inerrabilem Patrum renovavimus fidem.* Et rursùm: *Sequentes igitur ſanctos Patres.* Nulla unquam dogmatica Romani Pontificis Epiſtola plures & acriores ab hæreticis paſſa fuit contradictionis impetus, quam ab Eutychianis Auguſtiniana illa, qua primam de Eutychete ſententiam confirmavit, & Chalcedonenſem poſteà Synodum inſtruxit, uti ſui Apoſtolici ſuffragii prærogativa, ſanctus Leo magnus. Plures pro ipſa ſcripſit Apologias, quarum omnium ſummam habes in litteris ad Epiſcopos Palæſtinos: *In nullo à ſanctorum*
Ep. 93. *Patrum confeſſione diſceſſi.* Eadem ex regula dixit
c. 1. de ipſa in Chalcedonenſi Synodo, omnium Epiſcoporum nomine, Diogenes Cyzicenus Epiſcopus,
Act. 4. Helleſponti Metropolita: *Omnes conſenſimus Epiſtolæ, conſequenter habenti expoſitioni SS. Patrum.* Et ſextæ generalis Synodi ad Conſtantinum Auguſtum ſermo acclamatorius: *Paternas traditiones ſecuti ſumus, & nihil diſſonum aut diſcrepans ab eorum informatione adinvenimus.* Et ad Marcum Epheſiorum Metropolitam dixit in Florentina Sy-
Seſſ. 19. nodo Frater Joannes de Monte nigro: *Sanctus Baſilius & hujuſmodi Doctores ſunt fundamenta noſtræ fidei.* Et infra: *Ego dixi vobis illud, in quod ultimo ſancti Patres generalium Conciliorum omnia reſolvebant, ſemper fuiſſe SS. Patrum teſtimonia, ita ut in unaquaque definitione fidei decretum edituri proferrent Patrum teſtimonia, & omnes acquieſcerent.* Sanctos Patres ſemper fuiſſe generalium Synodorum regulam, inſigniter oſtendit in dogmatica ad ſuos, unionis ſuaſoria, oratione Beſſarion
Cap. 2. Metropolita Nicænus. Ejuſmodi plurima adduci poſſint authentica teſtimonia. Generales enim Synodi, licèt à Spiritu ſancto dirigantur, novas tamen revelationes non accipiunt, nec novos fidei articulos poſſint condere: Chriſtianum dumtaxat dogma, Erronum litigiis obſcuratum aut arietarum, dumtaxat elucidant ac exponunt ex authenticis Evangelici atque Apoſtolici Depoſiti Archivis, qui ſunt ſancti Eccleſiæ Patres. Quæcunque ex ipſis non deprompſit Synodus, erratica fuit, aut etiam latrocinalis. Proindè generalia Eccleſiæ Concilia & ſancti Eccleſiæ Patres ſunt duo Seraphim, qui ultro citròque cantant honorem Deo, ac ſeſe invicem inerrabili authoritate impartiuntur. Et inter hoſce Patres quis ambigat eſſe, in Divinæ præſertim gratiæ ac humanæ juſtificationis Myſterio, S. Auguſtinum?

CAPUT VI.

Quædam alterius Accuſatoris capita exponuntur.

DIſſertationi meæ acceſſit & alter Adverſarius, adeò obſcurus, aut certè ſubtilis, ut ego per planas ſacrarum literarum & Eccleſiaſticæ traditionis vias dumtaxat ambulare conſuetus, in ſublimes adeò cogitationes non ſperem aſcendere, niſi forsàn pacificam & modeſtam ſapientiam necdùm complexus animus faciat & ſtylum ceſpitare. Luminoſa charitas, uti non cogitationis, ita longè minùs habenas calami permittit in proximum laxari.

Exponitur ac defenditur Joannes Driedo.

ANte omnia admiror à profundo hoc Scriptore Joannem Driedonem trahi in ſervilis Attritionis patrocinium. Aliter in Baptiſmo, aliter in Pœnitentiæ Sacramento nos Deo reconciliari, ideòque majorem Pœnitentibus quàm Catechumenis eſſe neceſsariam Contritionem docet Driedo, & adjungit: *Hic ſi dixeris, Uterque tam is videlicet, qui baptizatur, quam is qui relapſus reconciliatur, juſtificatur, dum diſplicentia totius veteris vitæ major eſt, quam diſplicentia quælibet de alio temporali damno aut incommodo, prodiens etiam ex tali erga Deum dilectione, quæ vincit omnem vitæ hujus amorem. Non videtur igitur relapſo pro ſui juſtificatione neceſſarium, neque vehementiùs intùs pœnitere & ingemiſcere, neque foris ſubire graviora Pœnitentiæ opera, cum ſufficiat utrobique fides cum ea menſura dilectionis in Deum, odioque in peccatum, quæ vincat omnium temporalium rerum affectum. Reſpondeo. Deus operatur gratiam & remiſſionem peccatorum, non propter quemlibet motum liberi arbitrii noſtri, aut dilectionis, aut interioris Pœnitentiæ, tamquam videlicet motus illi ſecundùm tales vel tales graduum menſuras mereantur gratiam, ſed propter ſuam miſericordiam. Noſtra enim dilectio, qua diligimus Deum etiam propter ipſum, diſplicentiaque ſecundùm quàm odimus peccatum, non eſt digna juſtificatione, neque meritoriæ gratiæ, ſed Deus pro ſua miſericordia, ubi voluerit, largitur illam, quam ſi negaret etiam ſic diſpoſitis, non foret injuſtum. Non ergo ratione caret ſententia illorum, qui dicunt ex Attrito fieri Contritum etiam motu interioris Poenitentiæ non adaucto.* Eorum, qui parem per omnia, ſine quovis interni aut externi operis additamento, Contritionem volunt Pœnitenti æquè ut Catechumeno ad juſtificationem ſufficere, ſententiam Driedo adfirmat probabilem, de ſervili Attritione probanda ne vel ſomniavit. Ex Dei ſuper omnia dilectione forma- Fol. 80.

tam Contritionem luciđiſſimè & conſtantiſſimè in hoc ipſo etiam loco requirit. Eadem fide tractantur Joannes à Daventria, & alii adducti Doctores.

Quorumdam Articulorum à Pio quinto Pontifice facta damnatio exponitur.

PRimum Accuſationis caput Diſsertationi imponit quoſdam à Pio quinto Pontifice damnatos & circumſcriptos Articulos: *Charitas perfecta & ſyncera, quæ eſt ex corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis quam in Pœnitentibus poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum. Charitas illa, quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper conjuncta cum remiſſione peccatorum. Catechumenus rectè & ſanctè vivit, & mandata Dei obſervat, & legem implet per charitatem, ante remiſſionem peccatorum, quæ in Baptiſmi lavacro demùm percipitur. Per Contritionem etiam cum charitate perfectam, & cum voto ſuſcipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra caſum neceſſitatis & Martyrii, ſine actuali ſuſceptione Sacramenti. Homo exiſtens in peccato mortali, ſive in reatu æternæ damnationis, poteſt habere veram charitatem, & charitas etiam perfecta poteſt conſiſtere cum reatu æternæ damnationis.*

L. 3. c. 4. Reſpondeo iſtarum propoſitionum Auctorem fuiſse ſuſpectum aut reum doctrinæ, quam Eccleſiæ Catholicæ per calumniam imponit in ſuis Inſtitutionum libris Joannes Calvinus: *De Contritione & Attritione multus apud eos*, Papiſtas, *ſermo; multis ſcrupulis animas torquent, & plurimùm moleſtiæ & anxietatis ingerunt*. Et ſtatim infra: *Contritionem faciunt primam obtinendæ veniæ partem, eamque debitam exigunt, hoc eſt, juſtam & plenam. Sed interim non conſtituunt, quando ſecurus aliquis eſſe poſſit ſe hac Contritione ad juſtum modum eſſe defunctum. Equidem ſedulò & acriter inſtandum eſſe fateor, ut quiſque amare deflendo peccata ſua, ſe ad eorum diſplicentiam & odium magis acuat. Hæc enim eſt non pœnitenda triſtitia, quæ Pœnitentiam gignit in ſalutem. Sed ubi exigitur doloris acerbitas, quæ culpæ magnitudini reſpondeat, & quæ in trutina appendatur cum ſpe veniæ, hic verò miſeræ conſcientiæ miris modis torquentur & exagitatur, dum ſibi debitam peccatorum Contritionem imponi vident, nec adſequuntur debiti menſuram, ut ſecum decernere poſſint ſe perſolviſſe quod debebant*. Condignam & commiſsæ in Divinam Majeſtatem injuriæ adæquatam Contritionem exigere à Pœnitentibus eſt omninò antiquiſſima Eccleſiaſticæ diſciplinæ Regula, quam multis ſanctorum Patrum & Synodorum teſtimoniis demonſtrat in opere de Pœnitentia Joannes Morinus. L. 1. c. 14. 15. 16. Iſtius injuriæ portio palmaris eſt noſtra à Deo optimo maximo, quem ex toto corde & totis animæ viribus diligere oportuit, ad creaturas apoſtaſia, quæ plenè reparari non poſſit niſi per veram ex toto corde dilectionem, ac ex ipſa formatum peccati odium, lacrymas, gemitus, depravati pectoris tunſiones, & totius animæ Contritionem. Verùm ſolius conſilii eſt iſta res, non rigidæ neceſſitatis. Minoris Contritionis, ac minoris in Deum dilectionis ac fidei Pœnitentes ad Reconciliationis donum ſemper admiſit Eccleſia, duriora illis ac longiora ſatisfactionis opera imponens, atque ita compenſans omnem Contritionis à plenitudine receſsum. Pro varia oſtenſæ Contritionis menſura & modo fuiſse ſemper mitiùs aut duriùs tractatos atque tractandos Pœnitentes, clamant omnes antiqui Canones & Patres. Præfatorum igitur Articulorum Auctor ad impetrandam peccatorum etiam in Sacramento veniam requiſivit Contritionem plenam, atque perfectam charitatem, quæ ſit ex corde à cunctis ſaltem adfixivis cupiditatibus puro, & bona omnem ſervilem gehennæ metum excludente conſcientia; quæ ſit plenitudo legis, & mandata Dei non ſolùm obſervet & faciat, ſed & impleat atque perficiat; quæ ſit non ſolùm vera, ſed inſuper perfecta: Eam ſine actuali Sacramento non juſtificare dixit, atque ita iſti ejus articuli meritò fuerūt circūſcripti atque damnati.

Poſtremus tamen articulus eſt plurimùm ab aliis diverſus. Conjungi debet cùm his: *In peccato ſunt duo, actus & reatus. Tranſeunte autem actu, nihil manet niſi reatus, ſeu obligatio ad pœnam. Undè in Sacramento Baptiſmi aut Sacerdotis Abſolutione propriè reatus peccati dumtaxat tollitur, & Miniſterium Sacerdotum ſolùm liberat à reatu. Peccator Pœnitens non vivificatur Miniſterio Sacerdotis abſolventis, ſed à ſolo Deo, qui Pœnitentiam ſuggerens & inſpirans vivificat eum & reſuſcitat, Miniſterio autem Sacerdotis ſolus reatus tollitur*. Exponenda hic eſt primævorum Scholaſticorum de Baptiſmalis ac Pœnitentialis Sacramentorum, & per ipſa operati operis virtute opinio, quos inter eſt Robertus Cardinalis Pullus: *Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus? Is nimirùm peccata dimittit, qui virtutes dimiſſioni ſuperponit, qui vitam æternam retribuit. Quid ergo apud homines eſt peccata remittere, aut à peccato abſolvere, niſi Sacramentum Remiſſionis & Abſolutionis celebrare? Ex quo quis pœnitet, Deus remittit, peccata poſtmodùm confitenti Miniſter Dei abſolvendo remittit, niſi quod Sacramentum Remiſſionis & Abſolutionis facit? Abſolutio, quæ peracta Confeſſione ſuper Pœnitentem à Sacerdote fit; Sacramentum eſt, quoniam ſacræ rei ſignum eſt. Et cujus ſacræ rei ſignum eſt, niſi Remiſſionis & Abſolutionis? Nimirùm Confitentibus à Sacerdote facta à peccatis Abſolutio remiſſionem peccatorum, quam anteà peperit cordis Contritio, deſignat. A peccatis ergo Presbyter ſolvit, non utique quòd peccata dimittat, ſed quòd dimiſſa Sacramento pandat. Et quid eſt opus pandi, niſi ut conſolatio fiat Pœnitenti?* Par. 6. c. 61. Contractæ ex peccato maculæ expurgationem, veram peccati remiſſionem, ſeu à peccati morte reſuſcitationem ſola Contritione fieri, Sacerdotis Abſolutione ſolum æternæ pœnæ reatum auferri vult, aut certè in temporalem commutari. Hinc Lazari, à ſolo Domino reſuſcitati, ac tum ad ſola cadaverina Judaici mortis ligamenta ſolvenda traditi Apoſtolis, exemplo paſſim abutitur, rectè adfirmans noſtram in Pœnitentiæ Sacramento Reconciliationem fuiſſe iſtic præfiguratam. Quod ipſum docet de Sacramento Baptiſmi: *Quemadmodum poſt compunctionem, ubi ab ipſo Domino ſuſcitatus Lazarus, neceſſaria eſt Confeſſio, ubi officio Miniſtrorum ligamentis mortis, ideſt, corpore peccati abſolvitur; ita poſt fidem, qua mors propellitur, ſuccedit Baptiſma, ut vita vegetetur. Et quomodò quolibet tempore charitas operit multitudinem peccatorum, ne ſint ultrà ad damnationem, compunctio verò, quam charitas parit, atque ſatiſfactio, quam impertit compunctio, eadem operit, nè ultra exigantur ad pœnam; ita homini peccata remittit fides, ne damnetur, Baptiſmus, ne puniatur. Qaòd fides facit, Baptiſmus oſtendit. Fides peccata delet, Baptiſmus* Part. 5. cap. 13.

de-

deleta docet; undè Sacramentum dicitur:

Eandem ſententiam tutati ſunt Hugo & Ricardus de ſancto Victore, Petrus Abaelardus, Gilbertus Porretanus, Petrus Lombardus, Petrus Pictavienſis, & alii tunc Magiſtri ferè omnes. Palmarem difficultatis nodum, quomodò quis & à peccati macula mundatus, & ſimul adhuc æternæ damnationis reus eſſe poſſit, in Tractatu de ſolvendi ac ligandi poteſtate ſolvere conatur laudatus Richar-
Cap. 19. dus: *Ad ea, quæ ſuperiùs dicta ſunt, quidam opponunt & dicunt, qui veraciter de ſuis criminibus pœnitent, pro certo jam charitatem habent. Alioquin quod ſcribitur, quomodò in eis rectè intelligitur,* QUACUMQUE HORA PECCATOR INGEMUERIT, SALVUS ERIT? *Nemo enim, qui charitatis capax eſt, ſine charitate ſalvari poteſt. Sed, ut putant, qui charitatem habent, debito damnationis æternæ teneri non valent. Quomodò ergo Sacerdos eum ab ejuſmodi debito abſolvit, ſi ante Sacerdotalem Abſolutionem, charitate interveniente, abſolvi jam meruit? Sed abſque ulla dubitatione Patriarchæ & Prophetæ charitatem habuere, & tamen tenebantur vinculo damnationis æternæ: alioquin nec ad inferna diſcenderent, nec ullà redemptione egerent.* Ex ſanctorum in Limbo degentium Patrum apud inferos captivitate oſtenſum putat quempiam poſſe eſſe juſtificatum à peccatis, & tamen æternæ adhuc damnationis reum, atque ita poſt primum à Deo ſolutum vinculum poſſe reſtare ſecundum, ſolvendum Miniſterio Sacerdotis.

Part. 3. c. 16. Quæ doctrina rectè diſplicuit Petro Pictavienſi: *Dicunt quod Deus peccatum ſolvit quãtùm ad reatum, & poſteà Sacerdos illud ſolvit quantum ad pœnam in Confeſſione, & liberat hominem a pœna æterna. Quod nos una ſola ratione falſum oſtendimus ſic: Deus ſolvit iſtum à peccato: ergo iſte eſt in charitate, ergo eſt dignus vita æterna, ergo non eſt dignus pœna æterna, ſed fuit ea dignus, ergo ſolutus eſt à pœna illa, ſed à nullo, ergo Deus illum ſolvit; non ergo Sacerdos. Sacerdos autem non ſolvit peccatum, nec quantùm ad poenam, nec quantùm ad reatum, ſed ſolvit & dimittit, id eſt, oſtendit eſſe ſolutum & dimiſſum à Deo quantùm ad reatum. Quia verò neſcit ipſum eſſe dimiſſum quantùm ad poenam, injungit ei temporalem poenam.* Sacerdotale per claves Miniſterium Petrus cum Magiſtro ſuo Petro Lombardo eſſe voluit merè declaratorium; Ri-
Cap. 19. chardus autem judiciale, ideoque & pergit: *Exſtat quorumdam ſententia tam frivola, ut ridenda potiùs quàm refellenda videatur. Putant enim Sacerdotes non habere poteſtatem ſolvendi, ſed oſtendendi ſolutos.*

Hinc item aliqui eò uſque prolapſi ſunt, ut factam Sacerdoti Cõfeſſionem adſererent impetrandæ juſtificationis non eſse neceſsariam, & ſuis de Pœnitentia Diſtinctionibus Gratianus inſeruerit
Diſt. 1. q. 3. hanc quæſtionem: *Utrùm ſola cordis Contritione, & ſecreta ſatisfactione, abſque oris Confeſſione, quiſque poſſit Deo ſatisfacere? Sunt enim qui dicunt quemlibet criminis veniam ſine Confeſſione facta Eccleſiæ & Sacerdotali Judicio poſſe promereri.* Æternæ damnationis reatum cum culpæ facta remiſſione videbant eſſe incompatibilem; ideoque legitima ac vera, quę plenè delebat culpam, contritione etiam remitti dictum reatum exiſtimabant, atque ita confeſſione non eſse opus. Gratiani verbis adjungit Gloſsa: *Alii autem negant. Dicunt enim, quòd ſicut tribus modis Deum offendimus, ſcilicet corde, ore, & opere, ita tribus modis illi ſatisfaciendum eſt. Undè dicunt tria hæc eſſe neceſſaria: Cordis Contritionem, oris Confeſſionem, & operis ſatisfactionem. Auctoritates autem, quæ dicunt peccatum dimitti ſola cordis Contritione, adſerunt intelligendas eſſe, cùm articulus neceſſitatis excludit oris Confeſſionem, ſcilicèt cum aliquis conteritur & morte prævenitur, vel alio aliquo juſto impedimento hoc facere impeditur. Alii dicunt, inter quos eſt Petrus Manducator, conditionalem fieri remiſſionem per Contritionem.* Nempe ſub conditione: *Si ſuo tempore confitearis.* Eſse putant remiſſionem ad reincidentiam. Et jam à Roberto Pullo audivimus: *Quid eſt opus pandi peccata, niſi ut conſolatio fiat Pœnitenti?* Quod ferè ipſum hoc ſæculo docent Lutherani. Diverſas & in ſpeciem quaſi adverſas pro utraque iſtius quæſtionis parte auctoritates conglomeravit Gratianus, atque ita utrũque judicavit probabilem.

Ex eodem fonte manavit opinio adfirmans Confeſſionem eſse juris dumtaxat humani. Rationes Part. 3.
prodit Petrus Pictavienſis: *Alii dicunt quòd Confeſſio* 13.
non eſt Sacramentum, ſed Sacramentale, ſicut aqua benedicta, & panis benedictus. Ex quo fortè hauſit & Joannes Calvinus Confeſſionem eſse humanum commentum. Dicti Petri ſententia non eſt multò melior: *Veriùs videtur quòd Confeſſio ſit Sacramentum. Dicimus quòd Confeſſio præcepta fuit ibi;* ITE OSTENDITE VOS SACERDOTIBUS. *Sciendum eſt quòd Confeſſio eſt Sacramentum veteris Teſtamenti, nec efficit quòd figurat, ſicut nec conjugium.* Et infrà: *Veriùs videtur, quod Confeſſio Sacramentum ſit, & non eſt Sacramentum novi Teſtamenti. Quod etiam ſic oſtenditur: Quia Confeſſio non eſt opus Dei, ſed hominis, nec habet aliquam vim, niſi ex charitate, ergo Confeſſio non eſt Sacramentum novi Teſtamenti.* Ei nullam operati operis, ſed ſolam, ex qua fit operantis charitatis virtutem adſcribit, & hinc infert: *Eſt certùm, quod remiſſio peccati præcedit Confeſſionem. Undè David:* CONFITEBOR, ET TU REMISISTI. *Non dicit:* REMITTES. Diſtinctam peccatorum Confeſſionem fuiſse etiam Judæis in uſu, & præcepto, lucidè oſtendit Joannes Morinus ex vetuſtiſſimis ipſorum Ritualibus: Ex eiſdem Petrus Pictavienſis vult illam eſse ſolius antiqui Teſtamenti Sacramentum. Circa prima fidei Chriſtianæ fundamenta prima illi Scholaſtici fuerunt adeò fædè hallucinati, ac inter ſe colliſi.

Et hinc inter errores, anno 1226. damnatos à Stephano Pariſienſi Epiſcopo, fuit & hic: *Non eſt Confeſſio facienda, niſi ad apparentiam.* Fuit item inter errores, quorum cauſsa Gualterus de ſancto Victore librum ſcripſit adversùm quatuor Galliæ Labyrinthos: Petrum Abaelardum, Gilbertum Porretanum, Petrum Lombardum, & Petrum Pictavi- Part. 5.
enſem. Et in ſuis ad Robertum Pullum ſcholiis ha- c. 13.
bet Hugo Matthoud: *Sciendum eo ſæculo, in quod Scholaſticæ Theologiæ cunas rejicimus, plures fuiſſe qui neglecto ſolidioris, & ſacratioris doctrinæ poenu, ſoli ferè genio rationis indulſere, & ut ſpinarum ferax incultus ager, alienam pertæſi manum, nec fructibus delectati niſi ſpontè naſcentibus, non mirum ſi pleraque dederint aut agreſtia, aut languida ſucci, nec benè proba.* Eos fuiſse docet lapſus primorum Scholaſticorum. Cunctis ſuis poſteris, humanæ ſubtilitatis libertatem amantibus, dedere hocce Monitum: *Felix quem faciunt aliena pericula cautum.* Et ſanè quiſquis neglecta ſacrarum literarum & ſactorum Patrum lectione atque doctrina, ex ſolo ſuo colligit

caducos humanę rationis floſculos, non poteſt non ceſpitare. Præſentium ergo Articulorum Auctor iſtam jam dudum proſcriptam Theologiam venit reparatum, æternæ damnationis reatum cum perfecta etiam charitate, & facta peccatorum quoad maculam remiſſione dixit compatibilem, ipſumque ſolum remitti per Sacramentale Sacerdotis Miniſterium. Hinc meritò aboliti & circumſcripti ſunt ejus Articuli, à quibus mea adſertio eſt longiſſimè remota.

Utinam longè abſint & mei Accuſatores. Quiſquis enim per quamlibet, licèt imperfectam, adfectu ſuper omnia Dei charitatem, natamque & formatam ex ipſa Contritionem vult quaſi ſtata lege peccatorem juſtificari, licèt vivificantium Sacramentorum neceſſitatem non plenè exſufflet, nec ad ſolum conſolationis effectum, aut ſolam pœnarum condonationem reſtringat, inſigniter tamen humiliat: Opinio, quæ primos Scholaſticos in adeò fædos de Pœnitentiæ Sacramento errores circumſcripſit, non poteſt non eſſe malæ notæ, & inſigniter periculoſa. Si quævis charitas, aut quævis per ipſam formata Contritio juſtificet, modica eſt Sacramenti neceſſitas: Contracta eſt ad ſolum dati per Contritionem doni augmentum. Longè aliud ſenſit antiqua Eccleſia, Catechumenos, licèt charitate flagrantes, jubens & cogens anhelare ad Regenerationis Sacramentum, tamquam cervos ad fontes aquarum. Utique ex hac per ſanctum Auguſtinum ad nos traducta Patrum regula: *Quantumcumque Catechumenus proficiat, adhuc ſarcinam iniquitatis ſuæ portat, non ei dimittitur, niſi dum venerit ad aquas.* Uti cæcitatis ſquammæ ex oculis corporis, ita & peccatorum maculæ ex anima non ceciderunt Apoſtolo Paulo, niſi poſt receptum ab Anania Damaſcenorum Epiſcopo Baptiſmum. Et Cornelio Centurioni infuſum ante actuale Baptiſma Spiritum ſanctum ſanctus Petrus Apoſtolus, ipſique adſtans Eccleſia ſunt plurimùm admirati, quod nempe ſalutis & juſtificationis donum non illi, qui tantùm crederet, ſed qui inſuper baptizaretur, ſcirent à Domino promiſſum. Hujus regulæ diſpenſationem ſunt admirati. Ex eadem regula non ſolum Baptiſma, ſed & conſcientiæ bonæ interrogationem, ſeu charitatem in Deum requirit idem Apoſtolus: Adeò non ſine fundamento in Diſſertatione ſcripſi hanc charitatis neceſſitatem eſſe Evangelicam ac Apoſtolicam prædicationem. Hinc cordis converſionem & Sacramentum eſſe duas, quarum altera ſine altera parum ſit, humanæ juſtificationis regulares concauſſas clamant unanimiter antiqui Patres. Attamen quandoque ex cauſſis dari regu-

Lib. 4. c. 24.

læ diſpenſatione, in libris de Baptiſmo adversùm Donatiſtas diſertè ſcribit ſanctus Auguſtinus. *Sicut*, inquit, *in illo*, qui crucifixus in fine pœnituit, *latrone quod ex Baptiſmi Sacramento defuerat, complevit omnipotentis benignitas, quia non ſuperbia vel contemptu, ſed neceſſitate defuerat; ſic in infantibus, qui baptizati moriuntur, eadem gratia Omnipotentis implere credenda eſt, quod non ex impia voluntate, ſed ex ætatis indigentia nec corde credere ad juſtitiam poſſint, nec ad ſalutem confiteri.* Et infrà in ſequenti capite: *Quibus rebus omnibus oſtenditur aliud eſſe Sacramentum Baptiſmi, aliud converſionem cordis, ſed ſalutem hominis ex utroque compleri. Nec ſi unum horum defuerit, ideò putare debemus conſequens eſſe, ut & alterum deſit, quia & illud ſine hoc eſſe poteſt in infante, & hoc ſine illo eſſe potuit in latrone, complente Deo ſive in illo, ſive in iſto, quod non ex voluntate defuiſſet; cum verò ex voluntate alterum horum defuerit, reatu hominem involvi.* Uti infantium ſine propria Contritione, ita adultorum ob] Miniſtri defectum ſine Sacramento morientium juſtificationem adfirmat fieri *complente Deo*, ſeu per factam regulæ diſpenſationem. Et hinc ad verba iſta Majores noſtri Doctores Lovanienſes poſuerunt hoc marginale Scholion: *Supplet Dei benignitas quod neceſſitas excluſerit.* Quæ omnia maturè conſiderans poſterior & melior Schola iſtum, quem uſque ad Præpoſitivi tempora graſsatum teſtatur Hugo Mathoud, errorem peſſimum eliminavit, Pœnitentiæ ac Baptiſmi neceſſitatem reſtituit, conſtanterque docuit juſtificationis extra ipſa donum obtineri regulariter non poſse, niſi per ſolam Contritionem perfectam. Quam veritatem Tridentina Synodus omninò confirmavit. Quæ autem & qualis Contritio juſtificaret antiqui Teſtamenti tempore, ignoro. Senſa mea expoſui in Diſſertatione. Eſt quæſtio Theologica, in qua unumquemque in ſuo abundare ſenſu libens permitto. Pro ſola veræ charitatis ad Contritionem & juſtificationem neceſſitate laboro.

Diverſi charitatis & Contritionis gradus defenduntur.

ETiam quæ de diverſis charitatis gradibus ſeu claſſibus dixi ex S. Auguſtino, hic Scriptor impugnat. Summi tamen ponderis eſt iſta diſtinctio. Eam laudat & Petrus Pictavienſis, ac rectè adjungit: *Quæritur utrùm idem ſit ædificare lignum, fœnum, ſtipulam, & peccare venialiter?* Utram- Part. 3. c. 5. 25.
que contradictionis partem ornat argumentis, & concludit: *Dicendum eſt quòd non eſt idem ædificare lignum, fęnum, ſtipulam, quod peccare venialiter. eſt enim ædificare lignum, fęnum, ſtipulam, habere carnalem adfectum circa temporalia, ſed Deum præponere. Omnis ergo, qui ædificat lignum, fęnum, ſtipulam, peccat venialiter, ſed non convertitur. Ædificare autem aurum, argentum, lapides pretioſos, eſt Deum perfectè diligere, & omnia terrena deſpicere. Omnis ergò talis Deum diligit, ſed omnis, qui diligit Deum, non eſt talis. Illi ergo, qui ædificant aurum, argentum, lapides pretioſos, peccant quandoque venialiter, non tamen ædificant lignum, fęnum, ſtipulas, quia ſtatim deletur veniale peccatum in eis. Tantùm enim habent fervorem charitatis, quod ſtatim exſtinguitur in eis veniale peccatum, ſicut gutta aquæ in camino.* Cordibus noſtris in fundamentum poſito Chriſto Domino ſuper ædificata lignum, fænum, ſtipulas adfirmat eſse adfixivos, quibus tamen Deum non poſtponimus, creaturæ amores: Eos excludi dicit à ſola charitate perfecta, & meæ Diſsertationis doctrinam inſigniter confirmat.

Laudanda ſunt & hæc ejus verba: *Quia variis modis loquitur Scriptura de perfectione, ad tollendam aliquam ambiguitatem adhibenda eſt diſtinctio. Scriptura ergo interdùm perfectionem vocat ſufficientiam. Secundùm quod dicitur: Perfecta Pœnitentia eſt, quæ commiſſa delet. Id eſt, ſufficiens. Et eſt perfectio comparationis, de qua dicitur: Noe perfectus*

erat

ſtrat in generationibus ſuis. Scilicet comparatione alio- rum. Harum perfectionum utraque, id eſt, & ſuffi- tiens, & per comparationem, poteſt haberi exem- plum charitatis imperfectæ. Hoc eſt, & per ſuffi- cientiam, & per comparationem perfecta chari- tas eſse poteſt imperfecta: Utique facta relatione ad perfectionem abſolutam. Ita omnis Dei, licet ſolo adfectu, ſuper omnia dilectio, omniſque per ipſam formata Contritio hodie à multis Scho- laſticis vocantur dilectio & Contritio perfecta, Verùm per ſolam ſufficientiam, ideoque ſunt di- lectio & Contritio imperfecta. Antiquiſſima eſt iſta phraſis: Et nequaquam per Scholaſticos in Eccleſiam inducta. Etenim ſuis de vita contem- plativa libris Julianus Pomerius inſeruit hunc ti-

Lib. 3, c. 25. tulum: *De differentia* carnalium & animalium *amorum, & quantùm ab eis differat perfecta*, id eſt, quævis caſta Dei ſeu in Deo *dilectio*. Et illos, qui idola nec adorarunt nec tolerarunt, Judæ & Be- njamin Reges etiam ſacra Scriptura vocat perfe- ctos: utique quoad ſalutis ſufficientiam. Ego vocem in ſenſu iſto non accipio: Solam abſolutè perfectam dilectionem & Contritionem iſto titulo honoro. Antiquos Patres ſum imitatus: Et iſtius diſtinctionis non animadverſio facit Accuſatores meos de meo ſenſu falli aut hæſitare.

Qu. 19. art. 8. Eaſdem charitatis claſses ſeu gradus ex ſancto Auguſtino laudat in ſecunda ſecundæ etiam Do- ctor Angelicus. Perfectam ac imperfectam chari-

Qu. 24. art. 8. tatem lucidè diſtinguit, & pergit in alia quæſtio- ne: *Auguſtinus dicit ſuper primam Canonicam Joan- nis, Charitas, cùm fuerit roborata, perficitur. Cùm autem ad perfectionem venerit, dicit, Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto.* Hoc eſt, delectabiliter mori- tur & vivit patienter. Ad ſolvendam quæſtionem, *Utrùm charitas in hac vita poſſit eſſe perfecta*, aliam ex objecti diligibilis, aliam ex ſubjecti diligentis parte diſtinguit perfectionem. Priorem, quod in- finita ac Divinæ bonitati æqualis eſse debeat, ad- firmat nobis impoſſibilem etiam in futura vita, & pergit de ſecunda; *Ex parte diligentis tunc eſt cha- ritas perfecta, quando diligit tantùm, quantùm poteſt. Quod quidem contingit tripliciter. Uno modo ſic, quod totum cor hominis actualiter ſemper feratur in Deum. Et hæc eſt perfectio charitatis patriæ, quæ non eſt poſſibilis in hac vita, in qua impoſſibile eſt propter humanæ vitæ infirmitatem ſemper actu cogi- tare de Deo, & moveri dilectione in ipſum.* Nec ſemper dumtaxat expreſsa, ſed ex toto penitùs corde eſse, ſeu omnes cupiditatis non tantùm adſenſus etiam volaticos, ſed & motus debet ex- cludere: Quod in hac vita non dari per ordina- rias Divinæ gratiæ ac providentiæ regulas, ipſa nos experientia docet. *Alio modo, ut homo ſtudium deputet ad vacandum Deo & rebus Divinis, præter- miſſis aliis, niſi quantùm neceſſitas præſentis vitæ exquirit. Et iſta eſt perfectio charitatis, quæ eſt poſ- ſibilis in via. Non tamen eſt communis omnibus ha- bentibus charitatem. Tertio modo ita, quod habitua- liter aliquis totum cor ſuum ponat in Deo: Ita ſcilicet quòd nihil cogitet vel velit, quod dilectioni ſit contra- rium. Et hæc perfectio eſt communis omnibus haben- tibus charitatem.* Hæc eſt quoad ſolum adfectum ſuper omnia, & quoad ſolam ſufficientiam perfe- cta; illa eſt perfecta abſolutè, & etiam quoad vi- res ſuper omnia: Etenim hominem ſolis Divinis rebus ſtudere facit & adfigit, adeoque excludit omnem adfixivum creaturæ amorem.

Etiam ad ſequentis articuli quæſtionem. *Utrum convenienter diſtinguantur tres gradus charitatis, in- cipiens, proficiens, & perfecta*, ob ſancti Auguſti- ni auctoritatem reſpondet adfirmativè: *Auguſtinus dicit ſuper primam Canonicam Joannis, Charitas, cùm fuerit nata, nutritur, quod pertinet ad incipien- tes; cùm fuerit nutrita, roboratur, quod pertinet ad proficientes; cùm fuerit roborata, perficitur, quod pertinet ad Perfectos. Ergo eſt triplex gradus chari- tatis.* Eximiis rationibus eandem concluſionem confirmat, & concludit de charitate perfecta: *Tertium ſtudium eſt, ut homo ad hoc principaliter in- tendat ut Deo inhæreat, & eo fruatur. Et hoc perti- net ad perfectos, qui cupiunt diſſolvi, & eſſe cum Chriſto.* Quod ſola, quæ omnem ſervilem gehen- narum metum, omnemque adfixivum creaturæ amorem foràs pepulit, bonæ ac in Deum ſecuræ conſcientiæ charitas cupiat diſſolvi & eſſe cum Chriſto, adeoque & ſola perfecta ſit, utcumque oſtendi in Diſſertatione, innumeris ſanctorum Patrum teſtimoniis poſſit firmari, & ipſa expe- rientia convincit. Creaturas, quibus quis per amorem adfigitur, deſerere non poteſt ſine dolo- re, adeoque & dumtaxat patienter queat mori. Quinque charitatis claſſes diſtinguit ſanctus Au- guſtinus, ſanctus Thomas contrahit ad tres: Uti natam & nutritam, ita adultam & robuſtam con- flat in unam, ob rationes ſuo loco exponendas.

Eaſdem claſſes laudat etiam in tertia parte: Qu. 89. *Charitas proficiens vel perfecta eſt major quàm chari-* art. 2. *tas incipiens. Sed quandoque aliquis cadit à charita- te proficiente, reſurgit autem in charitate incipiente.* Et iterùm; *Ad tertium dicendum, quod una & ea- dem gratia major eſt proficiens quàm incipiens. Sed in diverſis hoc non eſt neceſſe. Unus enim incipit à majore gratia, quàm alius habeat in ſtatu profectus, ſicut Gregorius dicit in libro Dialogorum: Quatenus & præſentes & ſecuturi omnes agnoſcerent, Benedictus puer converſationis gratiam à quanta perfectione cœ- piſſet.* Etiam in libris de gentium vocatione ſan- ctus Proſper humanæ juſtificationis exordia dicit in variis eſſe diverſa: *Hujus præparationis non* Lib. 2. *unus ſemper profectus, nec una menſura eſt. Quoniam* c. 11. *multis modis & innumerabilibus differentiis gratiæ opera & dona variantur, inque ipſis ſingulis generi- bus munerum diſſimiles ſunt gradus & impares quan- titates. Sicut enim in germinibus herbarum atque li- gnorum, quæ terra producit, non una ſpecies, nec unum in omnibus eſt, ſed ſingula quæque in ſui ſemi- nis forma, & in ſuæ ſtyrpis qualitate gignuntur, ple- num autem decorem non ſtatim ut eduntur accipiunt, ſed certis & inordinatis provehuntur augmentis, do- nec ad perfectam ſui habitus quantitatem per ſucce- dentia ſibi incrementa perveniant; ita & ſemina Cha- riſmatum, plantæque virtutum, non in omni agro cordis humani eorum hoc pariter quod ſunt futura na- ſcuntur: Nec facilè reperitur in exordio maturitas, & in inchoatione perfectio. Exerit quidem frequenter potens & miſericors Deus mirabiles iſtos ſuæ operatio- nis effectus, & quibuſdam mentibus, non expecta- ta profectuum mora, totum ſimul, quidquid collatu- rus eſt, invehit.* Regularem humanæ juſtificatio- nis proceſſum ſucceſſivo plantarum incremento eſſe ſimilem, ideoque per modica & quaſi inſen- ſibilia

ſibilia paulatim additamenta adfirmat perfici: Pleroſque nos non à nata, quæ ſaltem adfectu ſit ſuper omnia, charitate, ſed à longè dilutioribus rudimentis incipi & concipi in hominem novum; qui à perfecta, robuſta, adulta, nutrita, aut etiam nata charitate inchoentur, adſeverat eſſe rariſſimos, aut admodum paucos. Hanc doctri- (Lib. 1. cap. 2.) nam probat hic Doctor Angelicus. Ex iſtis paucis ſanctus Gregorius adfirmat fuiſſe ſanctum Benedictum. Epiſcopis, Clericis, Monachis, acquiſitam vel acquirendam interioris hominis perfectionem ac plenam reformationem profeſſis, & cunctæ Chriſtianæ Theologiæ Magiſtris, accurata laudatorum graduum notitia eſt ſummè neceſſaria. Sine ipſa quiſquis humanæ juſtificationis Sacramentum ſcutari tentarit, non poterit non ceſpitare periculoſiſſimè: immo & labi. Etenim definitiva ſancti Auguſtini in libro de natura (Cap. 70.) & gratia eſt ſententia: *Charitas inchoata, inchoata juſtitia eſt; charitas provecta, provecta juſtitia eſt; charitas magna, magna juſtitia eſt; charitas perfecta, perfecta juſtitia eſt.* Quæ omnia latiùs exquirunt examen.

Mortalis peccati conſcientiam habenti Miniſtro, antequam Sacramentorum Adminiſtrationi ſeſe ingerat, qualiter ſit agendum?

ALiud Accuſationis caput eſt ex Diſſertationis doctrina ſequi, aut Sacramentorum in novo Teſtamento Miniſtri, ſi forſan mortalis peccati remorſu graventur, ſine prævia Sacramentali Confeſſione non poſſint ſuo Miniſterio fungi, atque ita ruralium præſertim Eccleſiarum Rectores conjiciantur in multam & duram conſcientiæ anxietatem. Reſpondeo quæſtionem hanc per ſolos Scholarum Doctores, per nullum Eccleſiæ antiquum Patrem eſſe lucidè motam ac deciſam, ideoque dubiam & implexam. De ſubſtantiali per iniquos datorum aut acceptorum Sacramentorum validitate diſputans adversùm Donatiſtas ſanctus Auguſtinus, ejuſdem multos, & Clericos & laicos, fatetur eſſe in Eccleſia, ſolum- (Lib. 4. Bapt. c. 2. 3.) que arguit, quòd *corde non mutato baptizarentur & baptizarent*, aut alia darent aut acciperent Sacramenta. Et infrà: *Baptiſmo Eccleſiæ baptizare poſſunt, quod nec ipſis prodeſt nec accipientibus, niſi intrinſecùs vera converſione mutentur.* Et Pſeudo-Apoſtolos, ex peſſimo in Paulum Apoſtolum livore prædicantes Evangelium, ideoque in peccati mortalis reatu hærentes, non de ſtatu illo, ſed de ſolo converſi cordis defectu arguit ipſe Paulus: (Cap. 1. cap. 7.) Quòd *non caſtè* evangelizarent. *Procul dubio*, inquit in libris adversùs Creſconium Donatiſtam ſanctus Auguſtinus, *idipſum illi adnunciabant quòd Paulus, non tamen eo animo, non ea voluntate, non ex charitate, ſed ex invidia & ex contentione.* Et in libris adversùs Parmenianum Donati- (Lib. 1. Cap. 11.) ſtam: *Spiritus ſanctus in Eccleſiæ Præpoſito vel Miniſtro ſic ineſt, ut ſi fictus non eſt, operetur per eum Spiritus ſanctus, & ad ejus mercedem in ſalutem ſempiternam, & eorum Regenerationem vel ædificationem, qui per eum ſic conſecrantur ſive evangelizantur. Si autem fictus eſt, quoniam veriſſimè ſcriptum eſt*, SPIRITUS SANCTUS DISCIPLINÆ EFFIGIET FICTUM, *deeſt quidem ſaluti ejus, ut auferat ſe à cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu, Miniſterium tamen ejus non deſerit, ut per eum operetur ſalutem aliorum.* Sacramenti ac verbi Miniſtrum jubet dumtaxat veracem eſſe, & non fictum: Fictum eſſe addit, non eum, qui in reatu ſit peccati mortalis, ſed qui non caſta miniſtret voluntate. Et quis veram contriti cordis converſionem adfirmet non eſſe voluntatem caſtam? Quis eſſe dicit ſine intellectu cogitationes, à quibus ſe auferat Spiritus Sanctus? Eandem doctrinam aliis etiam in locis ſanctus Auguſtinus inculcat, atque ita lucet caſtum ſeu recti, ſeu converſi cordis finem ad legitimum Sacramenti ac verbi Miniſterium omninò requiri. An ſufficiat, & ſanctificantis gratiæ ſtatum non oporteat adjungi, nec Auguſtinus, nec quis alius Eccleſiæ Pater lucidè expreſſit. Doctores Scholaſtici paſſim volunt ſtatum illum neceſſarium, at de neceſſitatis cauſſa & fundamento ſunt admodum diviſi, & acriter digladiantur. Alii ſolam Contritionem, alii actualem etiam Confeſſionem exigunt à peccatore Miniſtraturo: prout aliam & aliam juſtificandi virtutem Contritioni adſcribunt. A primis, apud quos quævis vera charitas & Contritio fixa lege juſtificabat ſine Sacramento, Scholaſticæ Theologiæ Auctoribus moveri cœpit hæc quæſtio, atque ita illis certum fuit ac eſſe debuit gratiæ ſtatum in Miniſtro requiri. Sanctiſſimos & Doctores & Diſcipulos ſemper habuit Scholaſtica Theologia, ideoque adimpleta illi eſt hæc Divina per Apoſtolum promiſſio: *Si quid aliter ſapitis, vobis Deus revelabit.* Quòd quævis Contritio non juſtificet ſine Sacramento, jam pridem ei revelatum eſt, manſit tamen dubium, de quo in tertia Parte ſanctus Thomas: *Ad tertium dicendum, quod* (Quæſt. 64. art. 9.) *ille, qui eſt in peccato mortali, non eſt perplexus ſimpliciter, ſi ex officio ei incumbat Sacramenta diſpenſare. Quia poteſt pœnitere de peccato ſuo, & licitè miniſtrare. Non eſt autem inconveniens, quòd ſit perplexus ſuppoſito quodam, ſcilicèt quòd velit remanere in peccato. In articulo tamen neceſſitatis non peccaret baptizando in caſu, in quo etiam laicus poſſet baptizare. Sic enim patet, quod non exhiberet ſe Miniſtrum Eccleſiæ, ſed ſubveniret neceſſitatem patienti. Secus eſt autem in aliis Sacramentis, quæ non ſunt tantæ neceſſitatis, ut Baptiſmus.* Diſtinguit duplicem facti ſpeciem, in qua ordinarius, peccati mortalis conſcientiam habens, Miniſter cogatur aliquod Sacramentum ex officio miniſtrare. Item inter neceſſitatis & ſolius utilitatis Sacramenta diſtinguit. Prima facti ſpecies eſt, dum neceſſitas non eſt tanta, quin patiatur Sacramentum dari ſolenniter, & Sacerdotem agere ut publicum Chriſti Domini & Eccleſiæ Miniſtrum. Altera eſt ſumma neceſſitas, cui feſtinatione opus ſit, ideoque Sacerdos tamquam laicus cogatur ſine ſolennibus rituum ornamentis nudum Baptiſmum dare. Neutro in caſu actualem Confeſſionem, & in ſolo primo Contritionem exigit ſanctus Doctor. Ejus ſolius, qui in peccato mortali permanere velit, Sacerdotis ſolenne Miniſterium damnat peccati mortalis. Ita eum Sylveſter, & alii paſſim Thomiſtæ exponunt. Agit de ſolo ordinario Miniſtro, de quo & ſtatuit Sacroſancta Synodus Tridentina: *Nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quantumcumque ſibi contritus*

tus videatur, abſque præmiſſa Sacramentali Confeſſione ad Sacram Euchariſtiam accedere debet. Quod à Chriſtianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc Sancta Synodus perpetuò ſervandum eſſe decrevit, modò non deſit illis copia Confeſſoris. Quod ſi neceſſitate urgente, Sacerdos abſque prævia Confeſſione celebravit, quam primùm confiteatur. Nullum Sacramentum, nullum Eccleſiæ Miniſterium eſt Sacroſancta Euchariſtia, ejuſque confeſſione & celebratione ſanctius, ideoque nulla humana actio majorem in ſuo agente requirit ſanctitatem: A peccatore requirit juſtificationem certam, quæ fiat per Sacramentalem Reconciliationem. Unicum exceptum caſum declarat laudata Synodus: Dum Curatus Sacerdos ex officio celebrare debet, nec habet copiam Confeſſoris. De qua exceptione rectè ad tertiæ partis
Quæſt. 5. art. 1. ſupplementum ſcribit Franciſcus Sylvius: *Non dicitur* à Tridentino Concilio, *quod illi*, taliter ſine Confeſſione celebrantes Curati Sacerdotes, *ſint* per Contritionem *juſtificati, ſed declaratur quod ab incurſione novi peccati excuſentur, etiamſi celebrent aut communicent. Veriſimile autem eſt quod peccatorum remiſſionem accipiant in devota communione.* Quæ eadem docui in Diſſertatione. Eamdem exceptionem obtinere exiſtimo in cunctis aliis Sacramentis. Quivis, inquam, in peccato exiſtens Sacerdos, antequam ſacro Miniſterio ſe miſceat, confiteri debet; Curatus tamen, ſi Confeſſor non ſit ad manum, debitæ erga Dominum Deum ac ejus Sacramentum reverentiæ per ſolam Contritionem ſatisfacit: Et hic eſt, licèt per Eccleſiam lucidè necdum definitus, communis ſenſus meliorum Magiſtrorum. Et Romanum, Pauli Quinti Pontificis juſſu editum, Paſtorum Rituale habet: *Sacerdos*, utique Curatus, *ſi fuerit peccati mortalis ſibi conſcius, quod abſit, ad Sacramentorum Adminiſtrationem non audeat accedere, niſi priùs corde pœniteat. Sed ſi habeat copiam Confeſſarii, &*
Qu. 64. art. 6. *temporis locique ratio ferat, convenit confiteri.* Quin immò de quovis peccati mortalis ſibi conſcio Sacerdote ſcribit laudatus Sylvius: *Ad evitationem peccati, ſaltem mortalis, ſufficit quod Miniſter ita peccati adfectum depoſuerit, ut per veram Pœnitentiam ſe ad juſtitiam & ſanctitatem diſponat.* Et hæc eſt ejus generalis concluſio: *Quamvis*, talem Sacerdotem ad Sacramentalem Confeſſionem obligans, *ſententia magnam habeat probabilitatem, & ſit ſecurior, ſufficere tamen videtur, ſi Miniſter ſibi de mortali peccato conſcius veram Pœnitentiam habeat, priuſquam aliquod Sacramentum miniſtret.* Et ipſum per Contritionem non juſtificari habet pro certo. Hinc rursùm ſcribit: *Præmittendum eſt, eum cenſeri in peccato mortali miniſtrare, qui alicujus talis eſt ſibi conſcius, neque tamen ſincerè pœnitet, veram animi deteſtationem & dolorem concipiens.* Verùm hæc omnia requirunt longiùs examen.

CAPUT VII.

Exponitur Sanctorum Thomæ Aquinatis, Thomæ de Villa-Nova, Franciſci Saleſii, ac Bernardini Senenſis de Contritione ſententia.

SAnctorum Eccleſiæ Patrum de Contritione ſenſum in Diſſertatione utcumque expoſui. Poſt ipſos adducere nequeam teſtes majores, quam quos irrefragabili & omnis exceptionis immuni auctoritate ornavit Beatiſſimus Pater noſter Alexander VII. immò per ipſum Spiritus ſanctus. Primus ſit ſanctus Thomas Aquinas, non ſolùm apud Romanam ac omnem Latinam, ſed & apud Orientalem Eccleſiam plenè authenticus, cujus dogmata laudatus Pater noſter, juxta Anteceſſorum ſuorum Apoſtolica oracula, declaravit tutiſſima, incuſſa, veneranda ab omnibus atque tenenda.

In tertia Angelicæ ſuæ Summæ parte docet peccatum actuale mortale ſine Pœnitentia non poſſe remitti, probatque hoc modo: *Offenſa peccati* Quæſt.
mortalis procedit ex hoc, quòd voluntas hominis eſt 86. art. 2.
averſa à Deo per converſionem ad aliquod bonum commutabile. Undè requiritur ad remiſſionem Divinæ offenſæ, quòd voluntas hominis ſic immutetur, ut convertatur ad Deum cum deteſtatione converſionis prædictæ & Propoſito emendæ, quod pertinet ad rationem Pœnitentiæ prout eſt virtus. At verò voluntatem noſtram per ſolum ſine caſta Dei dilectione ſervilem timorem, aut ipſo ſolo formatum ac tinctum de peccatis dolorem converti ad Deum eſt adeò impoſſibile & paradoxum, ut omnis ſolo illo timore actus & agens homo pœnam uti malum principale timeat, & in proprio commodo finem ponat ultimum, ideoque perſeveret in mortaliter prava voluntate. *Quod contingit*, inquit S. 2. 2. qu.
Doctor, *in non habentibus charitatem.* 19. art. 4.

Pergit in articulo ſequenti: *Peccatum mortale non poteſt ſine vera Pœnitentia remitti, ad quam pertinet deſerere peccatum, in quantum eſt contra Deum.* Non quia nos æternis addixit gehennis, ſed quia Divinam Majeſtatem offendit & læſit. Et infrà in reſponſione ad quartum argumentum: *Debitum culpæ contrariatur amicitiæ*, ideoque remitti non poteſt niſi reparetur noſtra ad Divinam Majeſtatem amicitia, caſtuſque amor, de quo pergit in articulo ſexto: *Ad ſecundum dicendum,* Art. 6.
quod in juſtificatione impii non ſolùm eſt actus Pœnitentiæ, ſed etiam actus fidei. Et ideò remiſſio culpæ non ponitur effectus ſolùm Pœnitentiæ virtutis, ſed principaliùs fidei & charitatis.

Quòd vera Pœnitentia ex fide & charitate naſci & formari debeat, diſertè tradit in alia ejuſdem partis quæſtione: *Ad ſecundum dicendum,*
quod ex quo aliquis peccatum incurrit, charitas, fi- Qu. 84.
des, & miſericordia non liberant hominem à pecca- art. 5.
to ſine Pœnitentia. Requirit enim charitas, quòd homo doleat de offenſa in amicum commiſſa, & quod amico ſtudeat ſatisfacere. Impetrandæ peccatorum remiſſioni adfirmat charitatem eſſe penitùs neceſſariam, addens non quamvis ſufficere, ſed eam ſolam, quæ in Pœnitentiæ vultum formetur & affectum. Et iterùm: *Si in actu Pœnitentiæ conſi-*
deretur ſola diſplicentia peccati præteriti, hoc imme- Qu. 85.
diatè ad charitatem pertinet, ſicut & gaudere de bo- art. 2.
nis præteritis. Sed intentio operandi ad deteſtationem peccati præteriti requirit ſpecialem virtutem ſub charitate. Germanæ Pœnitentiæ actum dicit eſſe complexum, ac in ipſo reperiri etiam proprium charitatis motum, de quo iterum ſcribit: *Ad quartum dicendum, quòd Pœnitentia, licet ſit ſpecies juſtitiæ, comprehendat tamen quodammodo ea, quæ pertinent ad omnes virtutes. In quantum enim eſt juſtitia quædam hominis ad Deum,*

oportet

oportet quod participet ea quæ ſunt virtutum Theologicarum, quæ habent Deum pro objecto: Unde Pœnitentia eſt cum fide Paſſionis Chriſti, & cum ſpe veniæ, & cum odio vitiorum, quod pertinet ad charitatem.

Art. 3. Germanæ Pœnitentiæ actum eſse ex variis complexum adfirmat ex profeſso in quinto ejuſdem quæſtionis articulo, ſingulosque edicit; *Quorum actuum primum principium eſt Dei operatio convertentis cor. Secundus actus eſt motus fidei. Tertius eſt motus timoris ſervilis, quo quis timore ſuppliciorum a peccatis retrahitur. Quartus actus eſt motus ſpei, quo quis ſub ſpe veniæ conſequendæ adſumit Propoſitum emendandi. Quintus actus eſt motus charitatis, quo alicui peccatum diſplicet ſecundùm ſeipſum, & non tam propter ſupplicia.* Loquitur ex ſancti Auguſtini ad Anaſtaſium Epiſtola; *Qui gehennas metuit, non peccare metuit, ſed ardere. Ille autem peccare metuit, qui peccatum ipſum ſicut gehennas odit.* Et ex iſto articulo ſextum ſextæ ſuæ ſeſſionis caput manifeſtè deſumpſit ſacroſancta Synodus Tridentina.

Quæſt. 3. a. 1. Eamdem veritatem docere pergit in ſupplemento. *Secundum Auguſtinum*, inquit argumentum ſed contrà, *omnis dolor in amore fundatur: Sed amor charitatis, in quo fundatur dolor Contritionis eſt maximus: Ergo & dolor Contritionis eſt maximus.* Quod ipſum confirmat articuli corpus, alium ſenſualem, alium rationalem in Contritione diſtinguens dolorem, & pergens de poſteriori: *Hic eſt eſſentialiter ipſa Contritio, qui nihil eſt aliud, quam diſplicentia præteriti peccati, & talis dolor in Contritione excedit omnes alios dolores. Quia quantùm aliquid placet, tantum contrarium ejus diſplicet; finis autem ultimus ſuper omnia placet, cum omnia propter ipſum deſiderentur: Et ideò peccatum, quod a fine ultimo avertit, ſuper omnia diſplicere debet.* Peccati diſplicentia ſeu odium adfirmat naſci oportere ex complacentia & amore finis ultimi, qui eſt Deus in ſæcula benedictus. Et rursùs in alia quæſtione: *Ad tertium dicendum, quod dolor Contritionis, quamvis ſit finitum quantùm ad inten-*
Quæſt. 5. a. 2. *tionem, habet tamen infinitam virtutem ex charitate, qua informatur, & ſecundum hoc poteſt valere ad dilectionem culpæ, & poenæ.*

Omnino notanda eſt doctrina articuli ſequentis, duplicem rursùs in Contritione dolorem diſtinguẽs, & pergens de rationali. *Hic eſt diſplicentia peccati commiſſi. Et poteſt eſse adeò parvus, quod non ſufficiat ad rationem Contritionis. Ut ſi minùs diſplicet peccatum, quam debeat diſplicere ſeparatio à fine. Sicut etiam amor poteſt eſse ita remiſſus, quod non ſufficit ad rationem charitatis.* Loquitur ex ſancto Auguſtino, ſcribente de æterna atque incommutabili, quæ Deus eſt, juſtitia: *Dum juſti*, operum juſtitia, *non ſumus, minùs eam diligimus quam ut ju-*
L. 8. de Trinit. c. 6. *ſti eſſe valeamus.* Dilutum iſtum juſtitiæ amorem latius exponit in libris Confeſſionum. Poſt à ſancto Simpliciano auditam Victorini Rethoris converſionem ait incommutabilem Chriſtianæ juſtitiæ veritatem & pulchritudinem fuiſse à ſe & cognitas & dilectas, verùm dilectione nimium diluta, & pergit: *Veritatis perceptio jam certa erat, ego autem adhuc terra obligatus militare tibi recuſabam, & impedimentis omnibus ſic timebam expediri, quemadmodum impediri timendum eſt. Ita ſarcina ſæculi, velut ſomno adſolet, dulciter premebat: Et cogitationes, quibus meditabor in te, ſimiles erant conatibus expergiſci volentium, qui tamen ſuperati ſoporis altitudine remerguntur. Et ſicut nemo eſt qui dormire ſemper velit, omniumque ſano judicio vigilare præſtat, differt tamen plerumque homo ſomnum excutere, cum gravis torpor in membris eſt, eumque diſplicentem carpit libentius, quamvis ſurgendi tempus advenerit; ita certum habebam eſſe melius tuæ charitati me dedere, quam meæ cupiditati cedere. Sed illud placebat & vincebat. Non enim erat quod tibi reſponderem dicenti mihi,* SURGE QUI DORMIS, ET EXURGE A MORTUIS, ET ILLUMINABIT TE CHRISTUS. *Et undique oſtendenti vera te dicere, non erat omnino quod reſponderem veritati convictus, niſi tantùm verba lenta & ſomnolenta,* MODO, ECCE MODO, SINE PAULULUM. *Sed modò & modò non habebant modum: Et ſine paululùm ibat in longum:* Hæc eſt illa charitas, qua adhuc adoleſcens orarat ad Dominum: *Da mihi caſtitatem* Cap. 7.
& continentiam, ſed non modò. Timebat ne citò ipſum exaudiret Deus, & citò ſanaret a morbo concupiſcentiæ, quam malebat expleri, quam exſtingui. Eſt vera ſupremæ juſtitiæ dilectio, verùm adeò modica & diluta, ut nequidem adfectu Deum diligat ſuper omnia, ſed ipſi quaſdam præferat cupiditates. Eam Auguſtinus paſſim vocat primam charitatis ſcintillam, exordia, & rudimenta: Ad Contritionem & juſtificationem non ſufficere rectè adfirmat ſanctus Thomas.

Eodem in ſupplemento ad quæſtionem, an ma- Quæſt. 3. a. 1.
jorem de Dei offenſa, quam de æterna gehenna diſplicentiam debeat involvere vera Contritio, reſpondet: *Ad quartum dicendum, quod quantitas diſplicentiæ de aliqua re debet eſſe ſecundum quantitatem malitiæ ipſius: Malitia autem in culpa mortali menſuratur ex eo qui peccat, in quantum eſt ei indigna; & eo qui peccat, in quantùm eſt ei nociva. Et quia homo debet magis Deum quam ſeipſum diligere, plus debet odire culpam, in quantum eſt offenſa Dei, quam in quantùm eſt nociva ſibi.* Loquitur ex Theodoreti, Cyrenſis in Eufrateſia Provincia Epiſcopi, commentario in Apoſtolicam ad Romanos E- Cap. 1.
piſtolam: *Non eſt propter bona promiſſa amandus Deus, ſed illa propter ipſum expetenda. Neque enim qui ſincerè in aliquem divitem adfectus eſt, eum propter opes & facultates diligit, ſed propter ſuum in eum adfectum res etiam, quæ ad ipſum pertinent, diligit. Ita etiam divinus Apoſtolus, nollem, inquit, habere Regnum Coelorum, & omnia quæ videntur, & quæ intelligibilia percipiuntur, & tot tantaque alia bis & ter ſine dilectione in Chriſtum. Si quis mihi tum præſentia, tum futura moleſta & aſpera propoſuerit, & temporalem atque æternam mortem, & longiſſimum in gehenna ſupplicium, unà cùm dilectione in ipſum libentiùs & alacrius hoc ſuſciperem, quam illa magna & præclara, & quæ verbis exprimi nequeunt, Dei dilectione fruſtratus.* Et de ſancto Anſelmo Cantuarienſi Archi-Epiſcopo ſcribit Henricus Cnychtonus: *Anſelmus frequenter dicere ſolebat ſe malle* Lib. 2.
eſſe ſine peccato in inferno, quam in cœlo cum peccato. c. 8.
Quòd vera Pœnitentia peccatum ſicut gehennas odiſſe debeat, jam frequenter audivimus à S. Auguſtino. Eãdem doctrinam hic confirmat Doctor Angelicus, & ex tali charitate adfirmat formãdam verã Contritionem. Definitiva eſt hæc ejus ibidem ſententia: *Dolor Contritionis à charitate cauſſatur.*

Sa-

Quæſt.4. a. 1. Sacroſancti Tridentini Concilii Patribus cur non adnumeremus ſanctumThomã de Villa-Nova, Valentinum in Hiſpania Archi-Epiſcopum? Licèt Synodum ex cauſſis non acceſſerit, omninò tamen de ipſo dici debeat, quod de ſancto Cypriano & Nicæna Synodo ſcribit ſanctus Auguſtinus: *Spiritu interfuit*. Suos enim Hiſpaniæ Collegas, in marino ad Tridentinam urbem itinere periclitatos liberavit à naufragio, & cunctos ibidem Patres ſuis verè Epiſcopalibus literis & conſiliis inſigniter adjuvit. Eum publicis Sanctorum tabulis inſcripſit, inſigni apud Gondulfi Caſtellum Eccleſia ornavit Beatiſſimus Pater Alexander VII. & nocturnò ejus officio inſeruit hocce Encomion: *Scientiam à Domino vehementiſſimè poſtulavit*. Hic ergo tantus Doctor & Paſtor in Dominicæ Paſſionis Dominica hanc populo ſuo tradidit de Contritione doctrinam: *Contritio, juxta Theologorum ſententiam, eſt dolor voluntariè adſumptus pro peccato, cum propoſito confitendi & ſatisfaciendi. Poteſt addi: Et iterùm non peccandi*. Cum Doctore Angelico dolorem illum affirmat oportere eſſe rationalem, & pergit: *Dicitur voluntariè adſumptus, propter quod & Pœnitentia in morte ſuſcepta aliquo modo ſuſcepta eſt, quia non voluntate libera, ſed magis timore fit, & quaſi quadam violentia inſtantis periculi.* Quo principio abuſus Martinus Lutherus omnem ex timore ſervili conceptam Pœnitentiam, dixit eſſe hypocriſin, iuvoluntariam, fictam, & coactam. Pergit glorioſus Epiſcopus, ac etiam definitionis vocem, *Pro peccato*, exponit: *Non de damno, vel de pœna, vel de infamia, vel de turpitudine & vilitate peccati, ſed dolendum eſt de peccato, prout offenſa Dei, ſic ut etiamſi nullum incommodum de peccato proveniret, neque eſſet infernus, aut judicium, neque aliquis ſciret, etiam diſpliceret peccatum, quia Deus fuit offenſus. Vera Contritio ex amore Dei debet procedere, non ex timore, aut ex amore ſui. Undè Auguſtinus: Oportet Pœnitentem non ſolum Deum timere Judicem, ſed & juſtum diligere*. Et infrà: *Ex hac definitione poſſumus elicere quinque conditiones, quas debet habere dolor, ut ſit perfecta & conſummata Contritio.* Ut quoad ſolam ſufficientiam ſit perfecta. *Prima quod ſit purus, id eſt, propter Deum totaliter, vel principaliter, non propter damnum*. Abſolutè perfecta eſt totaliter, quoad ſolam ſufficientiam perfecta ſaltem principaliter debet eſſe propter Deum. *Secunda conditio eſt, quod ſit pius, ideſt, non furioſus: Ut faciunt quidam, qui ſeipſos diris devovent, & conqueruntur de Deo, & peccatis addunt blaſphemiam. Tertia conditio eſt, quod ſit maximus, appretiativè ſcilicet, non intenſivè: Ut plus doleat de peccato, quam de quovis infortunio, vel morte uxoris, aut filiorum. Non intenſivè: Nam ſenſibilia mala magis movent nos. Sed appretiativè, & in æſtimatione: Nam ſi daretur optio, potiùs eligeres pati quodcumque infortunium, & mortem filiorum, & tuam, immò & infernum, & annihilationem tuam, quam eligere peccatum. Quarta conditio eſt, quod ſit perpetuus: Nam Pœnitentia cum vita finienda eſt. Quinta conditio eſt, quod ſit particularis de quovis peccato mortali, quod eſt in memoria. Non quòd debeas habere tot dolores particulares, quot peccata recordaris, ut quidam volunt; ſed ſufficit quod habeas unum dolorem extenſum, qui ſe extendat ad omnia peccata mortalia in particulari, quæ recordaris te feciſſe. Non enim ſufficit, ſi in confuſo doleas de omnibus & in generali quia es peccator magnus, & quia offendiſti multùm, ſicut dolent Sancti, ſed quod doleas de homicidio, de adulterio, de fornicatione, de furto, ſi commiſiſti in ſpeciali: Ad quod non opus eſt habere multos dolores, ſed ſufficit unus intenſus de omnibus in particulari conſideratis. Has conditiones debet habere dolor, ut ſit* quoad ſufficientiam *perfecta Contritio*.

Sancti Franciſci Saleſii, Gebennenſis Epiſcopi, doctrinam & ſanctimoniam quis ignorat? Et jam hunc in Eccleſiaſticas Sanctorum tabulas retulit laudatus Pater noſter, ejuſque Canonico officio indidit hocce elogium: *Franciſcus ſuis Scriptis, cœleſti doctrina refertis, Eccleſiam illuſtravit, quibus iter ad Chriſtianam perfectionem tutum & planum demonſtrat*. In ſanctiſſimis de Divino amore libris hanc ponit de Contritione doctrinam: *La repentance, qui ne rejette pas l' amour de Dieu, quoy qu'elle ſoit encore ſans iceluy, eſt une bonne & deſirable repentance, mais imparfaite, & qui ne nous peut donner le ſalut, juſques à ce qu'elle atteint à l' amour, & qu' elle ſoit meslée avec iceluy. Si que, comme le grand Apoſtre a dit, s'il donnoit ſon corps, & tous ſes biens aux pauvres, ſans avoir la charité, cela luy feroit inutile: Auſſi pouvons nous dire en verité, que quand noſtre penitence feroit ſi grande, que ſa douleur fit fondre nos yeux en larmes, & fondre nos cœurs de regret, ſi nous n' avons le ſaint amour de Dieu, tout cela ne nous ſerviroit de rien pour la vie eternelle*.

Ejuſdem ſententiæ fuit in ſuis ad populum Quadrageſimalibus concionibus magnum Eccleſiæ lumen, cujus publicum Feſtum Romano Breviario impoſuit Beatiſſimus Pater noſter, ſanctus Bernardus Senenſis: *Ex his apertè elici poteſt, quod qui conteritur principaliter propter timorem inferni, & nō propter amorem Dei, non eſt in ſtatu ſalutis, quia non dolet amore Dei, ſed amore ſui, ut ſi ceſſaret damnatio, ex perpetrata culpa, ceſſaret & Contritio illa. Sed ſecundùm Scotum, licet ad veram Contritionem concurrat timor humiliáns, debet tamen concurrere amor inflammans. Undè etſi in peccatore initiet timor poenæ, ſuperveniens tamen amor talem timorem debet repellere*.

Omittere nolim laudatiſſimos Fratris Didaci Stellæ in ſancti Lucæ Evangelium Commentarios: Cap. 6. *Si tantum dolorem & Poenitentiam tuorum peccatorum habueris; & illorum cauſſa tot lacrymas fuderis, quot ſunt guttæ aquæ in mari, ſi hanc poenitentiam & dolorem habueris, ſolùm vel præcipuè id cavens ne in infernum eas, certiſſimè ſcias te hac ſola ratione damnandum fore. Nam in peccato duo conſiderare debes. Alterum offenſam quam adversùs Dominum tuum commiſiſti; alterum verò malum, quod tibi ipſi comparaſti, quia teipſum ad æternam poenam obligaſti. Si igitur te peccati tui potius poenitet propter inferni cruciatum, quàm quod Deum offenderis, manifeſtum eſt te potiùs id cavere & fugere quod contra te eſt quàm quod adversùs Deum. Undè fit ut teipſum pluſquam Deum diligas, ideòque numquam peccatum tibi remittetur, quantumvis graviſſimum dolorem habeas, niſi te poenituerit Deum offendiſſe. Hunc dolorem vocãt Scholaſtici Attritionem, quæ filia eſt amoris proprii, ut Contritio filia eſt amoris Divini*. Innumera adduci poſſunt ejuſmodi teſtimonia. Verùm quibus hæc non ſuffecerint, nec ſi quis ad prædicandam hanc veritatem à mortuis ſurrexerit, credent.

CA-

CAPUT VIII.

Epiſtolæ Epilogus.

OPponi nobis poſſit Martini Lutheri ſermo de Pœnitentia: *Contritio; ſic enim cœpit vocari vera Pœnitentia interior, duplici via paratur. Primò, per diſcuſſionem, collectionem, deteſtationem peccatorum; qua quis, ut dicunt, recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum ſuorum gravitatem, damnum, fœditatem, multitudinem; deindè amiſſionem æternæ beatitudinis ac æternæ damnationis acquiſitionem: Et alia quæ poſſunt triſtitiam ac dolorem excitare. Hæc autem triſtitia facit hypocritam, immò magis peccatorem: Quia ſolùm timore Præcepti & dolore id facit. Et tales omnes indignè abſolvuntur & communicantur. Et ſi liberè deberent, remoto Præcepto & minis pœnarum, confiteri, certè dicerent ſibi non diſplicere vitam præteritam, quam ſic coguntur diſplicere confiteri. Immò quò magis timore Pœnæ & dolore damni ſic convertuntur, eò magis peccant, & afficiuntur ſuis peccatis, quæ coguntur, non autem volunt odiſſe. Siquidem lex & cognitio peccati magis abundare facit peccatum. Et hæc eſt illa Contritio, quam ipſi vocant extra charitatem non meritoriam. Alii vocant Attritionem diſponentem ad Contritionem. Sic enim ipſi opinantur. Quam opinionem, errorem ego judico. Secundò paratur Contritio per intuitum & contemplationem ſpecioſiſſimæ juſtitiæ, &c.* Servilem ſine omni charitate Attritionem manifeſtè damnat, ideoque ipſam prior meus Accuſator vult à Sacroſancta Tridentina Synodo in fidei Canonem eſſe admiſſam. *Quæro*, inquit, *an ullus negare poſſet Concilium hic primum illum Contritionis modum tueri ac retinere, quem Lutherus rejiciebat, eiſdem ferè verbis deſcriptum? Profectò ſi unquam ex Conciliorum verbis colligere licuit quos hæreticos, quoſve horum errores damnarint, hìc manifeſtiſſimè patet adſtrui veritatem Catholicam eo ſenſu, quo impugnarat Lutherus.* Hoc eſſe palmare ſervilis Attritionis fundamentum adſerunt aliqui, ideoque petierunt ſubverti.

Reſpondeo Monothelitas, Iconoclaſtas, ac Felicianos, non ſolùm ob inductas vocum novitates, ſed & ob vitiata ſanctorum Patrum teſtimonia fuiſſe à ſexta, ſeptima, & Francofordienſi Synodis meritò damnatos. Eſt enim graſſatio facinoroſa. Etiam ab hæreticorum dictis quandoque pendet recti dogmatis aut Synodalis deciſionis notitia, adeoque & in ipſa graſſari poſſit eſſe facinus. Et talis omninò eſt adductus contextus Martini Lutheri: Cur ergo Accuſator hiſce verbis, *Alii vocant Attritionem diſponentem ad Contritionem*, adjecit vocem, *proximè*? An enim ad veram Contritionem ſervilis Attritio proximè diſponat, eſt non modica quæſtio, ejuſque negativa pars non caret fundamentis. Longè majus eſt quod verbis, *Sic enim cœpit vocari vera Pœnitentia interior*, ſubſtraxerit vocem, *vera*. Quidam Lutheri tempore Scholaſtici Doctores Contritionem & Attritionem non more antiquo penès perfectam ac imperfectam duri ac diſtorti cordis trituram, ſed penès incluſam charitatem diſtinguebant. Omnis vera, ex Dei amore formata, interior Pœnitentia erat illis Contritio, ſolam Attritionem ſervilem donabant toto vocabulo Attritionis. Hinc de voce *Contritio*, dicit Lutherus: *Sic cœpit vocari vera Pœnitentia interior*. Utique apud Scholaſticos Doctores. Hi enim etiam veram, veraque Dei dilectione formatam Pœnitentiam ex ſervili pœnarum metu, & aliis per Lutherum adductis exordiis frequenter, immò communiter concipi ſemper ex antiquis Eccleſiæ Patribus & Canonicis literis docuerunt. Laudatorum Patrum, dicto modo conceptam Pœnitentiam de veritate ac libertate ſuſpectam quandoque habentium, teſtimoniis abuſus Lutherus, lucidam veritatem obſcurare & ſubvertere tentavit, cum Donatiſtis & Pelagianis blaterans nullam ita conceptam Pœnitentiam eſſe veram, adeoque nec eſſe Contritionem, ſed dumtaxat ſervilem ſine charitate Attritionem, quæ nullo modo, etiam juxta ipſos iſtos Doctores, ad impetrandam peccatorum in Sacramento veniam diſponeret, ſed ſolummodò ad Contritionem. Faſſus eſt eam uti Contritionem & veram Pœnitentiam tradi à Catholicis, & addidit tradi inconſequenter: Quod per timorem concepta & quaſi extorta voluntas ipſi videretur non poſſe eſſe libera & vera. Eam garrivit eſſe motum non bonum, ideoque citra ejuſmodi motum à nobis juſtificationem promitti per ſolum Sacramentum. Hunc ejus fuiſſe ſenſum, ſupra abundè oſtenſum eſt, confirmatque Ruardus Tapperus. Eundem errorem damnat Tridentina Synodus, definiens ex iſtis etiam ignobilibus exordiis conceptam Contritionem eſſe veram, Dei donum, liberam, ſufficientem ad impetrandam in Sacramento juſtitiam, adeoque hominem per ipſam non fieri hypocritam, aut magis peccatorem. Quo circa ſervilis Attritio nequaquam eſt probata per Synodum, ſed tamquam Lutherana in orthodoxos Doctores calumnia damnata & proſcripta. Quod Lutherus in ſolam ſervilem Attritionem debacchatus, adeoque & ipſam probaſſe videretur Tridentina Synodus, Accuſator expunxit vocem *vera*.

Per hæc, Eximie Confrater, abunde me purgatum confido, & te Judice abſolvendum ab objectis erroribus. Quod varia, omni charitati & Contritioni ſubitam peccatorum veniam quaſi promittentia, ſacrarum litterarum teſtimonia aut de ſola perfecta, aut de ſola per Sacramentum adjuta imperfecta dilectione loquantur, utcumque oſtendi. Erraſſe poſſim. Et ex corde amplector quod de ſuis Scriptis ad Sabinum, Placentinæ Eccleſiæ Epiſcopum, ſcripſit ſanctus Ambroſius: *Neſcio quo modo, præter imprudentiæ caliginem quæ me circumfundit, unumquemque* Ep. 63. al. 40. *fallunt ſua ſcripta, & aurem prætereunt, atque filii etiam deformes delectant; ſic etiam Scriptorem ſermones indecores ſui palpant. Incautiùs plerumque aliud promitur, aliquid accipitur malevolentiùs, aliquid exit ambiguum: Tum quia alieno examinanda judicio, non pro noſtra debemus magis, quam pro aliena opinione trutinare, & diſcutere omnes ſcrupulos malevolentiæ.* Alienus item ſemper eſſe ſtudui à peſſimo vitio, quod in Juliano Pelagianiſta notat, & evellendum ſuadet ſanctus Auguſtinus: *Quando animoſitatem, qua teneris, viceris,* Lib. 6. c. 26.

tunc

tunc veritatem poteris tenere, qua vinceris. Quam victoriam & mihi ipſi, & meis Accuſatoribus ex corde exopto.

Per S. Fulgentii concludo & cum ipſo apud Sardos exulantium Afrorum Epiſcoporum Synodalia in ſimili negotio verba: *Vos itaque, dilectiſſimi Fratres, per gratiam Dei eſtote ſtabiles & immobiles, ac tenentes veram fidem, exhibete Fratribus aliter ſentientibus charitatem, nec de aliquo deſperetis, quia qui hodie veritatem in aliqua non agnoſcit, poteſt cras Deo revelante cognoſcere. Deo enim ſubeſt, cùm volet, poſſe. Oremus ergo pro eis, ut Dominus operetur in eis. Exhibeamus eis bonam voluntatem, de qua nos poſſimus habere mercedem, ſcientes quoniam in conſpectu Dei quiſquis de numero prædeſtinatorum fuerit, non peribit, & in omnibus voluntas Omnipotentis implebitur, ut per gratiam ſalvi fiant, & agnitionem veritatis, Domino illuminante, percipiant*. Quod dum fiat, memoriam noſtram non deſerat S. Thalaſſii Abbatis ad Paulum Presbyterum ſcripta parænesis: *Ut in cœno aromata non inveniuntur, ita neque charitatis ſuaveolentia in anima injuriarum memori*. Per Fratrum noſtrorum in nos puſillanimitatem, tem- Lib. I. cap. 16. quam per ſiniſtra juſtitiæ arma, læti ambulemus, & legendis aut evellendis aculeatis ipſorum ſpinis bonas, rebus ſeriis debitas, horas deinceps non perdamus. Hæc ſunt quæ de noſtratibus rebus ſignificata volui, Deum Optim. Max. rogans, ut etiam his noviſſimis, in quos peccata noſtra nos reſervarunt, malorum temporum diebus Eccleſiam ſuam purgare & conſervare dignetur ab omni ſcandalo iniquitatis. Optimam illam, quam ab Eutychio avo ſuo didicit, & quotidie recitare conſuevit ſanctus Eutychius Patriarcha Conſtantinopolitanus, orationem video mihi neceſſariam: *Domine bonam mentem mihi elargire, & libera me de meis adverſariis*. Hanc orationem ut pro me fundere dignetur & veſtra Benignitas, ex corde precor. Vale.

EXHIBITIO
SACRORUM CANONUM
CIRCA IUS
REGULARIUM
ECCLESIARUM
QUOAD
PRÆDICATIONEM
DIVINI VERBI.

CAPUT PRIMUM.

Examinantur fundamenta per hunc Scriptorem adducta pro jure Eccleſiarum Parochialium.

Scriptor profitetur alta nomina. Audiendi divini verbi in Parochiali Eccleſia obligationem affirmat fundari in antiquiſſimis Eccleſiæ Canonibus, adeoque eſse inſtitutum Apoſtolicum. Verùm partim pro autenthicis Canonibus obtrudit nobis ſtramina & paleas, partim autenthicorum Canonum ſtramineas interpretationes.

Primus iſtiuſmodi Canon eſt S. Dionyſii Pontificis Decretum in litteris ad Severum Epiſcopum Cordubenſem: *Eccleſias ſingulas ſingulis Presbyteris dedimus, Parochias & cœmeteria eis diviſimus, & unicuique jus proprium habere ſtatuimus, ita videlicet, ut nullus alterius Parochiæ terras, terminos, aut jus invadat, ſed unuſquiſque ſuis terminis ſit contentus.* Ita ſe nuper egiſſe affirmat in Romana Eccleſia, ac iſtud ipſum fieri ſuadet etiam in Provincia Cordubenſi.

Reſpondeo epiſtolam eſse ſtramineam: eſt enim è famoſis Iſidori Mercatoris nundinis, quas eſse ſpuria octavi ſæculi figmenta, eſt apud omnes Eruditos jam pridem exploratum. Et hanc nominatim epiſtolam eſse fictam evincunt multa. Primò quod dicat Parochias primùm dividi cœptas à S. Dionyſio. Quod ipſi Apoſtoli iſtud cœperint, poſset lucidè demonſtrari. Secundò quod Romano Epiſcopatui aſſignet forenſes Parochias. Quod enim ille extra Urbis muros nullam unquam Parochiam habuerit, eſt nimis manifeſtum. Tertiò quod Cordubenſi Eccleſiæ adſcribat Provinciam. Iſta enim Sedes numquam fuit Metropolitana. Et gratis demus Epiſtolam eſse legitimam, quid inde educitur? eò tempore necdum erant Monaſteria, ideoque non Parochias adversùm illa, ſed dumtaxat Parochiam adversùs Parochiam poſſit illa defendiſse.

Secundum fundamentum eſt ſeptimus Canon primæ Carthaginenſis Synodi. *Unuſquiſque Clericus vel Laicus non communicet in aliena plebe ſine licentia Epiſcopi ſui.* Reſpondeo hunc Canonem ab iſto Scriptore numquam fuiſse viſum, niſi forſan in aliquo *Dormi ſecurè*. Etenim voces, *vel Laicus*, ejus propoſito maximè utiles, infelix prætermiſit. Interim nec integer, nec mutilus Canon ejus ſcopo ullatenus congruit. Agit enim adversùm vagantes ſine formatis ſui Epiſcopi litteris Clericos & Laicos, eoſque mandat ab alienarum, ad quas diverterint, Eccleſiarum aut Plebium Epiſcopis aut Presbyteris non admitti ad Communionem integram, ſed donari ſola peregrina. Innovat Apoſtolicum de iſta materia Canonem, qui olim ligavit, ac etiamnum hodie ligat & Monaſteria. Nam & hodie Monaſteriorum Præfecti ignotos Clericos ad Miniſterium admittere non poſsunt ſine Formatæ teſtimonio. Verùm quid hæc ad Dei Verbum; ſeu ad audiendum ſacram Concionem? Apud Afros olim quivis Eccleſiæ Rector ad ſuam Concionem admittebat etiam hæreticos, Judæos, ac Paganos, adeoque & vagantes ſine formatis litteris Clericos, aut Laicos. Proinde non de Concione, ſed de Communione agit Canon. At quid in ipſo vox, *communio*, ſignificet, video à Scriptore iſto non intelligi. Et iſto tempore Monaſteria necdum erant apud Afros: hinc adversùm illa Canon non poteſt ſanxiſse.

Tertium iſtius Scriptoris fundamentum eſt apud Burchardi decretum exſtans conſtituto S. Eutichiani Pontificis: *In unaquaque plebe Decani ſint per villas conſtituti, viri veraces, & Dominum timentes, qui cæteros admoneant, ut ad Eccleſiam pergant, ad Matutinas, ad Miſſam, & ad Veſperam. Et nihil operis in diebus feſtis faciant. Et ſi horum quiſquam transgreſſus fuerit ſtatim Presbytero annuntient.* Clarus Demonſtrator advertit per Eccleſiam intelligi Parochialem. Reſpondeo hominem ceſpitare in tenebris. Etenim iſtam conſtitutionem S. Jvo Carnutenſis Epiſcopus integram inſeruit ſexto ſui Decreti libro, & affirmat eſse Novum Canonem Synodi Rotomagenſis. Quod ipſum in ſecundo de Eccleſiaſticis diſciplinis libro facit & affirmat Regino Abbas Prumienſis. Quo ſæculo ſit celebrata iſta Synodus, ignoro: & non facit ad rem præſentem. Exiſtimo eſse noni ſæculi. En quales Canones clarus Demonſtrator adſcribat S. Eutichiano. En ex quali Canone nobis demonſtret diſciplinam Apoſtolici temporis. Et cur Eutichiani Canonem poſtpoſuit primæ Carthaginenſi Synodo celebratæ per Gratum Archiepiſcopum, ſub S. Julii Papatu? Autumo quod illum cenſuerit hac juniorem. Adeo eſt peritus temporum. Et Canon, licet S. Eutichiani eſset, quid edicit adversùm Conciones in monaſteriis?

Ca. 310.
Ca. 390.

Quartum ejus fundamentum ſunt Apoſtolicæ Conſtitutiones collectæ per S. Clementem Romanum, in quibus S. Matthæus ac S. Joannes dicunt ad Epiſcopum: *Epiſcope, jube & hortare populum, Eccleſiam frequentare mane ac veſpere quotidie. Verùm in die Dominico diligentius conveni te. Nam quam excuſationem adferre poteſt Deo, qui hac die non convenit ad audiendum ſalutarem de Reſurrectione ſermonem?* Reſpondeo clarum Demonſtratorem hic variè labi. Primò, quod iſtas Conſtitutiones eredat eſse veraciter Apoſtolicas, & ipſarum Collectorem fuiſse S. Papam Clementem. Eſt opus quarti ſæculi; & infectum manifeſtis erroribus. At clarus Demonſtrator neſcit diſtinguere triticum à palea: omnia illi

æqualiter ſapiunt. Deinde iſtarum Conſtitutionum Codicem numquam inſpexit. Lucet ex marginali annotatione : *Capite ſexageſimo tertio Conſtitutionum Apoſtolicarum*. Credit eſſe unicum librum. Et adducta verba in nullo ſexageſimo tertio habentur, ſed in ſecundi libri capite quinquageſimo nono. Præterea clarus Demonſtrator loquitur in ſemetipſum. Iſta namque Conſtitutio non ad Parochiales Presbyteros, ſed ad ſolos dirigitur Epiſcopos: his ſolis credit munus docendi. Etiam in alio ejuſdem libri loco habet. Cap. 57. *Deinde hortentur populum Presbyteri, non omnes ſimul, ſed ſingulatim, & poſtremus omnium Epiſcopus*. Nequaquam Parochiales, ſed intelligit ſolos Cathedrales Presbyteros. Quod concionandi munus nequaquam ad iſtos, ſed ad ſolos Epiſcopos olim ſpectaverit, ſtatim oſtendetur. Hanc diſciplinam confirmat adducta Conſtitutio, ideoque clarum Demonſtratorem non adjuvat, ſed evertit.

Quintum ejus fundamentum eſt Canon vigeſimus quartus quartæ Carthaginenſis Synodi, ab ipſo lectus in Gratiani Decreto, *Sacerdote Verbum in Eccleſia faciente, qui egreſſus ab Auditorio fuerit, excommunicetur*. Hinc infert, Dominicales ac feſtivales Conciones non poſſe fieri in Monaſteriis. Verùm quæ eſt hæc conſequentia? Reſpondeo eſſe ſimilem huic : S. Archangelus Michael eſt Princeps ac Protector Eccleſiæ; ergo Clarus Demonſtrator nugatur.

Sextum ejus argumentum eſt Namnetenſis Canon : Cap. 1. *Dominicis & feſtis diebus Presbyteri, antequam Miſſas celebrent, plebem interrogent, ſi alterius Parochianus in Eccleſia ſit, qui proprio contempto Presbytero, ibi Miſſam velit audire. Quem ſi invenerint, ſtatim ab Eccleſia abjiciant, & ad ſuam Parochiam abire compellant*. Ex his fundamentis clarus Demonſtrator concludit : *Eccleſia igitur jam tum ab exordio ſui ejuſmodi ſollicitudinis fructu gaudebat ſecura. Totiuſque gregis atque curæ Paſtoralis diſtributioni non minus ipſi Regulares, teſte Hieronymo, quam cæteri quoque ſubdebantur fideles, nulluſque in alienam meſſem falcem immittebat, donec poſterioribus ſæculis, datis quodammodo libertati habenis, prædictorum jurium vincula diſrupta videntur*. Ex Namnetenſi Canone demonſtrat Apoſtolicam, aut certe avitam Eccleſiæ diſciplinam. Reſpondeo eſſe miſerabilem demonſtrationem. Hanc enim Synodum, licet Petrus Delalande adſcribat ſeptimo ſæculo, Jacobus tamen Sirmondus cenſet ſpectare ad decimum. Quidquid ſit, illa eſt longè junior, quam ut ex ipſa demonſtretur Apoſtolici temporis diſciplina. Demonſtrator eam non legit, niſi in Gratiani Decreto: hinc putat antiquiſſimam. Et quid illa habet adverſum Conciones in Monaſteriis? Etenim non de Concione agit, ſed de Parochiali Miſſa. Neque pro Parochiis adverſum Monaſteria, ſed ſanxit pro Parochiis adverſus Parochias. Neque omnem alienum Parochianum mandat inquiri & expelli, ſed tantum proprii Sacerdotis contemptorem.

Septimum demonſtratoris fundamentum eſt authoritas S. Hieronymi: & quidem in epiſtola ad Heliodorum, libro 2. folio 6. Verùm ſecundus S. Hieronymi liber ſeu tomus nullam habet epiſtolam ad Heliodorum. Primus tomus habet duas. In priori tunc necdum Presbyter Hieronymus hæc ſcribit: *Alia Monachorum eſt cauſa, alia Clericorum. Clerici paſcunt Oves, ego paſcor. Illi de Altario vivunt, mihi quaſi infructuoſæ arbori ſecuris ponitur ad radicem, ſi munus ad Altare non defero*. Ex his verbis clarus demonſtrator concludit, non ſolam plebem, ſed & Monachos Parochialibus Presbyteris ſubfuiſſe. Reſpondeo ſubfuiſſe Epiſcopis. At quali ſubjectionis genere ſubfuerint, eſt longa quæſtio non pertinens ad rem præſentem. Quod etiam Parochialibus Presbyteris ſubfuerint, nemo oſtenderit. Sed neque hoc ad rem noſtram facit. Iſti namque Monachi erant Laici. Nos de conſecratis in Presbyteros, & per Apoſtolicam ſedem ad ſacrum Miniſterium aſſumptis Monachis agimus: his docendi munus olim competiiſſe, ſtatim audies ab ipſo etiam S. Hieronymo.

CAPUT II.

An catechizare ſit primum officium Parochialium Presbyterorum?

Clarus Demonſtrator affirmat. Hæc eſt ejus conſtans aſſertio : *Paſtores ſunt veri & proprii Magiſtri rudimentorum Fidei*. Et per Paſtores intelligit Parochiales Presbyteros. Hi enim ab aliquo tempore cœperunt apud vulgum vocari Paſtores. Hinc exiſtimant ſibi jure competentem titulum : & ex ipſo adverſum Regulares Eccleſias multa ſibi ſpondent ac venantur.

Exſtat Capitulare Sonnatii Remenſis Archiepiſcopi, qui ſeptimo ſæculo rexit illam Eccleſiam: & iſtud poſt Remenſem Flodoardi Hiſtoriam nuper vulgavit Georgius Colvenerius: & addidit hoc ſcholion: *Sunt in his quædam, quæ non videntur redolere tantam antiquitatem. Ut quod titulum Paſtoris tribuant Parochis, quo ætate Sonnatii, & multò poſt, Presbyteri tantum aut Sacerdotes ſolent appellari*. Quod eſt omnino verùm. Ita decimus tertius Canon Neocæſarienſis habet: *Presbyteri Ruris*. Gentianus Hervetus vertit: *Presbyteri Vicani*. Et octavus Canon Antiochenus: *Presbyteri qui ſunt in agris*. Et de Diodoride Pago Sanctus Epiphanius *Triphon loci illius Presbyter*. Et in ſuis litteris magnus Baſilius: *Illius regionis & villæ Presbyter*. Quæ appellatio apud omnes, & Latinos & Græcos Patres atque Canones eſt antiquiſſima ac frequentiſſima. Hæreſi 66. cap. 11. Ep. 228.

Eadem conſtans permanſit apud media Evangelii ſæcula. Etenim Hincmarus Remenſium Metropolita illos appellavit *Presbyteros Parochianorum*. Ep. 33. Ticinenſis ſub Leone IV. Synodus *Cuſtodes titulorum*. Cap. 4. Antiqua acta de Willeberti Catalaunenſis Electi examine appellant *Presbyteros Parochianos*. Antiqua Epiſcoporum Capitularia numquam diriguntur ad Paſtores, ſed ſemper ad Presbyteros.

Ad noni ſæculi finem Walterus Aurelianenſis Epiſcopus edidit Capitulare, in quo inter varia ſuæ Diœceſios Parochianis Presbyteris mandat & hoc: *Jejunia à Paſtoribus injuncta diligenter obſervent*. Qui locus altè clamat ſolum Epiſcopum tunc habuiſſe titulum Paſtoris. Rationem habes in vulgari Canone Apoſtolico: *Presbyteri & Diaconi* Cap. 40.

coni præter Epiſcopum nihil agere prætentent. Nam Domini populus illi commiſſus eſt, & pro animabus eorum hic redditurus eſt rationem. Canon aſſerit omnem animarum curam eſſe ſolum penes Epiſcopum, ideoque ipſum ſolum eſſe Paſtorem. Quod ipſum demonſtrari poſſit plurimis aliis teſtimoniis. Et eſt omninò Conſtitutum Apoſtolicum. Etenim ſanctus Paulus per Paſtores & Doctores palam intellexit ſolos Epiſcopos. An Paſtoratus & Doctoratus fuerint diſtincti in antiqua Eccleſia gradus, eſt multa quæſtio. Quidquid ſit, certum eſt per Paſtores ab Apoſtolo intelligi ſolos Epiſcopos.

Et hinc Parochiales olim Presbyteri nil ſacri poterant agere ſine mandato ac beneplacito Epiſcopi. Erant ejusdumtaxat Vicarii. Porrò inter omnia Paſtoralia officia primarium eſt evangelizare: ſeu catechizando, ſeu altiora concionando. Hinc enim dicit S. Paulus: *Non miſit me Chriſtus baptizare, ſed evangelizare.* Unde & primitiva Eccleſia iſtud officium paſſim reſervavit Epiſcopis. Dico *Paſſim*. Catholica enim Eccleſia eſt Regina circumamicta varietatibus, ideoque in variis gentibus habuit varios mores. Hinc apud quaſdam ex ſingulari Epiſcoporum beneficio Presbyteri prædicarunt.

Quod catechizandi officium olim ſpectaverit ad ſolos paſſim Epiſcopos, demonſtrant plurimi ſanctorum Patrum Sermones qui Catechumenis exponunt Symbolum. Omnes ſunt Epiſcoporum, vix ullus Presbyteri. Presbyter quidem Ruffinus Symbolum etiam expoſuit, at non per Sermones, ſed per librum. Hinc ad Sororem ſuam Marcellinam ſcribit S. Ambroſius: *Symbolum quibuſdam competentibus in Baptiſterii tradebam Baſilica*. Et generatim de cunctis Epiſcopis ſcribit in Sancti Sophoniæ Commentario Sanctus Hie-
Cap. 3. ronymus: *Dant baptiſmum, Catechumenos eru-*
Ep. 80. *diunt*. Et magnus Leo Campaniæ, Samnitum, ac Piceni Epiſcopos arguit, quod extra conſueta baptizarent tempora, ac ſine *Spiritualium præparationum eruditionibus*. Quod nempe ad ipſos ſolos ſpectaret & baptizare & catechizare. Et hinc in data ad Francorum Legatos Conſtantinopolim proficiſcentes epiſtola, qua Datium Mediolanenſem Epiſcopum ſibi reſtitui poſtulabat, ſcripſit Italiæ Clerus: *Poſtulate, ut Imperator Juſtinianus Datium ad ſuam Eccleſiam redire concedat, quia cum omnes pene Epiſcopi, quos ordinare ſolet, mortui ſint, immenſa populi multitudo ſine baptiſmo moritur*. Quod nempe per omnem Mediolanenſem Provinciam ſoli Epiſcopi & baptizarent & catechizarent: & quod etiam vacante per plures annos Sede nullus aut civitatenſis, aut forenſis Presbyter id poſſet attentare. Quem morem viguiſſe olim per omnem Italiam, docet antiqua raritas Baptiſteriorum. Quævis Diœceſis non habebat niſi unicum. Etiamnum hodie dumtaxat unicum habent multæ civitates. Eandem formam viguiſſe in pluribus per omnem orbem Eccleſiis, eſt Eruditis notum.

Verùm quoniam propter innumeram Baptizandorum multitudinem quandoque unus toti catechiſmo non ſufficiebat homo, quidam Epiſcopi aſſumebant Vicarium & ſuffragraneum Catechiſtam. Ita ad ſuum Clerum ſcripſit exul S. Cy-
prianus: *Optatum inter Lectores Doctorem Audien-* Ep. 24.
tium conſtituimus. Et Sancti Auguſtini tempore Deogratias, tempore S. Fulgentii Ferrandus, uterque Diaconus, erant Catechiſtæ Eccleſiæ Carthaginenſis. Et Conſtantinopolitana Eccleſia in antiquo ſuarum dignitatum catalogo habet & *Catechiſtam*. Utique pro tota Diœceſi. Quare tunc non ad Parochialem Presbyterum, ſed ad ſolum Epiſcopum ſpectabat iſtud munus, ideoque ille ex ſuo arbitrio Vicarium eligebat. Et jure merito. Etenim Catechiſta debet Initiandis infigere firma Chriſtianitatis fundamenta, ideoque non cuilibet imperito Clerico, ſed ſolis Eccleſiarum Doctoribus Epiſcopis, aut per ipſos electis perſonis fuit iſtud opus credendum.

Eadem eſt ratio Concionis. Quod uſque ad S. Auguſtini tempora nullus præſente Epiſcopo Presbyter potuerit concionari, lucet ex S. Poſſidio teſtante quod primus ſuo Presbytero Auguſtino iſtud delegaverit S. Valerius Epiſcopus Hipponenſis. Eumdem morem viguiſſe, licet improbet, in aliis Eccleſiis affirmat Sanctus Hiero-
nymus: *Peſſimæ conſuetudinis eſt in quibuſdam Ec-* Ep. 2.
cleſiis tacere Presbyteros, & præſentibus Epiſcopis non loqui. Alexandria, quod eſſet numeroſiſſima, & Chriſtianiſſima civitas, ad inſtar almæ Urbis, fuit olim diviſa in plures titulares Baſilicas, & harum quælibet habebat ſuum Presbyterum, & Parochialis populus ab illo docebatur. Horum Presbyterorum unus fuit ſceleratus Arius, ideoque ſcribit Hermias Zozomenus: *Apud Alexandrinos docet ſolus civitatis Epiſcopus. Ajunt hanc conſuetudinem non prius inoleviſſe, quam ex quo Arius Presbyter de Doctrina differens, inſolitam introduceret*. Hinc magnarum civitatum Epiſcopi, dum gratiam aut vires concionandi non haberent, ſibi ſubrogabant Vicarium. Ita Antiochiæ pro Flaviano Patriarcha S. Joannes Chryſoſtomus adhuc Presbyter, fuit concionatus. Plurima ſunt iſtiuſmodi exempla.

Et de hac forma ſcribit in Scholio ad decimum nonum Trullanum Canonem Theodorus Balſamon: *Nota ex hoc Canone, quod populum docere ſit datum ſolis Epiſcopis. Et magnæ Eccleſiæ Doctores Patriarchæ jure docent*. Affirmant hunc morem ſuo adhuc tempore viguiſſe. Suo etiam tempore viguiſſe in Gallia ſcripſit ad Carolum Magnum
Regem B. Alcuinus Flaccus: *Audio per Eccleſias* Ep. 6.
Chriſti quandam conſuetudinem non ſatis laudabilem, ut quod facere non volunt Presbyteri, ſuis injiciant Epiſcopis. Nam dicunt ab Epiſcopis interdictum eſſe Presbyteris & Diaconis prædicare in Eccleſiis. Etiam in Eccleſiis pagenſibus. Mos revera non fuit bonus iſto ſæculo. Ipſum tamen Alcuinus non exſtinxit. Liquet ex privilegio, quod Beſuſenſi Monaſterio dedit Bruno Epiſcopus Lingonenſis: *Cum Concilio totius Capituli Lingonenſis ſtatui, ut de Eccleſiis à ſex leucis, vel infra à Beſua, tempore Rogationum, tam viri quàm mulieres, cum oblationibus ad ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli limina conveniant. Illud quoque non otioſè mecum reputans, quia cum tempore eodem Lingonas venire deberent, alii longitudine viæ, alii imbecillitate corporis, ſeu aliquibus aliis occaſionibus retardati, pabulo divini Verbi, & peccatorum remiſſione, quam ibi deberent accipere, fruſtrabantur*. Diploma fuit datum

anno

anno milleſimo octavo. Extat apud Joannem Monachum in antiquo Chronico Beſuenſis Monaſterii. Ad iſta uſque tempora concionandi munus adeo ſpectabat ad ſolos Epiſcopos, ut certis anni diebus, omnis per ſex in circuitu leucas ruſticana Chriſtianitas teneretur Cathedralem Baſilicam ad Epiſcopi verbum accedere. Nullus forenſis Presbyter poterat tunc concionari. Erat durum populi onus. Adeo tamen ſuum jus dilexerunt Epiſcopi, ut illud nollent Parochiali pagorum officio annectere, ſed dumtaxat alicui Monaſterio per privilegium delegare. Ex eodem jure Epiſcopi olim debebant frequenter viſitare ſuas Parochias, ad illic concionandum. Parochiales Presbyteri non niſi per Manuales eorum vices poterant prædicare.

CAPUT III.

Monachi Presbyteri in ſuis etiam Monaſteriis olim potuerunt catechizare & concionari.

QUod olim Monachi Presbyteri in ſuis Monaſteriis potuerint liberè quoslibet catechizare, lucidè affirmat in litteris ad Pammachium, ſcriptis adversùm Joannis Hieroſolymitani Epiſcopi inſolentias, S. Hieronymus, iſtum
Ep. 61. Joannem hoc modo alloquens: *Nos ſcindimus*
c. 16. *Eccleſiam, qui ante paucos menſes circa Pentecoſtem quadraginta diverſæ ætatis & ſexus Presbyteris tuis obtulimus baptizandos, & certè quinque Presbyteri erant in Monaſterio, qui ſuo jure poterant baptizare, ſed noluerunt quidquam contra ſtomachum tuum facere. An non tu potius ſcindis Eccleſiam, qui præcepiſti Bethlehem Presbyteris tuis, ne Competentibus noſtris in Paſcha Baptiſmum traderent, quos nos Dioſpolim ad Confeſſorem & Epiſcopum Dionyſium miſimus baptizandos? Eccleſiam ſcindere dicimur, qui extra cellulas noſtras Eccleſiæ locum non habemus?* Hinc diſcimus plura. Primò, quod ſancti Hieronymi apud Bethlehem Monaſterium habuerit Competentes. Et quidem quadraginta ſimul, etiam in Pentecoſte. De his & ſupra ſcribit in eadem Epiſtola:
Cap. 4. *Conſuetudo apud nos iſtiuſmodi eſt, ut iis, qui baptizandi ſunt, per quadraginta dies publicè tradamus ſanctam & adorandam Trinitatem.* Secundò diſcimus, quod Monachi Presbyteri, licet ad ſolum in Monaſterio honorem conſecrati, tunc habuerint jus non tantum catechizandi, ſed & baptizandi, & jus catechizandi publicè. Tertiò, quod tamen paſſim catechizarent ſolummodò, & ſuos baptizatos tranſmitterent aut Epiſcopo, aut certè loci Presbytero baptizandos cauſa honoris & reverentiæ. Quartò, quod Epiſcopo aut Presbytero baptizare recuſante, ſuos Catechumenos tranſmitterent ad quemvis Epiſcopum. Hoc eſt antiquiſſimum privilegium Monaſteriorum.

Et iſta poteſtate Syri Monachi fuerunt ſemper gaviſi. Etenim Monachiſmum iſthuc ex Ægypto tranſtulit, ac primus plantavit S. Hilarion, de quo à ſemetipſo ſcribit in S. Epiphanii Vita Joannes Monachus: *Manſimus tres dies in Mo-*
C. 11. *naſterio Hilarionis. Rogavitque Epiphanius magnum Hilarionem, ut mihi daret in Chriſto ſignaculum,* utique Baptiſmum. *Quandoquidem acceperat Hilarion gradum Presbyteratus. Cum me autem magnus accepiſſet Hilarion, & omnem docuiſſet conſequentiam, baptizavit me in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Etiam de neſcio quo per S. Epiphanium adhuc Monachum baptizato Philoſopho ſcribit *Rogavit Epiphanium Philoſophus, ut daret ei id, quod eſt in Chri-* C. 25.
ſto, ſignaculum: Ipſum ergo & me accepit Epiphanius, & ivimus ad magnum Hilarionem, qui eum baptizavit. Et egimus viginti dies in Monaſterio magni Hilarionis. Ex more; ad plenam Neophiti inſtructionem. Ecce quosvis adventantes in ſuo Monaſterio non tantùm catechizabat, ſed & baptizabat primus apud Syros Monachus Hilarion; nec tranſmittebat ad Epiſcopum aut Parochialem Presbyterum. Et hunc morem traduxit ad ſuos poſteros. Ipſum à primo omnium Cœnobitarum Auctore S. Antonio haud dubiè hauſerat una cum regula monaſtica; adeoque ille mos etiam in Ægypto vigebat. Cœpit cum ipſo Monachiſmo: Et ſanè quod ipſe S. Antonius, licet Laicus, Alexandriæ contra Arianos prædicaverit, ſcribit in ejus vita S. Athanaſius.

Et ita per omnem Antiochenum Patriarchatum fuit cuſtoditum uſque ad Chalcedonenſem Synodum, & Pontificatum magni Leonis. Pleraque tunc Syriæ monaſteria admiſerunt Eutichianam Hæreſim, atque ita non dumtaxat docuerunt prava, ſed & ſuis Epiſcopis facinoroſè rebellarunt. Hinc ad Maximum Antiochiæ Patriarcham ſcripſit præfatus Pontifex: *Illud dilectionem tuam convenit præcavere, ut præter eos,* Ep. 62.
qui ſunt Domini Sacerdotes, nullus ſibi jus docen- c. 6.
di & prædicandi audeat vindicare, ſive ille ſit Monachus, ſive ſit Laicus, qui alicujus ſcientiæ nomine gloriatur. Quia etſi optandum eſt, ut omnes filii, quæ recta ſunt ſapiant, non tamen permittendum eſt, ut quiſquam extra Sacerdotalem Ordinem conſtitutus gradum ſibi Prædicatoris aſſumat, cum in Eccleſia Dei omnia ordinata eſſe conveniat, ut in uno Chriſti corpore, & excellentiora membra ſuum officium impleant, & inferiora ſuperioribus non reſultent. Lucidiùs ſe exponit in litteris ad Theodoretum Cyrenſem in ejuſdem Patriarchatus Euphrateſia Provincia Epiſcopum: *Adjicimus, & illud quod nobis propter improbitatem* Ep. 63.
Monachorum quorumdam veſtræ regionis verbo man- c. 6.
daſtis per Vicarios noſtros, & hoc ſpecialiter ſtatuimus, ut præter Domini Sacerdotes nullus audeat prædicare. Per Sacerdotes palam intelligit ſolos Epiſcopos. Et hoc ſuum Decretum juſſit auguſta Martiani Imperatoris lege firmari. Hanc habes in tertia parte Concilii Chalcedonenſis. Et Decretum fuit adeo rigidum, ut Syrorum Monachorum ad prædicandum approbatio fuerit reſervata Sedi Apoſtolicæ. Hinc enim Thalaſſium, non qualemcumque, ſed Cæſarienſem Epiſcopum, primæ Cappadociæ Metropolitam, ac totius Ponticæ Diœceſios Primatem, idem Pontifex durè increpavit, quòd neſcio cui Monacho Georgio feciſſet facultatem prædicandi. Ita habes in ejus litteris ad Julianum Coenſem Epiſcopum, ipſius in Regia urbe Legatum. Hinc Ep. 82.
interim lucet Presbyteros Syriæ Monachos uſque

ad

ad illa tēpora liberè in ſuis Monaſteriis prędicaſſe.

Verùm iſthæc dura novitas adſtrinxit ſolos Syriæ Monachos. Avita forma alibi permanſit, præſertim apud nos Latinos. Permanſiſſe in Anglicana Eccleſia demonſtrat in ejuſdem Hiſtoria Venerabilis Beda. Scribit, quod S. Furſæus ex Scotia in Angliam venerit, prædicaverit diverſis in locis, nobile Monaſterium extruxerit
L. 3. c. 19. & adjungit: *Curabat autem Furſæus ſemper, ſicut & antea conſueverat, omnibus opus virtutum & exemplis oſtendere, & ſermonibus prædicare.* Utique in ſuo Monaſterio. Et in alio ejuſdem operis loco ſcribit generatim de Lindisfarnenſi Monaſterio:
C. 26. *Si quid pecuniæ à divitibus accipiebant Fratres, mox pauperibus dabant. Nam neque ad ſuſceptionem Potentum ſæculi vel pecunias colligi, vel domos provideri neceſſe fuit, qui numquam ad Eccleſiam, niſi Orationis tantum, & audiendi Verbi Domini cauſa, veniebant.* At iſtud Monaſterium fuit Cathedrale, ideòque hoc teſtimonium eſt exceptioni obnoxium. Beda vero adjungit de iſtius Provinciæ populis: *Diebus Dominicis ad Eccleſiam, ſive ad Monaſteria certatim, non reficiendi corporis, ſed audiendi Sermonis Dei gratia confluebant.*
L. 4. c. 14. In alio ejuſdem operis libro laudat permodicum paucorum Fratrum apud Auſtrales Saxones Monaſterium, & addit: *Sed populorum nullus eorum vel vitam æmulari, vel prædicationem curabat audire.* Adjungit, quod S. wilfridus Eboracenſis Archiepiſcopus illic exſtruxerit majus Monaſte-
Cap. 27. rium, Utique ad prædicationem. Etiam de S. Cutberti, qui poſtmodum fuit Lindisfarnenſis Epiſcopus, Monaſterio ſcribit: *Cuthertus non ſolum ipſi monaſterio regularis vitæ monita ſimul & exempla præbebat, ſed & vulgus circumpoſitum longè lateque à vita ſtultæ conſuetudinis ad cœleſtium gaudiorum convertere curabat amorem.* Utique prædicando, & in ſuo monaſterio, & per pagos. Prædicationis fructus idem Beda exponit ibidem, ac præſertim in Vita S. Cutberti. Ex his liquet, quod apud Anglos Monaſteria & Parochiales Eccleſiæ circa prædicandum Dei Verbum gauderent æquali jure: quod obligato ad ipſum audiendum populo eſſet libertas electionis. Pro beneplacito poterant vel Eccleſiam, vel Monaſterium accedere. Quem morem haud dubiè illic plantavit S. Auguſtinus, adeoque & magnus Papa Gregorius.

Idem venerabilis Doctor affirmat eamdem for-
L. 3. c. 19. mam viguiſſe apud Scotos, ſeu Hibernos. Etenim ſuæ hiſtoriæ inſeruit inſignem Joannis IV. Pontificis Epiſtolam ad Scotiæ Abbates, cui eſt hæc ſuperſcriptio: *Dilectiſſimis & Sanctiſſimis, Tomiano, Columbano, Chromano, Dimano, & Bathano Epiſcopis; Chromano, Hermannoque, Lauſtrano, Steliano, & Segiano Presbyteris; Sarano cæteriſque Doctoribus, ſeu Abbatibus Scotis.* Scotorum Abbates, non minùs quàm Epiſcopus, vocat ipſorum Doctores. Quod nempe æquali jure illic prædicarint. Quin imo majori. Antiqui enim Scotorum Epiſcopi non habebant Sedes, ſed degebant in Monaſteriis, Abbatibus ſubjiciebantur, & ab his ad prædicandum mittebantur & intra & extra Inſulam. Iſtiuſmodi Epiſcopi fuerunt S. Rumoldus, S. Livinus, aliique plures prædicantes per omnem Galliam. Et ſimilium Epiſcoporum fit aliquoties non ſatis honorifica memoria in Synodis Gallicanis. Et certè iſta forma palam deviabat à Chriſtianæ Hierarchiæ regulis. Interim lucet, quod Scotorum tunc Monaſteria, quoad Divini verbi prædicationem, gauderent pleno jure Parochialis Eccleſiæ.

Et hoc jus iſti Scotorum Epiſcopi omnino plantarunt etiam in Gallia. Nam quod S. Furſæus ex Anglia in Galliam migraverit, ac illic prope Pariſios fundarit Latiniacenſe Monaſterium, affirmat idem Ven. Beda. Quis igitur ambigat ipſum in Gallia egiſſe eo ipſo modo, quo egerat in Anglia? Prædicaſſe & intra & extra ſuum Monaſterium? Erat Presbyter, non Epiſcopus. Quis dubitet iſtud ipſum non dumtaxat feciſſe, ſed & in fundatis per omnem Galliam Monaſteriis faciendum ſanxiſſe Scotos Epiſcopos? Et Scotorum olim Monaſteria fuiſſe per Gallias admodum multa eſt eruditis manifeſtum. Et iſtum morem Gallicani Epiſcopi in ſuis Synodis omninò probarunt & confirmarunt. Etiam Moguntina, ſub Magni Caroli Imperio celebrata Synodus rigidè mandat ab omnibus diſci ac memoria teneri Apoſtolicum Symbolum & Dominicam Orationem, atque proſequitur: *Propterea dignum eſt, ut filios ſuos donent ad ſcholam, ſive ad Monaſteria, ſive foras Presbyteris, ut fidem Catholicam rectè diſcant & Orationem Dominicam, ut domi alios docere valeant.* Monaſteria ponit ante forenſes Presbyteros: quod fidelium filios malit in iſtis, quam ab his catechizari. Et hunc Canonem, ut per omnem Francorum Monarchiam ſervaretur, præfatus Carolus ac ejus filius ac ſucceſſor Ludovicus inſeruerunt ſuis Capitularibus. Sanxerunt ipſum eſſe non dumtaxat Canonem, ſed etiam Legem.

(Margin notes: L. 3. c. 19. — Canone 45. — Lib. 5. c. 95.)

Nec tantummodo catechizare, ſed inſuper baptizare potuerunt tunc Monaſteria. Hinc enim etiam diu poſtea ad Hugonem Cluniacenſis Monaſterii Abbatem ſcripſit Theobaldus Comes Bleſenſis: *Ego Theobaldus, & uxor mea Adelaidis, ſanctitatis & Religionis, quæ penes veſtrum S. Collegium noſtris temporibus, Divina gratia largiente, potior celebriorque habetur, fide & devotione permoti, imo Dei inſpiratione commoniti, Odonem filium noſtrum Sacræ Regenerationis Myſteriis innovandum à veſtra Paternitate deſtinamus.* Non ex ſingulari privilegio, longè minus ex prævaricatione, ſed ex conſueto tunc more id fecit religioſiſſimus Theobaldus. Epiſtola extat apud Lucam Dacherium in ſexto tomo Spicilegii.

Quæ omnia inſigniter confirmantur ex Dingolvingana Bavariæ Synodo, ubi poſt multas Epiſcoporum & Abbatum diſceptationes Thaſſilo Bavariæ Dux emiſit hoc edictum: *Inter tot Collegia Sacerdotum, devolutis Epiſcoporum & Abbatum in præſentia paginis, regularis Ordines vitæ, atque Canonum normas, vel Decreto Patrum, nullis comprobare quiverant teſtimoniis, ut Monachis Parochiæ commendari deberent, vel publica Baptiſmatis obſequia, niſi fortè pro periculo mortis, & nihil eorum implerent commorandi negotio, excepta viciſſitudinis villarum propriarum ſingulis annis obedientialibus curis commiſſio ab Abbate proprio fuerit determinata. Unde ab univerſis Abbatibus facta profeſſio, ut minimè titulis populari-*

bus

bus ſe ingerere depellerentur, ſed hæc omnia, cui commiſſæ ſunt plebes, ſub poteſtate Epiſcoporum permanerent. Extat edictum ad calcem Codicis Bavarici.

Ex ipſo diſcimus plura. Primò, quod illo tempore Monachi regerent Parochias. Secundò, quod non tantùm in ſuis Monaſteriis, ſed ubicumque baptizarent. Tertiò, quod hæc diſplicuerint Epiſcopis, ideoque facta ſit Synodus, quæ decrevit ſequentes Articulos. Primò, ut Monachi deinceps non regerent Parochias. Deinde, ut in quibuſcumque Parochiis non baptizarent, niſi ob mortis periculum. Tertiò, ut etiam in propriis Parochiis ad iſtud officium non habitarent. Quartò, ut iſtud in his explere poſſent, dum illuc quotannis ad earum neceſſitates ab Abbate legarentur. De ipſis Monaſteriis nulla eſt facta mentio: quod illic antiqua baptizandi, adeoque & catechizandi conſuetudo permaneret. Et ita fuit per omnem Germaniam. Quare Romani Pontifices antiqua Regularium privilegia, dum ad Mendicantes Ordines extenderunt, non ampliarunt, ſed inſigniter decurtarunt. Etenim Mendicantes Ordines in ſuis Monaſteriis non poſſunt baptizare.

Nec tantummodò in ſuis Monaſteriis ex ordinario Jure, ſed etiam per Apoſtolicum privilegium Monachi olim prædicarunt. Qui iſta privilegia cenſent in Ordinibus Mendicantibus inchoata, ideòque tamquam recentiora Romanorum Pontificum attentata audent ſugillare, infeliciter hallucinantur. Etenim quod S. Equitio Monacho per omnem Valeriæ Provinciam prædicandi facultatem dederit Pelagius II. Pontifex, teſtatur & laudat in primo dialogorum libro Magnus Gre-

C. 1. gorius. Et privilegio, quod Fuldenſi Monaſterio dedit Gregorius IV. indidit hæc verba ad Rabanum Maurum Abbatem: *Concedimus etiam tibi, quem bene eruditum, & bene eloquentem virum eſſe novimus, prædicare verbum Dei, auctoritate S. Petri, & noſtra*. Diploma hoc eſt primum inter varia, quæ vulgavit Jacobus Gretzerus. Eandem poteſtatem venerabili Geruino Centulenſis Monaſterii Abbati per omnem Flandriam, Galliam, atque Hungariam dedit S. Leo IX. Rem multis refert Hariulphus Monachus in quarto libro

C. 27. Chronici Centulenſis. Et utrique ſanctiſſimo Monacho recalcitrantes Clericos uterque Pontifex inſigniter compeſcuit. Sunt plura ſimilia exempla.

CAPUT IV.

Exponuntur diverſæ Clericorum adverſum Monachos de hac materia lites, in quibus hi ſemper fuere victores.

Clerici, licèt ex officio obligentur tueri Monachos, paſſim fuerunt illis duriores ex neſcio qua invidia. Exempla ſunt plurima, quæ ſepelire malim, quam memorare. Secunda ſuper Chriſtiani verbi ac Sacramenti adminiſtratione inter ipſos lis fuit ſæculo undecimo, ac illam exponit in litteris ad Clericos & Canonicos S. Pe-

L. 5. Ep. 19. trus Damiani: *Contra vos multum conquerimur, quia quidam veſtrorum auſus fuit temerario ore dicere, à Monachis nullo modo Communionem eſſe recipiendam. Inſuper etiam ſuſcipientes excommunicavit. Et in opprobrium noſtrum imo & condemnationem ſuam & illorum, recommunicare præcepit*. Hoc eſt, pœnitentes à Monachis reconciliatos juſſit denuò confiteri, & reconciliari. Datam à Monachis abſolutionem dixit irritam & nullam. Pergit: *Sed quid contra illum? Scimus quia penè Idiota eſt, & multorum criminum reus; ideoque juxta Salomonem: vitamus ſtulto reſpondere juxta ſtultitiam ſuam, ne ſimiles ei efficiamur. Sed ne videamur ſuccubuiſſe, reſpondere volumus ſtulto, ut idem Salomon admonet, juxta ſtultitiam ſuam, ne ſapiens ſibi eſſe videatur*. Clarus Demonſtrator hæc bene notet.

Imperitum ac invidum errorem S. Petrus multis refutat, & ad plenè refutandum ſuis litteris ſubnectit Decretum Bonifacii Pontificis: *Sunt nonnulli, nullo dogmate fulti, audaciſſimè quidem, zelo magis amaritudinis, quam dilectionis inflammati, aſſerentes Monachos, quia mundo mortui ſunt, & Deo vivunt, Sacerdotalis officii potentia indignos, neque pœnitentiam, neque Chriſtianitatem largiri, neque abſolvere poſſe per ſacerdotalis officii divinitùs ſibi injunctam poteſtatem. Sed omninò labuntur. Nam ſi ex hac cauſa veteres æmuli vera prædicarent, Apoſtolicæ compar Sedis Beatiſſimus Gregorius, Monachico cultu pollens, ad ſummum nullatenus apicem conſcenderet, cui quidem hæc ligandi ſolvendique poteſtas à Deo ſumma conceditur. Auguſtinus quoque, ejuſdem ſanctiſſimi Gregorii Diſcipulus, Anglorum Prædicator egregius, & Pannonienſis Martinus Beatiſſimus .... alii quoque quam plurimi viri ſanctiſſimi, pretioſiſſimo Monachorum habitu fulgentes, neque Annulo Pontificali ſubarrharentur, ſed quia Monachi fuerunt prædictis uti probibentur. Neque enim B. Benedictus Monachorum præceptor almificus, hujus rei aliquo modo fuit Interdictor, ſed eos ſæcularium negotiorum edixit expertes fore tantummodò .... Nos verò tantorum Patrum inſtituti exemplis, quibus eſt periculoſiſſimum refragari, credimus à Sacerdotibus Monachis ligandi ſolvendique officium, Deo operante, dignè adminiſtrari, ſi eos dignè contigerit hoc miniſterio ſublimari. Quod incunctanter affirmat, quiſquis ſtatum Monachorum, & habitum, poteſtatemque evidenter conſiderat*. Affirmat Monachos ad Epiſcopatum, imò & ad ipſum Papatum legitimè evehi, ideoque & Sacerdotio intra clauſtrum inſignitos legitimè illic fungi miniſterio verbi & Sacramenti.

Quis Pontifex ſit iſtius Decreti, ſeu datæ pro Monachis adverſum Clericos ſententiæ Auctor, quidam dubitant. Certum eſt eſſe Bonifacium IV. Ita diſertè affirmat Sigibertus Gemblacenſis. Anno
Quod ipſum ſcribit Joannes Bromptonus Abbas 618.
Jornalenſis, dicens de S. Mellito Epiſcopo Lundinenſi: *Mellitus Concilio Bonifacii Papæ interfuit, in quo de vita & quiete Monachorum tractavit*. Conſonat Gratianus. Et in antiquo Populeti apud Hiſpanos Monaſterio vetuſtum Decreti exemplar habet hunc titulum: Ex Concilio Bonifacii Papæ, qui quartus à B. Gregorio: *Quomodo Monachis liceat cum Sacerdotali officio ubi & ubi miniſtrare*. Conſentit in ſeptimo ſui Decreti libro S. Ivo
Epiſcopus Carnutenſis. Quapropter primum con- C. 21.
tra Monachos à Parochialibus Clericis bellum fuit ſub quarto Bonifacio. Adeo antiqua eſt hæc invidia. Et certè quod ſuo tēpore Clerici arietarīt Monachos, in variis epiſtolis teſtatur & corrigit etiam S. Gregorius. Notāda ſunt verba dicti ātiqui Codicis:

cis: *Ubi, & ubi miniſtrare*. Innuunt, quod etiam iſti Clerici noluerint Monachos prædicare in propriis Monaſteriis. Porro hæc eſt quarti Bonifacii Synodalis Sententia: *Decertantes igitur Monaſticæ Profeſſionis Presbyteros Sacerdotalis potentiæ arceri officio, omni modo præcipimus, ut ab hujuſcemodi nefandis auſibus reprimantur impoſterum, quia quanto quiſque eſt celſior, tanto eſt & in his potentior*. Clarus Demonſtrator attendat verba: *Ab hujuſmodi nefandis auſibus*.

Porrò memoratam à S. Petro Damiani litem definivit in Nemauſenſi Concilio Urbanus ſecundus. Definivit innovando ac plenè referendo præfatum judicium quarti Bonifacii. Sententiam expreſſit mutatis parumper verbis: *Decertantes contra Monachos in hac re Sacerdotalis potentiæ officio præcipimus arceri, ut ab hujuſcemodi infandis auſibus impoſterum reprimantur, quod quanto quiſque excelſior, tanto & illis erit potentior*. Lectionis varietas eſt modica. Provenit ex variis codicibus, olim per varios conſuetis deſcribi.

Et iſta ſententia Urbanus non fuit contentus: Adjunxit hæc, quæ aureis litteris deberent inſcribi cunctis Regularium Eccleſiarum valvis, verba ſequentia: *Oportet eos, qui ſæculum reliquerunt, majorem ſollicitudinem habere pro peccatis hominum orare, & plus valere eorum peccata ſolvere, quam Presbyteros ſæculares. Quoniam illi ſecundùm Regulam Apoſtolorum vivunt, & eorum ſequentes veſtigia communem vitam ducunt, juxta quod in actibus eorum ſcriptum eſt..... Ideoque videtur nobis, ut iis qui ſua relinquunt pro Deo, digniùs liceat baptizare, dare Communionem, pœnitentias imponere, nec non peccata ſolvere. Unde conſiderare nos oportet, quantæ virtutis apud Deum ſint, qui ſæculum relinquentes Domini obediunt præcepto, dicentis:* RELINQUE OMNIA QUÆ HABES, ET VENI, SEQUERE ME. *Unde cenſemus eos, qui Apoſtolorum figuram tenent, prædicare, baptizare, Communionem dare, ſuſcipere pœnitentes, peccata ſolvere*. Eſt non ſolius Urbani Pontificis, ſed totius Synodi Decretum. Et quidem Synodi Gallicanæ. Ipſam habes apud Lucam Dacherium in 4. Tomo Spicilegii.

Et in ipſa habes tria bene notanda. Primò, quod tunc Monachi Sacramenta adminiſtrarint in ſuis Monaſteriis, ac etiam præd icarint pari jure, quo & Parochiales Presbyteri in ſuis Eccleſiis. Secundo, quod etiam baptizarint. Tertiò, quod ſanctiùs atque utiliùs ſit Dei Verbum audire, & Sacramenta accipere à Monachis, quam à Presbyteris ſæcularibus. Ego conductus non ſum ad ulli maledicendum aut detrahendum. Quid interim de ſæcularis Cleri ſtatu ac Profeſſione cenſeat Catholica Eccleſia, videri poſſit apud S. Petrum Damiani, Stephanum Tornacenſem Epiſcopum, Arnulphum Epiſcopum Lexovienſem, ac ſimiles Scriptores. Divina Clementia noſtris temporibus reddat ſanctum Rigobertum Remenſem, S. Ledradum Lugdunenſem, S. Crodogangum Metenſem Epiſcopum, ac plures iſtiuſmodi Patres, qui Clerum denuo cogant ad communem in clauſtro ſub Epiſcopi oculis vitam, atque ita reddant doctiſſimum ac ſanctiſſimum.

Tertiam hujuſmodi litem habemus apud Ven. Rupertum Abbatem Tuitienſem. Uti nunc Clarus Demonſtrator de Parochiali Miſſa, & Paſchali annua Confeſſione tacet, agitque de ſolo catechizandi ac prædicandi jure; ita tunc neſcio quis ſimilis Antimonachus de Sacramentis tacuit, & iſtud ipſum dumtaxat jus tentavit Monachis efeſtucare. Contra illum dictus Venerabilis Abbas ſcripſit dialogum ſub hoc titulo: *Altercatio Monachi & Clerici, quod liceat Monacho prædicare*. Et Monachus incipit: *Iniquè agis, reſiſtens mihi in faciem, & opprimens os meum, ut non audeam aperire os in medio Eccleſiæ, & Verbum Dei annunciare. Dic tandem, qua te authoritate poſſe putas os meum opilare?* Et Clericus reſpondet: *Dicam, & me non iniquè agere æquitatis ratione convincam*. Omnia Clerici argumenta Rupertus eruditè ac nervosè ſolvit, & demonſtrat conſuetudinem, ex qua etiam tunc Monachi prædicabant in ſuis Eccleſiis, ſacris Canonibus & moribus per omnia quadrare. Integer Dialogus eſt legendus. Rupertus eadem compendio firmat in 4. libro ſupra Cap. 4. Regulam S. Benedicti. Ex iſto dialogo videbis Clarum Demonſtratorem contra res à ſæculis judicatas imperitè & contumaciter rebellare.

CAPUT V.

Exponuntur ſimiles lites motæ contra Ordines Mendicantes, in quibus & hi ſemper fuere Victores.

PRæcipua Fratrum Mendicantium profeſſio eſt catechizare & prædicare. Hunc in finem Divina Providentia ipſos poſuit in Eccleſia. Et anterioribus Monachis fuerunt longè diligentiores. Hinc & majores ac frequentiores paſſi ſunt Clericalis invidiæ impetus.

Prima adverſum illos lis fuit à quibuſdam Pariſienſis Univerſitatis Doctoribus, quorum Dux fuit Guilielmus à Sancto Amore Doctor, Canonicus & Theologus Belluacenſis Eccleſiæ. Lis habuit varios articulos: Quos omnes exponere, quid juvet? Ipſos videre poſſis apud Matthæum Pariſienſem. Eorum interim munus fuit poteſtas Anno evangelizandi. Litis exitum edidit in ſuo Chro- 1253. nico Nicolaus Trivettus: *Alexander IV. Papa*, 1255. *Magiſtrum Wilhelmum de S. Amore, Canonicum Bel-* 1256. *luacenſem; ſuumque Capellanum, propter perſecu-* Anno *tionem injuſtè commotam contra Religioſos Mendican-* 1256. *tes, & præcipuè Prædicatores, Anagniæ condemnavit, privans eum Capellania ſua, & omni Eccleſiaſtico beneficio habito & habendo. Libellum etiam, quem de mundi periculis intitulavit, in quo contra Ordines Pauperum multipliciter invehitur, reprobans; in Eccleſia Cathedrali comburi fecit, excommunicans omnes qui retinerent librum illum. Cæteros etiam Magiſtros, per dictum Wilhelmum concitatos, coegit Fratres ad pacem recipere, & ſecundùm legem charitatis tractare*. Etiam infra habet idem Nicolaus: *Alexander Papa reprobavit* Anno *duos libros peſtiferos, quorum unus dicebat, quod* 1261. *Religioſi etiam Verbum Dei prædicantes, de eleemoſynis viventes ſalvari non poſſint*. Conſonat in ſuo Chronico Guilielmus Nangiacenſis. *Pariſiis orta eſt turbatio inter Clericos & Religioſos ibidem* Anno *ſtudentes, propter quemdam librum, quem Magiſter* 1252. *Guilielmus de Sancto Amore, Canonicus Belluacenſis, compoſuerat, de mundi periculis intitulatum. Sed ipſo Magiſtro propter hoc ad Romanam Curiam*

acceden-

accedente , dicta eſt diſcordia per Papam Innocentium IV. conſopita . Et infrà proſequitur: *Diſcordia, quæ fuerat inter Fratres Prædicatores , Minores, ac alios Religioſos Pariſiis ſtudentes , contra M. Guilielmum de S. Amore , Canonicum Belluacenſem, ſuper Librum , quem de mundi periculis intitulatum compoſuerat , recidivavit . Propter quam ſedandam & pacificandam miſit Rex Franciæ Ludovicus duos ad Romanam Curiam Clericos , ut per Papam Alexandrum finem debitum ſortiretur . Tandem hinc inde multis propoſitis , damnatus & combuſtus extitit liber ille apud Anagniam coram Papa in Eccleſia Cathedrali . Non propter hæreſim , ut dicedant aliqui, quam contineret , ſed quia contra præfatos Religioſos ſeditionem videbatur & ſcandalum excitare .* Sceleratus liber inter alia garriebat Fratres Mendicantes eſſe illos , quos inſectatur
Lib. 4. ſamoſa prophetia S. Hildelgardis. Ita teſtatur in
cap. 16. ſui Senonienſis Cœnobii Chronico unus è Guilielmi Amatoribus Richerius Monachus . Hinc & in vita S. Engelberti , glorioſi Martyris , & Colonienſis Archiepiſcopi, qui Prædicatores & Minores in iſtam civitatem amiſit , ita ſcribit Cæſa-
Lib. 1. rius Heiſterbacenſis : *Cùm veniſſent Coloniam Fra-*
Cap. 7. *tres de novo Ordine Prædicatorum , nec non & Fratres qui dicuntur Minores , & graves quidam eis eſſent ex Clero , eiſque coram Archiepiſcopo Engelberto diverſa objicerent , illos accuſando , Engelbertus reſpondit . Quamdiu res in bono ſtatu eſt , ſtare ſinite . Cumque inſtarent tam Primores , quam Plebani, & dicerent , timemus ne iſti ſint illi, de quibus Spiritus Sanctus per os B. Hildegardis prophetavit , per quos Clerus affligetur , & Civitas periclitabitur, verbum notabile reſpondit : Si divinitus prophetatum eſt , neceſſe eſt ut impleatur . Quo verbo compeſcuit omnes .* Adeo inveteratum eſt in quibuſdam Clericis odium erga Fratres Mendicantes . Et ad iſtum Cæſarii locum rectè ſcribit Ægidius Gelenius: *Viderint nunc quam probè agant , quotquot Societati Jeſu , aliiſque Religioſis , hac ætate noſtra eandem occinunt contumeliam .*

Et de iſta Doctoris Guilielmi lite omnis adverſaria nobis factio adeo erubuit poſtmodum , ut Henricus Knychtonus Leyceſtrenſis Eccleſiæ
Anno Canonicus in 5. ſuorum Annalium libro , velit
1382. Guilielmum non ſcripſiſſe contra Ordines Mendicantes , ſed contra futuros tunc Wicleffiſtas prophetaſſe . Grandia mala , quæ nova ſacrarum Litterarum in Anglicanam linguam translatione creavit Joannes Wicleffus . Exponit atque adjungit : *Et ſic adimpletum eſt , quod prædixit* Wilbel*mus de S. Amore longo antè tempore .* Et infra omnes in damnato Guilielmi libro contentas de nobis calumnias enumerat , ac pergit : *Hæc quidam applicant ad Fratres Mendicantes , magis tamen congruuntur iſtis novis populis Lolardis .* Id eſt Wicleffiſtis . Sunt inſignes nugæ . Etenim Guilielmus de S. Amore eſt centum & amplius annis ſenior Lolardis : quomodo igitur poſſit in ipſos ſcripſiſſe ? Neque prophetavit . Cur enim prophetiam damnaſſet & exuſſiſſet Romana Eccleſia ? Ergo certum ac manifeſtum eſt , Guilielmum contra Mendicantes Ordines , quos tamquam ultimum militantis Eccleſiæ ſubſidium venerata ſemper eſt omnis Chriſtianitas , furibundo ore & calamo inſaniiſſe .

Omittere nolim inſignem , quæ rem præſentem tangit , ac veram hiſtoriam : *Conrardus Portuenſis Epiſcopus , cum vidiſſet Fratres Ordinis Prædicatorum , qui de novo* Pariſios *advenerant , viſitavit eos . Dubium autem quid gerens de eis in corde , oravit Dominum , ut ſibi , ad quod Ordo iſte veniſſet , oſtendere dignaretur . Neque mora . Oblato & aperto libro , ad quid Ordo Prædicatorum veniſſet , reſponſum eſt cogitationi :* LAUDARE , BENEDICERE , ET PRÆDICARE . *Qui ſtatim effuſus in laudem Chriſti coram omnibus dixit : Licèt alterius profeſſionis ſim habitu, Frater tamen veſter ero, quamdiu in vita ſubſiſtam . Neque umquam ulla adverſitate à vobis divellar .* Erat tunc Legatus Honorii III. *Proindè idem Cardinalis poſtea tempore Gregorii IX. verbum memorabile reſpondiſſe fertur cuidam in Colonia Sacerdoti . Illi enim Synodo præſidenti , quidam Sacerdos Parochialis conqueſtus eſt dicens : Ecce Fratres Ordinis Prædicatorum , qui in noſtrum damnum Coloniam intraverunt , falcem mittunt in meſſem alienam , ſubditorum noſtrorum Confeſſiones audiunt , & per hoc in ſuum favorem attrahunt . Cui mox Conrardus Legatus reſpondit : Quis eſt numerus hominum in Parochia tibi ſubditorum ? & ille inquit novem millia . Tunc conſignans ſe Cruce Legatus dixit : Quis es tu , miſerrime , qui tot millibus ſolus ſufficias , debitam gubernationis curam impendere ? Neſcis , hominum perditiſſime , quia debes in illo tremendo judicio ante tribunal Chriſti de his omnibus reſpondere ? & tu tales habens Vicarios queruläris , qui onus tuum gratis relevent ? Quia igitur ex hac querela indignum te omnimodè cura indicaſti , ideo privo te omni beneficio paſtorali . Hoc dicto publicavit autoritatem , qua à Sede Apoſtolica Fratribus Ordinis Prædicatorum ſpecialibus privilegiis prædicare populis , & Confeſſiones audire per SS. Patres , Honorium III. & Dominum Gregorium IX. eſt commiſſum & injunctum .* Non dumtaxat permiſſum , ſed commiſſum atquè injunctum . Et nota titulos : *Miſerrime , hominum perditiſſime .*

Secunda adversùm Ordines Mendicantes famoſa lis fuit mota à Joanne de Poliaco , Doctore item Pariſienſi . Verùm illa non Conciones , ſed ſolam adminiſtrandæ Sacramentalis Pœnitentiæ poteſtatem impetiit , ideoque non facit ad rem præſentem . Ejus igitur in locum pono horrendam perſecutionem , de qua in ſuo Chronico Continuator Guilielmi Nangiacenſis : *Anno Domini milleſimo trecenteſimo quinquageſimo primo inſurrexerunt Domni Cardinales & Prælati alii multi cum magna multitudine Curatorum contra Religioſos Mendicantes in Curia Romana , volentes & petentes à Domno Papa Clemente VI eorum annullationem , & quod deficerent in ſe . Epiſcopi allegantes fortiter in Conſiſtorio , quod ipſi Mendicantes non erant ab Eccleſia vocati & electi , & quod eis non incumbebat fidelibus prædicare , neque Confeſſiones audire , ſed neque Sepulturas recipere alienas . Unde requirebant dicti Prælati cum Curatis , quod ipſi Mendicantes caſſarentur , vel quod ſaltem ceſſarent à præmiſſis , aut ad minus , quod non ſolùm quarta portio de Sepulturis alienis daretur , ſed totum emolumentum ipſis Curatis ex integro redderetur : Quia nimis erant ditati ipſi Mendicantes de talibus ſepulturis , prout dicebant ipſi Prælati & Curati . Hæc & ſimilia Prælati & Curati allegabant contra Mendicantes , & multò*

plura ,

plura, magno de hoc Sermone contra ipſos facto per Dominum Cardinalem, & præfatis Mendicantibus ibidem præſentibus, & nihil ad objecta reſpondentibus, ſed potius cogitantibus illud, quod ſcriptum eſt: ESTOTE IN PACE, ET DOMINUS PUGNABIT PRO VOBIS. *Quod ſtatim ibidem factum fuit. Nam finitis dictis Allegationibus, contra ipſos Domnus Papa, ſtatim pro Mendicantibus verbum ſumpſit, allegans pro parte Mendicantium, eleganter oſtendens per multa jura & Scripturas, dictos Mendicantes non eſſe ſic ſpernendos, ut illi dixerant, nec caſſandos probans eos à Deo & Eccleſia fore vocatos ad auxilium regiminis Eccleſiæ, licèt tardius quam de multis, etiam eos inter alios vocatos debere meritò computari, probans hoc inter cætera exemplo Beati Pauli Apoſtoli, qui cum non fuiſſet à principio de numero duodecim Apoſtolorum, ſed potius eſſet magnus Eccleſiæ perſecutor, poſtea tamen fuit à Chriſto inſpiratus, vocatus, & vas Electionis factus, & inter Apoſtolos excellentior commendatus. Objecit etiam Domnus Papa ipſis Prælatis & Curatis; de quo, ſi ipſi Mendicantes tacerent, ipſi populo prædicarent? Quia ſi de humilitate prædicaveritis: Vos, inquit Domnus Papa, ſuper omnes mundi ſtatus eſtis magni, ſuperbi, & elati, & pompoſi; & in equitaturis, & in aliis. Si de paupertate; vos eſtis magis tenaces & cupidi: Unde vobis non ſufficiunt omnes Præbendæ, ac Beneficia mundi. Si prædictis prædicetis de caſtitate; de hoc, inquit, Nos tacemus, quia Deus ſcit qualiter quilibet agit, & qualiter quam plurimi in deliciis nutriunt corpus ſuum. Addidit autem Domnus Papa, quod idcirco multi Prælati & Curati odio habebant Mendicantes, & eis claudebant portas ſuas, pro tanto ne viderent vitas eorum; ſed bene Lenonibus, & Truffatoribus, & non Mendicantibus bona temporalia ſæpius miniſtrabant. Dicens iterum eis, quod dolere non debebant, ſi Mendicantes aliqua bona tempore mortalitatis, quæ nuper fuerat, receperant in Viſitationibus Mendicantium, & curam, quam dicti Mendicantes, fugientibus Curatis, multis ſolemniter exercuerant circa decedentes. Etſi de dictis temporalibus aliqua ædificia conſtruxerant, non erat dolendum, cum hoc totum eſſet, ut dicebat Domnus Papa, in ſuis ædificiis appoſitum ad decorem totius univerſalis ſanctæ Dei Eccleſiæ, non in voluptatibus & actibus impudicis. Et quia non ſic facitis, nec feciſtis, ideo ſic doletis, quia totum non habetis, ut omnia exponatis ad uſus veſtros tales quales. Et idcirco ipſos Mendicantes acriter accuſatis, qui tamen, ut de pluribus veſtrum vera loquamur, dixit Domnus Papa, non niſi ad vana & temporalia vacatis ſæpius, & ſtudetis: Et modo huc contra Mendicantes veniſtis, ſicut una Congregatio taurorum in Vaccis populorum, ut excludatis eos, qui probati ſunt argento. Tandem dixit eis Domnus Papa, Quæ & qualia mala, & quanta emergebant Eccleſiæ ſi ea quæ ipſi Prælati petebant, contra Mendicantes finaliter obtinerent. Dixit tamen eis: Quod ſi aliqua haberent contra ipſos Religioſos, ponerent in ſcriptis, & alii è converſo, & ipſe Domnus Papa daret eis optimos Auditores. Et ſic vacui receſſerunt dolentes & confuſi, Religioſis gaudentibus, & laudantibus Deum verum.*

Sub Clemente VI. graſſata fuerat illa horrenda lues, quæ non ſolummodo pagos integros vel oppida, ſed & grandes abſumpſerat civitates. Ex decem hominibus dicitur vix unus evaſiſſe. Iſta crudelis bellua Parochiales Presbyteros egit in fugam: Fratres autem Mendicantes pro Chriſti Fidelibus expoſuerunt ſuas animas, & plurimi poſuerunt. At verò grati Fideles, ſpiritualia in tanta neceſſitate per caſtam charitatem ſeminantibus, reddiderunt temporalia, atque ita Fratres Mendicantes ſua repararunt ac ornarunt Monaſteria, & nova à variis civitatibus & oppidis invitati exſtruxerunt. Hæc res feriit invidos Clericorum oculos. Hinc poſtulatum, ut Mendicantes caſſarentur, atque deinceps ita non prædicarent: vel ſaltem, ut non ſolùm quarta portio funeralium oblationum, ſed integra maſſa Curatis redderetur: Ibi poſuit vim.

Tertiam litem habes apud eumdem Guilielmi Anno
Nangiacenſis continuatorem: *Archiepiſcopus Armachanus, Primas Hiberniæ, tranſivit ad Curiam* 1357.
Romanam, prædicaturus contra Religioſos Mendicantes, contra illos faciens libellos & tractatus, fortiſſimè allegans ipſos ab Eccleſia non debere ſuſtineri; & dicens inter cætera & aſſerens: quod Chriſtus & Apoſtoli, licèt eſſent viri pauperes, non fuerint Mendicantes. Allegat autem multa jura, & Scripturas, ut ab Eccleſia deleantur, vel ſaltem auxilio privilegiorum pro Prædicationibus, Confeſſionibus, Sepulturis ac exemptionibus priventur. E contra autem Religioſi præfati non amplius quam ſex articulos hæreticos ipſi objiciunt & opponunt. Sed qui prævalebunt, in fine liquidiùs apparebit. Iſte Continuator exitum non ſcripſit. Ipſum ſcripſit magnus noſter
adverſarius Thomas Walſingamenſis: *Magna controverſia coram Summo Pontifice facta eſt inter Magi-* Anno
ſtrum Richardum Fitzrauf, Primatem Hiberniæ Ar- 1358.
machanum videlicet, & Clerum Anglicanum ex una parte, & quatuor Ordines Mendicantium ex altera, ſuper ſtatu & regula eorumdem Fratrum. Qui videlicet Armachanus opiniones ſuas erga Fratres coram Summo Pontifice diu pluriesque ſuſtinuit, & ipſos manifeſtè à ſuis regulis deviaſſe multis rationibus demonſtravit. Sed tandem proh dolor! Clero Anglicano ſibi ſubtrahente promiſſa, & exuberante in Curia Fratrum ſatis magna pecunia, adhuc lite pendente, Fratres ſua privilegia, ſicut ante, ſub data nova obtinuerunt. De damnatis per Epiſcopales Synodos Hæreticis ac quibuſcumque Erronibus rectè ſcripſit in Synodali ſuæ Provinciæ, ac Chalcedonenſis Concilii Decreta defendit, epiſtola ad Leonem Auguſtum S. Seleucus Amaſenus Epiſcopus, Helenoponti Metropolita: *Novimus quia omnes heretici ſanctas Synodos eorum malas ſectas deſtruentes, accuſant.* Eodem ſpiritu iſte Thomas accuſat Ro-
manam Eccleſiam, & tandem concludit: *Quo* Anno
quidem tempore ad præceptum Domini Papæ quievit 1360.
controverſia inter Clerum & Ordines Mendicantium.

Eamdem litem ſuis Annalibus inſeruit Henricus Knyghtonus, Leyceſtrenſis Eccleſiæ Cano-
nicus: *Eodem tempore orta eſt diſcordia inter Clerum* Lib. 4.
& Fratres Minores de quibuſdam opinionibus; & Anno
utraque pars appellavit ad Curiam Romanam. Unde 1357.
Magiſter Richardus Epiſcopus Armachanus tranſivit cum plurimis aliis Clericis ad Curiam in defenſionem Cleri. Et idem Richardus Armachanus habuit ſubſidium de Clero, & Abbas Sancti Albani erat Procurator ejus. Et quia Papa ſemper favebat Francis, & eos fovebat in quantum potuit, contra Anglos. Hiberniæ Primas, Abbas S. Albani, & univerſus Angliæ Clerus

rus erant formidabiles adverſarii: hinc Mendicantium Ordini victoria fuit glorioſiſſima. Et quia ad ipſam obnubilandam fictum à Thoma walſingamenſi mendacium non ſuffecit, Henricus Knyghtonus adinvenit aliud. At eſt maniſeſtè nugax. Etenim Angliæ Clerus non adverſùm Francos, ſed adverſùm Anglos Regulares habuit litem, atque ita Innocentius VI. Pontifex nequiit hic Francis favere. Henricus adjun-
Anno 1361. git: *Eodem anno obiit Magiſter Richardus Fitz-Rauf Epiſcopus Armachanus, qui cauſam manutenuerat, contra Fratres Mendicantes in Curia Romana apud Avenionem.* Adeò dilexit iſtum infelicem malæ cauſæ Advocatum.

Eamdem litem memorat & alius Mendicantium Ordinum adverſarius Henricus Rebdorf-
Anno 1352. fienſis: *Eodem anno Richardus Archiepiſcopus ordinatus eſt Primas totius Hiberniæ. Contra Ordinem Mendicantium proponit in Conſiſtorio publicè coram Papa & Cardinalibus graves exceſſus, quos in ſua Provincia & alibi per univerſam Eccleſiam contra Prælatos, & Rectores Parochialium Eccleſiarum in prædicationibus, pœnitentiis injungendis, & tumulandis paraphernalibus commiſerunt. Et quod privilegium eis indultum ex conſtitutione Bonifacii VIII. quæ habetur in Clementina* DUDUM, DE SEPULTURIS *excederent, & privilegio abuterentur. Cujus cauſæ auditionem & definitionem Dominus Papa commiſit quibuſdam Cardinalibus.* Richardus primas fuit conqueſtus, quod Fratres eadem cum Presbyteris Parochialibus hora prædicarent, adeoque populum à Parochiali Eccleſia diverterent. Quod populum in Pœnitentiæ Sacramento tractarent ſuavius. Quod ipſorum Eccleſiæ eſſent opulentæ omni genere ornamentorum. Eſt hodierna querimonia, per Innocentium VI. tunc abundè retuſa. At ecce poſt tot ſententias neſcio quis Tenebrio non vult tacere: & quidem poſt ſententias datas à Romana Eccleſia, cujus judicium ipſi Accuſatores elegerant. Certè de Donatiſtis bino dumtaxat judicio damnatis ſcribit ad nobilem Virum Feſtum
Ep. 167. S. Auguſtinus: *Puto quod ipſe diabolus, ſi autoritate Judicis, quem ultro elegerat, toties vinceretur, non eſſet tam impudens, ut in ea cauſa perſiſteret.*

CAPUT VI.

Harum Sententiarum juſtitia demonſtratur ex ſcopo, ob quem Catholica Mater Eccleſia inſtituit Mendicantes Ordines.

Quod una cauſarum, ex quibus Ordines Mendicantes inſtituit ac probavit Romana Eccleſia, fuerit Albigenſium hæreticorum ſperata per illos, & poſtmodum obtenta extinctio, Eruditi noverunt. Porrò iſtius hæreſis originem aperit in Avenionenſi Synodo Hugo Rhegienſis Epiſcopus, Innocentii III. per Galliam Legatus: *Propter formidandam & puniendam negligentiam Prælatorum, qui exiſtentes potius mercenarii quam Paſtores, ſe murum pro domo Iſrael non opponunt, nec populis ſuæ gubernationi commiſſis evangelizant Evangelicam diſciplinam, in his partibus diverſæ & damnatiſſimæ hæreſes pullularunt.* Hinc mandat, ut omnes Epiſcopi deinceps, frequentiùs & Catholicam Fidem prædicent, & diſciplinam. Exſtat Synodus apud Lucam Dacherium in 2. tomo Spicilegii. Hoc ipſum confirmat, & iſtud prædicandi præceptum ad Parochiales etiam Presbyteros extendit in Adbienſi Synodo Zoenus Avenionenſis Epiſcopus, ac Innocentii IV. Legatus. Erat Cap. 6.
tunc in Epiſcopis & Parochialibus Presbyteris tanta prædicandi negligentia, quantam undecimo etiam ſæculo viguiſſe omnes novimus & dolemus: Et tunc ſuo Socio apparuit, neſcio quis, damnatus, & ipſi porrexit infernales litteras, in quibus Matthæus Pariſienſis affirmat ſcripta fuiſſe hæc ſequentia: *Satanas & omne infernorum contubernium omni Eccleſiaſtico Cœtui gratias emittit, quod cum in nullo ſuis voluptatibus deeſſent, tantum numerum ſubditarum ſibi animarum, ſuæ prædicationis incuria, paterentur ad inferna deſcendere, quantùm ſæcula numquam retro acta viderunt.*

Ad iſtam ergo deſidiam excutiendam, nec non ad lapſam ex ipſa diſciplinam reparandam Romana Eccleſia induxit Ordines Mendicantes. Eis prædicare non dumtaxat permiſit, ſed & præcepit. Eos in hoc miniſterio æquavit Parochialibus Presbyteris. Amborum item Eccleſias fecit æquales. Altiſſima voce id clamat vel ſolus primarii Ordinis titulus: Ordo Prædicatorum. Romana Eccleſia hos quatuor Ordines ſuffecit in avitum munus omnium antea Monachorum, quorum Prædicationes eſſe ſæcularium Presbyterorum predicationibus ſanctiores ac utiliores, ſupra audivimus à Concilio Nemauſenſi. Et hinc illi ſtatim fecerunt, quod de ſanctis Apoſtolis Domini ſcribit S. Marcus: *Illi autem prædica-* Cap. 16.
verunt ubique, Domino cooperante, & Sermonem confirmante ſequentibus ſignis. Mox omnem non tantummodo Europam, ſed & Aſiam, & Africam Evangelio repleverunt. Et poſtmodum omnem Americam, utramque Indiam, Perſidem, cunctas Antipodum vaſtiſſimas regiones. Et in libro de corrupto Eccleſiæ ſtatu Nicolaus Clemangis, Bajocenſis Eccleſiæ Archidiaconus, ſcribit de graſſantibus ſuo tempore vitiis inter Epiſcopos: *Si quis fortaſſe Paſtor ſurrexit, qui ſalutari exhortationi vel prædicatione animas lucrifacere ſtudeat, & plus in lege Domini, quam in legibus hominum meditetur, extemplò in morſum ipſius omnium dentes acuentur: Illum prorſus ineptum, nec dignum Sacerdotio clamitabunt. Quippe qui legum humanarum neſcius, jura ſua defendere non eſt idoneus, nihilque aliud didicerit, niſi inerti otio, aut ſermocinationi incumbere, quæ officia Mendicantium palam eſſe aſtruunt, nulla temporali cura, vel adminiſtratione, quæ utiliori occupatione ſuos animos teneat, fungentium.* Et infrà: *Jam illud egregium & præclariſſimum prædicandi Officium, ſolis quondam Paſtoribus attributum, eiſque maximè debitum, ita apud quoſdam Epiſcopos viluit, ut nihil magis indignum, aut ſuæ dignitati magis erubeſcendum exiſtiment.* Proinde Mendicantes Ordines injunctum ſibi prædicationis officium adeo ſtrenuè atque utiliter expleverunt, ut plures Epiſcopi ſuas prædicationes cenſuerint deinceps ſuperfluas, atque ita duxerint ſibi tacendum. Graviſſimè errarunt iſti Epiſcopi: attamen

ipſo-

ipſorum error altiſſimè clamat prædicandi officium ſemper competiiſſe Ordinibus Mendicantibus, & fuiſſe ab ipſis fideliſſimè ac diligentiſſimè expletum.

Iſtud horum Ordinum Officium idem pius ac eruditus Nicolaus infra ex profeſſo exponit: *Venio nunc ad Mendicantes, qui ex Profeſſione arctiſſimæ paupertatis veros ſe Chriſti Diſcipulos, veroſque imitatores eſſe jactant atque gloriantur: Quippe qui conſiderantes, ut ipſi ajunt, illud Evangelicum*: SI VIS PERFECTUS ESSE, VADE ET VENDE OMNIA QUÆ HABES, ET SEQUERE ME; *Omnium poſſeſſionum ſuarum, rerumque temporalium ſpreta ſarcina, onoreque graviſſimo, qui eruditi præterea in Divinis Litteris, quibus pene ſoli hodie inſudant, poculum verbi Dei, quo populi reficiuntur, aſſidua prædicatione miniſtrant: Viam eis ſalutis æternæ, quam nemo altius docet, aperiunt, juſtorum digna præmia, impiorumque ſupplicia demonſtrant. Sicque animas ab interitu ſempiterno per veram pœnitentiam revocatas ad Deum converti faciunt. Denique ſoli ipſi, ut aſſerunt, cæterorum omnium Eccleſia ſegniter dormientium officia peragunt, exercent, eorumque delicta, ignorantias, & nigligentias ſupplent*. Quæ omnia rurſum altiſſimè exclamant, quod Divini Verbi in Parochiali Eccleſia audiendi obligatio, tunc non excluſerit Eccleſias Ordinum Mendicantium: quod talis cogitatio tunc nemini vel occurrerit. Porro Nicolaus non malè dicit: *Jactant atque gloriantur. Ut ipſi ajunt. Ut aſſerunt*. Etenim demonſtrat, ac ex animo lamentatur omne tunc Eccleſiæ ſtatum fuiſſe in diſciplina corruptum, ideoque etiam Mendicantes Ordines eguiſse tunc diſciplina. Quod fuit omnino verum. Eorum tunc morbos vides in eodem libro.

Quod Fidelis populus, etiam in maximis totius anni Feſtivitatibus, potuerit in Ordinum Mendicantium, non minùs quam in Parochialibus, Eccleſiis Dei Verbum audire, inſigniter patet ex reſponſo, quod Græcorum Epiſcopis Ferrariam advectis ad Synodum, dederunt Eugenius IV. Pontifex, ac Epiſcopus Ferrarienſis. Inſtabat tunc Paſchalis ſolemnitas, atque ita in Florentini Concilii hiſtoria ſcribit Sylveſter Sguropulus, Cruciger Diaconus Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ[1]: *Patriarcha à Papa popoſcit templum ex uno Monaſteriorum auguſtum & ſpatioſum, quo ſolemnia Paſchatis jam præ foribus cum ſuis perageret*. Popoſcit aliquam Eccleſiam Ordinum Mendicantium. Hi enim ſoli Ferrariæ inter Monachos habent Eccleſias auguſtas & amplas. *At Papa reſpondit: Quod petiit Patriarcha ad ſe minimè pertinere, ſed ad Epiſcopum Ferrarienſem, quare quo debeat, poſtulatum transferat. Quod ut præſtitit Patriarcha, hoc ab Epiſcopo reſponſum tulit: In grandiora Monachorum ſacraria non ſoli Monachi, ſed quam plurimi Magnates, & ingens multitudo populorum ad Divina Officia confluunt. In ſolemnibus verò feriis multa frequentiora, adeò ut nec ipſi Monachi ſuis Liturgiis, hymnis, & Cantionibus careant, aut alium habeant locum, quo ea perficiant, ne qui extra Monaſterium vivunt in civitate, ſuis ſolitis Concionum & Miſſarum ſolatiis deſtituantur*. Ecce quid tunc de audita, etiam in ipſo Paſchali Feſto, apud Ordines Mendicantes Concione ſenſerint Ferrarienſis Epiſcopus, ac Papa Eugenius. Et quidem ille Epiſcopus non fuit ex communi numero. Fuit enim beatus Joannes de Coſſiniano, vir longè ſanctiſſimus, & clariſſimus miraculis. Ita docent tabulæ Ferdinandi Ughelli.

[1] L. 4. c. 31.

Et hanc Ordinum Mendicantium poteſtatem prædicat & laudat in ſui Florentini Concilii adverſùm Marci Epheſini Archiepiſcopi calumnias Apologia Gregorius Proto Syncellus: *Utinam nobis tot eſſent Concionatores in Eccleſia diebus feſtis ac Dominicis populum docentes, quod ſumma felicitate viſuntur in Latina Eccleſia, quotque Monachi extremam amplexi paupertatem*. Etiam hic Gregorius non fuit talis qualis. Etenim ejus Apologiæ Paulus V. Pontifex juſſit præfigi hoc encomium: *Gregorius Hiero-Monachus, magnus Proto-ſyncellus, & à Confeſſionibus, qui poſtmodum creatus eſt Patriarcha, & Romæ ſepultus coruſcavit miraculis*. Dum Græci, excutiendo factam in Florentina Synodo unionem, compleverunt ſua peccata, & Divina Juſtitia parabat ipſos in Turcicam captivitatem tradere, hic Gregorius è Conſtantinopoli, tamquam alter Loth è Sodomis, ſubtractus eſt: reliquit Deo ac Eccleſiæ rebellem populum & Clerum, Romam abiit, iſtic defunctus eſt ſanctiſſimè, & poſt mortem miraculis coruſcavit. Tantus Eccleſiæ Antiſtes & Doctor Mendicantes Regularium Ordines, ipſorumque in ſacro verbi miniſterio diligentiam gratulatur Latinæ Eccleſiæ, eamdemque felicitatem exoptat ſuæ Græcæ. Et ecce hic Tenebrio garrit iſtas Conciones diebus Dominicis ac feſtis frequentari non poſſe, adeoque & Occidentalis & Orientalis Eccleſiæ judicium non erubeſcit damnare.

CAPUT VII.

Præfatarum ſententiarum juſtitia demonſtratur etiam ex Apoſtolicis privilegiis.

NOlim omnia Mendicantibus Ordinibus ad Dei verbum prædicandum data per Apoſtolicam Sedem privilegia hic exponere. Eſt immenſum opus. Adducam dumtaxat illa, quæ ſunt clauſa in Corpore Juris, adeòque adverſùm quæ nullus poſſit grunnire. Nam & ipſa noſtri Catholici Reges frequenter ſanxerunt inviolabiliter obſervari. Eis addiderunt & vim legis. Præmittere tamen volo primævum Ordinum Mendicantium pro Dei verbo prædicando, privilegium, ipſumque paucis dilucidare. Honorius ergo III. & Gregorius IX. Patribus Prædicatoribus fecerunt authoritatem prædicandi ubique, non ſolummodo in propriis, ſed etiam in Parochialibus & Cathedralibus Eccleſiis: etiam invitis iſtarum Eccleſiarum Rectoribns. Eis Apoſtolica Sedes inhibebat, ne prædicare volentem præſumerent impedire. Eodem jure & modo Prædicatores ubique locorum poterant excipere Fidelium Confeſſiones, & quævis peccata abſolvere. Hæc gratia quibuſdam Epiſcopis, ac Parochialibus præſertim Preſbyteris graviſſimè diſplicuit, ideoque paſſa eſt duros obices. Et hinc præfatus Gregorius ad omnes ſub cœlo Epiſcopos, Prælatos, ac Presbyteros adjecit hanc Encyclicam epiſtolam: *Quoniam abundavit iniquitas, & refriguit charitas* plu-

plurimorum, ecce Ordinem dilectorum Filiorum Fratrum Prædicatorum Dominus ſuſcitavit, qui non quæ ſua ſunt, ſed quæ JESU-CHRISTI *quærentes; tam contra profligandas hæreſes, quam contra peſtes alias mortiferas extirpandas, ſe dedicaverunt Evangelizationi Verbi Dei, in abjectione voluntariæ paupertatis. Nos igitur eorum ſanctum propoſitum & neceſſarium miniſterium favore benevolo proſequentes, Univerſitati veſtræ ipſos affectuosè duximus commendandos, Charitatem veſtram rogantes, & exorantes in Domino; ac per Apoſtolica vobis ſcripta mandantes, dilectos Filios, Fratres Ordinis memorati, pro reverentia divina, ad officium prædicandi, ad quod deputati ſunt, recipiatis benignè, ac populos vobis commiſſos, ut ex ore ipſorum Verbi Dei ſemen devotè ſuſcipiant, & confiteantur eiſdem, cum ipſis authoritate noſtra liceat Confeſſiones audire, ac pœnitentias injungere, ſedulo admonentes pro Noſtra & Apoſtolicæ Sedis reverentia, in ſuis eis neceſſitatibus liberaliter aſſiſtatis, quatenus ad prædicta ſuſcipienda veſtris exhortationibus populi præparati, tanquam bona & fructifera terra, pro vitiorum tribulis incipiant ſegetem germinare virtutum.* Diploma fuit datum
Anno 1246. anno primo Pontificatus. Exſtat apud magnum noſtrum adverſarium Matthæum Pariſienſem.

Et Epiſcopis, Parochialibus Presbyteris hæc item epiſtola graviſſimè diſplicuit. Eorum ſenſum exponit dictus Matthæus: *Eodem tempore Fratres Prædicatores limites paupertatis, quam profeſſi ſunt nuper egreſſi, jam ad ſuperos gradus aſcendere, venerari & timeri à Prælatis Eccleſiaſticis affectabant. Et jam non tantum Prædicatores, ſed etiam eſſe Confeſſores contendebant, uſurpantes ſibi officium Ordinariorum, & haberi eos contemptui procurantes, quaſi ſcientia & poteſtate inſufficientes populum Dei regere, & Eccleſiæ lora moderari. Unde multis diſcretis videbantur Ordinem univerſalis Eccleſiæ, per ſanctos Apoſtolos & Sacros Doctores noſtros Anteceſſores, de quorum Sanctitate toti mundo conſtat, ſancitum, nimis enormiter perturbare. Teſtificatum eſt etiam, quod Ordo S. Benedicti, vel Ordo B. Auguſtini, per multorum ſpatium ſæculorum, tantum non deliravit, quantum eorum, qui nondum in Anglia per triginta annorum ſpatium radicum propagines transplantarunt. Impetrato igitur à Papa Gregorio, qui ſpecialiter eorum fautor erat paucis evolutis annis, inaudito privilegio, hoc etiam bis temporibus novum, ad primum roborandum, non ſine Ordinariorum jactura & præjudicio à Domino Papa ſunt adepti.*

Hi pertinaces Patrum Prædicatorum adverſarii fuerunt præſertim in Anglia: Hinc Innocentius IV. Epiſcopis Vintonienſi, Vigornenſi, ac Norvicenſi ſcripſit has litteras: *Quia nonnulli ſic in malitia delectantur, ut voluntatis libito, abſtinentiæ ruptis habenis, ad illicita relaxato, Perſonas Religioſas, Dei timore poſtpoſito, multipliciter moleſtare præſumant, conſuevit pia Mater Eccleſia perſonis ipſis contra pravitatem talium defenſionis remedio miſericorditer ſubvenire; per quod moleſtatorum ipſorum compeſcatur temeritas, eædem perſonæ tutæ permaneant, & aliis aditus committendi ſimilia præcludatur. Cum itaque dilecti filii, Prior Provincialis, & Fratres Ordinis Prædicatorum, in Provincia Anglicana conſtituti (ſicut ex eorum parte nobis exſtitit intimatum, a nonnullis, qui Nomen Domini in vacuum recipere non formidant) moleſtias multiplices patiantur: Nos volentes eiſdem contra inſolentiam & conatus malignantium providere, Fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus; quatenus memoratis Priori & Fratribus contra perverſorum audaciam efficaciter favoris præſidio aſſiſtentes, non permittatis ipſos contra indulta privilegiorum Apoſtolicæ Sedis ab aliquibus indebitè moleſtari, Moleſtatores hujuſmodi per Cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo.* Adeò duros & validos in ipſis noſtris exordiis habuimus adverſarios. Quid miramur eorum traducem etiam hodie non nobis deeſſe? Notent Innocentii IV. verba: *Abſtinentiæ ruptis habenis. Voluntatis libito ad illicita relaxato. Contra pravitatem talium, Moleſtatorum temeritas. Inſolentiam & conatus malignantium. Perverſorum audaciam.* Et quidem Epiſcopi, qui Patres Prædicatores ad prædicandum in ſuis Eccleſiis nolebant admittere, iſta elogia meruerunt.

Nihilominus his etiam litteris quidam Epiſcopi & Parochiales Presbyteri pertexerunt contumaciter obgannire. Fucos, quos celeberrimi ad S. Albanum in Anglia Cœnobii Archidiaconus adduxit, habes apud præfatum ejuſdem Cœnobii Matthæum. Verùm iſti ſolam Paſchalem Patribus Prædicatoribus faciendam Confeſſionem impugnabant, non ab eis faciendas in ipſis etiam Cathedralibus Eccleſiis Conciones. Factas in eorum Monaſteriis Conciones cuncti probabant, optabant, commendabant.

Et quidem tam noni Gregorii, quàm quarti Innocentii privilegium loquebatur de ſolis Patribus Prædicatoribus. Nec mirum. Etenim S. Pater Franciſcus ſuis Filiis mandat in Regula, ut non concionentur, niſi de beneplacito Epiſcoporum. Hoc paternum frænum Romana Eccleſia noluit laxare. Poſtmodum tamen in Diplomate, quod varia Regulæ dubia exponit & moderatur, ſtatuit Nicolaus III. Pontifex: *Verùm quia expreſsè continetur in Regula, quod Fratres non prædicent in Epiſcopatu alicujus Epiſcopi, cùm ab eo fuerit illis contradictum: Nos in hoc & deferentes Regulæ, & nihilominùs authoritatem Apoſtolicæ plenitudinis conſervantes dicimus, quod prædictum Verbum ad litteram, ſicut Regula ipſa prohibet, obſervetur, niſi per Sedem Apoſtolicam circa hoc pro utilitate populi Chriſtiani ſit conceſſum vel ordinatum aliud, vel impoſterum concedatur, ſeu etiam ordinetur.* Et hoc Tit. 12.
Diploma Bonifacius VIII. inſeruit quinto libro c. 3.
ſui Codicis, & eſſe ſanxit authenticum totius Eccleſiæ Canonem. Et dictum frænum Romana Eccleſia non ſolummodò laxavit, ſed penitus abſtulit. Et hinc rurſus graviſſima Epiſcoporum & Parochialium Presbyterorum murmura. Et ad ipſa plenè obturanda Martinus IV. liberæ prædicationis poteſtatem, aliaque Ordinum Mendicantium privilegia denuo innovavit, & validiſſimè confirmavit.

Verùm inquieta ingenia neſciunt ſibi ipſis imperare ſilentium. Hinc de hac privilegiorum innovatione ſcribit à Philippo Labbeo publicatum Chronicon Eccleſiæ Rothomagenſis: *Fratres Minores impetrarunt à Domino Papa, ut poſſent audire* Anno 1287.
Con-

Confeſſiones & abſolvere, Prælatis minimè requiſitis. Propter quod orta fuit magna contentio inter Prælatos Regni Franciæ & Fratres prædictos. Iſtud privilegium fuiſſe etiam de poteſtate prædicandi, ac iterùm Prædicatoribus confirmatum, affirmat horum Chronicon Colmarienſe; quod ipſum affirmat, & latius in ſuo Chronico exponit Henricus
Anno 1287. Stero, Monachus Althanenſis: *Eodem anno mota eſt diſcordia inter omnes Archiepiſcopos, Epiſcopos, Prælatos, & totum Clerum Regni Franciæ ex una parte, & Fratres Prædicatores & Minores ex altera, ſuper privilegio dato eis à Domino Papa Martino. Dicebant enim ipſi Prædicatores & Minores de dicto privilegio, quod confeſſi ipſis non tenerentur ſuis Parochialibus Presbyteris eadem numero peccata iterum confiteri. Cujus contrarium Archiepiſcopi & Epiſcopi aſſerebant per idem privilegium, & per Decretalem Extravag. de pœnitentiis & remiſſionibus*, OMNIS UTRIUSQUE SEXUS, *cujus in eodem privilegio mentio facta fuit. Quæ quæſtio per Doctores ac Magiſtros Theologiæ & Juris Canonici fuit multipliciter diſputata Pariſiis, & validiſſimis oſtenſum rationibus fuit, præcipuè tamen per Magiſtrum Henricum de Gandavo; quod eadem peccata numero quæ aliquis confeſſus fuerit Prædicatori vel Minori, teneretur ſaltem ſemel in anno confiteri ſuo proprio Sacerdoti. Quod tamen cùm ipſi Fratres multis rationibus deſtruere niterentur, conſilium datum fuit per Magiſtros Pariſienſes Sæcularibus, quod ſuis propriis Sacerdotibus confiterentur, quia de his nullum eſt dubium, quando juriſdictionem abſolvendi habent, & ſemel eis prædicta peccata confeſſa non ſit neceſſe iterum confiteri. Super hac autem controverſia diſſolvenda ex parte Epiſcoporum & Cleri Regni Franciæ miſſi fuerunt ad Curiam Romanam duo Epiſcopi de Francia: quibus in ſubſidium omnes Archiepiſcopi, Epiſcopi, Prælati & totus Clerus*, CENTESIMAM PARTEM OMNIUM SUORUM ECCLESIASTICORUM REDITUUM MINISTRAVERUNT. *Dominus tamen Nicolaus Papa IV. qui de Ordine Fratrum Minorum exſtitit, natione Lombardus, de Marchia Antonii Cardinalis, de Eſculo civitate, fuit electus in Eccleſia S. Petri. Et eâdem cauſam pro neutra parte adhuc hodie determinavit, ſed permiſit in dubio depēdere.*

Anno 1287. Eadem de re ſcribit cum ſtomacho Thomas Walſingamenſis: *Papa Honorius IV. moritur. Succedit Nicolaus IV. natione Romanus, prius dictus Frater Hieronymus, de Ordine Minorum. Hic idolum, ut dicitur, Fratrum ejuſdem Ordinis, multa privatim ſtatuit, quæ faciunt non ſolum ſuperbire Minores, ſed etiam inſanire*. Eſt mendaciſſima calumnia. Etenim longè aliter ſcribit præfatus Stero: *Succedit Frater Hieronymus de Ordine Minorum Fratrum, & vocatus eſt Nicolaus. De quo non intellexi, quod Fratribus quondam ſui Ordinis aliquas fecerit gratias ſpeciales. Et tempore ſuo noluit diſcutere quæſtiones, quas Fratres Prędicatores & Minores contra Epiſcopos habuerunt, ut per ipſum neutra pars gravaretur*. Attamen Francos garrire permiſit & Fratres Mendicantes manere firmos in privilegio Martini IV. Erat terribile bellum. Habebat validos nervos: Opes totius cleri Gallicani; & tamen pauperes triūpharunt: nempè erant armati juſtitia. Et quidem potentiſſimus ille Clerus ſolam Paſchalem Confeſſionem ſtuduit ſibi reddere, de Parochiali Concione penitus tacuit, quod noſſet hic ſibi eſſe nec fucum alicujus Juris.

Iſtius belli exitum exponit præfatus Henricus Anno
Stero: *Bonifacius Papa VIII. Controverſias & ma-* 1299.
terias quæſtionum inter Epiſcopos, Prælatos & Clerum ex una parte, & Fratres Prædicatores ac Minores ex altera, quæ jam per plures annos, ſuſcitatæ duraverant, decidit, ut etiam patet in quadam littera incipiente, Bonifacius Epiſcopus, Servus Servorum Dei, SUPER CATHEDRAM EMINENTIÆ. Et ad hanc conſtitutionem Epiſcopi & Clerici mirificè exultarunt. Etenim ſcribit Henricus Rebdorffienſis: *Bonifacius Papa fecit unam Conſtitutio-* Anno 1313.
nem valde utilem Clero ſęculari, & maximè Rectoribus Eccleſiarum Parochialium, ſed reſtringentem authoritatem Fratrum Prædicatorum & Minorum, à Martino IV. Papa conceſſam, & ipſis Ordinibus Mendicantium odioſam, ut patet in quadam Conſtitutione, quæ incipit: SUPER CATHEDRAM. *Quam Conſtitutionem Benedictus Papa Succeſſor ſuus revocavit. Sed Clemens Papa quintus revocationem Benedicti caſſavit, & prædictam Conſtitutionem Bonifacii, tamquam utilem, approbavit, ut videtur hodie in Conſtitutione Clementina de Sepulchris, Capitulo*, DUDUM. Adjungit de Benedicto Papa undecimo; *Hic priùs de Ordine Fratrum Prædicatorum Conſtitutionem Anteceſſoris ſui Bonifacii, ſuis Fratribus & aliis Mendicantibus non placabilem, ſed utilem Clero ſæculari, caſſavit*. Et pergit de Clemente V. *Hic Conſtitutionem Bonifacii, utilem Clero ſæculari contra Ordines Mendicantium, revocavit, revocans conſtitutionem contrariam ſui proximi Anteceſſoris*.

Porrò Benedicti Conſtitutio in pleno vigore manſit uſque ad Joannem XXII. Pontificem; qui ejus à Clemente V. factam abrogationem, licèt ipſa Viennenſis Concilii eſſe jam paſſim dicatur, exiſtimant eſſe ab iſto Concilio, ideòque & tunc ſtatim obtinuiſſe inſigniter hallucinantur. Rationem dat Continuator Guilielmi Nan-
giacenſis ſcribens de Decretis iſtius Concilii. *Por-* Anno
rò etſi de aliquibus ſtatum vel reformationem uni- 1312.
verſalis Eccleſiæ tangentibus, quod erat tertium principali Synodi intentum, aliqua prolocuta fuerint, & eorum ordinatio, ſeu proviſio, ſeu deciſio à Prælatis & aliis, quorum interat, priuſquam Concilium ſolveretur, & inſtanter & pluries à Papa peteretur, de quibus etiam ipſe Papa, ut dixerunt aliqui, Decretales quaſdam præterea Conſtitutiones edidit & ſtatuta: numquam tamen in dicto Concilio fuerunt publicè promulgata, ſed penitùs Judicio Apoſtolico fuerunt liberè reſervata, & ad plenum dimiſſa. Et hinc ipſe Clemens ſuas iſtas Conſtitutiones non tantummodo ſuſpendit, ſed & improbavit. Liquet ex ejus edicto, quod adversùs quoſdam habentes iſtarum Conſtitutionum copiam, ideòque & ipſas in praxim ducere conantes, edidit. Inter hos haud dubiè fuerunt Epiſcopi & Parochiales Preſbyteri.

Audiamus rem ab eodem Continuatore: *Car-* Anno
dinalis Nicolaus ſub pœna Excommunicationis la- 1313.
tæ ſententiæ, authoritate Apoſtolica diſtrictè inhibuit, ne quis Conſtitutionibus novis, quas aliqui poſt tempus Generalis Concilii emanaſſe de Curia, & earum copiam ſe habere dicebant, uti præſumeret in judiciis; aut ſcholis; cum de conſcientia Summi Pontificis minimè proceſſiſſent, & alias ſuper hoc intenderet providere.

dere. Et iſta Conſtitutio ſuppreſſa manſit uſque ad Joannem XXII. de quo idem Continuator per-
Anno 1317. git: *Conſtitutiones, quæ Clementinæ communi vocabulo nuncupantur, eò quod per Dominum Clementem Summum Pontificem in Concilio Viennenſi editæ fuiſſent, cum propter multas latas Excommunicationis, Suſpenſionis, & cæteras Juris pœnas in ipſis contentas nimis rigidæ viderentur, ad tempus ſuſpenſas Joannes Papa XXII. fecit Pariſiis, & in aliis ſtudiis ſolemnibus ſub Bulla publicari, & eas ſub pœ-*
Anno 1317. *nis contentis præcepit obſervari.* Quod ipſum ſcribit Henricus Stero: *Menſe Novembri fecit Papa Joannes XXII. publicari, & ad ſtudia tranſmiſit Conſtitutiones Clementinas.* Concinit, cum aliqua
Lib. 3. c. 5. tamen varietate, Henricus Knyghtonus: *Clemens Papa V. ſeptimum librum Decretalium, quæ Conſtitutiones Clementinæ vocantur, ordinavit. Sed citò poſt in Concilio, quod apud Viennam celebrat, eumdem librum revocavit. Quem tamen Succeſſor ſuus Papa Joannes innovavit, incorporavit, publicavit.* Affirmat iſtas Conſtitutiones à Viennenſi Synodo nec probatas, nec permiſſas fuiſſe, ſed revocatas. Videatur etiam Magnum Belgii Chronicum.

Anno 1289. Et hinc liquet iſtas conſtitutiones non eſſe Generalis Concilii. Licèt à Clemente nomen & ſtructuram habeant, ſuam tamen authoritatem habent à ſolo Papa Joanne. Notanda ſunt ſæpius repetita harum Conſtitutionum verba: *Inſtante & approbante Sacro Concilio.* Non de præſtita per Synodum re, ſed de Clementis V. ſpe ſunt accipienda. Ipſa Joannes Pontifex judicavit non radenda. Interim Gloſſator inſigniter errat: *Multoties dixi, quod Concilia fieri privilegiatis vel exemptis non convenit. Quod collige ex hoc Viennenſi Concilio.* Exiſtimavit Bonifacianam à Clemente reſuſcitatam conſtitutionem fuiſſe à Synodo probatam ac firmatam.

Iſta Conſtitutio fuit Epiſcopis & Parochialibus Presbyteris adeo grata, ut de ipſa ſcribat Guilelmus Nangiacenſis: *Privilegium datum Prædicatoribus & Minoribus de Confeſſionibus audiendis à Papa Bonifacio irritatur. Et decrevit idem Papa, ut confeſſus eiſdem Fratribus confiteatur eadem peccata proprio Sacerdoti.* Manifeſtè errat. Nec enim id Bonifacio vel in cogitationem venit. Ejus tamen Conſtitutio fuit iſtis Ordinibus dura admodùm, atque acerba. Et hinc ad ejus executionis facilitandam viam, & Bonifacius Conditor, & Joannes Promulgator fecerunt, quod hic habet in ſua Decretali de Judiciis: *Intelleximus, quod*
L. Extravag. comm. Tit. 1. *plerumque Prædicatorum & Minorum, necnon Eremitarum S. Auguſtini, & Carmelitarum Ordinum Fratribus, in cujus Ordinis dictorum Eremitarum perſonis prædeceſſor Bonifacius Conſtitutionem, in qua tantùm de ipſis Prædicatorum & Minorum cavebatur Ordinibus, per omnia voluit poſtmodum integraliter & inconcuſsè ſervari. Et ad quem prædictorum Carmelitarum Fratrum Ordinem nos ſubſequenter conſtitutionem eamdem, quoad omnia in ea contenta duximus extendendam, ab Epiſcopis, Prælatis, Rectoribus, Curatis, & Sacerdotibus, contra tenorem conſtitutionis prædictæ, graves injuriæ atque moleſtiæ in diverſis partibus inferuntur.* Primitivum atque ampliſſimum Honorii III. Gregorii IX. Innocentii IV. ac IV. Martini privilegium erat datum ſolis Prædicatoribus ac Minoribus. Hinc ut ejus invidiam minuerent apud Fratres, & ejus favorem fortificarent adverſùm Epiſcopos & Parochiales Presbyteros Bonifacius ad Auguſtinenſes, Joannes extendit ad Carmelitas. Ita factum eſt, ut licèt quidam dolerent, alii tamen fuerint gaviſi, & ut reſidua gratia habuerit plures defenſores. Quod & Bonifacius & Joannes primævum privilegium repugnanti animo mutilaverint, eſt ex multis argumentis manifeſtum. Quoſdam Epiſcopos iſti privilegio implacabiliter recalcitrantes pacificandi amor, illos compulit. At reperitur certum hominum genus, quibuſcum benefeceris, fiunt pejores. Et ita hic evenit. Ex his interim lucet, eos, qui dictæ Bonifacianæ conſtitutionis favores hodie negant obtinere in Auguſtinenſibus & Carmelitis, palàm hallucinari. Rationes, ex quibus Bonifacius Fratres Auguſtinenſes dilexit, habes in Chronico Ciſtercienſis Monaſterii, quod appellatur Aula Regia.

CAPUT VIII.

Bonifacii VIII. Conſtitutio exponitur.

BOnifacius ſcandaloſas Epiſcoporum ac Parochialium Presbyterorum cum Patribus Prædicatoribus ac Minoribus lites exponit, affirmat verſatas circa prædicationes Fidelium populis faciendas, Fraternæ inter ſæcularem & regularem Clerum pacis bona commendat, atque proſequitur: *Statuimus & ordinamus, ut dictorum Ordinum Fratres in Eccleſiis & locis eorum, ac in plateis communibus liberè valeant clero & populo prædicare, ac proponere Verbum Dei, hora illa dumtaxat excepta, in qua locorum Prælati prædicare voluerint, coram ſe facere ſolemniter prædicari, in qua prædicare ceſſabunt, præterquam ſi aliud de Prælatorum ipſorum voluntate proceſſerit ac licentia ſpeciali. In ſtudiis autem generalibus, ubi Sermones ad Clerum ex more fieri ſolent diebus illis, quibus prædicari ſolemniter conſuevit, ad funera etiam mortuorum, & in feſtis ſpecialibus ſive peculiaribus eorumdem Fratrum, poſſint eidem Fratres, & liceat eis liberè prædicare. Niſi fortè hora illa, qua ſolet ad Clerum in prædictis locis Dei Verbum proponi, Epiſcopus vel Prælatus Superior Clerum ad ſe generaliter convocarit, aut ex aliqua ratione vel cauſa urgente Clerum ipſum duceret congregandum. In Eccleſiis autem Parochialibus Fratres illi nullatenus audeant vel debeant prædicare, vel proponere Verbum Dei, niſi Fratres prædicti à Parochialibus Sacerdotibus invitati fuerint vel vocati. Et de ipſorum beneplacito & aſſenſu, ſeu petita licentia fuerit, & obtenta. Niſi Epiſcopus vel Prælatus Superior per eoſdem Fratres prædicari mandaret.*

Sancit varia. Primò, quod Prædicatores ac Minores in Cathedralibus aut Parochialibus Eccleſiis deinceps prædicari non poſſint, niſi ex beneplacito Epiſcoporum aut Parochialium Presbyterorum, Ita primævum privilegium graviſſimè mutilavit. Et ad hunc præſertim articulum Epiſcopi, & Parochiales Presbyteri exultarunt atque cantarunt. Secundò ſancit, quod dicti Patres liberè poſſent in ſuis Eccleſiis ad ſuum beneplacitum, quavis hora prædicare. Tertiò, quod iſtud

ipſum

ipſum poſſent etiam in publicis plateis. Quod ad iſtas Conciones poſſent convocare populum. Epiſcopis ac Parochialibus Presbyteris invitis facta per Patres Mendicantes in iſtorum Eccleſiis prædicatio erat res dura, ac Epiſcopali præſertim poteſtati ſatis adverſa. Hinc Bonifacius cenſuit circumſcribendam. Attamen intra ſolas Monaſteriorum Eccleſias circumſcribi voluit: voluit manere liberam in plateis. Regulares Eccleſias hoc in puncto voluit eſſe Parochialibus & Cathedralibus æquales. Imo potiores. Etenim Fideles in aliena Parochia nequeunt audire Divina. Bonifacius conceſſit, ut quivis cujuſvis Parochiæ Fidelis poſſet illa audire in quavis Mendicanti Eccleſia.

Excepit unicum dumtaxat caſum: *hora illa dumtaxat excepta, in qua locorum Prælati*, utique Epiſcopus, Metropolita, aut Primas, *prædicare voluerint, vel coram ſe facere ſolemniter prædicari*. Proinde Patres Mendicantes eadem, qua Parochialis Presbyter, hora prædicare, & populum invitare poſſunt, & invitatus populus poteſt accedere, ideoque non obligatur Dei Verbum in Parochia audire. Hæc enim obligatio, ſi foret, non permitteret tunc in Regularium Eccleſiis prædicari. Eſt res manifeſta. Nec cum ſolo Parochiali Presbytero, ſed etiam cum Archidiacono, cum Capituli Cathedralis, aut Collegiati Decano atque Præpoſito Regulares poſſunt concurrere. Excipiuntur ſoli Epiſcopi, ac Prælati Superiores. Et hæc exceptio non eſt plena. Habet hanc exceptionem: *Præterquam ſi aliud de Prælatorum ipſorum voluntate proceſſerit*. Et hanc: *In ſtudiis generalibus, ubi ſermones ad Clerum ex more fieri ſolent diebus illis, quibus prædicari ſolemniter conſuevit, ad funera etiam mortuorum, & in feſtis ſpecialibus, ſive peculiaribus eorumdem Fratrum, poſſint eidem Fratres, & liceat eis liberè prædicare*. His caſibus poteſt eorum Concio in eamdem horam concurrere etiam cum ſolemni Concione Epiſcopi. Eſt tamen iterum ſub exceptio: *Niſi forte illa bora qua ſolet ad Clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, Epiſcopus vel Prælatus Superior Clerum ad ſe generaliter convocaret, aut ex aliqua ratione vel cauſa urgente Clerum ipſum duceret congregandum*. Cum Parochiali Concione Patrum Mendicantium Concio poteſt ſemper in eamdem horam concurrere: etiam in die Paſchatis, ac in Dedicatione Parochialis Eccleſiæ. Nulla hic eſt exceptio.

Papa Bonifacius ex pacis amore deſcendit ad iſta Patrum Mendicantium vulnera. Etiam Papa Joannes. Verùm neuter plenam pacem eſt conſecutus. In extravaganti de privilegiis inſigniter hoc dicit Benedictus XI. *Pro ea, quam Bonifacius intendebat, quiete, turbatio nata eſt, pro concordia ſunt oborta diſſidia, & pullulatæ inquietudines pro tranquillitate noſcuntur. Sicque dum anſam ſolviſſe ſe credidit, nodum ligaſſe videtur: Et ſeptem, uno amputato Hydræ capite, ſuſcitaſſe. Nec mirum, quia pleruMque pariunt novitates diſcordiam, præſertim dum ab eo, quod diu æquum viſum eſt, per novam Conſtitutionem receditur, nec quare recedatur, utilitas evidens vel alia cauſa ſubeſt*. Bonifacii Conſtitutionem variè culpat. Et hæc ejus Conſtitutio non eſt revocata. Etiamnum fulget in ſacri Juris Corpore.

Per Bonifacii Conſtitutionem inflati Epiſcopi ac Parochiales Presbyteri cœperunt vario modo inſoleſcere, ipſam pravè interpretari. Hinc Benedictus emiſit hanc ſolemnem & authenticam interpretationem: *Ideo cupientes, ut ipſi gregi cura noſtra ac plenior impendatur, quod amplior in agro Dominico operariorum numerus operetur, ſuper egenum intendentes & pauperem, ac novitatem removentes per eandem Conſtitutionem inductam, ſtatuimus de Fratrum noſtrorum Conſilio, ut priorum Ordinum Fratres, qui ad hoc deputati fuerint, in Eccleſiis ac locis ipſorum quæ impræſentiarum habent, & impoſterum obtinebunt, ac in plateis communibus ſeu publicis liberè abſque Diœceſanorum ac aliorum Prælatorum petita licentia valeant Clero & populo prædicare, eique proponere verbum Dei. Caveant tamen omnino, ne bora, in qua Diœceſani prædicti prædicarent, vel coram ſe facerent prædicari, prædicent iidem Fratres. Putamus etenim dignum, ut majori minor, & ſuperiori inferior deferat in hac parte. Niſi forſan aliud circa hoc facerent de voluntate Diœceſanorum ipſorum, aut in ſtudiis generalibus prædicarent diebus illis dumtaxat, quibus ſermones ad Clerum fieri ſolent, & ſolemniter prædicari, ſeu mortuorum funeribus, vel eorumdem Fratrum feſtis ſpecialibus ſeu peculiaribus. Quia in his caſibus cum Diœceſanis in Prædicatione concurrere poterunt. Ubi verò iidem Diœceſani vocarent generaliter ad ſe Clerum aliqua ratione, vel urgente cauſa illum ducerent congregandum, ea hora in ſtudiis memoratis diebus ſæpe dicti Fratres ab ejuſmodi prædicatione ceſſabunt. In Eccleſiis autem Parochialibus Fratres ipſi, invitis eorum Rectoribus ſeu Sacerdotibus, niſi juſſi à Superioribus eorumdem, non audeant prædicare*. Per egenum & pauperem intelliguntur Ordines Mendicantes. Hos in relictis à Bonifacio privilegiorum reliquiis Benedictus ſtabilit: & Urbanum II. imitatus commendat ipſorum Conciones.

Verùm neque hæc Benedictina, licèt univerſalis Eccleſiæ Codici inſerta, Conſtitutio compeſcuit quorundam Epiſcoporum & Clericorum zelum atque invidiam. Similes motus poſtmodò etiam fuerunt ſub Joanne XXII. Etenim ſæcularis Clerus & dicti Patres poſt publicatas Clementinas Conſtitutiones ſunt graviſſimè queſti de ſe invicem, quod neutra iſtas Conſtitutiones obſervaret, ſed utraque pars in alterius injuriam variè prævaricaretur. Hinc Joannes Bonifacianam Conſtitutionem fuit compulſus confirmare per novas Decretales litteras, quas habes in Extravagantibus communibus ſub titulo de Judiciis. Utrique parti ſeriò interdicit mutuas injurias. Epiſcopi tamen quidam & Clerici videntur tunc potius contra factam ad Auguſtinenſes & Carmelitas extenſionem, quam contra mutilata Prædicatorum ac Minorum privilegia calcitraſſe. Interim quod quidam adverſus omnia calcitrarint, demonſtrant ſeditioſa Ingenia, quæ à Clemente ſexto, ac à ſexto Innocentio poſtularunt omnes Mendicantes Ordines extingui.

Similia Ingenia revixerunt ſub Sixto IV. præſertim in Eslingenſi oppido Diœceſis Conſtantienſis. Garriverunt ex Mendicantibus Ordinibus hæreſes proceſſiſſe, adeoque ipſos Eccleſiæ non dumtaxat inutiles eſſe, ſed & noxios. Et noluerunt

runt eos eadem cum Parochianis Presbyteris hora prædicare. Voluerunt populum obligari ad Parochialem Concionem. At vero Sixtus ante omnia reſcripſit, iſtiuſmodi quæſtiones ſuſcitari ab illo, qui tamquam Leo rugiens circuit quærens quem devoret, & tunc ad ſingula reſpondit: *Animadvertimus quod hodiernis temporibus, hominum creſcente malitia, niſi ager Dominicus Cultoribus idoneis, buccinatoribus Sancti Spiritus, & Præconibus Verbi Dei (qui præter cæteros in Ordinibus Fratrum Mendicantium, gratia aſſiſtente Divina, in copioſo numero reperiuntur) aſſiduè coleretur, vepribus malorum, & ſentibus vitiorum omnium celeriter obrueretur, &c.* Hanc cauſam Sixtus delegarat quatuor Cardinalibus, & hæc fuit ipſorum definitiva ſententia: *Quod Parochiani Sacerdotes de cætero non dicant à Mendicantibus hæreſes proceſſiſſe, cum in veritate Fides noſtra ſit illuminata, & Eccleſia exaltata per eoſdem, & præſertim per Ordines Prædicatorum & Minorum, ut Jura teſtantur.* Et poſt quædam circa Parochialem Miſſam & Paſchalem Confeſſionem interjecta proſequitur: *Quod etiam de cætero inter ipſos Fratres Mendicantes & Curatos quoad effectum prædicandi, horas cantandi, campanas pulſandi, ſervetur conſuetudo antiqua, quæ temporibus antiquis ſervata fuit in oppido Eslingenſi. Et caſu quo veniat aliqua occaſio ſive neceſſitas, non fiat commutatio temporis vel horæ in ipſis prædicationibus fiendis, niſi de conſenſu partium.* Et hanc ſententiam Sixtus Apoſtolica authoritate confirmavit. Et ejus Decretum Romana Eccleſia inſeruit ſuo Canonum Codici.

Res ita cucurrit uſque ad ſacroſanctum Tridentinum Concilium. Egenus quidem & pauper fuit per quoſdam Epiſcopos ac Parochiales Presbyteros frequenter invaſus & percuſſus, verùm S. Petrus Apoſtolus conſtanter intellexit ſuper illum. Romæ fuit ipſi propitius, & ſuos ibi Succeſſores promovit ad Fratres Mendicantes in ſuo toties per Apoſtolicam Sedem probato & firmato, nec non Catholicæ Matri utiliſſimo miniſterio defendendos ac ſtabiliendos. Demonſtrari id poſſit ex innumeris Romanorum Pontificum Diplomatibus. At nolim Lectorem fatigare. Dum quis exegerit, erunt ad manum.

CAPUT IX.

Tridentini Concilii, in quo unico hodie ſe fundant Adverſarii, Decretum exponitur.

SAcroſancta Tridentina Synodus in 5. ſeſſione innovat & confirmat antiquos Eccleſiæ Canones, qui Epiſcopis & Parochialibus Presbyteris ſub gravi reatu mandant, ut ſuo tempore concionentur, ac populum doceant. Idem Dcretum innovat ac denuò firmat XXIV. Seſſionis caput quartum, atque adjungit: *Moneatque Epiſcopus populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ ſuæ intereſſe, ubi commodè id fieri poteſt, ad audiendum verbum Dei.* Quidam hodie Parochiales Presbyteri pertinaciter cenſent, & ad ravim uſque clamant omnia Mendicantium Ordinum ad Dei verbum prædicandum jura eſſe paucis iſtis verbis excuſa, everſa, exſufflata.

Reſpondeo eſſe inſignem petulantiam, adverſùs quam queritur Beatus Pius Papa V. *Aliqui Epiſcopi ſingulis Dominicis diebus in ſuos Parochianos ad ſonum campanæ Excommunicationem promulgant, ut non poſſint intereſſe Miſſis, Concionibus, & divinis officiis, niſi in propria Parochia .... Alii verò ſub excommunicationis latæ ſententiæ, & exilii per decennium à Diœceſi, pœna inhibuerunt, ne Miſſæ in eorum Eccleſiis celebrentur in diebus feſtivis, antequam Rector Parochialis Eccleſiæ celebraverit. Alii etiam nolunt, ut dum prædicatio in Eccleſia Cathedrali habetur, alibi prædicetur.* Adversùm hæc ſanctiſſimus ac doctiſſimus Pontifex ſanxit: *Nos motu proprio, non ad alicujus inſtantiam, ſed de mera deliberatione & ex certa ſcientia noſtris, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine declaramus Canonem Seſſionis vigeſimæ quartæ capite quarto Tridentini Concilii, per quem omnibus Regularibus, etiam in ſuorum Ordinum Eccleſiis contradicente Epiſcopo, prædicationis officium interdicitur, Mendicantium Ordinum Fratres hujuſmodi, quando à ſuis Generalibus, vel eorum Miniſtris Provincialibus ad id deputati fuerint, non comprehendere, neque eos afficere poſſe. Imo volumus, quod in ſuis Eccleſiis quando eis placuerit, licitè & abſque ullo impedimento vel contradictione, etiam Epiſcopi, niſi ipſe prædicaverit, prædicare poſſint.* Et infra: *Inſuper Seſſionis XXII. Decretum, quod populum ſæpe ad ſuas Eccleſias, ſaltem Dominicis & majoribus feſtivis diebus convenire debere monet, inſequendo volumus, quod Fratribus Mendicantibus hujuſmodi non ſolùm prohiberi non poſſit, ne Miſſas & alia Divina Officia faciant in eorum Eccleſiis, verùm etiam in quibuſcumque aliis, ubi celebrari Miſſas ſolitum eſt, etiam ipſis non vocatis, ſeu ad id requiſitis, celebrare valeant. At etiam quod Conciones, & Lectiones S. Scripturæ, & Sermones pro mortuis, etiam in Eccleſiis facere, ac Eleemoſynas pro hujuſmodi Miſſis celebrandis, & aliis Divinis Officiis peragendis, ſi eis illas donari aut relinqui contingat, recipere, nec non Miſſas & Divina Officia hujuſmodi, etiam in diebus Dominicis vel Feſtivis, etiam antequam Rector Parochialis Eccleſiæ celebraverit, celebrare & facere, & quando eis videtur, etiam ſi tunc in Eccleſia Cathedrali prædicetur, prædicare, ac etiam quicumque utriuſque ſexus Chriſti Fideles, totius anni tempore, illas & illa in Eccleſiis Fratrum hujuſmodi audire poſſint. Ipſi Chriſti Fideles ullatenus deſuper moleſtari, aut impediri per locorum Ordinarios, ſeu Rectores Parochialium Eccleſiarum, aut alios quoſcumque, ullo pacto, cauſa, vel occaſione non valeant ſeu debeant; ſed præfati Chriſti Fideles audiendo Miſſas & alia Divina Officia in Eccleſia Fratrum hujuſmodi, diebus Dominicis aut Feſtivis, præcepto Eccleſiæ de illis audiendis ſatisfeciſſe cenſeantur.*

Conſtitutione 41.

Sancit adversùm quoſdam Gallicanos Epiſcopos, ſacroſancta Tridentina Synodo palàm abuſos, atque ita de errore in errorem ceſpitando auſos ſimilia. Et nota erroris inconſtantiam ex perlecto Synodi integro contextu: *Moneatque Epiſcopus populum diligenter, teneri unumquemque parochiæ ſuæ intereſſe, ubi commodè id fieri poteſt, ad audiendum Verbum Dei. Nullus autem Sæcularis ſive Regularis, etiam in Eccleſiis ſuorum Ordinum, contradicente Epiſcopo prædicare præſumat.* Memorati Epiſcopi ſua devia Decreta &

Edicta

Edicta fundarunt in verbis poſterioribus: in Epiſcopi licentia, etiam Regularibus ad prædicandum neceſſaria. Hinc illos cenſuerunt ad quodvis ſuum beneplacitum debere in ſuis etiam ipſorum Eccleſiis tacere. At verò clarus cum ſuis Congerronibus Demonſtrator ſundat ſe in verbis prioribus: Exiſtimat fidelem populum per illa mitti ad Parochialem Eccleſiam, atque ita prohiberi à Monaſteriis. Nempè noſtrorum Adverſariorum in nos teſtimonia non conveniunt. Beatus Pius evertit ſolos iſtos Epiſcopos. Declaravit Regulares, dummodo per ſuos Superiores ſint probati, juxta Bonifacianam conſtitutionem poſſe prædicare in ſuis Eccleſiis: Debere Epiſcopo dumtaxat præſentari, ab ipſo petere Benedictionem, & nulla ejus negatione aut contradictione tunc poſſe impediri. Clari Demonſtratoris fundamentum tunc iſtis Epiſcopis, nec in mentem venit. Adeo deviat à mente Synodi.

Verùm noſtri adverſarii aſſumunt jam aliud ſcutum. Affirmant omnem iſtam Beati Pii Conſtitutionem eſſe à proximo Succeſſore Gregorio XIII. circumductam. Etenim Gregorius in nona ſua Conſtitutione demonſtrat Beatum Pium in ſuis circa Regularium privilegia Conſtitutionibus fuiſſe varium, & proſequitur: *Nos hac tanta varietate cognita, quæ etiam ex multiplici litterarum & conſtitutionum editione procedit, præſentibus & futuris diſcriminibus occurrere volentes, de Nobis attributæ poteſtatis plenitudine ſtatuimus & ordinamus de prædictis & aliis omnibus litteris & Conſtitutionibus, quæ ab eodem prædeceſſore noſtro eiſdem de rebus pro quorumcumque Regularium, etiam Mendicantium, Ordinibus & Congregationibus quomodolibet emanarunt, ac omnibus & quibuſcumque in eis contentis, eam deinceps diſpoſitionem atque deciſionem pro ſubjecta materia futuram eſſe, quæ ſive ex jure veteri, ſive ex Sacris Tridentini Concilii Decretis, ſive aliàs legitimè ante dictarum litterarum & conſtitutionum editionem erat, & ſi ipſæ non emanaſſent, futura fuiſſet, ad quam diſpoſitionem & deciſionem, ſuumque priſtinum ac integrum ſtatum ac terminum illa omnia reducimus.*

Reſpondeo Conſtitutionem omnem beati Pii nec circumductam eſſe, nec potuiſſe circumduci. Eſt dumtaxat circumſcripta ſeu limitata ad antiquos communis juris terminos. Egit enim duo. Primò, quædam Tridentinæ Synodi circa Mendicantes Ordines obſcura, aut in quæſtionem devocata loca eſt interpretatus. Secundò, quædam eorumdem Ordinum per eandem Synodum mutilata aut contracta privilegia reddidit priori amplitudini, atque ita Synodo derogavit. Prior Conſtitutionis actus nec circumduci potuit per ſucceſſorem, nec circumſcribi. Etenim fuit actus Cathedræ, ſpectans ad diſciplinam univerſalis Eccleſiæ, ideoque eſt infallibilis ac irretractabilis. Abſit ut Gregorius Pontifex duxerit aut crediderit beatum Pium in Synodi interpretatione erraſſe. Iſtiuſmodi enim error eſt horrenda prævaricatio. Porro inter articulos, quos Pius eſt interpretatus, ſunt articuli de Parochiali Miſſa, de Parochiali Concione, & de Fratrum Mendicantium poteſtate, ad prædicandum in propriis Eccleſiis. De his enim dixit: *Declaramus*. Quod ipſum poſtmodò de Parochiali Miſſa declararunt Clemens VIII. & Alexander VII.

Et non ſolùm hi, ſed etiam B. Pius optimè declaravit. Expoſuit verò Synodi ſenſum. Pro quo notandum eſt rectè dici etiam à Gregorio, quod de Ordinum Mendicantium privilegiis ſit deinceps juxta Jus vetus, juxta Tridentinæ Synodi Decreta, & juxta alia, utique Apoſtolicæ Sedis Statuta, judicandum. Vetus Jus manere integrum quoad omnia, quibus ſacra Synodus non derogavit. Antiquum porro à Bonifacio VIII. inductum, & per Joannem XXII. Sixtum IV. ac alios Pontifices frequenter innovatum & ſtabilitum, Ordinibus Mendicantibus permittit, ut omni die & hora prædicare in ſuis Eccleſiis, & ad iſtas Conciones poſſint invitare Fidelem populum, dempta ſola hora, in qua ipſe Epiſcopus prædicaverit. Ut ita prædicare poſſint Fratres per ſui Ordinis Superiores approbati. Circa primum punctum S. Synodus plenè tacuit, ad ſecundum adjunxit: *Nullus Regularis etiam in Eccleſiis ſuorum Ordinum, contradicente Epiſcopo, prædicare præſumat.* Sancit deinceps Regulari ad propria etiam in Eccleſia prædicandum non ſufficere ſolius Regularis Prælati authoritatem; ſed inſuper eſſe opus facultate Epiſcopi, aut ſaltem ut ab ipſo non contradicatur. Et hanc antiqui juris correctionem, à quibuſdam pravè intellectam, Pius V. eſt interpretatus.

Porrò qualis requiratur Epiſcopi facultas, poſtmodo etiam declaravit in dato ad Cardinalem Baltazarem de Sandovàl diplomate Urbanus VIII. *Quod dicitur Regulares non poſſe Verbum Dei prædicare ſine Epiſcopi licentia, id locum ſibi vindicat in his tantum Eccleſiis, quæ ſui Ordinis non ſunt, cum in aliis Eccleſiis ſui Ordinis, ſufficiat Epiſcopi Benedictio petita, licet non obtenta, ita tamen ut ſi Epiſcopus non modo Benedictionem ſimpliciter non conceſſerit, verùm etiam Regularibus prohibuerit, quo minus prædicent, tunc illo contradicente in ſui quidem Ordinis Eccleſiis liceat illis prædicare, quemadmodum S. Concilii Tridentini decretis ſalubriter eſt cautum.* Quare Epiſcopus Regulares ad concionandum ſibi præſentatos non poteſt examinare. Iſtud Urbani Diploma exſtat apud Aſcanium Tamburinum in 2. tomo de Jure Abbatum, Diſp. 6.
& in Auguſtini Barboſæ Collectaneis, ad titulum *Epiſcopus Prædicator*. q. 12.

Pii V. Conſtitutionem non quoad S. Synodi interpretationes, ſed quoad ſolas ejus derogationes fuiſſe limitatam à Gregorio, & ad Synodi terminos reductam clamat res ipſa, & non ſolùm graviſſimi Doctores ita ſentiunt, ſed & ipſa Romana Eccleſia. Etenim ſeptimo hujus ſæculi anno orta apud Mexicanos eſt inter Eremitas Sancti Auguſtini & Parochiales Presbyteros quæſtio de Quarta funerali. *Presbyteri exigebant majorem Eleemoſynam ab iis, qui in Eccleſiis dicti Ordinis ſepeliebantur, quam ſi in propriis Eccleſiis ſepelirentur, ita ut Fideles, qui in Eccleſiis Ordinis hujuſmodi ſepeliri deſiderabant, parem ad minus Parochialibus Eccleſiis Elemmoſynam relinquere deberent, ratione eorum ſepulturæ, quam Eccleſiis Ordinis relinquebant.* Et ad Prioris apud Mexicanos Provincialis querimonias Paulus V. reſcripſit. *Interdicimus & probibemus, ne, ſub Excommunicationis majoris* Conſtit. 32.

joris latæ ſententiæ pœna, à qua non niſi à Nobis, ſeu Romano Pontifice pro tempore exiſtente, præterquam in mortis articulo, abſolvi poterunt, ex nunc deinceps perpetuis futuris temporibus majorem Eleemoſynam ab iis, qui in domorum Eremitarum S. Auguſtini Eccleſiis ſepelientur, ea quam illis præſcribit Concilium Tridentinum ſeſſione vigeſima quinta, cap. decimo tertio juxta explicationem à fel. record. Pio Papa quinto prædeceſſore noſtro emanatam .... Quovis prætextu aut &c. exigere valeant, ſeu præſumant. Ejuſdem ſæculi anno octavo eadem quæſtio apud Indos ſurrexit à Parochialibus Presbyteris contra Fratres Minores: & Paulus V. iterum in eadem verba reſpondit. Ad eamdem anno (Conſtit. 47.) vigeſimo quarto inter eaſdem partes reſuſcitatam quæſtionem reſcripſit per eadem verba Urbanus VIII. Quod nempe conſtitutio Pii V. quoad partem, (Conſtit. 23.) quæ Concilium Trident. interpretatur, ſemper fuerit firma atque integra. Et ita à ſacra etiam Dominorum Cardinalium Congregatione fuiſſe declaratum, teſtatur Laurentius de Peyreinis.

Et in ſecundo Regularium quæſtionum tomo, quem & ſuæ Sanctitatis Vicemgerens & Apoſtolici Palatii Magiſter approbarunt, ſcribit Lezana: *Dicendum eſt Gregorium XIII. ſolùm revocaſſe Conſtitutionem Pii, quatenus per ipſam conceditur aliquid contrarium Decretis, Concilii Tridentini, non tamen quatenus conceditur aliquid non contrarium ipſis. Ita enim dicitur à Sacra Congregatione approbatum.* Et ſanè libri, qui Romæ approbantur & vulgantur, omnino continent doctrinam probatam à Romana Eccleſia. Conſonat in fundamentis Ordinis S. Franciſci Petrus Marchantius: *Cùm Pontifex Pius V. ut ipſe teſtatur, potiſſimùm ſit Declarator terminorum Concilii, tamquam Eccleſiæ Caput ex officio, & terminorum Concilii declaratio authoritate S. Sedis facta pro genuino intellectu Concilii ſit habenda, Gregorius XIII. omnia ad terminos Juris communis & Tridentini Concilii reducens, nec voluit, nec potuit derogare Bullæ Pii V. in iis, quæ Decretorum Concilii ſunt declarativa, quale eſt Decretum ſeſſione 24. capite 4. quod non comprehendiſſe Mendicantes aſſerit.*

CAPUT X.

Tridentini Concilii Conſtitutio largiùs exponitur.

ADverſarii pergunt opponere hæc S. Synodi verba: *Moneat Epiſcopus populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ ſuæ intereſſe, ubi commodè id fieri poteſt, ad audiendum Verbum Dei.* Hunc locum nobis occlamitant uſque ad ravim. Reſpondeo, locum non facere ad propoſitum. Nec enim Eccleſiæ Parochialis jus firmat contra Mendicantes Ordines, ſed contra alias Parochiales Eccleſias, ac præſertim contra Oratoria ſeu Capellas. Renovat antiquum, quem & in vetuſto Romanæ Eccleſiæ Ordine, & in Leonis IV. Pontificis ad Parochiales Presbyteros Synodali ſermone habes, Canonem: *Nullus alterius Parochianum, in itinere, vel ſi ibi placitum fuerit, ad Miſſam recipiat.* Eumdem & Namnetenſis Synodus, & aliæ plures olim cofirmarunt. Et rectè. Quiſque enim Parochialis Presbyter debet eſſe contentus ſuis ovibus & finibus, illis pleno animo intendere, aliena nec rapere, nec ambire. At verò Ordinum Mendicantium Eccleſiæ ſunt omnibus communes, ſunt Vicariæ atque appendices Romanæ Eccleſiæ, ideoque quiſque Fidelis poteſt illic liberrimè quælibet divina audire. Hoc avitum ipſorum jus truncare nec in mentem venit ſacroſancto Concilio.

Hunc eſſe Synodi ſenſum, ſacra Dominorum Cardinalium Congregatio aliquoties palàm declaravit. Teſtem adduco in prima parte de Parochi officio ac poteſtate Auguſtinum Barboſam: *Parochus admonere debet populum, ut diebus Dominicis ac Feſtis majoribus frequentet ſuas Parochias.* (Cap. 14.) *Excommunicandus tamen non eſt, ſi monitioni non paruerit, ut à S. Congregatione deciſum fuiſſe teſtantur Armendarius & alii. Nec etiam Ordinarius poteſt mulctis & pœnis cogere populum ire ad audiendam ſacram Concionem & Miſſam in Eccleſia Parochiali, ut pariter deciſum referunt Zerola, & Hieronymus Rodoricus.* Declaravit hæc contra quoſdam Epiſcopos ac Parochiales Presbyteros, Mendicantium Ordinibus adverſantes, ideoque & declaravit pro ſolis iſtorum Ordinum Eccleſiis. Etenim quod Epiſcopus ſuos ſubditos poſſit non ſolummodò per mitiores pœnas, ſed etiam per excommunicationem cogere ad abſtinendum ab aliena Parochia, eſt nimis manifeſtum. Eſt quam maximè conſentaneum antiquæ diſciplinæ. Quocirca dum illam Epiſcoporum poteſtatem circumſcripſit & ligavit S. Congregatio, reſpexit ſolas privilegiatas Ordinum Mendicantium Eccleſias: has cenſuit Parochiis æquales, ideoque ab ipſis frequentandis neminem poſſe per Epiſcopum prohiberi. Et hinc magnus Parochialium Eccleſiarum Defenſor Auguſtinus Barboſa Tridentinum Decretum verſat in omne latus, plurium commenta adducit, & tandem in præfato loco invitus concludit: *Hodie uſus obſervat, ut quiſque extra Parochiam ſuam Contionem audire valeat.* Verùm an iſte uſus ſe extendat etiam ad alias Parochias, & præſertim ad Oratoria & Capellas, ignoro. Si ſe extendat, debet retrahi, & reponi antiqua diſciplina. Cur porrò Dei Verbum apud Regulares audiri ſemper permiſerit Eccleſia, ſuprà audivimus ab Urbano II. & Synodo Nemauſenſi.

Iſtum ſuum ſenſum ipſa S. Synodus palàm edicit in quinta ſeſſione: *Regulares cujuſcumque Ordinis, niſi à ſuis Superioribus de vita, moribus, & ſcientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in Eccleſiis ſuorum Ordinum, prædicare non poſſint, cum qua licentia perſonaliter ſe coram Epiſcopis præſentare, & ab eis Benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant.* (Cap. 2.) Ad quæ verba denuò ſcribit Auguſtin. Barboſa: *Regulares, in Eccleſiis ſuorum Ordinum prædicare volentes, non teneantur ab Epiſcopo licentiam obtinere; ſed tantùm à ſuis Superioribus de vita, moribus, & ſcientia examinari & approbari debent, ac ab eis habere licentiam, & cum ea ſe perſonaliter coram Epiſcopo præſentare, ab eoque petere Benedictionem, tametſi eam minimè obtinuerint.* Et adjungit: *Adverto Decretum Concilii de non prædicando, contradicente Epiſcopo, quoad Regulares, intelligendum eſſe ad limitandum de illo tempore, & hora, qua Epiſcopus prædicare voluerit, aut coram ſe*

facere

facere ſolemniter prædicari , *non verò alias* , *ne contrariari videatur textui*, *in præſenti concedenti Prædicatoribus Regularibus in Eccleſiis ſuorum Ordinum cum ſola Epiſcoporum Benedictione poſſe prædicare,etiam non habita expreſſa licentia.* Palàm profitetur Bonifacii VIII.conſtitutionem plenè adhuc vivere, ideòque Regulares poſſe ad ſuum beneplacitum quavis die & hora prædicare in ſuis Eccleſiis, adeòque & populum convocare. Regularium Eccleſias in hoc eſſe Parochialibus æquales.

Et hunc unanimem Eccleſiæ ſenſum nuper in contradictorio judicio ſtabilivit Curia Archiepiſcopalis Neapolitana. Etenim apud Aloyſium Riccium, ejuſdem Eccleſiæ Canonicum & Curiæ
Parte I. decis. 152. Conſultorem, exſtat hæc deciſio: *Parochiani cujuſdam Parochiæ habuerunt recurſum ad Curiam Archiepiſcopalem*, *de quadam prohibitione & præcepto facto à quodam Ordinario*, *qui ſtatuerat ut omnes Miſſam & Concionem non alibi*, *quam in Parochia propria audirent*. *Fuit dubitatum*, *ſi de jure fieri potuiſſet*. *Dicebat unus ex Dominis affirmando per textum expreſſum in Capitulo*, UT DOMINICIS DE PAROCHIS, *ubi habetur*: *Presbyteros Parochiarum Dominicis & Feſtivis diebus Parochianos alienos ad Miſſam admittere non debere*. *Ex quo patet poſſe cogi audire Miſſam in propria Parochia*. *Supradictis accedebat*, *quod in caſu abſentiæ licita eſt Miſſæ auditio in aliena Parochia*, *cap.* EPISCOPI 7. *q.* 1. *Ubi ex juſta cauſa bene poteſt audire Divina in Eccleſia*, *ad quam venerit*: *Ergo Regula videtur in contrarium*. *Sed fuit reſolutum contrarium vigore Declarationis S. Congregationis*, *de qua per Victorellum*. *Cujus tenor eſt*: *Parochianos cogi non poſſe ab Epiſcopis ad Miſſam Concionemve in Parochia audiendam*, *neque ad addiſcenda ibidem Chriſtianæ pietatis fundamenta*. Ecce etiam hæc alia Curia aſſeverat Tridentinum Decretum fuiſſe à S. Congregatione interpretatum pro Eccleſiis Regularium contra Parochiales.

Et licèt gratis permittamus Synodum pro Parochialibus Eccleſiis ſancire etiam adversùm Eccleſias Ordinis Mendicantium, non ideò harum jus exſufflatur aut truncatur. Etenim ſic intellecta ſancio eſt patenter deſumpta ex Decretali Extravagante Xyſti IV. *Fratres Mendicantes non prædicent*, *populos Parochianos non teneri audire Miſſam in eorum Parochiis diebus Feſtivis & Dominicis*, *cum jure ſit cautum*, *illis diebus Parochianos teneri audire Miſſam in eorum Parochiali Eccleſia*, *niſi forſitan ex honeſta cauſa ab ipſa Eccleſia ſe abſentarint*. *Etiam ipſi Mendicantes deſiſtant prædicare*, *quod Parochiani non ſint obligati*, *ſaltem in Paſchate*, *proprio confiteri Sacerdoti*. *Per hoc tamen ipſi Fratres Mendicantes non cenſeantur excluſi quo minùs ſecundùm juris communis & privilegiorum eiſdem conceſſorum diſpoſitionem*, *Confeſſionem audire*, *& pœnitentias injungere valeant*. Duplex ratio vetat talia prædicari per Ordines Mendicantium. Primò, quia iſtorum miniſterium non ad deſtruendas, aut delendas, ſed ad adjuvandas Parochiales Eccleſias eſt introductum, ideòque illi nequeunt Fidelem populum ab iſtis Eccleſiis avocare. Deinde, antiqui de parochiali Miſſa & Paſchali Confeſſione Canones per eorum miniſterium non ſunt circumducti, ſed omninò adhuc vigent, nempè in Parochia adversùs Parochiam. Interim Regulares Mendicantium Eccleſiæ poſſunt cum illis concurrere: idque non dumtaxat per privilegia, ſed & per jus commune. Utique per VIII. Bonifacii conſtitutionem, à Joanne XXII. inſertam Romanæ Eccleſiæ Codici, & per plures Pontifices confirmatam. Fidelis populus habet electionem: aut propriam Parochiam, aut quamvis cujuſvis Mendicantis Ordinis Eccleſiam adire poteſt æquo jure, & illic percipere Dominicalis Miſſæ, Paſchalis Confeſſionis, & Dominicalis Concionis officia. De hac re nemo tunc vel dubitavit. Et privilegium & commune jus ambas Eccleſias quoad iſta tria tunc æquabat. Eodem modo Tridentina Synodus ſtatuit: *Moneat Epiſcopus diligenter*, *teneri unumquemque Parochiæ ſuæ intereſſe*, *ubi commodè id fieri poteſt*, *ad audiendum Verbum Dei.* Eſt manifeſtè ipſiſſimum Xyſti Decretum.

Et meritò Synodus ita potuerit ſtatuiſſe. Etenim quidam Mendicantium Ordinum Fratres licet Xyſti IV. mandatum prædicando non lædant, habent tamen alias artes traducendi ad ſuas & à Parochialibus Eccleſiis avertendi populi, quas Eccleſia non probat, & vix poſſit impedire. Sunt non ipſorum Ordinum vitia, ſed ſingularium perſonarum inconditus zelus. Adversùm illum S. Synodus edidit præfatum Decretum. Fidelis namque populus omnino tenetur Dei Verbum audire in Parochia. *De jure Parochianus ad id tenetur*. Hinc ipſum audire, niſi ex cauſa, non poteſt in aliena Parochia. Liberrimè tamen poteſt in quavis Ordinum Mendicantium Eccleſia. Quia nempe hic etiam locum habet Xyſti Pontificis verbum: *Per hoc tamen ipſi Fratres Mendicantes non cenſentur excluſi*, *quò minùs ſecundùm juris communis & privilegiorum eis conceſſorum diſpoſitionem poſſint in ſuis Eccleſiis prædicare*, *& à populo audiri*. Ex quo iterum patet, quod Synodus non ſanxerit, niſi pro Parochia adversùs Parochiam. Nec ideo iſta Epiſcopalis monitio eſt vacua. Etenim in memoriam reducit avitum Parochialium Eccleſiarum jus, ſuadetque ipſum, licèt Regularibus Eccleſiis communicatum, non eſſe univerſaliter negligendum.

CAPUT XI.

Exponitur nuperum Alexandri VII. Pontificis Reſcriptum ad Relationem Henrici Epiſcopi Andegavenſis.

HEnricus Arnaud, Andegavenſis Eccleſiæ Epiſcopus, non ita pridem Alexandro VII. retulit & judicari popoſcit has propoſitiones: *Nullus in foro conſcientiæ Parochiæ ſuæ intereſſe tenetur*, *nec ad Miſſas Parochiales*, *nec ad audiendum verbum Dei*, *Divinam legem*, *fidei rudimenta*, *morumque doctrinam*, *quæ ibi in catecheſibus annunciantur & docentur*. Et Pontifex reſcripſit hoc judicium: *Quoad primam & ſecundam partem ſimpliciter accepta*, *eſt erronea*, *& temeraria*. *Suppoſitis verò privilegiis Apoſtolicis*, *nullam meretur cenſuram*. *Et quoad tertiam partem de Auditione Verbi Dei*, *ſervetur diſpoſitio S. Concilii Tridentini*.

Ad

Ad hæc clarus Demonſtrator exultat : *Potuitne aliquid ulterius deſiderari, ſi qua tamen fuit cauſa dubitandi, ad hujus quæſtionis dilucidationem? Duo vero hic potiſſimum adverte. Primum quidem, quoad illam partem poſterioris propoſitionis, quæ de Miſſa eſt, tamquam erroneam & temerariam damnet Pontifex: quoad verò tertiam remittat tantummodò ad obſervationem Concilii. Et quid ſibi hac ratione voluit, niſi claram utrimque proferre ſententiam? Nimirum quia Concilium Trid. Seſſione* 22. *Nullum obligandi verbum adhibuerat quoad Miſſam in Parochia audiendam, opus erat non ſe referre ad Verba Concilii, ne priſtinum remaneret dubium, ſed iſtiuſmodi terminos adhibere, quibus hujus doctrinæ falſitas liquidò appareret. Sepoſitis igitur privilegiis Apoſtolicis*, ERRONEAM *dicit eſſe &* TEMERARIAM. *At verò non minùs claram profert ſententiam, omnemque aufert ambigendi deinceps materiam, ubi tertiæ partis intuitu, docentes*, NEMINEM IN CONSCIENTIA TENERI AUDIRE VERBUM DEI IN PAROCHIA, *ad obſervationem Concilii remittit, remittendoque plus ſatis contrarium inſinuat*: TENERI *ſcilicet* UNUMQUEMQUE PAROCHIÆ SUÆ INTERESSE, UBI ID COMMODE FIERI POTEST, AD AUDIENDUM VERBUM DEI. *Secundum eſt: cùm ſua Sanctitas mentionem facit privilegiorum circa Miſſæ Parochialis obligationem, nullam verò reſpectu Verbi Dei, quod tacitè innuat neutiquam omninò reperiri ejuſmodi, quoad audiendum Verbum Dei in Eccleſiis Regularium privilegia, ſaltem cum relaxatione vinculi Parochialis, ſeu cum ſatisfactione obligationis in conſcientia eorum, qui ejuſmodi prædicationes extra Parochiam audire, & ab ea abeſſe præſumpſerint.*

Ante omnia, reſpondeo fabulam ſibi ipſi non cohærere. Etenim clarus Demonſtrator in quinto ſuarum nugarum capite pertinaciter affirmat, omnia Ordinum Mendicantium privilegia eſſe per Trid. Concilium extincta, hic vero profitetur illa adhuc ſupereſſe quoad parochialem Miſſam & Paſchalem Confeſſionem. Quod Sacro ancta Synodus iſta privilegia, licèt in paucis hinc inde articulis non nihil ſit moderata, nequaquam abſtulerit aut circumduxerit, eſt res meridiana luce clarior, neque mihi libet aut licet bonas horas in ipſas expendere. Et quidem in præſenti articulo facta non eſt moderatio alia, niſi quod Fratres Mendicantes ad prædicandum in propriis Eccleſiis hodie debeant ab Epiſcopo benedictionem, licet non impetrare, tamen poſtulare. Prædicare poſſunt omni die, & omni hora, excepto dumtaxat illa, in qua ipſemet Epiſcopus prædicaverit. Et ad iſtas ſuas Conciones poſſunt convocare populum.

Porrò ab Andegavenſi Epiſcopo relatæ ad ſeptimum Alexandrum quæſtiones fuerunt eædem ipſæ, quas olim ad Syſtum IV. retulit Clerus oppidi Elſingenſis: Nempe de Parochiali Miſsa, de Paſchali Confeſſione, & de Parochiali Concione. Et Alexander ſuum Reſcriptum palàm deprompſit ex Reſcripto Xyſti. Duas priores quæſtionis partes Sixſtus reſpondit eſſe juri adverſas, ideoque erroneas, atque adjunxit: *Per hoc tamen ipſi Fratres Mendicantes non cenſeantur excluſi*. Quia nempe ipſorum Eccleſiæ ſunt Parochialibus Eccleſiis accumulatæ, & per omnia æquatæ. Hinc & Alexander dixit: *Suppoſitis privilegiis, nullam meretur cenſuram*. Quoad tertiam, Xyſtus reſpondit. *Quod de cætero inter ipſos Fratres Mendicantes & Curatos quoad effectum prædicandi, horas cantandi, campanas pulſandi, ſervetur conſuetudo antiqua, quæ temporibus antiquis ſervata fuit in ipſo oppido Elſigenſi. Et caſu quo veniat aliqua occaſio, vel neceſſitas, non fiat commutatio temporis vel horæ in ipſis Prædicationibus fiendis, niſi de conſenſu partium.* Antiquum inter Clerum & Elſigenſes Mendicantes de hac re concordatum confirmat, ideoque à neutra parte vult violari. Inter Clerum Andegavenſem & Mendicantes non fuit iſtiuſmodi concordatum, adeoque per Alexandrum Pontificem confirmari non potuit: hinc prudentiſſimo ille compendio partes remiſit ad diſpoſitionem Trid. Concilii. Hæc autem, licèt per ſe lucida, eſt jam abundè expoſita. Et noſtræ expoſitionis comprobationem veritas claro Demonſtratori extorſit. *Saltem cum relaxatione vinculi Parochialis*. Hoc & nos profitemur. Profitemur iſtud vinculum non eſſe laxatum, aut circumductum, ſed Regularibus Eccleſiis dumtaxat accumulatum. Et hinc palam deviant ſequentia clari Demonſtratoris verba: *Seu cum ſatisfactione obligationis in conſcientia eorum, qui ejuſmodi prædicatione extra Parochiam audire, & ab ea abeſſe præſumpſerint.* Etenim iſta accumulatio Fidelibus facit liberrimam poteſtatem audiendi Divini Verbi vel in Parochia, vel in Mendicantium Fratrum Eccleſia. Quæ omnia clariſſimè lucent etiam ex quinta per dictum Epiſcopum facta relatione: *Talem legem in hac materia nec Epiſcopi, nec Concilia Provinciarum, vel nationum ſancire, nec delinquentes aliquibus pœnis, aut Eccleſiaſticis cenſuris mulctare poſſunt*. Utique Legem, quæ Fidelem populum à Mendicantium Eccleſiis cogat ad Parochiales Eccleſias: ad illic Miſſam & Dei Verbum audienda. Illi enim relationi Alexander reſpondit: *Suppoſitis ibidem privilegiis Apoſtolicis, nullam meretur cenſuram. Verùm iſta non eſt prædicanda, nec publicè docenda, prout nec præcedens quarta*. Palàm affirmat ac definit Epiſcopis ac ipſorum Provincialibus aut Nationalibus Synodis non eſſe ejuſmodi poteſtatem, adeoque Fideli populo eſſe pleniſſimam libertatem, frequentandæ hujus aut iſtius Eccleſiæ. Alexander reſpondit juxta ſupra adductas Tridentini Concilii interpretationes, factas frequenter à Dominis Cardinalibus. Hinc tertiam quartæ relationis partem remiſit ad Trid. Concilium: utique ſatis lucidam & ex ſemetipſo & ex dictis declarationibus. Has omnes Declarationes Alexander manifeſtè innovat & confirmat. Verùm cur clarus Demonſtrator quintum Relationis articulum prætermiſit? Doloſè. Quod nempè palàm edicat, Fidelem populum per Epiſcopos, ac ipſorum Synodos non poſſe compelli ad Regulares deſerendas, & frequentandas Parochiales Eccleſias, ideoque ambas, quoad iſta Divina miniſteria eſſe pares. Hoc Alexandri Decretum, quia radere non potuit, voluit ſuo Lectori occultatum. Adjecta clauſula, *Verùm iſta non eſt prædicanda; nec publicè*

blicè docenda, etiam docenda eſt ex reſcripto Xyſti IV. Ejus jam dedi rationes. Proindè maniſeſtum eſt, clarum Demonſtratorem, dum iſtud Alexandri Decretum buccinat, latrare contra lunam.

CAPUT XII.

Examinatur Doctrina Joannis Frontonis circa poteſtatem Sedis Apoſtolicæ.

DUM hæc ſcribo, è Gallicana Larva prodiit aliud in nos telum: ſub nomine Joannis Frontonis Regularis ad S. Genoveſam Pariſiis Clerici, breve quidem ſcriptum, ſed amarulentum. Verborum fuco comptum, ſententia imperitum. Item inſigniter temerarium. Non ex puſillo animo, ſed ex ejus merito ita appello. Etenim Apoſtolicæ Sedis divina privilegia, adeoque omnem Eccleſiæ Hierarchiam invadit, & ponit ſchiſmaticarum diſcordiarum fundamenta atque fomenta. Doloſè quidem: at novimus iſtiuſmodi vulpium verſutias. Volo hæc breviter demonſtrare.

Habet ille hæc verba: *Ajunt aliqui: Si ipſe Epiſcopus errat; ſi veritatis ab Apoſtolis & à Chriſto traditæ adulter eſt ipſe & ſeplaſiarius, quid facto opus? Sed verò habent & ipſi Epiſcopi Viros ſupra ſe, apud quos conveniri poſſunt. Habent potiſſimùm Concilia, in quibus accuſari debent.* Eſt propoſitio ſancto Petro Apoſtolo injurioſiſſima. Etenim S. Dionyſium Alexandriæ Patriarcham, dum ex nimia in Sabellum acrimonia viſus eſt in aliud latus ceſpitare, nonne Pentapolitana Eccleſia accuſavit apud Romanam Cathedram? Nonne ceſpitantem Origenem, licèt dumtaxat Presbyterum, Epiſcopi Ægyptii detulerunt, non apud ſui Patriarchæ Synodum, ſed apud S. Pontificem Fabianum? Nonne Hæreſiarcham Pelagium Laicum Monachum in Antiocheno Patriarchatu blaterantem, S. Auguſtinus ſuaſit non ad ullam Synodum, ſed deferendum ad S. Papam Innocentium? Nonne in Chalcedonenſi Synodo glorioſiſſimi Judices, quoſdam circa S. Leonis Tomum tergiverſantes Epiſcopos, minati ſunt, non à tanta Synodo judicandos, ſed Romam tranſportandos ad Tribunal iſtiuſmet Pontificis? Omne de hæreſi ac hæreticis judicium Apoſtolicus Canon nulli credidit Synodo, ſed conſtanter reſervavit Sedi Apoſtolicæ. Synodus poſſit facti ſpeciem inveſtigare, non ſe immiſcere judicio. Omnis cauſa eſt Romam referenda. Circa fidem lapſus Epiſcopus poſſit accuſari etiam apud ſuam Synodum, ſed non potiſſimè. Eſt res luce clarior.

Novus hic dogmatiſtes ſequitur Petrum de Marca, Archiepiſcopum Pariſienſem, qui ſibi perſuaſit Provincialium Synodorum judicia ex Apoſtolico Canone, & avito Eccleſiarum more, eſſe ſuprema, appellari non poſſe ad Sedem Apoſtolicam, ideoque & per ipſam retractari non poſſe, aut reformari. Eſt Euſebianæ factionis in Philippopolitano conventiculo commentum: prima non totius Orientalis Eccleſiæ, ſed iſtius dumtaxat factionis, adverſus Romanam Cathedram rebellio & ſchiſma. Et quidem Petrus de Marca ſola civilia aut criminalia Provincialium Synodorum judicia cenſuit inappellabilia; hic novus Doctor errorem protrudit etiam ad judicia dogmatica. Nempe qui vera Evangelii petra ſtare detrectant, ſemper proficiunt in pejus.

Non ita pridem in Pariſienſi Sorbona Theologicas Theſes ſub Illuſtriſſimi Domini Ludovici Henrici de Goudrin Archiepiſcopi Senonenſis patrocinio defendit Sapientiſſimus Magiſter noſter Jacobus Boileau, ſacræ facultatis Doctor Theologus, Socius Sorbonicus, Primatialis ac Metropolitanæ Senonenſis Eccleſiæ Canonicus, & Eccleſiaſtes. Iſtarum prima enuntiat myſterium: *Sacra facultas numquam probavit aut probat poſitiones ullas Chriſtianiſſimi Regis authoritati, aut germanis Eccleſiæ Gallicanæ libertatibus, & receptis in Regno Canonibus contrarias. E. G. Quod ſummus Pontifex poſſit deponere Epiſcopos adverſum eoſdem Canones.* Utique adverſum Canones, de quibus in cauſa Rothandi Sveſſionenſis Epiſcopi Hincmarus Metropolita Remenſis diſceptavit cum S. Nicolao I. Pontifice.

An Sorbonæ facultas eos umquam probarit, parum refert. Attamen ſi Gallicanæ Eccleſiæ ſana pars ſit aut fuerit, omnino probavit & probat. Etenim ipſe Hincmarus in Tricaſſina Joannis VIII. Pontificis Synodo cantavit ſolemniſſimam palinodiam ſuæ audaciæ. Et iſtam Synodum, ac iſtam ſingulariter palinodiam Gallicana Eccleſia ſemper venerata fuit, & vera ejus membra adhuc venerantur. Temerariam Theſim, neſcio quis inquietus ſpiritus, denuo curavit imprimi Lovanii. Verùm Rex Catholicus inſigniter caſtigavit Typographum, atque ita compeſcuit petulantiam.

Novus Dogmatiſtes pergit de Epiſcopis: *Soli audiendi ſunt tota in Diœceſi.* Hæc omnino dicuntur ad excluſionem Romani Pontificis. Non indulgeo meis ſuſpicionibus. Loquor ex ejuſdem fortis homine, nuperrimo quorumdam Faſciculorum Authore. Faſciculus tertius hæc habet: *Sed eſto, Breve Clementis VIII. loquatur de Miſſa aliàs non libera, quid inde exurgebunt iſti? Unum nihil grandiſſimum; quia hujuſmodi Bullis non abrogatur Conciliis, nec Conciliaribus Canonibus. Idque ſive ſpectes praxim ſanctæ Sedis, ſive Curiæ Romanæ. Utrumque oſtenſum imus.* Adducit quædam Romanorum Pontificum, ſe ac ſuam Apoſtolicam Cathedram à Sacrorum Canonum prævaricatione abhorrere profitentium, teſtimonia, atque concludit: *Ex his, & infinitis penè aliis idem valentibus, quæ poſſemus in medium producere, undequaque evidens eſt, ſanctam Sedem adeò Religioſè Concilia & Conciliares Canones olim obſervaſſe, ut piaculum arbitrata ſit illis vel in atomo contravenire.* Dogmatizat Romanam Eccleſiam agere non poſſe adverſus Generalium Synodorum Canones, antiquos Pontifices numquam egiſſe, ideoque Honorium III. Gregorium IX. eorumque Succeſſores, etiam Clementem VIII. qui Mendicantibus Ordinibus dederunt privilegia, eſse prævaricatores, ideoque nec curandos.

Idem egregium dogma profitetur in ſuis per Catholicam Majeſtatem percuſſis Theſibus Magiſter noſter Jacobus Boileau: *Magnam in oves ſibi à Chriſto traditas habent authoritatem Parochi. Veri quippe earum ſunt Paſtores & Medici, à quibus Oves ſine ſalutis ſuæ periculo extra cauſas Juris recedere non debent, & ad alienos confugere. Agnoſcant ergo proprium Paſtorem, eumque conſulant in dubiis, ut legitimum Doctorem. Adeant*

in morbis, ut verum Medicum. Audiant in verbi Divini Interpretatione, ut Angelum Domini. Undè à Miſſis Parochialibus, in quibus agnoſcunt eum, & ipſe agnoſcit ſuas, ſemper aut frequenter abeſſe non leve peccatum eſt. Si quæ ſunt enim Confraternitates, quæ ita ab Eccleſia Parochiali avertant, ab his Fideles avertere neceſſe eſt. Idemque ſervandus modus circa illas, quæ falſis & apocryphis nituntur. Qualia ſunt ea, quæ ſacra facultas expunxit.

Tot errata, quot verba. Primò, privilegia, quibus Mendicantium Eccleſias honoravit Apoſtolica Sedes, appellat falſa & apocrypha. Quia nempè Apoſtolica Sedes, Generalium Synodorum Canonibus, ideò & per ipſos inſtitutis aut ſtabilitis Parochialium Eccleſiarum Juribus non poteſt derogare. Hinc addit: *Ad alienos confugere.* Utique ad religioſos Mendicantes, aut ipſorum Eccleſias. Quia nempè Romana Eccleſia non poſſit aliarum à ſua Provinciarum oves delegare iſtis Regularibus Presbyteris, atque ita ipſos illis facere proprios Diſpenſatores Evangelici Sacramenti. Qui eſt ſecundus error, manifeſtè Schiſmaticus, imò & hæreticus. Tertius error eſt, quod Chriſtus Dominus oves ſuas tradiderit Presbyteris Parochialibus. Etenim
Ac. 20. ad ſolos Epiſcopos dictum eſt: *Attendite Vobis & univerſo gregi, in quo vos Spiritus S. poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Emphaſim habent verba: *Et univerſo gregi.* Altè clamant omnem animarum curam eſse à Chriſto Domino datam ſolis Epiſcopis. Ipſe enim poſuit in Eccleſia *Paſtores & Doctores.* Per paſtores palàm intelliguntur ſoli Epiſcopi. Presbyteros Chriſtus Dominus noluit ponere in præfectura, ponendos permiſit ac tradidit Epiſcopis. Et hinc ſine Epiſcopo non poteſt eſse Eccleſia. Eccleſiam Martyr Ignatius, S. Cyprianus, atque alii Eccleſiæ Patres affirmant eſse populum Epiſcopo adunatum. Et hinc Parochiales Presbyteri nequaquam à Chriſto Domino authoritatem habent in ſuam plebem, ſed ab Epiſcopis.

Hinc ſequitur quartus error, quod Parochiales Presbyteri ſint Dominicarum ovium Paſtores. Quod hic eminens titulus ſolis Epiſcopis debeatur & quadret, eſt ſupra demonſtratum, & inſuper plurimis poſſit demonſtrari. Etiamnum hodie Romana Eccleſia parochiales Presbyteros non appellat, niſi *Parochialium Eccleſiarum Rectores.* Quintus error eſt in his verbis *ut legitimum Doctorem.* Eſt ſolius Epiſcopi titulus. Et hinc formula, per quam Gallicanus olim populus, aut à Domino Rege, aut à Domino Metropolita poſtulabat Epiſcopum, paſſim habebat hujuſmodi verba: *Rogamus nobis dari Doctorem.* Omninò nullus Parochialem Presbyterum, plurimi Canones Epiſcopum appellant, ac mandant eſse Doctorem. Quanti Doctores ſint Gallicarum, Forenſium præſertim, Parochiarum quidam Rectores Preſbyteri, utinam neſciremus. Sextus error eſt in his verbis: *ut Angelum Domini.* Hic titulus eſt adeo eminens, ut & Chriſtus Dominus ſit dictus *Magni Conſilii Angelus.* Eum in Apocalypſi Sanctus Joannes Apoſtolus communicat etiam Epiſcopis. Authenticum Scriptorem, qui ipſum Parochialibus Presbyteris communicaverit, non memini.

Non ſine fundamento dixi ſecundum errorem eſſe Schiſmaticum, imò & hæreticum. Etenim Euſebiana Arianorum factio, in Sardicenſi Synodo reſtitutum à S. Julio Pontifice Magnum Athanaſium noluit agnoſcere ut Epiſcopum, nec admittere ad ſuffragium, nec ipſi confidere. Clamavit degradatos ab Orientali Synodo Epiſcopos non poſſe reparari per Romanam Eccleſiam: hanc alienorum Patriarchatuum negotiis non poſſe miſceri. Et in Philippopolitano Conventiculo firmavit hæc ſolemni Decreto. Et iſtud Decretum omnis Eccleſia judicavit Hæreticum. Jure merito. Etenim Eccleſiaſticam Hierarchiam, quam Chriſtus Dominus fundavit Monarchicam, factio tentavit transformare in Ariſtocraticam. Et habebat aliquid fuci, aliquid coloris. Quia nempè quiſque Patriarcha ſit caput ſuæ Diœceſios. Iſte fucus eſt palmare fundamentum etiam Photiani Schiſmatis. Quin Romanus Pontifex per omnem ſuum Patriarchatum habeat pleniſſimam exhibendi ac delegandi authoritatem, Græcorum Schiſmaticorum nemo vel dubitat. Et ecce nunc, neſcio qui, volunt videri Catholici, & garriunt Romanæ Eccleſiæ aliquas ſui Patriarchatus Provincias ac Parochias eſſe alienas, ideoque illic per Pontificem non poſſe delegari animas, nec dari privilegia.

Iniquitas ſibi ipſi mentitur. Etenim ſi Romana Eccleſia Ordinibus Mendicantibus non poſſit Parochialis Officii partem delegare, nec ipſos iſtarum Eccleſiarum Rectoribus accumulare Adjutores; longè minus Adjutores accumulare poterit Epiſcopis & Metropolitis. Longè minus poterit hos aliqua poteſtatis, quam per Apoſtolicos Canones habent, portione truncare. Ex quo igitur cælo lapſus eſt Primatus Eccleſiæ Senonenſis? Ex quo pelago emerſit Primatus Lugdunenſis, Viennenſis, Bituricenſis? Certè iſti Primatus manifeſtè lædunt ſextum Nicænum Canonem: & ipſos nemo erexit, niſi Romana Eccleſia. Cur iſtarum Sedium Epiſcopi pro ipſis pugnant, ut pro Aris & focis? Cur ipſos non cenſent apocryphos atque fictitios? Cur iſtos Nicænæ Synodi prævaricatorios titulos non deponunt?

Et quidem per hos Primatus ſubjectis Epiſcopis, præſertim Metropolitis, non ſolummodo accumulantur Adjutores, ſed inſuper truncatur originalis authoritas atque dignitas. Quod enim Metropolitam ſibi Prælatum habeat, quod ſine ejus examine & placito conſecrari non poſſit à Comprovincialibus, nec ipſos conſecrare, quod ab ipſo evocari poſſit, quod fratrem debeat accipere in patrem; eſt non modica authoritatis ac dignitatis decurtatio.

Quid generalium Synodorum Canonibus magis adverſum, quam nominationes ad Sacerdotia? Sunt enim gratiæ expectativæ, quas nuperrime, & quidem acriter, proſcripſit etiam Trident. Synodus. Quid ejuſdem Regulis magis adverſum, quid DD. Epiſcopis magis durum, quam ipſos per iſtas Nominationes gravari, etiam in propriis menſibus? Cur iſti Sanctorum Canonum Protectores ad hæc ab Apoſtolico Throno extorquenda omnem aerem implent, & cælos tundunt altis clamoribus?

Quia

Quia placet Donatiſtarum Regula : *Quod volumus ſanctum eſt*.

CAPUT XIII.

Aperiuntur ac revincuntur quidam alii iſtius Scriptoris errores.

PRimus error eſt in his verbis : *Cùm unum in locum convenirent omnes , Præſide Epiſcopo , à quo uno Divinum Verbum audierunt &c.* Et infra : *Ibi aderant omnes ; & ex urbe , & ex agris . Et ſi quidam vitam Monaſticam profiterentur*. Affirmat tria. Primò, quod in primitiva Eccleſia ſolus concionaretur Epiſcopus. Secundo,quod ad Epiſcopi Sermonem convenirent Fideles omnes, & Urbani, & agreſtes. Quod certe non ſubſiſtit. Etenim non pagi ad Epiſcopum, ſed Epiſcopus ibat ad Pagos. Et hinc ſæculo nono, dum Pagenſes in Gallia Presbyteri vixdum concionarentur,
Lib. 1. cap. 31. ſtatuit ſexta Pariſienſis Synodus : *Unuſquiſque Epiſcopus tempore congruo Parochiam ſuam circumeat*. Utique cauſa Prædicationis. Ut Epiſcopi *Prædicationi ſtudeant*, mandat etiam Meldenſis Synodus, atque adjungit : *Aut Parochias cum officii efficacia circumeant ; aut cum Religione in ſuis civitatibus degant*. De pago in pagum prædicare erat Epiſcopis difficile. Hinc in Tholoſanis Capitulis ſtatuit Rex Carolus Calvus, ut ad Epiſcopum in uno pago concionantem conveniant quatuor Limitanei. Plena Diœceſis ad Epiſcopi verbum convenire non conſuevit, niſi in majoribus Feſtivitatibus, & tunc per ſolos ac paucos ſuos Primores. Gallicani hac de re Canones ſunt notiſſimi. Exponunt nobis diſciplinam primitivæ Eccleſiæ.

Iſte Scriptor in adductis verbis affirmat tertiò, quod etiam Monachi olim ad Epiſcopi Sermonem convenirent : Ita ſtudet Monachos in Laicalem Ordinem redigere. Et probat hæc ex Tertulliano, ac S. Clemente Alexandrino. Verum eſt vacua ac imperita probatio. Etenim ex Tertulliani & S.Cypriani tempore, & dudum poſtmodo Africana Eccleſia penitus ignoravit Cœnobitas. Eſt eruditis exploratiſſimum. Eos primùm in Italia vidit S. Auguſtinus, illorum Inſtitutum ſuſcepit in Baptiſmo, ac ita primus portavit ad ſuos Afros. Vocem, *Monaſterium*, eſſe apud Afros novam teſtatur in tractatibus ſuper S. Joannis Evangelium.
Tract. 97. Etiam ſibi, dum Romæ doceret Rhetoricam, fuiſſe ignotam iſtam vocem, & prius auditam à Potitiano, affirmat in libris Confeſſionum. Et hinc
L. 8.c.6. Auguſtino offenſiſſimi Donatiſtæ paſſim blaterabant : *Quid ſibi vult nomen Monachorum? Ubi eſt ſcriptum? In Pſal.* 132. Quod Monachos, uti nova monſtra induxiſſet in Africam, ipſi improperat Conſtantinenſium Donatiſtarum Epiſcopus Petilianus. Proinde per voluntarios noſtros ſpadones Tertullianus non intelligit Monachos, ſed viros in propria domo profeſſos perpetuam continentiam. An horum aliqui Anachoreticam tunc vitam duxerint, eſt alia quæſtio.

Eadem eſt ratio ac mens Sancti Clementis Alexandrini. Quod enim Cœnobia ſint S. Antonii inſtitutum, & ipſa uſque ad illum ignoraverit omnis Eccleſia, eſt cunctis exploratum. An S. Clemens Anachoretas in Ægypto viderit, eſt multa quæſtio. Si viderit, certè illi non frequentabant Concionem Epiſcopi. Nam quod illi in nemoribus vixerint cum ſolo Domino Deo & ejus feris animalibus, quod perplures etiam annos nec Sacrificium viderint, quod Epiſcopi ad ipſorum quandoque cellas oblaturi ideo acceſſerint, quis Eccleſiaſticæ antiquitatis peritus poſſit ignorare?

Quod primi Cœnobitæ ad Epiſcopale Sacrificium ac Verbum acceſſerint, affirmant Apoſtolicarum Conſtitutionum Author, & coævus illi ac eruditus Scriptor, quem paſſim appellant S. Dionyſium Areopagitam. Verùm ille mos non fuit univerſalis, ne quidem apud Græcos. Nec eſſe potuit. Nam prima Cœnobia fuerunt in montibus, ſilvis, aut remotioribus agris. Et ipſa etiam primitiva habuerunt ſuum Presbyterum. Et quod non loci Ordinario, ſed à ſe electo, licet remotiſſimo, Epiſcopo ſubfuerint, lucet ex famoſa Synodo S. Bonifacii Archiepiſcopi Carthaginenſis. Chalcedonenſis Synodus ex cauſis iſtud mutavit. Verùm ejus Canones dudum non admiſit Latina Eccleſia.

Antiquum Gallicanæ Eccleſiæ ſenſum manifeſtat Theodori Forojulienſis Epiſcopi adverſus Fauſtum Lerinenſis Monaſterii Abbatem quoad directricem Monachorum poteſtatem quæſtio, quam tertia Arelatenſis Synodus definivit in hunc modum : *Clerici atque altaris Miniſtri à nullo, niſi à Theodoro Epiſcopo ordinentur, Monaſterii verò omnis Laica multitudo ad curam Abbatis pertineat*. Et addidit ſui judicii cauſam : *Hoc enim & rationis & Religionis plenum eſt, ut Clerici ad Ordinationem Epiſcopi debita ſubjectione reſpiciant, Laica verò omnis Monaſterii Congregatio ad ſolam ac liberam Abbatis proprii Ordinationem, diſpoſitionemque pertineat.* Voces : *Solam ac liberam*, manifeſtè excludunt Epiſcopum. Proinde Laica multitudo non Epiſcopi, ſed audiebat verbum Abbatis, vel delegati ab ipſo Presbyteri.

Et neque Clerici cogebantur Epiſcopi verbum accedere. Iſtud exigenti Epiſcopo reſpondere poterant, quod de ſe Presbytero, ac Presbytero item Vincentio ad ſimilem Joannis Jeroſolymitani Epiſcopi prætenſionem repoſuit S.Hieronymus: *Ob* Ep. 61.
id & ego Antiochenam & ille Conſtantinopolim, Urbes c. 16.
celeberrimas deſeruimus, non ut te in populis prædicantem laudaremus, ſed ut in agris & in ſolitudine adoleſcentiæ peccata deflentes, Chriſti in nos miſericordiam deflecteremus. Et quod tunc in Presbyteros conſecrati Monachi liberrimè poſſent prædicare, & omnia uſque ad Baptiſmum Sacramenta Fidelibus populis miniſtrare, eſt ſupra demonſtratum.

Alter iſtius Scriptoris error eſt in his verbis de antiquis Monachis : *Qui acquiſitionibus omnibus renunciaverant, imò ſua vendiderant, Sacerdotum manu & cura indigentibus diſtribuenda*. Eſt nugaciſſima fabula. Quis enim Canon, quæ lex juſſit aut ſuaſit iſtiuſmodi diſtributionem? S. Antonium primum Monaſteriorum Authorem fuiſſe Patricio genere natum ſcribit Hermias Zozomenus, atque adjungit : *Omnibus relictis, agros* Lib. 1.
paternos, natalis *pagi incolis donavit : reliquarum* cap. 13.
facultatum divenditarum pretium pauperibus diſtribuit. Utique proprio arbirrio & manu. Et de ipſius Diſcipulo, qui Monachiſmum ex Ægypto pri-

primus in Palæſtinam tranſtulit, ſcribit in ejus vita S. Hieronymus: *Parentibus jam defunctis, partem ſubſtantiæ Fratribus, partem pauperibus largitus eſt; nil omnino ſibi reſervans*. Nempe imitatus Antonium. Apud eundem Hieronymum dicit de ſemetipſo Cœnobita Malchus: *Incidit mihi deſiderium, ut venumdata poſſeſſiuncula, partem erogarem pauperibus, partem Monaſterio conſtituerem. Quid erubeſco confiteri infidelitatem meam? Partim in ſumptuum meorum ſolatia reſervarem?* Et S. Monachus Zeno in extremo vitæ articulo ſanctum Alexandrum Antiochiæ Patriarcham advocavit; & eſt affatus: *Adeſdum Venerandum mihi Caput; eſto iſtarum quoque pecuniarum optimus Diſpenſator, eas juxta Dei voluntatem diſtribuens, tamquam ipſi Judici rationem redditurus. Aliàs enim mea ipſe manu, quam optimè viſum eſt, diſpenſavi, & reliquas ſimiliter diſpenſare animus erat. Sed quoniam abire ex hac vita jubeor, harum te Diſpenſatorem inſtituo*. Et certè quid Epiſcopis cum pa-
Cap. 12. trimonio renunciantium? Ita habet Theodoretus in Monaſtica Hiſtoria. Ita fecerunt S. Epiphanius, S. Paulinus, S. Auguſtinus, omnes antiqui Monachi.

Tertius error eſt in his verbis: *Cujus eſt nobis Apoſtolicam tradere Doctrinam, niſi ejus qui Apoſtolorum Sedem obtinet? qui itaque volunt veritatem haurire puram & inviolatam, ſtudeant illam percipere ab iis, qui pro Epiſcopo agunt, ex ejus mente loquuntur*. Doloſè rurſum inſtillat iſte Scriptor Romanum Pontificem non eſſe omnium Eccleſiarum Epiſcopum, ideoque ab ipſo ad prædicandum miſſos ac delegatos Regulares non renunciare proprii Epiſcopi verba, non loqui ex ejus mente. Et quis Regulares etiam ex ſingularis Epiſcopi, cujus populum docent, non loqui ſenſu &
Lib. 1. corde? Sanctus Irenæus inter cætera Catholicæ
cap. 3. Matris adverſum quoſvis Hæreticos firmamenta ponit, quod illa ſub omni cælo ſit quaſi unicam domum inhabitans familia, habeat unam animam, & unum cor, & quod ſit unum os poſſidens. Quod apud cunctas diverſiſſimorum cordium & ſermonum gentes loquatur eodem ore, eadem lingua, eodem corde, eadem mente. Et ecce hic Scriptor dat illi diverſas mentes: alia parochiales Presbyteros, alia mente garrit loqui Prædicatores Regulares. Quia nempe hi loquuntur ex mente & ore Romani Pontificis.

Quartus error eſt in his verbis: *Licèt Parochiæ eadem in urbe, aut in una Diœceſi diſtinctæ ſint, tamen unaquæque illarum, Eccleſiam totam Diœceſis nobis repræſentat: ita ut omnes non ſint, niſi una Epiſcopi Eccleſia. Quia in earum ſingulis & omnibus una conſecratur Euchariſtia, unum offertur Sacrificium, unus eſt Sacerdos communis, unus ſpiritus*. Palàm garrit aliam in Parochialibus, aliam in Regularibus Eccleſiis conſecrari Euchariſtiam, aliud offerri Sacrificium, alium eſſe Sacerdotem, alium ſpiritum. Et meritò non addidit: *Sanctus*. Palàm iſta garrit, atque ita manifeſtè lacerat Eccleſiam. Etenim ſi iſta omnia ſint in ambabus Eccleſiis eadem, non dumtaxat iſtarum, ſed ambarum unaquæque, ſi quidem ejus deviis principiis inhæreamus, nobis repræſentat totam Diœceſis Eccleſiam. Verùm quod quævis Parochialis Eccleſia repræſentet totam Diœceſis Eccleſiam, eſt devium principium, phraſis paradoxa.

Eumdem errorem manifeſtè tradunt hæc verba: *Evangeliſtæ omnes, Parochos intelligo, unus ſunt Evangeliſta. Quippe ab uno ſpiritu miſſi, eodem ſpiritu pleni, eadem authoritate roborati*. Manifeſtè blaterat alium ſpiritum, aliamque prædicandi authoritatem Parochialibus, alium & aliam eſſe Presbyteris Regularibus. Ab alio & alio ſpiritu illos mitti & impleri. Et utinam omnes Parochiales Presbyteri ſint pleni Spiritu ſancto! Dico cum Propheta Moyſe; *Utinam omnes prophetent!*

Pergit iſte Scriptor: *Et quemadmodum fruſtra quis ad Deum ſe recipere vellet niſi per Chriſtum, ſic fruſtra quivis Chriſtianus ad Chriſtum, niſi per Epiſcopum contendat*. Palàm intelligit ſingularium Diœceſium Epiſcopos. Proinde garrit quoſvis exemptos, Romano Pontifici ſine medio ſubjectos, nec ad Chriſtum poſſe accedere, nec ad Dominum Deum. Palàm inſanit Apoſtolicas exemptiones adverſari Evangelio. Hic enim eſt Antimonachalis hodie Factionis ſcopus.

Pergit hic Scriptor de Eccleſiis Parochialibus: *Addamus eis, illic eſſe quoque Apparitionem devotam, ut loquitur Tertullianus, quæ tutandæ etiam veritatis ſanctitati ſapienter admodum ab Eccleſia inſtituta eſt*. Egregia Tertulliani interpretatio. Horrenda in Regulares Eccleſias contumelia. In præſcriptionum libro Tertullianus Eccleſiæ Regulam affirmat ſanctam, ac per omnia ædificativam, Hæreticorum verò converſationem eſſe futilem, terrenam, humanam, ſine gravitate, authoritate, diſciplina. Ex fœda vita concludit fœdum dogma. Et inter laudatos Eccleſiæ mores ponit: *Apparitio devota*. Fidelis populi in publico conventu coram Divina Majeſtate apparitura. Ejus devotionem affirmat deeſſe Gnoſticis, ideoque eſſe Eccleſias apud Marcionitas, uti ſunt Favi apud Veſpas. Futilis Scriptor hæc transfert ad Regularium Eccleſias, atque ita ipſas æquiparat conventiculis Gnoſticorum. Nempe eas ab Epiſcopo ſeparat, atque ita proſcribit ad Paraſynagogas. At verò an in Parochialibus, an autem in Regularibus Eccleſiis ſit *Devota Apparitio*, Chriſtianus populus quam optimè novit.

Laicas primitivorum Fidelium familias affirmat fuiſſe ſanctiſſimas idem ille Scriptor, ſimiles hodiernis, licèt optimæ diſciplinæ, Monaſteriis. Et rectè. Eas quippe etiam Apoſtolus appellat Domeſticam Eccleſiam. Et Monaſteria non ſunt aliud, quàm familiæ erectæ ad reparandam & cuſtodiendam primitivam Chriſtianorum ſanctimoniam. Et ille adjungit de iſtis familiis: *Dempto quod altare non habuerunt. Sed & hoc non niſi ſerò Monachis conceſſum fuit*. Quod primitivi Anachoretæ non habuerint domeſticum Sacrificii altare, & ipſe profiteor. Hic agimus de Cœnobiis, quorum primus Auctor fuit S. Antonius. Et omnibus notum eſt, quod illa Sacrificii altare ſtatim habuerint. Etenim quod S. Hilarion S. Antonii Diſcipulus, & primus Monachiſmi apud Palæſtinos Auctor, fuerit Presbyter, ac in ſuo Monaſterio obtulerit, prædicarit, ac baptizarit, eſt ſupra demonſtratum. Et in Lauſiaca hiſtoria Palladius Helenopolita-

politanus Epiſcopus laudat Ægyptiaca in Nitriæ Monte Cœnobia, affirmat illis eſſe ſuam, & quidem maximam Eccleſiam cum ſuis Divinis Officiis, atque adjungit: *Sunt autem octo Presbyteri, qui præſunt huic Eccleſiæ. In qua quamdiu vivit primus Presbyter, nullus alius offert, nec judicat, nec habet Sermonem, ſed tacitè ſolùm cum eo ſedent. Hic magnus Arſiſius, & alii multi cum eo ſenes, quos nos vidimus, fuerunt tempore æquales Magno Antonio*. Inter iſtos Monachos & in iſta Eccleſia fuiſſe multos Sacerdotes ac Levitas teſtatur in Literis ad Euſtochium S. item Hieronymus. Etiam S. Epiphanium ante Epiſcopatum fuiſſe ſui in Palæſtina Cœnobii Presbyterum ſcribit in litteris ad Pammachium. Antiquiſſimas primorum Cænobitarum Eccleſias ac Presbyteros frequenter laudat etiam Joannes Caſſianus. Nempe iſtæ Eccleſiæ cum ipſis Cœnobiis per S. Antonium cœperunt. Quod in ſancti etiam Pachomii Cœnobiis ſemper fuerint, lucet in ejuſdem Patris Regula. Et antiquiſſimi Canones hæc omnia ſtatim probarunt. Arabici, quos conſtat eſſe inſigniter canos, Monaſteriorum Presbyteros, appellant Monarchas.

Cap. 6.

Ep. 27. cap. 7.

Ep. 61. cap. 2.

Quin imo magnæ plurium Cœnobiorum ſolitudines ſtatim à ſui exordio habuerunt non dumtaxat Presbyteros ac Levitas, ſed & Epiſcopum. Etenim de Lazaro, Ephrem, ac Eulogio, Syriæ ac Meſopotamiæ Monachis, ſcribit Hermias Zozomenus: *Creabantur Epiſcopi non urbis alicujus, ſed honoris cauſa qui veluti vitæ anteactæ compenſatio illis deferebatur in propriis monaſteriis*. Creabantur Epiſcopi ſuorum monaſteriorum. Eos floruiſſe addit ſub Conſtantii imperio. Erant igitur ex primis S. Antonii diſcipulis, atque adeo iſte mos eſt natus cum ipſis cœnobiis. Et ipſum poſtmodo ratum habuit, & firmavit ſextus Canon Chalcedonenſis: Ejuſdem moris antiquitati atteſtatur S. Hieronymus. Etenim S. Iſidorum fuiſſe Cœnobiorum in Nitriæ monte Epiſcopum habes in præfata ejus ad Euſtochium Epiſtola. Ejus Succeſſorem Dioſcorum prædicat in Dialogo cum Theodoro Romanæ Eccleſiæ Diacono præfatus Palladius, Macarium Monachorum in monte Sina Epiſcopum laudat Imperator Martianus in litteris ad Synodum Palæſtinam. Exſtant illæ in tertia parte Synodi Chalcedonenſis. Eundem Epiſcopatum memorant Martini Cruſii Turcogræcia, & in Orientalis Eccleſiæ hiſtoria Jacobus Cardinalis de Vitriaco. Et Monothelitarum Princeps Theodorus Pharanitanus erat Epiſcopus Monachorum in monte Pharam. Quod quædam illuſtria Conſtantinopolitani etiam Patriarchatus Cœnobia ſuos habuerunt Epiſcopos, teſtatur in litteris ad Conſtantinopolitanam Eccleſiam Venerabilis Stylianus, in Euſrateſia Provincia Epiſcopus Neocæſarienſis. Exſtat epiſtola poſt octavum Concilium. Pariſienſis olim, & alii, in quorum Parochiis Sancti Dionyſii Cœnobium habet altaria, Gallicani Epiſcopi recalcitrabant Apoſtolicis ejus privilegiis: hinc illi proprium Epiſcopum, & in ipſo Cœnobio, & in cunctis ejus altaribus peracturum Pontificalia, dedit Adrianus I. Pontifex, & appellavit Epiſcopum S. Dionyſii. Ita fregit iſtorum Epiſcoporum animos. Et quis neſciat Lobbienſis apud nos Cœnobii primos Abbates fuiſſe Epiſcopos? Similem Epiſcopum habuit etiam Turonenſe Cœnobium S. Martini. Quæ, & alia plura exempla demonſtrant hunc Scriptorem eſſe rerum Monaſticarum penitùs imperitum.

Lib. 6. cap. 34.

Cap. 7.

Cap. 15.

Fol. 262.

Cap. 56.

Idem Scriptor advertit, quod primitiva Eccleſia lapſos in crimen Fideles proſcriberet à Conſiſtentia & à publicarum Orationum Communione, ſeu à Miſſæ Sacrificio, atque adjungit: *Qui fit ergo, ut quod olim ſceleroſis & peccatoribus loco pœnæ fuit, nunc propria ſponte Chriſtiani uſurpent, dum ſeipſos ab oratione communi excludunt? Quod olim ſupplicium fuit, quod damnatio, nunc ut privilegium, ut gratia quædam & favor habeatur? Quod erat ignominiæ, quod probro, quod dedecori, extra nempe conſortium & ſocietatem Fratrum ſuorum orare, nunc gloriæ & honori vertatur? Denique ut quod olim peccati ac ſceleris alicujus perpetrati ſignum fuit evidens, nunc virtutis cujuſdam ſpecialis (ſi Superis placet) nota ſit?* Et infra: *Oratoria illa, ad quæ nos recipimus, ſuffurantes nos cœtibus Eccleſiaſticis & communibus, atque oculis Matris noſtræ nos ſubducentes, &c.* Affirmat Fideles, qui Regulares frequentant Eccleſias, eſſe in eo ſtatu, in quo olim erant proſcripti à Conſiſtentia. Eſſe à ſemetipſis extra Sanctorum Communionem relegatos. Quod ſemetipſos ſuffurentur Eccleſiaſticæ Apparituræ, atque ita frequentent Paraſynagogas. Quod iſtæ Eccleſiæ ſint Paraſynagogæ. Quod ſint extra Communionem Epiſcopi. Nempe apud iſtum Dogmatiſten Romanus Pontifex nequit Regulares Eccleſias eximere, nec Chriſti Domini oves ipſis delegare, atque ita quicumque iſtas exemptiones atque delegationes prætendunt, ſecernunt ſe à Communione ſui Orthodoxi Epiſcopi, & ſunt Paraſynagogæ. Eſt aſſertio manifeſtè ſchiſmatica.

Et quidem modica iſtius ſcriptitatoris charta ſcatet iſtiuſmodi ineptiis. Et quid juvet ſingulas adducere? Bonas horas debemus rebus melioribus. Hæc abundè ſufficiunt, ut Fidelis populus noverit hominem, atque ita ejus ſchiſmaticos laqueos fugiat ac deteſtetur. Scriptitator iſte aliud non habet, quam lenocinantem Latini ſermonis fucum, de quo in ſecundo Stromatum libro ſanctus Clemens Alexandrinus: *Oportet eum, qui curam gerit veritatis, non inſidiosè, captoque conſilio, & cura adhibita dictionem componere, ſed conari tantùm id, quod vult, quomodo poteſt, exponere. Eos enim, qui hærent dictionibus, & in eis ſunt occupati, res ipſæ effugiunt*: Qui eis prava dogmata obvelant, ſunt lupi in veſtimentis ovium, ſepulchra dealbata, pompoſæ meretrices.

Vidit NICOLAUS DU BOIS,
S. T. Profeſſor Regius, Librorum Cenſor.

EXHIBITIO
SACRORUM CANONUM
CIRCA JUS
REGULARIUM
ECCLESIARUM,
QUOAD
PRÆDICATIONEM
DIVINI VERBI,
ADVERSUS
LARVATI CHRISTOPHORI PHILALETIS
RESPONSIONEM
STABILITA, SEU CONFIRMATA.

CAPUT PRIMUM.

Purgantur illa, quæ Demonſtrator rodit in ſecundo ſuæ Reſponſionis capite:

Demonſtrator *Exhibitionem* rodit, quod vulgò adſcriptum S. Dionyſio Pontifici Canonem dicat eſſe ſtramineum. Et adducit varios Scriptores, qui omnem Iſidori Mercatoris Collectionem affirmant authenticam. Verùm omiſit longè potentiores iſtius Codicis Patronos. Nempè S. Nicolaum primum Pontificem, Adrianum II. Joannem VIII. ac ejus Tricaſſinam Synodum. Etenim hæc Hincmarum Remenſem Metropolitam, durum iſtius Codicis Adverſarium, coegit ad Palinodiam, & in iſtos Canones profiteri. Et Hincmarum obediviſſe teſtatur in Remenſis Eccleſiæ hiſtoria Presbyter Flodoardus. Eiſdem Canonibus uſi ſunt non ſolummodò S. Petrus Damiani, S. Ivo Carnutenſis Epiſcopus, aliique ſimiles dignitatis Doctores, ſed etiam S. Leo IX. S. Gregorius VII. Urbanus II. aliique plures Romani Pontifices. Ecce, adjuvo *Demonſtrationem*. Nihilominùs conſtanter aſſevero iſtos Canones eſſe ſtramineos. Rogo *Demonſtratorem* non offendi vocis acrimoniâ. Eam enim didici à Gratiano Monacho, qui iſtiuſmodi ſuppoſita figmenta appellat paleam. Aut certè ita appellat ejus antiquus Scholiaſtes. Porrò iſtas epiſtolas ſprevit etiam Abbas Dionyſius Exiguus. Suum Papalium Decretorum Codicem inchoavit à Decretali Epiſtola Pontificis Siricii. Et ejus judicium jam conſtantiſſimè probant & firmant omnes Eruditi, & Catholici & Hæretici. Quiſquis earum Natales jam credit legitimos atque authenticos, cenſetur nugas vendere & fabulas: Et hoc unanime omnium Eruditorum judicium figitur firmiſſimis anchoris.

At ecce Demonſtrator inter iſtarum Epiſtolarum Patronos numerat etiam Dominum Antonium Auguſtinum, Eruditiſſimum Archiepiſcopum Tarraconenſem. Eſt commiſeratione dignus. Etenim in opere de Sacerdotii & Imperii concordia Dominus Petrus de Marca, eruditus Pariſienſium Archiepiſcopus Dionyſii Exigui de iſtis epiſtolis judicium probat ac laudat, atque
Lib. 3. cap. 5. proſequitur: *Fortiùs verò urget Antonii Auguſtini Archiepiſcopi Tarraconenſis obſervatio, qui primus adnotavit ipſa legum Imperatoriarum verba, & quæ ſub Aniani nomine exſtant ad Codicem Theodoſianum ſcholia in illis epiſtolis uſurpata fuiſſe, quamvis Pontifices, quibus epiſtolæ tribuuntur, duobus & tribus ſæculis Codicis Theodoſiani editionem præceſſerint*. Adeò Antonius Auguſtinus cenſuit iſtas epiſtolas non eſſe authenticas.

Idem Petrus de Marca eruditiſſimorum Cardinalium Roberti Bellarmini & Cæſaris Baronii de iſtis epiſtolis judicium exponit, ac proſequitur: *Bellarmini & Baronii authoritate fultis liberum erit venerandos Pontificum veterum titulos epiſtolis illis detrahere, præſertim cum eruditiſſimi Viri induſtria ab aliquot annis eò proceſſerit, ut ſententiæ & verba ipſa, ex quibus epiſtolæ contextæ ſint, à quibus Authoribus petita ſint, accuratiſſimè demonſtraverit. Cui tamen in eo ſuffragari non poſſim, quod atrocioribus verbis epiſtolas dilacerat, quas è ſententiis & verbis Legum, Canonum antiquorum, & Sanctorum Patrum, qui quarto & quinto ſæculo floruerunt, ſi pauca demas, concinnatas eſſe conſtat*. Laudat Davidem Blondellum, licet Hæreticum, attamen Virum eruditiſſimum. Potuerat laudare & Catholicos, Jacobum Sirmondum, Dionyſium Petavium, alioſque plures, qui iſtud ipſum demonſtraverunt.

Apocrypha Scripta ſunt duplicia: Alia ab Hæreticis ad erroris ſtabilimentum, alia à Catholicis ficta ad firmandam veritatem. Etiam hæc poſteriora ſunt ſemper graſſata per Eccleſias. Et ipſa omnis Chriſtianitas ſemper fuit deteſtata. Lucet ex facto S. Joannis Apoſt. de quo in illuſtrium Virorùm catalogo S. Hieronymus, agens de Apocryphis periodis S. Pauli & S. Theclæ. *Tertullianus, vicinus eorum temporum, refert Presbyterum quemdam in Aſia, ſpoudaſten Apoſtoli Pauli, convictum à Joanne quod author eſſet libri, & confeſſum ſe hoc Pauli amore feciſſe, & ob id loco exciſſe*. Tertullianus id refert in libro de Baptiſ- Cap. 17.
mo. Et degradatio fuit juſtiſſima. Etenim iſtiuſmodi in Divinæ gloriæ officium ficta mendacia eſſe omnium pernicioſiſſima, rectè docet S. Auguſtinus. Et ſimilium damnationum habemus plurima exempla. Porrò iſta Iſidori Mercatoris Collectio à Riculphi, qui poſt ſanctum Apoſtolum Bonifacium fuit tertius Moguntinenſis Epiſcopus, tempore ambulavit per Galliam ac omnem Europam, & multos juvit ad firmandum Primatum Romanæ Eccleſiæ. At verò non ita pridem Centuriatores Magdeburgenſes, & alii noſtrorum temporum Sectarii cœperunt iſtas merces ſcrutari uſque ad fundum, oſtenderunt caducas, blaterarunt ipſas eſſe palmare Romani Primatus fundamentum, atque ita illum fundari in arena. Quod illæ epiſtolæ ſint palmare illius Primatus fundamentum eſt nugaciſſima fabula. Habemus ſolidiſſimos iſtius Monarchiæ lapides, non egemus palea & luto. Hinc eruditi & orthodoxi viri etiam cœperunt iſtas epiſtolas diſcutere, repererunt ſpurias, atque ita unanimi ſuffragio ad paleam proſcripſerunt. Quæ omnia ſi non capiat *Demonſtrator*, dicat de iſtis epiſtolis: DIRUTA SUNT ALIIS, UNI MIHI PERGAMA RESTANT.

Et quidem S. Dionyſio Pontifici adſcripta epi-

ſtola per ſibi intextos errores altiſſimè clamat ſe eſſe ſpuriam. Errorum quoſdam *Exhibitio* adduxit. Cur ipſos *Demonſtrator* non expungit? quia nemo poſſit. Eadem eſt ratio de epiſtola adſcripta S. Eutychiano.

CAPUT II.

Refelluntur illa, quæ Demonſtrator adducit pro Apoſtolicis Conſtitutionibus.

DEmonſtrator ab iſtis epiſtolis pergit ad Apoſtolicas Conſtitutiones, quas multi olim adſcripſerunt S. Clementi Pontifici Romano. Arguit *Exhibitionem*, quod ipſas dicat ſpurias, natas quarto ſæculo. Et pro ſe adducit Eminentiſſimum, Reverendiſſimum, ac Eruditiſſimum Virum, Dominum Joannem Bona, S. R. E. Presbyterum Cardinalem, qui cenſet ipſas eſſe antiquiores Nicæna Synodo, ideoque prodiiſſe tertio ſæculo. Et *Demonſtrator* de Domino Cardinale adjungit: *Nec tamen negat ipſum Clementem fuiſſe earumdem Authorem*. Reſpondeo *Demonſtratorem* hallucinari. Etenim D. Cardinalis Conſtitutiones, quas affirmat eſſe tertii ſæculi, quomodo non neget eſſe S. Clementis? S. Clementem eſſe ſub Trajani Imperio affectum glorioſa morte affirmat Martyrol. Rom. quomodo igitur ille poſſit tertio ſæculo congeſſiſſe iſtas Conſtitutiones, aut compoſuiſſe?

An hæ ſint tertii, an quarti ſæculi, omninò nihil refert ad *Exhibitionis* propoſitum. Illa dumtaxat evincere voluit ipſas non eſſe Sancti Clementis, ideoque primitivam Eccleſiæ ſub Apoſtolis diſciplinam non poſſe ex ipſis demonſtrari. Abſit à me, ut refrager tanto Eccleſiæ Principi, cui obſtringor ex multis & magnis titulis. Si tamen mea Dicta ſtabiliam, certus ſum optimo ac eruditiſſimo Prælato non diſpliciturum.

Exiſtimo igitur iſtas Conſtitutiones eſſe quarti ſæculi. Etenim Apoſtolicarum Conſtitutionum & vulgarium Apoſtolicorum Canonum Collector eſt unus & idem. At verò Canonum Collectorem eſſe quarti ſæculi, manifeſtum eſt ex quadrageſimo nono Canone: *Si quis Epiſcopus vel Presbyter non tria unius myſterii Baptiſmata perfecerit, ſed unum Baptiſma, quod datur in mortem Domini, deponatur*. Canon manifeſtè agit in Hæreſiarcham Eunomium. Hic enim primus & unicus cœpit per unicum Baptiſma, id eſt, per unicam immerſionem, in mortem Domini baptizare. At verò quis ignoret Eunomium blateraſſe ſæculo quarto?

Mea aſſertio lucet ex multis etiam locis in ipſo conſtitutionum corpore. Adduco paucula.
Cap. 14. Secundus liber mandat: *Recipe Pœnitentem, nihil addubitans, &c.* Multis confirmat ſuum iſtud mandatum. Et agit præſertim de mortis articulo.
Cap. 15. Adjungit à Domino nullum ſuſpicionis locum relinqui illis, *qui durè & inclementer judicare volunt, & peccantes penitus repellere, & nolunt communicare cum ipſis*. Et denuò repetit:
Cap. 24. *Deum provocant ad iram, qui non recipiunt Pœnitentes*. Antiqua diſciplina quibuſdam gravioribus peccatis Sacramentalis reconciliationis pacem negavit, non dumtaxat hominibus ſanis, ſed etiam in mortis exitu. Rigorem mitigavit tertius-decimus Canon Nicænus. Et plures Epiſcopi noluerunt clementiam admittere. Adversùm illos agit iſta Conſtitutio, ideoque palàm eſt ſæculi quarti. Hoc firmant etiam hæc verba: *Ne eum, qui ſemel & iterum lapſus ſit, averſeris*. Cap. 40.
Agit in illos Epiſcopos, qui ex laudati Canonis reverentia admittebant ſemel lapſum fidelem, bis lapſum averſabantur.

Quintus liber inter generalia totius Chriſtianitatis Feſta numerat Dominicam Nativitatem, Cap. 12.
affirmat ipſam celebrari die vigeſimo quinto Decembris, ac diſtinguit à Feſto Epiphaniæ. Verùm longè aliud ſcribit S. Joannes Chryſoſtomus. Tom. 5.
Etenim in illius Feſti homilia diſertè affirmat ipſum apud Occidentales & Thraces eſſe quidem Apoſtolicum inſtitutum, at verò in Antiochena Eccleſia non cœpiſſe, niſi à decem annis. Apoſtolicarum Conſtitutionum author eſt manifeſtè homo Græcus, & omninò ſcripſit apud Orientalem Eccleſiam, atque ita non ſcripſit niſi circa ævum laudati Chryſoſtomi. In ſuis ad Georgium Codinum ſcholiis Jacobus Gretzerus cenſet iſtam homiliam eſſe ſpuriam: At certum eſt ipſum labi. De qua re vide Franciſcum Combefis in Notis ad Joannis Archiepiſcopi Nicæni Orationem de Domini Nativitate.

Quintus item liber habet hæc verba: *Oportet* Cap. 17.
ergo Fratres, ut qui pretioſo Chriſti ſanguine redempti eſtis, dies Feſtos Paſchæ accurate, & omni diligentia poſt æquinoctium celebretis; ut neque unius Paſſionis bis per annum memoriam renovetis, ſed potiùs ſemel quotannis memoriam mortui item ſemel celebretis. Neque amplius cum Judæis tempus celebrandi Paſcha obſervetis. Quis non videat hæc omnia eſſe mutuata ex Nicæno Decreto? Eſt res meridiana luce clarior. Et longè aliud ſanciunt Apoſtolicæ Conſtitutiones, quas in Panario adducit S. Epiphanius. Videatur eruditus Vir Dionyſius Petavius. Multa inſuper alia pa- Hæreſ.
làm evincunt iſtas Conſtitutiones eſſe quarti ſæ- 70. c.10.
culi.

Porrò quod in ſacrarum litterarum ſynopſi S. etiam Athanaſius laudet Apoſtolicas Conſtitutiones, eſt omninò verum. At an iſta ſynopſis ſit legitimus magni Athanaſii fœtus, eſt multa quæſtio. Quidquid ſit, Author ille laudat iſtas ipſas Conſtitutiones, quas laudat, & quarum verba adducit præfatus Epiphanius. Et hæc non reperiuntur in noſtris hodiernis. In eiſdem non reperitur Apoſtolica S. Jacobi Conſtitutio, quam in Oratione de Domini Nativitate adducit Joannes Archiepiſcopus Nicænus. Et noſtræ hodiernæ damnant atque exſufflant Baptiſma datum ab hæretico. Quare quiſquis ipſas vult eſſe Apoſtolicas, probare debet errorem ſancti Firmiliani Cæſaræenſis in Cappadocia Archiepiſcopi, qui ad S. Cyprianum in ſuo errore firmandum ſcripſit Eccleſiam Ponticam ſemper poſt Hæreticos rebaptizaſſe, ita edoctam à ſanctis Apoſtolis. Plura de harum Conſtitutionum authore, tempore, ac qualitate diſcutere non eſt præſentis propoſiti.

Demonſtrator etiam indignatur, quod *Exhibitio* dicat iſtas Conſtitutiones ab ipſo malè citari, ideoque & numquam viſas. Reſpondeo me vera dixiſſe. Etenim in octo libros diſtinctum opus

confu-

confudit in unum, & à pluribus annis per Franciſcum Turrianum, ac nuperrimè per Philippum Labbæum facta correctio & editio adductum à *Demonſtratore* teſtimonium habent in ſecundi libri quinquageſimo nono capite, non in ſexageſimo tertio. An vetuſta Colonienſis apud Joannem Birchmannum editio aliter diſtribuerit capita, quoniam eſſe poſſit, nolim rimari. Interim certum eſt, quod octo libros non confuderit in unum.

Adducta Conſtitutionum verba dixi non de Pagenſibus aut quibuſcumque parochialibus Presbyteris agere, ſed de Cathedralibus. Etiamnum dico. Eſt res manifeſta. Demonſtrator me arguit, quod Cathedrales Presbyteros, ut tales, neſciam à Parochialibus diſtinguere. Et verum dicit. Profiteor enim iſtiuſmodi dialecticas tricas, quas ignoravit ac improbavit omnis antiqua Chriſtianitas, etiam à me ſperni & ignorari. Interim quod in multis olim Eccleſiis nec Parochiales, nec Cathedrales Presbyteri potuerint docere populum, & grande iſtud munus ſpectaverit ad ſolos Epiſcopos, perſevero dicere. Et dico verum. Et abundè oſtendi. Attamen Eccleſiæ variæ habuerunt varios mores.

CAPUT III.

Stabiliuntur quædam alia Exhibitionis Dicta.

D*Emonſtrator* profitetur Regularibus Eccleſiis eſſe jus concionandi, & ad ſuas conciones convocandi populum. Et graviter queritur ſe ab *Exhibitione* perperam traduci. Reſpondeo *Expoſitionem* agere de concionibus faciendis eadem hora, qua fit parochialis Presbyteri concio. Affirmat Regulares Eccleſias, nulli niſi ſoli Epiſcopo, debere concionandi horam cedere. Hinc infert ipſas, quoad iſtud jus, eſse pares Parochialibus. Et loquitur ex Conſtitutione Bonifacii VIII. quam certum eſt à nulla Generali Synodo aut Romano Pontifice eſse circumductam. *Demonſtrator* hoc profiteatur, & erit pax: Uno ſpiritu Dei Verbum prædicabimus.

De Expoſitione eſt & hæc querimonia: *Pari modo falſum eſt, quod ex ſolo Concilio Nannetenſi demonſtrem Apoſtolicam & avitam diſciplinam.* Reſpondeo Expoſitionem eſse innoxiam. Non de ſolo egit Nannetenſi Concilio. Dixit Eccleſiaſticam Apoſtolici temporis diſciplinam, uti non ex Papalibus Iſidorianæ Collectionis epiſtolis, ita nec ex iſta Synodo poſse monſtrari. Et rectè dixit. Etenim iſta omnia ſunt octavi aut noni ſæculi.

Demonſtrator item queritur, quod *Exhibitio* dicat etiam S. Hieronymi epiſtolam ab ipſo malè citari. Reſpondeo ipſam vera dixiſse. Dixit quod in ſecundo ſuarum epiſtolarum libro S. Hieronymus nullam habeat epiſtolam ad Heliodorum. Eſt res certa & manifeſta. Verum Demonſtrator recurrit ad ſelectas S. Hieronymi epiſtolas, atque ita fatetur ſe ex pleno Hieronymiani operis corpore non citaſse, adeoque nec ipſum legiſse. Selectæ epiſtolæ legi conſueverunt à Sacræ Theologiæ Tyronibus. Spero fore, ut Demonſtrator pedetentim adſcendat altiùs, atque ita iſtiuſmodi meis ſuſpicionibus deinceps non præbeat anſam.

Demonſtrator pergit: *Rectè colligo* ex iis, S. Hieronymi litteris, *Monachos Clericis ſubfuiſſe*. Et firmat ex authoritate Joannis Morini. Reſpondeo de Laicis Monachis me conſentire. Etenim quis Laicus non ſubſit Epiſcopo atque Presbytero? Eſt tamen opus ſano intellectu. Primitiva olim Monaſteria non Diœceſano, ſed à ſe electo Epiſcopo ſuberant. Eligere poterant quemcumque Epiſcopum, etiam remotiſſimum. Hic illis dabat Presbyterum & omnia Eccleſiaſtica Sacramenta. Eſt apud omnes Eccleſiaſticæ antiquitatis peritos res notiſſima. Et lucidè patet ex Synodo Bonifacii Archiepiſcopi Carthaginenſis. Ex quo vides Monachorum à loci Epiſcopo exemptionem eſse antiquiſſimam, & vetuſtis Eccleſiæ Canonibus non adverſari. Ita fuit in Oriente uſque ad Chalcedonenſem Synodum. In Occidente autem, qui iſtius Synodi Canones diu non admiſit, iſta forma permanſit longè diutiùs.

Demonſtrator denuò queritur ſe falsò traduci, quod improbet Regularium Eccleſiarum Conciones, & neget ipſas poſse frequentari. Affirmat ipſas à ſe commendari. Proclamat ad Tridentinam Synodum, ab *Expoſitione* adulterari thema, ac pergit: *Ego de audiendi Verbum Dei & rudimenta fidei in Parochiis obligatione pertractabam, ille ſeptem capitibus hoc agit, ut potiſſimùm hiſtoriis, ſed & quibuſdam etiam privilegiis probet antiquiſſimam concionandi & catechizandi tantùm in ſuis Eccleſiis libertatem. Dico*, Tantùm: *Nam nulla iſtiuſmodi hiſtoriarum, privilegiorumque evincit audiendo in eorum Eccleſiis Verbum Dei, Præcepti ſatisfactionem.*

Reſpondeo non tantùm Privilegia & hiſtorias eſse adducta, ſed etiam generales & authenticos Eccleſiæ Canones. In Chalcedonenſi Synodo ad Anaſtaſium Nicænum in Bithynia Epiſcopum, prætendentem jus Metropoliticum in Baſilinopolitanam Eccleſiam, dixerunt glorioſiſſimi Judices: *Quomodò te monſtrare promittis Baſilinopolis ſanctiſſimam Eccleſiam ſub Nicæna eſſe, utrum ſecundum Canones, an ex aliqua conſuetudine?* Act. 13. Suppoſuerunt utrumque principium eſse per ſe ſufficiens ad victoriam. Et hinc Anaſtaſii Adverſarius Eunomius Nicomedienſis Epiſcopus, iſtius Provinciæ Metropolita, in exhibitis Imperatori Marciano, ac præfatæ Synodo precibus aſseruit ſibi favere & Canones & conſuetudinem. Ego perambulavi per ejus veſtigia. Per ſeptem *Exhibitionis* capita demonſtravi Regularium Conciones & Catechiſmos fuiſse ſemper probata à Catholica Matre ac ejus diſciplina. Nec tantùm Conciones & Catechiſmos, ſed olim etiam Baptiſma. Ex magno authenticorum exemplorum numero conſuetudinem, ex variis Synodorum ac Romanorum Pontificum Decretis oſtendi nobis favere Canones. Iſtud jus non eſse novellum Ordinum Mendicantium Privilegium, ſed avitam regulam Monaſticæ Profeſſionis. Oſtendi ex antiquis Monachis per Apoſtolicam Sedem eſse traductam ad iſtos Ordines. Et quod ſuæ Obligationi fideles in iſtis Eccleſiis ſemper ſatisfecerint, ex adductis Canonibus atque exemplis eſt plus quam manifeſtum. Certè ſicut apud Monachos olim baptizati non debuerunt

rebapti-

rebaptizari, ita nec ibidem catechiſmo aut alia doctrina inſtructi debuerunt iterum per Epiſcopum inſtrui, longè minùs per Presbyterum Parochialem. Demonſtravi & pro antiquis Monachis, & pro Ordinibus Mendicantibus eſſe in contradictorio judicio frequenter definitum ac pronunciatum. Et addidi S. Auguſtini contra Donatiſtas, nulli judicio volentes acquieſcere,
Ep. 167. elogium: *Puto quod ipſe Diabolus, ſi authoritate judicis, quem ultro elegerat, toties vinceretur,*
C. 4. *non eſſe tam impudens ut in ea cauſa perſiſteret.* Et hæc omnia *Demonſtrator*, utpotè hiſtorias præterit, & negligit rodere? forſan imitatur Gloſſam: *Eſt græcum; non legitur.*

CAPUT IV.

Examinatur Parochialis apud Oppidum Bethlehemeticum cura S. Hieronymi.

DEmonſtrator ex iſtis hiſtoriis tentat aliquid rodere. Affirmat ſanctum Hieronymum fuiſſe non ſimplicem Hiero-Monachum, ſed inſuper parochialem Presbyterum Oppidi Bethlemitici, & ex iſto titulo catechizaſſe, baptizaſſe, & prædicaſſe. Et probat ex primo Dialogo S. Sulpicii Severi. *Bethlebem Oppidum per-*
Cap. 4. *veni. Eccleſiam loci illius Hieronymus Presbyter regit. Nam Parochia eſt Epiſcopi, qui Hieroſolymam tenet.* Adjungit authoritatem libri de hæreſibus, qui à Jacobo Sirmondo inſcribitur *Prædeſtinatus:* Hic S. Hieronymum appellat *Presbyterum Bethlehemitem.* Demonſtrator inſuper advocat hæc Stephani Baluzii verba in Commentario ad S. Lupum ſervatum: *Hoc dicere voluit Severus, Eccleſiam Parochialem Bethlehemiticam eſſe in Parochia, id eſt, Diœceſi Epiſcopi Hieroſolymitani: Undè ſequitur Hieronymum Eccleſiam Parochialem Urbis Bethlehemiticæ tenuiſſe ab Epiſcopo Hieroſolymitano, contra quam viſum eſt Ludovico Cellotio.*

Reſpondeo hac in re nemini eſſe potius credendum, quam ipſi S. Hieronymo. Hic autem de ſuis cum Joanne Hieroſolymæ Epiſcopo quæſtionibus ſcribit ad nobilem Vi-
Ep. 61. rum Pammachium: *Porro quod dicis te petiiſ-*
c. 16. *ſe, ut ſubjicerentur Eccleſiæ Dei, & non ſcinderent eam, neque proprium ſibi facerent Principatum, de quibus dicas, non ſatis intelligo. Si de me & de Presbytero Vincentio, ſatis multò dormiſti tempore, qui poſt tredecim annos excitatus hæc loqueris. Ob id enim & ego Antiochiam, & ille Conſtantinopolim, Urbes celeberrimas, deſeruimus, non ut te prædicantem in populis laudaremus, ſed ut in agris & in ſolitudine adoleſcentiæ peccata deflentes, Chriſti in nos miſericordiam deflecteremus.* Inter varias Joannis cum Hieronymo quæſtiones una erat de ſubjectione atque obedientia. Joannes ægerrimè ferebat Hieronymum, Vincentium, alioſque in iſto monaſterio Presbyteros habitare intra ſuam Parochiam, ſeu Diœceſim, & ſibi non ſubeſſe. Et Hieronymus avita ac per omnem Eccleſiam probata Monaſteriorum ac Monachorum libertate ſeu exemptione fretus, noluit ſubeſſe. Et in iſto propoſitò permanſit inconcuſſus. Proindè nequit Bethlehemitici Oppidi fuiſſe parochialis Presbyter. Hic enim ab Epiſcopo non poſſit fuiſſe exemptus.

Altera Joannis de S. Hieronymi Monaſterio querimonia erat, quod in ipſo S. Epiphanius, extraneus Salaminæ in Cypro Epiſcopus, S. Hieronymi Fratrem Paulinianum conſecraſſet in Presbyterum. Et quod Paulinianus, licet Presbyter, nollet Diœceſano Epiſcopo ſubeſſe. Et ad poſteriorem hanc querimoniam Hieronymus in eadem Epiſtola reſpondit: *Fac à te ordinatum, idem ab eo audies, quod à me miſello homine ſanctæ Mem. Epiſcopus Paulinus audivit; Num rogavi ut ordinarer? Si ſic Presbyterium tribuas, ut Monachum nobis non auferas, tu videris de tuo judicio; ſin autem ſub nomine Presbyteri tollis mihi propter quod ſæculum dereliqui, ego habeo, quod ſemper habui, nullum diſpendium in Ordinatione paſſus es.* Affirmat ſe à S. Paulino Antiochiæ Patriarcha ordinatum ea lege, ut Monachum non perderet, ut nulli titulo aut Eccleſiæ inſcriberetur, ut ordinaretur abſolutè. Et iſtam libertatem Hieronymus conſtantiſſimè ſemper tenuit, atque ita non plus fuit Bethlehemitici Oppidi Parochus, quam fuerit Cardinalis Presbyter Eccleſiæ Romanæ. Uti uunc è Monacho conſecratus Epiſcopus exuit Monachalem ſtatum, ita tunc ipſum exuebat omnis e Monacho promotus in Clerum. Hinc Hieronymus dixit ſe noluiſſe ita ſacrari in Presbyterum, ut Monachum amitteret. Noluit ad certum cardinem alligari.

Hæc omnia patentiſſimè confirmantur per verba ſequentia: *Quis ſcindit Eccleſiam? Nos quorum omnis domus Bethlehem in Eccleſia communicat, an tu, qui aut benè credis, & ſuſpectus de fide taces; aut malè & verè ſcindis Eccleſiam? Nos ſcindimus Eccleſiam, qui antè paucos menſes circa diem Pentecoſtes, cum obſcurato ſole omnis mundus jam jamque venturum judicem formidaret, quadraginta diverſæ ætatis & ſexus Presbyteris tuis obtulimus baptizandos? Et certè quinque Presbyteri erant in Monaſterio, qui ſuo jure poterant baptizare, ſed noluerunt quidquam contra tuum ſtomachum facere, ne & hæc tibi de fide reticendi daretur occaſio. An non tu potius ſcindis Eccleſiam, qui præcepiſti Bethlehem Presbyteris tuis, ne Competentibus noſtris in Paſcha traderent Baptiſmum, quos nos Dioſpolim ad Confeſſorem & Epiſcopum miſimus Dionyſium baptizandos? Eccleſiam ſcindere dicimur, qui extra Cellulas noſtras locum Eccleſiæ non habemus.*

Affirmat varia. Primò, ſe ac ſuos quatuor in Monaſterio Collegas Hiero-Monachos diſtinguit à Joannis Epiſcopi Presbyteris, atque adeò aſſerit ſe & illos non fuiſſe de ejus Clero. Secundò, quod catechizatos & præparatos à ſe Competentes, ne Joannis ſtomachum offenderent, noluiſſe baptizare, ſed miſiſſe ad Joannis Presbyteros: Et Joannem his, ne iſtos, initiarent, vetuiſſe. Quæ omnia altè clamant Hieronymum iſtic non fuiſſe Parochialem Presbyterum. Etenim Parochialis iſtic Presbyter non poterat non eſſe Joannis Epiſcopi Presbyter, & citra ipſius offenſam poterat, imò debebat baptizare.

Tertiò Hieronymus affirmat, quod omnis ejus domus communicaret Eccleſiæ Bethlehem. Hæc

aliqui

aliqui intelligunt de Sacramenti ac Verbi perceptione. Exiſtimant omne S. Hieronymi Cœnobium, iſtius perceptionis cauſa, acceſſiſſe ad Parochialem Eccleſiam. Et ita, licet quid aliud tentent emungere, fatentur ipſum non fuiſſe Rectorem Parochiæ. At penitùs deviant. Etenim quid vox, *Communio* apud iſtius ævi fideles ſignificaverit norunt Eruditi. Videantur Obſervationes Gabrielis Albaſpinei, Epiſcopi Aurelianenſis. Laudata igitur Hieronymi verba edicunt omne ejus Monaſterium, licet Joanni Epiſcopo ſubeſſe nollet, communicaſſe Eccleſiæ Bethlehemitici Oppidi: Fraternitatem & alia Catholicæ Communionis jura conteſſeraſse, atque ita non laceraſse Eccleſiam. Quod iterum altè clamat Hieronymum non fuiſse iſtic Parochialem Presbyterum. Ejus Monaſterium degebat apud Bethlehem, uti nunc Mendicantium Cœnobia in quibuſvis civitatibus.

S. Hieronymus dicit quartò, quod extra ſuas Cellulas nullam haberet Eccleſiam. Hoc eſt, quod tamquam Monachus in Monaſterio degeret ac lateret, ac in ejus Oratorio ſua Divina cum ſuis Confratribus perageret. Hic enim eſt avitus ac perpetuus mos Cœnobitarum. Quod iterum alte teſtatur ipſum non fuiſse Parochum. Quintò dicit, qnod in Monaſterio, eſsent quinque Presbyteri, & omnes ſuo jure poſsent baptizare.

Sextò, quod ob Epiſcopale Joannis Mandatum abſtinuerint ab iſto miniſterio, noluerint ſui juris uſu illum offendere, ideoque ſuos Competentes ad ejus, utique Parochiales, Presbyteros miſerint.

Septimò, quod tamen ob iſtud Epiſcopi Mandatum noluerint à Catechiſmo ceſsare. Quæ omnia inſigniter firmant antiqua jura Hiero. Monachorum, ac Eccleſiarum Regularium.

Quod S. Hieronymus à ſtipulatis cum ſuo Ordinatore Paulino conditionibus numquam receſſerit, adeòque ſemper Monachum, numquam Curatum Presbyterum vixerit, manifeſtum eſt ex toto vitæ ipſius decurſu. Ex Chriſtianæ eruditionis amore noluit intra unius Oppidi, Civitatis, aut Epiſcopalis Parochiæ titulum aut limites circumſcribi. Voluit liber quoſvis Nobiliores Chriſtianorum Doctores accedere, videre, audire. Hinc vixit Romæ, Conſtantinopoli, Antiochiæ, Hieroſolymis, Alexandriæ. Omnem item luſtravit Galliam. Etiam dum Bethlehemiticis Cœnobiis præfuit, ſui Videntis Didymi amore acceſſit Alexandriam, & cuncta Syriæ ſacra loca eſt perſcrutatus. Et annos impendit. Quod Parocho non licuiſset. Et jam apud Bethlehem ſenex in præfatione ad ſeptimum ſuum librum ſuper Ezechielem Prophetam ſcripſit ad S. Virginem Euſtochium: *Nulla hora, nullumque momentum eſt, in quo non Fratrum occurramus turbis, & Monaſterii ſolitudinem hoſpitum frequentia commutemus*. Et in litteris ad S. Auguſtinum: *Me autem ætatis ultimæ, & penè decrepitum, ac Monaſterii ac ruris Secreta ſectantem, parvi pendunt*. Palàm profitetur ſe apud Bethlehem fuiſse Monachum ac Eremitam, nullatenus Parochialem Presbyterum.

Reſtat quæſtio, Quomodò S. Sulpitius Severus ſcripſerit de Bethlehem Oppido: *Loci illius Eccleſiam Hieronymus Presbyter regit?* Reſpondeo ac repeto jam laudata ſenis Hieronymi verba: *Monaſterii ac ruris Secreta ſectantem*. Proindè Hieronymus non in ipſo Bethlehemitico habitavit Oppido, ſed in ejus ſecreto rure. In ſuo iſtic Monaſterio. Iſtiuſmodi, non autem urbanum ſitum paſſim fuiſſe antiquis Cœnobiis, norunt Periti rerum Monaſticarum. S. Hieronymi Cœnobium fuit ad ſuburbanam ac ſacroſanctam ſpecum, in qua Deus Verbum è Sacra Virgine caro prodiit, & apud quam S. Angeli bonæ voluntatis pacem omni humano generi occinuerunt. Iſtic illuſtris ac opulenta Romanorum Matrona Paula ædificavit quatuor Cœnobia, & quatuor Xenodochia: Tria ſacrarum Virginum Cœnobia, quartum Virorum. Et hæc ſanctitas adeò profecit, ut incolis & advenis non ſufficeret. Hinc S. Hieronymus ex vendito per fratrem ſuum Paulinianum patrimonio addidit quintum: Et Cœnobium & Xenodochium. Pro viris. Et hæc omnia ipſe rexit. Rexit loci illius Eccleſiam. Hic eſt ſenſus Sulpitii Severi. Etenim quod antiqua, quandoque unum ſingulare, quandoque plura ſimul juncta, Cœnobia habuerint ſuam propriam Eccleſiam, ſuum Presbyterum, ſuum Clerum, imò & ſuum Epiſcopum, abundè monſtravi adverſum Joannem Frontonem. Eſt res notiſſima Peritis rerum Monaſticarum.

Ejuſmodi Monachales Eccleſias laudat etiam Epheſina Synodus. Etenim ad Pragmaticum Edictum, quo Imperator Theodoſius damnavit libros Neſtorii, ſubjunxit hanc ſubnotationem: *Lecta ſunt hæc in Eccleſia Monachorum, in Deſertis degentium.* Eaſdem laudat in Prato ſpirituali S. So- L. 3. c.
phronius Patriarcha Hieroſolymitanus, atque af- 48.
firmat plura. Primò, quod ipſas non ſolummodò adjuncti Cœnobii Fratres frequentarint, ſed C. 86,
etiam vicini Anachoretæ. Secundò, quod iſtæ Ec- 177.
cleſiæ regerentur à Presbytero Monaſterii. Tertiò, quod haberent ſuos Parochiales limites. Quartò, quod ipſos nemo novus aut extraneus Anachoreta inhabitandos intrare poſſet, niſi à Presbytero admiſſus, & Cellam accipiens. Quintò, quod advenæ iſtam admiſſionem flexis genibus à Presbytero ſupplicarint.

Et de S. Sabba Abbate ſcribit in ejus vita Cyrillus Monachus: *Cum vidiſſet Monachos magna undique premi inopia, quod neque haberent, qui eorum curam gereret, neque eis vicinum eſſet Templum ad orandum, ſed in Propheticam Ædem quæ eſt Thecuis, ſingulis adſcenderent Dominicis, participaturi Divina Sacramenta, & inde eos deinde inter ſe decertare, implerique tumultu & perturbatione, quod eſſent ſine duce, & nulli parerent Rectori & Præfecto, refert omnia ad Patriarcham, & vehementer rogat, ut eos congreget & conciliet, & eis omnia præbeat, quibus indigent. Ille verò datis Sabbæ ſeptuaginta aureis, ei concedit Dominium & res Monachorum. Is autem cum rerum, quæ illic erant, ſic factus eſſet Dominus, primum quidem eis providet res neceſſarias, ut nihil eis deficeret, ſed omnia ſuppeterent. Deinde Templum quoque eis magnificè ædificat.*

Agit de neſcio quibus in Syria apud Thecuam Anachoretis, & ſcribit varia. Primò, quod ſinguli eſſent Acephali, & non haberent communem Præfectum. Secundò, quod nec ulli Cœnobio eſſent uniti. Tertiò, quod laborarent inopia

atque diſcordia. Quartò, quod nec propriam haberent Eccleſiam. Quintò, quod ideò Parochialem deberent frequentare Eccleſiam. Sextò, quod Hieroſolymæ Patriarcha ipſos poſuerit ſub poteſtate Sancti Sabbæ. Septimò, quod æs dederit ad eos deducendos in conſuetam aliorum Anachoretarum formam. Octavò, quod S. Sabbas ipſis ſtatim ædificaverit propriam Eccleſiam. Et quidem magnificam. Et haud dubiè iſti Eccleſiæ dedit ex Monachis Presbyterum & Clerum, recturos iſtam Monachalem Parochiam. Et iſtiuſmodi Parochiam rexit etiam S. Hieronymus. Proinde iſtum Stephani Baluzii commentarium adnumerabis aliis ejus Scriptis, de quibus nuperrimè edixit Sanctiſſimus Dominus noſter Clemens X. *Ex dialogis Antonii Auguſtini Archiepiſcopi Tarraconenſis de emendatione Gratiani deleatur Stephani Baluzii Tutelenſis præfatio ad Lectorem. Deleantur pariter Notæ omnes & novæ emendationes ad Gratianum, adjecta ab eodem Baluzio: Quæ Notæ & additiones cum prædicta præfatione omnino prohibentur.* Clemens Pontifex hæc edixit in iſto ipſo judicio, quo proſcripſit Salutaria Monita, ac famoſam inſtructionem ad Tyronem.

Et hinc vides, quod ſub Juſtiniani Imperio non ſoli Cœnobitæ, ſed etiam Anachoretæ habuerint ſuas Eccleſias, & quidem magnificas. Et hæ erant ipſorum Parochiæ. Etenim S. Sabbas fuit Juſtiniano coætaneus. Et iſte ipſe Imperator id diſertè affirmat in ſua ſeptima Novella. Nec aliud ad quintam ejus Novellam aſſerit Jacobus Cujacius. Etenim affirmat iſtius temporis Monachis non fuiſſe Eccleſiam obſtrictam publicæ fidelis populi Apparituræ. Hinc item vides, quod etiam Anachoretæ Parochiales Laicorum non frequentarent Eccleſias. Quod Cœnobitæ ab ipſo ſui exordio illas numquam, aut ſaltem rariſſimè frequentaverint, lucidè demonſtravit *Exhibitio*.

Et demus de Parochiali S. Hieronymi Officio fabulam ſubſiſtere: Num ideò cadet mea aſſertio? Nullo modo. Etenim S. Epiphanius, ac S. Hilarion fuerunt ſimplices Hiero-Monachi, nequaquam Parochiales Presbyteri, & tamen in ſuis Monaſteriis catechizarunt, baptizarunt, prædicarunt. Et plura alia adduxi exempla. Cur iſta Demonſtrator non rodit? Etiam Vincentius, & alii quatuor in S. Hieronymi Monaſterio Hiero-Monachi non fuerunt Parochiales Presbyteri. Et tamen de iſtis jam dixit laudatus Hieronymus; *Suo jure poterant baptizare*. Non privilegio, ſed *ſuo jure*.

CAPUT V.

Examinatur Titulus Paſtoris.

Ad mea circa titulum iſtum dicta *Demonſtrator* nihil etiam poteſt rodere. Audi anxium ejus ſpiritum: *Nihil igitur ad rem noſtram, quid Canon Neocæſaræenſis, quid Antiochenus, quid Epiphanius, quid Baſilius, quid Hincmarus Remenſium Metropolita, quid Synodus Ticinenſis, nominis aut appellationis eis dent, quod Paſtores ſæculum noſtrum appellat. De re, non de nomine eſt quæſtio noſtra.* Affirmat noſtrum ſæculum, non unanimen SS. Patrum, ac antiquarum Synodorum ſenſum & phraſim eſſe attendenda. Lepidum documentum. Nec hæc eſt quæſtio de ſolo nomine, ſed etiam de nominis nucleo, ſupremo faſtigio Eccleſiaſticæ Hierarchiæ. Nam & hinc ſanctus Gregorius VII. ſuo Dictatui inſeruit hoc Capitulum: *Papa eſt unicum nomen in mundo*. Vetuit Papæ titulum dari Epiſcopis. Et nequaquam cenſuit ſe ſancire de nomine. Proindè certum eſt *Paſtoris* titulum Parochis non quadrare. Undè & ipſum hodie numquam illis impertit Romana Eccleſia.

Demonſtrator conatur reddere Talionem. Affirmat Mendicantium Ordinum Profeſſoribus non competere *Patris* titulum, ſed *Fratris*. Et ita nos paſſim appellari in Apoſtolicis Diplomatibus. Reſpondeo Demonſtratorem vera aſſerere. De *Fratris* titulo non erubeſcimus, ſed gloriamur. Nec alium prætendimus. Eſt primitivus Chriſtianorum titulus, omnibus nobis datus atque præceptus à Chriſto Domino, & plurimis ſanctorum Apoſtolorum encomiis commendatus. Ejus myſteria exponunt Minutius Felix, Tertulliani liber Apologeticus, & alii antiqui Chriſtianæ Religionis adverſus Gentilium convicia Defenſores. Primævæ Chriſtianitatis Sanctitas jam pridem contracta eſt ad ſola Monaſteria. Eam ſectari obligamus, & ſtudemus. Hinc & *Fratris* titulum pleno animo amplectimur, ac profitemur. Quo tamen ſenſu poſſimus & Patres appellari, apud Carthaginenſem collationem diſci poſſit ex Reſponſo S. Auguſtini ad ſimilem quæſtionem Petiliani ac Montani Epiſcoporum Donatiſtarum. L. 3. c. 242.

Demonſtrator adducit hæc mea verba: *Inter omnia Paſtoralia Officia primarium eſt evangelizare, ſeu catechizando, ſeu altiora concionando. Primitiva Eccleſia iſtud Officium paſſim reſervavit Epiſcopis.* Hinc infert: *Non ſolum id nominis*, utique Paſtoris titulum: *denegat Paſtoribus, ſed rem quoque Author noſter*. Reſpondeo non ita eſſe. Quod enim jam non dumtaxat civitatenſium aut oppidanarum, ſed etiam pagenſium Parochiarum Rectores concionari & poſſint & debeant, novit omnis Chriſtianitas. Dixi in primitiva Eccleſia circa iſtud punctum fuiſſe varios variarum gentium mores. Et dixi verum. Et demonſtravi: Et omnem iſtam varietatem adeò non improbarunt antiqui Patres, ut propter ipſam dixerint Eccleſiam eſſe Reginam circumamictam varietatibus.

Quæſtio eſt, an S. Hieronymus improbaverit Divini Verbi prædicationem reſervari ſolis Epiſcopis? Demonſtrator affirmat & probat ex ejus per me laudatis verbis: *Peſſimæ conſuetudinis eſt in quibuſdam Eccleſiis tacere Presbyteros, & præſentibus Epiſcopis non loqui.* Ep. 2. Reſpondeo Demonſtratorem falli, & Hieronymi verba ipſi non ſuffragari. Eorum ſenſus hauriri poſſit ex neſcio cujus incogniti Scriptoris in S. Hieronymi appendice ad neſcio quem Hilarium Naraonenſem Antiſtitem epiſtola: *Nulla in conficiendo Corpore Chriſti ac Sanguine inter Presbyteros & Epiſcopos credenda diſtantia eſt.* Ep. 13. *Et Euchariſtiam jam pridem per Presbyteros benedictam, ſi uſus exegerit, Epiſcopi accipere debent, ac ſe Chriſto & plenitudini ejus communicare cognoſcere. Nam ſi quis ad injuriam revocet, aut putet ſe accipere non debere Euchariſtiam, quam Presbyter benedixit, is profectò perverſus eſt, credens Dominum duo corpora habuiſſe, unum majus, &*

unum

unum minus, *Majus*, *quod Epiſcopus conficit*; *minus*, *quod Presbyter*. Ex eodem principio quidam olim Epiſcopi ſuos Presbyteros non abſolutè, ſed coram ſe nolebant concionari. Cenſebant omnem auditorem eſse concionatoris diſcipulum, ideoque iſtud ſuæ dignitati derogare. Et iſtam opinionem improbavit Sanctus Hieronymus. Optimo jure. An & morem, qui nullam concionem permittebat Preſbyteris, improbaverit, eſt alia quæſtio. Non facit ad præſens propoſitum.

CAPUT VI.

Stabiliuntur quædam alia Aſſerta circa Hiero-Monachorum Prædicationem in Ægypto, Syria, Anglia, Hibernia.

DEmonſtrator affirmat, quod Epiſcopalem Dignitatem injurioſè tractem, eo quod ſcripſerim Scotorum Abbates eodem, imò & majori, quam Epiſcopos jure prædicaſse. Et quod dixerim Scotorum Epiſcopos olim non habuiſse ſedes, ſed commoratos in Monaſteriis, Abbatibus ſubjectos, & ab his ad prædicandum fuiſse miſsos, & intra & extra Inſulam. Quod item dixerim Scotorum Monaſteriis quoad Divini Verbi prædicationem fuiſse jus Eccleſiarum parochialium. Audite *Demonſtratorem*: *Reſpondeo Angliæ Monachos plurium Parochiarum habuiſſe curam*, *&c.* Ego de Scotis, id eſt, de Hibernis locutus ſum, ille reſpondet de Anglis. Et ego vera ſcripſi. Etenim de iſtis Epiſcopis ſtatuit Vermerienſis Synodus: *Ut ab Epiſcopis ambulantibus per Patrias ordinatio Presbyterorum non fiat. Si autem boni ſint illi Presbyteri, iterum conſecrentur*. Et
C. 43. ſecunda Cabilonenſis: *Sunt in quibuſdam locis Scoti, qui ſe dicunt Epiſcopos eſſe, & multos negligentes abſque licentia Dominorum ſuorum, ſive Magiſtrorum, Presbyteros & Diaconos ordinant, quorum Ordinationem, quia plerumque in Simoniacam incidit hæreſim, & multis erroribus ſubjacet, modis omnibus irritam fieri debere, om-*
C. 75. *nes uno conſenſu decrevimus*. Et in ſuis ſelectis Capitulis S. Theodorus Archiepiſcopus Cantuarienſis: *Qui ordinati ſunt à Scotorum Epiſcopis, iterum ab Epiſcopo Catholico manus impoſitione confirmentur*. Quod iſtiuſmodi Epiſcopi & Clerici per omnem olim Europam prædicantes & conſecrantes diſcurrerint teſtantur Sigibertus Gemblacenſis, Siffridus Presbyter, Theodoricus à Niem, & alii authentici Scriptores. Et quod ſuo adhuc tempore quivis ferè Hibernorum pagus haberet ſuum Epiſcopum, in ſancti Malachiæ vita teſtatur ſanctus Bernardus. De qua re vide apud eruditum, licet Hæreticum, Joannem Seldenum in præfatione ad nuper editos Anglicarum rerum Scriptores. Ego iſtam Hierarchiæ formam non probavi, dumtaxat dixi fuiſse: Non in Anglia, ſed in Hibernia. Et dixi veriſſima. Quid igitur deliqui in Epiſcopalem dignitatem?

Ægypti ac Syriæ Hiero-Monachis ſcripſi olim fuiſse jus catechizandi, baptizandi, ac prædicandi in ſuis Monaſteriis, & probavi per exempla S. Hieronymi, S. Epiphanii, ac S. Hilarionis. Et quia S. Hilarion fuit magni Antonii diſcipulus, ac ejus Cœnobiticum inſtitutum ex Egypto portavit in Syriam, concluſi iſtum morem eſse natum ſub S. Antonio. Etiam hoc *Demonſtrator* rodit. At iſtorum exemplorum authoritatem, ac item S. Hieronymi teſtimonia neſcit evertere. Ejus verba ſunt lucida: *Certè quinque Presbyteri erant in Monaſterio, qui ſuo jure poterant baptizare*. Non quia Parochi erant, ſed quia Hiero-Monachi. Et iſta Hieronymus in Syria ſcripſit. Et de S. Hiero-Monacho ac Ægypti Abbate Joanne ſcribit in vigeſima prima Collatione Joannes Caſſianus: *Joannes Abbas, meritò ſanctitatis* C. 1.
electus, Diaconiæ præſidebat. Non enim ad hunc gradum quilibet propria voluntate, aut ambitione provehitur, ſed is quem cunctorum Seniorum cœtus, ætatis prærogativæ & fidei atque virtutum teſtimonio excellentiorem omnibus, ſublimioremque cenſuerit. Ad hunc beatum Joannem cum piæ devotionis ſtudio juvenis Theonas adveniſſet, deferens religioſa munera inter cæteros poſſeſſores, qui certatim Decimas & Primitias frugum ſuarum memorato Seni de ſuis ſubſtantiis afferebant, videretque eos Senes cum multis ad ſe muneribus confluxiſſe, & devotioni eorum viciſſitudine cuperet compenſari, cœpit eis ſecundùm Apoſtolum ſpiritualia ſeminare, quorum metebat carnalia. Addit Joanni Eliam, Eliæ iſtum Theonam in Diaconiæ munus ſucceſſiſse. Cur Monaſticæ Diaconiæ Præfecto omnes certatim poſseſsores deferebant ſuarum frugum ac aliarum ſubſtantiarum Decimas ac Primitias, atque alia ampliſſima munera? Quod illic in Monaſtica Eccleſia acciperent omnia Divina Sacramenta & Eccleſiaſtica Miniſteria. Hoc eſt unicum fundamentum Decimarum & Primitiarum. Tunc enim nondum apparuerat Carolus Martellus, cujus in Eccleſias violentia poſtmodò aperuit portas, ex quibus iſta Eccleſiaſtici Miniſterii jura cœperunt in alienas ſibi ſolis viventium Monachorum & Clericorum manus deviare. Et iſta acta ſunt in Ægypto. In Monaſteriis S. Antonii. Nempè ſtatim à primo Cœnobiorum exordio omnis Hiero-Monachus habuit cuncta Presbyteri jura. Potuit in ſuo Monaſterio catechizare, baptizare, prædicare.

Dixi iſtum morem in Syria viguiſse uſque ad Pontificatum magni Leonis. Etiam hoc Demonſtrator rodit. *Itaque falſum eſt, quod Author, ut eſt ſubtilis conſequentiarum Architectus, ſubjungit*. Et addit morem, qui ſolis Epiſcopis permiſit prædicationis munus, in ſola Africa viguiſse. Reſpondeo mea Dicta eſse certiſſima. Etenim cur magnus Leo iſtum Monachalis prædicationis morem circumſcripſit & abolevit, ſi uſque tunc nunc viguerit? Nulla lex circumſcribit aut abolet, niſi mores præſentes. Si quis alius Pontifex, aut quæ poſt Sanctorum Hieronymi ac Epiphanii tempora Synodus iſtum morem invaſerit, adducatur.

Æquè falſum eſt, quod mos, ſolis Epiſcopis permittens Divini Verbi prædicationem, viguerit in ſola Africa. Etenim de Alexandrina, totius Ægyptiacæ Diœceſios Patriarchali Eccleſia L. 7. c.
ſcribit Hermias Zozomenus: *Apud Alexandrinos do-* 19.

cet ſolus civitatis Epiſcopus. Aiunt tamen hanc conſuetudinem non prius invaluiſſe, quam ex quo Arius Presbyter de doctrina diſſcrens, inſolitam introduceret. Quod idem mos fuerit in aliis Eccleſiis, *Exhibitio* demonſtravit. Et non refert ad præſens propoſitum.

Nec item refert, ex qua cauſa Magnus Leo iſtum morem apud Syros aboleverit. Conſtat aboleviſſe. Imò conſtat aboleviſſe ex ipſa illa cauſa, ex qua abolevit & S. Alexandriæ Patriarcha Alexander. Quod apud Syros Presbyteri ſint olim concionati, abſit ut negaverim. Quis enim ignoret Sancti Joannis Chryſoſtomi adhuc Presbyteri Homilias ad populum Antiochenum? An Magnus Leo, uti Alexandriæ Magnus Alexander, iſtud munus non ſolis Hiero-Monachis, ſed etiam Eccleſiaſticæ tabulæ Presbyteris abſtulerit, atque ita contraxerit ad ſolos Antiſtites, eſt non vana quæſtio. Verùm his omnibus, quæ ad præſentem rem non ſunt neceſſaria, elucidandis non permittor pretioſas horas expendere. Quis enim Doctor horas non habeat in ſummo pretio?

Pergit Demonſtrator: *Nec minus inepta ſunt, quæ de Prædicationibus S. Furcæi, aliorumque in Anglia narrat, ut vel Dupondius facilè videat illa ad rem noſtram non pertinere.* Reſpondeo iſtas ineptias eſſe hauſtas ex Ven. Beda. Ejus verbis nec addidi, nec detraxi. Et ſpero quod ipſa nec detorſerim. Cur igitur ego ſolus benedicor, & honoror elogio Dupondii? Honoretur & V. Beda. Honoretur & vulgatus per RR. PP. Joannem Bollandum & Godefridum Henſchenium Author, qui Anglicanum S. Furcæi Cœnobium laudat in libro de ejus Miraculis, & adjungit: *Furcæus honorabilior cæteris effectus, cunctis prædicabat remedium pœnitentiæ, & cunctos ab erroribus ſalvabat.* Utique intra ſuum Monaſterium. Et quod iſta forma etiam in Belgio ac omni Gallia olim viguerit, demonſtravi per authentica exempla ac teſtimonia, quæ Demonſtrator neſcit rodere.

Addo nunc & Bonogelenſem in Meldenſi agro
Cap. 4. Synodum celebratam ſeptimo ſæculo: *Ut intra Septa Monaſterii non baptizetur, nec Miſſæ Defunctorum ſæcularium celebrentur, nec ſæcularium corpora ibidem ſepeliantur. Forſitan permiſſu Pontificis.* Iſtum morem Canon non abolet, ſed ſolummodò circumſcribit, ſanciens deinceps iſta non fieri, niſi de conſenſu Epiſcopi. Textus eſt mutilus. Et hoc modo ſupplendus: *Niſi forſitan permiſſu Pontificis.* Et quod Epiſcopi deinceps conſenſerint, docent exhibita à me teſtimonia.

CAPUT VII.

Bonifacii IV. Decretum, Epiſtola Sancti Petri Damiani, & Nemauſenſis Synodus Urbani II. Pontificis oſtenduntur eſſe authentica.

ACcipio hic nova elogia: *Debebat hoc vir criticus, & antiquitatis, quem ſe venditat, ſtudioſus non ignoraſſe.* De Pythagora in primo Stromatum libro ſcribit S. Clemens Alexandri-
Fol. 300. nus: *Pythagoras ſeipſum primus appellavit Philoſophum.* Eum laudat. Quod nempè ſuorum Anteceſſorum, qui ſe Sapientes ſcripſerant, derelicto faſtu, ſe appellaverit Sapientiæ dilectorem ac ſtudioſum. Hinc in tertio Chriſtiani Pædagogi libro idem Clemens demonſtrat Chriſtianam vitam eſſe veram Philoſophiam, ideoque *Philoſophi* elogium à nullo Chriſtiano renuendum, ſed de ipſo, ut de Chriſtiano nomine, gloriandum. Igitur ſi me Eccleſiaſticæ antiquitatis non peritum, ſed ſtudioſum venditem, quid patro criminis? Utinam omnes per Eccleſiam Magiſtri noſtri iſtud ſtudium amplectantur. Eccleſiaſtica Diſciplina aliam brevi habebit faciem. Attamen abſit, ut me jactitem, aut venditem. Studio degere ac latere in Monaſterio, uti in ſepulchro. Et niſi à Supremis Eccleſiæ Principibus graviter juſſus, non ſcriberem. Loquor in inſipientia.

Audi verò, quid debuerim non ignorare: *Quam cum injuria Cleri refert S. Petri Damiani Epiſtolam, cui ſpurium aliquod Bonifacii Decretum ſubnectitur, inter Eruditos convenit non eſſe ipſius, ſed à quodam Anti Clero falsò huic Doctori affictam. Continet enim errores manifeſtos, diſcrepat ſtylo & ſententiis ab aliis Damiani locis, uti de quibuſdam adhuc aliis hujus Viri iſtiuſmodi epiſtolis teſtatur Bellarminus.* Reſpondeo aliud eſſe S. Petri Damiani epiſtolam, aliud Bonifacii IV. Decretum. Et hujus præſertim authoritate fui uſus. Et qui ſunt iſti eruditi, inter quos convenit ipſum eſſe ſpurium? Ego illos ignoro. Iſtud eſſe authenticum demonſtravi teſtimoniis Sigeberti Gemblacenſis, Joannis Bromptoni Abbatis Jornalenſis, Sancti Ivonis Carnutenſis Epiſcopi, & antiqui Codicis exſtantis apud Hiſpanos in Monaſterio Populeti.

Inſuper accedit irrefragabilis authoritas Apoſtolicæ Bibliothecæ Vaticanæ, Eminentiſſimi ac Eruditiſſimi D. Franciſci Cardinalis Barberini, ac Illuſtriſſimi atque Eruditiſſimi D. Lucæ Holſtenii, non ita pridem Præfecti laudatæ Bibliothecæ. Hic iſtud Decretum ex illo authentico theſauro protulit, paravit vulgandum, & adjunxit ejuſdem quarti Bonifacii litteras, ab ejuſdem Decreti Conditrice Synodo ſcriptas ad Athelredum Regem Anglorum. Epiſtola habet inter cætera: *Quapropter glorioſe Fili, quod ab Apoſtolica Sede per Coepiſcopum noſtrum Mellitum poſtulaſtis, libenti animo concedimus. Id eſt, ut veſtra Benignitas in Monaſterio in Dorovernenſi civitate conſtituto, quod ſanctus Doctor veſter Auguſtinus, B. Mem. Gregorii Diſcipulus, ſancti Salvatoris nomini conſecravit, cui ad præſens præeſſe dignoſcitur dilectiſſimus Frater noſter Laurentius, licenter per omnia Monachorum regulariter viventium habitationem ſtatuat, Apoſtolica authoritate decernentes, ut ipſi veſtræ Salutis Prædicatores Monachi Monachorum gregem ſibi aſſocient, & eorum vitam ſanctam tum moribus exornent. Quæ omnia Decreta ſi quis Succeſſorum veſtrorum Regum, ſive Epiſcoporum, Clericorum, ſive Laicorum, irrita facere tentaverit, à Principe Apoſtolorum Petro Anathematis vinculo ſubjaceat.*

Sanctiſſimus Anglorum Apoſtolus Auguſtinus, omneſque ejus Collegæ erant Monachi ex S. Benedicti Ordine. Et ut in Epiſcopos conſecrati

Monaſticam vitam non exuerent, eis mandaverat Magnus Gregorius. Et non exuerunt. In ipſa etiam Cantuatienſi, omnium Metropolitana, Eccleſia non Clericale Collegium erexerunt, ſed Cathedrale Monaſterium. Quæ omnia probavit ac firmavit laudatus Gregorius. Verùm poſt ejus mortem natæ ſunt hinc quæſtiones. Quidam Clerici & Laici, ac præſertim libertini Britonum Epiſcopi hæc improbarunt, blaterarunt Monachos non eſſe Epiſcopos aut Clericos, non poſſe prædicare, aut alia Divina miniſtrare. Hæc omnia privativè ſpectare ad Clerum. Non blaterarunt Epiſcopos aut Clericos non poſſe aſſumi è Monachis, ſed perſeverantes in ſua profeſſione Monachos non poſse ſtare in iſtis dignitatibus aut functionibus. Neophytam Anglorum Eccleſiam graviter inquietarunt. Hinc Athelbertus Rex ſanctum Mellitum, Orientalis Saxoniæ Epiſcopum, legavit ad Sedem Apoſtolicam, exquirens quarti Bonifacii oraculum. Et Pontifex Synodaliter reſpondit duo. Primò, quod Cantuarienſis, per S. Auguſtinum erecta, & tunc per ejus Succeſsorem S. Laurentium directa, Eccleſia poſset eſse Regularis ac Monachalis. Deindè, quod iſta forma poſset ac deberet ſervari in perpetuum. Audi cauſam: *Ipſi veſtræ ſalutis Prædicatores Monachi*, &c. Et adjecit à me adductum Decretum. Contra Monachalis Epiſcopatus, Prædicationis, ac cujuſvis alterius Miniſterii obtrectatores.

Illuſtriſſimus ac Eruditiſſimus D. Lucas Holſtenius, antequam has litteras & hoc Decretum vulgaret, evocatus eſt ad meliorem vitam. Hinc ipſa vulgavit, ac optimæ Mem. Pontifici Alexandro VII. inſcripſit Eminentiſſimus ac Eruditiſſimus D. Franciſcus Cardinalis Barberinus. Ipſa ſcripſit eſse *Eccleſiaſticæ antiquitatis monumenta pretioſa*, adjunxit & alia ipſorum encomia, & concluſit: *Verùm de utilitate ac præſtantia horum Actorum non aliud requirendum teſtimonium eſt poſt graviſſimum Tuæ Sapientiæ præjudicium, quo illa tanti habuiſti, ut Ære tuo in editionis pretium liberaliter effuſo, publicationem eorum urgendam duxeris*. Et ecce neſcio quis adversùm tanta teſtimonia non veretur effutire Decretum iſtud eſse ſpurium, & ita ſentire omnes eruditos.

Et Decretum & epiſtolam laudant, & novis Eccleſiaſticarum Synodorum tomis inſeruerunt Viri etiam eruditiſſimi, Philippus Labbæus, & Gabriel Coſsartius. Et prior dedit Decreto hoc Scholion: *Illud enim Decretum Synodale à Bonifacio Papa IV. promulgatum in Concilio Romano, anno ſexcenteſimo decimo, jam pridem deſcripſimus ex vetere Codice S. Symphoriani Metenſis, qui modò viſitur in Bibliotheca Viri Clariſſimi Claudii Hardii, Pariſienſis Senatoris Eruditiſſimi. Quod cum ab Holſteniano in quibuſdam plurimùm differre animadverterem, ambigendum mihi non putavi, quin illud etiam tibi Lector offerrem*. Differentia tamen eſt modica. Idem Philippus epiſtolæ dat hoc marginale Scholion: *Ex vetere ſcheda membranacea, quæ apud me eſt*.

Etiam à me adducta S. Petri Damiani epiſtola eſt omninò authentica. Eam enim uti legitimam reliquis ſancti Doctoris operibus adjunxit Vir eruditus Conſtantinus Cajetanus. Ex antiquis & authenticis archivis Eccleſiæ. Et qui ſunt epiſtolæ errores? Quæ puncta diverſi ſtyli? & quo in loco Dominus Robertus Cardinalis Bellarminus ſcribit aut Bonifacii Decretum, aut ſancti Petri epiſtolam eſse ſpuria? Demonſtrator ignoranti Lectori vendit fumum. Dominus Cardinalis Bellarminus è cunctis ſancti Petri Damiani epiſtolis, licet quarumdam quas aſsertiones notet, nullam arguit de ſpuriis natalibus. Huic noſtræ nihil penitùs infigit Cenſuræ.

Demonſtratorem nihil æquè torquet ac Nemauſenſis Synodus Urbani II. Etenim à me adductus Canon habet hanc Epigraphen: *Quod Monachi Sacerdotali Miniſterio rectiùs fungi poſſint quam Presbyteri ſæculares*. Hanc ei dant eruditiſſimi Viri, Philippus Labbæus, ac Gabriel Coſſartius. Et Canon diſertè ſanxit de prædicandi Miniſterio. O acerbum Canonem! Eſt tamen non ſolius Urbani Pontificis, ſed inſuper totius Gallicanæ Eccleſiæ. Audi *Demonſtratorem* rodentem: *Quæ de Nemauſenſi* Synodo & Urbani *ſententia adferuntur, redolent Pſeudo-Damiani epiſtolam. Neque dubium eſt, in Spicilegiis Dacherianis multos ſimul tribulos eſſe collectos, cujus proindè Compilatoris nolo authoritate premi*. Quis non videat ac miſeretur hominis anguſtias?

Errat variè. Primò, quod Nemauſenſis Synodus laudet S. Petri Damiani epiſtolam, aut ab ipſa pendeat. Laudat ac firmat adductum Decretum quarti Bonifacii. Secundò Demonſtrator errat, quod eruditiſſimus Lucas Dacherius ſimul cum ſpicis collegerit tribulos. Sic non ſoli mihi, ſed etiam tanto Viro benedicit. Certè de illo longè aliud ſentit omnis Eccleſia. Illum numerat inter puriſſima noſtri ſæculi luminaria. Deo laus, quod Demonſtrator non audeat Nemauſenſem Synodum pertinaciter abnegare. Interim tertiò errat, quod de ejus veritate non vereatur dubitare.

Etenim hanc Synodum laudat in authentico inſtrumento Calixtus II. Pontifex: *Ego in Concilio Nemauſenſi, in quo Dominus Papa Urbanus præfuit, cum multis aliis interfui*. Calixtus erat tunc Guido Archiepiſcopus Viennenſis. Iſtud Inſtrumentum exſtat apud Catellum in Commentariis Septimaniæ. Eamdem Synodum laudat in litteris ad Hugonem Lugdunenſis Eccleſiæ Primatem S. Ivo Carnutenſis Epiſcopus: *Cauſam Belluacenſis Electi nuper apud Nemauſum coram Domino Papa familiariter ventilari veſtra Paternitas audivit*. Eamdem laudat Malleacenſe Chronicon: *Reverſus eſt Urbanus Santonas, & celebravit ibi ſanctum Paſcha, & indè remeavit Romam, & in eundo remeavit Nemauſum civitatem, ubi item Concilium tenuit, & reconciliavit Philippum Regem Francorum, excommunicatum ob pravas nuptias*. Et Bertholdi Conſtantienſis Presbyteri Chronicon: *Philippus Galliarum Rex jam dudum pro adulterio excommunicatus, tandem Papæ, dum adhuc in Galliis moraretur, ſatis humiliter ad ſatisfactionem venit, & abjurata adultera in gratiam receptus eſt*. Ex quo lucet errare illos, qui Philippi Regis reconciliationem cenſent factam in Synodo Turonenſi. Eodem interim anno facta fuit utraque Synodus. Iſtius meminit item ipſe Urbanus Pontifex in litteris ad Richerium Senonenſem, & alios Francorum

Lib. 5. Fol. 878.

Ep. 55.

Anno 1096.

Ep. 20. corum Epiſcopos: *De cætero univerſos vos Arelatem in Octavas Apoſtolorum Petri & Pauli ad Concilium omni ſepoſita occaſione invitamus*. Philippus Labbæus addit marginale Scholion: *Nemauſi celebratum fuit menſe Julio*. Et rectè. Ex quo vides Synodi locum poſſe mutari per ſolum Pontificem. Alia hujus Synodi Acta producit Dominus Lucas Dacherius in ſexto tomo Spicilegii. Eamdem laudat, & Dominum Lucam fideliter vul- Lib. 6.
Cap. 34. gaſſe ſcribit in Notis ad Petrum de Marca Stephanus Baluzius.

CAPUT VIII.

Elucidantur magni Gregorii teſtimonia, quæ publicas Miſſas vetant celebrari in Monaſteriis.

MOrem, quo Anglicana Eccleſia Regulares Baſilicas olim æquavit Parochialibus, dixi eſſe natum à Magno Papa Gregorio, ac ejus Legato S. Auguſtino. *Demonſtrator* etiam hoc rodit: *Exhibitor conticeſcet ſpero, ſi Eminentiſſimum Italiæ ſidus, Cardinalem Bona, planè oppoſita de Gregorio confitentem audiverit*. Reſpondeo *Demonſtratorem* variè iterum labi. Primò, quod per Eminentiſſimum Dominum laudata, & qualitercumque intellecta S. Gregorii loca adverſùm me faciant. Etenim ego ſcripſi de ſola Anglicana Eccleſia, at verò Magnus Gregorius ſcripſit de ſola Eccleſia Italica. Scripſit enim ad Epiſcopos Ariminenſem, Piſaurenſem, Lunenſem, Firmanum, ac Neapolitanum. At verò quis neſciat Eccleſiam eſſe Reginam circumamictam varietatibus? Hinc ab antiquo unius gentis more nequit trahi argumentum ad antiquum morem gentis alterius. Porrò quod Magnus Gregorius & S. Auguſtinus iſtum morem in Anglia plantaverint, evincunt perpetua illius apud Anglos continuatio, ac jam laudatum atque expoſitum Decretum Bonifacii IV. Hoc enim emanavit ad inſtantiam Laurentii ac Melliti Collegarum S. Auguſtini.

Deinde Sancti Gregorii teſtimonia non faciunt ad propoſitum. Hæc enim non ipſis Monaſteriis interdicunt publicas Miſſas, ſed nolunt ipſas invitis Monachis iſtic celebrari per Epiſcopos. Etenim primus Romanorum Pontifex, qui poſt Chalcedonenſe Concilium cœpit Monaſteria ab Epiſcoporum poteſtate eximere, & Apoſtolicæ Sedi ſine medio ſupponere, fuit Magnus Gregorius. Et licet hanc gratiam non fecerit cunctis Monaſteriis, multis tamen dedit varias & amplas Libertates. Harum una fuit Libertas ab Epiſcoporum Cathedra & publica Miſſa. Hujus poteſtatem non Monaſteriis abſtulit, ſed Epiſcopis. Ante omnia audiamus ſingula nobis objecta teſtimonia.

Primum agit de Ariminenſi Monaſterio SS. Andreæ & Thomæ. Luminoſus Abbas fuerat queſtus de variis exceſſibus Caſtorii Epiſcopi. Quod regendis ac diſpenſandis Monaſterii facultatibus ſe ingereret. Quod Fratrum electione ſpreta, ipſe deſignaret ac intruderet Abbatem. Et quod illic publicas Miſſas celebraret. Omnia tria illi intercidit Pontifex, præſertim tertium: *Miſſas autem illic publicas per Epiſcopum fieri omninò prohibemus, ne in Servorum Dei ſeceſſibus popularibus occaſio præbeatur ulla Conventibus*. Lib. 4. Ep. 43. Gregorius illa appellat *vexationes & gravamina*, ideoque mandat removeri.

Secundum teſtimonium eſt de novo apud Piſaurenſes Monaſterio, erecto ac fundato per neſcio quem Joannem, qui ejus Conſecrationem non ab Epiſcopo, ſed per Pontificem rogaverat fieri. Hinc illam Pontifex delegavit Epiſcopo, & hic in executione exceſſit mandati limites. Audiamus verba Pontificis: *Dum in noſtro Præcepto inter alia mandatum ſit, ut locum ipſum abſque* Lib. 5. Ep. 46. *Miſſis publicis dedicares, ut ad nos pervenit, Cathedra poſita ſacra illic publicè Miſſarum Solemnia celebrantur. Quod ſi verum eſt, his vos hortamur affatibus, ut omni excuſatione ceſſante, Cathedram veſtram exindè amoveri modis omnibus faciatis, nec denuò illic Miſſas publicas peragatis. Sed & ſicut conſuetudo, & præcepti tenor eloquitur, ſi Miſſas ibidem ſibi celebrari voluerint, à te Presbyter dirigatur*.

Piſaurenſis Epiſcopus novi Monaſterii exemptione offenſus, Cathedram ſuam in ipſo fixerat, celebraverat, illic publicas Synaxes, atque ita tentarat ſibi ſubjicere Monaſterium. Hinc ipſi & ſacrum Calicem abſtulerat. Quo monſtraret ſibi eſſe plenam in omnia poteſtatem. Hinc ad fratrum preces interceſſit Pontifex, & ipſorum libertatem noluit per Epiſcopum violari. Et adjunxit: *Sed & ſicut conſuetudo, & præcepti tenor eloquitur, ſi Miſſas ibidem ſibi celebrari voluerint, à te Presbyter dirigatur*. Quod nempè omnes Fratres eſſent Laici. Etenim Monaſterii Presbyter, & quivis in Cœnobio Hiero-Monachus poterant ſuo jure celebrare. Horum defectum Gregorius noluit per ipſum ſuppleri Epiſcopum, ſed per Presbyterum: Utique ne Epiſcopus haberet anſam rodendi libertatem Monaſterii, ac pedetentim exſufflandi. Tertium de Sanctimonialium Monaſterio, quartum & quintum teſtimonium agunt de privatis Sacellis, ideoque ad Eminentiſſimi Domini Propoſitum faciunt, non ad noſtrum. Quod Monaſteria, quorùm omnes Fratres erant Laici, Miſſas agere aut prædicare non potuerint, libenter profiteor. Lib. 7. Indict. 1. Ep. 6. Indict. 2. Ep. 72. Lib. 8. Ep. 3.

Porrò quod Italiæ Monaſteria in ſuis Eccleſiis potuerint per ſuos Hiero-Monachos celebrare Miſſas, ſepelire mortuos, & obire alia Miniſteria inſigniter lucet ex magni Gregorii litteris ad Joannem Urbis veteris Epiſcopum: *Agapetus, Abbas Monaſterii S. Gregorii, inſinuavit nobis plurima ſe à veſtra Sanctitate gravamina ſuſtinere, & non ſolùm in his, quæ neceſſitatis tempore aliquod Monaſterio poſſint inferre ſubſidium, verùm etiam quod in eodem Monaſterio Miſſas prohibeas celebrari. Sepelire etiam ibidem mortuos interdicas. Quod ſi ita eſt, à tali vos hortamur inhumanitate ſuſpendi, & ſepeliri ibidem mortuos, vel celebrari Miſſas, nulla ulteriùs habita contradictione permittas, ne denuò querelam de iis, quæ dicta ſunt, prædictus Vir venerabilis Agapetus deponere compellatur*. Non ſolorum parochialium Presbyterorum, ſed etiam nonnullorum Epiſcoporum inhumanitas, qua Divina apud Monachos Miniſteria tentabant violenter opprimere, eſt adeò antiqua.

Hoc

Hoc ipſum lucet ex alia Magni Gregorii ad
Lib. 12. Stephanum Chartularium Epiſtola: *Abbas Monaſterii*
Ep. 10. *S. Laurentii in Maſſa, quæ dicitur Maratho, aſſerit Presbyterum prædictæ Maſſæ novas Monaſterio ipſi velle imponere conſuetudines, quæ ex tempore conditi Monaſterii per triennale tempus hactenùs non fuerunt. Siquidem ſi quid Deo illic munificentiæ gratia à fidelibus Viris oblatum fuerit, portionem aſſerit ſe debere percipere. Quod Magnitudo veſtra ſtudeat diligenter agnoſcere. Et ſi hoc ita ab initio non fuit, etiam labentibus temporibus aliud noviter imponi non concedat. Quia maximè exiguæ ſubſtantiæ, & Monaſterium pauperum eſſe didicimus, & Abbatem ipſum hoſpitalem omninò eſſe, multorum atteſtatione didicimus.* Palàm agit de Oblationibus fieri conſuetis in Divinorum Adminiſtratione. Proindè hæc fiebat in Eccleſia Monaſterii.

Et quid opus multis? Aſſertionem meam firmiſſimè ſtabiliunt antiquæ Romanorum Stationes. Altiſſimè clamant publicas Miſſas potuiſſe fieri, & fuiſſe factas etiam in Monaſteriis. Quis enim ignoret Romanas Stationes nec factas fuiſſe, nec potuiſſe fieri ſine publico Sacrificio? Quis item ignoret iſtius Eccleſiæ Stationes non dumtaxat in Titulis ac Diaconiis fuiſſe celebratas, ſed etiam in Monaſteriis? Proindè publicas Miſſas tunc illic agebat Pontifex, aut ejus vices gerens Epiſcopus. Nempè omnia S. Petro Apoſtolo ac ejus Succesſoribus ſubſunt, ideoque hi poſſunt, quod aliis interdicunt Epiſcopis, in omni Monaſterio ſuam erigere Cathedram, & publicam Epiſcopalem, quæ ſine iſta erectione fieri non poteſt, Miſſam celebrare. Quare adducta magni Gregorii Teſtimonia ſunt pro nobis, non contra nos.

CAPUT IX.

Sancti Gregorii ſententia largiùs exponitur.

OMittere nolim optimi Gregorii litteras ad Reſpectam Abbatiſsam Maſſilienſis Monaſterii apud S. Caſſianum: *Die Natalis vel Dedica-*
Lib. 6. *tionis Monaſterii Epiſcopus illic Miſſarum Sacra con-*
Ep. 12. *veniat ſolemnia celebrare, à quo tamen ita eſt hoc officium exſolvendum, ut Cathedra ejus, niſi prædictis diebus, dum illic Miſſarum ſolemnia celebrat, non ponatur. Quod decedente, ſimiliter etiam Cathedra illius de eodem Oratorio auferatur. Cæteris verò diebus per Presbyterum, qui ab eodem Epiſcopo fuerit deputatus, Miſſarum Officia peragantur.*

Hinc diſcimus variis Monaſteriis fuiſse tunc libertatem variam. Etenim in Piſaurenſi, ac etiam Ariminenſi Monaſterio Epiſcopus numquam poterat erigere ſuam Cathedram, aut publicam Miſsam celebrare. Nec in ipſo die Dedicationis. At verò in Maſſilienſi, licet Sanctimonialium Cœnobio, Epiſcopus id poterat in quovis Dedicationis Anniverſario. Et tunc cogebatur ſuam Cathedram mox auferre. Erant alia Monaſteria, in quibus Epiſcopus id poterat ad ſuum arbitrium. Dominus Papa iſtud poterat toto orbe terrarum. Proindè non Epiſcopalem ac publicam Miſsam, ſed Epiſcoporum Dominatum Gregorius cenſuit adverſari Monaſteriis, adeoque hunc, non illam voluit ab illis excluſum. Aliter à privatis Oratoriis, aliter iſtam excluſit à quibuſdam Monaſteriis: Ab illis ob defectum dignitatis in loco, ab his ob loci libertatem. Græci etiamnum hodie ſolemnem Epiſcopi Miſſam non permittunt fieri in privatis Oratoriis.

Hæc omnia confirmantur ex variis libertatibus & privilegiis, quæ variis Monaſteriis varii dederunt. Antiquiſſimo apud Anglos Glaſconienſi Monaſterio dedit Imperator Henricus II. *Sed nec aliquis omninò hominum in Eccleſia Glaſconiæ aut in Inſulis, vel Eccleſiis, aut Capellis ſuis, quacumque ex cauſa præſumat Cathedram Epiſcopalem ſtatuere.* Diploma exſtat apud Nicolaum Harpsfeldium, Cantuarienſem Archi-Diaconum, in hi- P.I.c.2.
ſtoria Anglicanæ Eccleſiæ. Et de ſcandaloſa inter Rudolphum Turonenſem Archi-Epiſcopum ac Guilielmum Majoris Monaſterii Abbatem lite ſcripſit ad Paſchalem II. Pontificem S. Ivo Epi- P. 108.
ſcopus Carnutenſis: *Denique ſi cauſam hujus accuſationis inſpicitis, manifeſtè ſcitis non aliundè exarſiſſe iſtam malevolentiam, niſi indè, quod interdicente Sedis Apoſtolicæ Decreto non poteſt Turonenſis Archi-Epiſcopus in Majori Monaſterio publicas Miſſas celebrare.* Iſtud Apoſtolicæ Sedis Decretum exponit in iſtius litis Commentario vetuſtus ac Anonymus iſtius Cœnobii Monachus: *Dominus Papa authorizavit privilegium noſtrum, ſcilicet ut nullus Epiſcoporum, juxta quod beatus Gregorius prohibet, in domo Majoris Monaſterii publicam ſtationem celebrare audeat, propter ſervorum Dei inquietudinem.* Ecce publica Miſſa confunditur cum publica ſtatione. Iſtud opuſculum Franciſcus Juretus affirmat exſtare in Bibliotheca Laurentii Bouchelſi, Advocati Pariſienſis. Eodem in cardine pependit Lis inter Pictavienſem Epiſcopum ac S. Hilarii
Monaſterium, deciſa per Gregorium VII. Et Lib. 1.
Privilegio, quod Caroſenſi Monaſterio dedit, Ep. 54.
Innocentius III. inſeruit hunc articulum: *Ne Diœ-* Lib. 2.
ceſis Epiſcopus, niſi ab Abbate invitatus fuerit, in Ep. 18.
eodem Monaſterio Miſſas publicas agat. Non vetat Miſſas iſtas fieri in Monaſterio, ſed non fieri invito Abbate. Et antiquus ille Majoris Cœnobii Monachus affirmat hunc fuiſſe ſenſum magni Gregorii. Vide plura apud laudatum Juretum, & apud Franciſcum Boſquettum, montis Peſſuli Epiſcopum, in ſcholiis ad Regeſtum Innocentii III.

At inquies, cur Abbates, ac ipſis favens Magnus Gregorius noluerunt Epiſcopis eſſe publicæ Miſſæ in Monaſteriis poteſtatem? Reſpondeo, ob publicæ Epiſcopalis Miſſæ naturam, quam in ſui Capitularis Appendice exponit S. Theodulphus Epiſcopus Aurelianenſis: *Statutum eſt, ut in civitate, in qua Epiſcopus conſtitutus eſt, omnes Presbyteri & populi, tam civitatis quam & ſuburbani, reveſtiti in ipſa Miſſa uſque ad Benedictionem Epiſcopi & communionem devota mente ſtare debeant, & poſteà, ſi voluerint, cum licentia ad ſuos Titulos, Benedictione accepta, revertantur.* Nullus abeſſe poterat, licet anteà privatam Miſſam audiſſet. Hunc numeroſum, adeoque & inquietudini obnoxium fidelis Cleri & populi cœtum Abbates noluerunt ſibi invitis obtrudi. Ob ſimilem ad S. Laurentii Reliquias ac miracula concurſum Leodienſis ad laudatum Martyrem Abbas illi interdixit ulteriorem miraculorum patrationem. Et glorioſus Martyr,

Martyr,fratrum quieti ſtudens, mandato obedivit. Ita ſcribit in ſuæ Eccleſiæ hiſtoria Venerabilis Anſelmus, Canonicus Leodienſis. Itaque antiqui Abbates in ſuis Monaſteriis ſemper habuerunt publicas Miſſas, verum noluerunt iſtas numeroſiſſimas. Hinc è ſuis Eccleſiis excluſerunt Epiſcoporum Cathedras ac Stationes, ac publicas Miſſas per ſe aut ſuos Hiero-Monachos celebrarunt. Nam Presbyteros ad Monaſterii titulos ordinari, permiſit etiam Synodus Chalcedonenſis.

CAPUT X.

Exponitur Canon Calixti II. Pontificis.

DEmonſtrator nobis opponit Lateranenſem Canonem Calixti II. *Interdicimus Abbatibus & Monachis publicas pœnitentias dare, & infirmos viſitare, unctiones facere, & publicas Miſſas cantare.* Reſpondeo, per Miſſam publicam intelligi Miſſam Epiſcopalem, ſeu Pontificalem. Hæc eſt propria iſtarum vocum ſignificatio. Lucet ex adductis Magni Gregorii, Innocentii III. S. Theodulphi, S. Ivonis, Henrici II. & aliorum teſtimoniis. Parochialem Parochialis Presbyteri Miſſam antiqui Scriptores rariſſimè appellarunt publicam. Quod ipſum patet ex ſecunda Cartha-
Cap. 3. ginenſi Synodo: *Reconciliare quemquam in publica Miſſa Presbytero non licet.* Per Miſſam publicam intelligi ſolemnem ac Epiſcopalem in Dominica Cœna Miſſam. Hac enim in ſola olim potuerunt pœnitentes reconciliari. Et iſta eſt quidem prima mentio vocis, *Miſſa publica*. Etiam de Joanne Portuenſi Epiſcopo, ac S. Agathonis Papæ ad ſextam Synodum Legato, ſcribit in laudati Pontificis vita Anaſtaſius Cardinalis Bibliothecarius: *Tanta gratia Divina Omnipotentis Dei conceſſa eſt Miſſis Sedis Apoſtolicæ, ut ad lætitiam populi, vel S. Concilii, qui in Regia Urbe erant, Joannes Epiſcopus Portuenſis Dominico die Octavarum Paſchæ, in Eccleſia S. Sophiæ, Miſſas publicas latinè celebraret coram Principe & Patriarcha, ut omnes unanimiter in laudes & victorias piiſſimorum Imperatorum eo die latinis vocibus acclamarent.* Et in Tullenſi Synodo Carolus Calvus Francorum Rex Wenilonem Senonenſem Epiſcopum accuſavit, quod in Attiniaco palatio coram Fratre ſuo Ludovico Germaniæ Rege, ac ejus excommunicatis Proceribus publicam Miſsam celebraſſet. Palàm intelligit Miſſam Pontificalem. Proindè publica Miſsa eſt Pontificalis Miſſa, ad quam omnis Clerus & populus invitatur & convenit.

Porrò ad undecimum Chriſti Domini ſæculum Romana Eccleſia cœpit Abbatibus indulgere uſum Mitræ, & aliorum Pontificalium Ornamentorum. Et plures Epiſcopi ardentiſſimè interceſserunt. Etenim Bernardum Augienſis Cœnobii Abbatem, quod à Joanne XIII. iſta accepiſset, de ſuæ Dignitatis pervaſione accuſavit apud Conradum Imperatorem Warmannus Conſtantienſis Epiſcopus, & compulit ad ſolemnem
Anno 1037. Apoſtolici Diplomatis exuſtionem. Ita habes apud Hermannum Contractum. Habemus plurimas iſtiuſmodi lites. Iſta Abbatum Ornamenta adeo averſatus fuit Petrus Bleſenſis, ut ad Guilielmum Mathinenſis Cœnobii Abbatem ſcripſe-
rit illa eſse *Superbiam Luciferi.* Optimo Viro tan- Ep. 90.
tos injecit ſcrupulos, ut ipſum, qui iſta ornamenta non poterat projicere, perduxerit ad deponendam Abbatiam. Et certè quidam Abbates per iſta Inſignia fuerunt inflati, induerunt vanos ſpiritus, ſpreverunt Epiſcopos, & ipſorum dignitates & functiones invaſerunt. Cenſuerunt harum poteſtatem conſequi ad iſta ornamenta. Ita Bononienſis Parochiæ Abbates invaſerunt pœnitentiam, Remiſſionem peccatorum, Reconciliationem, Decimas, Eccleſias. Et ipſos ad Victoris Epiſcopi querimonias compeſcuit Paſchalis II. Alios hinc indè Abbates, quod de Matrimonialibus cauſis cognoſcerent, publicas injungerent pœnitentias, Indulgentiarum litteras darent, & ad plura alia Epiſcopalis Dignitatis jura manus extenderent, in ſua Lateranenſi
Synodo compeſcuit Innocentius III. Plura ſunt Cap. 60.
hujuſmodi exempla. Sub ſecundi igitur Calixti Papatu quidam Abbates, quoniam poterant in Pontificalibus ornamentis celebrare, cœperunt etiam advocare omnem Clerum & populum, publicas Miſsas agere, in ipſarum fine ſolemniter benedicere, atque ita ſe quaſi Epiſcopos oſtentare. Et quidem iſto tempore, licet plures haberent Pontificalia Ornamenta, pauci tamen Abbates habebant privilegium ſolemnis Benedictionis. Quidam exiſtimant iſtis exceſſibus fuiſse injectum obicem à ſecundo Calixto.

Verùm Calixtus iſtis Abbatibus non ſolam Epiſcopalem Benedictionem interdixit, ſed omnem penitùs publicam ſeu Epiſcopalem Miſsam. Et hinc gravis quæſtio. Etenim quomodò illis, qui Pontificalia Ornamenta habebant ab ipſa Sede Apoſtolica, potuit iſtam Miſsam interdixiſſe? Iſtorum ornamentorum palmaris ſcopus eſt iſta Miſsa. Calixtus debuerat circumduxiſse omnia iſta privilegia. Deindè, quod aliqui tunc Abbates omnem civitatis, oppidi, vel Parochiæ Clerum ac populum ad ſuas Miſsas Epiſcopaliter evocaverint, nullo nititur fundamento. Quis iſtius ſæculi Scriptor prodit vel accuſat iſtiuſmodi Attentata? Quare certum eſt Calixti Lateranenſem, cui multi interfuerunt Abbates, Synodum contra alium exceſsum ſanxiſse.

Calixti II. poſt ſecundi Gelaſii unicum annum Anteceſsor fuit Paſchalis II. & hujus Cardinales ac in Gallia Legati Joannes ac Benedictus in ſua Pictavienſi Synodo ediderunt hunc Canonem: *Ut nullus Abbatum chirotecis utatur, & ſandaliis, & annulo, niſi cui fuerit per privilegium à Romana Eccleſia conceſſum.* Item Guido Cardinalis, & Clementis IV. in Gallia Legatus
ſtatuit in ſua Viennenſi Synodo: *Prohibemus Ab-* Can. 14.
batibus, ne Calices, nec patenas, ſeu ſacras Veſtes benedicere vel conſecrare, aut alia Epiſcopalia officia exercere præſumant, niſi ſuper hoc à Sede Apoſtolica privilegium habuerint ſpeciale. Et ſub Gregorii X. Papatu Fredericus Salisburgenſis Archiepiſcopus in ſuæ Provinciæ Synodo rursùm ſtatuit: *Sunt quidam Abbates, qui Indulgentiis & Remiſſionibus faciendis, in Mitris, Annulis, Sandaliis deferendis, nec non in Benedictione Sacrarum Veſtium & Eccleſiaſticorum Vaſorum, & cæteris, quæ ordinem & officium Eccleſiæ requirunt, ſibi Pontificum poteſtates uſurpant. His diſtrictè*

præ-

præcipiendo mandamus, ut de cætero talia non attentent, aut in proximo Provinciali Concilio fidem Nobis faciant privilegiorum, quibus ſibi talem vindicant poteſtatem. Etiam ſupra laudatus Innocentii III. in Lateranenſi Synodo Canon eadem iſta
Can. 60. interdicit Abbatibus, & ſubnectit: *Præſenti Decreto firmiter prohibemus, ne quis Abbatum ad talia ſe præſumat extendere, niſi fortè quiſquam eorum ſpeciali conceſſione vel alia legitima cauſa ſuper hujuſmodi valeat ſe tueri.* Ad duodecimum Chriſti Domini ſæculum iſta Abbatum privilegia cœperunt invaleſcere: Romani Pontifices, utpotè omnes ferè aſsumpti ex S. Benedicti Ordine, fuerunt in Abbatum honorem liberales. Hinc quidam Abbates cenſuerunt iſta privilegia eſse jam ſibi commune jus, & deinceps ſingulari indultu non eſse opus. Cunctos Abbates cenſuerunt eſse Abbates. Et iſti Attentato primi obviarunt Cardinales Paſchalis II. At ipſum non extinxerunt. Hinc opus fuit novis Decretis, non dumtaxat à Provinciali Salisburgenſi, aut Diœceſana Viennenſi, ſed etiam à Patriarchali ſecundi Calixti, ac etiam ab œcumenica Synodo Innocentii III. Proindè Calixtus non quibuſcumque Abbatibus interdixit Miſsas publicas, ſed ſolis illis, qui non haberent ſingularem privilegium. Privilegiatis, niſi circumducto privilegio, non potuit interdicere.

CAPUT XI.

Antiquum Hiero-Monachorum in prædicando jus ſtabilitur aliis adhuc teſtimoniis.

EXcedere nolim teſtimonia Gallicanæ Eccleſiæ. Hæc circa ſeptimi ſæculi medium ſtatuit Synodaliter apud Bonogelenſem Meldenſis
Can. 4. agri villam: *Ut intra Septa Monaſterii non baptizetur, nec Miſſa defunctorum ſæcularium celebrentur, nec ſæcularium corpora ibidem ſepeliantur. Forſitan permiſſu Pontificis.* Textus eſt mutilus. Exiſtimo ſupplendum: *Niſi forſitan permiſſu Pontificis.* Proindè Monaſteria anteà agebant iſta ſuo arbitrio. Et Synodus non abolet, ſed mandat deinceps non agi, niſi de conſenſu Epiſcoporum. Et rectè mandavit.

Ad nonum ſæculum ſtatuit in ſuo Capitulari S. Theodulphus Epiſcopus Aurelianenſis: *Sancitum ut Miſſæ, quæ per dies Dominicos, peculiares à Sacerdotibus fiunt, ne ita in publico fiant, ut populus eas audire queat, & propterea à publicis Miſſarum Solemniis, quæ hora tertia Canonicè fiunt, ſe abſtrahant. Non peſſimum uſum quidam in hoc habent, quando in diebus Dominicis, ſive in aliis ſolemnibus diebus Miſſas, licet pro defunctis, ſive alias quaſcumque, qua familialiter à Sacerdotibus fiunt, audire reſpiciunt, & à primo mane per totum diem ebrietatibus, commeſſationibus, atque vaniloquiis potiùs, quam Deo deſerviunt. Propterea providendum eſt ut omnes ad publicam Sanctam Matrem Eccleſiam, ac Miſſarum ſolemnia, & prædicationem audituri conveniant. Simul & hoc ſtatutum eſt, ut in civitate, in qua Epiſcopus conſtitutus eſt, omnes Presbyteri & populi, tam civitatis, quam & ſuburbani, reveſtiti in ipſa Miſſa uſque ad benedictionem Epiſcopi & Communionem devota mente ſtare debeant, & poſteà ſi voluerint, cum licentia ad ſuos titulos, Benedictione & Communione percepta, revertantur. Et hoc ſummoperè cavendum eſt Sacerdotibus, ut per Oratoria, neque per ſuburbana Monaſteria, vel Eccleſias ſuburbanas, Miſſas nequaquam, niſi tam cautè antè ſecundam horam, foribuſque reſeratis, celebrare præſumant, ut populus à publicis ſolemnitatibus, tali occaſione accepta, à Miſſa ſive à prædicatione Epiſcopi ſe minimè ſubtrahere poſſit, ſed omnes, tam Sacerdotes ſuburbani, quam in Urbe conſtituti, & populus cunctus unà cum illis ad publicam Miſſarum celebrationem conveniant, & nulli extra parvulos & infirmos, licet Miſſam auditam habeant, tam in civitatibus, quàm & in Parochiis edere & bibere præſumant ante publicum peractum officium.*

Prima de Parochiali, ſecunda Canonis pars agit de Epiſcopali Concione & Miſsa. Et prima pars ſolis Sacerdotibus, utique aut Oratoriorum, aut ipſarum etiam Parochialium Eccleſiarum Titularibus, non autem Monaſteriis mandat, ut ante horam tertiam nullas aut pro defunctis, aut alia ex cauſa peculiares Miſsas dicant in publico: at verò ſecunda pars ſe extendit non dumtaxat ad ſuburbana Oratoria, aut ſuburbanas Eccleſias, ſed etiam ad ſuburbana Monaſteria. Mandat ut & ipſa ante horam tertiam, nonniſi clauſis januis dicant Miſsam, atque ita populus ab Epiſcopi Sacrificio & Verbo non diſtrahatur. Permittit Monaſteria concurrere cum Parochialibus Presbyteris, & vult ſolis Epiſcopis cedere. Nec mireris: Etenim Theodulphus ex Floriacenſis Cœnobii Monacho eſt factus Epiſcopus, & fuit unus è Moguntini Concilii Patribus, qui aut in Parochiali Eccleſia, aut in Monaſteriis juſserunt catechizari & prædicari. Nec iſtius Synodi ſancita, nec proprii Monaſterii jura Theodulphus potuit aut voluit violare. Et hinc vides Bonifacii VIII. Decretum, qno Fratres Mendicantes ſanxit cum Parochialibus Presbyteris poſse concurrere, & ſoli concionanti Epiſcòpo debere cedere, niti antiquis & firmis anchoris. Etiam Epiſcopum germanè egit Theodulphus. Etenim omnes ſuos ſubditos ſtrenuè hortatus eſt ad frequentandam Parochiam. Et ex ſimilibus Patrum exemplis Trid. Synodus hauſit ſuum Decretum.

Antiquæ Monachorum per omnem Europam Eccleſiæ fuerunt celeberrimæ: Æquales Cathedralibus, imò & ampliores. Nec opus eſt teſtimoniis. Plures adhuc reſtant, ac ſemet-ipſas repræſentant. Æquè clarum eſt, quod Divina Officia ſemper in ipſis fuerint celeberrima. Longè celebriora, quam in Parochialibus Eccleſiis. Iſtum in finem fuerunt exſtructæ. Et ſolemnis ipſarum Miſsa, etiam diebus Dominicis ac Feſtis, omninò fiebat hora tertia, juxta Canones. Et ipſam nec omitti, nec clauſis januis fieri juſſit S. Theodulphus, niſi dum civitatis Epiſcopus publicam Miſsam celebraret. Aliis temporibus cenſuit iſtas Eccleſias non ſolis Parochialibus, ſed ipſis etiam Cathedralibus eſse pares. Et cenſuit ex communi ſenſu Gallicanæ Eccleſiæ.

Ejuſdem mentis fuit Theodulpho coætaneus Venerabilis Amulo Archiepiſcopus Lugdunen-

ſis. Ejus tempore quædam Monachales Eccleſiæ habuerunt varias Sanctorum Reliquias coruſcantes magnis miraculis. Hinc omnis fere populus deflexit à Parochiis, & frequentavit Divina Officia Monaſteriorum. Et quidam Monachi videntur populum per non bonas artes attraxiſse. Hinc inſignem Paſtoralem epiſtolam vulgavit Amulo, artes detexit, populum retrahere ſtuduit ad Parochias, & ſcripſit inter cætera. *Unaquæque plebs in Parochiis & Eccleſiis, quibus attributa eſt, quieta conſiſtat, ubi ſacrum Baptiſma accipit, ubi Corpus & Sanguinem Domini percipit, ubi Miſſarum ſolemnia audire conſuevit, ubi à Sacerdote ſuo pœnitentiam de reatu, viſitationem in infirmitate, ſepulturam in morte conſequitur, ubi etiam Decimas & Primitias ſuas offerre præcipitur, ubi filios ſuos Baptiſmatis gratia initiari gratulatur, ubi verbum Dei aſſiduè audit, & agenda & non agenda cognoſcit.* Notanda ſunt verba: *Decimas & Primitias offerre præcipitur.* Verbum, *præcipitur*, Amulo nulli alteri adjungit. Quod omnes nempè laudatæ functiones paſſim, non ſemper in Parochiis perciperentur, & adversùm Monaſteria non eſset ſtricta obligatio. Hinc & Amulo commendavit ex pectore, non præcepit.

Et adjunxit: *Quod ſi votum & deſiderium eſt populorum fidelium, diverſorum Martyrum & cæterorum Sanctorum limina ſuppliciter frequentare, ſunt dies certi & legitimi, quibus id juxta antiquam Eccleſiæ obſervantiam devotè exercere conveniat, tempore videlicet generalium Rogationum, & pro diverſis tribulationibus ac neceſſitatibus indictarum Litaniarum, ſeu Quadrageſimalium jejuniorum, ſive etiam in Vigiliis & Natalitiis Martyrum. Quæ omnia & ex univerſali Eccleſiæ lege deſcendunt, & Sacerdotum prædicatione, ac demonſtratione commendantur, & omnium fidelium obedientia & pietate attentiùs obſervanda ſunt. Quamquam & cæteris diebus cum ſilentio & puritate devotionis, non in oſtentatione & tumultu, ſacra loca probabiliter viſitentur.* Iſtis omnibus diebus affirmat expedire, ut frequententur Monachorum Eccleſiæ. Et iſtam eſse antiquam Chriſtianitatis diſciplinam.

Antiqua diſciplina ſanxit omnem cunctis Dominicis & Feſtis diebus populum adeſse parochiali Sacrificio & verbo; cunctis majoribus Feſtivitatibus omnem adeſse verbo & Sacrificio Epiſcopali. Adeſse omnia oppida & pagos per ſuos Primates ac Legatos. Iſtis diebus Domino Deo apparere omnem ſimul Eccleſiam, quæ non eſt aliud, quam ſuo Epiſcopo adunatus populus. Erat ſanctiſſima vitæ forma, quam utinam videam reparari! Eſt res magis voti, quam operis. Etenim poſtquam fidelis populus cœpit ſupra numerum multiplicari, adimpleta eſt Scriptura: *Multiplicaſti gentem, non magnificaſti lætitiam.* Numerus coegit rigorem miteſcere. Antiqui Monachi ſtuduerunt adjuvare, at quidam: & ex arbitrio citra debitum. Hinc qualis ſub Merovingiorum Regum deſidia uſque ad magni Caroli Principatum, & denuò poſt extinctum ipſius genus, & patrata in Formoſum Pontificem ſcandala uſque ad Mendicantium Ordinum exordia fuerit Occidentalis Eccleſia, cur velim edicere? Legantur Acta S. Leonis IX. S. Gregorii VII. & aliorum tunc Pontificum. Hinc Romana Eccleſia intromiſit, & variis privilegiis donavit iſtos Ordines, & ſperato ab ipſis fructu non fuit fraudata. Quæ benè ordinata ſunt, quæ fructum fecerunt, & adhuc faciunt, non moveamus.

CAPUT XII.

Exponuntur quædam circa extinctionem Regularium Ordinum, & circa Parochialem Præfecturam Clericorum Regularium.

Communem Cleri ſub Epiſcopi oculis in clauſtro vitam laudavi. Et meritò. Etenim iſtud S. Rigoberti ex S. Benedicti Ordine Rhemenſis Archiepiſcopi inſtitutum omnis olim probavit & fovit Eccleſia. At etiamnum probat ac fovet. Et Clerus numquam fuit doctior aut ſanctior. Dum Rhemenſis Eccleſia commune Refectorium & commune Dormitorium, iſtius ſanctimoniæ reliquias, abolebat, acerrimas ad ipſum litteras ſcripſit Vener. Tornacenſium Antiſtes Stephanus, ac exclamavit: *Quomodo obſcuratum* Ep. 169.
eſt aurum, mutatus eſt color optimus? Hunc colorem & iſtud aurum ego à Divina Clementia oro reſtitui. Et ſpero iſtam orationem mihi non poſſe verti in peccatum.

Interim ipſam *Demonſtrator* non probat, & reponit. *Scilicet his temporibus, quibus Romani Pontifices, Innocentius X. & Alexander VII. aliique de plurium Monaſteriorum exſtinctione ſolliciti, ipſa quoque varia exſtincta Clericali Ordini, ſine clauſtrali vita degenti, attribuere.* Reſpondeo hæc à me non planè intelligi. *Demonſtrator* videtur non dumtaxat communem Clericorum vitam, ſed ipſam etiam monaſticam Profeſſionem ſingularis ſeu ſæcularis Clericatus profeſſioni poſtponere. Loquatur apertè. At ſana loquatur. Et graviter errat de optimo Pontifice Alexandro VII. Hic enim nullum extinxit Monaſterium, ſed plura per ſuum Anteceſsorem extincta repoſuit ac reparavit. Et inter cætera celeberrimum S. Pancratii in Romano Suburbano Monaſterium. Iſtam olim Eccleſiam negligentibus Clericis eripuit, & in Monaſterium vertit magnus Gregorius. Ejus factum circumduci non ſuſtinuit optimus Alexander, ideoque iſtud ipſum à ſuo Anteceſsore in Clericos translatum tradidit Excalceatis Carmelitis. Et an Decimus Innocentius non fuerit paſsus iſtud ipſum, quod à ſervo ſuo Siba circa poſseſſiones Miphiboſeth fuit paſsus Rex & Propheta David, eſt quæſtio meo captu altior.

Interim Monaſteria non dumtaxat poſse, ſed etiam quandoque debere exſtingui, profitetur omnis Eccleſia. Etenim de magno Monachorum Inſtitutore ac Patriarcha S. Pachomio habet in ejus vita Authenticus Scriptor apud Simeonem Metaphraſten: *Pachomius vidit multitudinem Fratrum in valle profundiſſima & ſicca, & multos quidem ex eis volentes adſcendere ex ipſa, & non poſſe, cum ſibi invicem adverſi occurrerent, neque profundiſſimas tenebras evadere. Alios autem lapſos præ imbecillitate verſari apud inferos. Alios clamantes voce miſerabili. Paucos verò ex ipſis vix cum magno labore potuiſſe adſcendere. Quibus, poſtquam adſcendiſſent, lux occurrit. Cumque ad ſe rediiſſet, Domino egit gratias. Tunc cognovit Beatus ea, quæ verè erant eventura Fratribus in ultimis diebus, & quæ*

in

in ipſis futura erat, negligentiam, & magnam eorum cæcitatem & errorem, & bonorum defectum, & quod vincent qui ſunt negligentiores, propter inopiam ejus, quæ illis minimè placeat, multitudinis, ſolusque erit locus in iis poſteà, adeò ut improbi imperent fratribus, & qui neſciunt cognitionem, in Monaſteriis Dominatum obtineant, & de Principatu decertent. Et mali perſequantur eos, qui ſunt meliores, & boni non habeant dicendi libertatem, & Divina, ut dicitur, in humana convertantur. Et exclamans dixit Domino cum fletu: Domine omnipotens, ſi ita futurum eſt, qua de cauſa permiſiſti, ut fierent omnia hæc Cœnobia? Si illi, qui impoſterum ſunt præfuturi Fratribus, erunt mali, quales futuri ſunt, qui ab eis paſcentur? Nam ſi cæcus cæcum ducat, ambo in foveam cadunt. Temerè & fruſtrà laboravi. Memento, Domine, præclarorum quos ipſe peregiſti, laborum, & ſervorum tuorum, qui nunc toto animo vitæ rectè agendæ dant operam. Memento Teſtamenti, quod te tuis ſervis ſervaturum es pollicitus uſque ad conſummationem.

Pachomius non fruſtrà laboravit. Bonum & magnum opus fecit in Eccleſia. Nec fruſtrà ejus plantatio eſt eradicata. Etenim Divina Juſtitia, ſicut de gente in gentem regna transfert propter iniquitatem, ita & Judæis dixit: *Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum ejus*. Et ipſum ſuum Evangelium etiam facit de gente ambulare in gentem. Quot ſanctiſſimæ olim Eccleſiæ nunc degenerarunt in Apoſtaticas Diaboli Synagogas? O infelicem, & ſanguineis lachrymis deflendam lapſi humani generis inconſtantiam! Hæc ipſa evenit non ſingularibus dumtaxat Cœnobiis, ſed integris Ordinibus. Monaſteria, in quibus diſciplinæ ſtudium reponi non poſſit, laborant incurabili cancro, & poſtulant exſtingui. Cancer iſte ab ambitione incipit: Omne virtutis aurum pedetentim mutat in ſcoriam, omne vinum in aquam. Oranda eſt Divina Miſeratio, ut omnes in Monaſteriis ambitioſos dignetur ſupprimere. Quod dum à Divina gratia impetrare non poſſumus, iſtiuſmodi Monaſteria non poſſunt non ire in ruinam. Ita factum eſt Pachomianis, Templariis, Humilitatis, & pluribus aliis. Nec ideò Monaſticus Ordo decreſcit. Non plus quam vitis, dum aridi rami præciduntur. Mendicantes Ordines ſperamus eſse perpetuos, & à Divina Gratia numquam deferendos. Adversùm hæreſes & pravos mores glorioſa uſque huc geſſerunt certamina: Speramus fore ut eadem gerant & conficiant etiam adversùs Anti-Chriſtum.

Demonſtrator pergit: *Quibus temporibus plurima Monachorum millia per Orbem habitant extra clauſtra in Capellis, in Parochiis, aliiſque locis, ſine ea, quam Author intendit, communis vitæ norma aut diſciplina, contra quoque quam pro ipſis tantùm Monachis, non pro Clericis ſanciunt SS. Canones*. Et firmat hæc ex quibuſdam capitulis ſub titulo de Capellis Monachorum. Affirmat Monachos, qui Parochias regunt, & ſoli in ipſis habitant, vivere ac impingere in Canones. Et hujus prævaricationis arguit plurima per Orbem millia.

Reſpondeo eſſe acerbam cenſuram. Et ipſam graviter deviare. Etenim laborat errore Gulielmi Lemovicenſis Epiſcopi, de quo ad Gualterum, Regularium in Stirpenſi Eccleſia Clericorum Præpoſitum, ſcripſit S. Ivo Epiſcopus Carnutenſis: *Graviter fert veſtra Fraternitas, quod* Ep. 96. *Lemovicenſis Epiſcopus, in Synodo agens, interdixit omnibus Regularibus Clericis & regimen Parochiarum & Confeſſionem Pœnitentium. Qui rectius quidem feciſſet, ſi omnes Sacerdotes ad Regularem vitam invitaſſet, quam regulariter viventes à Dominicarum ovium cuſtodia penitùs removiſſet, quibus tantò plus diſplicet aliena malitia, quantò longiùs diſceſſerunt à ſua*. Affirmat iſtud Guilielmi Synodale Decretum fuiſſe *indignam Canonici Ordinis injuriam*. Mecum exoptat, ut omnis Clerus ad communem in clauſtro vitam invitetur, & tunc ex ipſo Presbyteri in Parochias deſtinentur. Dominicæ oves ſic habebunt longè optimos Duces atque Cuſtodes.

Rationem dat in litteris ad Lundenſem in Dania Archiepiſcopum Ven. Stephanus Epiſcopus Tornacenſis, ſcribens de Petro, Nobili Dano, profeſſo in Gallia vitam Canonicam: *Petrus ſa-* Ep. 129. *cræ Paginæ ſtudens ſcholas veritatis in Auditorio, ſcholas virtutis frequentat in Clauſtro, cum neque hic ſine veritate virtutem, neque ibi ſine virtute combibat veritatem. Duo ſugens ubera citò poterit impinguari, ut tamquam ſaginatus vitulus, vel fortis aries, aut filius arietum de grege Domini ad Altare ipſius & ipſe immolari poſſit, & quando Vobis placuerit, pro aliis immolare*. Hi Dominicorum Arietum filii in monaſterio per plures annos vitiis mortificantur, & ſaginantur virtutibus: mortificati ac ſaginati emittuntur in Parochias, futuri Arietes gregum Duces. Et fiunt longè optimi. Ita faciunt etiamnum omnes Regulares Clerici, præſertim Præmonſtratenſes. Omnem Clerum opto eſſe ipſis ſimilem. Opto cum S. Ivone, & multis aliis Eccleſiæ columnis, quarum aliquas laudavit *Exhibitio*.

Proindè *Demonſtrator* debebat inter Monachos & Regulares Clericos diſcernere. Iſti ad perpetuum Clauſtrum, hi educantur ad Eccleſiæ Præfecturam, & curam animarum. Utinam Eccleſiæ ſint ipſorum plurima millia! Attamen eorum Prælati in dirigendis ad Parochias ſuis filiis, dignentur ſequi Regulam, in laudata epiſtola præſcriptam à S. Ivone: *Clerici Regulares ab hoc* parochialis Præfecturæ *officio nec penitus ſunt removendi, nec indiſcretè admovendi. Nam ſi penitus removentur, Canonico Ordini indigna fit injuria, cui tantò ſecurius eſt credenda correctio vitæ alienæ, quantò majorem diligentiam adhibuit vitæ ſuæ corrigendæ. Si verò indiſcretè Regularibus Clericis hoc onus imponitur, in quibuſdam Eccleſiaſtica diſciplina frangitur, & ipſi fratres, qui in Clauſtris, tamquam in caſtris, contra tentatores fortiter ſtabant & vincebant, cum ſoli ad pugnam prodeunt, in tentationibus facilè ſuperantur*. Emittere non debent, niſi vitiis mortificatos, virtutibus ſaginatos, atque armatos.

CAPUT XIII.

Revincuntur quidam Demonſtratoris errores.

INter alios, qui Fratribus Mendicantibus tentarunt prædicandi munus efeſtucare, poſui Guilielmum de S. Amore, Sorbonicæ Scholæ Doctorem Theologum, & Canonicum Eccleſiæ Belluacenſis. Demonſtrator etiam hic amat rodere, & ſcribit: *Lis cum Guilielmo à S. Amore non fuit de ſubjecta hic materia, ſeu Verbi Dei prædicatione.* Adducit quædam Nicolai Trivetti verba, atque proſequitur: *Guilielmus hic non tam negabat eos poſſe prædicare, quam de eleemoſynis viventes poſſe ſalvari. Volebat vel ipſum prædicationis obſequium, dummodò de eleemoſynis viverent, non eſſe ſalvationis remedium. Et hac de cauſa depoſitus eſt.*

Reſpondeo hæc ſibi ipſis non conſtare. Quid enim eſt, *Non tam negabat*? Qui non tam hoc negat quam iſtud, omninò negat utrumque. Interim iſtam Guilielmi purgationem, at ſine veritatis præjudicio, admittamus, non refragabor. Admitto, quod Guilielmus admiſerit Fratribus Mendicantibus competere Prędicationis officium. Porrò Fratres Prædicatores tunc non dumtaxat in ſuis Eccleſiis aut publicis plateis, ſed etiam in Parochialibus atque Cathedralibus Baſilicis poterant prædicare omni die, & omni hora. Etiam invitis Parochis atque Epiſcopis. Et hoc *Demonſtrator* profitetur à tanto Ordinum Mendicantium hoſte non fuiſſe improbatum aut impugnatum. Proindè Fratrum Prædicatorum jura debuerunt eſſe ferrea aut adamantina, quæ iſte Guilielmus ſuis venenatis dentibus non præſumpſit attingere. Hodierna Fratrum Mendicantium jura ſunt reſidua iſtorum portio: Ergò & ipſa ſunt ejuſdem materiæ, adeoque nec Guilielmus auderet rodere. Ecce, dum me rodit *Demonſtrator*, ſemetipſum evertit. At hæc dixi ſine veritatis præjudicio. Etenim quod iſte Guilielmus etiam prædicandi munus nobis inviderit, eſt longè certiſſimum. Exſtant ejus opera.

Inter articulos, de quibus ſacer Prædicatorum Ordo apud Sedem Apoſtolicam accuſavit Guilielmum de S. Amore, fuerunt hi: *Qui prædicant, & non ſunt Epiſcopi, qui ſunt Succeſſores Apoſtolorum; vel Sacerdotes & Curati, qui ſunt Succeſſores aliorum Diſcipulorum; vel niſi vocentur à Presbyteris Curatis, ſunt Pſeudo-Apoſtoli, non facientes mentionem de commiſſione Epiſcoporum, vel Papæ, vel Legatorum ejus. Signum falſorum Apoſtolorum eſt, quod vadunt prædicare, ubi Chriſtus fuit prædicatus vel prædicatur ab aliis: Quia Apoſtolus dixit de ſe, quod ipſe prædicavit, ubi Chriſtus non fuit prædicatus. Signum falſorum Prædicatorum eſt, quod de injuriis ſibi factis recurrunt ad Dominum Papam, & impetrant litteras. Signum falſorum Prædicatorum eſt, quia volunt recipi in aliqua civitate, vel caſtro, vel ſocietate, contradicentibus illis de communitate vel ſocietate.* Hi omnes articuli nonne manifeſtè arietant prædicandi officium? Arietant præſertim Apoſtolicum privilegium, quo Fratres Prædicatores poterant, etiam invitis Epiſcopis, ubique locorum & temporum prædicare. Hinc Guilielmus cuidam ſuo libro dedit ſceleratum hunc titulum: *Collectiones Catholicæ & Canonicæ Scripturæ ad defenſionem Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, ad inſtructionem & præparationem ſimplicium fidelium Chriſti contra pericula imminentia Eccleſiæ generali per hypocritas Pſeudo-Prædicatores, & penetrantes domos, & Otioſos, & Curioſos, & Gyrovagos.* Impudenter blaterat contra ſacrum Prædicatorum Ordinem. Blaterat per delegatum ipſis prædicationis officium lædi Eccleſiaſticam Hierarchiam.

Pergit *Demonſtrator*, & ponit hunc titulum: *Oſtenditur frequentandæ Parochiæ obligationem ad audiendum verbum Dei fuiſſe jam tum à tempore Apoſtolorum, quidquid ſit interim de antiquis Regularium litibus circa eorum in Eccleſiis ſuis concionandi tantùm libertatem.* Et ad primam tituli partem firmandam conglomerat multa Decreta Romanorum Pontificum, Generalium ac Provincialium Synodorum, & plurium Epiſcoporum. Noſtras autem de variis per Clerum attentatis litibus victorias, & glorioſas ſententias nec rodit: Adeo ſunt lucidæ ac firmæ. Et certè jam pridem tranſierunt in rem judicatam.

Et quidem quod Catholicæ Eccleſiæ in tres Patriarchales, ac tres Autocephalas Diœceſes, harum Diœceſium in plures Metropoles ac Provincias, Provinciarum in Epiſcopales Parochias, & harum in plures Presbyterales aut Diaconales Diſtrictus diſtributio ſit Inſtitutum Apoſtolicum, ego plenè profiteor, nemo Orthodoxus poſſit negare. Et hinc etiam lucet epiſtolas illas, quæ iſtam poſteriorem diſtributionem adſcribunt S. Dionyſio Papæ, eſſe ſpurias atque ſtramineas. Quod item obligatio, qua Chriſtianus populus adſtringitur in ſua Epiſcopali aut Presbyterali Parochia audire Dei verbum, atque alia divina, ſit Apoſtolica lex, eſt æquè certum, & nemo poſſit inficiari. Quare Demonſtrator chartam & tempus expendit ſine neceſſitate, ſine fructu. Omnis quæſtio eſt de Parochialium Eccleſiarum in Regulares, præſertim Ordinum Mendicantium, Eccleſias accumulato jure. Hoc debet non dumtaxat rodi, ſed everti.

Canonum Exhibitio, neſcio ubi, dicit Demonſtratorem eſſe imperitum antiquitatis Eccleſiaſticæ. Eſt calami ex veritatis zelo impetus. Interim Demonſtratoris ſtomachum acriter movit. Hinc doleo me non ſatis meminiſſe regulæ, quæ non minorem exquirit providentiam in emittendo Verbo, quam in jaciendo lapide. Et nihil magis ambio, quam ut omnes prophetent, & mereantur laudem. Graviſſimè doleo, me non poſſe laudare. Etenim ſuam fundamentalem aſſertionem firmat per caduca teſtimonia, atque ita infirmat. Cogor paucis oſtendere.

Presbyteralium erectionem Parochiarum eſſe Apoſtolicum opus, firmare incipit ex Apoſtolica ad Titum epiſtola: *Reliqui te Cretæ, ut conſtituas per civitates Presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi.* Et addit Commentarium Theophylacti: *Volebat Paulus unamquamque civitatem habere ſuum Paſtorem. Sic enim labor eſt brevior, & cura exactior.* Reſpondeo & S. Paulum & Theophylactum agere non de presbyteralibus, ſed de Epiſcopalibus Parochiis: Apoſtolum per Presbyteros intelligere Epiſcopos. Ita cenſent omnes Patres,

tres, & Latini & Græci. Etiam Theophylactus, quem certè (dolens ſcribo) *Demonſtrator* videtur nec inſpexiſse. Etiam hæc ſunt ejus verba: *Epiſcopos hic*, ait Apoſtolus, *quemadmodum in Epiſtola ad Timotheum. Noluit enim univerſam inſulam uni eſſe commiſſam, ſed quamlibet Urbem proprium habere Paſtorem. Sic enim & labor levior eſſet, & cura exactior.* Et quis eſt Theophylactus, ut inter teſtes, qui nos de Apoſtolico Inſtituto doceant, habeat ducatum, & agmen ducat? Eſt vir undecimi ſæculi, & Michaelis Cerularii Schiſmaticus Sectator, adeoque ab Apoſtolico & tempore & ſpiritu plurimùm remotus.

Secundus *Demonſtratoris* teſtis eſt S. Clemens Pontifex in Epiſtola tertia ad Jacobum Fratrem Domini, Hieroſolymæ Epiſcopum. Adducit ille hujus verba, atque proſequitur: *Verba ſunt obligationem denotantia. Sed Author mihi occurret quod ſuprà, eas conſtitutiones non eſſe veraciter Apoſtolicas, nec earum Collectorem eſſe Clementem Papam. Gratis tamen. Nec enim probat.* Reſpondeo diſtincta à *Demonſtratore* confundi. Etenim aliud ſunt Apoſtolicæ Conſtitutiones, aliud eſt iſta epiſtola. Et hæc eſſe, illæ poſſint non eſſe Clementis. Interim etiam affirmo hanc epiſtolam eſſe ſpuriam. Ita aſſeverant omnes hodie eruditi. Eſt res clara. Etenim de S. Jacobo ſcribit in Virorum Illuſtrium Catalogo S. Hieronymus: *Jacobus triginta annos Hieroſolymis rexit Eccleſiam, id eſt, uſque ad ſeptimum Neronis annum, & juxta templum, ubi & præcipitatus fuerat, ſepultus eſt.* Eſt Chriſti Domini annus ſexageſimus tertius. Pergit Hieronymus de S. Clemente: *Clemens IV. poſt Petrum Romæ Epiſcopus. Siquidem ſecundus Linus fuit, tertius Cletus. Obiit tertio Trajani anno.* Eſt Chriſti Domini centeſimus ſecundus. Proindè ut Clemens poſſit ad S. Jacobum ſcripſiſſe, debuiſſet in S. Petri Cathedra ſediſſe per quadraginta annos, atque ita Petri tempus inſigniter exceſſiſſe. Et ad duodecimum Domitiani annum ſcribit in Chronico Euſebius Cæſaræenſis: *Tertius Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus præfuit Clemens annis octo.* Eſt Chriſti Domini annus nonageſimus tertius. Proindè triginta annis Jacobus obiit ante Epiſcopatum S. Clementis. Hinc rectè dixi iſtam epiſtolam eſſe ſpuriam. Quod ipſum demonſtrare poſſim ex multis aliis.

Demonſtrator agit Chronologum, & Parochialium Eccleſiarum jura ſtudet firmare per paterna omnium ſæculorum teſtimonia. Et laudo diligentem curam antiquitatis. At doleo, quod è primo ſæculo nullum produxerit teſtem, niſi iſtam ſpuriam epiſtolam. Cur non protulit litteras S. Ignatii? Pro ſecundo ſæculo adducit S. Juſtini Martyris ſecundam Apologiam, & librum
Cap. 7. Apologeticum Septimii Tertulliani. Hunc adducit infeliciter. Etenim Tertullianus primum ad Nationes librum affirmat à ſe ſcriptum circa Domini annum ducenteſimum quinquageſimum: At verò Apologeticus liber eſt iſtorum librorum compendium, adeoque & poſterior. Proindè eſt tertii ſæculi, non ſecundi. An iſta teſtimonia Parochiis faveant, ego nolim decertare. Etenim opto ut faveant. Attamen quod ſuo adhuc tempore multi per Africam pagi nullam haberent Eccleſiam, teſtatur in litteris ad quoſdam Donatiſtarum Epiſcopos S. Auguſtinus. Quod ipſum de ſuis pagis affirmat Joannes Chryſoſtomus. Ep. 136.

Demonſtrator ex Gratiani Decreto adducit & S. Auguſtinum: *Et hoc attendendum eſt, ut Miſſæ peculiares, quæ per dies ſolemnes à Sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut propter eas populus à publicis Miſſarum ſolemnibus, quæ hora tertia Canonicè fiunt, abſtrahatur.* Eſſe genuinum Auguſtini locum firmat authoritate Gratiani, Cardinalis Anſelmi, Burchardi, ac S. Ivonis Carnutenſis. Et adjungit: *Quem tamen aliqui referunt ad Synodum Agathenſem.* Et gloriatur ſe hæc ſcripſiſſe in feſto S. Auguſtini. Reſpondeo locum nec Auguſtini eſſe, nec Agathenſis Concilii. Quo in libro, qua in epiſtola, quo in ſermone iſta Auguſtinus ſcripſit? Vocem, *Miſſa peculiaris*, nec in Auguſtino reperies, nec in Synodis Africanis. Adductus locus eſt S. Theodulphi Aurelianenſis Epiſcopi, cujus integer contextus eſt ſuprà adductus.

CAPUT XIII.

Tridentini Decreti data per Exhibitionem *expoſitio ſtabilitur ac elucidatur.*

FAmoſo ſacroſancti Concilii Trid. Decreto dedi hunc Commentarium: *Synodus Eccleſiæ Parochialis jus non firmat contra Mendicantes Ordines, ſed contra alias Parochiales Eccleſias, ac præſertim contra Oratoria, ſeu Capellas.* Demonſtrator dicit eſſe *interpretationem inſulſam*. Et adæquationem, quam Parochiales inter ac Regulares demonſtravi Eccleſias, addit eſſe *imaginariam*. Et proſequitur: *Septem integris capitibus Chronologum egerat Author noſter, ſed iſtiuſmodi, ut vano delectu ex omnigenis hiſtoriarum fragmentis larvam concinnarit, qua obvelare queat hanc* utique frequentandæ Parochiæ, *obligationem, ne à Fideli populo agnoſcatur.* Scribit alia id genus plura, quæ irato boni viri calamo libens ignoſco.

Lectorem remitto ad ſeptem iſta capita: Videat & judicet, an inſulſa, imaginaria, & larvatica docuerim. Interim ſine fundamento accuſor obligationem, qua fidelis populus adſtringitur ſuæ Parochiæ, obvelare. Eſt non leve crimen. Etenim cunctis Regularibus, ne contra Parochiales Eccleſias prædicent, interdicunt SS. Canones. Proindè ego aliud non docui, quam Regulares Mendicantium Ordinum Eccleſias eſse Romanæ Sedis Appendices atque Vicarias, & quoad quaſdam ſacras functiones æquari Parochialibus.

Et quod S. Tridentina Synodus pro Parochiis non contra Regulares iſtas Eccleſias, ſed contra alias Parochiales, præſertim contra Oratoria ſeu Capellas decreverit, volo iterum paucis demonſtrare. Iſtam interpretationem non finxi ex meo arbitrio, ſed didici à Gallicana Eccleſia. Etenim inter primates Tridentini Concilii Patres fuit Dominus Carolus Cardinalis à Lotharingia, Archiepiſcopus Remenſis. A Synodo redux mox ad ejus executionem celebravit ſuæ Provinciæ Concilium, & in ipſius duodecima ſeſſione retulit hanc quæſtionem: *Se libenter auditurum à Doctoribus, quid ſit faciendum de eo, qui ad rem Divinam & Deum colendum numquam venit in ſuam Eccleſiam parochialem.* Nota benè: *Qui numquam venit.* Dominus Cardinalis quæſivit, an deberet aut poſſet excommunicari?

Et decima tertia ſeſſio reſpondit: *Decreto de Divino cultu eſſe addendum, quod Laici tertio quoque Dominico interſint Miſſæ ſacrificio in ſua Parœcia.* Nota bene: *Tertio quoque Dominico*: Proindè iſta Seſſio cenſuit duobus Dominicis poſse frequentari Regulares Eccleſias, & à Parochia non poſſe exigi, niſi unam tertiam. Et ad iſtud judicium firmandum Robertus Furius, S. Theol. Doctor, ac Ambianenſis Epiſcopi Procurator, in ſeptima decima ſeſſione adduxit epiſtolam Leonis Papæ, qua populus jubetur convenire ad majorem Miſſam. Quæ, qualis, & cujus Leonis ſit iſta epiſtola, Furius non edixit. Eſt verò epiſtola ac Edictum IV. Leonis ad parochiales Presbyteros: *Nullus alterius Parochianum, niſi in itinere, ſi ibi placitum fuerit, ad Miſſam recipiat.* Singulas ferè ſuas Sanctiones Dominus Cardinalis illic firmat ex Tridentino Concilio, hic autem nihil decidere audet, ſed anxius quærit, & Doctor Robertus nequit aliud adducere fundamentum, quam Canonem quarti Leonis. Quia nempè omnis iſta veneranda Synodus noverat ſacroſanctam Tridentinam non adversùm Monaſteria ſanxiſse, ſed pro Parochiis adversùm Parochias. Et hoc ipſum ſanxit quartus Leo. Et ejus Edictum eſt Trid. Decreto lucidius. Hinc ipſum Doctor Robertus maluit adducere.

Domini Caroli Cardinalis in Remenſem Cathedram Succeſsor Dominus Ludovicus Cardinalis à Guyſia Tridentinorum Decretorum fuit periti ſſimus, & tamen in ſuæ Provinciæ Synodo emiſit hæc Edicta: *Diebus Dominicis ac Feſtivis in ſuas Parœcias populus conveniat, & Miſſæ, Concioni, ac Veſperis interſit. Nemini à propria Parœcia liceat abeſſe ſanctiſſimis diebus Paſchæ, Pentecoſtes, & Natalis Domini, niſi quem infirmitas, vel alia legitima cauſa, cum Parochi licentia excuſet. Fraternitatis Societates ne diebus Dominicis, hora Miſſæ Parochialis, quæ competenti hora celebratur, fiant. Nevè in iiſdem panis aut aqua benedicatur à Sacerdote ſub pœna Suſpenſionis.*

Primus Canon eſt ſimplex admonitio. Secundus videtur reſpicere Decretum Tridentinum. Etenim mandat, ut tribus iſtis Feſtivitatibus omnes adſint Parochiæ, niſi legitima cauſa excuſet, hoc eſt, dum poteſt commodè fieri. Reponit & antiquam Gallicanæ Eccleſiæ diſciplinam, quæ omnem Diœceſis populum jubebat ſaltem per ſingulorum oppidorum & pagorum Primores in præfatis Feſtivitatibus adeſse Sacrificio ac Verbo Epiſcopi. Ita mandant Synodus Agathenſis, Epaonenſis, Arvernenſis, prima Matiſconenſis, quarta Aurelianenſis. Et prima Aurelianenſis ſanxit.
Can. 25. *Nulli Civium Paſchæ, Natalis Domini, vel Quinquageſimæ Solemnitatem in Villa licet celebrare, niſi quem infirmitas probabitur tenuiſſe.* Quod ipſum ſanxit & Agathenſis. Dominus Cardinalis voluit Parochiis hanc ſaltem fieri reverentiam. Cenſuit iſtos Canones à Tridentino Decreto non fuiſse infirmatos. Verùm cur iſtos tres ſolos dies adſtrixit ad Parochiam? Quod noſset à laudato Decreto nihil actum contra Regulares Eccleſias.

Quod ipſum clariſſimè lucet ex tertio ejus Canone. Hic enim non noſtris Eccleſiis, ſed ſolis piarum Confraternitatum Oratoriis aut Sacellis mandat, ne Parochialis Miſsæ tempore celebrent ſuam Miſsam, ne benedicant Eulogiam, ne quævis alia faciant Officia, atque ita populum divertant à parochialibus Eccleſiis. Nempè Dominus Cardinalis noverat noſtras Eccleſias eſse Parochialibus pares, & Tridentinos Patres non adversùm illas, ſed dumtaxat adversùm alias Parochias, ac præſertim Sacella ſanxiſse. Et hanc Remenſem Synodum, elapſi ſæculi anno octogeſimo quarto celebratam, Gregorius XIII. Trid. Concilii Zeloſus Obſervator ac Executor confirmavit.

Noſtra aſsertio clarè liquet item ex Provinciali Synodo Domini Cardinalis Caroli Borbonii Archiepiſcopi Rothomagenſis. Parochialis Miſsæ & Concionis obligationem illa ſtrenuè exaggerat, Tridenrinum Decretum palam exequitur, atque adjungit: *Ne populus diſtrahatur à Miſſa parochiali, & ab auditione mandatorum Dei & Eccleſiæ, optamus ne in Capellis, ab antiquo etiam Epiſcoporum authoritate fundatis, aliæ Miſſæ celebrentur, quam illæ, quæ de fundatione exiſtunt. Prohibemus quoque in quibuſdam Eccleſiis, quæ ſimul Collegiatæ ſunt & Parœciales, eadem hora cantari Miſſas Canonicorum & Parœcianorum; ſed ſub pœna Excommunicationis ſtari in his judicio Epiſcopi.* Solas Capellas & quædam Clericorum Collegia compeſcit, nequaquam Monaſteria Ordinum Mendicantium. Quod nempè adversùm illa ſola, non adversùm hæc Tridentini Patres ſanxiſsent.

Eadem mente iſtos Patres intellexit in ſuæ Provinciæ Synodo Dominus Franciſcus Cardinalis de Joyoſa, Archiepiſcopus Tholoſanus. Laudat Trid. Decretum, atque adjungit: *Quo tempore Dominicis Feſtiſque diebus Divina Officia recitantur, Sacra Miſſarum ſolemni cantu celebrantur, Concioneſque in Cathedrali aut Parochiali Eccleſia publicè habentur, eo tempore nullæ in Confraternitatibus ceremoniæ, nulla Sacra peragantur.* Nec unum iota habet de Eccleſiis Ordinum Mendicantium.

Iſtæ Parochiarum contra Capellas aut Oratoria quæſtiones ſunt veteres, in Gallicana præſertim Eccleſia. Etenim ſimilis olim lis fuit inter Parochialem Caletenſem Eccleſiam & Leproſorii ibidem Capellam. Et inter initæ tandem pacis articulos fuerunt hi: *Leproſorii Capellanus aliquid uſurpare non poterit, quod pertineat ad jus Parochiale. Et ſi quis Parochianorum ibi ſæpè ad Miſſam venerit, admonitus à Presbytero ſuo, ſi hoc non emendaverit, publicè excommunicetur.* Hujus pacificationis inſtrumentum nuperrimè vulgavit Stephanus Baluzius in appendice ad Capitulare Reginonis Abbatis Prumienſis.

Iſtiuſmodi olim lis etiam fuit inter Lambertum, primum Atrebatenſis Eccleſiæ Epiſcopum, & S. Mauritii iſtic Capellam, cui ad Divina in Dominicis ac Feſtis diebus ſolemniter celebranda erat antiquum privilegium. Et ipſum tunc celebrata Trecenſis Synodus ratum habuit. Attamen ad Lamberti interceſſionem excepit Paſchale feſtum, Pentecoſten, & Dominicam Nativitatem. Antiquam Gallicanæ Eccleſiæ diſciplinam voluit privilegia prævalere. Verùm Capella provocavit ad Sedem Apoſtolicam, & Paſchalis II. Pontifex Lamberto reſcripſit: *Nuper frivolam inter vos quæſtionem ortam audivimus, de populo videlicet Capellæ ſancti Mauritii: quod in præcipuis*

cipuis Feſtivitatibus in Capella ipſi Dominici Corporis & Sanguinis non debeant percipere Sacramenta. Quod profectò frivolum atque irrationabile omninò videtur, ut populus, qui ad Divina Officia in loco ipſo per totum annum admittitur, in ſolemnibus diebus à Communione Dominici Corporis & Sanguinis excludatur. Judicavit pro Capella. Et voluit prævalere privilegium. Exſtant hæc in Chronico Belgico Ferreoli Locrii.

Similes quæſtiones Eccleſia frequenter vidit inter Parochiales Presbyteros. Hinc enim in ſuo Capitulari ſtatuit S. Theodulphus Epiſco-
Cap. 14. pus Aurelianenſis: *Nullus Presbyter fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ de alterius Presbyteri Parochia perſuadeat, ut ad ſuam Eccleſiam concurrant, relicta propria Eccleſia, & ſuas Decimas ſibi dent. Sed unuſquiſque ſua Eccleſia & populo contentus, quod ſibi non vult fieri, alteri nequaquam faciat.* Et malum adeò invaluerat, ut duris Presbyteris debuerit comminari degradationem, aut certè diuturnum carcerem. Etiam Venerabilis Herardus Turonenſis Archiepiſcopus ſanxit in
Cap. 29. ſuo Capitulari: *Ut nullus Presbyter alterius Parœcianum, niſi in itinere fuerit, vel Placitum ibi habuerit, abſque licentia ſui Presbyteri ad Miſſam recipiat, vel ſollicitare præſumat.* Iſtiuſmodi quæſtiones nulli ſæculo defuerunt. Et adversùm illas, nequaquam adversùm noſtras Eccleſias decrevit Synodus Tridentina.

Sacroſanctam Synodum ſemper ita intellexit etiam noſtra Belgica Eccleſia. Lucet ex Provinciali Synodo Domini Matthæi Hovii, Archiepiſcopi Mechlinienſis. *Quia unuſquiſque juxta Concilium Trid. Parochiæ ſuæ intereſſe tenetur ad audiendum verbum Dei: ubi commodè id fieri poteſt, quo tempore illud in Parochiali Eccleſia annunciatur, nemo in Capellis, quæ Parochiæ finibus continentur, concionari aut Miſſam celebrare præſumat ſub pœna arbitraria. Et ſimiliter nemo in eadem Eccleſia ſub Concione Miſſam etiam privatam celebret.* Diſertè affirmat iſtum eſſe ſenſum Trid. Concilii.

CAPUT XV.

Exponitur S. Caroli Borromæi mens circa Tridentinum Decretum.

QUidam aſſiduè inclamant S. Carolum Borromæum. Et cenſent ab ipſo affirmari, quod Trid. Synodus decreverit in Regulares Eccleſias. Et probant ex ejus ſexta Synodo. At doleo iſtud Synodale Decretum à Demonſtratore non produci integrum. Ipſum eſt meæ aſſertioni firmiſſimus murus, ideoque volo integrum exhibere. Parochialium Eccleſiarum frequentationem ex pectore commendat, & proſequitur: *Hi igitur Trid. Synodi Decretis, & veteri ſalutarique exemplo adducti, cùm populum urbis, Diœceſis, Provinciæque Mediolanenſis noſtræ, rebus ad ſalutem neceſſariis inſtructum, per bona opera ad præmium ſempiternum perducere ſummoperè in Domino cupiamus, hac noſtra monitione eos univerſos & ſingulos cohortamur, ac per viſcera miſericordiæ* JESU CHRISTI *obſecramus atque obteſtamur, ut quamvis in ſuis Viciniis, Oppidis, & Suburbiis, Oratoria, Capellas, aliaſque Eccleſias habeant, ubi ſanctiſſimo Miſſæ ſacrificio intereſſe poſſint, frequenter tamen Dominicis ſaltem, aliiſque ſolemnibus Feſtis diebus ad ſuam quiſque Parochialem Eccleſiam conveniant, ubi à Parocho, cui cura commiſſa eſt, verbo Dei paſcantur, Fidei Chriſtianæ rudimentis, aliiſque animarum ſaluti neceſſariis præceptis erudiantur, ad ſanctiſſima Sacramenta religioſiùs percipienda inſtruantur, ad eorumdemque frequentem uſum, ut illa ſancta Synodus optat paternis ejus exhortationibus in dies magis inflammentur.*

Notanda ſunt verba: *Cohortamur, obſecramus, obteſtamur.* Non mandat S. Caroli Synodus, ſed dumtaxat hortatur ac monet. Notanda item verba: *Frequenter ſaltem Dominicis, aliiſque ſolemnibus Feſtis diebus*: Hortantur ac monent non per ſingulas Dominicas ac feſtivitates, ſed dumtaxat frequenter adiri Parochialem Eccleſiam. Notanda præſertim ſunt hæc palmaria verba: *Oratoria, Capellas, aliaſque Eccleſias.* Altè prædicant Trid. Synodi Decretum, uti à me, ita & à S. Carolo, atque ipſi aſſidentibus Epiſcopis fuiſſe intellectum. Iſtud ipſum clamant hæc verba: *Ad ſuam quiſque Parochialem Eccleſiam.* Clamant Trid. Synodum non adverſum Regulares Eccleſias, ſed pro Parochiis adverſum Parochias, ac præſertim adversùm Oratoria & Capellas ſanxiſſe.

S. Carolus ſanxit præſertim pro Ruſticis Fidelibus, & pro ipſorum Pagenſibus Eccleſiis. Lucet ex his verbis: *Quamvis in ſuis Viciniis, Oppidis, & Suburbiis.* Nullam facit mentionem de civitatibus. Item ex his verbis: *Nec quemquam aliquod, quod vel ex Parochialis Eccleſiæ aliqua diſtantia, vel ex pluvia, frigore æſtu, temporiſve viciſſitudine exiſtit, incommodum ab hoc officio deterreat.* Mediolanenſis Provinciæ Ruſtici ac Oppidani ſequebantur hanc Gallicanis olim Ruſticis ac Oppidanis factam à ſecunda Matiſconenſi Synodo indulgentia: *Si quis veſtrum proximam habet Eccleſiam, properet ad eandem, & ibi Dominico die ſemetipſum precibus, lacrymiſque afficiat.* Nec ſolam viciniorem Parochialem Eccleſiam, ſed etiam Agraria Oratoria frequentari à Ruſticis permiſit Gallicana olim Eccleſia. Lucet ex Synodo Agathenſi: *Si quis etiam extra Parochias, in quibus legitimum eſt, ordinariuſque conventus, Oratorium in agro habere voluerit, reliquis feſtivitatibus, ut ibi Miſſas teneat propter fatigationem Familiæ, juſta ordinatione permittimus. Paſcha verò, Natale Domini, Epiphaniam, Adſcenſionem Domini, Pentecoſten, & Natalem S. Joannis Baptiſtæ, vel ſi qui maximi dies in feſtivitatibus habentur, non niſi in civitatibus, aut in Parochiis teneant.*

Can. 1. (beside: *Si quis veſtrum proximam*)

Can. 21. (beside: *Lucet ex Synodo Agathenſi*)

Eadem igitur Indulgentia obtinebat in Provincia Mediolanenſi, ideoque S. Carolus iſtum Agathenſem Canonem reſumpſit, imò & inſigniter ampliavit. Sanxit iſta Oratoria frequenter deſeri, diebus Dominicis ac ſolemnibus Feſtis frequenter accedi Parochialem Eccleſiam, & neminem ob defatigationem aut iſtiuſmodi cauſam debere deterreri.

Quæ omnia lucidiſſimè patent ex his etiam Synodalibus S. Caroli verbis: *Fuit olim tanti apud antiquos Patres ille frequens ad Eccleſiam propriam* Pa-

Parochialem Fidelium conventus, ut ad hanc diſciplinam, populi Chriſtiani Inſtitutioni valdè accommodatam, retinendam certis Decretis cautio aliqua adhibita ſit. Primò enim hoc juſſum eſt, ut Dominicis Feſtiſque diebus Parochi, antequam Miſſam celebrent plebem interrogent, an alterius Parochiæ fidelis adſit, qui contempto Presbytero ibi Miſſam audire velit; quem ſi invenerint, ſtatim indè ejiciant, & in Parochialem ſuam Eccleſiam ad Miſſam audiendam redire compellant. Deindè, illud planè vetitum fuit alienæ Parochiæ fidelem à Parocho ad Miſſam recipi, niſi in itinere fuerit, aut Placitum ibi habuerit. S. Caroli Synodus diſertè affirmat à Trid. Conc. fuiſſe innovata & firmata Nannetenſis Synodi, & quarti Leonis Decreta, quæ palàm agunt non adverſùm Regulares Eccleſias, ſed pro Parochiis adverſùm Parochias, ac præſertim adverſùm Oratoria ac Capellas.

Pergit S. Caroli Synodus: *Cujus veteris diſciplinæ reſtituendæ, in uſumque revocandæ deſiderio flagrans olim ſummus Pontifex Urbanus VI. eo de genere Apoſtolica Sanctione diligentiſſimè cavit.* Quod ſextus Urbanus de hac re cogitaverit aut ſanxerit, fateor me ignorare. Et ſanè horrendis ſchiſmatum, & indè natorum in omni Europa bellorum motibus ille diſtractus videtur iſta priſtino ſtatui permiſiſſe. Quare pro Urbano VI. fortè legendus ſit Urbanus V. Etenim hic per Petrum Narbonenſem & Goffredum Tholoſanum Archiepiſcopos indixit & celebravit Vavrenſem
Can. 84. Synodum, in qua editus eſt hic Canon: *Ut honor debitus Parochialibus Eccleſiis obſervetur, & animarum periculis obvietur, ſalubriter duximus ſtatuendum, quod Parochiani diebus Dominicis & feſtivis ad ſuam Parochialem Eccleſiam veniant, Miſſas integras audituri. Et ſi per duos Dominicos dies continuos Miſſas in dictis Eccleſiis, legitima cauſſa ceſſante, non audiant, ex tunc habebunt Parochiales Presbyteri commonere non venientes, ſe revelaturos in Eccleſiis nominatos, poſteà excommunicandos.* Hanc Synodum cum aliis Narbonenſis Galliæ Conciliis nuper vulgavit Stephanus Baluzius.

Reſpondeo iſtum Canonem eſſe ejuſdem generis, ideoque nobis non obeſſe. Agit de Pagenſibus præſertim, ac Oppidanis Parochiis. Etenim Urbanus quintus ſucceſſit Innocentio ſexto, & ſexto Clementi, coram quibus Mendicantes Ordines de ſuis potentiſſimis Adverſariis glorioſiſſimè triumpharunt. Abſit ut Urbanus iſta judicia circumduxerit. Fuit e S. Benedicti Ordine evectus ad S. Petri Cathedram, & cunctis Regularibus longè amiciſſimus. Et ſingulariter Ordinibus Mendicantibus. Etenim è ſacro Prædicatorum Ordine Guilielmum Sudre Lemovicenſem, ex S. Franciſci familia Marcum Viterbienſem, & ex Venerando Carmelitarum Ordine Bernardum Ambaſienſem promovit ad eminentiſſimam purpuram Romanæ Eccleſiæ. Eodem tempore Prædicatorum Ordo Hugonem de Vitonio, Gerardum Domarum, Joannem Morlandinum, & Nicolaum Roſellum, Franciſcana Familia Paſtorem de Albernaco, Eliam de Hannibaldis, Guilielmum Farinerium, & Fortanerium Vaſſelli, noſter S. Auguſtini Ordo habebat in S. Collegio Guilielmum Cremonenſem. Abſit ut tanti Eccleſiæ Principes viderint ſuorum Ordinum jura caſtrari.

Quid opus multis? Praxis eſt optima interpres legum. Belgarum plurimi viſitarunt Italiam, & Mediolanenſis Provinciæ tam Metropolim, quam ſuffraganeas civitates luſtrarunt. Viderunt earum mores & Eccleſiaſticam diſciplinam. Viderunt Ordinum Mendicantium Eccleſias non minùs, quam Parochiales, imò & longè ampliùs frequentari. Noverunt nullum Epiſcopum aut Parochialem Presbyterum contradicere iſti frequentationi, imò bono operi congaudere. Iſtiuſmodi quæſtiones iſtic ignorantur. Paradoxa ingenia illic norunt ſibi capiſtrum ſtatim non defuturum. Et iſta omnia S. Carolus illic invenit, probavit, & ſtabilivit. Fuit quorumdam Ordinum Cardinalis Protector. Et in ipſis non minùs ipſorum jura, quam Monaſticam diſciplinam dilexit, fovit, protexit, auxit. Quarè quicumque S. Antiſtitem ſtudent nobis Adverſarium ſuadere, ſunt non dumtaxat in nos, ſed etiam in ipſum inſigniter injurioſi. Prodicatur vel unum verbum, quo S. Carolus Trid. Decretum dicat emiſſum in Regulares Eccleſias, cantabo ſolemnem palinodiam. Et mei erroris veniam ab omni Eccleſia ſupplex deprecabor. Firmus loquor, quia certus ſum neminem, niſi errando, poſſe contra hæc diſputare.

CAPUT XVI.

Sanctæ Romanæ Eccleſiæ circa Tridentinum Decretum ſenſus exponitur ac ſtabilitur.

QUod Romana Eccleſia cenſeat Trid. Decretum non adverſùm Regulares Ordinum Mendicantium Eccleſias, ſed pro Parochiis adverſùm Parochias, ac præſertim adverſùm Oratoria & Sacella ſanxiſſe, firmavi ex authentico judicio, quo Eminentiſſimi DD. declararunt Fideles à ſuis Epiſcopis non poſſe per Cenſuras aut alias pœnas compelli ad deſerendas Regularium Eccleſias. Addidi ſic poſſe compelli ad deſerendas alienas Parochias, ideoque Synodum pro Parochiis adverſùm Parochias ſanxiſſe. Et ſpero quod ſcripſerim vera ac recta. Aliud tamen cenſet *Demonſtrator*: En ejus verba: *Quod poſſit Epiſcopus ſuos ſubditos magis cogere per pœnas aut Excommunicationes ad abſtinendum ab alienis Parochiis, quam à Regularium Eccleſiis, falſum eſt. Nam nec hoc dicit Declaratio, nec aliundè poteſt manifeſtum fieri.*

Reſpondeo eſſe manifeſtum. Etenim iſta ſacra Declaratio non induxit novam reſervationem, nec Dominos Epiſcopos noviter ſpoliavit poteſtate, quam ſemper habuerunt in Eccleſia, & qua ſemper fuerunt uſi. At verò iſtiuſmodi eſt poteſtas ſuos ſubditos per Cenſuras & pœnas, etiam per excommunicationem cogendi ad abſtinendum ab alienis Parochiis, Oratoriis, & Capellis. Etenim ſuperius laudata Vavrenſis Synodus in eos, qui duabus Dominicis ſuam non accederent Parochiam, diſertè edixit: *Ex tunc habeant Parochiales Presbyteri commonere non venientes, ſe revelaturos in Eccleſiis nominatos, poſteà excommunicandos.* Et ſuperiùs adducta inter Caletenſem Parochiam, & ejuſdem Oppidi Leproſorium concordia habet: *Si quis Parochianorum ibi*, in Leproſorio, *ſæpè ad Miſſam venerit, admonitus à Presbytero ſuo, ſi id non emendaverit, publicè excommunicabitur.* Et Sonnatii Remenſis Archiepiſcopi Synodalia Statuta habent: *Curet Paſtor ovem ſuam,*

& non

& non negligat. Et injungat intereſſe Miſsæ Sacrificio diebus ſolemnibus & Dominicis. Agnoſcat ejus faciem. Et ſi bis abſit in anno, prohibeatur eidem Eccleſiæ ingreſſus, & careat Paſtorali ſepultura, & conſolatione. Et Franciſcus Cardinalis de Piſanis, ac Narbonenſis Archiepiſcopus, ad quinquageſimum primum elapſi ſæculi annum ſanxit in ſuæ Provinciæ Synodo: *Præcipimus Parochis omnibus, eorumque vicem gerentibus, è Suggeſtu ſeu Pronao Parochianos monere, Excommunicationis ſententiam minitantes, ut unuſquiſque ad Miſsam Parochialem veniat, diebus præſertim Dominicis, & domeſticos omnes ſecum ducat. Neque exeant (ut fit) aut Concione habita, aut elevato Corpore Chriſti, ſed exſpectabunt quouſque Sacerdos Auditoribus benedixit: Ne in excommunicationis ſententiam incidant.* Synodus excommunicat non ſolùm Parochialis Sacrificii ac verbi neglectores, ſed etiam ipſorum necdum completorum Deſertores.

Cap. 4.

Hæc omnia ſanciuntur pro Parochiis adverſum Parochias ac Oratoria. Et ſunt plurima iſtiuſmodi exempla atque Decreta. Et ſanè Parochiæ frequentandæ lex eſt antiquus & magnus Eccleſiæ Canon, ideoque ejus prævaricatio eſt grave crimen, dignum compeſci & puniri per Eccleſiæ Cenſuras. At verò Eccleſiarum Regularium Frequentatores Epiſcopus non poteſt cenſurare, nec per ullam pœnam cogere ad frequentandum Parochiam. Nec ulla poteſt id Synodus Epiſcopalis. Dominus Carolus Cardinalis à Lotharingia, Remenſis Archiepiſcopus, etiam illos, qui toto anno Parochiam nec ſemel accedebant, non præſumpſit per Cenſuras invadere. Quare certum & manifeſtum eſt, quod Regulares Eccleſiæ ſint æquales Parochialibus, & quod nullatenus adverſum ipſas ſanxerit Tridentina Synodus.

Hanc meam aſſertionem firmavi etiam ex quadrageſima prima Conſtitutione Beati Pii V. Pontificis. Scripſi Sanctiſſimum Pontificem è Tridentinis circa Regulares Decretis fuiſſe quædam interpretatum ſeu declaraſſe, quædam fuiſſe moderatum. Scripſi ex alia ejus Conſtitutione, cujus hæc ſunt verba: *Nuper quaſdam Declarationes & Moderationes circa nonnulla Concilii Tridentini Decreta, Regulares perſonas Ordinum Mendicantium, eorumque Inſtituta concernentia, edidimus & promulgavimus.* Tridentino de frequentandis Parochiis Decreto dixi eſſe adhibitam non moderationem, ſed Declarationem. Et adduxi lucida Pontificis verba. Adjunxi ſimiles Declarationes eſſe Actus Apoſtolicæ Cathedræ, adeòque infallibiles, qui per Succeſſorem non poſſint circumduci. Et quod vera ac recta dixerim, evincunt antiquæ ac famoſæ quæſtiones circa tria Capitula Concilii Chalcedonenſis.

Conſtit. 133.

Interim *Demonſtrator* hæc etiam rodit; affirmat proprias iſtiuſmodi Declarationes fuiſſe ab ipſo Pio circumductas, ideoque & circumduci potuiſſe per Gregorium XIII. Et probat ex vigeſimæ tertiæ Seſſionis Decreto: *Decernit S. Synodus, nullum, etiam Regularem*, utique Presbyterum, *poſſe Confeſſiones Sæcularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, niſi ab Epiſcopis per examen, ſi ipſis videbitur eſse neceſſarium, aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem obtineat.* Decretum hoc Beatus Pius fuit hoc modo interpretatus: *Declaramus, quod circa Confeſsiones à Regularibus audiendas ſtatuitur, hoc etiam Mendicantium Ordinum Fratres, à ſuis Generalibus vel Miniſtris Provincialibus ad audiendas Confeſsiones utriuſque ſexus Chriſti Fidelium approbatos, minimè comprehendat.* Declaravit ſub vocibus, *Etiam Regularem*, non comprehendi Fratres Ordinum Mendicantium. Et iſtam fuiſſe mentem ſacroſancti Concilii. Et benè declaravit. Ex quo lucet, quod in odioſa materia nos non comprehendamur ſub generali nomine *Regularium*. Et hinc Apoſtolica Diplomata, dum nos comprehenſos volunt, paſſim adjungunt: *Etiam Mendicantes.* Quod eſt bene notandum.

Cap. 15.

Et Beatum Pium iſtic non fuiſse moderatum, ſed declaraſſe Demonſtrator fatetur: Verùm adjungit iſtam Declarationem fuiſſe ab ipſo Pio circumductam, ideoque iſtiuſmodi Declarationes non eſſe infallibiles atque immobiles. Et probat ex laudata ejus poſteriori Conſtitutione: *Quia illarum*, Declarationum & Moderationum, *vigore Sacerdotes Regulares* Mendicantium *Ordinum quandoque minùs idonei & inhabiles Confeſsionibus Sæcularium audiendis ab eorum Superioribus præpoſiti abſque aliqua Epiſcoporum, ſed ſola Magiſtri Ordinis Provincialium Miniſtrorum approbatione admittuntur; nos ſuper his pro debito paſtoralis Officii ſalubriter providere volentes, tenore præſentium hac noſtra Conſtitutione perpetua ſancimus, & declaramus Decretum Concilii Tridentini de Approbatione Regularium, audiendis Confeſsionibus ſæcularium præpoſitorum, ab Epiſcopis facienda obſervari debere etiam in omnibus Regularibus quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium.*

Reſpondeo notanda eſſe verba: *Sancimus & declaramus obſervari debere.* Senſus eſt: Sancimus, & declaramus hujus ſanctionis virtute debere obſervari. Proindè ſanctiſſimus Pontifex ſuam priorem Declarationem non circumduxit ſed ſtabilivit. Attamen Tridentinum Decretum ad perſonas, quas non comprehendebat, ob rationes extendit. Nec ſimpliciter dixit, *Sancimus*, ſed adjungit, *Hac noſtra Conſtitutione perpetua.* Alta voce prædicat Tridentinum Decretum à ſe non declarari noviter, ſed extendi. Eadem de cauſa addit: *Etiam Mendicantium.* Utique Synodali Decreto non comprehenſorum. Quare Apoſtolicas, quas ex Cathedra facit Pontifex, Synodalium Decretorum Declarationes eſſe infallibiles atque immobiles, ſit fixum atque inconcuſsum.

At verò quod Beatus Papa Pius Tridentinum de frequentandis Parochiis Decretum ſit non moderatus, ſed declarans interpretatus nec Demonſtrator negat. Quare Succeſsor Gregorius iſtam Declarationem non tetigit, ſed reliquit intactam. Et quod alii inſuper Succeſſores idem cenſuerint, demonſtravi pluribus teſtimoniis ac exemplis. Et hæc *Demonſtrator* non ſcit rodere, niſi dicendo eſse hiſtorias Mexicanas. At an quia Mexicanæ, ideò non Chriſtianæ? Interim adduxi & alias. Porrò Pius quintus lucidè declaravit Tridentinum Decretum eſse pro Parochiis contra Parochias, non contra Eccleſias Regulares. Et ex dictis vides, quod Romana Eccleſia, dum ita placuerit, ejuſdem Pontifi-

cis de Epiſcopali Fratrum Mendicantium examine Conſtitutionem circumducere poterit ſine vulnere Tridentini Decreti.

His inſuper confirmandis adduxi verba Aug. Barboſæ: *Hodiè uſus obſervat, ut quiſque extra Parochiam ſuam Concionem audire valeat.* Ad hæc Demonſtrator: *Rurſum hoc falſum imponit Barboſæ. Nam non eſt ejus hæc concluſio, ſed teſte ipſo, Theophili Parochiani.* Et pergit: *Non imus quidem inficias, eum eſſe uſum in multis locis, ſeu corruptelam potius, Canonibus & Decretis Pontificum, ut jam oſtendimus, contrariam.*

Reſpondeo me non falsò impoſuiſſe. Inſpiciatur textus Auguſtini Barboſæ. Quod autem etiam Parochialis Theophilus eamdem concluſionem habeat, eſt nobis gratulandum. Etenim iſte Theophilus eſt quis pertinax, Fratris Capuccini larvam indutus, Ordinum Mendicantium Adverſarius, ideòque iſtud ipſi à manifeſta veritate extortum pro nobis teſtimonium non eſt parvi faciendum. Et ubi Aug. Barboſam rurſum falsò adduxi? Qui Canones, quæ Apoſtolicæ Sedis Decreta affirmant iſtum morem eſse ſibi adverſam corruptelam? Aniles calumniæ & fabulæ.

Ad laudatum ab Auguſtino Barboſa & Parochiali Theophilo morem adjunxi: *Verùm an iſte uſus ſe extendat ad alias Parochias, & præſertim ad Oratoria & Capellas, ignoro. Si ſe extendat, debet retrahi, & reponi antiqua diſciplina.* Demonſtrator etiam hæc rodit. *Promiſcuus eſt iſte uſus tam pro Parochiis adversùm Parochias, quam pro Mendicantium Eccleſiis, adversùſque eaſdem, quæ tamen non patitur Author, nempè eatenus poſſeſſor boni proprii, ut ſimul ſit æmulus alieni.*

Qualia ſtipendia magnus Papa Leo ab Hilario Arelatenſi Archiepiſcopo, dum ipſum ab invadendis aliarum Provinciarum Epiſcopalibus Conſecrationibus compeſcuit, retulerit, edicit ipſe in litteris ad Epiſcopos Provinciæ Viennen-
Ep. 98. ſis: *Non enim nobis Ordinationes veſtrarum Pro-*
cap. 6. *vinciarum defendimus, quod poterit forſitan ad depravandos veſtræ Sanctitatis animos Hilarius pro ſuo more mentiri; ſed vobis per noſtram ſollicitudinem vindicamus, ne quid ulteriùs liceat novitati, nec Præſumptori locus ultrà jam pateat veſtræ caſſandi.* Ego etiam Parochialium Eccleſiarum jura defendi, & dicor aliena bona æmulari. Certè ſi de Parochia adversùs Parochiam, & præſertim adversùs Oratoria & Capellas agamus, iſte mos eſt admodùm obnoxius periculo corruptelæ. Etenim Nannetenſis Canon, quarti Leonis Capitulare, & multa alia Eccleſiæ authentica Decreta alienum Parochianum mandant ejici ex aliena Parochia, & ad propriam compelli etiam per excommunicationem, Oratoria & Capellas interdicunt rigidiſſimè. Et hoſce Canones eſse à S. Trid. Synodo innovatos affirmat in ſua ſexta Synodo, eoſdemque ipſe ibidem innovat atque exequitur S. Carolus Borromæus. Proindè non tantùm Oratoria & Capellæ, ſed etiam Parochiales Eccleſiæ debent obſervare iſtos Canones, aut certè ipſorum mortem demonſtrare. Verùm ipſi omninò vivunt, ideòque citra gravem prævaricationem non poſſunt non obſervari. Ecce ego aliena bona non æmulor, ſed Parochialium Eccleſiarum jura defendo.

Demonſtrator pergit rodere: *Enimverò quaſi & Eccleſia circa diſciplinam pluſculum aliquid ſanctius ſperaret à Mendicantium Ordinum, quam ab alterius cujuſcumque Parochiæ Miniſterio.* Reſpondeo hanc quæſtionem jam dudum eſse deciſam ab Urbano II. Pontifice, & omni Gallicana Eccleſia in Concilio Nemauſenſi. Iſta ſententia à ſæculis tranſivit in rem judicatam, & ejus continua non ceſsat executio.

CAPUT XVII.

Alexandri VII. Pontificis in cauſa Andegavenſi Decretum exponitur ac ſtabilitur.

Alexandri VII. Pontificis, qui motas quæſtiones inter Andegavenſem Epiſcopum & Ordines Mendicantes compoſuit, Reſcriptum ſcripſi eſse hauſtum ex ſimili Reſcripto Xixti quarti, aſsumpti ad Pontificatum ex S. Ordine ſancti Franciſci. Hinc quædam ejus verba adduxi. Et quia noſtri miſerandi temporis faciem refert, volò nunc integrum addùcere.

Nos igitur attendentes, quod ſacroſancta Romana Eccleſia ab ejus fundatione primæva in Ordine Sacerdotali, quem Petrus Apoſtolus & ejus Succeſſores obſervarunt, inſtituta, & per viros providos & Sacerdotes virtuoſos adaucta, & longiſſimis temporibus feliciter conſervata extitit. Rurſuſque animadvertens quod hodiernis temporibus hominum creſcente malitia, niſi ager Dominicus cultoribus idoneis, buccinatoribus Spiritus ſancti, & præconibus Verbi Dei (qui præter cæteros in Ordinibus Fratrum Mendicantium gratia aſſiſtente Divina in copioſo numero reperiuntur) aſſiduè coleretur, vepribus malorum, & ſentibus vitiorum omnium celeriter obrueretur: Non potuimus non niſi ab intimis cordis noſtri dolere, quod inter tales viros, qui ſe mutua charitate diligere, & alter alterius, juxta Apoſtolum, onera portare deberent, diſcordiæ ſeminarium excitaretur. Undè cum vellemus ſuper his ea, qua decet, maturitate conſulere, Venerabilibus Fratribus noſtris Gulielmo Hoſtienſi, & Angelo Præneſtino Epiſcopis, dilectis filiis noſtris Juliano tituli ſancti Petri ad Vincula, ac Petro tituli ſancti Sixti Presbyteris Cardinalibus, vivæ vocis oraculo commiſimus & mandavimus, ut à ſingulis partibus prædictis, vel eorum Procuratoribus legitimis, auditis hinc indè propoſitis, inter eas concordiam tractarent. Qui quidem Epiſcopi & Cardinales, ſtatutis loco & tempore, convocatis, auditis & intellectis partibus prædictis (ut præfertur) & in præmiſſis graviter & conſultè procedentes, partes ipſas de communi earumdem conſenſu ad concordiam infraſcriptam perduxerunt. Videlicet, quod ipſi Parochiani Sacerdotes de cætero non dicant à Mendicantibus hæreſes proceſſiſſe, cum in veritate fides noſtra ſit illuminata, & Eccleſia exaltata per eoſdem, & præſertim per Ordines Prædicatorum & Minorum, ut jura teſtantur. Quodque Fratres Mendicantes non prædicent, populos Parochianos non teneri audire Miſſam in eorum Parochiis diebus Feſtivis & Dominicis, cum jure ſit cautum illis diebus Parochianos teneri audire Miſſam in eorum Parochiali

Eccle-

Eccleſia; niſi forſan ex honeſta cauſa ab ipſa Eccleſia ſe abſentarent. Quodque etiam nec Fratres, nec Curati inducant aliquo modo Laicos ad eligendum ſepulturam apud eos, & benè caveant propter pœnas, quas imponunt Canones, cum ſit libera. Quod etiam ipſi Mendicantes deſiſtant prædicare, quod Parochiani non ſint obligati ſaltem in Paſchate proprio confiteri Sacerdoti, quia de jure tenetur Parochianus ſaltem in Paſchate proprio confiteri Sacerdoti. Per hoc tamen ipſi Fratres Mendicantes non cenſeantur excluſi, quò minùs ſecundùm juris communis & Privilegiorum eiſdem conceſſorum diſpoſitionem, Confeſſiones audire & pœnitentias injungere valeant. Quod etiam de cætero inter ipſos Fratres Mendicantes & Curatos quoad effectum prædicandi, horas cantandi, campanas pulſandi, ſervetur conſuetudo antiqua, quæ temporibus antiquis ſervata fuit in ipſo Oppido Eslingenſi. Et caſu quo veniat aliqua occaſio ſive neceſſitas, non fiat commutatio temporis vel horæ in ipſis prædicationibus fiendis, niſi de conſenſu partium. Quodque etiam ipſi Fratres in ſermonibus eorum non detrahant Prælatis & Rectoribus parochialium Eccleſiarum. Nec etiam populos à ſuarum Eccleſiarum parochialium frequentia & acceſſu abſtrahant ſive retrahant quoquo modo. Et vice verſa ipſi Rectores & Prælati aliquo modo non detrahant Mendicantibus, ſed illum favorem quem poſſunt, eis impendant, & in omnibus & per omnia præſtent, ita ut vera unitas & perfecta charitas inter eos oſtendatur.

Eſt ipſiſſima prorsùs contentio. Nempè *Impii in circuitu ambulant*. Hoc eſt, impiorum Princeps & Dux diabolus, ut humanum genus in ſuos caſſes circumſcribat, antiquas ac ſepultas, dum novas non valet obtrudere, diſcordias exhumat, ſpargit per mundum, ambulat in iſtis gyris, & quærit ad ſibi congyrandum apta ingenia. Xixtus Pontifex diſertè dicit: *Cum jure cautum ſit illis diebus Parochianos teneri audire Miſſam in eorum parochiali Eccleſia*. Non in aliqua Parochia, ſed & ipſorum propria. Et adjungit: *Per hoc tamen Fratres Mendicantes non cenſeantur excluſi*. Diſertè affirmat antiquum de frequentanda parochia Canonem eſſe jam circumſeptum moderamine, ut pro Parochia adversùm Parochiam ſanciat, non adversùm Eccleſias Ordinum Mendicantium. Et non tacet moderaminis radicem. *Quò minùs ſecundùm juris communis & privilegiorum eiſdem conceſſorum diſpoſitionem*, &c. Per jus commune omninò intelligit octavi Bonifacii Conſtitutionem, quæ & tunc exſtabat in Clementinarum Codice, adeoque erat jus commune. Et ex iſto Xixtino Diplomate dixi eſſe hauſtum non dumtaxat ſeptimi Alexandri Reſcriptum, ſed etiam Decretum Tridentini Concilii. Quid deliqui? Nonnè avitus generalium etiam Synodorum mos eſt ſuos Canones ex prioribus fontibus ſumere? Earum munus eſt paternam diſciplinam ſtabilire.

Canonum Exhibitio laudavit hæc verba: *Per hoc tamen ipſi Fratres Mendicantes non cenſeantur excluſi*. Et prætermiſit hæc: *Quò minùs ſecundùm Juris communis & privilegiorum eis conceſſorum diſpoſitionem Confeſſiones audire, & pœnitentias imponere valeant*. Hoc *Demonſtrator* rodit: *Exhibitio omiſit duplici de cauſa. Primò, ne appareat ex his falſitas rationis, quam ſubjungit*: Quia nempè Mendicantium Eccleſiæ ſunt parochialibus Eccleſiis per omnia adæquatæ: *Non enim aliter hic adæquantur, ſi tamen adæquantur, quam quoad Confeſſiones audiendas, & pœnitentias imponendas. Secundò, quia Xixtus, uti quoque Alexander, dum circa auditionem verbi Dei privilegiorum non faciunt mentionem, innuebant ejuſmodi nulla reperiri. Adeò fuit artificioſa hæc ab Authore Verborum omiſſio.*

Reſpondeo nullam interceſiſſe artem. Prætermiſi verba illa, quod non tangant præſentem quæſtionem. Hic enim non de Paſchali Confeſſione diſceptatur, ſed de Dominicali ac Feſtivali Concione. Nolui parerga adducere. Nec iſta omiſſio aſſertam à me inter parochiales ac Regulares Eccleſias æqualitatem adjuvat, ſed potiùs minuit ac infirmat. Etenim hæc verba, *Quò minùs ſecundùm juris communis & privilegiorum eiſdem conceſſorum diſpoſitionem, Confeſſiones audire, & pœnitentias injungere valeant*, adverſativam clauſulam, *per hoc tamen ipſi Fratres Mendicantes non cenſeantur excluſi*, non contrahunt, ſed ampliant, hoc ſenſu: Quò minùs valeant etiam Confeſſiones audire, & pœnitentias injungere. Erat quæſtio de tribus: De parochiali Miſſa, de electa Sepultura, ac de Confeſſione Paſchali. De hac erat palmaris quæſtio. Etenim iſto etiam tempore quidam Sorbonæ Magiſtri ſuſtinebant, iſtam apud Fratres Mendicantes factam Confeſſionem non eſſe validam, ideoque coram parochiali Presbytero repetendam. Hinc Xiſtus Pontifex hunc articulum cenſuit ſingulariter exprimendum.

Et quomodò poſſit Xixtus jus commune & Fratrum Mendicantium etiam circa Dei verbum privilegia non agnoſcere? Etenim è S. Franciſci Familia adſcendit S. Petri Apoſtolicam Cathedram, & Monaſticæ Profeſſionis fuit ſemper amantiſſimus. De antiquo Romanorum Pontificum habitu ſcribit in libro contra Gerardum Engolesmenſem Epiſcopum Venerabilis Arnulphus, tunc Sagienſis Archi-Diaconus, poſtmodò Epiſcopus Lexovienſis: *Quibus in præſentiarum veſtibus inducatur Romanus Pontifex, jam non ex ipſius pendet arbitrio, ſed ſanctorum Patrum antiqua Conſtitutione decretum eſt*. Eandem Conſtitutionem laudat Windeshemenſis Capituli Chronicum, atque adjungit: *Niſi ad Papatum de regulis Sanctorum Benedicti aut Franciſci quis fuerit aſſumptus. Tunc enim veſtem Ordini ſuo congruam ſolitus eſt deferre*. Hujus pietatis Xixtus fuit tenaciſſimus. Et in ſuo Ordine fuerat zeloſiſſimus Concionator. Proindè noverat Octavi Bonifacii Conſtitutionem, quæ nos omni hora & omni die concionari permittit, non tantùm in noſtris Eccleſiis, ſed etiam in publicis plateis: Et ob nullius, niſi ob ſolius iſta hora concionantis Epiſcopi reverentiam vult nos ſilere. Hoc commune Jus, item & alia privilegia Xixtus pleniſſimè noverat. Cap. 4.

Et iſtud ipſum altiſſimè clamat præſens ejus Diploma. Adduco verba: *Quod etiam de cætero inter ipſos Fratres Mendicantes & Curatos, quoad effectum prædicandi, horas cantandi, campanas pulſandi ſervetur conſuetudo antiqua, quæ temporibus antiquis ſervata fuit in ipſo Oppido Eslingenſi.*

Et caſu quo veniat aliqua occaſio ſive neceſſitas, non fiat commutatio temporis vel horæ in ipſis prædicationibus fiendis, niſi de conſenſu partium. Parochiales iſtius Oppidi & Mendicantium Ordinum Regulares iſtic Eccleſias manifeſtè æquat, & ambas manere jubet in ſua conſuetudine aut Concordato. Ex hoc poſſit illa duxiſſe originem. Pontifex mandat iſtarum Eccleſiarum Conciones eſſe paris fructus & dignitatis, & alteram ab altera non impediri.

Porrò cur ſeptimus Alexander in ſua Andegavenſium quæſtionum deciſione partes non ad privilegia aut antiquum Octavi Bonifacii jus remiſerit, abunde dixi: Quia nempè clarum eſt Trid. Synodum non adversùm Regulares Eccleſias, ſed pro Parochiis adversùm Parochias ſanxiſſe. Licet occidat miſeros crambe repetita magiſtros, denuò audiamus optimi Pontificis Verba. Inter damnatas ab iſta Gallicana ad Andegavenſis Epiſcopi inſtantiam Synodo propoſitiones quarta fuit hæc: *Nullus in foro conſcientiæ Parochiæ ſuæ intereſſe tenetur, nec ad annuam Confeſſionem, nec ad Miſſas parochiales, nec ad audiendum Verbum Dei, Divinam legem, fidei rudimenta, morumque doctrinam, quæ ibi in catecheſibus annunciantur & docentur*. Et ſeptimus Alexander reſpondit: *Quoad primam & ſecundam partem ſimpliciter accepta eſt erronea & temeraria; ſuppoſitis verò Apoſtolicis privilegiis, nullam meretur Cenſuram. Et quoad tertiam partem de auditione Verbi Dei ſervetur diſpoſitio Sancti Concilii Tridentini*. Inter damnatos articulos proximus eſt hic: *Talem legem*, nempe ad frequentandam ob iſtos fines Parochiam, *nec Epiſcopi, nec Concilia Provinciarum vel Nationum ſancire, nec delinquentes aliquibus pœnis aut Eccleſiaſticis Cenſuris mulctare poſſunt*. Et Pontifex reſpondit: *Suppoſitis itidem privilegiis Apoſt. nullam meretur Cenſuram. Verùm iſta non eſt prædicanda, nec publicè docenda, prout nec præcedens quarta*.

Quod ſuos ſubditos ad propriam frequentandam, & ad alienas Parochias deſerendas, non ſola Provinciarum aut Nationum Concilia, ſed etiam quivis Epiſcopi poſſint per leges & cenſuras compellere, eſt abundè demonſtratum. At verò pro Parochiis adversùm Regulares Ordinum Mendicantium Eccleſias rogatus ſeptimus Alexander reſpondit talem legem aut cenſuram non dumtaxat à quovis Epiſcopo, ſed nec à totius Nationis Synodo poſſe ſanciri. Quia nempè ambæ iſtæ Eccleſiæ ſunt inter ſe æqualis juris, quoad tria, Parochialem Miſſam, Parochialem Concionem, & Paſchalem Confeſſionem. Eſt antiqua Romanæ Eccleſiæ ad Trid. Decretum declaratio. Quam etiam in ſua Remenſi Synodo probavit Dominus Carolus Cardinalis à Lotharingia. Et eſt lucidus ſenſus laudati Decreti, Et hinc ſeptimus Alexander adjunxit; *Prout nec præcedens quarta*. Hujus tertia pars eſt de auditione Divini Verbi: *Servetur diſpoſitio S. Trid. Concilii*. Iſtam etiam partem Pontifex vetat à Regularibus prædicari. Quia nempè ſacroſancta Synodus pro ipſis ſanxit, non contra ipſos. Quare parochiales Presbyteri, dum iſtud Decretum urgent, evertunt ſemetipſos. Apoſtolicæ deciſionis mentem ego optimè calleo: etenim ſeriò fui circa ipſam conſultus ab Illuſtriſſimo ac Reverendiſſimo Domino Emanuele Vizzanio, tunc Sancti Officii Aſſeſſore.

Poſſem longè plura adducere, ſed ſpero hæc ſufficere ad Canonum Expoſitionem liberandam à Demonſtratoris rationibus. Uti ſuum librum de Pœnitentia Septimius Tertullianus clauſit, ita & ego longè potiori jure claudo hanc meam Apologiam: *Peccator omnium notarum ſum, nec ulli rei niſi pœnitentiæ natus*. Et quia propriis lachrymis nequeo mea peccata ex integro mundare, Divinæ Clementiæ ago ſummas gratias, quod mihi dederit hunc Alexandrum, cui voluptè eſt me variis elogiis conſpuere & conſputare. Hæc enim ſputa plurimùm adjuvant infirmitatem mearum lachrymarum. Quin & ipſam veritatem adjuvant. Etenim hæc eſt quaſi crocus: Quò magis tunditur, eò magis ampliatur, & meliores diffundit odores.

DISSERTATIO

DE SANCTISSIMI SACRAMENTI

PUBLICA EXPOSITIONE,

ET DE

SACRIS PROCESSIONIBUS.

In quibus circumfertur cum Sacris Sancto-
rum Reliquiis & Imaginibus.

VENERABILE ALTARIS

SACRAMENTUM.

DISSERTATIO DE SACRIS PROCESSIONIBUS

In quibus circumfertur Sacro-ſanctum Euchariſtiæ Sacramentum.

CAPUT PRIMUM.

Compendio exponitur origo Sacrarum Proceſſionum.

SAcræ Proceſſiones originem trahunt ex antiquo Teſtamento. Etenim ſacræ Arcæ ad Urbem Hierichontinam circumductio fuerat vera Proceſſio, & nobis demonſtravit ſacrarum Proceſſionum virtutem atque effectus. Etenim & noſtræ Proceſſiones Cœlum clamoribus tundunt, & inimicos noſtris animabus muros compellunt ad lapſum. Etiam Rex & Propheta David laudatam Arcam cum ſolemniſſima Proceſſione tranſtulit in novum tabernaculum. Antiquus Dei populus in Paſchate & quibuſdam aliis feſtivitatibus debebat Templum accedere. Erat ſacrum iter. Et illis, qui longè diſtabant à ſancta Civitate, non modicum. Et propter univerſalem concurſum non poterant non turmatim procedere. Hinc probata Hebræorum traditio affirmat pſalmum centeſimum decimum octavum eſſe à Regio Propheta compoſitum, ut à procedentibus turmis per viam decantaretur. Iſta de cauſſa toties in ipſo iteratur viæ memoria: *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt. Utinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodiendas juſtificationes tuas.* Iſta namque via præfigurabat futuram novi populi viam, ſempiternam Dei Civitatem, ideoque erat ſacratiſſima Proceſſio. Et fieri non poterat ſine Divinis laudibus.

Quapropter ſacræ Proceſſiones etiam in novo Teſtamento ſunt antiquiſſimæ. Inſtitutæ ab ipſis Apoſtolis. Eas à Synagoga mutuatas Apoſtoli traduxerunt in Eccleſiam. Quod enim ſolemnes noſtri Sacrificii Ritus ſint tanto Myſterio data ab Apoſtolis ornamenta, eſt longè certiſſimum. Certè Sancti Jacobi Apoſtoli liturgia habet antiquiſſimos teſtes, atque authenticos. Quicquid ſit, de iſtis Ritibus ſcribit in Officiorum libris ſanctus Ambroſius ſibi fuiſſe duos non bonæ notæ Clericos, quos numquam permiſit ſecum ad ſacra Miſſarum ſolemnia procedere. Et Magnus Leo de Poſſidonio Alexandrinæ Eccleſiæ Presbytero ſcribit ad novellum ejus Patriarcham Dioſcorum: *Filius noſter Poſſidonius Presbyter noſtris Proceſſionibus frequenter interfuit.* (Epiſt. 11. c. 3.) Etenim Poſſidonius, adhuc Diaconus, graſſante Neſtoriana lue, à Sancto Patriarcha Cyrillo Legatus, frequenter Romam venerat: Haud dubiè in iſtius Miniſterii præmium ab eodem provectus in Presbyterum. Et in Neſtorianæ ac Eutychianæ hæreſis Breviario Liberatus Carthaginenſis Eccleſiæ Archidiaconus, ſcribit quod Acacius Patriarcha Conſtantinopolitanus Vitalem ac Miſenum, Felicis III. (Cap. 18.) Pontificis Legatos Epiſcopos, fecerit ſecum procedere. Eandem Proceſſionem frequenter laudat Magnus Gregorius. Eſt ſolemnis Miſſæ introitus, quo glorioſè ornatus Epiſcopus cum multo Clero procedit ex Eccleſiæ Veſtiario ad Altare. Patriarchæ procedunt cum Epiſcopis, Presbyteris, Clericis omnium graduum. Repræſentant ſpecioſum forma præ filiis hominum, qui multis Angelorum millibus comitatus è ſecretiſſimo paternæ Majeſtatis ſinu proceſſit in hunc Mundum, ac tandem in Crucis patibulum. Hanc igitur Proceſſionem inſtituerunt Apoſtoli.

Præſens quæſtio eſt præſertim de Sacris Proceſſionibus, quæ cum populo & Clero fiunt extra Eccleſiam: per Civitates, aut agros. Quæſtio eſt, an illæ fuerint ſub Gentilibus Romanorum Principibus, antè datam à Magno Conſtantino pacem Eccleſiis? Affirmare videtur Magnus Baſilius in literis ad Clerum Neocæſaræenſis Eccleſiæ. Adversùs varias Sabellianorum & Marcellianorum calumnias defendit ſuæ Eccleſiæ Pſalmodiam, & adjungit: *Sed iſta dicitis tempore Magni Gregorii non fuiſſe. Verùm neque Litaniæ, quas vos in uſu habetis, illius tempore fuerunt. Quod non reprehendendi gratia dixerim. Optarem enim vos omnes*

nes

nes in lachrymis & jugi Pœnitentia vivere, quandoquidem & nos nihil aliud facimus quam quod pro peccatorum noſtrorum remiſſione ſupplicamus, dempto eo quod non humanis verbis, quemadmodum vos ſoletis, ſed Oraculis Spiritus Deum noſtrum placamus. Per Magn. Gregorium intelligit Thaumaturgum, fundatorem & primum Epiſcopum Neocæſaræenſis Eccleſiæ. Docet varia. Primò, quod Litaniæ tunc eſſent in uſu non ſolius ſuæ Cæſaræenſis, ſed etiam iſtius Neocæſaræenſis Eccleſiæ. Secundò, quod inter iſtarum Eccleſiarum Litanias eſſet aliquid differentiæ. Cæſaræenſis Divinis Oraculis, Neocæſaræenſis utebatur humanis verbis. Per aliquem Epiſcopum compoſitis formulis. Tertiò, quod Litaniæ ſint pœnitentiæ & lachrymarum opera ac voces, quibus à Deo ſupplicamus peccatorum indulgentiam. Quartò, quod eas ſub Magno Gregorio Neocæſaræenſis Eccleſia nòn habuerit. Quintò, quod iſtud non dicat improperandi aut reprehendendi ſtudio. Quare palam affirmat ipſas Gregorii tempore fuiſſe apud Cæſaræenſes, ac alias Eccleſias. Reſpondeo hæc omnia eſſe veriſſima: Litanias eſſe antiquiſſimas. Verùm quæſtio eſt, An intra ſolas Baſilicas cantarentur ante Magni Conſtantini tempora, an etiam in publicis per Civitates Proceſſionibus? Et crediderim non fuiſſe. Etenim ſub gentili Imperio noſtra Sacra erant clandeſtina. Et ita tunc oportebat ex variis rationibus.

Poſt datam Eccleſiis à Magno Conſtantino pacem publicæ Proceſſiones mox cœperunt: ſolemniſſimæ ac frequentiſſimæ. Etenim in Paſchalis feſtivitatis die S. Gregorius Nazianzenus dixit ad populum Conſtantinopolitanum: *Præclara quidem nobis fuit heſterna facium ac luminum geſtatio, quam privatim juxta ac publicè peregimus, omne genus hominum fermè, atque omnes Magiſtratu ac dignitate inſignes, largo igne noctem illuſtrantes, magnumque illud lumen referens, quod vel Cœlum, Univerſum Orbem ſiderum ſuorum pulchritudine illuſtrans, ſupernè nobis trajicit, vel ſupercœleſte eſt, cum in Angelis, tum in ipſa Trinitate, à qua lumen omne productum ab indiviſibili lumine diviſum atque honoratum.* (Orat. 42.) Laudat Paſchalis noctis Proceſſionem, quam omnes etiam Imperii Magnates, accenſam facem geſtantes, pompoſè comitabantur, & quam omnes Domus accenſis variis luminaribus illuſtrabant ac honorabant. Affirmat iſtam Proceſſionem fuiſſe æmulum ſtellati Firmamenti, quandam imitationem Sanctorum Angelorum, immò quandam participationem ſupremi Divini luminis. Eandem Proceſſionem laudat in oratione ad novam Dominicam: *Prima Dominica encænium erat quæ ſacratiſſimam illam noctem, & luminum geſtationem excepit.* (Orat. 43.) Eſt Magni Conſtantini Inſtitutum, de quo Euſebius Cæſaræenſis Epiſcopus in illius vita. (Lib. 4. c. 22.) *Conſtantinus Paſchalis feſti per vigilationem tam claram reddidit, quàm diurnam lucem, accenſis tota Urbe per certos homines, quibus hoc munus delegatum fuit, quàm celſiſſimis cereis candelis, quam lampadibus igneis omnes latebras colluſtrantibus, ut illa myſtica pernoctatio longè clarior ipſa Solis luce redderetur.* Iſto triumpho Conſtantinus honorabat, quæ circa mediam noctem facta eſt, Chriſti Domini reſurrectionem. Iſta Paſchalis Supplicatio fuit paulatim admiſſa apud omnes Eccleſias. Et ornata multis ac magnis ſolemnitatibus. Gallicanæ Eccleſiæ ſolemnitates deſcribit in Francorum hiſtoria S. Gregorius Epiſcopus Turonenſis. Exponit plenam Francorum Procerum cum ſuo Rege Clodovæo converſionem, & proſequitur: (Lib. 2. c. 31.) *S. Remigius, gaudio magno repletus, juſſit lavacrum præparari. Velis depictis adumbrantur plateæ, Eccleſiæ cortinis albentibus adornantur, Baptiſterium componitur, Balſama diffunduntur, micant fragrantes odore Cerei, totumque Templum Baptiſterii divino reſpergitur odore. Talemque ibi gratiam adſtantibus Deus tribuit, ut putarent ſe Paradiſi odoribus conlocari.* Etenim tanti ornatus pompam conſpiciens Rex barbarus Remigium percunctatus eſt, an hoc eſſet cœleſte Regnum, quod ipſi in Catechiſmo promiſerat. (Lib. 1. c. 31.) Ita ſcribit in Remenſis Eccleſiæ Hiſtor. Presbyter Flodoardus. Eccleſiæ hanc Proceſſionem paſſim celebrabant poſt expletum Chriſtianæ regenerationis Miniſterium. Neophitos Chriſto Domino, reſuſcitato mortis Victori, ducebant ac offerebant in triumphum. Hujus Proceſſionis apud Patres, & Latinos & Græcos, eſt frequens memoria. Nec dubitandum, quin & ipſam S. Remigius celebraverit. Ad honorandum Regem duxit iterandam, & celebrandam etiam ante Baptiſmum.

Neque hæc ſola, ſed & plurimæ Proceſſiones aliæ ſunt antiquiſſimæ. Etenim S. Joannes Chryſoſtomus, dum Theophilus Alexandriæ Patriarcha in turbida ad hortos Ruffinianos Synodo tractaret ejus damnationem, declamavit ad ſuum Populum: *Si Deus hoc vult fieri, fiat. Nemo vos conturbet, aut ullum cieat tumultum. Orationibus incumbite. Haſce motorias turbellas excitavit Diabolus, ut interciperet, ac prorſus abrogaret ſtudium, quod ſedulò impendebatur Supplicationibus, ſed enim nihil proficit. Invenimus vos ſolito alacriores ac ferventiores. Cras unà vobiſcum proficiſcar ad Supplicationes.* Regiæ Civitatis Populus videtur quotidiè cum ipſo ſupplicaſſe. Etiam Antiochenæ Eccleſiæ Presbyter, dum ob everſas Imperatoris Theodoſii Statuas imminebant toti Civitati ſupplicia, Populum permovit ad quotidiè procedendum ac ſupplicandum. Nec tantummodo in terra, ſed etiam per naviculas in Mari docuit exerceri iſtam pietatem.

De eodem Joanne, Conſtantinopolitanam regente Eccleſiam, ſcribit Hermias Zozomenus: *Ariani, Theodoſio imperante, urbanis Eccleſiis apud Conſtantinopolim privati, cum ante mœnia Conventus agerent, noctu primùm in publicis porticibus congregabantur, & Cœtus diſtributi alternatim canebant ad Reſponſorium modum, & Corollaria adjiciebant in ſectæ ſuæ gratiam. Sub auroram verò ac publicè modulantes, in eum locum abibant, in quo convenire ſolebant, atque hoc quidem faciebant tum in Feſtis ſolemnibus, tum in prima & ultima die cujuſque ſeptimanæ.* (Lib. 8.) Uti hodie Lutherani, ita tunc Ariani dulciſſimè canebant. Quod ipſum in Donatiſtis notat S. Augu-

gu-

guſtinus. *Joannes igitur veritus, ne qui fortè ex ſua Eccleſia pellicerentur, populum ſuum ad conſimilem canendi modum exſuſcitavit. Et hi brevi tempore illuſtriores facti, adverſæ hæreſis Sectatores tum frequentia tum apparatu ſuperabant. Siquidem argentea Crucis Signa accenſis facibus eos præcedebant. Et Eunuchus Imperatricis in hoc præfectus erat, ut & ſumptus his rebus neceſſarios, & hymnos procuraret.* Eunuchi nomen erat Briſon. Eadem apud Photii Bibliothecam ſcribit in S. Joannis vita Georgius Patriarcha Alexandrinus. His igitur ſanctiſſimis Joannis operibus ac inſtitutionibus invidens Diabolus Theophilum Alexandriæ Patriarcham permovit ad ipſum perſequendum, & hoſtiliter degradandum. Etiam inflammavit Arianos ad Briſonem Eunuchum trucidandum, & creandum Martyrem. Eadem pietas olim viguit in plurimis Eccleſiis. Præſertim in Romana. Abundè hoc lucet vel ex ſolis actis & ſcriptis Magni Gregorii. Et certè ſingulas ſingularum principalium Eccleſiarum Proceſſiones diſtinctiùs enucleare non eſſet labor ſine fructu. Non ſpectat ad noſtrum propoſitum.

CAPUT II.

An antiqua Eccleſia aliquando fecerit Proceſsiones cum Sacroſancto Venerabilis Euchariſtiæ Sacramento.

RESpondeo publicas iſtiuſmodi Proceſſiones non cohæſiſſe, cum diſciplina antiquæ Eccleſiæ. Iſta namque diſciplina Sacroſanctam Euchariſtiam rigidiſſimè abſcondebat, non Judæis dumtaxat ac Gentilibus, ſed etiam Catechumenis ac pœnitentibus. Iſti infideles à noſtris Apoſtatis, aut ab indiſcretis quandoque Fidelibus audiebant à nobis manducari Carnem Filii Hominis, ac bibi ejus Sanguinem, ideoque erant curioſiſſimi, quid eſſent iſta, & qualiter gererentur. Statim in Evangelii exordio facinoroſi Judæi nos accuſarunt de Thyeſteis epulis, & multis Gentilibus calumniam perſuaſerunt. Hinc apud multos habiti fuimus tanquam peſtifera humani generis monſtra: Noſtrorum plurimi ob iſtius facinoris calumniam fuerunt trucidati, & coronati Martyrio. Ex eodem principio tunc vulgò jactabatur. *Pluvia defecit, Tiberis exundavit, evenit fames; cauſſa Chriſtiani.* Nempè ob ſparſas iſtas, & alias calumnias. Joannem Calvinum pudeat inficiari iſtam Carnem, quam tot Martyres ſuo ſanguine ſigillarunt. Attamen prudentiores Gentiles non credebant fabulæ. Etenim non ſolus Plinius ſecundus, Bithyniæ Proconſul, ſed & alii plures Romanorum Provinciarum Rectores in ipſam ſedulò etiam per tormenta inquiſierunt, & invenerunt eſſe impoſturam ſine fundamento. Erant tamen certi à nobis Carnem manducari, & bibi Sanguinem. In noſtris Synaxibus. Hinc ſumma curioſitas. Etenim de S. Tharſitio, Romanæ Eccleſiæ Acolytho, ad quintam decimam diem Auguſti ſcribit Romanum Martyrologium: *Tharſitium Acolythum cum Pagani inveniſſent Corporis Chriſti Sacramenta portantem, cœperunt diſquirere quid gereret. At ille indignum judicans porcis prodere margaritas, tamdiu ab illis mactatus eſt fuſtibus & lapidibus, donec exhalaret ſpiritum. Et revoluto ejus corpore ſacrilegi diſcuſſores nihil Sacramentorum Chriſti in manibus, aut in veſtibus invenerunt.* Aliud nolebant, quam iſtud Carnis prodigium videre. Et Tharſitius trucidari maluit, quam explere curioſitatem. Et Divina Clementia conſtantiam comprobavit miraculo: Sacroſancta Sacramenta ſubtraxit & occultavit.

Eadem curioſitas invaſit, licet Gentilem, nobis tamen amicum, Imperatorem Numerianum. Hinc apud Antiochiam voluit intereſſe noſtro Sacrificio. Et quoniam S. Babylas Patriarcha obſiſtebat, clauſas Baſilicæ portas invaſit, ac violenter irrupit. Verùm Babylas ſe demonſtravit Epiſcopum, Romanum Imperatorem violenter extruſit. Hinc ille offenſus evaſit in Tyrannum: Nihilominus Babylas trucidari maluit, & ſuo ſanguine noſtra Sacra ſigillare, quàm ipſa prodendo, vitam redimere. Eandem curioſitatem in Gentilibus Fidelium Uxorum maritis, ac in Gentilibus Fidelium Dominorum famulis viguiſſe, in libris ad Nationes, ac in libro Apologetico teſtatur Tertullianus.

Antiqua diſciplina hoc incomprehenſibile Myſterium religioſiſſimè abſcondebat non ſolis Infidelium, Catechumenorum, ac Pœnitentium oculis, ſed etiam auribus. Hinc in ſuis ad populum ſermonibus antiqui Patres de ipſo ſunt rariſſimè locuti. Et numquam apertè. Dum enim circumſtantia coegit ad aliquam mentionem, ſunt involutè locuti, & addiderunt: *Norunt Fideles.* Græci paſſim addebant: *Norunt Initiati.* Quod nempe poſt datam Eccleſiis à Magno Conſtantino pacem etiam Judæi ac Gentiles ad noſtras Conciones admitterentur. Eaſdem tamen formulas habemus in Origenis ad populum declamationibus. Nempe propter præſentes Catechumenos.

Quod etiam Pœnitentes Euchariſtiam olim videre non potuerint, docent plurima Patrum teſtimonia. Et demonſtrat Gradus conſiſtentiæ. Erat gradus Communicantium, ſed ſine Oblatione. Audiebant & videbant Miſſæ Sacrificium, ſed offerre non poterant, ideoque nec communicare de Sanctis. Dicebantur Conſiſtentes, quod olim ſtaretur ad Sacrificium. Et ad iſtum Gradum è ſubſtrationis Gradu, tranſmittebantur Sacramentalis Reconciliatio. Nec enim ſoli flentes aut audientes, ſed etiam ſubſtrati ejicebantur ante Offertorium, claudebantur tunc Baſilicarum portæ. Atque ita ſoli Conſiſtentes atque Perfecti Sacrificium audiebant. Et audire poterant. Hæc igitur Diſciplina nullatenus patiebatur Sacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum publicè exponi in apertis Baſilicis aut Oratoriis, longè minus circumferri per plateas. Plateæ enim tunc erant plenæ oculorum & aurium, quæ hæc ſacroſancta nec videre poterant, nec audire. In omni civitate erant Gentiles, Judæi, Catechumeni, Pœnitentes.

Attamen ſacræ noſtræ Proceſſiones non deſtituuntur omni Antiquitatis adjutorio. Habent in ipſa fundamentum. Etenim in prima pro Chriſtianis Apologia Juſtinus Martyr affirmat Euchariſtiam, dum conficiebatur, ex Eccleſia fuiſſe per Diaconos tranſmiſſam ad abſentes, juxta exemplum Chriſti Domini. Etenim dum

ipſe illam confecit in noviſſima Cœna, erat ſolum cum duodecim Apoſtolis: Virgo Mater non aderat. Quod eam ad ipſam tranſmiſerit, Græcorum Patres teſtantur. Et de neſcio quo Alexandrinæ Eccleſiæ Presbytero, à quo infirmus Civis Serapion Viaticum poſtulabat, ejuſdem Eccleſiæ Patriarcha Dionyſius ſcripſit ad Fabium Antiochiæ Patriarcham: *Presbyter modo vexatus accedere ad eum non poterat. Puero exiguam quandam Euchariſtiæ partem dedit præcipiens ut eam madefactam in os ſenis infunderet.* Exſtat epiſtola apud Eccleſiaſticam hiſtoriam Euſebii Cæſaræenſis Epiſcopi.

Lib. 6. cap. 36. Diſcimus hinc plura. Primò quod Parochialium Eccleſiarum Rectores Euchariſtiam pro Infirmis ſemper ſervaverint. Secundò, quod ipſam tunc domi ſuæ ſervarent. Nam iſtud ipſum tunc faciebant integri Laici. Etiam fœminæ. Nempe propter pericula à Gentilium perſecutionibus & curioſitate. Tertiò, quod moribundi ipſam ſub ſola ſpecie panis ſumerent. Quartò, quod lapſi ipſam in domo ſua habere non potuerint. Serapion enim erat lapſus, hinc abſtentus, ideoque Sanctum Domini nec aſpicere poterat, nec in domo habere. Quintò, quod infirmis lapſis, qui tamen ſani poſtulaverant, Presbyter deferret, aut per Clericum deferri juberet beatum illud Viaticum. Verùm erat ſecreta delatio. Iſtiuſmodi enim Delator omninò fuit S. Tharſitius. Nempè propter Gentilium indignitatem: Nihilominus non erat ſine omni honore. Rectè enim in ſecundo ſuo Apologetici tomo ſcribit Venerabilis Guilielmus Lindanus Epiſcopus Ruremondenſis: *Quis adeò momus reprehendat, quod Divi Juſtini ætate, quæ Apoſtolos vidit, abſentibus è publico Sacrificio Fratribus Chriſtianis per electiorem Epiſcopi Diaconum Euchariſtia fuerit deſtinata. An nihil honoris inde acceſſiſſe putes tremendo illi Sacramento, quod non per quemvis è plebe, ac ne de Clero quidem, ſed per electiorem Epiſcopi Miniſtrum Diaconum fuerit delata* Fratribus? Delator omninò videtur habuiſſe aliquod ſignum honoris. Ex illo enim curioſi Gentiles agnoverunt, aut conjecturarunt, quod Tharſitius portaret iſta myſteria. Circa deferentis perſonam fuerunt variæ conſuetudines.

Aliam antiquæ delationis ſpeciem docet nos S. Irenæus, Lugdunenſis Epiſcopus, in litteris ad S. Papam Victorem; *Presbyteri ante Soterem, qui Eccleſiæ, cui tu jam præes, præficiebantur, Anicetum dico, Pium, Hyginum, Teleſphorum, Sixtum; Epiſcopis ad ſe accedentibus Euchariſtiam miſerunt.* In ſymbolum communionis & honoris. In iſto quippè Sacramento omnes Orthodoxi ſumus unum. Exſtat epiſtola
Lib. 5, apud hiſtoriam præfati Euſebii. S. Irenæus ſcri-
c. 24. pſit; Επέμπον. Wolfangus Muſculus tranſtulit ſimpliciter *miſerunt*. Atque rectè ſcripſit laudatus Ruremondenſium Epiſcopus. *Certè honorem, & quandam veluti pompam vox illa D. Irenæi apud Euſebium ſonat: Epiſcopis Romam peregrè adventantibus S. Euchariſtiam Romani Pontifices non ſolùm miſerunt, ut vertit Mus ille Noricus, paſſim arrodens quod ſuo malè ſapit inſulſo palato; Sed uti Ruffinus, ſolemniter tranſmiſerunt, ac ſua quadam Eccleſiaſtica ornatam pompa honorificè deſtinaverunt. Siquidem Euſebii, aut potius D. Irenæi vox Latinis quamdam ſonat Pompam, quæ ab illa Græca derivata eſt, quæ & apud Platonem in primo de Republica libro eſt ſimili ſignificatione pro Pompaticè deducere. Quamquam hæc non fuerit, qualis nunc temporis de more exhibetur, non tam magnifica, non tam publica, non tam auguſta; fuerit tamen honorifica pro illorum temporum ratione oportet, quæ magis animi devotione, quam externis ritibus præſtabatur propter ſæculi malitiam, Tyrannorumque impotentiam, ſive Theomachorum inclementiam. Quare ſi tunc per Tyrannos licuiſſet, quis obſecro damnaret, ſi Diaconus Romanus accenſa tæda aut ſubluſtri cereo ſuum Dominum Chriſtum Jeſum honoraſſet? Quod enim in templo licebat, cur non & publicè? Si in ara, quidni precor & in platea?*

Tertiam antiquæ delationis ſpeciem habemus in Synodo Laodicenſi: *Quod Sancta nullo modo, cauſa Eulogiarum, tempore Paſchalis Feſti debeant deſtinari.* Per ſancta omninò intelligitur Sacroſancta Euchariſtia. Eam enim Tertullianus, S. Cyprianus, aliique antiqui Patres paſſim appellant *Sanctum*. Nempè ipſum ſupremum ac ſubſtantiale Sanctum. Proindè ipſum Epiſcopus cunctis olim diebus Dominicis, excepta Paſchali, tranſmittebat ad omnes ſuas Parochias. Apud Orientales Eccleſias. Et tranſmittebat cum honore. Canon enim utitur iſto ipſo verbo, quo fuit uſus S. Irenæus. Hunc morem in Latinam Eccleſiam traduxit S. Papa Melchiades. Pontificalis enim liber ſcribit: *Hic fecit ut Oblationes conſecratæ per Eccleſias ex conſecratu Epiſcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum.* Hoc eſt, habet iſtud ipſum officium inter Eccleſias, quod fermentum in pane. Eſt vinculum unitatis. Idem liber ſcribit de Pontifice Siricio: *Hic conſtituit ut nullus Presbyter per omnem hebdomadam Miſſas celebraret, niſi conſecratum Epiſcopi loci deſignati ſuſciperet declaratum, quod nominatur fermentum.* De eadem tranſmiſſione Innocentius I. plura ſcribit in litteris ad Decentium Eugubinum Epiſcopum. Addit conſuetam fieri per Acolythos. Quin Chriſtianis temporibus facta fuerit cum reverenti pompa, non eſt dubitandum.

Quartam antiquæ delationis, ac veræ & pompaticæ Proceſſionis ſpeciem habemus in vetuſtis ritibus Græcorum. Etenim illi conſecrata Elementa cum ſolemni Proceſſione circumferunt per Eccleſiæ gremium. Et omnes adorant. In Florentino namque Concilio Latini circa Græcorum ritus habuerunt plura dubia, quorum hoc fuit ſecundum: *Cur inclinamus capita cùm de minori Altari in majus nondum conſecrata deferuntur ſacra munera?* Agit de magno introitu, in quo benedicta Elementa cum ſolemni Proceſſione & pompa transferuntur ex Diaconico in Altare. Illa Græci inclinato capite venerantur, ideoque Latinorum quidam fuerunt ſuſpicati, quod adorarent. Verum Dorotheus Metropolita Mitylenenſis canonicè & legitimè diſſolvit. Quare manifeſtum eſt, quod conſecrata Elementa Græci omninò adorent, ac ſemper adoraverint. Sed iſta Proceſſio fiebat clauſis januis intra Baſilicam coram ſolis Perfectis & Conſiſtentibus.

Habemus tamen etiã ſolemnis extra Eccleſiam Pro-

Proceſſionis ac delationis antiqua exempla. Etenim quarta Bracarenſis Synodus ad ſeptimi ſæculi medium ſanxit: *Agnovimus quoſdam de Epiſcopis, quod in ſolemnitatibus Martyrum ad Eccleſiam progreſſuri, Reliquias collo ſuo imponant, & ut majoris faſtus apud homines gloria intumeſcant, quaſi ſint ipſi Reliquiarum Arca, Levitæ albis induti in ſellulis eos deportant. Quæ deteſtanda præſumptio abrogari per omnia debet, ne ſub ſanctitatis ſpecie ſimulata vanitas ſola prævaleat, ſi modum ſuum uniuſcujuſque Ordinis reverentia non agnoſcat. Et ideò antiqua in hac parte & ſolemnis conſuetudo ſervabitur, ut in Feſtis quibuſque Arcam Dei cum Reliquiis non Epiſcopi, ſed Levitæ geſtent in humeris, quibus & in veteri lege onus id & impoſitum legimus, & præceptum. Quod ſi etiam Epiſcopus Reliquias per ſe deportare elegerit, non ipſe à Diaconis in ſellulis vectabitur, ſed potiùs pediſſequo eo cum populi progreſſione procedente, ad conventicula Sanctarum Eccleſiarum ſanctæ Dei Reliquiæ per eundem Epiſcopum portabuntur.*

Per haſce Reliquias, quidquid aliqui in contrarium cenſeant, certum eſt intelligi Sacroſanſanctam Euchariſtiam. Etenim ipſam Epiſcopi olim ad collum geſtabant in ſuo Encolpio. Lucet ex Philippo-Politani Conventiculi in Marcellum Ancyræ Metropolitam ſententia: *Marcellus, quod cum lachrymis & luctu eſt dicendum, conſecratum Domini Corpus, ad Sacerdotum colla ſuſpenſum, palàm & publicè profanabat.* Nempè Marcellus neſcio quibus hæreticis in Galatia Epiſcopis, Metropolitica poteſtate uſus, Encolpium detraxerat, & ipſi incluſam Euchariſtiam, utpotè ab hæreticis conſecratam, contumelioſè abjecerat. Hinc illum Euſebiana Factio degradavit. Ex quo non vanè colligimus degradatos à Marcello Epiſcopos fuiſſe Arianos. Item addiſcimus degradatis Epiſcopis olim conſueviſſe auferri Encolpium. Archiepiſcopali Pallio, ad S. Berinum Anglorum Apoſtolum tranſmiſſo, Honorius I. Pontifex incluſit Sacroſanſanctam Euchariſtiam: Quod Berinus ipſam ſemper ad collum geſtaverit, teſtatur in ſuis Chronicis Joannes Bromptonus Abbas Tornalenſis. Etiam S. Thomas Cantuarienſis, dum adverſus Henricum Regem pugnaturus & judicandus proceſſit, ſecum detulit Sacroſanctam Euchariſtiam. Hæc fuit ejus armatura. Ita in ejus vita teſtatur Heribertus Boſehamenſis. (Lib. 1. cap. 30.) Eundem igitur morem olim habuerunt Hiſpaniarum Epiſcopi. Et hæ ſunt omninò Reliquiæ quas laudat Bracarenſis Synodus. Hinc ipſas non appellat Sanctorum Reliquias, ſed *ſanctas Dei Reliquias*. Et ipſam Thecam appellat *Arcam Dei cum Reliquiis*. Et Canonis præfatio habet: *Bona quidem res eſt Divina Sacerdotibus contrectare Myſteria, ſed cavendum valdè eſt, ne hoc quoque ad pravitatis ſuæ uſum intorqueant.* Quis non videat hæc eſſe ſublimiora Sanctorum Reliquiis, & pleno jure quadrare in Sacroſanctam Euchariſtiam?

Adductus Canon nos docet plura. Primò quod apud omnes Hiſpaniarum Eccleſias olim viguerit antiqua & ſolemnis conſuetudo, ut in Sanctorum Martyrum ſolemnitatibus Sacroſancta Euchariſtia ex Epiſcopali Palatio deportaretur ad Eccleſiam. Et quidem cum ſolemni Proceſſione. Fiebat enim *procedente Epiſcopo cum populi progreſſione*. Secundò, quod Euchariſtia deportaretur in ſacra Arca. Tertiò, quod hanc Arcam Levitæ portarent in humeris ad majorem ſplendorem. Quartò, quod quidam Epiſcopi morem hunc immutaverint. Sacroſanctum Sacramentum appendebant ſuo collo, atque ita ſemetipſos transformabant in Dei Arcam, & ſe in ſellulis jubebant ſolemniter deportari ſuper humeros Albatorum Diaconorum. Quintò, quod iſtud fecerint ex gravi vanitate. Forſitan ut unà cum glorioſo Myſterio adorarentur à populis. Sextò, quod Synodus hanc novitatem abſtulerit, & reduxerit antiquam conſuetudinem. Septimò, quod tamen permiſerit Euchariſtiam deportari ab Epiſcopis: Verùm peditantibus. Et ex his lucet iſtam cum Sacroſancta Euchariſtia Proceſſionem eſſe antiquiſſimam apud Hiſpanos. Et tunc fuiſſe frequentiſſimam. Utique in omnibus Martyrum feſtivitatibus. Attamen Euchariſtia non videbatur, clauſa intra Arcam. Attamen hoc dico ex mea ſuſpicione. Non poſſum demonſtrare. Conſuetudo iſta videtur apud Hiſpanos viguiſſe ante plenum totius Gentilitatis ingreſſum in Eccleſiam, ideoque Sacroſanctum Myſterium non potuiſſe deferri apertum omnium oculis. Quidquid ſit, iſtum Canonem, vel certè ſtabilitam ab ipſo pietatem reſpexit beatus Pontifex Pius V. dum fecit quod in ſuo Hiſtoriali Commentario refert Laurentius Surius: *Pius in Feſto Sacroſanctæ Euchariſtiæ, licet fractis eſſet viribus, & Medicorum opera uteretur, attamen verè Pius Pontifex non ſella pro more geſtatus, & non Corona Pontificia ornatus, ſed cum maxima populi ædificatione pedibus ingrediens, illud præſtantiſſimum Corporis Chriſti voluit circumferre Sacramentum.*

Aliud antiquum ſimilis Proceſſionis exemplum nobis demonſtrat Paulus III. Pontifex in Apoſtolico Brevi ad Achillem Carcajum, Familiarem ſuum & Camerarium. Laudatus Pontifex bis Roma exivit. Elapſi ſæculi anno trigeſimo octavo ivit Nicæam, pacem conciliaturus inter Carolum V. Imperatorem & Franciſcum I. Regem Chriſtianiſſimum; Anno autem quadrageſimo primo adiit Lucam, de pace & aliis Eccleſiæ rebus iterum tractaturus cum laudato Imperatore. Hinc igitur ad Urbem rediturus præfato Achilli dedit hoc Breve: *Dilecte fili ſalutem. Cùm nos, concedente Domino, verſus noſtram Civitatem Bononiæ profecturi ſimus, & indè ad Almam Urbem noſtram reverti intendamus, volentes ut Sanctiſſimum Domini noſtri Jeſu Chriſti Corpus, quod de more præmitti conſuevit, honorificè & religioſè, ut par eſt, ubique recondatur, & perſonæ illud adſociantes commodè hoſpitentur, Te, de cujus diligentia ſummè confidimus, Commiſſarium noſtrum ad præmiſſa facienda deputamus. Datum Lucæ, decima quarta Septembris.* Eſt antiquiſſima ac piiſſima Romanorum Pontificum conſuetudo. Admodum laudandus eſt Paulus III. quod ipſam continuaverit. Verùm & in iſta Proceſſione Sacroſanctum Sacramentum erat coopertum.

Eſt ritus antiquus. Etenim Gregorius XI. Roma profecturus Anagniam, in Lateranenſi Baſilica

ſica Miſſam celebravit, & duas conſecravit Hoſtias: alteram ſumendam, alteram quæ foret Dux itineris, & protectrix. *Primo mane Junii Corpus Chriſti omnibus viam patefecit.* Amplè hæc deſcribit Petrus Amelius, ex Auguſtinenſi familia, Senogallienſis Epiſcopus, ſub eodem Pontifice Præfectus Apoſtolici Sacrarii. Et de Benedicto
Lib. 10. XIII. Antipapa, per Conſtantienſe Concilium degradato, & tamen dignitatem recuſante deponere, ſcripſit in Francorum Hiſtoria Paulus Æmilius: *Metu ignominiaque permotus, ne à quoquam violaretur, Sacroſanctum Domini Corpus præ ſe ferens, in Cathaloniam ad Natales ſuos Tarraconenſes conceſſit.* Et de ſemetipſo Mantuam proficiſcente ſcribit in Commentariis Pius II. *His arcula jungebatur aurea, equo albo recta, & multis luminaribus circumdata, in qua condita fuit Euchariſtia, id eſt, Hoſtia Salvatoris ſacrata, & ſericum deſuper umbraculum.* Alexander VI. ad Var-
Diar. 2. ronis Oppidum profectus fuit, acturus cum Alphonſo II. Rege Neapolis. Quod ante ipſum Sacroſancta Euchariſtia in albo equo deportata fuerit, teſtatur Brocardus in ſuis Diariis. Eundem ritum ſervatum legimus à Julio II. Leone X. Clemente VII. Clemente VIII. ac aliis Pontificibus. Quin immò de Septimo Clemente & Carolo V. Imperatore, poſt Auguſtam Coronationem ſolemniter equitantibus per Civitatem Bononienſem ſcribit Paulus Jovius: *Non multum inde ſuccedebat Euchariſtia ſub aurea umbella, loculo chryſtallino incluſa, & ſellæ generoſi, ſed tamen pacati equi ſuperimpoſita. Lucerna ingens ante, & circum dena funalia ferebantur.* De eodem Clemente, proficiſcente Maſſiliam, ſcribit ex Blaſii Cæſenatis Diario Angelus Rocca, Tagaſtenſis Epiſcopus, ac Apoſtolici Sacrarii Præfectus: *Amburno Maſſiliam uſque Clemens navigavit, Sanctiſſimo Sacramento cum univerſa Societate in alia triremi, quam Duciſſam vocitabant, ante Summum Pontificem delato. Maſſiliam denique ſolemniſſimo apparatu cum Sacratiſſima Euchariſtia ingreſſus eſt.* Eſt res antiquiſſima. Etenim omnes olim Fideles habebant iſtum ſui itineris Sacroſanctum Comitem, Solatium, & Cuſtodem. Et in terra & in mari. Nec eſt dubitandum, quin Epiſcopi, præſertim Romanus, ei adjunxerint ſingularem reverentiam atque ornatum. Olim in ſolemni etiam proceſſione qua noviter conſecratus Pontifex ex Vaticana Baſilica deducitur ad Lateranenſem, ante ipſum deportabatur Enchariſtia. Omnem horum rituum ſeriem largè exponit laudatus Angelus Rocca in ſingulari opuſculo de Sacroſancto Chriſti Corpore Romanis Pontificibus iter conficientibus, præferendo.

Etiam S. Lanfrancus Cantuarienſis Epiſcopus, totius Anglicanæ Eccleſiæ Primas, ſuppeditat exemplum. Et magis appoſitum. Magnus Gregorius omnes Cathedrales Anglorum Eccleſias voluit eſſe Monachales ſub Regula S. Benedicti. Hinc ex variis cauſis lapſam Diſciplinam reſtauraturus Lanfrancus, qui poſt acquiſitum à Nortmannis Regnum primus gubernavit Anglicanam Eccleſiam, edidit Decreta ſeu Conſtituta, per S. Benedicti Filios obſervanda tam in Eccleſiis, quàm in Monaſteriis. Inter cætera pulcherrimè ordinavit proceſſionem Dominicæ in palmis, & ſtatuit: *Cantore incipiente Antiphonam,* Occurunt turbæ, *exeant duo Sacerdotes albis induti, qui portent feretrum, quod parum ante diem ab eis Sacerdotibus illuc debet eſſe delatum, in quo & Corpus Chriſti debet eſſe reconditum. Ad quod Feretrum præcedant ſtatim, qui vexilla portant, & Cruces & cætera, quæ ſuperiùs dicta ſunt.* Sancit ipſum geſtari per omnem proceſſionem: Et honorari piiſſimis ceremoniis. Quò etiam referri poteſt proceſſio, quæ cum Dominico Corpore fit feria quinta, & feria ſexta majoris hebdomadæ. Apud Latinas Eccleſias eſt antiquiſſima.

Aliud antiquum exemplum habemus apud Joannem, Huguſtaldenſis Monaſterii Priorem, in ſupplemento ad Anglicanam Hiſtoriam Simeonis Monachi Dunelmenſis. Exponit Davidis Scotorum Regis injuſtum in Stephani Anglorum Regis fines inſultum, enumerat fideles Anglicani Regni in confiniis Barones, & proſequitur: *Qui omnes procedentes ſecus Altertan in campo quodam de feudo S. Cutberti, Standart, id eſt, malum navis erexerunt, vexillum S. Petri, & S. Joannis de Beverlaco, & S. Wulfridi Ripum in eo ſuſpendentes, & Corpus Domini ſuperimponentes, ut eſſet ſignifer & Dux Prælii eorum. Miſit ergo cum eis Archiepiſcopus Turſtinus Radulphum Novellum, Epiſcopum ſuffraganeum ſuum, & viros diſciplinatos, qui ad pœnitentiam ſuſciperent, & ut de ſpe futuræ vitæ per ſatisfactionem inſtruerent. Ipſe Archiepiſcopus à Principibus ab hac profectione ad pugnam conſultius revocatus, orationibus & obſecrationibus in afflictione magna & contritione cordis inſtabat cum ſuis Clericis, donec renunciatum ei fuit, quantam ereptionis gratiam Populo ſuo præſtitit Deus. Igitur in Octavis Aſſumptionis S. Mariæ, undecimo Kalendas Septembris, feria ſecunda univerſus Exercitus circa Standart convenit, ne quis de fuga præſumeret, equis procul amotis. Omnes autem mori, aut vivere pro Patria unanimiter decernentes.* Turſtinus ille fuit Eboracenſis Archiepiſcopus, vir clarus ſcientia & vitæ ſanctimonia. Anglorum Scriptores bellum iſtud appellant bellum Standardicum. Ipſum amplè deſcribunt Richardus Prior Huguſtaldenſis, & Ailredus Abbas Rievalenſis. Hic ſuo in opere nobis reliquit etiam veram Standardi effigiem. Sacroſancta Euchariſtia fuit aperta in iſtius faſtigio, ſine omni velamine. Et Dominus Deus iſti piiſſimo bello dedit plenam victoriam.

CAPUT III.

Exponitur origo ſacrarum Proceſſionum cum Venerabili Sacramento.

MAtthias Feliſius & Gregorius de Valentia cenſent ſolemnes cum Sacroſancto Euchariſtiæ Sacramento Proceſſiones eſſe coævas Hæreſiarchæ Berengarii erroribus, utpotè inſtitutas ad ipſorum confutationem & victoriam. Verùm antiquæ adeò inſtitutionis nullus eſt teſtis, nulla memoria, nullum exemplum. Quapropter prima iſtius pietatis origo eſt Urbanus IV. Pontifex, qui ex magnis rationibus inſtituit Sacro-

ſancti Dominici Corporis feſtivitatem, quotannis celebrandam feria quinta poſt Feſtum SS. Trinitatis. Ipſum Leodienſis Eccleſiæ Archidiaconum ſuis per Venerabilem Hugonem Cardinalem, tunc Priorem Provincialem Patrum Prædicatorum, ac alios eximios Magiſtros probatis revelationibus moverat Beata Juliana, ibidem in leproſorio Sanctimonialis, poſtea verò Romanum Pontificem permovit Miraculum, de quo Onuphrius Panvinus: *Miraculum hoc tempore Vulſiniis, in Diœceſi & Ditione Urbe-Vetana, in Eccleſia S. Chriſtianæ accidit. Nam dum Sacerdos quiſpiam ſacra Miſſarum ſolemnia celebraret, Sacramento jam confecto, de panis & vini tranſſubſtantiatione & Chriſti Corpore dubitavit. Unde ſtatim dictu & auditu mirum, ex ſanctiſſima, quam in manibus tenebat, Hoſtia vivus Sanguis manare cœpit, & totam mappam, quam Corporale vocant, tinxit. Quo Miraculo attonitus Pontifex Urbanus IV. Corporale primum ad ſe ab Epiſcopo loci cum Proceſſione in Urbem-veterem transferri voluit, & illud ſolemnitate inſtituta, in Eccleſia Urbe-Vetana recondidit.* Saraceni, à facinoroſo Manfredo Siculorum Tyranno evocati, tunc infeſtabant, ac devaſtabant ſuperiorem Italiam, ideoque Urbanus cum ſuo Clero reſidebat in Urbe-veteri. Hoc ipſum, cum aliqua tamen circa celebrantem Sacerdotem differentia, in ſua Hiſtoria refert S. Antoninus Archiepiſcopus Florentinorum.

Diſtinctè rem exponit in ſingulari Opuſculo Joannes Trithemius: *Quoniam, quemadmodum Beata Juliana dicere ſæpè conſueverat, hæc ſolemnitas fuerat in abſcondito conſilio Summæ Trinitatis, placuit Altiſſimo illis diebus manifeſtum ſignum facere, quod ad ſui Vicarii, hoc eſt, Apoſtolicæ Sedis Præſulis, & omnium adſtantium notitiam proveniret. Igitur Sacerdos veniens Bolſenam, quod eſt Oppidum non longè diſtans ab Urbe-veteri, dum celebraret Miſſam, dubius in Fide, vidit carneis oculis Hoſtiam in forma pietatis, & de ea Sanguinem fluere in Calicem. Quo territus, dum conaretur occultare, & cooperire de Corporali, apparuit mox forma pietatis in ſingulis partibus Corporalis, & ita coactus eſt populo aſſiſtenti Miraculum patefacere. Quod ubi populus comperit, ad Urbem-veterem properans Pontifici nuntiavit mirabilia & ſtupenda, quæ viderat. Stupente autem curia per Summum Pontificem, qui necdum oblivioni tradiderat, quæ in Leodio approbaverat, dum adhuc apud S. Lambertum reſideret, interveniente conſilio & aſſenſu Dominorum Cardinalium, deliberatum eſt, quod Feſtum Corporis Chriſti per univerſam Eccleſiam ſemel in anno ſolemniter, feria quinta poſt Octavas Pentecoſtes, in toto terrarum Orbe celebraretur. Et vocato Beato Thoma de Aquino, qui tum præſens aderat, præceptum fuit, ut Officium de tali feſto ſecundum uſum omnium Eccleſiarum componeret. Thomas autem, Divinarum armarium Scripturarum, cujus mentem obedientiæ & omnium virtutum decor colluſtraverat, præceptum hoc libenter, breviter, atque inſigniſſimè complevit. In cujus rei teſtimonium in foribus Eccleſiæ Bolſenæ depictum eſt Miraculum Sacerdotis celebrantis; depictus eſt Beatus Thomas, ſedens & ſcribens, tanquam Doctor in Cathedra, circumſtante Curia, hujus Sacramenti Officium dictans; depictus eſt etiam Crucifixus, alloquens S. Thomam, coram ſe ſuper genua adorantem, & dicens: Bene de me ſcripſiſti Thoma.*

Quæſtio eſt, an Urbanus IV. non ſolùm Feſtum inſtituerit, ſed etiam ſolemnem cum ipſo Sacramento Proceſſionem? plures negant, etenim ex Donati Boſſii Chronico ſcribit Gilbertus Genebrardus: *Centum annis poſt Feſti inſtitutionem Papiæ cœpit luſtratio Sacramenti, qua Corpus Chriſti in circulum fertur. Atque tunc ad reliquas Occidentis partes manavit, præſertim Andegavum, ubi Berengarius fuerat Archidiaconus, & Sacramentariam impietatem ſparſerat, ut Corporis Chriſti præſentia preces ſint ardentiores, Fidei publica fiat Profeſſio contra Sacramentarios, debitus cultus Chriſto exhibeatur, qui nobiſcum corporaliter verſari dignatur.* Hæc ſunt Donati Boſſii verba: *Anno Domini milleſimo quadringenteſimo quarto, vigeſima Maii, die Jovis, Corpus Chriſti ſolemniter, ut poſtea factitatum eſt, per Papiam Urbem circumferri cœptum.* Et certè in diplomate, quo Urbanus feſtivitatem inſtituit, nulla fit proceſſionis mentio. Etiam S. Thomas Aquinas in Canonico Officio, quod ex Urbani juſſu compoſuit, omnia feſtivitatem ac ejus inſtitutionem concernentia diſtinctè digeſſit, ac de proceſſione penitùs tacuit.

Reſpondeo rem lucidè exponi à Joanne Trithemio: *Verùm quamquam Apoſtolica mandata omnibus Eccleſiis directa fuiſſent ſuper celebranda nova de Venerabili Sacramento ſolemnitate, omnes tamen Eccleſiæ obedire diſſimulaverunt præter Eccleſiam Leodienſem, quæ ubi Apoſtolicum Nuncium cum Bullis, Decretalibus, ac Officio apportatis honorificè ſuſcepit, tanquam devota filia mox quàm celerrimè obedivit, rejecto officio quod Virgo Juliana confici fecerat, utens illo Officio quod B. Thomas Aquinas confecerat. Itaque ab adventu præfatarum Bullarum tota & ſola Leodienſis Diœceſis præfatam ſolemnitatem ſingulis celebravit annis uſque ad tempora Domini Papæ Joannis XXII. qui* 1315.
omnes conſtitutiones Clementis publicavit, & ad univerſalia Studia tranſmiſit. Et ultra illas ordinationes Urbani IV. Clementinis Conſtitutionibus inſertas, novas Indulgentias conceſſit, atque Proceſſionem ordinavit. Ex tunc igitur & deinceps Solemnitas hæc per totius Orbis Eccleſias devotiſſimè acceptata eſt ad honorem Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Joannes igitur Pontifex inſtitutum ab Urbano Feſtum innovavit, & miſit in generalem executionem. Hinc de ipſo ſcribit Thomas Walſinghamenſis: *Hoc anno Do-* 1317.
minus Papa inſtituit feſtum ſolemnitatis Corporis Chriſti, quod ab Urbano Papa IV. ſumpſit exordium. Et adjecit ſolemnem Proceſſionem.

Ad eundem annum ſcribit in Aurelianenſis Eccleſiæ hiſtoria Carolus Sauslæus: *Rurſus idem Epiſcopus*, Milo de Thailly, *haud ita multo poſt Concilium Viennenſe in quo calculis omnium Patrum laudatum fuerat, & votis omnium conſpirantibus ſuſceptum feſtum Corporis Chriſti, ab Urbano IV. inſtitutum feria quinta poſt octavam Pentecoſtes, injunxit omnibus & ſingulis Prioribus, Ca-*

pitulis, Curatis, cæteriſque Rectoribus Civitatis & Suburbii, ut virtute obedientiæ ſibi debitæ, ſingulis annis cum ſuis Proceſſionibus, ad pulſationem Tertiæ, convenirent ad Eccleſiam S. Crucis, ituri inde cum Proceſſione dictæ Eccleſiæ ad Eccleſiam S. Petri Virorum, nec à Proceſſione receſſuri, niſi poſt ſermonem, qui ad populum faciendus eſt poſt reditum Proceſſionis, quo completo unuſquiſque ad Eccleſiam ſuam ſit reverſurus, ad Divinum Officium ibidem peragendum. Actum Magduni, die lunæ poſt octavam Pentecoſtes, anno Domini milleſimo trecenteſimo vigeſimo. Videntur quædam, etiam intra Galliam, Eccleſiæ Joannis item Ordinationibus non ſtatim obediviſſe. Hinc aliquot poſt ipſas annis Milo Epiſcopus eas debuit tam rigidis Mandatis mittere in executionem. Ex eodem principio Papienſis Eccleſia non niſi quinti decimi ſæculi quarto anno cœpit hanc Proceſſionem admittere. Haud dubiè & plures Italorum Eccleſiæ non ſtatim admiſerunt. Etenim Romanus Pontifex cum ſuo Clero tunc reſidebat in Gallia, ideoque Italia ad ejus Sanctiones erat ex cauſſis moroſior. Omnes Latinæ Eccleſiæ & feſtivitatem & Proceſſionem jam pridem admiſerunt.

Proinde Urbanus IV. ſolemnem hanc Proceſſionem videtur omninò inſtituiſſe. Etenim Onuphrius Panuinus diſertè ſcribit: Quo miraculo, Volſiniis facto circa Sacroſanctam Euchariſtiam, *attonitus Pontifex ad ſe ab Epiſcopo loci cum Proceſſione Urbem-veterem transferri voluit* Sanguinolentum Corporale, *& illud Solemnitate inſtituta in Eccleſia Urbe-Vetana recondidit.* Et poſt quædam proſequitur: *In cujus poſteà rei memoriam Cives Urbe-Vetani Nobiliſſimum Templum Deo & Beatæ Virgini Mariæ à fundamentis conſtruere cœperunt, tanta mole, apparatu, & impenſarum magnitudine celebre, ut nullum in toto terrarum Orbe tunc ei potuerit comparari. Cæterum hoc non niſi vigeſimo quinto anno, poſt Chriſti verò milleſimo ducenteſimo nonageſimo factum fuit, Nicolao IV. Pontifice maximo, qui eodem anno, die decima tertia Novembris, primum lapidem in maximi & Auguſtiſſimi Templi fundamentis, Cardinalibus cum omni Romana Curia, multis peregrinis Prælatis, Epiſcopo Civitatis, Clero, Magiſtratibus, Nobilibus, & univerſo Populo Urbe-Vetano adſtantibus poſt celebres Supplicationes habitas, ſolemniter poſuit, maximaſque ſingulis annis ipſo die Eccleſiam illam viſitantibus Indulgentias largitus eſt, ab aliis poſteà Pontificibus confirmatas & auctas. In quo celeberrimo Templo cum perfectum penè fuiſſet, poſteà Sanctum Corporale collocatum eſt, quod ſingulis annis in die Corporis Chriſti in celebri illa Supplicatione devotiſſimè circumfertur, finitimis omnibus populis eò illa die ad videndum confluentibus.* Urbanus igitur quartus omninò videtur Proceſſionem inſtituiſſe ac inchoaſſe, & Urbis-veteris Eccleſia videtur ſemper continuaſſe. Et certè hoc innuunt Urbani, quo feſtivitas inſtituitur, diplomatis verba, *tam Clerici quàm Populi gaudentes in cantica laudum ſurgant. Tunc omnium corda & vota, ora & labia hymnos perſolvant lætitiæ ſalutaris.* Attamen Proceſſionem non præcepit, nec impoſuit toti Eccleſiæ.

Hanc noſtram Doctrinam inſigniter illuſtrat in ſecundo ſui Apologetici Tomo Venerabilis Guillielmus Lindanus. Lutherani non ſolummodò cum Calviniſtis, ſed etiam inter ſeſe ſunt Cadmæi fratres. Quidam Venerabilis Sacramenti & feſtivitatem & Proceſſionem, quidam improbant ſolam Proceſſionem. Hi igitur inquiunt: *Certum eſt Feſtum Venerabilis Sacramenti non ad circumgeſtationem inſtitutum eſſe, ſed ad celebriorem Conventum, & ut homines ſeſe illo die ad Sanctam Communionem veneranter ſuſcipiendam præpararent.* His igitur Venerabilis ille ac eruditus Ruremondenſium Epiſcopus reſpondet: *ſed unde, obſecro, certum eſt ſolemni Piorum Communioni ab Urbano non fuiſſe adjunctam ſolemnem, etiam Venerabilis Sacramenti circumgeſtationem? Certè qui occaſionem atque ſcopum illius feſti ab Urbano IV. inſtituti prudenter juxta illorum temporum Hiſtorias perpendunt, videbunt, opinor, non pro abſurdo habendum, ſi quis ad illius Feſti originem pertinere dicat iſtam ſolemnem circumgeſtationem, quæ ſtato die tam ſolemniter toto Chriſtiano Orbe celebratur. Quo enim Reliquias Sacramentariæ hæreſios, per Berengarianos & Albigenſes hæreticos paſſim per Gallias & alibi tunc temporis graſſantes, Urbanus ſemel aboleret, Feſtum illud ſub annum Domini milleſimum ducenteſimum ſexageſimum ſextum inſtituit. Quo die omni honoris pompa, & publica omnium Chriſtianorum lætitia, Venerabile iſtud Sacramentum voluit omnibus proſequendum. Jam quis Piorum negaverit eximios Chriſto Domino honores, ſi unquam aliàs, publica hac Proceſſione exhiberi? Quos nullus dixerit immodicos, niſi qui ſuæ ſalutis oblitus, Chriſto Domino reperiatur invidus.* Proinde Urbanus IV. Proceſſionem, licèt non præceperit, omninò tamen probavit ac inchoavit.

Etiam impoſitum à Joanne XXII. præceptum ſucceſſores Pontifices confirmarunt atque honorarunt. Etenim ad quinti decimi ſæculi exordium ſcribit S. Antoninus: *Curia Florentiæ reſidente, Martinus Papa V. multa auxit ad celebrationem Feſti. Et primò, quod ſtatuit eo die interdictum in omnibus Eccleſiis, ubi fuiſſet poſitum, ipſo jure relaxari, ſicut in Reſurrectione Dominica, die Natali, Pentecoſtes, & Aſſumptionis B. Mariæ. Secundò, duplicavit Indulgentias conceſſas Intereſſentibus Divinis Officiis ab Urbano IV. Tertiò, addidit & novas Jejunantibus Vigiliam Feſti. Ac etiam Communicantibus in ipſo centum dies conceſſit. Et ſimiliter Adſociantibus Proceſſionem, quæ fit de mane cum Sacramento. Aſſociantibus etiam Sacerdotem, cum defert Sacramentum infirmis, aliquot dies Indulgentiarum contulit. Sed & ſucceſſor ejus Eugenius IV. Florentiæ manens cum Curia, duplicavit dictas Indulgentias conceſſas à Martino V. Et mandavit per extravagantem, quod in Dominica præcedente ipſum feſtum Prælati faciant in prædicationibus hoc populis intimari. Et quod debeant hæc inter lectiones, quæ dicentur infra Octavam Feſti, ſcribi & legi, ſeu cantari, ſicut & aliæ*

lectio-

lectiones. Dum Hiſpaniarum Reges cum Romana Eccleſia diſceptarunt de Regno Siciliæ, ad ipſos in obedientiam promovendos Romani Pontifices omnia ipſorum in Hiſpaniis Regna ſuppoſuerunt Eccleſiaſtico interdicto. Verùm ipſi ſpreverunt omnia. Cenſebant ſuum Jus niti firmis & lucidis fundamentis. Quare Catholiciſſimæ iſtæ Provinciæ pluribus annis permanſerunt ſine publico Divinæ Majeſtatis officio. Hinc poſt relaxatum vinculum plurimi Adoleſcentes & Juvenes iſtius Officii externam paraturam, quoniam nunquam viderant, riſerunt, & quaſi ſpreverunt. Duriſſimum hoc fuit Bonifacio VIII. Pontifici, & toti Romanæ Eccleſiæ. Hinc ſanxit, ut Generale Interdictum ſemper adnexam haberet exceptionem quatuor Feſtorum, Paſchatis, Pentecoſtes, Dominicæ Nativitatis, & Aſſumptæ Virginis. Ità in ſuis Annalibus ſcribit Albertus Argentinenſis. Facta eſt iſta gratia, quo Divinorum Officiorum ſolemnitas deinceps ex tali cauſſa non caderet in oblivionem fidelium. Martinus V.
Anno 1267. extendit ad Feſtum Dominici Corporis, Calixtus III. poſtmodò extendit ad Feſtum Dominicæ Transfigurationis. Ita teſtatur Magnum Chronicum Belgarum.

Dominici Corporis Feſtivitatem ac Proceſſionem laudat & confirmat, ipſarumque in Eccleſias introductarum rationem exponit etiam Sacroſancta Synodus Tridentina: *Declarat Synodus piè & religioſè admodum in Dei Eccleſiam inductum fuiſſe hunc morem, ut ſingulis annis peculiari*
Seſſ. 13. c. 15. *quodam & Feſto die præcelſum hoc & Venerabile Sacramentum ſingulari veneratione ac ſolemnitate celebraretur, utque in Proceſſionibus reverenter & honorificè illud per vias & loca publica circumferretur. Æquiſſimum eſt enim ſacros aliquos ſtatutos eſſe dies, cum Chriſtiani omnes ſingulari & rara quadam ſignificatione gratos & memores teſtantur animos erga communem Dominum & Redemptorem pro tam ineffabili & planè Divino Beneficio, in quo mortis ejus victoria & Triumphus repræſentatur. Atque ſic quidem oportuit victricem de mendacio & hæreſi triumphum agere, ut ejus Adverſarii in conſpectu tanti ſplendoris, & in tanta Univerſæ Eccleſiæ lætitia poſiti vel debilitati & fracti tabeſcant, vel pudore affecti & confuſi aliquando reſipiſcant*. Et iterùm: *Si quis dixerit in Sancto Euchariſtiæ Sacramento Chriſtum Unigenitum Dei Filium non eſſe cultu latriæ, etiam externo, adoran-*
Can. 6. *dum, atque adeò nec Feſtiva peculiari Celebritate venerandum, neque in Proceſſionibus, ſecundum laudabilem & univerſalem Eccleſiæ ritum & conſuetudinem, ſolemniter circumgeſtandum, vel non publicè, ut adoretur, Populo proponendum, & ejus Adoratores eſſe Idololatras, anathema ſit*. Iſta igitur Proceſſio eſt quaſi ſolemnis Chriſti Domini triumphus de Berengario, Wicleffo, Luthero, Calvino, & cunctis ipſorum ſectatoribus. Quarti Urbani tempore Paganiſmus erat apud nos planè extinctus. In Latina Eccleſia nullus Paganus ſupererat. Nec ullus Catechumenus. Etenim à pluribus jam ſæculis omnes baptizamur in prima infantia. Proindè etiam tunc nullus erat obex, ex quo Sacroſancta Euchariſtia non poſſet publicè exponi, & circumferri.

Tridentina Synodus omninò reſpexit ad ſolemnem illam, elapſi ſæculi anno trigeſimo factam in Auguſta Vindelicorum Civitate, & Lutheranorum injuriis affectam Proceſſionem, de qua Laurentius Surius in hiſtoriali Commentario ſcribens de Imperatore Carolo V. veniente in præfatam Civitatem ipſa vigilia Venerabilis Sacramenti: *Intra Urbem excepit eum Auguſtanus Epiſcopus cum Clero, & ſub Umbella ad ſum-* Fol. 150. *mam ædem perduxit. Ejuſdem diei veſpera, & manè ſequenti multum egit per ſuos cum Saxone & aliis Lutheranis Principibus, ut intereſſent Proceſſioni publicæ, qua geſtanda erat Sacroſancta Euchariſtia. Sed hoc ab eis impetrare non potuit, cum ferè ad meridiem cum illis egiſſet. Perſuaſerunt enim illis ipſorum Concionatores Idololatriæ crimen admitti ab iis, qui Euchariſtiam adorarent. Negant Chriſtum in Euchariſtia eſſe extra tempus ſumptionis. Fuit ea horrenda blaſphemia, ſed illi in ſua ſententia, tamquam in magna luce, permanſerunt. At verò Cæſar Religioſiſſimus, cum Hiſpanis quoque & Belgicæ Proceribus, illi Proceſſioni cum quadam eximia in Deum pietate, & haud vulgari ſplendore interfuit. Euchariſtiam geſtabat Cardinalis Moguntinus, à dextris Rege Ferdinando, à ſiniſtris Joachimo Brandemburgico Principe eum deducentibus. Ante Euchariſtiam præcedebant Principes ſæculares, itemque Cleris cum aliis permultis. Poſt eam ſequebatur Carolus Imperator nudo ſemper capite, tametſi Sol eſſet ardentiſſimus, in manu ferens quadrifidam facem ardentem. Quod idem voluit fieri à cunctis Proceribus & Principibus. Imperatorem ſequebantur omnes Archi-Epiſcopi & Epiſcopi. Umbellam ipſam, ſub qua portabatur Sacroſancta Euchariſtia, viciſſim geſtabant ſeni Principes Sæculares. Porrò longiſſima Proceſſione diverſi generis Muſici concinebant in laudem Dei. Omnibus ritè peractis, Cæſar valdè acerbè tulit Lutheranorum Principum detrectationem, juſſitque ut quamprimùm altera die, cum fide publica, Auguſta excederent. Sed Principum Catholicorum precibus ſe ab ea ſententia deduci paſſus eſt*. Ad Chriſtum Dominum contra ſimiles Lutheranorum & Calviniſtarum contumelias vindicandum prodierunt laudata Decreta Tridentini Concilii.

CAPUT IV.

Exponitur iſtius Proceſſionis ac Pietatis extenſio ad alias etiam Feſtivitates.

Iſta per Urbanum IV. inchoata, & per Joannem XXII. Præcepto confirmata, circumferendæ Euchariſtiæ pietas adeò placuit omnibus fidelibus, ut ſtatim extendi cœperit ad plures alias Proceſſiones ac Feſtivitates. Et iſta extenſio intra modicum tempus admiſſa fuit apud omnes Latinas Eccleſias. Etenim ad quarti decimi ſæculi annum octuageſimum nonum ſcribit Thomas Walſinghamenſis. *Per idem tempus Cantabrigiæ in Feſto Commemora-* Fol. 339. *tionis S. Pauli occurrebat & Feſtum Dedicationis S. Mariæ ibidem. Ad quod Feſtum amplius honoran-*

norandum in Proceſſione per Parochiam deferebatur Corpus Dominicum ſuper humeros duorum Sacerdotum in Feretro, non ponderoſo, ſed tam levi, ut à ſeptenni puero ſine vexatione portari tota machina potuiſſet. Procedebat igitur, & præcedebant iſti Presbyteri, ſupportantes Corpus Domini per dictam Villam, donec venirent ad locum Fratrum Auguſtinenſium, qui ſituati ſunt circa Mercatum Villæ, ubi repente Feretrum, quod æqualiter utriuſque humeris accline erat, ſe ſuberigens nitebatur quaſi quadam virtute imperceptibili ab eorum humeris reſilire, efficiebaturque adeò ponderoſum, ut Sacerdotes vix neque poſſent ſufferre tantum pondus, neque Feretri fines humeris iterùm retrahere & applicare. Torquentur proindè, & ſudant, & anhelant præ labore nimio, Laicorum auxilium flagitantes. Accurrunt Laici, manus ſuper ponunt; ſed quod mirabile fuit, nihil ponderis perſenſerunt. Cumque pertranſiſſent omnem loci ſitum dictorum Fratrum, Feretrum igitur repente ſuper illorum humeros æqualiter requievit, ſed tunc quidam ineptus, & verè miſer, incompoſito motu corporis cœpit ſaltare, ſive tripudiare coram Euchariſtia, quem incontinenter apprehendit terribilis valdè vindicta. Nam inter jocandum repentè corruit, & poſt puſillum, ſpiritum exhalavit. Horum cauſa mirabilium à multis multipliciter eſt interpretata, quam judicare nos prætermittimus, malentes aliis judicium derelinquere, quam de incognitis inconſultò aliqua definire. Hoc tantùm audemus adjicere, quod magna & formidabilis peſtilentia extemplò ſubſecuta eſt Cantabrigiæ, qua homines ſubitò, pro ut dicebatur, ſoſpites, correpti mentis freneſi, moriebantur ſine Viatico, ſine ſenſu.

Quibus addiſcimus varia. Primò, quod iſto tempore in ſacris Anglorum Proceſſionibus Euchariſtia deferretur non manu unius, ſed humeris duorum Sacerdotum. In Feretro. Erat mos antiquiſſimus Gentis. Nam & S. Lanfrancus ità geſtari juſſerat in Proceſſione Dominicæ Palmarum. Quare certum videtur, quod apertam Euchariſtiam circumferri juſſerit ſine omni velamine. Eodem modo olim in Sanctorum Martyrum Feſtivitatibus delata fuit ab Hiſpanis. Sed per Diaconos. Lucet ex ſuperius laudato Canone Braccarenſis Concilii. An aperta, an velata fuerit, non poſſim definire. Secundò diſcimus, quod ſacroſancta Euchariſtia apud Anglos videatur totam Proceſſionem tunc præceſſiſſe ac duxiſse. Et erat fundatum in rationibus. Tertiò, quod Anglicana tunc Eccleſia ſacroſanctum Sacramentum non in ſola ejus Feſtivitate, ſed etiam circumferret in Civitatum ac Oppidorum Dedicationibus. Etenim quod Cantabrigia tunc faciebat, faciebant & aliæ Civitates ac Oppida. Et iſte annus non erat iſtius circumgeſtationis exordium, ſed illa tunc fiebat ex more Majorum, & antiqua Conſuetudine. Oportet morem cœpiſſe ſtatim poſt Diploma Joannis Pontificis.

Alium deferendi morem ex Brunduſina Joannis Caroli Verani Hiſtoria adducit, in laudato ſuperiùs opuſculo Angelus Rocca: *Brunduſii in hanc uſque diem mos obſervatus obtinuit, ut ſingulo quoque anno in ſolemnitate Corporis Chriſti Sanctiſſimum Sacramentum equo albo, nec non manſueto, ac pulcherrimè phalerato, per Civitatem deferatur. Quare Archi-Epiſcopus hac die, Sacerdotalibus veſtibus, pluvialique interea indutus, taliquè equo inſidens, Sanctiſſimum Sacramentum à duobus Acolythis aſsiduè incenſatum, in Supplicatione maximè ſolemni, ſub Umbella à ſex Canonicis delata, geſtare ſolet, duobus Civitatis Primariis, Gubernatore ſcilicet & Regio Aſſeſſore, equi frenum tenentibus, ipſumque ducentibus.* Et adjungit ritus cauſſam atque originem. Euchariſtia, quæ Summum Pontificem præcedit, quandoque etiam ab albo equo, quandoque deportatum duobus albis mulis. Et magna illis impenditur gratia. Etenim poſtmodo ſunt liberi ab omni opere. Nec mirum. Nam & Corinthii civis equus, qui Joannem Pontificem portarat, nullum deinceps eſt paſſus inſeſſorem. An iſte mos etiam hodie tenetur apud Brunduſium, ignoro. Quidquid ſit, eſt alibi abrogatus. Etenim ſacra Dominorum Cardinalium Congregatio ſanxit Euchariſtiam deinceps in Solemni Proceſſione non deportari niſi per manus Sacerdotis. Ita teſtatur Bartholomæus Gavantus.

Pietas aſſiduè crevit, extenſa ad alias etiam Feſtivitates ac Proceſſiones. Etenim ad decimi ſexti ſæculi quinquageſimum octavum annum ſcribit in Aurelianenſis Eccleſiæ Hiſtoria Carolus Sauſſejus, Decanus ejuſdem Eccleſiæ:
Maturinus die decima nona Octobris laudat Indul- Lib. 15.
gentias à Reverendiſsimo Cardinale Trivultio, Cap. 3.
Pauli IV. Papa à Latere ad Sereniſsimum Regem Henricum Legato, Confraternitati SS. Sacramenti, in Eccleſ. S. Petri in ſemita læta hujus Civitatis inſtitutæ collatas, ejuſque Inſtitutum ſummo ſtudio approbat, per quod ſingulis primis diebus Dominicis cujuslibet menſis anni, poſt Veſperarum expletum Officium, fit prædicatio ſolemnis de Euchariſtiæ Sacramento. Qua facta, *ut acta loquuntur*, proceſſionaliter defertur Euchariſtiæ Sacramentum per circuitum Eccleſiæ intra illam, in qua magna populi multitudo cum tædis, cereis & candelis magna devotione confluit. Datum Moreti, Diœceſis Lenonenſis, nono Kalendas Aprilis. *Quæ annotare libuit, ut nos qui indè in alias Parœcias ſimilis obſervationis inolevit per Urbem & Diœceſim, laudatus ab Apoſtolica Sede, & à noſtris Epiſcopis comprobatus, Adverſantium calumniis ſuperior augeſcat majori in dies erga Auguſtiſsimum Euchariſtiæ Sucramentum devotione, & ad poſteros feliciſsimè tranſferatur.* Hæc ſcribit ad laudes Venerabilis Joannis Morvilliers, qui iſti Eccleſiæ fuit X. Epiſcopus illius nominis. Etiam de proximo ejus Anteceſſore Petro Caſtellano, quarto iſtius nominis ſcribit:
Invenimus eum laudaſſe Indulgentias à Summo Lib. 14.
Pontifice Confratribus Sanctiſsimi Sacramenti con- C. 35.
ceſſas in Eccleſia S. Pauli Aurelianenſi. Ex quo lucet hanc pietatem in Eccleſia Aurelianenſi ac omni Gallicana Eccleſia eſſe antiquam. Carolus Decanus rectè adjungit: *Adverſantium calumniis ſuperior augeſcat, &c.* Videtur prophetaſſe.

Eadem pietas jam pridem viget in omni Italia. Etenim in quarta ſua Synodo ad titulum de pertinentibus ad ſacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum ſanxit S. Carolus Borromæus: *Canonici ſinguli, & qui Dignitates obtinent, cum proceſſiones publicas, illam præſertim ſolemnem, quæ in celebritate ſacræ Diei Corporis Domini agitur, atque alias item in portando ſanctiſſimo Sacramento ſingulis menſibus conſtitutas obeunt, intortitium accenſum in manibus, capite aperto, ferant*. Iſtas menſtruas proceſſiones non inſtituit, ſed palàm ſupponit jam pridem inſtitutas. Per omnem Provinciam ſuæ Metropoleos. Eandem pietatem obſervat Eccleſia ac Provincia Bononienſis. Etenim iſtius Eccleſiæ Archiepiſcopus, Dominus Gabriel Palleotus, probavit ſanctiſſimi Sacramenti Confraternitates, ipſas obſtrinxit ad ſimilem omni menſe Proceſſionem, & iſtud vinculum perpetuò ſtatuto ſtabilivit in libro Rituali laudatæ Eccleſiæ: *Infra annum ſingulis menſibus Confraternitates has proceſſiones celebrabunt in unaquaque Parochia aut Eccleſia, in qua erecta ſint, prima Dominica cujuslibet menſis, aut aliis Dominicis diebus, dummodo quolibet menſe ea celebrent, eo cultu & veneratione, ut ſanctiſſimum Sacramentum majori præter ſolitum luminum numero reverenter & devotè deferatur*. Eadem pietas obſervatur in Romana Eccleſia. Etenim Vaticana Baſilica habet ſimilem Confraternitatem, & omni menſe ſimilem Proceſſionem. Eadem pietas magno cum fructu jam à ſæculis viget in quatuor Ordinibus Fratrum Mendicantium. Et pietatem Apoſtolica Sedes probat & commendat pluribus Indulgentiis. Eadem pietas ſtatim poſt Joannis Pontificis Decreta implevit omnem etiam Germaniam. Colonienſis Eccleſia Sacroſanctum Sacramentum, non in ſolo ejus feſto circumfert, ſed etiam ſolemniſſimè feria ſexta poſt Paſcha, quem diem jam à multis temporibus appellat Feſtum Theophoriæ. Iſtud ipſum facit etiam in aliis Feſtivitatibus. Nunc per hujus, nunc per iſtius Baſilicæ Clerum ac populum. Hinc ejus Archiepiſcopus Adolphus, quadrageſimo nono anno elapſi ſæculi, ex mandato Imperatoris Caroli V. ad vetuſta Eccleſiæ Dogmata contra Lutheranas novitates ſtabilienda celebravit ſuæ Provinciæ Synodum, & emiſit hunc Canonem: *Eccleſia de theſauro Corporis Chriſti exultans, circumfert longis proceſſionibus extra ſacras Ædes Hoſtiam illam ſalutarem, videlicet ſimul repræſentans itineris Chriſti hiſtoriam, qui dum quæreret ſalutem noſtram, in medio populi verſatus eſt, & univerſam Judæam perambulavit comitantibus diſcipulis*. Marginalis ſcholiaſtes adjungit: *Patres dant & alias rationes, quarum præcipua eſt. Fideles, quando prælata Cruce procedunt extra Eccleſiam, & ad eam revertuntur, admoneri imitationis Chriſti, qui de ſummo cœlo egreſſus in mundum per Crucem regreſſus in gloriam Patris*. Utraque ratio eſt congrua. Verùm poſterior in proceſſiones fidelis populi, prior quadrat in Proceſſiones ipſius Chriſti Domini. Nempè in illas, quæ ſacrum ejus Corpus ſolemniter circumferunt. Hanc pietatem vigere per omnem Germaniam, teſtantur in ſuis Opuſculis de Sacris Proceſſionibus Nicolaus Serarius ac Jacobus Gretzerus.

Joannis Pontificis præceptum fuit à Germanis adeo dilectum, ut proceſſionum pietas creverit in exceſſum, ac ſiſti debuerit. Etenim in ſua Metropoli, ſeu in Eccleſiaſtica Saxoniæ hiſtoria ſcribit Albertus Crantzius, Decanus Hamburgenſis Eccleſiæ: *His temporibus memorandus diu vir, Dominus Nicolaus de Cuſa, Cardinalis de Latere Legatus, venit in Germaniam, & multa in Provinciis conſtituit, quæ ſi obſervarentur, meliùs ſe in pleriſque res haberent. Litteræ ſervantur in Archivis Eccleſiarum: Hoc ſatis eſſe putant. Cæterum in executione operis nihil apparet. Fertur idem inter alia ſalubria conſtituiſſe de Venerabili Euchariſtia, cujus erat tunc, ut nunc, quidam abuſus, cum in publicum deferretur in diebus Jovis per anni circulum. Res, ut prima fronte prætenditur, devotioni parata, ſed ut evidenter claruit, per crebram ejus oſtentationem vileſcente, quæ ſemper ardens & ſumma eſſe debuit, reverentia. Conſtituit ergò ut non in publicum efferretur, niſi infra octavam feſtivitatis inſtitutæ ad honorem SS. Euchariſtiæ. Præſertim quia uſus ejus à cœleſti Magiſtro inſtitutus eſt ad eſum, non ad oſtentationem. Sunt enim pleraque inter homines, quorum initia ſalutaria ſunt, ſed progreſſus non ita*. Revera proceſſio iſta non expedit omni quintæ feriæ. Hæc tamen verba, *Non ad oſtentationem*, non benè olent. Sunt unum ex argumentis Lutheranorum & Calviniſtarum. Antidoton habes in ſecundò Apologetici Tomo Venerabilis Guilielmi Lindani, Epiſcopi Ruremondenſis. Lib. II. c. 39.

Hanc Germanicam pietatem debemus Sereniſſimæ & Chriſtianiſſimæ Domui Auſtriacæ, de cujus nobiliſſimo Ramo, aut potius radice, Rodulpho I. Imperatore; apud Nicolaum Serarium in Moguntinæ Eccleſiæ hiſtoria ſcribit manuſcriptus Codex incogniti Fratris Minoris: *Rudolphus Comes in Habſpurg juxta Brug in Hergovv, vir timens Deum, die quodam, optimo ſedens equo, trans campum equitans cum quodam ſervo Sacerdotem quemdam Sacramentum Euchariſtiæ ad infirmum portantem, præcedente Miniſtro, obvium habuit. Cui Comes ait: cur bone Domine, tam digna ſarcina onerate, aſperum & lubricum iter non equitatis? Et ille inquit: Non habeo præbendam valoris tanti, ut poſſim equum comparare. Et Comes: Accipite hunc meum equum, & eo deinceps pro Dei honore utamini. Compunctus in hoc facto ſocius itineris, & ipſe ſuum caballum dedit Sacerdotis Miniſtro. Cumque veniſſent ad quandam incluſam, cui Deus hæc revelaverat, inter alia audierunt ab ea: Domine Rudolphe, vos hodie honoraſtis Deum in equo, ecce Deus largus Remunerator infra triginta annos vos honorabit, & ad magnum honorem aſcendetis. Factus eſt enim poſteà Imperator, poſt viginti duos annos*. Hoc ipſum referunt Chronicon Domus Auſtriacæ, & Chronicum Helveticorum: Rudolphus Imperium accepit decimi tertii ſæculi anno ſeptuageſimo tertiò, novem annis poſt inſtitutum Feſtum Sacroſancti Myſterii. Hinc

igitur

igitur Domino Deo, qui ex parvo maximum fecerat, ſtudens non eſſe ingratus, feſtivitatem & proceſſionem zeloſiſſimè promovit per omnem Germaniam. Et ipſe, & ejus Succeſſores.

CAPUT V.

An in ſacris Proceſſionibus, quæ Sacroſanctum Sacramentum circùm-ferunt, rectè circùmferantur etiam ſacræ Sanctorum Reliquiæ aut Imagines?

QUidam hodie negant. Et edunt ſtrepitus ac motus. Et adjungunt rationem: *Nec aliquas Sanctorum venerandas Reliquias aut Imagines, etiam B. Mariæ Virginis, cum ipſo ſanctiſſimo Sacramento conferant, aut circumferri permittant, ut populi non diſtrahatur ad plura devotio, & ut uni ſoli Deo, cui debetur in ſolidum, ſuus reddatur honor & gloria.* Reſpondeo tamen longe aliud cenſuiſſe ac ſanxiſſe laudatam Adolphi Colonienſis Archiepiſcopi Synodum. Etenim poſtrema ſua verba, *comitantibus diſcipulis*, commentans proſequitur: *Quamobrem & SS. Reliquias, & Imagines eorum, qui veſtigia ejus ſecuti ſunt, ſimul circumferimus, ſignificantes illos nunc cum ipſo regnare & triumphare in cœlis. Quæ memoria debet piis eſſe jucunda & læta.* Affirmat varia. Primò, quod in ſacris proceſſionibus rectè circumferatur Sacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum. Sanxit enim in Lutheranorum impietatem, quam Auguſtæ patratam ſuprà audivimus. Sanxit ex mandato Imperatoris Caroli V. iſta impietate graviſſima offenſi. Secundò affirmat, quod iſta circumgeſtatio nobis repræſentet varia Chriſti Domini pro noſtra ſalute itinera. Tertiò, quod Sacramento paſſim & rectè adjungantur venerandæ SS. Reliquiæ ac Imagines. Quartò, quod iſta adjunctio non careat rationibus. Etenim nobis repræſentat Chriſti Domini diſcipulos, ipſum olim comitatos in præfatis itineribus; & jam comitantes, ac per omnem æternitatem comitaturos in ſempiterna gloria. Quæ memoria omnibus piis eſt veraciter jucunda ac læta; Piiſſima ac jucundiſſima per omnem proceſſionem meditatio.

Et hinc Synodus rectiſſimè adjunxit: *Nihil propè tam ſanctum eſt, quod ſæcularium hominum vanitas non trahat in abuſum.* Et iſta evenit circa iſtam piam ac jucundam memoriam. *Hinc ſæcularis ſtultorum hominum vanitas irrepſit, & adhibentur etiam ludi prophani, & ſcurriles magno ſtrepitu, & quaſi ad bellum procedendum eſſet, tympana pulſantur, & otioſa ſpectacula eduntur, rebus iſtis non congruentia, quibus populus delectatus à rebus quæ proceſſione aguntur, avocatur. Mandamus idcircò, ut juxta Sacræ Cæſareæ Majeſtatis reformationem, quidquid non valet ad devotionem excitandam, à proceſſionibus removeatur, ſed ſint proceſſiones compoſitæ, graves, modeſtæ. Abſint riſus, joci, confabulationes. Et orent homines, aut ſuaviter corde & voce modulentur.* Hæreant in iſta pia & jucunda memoria: Ex ipſa orent aut pſallant. Abſint omnia, quæ ipſam poſſint diſtrahere aut turbare.

Synodus pergit. *Nec B. Virginis, aut cujuſlibet alterius Sancti, plures quam imago una uniuſcujuſque circùm-feratur, ne videamur magnas & parvas, cultas & incultas ſtatuas ſuſpicere, & non ſurſum mente in cœlum ſubducta rem ſignificatam potiùs cogitare.* Sancta Colonienſis Eccleſia in ſua ſacra Theophoria circùmfert omnes, ſacris thecis iuclufas & ornatas, Sanctorum Reliquias. Quævis Collegialis Baſilica, quævis Parochialis Eccleſia, omne Monaſterium defert ſuas. Piiſſimum & jucundiſſimum ſpectaculum. Non ita tamen circùmfert omnes Sanctorum Imagines. Cujuslibet non niſi unicam. Et rectè. Plures enim ejuſdem Sancti in eadem proceſſione Imagines, licet non noſtro ſimplici populo, tamen Lutheranis dare poſſint anſam malignarum cogitationum. Lutherani enim hærent carnaliter in ſignis, nequeunt mentem ad ſignificata attollere. Deindè aliquando audivimus ipſos Catholicos de ſimilium Imaginum prærogativa animaliter diſceptantes, cum Adverſariorum riſu & ſcandalo puſillorum. Plures tamen Eccleſiæ pergunt circumferre ejuſdem etiam Sancti plures Imagines. Quod nempè ignorent præfata incommoda. Eccleſia Catholica eſt Regina circumamicta varietatibus: Et pacifica charitas permittit unumquemque in ſuo ſenſu abundare. Lib. 5. c. 20 Sacrarum Reliquiarum ac Imaginum ſimul cum ſacroſancta Euchariſtia circumlatio eſt antiqua pietas totius Germaniæ. Etenim de Domino Joanne Adamo, Moguntinæ Eccleſiæ Archiepiſcopo, ſcribit in ejuſdem Eccleſiæ hiſtoria Nicolaus Serarius: *Die poſtero, Auguſti decimo quarto, Urbana proceſſio à Clero toto peracta. Intererat Reverendiſſimus, & priſco more Variæ SS. Reliquiæ & Protomæ, quæ diu latuerant, cum Auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento circumlatæ ſunt.* Lucidè dicit: *Priſco more.* Laudat non ſolemnem in laudati myſterii Feſtivitate proceſſionem, ſed votivam & ſingularem, factam ob Indulgentias datas à Clemente VIII. Pontifice. Idem Scriptor in Opuſculo de Sacris Proceſſionibus enumerat omnia, quibus Germanica Eccleſia conſuevit ſolemnem Dominici Corporis circumlationem in ejus feſto honorare. Et inter alia ponit varia Dominicæ Paſſionis inſtrumenta. Affirmat ipſa ſimul circumferri. Et adducit cauſam: *Ut per ſenſus ipſos excitentur omnium ad ſalutarem illius recordationem, ipſiuſque qui paſſus eſt, amorem, laudem, & cultum.* Germani ſemetipſos ita excitant ad explendum Domini Mandatum: *Hoc facite in meam commemorationem.*

Eadem pietas ſemper viguit in Gallicana Eccleſia. Etenim ad elapſi ſæculi annum trigeſimum quintum ſcribit Continuator Eminentiſſimi Domini Cardinalis Cæſaris Baronii: *Laudabile valde eſt, quod anni principio Franciſcus Galliæ Rex præſtitit in Sacramentarios Hæreticos, quorum Ante-ſignanus & præcipuus innovator fuit Calvinus. Eorum nonnulli, cum menſe Octobri præterito infames libellos adversùs Sacram Euchariſtiam, & receptos antiquos Chriſtianorum ritus*

Lute-

Lutetiæ ſparſiſſent, & publicis locis, ipſique etiam Regio Palatio affixiſſent, re comperta ejuſdem criminis reos diligenter perquiri, & comprehendi juſſit. Ipſe Rex Pariſiis præſens, placandi ſacri Numinis gratia, præſenti anno, decimo Kalendas Februarii, die Jovis, celeberrimam peregit ſupplicationem ab Eccleſia S. Germani ad Beatiſſimæ Virginis, cum Venerandiſſimæ Euchariſtiæ per Joannem Bellajum Epiſcopum Pariſienſem, & Reliquiarum Sacroſanctæ Capellæ, aliarumque præcipuarum Civitatis geſtatione. Cui cum uxore & liberis, atque Regni Principibus, & externorum Legatis, multis Cardinalibus, Epiſcopis, & Prælatis, cum cæteris Eccleſiaſticis, tam Sæcularibus, quàm Regularibus, interfuit, facem ardentem capite detecto geſtans, umbellamque ſupra Sacratiſſimam Euchariſtiam ferentibus, Delphino, Ducibus Aurelianenſi & Engoliſmenſi, filiis Regis, & Duce Vindocinenſi, primo Regii ſanguinis Principe. Gravemque inde Rex orationem habuit, qua palàm teſtatus eſt ſuum quoque brachium ſe exciſurum, ſi ex ea peſte infectum foret, atque id ipſum in proprios filios præſtiturum. Eandem proceſſionem refert ac laudat in ſuis Annalibus Venerabilis Henricus Spondanus, Epiſcopus Apamæenſis. Ex ipſa clarè docemur avitam conſuetudinem Gallicanæ Eccleſiæ.

Eadem pietas ſemper viguit in Belgica Eccleſia. Habet tres Metropolitanas Sedes, quarum nulla eſt Primatialis, ſed omnes tres ſunt ſorores, ideoque conſecratione ſenior Epiſcopus habet Prærogativam loci & honoris. Hæc eſt antiquiſſima forma iſtius Eccleſiæ. Si tamen Epiſcopatus originem ſpectes, Cameracenſis eſt prior & dignior. Quod autem in omni ejus Diœceſi Sacroſanctum Sacramentum circumferatur cum numeroſa ſacrarum Imaginum ac Reliquiarum pompa, eſt omnium oculis exploratiſſimum. Idem ſervatum pridem fuit in Diœceſi ac Provincia Mechlinienſi. Catholica apud Belgas fidei ac ſapientiæ ſedes eſt Alma Univerſitas Lovanienſis: Etiam ipſa in pluribus proceſſionibus ſemper circumtulit, & conſtanter circumferre pergit cum ſublimi iſto Myſterio ſacras Imagines. Eremitæ Auguſtinenſes ibidem à tribus ſæculis habent Sacram Carnem, in quam apud Zelandiæ Middelburgum converſa fuit Sacroſancta Hiſtoria. Et ipſam quotannis circumferunt cum ſolemni ac devota proceſſione. Ipſam probavit & confirmavit magnus ille Cardinalis Julianus Cæſarinus, à Latere Eugenii IV. Pontificis tunc Legatus per omnem Germaniam, & Præſes Concilii Baſilienſis, adhuc legitimi. Quod ipſum fecit Joannes, tunc Leodienſis Epiſcopus. Lovanium enim tunc erat iſtius Diœceſis. Originalia Diplomata exſtant in Archivo præfati Lovanienſis Monaſterii. Confirmarunt ac probarunt hanc ſolemnem Sacramenti proceſſionem cum expreſſo mandato, ut Sanctorum Reliquiæ unà circumgeſtarentur. Juvat adjungere majorem Diplomatum partem.

Julianus miſeratione divina Sanctæ Romanæ Eccleſiæ S. Angeli Diaconus Cardinalis in Germania Apoſtolicæ Sedis Legatus. Dilectis nobis in Chriſto inclytam Fraternitatem Corporis Chriſti Conventus Fratrum Eremitarum S. Auguſtini Oppidi Lovanien. Leodienſ. Diœceſis repræſentantibus ſalutem in Dom. Ad ea quæ Chriſti Fidelium ſalutem reſpiciunt libenter intendimus, illaque proſequimur favoribus opportunis. Exhibita ſiquidem nobis pro parte veſtræ Fraternitatis petitio continebat, quod cum in dicto Conventu Monaſterii Fratrum Eremitarum Sancti Auguſtini Domus Lovanienſis reperiatur Corpus Domini Noſtri Jeſu Chriſti tranſmutatum & tranſſubſtantiatum in verum Corpus, & Sanguinem ejuſdem, cui in exhibitionem debiti honoris ac reverentiæ eadem Fraternitas in qua utriuſque ſexus Chriſti Fideles, Clerici, Laici, & Presbyteri ſimul in devotione uniti & aſtricti exiſtant unà cum Fratribus dicti Conventus, aliiſque devotis Presbyteris & perſonis ſoliti ſunt Solemnem proceſſionem cum Corpore Dominico ſic tranſſubſtantiato facere & continuare in Parochia Sancti Petri ejuſdem Oppidi Lovanienſis ....

Cum autem, ſicut eadem petitio ſubjungebat, pleriſque temporibus in dicto loco ex divina operatione viſa ſunt Miracula fieri prout ſiunt in dies, propter quod devotio Populi magis accreſcit, corpuſque Dominicum in tanta majori habeatur reverentia. Nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut ea, quæ ad augmentum divini Cultus, & Dominici Corporis in honorem ac reverentiam geſta ſunt, rata atque grata habere, Fraternitati veſtræ deinceps ſupra hujuſmodi proceſſione continuanda licentiam & auctoritatem impartiri atque concedere, & in præmiſſis opportunè providere de benignitate noſtra dignaremur. Nos igitur qui in partem ſolicitudinis deputati ſalutem Chriſti Fidelium intenſis deſideriis affectamus, volentes etiam divinum Cultum, quantum in nobis eſt, ampliare, veſtris ſupplicationibus in hac parte tamquam rationabilibus inclinati, ea omnia & ſingula quæ per veſtram Fraternitatem in Divini Cultus augmentum ac Corporis Dominici reverentiam & honorem ſicut præfertur geſta ſunt, rata habentes, atque grata, prædictæ veſtræ Confraternitati de cætero ſingulis annis ..... per totum Oppidum Lovanienſe hujuſmodi proceſſionem cum Corpore Dominico ac Sanctarum Reliquiarum deportatione, *aliiſque ceremoniis & ſolemnitatibus in talibus fieri conſuetis, faciendi & continuandi..... tenore præſentium plenam & omnimodam concedimus facultatem, contradictione quacumque in contrarium non obſtante. Datum Baſileæ die decima menſis Julii anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio, indictione undecima Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini noſtri Domini Eugenii divina providentia Papæ IV. anno tertio.*

Joannes Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Leodienſis Epiſcopus, univerſis Chriſti Fidelibus ad quos præſentes ...... Salutem in vero omnium Salutari. Inter varias ſolicitudines quibus aſſiduè ex debito Paſtoralis officii .... immeriti præſidemus noſter undique circumſeptus eſt animus. Illa præſertim inſidet cordi noſtro ut ea .... obſequuntur operibus, & ad Divini cultus ac Chriſti Fidelium devotionis augmentum proſpiciunt nedum noſtris ...... ſed & futuris aucta temporibus

bus illibata perſiſtant. Fide digna ſiquidem relatione ſuſcepimus, quod cum in Monaſterio ...... Eremitarum Sancti Auguſtini Oppidi Lovanienſis vivificum Corporis Domini noſtri Jeſu Chriſti Sacramentum honorificè conſervetur, cujus reverentiam & honorem inducentibus ad hoc pleriſque manifeſtis miraculis, quæ Divina Majeſtas ibidem per hujuſmodi Sacramentum & illius virtute per ſuam Omnipotentiam in dies operatur, Chriſti fidelium dicti loci pia devotio unà cum Fratribus dicti Monaſterii ſeu Conventus, ac iidem Fratres eum ipſis certam ac devotam habentes inter ſe Fraternitatem, ſingulis annis ...... ſolemnem cum dicto Corpore Dominico in Parcchia Sancti Petri dicti Oppidi conſueverunt facere proceſſionem, exindeque quam plurimum ipſorum devotio Chriſti fidelium adaugetur ...... Divinum cultum noſtris cupientes augmentari temporibus ea omnia & ſingula quæ ad Dominici Corporis reverentiam & honorem eſſe geſta noſcuntur rata habentes, dictam faciendi ac continuandi proceſſionem auctoritate noſtra ordinaria favorabiliter elargimur. Dum tamen hujuſmodi proceſſio fiat etiam cum Sacratiſſimi Corporis Chriſti ſub conſueta panis ſpecie Sacramenti aliarumque ſacrarum Reliquiarum deportatione, *cæteris ad hoc adhibitis ſolemnitatibus prout Chriſtifidelium devotioni congruit ſolitis & conſuetis. In quorum teſtimonium ad perpetuam rei memoriam has præſentes litteras Sigilli noſtri ad cauſas appenſione juſſimus communiri, &c.*

Et hinc clarè diſcimus iſtam pietatem eſſe antiquam conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ. Etenim tantus Cardinalis, præſertim Legati authoritate fungens, nihil mandaret, niſi ex diſciplina Romana. Harum proceſſionum pietas originem duxit apud Urbem Veterem, & naſcendi anſam ipſi præbuit Miraculum patratum in ſacro Corporali. Et ad hocce Religioſè recondendum, eſſe publico præfatæ Civitatis Ære exſtructam inſignem Baſilicam ſcribit Onuphrius Panvinus, atque adjungit: *In quo celeberrimo templo ſanctum Corporale collocatum eſt, quod ſingulis annis in feſto Corporis Chriſti, in celebri illa Supplicatione devotiſſimè circumfertur, finitimis omnibus populis eò illa die ad id viſendum confluentibus.* Circumfertur ſimul cum ſacroſancto Sacramento. Eadem piiſſima conſuetudo viget per omnem Italiam. Neapolitana Eccleſia circumfert Caput & Sanguinem S. Epiſcopi & Martyris Januarii. Quod eadem pietas apud Mediolanenſem Eccleſiam vigeat, & probata ſit per S. Carolum Borromæum, infrà demonſtrabitur. Quid opus multis? omnes ſub cœlo Eccleſiæ in ſacris proceſſionibus, etiam Sacroſanctam Euchariſtiam circumferentibus, pro Duce habent ſanctam Imaginem Dominicæ Crucis. Sine ipſa non fit proceſſio. Eadem pietas viget in Polonia, in Hiſpaniis, ac in omnibus Chriſtianis Latinorum Gentibus. Græci carent iſtiuſmodi proceſſionibus.

Juvat adjungere teſtimonium ac judicium Sacræ Theologicæ Facultatis Colonienſis: *Nos Decanus, Senior, aliique Sacram Facultatem Theologicam in alma ac celeberrima Univerſitate Generalis Studii Colonienſis Regentes, ſacroſanctæ Theologiæ Doctores & Profeſſores Ordinarii, dum more noſtro legitime & collegialiter congregati, debitè requireremur, ut in ſanctæ & ingenuæ veritatis ſubſidium, quoad infra-ſcriptos articulos congruum perhiberemus teſtimonium, collatis ad invicem votis, ſecluſa omni amoris vel odii paſſione, ac quovis humano reſpectu, ſolumque Deum præ oculis habentes, unanimi ſuffragio decrevimus, coram omnibus & ſingulis quorum intereſt aliquam de veritate ſequentium articulorum habere notitiam, teſtari & fidem facere de articulis ſequentibus, prout harum ſerie teſtamur, & fidem facimus.*

Primò, ab immemoriali tempore in hac fidei Romano-Catholicæ addictiſſima Civitate Imperiali Colonia Agrippina, quæ ſe S. Romanæ Eccleſiæ fidelem eſſe filiam haud immeritò gloriatur, laudabilem hanc ſemper viguiſſe, & etiamnum vigere conſuetudinem: Quod videlicet in Eccleſiis, tam Collegiatis quàm Parochialibus & Regularibus, ſingulis diebus Dominicis, & Feſtis, de præcepto in foro feriali ſolitis, exponatur Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum. Immò in multis ejuſdem Urbis Eccleſiis eandem conſuetudinem vigere pro ſingulis feriis quintis: idque potiſſimum ex pia & antiqua piorum fidelium fundatione.

Secundò, quod in pleriſque, quæ intra eandem hanc Civitatem inſtituuntur, proceſſionibus ſolemnibus idem Sanctiſſimum Sacramentum cum debita reverentia & honore circumferri conſueverit. Immò in proceſſionibus Parochialibus, iis præſertim quæ ſemel in anno, præcipuè in die Sanctiſſimi Corporis Chriſti, & infrà Octavam illius inſtitui ſolent, variæ quoque diverſorum Sanctorum, præcipuè verò Beatiſſimæ Virginis Mariæ, debita cum devotione & reverentia, circumferuntur Imagines.

Tertiò, quod idem Sanctiſſimum Sacramentum in dictis Eccleſiis tum vel maximè exponatur, quando in aliqua illarum Plenariæ ſunt Indulgentiæ, vel quadraginta horarum preces peraguntur.

Quartò, quod pro exſtimulando Populo ad frequentiam Sacramentorum Pœnitentiæ & Euchariſtiæ, variæ in prædictis Eccleſiis inſtitutæ ſint ſub titulo diverſorum Sanctorum, & notanter Beatiſſimæ Virginis, ſub variis titulis Fraternitates, in quibus varia peraguntur à Confratribus Chriſtianæ pietatis exercitia.

Quintò, hæc omnia pro conſervanda Fide Catholica & expugnandis hæreſibus, quæ in hiſce Partibus circa Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, invocationem Sanctorum, & cultum Imaginum præcedente ſæculo graſſatæ ſunt, & in locis vicinis etiamnum vigent, fuerunt, & adhuc ſunt utiliſſima. Immò ex hac tam frequenti Sanctiſſimi Sacramenti publica expoſitione, & circumlatione, non ſolùm nihil reverentiæ aut honoris illi debiti derogatur, multò minus apud Fideles vileſcit aut contemnitur, quin potiùs Fidelibus ad majorem devotionem & reverentiam ſtimulum addit, adeò efficacem, ut nullibi in Eccleſiis major ſit fidelis Populi concurſus, quàm ubi Sanctiſſimum Sacramentum publicè exponi omnibus eſt manifeſtum.

Sextò,

Sextò, verum eſt, quod non ſolùm nulla hactenus adversùs laudabilem hanc Sanctiſſimum Sacramentum publico Cultui exponendi conſuetudinem in hac Archi-Diœceſi innotuerit, ſive à Summis Pontificibus, ſive à ſacris Dominorum Cardinalium Congregationibus emanata prohibitio; verùm etiam id in hiſce Partibus, ubi vel cum hæreticis ſumus permixti; vel ab iiſdem circumvicinis cingimur, abſque ingenti hæreticorum plauſu & exultatione, nec non in hæreſi ſua majori obfirmatione, Catholicorum verò perplexitate, conſternatione, & animorum perturbatione vix fieri poſſit. In quorum omnium & ſingulorum fidem, & conteſtatæ veritatis confirmationem, præſentibus Sacræ Facultatis noſtræ ſigillum ſub imprimi juſſimus Coloniæ Agrippinæ in Aula noſtra Theologica, die 24. menſis Julii, anno partæ ſalutis humanæ ſuprà milleſimum & ſexcenteſimum ſeptuageſimo quinto. Judicium hoc confirmat non dumtaxat jam dicta, ſed etiam inferiùs dicenda. Duxi tamen non dividendum, ideoquè integrum poſui.

CAPUT VI.

Diſcutiuntur Adverſariorum Argumenta.

PAlmare Adverſariorum argumentum eſt: *Ut Populi non diſtrabatur ad plura devotio, & uni ſoli Deo, qui debetur in ſolidum, ſuus reddatur honor & gloria.* Reſpondeo hoc argumentum eſſe mali odoris. Quis enim Orthodoxus unquam audivit per impenſam Sanctis reverentiam diſtrahi Populi devotionem, & per ipſam effici, ut ſoli Deo ſuus, cui debetur in ſolidum, honor & gloria non reddatur? Longè aliud in libris de Orthodoxa fide docet S. Joannes Damaſcenus: *Honor erga gratos & benignos Conſervos, benevolentia erga communem Dominum indicium eſt. Hi promptuarium Dei, & pura habitacula facti ſunt. Quomodò igitur non honoranda ſunt Templa Dei animata, & animata Tabernacula?* Lapidea Dei Templa non ſunt niſi figuræ & Imagines verorum Templorum, de quibus Apoſtolus: *Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos.* At verò qui Divinam Majeſtatem adoraturus adit lapidea Templa, devotionem ſuam non diſtrahit, ſed colligit; debitum Dei honorem non dividit: longè igitur potiori ratione iſtud non patrat, qui accedit Templa viva & vera. Idem ſanctiſſimus Doctor in tertia oratione de ſacris Imaginibus diſtinguit varias adorationum & rerum adorandarum ſpecies, & pergit: *Primùm adorantur, in quibus requievit Deus, qui ſolus eſt Sanctus & in Sanctis conquieſcit. Ut in S. Dei Genitrice & in omnibus Sanctis, qui totis viribus operam dederunt ut Deo ſimiles evaderent.* Addit in ipſis habitare Dominum Deum, uti ignem in ferro ignito. Quarè qui ignitum ferrum tangit, tangit ignem, nec ejus tactus extra ignem diſtrahitur; ità evenit & iſtis, qui Sanctos venerantur. Idem Joannes in prima Oratione hæc confirmat ex S. Leontio, Neapolitano apud Cyprios Epiſcopo, diſcipulo ſancti Epiphanii: *Qui Martyrem colit, Deum colit cujus ille amore Martyrium pertulit. Qui Chriſti adorat Apoſtolum, adorat eum, cujus ille Apoſtolus eſt. Et qui ſupplex accedit ad Chriſti Matrem, is nimirùm filio ejus honorem habet. Nullus enim Deus præter unum, qui in Trinitate agnoſcitur & adoratur.* Certè Sanctorum veneratio, ſi nos à Deo diſtrahit & efficiat ne ei honor reddatur in ſolidum, eſt devia & proſcribenda. Eſt unum ex argumentis Iconoclaſtarum.

Secundum argumentum eſt, quod fidelis Populus in multis ſit animalis, & iſta non intelligat, ideoque in Proceſſionibus plus veneretur Sanctorum Statuas, quàm ipſum ſacroſanctum Sacramentum. Etenim quotidiè videmus plures faces geſtari, & majorem fieri concurſum circa iſtas, quàm circa hoc. Reſpondeo hic variè excedi. Primo, ſimplex Chriſti Domini Populus gravatur temerariis ſuſpicionibus. Etenim quod plurium luminarium geſtatio non arguat majorem venerationem, demonſtrat Romana Eccleſia in Baſilica Vaticana Principum Apoſtolorum. Ibi longè plura luminaria videmus ad dictorum Apoſtolorum Confeſſionem & Reliquias, quàm ad Altare & Tabernaculum glorioſi Sacramenti. Ea pluralitas habet ſpiritales rationes. Et Urbis Veteris Populus pro miraculoſi Corporalis cuſtodia exſtruxit magnificum Templum, & magnificentiſſimum Tabernaculum: longè magnificentius, quàm pro Euchariſtia. Et Nicolaus IV. Pontifex omnia comprobavit. In pluribus Regionibus ac Eccleſiis videmus eſſe magnificentiores Capſas & cuſtodias ſacris Reliquiis, quàm Dominico Corpori. Omnia ſunt ad ſupremum honorem ſolius Divinæ Majeſtatis. Si tamen quis Populus circà iſtam luminarium geſtationem declinet à recto, Epiſcopi demonſtrent ſe Paſtores ac Doctores.

Secundo, periclitamur hic de erroribus Sereni Maſſilienſis Epiſcopi: ad quem ſcripſit Magnus Gregorius: *Indico dudum ad nos perveniſſe, quod Fraternitas veſtra quoſdam Imaginum* Lib. 7.
Adoratores adſpiciens, eaſdem Eccleſiæ Imagines Indic. 2.
confregit atque projecit. Et quidem zelum vos, ne Ep. 110.
quid manufactum adorari poſſet, habuiſſe laudamus, ſed frangere eaſdem Imagines non debuiſſe judicamus. Idcircò enim Pictura in Eccleſiis adhibetur, ut hi qui litteras neſciunt, ſaltem in parietibus videndo legant, quæ legere in Codicibus non valent. Tua ergò Fraternitas & illas ſervare, & ab earum adoratu Populum prohibere debuit: Quatenùs & litterarum inſcii haberent unde ſcientiam hiſtoriæ colligerent, & Populus in picturæ Adoratione minimè peccaret. Serenus fuit ſuæ opinionis ac operis adeò tenax, ut iſtas literas non ſancti Gregorii, ſed ſibi ſubmiſſum à neſcio quo figmentum eſſe crederet, ideoque Pontifex fuit compulſus iterùm ſcribere: *Perlatum ad nos fuerat, quod inconſiderato zelo ſuccenſus, Sanctorum imagines ſub hac quaſi excuſatione, ne adorari debuiſſent,* Lib. 9.
confregeris. Et quidem quia eas adorari vetuiſſes, Ep. 9.
omninò laudavimus: fregiſſe verò reprehendimus. Dic Frater, à quo factum Sacerdote aliquando auditum eſt, quod feciſti? ſi non aliud, vel illud te non debuit revocare, ne deſpectis aliis Fratribus, ſolum te Sanctum, & eſſe crederes ſapientem? Aliud eſt enim picturam adorare, aliud per picturæ hiſtoriam quid ſit adorandum, addiſcere. Nam quod legentibus Scriptura, hoc idiotis præ-

præſtat Pictura cernentibus: Quia in ipſa etiam ignorantes vident quid ſequi debeant, in ipſa legunt qui literas neſciunt. Undè & præcipuè Gentibus pro lectionibus pictura eſt. Quod magnoperè à te, qui inter Gentes habitas, attendi debuerat: Ne dum recto Zelo incautè ſuccenderis, ferocibus animis ſcandalum generares. Frangi verò non debuit, quod non adorandum in Eccleſiis, ſed ad inſtruendas ſolummodò mentes neſcientium fuit collocatum. Et quia in locis Venerabilibus Sanctorum depingi hiſtorias non ſine ratione Vetuſtas admiſit, ſi zelum diſcretione condiſſes, ſine dubio & ea, quæ intendebas, ſalubriter obtinere, & collectum gregem non diſpergere, ſed potiùs diſperſum poteras congregare: Ut Paſtoris in te meritum non excelleret, non culpa diſperſoris incumberet. Hæc autem dum in hoc animi tui incautè nimis motu exequeris, ità tuos ſcandalizaſſe filios perhiberis, ut maxima eorum pars à tua ſe communione ſuſpenderet.

Iſtum ipſum fructum, quem ſacræ Imagines habent in Eccleſiis, habent etiam in ſacris Proceſſionibus. Habent & alium. Inſuper enim ſunt Palatini Proceres & ſacri Principes honorantes Solemnem Chriſti Domini triumphum de proſtrata impietate Sacramentaria. Quarè neque hinc ſunt propter Populi imperitiam auferendæ. Hujuſmodi zelus non eſt ſecundum ſcientiam. Veri zeli eſt docere Populum, & ab imperitia liberatum ſtabilire in ſpirituali intelligentia. Similis Populi Epiſcopus pleno pectore debet exequi Mandatum S. Pauli: *Inſta opportunè, importunè, argue, obſecra, increpa, in omni patientia & doctrina.* Sacri Canones mandant, ut Epiſcopus quotannis circumeat omnem ſuam Diœceſim, non ſolius Chriſtianæ Confirmationis, ſed præſertim gratia Doctrinæ & Inſtructionis. Obligatur etiam ruſticanam plebem per ſemet-ipſum docere. Eſt enim *debitor ſapientibus ac inſipientibus*. Primis etiam poſt datam Eccleſiæ à Magno Conſtantino pacem annis, aliquæ Baſilicæ permanſerunt ſine Imaginibus. Et ſi quæ Eccleſia uſque ad noſtra tempora circa contemptum aut errorem conſervaſſet iſtam Conſuetudinem, damnari non poſſet: Sine rationibus compelli non deberet ad Imagines introducendas. Et uſque hodie plures Eccleſiæ Sacras Proceſſiones celebrant ſine ipſis. Excipe tamen ſacroſanctæ Crucis Imaginem. Et à nullo condemnantur. At verò jam admiſſas & ſtabilitas, vel ab Eccleſiis vel à Sacris Proceſſionibus noviter excludere, non poteſt non eſſe peccatum. Præſertim ſi in aliqua gente, aut in aliqua Provincia fiat ab uno dumtaxat Epiſcopo. Eſt peccatum Sereni Maſſilienſis, ac in talem Epiſcopum omnino poſſit dici: *Dic Frater, à quo factum aliquando Sacerdote auditum eſt, quod feciſti? ſi non aliud, vel illud te debuit revocare, ne deſpectis aliis fratribus ſolum te ſanctum & eſſe crederes ſapientem?* Etiam fidelis populi offenſiò, quoniam juſta, eſt Epiſcopo metuenda. Etiam circumvicinorum hæreticorum ſcandalum. Per iſtiuſmodi mutationes credunt & clamant noſtros Epiſcopos declinare in ſuos errores.

Tertium argumentum eſt, quod Chriſtianorum animi ſint avocandi à ſignis, & erigendi in ſolum Dominum Deum. Reſpondeo hunc eſſe ſcopum iſtorum, qui hodie appellantur Doctores & Sectatores *Alti ſenſus*. Eſt ſolidum fundamentum. Palmare firmamentum erroris Iconoclaſtici, adverſus quod in prima pro ſacris Imaginibus Oratione inſigniter ſcribit S. Joannes Damaſcenus: *Quod ſi dixeris mente atque intelligentia tantùm Deo conjungi nos oportere, res omnes corporeas tolle, luminum ſplendorem, thuris ſuavitatem, preces quas voce proferimus, Myſteria ipſa Divina quæ conficiuntur ex materia, panem, vinum, Unctionis Oleum, Crucis ſignum.* Eximiè hæc illuſtrat & concludit: *Quandoquidem duplex creatus ſim, & videns veneror id quod videtur, non ut Deum, ſed ut rei venerandæ venerabile ſimulacrum. Tu quidem fortè ſublimior es, & à materia remotior, & ſupra corpus incedens, & carne quodammodo carens, deſpicis quidquid ſub aſpectum cadit. Ego verò, ut qui homo ſim, & corpore circumdatus, cupio cum eis, quæ ſancta ſunt, corpore verſari, eaque oculis contueri. Tu qui ſublimis es, ſubmiſsius te gerens, ignoſce mei ſenſus humilitati, ut ſublimitatem tuam conſerves.* Libens fateor optandum eſſe, ut omnes tota & ſola mente, ſine ſignorum ductu & Miniſterio, Domino Deo adhæreamus. Profiteor eſſe rem ſanctiſſimam. Verùm addo eſſe, & maximam. Eſt cibus Grandium. Immò Maximorum. Inſuper adjungo eſſe rem periculoſiſſimam. Ex ejus præſumptione Iconomachi ceciderunt in ipſam abyſſum impietatis. Adhæreamus ſacris ſignis, & ipſorum Miniſterio reverenter utamur.

Quartum argumentum eſt authoritas S. Caroli Borromæi, in quarta ſua Synodo ad titulum de pertinentibus ad ſanctam Euchariſtiam ſancientis: *In ſolemni illa Proceſsione, in qua ſanctiſsimum Domini Corpus per Urbem Religioſo Cultu defertur, ne Reliquiæ ullæ, ſed illud ſolùm; ut veteris inſtituti, Eccleſiæque Romanæ Matris Conſuetudinis eſt, pio Religioſoque apparatu, ſolemnique celebritate feratur.* Reſpondeo S. Carolum ſanxiſſe de ſola iſta unica Proceſſione, non de aliis. Exceptio enim firmat Regulam in contrarium. Lucet ex præcedenti ejuſdem tituli Decreto: *In Eccleſia Cathedrali, quoties oratio quadraginta horarum vel inchoatur, vel peracto in aliis Eccleſiis illius curſu, in eadem iteratur, aliave ratione Sanctiſsima Euchariſtia exponitur, indiciturvè, omnis ratio ſuadet, ne ſplendidiori luminum apparatu, & majori Cleri frequentia, majorique Populi concurſu habeatur atque celebretur. Quarè illius orationis initio, quod in ea Eccleſia fit, rurſuſque in ejuſdem fine, ut Epiſcopo videbitur, cum illius Eccleſiæ Clerus, Populuſque, ſi quem pro Parochiæ ratione peculiarem habet, tum etiam univerſus Urbis Clerus, tam ſæcularis quàm Regularis, qui ſupplicationibus publicis intereſſe ſolet, ac Sodalitates omnes, & cunctus præterea Populus, ſuis Parochialibus Sanctorum inſignibus diſtinctus, in illam Matricem Eccleſiam generatim ac univerſè ad Orationis celebritatem conveniat.* Quadraginta horarum Orationem, dum in Cathedrali fit Eccleſia, mandat ſemper inchoari ac finiri per generalem cum Sanctiſſimo

Sacra-

Sacramento Proceſſionem, & ad ipſam convenire omnes Parochias, omnia Monaſteria, omneſque Sodalitates cum inſignibus ſuorum Sanctorum Patronorum.

Quod S. Carolus ſacras etiam Reliquias nequaquam cenſuerit à Sacroſancta Euchariſtia dimovendas, luciſſimè patet ex eadem ipſius Synodo ad titulum de cultu Sanctorum: *ſacris Reliquiis, ſi Sanctiſsimo Euchariſtiæ Sacramento non ita propè quidem eæ collocatæ ſint, ut illius lampade harum cultui ſatisfiat, lampas propria aſsiduè præluceat, niſi hanc impenſam nimia & Eccleſiæ & Populi egeſtas Epiſcopi Judicio non patitur.*

Permittit Reliquias Sacroſancto Sacramento eſſe adeò vicinas, ut eadem lampade honorentur. Porrò de ſolemni, quæ in Dominici Corporis feſtivitate fit, Proceſſione aliud cenſuit ob duas rationes. Primò ob veterem morem Mediolanenſis Eccleſiæ. Deinde ob ſimilem morem Eccleſiæ Romanæ. Quidam apud Mediolanum cœperant iſtam Proceſſionem honorare ſacris Reliquiis. At ſanctus Carolus interceſſit, & retinendam voluit antiquam Conſuetudinem. Secutus eſt conſilium S. Hieronymi, ſuadentis ut quævis Eccleſia antiquas ſuas Conſuetudines veneretur ac tueatur, tanquam traditiones Apoſtolicas. Et S. Bernardus inter Lugdunenſis Eccleſiæ laudes ponit: *Lugdunenſis Eccleſia non admittit novitates*. Et iſtam in ſolemni illa Proceſſione Conſuetudinem ſervant plures Eccleſiæ. Attamen diverſam ſuarum ſororum Conſuetudinem non damnant aut improbant. Etenim meritò audirent, quod circa ſimilem ſacri Ritus ſpeciem ſcripſit in libris de Sacramentis S. Ambroſius: *Et nos homines ſenſum habemus*. Omnis Eccleſia retineat ſuum morem. Etenim Catholica Mater noſtra eſt Regina circumamicta varietatibus.

Lib. 3. cap. 5.

Quintum argumentum eſt authoritas Domini Nicolai Godau, Vincienſis in Gallia Epiſcopi, qui in ſuis Synodalibus Inſtructionibus *Reliquias cum Venerabili deferri non admittit*. Accedit neſcio quæ ordinatio Eccleſiæ Narmurcenſis: *In Proceſsionibus Dedicationum, ad quas Populus magis accurrit ſpectandi gratia, quam devotionis, non deferatur Venerabile Sacramentum. Et quando contigerit deferri, nullæ aliæ Reliquiæ vel Imagines Sanctorum deferantur.* Aliqui reſpondent ſimilia quorundam hinc inde Epiſcoporum Decreta eſſe devia, non minùs quàm Decretum & factum Sereni Epiſcopi Maſſilienſis. Adverſantur enim Pietati ac moribus omnium ſub cœlo Eccleſiarum. Item adverſantur Decreto Juliani Cardinalis Cæſarini, & Conſuetudini Eccleſiæ Urbi-Vetanæ, iſthic plantatæ per Urbanum IV. Pontificem. Adverſatur etiam moribus Gallicanæ Eccleſiæ, manifeſtè demonſtratis in Solemniſſima illa Proceſſione, quam celebravit Rex Franciſcus Primus.

Abſit tamen, ut ego taliter reſpondeam. Etenim verſamur in materia, de qua S. Auguſtinus rectè ſcripſit ad Januarium: *Miror ſanè, quid ità volueris, ut de his quæ vario per diverſa loca obſervantur, tibi aliqua conſcriberem, cum & non ſit neceſſarium, & una in his ſaluberrima Regula retinenda ſit, ut quæ non ſunt contra fidem, neque contrà bonos mores, & habent aliquid ad exhortationem vitæ melioris, ubicumque inſtitui videmus, vel inſtituta cognoſcimus, non ſolùm non improbemus, ſed etiam laudando & imitando ſectemur, ſi aliquorum infirmitas non ita impedit, ut amplius detrimentum ſit. Si enim eo modo impediat, ut majorum ſtudiorum lucra ſperanda ſint, quam calumniantium detrimenta metuenda, ſine dubitatione faciendum eſt, maximè illud, quod etiam de ſcripturis defendi poteſt.* Et infrà: *Quod autem inſtituitur præter Conſuetudinem, ut quaſi obſervatio Sacramenti ſit, approbare non poſſum, Etiamſi multa hujuſmodi propter nonnullarum, vel Sanctarum, vel turbulentarum perſonarum ſcandala devitanda liberiùs improbare non audeo. Sed hoc nimis doleo, quia multa, quæ in Divinis libris ſaluberrimè præcepta ſunt, minùs curantur, & tam multis præſumptionibus ſic plena ſunt omnia, ut gravius corripiatur, qui per Octavas ſuas terram nudo pede tetigerit, quàm qui mentem vinolentia ſepelierit. Omnia itaque talia, quæ neque Sanctarum Scripturarum authoritatibus continentur, nec in Conciliis Epiſcoporum ſtatuta inveniuntur, nec Conſuetudine univerſæ Eccleſiæ roborata ſunt, ſed diverſorum locorum diverſis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix aut omnino nunquam inveniri poſſint cauſſæ, quas in eis inſtituendis homines ſecuti ſunt, ubi facultas tribuitur, ſine ulla dubitatione reſecanda exiſtimo.*

Epiſt. 119. c. 18.

At verò Proceſſionalis ſacrarum Reliquiarum aut Imaginum cum ſacroſancta Euchariſtia circumgeſtatio non eſt contra fidem, nec contra bonos mores, & habet aliquid ad exhortationem vitæ melioris. Ergò juxta ſaluberrimam regulam, ubicumque inſtituta cognoſcitur, non ſolùm non eſt improbanda, ſed laudanda, retinenda atque ſectanda. Etiam aliquorum infirmitas non ita impedit, ut majus detrimentum ſit. Etenim nulla hic eſſe poſſit talis infirmitas, niſi imperitia ſimplicis Populi. At verò per Epiſcopos eſt docenda & ſananda, nequaquam verò vetuſtus ac probatus propriæ Eccleſiæ ritus propter ipſam auferendus. Præterea hæc Pietas, licèt forſitan non in ſacris Scripturis, tamen in Epiſcoporum Synodis, ac in univerſæ Eccleſiæ moribus habet fundamentum, ideòque nullatenus eſt reſecanda. Nec introducenda conſuetudo contraria. Similiter diverſus aliquarum hinc inde, quæ Imagines aut Reliquias circumferre non ſolent, Eccleſiarum mos eſt damnandus. Servanda eſt Apoſtoli Regula: *Is qui manducat, non manducantem non ſpernat; & qui manducat, manducantem non judicet.* Adversùs ſpernentem aut judicantem dici poterit cum laudato ſuperius Ambroſio: *In omnibus cupio ſequi Romanam Eccleſiam, ſed tamen & nos homines ſenſum habemus. Ideò quod alibi rectiùs ſervatur, & nos rectè cuſtodimus.* Longè potiori Jure dici hoc poſſit Namurcenſi aut Vincienſi Eccleſiæ. Namurcenſis ſanctionis rationes ignoro. Ejus Metropolis Cameracenſis per omnem Diœceſim ſervat contrarium.

Eadem de re S. Auguſtinus rectiſſimè ſcribit

in alia Epiſtola ad eundem Januarium: *De illo tertio* Eccleſiaſticarum Conſuetudinum *genere, quod per loca Regioneſque variatur, faciat quiſque quod in ea Eccleſia, in quam venit, invenerit. Non enim quidquam eorum contra Fidem ſit, aut contra mores hinc vel inde meliores. His enim cauſis, id eſt, aut propter fidem, aut propter mores, vel emendari oportet quod perperam fiebat, vel inſtitui quod non fiebat. Ipſa quoque mutatio Conſuetudinis, etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat. Quapropter quæ utilis non eſt, perturbatione infructuoſa conſequenter noxia eſt.* Hæc ſaluberrima Regula omninò obtinet circa uſum Sacrarum Imaginum: præſertim in Regionibus, quæ Lutheranos & Calviniſtas habent admixtos aut vicinos. Ipſarum à ſacris Proceſſionibus contra priorem Conſuetudinem proſcriptio ſimplici iſthic Populo ſcandalum, iſtis autem Erronibus præbet materiam & anſam calumniarum. Et certè plura Divina Præcepta hodie minus curantur à Chriſtiano Populo: In ejus moribus graſſantur plura graviora vitia. Permovendi ſunt Epiſcopi, ut hiſce
Can. 25. eradicandis omnem impendant operam, ac deſinant ciere quæſtiones de rebus Adiaphoris.

CAPUT VII.

Expediuntur aliquot quæſtiones circa præfatas Proceſſiones.

QUæſtio prima eſt, An ſacræ cum Sanctiſſimo Sacramento Proceſſiones expediat eſſe raras, an frequentes? Reſpondeo hanc etiam pietatem per loca terrarum & Regiones variari, ideoque in ipſam congruere Regulam, quam ad præfatum Januarium circa raram & frequentem Euchariſtiæ Oblationem & perceptionem ſcripſit laudatus Auguſtinus: *Alii quotidiè communicant Corpori & Sanguini Dominico, alii certis diebus accipiunt. Alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur, alibi ſabbatho tantùm & dominico, alibi tantùm Dominico. Totum hoc genus rerum liberas habet obſervationes. Nec Diſciplina ulla eſt in his melior gravi prudentique Chriſtiano, quàm ut eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam ad quam fortè devenerit. Quod enim neque contra fidem neque contra bonos mores injungitur, indifferenter eſt habendum, & pro eorum inter quos vivitur, ſocietate ſervandum.* Præcipua & gravior quæſtio erat de quotidiana communione: Et utraque pars fulciebatur rationibus. Hinc Auguſtinus reſcripſit; *Rectius fortaſsè inter eos quiſpiam dirimit litem, qui monet ut præcipuè in Chriſti pace permaneant. Faciat autem unuſquiſque quod ſecundùm fidem ſuam piè credit eſſe faciendum. Neuter enim eorum inhonorat Corpus & Sanguinem Domini, ſi ſaluberrimum Sacramentum certatim honorare contendunt. Neque enim litigaverunt inter ſe, aut quiſquam eorum ſe alteri præpoſuit, Zachæus & ille Centurio, cum alter eorum gaudens in domum ſuam, ſuſceperit Dominnm, alter dixerit:* Non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum. *Ambo Salvatorem honorificantes, diverſo & quaſi contrario modo.* Idem ergò per omnia dixerim de frequentibus & raris ſacroſancti Sacamenti circumgeſtationibus.

Et quidem ſi omnes Chriſtiani eſſent in tali ſtatu, ut nullus ad flentes, audientes, aut ſubſtratos mereretur proſcribi, ſed omnes digni eſſent perfectionis, aut ſaltem Conſiſtentiæ gradu, ſuaderem ſublime iſtud Myſterium quotidiè exponi, & circumferri. Ei namque debetur omnis honor & gloria. Et tunc quotidianam à nobis acciperet reverentiam. Verùm nos ſumus in ſtatu alio. Eccleſia militans numquam fuit ſine macula aut ruga: Et nos devoluti ſumus in periculoſa noviſſimorum dierum tempora, in quibus abundat iniquitas, & refrigeſcit charitas multorum. Hinc penitus probo ſynodale Decretum Domini Antonii Granvellani, Presbyteri Cardinalis ad S. Bartholomæum in Inſula, & primi Mechlinienſium Archiepiſcopi: *Sacroſancta Euchariſtia piè & utiliter ad populi devotionem interdum in publicis Supplicationibus defertur, potiſſimum verò in feſto ſacro Chriſti Corpori conſecrato, ejuſque Octava. Sed ne nimia frequentia minuat reverentiam, rariùs extra prædicta tempora id fiat, & non niſi in arduis cauſis pacis, & publicæ neceſſitatis, vel utilitatis. In illis autem Proceſſionibus, ad quas populus conſuevit non tam orandi, quàm ſpectandi gratia confluere, abſtineatur. In communibus autem ſupplicationibus circumgeſtari poterunt Sanctorum Reliquiæ.* Decretum ſynodaliter confirmavit ac innovavit laudati Archiepiſcopi ſucceſſor, Venerabilis Matthias Hovius. Etiam probo Decretum Domini Nicolai Cardinalis Cuſani, qui iſtiuſmodi Proceſſiones judicavit non faciendas in omni quinta feria.

Perplacet ſententia S. Caroli Borromæi, Eminentiſſimi Cardinalis Gabrielis Paleotti, Joannis Aurelianenſis Epiſcopi, & ſimilium Patrum, qui cenſuerunt iſtiuſmodi proceſſiones celebrandas ſemel in omni menſe. Quod ipſum cenſet & in Vaticana Baſilica obſervat Romana Eccleſia. Eandem pietatem jam pridem probavit in quatuor Ordinibus Fratrum Mendicantium, confirmans Conſtitutiones, quæ menſtruam iſtiuſmodi proceſſionem præcipiunt. Et ipſa obſervatur per omnem ſub cœlo Eccleſiam cum ſummo fructu. Ab hac probatiſſima ac univerſaliſſima Regula & praxi nullatenus eſt recedendum. Et ipſis non obſtat Antonii Cardinalis Granvellani Decretum. Sancit enim de Generalibus totius Cleri & Populi proceſſionibus. Et omninò verum eſt quod has fieri non expediat, niſi ex cauſa publica. Decretum præſertim agit adversùs Belgicarum Dedicationum proceſſiones, quas ex variis rationibus non expedit comitari à Sanctiſſimo Sacramento. Hinc ſanctus Carolus Borromæus etiam generales cum SS. comitatu Proceſſiones fieri ſanxit ſemel in menſe. Præſertim in publicis quadraginta horarum intra Cathedralem Baſilicam Orationibus. Quam pietatem exercent etiam quædam Cathedrales Belgarum. Quod nempè publica Belgii neceſſitas à multo tempore ſit continua, ideoque continuis ad Divinam Clementiam Supplicationibus mitiganda, ac tandem aliquando divertenda. Hæc eſt antiquiſſima Eccleſiæ forma.

Itá

Ità audivimus ſuprà à S. Joanne Chryſoſtomo. Eandem in ſuis Capitularibus confirmarunt Carolus Magnus, Ludovicus Pius, aliique ſimilis diſciplinæ Principes. Porrò nulla apud Deum Supplicatio eſt potentior, quàm iſta, cui ſubſtantialiter adeſt ille, de quo in omni oratione clamamus: *Per Dominum noſtrum Jeſ. Chriſt. Filium tuum.*

Dominus Cardinalis Granvellanus ſuo decreto rectè addidit: *Vel utilitatis.* Utique quoniam ita ſemper obſervavit Eccleſia. Etenim Anglia ita fecit in Civitatum Dedicationibus. Chriſtianiſſimus Galliarum Rex Franciſcus Primus idem ſolemniſſimè fecit, dum Regni ſui conſtantiſſimam contrà Calvinianarum blaſphemiarum novitates fidem voluit toti mundo demonſtrare, ac prædicare. Moguntina Eccleſia iſtud ipſum ſervat in Jubilæis, ac in aliis plenariis apud Cathedralem Baſilicam Indulgentiis. Iſtud ipſum omni menſe ſervat ex Sancti Caroli inſtituto Mediolanenſis Eccleſia. Eadem omnia ſervantur apud Belgas, numquam impetita, aut improbata per laudatum Cardinalem Granvellanum, aut ullum ipſius in Mechlinienſi Throno Succeſſorem. Inſuper Cathedrales Baſilicæ, Parochiales Eccleſiæ, ac pleraque Monaſteria paſſim habent ſuorum Patronorum ſolemnia Feſta cum numeroſo & pio concurſu populi: & pietatem non parum auget proceſſionaliter geſtata Euchariſtia. Iſtiuſmodi proceſſiones, licet non ſemper ob publicam neceſſitatem fiant, ſemper tamen fiunt cum inſigni utilitate. Ad ipſas igitur ſtabiliendas Cardinalis Archiepiſcopus præfatas voces addidit. Joannes Aureliæ Epiſcopus menſtruam iſtam proceſſionem voluit non per plateas, ſed fieri intrà Eccleſiarum gremium. Quod ipſum agit Vaticana Eccleſia. Etiam Regulares Mendicantes paſſim tunc non procedunt, niſi intra ſua Clauſtra, aut certè intra limites Monaſterii.

Secunda quæſtio eſt, An expediat iſtiuſmodi proceſſiones fieri diebus ferialibus? Reſpondeo paſſim non expedire. Hinc enim Dominus Nicolaus Cardinalis Cuſanus ipſas fieri noluit in omnibus quintis feriis. Uti ad Euchariſtiæ conſecrationem aut ſumptionem, ità etiam ad ejuſdem proceſſionalem circumgeſtationem certa & varia præparamenta ſunt neceſſaria: Etiam hic locum habet Mandatum Apoſtoli: *Probet autem ſe ipſum homo.* Ad tanti Principis tranſitum adhibenda ſunt plura ornamenta. Quanta reverentia noſtri olim Majores Domeſticam Euchariſtiam in ſecretis etiam cubiculis tractaverunt, demonſtrant authentica Acta S. Lucæ Anachoretæ & Taumaturgi. Etenim Corinthiorum Archiepiſcopo circa ejus ſumendæ modum propoſuit hanc quæſtionem: *Amabo, ò Domine, qua ratione nos, qui propter multa peccata noſtra colimus montes & ſolitudines, horrenda Myſteria poſſimus percipere? Vides enim, ut ne dum Collecta, ſed neque Sacerdos ſuppetat.* Et Archiepiſcopus reſpondit: *Bene Pater, ac de bona re & maxima interrogaſti. Nam bonum quoque, ut ajunt, non bonum eſt, ſi non bene fieri contingat. Primò igitur ac principaliter Sacerdotem adeſſe decet. Quod ſi ille neceſſaria omninò ratione abſit, imponendum ſacræ Menſæ Præſanctificatorum vaſculum, ſi quidem eſt Oratorium, ſin autem cella, ſcamno mundiſſimo. Tum explicans velum minus, propones in eo ſacras Particulas, accenſoque Thimiamate, Typicorum Pſalmos, aut Hymnum,* Ter Sanctus, *cantabis cum ſymbolo fidei, trinaque genu-flexione adorans, manus quidem contrahes, ore autem ſacrum pretioſi Chriſti ac Dei noſtri Corpus ſumes.* Et de Euchariſtiæ ad infirmos delatione ſanxit in ſua Octava apud Piſco-Bambam celebrata Synodo Venerabilis Thoribius Alphonſus Mogroveius Archiepiſcopus Limenſis: *Cum corda contrita & humiliata Deo ſint placita, & creaturarum erga Creatorem devota gratitudo, omnes Clerici Parochialium Eccleſiarum hujus noſtri Archiepiſcopatus, cum SS. Sacramentum ad infirmorum Viaticum deferetur, quiſque in ſua Parochia, vel qui etiam in aliena præſentes fuerint, ipſum ſuperpelliciis induti reverenter comitabuntur, vel ſuſtentabunt Conopeum quo tegitur.* Proindè ſolemnis ac proceſſionalis delatio fieri debet cum longè majori humilitate contritione ac reverentia: Interna atque externa. Externam deſcribit Ceremonialis liber Epiſcoporum: *Omnia decenter & diligenter præparentur & prævideantur. Nempè ut viæ, per quas proceſſio tranſire debebit, mundentur & ornentur auleis, pannis, picturis, floribus, frondibuſque virentibus ſecundùm poſſe & qualitatem loci.* Cap. 13. At verò diebus ferialibus populus & in ſuis Officinis, & plateis diſtrahitur ad alia. Etiam plateæ tunc habere non poſſint præfata ornamenta. Nihil eſt diſpoſitum ad tranſitum ſupremi Principis.

Excipe tamen ferias octavas Sacroſancti Sacramenti. Tunc enim ex antiqua pietate populus & ſemet-ipſum, & ſuas domos, & plateas componit, aut certè debet componere. Spectat ad providentiam Epiſcopi. Hinc eaſdem ferias Dominus Nicolaus Cardinalis Cuſanus excepit. Si quis Epiſcopus aliis etiam Feriis has proceſſiones fieri permittat aut velit, etiam debebit debita hominum ac platearum præparamenta providere. Eccleſia Iprenſis 29 hujus ſæculi anno edidit ſalutare decretum: *Conſuetudinem quorumdam locorum, deferendi paſſim in omnibus proceſſionibus Venerabile Sacramentum, abrogari cupimus. Nec id fieri, niſi diebus ſolemnioribus vel publicæ neceſſitatis cauſa.* Sancit tria. Primò tales proceſſiones fieri permittit non in ſolo Dominici Corporis feſto, ſed in omnibus diebus ſolemnioribus. Secundò ipſas fieri prohibet diebus ferialibus: Excipit tamen illas quæ fiunt ex cauſa publicæ neceſſitatis. Rectiſſimè. Etenim publica neceſſitas etiam diebus feriatis cogit ad devotam mentis collectionem, ideoque aptam iſtis proceſſionibus. Hæc exceptio eſt tertia ſanctio laudati Decreti.

Quæſtio tertia eſt, An hæ proceſſiones congruè fiant etiam poſt meridiem? Præſertim diebus Dominicis aut Feſtis. Quidam negant. Reſpondeo tamen affirmativè. Etenim ſupra laudatus Joannes Aurelianenſis Epiſcopus mandat ipſas fieri poſt meridiem. Nec ſine rationibus. Etenim Chriſtianus populus multis in locis conſuevit poſt meridianas Dominicorum aut Feſtorum dierum horas ludicris ac vanis impendere: quandoque etiam noxiis. Præſertim versùs Septemtrionem, ubi ſolet graſſari ebrietas. At verò ſacræ cum Sanctiſſimo Sacramento proceſſiones hæc impediunt ac divertunt. Plurimos permovent ad ornandas plateas, ad erigenda Altaria, ad comparendum

cum face, aliaque id genus. Plurimorum mentes à terrenis erigunt ad Dominum Deum. Quare videntur iſti etiam tempori inſigniter convenire. Et plurimæ per omnem Europam Eccleſiæ etiam infra Sacramenti Octavas procedunt poſt meridiem. Ita procedit Vaticana Romanæ Eccleſiæ Baſilica, honorata comitatu plurium Eminentiſſimorum Dominorum Cardinalium. Et ita ſuadet Ceremoniale Epiſcoporum: *Solita eſt etiam octava die hujus Feſti poſt Veſperas fieri proceſſio ad reponendum Sanctiſſimum Sacramentum, quæ non tam ſolemnis, & longa via, ut prima, ſed vel per Eccleſiam, vel parùm circa extra eam fieri debet.*

Plurimorum item mos eſt proceſſionem, quam matutini imbres impediunt, celebrare poſt meridiem.

Quæſtio quarta eſt, quænam ſingulariter conducant ad reverentiam ac pietatem harum proceſſionum? Reſpondeo eſſe varia. Primum edicit in prima ſua Synodo ſub titulo de pertinentibus ad Sacramentum S. Euchariſtiæ S. Carolus Borromæus: *Die Feſto Corporis Chriſti Domini, cum ſacroſancta Euchariſtia in ſolemni Supplicatione geſtatur, ſi adfuerit Epiſcopus, is eo ferendæ Euchariſtiæ officio fungatur. Si non adfuerit, id munus exequatur ſolus is Presbyter, qui ſecundùm Epiſcopum, pro loci ejus conſuetudine, honore cæteris præſtat. Niſi ex privilegio aut conſuetudine ad alium Presbyterum ea cura pertineat.* Quibuſdam enim in locis pia fundatio iſtud munus adſtruxit certo beneficio. Etiam expedit, ut populi per ſacroſanctum Sacramentum Benedictio ſemper detur ab Epiſcopo, aut certè à digniori Presbytero. Et ita omninò obſervatur in rectæ diſciplinæ Monaſteriis.

Alterum congruæ devotionis articulum edicit idem S. Carolus in eadem Synodo ad titulum de Proceſſionibus ac Supplicationibus: *Videant Epiſcopi, ut in Supplicationibus ac Proceſſionibus quibuſcumque præſertim cum ſanctiſſima Euchariſtia circumfertur, & cum frequenter Populus ad Eccleſias, Indulgentiæ, Feſti diei, ſacræ Concionis gratia, vel alia de cauſa convenire ſolet, ea modeſtia & reverentia adhibeatur, quæ Piis & Religioſis hujuſmodi Actionibus maximè debetur. Ne inter viam inaniter ſpectandi gratia ſubſiſtatur. Ne quæ minùs deceant, ſpectacula adhibeantur. Ne actiones pro foribus ædium, aut in via repræſententur.* Ubi vides quod S. Carolus in Eccleſiis, apud quas eſt Indulgentia aut ſingulare Feſtum, permittat exponi ſanctiſſimumSacramentum,& proceſſionaliter circumferri.

Iſtam pietatem elucidat & adjuvat in prima ſua Limenſi Synodo laudatus ejuſdem Civitatis Archi-Epiſcopus: *Quo tempore ab Eccleſia ſolemnes ſanctiſſimi Chriſti Corporis Proceſſiones aguntur, nulla fœminarum diſcooperto vultu per vias publicas inambulet, vel de feneſtris proſpiciat. Sed quæ omnes obſervent, ne levitate fœminea à Cultu Dei populum avocent, ſed Religioſo potiùs modeſtoque habitu & geſtu internam fidem, pietatemque ſectentur. Magiſtratus quoque ac Reipublicæ Miniſtros monemus atque hortamur in Domino, ut eædem ſanctius Supplicationes agantur, dent ſedulò operam, ne viri fœminæque mixtim confuſeque incedant, ſed præeant viri omnes. Mulieres, juxta Prophetam, ſeorſim ſequantur Dei Miniſtros.* Litaniarum ſeu Proceſſionum modus & ordo, quem Romanæ Eccleſiæ dedit Magnus Gregorius, fuit devotiſſimus ac elegantiſſimus. Et facilis induci in mores. Certè hæc inductio ſpectat ad officium Epiſcoporum.

De indecentibus ſpectaculis ac inanibus ſpectatoribus ſupra audivimus ſalutare Decretum Domini Adolphi Archi-Epiſcopi Colonienſis: *Sæcularis ſtultorum hominum vanitas erepſit, & adhibentur etiam ludi profani & ſcurriles magno ſtrepitu, & quaſi ad bellum procedendum eſſet, timpana pulſantur, & otioſa ſpectacula eduntur, rebus iſtis non congruentia, quibus populus delectatus, à rebus quæ Proceſſione aguntur, avocatur. Mandamus idcircò, ut juxta Sacræ Cæſareæ Majeſtatis reformationem, quidquid non valet ad devotionem excitandam, à Proceſſionibus removeatur, ſed ſint Proceſſiones compoſitæ, graves, modeſtæ. Abſint riſus, joci, confabulationes. Et orent homines, aut ſuaviter corde & ore modulentur.* Adversùs eundem abuſum ſanxit in ſua Synodo Venerabilis Ludovicus à Guiſia, Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, ac Remenſium Archi-Epiſcopus: *In ſolemni Feſto, Supplicationeque Corporis Chriſti obſervetur exactè Canon de ludicris prohibendis diebus Feſtis ſuperius expreſſus. Neque larvæ & perſonati homines adeſſe permittantur, qui Populum à Religioſa contemplatione & adoratione tanti Myſterii avocent.* Laudatus Canon eſt hic. *Ludi theatrales, etiam prætextu conſuetudinis, exhiberi ſolitos, & puerilia cætera ludicra, quibus Eccleſiæ inquinatur honeſtas & ſanctitas, in Chriſti & Sanctorum Feſtivitatibus omninò prohibemus. Contra nitentes pœnis coerceri volumus à Superioribus.* Coercendos cenſuerunt etiam Adolphus Archi-Epiſcopus, & S. Carolus Borromæus.

Ex eodem principio Dominus Antonius Cardinalis Granvellanus, ac Venerabilis Matthias Hovius, Eccleſiæ Mechlinienſis Archi-Epiſcopi, in ſuis Synodis ſanxerunt: *In illis autem Proceſſionibus ad quas Populus non tam orandi, quàm ſpectandi gratia confluere ſolet, abſtineatur.* Utiquè à circumferenda Euchariſtia. Exponit in ſua Synodo Dominus Joannes Malderus, Epiſcopus Antverpienſis: *Quoniam in Proceſſionibus, quas vocant Dedicationum, multas contigit inſolentias plerumque committi, & quædam inepta & laſciva immiſceri, quæ tamen non eſſe toleranda decernimus, omninò prohibemus in illis Venerabile Sacramentum circumferri.* Quod ipſum rectiſſimè ſtatuerunt & aliæ Belgarum Eccleſiæ. Etenim varias, in Dedicationum Proceſſionibus fieri conſuetas, ſæculares vanitates & petulantias auferre non poterant. Hinc penitùs expedit eis ſubtrahi Sanctiſſimum Sacramentum. Eidem principio innititur laudatum Decretum Eccleſiæ Iprenſis, mandantis tales Proceſſiones non fieri, niſi diebus ſolemnioribus, vel ex cauſſa publicæ neceſſitatis. Reverà enim iſtiuſmodi Proceſſiones, dum ex ſola devotione fiunt, non quadrant, niſi diebus aut in toto Populo, aut in aliqua Eccleſia ſolemnioribus.

Ad harum Proceſſionum pietatem ac reverentiam conducit etiam hoc S. Caroli Borromæi in quarta Synodo Decretum: *Canonici ſinguli, & qui Dignitates habent, cùm Proceſſiones publicas, illam præſertim ſolemnem quæ in celebritate ſacræ diei Corporis Domini agitur, atque alias item in portando Sanctiſſimo Sacramento ſingulis Menſibus conſtitutas*

tas obeunt, intortitium accenſum in manibus, capite aperto, ferant. Capitulum autem decenti magnitudine & craſſitudine habeat, quot Canonicorum numero ſatis ſint. Reliqui Chori Miniſtri cereos item accenſos habeant, eoſque in forma convenienti. Ad iſtud ipſum inducantur omnes idonei Laici. Sanctiſſimus Antiſtes in iſta Synodo præſcribit plura pietatis officia, per quæ ſacræ cum Venerabili Sacramento proceſſiones evadant devotiſſimæ ac fructuoſiſſimæ.

Secunda ejuſdem Synodus habet & aliud ſalutare Decretum: *cum Chriſtianæ pietatis rationi illud alienum ſit ad ornatum templorum adhiberi ea, quæ non modo Religionem non excitant, ſed per quæ intuentium mentes facilè cadunt in fœdas turpeſque cogitationes, propterea ne quis ad ea ornanda periſtromatis Auleiſque utatur, quæ obſcœnis figuris intexta ſunt, neque item pictas Imagines & ſigna adhibeant, quæ vel Ethnicorum hominum, vel aliarum rerum loci ſanctitati repugnantium, formam & ſpeciem præ ſe ferant. In omni prætereà publicarum Supplicationum aut proceſſionum apparatu, quæ obſcœnarum rerum ſpeciem oſtendunt, ea non adhibeantur.* Et in Eccleſiis & in proceſſionibus ſubinde videmus exponi textas aut pictas Gentilium Deorum ac Sacrificiorum, item prophanorum militum ac bellorum Imagines. Etiam circa Altare, in quo eſt ipſum Sanctiſſimum. Hæc amoveri debent, non ſacræ Reliquiæ, aut Imagines: iſta, non hæc amotio ſpectat ad officium Epiſcopi.

Apoſtolicus Canon de non enuntiandis noſtris Myſteriis etiamnum omninò obligat. Quare Sacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum producere nequaquam poſſumus ad oculos & aures prophanorum hominum. Præſertim Judæorum, qui iſtud Sanctum blaſphemare non ceſſant, & ſceleratiſſimè tractare. Quarè Eccleſiæ, quæ in ſua Civitate, Oppidis, vel Pagis Judæos habent, obligantur ipſos ab iſtis Proceſsionibus, itemque à noſtrarum Baſilicarum ingreſſu omnino prohibere. Diſciplinatæ Eccleſiæ illos, dum tales Supplicationes fiunt, ſolent in ſuis Domibus concludere. Quod ipſum fieri deberet de Calviniſtis. Horum enim in Sacroſanctum Sacramentum perfidia atque blaſphemia tranſcendit omnem cœcitatem ac impietatem Judaicam. In fronte Chriſtiani, in corde ſunt pluſquam Pagani. Et hinc in iſtis Civitatibus, quarum ipſi Præfecturam ac Dominatum habent, forſitan expediet abſtineri à ſimilibus Proceſsionibus. Certè Clerici illi, qui iſtiuſmodi Præfectos aut alios Nobiles invitant ad ſuas Proceſsiones aut ſacrificia, indigne prævaricantur.

CAPUT VIII.

An ſacræ Reliquiæ aut Imagines ſimul cum ſacroſancto Sacramento rectè exponantur in eodem Altari?

Aliqui negant. At certum eſt deviare. Etenim cum ſacroſancto Sacramento adeſſe in Altari ſemper debet Imago S. Crucis: ſine ipſius præſentia nequit offerri Sacrificium. Inſuper Altaria, quæ pictam aut ſculptam Sanctorum tabulam non habebant, nulla ſunt per omnem Europam, aut certe rariſsima. Etiam ſine Sanctorum Reliquiis, nullum poſsit eſſe Altare, nec offerri Sacrificium. Sine iſtis nequeunt Altaria conſecrari. Quæ illis carent, non ſunt Altaria, ſed menſæ communes. Et ut in tali menſa offeratur, nos Latini Altare portatile, Græci habere debent Antimenſium. Et dum offerimus, præter iſtas ſacro Altaris ſepulchro incluſas Reliquias, paſſim adjungimus publicè alias. Etiam Sanctorum Imagines. Proximè elapſo Pentecoſtes Feſto Beatiſsimus Pater noſter Innocentius XI. publicas preces Romano Clero ac Populo indixit in Vaticana Baſilica. Et in ſumma Ara ſupra Principum Apoſtolorum Corpora celebravit Miſſam publicam. Et ſacroſanctum Sacramentum erat expoſitum. At vero ſtabat inter duodecim argenteas ſtatuas Sanctorum Apoſtolorum. Antiqua diſciplina Sanctorum Imagines adeo dilexit adjungi Sacratiſsimo Myſterio, ut plures & Græcorum & Latinorum Eccleſiæ ipſum ſupra Altaria ſuſpenderint in aurea vel argentea columba, ſymboli ab Imagine Spiritus S. Et ſecunda Turonenſis Synodus ſanxit: *Ut Corpus Domini in Altari, non in Imaginario ordine, ſed ſub Crucis titulo componatur.* Cap. 2. Mandat ipſum non in communi ſacrarum Imaginum ordine, ſed collocari in ſingulari ac digniſsimo loco: In ipſo Altaris medio, ſub titulo Sanctæ Crucis. Palam ſupponit ſimul cum ipſo fuiſſe in eodem Altari ſacras Imagines. Supponit apud quaſdam Eccleſias fuiſſe in Imaginario ordine, ſeu inter ſacras Imagines. Et hunc abuſum merito improbat ac abolet. Iſta ſacrarum Imaginum, ac præſertim ſacrarum Reliquiarum apud Sanctiſsimum collocatio eſt antiquiſsima conſuetudo omnium Eccleſiarum. Eandem hodie probant Rubricæ Romani Miſſalis.

Audiamus Adverſariorum argumenta. Primum eſt: *Superioribus ſæculis ſolebat eſſe in omnibus Eccleſiis tam innixa, profundaque reverentia, ut in eo Altari, ubi de Ordinarii conſenſu illud videbatur expoſitum Fidelium venerationi, non liceret celebrare Sacrum Miſſæ Sacrificium.* Et maximè decens eſt, *ait Ceremoniale Epiſcoporum*, ut in Altari, ubi Sanctiſsimum Sacramentum eſt, Miſſæ non celebrentur. Quod antiquitus obſervatum eſſe credimus. *Et hujus quidem antiquæ obſervantiæ ea quibuſdam Religioſioribus Euchariſtiæ Cultoribus videtur ſubfuiſſe ratio, quod alius ſit Chriſti ſtatus in Miſſæ Sacrificio, alius vero dum in Altari cum Solemnitate publicè exponitur adorandus. Iſte quaſi humiliationis ac mortis, hic vero exaltationis ac gloriæ. Cujus diverſitatis meditatio, cum nata ſit mentem in diverſa diſtrahere, cenſuerunt Majores noſtri Miſſam in eo Altari non eſſe celebrandam, in quo Chriſti Fidelium adorationi expoſitum erat Venerabile Sacramentum, cum quadam quaſi Cœleſtis gloriæ adumbratione, in quam eodem totaliter abſorberi quàm maximè eſt conveniens.*

Reſpondeo hoc Argumentum eſſe mixturam varii erroris. Antequam id demonſtrem, adverto Authorem palàm recedere à Sancto, quem jure merito veneratur, Carolo Borromæo. Etenim hujus prima Synodus ſub titulo de pertinentibus ad Sacramentum Euchariſtiæ habet hoc Decretum: *ut orátio, quam vocant quadraginta horarum, coram Sanctiſſimo Sacramento, quo frequentiſſimus populus convenire ſolet, qua*

pietate

pietate & Religione inſtituta eſt, eadem retineatur & propagetur, decernimus ut Sacramentum in Altari decenter ornato collocetur, vel ſi temporis ratio patiatur, Miſſa celebretur. S. Carolus ſanxit ex vetuſta conſuetudine totius, etiam Romanæ Eccleſiæ, quæ jam pridem ſolet in ipſo, in quo expoſitum eſt Sanctiſſimum, Altari Miſſas celebrare. Et privatas & publicas. Hinc in prima ſui Theſauri parte Bartholomæus Gavantus docet etiam illis Altaribus, quæ habent Sanctiſſimi Tabernaculum, debere adeſſe S. Crucis effigiem & adjungit cauſſam: *Sacerdos*, Solemnem Miſsam celebrans, *remota Cruce, quid inceſſabit in medio? Non Crucem, quæ non eſſet ex ſuppoſitione. Neque Sacramentum, quod latet. Cui quidem genuflectimus, ut illud adoremus, ſed illud incenſare, more Romano, non ſolemus, niſi aperte pateat.* Quid opus authoritate Commentariorum? Romani Miſſalis Rubricæ palàm ac diſertè admittunt offerri Sacrificium ſuper Altare, in quo eſt Tabernaculum Sanctiſſimi.

Porrò iſtius Scriptoris primus error eſt, quod ſuperiora ſæcula in eo Altari, in quo Fidelium venerationi erat expoſitum Venerabile, non permiſerint celebrari Sacroſanctum Miſſæ Sacrificium. Errat in ſuppoſito. Etenim ſuperiora Chriſtianæ Religionis ſæcula Sacroſanctum Sacramentum numquàm exponebant publicæ Venerationi, niſi Paſchali nocte in gratiam Neophytorum. Quod ipſum fiebat in nocte Pentecoſtes. Neophyti ſtatim à Baptiſmo ducebantur ad Altare, adſpecturi ſublimiſſimum ac ſecretiſſimum Chriſtianæ Religionis Myſterium, ad quod pia ipſorum curioſitas dudum anhelaverat. Tunc igitur exponebatur Myſterium in Altari. Quare aut expleta iſta curioſitate auferebatur, aut in iſto ipſo Altari offerebatur Sacrificium. Etenim omnes tunc Eccleſiæ non habebant, niſi unicum Altare. Quem bonis anchoris nixum morem Græci etiamnum hodiè conſtanter obſervant. Et apud nos Latinos ante Vigilii Pontificis tempora non reperies plura Altaria intra eandem Baſilicam. At verò quod antiqua diſciplina Euchariſtiam, ubi à Neophytis fuerat viſa & adorata, mox abſtulerit ex Altari, quo probabis teſtimonio? Penitùs nullo. Proinde penitùs apparens eſt Euchariſtiam Sacrificii tempore iſthic permanſiſſe.

Secundus error eſt ſiniſter intellectus Ceremonialis Epiſcoporum. Etenim & verba mutilantur, & ſenſus detorquetur. Hæc ſunt verba integra. *Et ideò non incongruum, ſed maximè decens eſt, ut in Altari, ubi Sanctiſſimum Sacramentum eſt, Miſſæ non celebrentur. Quod antiquitus obſervatum eſſe videmus.* Pro intellectu notanda ſunt plura. Primò, quod Ceremoniale iſto loco non agat de publicè ad adorationem expoſito, ſed de quovis modo ſuper Altare exiſtenti Sacramento, etiam de clauſo intra turrim aut Tabernaculum. Secundò, quod agat non de qualibet Miſſa, ſed de ſola ſolemni, celebranda per ipſum Epiſcopum, aut ſaltem coram ipſo Pontificaliter præſente & aſſiſtente. Tertiò, quod etiam talem Miſſam non prohibeat fieri in Altari, ubi Sanctiſſimum eſt publicè expoſitum. Etenim id permittit in Feſto Dominici Corporis. Quartò, quod aliis etiam diebus iſta non prohibeat. Solummodò ait non eſſe incongruum, ſed maximè decens, ut Sanctiſſimum propter talem Miſſam extrahatur ex ſuo Tabernaculo, & transferatur in aliud Altare. Et credit antiquitus ſic fuiſſe factum. Et adjungit rationes: *Quod ſi Sanctiſſimum in Altari majori, vel alio, in quo celebrandum erit, collocatum reperiatur, ab eo Altari in aliud omninò transferendum eſt, ne propterea ritus & ordo Ceremoniarum, qui in hujuſmodi Miſſis ſervandus eſt, turbetur. Quod utique abſque dubio eveniret, ſi illud ibi remaneret. Siquidem nec Altaris Thurificatio, nec Celebrantis actio, nec Miniſtrorum operatio rectè fieri aut ſervari poſſent: Cum neceſsè ſit, quoties ante illud tranſimus, genua ad terram flectere, nec debeat celebrantem ante illud ſtare vel ſedere cum Mitra.* Et infra: *Epiſcopus nunquam ſedere, ſed* ſemper *ſtare* debet *ſine Mitra.* Nempe in Miſſis, quas cantat coram expoſito Venerabili. Quocircà Ceremoniale iſta omnia ſuadet, non quia inter expoſitum Sacramentum & celebrandum Sacrificium ſit aliquid incompatibilitatis aut incongruentiæ, ſed quia tale aliquid eſt inter publicè aut occultè præſens Sacramentum & ſolemnes laudati Sacrificii ceremonias. Hinc ceremoniale Sanctiſſimi translationem ſuadet etiam in ſolemnibus Epiſcoporum Veſperis. Proinde hæc omnia nihil penitùs faciunt ad Propoſitum.

Hæc omnia manifeſtè lucent etiam ex Rubricis Romani Miſſalis, circa Altaris à celebrante Presbytero faciendam incenſationem ſtatuentis inter cætera: *Si in Altari fuerit Tabernaculum SS. Sacramenti; accepto Thuribulo, antequam incipiat incenſationem, genuflectit, quod idem facit quotieſcumque tranſit ante medium Altaris.* Rubrica palam admittit ac probat ſolemnem etiam Miſſam celebrari in Altari, in quo eſt Sanctiſſimum. Nec contrariatur ceremoniali. Abſit. Etenim Miſſale de Presbyterali, ceremoniale ſancit de Epiſcopali Sacrificio, cujus Ritualia ornamenta commodè & plenè excerceri non poſſint in Sanctiſſimi Sacramenti præſentia. Hinc licet non mandet, tamen ſuadet iſtud non adeſſe tali Sacrificio.

Et adjungit: *Quod antiquitus obſervatum eſſe videmus.* Affirmat duo. Primò, quod Epiſcopale Sacrificium olim non fieret in præſentia Sanctiſſimi. Nempè mediis Chriſtianæ Fidei ſæculis. Etenim ſuperioribus ſæculis omnes etiam Latinæ Eccleſiæ non habebant niſi unicum Altare: Et in iſto ſervabatur Sacroſancta Euchariſtia, ideoque nec Epiſcopus, nec Presbyteri offerre poterant, niſi in iſtius præſentia. Memoratum à ceremoniali morem, ejuſque originem diſquirere, non ſpectat ad noſtrum propoſitum. Et Ceremoniale morem iſtum non conſtanter affirmat. Etenim prior ejus ſub Clemente VIII. Pontifice editio habebat: *Quod antiquitus obſervatum eſſe videmus.* Hodiernus textus habet: *Quod antiquitùs obſervatum eſſe credimus.* Quidquid ſit Ceremoniale affirmat iſtum morem jam abjiſſe in diſſuetudinem. Addit tamen, non eſſe vetitum, aut incongruum, ſi reſumatur ac ſervetur. Et ita lucet nihil fundamenti hinc ſubminiſtrari Adverſario.

Tertius ejus error eſt, *quod alius ſit Chriſti Domini ſtatus in Miſſæ Sacrificio, alius verò dum in Altari cum ſolemnitate publicè exponitur adorandus.*

Iſte

Iſte quaſi humiliationis ac mortis, hic verò exaltationis & gloriæ. Etenim ſacroſancta Euchariſtia, ſive conſecretur, ſive circumferatur, ſive publicè exponatur, ſive intra Tabernaculum cuſtodiatur, Dominicam ſemper Paſſionem ac mortem nobis repræſentat, numquam ejus reſurrectionem aut exaltationem. Semper ei adeſt Apoſtoli elogium: *Mortem Domini annuntiabitis donec veniat*. Hinc Collecta, quam pro ejus ſolemni expoſitione, & circumgeſtatione S. Thomas Aquinas compoſuit, eſt hujuſmodi: *Deus qui nobis ſub Sacramento mirabili Paſſionis tuæ memoriam reliquiſti, tribue quæſumus, ita nos Corporis & Sanguinis tui ſacra Myſteria venerari, ut Redemptionis tuæ*, hoc eſt tuæ Paſſionis & Mortis, *fructum ſentiamus*. Sacramentales ſpecies, ubicumque fuerint, ſemper nobis repræſentant Corpus diviſum à Sanguine, ideoque Domini mortem, non reſurrectionem. Dum Sacroſanctum Sacramentum exponimus aut circumferimus adorandum, explemus Domini in Evangelio verbum: *Sicut Moyſes exaltavit Serpentem in deſerto, ita exaltari oportet Filium Hominis, ut omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam*. Euchariſtiam exponimus & circumferimus, ut omnes in Domini noſtri mortem adſpiciant, atque ità per ipſum liberentur à morſibus ſpiritalium ſerpentum.

Quartus error eſt, quod diverſi iſtius in Chriſto ſtatus meditatio ſit nata mentem noſtram in diverſa diſtrahere. Nempè meditatio Dominicæ Paſſionis ac mortis, ac meditatio Dominicæ Reſurrectionis. Eſt paradoxus error. Etenim quæ piæ aures ſine gravi offenſione ſuſtineant nos mente diſtrahi in varia, dum attentè ac devotè dicimus in Sacroſancto Sacrificio: *Unde & memores Domine nos ſervi tui, ſed & Plebs tua ſancta, ejuſdem Chriſti, Filii tui, tam Beatæ Paſſionis, nec non ab Inferis reſurrectionis, ſed & in Cælos glorioſæ Aſcenſionis, offerimus, &c.* Etiam alibi Eccleſia orat: *Gratiam, quæſumus, Domine mentibus noſtris infunde, ut qui, Angelo nunciante, Chriſti Filii tui Incarnationem cognovimus, per Paſſionem ejus & Crucem ad reſurrectionis gloriam perducamur*. Oratio omnes iſtos Chriſti Domini ſtatus in unum colligit, ideoque dicitur Collecta. Plures Eccleſiæ orationes ſunt iſtiuſmodi. An ergò mentem noſtram ad diverſa diſtrahunt? Abſit. Sola noſtri amoris in Deum & Creaturam diviſio eſt noſtræ mentis diſtractio, ideoque variorum ad adorandam Dominicæ Incarnationis œconomiam ſpectantium Myſteriorum meditatio ipſam nullo pacto diſtrahit, ſed quàm maximè colligit in iſtud ſupremum Unum, de quo ad Martham Dominus: *Martha, Martha, ſollicita es & turbaris erga plurima, porrò unum eſt neceſſarium*.

Quintus error eſt, quod Majores noſtri ad iſtam diſtractionem evitandam noluerint in iſto Altari, in quo eſſet expoſitum Sanctiſſimum, celebrari Miſſæ Sacrificium. Etenim iſta variorum Myſteriorum meditatio neque eſt diſtractio noſtræ mentis, nec poſſit improbari ab Eccleſia, ideoque ad ipſam evitandam non poſſit emanaſſe iſtiuſmodi Decretum. Quin immò iſtam noſtri Mediatoris multifariam meditationem Mater Eccleſia inſtantiſſimè commendat. Hinc ex ejus juſſu cantamus: *O Sacrum Convivium, in quo Chriſtus ſumitur, recolitur memoria Paſſionis ejus, & futuræ gloriæ nobis pignus datur*. Mater Eccleſia mandat in iſto modico verborum compendio meditemur ſacroſanctam Euchariſtiam eſſe præſentis Chriſti Domini, ac datæ per ipſum gratiæ repræſentativum Dominicæ Paſſionis ac Mortis commemorativum, & glorioſæ noſtræ reſurrectionis ſignum ac pignus promiſſivum. Eccleſia iſta ordinavit ex mandato ipſius Domini, qui mentem noſtram non diſtraxit in diverſa. Deindè oblata, & expoſita Euchariſtia, non ſunt diſparata ſigna. Eſt ſemper & ubique idem ac uniforme Sacramentum, ideoque mentem noſtram non ducit in varias meditationes. Porrò qua de cauſſa quaſdam Miſſas coram ſacroſancto Sacramento celebrari diſſuadeatur, eſt ſuprà declaratum.

Adverſarius Scriptor pergit: *Sed nec in hoc ſolùm, quod in Altari, in quo* Venerabile *erat expoſitum, nulla omninò ſoleret antiquitùs Miſſa celebrari, ſtetit Majorum noſtrorum Religio, & exactior cultus erga idem* Venerabile: *Sed & hoc quod eos obſervari quoque conſueverat, quòd in eo Altari aut proceſſione, in quo vel qua, permittente Ordinario, viſebatur* Sanctum Sanctorum, *nullæ adhiberentur ſacræ Reliquiæ aut Imagines. Quia ſole ſplendente minora cæli luminaria non apparent. Et Uni ſoli Deo tunc debetur Cultus latriæ, honor & gloria*.

Addit errores erroribus. Primus eſt, quòd Majorum noſtrorum Religio, & exactior erga Venerabile Cultus in illo, in quo erat expoſitum Venerabile, Altari non permiſerit Miſſas celebrari. Eſt acerba in Majores injuria. Secundus, quod eidem noſtri Majores in eodem Altari non permiſerint ſimul cum ſacroſancto Sacramento eſſe Sanctorum Imagines aut Reliquias. Eſt injuria æquè acerba. Nullum exſtat ſimile Decretum. Nec ullius Orthodoxi Epiſcopi exemplum. Niſi forſitan Sereni Epiſcopi Maſſilienſis. Tertius error eſt, quod Majores nec in proceſſionibus, in quibus viſebatur Sanctum Sanctorum, præfatum Comitatum admiſerint. Etenim inter iſtos Majores oportet omninò numerare Urbanum IV. Pontificem, qui in prima iſtiuſmodi, omnium aliarum origine ac matre, apud Urbem veterem proceſſione circumferri juſſit miraculoſum Corporale. Eoſdem inter Majores numerare oportet Venerabilem Julianum Cardinalem Cæſarinum, Joannem Leodienſem Epiſcopum, Cardinales & Epiſcopos cum Franciſco I. Galliarum Rege procedentes, & alios plurimos, qui ſacras Reliquias atque Imagines juſſerunt ſimul circumferri. Iſtiuſmodi circumlationem pauciſſimi quidam Epiſcopi abſtulerunt à ſola proceſſione, quæ fit in feſto ſanctiſſimi Sacramenti. Abundarunt in ſuo ſenſu. Quinimmò non abſtulerunt, ſed ſolummodò priorem, quæ ſacrum iſtum Comitatum uſque tunc non adjunxerat, conſuetudinem cenſuerunt non immutandam. Et aliud facientes Eccleſias nullatenus judicarunt. Abſit. Devius iſte Scriptor pauculorum judicium tranſcribit in omnem Eccleſiam. Et unius proceſſionis ſingularem ritum facit omnibus univerſalem. Quartus error eſt, quod Sanctum Sanctorum

nec

nec exponi, nec circumferri unquam poſſit, niſi ex permiſſu Ordinarii. Etenim iſtiuſmodi Canonem uſque huc ignoramus.

Quintus error eſt in his verbis: *Et uni ſoli Deo omnis tunc præcipuè debetur Cultus latriæ, honor & gloria.* Quid ſibi volunt verba, *tunc præcipuè debetur?* Etenim latriæ Cultus ſemper & ubique debetur ſoli Domino Deo. Quid item ſibi volunt verba, *Honor & Gloria?* Videntur affirmare, quòd in tremendo noſtro Sacrificio nullus præter Dominum Deum poſſit honorari ac glorificari. Eſt error paradoxus. Etenim damnat ac evertit Miſſas, quas omnis ſub Cœlo Eccleſia à ſancto Apoſtolorum tempore celebravit cum commemoratione & invocatione Sanctorum. Et totus Miſſæ Canon, illuſtrior portio, vix eſt aliud, quàm Sanctorum commemoratio ac invocatio. Et certè ſi ſanctorum Reliquiæ ac Imagines non poſſint Sacrificio adeſſe, quomodò poſſint commemorari ac invocari ipſorum nomina?

Quidquid Scriptor in iſtis verbis ſentiat, adductus ejus contextus affirmat per impenſam ſacris Imaginibus aut Reliquiis reverentiam detrahi expoſito ſanctiſſimo Sacramento, aut certè ab eo diſtrahi, ideoque iſtas eſſe ab ejus præſentia removendas. Iſta aſſertio certè nimium accedit ad profanum Imperatoris Conſtantini Caballini Palatio agitatum conventiculum, de quo ad ſeptimam Synodum dixit Reverendiſſimus Joannes, Presbyter & Monachus, Legatus Orientalium Patriarcharum: *Pſeudo-ſyllogus illud ſuſurravit, quia qui adorat Imaginem, dividit Chriſtum in duo, & qui videt Imagines, & dicit vel ſuperſcribit,* Quia hic eſt Chriſtus, *dividit Chriſtum. Quod eſt ſtultiſſimum.* Hoc eſt, reverentiam ſuam dividit ac diſtrahit partim in Proto-Typon, partim in Imaginem. Eſt unum ex argumentis, per quæ Icono-claſtæ circumſcripti ceciderunt in iſtud barathrum. Errorem ex Magno Baſilio inſigniter revincit laudatus Joannes, & tandem concludit: *Undè & hic Pater oſtendit non duas adorationes, ſed unam eſſe & Imaginis & principalis, cujus Imago eſt.* Eodem penitùs modo & ſacroſancti Sacramenti, & circumſtantium Imaginum ac Reliquiarum una eſt adoratio, una gloria, unus honor. Quomodo Dei ac proximi unica eſt dilectio: Hinc Romani Miſſalis Rubricæ etiam in iſto Altari, in quo eſt ſacroſancti Sacramenti Tabernaculum, admittunt ſanctorum Reliquias ac Imagines, & mandant ipſas ſingulariter incenſari. Et Bartholomæus Gavantus reverentiæ iſtius ritum rectè fundat in laudato per Venerabilem Hiero-Monachum Joannem teſtimonio Magni Baſilii. Act. 4.

Adverſarius Scriptor proſequitur: *Fluxit quoque ex eodem veteri Eccleſiæ inſtituto & ex ſacrarum Ceremoniarum obſervantia, quod ſanctorum Reliquiæ, ab Altaribus remotæ vel abſconſæ, honoris accipiunt nihil tunc, quando in iis adſunt Divina Myſteria. Et ſi fortè contingat ex incuria, vel ad ornatum, vel ex alia ſimili cauſa conſpicias adeſſe aliquas Reliquias, licitum non eſt, incenſato ſupremo Domino, ipſis aliquam incenſationem adhiberi. Immò nequidem Imagini ipſius, ſi adſit, Crucifixi, licet de eo canat Eccleſia: Tuam Crucem adoramus Domine.* Perſiſtit in errore, quo vult à veteris Eccleſiæ Diſciplina ſacras Imagines ac Reliquias non fuiſſe in eodem Altari toleratas cum Divinis Myſteriis publicè expoſitis ad adorationem. Rursùm errat in ſuppoſito. Etenim uſque ad Urbani IV. Decreta Sanctiſſimum publicè non exponebatur, niſi in nocte Paſchatis ac Pentecoſtes.

Porro quod intra ſuum Tabernaculum ſuper Altare exiſtenti ſanctiſſimo paſſim adfuerint ſacræ Imagines, aut Reliquiæ, eſt longè certiſſimum. Etenim in libro contra Vigilantium S. Hieronymus laudat Rom. Pontifices, quod ſupra Principum Apoſtol. Corpora offerrent Miſſæ Sacrificium, & ipſorum tumulos haberent pro Chriſti Altaribus. Quædam olim Gallicanæ Eccleſiæ ſacro-ſanctam Euchariſtiam ſuper Altaribus ponebant in Imaginario ordine, ſeu inter Sacras Imagines: Secunda autem Turonenſis Synodus iſtud corrigit mandans ipſam poni in Altaris medio, ſub titulo S. Crucis. Non mandat auferri Imagines: Nullo modo. Solummodò mandat Chriſtum Dominum conſtitui in loco digniſſimo. Abſit ut Chriſtum Dominum ſpoliare, aut ſeparare voluerit à ſuo Sanctorum exercitu. Hanc rationem S. Joannes Damaſcenus laudat in prima ac ſecunda oratione pro ſacris Imaginibus. Et in Conſtantinopolitana Mennæ Patriarchæ Synodo Antiochenæ Civitatis Archi-Mandritæ ſuum Pſeudo-Patriarcham Severum accuſarunt etiam de hoc Articulo: *Eas, quæ in Typum S. Spiritus ſunt, aureæ, & argenteæ columbæ, ſuſpenſæ ſupra ſacros fontes, & Altaria cum aliis defraudabat.* Pendentes ſuper Altaria columbæ in quibuſdam Eccleſiis cuſtodiebant Euchariſtiam, & Sacrificii tempore non deponebantur. Et iſtas Archi-Mandritarum preces comprobavit ſeptima Synodus. Ad eandem Synodum de Ezido Saracenorum Principe dixit laudatus Hiero-Monachus Joannes: *Omnem Imaginalem picturam, ſive in tabulis, ſive per muſiva in parietibus, ſive in vaſis Sacris, & veſtibus Altarium, & quotquot hujuſmodi reperiuntur in cunctis Chriſtianorum Eccleſiis, exterminare juſſit.* Utique in omnibus Eccleſiis ſui Regni. Et in reſponſo ad præfatum Conſtantini Caballini Conventiculum ſcripſit S. Stephanus Abbas in monte S. Auxentii: *Sed & in ſacris veſtibus & Cimeliis Imagines à S. Patribus dipingebantur, & in ipſis incruenta Sacrificia celebrabant.* Sacris noſtris Calicibus inſculptæ Imagines ſunt adeò antiquæ, ut ipſas in libro de pudicitia laudet Tertullianus. Ad confundendos Iconoclaſtas Græcorum Epiſcopis ſuis etiam Epimanichiis, ſacræ Euchariſtiæ intra Sacrificium viciniſſimis attexere cœperunt ſacras Imagines, utique poſt ſeptimam Synodum. Adduci poſſunt alia plurima, ex quibus luceat, quod antiqua Eccleſiæ diſciplina nullo pacto voluerit ſacroſanctam Euchariſtiam eſſe in Altari ſolam ſine ſacris Reliquiis, aut Imaginibus. Et hodiernæ, quæ certè non ſunt novæ, Romani Miſſalis Rubricæ ipſas diſertè admittunt. Cap. 3. Act. 5.

Antiqua Patrum diſciplina idipſum omninò cenſuit de publice ad adorationem expoſito Sanctiſſimo. Etiam Gallicanæ Eccleſiæ, quæ ipſum aut imaginario ordine, aut in altario medio cuſtodie-

ſtodiebant, in ſacra Paſchatis ac Pentecoſtes nocte omninò reſerabant Tabernaculum, & ejus myſteria Neophytis videnda ac adoranda exponebant. At verò numquam credidero, quod ſacras tum Imagines, aut Reliquias abſtulerint, præſertim Imaginem S. Crucis. Nulla tunc Eccleſia auferebat aureas vel argenteas columbas, nec ſacris Imaginibus inſculptos Calices, nec ipſis intertextas Caſulas, aut alia Miniſtrorum aut Altarium ornamenta. Liber Pontificalis laudat Magnum Conſtantinum Imperatorem, quod in Conſtantiniana Baſilica ſupra Altare fecerit faſtigium argenteum, ac in ipſo argenteas ſtatuas Domini Salvatoris, duodecim Apoſtolorum ac Sanctorum Angelorum, Statuas grandes. Et tamen in iſto Altari erat ſanctiſſimum Tabernaculum. Et dum ipſum præfatis noctibus reſerabatur, non auferebantur iſtæ ſtatuæ. Deſinamus tempus expendere, & noſtris Iconoclaſtis præbere materiam, ac fomenta riſus & gaudii.

Secundus error eſt, quod ſacræ Reliquiæ, aut Imagines non fuerint Chriſto Domino in eodem Altari olim adjunctæ, uti modò adjunguntur, niſi per incuriam. Etenim Turonenſis Synodus, dum Dominum noſtrum non inter Imagines, ſed in ipſarum medio locandum voluit, egit Synodaliter, hoc eſt, ex maturo examine. Etiam aureæ & argenteæ columbæ, quæ ſuper Altaria pendebant, & ipſum Sanctiſſimum paſſim conſervabant, nec factæ nec appenſæ fuerunt per incuriam. Omnes Eccleſiæ, dum Sanctiſſimum exponeretur, paſſim adjungebant Imagines Sanctorum Angelorum candelabra geſtantium, incenſantium, aut alio modo adorantium. Qui mos eſt antiquiſſimus, abſit, ut ex incuria ducat originem.

Tertius error eſt, quod ſi exponi poſſint, poſſint non ad reverentiam, ſed ad ſolùm ornatum. Etenim tunc, incenſato ſupremo Domino, nulla eis poteſt adhiberi incenſatio. Reſpondeo à Rubricis Miſſalis Romani ſanciri directè contrarium: *Si verò in Altari fuerint Reliquiæ, ſeu Imagines Sanctorum, incenſata Cruce, & facta ei reverentia, antequam diſcedat à medio Altaris, primum incenſat eas, quæ à dextris ſunt, id eſt, à parte Evangelii prope Crucem, bis ducens thuribulum, & iterum facta Cruci reverentia, ſimiliter incenſat bis alias, quæ ſunt à ſiniſtris, hoc eſt, à parte Epiſtolæ....... Si in Altari fuerit Tabernaculum Sanctiſſimi Sacramenti, accepto thuribulo, antequam incipiat incenſationem genuflectit.* Ob reverentiam, licet intra Tabernaculum clauſi Sacroſancti Sacramenti. Quare tunc ſimul incenſat & Crucem, & Sacramentum. Nec prætermittit incenſare Reliquias, ſeu Imagines. Quod ipſum omninò facit dum Sanctiſſimum patet, publicæ adorationi expoſitum. Quin immo non ſolùm tunc conſpicuas, ſed etiam occultas veneramur, ac venerari obſtringimur Reliquias. Etenim propter ipſas Altari ſepulchro clauſas oſculamur Altare, & humiliter precamur: *Oramus te Domine per merita Sanctorum tuorum, quorum Reliquiæ hic ſunt, ut indulgere digneris omnia peccata mea.* Certè oſculari non eſt minus quàm incenſari. Eſt vera adoratio, adorare enim eſt os admovere. Fateor tamen S. Crucis ſignum, dum Sanctiſſimum eſt patenter expoſitum, non incenſari. Quia nempè eſt extra celebrantis oculos, aut certè non ſuo loco. Quædam Eccleſiæ non inter candelabra ponunt in loco Reliquiarum aut Imaginum à dextris ſacram Crucem, à ſiniſtris Deiparam Virginem, & tunc omninò incenſatur, ac debet incenſari.

Audiamus iſtius Scriptoris concluſionem. *Expoſitio Venerabilis Sacramenti, gloriæ & Regni Cæleſtis Majeſtatem adumbrat in terris, in quibus, quæ apud nos eſt Eccleſia, almæ Sionis Æmula, etiam Regnum Cælorum nuncupatur. In iſto autem regno Cælorum, ſeu in iſta Cæleſti Jeruſalem, quæ ſursùm eſt, Sancti Deum ſolum & unicum intuentur, ipſum ſolum adorant, deprædicant, nec ceſſant clamare quotidie una voce dicentes, Sanctus, Sanctus, Sanctus. Unde & Joannes in Apocalypſi ſua inquit: Omnes Angeli ſtabant in circuitu Throni, & Seniorum, & quatuor Animalium. Et ceciderunt in conſpectu, non ſeniorum, non quatuor Animalium, ſed Throni, id eſt, ſedentis in Throno, & adoraverunt Deum, dicentes, Amen. Benedictio & claritas, &c. De illis autem, qui erant amicti ſtolis albis, & venerunt ex magna tribulatione & laverunt ſtolas ſuas in ſanguine Agni, ſubditur: Ideò ſunt ante Thronum Dei & ſerviunt ei die ac nocte in Templo ejus, & qui ſedet in Throno habitabit ſuper illos: Non autem cum illis in eodem Throno, in quo ſedet Agnus, qui occiſus eſt.*

Eſt eximia concluſio, inſigne argumentum. Audi ejus compendium & ſcopum: Eccleſia militans in omnibus æmulari debet Eccleſiam triumphantem: At verò triumphans nullam colit Imaginem, nullas Reliquias; nullum S. Angelum, aut hominem, ſed ſolum Dominum Deum. Hæ ſunt præmiſſæ, concluſionem erubeſco proferre. Primus itaque iſtorum verborum error eſt, quod publica ſacroſancti Sacramenti expoſitio adumbret Majeſtatem Cæleſtis Regni & gloriæ. Eſt abundè refutatus in ſuperioribus. Secundus eſt, quod Sancti in cæleſti Regno intueantur ſolum Dominum Deum. Etenim intuentur etiam ſeſe mutuò, ac Sanctos Angelos. Intuitivè. Non ſolum matutina cognitione, ſed etiam veſpertina. Et etiam hæc intuitio ſpectat ad noſtram, accidentalem tamen, beatitudinem. Eſt eximium noſtræ beatitudinis accidens.

Tertius error eſt quod ſolum Deum adorent. Etenim æterna vita eſt plena Juſtitia, ideoque plena expletio ſupremi Mandati: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & Proximum tuum, ſicut teipſum. Proindè ſeſe mutuò diligunt, ideòque etiam venerantur & adorant. Etenim in prima ac tertia oratione pro ſacris Imaginibus Sanctus Joannes Damaſcenus diſtinguit ſeptem adorationis ſpecies, quarum non ſolùm prima & ſuprema in Dominum Deum, ſed etiam quædam aliæ à Sanctis Angelis & hominibus omninò obſervantur in ſeſe invicem. Etenim Sanctorum vita eſt plena perfectio rationalis creaturæ. Sancti Angeli & homines, licet non ſint, aut ſedeant in Dei Throno; ſunt tamen Dei Thronus: & ſinguli per ſemetipſos, & omnis ſimul ipſorum ſanctiſſima

focie-

ſocietas & congregatio. Hic eſt ſupremus Thronus, in quo ſedet cum ſuo Agno Dominus Deus. In hujus circuitu ſic ſtant S. Angeli, ut ſint illius pars & portio. Et in ipſo ſedentem ita adorant, ut & ipſum Thronum colant & venerentur: ſeſe mutuo propter inhabitantem Dominum Deum. Proindè licet Sanctorum invocatio ſit cum noſtris, ob quas ſit, miſeriis finienda; ipſorum tamen veneratio, & ipſis congrua adoratio erit omninò ſempiterna. Sacra Apocalypſis plura habet; quæ omninò demonſtrant ſacras Imagines ac reliquias in eodem Altari rectiſſimè exponi cum Sanctiſſimo Sacramento.

CAPUT IX.

Quando inceperit publica Sacro-ſancti Sacramenti expoſitio.

QUod expoſitio hæc primis Eccleſiæ ſæculis non fuerit, eſt manifeſtum. Rationem adduxi in ſuperioribus, quod nempè tunc eſſent plures Gentiles, Judæi, Pœnitentes, & Catechumeni, & quod iſtis omnibus paterent noſtræ Baſilicæ; ideoque Sacro-ſancta Euchariſtia, quæ ab illis videri non poterat, non poſſet publicè exponi. Prima Epheſinæ Synodi actio ad Sanctum Cæleſtinum Pontificem retulit: Sanctum Evangelium, quod ipſum Chriſtum nobis præſentem monſtrabat, in Throno, qui medium locum obtinebat, propoſitum fuit. Evangeliorum liber erat ſupremus Concilii præſes utpotè ipſius Jeſu-Chriſti D. Noſtri Vicarius ac Legatus. Et ita obſervatum ſemper fuit in Generalibus Conciliis. Hinc aliqui quærunt, cur iſta ſuprema Præſidentia non fuerit data Sanctiſſimo Sacramento? Reſpondeo ob varias rationes. Primò, quod Synodi Præſes debeat loqui & veritatem docere: Hoc autem Sanctiſsimo Sacramento non quadrat, ſed Sacro Evangeliorum Codici. Deinde in Synodis agitantur etiam criminalia judicia: Et quandoque fiunt diſputationes turbidæ: Etiam cum clamoribus. Iſta autem non quadrant debitæ in Sanctiſsimum Sacramentum reverentiæ.

Nihilominus ipſum olim fuit aliquandò publicè expoſitum. Etenim in Paſchali Feſto dixit
Serm. 8. ad Neophytos S. Auguſtinus: *Memor ſum promiſſionis meæ. Promiſeram enim vobis, qui baptizati eſtis ſermonem, quo exponerem Dominicæ Menſæ Sacramentum, quod modò etiam videtis; & cujus nocte præterita participes jam facti eſtis. Debetis ſcire, quid accepiſtis, quid accepturi eſtis, quid quotidie accipere debeatis. Panis ille, quem videtis in Altari, ſanctificatus per Verbum Dei, Corpus eſt Chriſti. Calix ille, immò quod habet Calix, ſanctificatum per Verbum Dei, Sanguis eſt Chriſti.* Et infrà: *Non tibi videatur vile, quia vides. Quod vides, tranſit; ſed quod ſignificatur inviſibile, non tranſit, ſed permanet. Ecce accipitur, comeditur, conſumitur.* Epiſcopalis ſermo apud Afros fiebat intra Miſsam, ſtatim poſt cantatum Evangelium: Et adeſse poterant non ſolummodò Pœnitentes & Catechumeni, ſed inſuper Gentiles & Judæi. Verùm hic ſermo fuit ad ſolos Neophitos. Ex heſterna promiſſione. Nempè Sabbatho in plura & longa Eccleſiaſticæ Apparituræ Officia diſtractus Auguſtinus Euchariſtiæ Myſteria exponere ex integro non potuerat; ideoque ſe obſtrinxit explere debitum in ipſo die Paſcharis. Proindè hic eſt ſecundus iſtius Feſti ſermo ad ſolos Neophytos.

Paſchales S. Auguſtini Sermones ſunt paſſim perbreves. Quod nempè plerumque duos tum haberet: Primum ad omnes Domeſticos & Extraneos, poſt hoc dimiſſos ſecundum ad ſolos Neophytos, & ad ſolos Fideles in gratiam Neophytorum.

Hic igitur S. Auguſtini Sermo eſt habitus non ſolummodò ante Conſecrationem, ſed etiam ante Præfationem & Offertorium. Et tamen dicit: *Quod modo etiam videtis. Panis ille, quem videtis in Altari.* Proindè non tunc conſecrata ipſius Sacrificii Euchariſtia videbatur, ſed præſanctificata, expoſita ad videndum & adorandum. Expoſita in Altari. Et notanda ſunt verba: *Calix iſte, immò quod habet Calix.* Palàm edicunt Sacro-ſanctam panis ſpeciem non in Ciborio fuiſſe vaſe clauſam, ſed nudam in vaſe Monſtratorio. Hinc Auguſtinus adjecit: *Non tibi videatur vile, quia vides.* Quale autem Monſtratorium in iſtis temporibus fuerit, fateor me ignorare. Diligens inquiſitio poſſit ad ſcientiam perducere. Porrò ſolemnis Baptiſmus palàm etiam dabatur in Pentecoſte. Apud quaſdam Eccleſias etiam in Feſto Dominicæ Epiphaniæ. Quare etiam tunc Sanctiſſimum Sacramentum Neophytis exponebatur. Non ſolummodò in ſanctis iſtis noctibus, ſed etiam die, aut diebus ſequentibus. Forſitan per totam Octavam. Etenim præſens S. Auguſtini Sermo eſt dictus in die Paſchali. Et addit: Debetis ſcire quid accepiſtis in præterita nocte, quid etiamnum hodie accepturi eſtis, quid quotidie accipere debetis. Nempè per omnem hanc Octavam. Etenim nullus Africanus Canon obſtrinxit ad quotidianam Euchariſtiæ Communionem.

Similem ſancti Auguſtini ſermonem habemus apud ſanctum Fulgentium in fine libri de Baptiſmo Æthiopis: *Hoc quod videtis in Altari Dei, etiam tranſacta nocte vidiſtis. Sed quid eſſet, quid ſibi vellet, quam magna rei Sacramentum contineret, nondum audiviſtis. Quod ergo videtis Panis eſt & Calix: Quod vobis etiam oculi veſtri renuntiant. Quod autem fides veſtra poſtulat inſtruenda, Panis eſt Corpus Chriſti, Calix eſt Sanguis Chriſti.* Sacro-ſancti Sacramenti veritatem, & omnia Myſteria inſigniter exponit. Sanctus Fulgentius ſermoni dat hunc titulum: *Sermo ſancti Auguſtini Epiſcopi ante Altare ad Infantes de Sacramento.* Ex quo diſcimus quod hunc ſermonem non ex Ambone, ſed ante Altare dixerit. Nempè ante ejectos infideles, Pœnitentes, & Catechumenos Epiſcopus deſcendebat ex Ambone, & iſtis impendebat congrua monita. Exinde non redibat ad Ambonem, ſed Neophytos ad Altare ducebat, & expoſita iſtic Sacro-ſancta Sacramenta ipſis demonſtrabat & exponebat. Publicè expoſitam utramque Sacramenti ſpeciem.

Primam, quæ in ipſa ſacra nocte fiebat, Sacro-ſancti Myſterii expoſitionem & oſtenſionem

lau-

Cap. 2. laudat etiam S. Ambroſius. In tertio de Sacramentis libro exponit, Chriſtianæ quæ ſtatim à ſacri Fontis egreſſu dabatur, Confirmationis Sacramentum, atque proſequitur: *Poſt hæc quid ſequitur? Venire habes ad Altare.. Quoniam veniſti, videri habes, quæ ante non videbas, hoc eſt, Myſterium quod legiſti in Evangelio. Si tamen non legiſti, certè audiſti*. Exponit varia circa tremendum Myſterium, ac prætereà Domini Acta & dicta circa illuminatum à nativitate cæcum, præſertim hæc verba: *Vade ad Natatoria Siloe, & lava*. Et pergit: *Iſti, lavaſti, veniſti ad Altare, videre cœpiſti quæ ante non videras. Per Fontem Domini & Prædicationem Dominicæ Paſſionis ſunt aperti oculi tui, qui ante corde videbaris eſſe cæcatus. Cœpiſti lumen Sacramentorum*
Cap. 8. *videre*. Etiam in libro de Initiandis ſcribit baptizatis ſtatim à ſacri Fontis egreſſu imprimi Sacroſanctum ſignaculum Chriſtianæ Confirmationis, & adjungit. *His abluta plebs dives inſignibus, ad Chriſti contendit Altaria, dicens, Introibo ad Altare Dei, ad Deum qui lætificat juventutem meam. Venit igitur, videns Sacro ſanctum Altare compoſitum, exclamans ait: Paraſti in conſpectu meo Menſam. Nunc illud conſideremus, ne quis viſibilia videns dicat fortè: Judæis Deus Manna pluit, pluit coturnices; Eccleſiæ autem illi dilectæ hæc ſunt quæ præparavit, de quibus dictum eſt, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus eum: Ergo ne quis hoc dicat, ſummo ſtudio volumus comprobare quod & antiquiora ſint Sacramenta Eccleſiæ quàm Synagogæ, & præſtantiora quàm eſt Manna*. Hac de cauſa Epiſcopus expoſita & demonſtrata Myſteria Neophitis pleniſſimè explicabat. Expoſitio durabat per omnem Octavam. Erat ſimilis expoſitionis hodiernæ, niſi quod fieret clauſis Baſilicæ januis. Quo nullus prophanus poſſet obrepere ac adeſſe. S. Ambroſius ſcribit Altare fuiſſe compoſitum, ſeu ſplendidè ornatum. Utique cum luminibus, & haud dubiè etiam cum SS. Reliquiis ac Imaginibus.

Antiqua Eccleſia Sacro-ſanctam Euchariſtiam expoſuit etiam feria quinta & ſexta majoris hebdomadæ. In Dominico ſepulchro. Omnes iſti ſanctiſſimi Ritus ſunt antiquiſſimi. Quod enim feria iſta ſexta non offeratur Sacrificium, ſed ex Præſanctificatis celebretur, affirmat in litteris ad Decentium Eugubinum Epiſcopum Sanctus Pontifex Innocentius I. adjungens eſſe traditionem Eccleſiæ, id eſt, vetuſtam conſuetudinem. Etiam publicæ, quas tunc pro omni hominum genere ſolemniter facimus, preces ſunt antiquiſſimæ. Has ſanctus Auguſtinus palàm laudat in litteris ad Vitalem Carthaginenſem. *Numquid ubi audieris Sacerdotem Dei ad ejus Altare populum hortantem ad Deum orandum, vel ipſum clara voce orantem, ut incredulas gentes ad fidem ſuam venire compellat, non reſpondebis*, Amen? Laudat iſtarum precum verba: *Oremus etiam pro Paganis, Oremus etiam pro perfidis Judæis*. Et ad iſtas orationes omnis tunc populus reſpondebat, *Amen*. Eaſdem orationes palàm laudat in primo libro de vocatione gentium
Cap. 12. Magnus Leo: *Supplicat ubique Eccleſia Deo non ſolùm pro Sanctis ac in Chriſto regeneratis, ſed etiam pro omnibus Infidelibus, & inimicis Crucis Chriſti, pro omnibus idolorum cultoribus, pro omnibus qui Chriſtum in ſuis membris perſequuntur, pro Judæis, pro Hæreticis & Schiſmaticis, qui ab unitate fidei & charitatis alieni ſunt*. Palàm affirmat hunc eſſe morem omnis ſub cælo Eccleſiæ, & adjungit ipſum proceſſiſſe ex Apoſtoli ad Timotheum, adeoque & ad omnes Epiſcopo mandato: *Obſecro fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, ac pro his qui in ſublimitate ſunt*. Iſto tempore Infidelibus ac Paganis.

Quod ipſum ſcribit Author Capitulorum de Divina gratia, quæ paſſim ſubnectuntur ſancti Cæleſtini Pontificis Apologeticæ epiſtolæ pro perſona ac doctrina S. Auguſtini. Ex quibus lucet etiam efformandi iſtis diebus Dominici ſepulchri, ac in ipſo Sacro-ſanctæ Euchariſtiæ exponendæ ritum eſſe antiquiſſimum, inductum ab Apoſtolis. Hæc enim omnia ſunt connexa. Quare Patres, licet expoſitionem diſertè non laudent, omninò tamen ſub connexis ritibus intelligunt. Attamen & hæc expoſitio intra clauſam Eccleſiam fiebat pro ſolis perfectis & conſiſtentibus. Et Euchariſtia erat velata. Exponebatur tamen ad adorationem. Extra Conſecrationem & ſumptionem. Quod notent Lutherani & Calviniſtæ. Antiqui Fideles habebant Euchariſtiam Domeſticam. Hinc celebrabant & domeſticam ejus expoſitionem. Inſigne exemplum habemus à ſancta Gorgonia, de qua Germanus ejus frater ſanctus Gregorius Nazianzenus: *Gorgonia adverſa corporis valetudine tenebatur, & quidem incurabili. Quid igitur magna illa anima facit? Hic enim arcanum ſitum eſt. Deſperatis omnibus aliis auxiliis, ad mortalium omnium Medicum confugit, atque intempeſta nocte captata cum morbus non nihil remiſiſſet, ad Altare cum fide procumbit, cumque, qui ſuper illud honoratur, cum ingenti clamore invocans, omnibuſque nominibus appellans, atque omnia ea, quæ umquam mirificè geſſerat, velut in memoriam convocans, tandem pia & præclara quadam impudentia effertur. Eam quæ Chriſti fimbria ſanguinis profluvium compreſſerat, imitatur. Quidque fecerit, audite. Cùm caput ſuum pari cum clamore lacrymiſque, quibus abundabat, mulierculæ illius inſtar quæ olim Chriſti pedes rigavit, Altari admoviſſet, nec ſe priùs illud dimiſſuram eſſe denuntiaſſet, quàm ſanitatem obtinuiſſet, ac deinde hoc ſuo Pharmaco Corpus totum perfudiſſet, & ſi quid uſpiam Anti-typorum pretioſi Corporis aut Sanguinis manus recondiderat, id lachrymis admiſcuiſſet, O rem admirandam! ſtatim ſe liberatam morbo ſentit*. (Orat. in laudem ſoror. Gorgoniæ.) Domeſticam Euchariſtiam in Domeſtico ſuo Altari expoſuit, & Chriſtum Dominum iſtic adoravit. Ei in memoriam reduxit omnia variis per ipſum præſtita ſanitatum Miracula, eamque gratiam expoſtulavit ac impetravit. Et mulierem, quæ ſanguinis fluxum patiebatur imitata, non ſolam Dominici veſtimenti fimbriam, nec ſolùm Domini Altare; ſed ipſum ejus Sacro-ſanctum Corpus, & Sanguinem tetigit, ſuo languido Corpori admovit, & ſuis lachrymis miſcuit, atque ita conſecuta eſt plenam ſanitatem.

Diſcimus hinc varia. Primò, quod ſanctâ Gorgonia domi ſuæ habuerit Sacroſanctam Euchariſtiam ſub utraque ſpecie: Erat ſingulare. Ignoro ſecundum exemplum. Præſertim in fæmina. Omnes enim Laici pro domeſtica Euchariſtia paſſim habebant ſolam Panis ſpeciem. Exiſtimo diſpen-

ſatoriè indultum & perſonæ & generi. Erat enim Sanctiſſima: Sanctiſſimi Epiſcopi Soror, ac Sanctiſſimi Epiſcopi Filia. Secundò addiſcimus, quod antiqui olim fideles pro domeſtica Euchariſtia habuerint domeſticum Altare. Quod ipſum lucet ex Actis S. Lucæ Anachoretæ, & Taumaturgi. Ex Corinthi Metropolitæ Reſponſis ad ejus quæſtiones. Ex eiſdem lucet, quod quidam ipſo carerent, & ornato ſcamno uterentur. Tertiò addiſcimus, quod iidem fideles in ſuis neceſſitatibus ad iſtud Altare confugerint, præſentem iſtic Chriſtum Dominum noſtrum cum plena fiducia alloquerentur, & poſtulata per fidem impetrarent. Addiſcimus fuſas ante Sacroſanctum Sacramentum orationes ſemper fuiſſe, etiamnum eſſe, ac ſemper fore efficaciſſimas. Hinc enim etiam de S. Clara Virgine ſcribit Romanum Breviarium: *Clara, Saracenis Aſſiſium obſidentibus, & Monaſterium, cui illa præerat, invadere conantibus, ægra ſe ad portam adferri voluit, unaque vas, in quo Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum erat incluſum. Ibique oravit in hunc modum: Ne tradas Domine Beſtiis animas confitentes tibi, & cuſtodi famulas tuas, quas pretioſo Sanguine redemiſti. In cujus oratione ea vox audita eſt: Ego vos ſemper cuſtodiam. Saraceni autem partim ſe fugæ mandarunt; partim qui in murum aſcenderant, capti oculis, præcipites ceciderunt.*

Eamdem efficaciam novit atque expertus eſt S. Thomas, Archiepiſcopus & Martyr Cantuarienſis. Etenim in litteris, quibus Henricum Angliæ Regem graviter, paternè, ac Epiſcopaliter hortatur ad ſeriam de ſuis in Eccleſiæ libertatem violentiis pœnitentiam, adjungit: *Quod ſi me non audieritis, qui ſolitus fui ante Majeſtatem Corporis Chriſti in abundantia lacrymarum & gemitibus non minimis orare pro vobis, certè ibidem clamabo contra vos, & dicam: Exurge Deus, judica cauſam tuam, Memor eſto improperiorum tuorum & injuriarum, quæ à Rege Anglorum & ſuis tibi & tuis fiunt tota die.* Notanda ſunt verba: *Qui ſolitus fui.* Laudant, & omnibus imitandam commendant ſimilis orationis conſuetudinem. Notanda ſunt & hæc verba: *Ibidem clamabo.* Affirmant orationem iſtam eſſe potentiſſimam, & à Divina Clementia paſſim exaudiri. Etenim & S. Thomas fuit omninò exauditus. Lucet ex amara & vera pœnitentia, quam Henricus Rex egit poſt ejus mortem. Hæc enim ita adſcribenda eſt ejus pretioſo Sanguini, ut tamen iſtis orationibus non ſit abjudicanda.

Lib. 1. Ep. 65.

Hujus efficaciæ radicem ſanctus Auguſtinus aperit in Reſcripto ad quæſtiones ſancti Paulini Nolenſis Epiſcopi. Quinta quæſtio erat circa intellectum Apoſtolicorum verborum in priori ad Timotheum Epiſtola. *Obſecro primò omnium fieri Obſecrationes, Orationes, Poſtulationes, gratiarum Actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt.* Quæſtio erat, quid per iſta quatuor Apoſtolus intelligeret, & quomodo ipſa inter ſe intelligerentur? Et ſanctus Auguſtinus poſt varia reſpondit: *Multa hinc dici poſſunt, quæ improbanda non ſunt, ſed eligo in his verbis hoc intelligere, quod omnis, vel penè omnis frequentat Eccleſia, ut Precationes accipiamus dictas, quas facimus in Celebratione Sacramentorum, antequam illud, quod eſt in Domini Menſa, incipiat benedici. Orationes, cum benedicitur, & ſanctificatur, & ad diſtribuendum comminuitur: Quam totam petitionem ferè omnis Eccleſia Dominica Oratione concludit.* Addit non quamvis orationem intelligi ab Apoſtolo, ſed illam, quam facimus ad votum, & concludit: *Voventur autem omnia, quæ offeruntur Deo, maximè S. Altaris Oblatio, quo Sacramento prædicatur noſtrum aliud votum maximum, quò nos vovimus in Chriſto eſſe manſuros. Utique in Compage Corporis Chriſti.* Docet orationem, quam vel in conſecratione, vel in ſumptione, vel in adoratione hujus Sacroſancti Sacramenti facimus, oportere eſſe talem, qua factam à nobis in Baptiſmate Profeſſionem repetamus, ac Domino Deo ex pectore voveamus ſemper in ipſo manere, ac eſſe in Catholica ejus Compage viva membra; Abnegare omnem impietatem ac ſæcularia deſideria, & ſobriè, caſtè, juſtè ac piè vivere in hoc ſæculo; eſſe acceptabilem Deo Populum, ſectatorem bonorum operum. Hæc oratio, uti ſanctiſſima, ita eſt & efficaciſſima. Ipſam docendus eſt Populus, non Sacroſancti Sacramenti pio aſpectu privandus. Etiam hujus Sacramenti cauſa dixit nobis Dominus: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* Ad noſtras orationes exaudiendas.

Ep. 59. q. 5. Cap. 2.

Et hunc in finem Latina Eccleſia omnino cenſuit Sanctiſſimum Sacramentum publicè exponendum: Quæ forma quando inceperit, fateor me ignorare. Attamen planè exiſtimo eſſe multo antiquiorem Decretis Urbani IV. Etenim S. Clara, ipſum nequaquam juſſiſſet deportari ad Monaſterii portam, niſi conſueviſſet exponi in Eccleſia. Et forſan extra ipſam etiam deportari. Certum eſt, quod Sanctiſſima Fœmina nihil novi circa ſupremum hoc Myſterium attentarit. Etiam Venerabilis Eboracenſis Eccleſiæ Antiſtes Turſtinus, dum ipſum in Standardo ſeu navis Malo juſſit ac permiſit circumferri per Anglicana Caſtra, ſecutus eſt priores mores Eccleſiæ. Priorem exponendæ & circumferendæ Euchariſtiæ Ritum extendit ad Caſtra. Quidquid ſit, poſt Urbani IV. Decretum pietas cœpit eſſe frequentior. Et brevi tempore fuit admiſſa apud omnes Eccleſias. Præſertim tamen apud Ditiones Auguſtæ Domus Auſtriacæ, ac apud Leodienſem Eccleſiam. Eodem tempore quidam cœpiſſe putant Monſtratoria Sacramenti vaſa. In variis formis. Sunt dignæ quæſtiones, extra noſtrum propoſitum.

CAPUT X.

An frequens Sacroſancti Sacramenti expoſitio expediat?

RESpondeo hic etiam locum habere Regulam, quam ſuprà à ſancto Auguſtino in litteris ad Januarium audivimus circa frequentem ejuſdem Sacramenti oblationem & ſumptionem. Dum iſtiuſmodi expoſitio rectè fit, certum eſt frequentem expedire & eſſe ſuadendam. Porrò ut rectè fiat, requiruntur varia. Primò, ut fidelis Populus noverit ipſi exhibere debitam reverentiam mentis & corporis. Mentis reverentia eſt humillima adoratio, & congrua oratio. Ipſam laudavit & Populos docuit Venerabilis Guido, ex Ciſtercienſi Abbate Prænestinus Epiſcopus

Sanctæ

Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, ac Innocentii III. Pontificis in Germaniam Legatus, de quo Cæſarius Heſterbacenſis: *Guido Cardinalis cùm miſſus fuiſſet Coloniam, bonam illic conſuetudinem inſtituit: Præcepit enim ut ad elevationem Hoſtiæ omnis Populus in Eccleſia ad ſonitum nolæ veniam peteret, ſicque ad Calicis Benedictionem proſtratus jaceret*. Petens veniam de præteritis; & de futuris ſpondens rectè vivere. Idque per Dominum noſtrum Jeſum, cujus iſtic commemoratur Paſſio, qui iſtic eſt præſens, & qui dixit: *Sine me nihil poteſtis facere*.

Ab illo igitur optimo Guidone venit, quod fidelis populus etiam hodiè ad Dominici Corporis & Sanguinis in Miſſæ elevatione profundè incumbat ac inclinet, pectus percutiens, adeoque & petens veniam. Percuſſio iſta eſt antiquiſſima: Ex Synagoga migravit in Eccleſiam. Nam & humilis ille, ac pœnitens, quem nobis in exemplum Dominus fixit, Publicanus percutiebat pectus ſuum; caput uſque ad terram deprimens, ac humillimè dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori.

Exponit in primo apud Photii bibliothecam contra Novatianenſes libro S. Eulogius Patriarcha Alexandrinus: *Publicanus ideò percuſſit, quia, id eſt receptaculum peccatorum. Ex corde enim veniunt cogitationes malæ, &c. Unde percutit fontem malorum, conſcientia victus, ut fluenta peccatorum exſiccet*. Iſtud ipſum omnes pii faciunt, dum Sacerdos cum expoſita Euchariſtia dat benedictionem.

Corporis reverentiam exponit idem Cæſarius, addens de eodem Venerabili Guidone: Præcepit etiam idem Cardinalis, ut quoties Sacramentum deferendum eſſet ad infirmum, Scholarius ſive Campanarius Sacerdotem præcedens, per nolam illud proderet, ſicque omnis populus, tam in ſtratis, quàm in domibus Chriſtum adoraret. Retulit eis eodem tempore caſum ſatis miraculoſum: Miles quidam in Francumfurt tantæ devotionis, ut quotieſcumque Chriſti Corpus elevari, ac deferri videret, proſtratus illud adoraret. Contigit ut die quadam, veſtibus ſuis pretioſis indutus, intraret Civitatem; cumque platea in qua equitabat, nimis eſſet lutoſa, ex improviſo obvium habuit Corpus Domini. Quo viſo, modicum intra ſe dubitans, ait: Quid facies modo? Si in tanta profunditate te proſtraveris, perdita ſunt veſtimenta tua hæc delicata; ſi verò non deſcenderis, ſaluberrimæ conſuetudinis transgreſſorem te ſemper accuſabit conſcientia. Quid plura? Prævaleſcente devotione de equo proſiliens in lutum ſe miſit, in quo flexis genibus, elevatis manibus Corpus Domini adoravit. Et quia dulciſſimus Dominus honorantes ſe, non ſolum in futuro remunerat, immò etiam in præſenti nonnunquam rehonorat, hoc egit ſua potentia ut totius luti nec una quidem guttula veſtimentis ejus adhæreret. Tunc equum multa cum admiratione reaſcendit, & ampliùs in fide confortatus Dominum glorificavit. Simile contigit cuidam Religioſæ fæminæ in Provincia noſtra. Hæc ſunt verba Cæſarii. Agunt de Germania.

Secunda ad publicam expoſitionem requiſita conditio eſt debitus ornatus Altaris, ac totius Eccleſiæ. Etenim de ſancto Ludovico Francorum Rege, ad ſacrum Bellum profecto, ſcribit Gaufredus à Belloloco: *Rex navem adſcenſurus ex devotione ſua fecit poni in navi Corpus Domini noſtri Jeſu-Chriſti pro communicandis infirmis, & pro ſe ipſo, & pro ſuis, quando ſibi expediens videretur. Et quia alii Peregrini, quantumcumque magni, hoc facere non ſolebant, obtinuit ſuper hoc à Domino Legato Odone Tuſculano Epiſcopo licentiam ſpecialem. Hunc autem Sacrum Theſaurum in loco navis digniſſimo, & convenientiſſimo fecit poni, & pretioſum Tabernaculum ibi erigi, panniſque ſericis & aureis operiri. Fecit inſuper ibidem Altare collocari, & decenter ornari, ubi quotidie Divinum Officium ſolemniter audiebat. Videlicet omnes horas Canonicas, & præter Canonem, quæ pertinebant ad Miſſam, Sacerdote, Miniſtris Sacris Veſtibus indutis, ſecundum quod congruebat, dici*.

Diſcimus hinc varia. Primò quod vialis Euchariſtia, ſeu ipſius per iter conferendæ à Laicis mos tunc plenè deſiiſſet. Hinc enim S. Ludovicus id fecit præter aliorum Principum morem: Et non niſi do ſingulari venia Apoſtolici Legati. Secundò, quod ante ipſam S. Ludovicus non ſolas Canonicas horas quotidiè decantari juſſerit, ſed inſuper Miſſam Siccam celebrari. Quod nempè integra Miſſa nequeat celebrari in navibus. Alioquin juſſiſſet celebrari integram. Quia nempè tunc ita fiebat per Gallicanam, immò per omnem Eccleſiam. Porrò Miſſas Siccas jam pridem abolevit Eccleſia. Tertiò addiſcimus Altare, immò & omnem, in quibus exponendum erat Sacroſanctum Myſterium, Eccleſiam conſueviſſe olim ornari, & etiamnum hodie eſſe ornanda. Hinc enim S. Ludovicus iſtud ipſum in navi juſſit fieri. Et ſanè S. Remigius, dum Clodovæum baptizari oportuit, Baptiſterium & omnem Baſilicam adeò ornavit, ut admirans Rex barbarus quæreret: An iſtud eſſet cœleſte Regnum, quod ipſi Epiſcopus in Catechiſmo promiſerat. Et iſtum ornatum omnes laudamus. Et meritò. Quid igitur non faciendum eſt pro Rege Regum Domino noſtro Jeſu-Chriſto?

Tertiam legitimæ expoſitionis conditionem præſcribit in ſua prima Provinciali Synodo Venerabilis Thoribius Alfonſus Mongrovejus Archi-Epiſcopus Limenſis: *Glorioſiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, tum in die Cœnæ Domini, tum in Feſto & Octava Corporis Chriſti, ac quoties populo adorandum exponitur, à Miniſtris Eccleſiaſticis, cum omni devotione aſſiſtentibus adſocietur. Cui officio Prælatus ex Capitularibus & reliquo Clero deputet per vices ſuas, quos ipſi placuerit*. Eamdem conditionem ſupponit ac laudat in prima ſua Synodo ſanctus Carolus Borromæus, ſub titulo de ſpectantibus ad Sacramentum Euchariſtiæ, ſanciens de Oratione quadraginta horarum, ut Sacramentum in Altari decenter ornato collocetur, quo tempore vel Litaniæ cantentur, vel ſi temporis ratio patiatur, Miſſæ celebrentur. Nemini autem eò, præter orantes cuſtodes, orationis cauſſa, noctu convenire liceat. Sanxit Altare debere eſſe decenter ornatum. Et Sanctiſſimum numquam eſſe ſolum, ſed ſemper ei adeſſe, cantantes, celebrantes, aut ſaltem orantes etiam de nocte. Hinc ſub eodem titulo adjungit quarta ejuſdem Paſto-

Paſtoris Synodus. *Quod ſi noctu orantes deerunt, Sanctiſſimum Sacramentum in Tabernaculo reponatur.* Et ſuprà lucidiùs exponit: *Dum Sanctiſſimum Sacramentum in Altari propoſitum eſt, interdiù Clerici duo, ſuperpelliceo induti, capite aperto ad Altare ſemper aſſiſtant, quorum alter Diaconus ſaltem ſit: Noctu verò ſaltem unus; Iſque in ſacro Ordine conſtitutus.* Quartam conditionem adducit ibidem laudatus Carolus: *Cerei prætereà in Altari accenſi ad ſummum decem, nimirùm verò ſex decenti craſſitudine & longitudine colluceant. Lampades item ne plures, quàm duodecim, aut tredecim, nec verò pauciores, quàm tres. Licebit tamen Epiſcopo ob cauſam permittere, ut major luminum numerus aliquando adhibeatur.* Addit & quintam, ſanè perlaudabilem, conditionem; *Proceſſio in exponendo Sanctiſſimo Sacramento per Eccleſiam agatur cum Litaniis, ſtatiſque Antiphonis, precibus & orationibus, cum Cereis accenſis. Idemque in eo reponendo agatur.* Attamen hæ conditiones non ſunt immobiles, nec conſiſtunt in indiviſibili. Habenda eſt ratio Feſtivitatum, Baſilicarum, Conſuetudinum. Cathedralis, Collegiata, Parochialis, Regularis, Dives, Pauper, alio & alio modo obligantur iſta exequi.

Hæc omnia inſigniter confirmat divinæ gratiæ donum, quod in libro de Miraculis à Sacro-ſancto Bruxellis editis refert Theodoricus Loer Anno 1529. *Eliſabeth à Gerven, Buſcoduci uxor Henrici à Beveren, è puerperio tali claudicatione contracta ut nonniſi ſcipionis aut baculi adminiculo vix aliquò proreperet, Bruxellas profecta eſt. Poſtquam in publica Proceſſione, quomodocumque poterat, ſecuta eſſet Venerabile Sacramentum, perreptavit tandem & in Templum ad Venerabile Sacramentum à Supplicatione in medio Eccleſiæ in Altari repoſitum, coram quo magno deſiderio, devotione, fiduciaque in genua procumbens ex animo Dominum comprecata eſt. Inter precandum ſenſit ſuas precationes à Domino exauditas eſſe. Erat illi in loculis nummus offertorius ut appellant: Exurgens igitur alacris & lætabunda, ſcipiones ſuos exhibuit Domino Sebaſtiano Michaeli apud Divam Gudulam Sacellano, ibidem hærenti ad recipiendas oblatiunculas: Heu tu, inquit, Domine mi, hos tibi accipe ſcipiones, ago Deo gratias, plenè convalui. Sacerdos arbitratus Mulierculam motæ mentis eſſe, prorſus inſanire, inquit: Mulier, dic quæſo quid tandem novi tibi accidit? Domine, inquit, ab hinc perpetuum ſexennium non licuit abſque ſcipionibus ambulare, at immò, ut ipſe coram vides, probè incedo, ambuloque.* Eliſabetha coram Sacro-ſancto Sacramento imitata eſt ſanctam Gorgoniam, ideoque à Divina Clementia conſecuta eſt eamdem gratiam. Tunc demonſtravit, & hodie nobis demonſtrat fuſas ante Sacro-ſanctum Sacramentum preces eſſe efficaciſſimas, ideoque & iſtius expoſitionem eſſe utiliſſimam.

CAPUT XI.

Expenduntur adverſa cujuſdam alterius Scriptoris argumenta.

PAlmare argumentum deſumitur ex antiqua primorum ſæculorum Diſciplina, quæ à Sacro-ſancti Sacramenti conſpectu arcebat non ſolos Judæos ac Gentiles, nec ſolos Catechumenos, ſed inſuper Pœnitentes: Etiam ſubſtratos. Hi omnes ante donorum illationem ac oblationem expellebantur, & ad Sacrificium conſiſtere non poterant, ideoque nec Sacro-ſanctum Myſterium videre. Hæc viſio non permittebatur, niſi perfectis & conſiſtentibus Sacramentaliter poſt expletam ſubſtrationem reconciliatis. Rationem dat S. Dionyſius, vel quiſcumque alius Author Librorum de Eccleſiaſtica Hierarchia. Quod ſupremum iſtud Chriſtianæ Religionis Arcanum videri nequeat ab impuris oculis. Quod ipſum frequenter ſcribunt S. Joannes Chryſoſtomus, & alii Patres. At verò hodierna Eccleſia, licet neque Gentiles, neque Catechumenos, niſi pauciſſimos ex Judæis habeat admixtos, habet tamen plurimos pravos & impuros Chriſtianos, qui licet non redigantur, tamen omninò deberent redigi in publicam pœnitentiam; Non ſolùmmodò ad ſubſtrationem, aut audientiam, ſed etiam in longum & durum fletum. Hi omnes ſunt veraciter profani & penitùs indigni videre Myſterium. Propter hos igitur omninò expedit, immò oportet, ut Sacro-ſancta Euchariſtia numquam, aut certe rariſſimè exponatur. Aut ſanè dum exponitur, ut illi expellantur.

Reſpondeo hæc variè impingere. Etenim Canon, qui Pœnitentes à Sacrificii Conſiſtentia, adeoque & ab Euchariſtiæ conſpectu arcebat, habuit ſemper varias & magnas exceptiones. Primam adducit in Canonicis ad S. Amphilochium litteris Magnus Baſilius: *Adulterio pollutas Mulieres, & confitentes ob pietatem, & quomodocumque convictas, publicare quidem Patres noſtri prohibuerunt, ne convictis mortis cauſam præbeamus. Eas autem ſtare ſine communione juſſerunt, donec impleretur tempus pœnitentiæ.* Adulterium erat unum ex tribus peculiaribus peccatis, quibus antiqua Diſciplina Sacramentalis reconciliationis pacem, ac Viaticum negavit, etiam in exitu. Ei etiam poſt S. Zephyrini Pontificis, qui ei pacem poſt expletam pœnitentiam dari juſſit, tempora, infligebatur non ſolà ſubſtratio, ſed etiam audientia ac fletus. Canones hæc imperabant rigidiſſimè. Attamen excipiebant fœminas; Eas omnes, non ſolas confeſſas, ſed etiam in Eccleſiæ judicio convictas, admittebant ad Conſiſtentiam. Stare *ſine Communione juſſerunt*. Et quidem *donec impleretur tempus Pœnitentiæ*. Iſtic igitur explebant omnium trium Pœnitentialium ſtationum tempora. Per multos annos impuris oculis aſpiciebant Euchariſtiam: Baſilius adjecit cauſam; *Ne convictis mortis cauſam præbeamus*. Adulterium enim in fæminis per Romanas Leges eſt capitale peccatum, ideoque illis, ne aut publico Juſtitiæ gladio, aut furioſis iratorum Conjugum manibus trucidarentur, Majores noſtri ipſis fecerunt iſtam gratiam. Eas ſtatim à confeſſione, aut etiam convictione admittebant ad conſiſtentiam. Erat leviſſimæ Pœnitentiæ claſſis, ad quam quis à perfectione relegabatur etiam ob peccata venialia.

Dico, *Etiam ob peccata venialia*. Quia relegatio iſta etiam fiebat ob mortalia peccata. Am-

plum

plum exemplum habemus in litteris Siricii Papæ ad Himerium Metropolitam Tarraconenſem : *De his Dilectio tua non incongruè Sedem Apoſtolicam credidit conſulendam , qui acta pœnitentia , tamquam canes & ſues ad vomitus priſtinos & volutabra redeuntes , & militiæ cingulum , & ludicras voluptates , & nova conjugia , & inhibitos denuò appetivere concubitus . Quorum profeſſam incontinentiam generati poſt abſolutionem filii prodiderunt . De quibus , quia jam ſuffigium non habent pœnitendi , id duximus decernendum , ut ſola intra Eccleſiam Fidelibus oratione jungantur , ſacræ Myſteriorum celebritati , quamvis non mereantur , interſint , à Dominicæ autem Menſæ convivio ſegregentur , ut hac ſaltem diſtinctione correpti & ipſi in ſe ſua errata caſtigent , & aliis exemplum tribuant , quatenùs ab obſcænis cupiditatibus retrahantur . Quibus tamen , quoniam carnali fragilitate ceciderunt , Viatico munere , cùm ad Dominum cæperint proficiſci , per Communionis gratiam volumus ſubveniri . Quam formam & circa Mulieres , quæ ſe poſt Pœnitentiam talibus pollutionibus devinxerunt , ſervandam eſſe cenſemus .*

Num. 8.

Publica olim Pœnitentia, & impenſa ipſi Sacramentalis Abſolutio, non poterant iterari . Et habebant varios effectus. Arcebant à militiæ cingulo , Ludicris voluptatibus , ac novo conjugio. Et à pluribus aliis. Nihilominùs plurium infirmitas redibat non ſolummodò ad iſta , ſed etiam ad pejora , per plures annos ſolemniter deplorata, carnalia præſertim flagitia: Et divinitùs tacti redire volebant etiam ad pœnitentiam ac ad Dominum Deum . Quare Metropolita Himerius difficilem ac dubiam quæſtionem retulit ad Apoſtolicam Sedem . Et Siricius Papa reſcripſit varia . Primò, ipſos iteratò non poſſe admitti ad Pœnitentiam. Secundò, ipſos non eſſe deſerendos. Utique ne deſerti deſperarent ac inciperent gentiliter vivere. Tertiò, ipſos eſſe admittendos , ad ſolam intra Eccleſiam cum Fidelibus orationem . Hoc eſt , ad ſolam Conſiſtentiam . Et hoc, licet non mererentur. Erant enim circumvoluti multo luto turpium peccatorum . Quartò, reſpondet Pontifex ipſos eſſe arcendos à Dominicæ Menſæ Convivio. Quatenùs hac ſaltem diſtinctione correpti, ſua errata ipſi in ſe caſtigarent. Agerent voluntariam pœnitentiam: Eò duriorem , quod ipſam Eccleſiæ Claves non adjuvarent . Per Claves injuncta pœnitentia habet operis operati virtutem & adjutorium : Nec ſolam Sacramentalem reconciliationem , ſed etiam iſtud relapſis denegabat antiqua Diſciplina . Eos tandem Pontifex in extremis admittit ad Viaticum . Ex quibus patet , quod antiqua Eccleſia etiam ſordidiſſimos, ac ipſa etiam publica pœnitentia indignos peccatores admitteret ad audiendum Sacro-ſanctum Sacrificium, & conſpiciendam Sacro ſanctam Euchariſtiam .

Hoc ipſum lucet ex quinto Canone Neo-Cæſaræenſis Synodi : *Si quis mulierem concupiſcens propoſuerit cum ea procumbere , & cogitatio ejus non perveniat ad effectum, apparet , quod Dei gratia liberatus ſit .* Non obligatur ad publicam pœnitentiam , ideoque licet Euchariſtiam percipere non poſſit, poteſt tamen, quoniam inter Conſiſtentes permanet, aſpicere. Eadem eſt ratio de quibuſcumque internis peccatis , quæ certum eſt eſſe mortalia .

Et non quibuſcumque , ſed ſolis gravioribus flagitiis ac facinoribus avita Diſciplina impoſuit publicam pœnitentiam : nempè Idololatriæ , Homicidio ac Adulterio , & aliis ſimilibus . Et non niſi per Confeſſionem aut convictionem publicis . Media ſæcula eam non impoſuerunt Juvenibus, nec Conjugatis, nec ullis invitis . Quare manifeſtum eſt quod Mater Eccleſia variarum ſpecierum peccatores , etiam manifeſtos , ſemper admiſerit ad Conſiſtentiam , adeoque ad audiendum Sacro-ſanctum Sacrificium , & videndam Euchariſtiam . Non ita pridem vidi Epiſtolam cujuſdam ſublimis Eccleſiaſticæ Poteſtatis apud alium altum Prælatum , graviter lamentantis graſſari Novatores, qui dicunt, Fidelem mortalis culpæ ſibi conſcium ſine novo mortali exceſſu , non poſſe adeſſe Sacrificio : Nempè propter adductum ſuprà argumentum . Se fundant in antiquis Chriſtianæ Diſciplinæ Canonibus . At ſunt ex numero iſtorum, de quibus Apoſtolus : *Converſi ſunt* 1. ad
in vaniloquium , volentes eſſe legis Doctores , non Tom. 1.
intelligentes , quæ loquuntur , neque de quibus affirmant . Eccleſiam , dum reformare ambiunt , turbant ac deformant . Ejuſdem formæ ſunt S. Athanaſii , S. Joannis Chryſoſtomi , S. Ambroſii , aliorumque Patrum teſtimonia , ex quibus adducti argumenti Author ſuadet Sanctiſſimi Myſterii aſpectum improbari ac prohiberi . Etenim omnia agunt de Paganis , Judæis , Catechumenis & publicè pœnitentibus , quibus Eccleſia ſemper iſtam interdixit gratiam , & etiamnum hodie debet interdicere. Priores enim non credunt in Jeſum, poſteriores ſunt illi, qui licet in Jeſum credant, Jeſus tamen non ſe credit illis. Non ſunt ejus Fideles. Et noſtri Fideles ſunt , non qui nobis fidunt , ſed quibus nos fidimus. Præſertim noſtra interiora .

Avitam Gallicanæ Eccleſiæ Diſciplinam docet nos ſecunda Vaſenſis Synodus : *Placuit præterea* Cap. 7.
accuſandi licentiam , etiam in veſtris Ordinibus , ſi qua exiſtit , lenitate comprimere , quod etſi Epiſcopus aliquem judicat abſtinendum pro humiliatione & correctione Fratris , & aſſurgitur exorari à cæteris , acquieſcat , Fratri , de quo agitur , correptione & communicatione adhibita . Sin autem de crimine aliquem putet eſſe damnandum , accuſatoris vice diſcutiendum ſciat : Fas eſt enim , ut quæ uni probantur , probentur omnibus . Quod ſi tantùm Epiſcopus alieni ſceleris ſe conſcium novit , quamdiu probare non poteſt , nihil proferat , ſed cum ipſo ad compunctionem ejus , ſecretis correptionibus elaboret . Quod Cap. 8.
ſi correptus pertinacior fuerit , & ſe Communioni publicæ ingeſſerit , etiamſi Epiſcopus in redarguendo illo , quem reum judicat , probatione deficiat , indemnatus licet , ab his qui nihil ſciunt , ſecedere ad tempus pro perſona majoris authoritatis jubeatur , illo , quam diu probare nihil poteſt , in Communione omnium , præterquam ejus , qui eum reum judicat , permanente .

Synodus ſanxit varia . Primò quod nolit quempiam eſſe facilem ad accuſandum . Nec tantùm in ordine ad publicam vindictam , ſed etiam ad Eccleſiaſticam pœnam , ad publicam Chriſtianitatis pœnitentiam , ad meram peccantium ſpiritualem

tualem emendationem. Etiam reſpectu gravium criminum, quæ Canones damnant ad ſolemnem pœnitentiam. Obtinere id vult in ipſo etiam Epiſcopo.

Secundò ſanxit, ut Epiſcopus ſubditum ſuum, quem talis criminis reum novit, aggrediatur ſecretis correptionibus & comminationibus, atque ita conetur permovere ad ſuſcipiendam publicam pœnitentiam. Tertiò, ut Epiſcopus, qui quempiam velit invitum eò cogere, ſciat ſe obligari ad Leges Accuſantium, ideoque & ad plenam probationem. Etenim fas, ſeu neceſſarium eſt, ut quæ uni probantur, probentur & omnibus. Quartò, quod reus non teneatur ſemetipſum prodere, ſed poſſit in Communione permanere: Utique in Conſiſtentia. Quintò, quod Epiſcopo, licet perperàm & temerariè accuſanti, debeatur aliquid reverentiæ: Quod reus ille, licet indemnatus debeat ad tempus ſecedere. Non à Conſiſtentia, ſed à ſola Perfectione: Hoc eſt, à ſola oblatione ad Epiſcopi manus, & à publica ſumptione Sacroſancti Myſterii.

Canonem ita exponit Magnus Gallicanæ Eccleſiæ Doctor, Gabriel Alba-Spinæus, Epiſcopus Aurelianenſis. Major in Gallia Epiſcopis fuit reverentia, quàm in Africa. Nam hic ſecedere, in Africa remanere jubetur. Quid autem ſit, & quomodo intelligendum, quod eodem tempore ſecedit, & in Communione permanet? A Sacris & Euchariſtia aliquo tempore removebatur, & Epiſcopi conſpectum vitabat: Hoc eſt ſecedere. Cæteris tamen Fidelibus, præterquam Epiſcopo, communicabat, & Chriſtiana *Communione & Societate fruebatur*. Reſpicit hunc Carthaginenſem Canonem; *Si quando Epiſcopus dicit aliquem ſibi ſoli proprium crimen fuiſſe confeſſum, atque ille neget, non putet ad injuriam ſuam Epiſcopus pertinere, quod illi ſoli non creditur, etſi ſcrupulo propriæ conſcientiæ ſe dicit, neganti nolle communicare*. A proprio accuſatus, & ad publicam pœnitentiam poſtulatus Afer, licet reus eſſet, nec fateri debebat, nec ad momentum à quavis Communione ſecedere. Per iſtam agendi contumaciam quandoque peccare poterat, peccare item poterat ſine debitis forſan præparamentis ſuſcipiendo Euchariſtiam. Attamen citrà crimen poterat conſiſtere, & ſolus apud Dominum Deum pro ſuo facinore aut flagitio ſatisfacere. Proindè antiqua & Gallorum & Afrorum Diſciplina occultos peccatores non excludebat ab audiendo Sacrificio & ſuſcipiendo Sacroſancto Myſterio. Nequidem ſuſpectos, immò nec ab Epiſcopo accuſatos excludebat, ſed ſolos convictos aut ſpontaneè confeſſos.

Aliud ejuſdem Scriptoris Argumentum deſumitur ex Sacris Sanctorum Reliquiis, quas antiqua Diſciplina nec videri patiebatur, nec tangi. Etenim Conſtantiæ Imperatrici ad dedicandam novam in Regia Civitate Baſilicam poſtulanti Lib. 3. Ep. 30. Reliquias, reſcripſit Magnus Gregorius: *Sanctæ Memoriæ Deceſſor meus, ad Corpus S. Laurentii Martyris quædam meliorare deſiderans, dum neſcitur, ubi Venerabile ipſius Corpus eſſet collocatum, & effoditur exquirendo, ſubitò ſepulchrum ipſius ignoranter apertum eſt. Et ii, qui præſentes erant atque laborabant, Monachi & Manſionarii, quia Corpus ejuſdem Martyris viderunt, quod minimè tangere præſumpſerunt, omnes intra decem dies defuncti ſunt, ita ut nullus vitæ ſupereſſe potuiſſet qui ſanctum illius Juſti Corpus viderat*. Affirmat Sanctorum Corpora non ſolùm non tangi, ſed nec videri poſſe. Demonſtrat hanc Eccleſiæ diſciplinam eſſe à Divina Majeſtate olim confirmatam, ac etiamnum confirmari multis Miraculis. Et certè plura ſunt iſtiuſmodi exempla, & plures Canones ſanciunt Sanctorum Corpora aut oſſa non exponi nuda in Eccleſiis, ſed tecta thecis aut aliis velaminibus. At verò Sacroſancta Euchariſtia eſt omnibus iſtis longè ſanctior: Ergo longè minùs poſſit tangi aut videri.

Reſpondeo nos ab iſto argumento cogi ad devia, ideoque ipſi non poſſe non ineſſe vitium. Etenim Gregorius pergit: *In Romanis vel totius Occidentis Partibus omninò intolerabile eſt atque ſacrilegum, ſi Sanctorum Corpora tangere quiſquam fortaſsè voluerit. Quod ſi præſumpſerit, certum eſt quia hæc temeritas impunita nullo modo manebit*. Et ad Carolum Magnum Francorum Regem, aliquod ſanctum Corpus ad ſe tranſmitti poſtulantem reſcripſit Adrianus Primus Pontifex: *Sed nos, ſicut jam dudùm vobis diximus per revelationem territi, nullo modo audemus ex ipſis Sanctorum Corporibus ampliùs quid exagitare*. Nempè antiquam Latinæ Chriſtianitatis pietatem ſpernentes prophani Longobarbi ceperant extrahere, viſuque ac tactu invadere Reliquias, & è Romano Clero quidam aſſumpſerant eamdem fiduciam. Et ipſam ſciens Magnus Carolus præfatas preces Romam miſit. Verùm Divina Providentia interceſſit, & Miraculoſis honoribus reparavit avitam in Sacras Reliquias reverentiam. Et per ipſos Adrianus Pontifex optimo Regi ſatisfecit. Proindè Sanctorum Cadavera olim numquam videri aut tangi poterant. Ex nulla cauſa. Nec per ipſos Sacrorum Cuſtodes aut Curatores Clericos. Immò nec per Epiſcopos aut ipſum Papam. Quare ſi eadem ſit Euchariſtiæ ratio, vides quò ducamur. At longè alia ipſius, longè alia eſt ratio ſacrarum Reliquiarum. Hæ namque ſunt humana cadavera & oſſa, ideoque terram aut certè tegumen diligunt, averſatæ omnem viſum & tactum. Antiqui Ægyptii cadavera non intrà terram, ſed ſuper ſcamna locabant, expoſita oculis: At verò morem iſtum, ut cadaverum reverentiæ adverſum improbavit S. Antonius, ac Magnus Athanaſius abolevit. Videri poſſint S. Athanaſius in vita S. Antonii, quinta decima Collatio Joannis Caſſiani, S. Sophronii Patriarchæ Hieroſolymitani Pratum ſpirituale, & S. Joannis Damaſceni prima Oratio pro ſacris Imaginibus. Etiam Capitalium Reorum Cadavera meliores Leges humari mandant. Eorum in patibulis aut rotis derelictio eſt maxima pœna atque infamia. Aliqui, nec ſine fundamentis, cenſent Barbarum. Iſthæc reverentia præſertim debetur Sanctorum Corporibus & Oſſibus. Hinc avita Latinorum pietas nec videri ipſa permittebat, nec tangi. Quare nimium inconcinnè hinc ratiocinaris ad Sacroſanctam Euchariſtiam.

Dico, *Avita Latinorum Pietas*. Etenim Græci ſemper habuerunt alium morem. Hinc in laudatis ad Conſtantinam Imperatricem litteris Magnus

gnus

gnus Gregorius adjungit: *Pro qua re Græcorum conſuetudinem, qui oſſa Sanctorum levare ſe aſſerunt, vehementer miramur, & vix credimus.* Cenſet id à Sanctis non permitti, ideoque eſſe Græcorum impoſturas. Hinc proſequitur: *Nam quidam Monachi Græci huc ante biennium venientes, nocturno ſilentio juxtà Eccleſiam S. Pauli Corpora Mortuorum, in campo jacentia, effodiebant, atque eorum oſſa recondebant, ſervantes ſibi dum recederent. Qui cùm deprehenſi, & cur id facerent, diligenter fuiſſent diſcuſſi, confeſſi ſunt quod illa oſſa in Græciam eſſent tamquam Sanctorum Reliquias portaturi. Ex quorum exemplo major nobis dubietas nata eſt, utrùm verum ſit, quod levare veraciter Oſſa Sanctorum dicantur.* Attamen Gregorii dubitatio non fuit firma. Etenim Imperatore Juſtiniano, ad ædificatam à ſe Baſilicam poſtulante Reliquias S. Laurentii Martyris, ad Hormiſdam Pontificem ſcripſerunt ejus apud Orientalem Eccleſiam Legati: *Habuit quidem petitio prædicti Viri ſecundùm morem Græcorum, & nos contra conſuetudinem Sedis Apoſtolicæ expoſuimus. Accepit rationem.* Quare Pontifex ei non Reliquias miſit, ſed ſola Sanctuaria, ſive Brandea. Græci igitur SS. Corpora omninò exhumabant, tangebant, aſpiciebant, tranſmittebant. An publico conſpectui exponerent, non poſſum affirmare. Exiſtimo quod non. Etenim S. Joannes Chryſoſtomus & alii ipſorum Patres ſacrarum Reliquiarum Thecas frequenter laudant, ideoque extrà ipſas videntur non fuiſſe Reliquiæ. Idem Chryſoſtomus morem iſtum, quo Antiqui cum pretioſis ornamentis humabant Cadavera, atque ita ſceleratæ effoſſioni præbebant anſas, graviter arguit, ita & vetat Cadavera nuda ſepeliri. Affirmat eſſe indecorum. Nempè tegumentum eſt naturalis Cadaverum reverentia.

Hom. 85. in Evang. Joan.

CAPUT XII.

An quarumdam Eccleſiarum, Sacroſanctum Sacramentum frequentiùs exponentium conſuetudo ſit pia, rationabilis, retinenda?

PLures, & ſcientia, & diſciplina eminentes, per Latinum Orbem Eccleſiæ, Sacroſanctum Sacramentum publicæ Fidelium adorationi exponunt ſingulis diebus Dominicis & Feſtis, ſingulis quintis Feriis, & quibuſdam aliis ſingularis pietatis diebus, & cum ipſo benedicunt populum. Hæc pietas præſertim viget in Auguſtæ Auſtriacæ Domus Provinciis. Et eſt antiquiſſima. Eam enim uti antiquam laudat in ſua Metropoli Albertus Crantzius. Nec expoſitionem, ſed nimis frequentem extrà Eccleſiam elationem affirmat fuiſſe improbatam à Venerabili Cardinali Nicolao Cuſano, Legato Sedis Apoſtolicæ.

Reſpondeo iſtam conſuetudinem eſſe non dumtaxat rationabilem, ſed inſuper piiſſimam ob varios fructus. Primus eſt, quod fidelem Populum abſtrahat à vanis & ludicris, & numeroſè deducat ad Eccleſias. Hæc enim Expoſitio præſertim fit hora quarta aut quinta poſt meridiem, quo præſertim tempore feſtivalis otii occaſio ſolet fidelem Populum circumſcribere. Apoſtolica Diſciplina, quæ omnem populum & manè & veſperè cogit ad Eccleſiam, apud plurimos dormit, ac propemodùm extincta eſt. Etiam Dominicis & Feſtis diebus. Hanc verò reſuſcitat laudata Expoſitio. Facit omnem populum ad Eccleſias concurrere. Eccleſias enim, quibus iſta deeſt Expoſitio, licet in ipſis cantentur Divinæ Laudes, paſſim videmus vacuas. Secundus fructus eſt ablatio profanarum in Eccleſiis confabulationum. De hocce vitio graviſſimè lamentantur, ac acerbè in ipſum invehuntur plures Eccleſiæ Patres, præſertim S. Joannes Chryſoſtomus: Et auferre non potuerunt. Iſtud verò aufert laudata Expoſitio. Etenim laudatus Joannes illos, qui tremendam, id eſt Euchariſtiæ Conſecrationis horam non erubeſcunt garrulitatibus inquietare, cenſet facinoroſos ac impios: Et jure meritò. At verò noſtra Sacroſancta Expoſitio habetur, & haberi debet in non minori reverentia; atque ita facit omnem, ut in Præſcriptionum libro habet Tertullianus, Eccleſiam Collectam. Collecta & unanimi mente & prece elevatur ad Dominum Deum. Nemo Orthodoxus eſt adeò oblitus ſui Baptiſmatis, & in ipſo factæ Profeſſionis, ut tunc præſumat aut ſemetipſum, aut ſuos vicinos per fabulas diſtrahere. Tertius fructus eſt, quod omnes tunc Fideles permoveantur ad explicitos Theologicarum Virtutum actus, Chriſtum Dominum credunt præſentem, & ipſi exponunt privatas & publicas neceſſitates, & ejus implorant Benedictionem atque ſolatium. Suppliciter expoſtulant peccatorum remiſſionem, & bonorum operum vires, quibus ſobriè, caſtè, juſtè ac piè vivant in hoc ſæculo, fiant ipſi circumſtantialis populus, atque ita tandem Serenum videant Judicem, quem jam læti Redemptorem vident in Altari. Explent Divinum Mandatum: Sicut Moyſes exaltavit Serpentem, ita exaltari oportet Filium Hominis, ut omnis, qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Plures ſunt fructus Sacroſanctæ hujus Expoſitionis.

Et dum Sacroſanctum Sacramentum exponitur, præſens populus cum ipſo paſſim benedicitur. Græci in ſuis Sacris Fidelem ſuum populum frequenter benedicunt, cum Tricerio aut Bicerio. Hic duas Chriſti Domini naturas in eadem perſona, ille in eadem natura repræſentat tres Divinæ Majeſtatis Perſonas. Sunt ſigna ſupremi & ſacroſancti Fontis, ex quo omnis in nos dimanat Benedictio. Sunt Ritus laudabiles & optimi: Verùm quis ambigat, Benedictionem, quæ cum S. Euchariſtia datur, eſſe longè ſanctiorem, digniorem, efficaciorem? Ex Sacerdotalibus ſuper populum Benedictionibus ſanctus Auguſtinus frequentiſſimè firmat neceſſitatem & virtutem divinæ gratiæ: Hanc iſtæ Benedictiones nobis impetrant, ideoque ſunt utiliſſimæ, frequenter poſtulandæ à populo, & à Sacerdotibus numquam denegandæ. Quò ſanctiores ac validiores eſſent, Græci ipſas veſtiebant laudatis Symbolis. Nos eas ipſo Sacramento veſtimus & ornamus, ideoque credimus efficaciſſimas apud Dominum Deum. Et omninò rectè credimus.

Conſtanter aſſerimus has omnes conſuetudines eſſe per omnia ſanctiſſimas ac inſuper fundatiſſimas.

tiſſimas. Etenim Fidelis populus olim Euchariſtiam deportabat domum, & quotidie aſpiciebat. Etiam portabat per viam & itineris pericula atque faſtidia, per ejus aſpectum ſolabatur, levabat, ac evadebat. Etenim palàm ſuum Satyrum, è Sardinia reducem, ac in Mari Mediterraneo periclitantem, S. Ambroſius laudat, quod Viaticam Euchariſtiam à Comitibus poſtularit, ipſam Orario involutam ad collum contra Maris impetus alligarit, & quod Catechumenus eſſet, non præſumpſerit aſpicere. Nempè Fideles ipſam aſpiciebant, atque ita ſuas calamitates conſolabantur. Domi in privato Altari exponebant, adorabant, & pro ſuis poſtulationibus exorabant. Hæc Fidelium ſolatia jam pridem ex cauſis ceſſant: Quiſquis jam Euchariſtiam adorare, & à Chriſto Domino aliquid iſtic poſtulare deſiderat, debet accedere Eccleſiam. Cur igitur frequenter exponi, quam Fideles olim videbant quotidiè in propria domo, cur inquam hodie bis aut tertiò per hebdomadam videri, adorari non poſſit in Eccleſia?

Quin immò, Romana Eccleſia quotidiè exponit. Licet non in omnibus ſimul Eccleſiis, tamen in aliqua aut aliquibus. Omnes enim illic, & Sæculares & Regulares Eccleſiæ per omnes totius anni dies continuant orationem quadraginta horarum, ideoque quotidiè in quibuſdam Eccleſiis Sanctiſſimum exponitur. Quin immò in Eccleſia S. Mariæ Germanorum exponitur ſingulis quintis Feriis, ad diei Veſperam cantantur ejus Laudes, & populo per ipſum Venerabile Sacramentum ſolemniter benedicitur. Eſt pia, per Apoſtolicam Sedem firmata, Fundatio: Et plurimum fructuoſa. Etiam tunc & populi & pietatis plena ſemper eſt iſta Eccleſia. Piiſſimus mos ab omnibus laudatur. Et frequentioris Expoſitionis improbatio eſt quaſi heſterna. Ejus cauſa poſſit eſſe recens illud in exemptos Regulares, immò in ipſam exemptionem odium. Nuperrimè prodiit Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi Liber Pœnitentialis, cujus Scholiaſtes effutire & ſcribere non erubeſcit, quod omnes Apoſtolicam Exemptionem prætendentes Clerici aut Monachi, ſint rebelles ſuis Epiſcopis, atque Schiſmatici. Eſt omninò ſchiſmatica Aſſertio. Eſt Aſſertio tendens ad Euſebianam Factionem, quæ dum vidit ſe ſtare non poſſe ſine uno Capite, coacta fuit Imperatorem Conſtantium celebrare & venerari ut Epiſcopum Epiſcoporum. Ita teſtatur in lib. de Filio Dei Lucifer Calaritanus Epiſcopus, & in ſecunda Apologia Magnus Athanaſius.

Quidquid ſit, antiqua noſtræ Expoſitionis conſuetudo nullatenùs eſt turbanda, longè minùs abolenda aut circumſcribenda. Eſt pia & laudabilis conſuetudo, ideoque ab omnibus veneranda. Etenim de iſtiuſmodi conſuetudinibus frequenter dixit Nicæna Synodus: *Servetur antiqua conſuetudo*. Et iterùm: *Suis Privilegia ſerventur Eccleſiis*. Utiquè fundata in conſuetudine. De Nicænis Canonibus Magnus Leo, aliique Romani Pontifices & Synodi ſcripſerunt: *Sunt Spiritu Dei conditi, & totius Mundi reverentia conſecrati*, ideoque nec per Majorem Synodum abrogabiles aut derogabiles. Et tamen eis derogarunt rationabiles conſuetudines. Etenim laudati Canones ſanxerunt Cypriam Eccleſiam ſubeſſe Antiochenæ Cathedræ, & iſtius Metropolitam ad hujus Patriarcham accedere, & per ipſum confirmari & conſecrari. Et tamen hoc abjudicavit Epheſina Synodus, eò quod Evagrius Solenſis Epiſcopus, aliique teſtarentur in ſua Cypro jam pridem invaleſcere aliam conſuetudinem. Hæc Cypriis poſt repertum ab ipſis S. Barnabæ Corpus dedit plenam Autocephaliam. Quid magis non ſolummodò Nicænis, ſed inſuper Apoſtolicis Canonibus adverſatur, quam plures in eadem perſona Epiſcopatus? Iſtam tamen pluralitatem propter conſuetudinis reverentiam eadem Epheſina Synodus probavit & confirmavit in Europæ apud Thraces Provincia. Etiam Africana Eccleſia plures habuit Canonibus adverſas conſuetudines: Et tamen omnes Romana Eccleſia frequenter comprobavit. At verò Sacroſancti Sacramenti exponendi conſuetudinem nullus Canon improbat. Eſt conſuetudo rationabilis, laudabilis, piè & variè fructuoſa. Proindè nullus Epiſcopus ipſam poſſit auferre.

ORATIO
PANEGYRICA
IN LAUDEM
SACROSANCTÆ HOSTIÆ
MIRACULOSE IN CARNEM CONVERSÆ
MIDDELBURGI ZELANDORUM
ANNO M. CCC. LXXIV.

ORATIO
PANEGYRICA
IN LAUDEM
SACROSANCTÆ HOSTIÆ
MIRACULOSÆ IN CARNEM CONVERSÆ
MIDDELBURGI ZELANDORUM
ANNO M. CCC. LXXIV.

Quæ Lovanii in Eccleſia FF. Eremit. S. P. AUGUSTINI religioſe aſſervatur & colitur.

Dicta in Solemni Tri-ſæculari Jubilæo, Anno M.D.CC.LXXIV. die 16. *Septemb. quæ erat ejuſdem Solemnitatis Octava.*

SAcroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum antiqui Eccleſiæ Patres honorant ſublimiſſimis titulis. Ipſum appellant vitam, gratiam, perfectionem, panem cæleſtem, myſticam ac vivificam benedictionem, cibum Sanctiſſimum ac Diviniſſimum, Sacramentum Sacramentorum, Sanctum; hoc eſt, ipſum ſupremum & ſubſtantiale ſanctum, de quo ad ſacratiſſimam Virginem dixit Archangelus Gabriel: *Quod ex te naſcetur Sanctum, vocabitur Filius Dei*. Ejus veritas in Evangelio eſt adeò lucida, ut ipſam ex prima ſtatim, licet obſcuriori, Domini prædicatione etiam Judaica & carnalia Diſcipulorum ingenia intellexerint. Etenim abierunt offenſi, & ſcandalizati dixerunt: *Durus eſt hic ſermo, quis poſſit illum audire?* Exiſtimabant Schyticam barbariem juberi à Domino. Item tremenda tranſelementationis ſanctitas eſt æquè lucida. Ipſam ſceleratus & mente cœcus Judas etiam intellexit. Quod conſecratam à Domino bucellam foras extulerit, perfidis Judæis enuntiaverit omne Myſterium, atque ita Chriſtum Dominum noſtrum accuſaverit de Paradoxo Dogmate, in Magni Baſilii ac ſancti Joannis Chryſoſtomi Liturgia profitetur omnis Eccleſia Orientalis. Iſtam eſſe nobis eſcam, licèt primitiva Chriſtianitas omni ſtudio occultaret, etiam antiqua & perſecutrix Gentilitas non ignoravit. Quia per ſuos Curioſos & Frumentarios audiebat à nobis edi carnem Filii Hominis, & bibi ejus ſanguinem, firmiſſimè credebat Thyeſteas epulas & quotidiana infanticidia à nobis facinoroſè patrari. Hinc nos ut Romani Imperii & totius humani generis abominandas peſtes averſati ſunt, & in amphitheatris à Provinciæ aut Prætorii Præfecto, aut ipſo etiam Auguſto Principe ad Leonem unanimi & frequentiſſima voce poſtularunt. Joannem Calvinum pudeat inficiari iſtam carnem, pro qua tot Chriſtianorum millia Romano olim gladio occubuerunt.

Cœcam calumniam ſanctus Juſtinus, ſanctus Quadratus, ſanctus Ariſtides, ſanctus Athenagoras, Tertullianus, Origenes, aliique antiqui noſtræ Legis Doctores per eruditas apologias tandem purgarunt & plenè abraſerunt. Gentilibus perſuaſerunt à nobis manducari Filium hominis, ſed ſine infanticidio; potari ſanguinem, ſed ſine cruenta effuſione. Et iſti audierunt quidem, ſed ænigma non intellexerunt. Hinc illius fuerunt curioſiſſimi. Nobis amicus Imperator Numerianus à ſancto Babyla, Antiochiæ Patriarcha, gratioſe admitti voluit ad Eccleſiæ Conventum, & iſtud noſtrum Paradoxum intueri. Verùm Babylas rejecit Principem, atque ita ille ex amico demutatus in hoſtem, occidit Epiſcopum, & Martyrem effecit. Ex eadem curioſitate neſcio qui tunc Romani in ſanctum Tharſitium Romanæ Eccleſiæ Acolythum patrarunt, quod habet ejuſdem Eccleſiæ Martyrologium: *Cum Pagani Tharſitium inveniſſent Corporis Chriſti Sacramenta portantem, cœperunt diſquirere quid gereret. At ille indignum judicans porcis prodere margaritas, tamdiu ab illis mactatus eſt fuſtibus, donec exhalaret ſpiritum. Et revoluto ejus corpore ſacrilegi diſcuſſores nihil Sacramentorum Chriſti in ejus manibus aut veſtibus invenerunt.* Aug. 15 Quod ſola ſacra lintea, in quibus Chriſtiani ſolent deferre Euchariſtiam, invenerint, teſtatur in tertio contra Berengarium libro S. Guitmundus. Horrendum exemplum habemus in

Actis ſanctæ Eudociæ Samaritanæ, paſſæ martyrium ſub Imperio Trajani. Viatica ejus Euchariſtia, dum ipſam curioſus Provinciæ Præſes & intueri & tangere parat, tranſmutata in ampliſſimas flammas invaſit audacem Tyrannum, & extinxit cum omni ſua Apparitura. Quæ omnia evincunt primis Evangelii ſæculis nec ipſos noſtros Gentiles perſecutores de noſtro circa Euchariſtiam ſenſu dubitaſſe. Fœdiſſimos hæreticos habuerunt iſta tempora: Et tamen iſtorum nullus Sacramenti hujus veritatem præſumpſit vel tangere. Primus nono Chriſti Domini ſæculo ipſam invaſit Joannes Erigena, homo Scotus: At ſine ſucceſſu. Gallicana Eccleſia frœnavit audaciam, & extinxit. Eam ſæculo undecimo reſumpſit Sophiſta Berengarius Archi-Diaconus Andegavenſis Eccleſiæ: Sed & ipſum ſanctus Lanfrancus Cantuarienſis, ſanctus Guitmundus Averſanus, Theoduinus Leodienſis, aliique iſto ævo doctiſſimi Epiſcopi convicerunt, & in mortis lecto fecerunt ſeriò pœnitere. Interim ex ejus peſſimo ſemine zizaniæ devenerunt in Petrum Bruſſium, Albigenſes, wicleffiſtas, atque Huſſitas, ac tandem ad Lutheranos & Calviniſtas.

Antiquus ac eruditus, quem paſſim dicunt Dionyſium Areopagitam, Scriptor rectè affirmat Euchariſtiam eſſe Sacramentum Sacramentorum. Hinc ante ejus diſtributionem Chriſtus Dominus noſter Diſcipulis ſuis lavit pedes, id eſt, expurgavit ipſorum omnia peccata, etiam venialia. Demonſtravit à fructuoſa ſumptione exquiri talem animam. Et talem tunc legem fixit. Et in primum prævaricatorem Judam executus eſt horrendum vindictæ exemplum, de quo ſanctus Joannes Apoſtolus: *Et poſt buccellam tunc intravit in eum Sathanas*. Exponit ſanctus Auguſtinus: *Non quia malum accepit*. Hinc *& ſuſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera ejus*. Utique à vindicante Euchariſtia. Et quod Judas non tam ob Domini traditionem, quàm potiùs ob indignam Euchariſtiæ Communionem deſperaverit, ac ſemetipſum ſuſpenderit, disertè ſcribit in litteris ad
Lib. I. Epiſt. 170. Cheremonem ſanctus Iſidorus Peluſiotes. Et ipſum repetit ac multis demonſtrat in Epiſtola ad Nilamnonem Diaconum. Et adjungit traditionis crimen, ſi ex pravæ conſcientiæ metu
Lib. 3. Epiſt. 364. ſe ab Euchariſtia temperaſſet, fuiſſe remittendum. Ex eadem lege ad iſtius præparationis neglectores Corinthios ſcripſit ſanctus Paulus
Cap. II. Apoſtolus: *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat, & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini. Quicumque manducaverit vel biberit indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini*. Laudatus Iſidorus urget hæc poſteriora verba, & ex ipſis affirmat indignam Euchariſtiæ perceptionem eſſe iſtud ipſum facinus, quod in Chriſtum Dominum Crucifixores Judæi, & Romanorum milites patrarunt. Eſſe dignum ſexcentis ſuppliciis. Quod ipſum conſtanter tradunt & alii Patres, præſertim ſanctus Auguſtinus ac ſanctus Joannes Chryſoſtomus. Quin immò ſanctus Optatus Milevitanus Epiſcopus affirmat eſſe crimen longè gravius. Etenim Crucifixores mortale & infirmum, indignè communicantes invadunt Chriſti Domini Corpus glorioſum, exaltatum ad Patris dexteram. Quod ipſum affirmat glorioſus Martyr Cyprianus in ſermone de Lapſis. Et hinc Apoſtolus ſubjungit: *Ideò inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi*. Nempe tunc indignè communicantes Dæmonis incurſu, gravi morbo, aut ſubita etiam morte percutiebantur. Ita teſtantur ſanctus Pacianus Barchinonenſis Epiſcopus, ſanctus Anaſtaſius Sinaita, ac præſertim ſanctus Joannes Chryſoſtomus. Divina Clementia, quæ peccata noſtra patienter ſuſtinet, & caſtiganda reſervat in futurum ſæculum, iſtud horrendum facinus numquam deſiit, & numquam deſinet etiam in hac vita ad aliorum terrorem duriſſimè caſtigare. Et volo paucis oſtendere.

Prima ad dignam communionem requiſitæ præparationis pars eſt recta in Deum & hoc myſterium fides. Hujus præſertim defectum ſolet Lib. 8.
Divina vindicta invadere. Quod fœminæ Ma- Cap. 5.
cedonianæ, auſæ de ſancti Joannis Chryſoſtomi manu accipere, Euchariſtia fuerit in duriſſimum ignoti coloris lapidem tranſmutata, teſtatur Hermias Zozomenus. Addit lapidem ſuo adhuc tempore inter Majoris Eccleſiæ cimelia fuiſſe ſervatum apud Conſtantinopolim. Similem Romanam Matronam vidit etiam Gregorius Magnus. Per fuſas ad Dominum Deum preces impetravit datam ipſi Euchariſtiam mutari in carnem, hanc coram omni populo monſtravit mulieri, atque ita ipſam reduxit ad rectam fidem. Et carnem coram omni populo impetravit denuò reduci in Euchariſtiam. Ita in ejus vita teſtatur Lib. 8.
Joannes Romanorum Diaconus. Et ipſum hæc Cap. 41.
ex authenticis Romanæ Archivis ſcripſiſſe, teſtatur in tertio contra Berengarium libro ſanctus Guitmundus. Et de quodam Judæo, qui Chriſtianorum Euchariſtiam exploraturus, ſe Chriſtianum ſimulavit, ac in Magni Baſilii Sacrificium irrepſit, ſcribit in iſtius vita Sanctus Amphilochius Metropolita Iconienſis: *Judæus videt in Baſilii manibus puerulum velut membratim incidi. Et cum ſumerent omnes, etiam ipſe acceſſit, datumque quod veritate caro eſſet accepit. Tunc venit ad Calicem, & ipſum plenum ſanguine, eoque etiam participavit*. Amphilochius adjungit, quod Judæus reliquias domum detulerit, oſtenderit uxori, & omnia Baſilio confeſſus, ſit cum tota familia factus Chriſtianus. Et de ſancto F. 201.
Odone, ad decimum Chriſti Domini ſæculum Cantuarienſi Epiſcopo, ſcribit in opere de Anglorum Pontificum Geſtis Guilielmus Malmeſberienſis Cœnobii Bibliothecarius: *Odo plurimos de veritate Dominici Corporis dubitantes ita roboravit, ut panem Altaris verſum in carnem, vinum calicis in ſanguinem, palam oſtenderet, & denuò in genuinam ſpeciem retorta uſui humano conducibilia faceret*. Quod ipſum in opere de Cantuariæ Epiſcopis ſcribit Gervaſius ejuſdem Eccleſiæ Monachus. Iſti dubitantes erant reſidua Joannis Erigenæ, qui Gallia ejectus fugerat ad Anglos. Hæreſiarcha Berengarius fuit non parvi nominis Doctor. Hinc & magnos Viros fecit ceſpitare. Horum unus fuit venerabilis Petrus,

trus, Amalphitanus Archi-Epiſcopus, & ſancti
Leonis IX. ad Conſtantinum Monomachum
Imperatorem & Conſtantinopolitanam Eccleſi-
am pro componendo Michaelis Cerularii Schiſ-
mate Legatus. Et iſto dubio perſeverante præ-
Lib. 2. ſumpſit peragere Sacrificium. Quod tunc ſacro-
Epiſt. ſancta Hoſtia fuerit ipſi in cruentam carnem
18. tranſverſa, teſtatur in litteris ad Deſiderium
Caſſinenſis Monaſterii Abbatem ſanctus Petrus
Damiani, & adjungit: *Ubi notandum eſt, quam
ſit immane periculum, indignis manibus attrectare
tam terribile Sacramentum.* Eodem tempore ſce-
lerata mulier ad patranda in proprium maritum
maleficia accepit Euchariſtiam. Et de hac etiam
ad eundem Deſiderium ſcribit idem Petrus Da-
F. 162. miani: *Dominici Corporis particula inventa eſt
uſque ad medietatem in carnem converſa, altera
medietas panis ſpeciem non mutavit.* Cur medie-
tas dumtaxat converſa fuerit, Petrus dat inſi-
gnem rationem. Ad ſequentis ſæculi medium
Coloniæ Agrippinæ evenit quod habet magnum
Belgii Chronicon: *Quidam ex Patre Judæo con-
verſo communicans in Paſcha Corpus Chriſti in
ore deportavit domum feſtinans. Sed Eccleſiam
egreſſus terretur, & illud in foſſa ſepelit. Cùm
Sacerdos ſuperveniens foſſam aperit, infantis for-
mam inveniens, ad Eccleſiam deferre vult. Sed
luce cœlitus emiſſa, è manibus elabens infans cæ-
Cap. 1. los petiit.* Quod quidam in Claromontana Diœ-
ceſi ruſticus, dum prava fide accipit & tractat,
Euchariſtiam ſuam, viderit transformari in viſi-
bilem puerum, & à ſuarum apum examine ado-
rari, refert in primo de Miraculis libro Petrus
Lib. 4. Venerabilis, Abbas Cluniacenſis. Cuidam no-
Cap. 24. bili in Alſatia Viro, Albigenſis Hæreſis ſecta-
tori, Euchariſtiam fuiſſe verſam in flammantem
carbonem, atque ita ipſi infelicem mortem in-
tuliſſe, Richerius Monachus ſcribit in Chroni.
Lib. 5. co ſui Cœnobii Senonienſis. Item nobilis apud
a. 1372. Anglos miles, & durus wicleffiſta, dum Lon-
dini in Patrum Prædicatorum Eccleſia Miſſam
audit, in celebrantis manibus vidit hoſtiam con-
verti in veram ac ſanguinolentam carnem, at-
que ita ipſe ad veram fidem eſt converſus. Ita
in Angliæ Eventibus ſcribit Henricus Conychto-
nus, Canonicus Eccleſiæ Leiceſtrenſis.

Doctiſſimus ac graviſſimus Scriptor Robertus
Abbas Montenſis in ſua ad Sigeberti Gembla-
cenſis Chronicon appendice adducit plurima iſ-
tiuſmodi exempla, & volo ejus verba recitare:
*In Solemnitate Paſchæ apud Caſtrum, quod di-
citur Mons aureus, quædam mulier infamis, cum
acciperet Corpus Domini Salvatoris in ore, non
glutivit illud, immò tulit, & poſuit in arca ſua
involutum panno lineo. Cum autem quidam Ju-
venis amaſius ejus aperiret eamdem arcam, invenit
Hoſtiam Dominici Corporis tranſmutatam in effigie
carnis & ſanguinis. Hoc etiam accidit in quadam
Villa Abbatis S. Petri Carnutenſis cuidam Sacerdoti,
dum teneret Corpus Domini in manibus ſuis ad
Miſſam. Simile miraculum iterùm accidit in Car-
nutenſi Epiſcopio, tempore Roberti Epiſcopi Bri-
tanni, quod quidam Ruſticus poſuit Corpus Domini
in ora cappæ ſuæ, & ibi ſervavit illud uſque
ad mortem ſuam, & tunc ibi inventum eſt in ſpe-
cie carnis. Idem miraculum accidit cuidam mulier-
culæ in Flandria, quod cum poſuiſſet in ciſta ſua,
poſtea invenit in effigie carnis. Similiter evenit in
civitate Andegavenſi, cum quidam Sacerdos can-
taret Miſſam, puer parvulus intererat Miſſæ, &
vidit idem puer puerum parvum pulcherrimum in
manu Sacerdotis ſacrantis Corpus Domini, qui pro-
tinùs exivit foras Eccleſiam, clamans omnibus quos
invenit, & dicens:* Venite & videte mirabilia Dei.
*Et intrantes in Eccleſiam nihil viderunt præter ſpe-
ciem panis. Hoc idem accidit cuidam ſanctiſſimo Preſ-
bytero juxta Fiſcannum, dum cantaret Miſſam in die
dedicationis Eccleſiæ ſanctæ Trinitatis Fiſcanni,
qui mittens Diaconum ſuum, vocavit Epiſcopos,
qui ad dedicationem convenerant, & venerunt, &
Presbyter tulit in manibus ſuis in calice ita ut
erat reveſtitus, & poſuerunt illud in altari. Hæc
fecit pietas Domini ad confirmandam fidem Sa-
cramentorum ſuorum in nobis, in quos fines ſæ-
culorum devenerunt.* Robertus ſcribit hæc omnia
contigiſſe ad duodecimi ſæculi annum octogeſi-
mum ſecundum. Iſtud de impudica muliere exem-
plum refert ad eũdem annum Nicolaus Trivettus.

Nec dumtaxat in infidè ſumentes, ſed etiam
quoſvis infidè tractantes Divina Majeſtas conſue-
vit exercere iſtiuſmodi judicia. Etenim de faci-
noroſis hæreticis Donatiſtis, noſtram Euchariſti-
am ad ſuos canes projicientibus, ſcribit S. Opta-
tus Epiſcopus Milevitanus: *Canes accenſi rabie ip-* Lib. 2.
ſos Dominos ſuos, quaſi latrones ſancti Corporis reos, Fol. 55.
dente vindice tamquam ignotos & alienos laniaverũt.
Affirmat fuiſſe Divinum judicium. Neſcio quis
Iſidorus Melitinenſis in ſecunda Armenia civis,
Severianæ hæreſis ſectator, Catholicam uxorem
verberibus violentavit ad acceptam in Eccleſia
Euchariſtiam evomendam, & evomitam tractavit
peſſimè. Quod ſacroſanctæ ſpecies Divino lumi- Cap. 30.
ne circumcinctæ in cœlos evolarint, teſtatur in
ſpirituali Prato S. Sophronius Patriarcha Hiero.
ſolyminitanus. Et adjungit ſceleratum militem,
qui Chriſtum Dominum Alapa percuſſit, Iſidoro
apparuiſſe in hæc verba: *Ego & tu ſumus condemna-
ti in unum ſimul ſupplicium.* Verùm Iſidorus erat
ex Dei Electis. Hinc pœnitens ſe clauſit in mo-
naſterio, & omnem vitam in continuo fletu exe-
git. Nec ad momentum quievit flere. Apud Se-
leuciam Syriæ Urbem quidam ejuſdem hæreſis ſe-
ctator parabat noſtram Euchariſtiam exurere.
Verùm reſerato armario *vidit omnes ſanctas parti-
culas in culmos & ſpicas germinaſſe.* Quare ipſas
ejuſdem civitatis Epiſcopus Dionyſius cum to-
tius Cleri & populi comitatu ad Eccleſiam de-
tulit, & laudatus Sophronius: *Plurimi ex hoc* Cap. 97.
*miraculo credentes, adjecti ſunt ſanctæ & Ca-
tholicæ Eccleſiæ.* Neſcio cujus Parochialis Eccle-
ſiæ apud wormatiam Rector Euchariſtiam ultra
præſcriptum per ſacros Canones tempus negle-
xerat mutare, atque ita illius ſpecies incurre-
rant corruptionis periculum. Ipſas in veram car-
nem fuiſſe converſas ſcribit ad Damianum, ſu-
um ex ſorore nepotem, ſanctus Petrus Damiani.
Adjungit ſe id habere ab oculata teſte, Domi- Lib. 6.
na Agnete Imperatrice, vidua Henrici IV. A- Epiſt.
lius apud Comum Presbyter reſiduas Dominici 21.
Sanguinis Reliquias irreverenter projecit in mar.
moreum labrum aquæ benedictæ. Laudatus Pe-
trus affirmat omnes labri partes, in quas ſacro-
ſan-

ſanctæ guttæ inciderant, mox accepiſſe ſanguineas maculas, & has numquam potuiſſe deleri. Affirmat ſe ſcribere ex teſtimonio Venerabilis Reynaldi Epiſcopi Comenſis. Sacram Euchariſtiæ pixidem, dum a Presbytero projicitur ſine reverentia, evolaſſe in altum aerem, & iſtic diu pependiſſe, reſtatur Glaber Rudolphus. Et adjungit ab illis Monaſteriis, quæ tanto Sacramento non impendunt plenam obſervantiam, aufugere omnem Divinam benedictionem. Quidam Erfurtenſis oppidi Parochialis Presbyter, dum infirmam mulierem extremo Viatico donat, Euchariſtiæ particulam permiſit cadere in pelvim aqua plenam, & iſtic neglexit. Fuiſſe verſam in cruentam carnem ad terrorem omnium circumſtantium, aſſerit in Sclavorum Chronico venerabilis Arnoldus Abbas Lubecenſis. Quemdam in Friſia nobilem, dum Euchariſtiam blaſphemat, ſtatim horribiliter periiſſe refert in Cameracenſis Eccleſiæ Chronico Baldricus Epiſcopus Tornacenſis. Apud Pariſios nequam Judæus emptam a Chriſtiana muliere Euchariſtiam pennario ſuo cultello pupugit, clavis confixit, & crucifixit. Et cum ex ipſa copioſiſſimus ſanguis efflueret, projecit in bullientem lacabum. Iſtic ſe ſacroſancta Hoſtia transformavit in hominem Crucifixum, & territum Judæum vertit in fugam atque amentiam. Res eſt omnibus nota. Facta ad poſtremum annum ſæculi decimi tertii. Ea enim de cauſa Philippus Pulcher Francorum Rex omnes Judæos proſcripſit è Gallia. Ejuſdem ſæculi anno nonageſimo octavo ſimile facinus Judæi patrarunt in Franconia. Et tantus emanavit ſanguis, ut celari non potuerit. Hinc Herbipoli, Nurembergæ, Rotemburgi, ac per vicina oppida, collecti fideles invaſerunt Judæos, & crudeliter occiderunt. Ita in ſuis Annalibus refert Henricus Stero Monachus Althanenſis. Simile Hallenſis in Saxonia Judæi facinus refert in Citizenſis Eccleſiæ Chronico Paulus Langius. Et Bruxellenſis Judæi facinus eſt nobis omnibus notum. Authenticum eſt Conſtantinopolitanum ſimilis Judæi facinus. Filiolum, quod cum Chriſtianis pueris Euchariſtiæ reliquias ſumpſiſſet, miſit in ardentem fornacem: Et puerum manſiſſe ac exiviſſe illæſum teſtantur Evagrius Epiphanienſis, Georgius Cedrenus, & alii Græcorum Scriptores. Factum fuit ſub Imperio Juſtini II.

Lib. 5. cap. 1. — Lib. 4. c. 14. — Lib. 3. c. 22. — A. 1514.

Altera neceſſariæ ad fructuoſam Euchariſtiæ ſumptionem præparationis pars eſt pura & integra, aut certe purgata ac redintegrata mens. Primitiva Eccleſia nonniſi perfectos ad iſtud perfectionis Sacramentum admiſit. Quorumdam graviorum criminum reos, licet multorum annorum dura pœnitentia perfunctos, numquam dimiſit: Nec in articulo mortis. Et in hujus præparationis prævaricatores Divina Majeſtas exercuit dura ſemper judicia. Etenim de duobus ſuis ſubditis, qui ſine purgata mente præſumpſerant Euchariſtiam accipere, ſcribit in Sermone de Lapſis ſanctus Cyprianus: *Cum quædam arcam ſuam, in qua Sanctum Domini fuit, manibus indignis tentaſſet aperire, igne inde ſurgente deterrita eſt, ne auderet attingere. Alius qui, Sacrificio a Sacerdote celebrato, partem cum cæteris auſus eſt latenter accipere, Sanctum Domini edere & contrectare non potuit, Cinerem ſe ferre apertis manibus invenit. Documento unius oſtenſum eſt, immerentibus ad ſalutem non prodeſſe quod ſumitur, quando gratia ſalutaris in cinerem, ſanctitate fugiente, mutetur.* Addit & aliam ſumpto Dominico Sanguine fuiſſe mox angina percuſſam, palpitantem ac trementem ad ſuos pedes cecidiſſe. Quin & innoxium infantem, quem lapſa nutrix pagano ſacrificio admoverat, ſcribit Divinitus fuiſſe à ſacroſancto calice rejectum. Hujus divini operis juſtitiam exponit ſanctus Auguſtinus in litteris ad Epiſcopum Bonifacium. Ep. 23.
Quod quibuſdam indigne communicantibus Euchariſtia fuerit in nigrum carbonem converſa, habemus in vitis Patrum. Et de quodam uſurario Salernitanæ Eccleſiæ Presbytero ſcribit ad quemdam ſui temporis Epiſcopum ſanctus Petrus Damiani: *Hic aliquando cum Miſſarum celebraret officium, inter ipſam Dominici Corporis confractionem tres repentè favillæ ignis ex ipſo cæleſti Sacramento prodeuntes emicuerunt, & in ſacrificantis pectus terribiliter impegerunt.* Lib. 4. c. 17. Ad undecimum Chriſti Domini ſæculum Albertus Viromandenſium Comes ſcelerate vixerat, & moribundus accepit Euchariſtiam. Verùm iſta in ejus ſtomacho eſt transverſa in ferrum, ideoque ille exclamavit: *Ferrum quod mihi dederunt Clerici, me occidit.* Et fuit mox infeliciſſimè extinctus. Ita ſcribit in Cameracenſis Eccleſiæ Chronico Baldricus Epiſcopus Tornacenſis. Lib. 3. c. 23. Stephanus Boloniæ Comes Henrici I. Anglorum Regis Regnum, quod hujus filiæ Mathildi debebatur, contra juramenti fidem invaſit, & permiſit ſe coronari. Quod ipſi à coronante Epiſcopo ſolemniter data Euchariſtia ſubitò in cœlum diſparuerit, atque ita perjurus Rex communicare non fuerit à divina vindicta permiſſus, teſtantur Joannes Bromptonius Abbas Jornalenſis, & Henricus Cnychtonus. Anno 1135. Et ſub iſto Rege Anglia fuit plena calamitatibus.

Tertia laudatæ præparationis pars eſt immaculatum corpus. Etenim licet conjugalis thorus ſit ſanctus & immaculatus, de conjugatis tamen fidelibus ſcribit ad Corinthios ſanctus Paulus: *Nolite fraudare invicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi.* Per orationem intelligit Chriſtianum ſacrificium atque Euchariſtiam. Primitiva Chriſtianitas fuit adeò ſancta, ut qui vel ſolus ſemetipſum per unicam etiam immunditiam fœdaſſet, omni vita, etiam in mortis articulo, ab Euchariſtia arceretur. Ad ſeptimi ſæculi exordium Joannes cognomento Jejunator, iſtius nominis quartus Conſtantinopolitanus Epiſcopus emiſit canonem mandantem, ut nullus à tali lapſu, niſi poſt quadraginta dierum abſtinentiam ac pœnitentiam, ad Domini Sanctum admitteretur. Et ex iſto Canone etiamnum vivit orientalis Eccleſia. Nec deſunt qui affirment ipſum eſſe nimis clementem & laxum. Et ſane nullum crimen magis adverſatur Domino noſtro virgini, filio virginis. Prima Eccleſiæ ſæcula quoſvis immundos nec ingredi permiſerunt Eccleſias. Ita habes in litteris S. Hieronymmi ad Pammachium. Ep. 50. Et iſtam ſanctitatem ſuo adhuc tem-

tempore viguiſſe teſtatur ſanctus Petrus Damia-
ni. Ad plura ſæcula omnis in ſacro Ordine la-
pſus fuit perpetuò irregularis, extra omnem gra-
tiæ ſpem proſcriptus à ſacro Altari, ejectus ab
omni miniſterio. Et hujus Canonis prævaricato-
rem Presbyterum fuiſſe ſubito ac incurabili can-
cro percuſſum, & ab ipſo penitus exeſum, ſcri-
Cap. 20. bit in Lauſiaca hiſtoria Palladius Epiſcopus He-
lenopolitanus. Poſterioribus ſæculis Eccleſiæ di-
ſciplina eſt clementior, & iſta clementia abuten-
tes Clericos Divina juſtitia frequenter invaſit.
Etenim poſt carnis lapſum celebranti Sacerdoti
conſecrata elementa fuiſſe in picem transmutata
ſcribit in ſuæ Eccleſiæ hiſtoria Simeon Dunel-
Lib. 3. c. 20. menſis. Simili Sacerdoti Euchariſtiam, dum ſu-
mere parat, tribus continuis diebus evolaſſe è ma-
nibus, ſcribit in primo de miraculis libro Petrus
Cap. 2. Venerabilis. Addit eidem poſt legitimam pœni-
tentiam celebranti omnes ipſas tres hoſtias ex al-
to rediiſſe. De alio item apud Hiſpanos ſimili
Presbytero ad decimi tertii ſæculi annum unde-
cimum ſcribit Guilielmus Nangianenſis: *Peracto
conſecrationis Sacramento, Columba cum impetu ad-
volans, roſtro miſſo in calicem, totum abſorbuit, &
hoſtiam de Sacerdotis manu abripiens avolavit.* Ad-
didit etiam huic poſtmodum pœnitenti rediiſſe
columbam, & omnia reddidiſſe. Magnus Baſi-
lius quotieſcumque conſecrabat Sacrificium, ex-
terno ſymbolo videbat Spiritus ſancti in elementa
adventum. Quod ipſi miniſtrans impudici oculi
Diaconus eum iſto Chriſmate privaverit, ſcribit
in ejus vita ſanctus Amphilochius.

Uti in indignos tremenda judicia exercet, ita
Divina Majeſtas in dignos Euchariſtiæ ſumptores
& tractatores frequenter effundit ampliſſima gra-
tiæ beneficia. Magnus Baſilius ad ſacroſanctam
& tremendam Conſecrationis horam quandoque
videbat auream, quæ ſupra altare fixa ſervabat
Euchariſtiam, columbam moveri à Spiritu ſan-
cto, quandoque à cœleſti igne circumcingi to-
Cap. 38. tum altare. De ſancto Epiphanio ſcribit in ejus
vita Joannes Monachus: *Epiphanius numquam
perficiebat oblationem, niſi viſionem vidiſſet.* Quod
Joannes Abbas, poſtmodo Cæſaræenſis in Palæ-
ſtina Archiepiſcopus, numquam conſecraverit,
niſi Spiritus ſancti adventum vidiſſet, teſtatur
in ſpirituali Prato ſanctus Hieroſolymæ Patriar-
Cap. 25. cha Sophronius. Quod ipſum ſcribit de vene-
rabili Mardardo, Ciliciæ Presbytero, ac de Ita-
Cap. 27. liæ Epiſcopo Rumellenſi. Et de ſancto Marti-
& 150. no Turonenſi Epiſcopo, ſolemne ſacrificium
Cap. 2. offerente, ſcribit in ſecundo Dialogo ſanctus
Sulpitius Severus: *Globum ignis de capite illius
vidimus emicare, ita ut in ſublime contendens,
longius collum & crinem flamma produceret.* Et
iſtud Martini Chariſma Romana Eccleſia laudat
in ſuo Breviario. Pergit in tertio Dialogo Sul-
pitius de Illuſtri Præfectorii ordinis viro Arbo-
Cap. 14. rio: *Teſtatur Arborius vidiſſe ſe Martini manum
Sacrificium offerentis, veſtitam quodammodo nobi-
liſſimis gemmis, luce micare purpurea, & ad mo-
tum dexteræ colliſarum inter ſe fragorem audiſſe
gemmarum.* Quod etiam ſupra celebrantis ſancti
Gregorii VII. Pontificis caput nobilis vir Joan-
nes candidam & auratam columbam viderit, te-
ſtatur in Caſſinenſis Cœnobii Chronico Leo Car-
dinalis Epiſcopus Goſtienſis. Per ſanctum Igna- Lib. 3.
tium Patriarcham Conſtantinopolitanum conſe- cap. 54.
crata hoſtia erat quaſi cœleſtis carbo, cœleſtes
emittebat radios, & ad ejus elevationem poſita in
altari Crux concutiebatur. Ita in ipſius vita ſcri-
bit Nicetas Paphlago. De ſancto Lupo Senonen- Septem-
ſi Archiepiſcopo habet Romanum Martyrolo- bris 1.
gium: *Quadam die, dum præſente Clero ſacris
Altaribus adſtaret, lapſa eſt cœlitùs gemma in ejus
calicem.* Sanctum Carpum, beati Pauli Apoſtoli
diſcipulum, ac apud Cretenſes Epiſcopum, ante
conſecrationem ſemper fuiſſe ſimili Chriſmate
donatum, affirmat in epiſtola ad Demophilum
vulgaris Dionyſius Areopagita. De domeſtico
Beneventani Principis Presbytero, devote in dies
celebrante, ad Alexandrum II. Pontificem ſcri-
bit ſanctus Petrus Damiani: *Angelus Domini ex* Lib. 1.
conſuetudine veniebat, & vidente Principe Sacra- Ep. 10.
*mentum Dominici Corporis ex offerentis manibus aſ-
ſumebat.* Et certe quod cuilibet Sacrificio plures
aſtent ſancti Angeli, ſemper credidit Catholica
Eccleſia. At poſtmodò carne lapſus iſte Pres-
byter amiſit iſtam gratiam, & dum celebrare
præſumit, fuit ab eodem Angelo longe aliter
tractatus. Etiam ſequentis ſæculi venerabilis
Pariſienſium Antiſtes Mauritius in extremo
morbo nihil ſumere poterat, ideoque Eucha-
riſtiæ Viaticum poſtulanti Clerus, vomitatio-
nis periculum timens, dedit hoſtiam non con-
ſecratam. At conſuetum Chariſma non ami-
ſerat optimus Epiſcopus, ideoque reſpondit:
Non eſt hoc Salvator meus, quem ſummo deſi- Cap. 38.
derio poſtulaveram. Ita refert in Occidentalis
Eccleſiæ hiſtoria Jacobus Cardinalis de Vitria-
co, & adjungit: *Illi vehementer admirantes,
Chriſti Corpus attulerunt. Epiſcopus verò Chri-
ſti præſentiam percipiens, cum lachrymis & de-
votione, ore tantùm oſculando tetigit, & ſic Do-
mino ſpiritum in pace reddidit.* Joannes Brom- Anno
ptonus Abbas Jornalenſis, licèt iſtud in vene- 1135.
rabilem Hugonem de Sancto Victore perperam
tranſcribat, addit adoratam Euchariſtiam in
cœlos adſcendiſſe. Dominus Cardinalis affir-
mat idem Chariſma fuiſſe Beatæ Mariæ Ognia-
cenſi. Et ſimile Chariſma veneramur in S. Phi- Cap. 42.
lippo Nerio. Suo tempore fuiſſe & cuidam An-
glicanæ puellæ ſcribit in opere de Sacramentis
magnus Doctor Thomas Waldenſis. Et addit
ipſam per quindecim annos ex ſola Euchari-
ſtia vixiſſe. Habemus plura hujuſmodi authen-
tica exempla. Quod ſanctus Malachias, Du-
nenſis in Hibernia Epiſcopus, indigne præ-
ſertim ob luxuriam communicantes ex odore
cognoſceret, teſtatur in ejus vita ſanctus Ber- Anno
nardus. Quod ipſum Chariſma in ſancto Mo- 1215.
nacho ac Presbytero Eulogio laudat Lauſia-
ca Palladii Hiſtoria. Et de Imperatore Otho- Cap. 78.
ne IV. ſcribit in Neuſtriæ Hypodigmate Tho-
mas Walſinghamenſis: *Cum inſtante morte Via-
ticum recipere, quia nihil retinere poterat, non
auderet, tamen Corpus Chriſti ad inſtantiam
ejus, ut illud videret, allatum humiliter ado-
ravit. Et cum quaſi amplexaturus brachiis expan-
ſis, nudato corpore appropinquaret, hoſtia illo in
loco, ubi cor latuit, facta apertura intravit, proſiliens
de manibus Sacerdotis, & abſque omni cicatricis ve-*

ſtigio recluſus eſt locus. Et ſic recumbens ſpiritum reddit. Affirmat ſe ſcribere ex oculato teſtimonio Anglicani Nobilis, qui Othoni militaverat. Quod ipſum eiſdem verbis refert Nicolaus Trivettus. Divina Clementia pios ſui Sacramenti dilectores ſolet ita honorare & conſolari.

Adduci poſſint & plurima miracula, quorum radix & ſcopus latet in Divinæ Providentiæ Arcanis, & à nobis ignoratur. Ad duodecimi ſæculi annum decimum ſextum ſcribit Chronicon Abbatiæ Vezeliacenſis: *In Dolenſi cœnobio cuidam Monacho Miſſas agenti puer ſuper Altare loco hoſtiæ apparuit antè calicem.* Quod ipſum ſcribit in ſuo Chronico Guilielmus Nangiacenſis. Et adjungit ad ejuſdem ſæculi annum nonageſimum octavum: *Apud Roſetum in Calabria in Sacrificio Altaris vinum viſibiliter mutatum eſt in ſanguinem, panis in carnem.* Quod ipſum teſtantur magnum Belgii Chronicon, in vita Philippi Auguſti Francorum Regis Rigordus, & Guilielmus Armoricenſis. Suo etiam tempore puerum loco hoſtiæ apparuiſſe apud Sueſſionenſes, teſtatur in primo de Sanctorum pignoribus libro venerabilis Guibertus, Abbas ſanctæ Mariæ apud Novigentum. Et in Saxonici Belli hiſtoria ſcribit Bruno Presbyter Merſeburgenſis Eccleſiæ: *Quidam* Cap. 2. *Presbyter in Epiſcopatu Magdeburgenſi, in villa Weddinghe, in neutra parte converſationis egregius, qui nec vitiorum labe, nec virtutum laude clareret eximius, dum in Sacramentorum confectione veniſſet ad communionem, calice levato, vidit vinum non ſolum ſpiritualiter, ſed viſibiliter converſum in ſanguinem, cujus rubore pariter ac* Fol. 113. *denſitate perterritus, nihil inde ſumere præſumpſit, ſed in Magdeburgi civitatem, ubi adhuc venerabiliter ſervatur, cum magno timore portavit.* Magnum Fol. 109. Belgii Chronicon ad duodecimi ſæculi annum ſexageſimum nonum affirmat ſimilia contigiſſe apud Aureliam, apud Caſtrum Caroli, apud Brennenſe Præmonſtratenſis Ordinis Cœnobium, ac in civitate Atrebatenſi. Addit facta à Domino Deo ad confundendos, qui tunc naſcebantur, hæreticos Albigenſes. Ad ejuſdem ſæculi annum nonageſimum ſeptimum affirmat contigiſſe etiam in territorio Carnutenſi. Ad poſtremum iſtius ſæculi annum habet Chronicon Fol. 199. Auguſtenſis Eccleſiæ: *Corpus Domini verſum eſt in cruentam carnem in civitate Auguſta.* In ſecundo contra Berengarium libro ſcribit Sanctus Guitmundus Epiſcopus Averſanus: *Cùm in Italia Presbyter quidam Miſſam celebrans, inventam ſuper Altare veram carnem, & verum in calice ſanguinem, ſecundùm propriam carnis & ſanguinis ſpeciem, ſumere trepidaret, rem protinus ſuo Epiſcopo, conſilium quæſiturus, aperuit. Epiſcopus autem cum multis Co-Epiſcopis ad hoc convocatis calicem illum cum eadem carne & ſanguine Domini diligenter opertum in medio Altaris incluſit, pro ſummis reliquiis perpetuò reſervandum.* Et in ſa- Cap. 3. cri Canonis expoſitorio opuſculo ſcribit venerabilis Hugo de ſancto Victore: *Cum in Vivarienſi Eccleſia Ordinis Præmonſtratenſis Miſſa celebraretur, quidam frater de choro reſpiciens ad Altare, vidit ſuper illud circulum claritatis immenſæ, & columbam nivei candoris ſupra calicem in eadem claritate.* Et lumen fuit tantum, ut curioſum inſpectorem excœcaverit. In Sclavorum Chronico ſcribit Presbyter Hemboldus: *Sacerdos qui-* Lib. 2. cap. 13. *dam in terra Danorum aſſiſtens ſacro Altari, cum ſublevaſſet calicem, ſumpturus hoſtiam, ecce viſa eſt in calice ſpecies Carnis & Sanguinis. Ille de timore tandem reſumpto ſpiritu, non audens ſumere inſolitæ viſionis ſpeciem, tranſiit ad Pontificem, ibi in conventu Cleri calicem videndum obtulit. Cum multi dicerent id factum Divinitùs ad confirmandam plebis fidem, Pontifex altiori ſenſu proteſtatus eſt gravem Eccleſiæ imminere tribulationem, & multum Chriſtiani populi ſanguinem fundendum. Quoties enim ſanguis Martyrum effunditur, Chriſtus denuò in ſuis membris crucifigitur.* Hemboldus adjungit Epiſcopi prophetiam fuiſſe veram, impletam per calamitates proximè illatas à barbaris Sclavis. Etiam Bruno Merſeburgenſis cenſuit per ſupra laudatum Magdeburgenſe miraculum fuiſſe prænunciatas horrendas calamitates, quas à ſcelerato Imperatore Henrico IV. tunc Saxonia ſuſtinuit.

At verò in præfato opere Jacobus Cardinalis de Vitriaco Catholicæ Eccleſiæ de ſacroſancta Euchariſtia fidem inſigniter exponit, atque proſequitur: *Quoniam hujus Sacramenti profunditas incomprehenſibilis & admirabilis omnem excedit intentionem, credere præcipimur, diſcutere prohibemur. Propter quod Dominus, ut infirmorum fidem circa hoc Sacramentum hæſitantium roboraret, variis miraculorum argumentis ipſius oſtendit veritatem. Etenim ſimilitudo carnis cruentæ in Altaris Sacramento frequenter oſtenſa eſt à Domino. Cujuſmodi propriis oculis in Monaſterio Præmonſtratenſis Ordinis apud villam, quæ Brenna nominatur in Regno Franciæ, inſpeximus.* Adjungit ſe ſimile miraculum vidiſſe in regione Pictavienſi, & pergit: *Longum eſſet enarrare, quot & quibus modis Dominus hujus Sacramenti veritatem exteriùs oſtendendo manifeſtaverit, vel interiùs afficiendo ſuavius & ſecretiùs præſentiæ ſuæ certitudinem animabus ſanctis revelaverit. Ipſe enim novus homo venit in mundum, ut nova faceret opera, quæ nullus alius fecit. Quæ ſi omnia eſſent ratione comprehenſibilia, quomodo eſſent profunda & inſcrutabilia? Neque fides haberet meritum, cui humana ratio præberet experimentum.* Quam doctrinam exiſtimo eſſe veriſſimam. Nam & iſtud Brennenſe, & alia illius ſæculi miracula fuiſſe facta ad confundendam Albigenſium hæreſim, & infirmam quorumdam fidem roborandam, jam audivimus à Magno Belgii Chronico. Et hinc Divina Clementia Occidentali potiùs, quàm Orientali Eccleſiæ dedit iſtiuſmodi portenta. Huc uſque retuli non pauca, & pleraque ſunt apud Occidentem, rariſſima apud Orientem. Quia nempe Sacramentariæ hæreſes ſolam Latinam vexarunt Eccleſiam, ideoque hæc ſola indiguit iſtis infirmæ fidei adjumentis. Etiam pauciſſima, quæ apud Orientem, evenerunt ad iſtud adjutorium. Eadem de cauſa pleraque Latina evenire cœperunt ad Chriſti Domini undecimum ſæculum. Quod nempè vanus Berengarius Sacramentariis erroribus tunc portam reſeraverit.

Porrò noſtrum, cujus hodiè memoriam læti celebramus, miraculum evenit ad prima exordia hæreſis Wicleffianæ. Et ad ſacroſanctæ Euchari-

chariſtiæ fidem firmandam Divina Clementia tunc edidit plura. Inſigne in Cantuarienſi Eccleſia ſub Domino Archiepiſcopo Thoma de Cap. 63. Arondell factum narrat Thomas Waldenſis. Nec dubitandum, quin per hoc noſtrum Divina Pietas voluerit non dumtaxat caſtigare indignum ſumptorem, ſed & Belgicæ plebis fidem ſtabilire. Præſertim civitatis Colonienſis, ac hujus almi oppidi Lovanienſis. Non ſine cauſa hujus portenti gratia Middelburgum deſeruit, & elegit Coloniam atque Lovanium. Quod tutelares Sancti ſint ſuarum urbium firmiſſimi conſervatores, rectè ſcribit ad ſuæ civitatis Senatum Lib. I. Ep. 228. ſanctus Iſidorus Peluſiotes. Et de ſancto Jacobo Niſibenſi ad Perſicos Romani Imperii fines Epiſcopo habet in ſuo Martyrologio ſanctus Ado Jul. 15. Antiſtes Viennenſis: *Sanctus Jacobus Epiſcopus, magnæ virtutis Vir, ita ut ad ejus preces ſæpè urbs diſcrimine fuerit liberata. Intrà urbis ſuæ muros ex præcepto Imperatoris Conſtantini ad tutelam & munimentum ſepultus, poſtea zelo Juliani Apoſtatæ eſt extrà urbem elatus & conditus. Sed mox eadem civitas, tanti Patroni orbata reliquiis, Perſarum ditioni ſuccubuit.* Rei ſeriem pluribus exponit in Virorum Illuſtrium Catalogo Gennadius Cap. I. Maſſilienſis. Habemus plurima iſtiuſmodi exempla. Et hinc de Imperatore Anaſtaſio, quod Meſopotamiæ Daras exaltans in Anaſtaſiopolim, ac inde ſancti Bartholomæi corpus auferens, ipſam plenè exarmaverit, rectè ſcribit in Colle- Lib. 2. ctaneis Theodorus Lector. Etenim tunc ipſam, antea inſuperabilem, Perſæ mox ſubjugarunt. Etiam varios & horrendos à Deo & Regi rebellibus Calviniſtis, Swecis, Francis, aliiſque hoſtibus inſultus ſuſtinuerunt Colonia & Lovanium: Et omnes vicinæ civitates ſuccubuerunt. Solum cum Colonia Lovanium permanſit orthodoxum, nec ſuum legitimum Principem umquam amiſit. Divinæ Majeſtatis judicia ſunt alta & ſecreta: Quis ſapiens, & intelliget hæc? Et adversùm hoſtilia arma quid eſt Lovanium? Quare Divinam ejus tutelam ſi huic ſacroſancto Theſauro adſcripſerim, non ero temerarius. Dura hodiè patimur. Redacti ſumus in Attilana tempora, de quibus ad ſanctum Exuperium Tholoſæ Epiſcopum ſcripſit ſanctus Hieronymus: *Dives eſt qui habet panem.* Non imitemur antiquos Romanos, ad quos à barbaris Gothis captos & ſpoliatos declamat in libris de Dei civitate ſanctus Auguſtinus: *Perdidiſtis utilitatem calamitatis. Miſerrimi facti eſtis, peſſimi permanſiſtis.* Ex corde redeamus ad Divinam Clementiam, & confidamus in Sapientis verba: *Cum placuerint Domino viæ hominis, inimicos ejus convertet ad pacem.* Humani cordis converſionem eſſe cœli ac terræ creatione majus miraculum affirmant atque demonſtrant ſanctus Auguſtinus ac ſanctus Joannes Chryſoſtomus. Et quod illam per ſacroſanctum Euchariſtiæ Sacrificium ac Sacramentum operari conſueverit Divina miſeratio, Chriſtiani omnes novimus. Hæc veneremus, his piè & ſanctè utamur & in opportuno tempore reperiemus Divinum auxilium.

F I N I S.

Ad majorem Dei & omnium Sanctorum gloriam.

INDEX TRACTATUUM ET CAPITUM.

TRACTATUS PRIMUS.

Dissertatio de antiquitate, auctoritate, ac legitimo uſu Sententiæ Probabilis.

CAPUT I. *Oſtenditur quòd juris naturalis ignorantia ſit pars originalis peccati, ideoque durum noſtræ animæ vulnus.* Fol. 1
CAP. II. *Quænam ſententia ſit cenſenda verè probabilis.* 2. 2
CAP. III. *Oſtenditur quòd Eccleſia Catholica circa humanas Leges ſemper permiſerit uti ſententia probabili.* 5. 2
CAP. IV. *Oſtenditur quòd Catholica Eccleſia etiam circa Divini juris materiam ſemper nos permiſerit uti ſententia probabili.* 7. 1
CAP. V. *Præcedens aſſertio demonſtratur per alia inſuper exempla.* 8. 2
CAP. VI. *Oſtenditur quòd Romani etiam Pontifices ſua quandoque Reſcripta forment ex iſtiuſmodi probabilibus ſententiis.* 11. 2
CAP. VII. *Oſtenditur quòd Catholica Eccleſia ſemper admiſerit probabiles ſententias etiam circa jus naturale.* 13. 1
CAP. VIII. *Hæc firmantur aliis exemplis.* 16. 1
CAP. IX. *An omnia per naturalis juris ignorantiam patrata iniqua opera ſint peccata?* 19. 2
CAP. X. *An per naturalis juris ignorantiam patrata opera ſint ſemper peccata mortalia?* 23. 2
CAP. XI. *An ſemper & ubique ſit obſervanda hæc Regula :* In dubiis pars tutior eſt eligenda? 26. 1.
CAP. XII. *Demonſtratur quòd inter probabiles ſententias vera, quandoque videatur immò & ſit minùs tuta.* 28. 2
CAP. XIII. *Reſolvuntur aliquot quæſtiones.* 32. 1
CAP XIV. *An omnes ſanctorum Patrum ſententiæ ſint verè probabiles?* 34. 1

TRACTATUS SECUNDUS.

Dissertatio de Simonia Monaſteriorum.

CAP. I. *Opulenti olim fideles, ſuſcipientes vitam Monaſticam ſolebant ſuarum facultatum aliquid largiri Monaſterio.* 42. 1
CAP. II. *Exponuntur aliquot antiqui Eccleſiarum ac Monaſteriorum abuſus.* 44. 1
CAP. III. *Exponitur varia pœna Monaſticæ Simoniæ.* 45. 2
CAP. IV. *Oſtenditur quòd Religioſæ profeſſioni nullum poſſit apponi temporale pactum.* 48. 2
CAP. V. *An nullo in caſu liceat aliquid ab ingredientibus exigere?* 51. 1
CAP. VI. *Diſcutitur Doctrina Theodori Balſamonis, Patriarchæ Antiocheni.* 53. 1

CAP. VII. *An*

CAP. VII. *An antiquus Eccleſiæ Canon aut mos omnia profeſſi Monachi bona per profeſſionem devolveret in firmam proprietatem Monaſterii?* 57. 1
CAP. VIII. *Exponuntur Imperatoris Juſtiniani de hac re Leges.* 59. 2
CAP. IX. *Demonſtratur quòd haſce Imperatoris Juſtiniani Leges non ſola Orientalis, ſed etiam cuncta Occidentalis, Romana præſertim, Eccleſia ſemper probaverit atque admiſerit.* 63. 2
CAP. X. *Demonſtratur quòd omnis Eccleſia ſemper perrexerit laudatas Juſtiniani leges probare & obſervare.* 64. 1
CAP. XI. *An Monaſticam vitam profeſſuri ſubſtantia non ſolummodò poſſit, ſed etiam debeat devolvi in Monaſterium.* 68. 1
CAP. XII. *Exponitur nova quorundam Regnorum conſuetudo, quam appellant amortizationem, ſeu manum mortuam.* 69. 2
CAP. XIII. *Exponuntur vera apud Græcos exordia manus mortuæ, atque amortizationis.* 74. 2
CAP. XIV. *Exponitur mortuæ manus & amortizationis exordium apud nos Latinos.* 78. 2
CAP. XV. *An hodie in regionibus, ubi viget manus mortua, Monaſteria valdè ac legitimè ſtipulentur de hæreditatibus debitis profeſſuro apud ſe Monacho?* 81. 2
CAP. XVI. *Præcedens Aſſertio ſtabilitur ex aliis Principiis.* 84. 1
CAP. XVII. *Expediuntur aliquot Quæſtiones.* 86. 1
CAP. XVIII. *Quædam ſupplementa ad Diſſertationem de Simonia.* 88. 2

TRACTATUS TERTIUS.

DISSERTATIO de Antiqua Diſciplina Chriſtianæ Militiæ.

CAP. I. *Exponitur prima bellorum Origo.* 94. 1
CAP. II. *Exponitur bellorum commoda & incommoda.* 91. 1
CAP. III. *An bellum in Novo Teſtamento ſit licitum?* 100. 2
CAP. IV. *Quid de bellorum juſtitia ſenſerint Patres, qui Eccleſiam docuerunt ſub Chriſtianis Imperatoribus?* 105. 2
CAP. V. *Qua poteſtate, & quomodo debeat indici bellum.* 110. 1
CAP. VI. *De intentione requiſita ad juſtè bellandum.* 114. 2
CAP. VII. *Rectæ intentionis in milite qualitas ac neceſſitas demonſtrantur ex antiqua forma creandi militis.* 118. 1
CAP. VIII. *Qninam Principem, dum ex probabili dumtaxat cauſa indicit bellum, obligantur ſequi?* 122. 2.
CAP. IX. *Quænam cauſæ ſufficiant ad indicendum bellum?* 125. 1
CAP. X. *Exponitur neceſſitas militaris diſciplinæ.* 129. 1
CAP. XI. *De Militari Clero, cuſtode diſciplinæ.* 131. 2
CAP. XII. *Quibus diebus præliari liceat.* 133. 2
CAP. XIII. *De pia Militum ad Prælium præparatione.* 136. 2
CAP. XIV. *Quænam homicidia in bello ſint licita.* 142. 1
CAP. XV. *Exponitur varia Chriſtianorum Militum Diſciplina.* 144. 2
CAP. XVI. *Exponuntur Militum Stipendia.* 148. 1
CAP. XVII. *Exponuntur Provincialium erga Milites obligatio.* 151.
CAP. XVIII. *Exponuntur juſta militum ſpolia.* 153. 1
CAP. XIX. *De Militum Furtis, Rapinis, aliiſque Facinoribus.* 158. 2
CAP. XX. *Quæſtiones circa initam à Regibus Pacem.* 160. 2

TRACTATUS QUARTUS.

Antiqua Eccleſiæ ac Reipublicæ in Pelagianam Hæreſim Decreta, breviter elucidata Scholiis Chronologicis.

Synodus Carthaginenſis, ab Aurelio Archi-Epiſcopo habita adversùs Celeſtium. 165. 1
Fragmenta Synodalia. ibid.
Synodus Dioſpolitana. 166. 1
Acta Synodalia, à S. Auguſtino ducta in compendium. ibid. 2
Actio prima. ibid.
Actio ſecunda. ibid.
Actio tertia. ibid.

Actio quarta. 166.
Actio quinta. 167. 1
Actio ſexta. ibid.
Actio hæc exſtat integra in Libro de peccato originali. ibid. 2
Actio ſeptima. 168. 1
Actio octava. ibid.
Actio nona. ibid.
Actio decima. ibid. 2
Articulorum ab hac Synodo damnatorum recapitulatio. 169. 1
Dioſpolitanæ Synodi Compendium, quod ex Creſconii Cardinalis Collectione publicavit Cæſar Cardinalis Baronius. ibid. 2
Sequitur Catholica Pelagii confeſſio poſt recenſita ex libello adverſariorum capita in eum objecta, quæ omnia confutavit. 170. 1
Secunda Synodus Carthaginenſis. ibid. 2
Innocentii primi Pontificis de hac Synodo judicium. 171. 1
Synodus Milevitana. ibid. 2
Exponitur Pontificis Reſponſum. 172. 1
Africanus quinque Epiſcoporum Conventus. ibid. 2
Exponitur Pontificis Reſponſum. 173. 1
Romana Zozymi Pontificis Synodus. Actio prima. ibid. 2
Actio ſecunda. 174. 2
Tertia Carthaginenſis Synodus. 175. 1
Romanæ ſub Zozymo Pontifice Synodi. Actio tertia. ibid. 2
Paulini Carthaginenſis Diaconi epiſtola, quà Zozymo Pontifici de ſuæ accuſationis in Celeſtium firmato judicio agit gratias. 176. 1
Paulus Diaconus Zozymo Pontifici. ibid. 2
Quarta Carthaginenſis Synodus. 177. 2
Acta Synodalia. 178. 1
Capitulum I. 178. 1. *Capitulum II.* ibid. *Capitulum III.* ibid. *Capitulum. IV.* ibid. 2
Capitulum V. ibid. *Capitulum VI.* ibid. *Capitulum VII.* ibid. *Capitulum VIII.* 179. 1
Relatio Synodi, & confirmatio. ibid.
Prima Honorii ac Theodoſii Auguſtorum adverſùm Pelagianos Lex. ibid.
Imperatores Honorius & Theodoſius Auguſti Palladio Præfecto Prætorio. 180. 1
Conſtantinopolitana Attici Epiſcopi Synodus. ibid. 2
Honorii & Theodoſii Auguſtorum ſecunda Lex adverſùs Pelagianos. 181. 2
Imperatores Honorius & Theodoſius Auguſti Aurelio Epiſcopo ſalutem. 182. 1
Epiſtola S. Aurelii Carthaginenſis Epiſcopi ad omnes Epiſcopos per Byzacenam & Azuritanam Provinciam conſtitutos de damnatione Pelagii & Celeſtii hæreticorum. ibid.
Conſtantii Auguſti Lex adverſùs Pelagianos. ibid. 2
Imperator Conſtantius Voluſiano Urbis Præfecti. 183. 1
Junius Quartus, Palladius, Monachius, & Agricola, iterùm Præfecti Prætorio dixerunt. ibid.
Duodecim Articuli, quos in hac materia eſſe fidei regulas judicavit Sanctus Auguſtinus. ibid. 2
Capitulum primum. ibid.
Valentiniani tertii Imperatoris adverſùm Pelagianos Lex. 184. 1
Imperatores Theodoſius Auguſtus, & Valentinianus Cæſar Armatio, viro illuſtri, Præfecto Prætorio Galliarum. ibid.
Romana S. Celeſtini Pontificis Synodus. ibid. 2
Actio prima. ibid.
Actio ſecunda. ibid.
Actio tertia. 185. 1
Gallicana incerti loci Synodus. ibid.
Generalis Epheſinæ Synodi adverſùs Pelagianos acta. ibid. 2
S. Celeſtini Pontificis Apologetica pro S. Auguſtino ad Gallorum Antiſtites Epiſtola. 186. 1
Dilectiſſimis Fratribus Venerio, Marino, Leontio, Auxonio, Arcadio, Sillucio, & cæteris Galliarum Epiſcopis Celeſtinus. 187. 1
Capitulum I. ibid. *Capitulum II.* ibid. 2
Sanctorum Proſperi ac Hilarii per Celeſtini Epiſtolam confirmata Capitula. ibid.
Capitulorum præfatio. 188. 1
Capitulum I. *Quòd Adam omnes homines læſerit, nec quemquam niſi gratia poſſe ſalvari*. ibid.
II. *Quòd nemo ſit bonus ſuis viribus, niſi participatione ejus qui ſolus eſt bonus*. ibid. 2
III. *Quòd niſi gratia Dei continua juvemur, inſidias Diaboli ſuperare non poſſumus*. ibid.
IV. *Quòd per Chriſtum libero benè utamur arbitrio*. ibid.
V. *Quòd omnia Sanctorum merita dona ſint Dei*. ibid.
VI. *Quòd omnis ſancta cogitatio, & motus piæ voluntatis ex Deo ſit*. 189. 1
VII. *Quòd gratia Dei non ſolùm peccata dimittat, ſed etiam adjuvat ne committantur, & præſtat ut lex impleatur, non ſicut ait Pelagius, facilè, quaſi ſine gratia Dei difficiliùs poſſit impleri*. ibid.

VIII. *Quòd*

VIII. *Quòd præter ſtatuta Sedis Apoſtolicæ, omnes orationes Eccleſiæ Chriſti gratiam reſonant, qua genus humanum ab æterna damnatione reparatur.* 189. 2
IX. *Quòd gratiam Dei etiam baptizandorum teſtetur inſtituta purgatio, cùm exorciſmis & exſufflatione Spiritus ab eis abiguntur.* 190. 1
X. *Quòd profundiores quæſtiones nec contemnendæ ſint, nec penitùs aſſerendæ.* ibid.
Romani Xixti Tertii Pontificis Synodus. ibid.
Aquilejenſis Synodus. ibid. 2
S. Gelaſii Pontificis Decreta. 191. 1
Arauſicana Synodus. ibid. 2
Actorum Synodalium Præfatio. 193. 1
Capitulum I. *Quòd per peccatum Adæ non ſolùm corpus, ſed anima etiam læſa fuerit.* ibid.
II. *Quòd peccatum Adæ non ipſi ſolùm nocuit, ſed ad poſteros quoque tranſit.* ibid.
III. *Quòd gratia Dei non ad invocationem detur, ſed ipſa faciat ut invocetur.* ibid. 2
IV. *Quòd Deus, ut à peccato purgemur, voluntatem noſtram non expectet, ſed præparet.* ibid.
V. *Quòd initium fidei non ex nobis, ſed ex gratia Dei ſit.* ibid.
VI. *Quòd ſine gratia Dei, credentibus & petentibus miſericordia non conferatur, cùm gratia ipſa faciat, ut credamus & petamus.* ibid.
VII. *Quòd viribus naturæ bonum aliquid, quod ad ſalutem pertineat, cogitare aut eligere ſine gratia non poſſimus.* 194. 1
VIII. *Quòd per liberum arbitrium ad gratiam Baptiſmi nullus pervenire poſſit.* ibid.
IX. *De adjutorio Dei, per quod bona operamur.* ibid.
X. *De adjutorio Dei omnibus ſemper implorando.* ibid.
XI. *De obligatione votorum.* ibid.
XII. *Quales nos diligat Deus.* ibid. 2
XIII. *De reparatione liberi arbitrii.* ibid.
XIV. *Quòd ut liberemur à miſeria, miſericordia Dei prævenimur.* ibid.
XV. *Quòd per gratiam Dei in melius mutatur fidelis.* ibid.
XVI. *Quòd ex eo quod habemus non ſit gloriandum, cùm ex Deo ſit.* ibid.
XVII. *De Fortitudine Chriſtiana.* ibid.
XVIII. *Nullis meritis gratiam præveniri.* ibid.
XIX. *Neminem niſi Deo miſerante ſalvari.* ibid.
XX. *Nihil boni hominem poſſe ſine Deo.* 195. 1
XXI. *De natura & gratia.* ibid.
XXII. *De his quæ hominum propria ſunt.* ibid.
XXIII. *De voluntate Dei & hominis.* ibid.
XXIV. *De palmitibus vitis.* ibid.
XXV. *De dilectione qua diligimus Deum.* ibid.
Dilectiſſimo Fratri Cæſario Bonifacius. 196. 1
Cariſiaca Synodus. ibid. 2
Capitulum I. *Quòd una tantùm ſit Prædeſtinatio Dei.* 197. 1
II. *Quòd liberum hominis arbitrium per gratiam ſanetur.* ibid.
III. *Quòd Deus omnes homines velit ſalvos fieri.* ibid.
IV. *Quòd Chriſtus pro omnibus hominibus mortuus ſit.* ibid. 2
Valentina Synodus. ibid.
Capitulum I. *Quòd novitates vocum omni ſtudio vitandæ ſint.* ibid.
II. *De æterna Dei præſcientia bonorum & malorum.* 198. 1
III. *De Prædeſtinatione Dei, electorum ad vitam, & impiorum ad mortem.* ibid.
IV *De redemptione Sanguinis Chriſti, & de quatuor, & novemdecim Capitulis.* ibid. 2
V. *Quòd omnes regenerati à peccatis abluti ſint, non tamen omnes ſalvi fiant.* ibid.
VI. *De Gratia & libero arbitrio.* 199. 1
Sancti Nicolai primi Pontificis de his quæſtionibus Decretum. ibid. 2

TRACTATUS QUINTUS.

DISSERTATIO DOGMATICA de germano ac avito ſenſu ſanctorum Patrum, univerſæ ſemper Eccleſiæ, ac ſacroſanctæ præſertim Tridentinæ Synodi circa Chriſtianam Contritionem & Attritionem.

CAP. I. *Exponitur definitio Contritionis generatim ſumptæ, tradita per ſacroſanctam Synodum Tridentinam:* Contritio eſt dolor animi, ac deteſtatio de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero. 205. 1

CAP. II. *Ex-*

CAP. II. *Exponuntur Contritionis neceſſitas, & virtutes adnexæ.* 207. 2
CAP. III. *Exponitur Contritionis actus fundamentalis, de quo ſacroſancta Tridentina Synodus;* Deum tamquam omnis Juſtitiæ fontem diligere incipiunt, &c. 209. 1
CAP. IV. *Sacræ Synodi verba,* Deum tamquam omnis Juſtitiæ fontem diligere incipiunt, *largiùs exponuntur.* 211. 2
CAP. V. *Exponuntur varii Divinæ dilectionis gradus ſeu ſpecies.* 213. 2
CAP. VI. *Quanta & qualis charitas requiratur ad Contritionem generatim ſumptam.* 216. 2
CAP. VII. *Exponuntur verba ſacroſancti Tridentini Concilii:* Etſi Contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare priuſquam Pœnitentiæ Sacramentum actu ſuſcipiatur, ipſa nihilominùs Reconciliatio ipſi Contritioni ſine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non eſt adſcribenda. 218. 1.
CAP. VIII. *Quæſtiones quædam circa juſtificationem per ſolam ſine actuali Sacramento Contritionem* 221. 1.
CAP. IX. *Diſcutitur doctrina Eminentiſſimi Domini Cardinalis Roberti Bellarmini.* 225. 1
CAP. X. *Examinantur alia Domini Cardinalis fundamenta.* 226. 2
CAP. XI. *Elucidantur quædam per Dominum Cardinalem adducta loca ſacroſancti Concilii Tridentini.* 228. 2.
CAP. XII. *Exponitur ſervilis gehennarum timor.* 230. 2
CAP. XIII. *Exponitur varia utilitas timoris ſervilis.* 232. 2
CAP. XIV. *Exponitur varia imperfecta ſervilis timoris.* 233. 2
CAP. XV. *An ob iſtas imperfectiones ſervilis gehennarum metus ſit peccatum?* 236. 1
CAP. XVI. *Quæſtiones aliquot circa ſervilem gehennæ metum.* 237 2
CAP. XVII. *Exponitur eſſentia Attritionis, ſeu Contritionis imperfectæ.* 239. 2
CAP. XVIII. *Quæſtiones aliquot de imperfecta Contritione.* 241. 1

TRACTATUS SEXTUS.

Epiſtola familiaris ad Reverendum ac Eximium Patrem Henricum Noris, Veronenſem, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, S. Theologiæ Doctorem ac Profeſſorem. Qua F. Chriſtianus Lupus, eodem in Ordine S. Th. Doctor & Profeſſor, quibuſdam ad nonnulla nuperæ ſuæ de Chriſtiana Contritione Diſſertationis capita hæſitantibus, juxta Apoſtoli Mandatum, humiliter conatur dare rationes.

CAP. I. *Exponitur Diſſertationis, necnon & hujus Epiſtolæ ſcribendæ ratio.* 247. 1
CAP. II. *Lutheranus de chriſtiana Contritione error largiùs exponitur.* 250. 2
CAP. III. *Quòd caſta Dei adfectu ſaltem ſuper omnia dilectio ſit Chriſtianæ Contritionis pars eſſentialis & præcipua, demonſtratur ex orthodoxis Doctoribus, per quorum Scripta de Martino Lutherò Eccleſia uſque hodie triumphat.* 253. 2
CAP. IV. *Servilis Attritio oſtenditur eſſe dumtaxat heſternum commentum.* 256. 1
CAP. V. *Edita nuper Diſſertatio à variis Accuſationis capitibus expurgatur.* 257. 2
Prima Acccuſatio diluitur. 258. 1.
Diluitur ſecunda Accuſatio. 259. 1
Diluitur tertia Accuſatio. ibid.
Quarta Accuſatio diluitur. 261. 1
Quinta Accuſatio diluitur. ibid. 2.
Sexta Accuſatio diluitur. ibid.
Diluitur ſeptima Accuſatio. 262. 1.
Accuſatio octava diluitur. ibid. 2
Accuſatio octava diluitur. 265.
Diluitur nona Accuſatio. ibid. 2
Decima Accuſatio diluitur. 266. 1.
Accuſatio undecima diluitur. ibid.
Divi Auguſtini auctoritas defenditur. 266. 2
CAP. VI. *Quædam alterius Accuſatoris capita exponuntur.* 267. 2
Exponitur ac defenditur Joannes Driedo. ibid.
Quorumdam Articulorum à Pio quinto Pontifice facta damnatio exponitur. 268. 1
Diverſi charitatis & contritionis gradus defenduntur. 270. 2
Mortalis peccati conſcientiam habenti Miniſtro, antequam Sacramentorum Adminiſtrationi ſeſe ingerat, qualiter ſit agendum? 272. 1
CAP. VII. *Exponitur ſanctorum Thomæ Aquinatis, Thomæ de Villa-nova, Franciſci Saleſii, ac Bernardini Senenſis de Contritione ſententia.* 273. 1
CAP. VIII. *Epiſtolæ Epilogus.* 276. 1

TRA-

TRACTATUS SEPTIMUS.

Exhibitio Sacrorum Canonum, circa jus Regularium Eccleſiarum, quoad prædicationem Divini Verbi.

CAP. I. *EXaminantur fundamenta per hunc Scriptorem adducta pro jure Eccleſiarum Parochialium.* 281. 1

CAP. II. *An catechizare ſit proprium officium Parochialium Presbyterorum?* 282. 2

CAP. III. *Monachi Presbyteri in ſuis, etiam Monaſteriis olim potuerunt catechizare & concionari.* 284. 1.

CAP. IV *Exponuntur diverſæ Clericorum adversùm Monachos de hac materia lites, in quibus hi ſemper fuere Victores.* 286. 1

CAP. V. *Exponuntur ſimiles lites motæ contra Ordines Mendicantes, in quibus & hi ſemper fuere Victores.* 287. 2

CAP. VI. *Harum Sententiarum juſtitia demonſtratur ex ſcopo, ob quem Catholica Mater Eccleſia inſtituit Mendicantes Ordines.* 290. 1

CAP. VII. *Præfatarum ſententiarum juſtitia demonſtratur etiam ex Apoſtolicis privilegiis.* 291. 2

CAP VIII. *Bonifacii VIII Conſtitutio exponitur.* 294. 2

CAP. IX. *Tridentini Concilii, in quo unico hodie ſe fundant Adverſarii. Decretum exponitur.* 296. 1.

CAP. X. *Tridentini Concilii Conſtitutio largiùs exponitur.* 208. 1

CAP. XI. *Exponitur nuperum Alexandri VII. Pontificis Reſcriptum ad Relationem Henrici Epiſcopi Andegavenſis.* 299. 2

CAP. XII. *Examinatur Doctrina Joanni Frontonis circa poteſtatem Sedis Apoſtolicæ.* 301. 1

CAP. XIII. *Aperiuntur ac revincuntur quidam alii iſtius Scriptoris errores.* 303. 1

TRACTATUS OCTAVUS.

Exhibitio Sacrorum Canonum circa Jus Regularium Eccleſiarum, quod prædicationem Divini Verbi, adversùs Larvati Chriſtophori Pilalethis reſponſionem ſtabilita, ſeu confirmata.

CAP. I *PUrgantur illa, quæ Demonſtrator rodit in ſecundo ſuæ Reſponſionis capite.* 309. 1

CAP. II. *Refelluntur illa, quæ Demonſtrator adducit pro Apoſtolicis Conſtitutionibus.* 310. 1

CAP. III. *Stabiliuntur quædam alia Exhibitionis Dicta.* 311. 1

CAP. IV. *Examinatur Parochialis apud oppidum Bethlehemiticum cura S. Hieronymi.* 312. 1

CAP. V. *Examinatur titulus* Paſtoris. 314. 1

CAP. VI. *Stabiliuntur quædam alia Aſſerta circa Hiero Monachorum prædicationem in Ægypto, Syria, Anglia, Hibernia.* 315. 1

CAP. VII. *Bonifacii IV. Decretum, Epiſtola ſancti Petri Damiani, & Neumauſenſis Synodus Urbani II Pontificis oſtenduntur eſſe authentica.* 316. 1

CAP VIII. *Elucidantur magni Gregorii teſtimonia, quæ publicas Miſſas vetant celebrari in Monaſteriis.* 318. 1

CAP. IX. *Sancti Gregorii ſententia largiùs exponitur.* 319. 1

CAP. X. *Exponitur Canon Calixti II. Pontificis.* 320. 1

CAP. XI *Antiquum Hiero Monachorum in prædicando jus ſtabilitur aliis adhuc teſtimoniis.* 321. 1

CAP. XII. *Exponuntur quædam circa exſtinctionem Regularium Ordinum, & circa Parochialem Præfecturam Clericorum Regularium.* 322. 2

CAP. XIII. *Revincuntur quidam Demonſtratoris errores.* 324. 1

CAP. XIV. *Tridentini Decreti data per* Exhibitionem *expoſitio ſtabilitur ac elucidatur.* 325. 2

CAP. XV. *Exponitur ſancti Caroli Borromæi mens circa Tridentinum Decretum.* 327. 1

CAP. XVI. *Sanctæ Romanæ Eccleſiæ circa Tridentinum Decretum ſenſus exponitur ac ſtabilitur.* 328. 2.

CAP. XVII. *Alexandri VII. Pontificis in cauſa Andegavenſi Decretum exponitur ac ſtabilitur.* 330. 2.

TRACTATUS NONUS.

DISSERTATIO de ſanctiſſimi Sacramenti publica Expoſitione, & de ſacris Proceſſionibus, in quibus circumfertur cum ſacris Sanctorum Reliquiis & Imaginibus Venerabile Altaris Sacramentum.

CAP. I. *Compendio exponitur origo ſacrarum Proceſſionum.* 335. 1

CAP. II. *An antiqua Eccleſia aliquando fecerit Proceſſiones cum ſacroſancto Venerabilis Euchariſtiæ Sacramento?* 337. 1

CAP. III. *Exponitur origo ſacrarum Proceſſionum cum Venerabili Sacramento.* 340. 2

CAP. IV. *Exponitur iſtius Proceſſionis ac pietatis extenſio ad alias etiam Feſtivitates.* 343. 2

CAP. V. *An in ſacris Proceſſionibus, quæ ſacroſanctum Sacramentum circùm-ferunt, rectè circùmferantur etiam ſacræ Sanctorum Reliquiæ aut Imagines?* 346. 1

CAP. VI. *Diſcutiuntur adverſariorum Argumenta.* 349. 1

CAP. VII. *Expediuntur aliquot quæſtiones circa præfatas Proceſſiones.* 352. 1

CAP. VIII. *An ſacræ Reliquiæ & Imagines ſimul cum ſacroſancto Sacramento rectè exponantur in eodem Altari.* 355. 1

CAP. IX. *Quando inceperit publica ſacroſancti Sacramenti expoſitio.* 360. 1

CAP. X. *An frequens ſacroſancti Sacramenti expoſitio expediat?* 362. 2

CAP. XI. *Expenduntur adverſa cujuſdam alterius Scriptoris argumenta.* 364. 1

CAP. XII. *An quarumdam Eccleſiarum, ſacroſanctum Sacramentum frequentiùs exponentium conſuetudo ſit pia, rationabilis, retinenda.* 367. 1

Oratio Panegirica. 371

INDEX
RERUM ET VERBORUM.

Prior Numerus Paginam, Secundus columnam indicat.

A

ABSENTEM Gregorium Thaumaturgum ordinavit Phædimus ex ſententia probabili, qui tamen non peccavit mortaliter. 40. 1. Gregorius reordinatus non fuit. *Ibid.*
Adulterina conjugia olim eò uſque toleravit multiplex Eccleſia, ut ad Baptiſmum admitteret ſine propoſito emendationis. 34. 2. S. Auguſtinus improbavit hunc morem, non damnavit. *ibid.* Cauſa verò hujus tolerantiæ fuit, quòd Leges Civiles permitterent repudiantibus conjugia, quæ ſecundùm Legem Evangelicam erant adulteria. *ibid.* Immò ipſe Conſtantinus viro & mulieri hoc indulſit in tribus tamen caſibus tantùm. Nimirum vir uxorem repudiabat ſi mœcha, vel medicamentaria vel conciliatrix fuiſſet; uxor virum ſi homicida vel medicamentarius vel ſepulchrorum diſſolutor extitiſſet. 35. 1.
Adulterio ſolvi matrimonium olim erat probabile. 27. 1. 2. Contrarium Auguſtinus tenuit. *ibid.* Si tamen repudiata comparte pars alias nuptias contraxerat non damnavit. *ibid.* idque ob veram probabilitatem ſententiæ oppoſitæ. 28. 1
Adulterio matrimonium dirimi. *Vide*, Matrimonium adulterio dirimi.
Agapeta & Agapetus, erat vir, vel mulier, caſtitatis voto adſtrictus, in domum alicujus ad communia officia aſſumptus. 71. 1. Legibus poſtea cautum eſt, ne eorum bona hæreditarentur illi qui eos introduxerant. *ibid.* 2 Has leges credidit Peckius generales pro omnibus Monachis fuiſſe datas; & hinc autumat legem de non amortizandis bonis eſſe tam antiquam. 70. 2. Sed malè. 74. 1
Alexander Magnus natus ea nocte, qua Epheſinæ Dianæ templum conflagravit. 127. 1. Ejus bella iniqua fuerunt. *ibid.* Bene hoc ei repoſuit pirata. *ibid.*
Amortizatio. *Vide*. Manus mortua.
Apocrypha ſcripta varia. 309. 2. & *ſeqq.*
Apparitiones variæ de Lance qua in fine vitæ hominis mala opera per Angelos malos, bona verò per bonos appendi viſa ſunt. 38. 1.
Inde facta mirabilis converſio. *ibid.* & *ſeqq.*
Ariani dulciſſimè canebant, ſicut hodie Lutherani. 336. 2.
S. Athanaſius cum S. Cypriano ſenſit non valere Baptiſma hæreticorum. 3. 1.
Attritio novum vocabulum. 239. 2.
Attritio ſervilis heſternum commentum. 256. 1.
Attritio. *Vide*, Contritio.
S. Auguſtini Authoritas in materia de Contritione. 266. 2.

B

BAptiſmus collatus à non baptizato an valeat olim variè diſputatum. 29. 2. 30. 1
Baptizatus ille Manichæus Auguſtini amicus, vero ſimiliter per gratiam & diſpoſitionem obtinuit & Sacramenti effectum. 40. 1
Bellica fortitudo eſt Dei donum. 116. 2
Bellantes homines, omnibus animantibus pejores ſunt, quippe qui ſoli, congregatis exercitibus in propriam ſpeciem inſurgunt. 94. 2
Bellantibus jus non competit in omnes hoſtium fortunas; ſed Bella ſi juſta ſint, certis legibus circumſcribuntur. 94. 1
Bellare ad minuendas vires alterius, vel ad Dominandum aut hujuſmodi, eſt illicitum. 117. 1.
Bellare non licet ex cauſa probabili tantùm; ſed requiritur certiſſima. 116. 1. Et Princeps ut ſuos aſſecuret, hanc cauſam publicare tenetur. *ibid.*
Bella injuſta à Diabolo diriguntur: Authores eorum dirè caſtigantur. 98. 1. Juſta bella, à Deo. *ibid.*
Bella ante Diluvium mota non ſunt. 95. 1
Bellorum prima origo, ex ira & ambitione. 94. 1.
Bellorum author primus fuit Belus Rex Aſſyriorum. 95. 2. In Scripturis Sacris dictus Nembrod. 96. 2. Malè confunditur cum Saturno Jovis patre. *ibid.* Ante Belum omnia Regna erant tranquilla, ſine legibus ad arbitrium Principis 95. 1. Tamquam Patris. 97. 1. Tunc fingitur aurea fuiſſe ſecula. 92. 2. Erant equidem mitiora. *ibid.*
Bellum offenſivum inter Catholicos Chriſtianos

nos

nos an liceat? 108. 1. Negabant Græci. *ibid.* Et Greg. X. *ibid.* & *ſeqq.* Et alii. 109. 1
Bella cenſuit militibus illicita eſſe Tertullianus: ratus Chriſtum exarmaſſe totam Eccleſiam, dum dixit Petro *qui gladio percuſſerit*, &c. 101. 2. & *ſeqq.* Rationes ejus non ſunt firmæ. 103. 1
Bellum propter fidem Catholicam offenſivum non licet. 98. 2. *ſeqq.* Defenſivum licet. 100. 1
Bellum contra Turcas licet, quia rerum Chriſtianarum raptores ſunt. *ibid.*
Bella civilia omnium ſunt nefandiſſima. 97. 2
Bella Chriſtianorum Principum deflenda ſanguineis lachrymis. 98. 1
Bellorum commoda & incommoda. 97. 1
Bella qua poteſtate & modo indici debeant? 110. 1. Primò authoritas legitima requiritur, quæ eſt alicujus ſupremi. *ibid.* Romanus Senatus priùs conſulebatur, & dein referebatur ad populum. *ibid.* & *ſeqq.* Regibus Romanis indicere bellum abſquè Senatu non licuit. *ibid.* Secùs tentans Tarquinius pulſus eſt. *ibid.* Reges Catholici Epiſcopos conſulunt. 110. 2. *ſeqq.* Eorum preces & ſententiam exquirunt. 111. 2. Ita cenſuerunt Galli. *ibid.* & *ſeqq.* Ita Conſtantinus Magnus. 113. 2. Requiritur ſecundò, ut læſus petat reparationem injuriæ; & illa contentus pacem offerat, non bellaturus niſi id recuſetur. 114. 1. & *ſeqq.* Tertiò ut feciales mittantur. *ibid. ſeqq.* Deniquè recta intentio deſideratur. 115. 2
Bella ſuſcipientem Principem quinam comitari debeant? 122. 2 Apud Gallos olim omnes puberes armati; quorum ultimus necabatur. *ibid.* Germani non cogebant invitos; eos verò qui ſponte non procedebant, aſpernabantur. *ibid.* Similiter Hungari. *ibid.* Item Franci. *ibid.* & *ſeqq.* Aliique. *ibid.* Præſertim feudales apud omnes. 123. 2. *ſeqq.*
Belli cauſa juſta quænam & quotuplex. 125. 1. & *ſeqq.* Virtutis & pietatis protectio ſola. *ibid.* Deſtructio hæreſis & ſchiſmatis. *ibid.* 2. Etiam reparatio temporalis injuriæ. *ibid.* Ut ſi malè excepti ſint Legati. *ibid.* Debet eſſe injuria publica. 126. 1. Ut ſi negetur innoxius tranſitus. *ibid*
Bella ob avaritiam indicta injuſtis cædibus plena ſunt & homicidiis. 19. 2
Bellum utrimquè juſtum eſſe poteſt reſpectu militum, non reſpectu Principum. 128. 2
Bellum utraque ex parte poteſt eſſe injuſtum. 127. 2. Puta ſi ex avaritia prælientur, quemadmodùm tres filii Imperatoris Ludovici Pii, qui ſibi ob teſtamentum Patris crudele bellum indixerunt. *ibid.* & *ſeqq.*
Bello directè occidere innocentem non licet. 142. 1. Varia exempla. *ibid* & *ſeqq.* Nec quævis homicidia licent. 143. 2. Ne quidem in Bello juſto. 144. 1.
Bella quævis Deo providente utilitatem habent. 98. 1. *ſeqq.*
Bella ſunt ſæpè occaſio propagandi fidem. 98. 2. *ſeqq.*
Beliſarius amans diſciplinæ militaris. 131. 2. ejus concio ad milites, ob modica cibaria per militem à Ruſtico Afro ablata. *ibid.* & *ſeqq.*
Beneficiorum pluralitas an ſit licita? 31. 1. & *ſeqq.*
Bigamiam quæ impedit ſuſceptionem Ordinum, variè olim accipiebant. 6. 1
Bigamiæ impedimentum reſpectu Ordinis quidam Patres intellexerunt de ſucceſſiva tantùm. Et erat ſententia tunc probabilis, ab Eccleſia Catholica permiſſa. 5. 2
Brunia Laurica apud Francos; ſeu *Manſus* eſt terra arabilis duodecim jugerum, quam debebat juxta leges habere quilibet feudalis miles. 123. 2

C

Cadaverum crematio eſt Gentilium deſperatio. 102. 2. Chriſtiani ſepeliunt ob ſpem reſurrectionis. *ibid.*
Cæleſtius *Vide* Pelagiana Hæreſis.
Cain opinabatur jura Primogeniti tranſlata eſſe in juniorem Abel. 95. 1. Ita Geneſim exponit S. Irenæus, & S. Chryſoſtomus. *ibid.* Malè hanc expoſitionem in hæreſim tranſcibit S. Philaſtrius. *ibid.*
Calvini errores circa contritionem, *Vide* contritio.
Carnalia peccata, *Vide* peccata carnalia.
Carolus Audax, quàm Religiosè procedebat ad bellum. 131. 2 In dies cum Mendicantibus præter Miſſam celebrabat Officium. *ibid.* & *ſeqq.*
Caſtitatis exempla varia. 147. 1. Sub Totila Virginem compreſſerat miles generoſiſſimus; Pater Virginis conqueritur: omnes deprecantur; Sed Totila ſtupratorem addicit morti, ejuſque bona Virgini. *ibid.*
Cathecumeni non ſemper ex metu incipiunt. 241. 2.
Charitatis Dei varii gradus. 213. 2. Alia quoad affectum ſuper omnia. *ibid.* Alia quoad affectum. *ibid.* Nata. *ibid.* Robuſta. 214 1. Perfecta. *ibid.* 2. Patienter vivit hæc, & delectabiliter moritur. 215. 2. Excludit timorem. *ibid.* Non omnes amores volaticos. 216. 1.
Charitas quædam ſine Sacramento juſtificat. 219. 1. Non omnis; quod oſtenditur ex Auguſtino. *ibid.* 2. *ſeqq.* Datur ratio. *ibid.* Sola nempè perfecta charitas ſtata lege juſtificat. 220. 2. Et hæc non niſi cum voto Sacramenti. 221. 1. Attamen contritio imperfecta ſine Sacramento quandoque juſtificat. *ibid.* In teſtamento antiquo. 221. 2. Etiam in novo. *ibid.* Præſertim in articulo mortis. 223. 1. Hoc non eſt infallibile extra articulum mortis. 224. 1. In Articulo mortis tenendum eſt. *ibid.* 2. Exponitur Bellarminus fusè. 225. 1.
Chriſto moriente divinitatem receſſiſſe ab humanitate, ex Evangelii verbis: *Deus meus quare me dereliquiſti*, docuerunt S. Hilarius Pictavienſis, S. Ambroſius, aliique. 40. 2. Errarunt, ſed ſine mortali peccato. 41. 1
Chriſtianorum multitudo tempore Tertulliani. 99. 1. Si voluiſſent, tyrannos armis ſuperaſſent,

ſent. *ibid.* 2. Sed abſtinebant manus, ſentientes quòd ſecundùm diſciplinam Chriſtianam *magis occidi* liceret quàm occidere. *ibid.*
Ciſtertienſium Sanctimonialium, præſertim in Diœceſi Leodienſi præclarum encomium, 46. 1.
Clerus militaris. *Vide* militaris diſciplinæ neceſſitas.
Confeſſio poteſt eſſe informis. 34. 2.
Contritio. De Contritione Diſſertatio dogmatica, 201. *ſeqq.*
De contritione Diſſertatio diluitur ab objectionibus ſuis, 257. 1
Circa contritionem turbæ & motus Lovanienſes. 247. 1. *ſeqq.* Comparantur quæſtionibus antiqui temporis. *ibid.*
Contritionis definitio Tridentina exponitur. 205. 1. Dicitur *dolor animi*, contra Lutherum, qui Pœnitentiam dixit non eſſe niſi novam vitam. *ibid.* 2. Neceſſarium autem hunc dolorem, probatur ex Patribus. *ibid.* Neceſſariam quoque eſſe deteſtationem. *ibid. ſeqq.* *Propoſitum non peccandi* de cætero, itidem ex Patribus probatur. 206. 2. Hæc non ſubſiſtunt niſi excludatur peccandi affectus. 207. 1 Non excluditur autem niſi per charitatis actum. 209. 1. Charitatis ergo actus in contritione involvitur. *ibid.* Idque eſſentialiter. *ibid.* Ex Aug. 210. 2. Et Trid. 211. 1
Contritionem Lutherus negavit neceſſariam, abſolutionis vim reponens in *verbum Chriſti* per Sacerdotem enuntiatum. 207. 2
Calvinus autem, contritionem requiſivit quidem, ſed non ut abſolutionis cauſam. 208. 1 Utrumque revincit Trid. *ibid.* Et Patres, *ibid. ſeqq.*
Contritiones comites, ex mente Tridentini ſunt, fides, ſpes, charitas. 208. 2. Deinde deſiderium ſuſcipiendi Sacramentum. *ibid.*
Contriti *Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt*, inquit Trid. 211. 2. Quid hoc ſit, ex Auguſt. oſtenditur. 212. 1. *ibid.* Charitas ad contritionem requiſita quænam ſit? 212. 2. Sufficit quævis, licèt affectu ſolo, ſed ſuper omnia. 217. 1. Et hæc requiritur. *ibid. ſeqq.* Exponitur deſuper S. Joannes Chryſoſtomus. 217. 2. Et Godeſchalchus. *ibid.*
Contritio ex metu quidem concipitur, ſed ex metu non emanat. 241. 1. Requirit charitatem ſuper omnia. 240. 1. 2. Et Eccleſia numquam aliud docuit. *ibid.*
De Contritione ſententia SS. Thomæ Aquinatis, Thomæ de Villanova, Franciſci Saleſii, ac Bernardini Senenſis. 273. 1. *ſeqq.*
Conſtitutiones Apoſtolicæ non ſunt S. Clementis, 310. 1
Convivia celebrabant Chriſtiani in die ſui Baptiſmatis, ex more Romanorum, qui conviviis celebrabant ſuum nomen. Conſuetudinem quidam malè traxerunt in legem; ita ut quidam inopes tardarent Chriſtiani fieri. Conſuetudo abrogata eſt. 49. 2. Immo meliores Epiſcopi Convivia exhibuerunt Baptizatis. 50. 1
S. Crucis ſignum variis encomiis celebrat Nicolaus I. 141. 2. Inſtruit Bulgaros ut pro ſigno militari, quod habebant caudam equinam, aſſumerent hoc ſignum. *ibid.*
Cupiditas latens ſub timore ſervili, eſt peccatum mortale. 235. 1. Non quòd ipſe timor malus ſit, vel hoc peccatum, ſeu hanc malitiam involvat; ſed quòd cupiditatem quæ in peccatore ſupponitur præextitiſſe (de peccatore enim agitur) per ſe non auferat. *ibid.* 2. *ſeqq.* Hinc ille timor peccatum non eſt 236. 1. *Vide* timor ſervilis.
S. Cyprianus rebaptizandum credidit quia erat tutius, non quia oppoſitam doctrinam condemnandam duxit. 29. 1. Ita Patres reordinarunt Chorepiſcopos, ordinatoſque à Simoniacis. *ibid.* Quod & Romanis Pontificibus accidit. *ibid.*
Cyprianus quibus rationibus ab Auguſtino excuſetur. 7. 2
S. Cyprianus ex cauſa converſus eſt quia gentiles bellis ſcatebant; quæ Chriſtiani ſibi illicita dicebant. 105. 1

D

DEcimæ fideliſſimè ſolvebantur Eccleſiis, & hinc de Simoniacis exactionibus non erat periculum. 92. 2. Uſquè ad Carolum Martellum, qui decimas invaſit, & militibus diſtribuit; ob hoc, damnatus corpore & anima apud inferos. *ibid.*
Diſpenſare an poſſit Pontifex in matrimonio rato. *Vide Matrimonio rato.*
Divortium ob adulterium; *Vide* Matrimonium adulterio dirimi.
Doctoris cujuslibet, immò Doctorum plurium ſententia non eſt ſtatim probabilis, 40. 1
Doctor Catholicus practicat ſicut ſentit; ſed oppoſitam praxim ſi verè probabilis ſit, non condemnabit, 27. 1. 2.
Doctores Catholici dum diffident, confidant alios ex amore veritatis procedere, diſputent non litigent, quæſtiones tractent ut Doctores, non præſumant dirimere quod ad ſolam Sedem pertinet Apoſtolicam. 8. 1
Doctores acriter inter ſe diſceptantes excuſare poteſt charitas, licèt error interludat juris naturæ ex ignorantia 22. 2. tamen non excuſante à toto, 23. 1. Diſtinguenda ſunt charitatem naſci ex errore, & eamdem naſci ad errorem, primum implicat, ſecundum familiare eſt, *ibid.*
Donatiſtarum error à probabilitate incepit, exordium ſumens ab Agrippino Carthaginenſi Archiepiſcopo, vel forte Tertulliano. 3. 1
Donatiſtæ negabant valere Baptiſma collatum abs Catholicis quos reputabant Hæreticos; Auguſtinus verò cum Catholicis affirmabat Baptiſma ſuum valere & Donatiſtarum. Hinc aliqui à Donatiſtis Baptiſmum recipere maluerunt utpotè ex utraque ſententia validum. Reſpondet Aug. ſed Donatiſtarum Baptiſmum certò eſſe illicitum; & ideò non ſuſcipiendum. 26. 2
Dos Religioſa. *Vide*. Simoniacæ pactiones. Dubium.

Dubium. In dubiis clementior ſententia præfertur ſeveriori, ſi forum externum ſpectes, non verò ſi internum. 26. 2
Dubium practicum ſeu Academicum eſt quod relinquit operantem in bivio. Tunc eligenda eſt pars tutior. 27. 2

E

EPiſcopi qui Regibus utuntur, ut horum armis fides propagetur Catholica, graviter perſtringendi. 100. 1
Error aliud eſt, aliud ignorantia; omnis error eſt nobis vitium, varia ignorantia eſt ſimplex imperfectio. 2. 1
Euchariſtiæ antiquitus varia nomina & encomia. 371. 1. Gentilitas varia de illa ſuſpicata eſt, quia Religionis erat illam occultare. *ibid.* 2. Erant Gentiles curioſi ut cognoſcerent. Sed fruſtrà. Nam etiam mortem oppetebat Chriſtianus, ne proderet; & Euchariſtia miraculosè ablata fuerat. *ibid.* Sic mutata in flammam eſt aqua. Extinctus eſt Præſul dum curioſiùs inquiſivit. 372. 1
Euchariſtia in primitiva Eccleſia Gentilibus & Judæis abſconſa. 337. 1. Ideò in Proceſſionibus non circumferebatur. *ibid. ſeqq.* Etiam pœnitentibus abſcondebatur. *ibid.* 2
Ex ea ſanguis exivit, dum pungebatur. 374. 1
Ad eam neceſſariæ præparationes, & quales. *ibid. & ſeqq.*
Euchariſtia per accidens confert gratiam primam. 229. 2.
Euchariſtia primis ſeculis publicè non exponebatur, propter Gentiles & Judæos. 360. 2. Exponebatur tamen aliquandò Chriſtianis. 361. 1. Neophitis. *ibid.* Omnibus in hebdomada ſancta. 360. 2. *& ſeqq.*
Euchariſtiæ expoſitio quàm frequens eſſe debeat. 362. 2. Quomodò. 363. 1. Quis ornatus Altaris, *&c.* *ibid. ſeqq.*
Euchariſtiæ publica expoſitio, in Sacris Proceſſionibus, etiam cum Sanctorum Reliquiis & Imaginibus. 337. 1. *& ſeqq.*
Euchariſtiam vexillo militari imponi juſſit Turſtinus Archi-Epiſcopus Eboracenſis, in ſignum quòd Chriſtus ſit verus Dux juſti belli. 110. 1.
Euchariſtia Laicis domi concedebatur ſub ſpecie panis tantùm. 362. 2. S. Gorgonia ex diſpenſatione habuit etiam ſub ſpecie vini. *ibid.* Variæ viſiones circa eam dum Sancti Patres conſecrabant. 375. 1. Lapſa gemma in Calicem de cœlo. *ibid.*
Euchariſtia avolat lumine circumcincta. 373. 2 Iterum. 374. 1.
Ante conſecrationem apparet puer ante Calicem. 376. 1
Euchariſtiæ magnum lumen circumfulget. 367. 2
Euchariſtiam malè ſumentes facinus perpetrant crucifixorum Domini, & Judæ. 372. 2
Euchariſtiam multi diſtinxerunt à pane non conſecrato, ex Chariſmate. 375. 2
Euchariſtia mutata in lapidem. 372. In puerulum. 372. 2. *& ſeqq.* Et in ſanguinem. 373. 1. Rurſus in carnem & ſanguinem. *ibid.* Iterùm. *ibid.* Tertiò. *ibid.* In infantem. *ibid.* In carbonem flammantem. *ibid.* Iterùm in carnem. *ibid.* Denuò in carnem. *ibid.* Iterùm. *ibid.*
Euchariſtiam Catholicorum dum Donatiſtæ canibus objiciunt, à canibus lacerantur. 373. 2
Euchariſtia in ferrum mutatur in ſtomacho indigni. 374. 2
Item in carnem. 374. 1
Item in carnem & ſanguinem. 376. 1
Iterùm in ſanguinem. *ibid.* Iterum. *ibid.* Iterumque. *ibid.* Rurſus. *ibid.*
Euchariſtia in carnem & ſanguinem. 376. 2
Iterùm. *ibid.* Hæc omnia fermè in Occidente; quia in Oriente errores circa veritatem Euchariſtiæ non ita viguerunt. 377. 1
Exorciſtæ olim in primitiva Eccleſia erant etiam Laici cujuſcumque conditionis. 102. 1
Exhibitio Canonum circa jus Regularium quoad prædicationem Verbi Dei. 279

F

FEoffare Anglis idem quod feudum dare. 80. 2.
Fidei articulus pedetentim poteſt degenerare in ſententiam probabilem. 3. 1. 2. Probatur exemplis. *ibid.* S. Cyprianum inter & Stephanum cauſa, à Patribus multis cenſebatur diſciplinaris, & ideò pro varietate Epiſcopatuum variè practicabilis. 3. 2. Et ideò Cyprianus non culpavit Stephanum quia Romæ non rebaptizabat, ſed quia rebaptizantes alibi minaretur proſcribere. *ibid.* Cauſa eſt duplex, nimia ignorantia Epiſcoporum, & nimia ſubtilizandi audacia Doctorum. 4. 2
Fidem Catholicam liceatnè armis plantare apud Barbaros? 99. 1. Oſtenditur id illicitum ex S. Chryſoſtomo, & Tertulliano. *ibid.* 2. Scilicet *tum ſuadela; tum ratione; tum manſuetudine hominum ſalus eſt concilianda.* *ibid.*

G

GAlba expediente adverſus Vitellium quidam filius à Galba conſcriptus patrem incognitum obtruncat: quem ut agnovit, exclamavit, totaque inde commota acies bellum deteſtata fuit. 98. 1
Galli bellorum amantes. 91. 2
Gallo-græciam condiderunt Galli. *ibid.*
Gentilium ignorantiæ circa jus naturæ non excuſant à mortali. 23. 2. *Vide* ignorantia juris naturæ.
Græci faciles erant ut ſuos Principes ob peccata deponerent & Monaſteriis includerent. 126. 1.
Gratiæ duodecim articuli quos S. Aug. cenſuit de fide. 183. 2
Gratiam habitualem infundi parvulis fuit Auguſtino certiſſima Eccleſiæ doctrina. Hæc tempore Innocentii III. habita eſt ut probabilis; Tempore Viennenſis Concilii ut probabilior;

Tridentino autem Concilio viſa eſt de fide. 4. 1.

H

HÆreticorum in carnalia vitia ſceleratus appetitus, neceſſitatis quæſito colore, ſtuduit libidinem à peccato diſtinguere. Hoc Simon Magus incepit; ſecutus eſt Valentinus cum Gnoſticis; Eunomius & Erius ſucceſſit, uſque ad Lutherum. 37. 1
Hæreticorum filii ac nepotes qui in errore permanent ſeducti, nulla pertinacia fulti, excuſantur. 20. 2
Hæretici arcebantur à nobili militia. 124. 1. ſimiliter Conſtantinus Judæos & infideles arcuit. *ibid.* Arcebantur etiam parvi Chriſtiani. *ibid.* & *ſeqq.*
Henricus Imperator ſalvatus merito calicis in honorem S. Laurentii oblati. 38. 1
S. Hieronymus non fuit Parochus, ſed Monachus Presbyter, jure Monachatus gaudens Privilegio Catechizandi & Prædicandi. 302. 1 Etiam invito ordinario Hieroſolymitano. *ibid.* 2.
Homicidia quævis, ſeu per bella ſeu per ſententiam, cenſuit Tertullianus illicita. *ibid.* 2. & *ſeqq.*
Homicidium quodvis an induceret irregularitatem olim diſputatum. 27. 1. Eccleſia Romana priùs ut irregulares habuit, poſtea verò amentes, infantes, dormientes, & ſe cum moderata tutela defendentes exemptos voluit. *ibid.*
Hoſpitalariorum varia vitia. 46. 1. *ſeqq.* hinc ferè redacti in nihilum. *ibid.* 2
Hyberni numquam ſubfuerunt Romano Imperio, hinc ejus leges ignoraverunt. 57. 1

I

IBeri fidem ſuſceperunt per captivam ancillam. 99. 1.
Jejunium quadrageſimale imperitè ab hæretico redarguitur. 133. 1
Ignorantiam facti quandoquè excuſare ab omni culpa, inficiatur nemo. 39. 2
Ignorantia juris humani excuſat ab omni culpa, ſi fuerit innocua. 20. 1. Etiam juris divini. *ibid.* Ratio eſt quia antequam obliget, promulgatio neceſſaria eſt, quæ ſine culpa poteſt ad aliquos non perveniſſe. *ibid.* Excipiuntur Sacerdotes reſpectu Canonum, quos ignorare nefas. *ibid.*
Ignorantia legum poſitivarum imperfectio dici poteſt, non vitium; negatio eſt, non privatio; abeſſe naturæ poteſt, non debet. 2. 1
Ignorantia juris Evangelici, ſi innocua ſit, excuſat ab omni culpa. 20. 1
Ignorantiam juris naturæ inter & concupiſcentiam hoc intereſt, quòd per hanc ſimus beſtiis aſſimilati, per illam verò beſtiis inferiores. 2. 1. Rurſus: quòd ignorantia in hac vita conſumi, concupiſcentia non poſſit. 16. 2.
Ignorantia juris naturalis eſt eſſentia peccati originalis. 1. 1
Ignorantia juris naturæ per Baptiſma tollitur quoad reatum præteritum. 1. 2
Ignorantia juris naturæ laborarunt ſancti Patres, etiam Auguſtinus, quoad aliquas quæſtiones. 2. 2.
Ignorantia juris naturæ numquam excuſat à culpa, quemadmodùm numquam excuſat concupiſcentia. 21. 2. 22. 1. Nulla excuſat ſententia probabilis, nullus Canon, nullius Patris authoritas, nullius Præpoſiti mandatum. 14. 1. Occuritur argumentis. *ibid.* & *ſeqq.*
Ignorantia juris naturæ quandoque à mortali excuſat, non ſemper. 23. 2. Non excuſat gentiles, non hæreticos, non ſchiſmaticos, non omnes fideles. *ibid.* & *ſeqq.*
Ignorantia juris naturæ excuſat quandoque à mortali. 24. 2. Nimirum ſi interveniat probabilitas fundata in Reſcriptis Pontificum, Conſtitutionibus Synodalibus, magnorumque Patrum placitis. 25. 1
Ignorantiam juris naturæ excuſare ab omni peccato docuerunt Pelagiani. 21. 2. Errorem reſumpſit Roſcelinus Compendienſis. 21. 1 Magiſtrum hunc ſecutus eſt ſuus diſcipulus Petrus Abaelardus. *ibid.* Pelagianos revinxit S. Hieronymus, & S. Auguſtinus. 21. 2. & *ſeqq.* Roſcelinum Ivo Carnurenſis, 21. 1. Petrum Abaelardum S. Bernardus. *ibid.*
Infidelitatem purè negativam eſſe peccatum, meritò damnavit Pius V. 20. 2. Innocua enim juris poſitivi etiam Evangelici ignorantia excuſat a culpa. 20. 1
Innocentem directè occidere in bello non licet. 142. 1. *ſeqq.* Gehardum Catholicum infideles ad Malum expoſuerant gentiles, ut terrerent Godefridum Loth Ducem obſidentem civitatem Aſſur. *ibid.* Sed neque hic precibus Gehardi licèt obſidis ſui motus, perrexit, telis vulneratus Gehardus fuit; res non ceſſit benè; nam civitatem deſerere compulſus eſt. 142. 2. Et hæc immiſericordia vituperata eſt. *ibid.* ſupervixit tamen Gehardus, & pro afflictione præmium retulit. 143. 1 Varia ſimilia exempla. *ibid.* *ſeqq.*
Imago Chriſti ad Edgarum miſſa, juxta Cedrenum in porta Edeſſæ poſita eſt ab Edgaro uſque ad Regnum Nepotis. 141. 1. Dein ab Edeſſeno Epiſcopo occultatam uſque ad Juſtiniani Imperium. *ibid.* Tunc Græci ita coluerunt, ut illam in exercitibus præferrent victoriam expectantes. 140. 1. 2
Inferni pœnas aliquando extinguendas, ex Platone Origenes in Eccleſiam inducere ſtuduit. 35. 1. Ruffinus Palæſtinos reſtrinxit ad peccatores Chriſtianos; ſed malè. *ibid.* Hieronymus tamen Ruffino huic, ſententiæ hujus author extitit. 35. 2. Plures ſecuti ſunt in Gallia & Italia. *ibid.* Quæ ſententia multis Græcis placuit. 36. 2 Auguſtinus verò rejecit. *ibid.* Et cum aliis conſtanter impugnavit. 39. 2. probabilis. *ibid.*
Joannis Frontonis amarulentum Scriptum de poteſtate Pontificis contra Mendicantes, diſcutitur,

titur, refelliturque. 301. 1. Alii ejuſdem errores. 303. 1. ſeqq.
Irenæus Metropolita Tyrius fuerat ſucceſſivè bigamus. 5. 2. Et plures hujuſmodi fuerunt ordinati. *ibid.*
Judas cum nuru peccans fornicatus eſt, non inceſtuoſus ob ignorantiam facti. 19. 2
Judas periit, vindicante SS. Euchariſtia quam malè ſumpſerat. 372. 1
Judex ſi errat in facto, innocentem damnat ſine peccato. 19. 2
Judicium in fine vitæ, ad ſtateram bonorum & malorum operum, librantibus Angelis bonis & malis. 38. 1. *& ſeqq.*
Julianus Epiſcopus Memorii Campani Epiſcopi filius, per eleemoſynas, multos in Pelagianam hæreſim trahit. 181. 1. Appellat ad generalem Synodum. *ibid.* Repellitur. *ibid.* Hinc furit in Auguſtinum vilis civitatis Epiſcopum, ceu Manicheiſmum inducentem. *ibid.* Aug. verò ex Præſcripto Bonifacii Papæ ſcripſit quatuor libros ad Bonifacium, quibus concludit, poſt Pontificis judicium non eſſe ultra appellandum. *ibid.* 2. *ſeqq.* Vide *Pelagiana hæreſis.*
Juramentum de non ſuſcipiendo Epiſcopatu an validum, variæ olim erant ſententiæ utrimque probabiles. 16. 2. *& ſeqq.*
Juramentum exigere ab eo quem certò prævides perjuraturum, eſt grave peccatum. 24. 1

L

LEx Caroli Magni de non Clericando vel Monachando ſine Principis Licentia. 44. 1. Juſta fuit. 45. 1. Sed contra libertatem Eccleſiæ: quia res hæc ad Epiſcopos ſpectabat. *ibid.* Lex verò Mauritii injuſta fuit: quia impediebat ne Clerici vel Monachi fierent omninò. *ibid.* Sed neque lex Caroli uſu recepta fuit. *ibid. ſeqq.*
Lex Evangelica non eſt aliud quàm naturalis Lex veſtita pauciſſimis novi teſtamenti Sacramentis. 2. 2
Lex de manu mortua, eſt quaſi mortificans manus Eccleſiaſticas ad apprehendendas poſſeſſiones immobiles. 83. 1. Eſt juſta. *ibid. vid.* Manus mortua.
Lovanienſis urbis protectio, piè confiditur eſſe Miraculoſa Euchariſtia apud Patres Auguſtinianos cuſtodita. 377. 2
Lucretia Auguſtino viſa eſt non conſenſiſſe ſtupro: *Duo fuerunt, & unus commiſit adulterium*, inquit. 45. 1
Lutheri errores circa contritionem. *vide* Contritio.

M

MAnus mortua eſt duplex. Prima quæ olim viguit erat, cùm Principibus ſupremis debebatur poſt mortem Patris familias optimum ejus pignus; aut in ejus defectum abſcindebatur manus dextera defuncti, & Dominis tradebatur in ſignum præteritæ ſervitutis. 69. 2. 70. 1. Hoc jus extinxit Leodienſis Epiſcopus Alberon, motus planctu cujuſdam mulieris quæ noctu lamentabatur amotam ſibi culcitram. 70. 1
Manus mortua ſecundo modo pro amortizatione accipitur, varia interpretatione. 69. 2. 70. 2. In re nihil eſt aliud quàm exemptio rerum Monachalium & Eccleſiaſticarum immobilium à foro civili. 70. 2. Circa hoc lex lata de non amortizandis bonis, id eſt, ne Monachi & Eccleſiaſtici hæreditates adeant; vel donationes. *ibid.* Quandonam apud Græcos id cœperit fieri? 75. 1 Primò incæpit anno 920. A Romano Primo. *ibid.* Secundò, à Nicephoro Phoca. *ibid.* Sed has leges damnavit Patriarcha Conſtantinopolitanus Polyeuchis. 15. 2. Cum ſua Synodo. 76. 1. Poſt mortem Phocæ, Polyeochis noluit coronare ſucceſſorem Joannem Tremiſcem, niſi & hic priores leges damnaret & laceraret. 75. 1. Quod fecit. *ibid.* & leges contrarias promulgavit. 75. 2. Sed poſtea Iſaacus Comnenus cœpit leges Nicephori reducere reſpectu Monaſteriorum. 76. 2. Egit autem pœnitentiam, depoſuit Imperium, & Monaſterium ingreſſus eſt. 77. 1. Poſt mortem, ſepultura ejus plena humoris fuit; quod alii in ultionis ſignum, alii in ſanctitatis interpretati ſunt. 76. 2. Sed reſumpſit rurſus Emmanuel Comnenus. 77. 1. *& ſeqq.* Iterum verò eas ſuſtulit hujus filius Alexius. 78. 1. Rurſus leges reſumpſit Henricus Imperator; ſed Innocentius tertius damnavit. *ibid.* Quandonam cœperint in Galliis? 78. 2 A Chilperico Rege, qui dictus eſt Herodes & Nero ſui temporis. 78. 2. Suntramnus Rex, Chilperici conſtitutionem caſſavit. 79. 1. Ludovicus Sanctus donationes in favorem Eccleſiarum confirmavit. *ibid.* Sed Philippus Auguſtus iterum aſſumpſit. Innocentius verò tertius fortiter ſe oppoſuit. *ibid.* In Anglia verò incepit per Richardum Archiepiſcopum Cantuarienſem S. Thomæ Martyri proximum ſucceſſorem, contra Ciſtercienſes. 79. 2. Res hæc variè cucurrit uſque ad Eduardum è Nortmannis primum, qui in Richardi ſententiam abiit per legem. 80. 1. Idem præſtitit Richardus. 80. 2. Vetans ne etiam per interpoſitas Perſonas, res immobiles apprehenderentur ab Eccleſiaſticis. *ibid.* In Germaniam introductæ ſunt iſtæ leges tempore ſchiſmatis quod contra Urbanum VI. ſuſcitavit Robertus Gebennenſis Epiſcopus dictus Clemens VII. 81. 1. Contra quas egit Bonifacius IX. Conſtantienſe, Baſilienſe, & Carolus IV. 81. 2. Sed tandem querelæ factæ ſunt in Conventu Nurenbergenſi.
Anno 1522. Præſide Fernando Caroli V. Fratre, & Imperii Vicario. Ita ſcilicet, ut Profeſſis non ampliùs ſequerentur bona hæreditaria; ea tamen lege ut eis, à Parentibus & amicis juxta cujuſque fortunam & facultates, mediocriter provideri debeat, ut habeant unde commodè in Monaſteriis vivere poſſint. 82. 2. Tantum abeſt ut per Germaniam lex amortizationis, excludat jus ad dotem, quin econtra illud ſuppoſuerit & involverit. *ibid.* Et hanc legem cum iſta Modifi-

ficatione confirmari poſtularunt ab Adriano VI. 83. 1. Servanda eſt ſub pœna. 83. 2. Ab Eccleſiaſticis veneranda. *ibid.*
Matrimonium cum prima ſecundùm legem eſt, cum ſecunda ſecundùm veniam, cum tertia iniquitas eſt, cum quarta planè porcinum, ex ſententia S. Gregorii Nazianzeni. 13. 2. & aliorum. 14. 1
Matrimonium cum tertia & quarta an eſſet validum longa inter Orientalem & Occidentalem Eccleſiam Controverſia. 14. 2. *& ſeqq.* Auguſtinus cum Occidentali ſtetit à valore. 15. 2. Pax tandem utrique Eccleſiæ reliquit morem ſuum. *ibid. & ſeqq.*
Matrimonium cum quarta, Baſilius & alii cenſebant peccatum grandius fornicatione. 14. 1. Quartas nuptias appellabant Patres Belluinas. *ibid.*
Matrimonium cum quarta irritavit Imperator Baſilius Macedo. *ibid.* 2
Matrimonium inter fidelem & infidelem ab initio & nunc habitum eſt juri divino & naturali adverſum; tamen tempore Auguſtini pars oppoſita fuit tam probabilis, ut non fuerit auſus damnare. 4. 2. Idem de Matrimonio contracto poſt repudium ob cauſam adulterii à parte innocenti. *ibid.*
Matrimonium cenſebant olim plures mutuo conſenſu ſolvi. 10. 2
Matrimonium etiam conſummatum ſolvi ingreſſu Religionis cenſebat S. Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus, ſecutus Canones. 11. 4. Et ſententia erat probabilis excuſans à mortali. *ibid.*
Matrimonium adulterio dirimi plures olim cenſuerunt. 9. 2. Variæ de hoc ſententiæ. *ibid.* Utraque contradictionis pars erat tunc verè probabilis. *ibid.* Eamque ſequentes excuſabantur à mortali. 10. 1. Idem de lepra. 11. 2.
Matrimonio rato, an poſſit diſpenſare Pontifex, quæſtio utrimque probabilis, in qua pars utraque excuſari poſſit à peccato lethali. 12. 2 De ea quæſtiones ſub Paulo IV. 12. 1. Variæ Pontificum ſententiæ. *ibid. & ſeqq.*
Mendicitas Monaſtica, *vide* Monaſtica mendicitas.
Mendicantium Ordinum Scopus & Inſtitutum quod ab Eccleſia obtinent, evincunt ipſorum eſſe in ſuis templis Catechizare & Prædicare. 290. 1. *ſeqq.* Quòd confirmatur ex Privilegiis Apoſtolicis. 291. 2. *ſeqq.* Bonifacii VIII. Conſtitutio exponitur. 294. 2. uti & Tridentinum Decretum. 291. 1. *ſeqq.* uſque ad 301
Meretrices publicæ primùm proſtituebant ſe extra urbes, ſed perſonatæ ob verecundiam. Poſtea pudore poſito etiam perſonas depoſuere; tandem verò omni diſciplina depravata auſæ ſunt ſubire urbes. 20. 1
Militia Chriſtiana. 93. 1
Milites facti Chriſtiani, ex ſententia Patrum militiæ reſignare juſſi. 103. 2. *ſeqq.* Aut ſaltem cavillari, ubi quid injuſtè præcipiebatur à Gentili Principe; aut tandem mortem oppetere. 104. 1
Miles nil magis fugere debet quàm otium. 145. 1 Deliciæ omnes arcendæ à Caſtris. 146. 1. Præſertim libidinoſæ. *ibid.* 2
Militia ſi cum caſtitate bene geratur eſt ſancta, & Eccleſiæ ac Reipublicæ eſt utilior quàm Monachatus. 106. 1. eſt autem valde periculoſa. 107. 1
Militis creandi forma antiqua. 118. 1. Apud Gentiles incepit. *ibid.* Tum ad Chriſtianos tranſiit. *ibid.* Ritus, leges, & Privilegia. *ibid. & ſeqq.* De genere Militum agitur, quos Equites auratos vulgò dicunt. 121. 1.
Miles ad omnia bella paratus & nunc hanc nunc illam partem ſequens, eſt palam ſceleratiſſimus. 124. 1
Militibus in expeditionibus & tranſitu aliqua à Provincialibus debentur. 151. 1. Nam pro Provincia depugnant. *ibid.* Non ferendum tamen ut Milites aliquid furentur. *ibid.* 2. Ne Gallinam quidem, inquiebat Imperator Aurelianus. *ibid.* Aliique *ſeqq.* Variæ pœnæ ſecùs facientium Militum. *ibid.*
Militum furta aliaque facinora. 158. 2. Per leges caſtigata. 159. 1. *ſeq.* Et per Canones. 160. 2.
Militum luſtratio perquàm neceſſaria. 148. 1
Militum Spolia. 153. Gentiles horum ſolo intuitu ſæpè præliabantur, *ibid.* Etiam Chriſtiani. *ibid.* 2. Sed malè. *ibid.* Spolia tamen ſunt licita; ſi nimirum primariò intenta juſtitia, ab hoſte victo ſpolia referantur. *ibid.* Idque ex Gentium jure & conſuetudine. 154. 1. Varia exempla. *ibid. & ſeqq.* Templa verò ſpoliare non licet, etiam iis rebus quæ tamquam ad aſylum depoſitæ ſunt. 155. 1. Hoc etiam ſervarunt Barbari. *ibid.* 2. Captas urbes Catholicas non ſpoliare licet, ſed exemplo Beliſarii cum manſuetudine ingredi. *ibid. ſeqq.* Multò minùs cum deſeruntur expoliare, vel incendere. 156. 1. Hoc Turcarum & Barbarorum eſt, non Chriſtianorum. *ibid.* 2. Bella ſiquidem non geruntur ad evertendum hunc mundum; ſed ad reparandas injurias. *ibid.* Spolia non ex privatis bonis, ſed publicis ſumenda ſunt. *ibid. ſeqq.* Privati enim ſæpè ſunt innocentes. *ibid.* Nec Ruſticorum pecudes aut bona cedunt in ſpolia, ſed ſi rapta hoc prætextu fuerint, ſunt reſtituenda. 157. 1. In direptiones pecudum aliorumque ad forenſem vitam agentes ſpectantium bonorum, videntur ſucceſſiſſe exactiones, quas *Contributiones* vocant; nec laudandas nec inprobandas. 156. 2. Spolia verò non ſunt capientis, ſed colligenda in unum ſunt, & ex æquo diſtribuenda. 157. 2
Militum ſtipendia. 148. 2. Partim in pecunia, partim in annona conſiſtunt, *ibid.* Pro annona Romani dabant laridum, frumentum, buccellam, oleum, vinum, fœnum. *ibidem* Non debent eſſe ſuperflua. *ibid.* Sed ſufficientia. *ibid.* Variæ diſtributiones olim. *ibid. ſeqq.*
Militaris diſciplinæ neceſſitas. 129. 1. Commoda ejus

da ejus & incommoda, virtutes & vitia, cum exemplis. *ibid.* & *ſeqq.* Illius cuſtos eſt Clerus militaris. 131. 2. Cum eo preces & ſacrificia celebrabant antiqui Principes Catholici. 132. 1. Carolus Audax. 131. 2. Conſtantinus Magnus. 132. 2. Aliique. *ibid.* 2. *ſeqq.* Carolus Magnus requiſivit Epiſcopos, 133. 1. *ſeq.*

Miracula circa SS. Euchariſtiam. *Vide* Euchariſtia.

Monachi olim dicti *Renunciantes*, quòd non Dæmoni tantùm & pompis ejus renunciarent in Baptiſmo, ſed etiam poſſeſſionibus temporalibus. 42. 1

Monachorum varia genera. Præcipui erant quibus jus natum ſuſcipiendi Ordines Sacros. 53. 2.

Monaſterium aliqui incolebant, ob culpam detruſi. Horum bona debebantur filiis, ſi habebant; ſin minùs, ad Monaſterium devolvebantur ſecundùm leges. 65. 2

Monachi aliqui erant ſolitarii, extra omne Monaſteriorum degentes. Et hi habebant proprium; teſtabantur; vel ab inteſtato ſuccedebant eis, non Eccleſia vel Monaſterium aliquod, ſed propinqui. 64. 1. Tales non vocabantur, nec erant Cœnobitæ, neque Juſtinianæis de Monachis legibus erant conſtricti. *ibid.* & *ſeqq.*

Monachi, à pueritia ad Profeſſionem deſtinati manum parentes involvebant palla altaris, & ſic eum offerebant. 49. 1

Monachi omnes olim vovebant ſtabilitatem loci. 153. 2. non transferebantur niſi vel per novam in aliud Monaſterium incardinationem ſeu affiliationem de ſe perpetuam; vel per temporalem habitationem; & tunc Abbas à quo ſolvebat expenſas. *ibid.* Jus hoc ad temporale alimentum poterat vendi. 154. 1. Non verò jus affiliationis perpetuæ. *ibid.*

Monachiſmus non eſt capitis minutio; ſed Monacho etiam poſt profeſſionem ſuccedit hæreditas in Monaſterium transferenda. 69. 2

Monaſticam vitam profitentes partem bonorum ſuorum dabant Monaſteriis. 42. 1. & *ſeqq.* partem erogabant pauperibus. *ibid.* 2. Epiphanius inſuper ſervavit ſibi. 400. Nummos comparandis libris. 42. 2

Monaſticam vitam profitens Pater familias, de bonis ſuis diſponere jubebatur, ita ut filiis legitimam, uxori verò dotem relinqueret. Monaſterium autem penitus non excludere, ſed ad minimum ut unum ex filiis conſiderare. 69. 1

Monachi capaces Dominiorum retinendorum & acquirendorum. 56. 2. Proprietas tamen in aliquibus partibus hoc ipſo cenſebatur tranſire ad Monaſterium; non in omnibus partibus. 61. 1. diſponebant de bonis ut volebant. *ibid.* Excepta legitima, ſi filios habuerant. 61. 2. Et dote, ſi conjuges. 63. 1. De cæteris etiam per teſtamentum diſponebant. 62. 1. Sed Auguſtinus hoc cavit ſuo ſpeciali Inſtituto. 62. 2. Quod poſtea leges Juſtinianææ comprobarunt. *ibid.* Non tantùm hæ Leges Civiles, ſed & Canones Eccleſiaſtici. 63. 1. Et omnis Eccleſia. 66. 1

Monaſticam vitam profitens Filius familias, non valet renuntiare ſucceſſioni futurorum bonorum; ſed ex Legibus Juſtinianæis hæc devolventur ad Monaſterium. 68. 1

Monaſticam vitam profeſſi bona omnia ad Monaſterium pertinent. 43. 1. Debent autem diſpenſari hæc bona partim in uſus pauperum, ex regula S. Baſilii. 42. 2. Et S. P. Auguſtini. 43. 1. Regula verò S. Cæſarii, S. Iſidori, & S. Benedicti requirit ut profeſſurus diſponat vel in favorem pauperum vel in favorem Monaſterii, ut voluerint qui bona habent, aut id faciant cum eis de jure bona per ſucceſſionem advenerint. 43. 2. Regula autem Pachomii non patiebatur ut Monaſterio conferretur quidpiam; idque ne profeſſi inde ſuperbirent poſtea. *ibid.*

Monachi tranſlati bona pertinent ad Monaſterium non *à quo*, ſed ad quod transfertur, ex ſententia S. Auguſtini, contra S. Alipium. 54. 1. 2. Scilicet ea bona de quibus nondum, de conſenſu Superioris diſpoſuerat. 55. 1. Ex cauſis tamen S. Auguſtinus voluit bona Honorati, taliter tranſlati, inter utrumque Monaſterium dividi. *ibid.* Poſtea verò ad Monaſterium à quo, pertinere juſſa ſunt. 56. 1. Bona acquiſita ſcilicet, non acquirenda. *ibid.* 2

Monacho morienti, ſæpè non Monaſterium, ſed hæredes ſuccedebant. 54. 2

Monachi hiberni equo utebantur, immò & curru, &c. 57. 1

Monachi plures admittendi non ſunt, quàm ex reditibus Monaſteriorum, & conſuetis eleemoſynis ali poſſint. 52. 1. *ſeqq.* Idem de Clericis viventibus in communi. *ibid.* Aquiſgranenſe exponit rationes. *ibid.* Qui ultra has facultates admittuntur, ſunt ſupernumerarii; & ab illis exigi poteſt unde alantur. 52. 2. Nec hoc vetuit Tridentinum. *ibid.* Item dum reditus per iniqua tempora minuti ſunt; poſſunt exactiones novæ fieri ab ingredientibus, ne neceſſarius numerus minuatur. 53. 1. Exactiones illæ ſunt velut contractus antenuptiales. Perſonæ admittuntur puræ; & dein de neceſſariis agitur ad ſpirituale Matrimonium. *ibid.* Exponitur ſententia Theodori Balſamonis. *ibid.*

Monachorum jura Catechizandi & Prædicandi in Palæſtina. 312. 1. In Ægypto. 315. 2. In Syria. *ibid.* in Anglia & Hibernia. *ibid.* & *ſeqq.* Ea generatim demonſtrantur variis teſtimoniis. 321. 1. Mens S. Caroli Borromæi. 327. 1. Alexandri VII. Decretum in cauſa Andegavenſi exponitur. 330. 2.

Monachi Presbyteri in ſuis Monaſteriis Catechizabant & Prædicabant. 284. 1. Clerici ſæpè moverunt eis deſuper lites. 286. 1. Sed Monachi ſemper triumpharunt. *ibid.* 2. *ſeqq.* Similiter & Mendicantes. 287. 2

Monaſteriorum abuſus varii circa receptionem candidatorum. 44. 1. Præſertim Avaritia. *ibid.*

Sed

Sed quæ à Clericis incepit. *ibid.* Et dein ad Monachos tranſiit. *ibid.* 2. Erat & Simonia, ſed mentalis. 45. 1
Monaſteriis admitti non debent ſoli divites, neque determinari debet certa Dos omnibus. 86. 2. Non debet tamen recipi copia omnimodò vilium perſonarum. 88. 1
Monaſteria debitè fundata, nihil licitè exigunt à profeſſuris niſi à ſupernumerariis. *ibid.* 2. Similiter nec Franciſcana, propter altiſſimam, quam laudabiliter profitentur paupertatem. *ibidem*.
Monaſteria quæ juxta fundationem ſolos nobiles admittunt, qualis eſt Illuſtris Abbatia S. Gertrudis Lovanii, ſunt laudanda, & conſervanda. 87. 1
Monaſteria Africana ſuſcipiebant regulam S. Auguſtini. 54. 2
Monaſtica mendicitas viguit à principio Seculi duodecimi. 44. 1

N

NUptiæ, *Vide* Matrimonium.

O

OBlatus in honorem S. Laurentii Calix Henricum Imperatorem ſalvat. 38. 1
Orationibus S. Cypriani adjuvari Auguſtinus deſideravit. 7. 2
Ordinem collatum ab hæretico & ſimoniaco eſſe validum, fuit olim de fide; poſteà tamen in Eccleſiis dubitatum, tandem verò res antiquæ certitudini reſtituta eſt. 4. 1
Originale peccatum. *Vide* peccatum Originale.
Oſcula ex carnali delectatione fixa, eſto abſit animus ulterioris fœditatis, eſt peccatum mortale. 24. 1

P

PActiones de dote Religioſi, *Vide* ſimoniacæ pactiones.
Paganus apud antiquos Gentiles idem erat quod non miles. 103. 1. Poſtquàm verò ſub pœna capitis, idolorum templa claudi Conſtantinus juſſit; & filius ejus Conſtantius Mandatum reſtrinxit ad ſola templa intra muros poſita, tunc Gentiles coacti ad Pagos recurrere Pagani dicti à Chriſtianis. *ibid.* 2
Pariſienſis Univerſitatis infirmitates priſtinæ. 31. 2.
Parthi non reputant glorioſè defunctos niſi in bello mortuos. 97. 2
Paſtorum, ut hodiè vocant, ſive Parochorum, varia olim nomina. 282. 2. Ipſorum munus proprium non fuit catechizare; ſed Epiſcoporum id fuit. 283. 1. Sed multitudo Baptizandorum cauſa extitit, ut aſſumerentur tamquam Vicarii. *ibid.* 2. Nequidem concionabantur uſque ad tempora Auguſtini, niſi jubente & præſente Epiſcopo. *ibid.*
Paſtoris titulus fuſiùs examinatur. 314. 1
SS. Patres inducentes ſententias erroneas præter intentionem, lapſi ſunt venialiter. 40. 1.
Patres errantes circa jus etiam naturæ, non mortalis ſed venialis delicti reos facimus. 25. 1 *& ſeqq.* Delicta illa cooperuit charitas. *ibid.* Hoc inter errores illorum & hæreticorum intereſt quòd illi ex charitate proceſſerint, hi ex pertinacia. *ibid.* 2. Illi humano more tentati, fuerunt hi ſpiritualiter fornicati. *ibid.* Habuerunt ergò Patres quantumvis juſti, peccata venialia, etiam ignorantiæ, propter quæ rogarunt: *ab occultis meis munda me.* 26. 1.
Patrum ex phraſibus malè intellectis naſci ſolent hæreſes. 203. 1. Sic ex Nicæno *conſubſtantialem*, Apollinarius ſectam inſtituit, quæ etiam humanitatem Chriſti Patri conſubſtantialem ſtatuit. *ibid.*
Pax inter Reges inita cùm fuerit, quid faciendum? 160. 2
Pacificandis Principibus Chriſtianis ſemper ſe immiſcuit Romanus Pontifex. *ibid.* *& ſeqq.* Idque de jure. 161. 1. Quidquid dicat Petrus de Marca. *ibid.* Etiam per cenſuras compellebant irrationabiliter invitos. *ibid.* Quod & fecere Synodi particulares. *ibid.* Non facit autem hoc Pontifex tamquam regiarum cauſarum judex. *ibid.* Sed tamquam mediator. 161. 2.
Pacis æqua conditio eſt, ut iniquè ablata reſtituantur. *ibid.*
Peccatum committitur vel ex ignorantia, vel ex concupiſcentia vel ex utraque ſimul. 2. 1.
Peccata carnalia numquam per ignorantiam excuſant à mortali; præſertim quia non ſola ignorantia, ſed colludit etiam in illis certa concupiſcentia. 24. 1. 2
Peccata multa excuſat ſincera mentis ſimplicitas. 41. 1
Peccare poſſumus etiam in bono opere. 22. 2. Contrarium non definivit Synodus Tridentina. 23. 1
Peccati originalis eſſentia, concupiſcentia & juris naturalis ignorantia. 1. Illa in voluntate conſiſtit, hæc in intellectu. 1. 2
Originale enim peccatnm totam debuit animam coinquinare. 1. 2. Non quoad pœnam tantùm, ſed & reatum. *ibid.*
Pelagii ingenium ac mores frequenter Auguſtinus laudaverat. 171. 2. Etiam per litteras. *ibid.* Has produxit Pelagius in Synodo Dioſpolitana, clamans communionem cum Auguſtino ſufficere ad ſe juſtificandum. *ibidem*. Sed fruſtra. 172. 1. Is enim diu antè etiam cùm Romæ degeret acriter impugnaverat jaculatoriam Auguſtini orationem, *da quod jubes & jube quod vis.* 172. 2
Pelagiana hæreſis, & antiqua Eccleſiæ in eam Decreta. 165. 1. Cæleſtius, accuſante Paulino Diacono, damnatur in Concilio Carthaginenſi anno Chriſti quadringenteſimo duodecimo. *ibid.* *ſeqq.* Dogmata ejus. *ibid.* Pelagius

lagius approbatur à miſerabili Synodo Dioſpolitana. 166. 1, Pelagius & Cæleſtius inſtante Paulo Oroſio damnantur in Concilio Carthaginenſi, quod acta ſua probanda mittit ad Pontificem Innocentium. 170. 1. Pontifex approbat acta, excommunicans Pelagium Cæleſtiumque, donec reſipiſcant. 171. 1. Idem quod Synodus Carthaginenſis, fecit & Milevitana. *ibid.* 2. Innocentius Papa ſimile dat reſponſum. 172. 1. Contra Dioſpolitanam Synodum, Afri, inter quos S. Aug. celebrant Synodum quinque Epiſcoporum: concludentes ut Pontifex vel evocet Pelagium, vel per litteras agendum. 172. 1. *ſeqq.* Pontifex reſcribit ſufficere quod ipſi & dogmata condemnentur. 173. 2

Cæleſtius appellationis ergò, Romam venerat, oretenus ſubmittens ſe judicio ſanctæ Sedis. 174. 1. Hinc ejus appellationem admittens Zozymus, Innocentii ſucceſſor, Carthaginenſes evocat. *ibid.* Non tamen cum clauſulis ſuſpenſivis. *ibid.* Similiter per litteras appellaverat Pelagius. *ibid.* 2. Pontifex pariter admittit appellationem & accuſatores evocat. 175. 1

Afri acceptis Pontificis citatorialibus mittunt Marcellinum Subdiaconum cum documentis. *ibid.* 2.

Cæleſtius à Zozymo ritè interrogatus ceſpitat. Fugit. 176. 1

Paulinus Diaconus hoc intellecto Pontifici agit gratias. *ibid. ſeqq.* Tunc plenarium Carthagine celebratur Concilium, quo hæreſis univerſa damnatur. 177. 2. *ſeqq.* Præcipuum fuit quod promulgent Innocentii Papæ ſententiam. 179. 1. Hanc plenariam Synodum confirmavit Zozymus. *ibid.* 2.

Prima lex Honorii & Theodoſii Impp. adversùs Pelagianos. *ibid.*

Cæleſtium condemnaverat Atticus Conſtantinopolitanus Archi-Epiſcopus in ſua Synodo. 181. 1

Secunda lex Imperatorum adversùs Pelagianos. *ibid.* 2

Aurelius Carthaginenſis Archi-Epiſcopus, omnium notitias mittit ad Epiſcopos per Byzacenam & Azuritanam Provinciam. 182. 2.

Etiam Conſtantius Imperator legem fert adversùs Pelagianos. *ibid.*

Legem promulgat Voluſianus Carthaginenſis Præfectus. 183. 1.

Etiam Valentinianus Tertius adversùs Pelagianos legem fert. 184. 1.

Cæleſtinus Papa in Romana Synodo Cæleſtium pellit ex Italia. *ibid. ſeqq.*

Palladium Diaconum mittit in Britanniam, ut pullulantem illic Pelagianiſmum extingueret. *ibid.* 2

Synodus Gallicana Incerti loci adversùs Pelagianos. 185. 1

Generale Epheſinum damnat Pelagianos. *ibid.* 2. *ſeq.*

Tum adversùs Auguſtini authoritatem in Galliis actum. Sed Cæleſtinus Papa pro Auguſtino reſcribit. 187. 1

Huic Epiſtolæ adjecta Capitula ſunt Proſperi, ſed ſimul cum Epiſtola Cæleſtini miſſa ſunt, & probata. *ibid.* 2

Xixtus III. damnat Julianum in ſua Synodo. 190. 2.

Aquilejenſis Synodus in Pelagianos. 191. 1

S. Gelaſii Pontificis Decreta in Semipelagianos. *ibid.* Item Arauſicana Synodus. *ibid.* 2

Ejus Capitula. 193. 1.

Item Cariſiaca Synodus. 197. 1

Denique Valentina Synodus. 196. 1

Quam confirmavit Nicolaus I. 199. 2

Peregrinatio perpetua fuit olim pœna æqualis Capitali ſupplicio. 11. 2

Philoſophia Gentilium opinio falſa fuit non certa ſcientia. 32. 1. In quantum ſcilicet negaverunt fidei neceſſitatem. *ibid.*

Picturæ, quibus S. Michael depingitur cum ſtatera in manu in die judicii, non ſunt reprobandæ. 39. 2

Poltronus, id eſt pollicè truncus, appellatur ignavus, ab eo qui bellare metuens ſe pollicè truncavit. 97. 2

Pontifices reordinantes, non definiverunt, ſed fecerunt id quod ſuis temporibus erat tutius. 29. 1. Tutius autem non eſt ſemper verius. *ibid. & ſeqq.*

Pontificis Romani Reſcriptum aliud eſt quàm Sedis Apoſtolicæ Decretum. *ibid.* 2

Prægnantem cognoſcere procul dubio peccatum eſt. 29. 2. Quod & Plato cenſuit. 30. 1. S. Clemens Alexandrinus grave delictum eſſe probat à ratione Phyſica, à Scripturis antiquis, & lege naturæ. *ibid.* Idem docent alii Patres. *ibid. & ſeqq.* Auguſtinus tamen aſſerit non eſſe niſi veniale. 29. 2. 30. 2

Præliandum non eſt omni die. 133. 2. Diem Paſchatis interdixit Conſtantinus M. *ibidem* Poſteà nec Feſtivis nec Dominicis diebus licuit. *ibid.* Rationem ad Bulgaros exponit Nicolaus I. 134. 2. Plures caſtigati, qui in Paſchate præliati ſunt. *ibid.* Prælium verò defenſivum tunc licet. 135. 1. In Quadrageſima non præliandum ſine neceſſitate. *ibid. & ſeq.* Avita pietas flacceſſere cœpit ex uno Indulto quod Gregorius VII. conceſſit adverſus Schiſmaticos. 136. 1. 2. Tandem evanuit. 137. 1. Eſt omninò reſtauranda. *ibid.*

Prælium meditantes præparabant ſe Catholici, jejuniis, pœnitentiis, & Epiſcopi benedictionibus, totiuſque Cleri. Et ſic immittebantur in hoſtes. *ibid.* Varia exempla. *ibid. & ſeqq.* Vexillum benedicebatur, & Principes illud ab Altari accipiebant tamquam à Deo, & ſic procedebant. *ibid.* S. Remigius ſolebat dare benedictionis ſuæ ſignum, lagenam vini benedicti. *ibid.* 2. Dedit unam Ludovico Primo, ex qua bibit hic cum ſuis toto belli tempore, quod geſſit contra Gothos, nec illa imminuta fuit. 137. 1. Varia alia pietatis exempla, præſertim invocationes Sanctorum. *ibid.* 2. Etiam ex Libris Sacris ominabantur, ut quid primò occurreret in libro aperto, ſibi uſurparent. 139. 1. Ita Clodovæus. *ibid.* Ita Chramnus peſſimus Francorum Rex. *ibid.* Ita Merovæus. *ibid. ſeqq.*

Paſſim

Paſſim verò aperiebatur liber Pſalmorum, liber alicujus Prophetæ, & liber Evangeliorum, ex quibus quid primò occurrebat ſucceſſui adaptabant. *ibid.* Inter præparationes verò exiſtimabant omninò ſumendam SS. Euchariſtiam. *ibid.* Ita S. Imperator Henricus. *ibid.* Ita Carolus Magnus. 139. 2. Ita Stephanus Anglorum Rex. *ibid.* Ita Godefridus Bullonienſis expugnaturus Hieroſolymam. 140. 1. Ita Arnulphus Imperator ſternens Nortmannos propè Lovanium; ex quo annuè Dominica prima Septembris celebratur Dedicatio Lovanienſis. *ibid.* Græci quoque ſumma cum pietate ſe præparabant. *ibid.* Maximi faciebant imaginem Chriſti ad Edgarum Miſſam. *ibid.* Et D. Virginis Deiparæ. 141. 1. Conſtantinus verò ſpem ponebat in Signo Crucis. *ibid.* 2

Principi, etiamſi infideli, Schiſmatico aut Hæretico parendum eſt, non rebellandum. 99. 2

Probabilitas ex ignorantia naſcitur. 2. 2. Ab uno frequenter per Scholas, Provincias, & gentes propagatur. *ibid.* Eſt ſimilis famæ, in certitudinis infirmitate conſiſtens. *ibid.*

Probabilitatis antiquitas, authoritas, ac legitimus uſus. 1. 1. Variæ de illa Sententiæ. *ibidem.*

Probabilis Sententiæ ea eſt neceſſitas, ut ſine illa vivere non poſſimus. Si tamen veritatem non aſſequimur, venialiter ſaltem delinquimus. Utrumque eſt pœna peccatorum; ignorare & errare. 25. 1

Probabilitas vera facit ut ſequentes Sententias oppoſitas, ambo excuſentur à mortifero peccato. 8. 2. Varia exempla. *ibid. ſeq.* Quid de probabilitate ſentiat Doctor Angelicus. 31. 2

Probabilis ſententia apud S. Auguſtinum idem eſt quod ſententia *probata*. 5. 1. Probata ſcilicet per Concilium ut minimùm Regionale. *ibid.* Quod Concilium Regionale procedere debuit ex ſacris Litteris, Canonibus, Sanctis Patribus, aliiſque locis Theologicis. *ibid.* Errant proinde qui ſententiam probabilem definiunt; *quæ certitudinem non habens vel gravi authoritate, vel non modica ratione nititur. Authoritas gravis cenſeri debet quæ eſt ſaltem unius viri docti & probi.* *ibid.* Priori ſenſu acceperam probabilitatem tractat Author Diſſertationis de opinione probabili. *ibid.*

Probabiles ſententias contrarias ambas credebat S. Aug. poſſe in praxim duci. 55. 2. Niſi ſcandalum obſtaret. 56. 1

Probabili aliorum ſententiæ ſæpe ſe conformare licet, relicta propria. 33. 2. Probatur exemplis. *ibid.* Non licet autem hoc quando quis quid facturus ſit, eligit extra neceſſitatem. *ibid.* Neque ut vertumnus nunc hac uti licet nunc iſta. *ibid.*

Probabilitas in Legibus humanis, ab Eccleſia Catholica ſemper fuit permiſſa. 5. 2. & *ſeq.*

Probabiles ſententias etiam circa jus Naturale, Catholica ſemper admiſit Eccleſia. 13. 2

Probabilitas vera in Legibus etiam Divinis excuſat à mortali. 7. 1

Probabiles ſententias qui ſunt ſecuti, non fuere damnati. 32. 2. Nec authores iſtarum ſententiarum. 33. 1

Probabilitatem excuſare à mortali patet ex ipſa voce *probabilis*. 28. 2. Sed quæ bene intelligenda eſt: Nam probabiles Authores ſunt, qui ſunt omni exceptione majores. *ibid.*

Probabilem non facit ſententiam authoritas Doctoris unius aut plurium. 40. 1.

Probabilem ſententiam incipere unus Doctor poteſt, ſed probabilem facere non poteſt. 2. 2. Contrarium ſenſit Cæleſtius, ratus ſententiam unius Ruffini Sacerdotis ſufficere, ad tuendam quam contra peccatum originale malè tenebat ſententiam. 3. 1. Fieri tamen poſſit ut ſententia unius magni Doctoris ſit probabilis, ſed id eſt rariſſimum. *ibid.*

Probabilis non eſt omnis ſanctorum Patrum ſententia. 34. 1

Probabilem non fecit Hieronymi authoritas ſententiam, qua tenuit quoſdam graves peccatores poſt pœnas in purgatorio tolleratas, quamquam ſine pœnitentia deceſſerint, ex miſericordia Dei tandem ſalvandos eſſe. 38. 1. & *ſeqq.*

Probabiliſtarum & antiprobabiliſtarum error eſt, quòd illi probabilitate cenſeant deleri omnem culpam, illi quòd nullam. 41. 1. Alius error quòd non rectè ſentiant quandonam ſententia verè probabilis ſit. *Vide* Probabilis ſententia.

Proceſſiones Sacræ originem ducunt ex antiquo Teſtamento. 335. 1. Aſſumptæ poſteà ab Apoſtolis. *ibid.* Celebratæ in primitiva Eccleſia. *ibid.* Publicæ autem cœperunt poſt datam pacem à Conſtantino Magno. 336. 1. Variæ Proceſſionum Solemnitates olim. *ibid.* 2. Tam magnæ ut eas aſpiciens Rex Clodovæus, interrogaret, an hoc eſſet promiſſum à Chriſtianis Regnum Cœlorum. *ibid.* Non deferebant tamen in primitiva Eccleſia Euchariſtiam. Nam hanc occultare ſolebant. 337. 1. Variæ tamen fuerunt Proceſſiones cum Euchariſtia, ſed non publicæ per plateas. 338. 1. *ſeqq.* Poſteà verò mos ſolemnis fuit in Hiſpania. 338. 2. *ſeq.* Et in aliis Regionibus. 339. 2

Primus Author fuit Urbanus IV. qui inſtituit Feſtum Corporis Chriſti. 341. 2. *ſeqq.* Pietas aſſiduè crevit. 344. 2. Exponitur alluſio ejus ad alias Feſtivitates. 344. 1. Cum Euchariſtia delatæ Imagines. 346. 1. Et licitè. *ibid. ſeq.* Refelluntur Argumenta in contrarium. 364. 2

Proprietas Monaſtica ita eſt ab Epiphanio ſervata, ut 400. nummos ſibi relinqueret comparandis libris divinis ac utilibus. 42. 2

Profeſſi vel profitentes vitam Monaſticam. *Vide* Monaſticam vitam profitentes.

Pugna dicta eſt à pugnis, quibus ſe homines tuebantur. 95. 1. Donec Nembrod ſive Belus inſtituit uſum gladii. *ibid.* 2. & *ſeqq.*

R Re-

R

Religioſa profeſſio ſecundus Baptiſmus. Hinc nata conſuetudo celebrandi convivia ſicut in Baptiſmo olim. 50. 1. *Vide*, convivia. Quam conſuetudinem exigere Urbanus IV. damnavit de Simonia. *ibid. ſeqq.* Varii abuſus. *ibid.*
Romanorum Pontificum Reſcripta, quandoque probabilitatibus nituntur. 11. 2. *ſeqq.* Erroribus ſubjecta ſunt. 12. 2. Hinc tamen malè concluditur contra infallibilitatem Pontificis procedentis ex Cathedra. Non enim tum niſi ut particularis procedit. Habetque Reſcriptum ejus ad ſummum vim ſententiæ interlocutoriæ. 13. 1
Reges qui aliena invadunt quàm graviter peccent, & caſtigati ſint. 126. 2. *& ſeqq.*
Rigoriſtæ hypocritæ nitidè deſcripti. 7. 1
Ruffini fuere tres, omnes Presbyteri, eruditi, ſed de fide ſuſpecti; primus Aquilejenſis, ſecundus Palæſtinus, tertius Syrus. 35. 1
Ruſſos ſeu Moſcovitas non excuſamus à ſchiſmate, quia nulla poteſt eos ignorantia tutos reddere, cùm non ſit innocua. 20. 2

S

Sacerdotibus non licet ignorare Canones. 20. 1.
Sacramenta recuſare non poſſumus illis qui ſequuntur ſententiam verè probabilem, licèt noſtræ contrariam. 9. 1
Sanctorum Imagines & Reliquiæ legitimè ponuntur in Altari. 355. 1. Et pariter circumferuntur in Proceſſionibus, etiam cum Sanctiſſima Euchariſtia. *Vide* Proceſſiones.
Seculum quintum fuit omnium ſeculorum doctiſſimum. 105. 2
Scoti tempore S. Hieronymi erant adhuc tam barbari, ut carnes humanas vorarent. 185. 1
S. Sergii Reliquiæ milites invulnerabiles faciunt. 122. 1.
Simonia horrendum vitium, multas ſæpè in Eccleſiam plagas ſuſcitavit. 42. 1
Simonia eſt pro adminiſtratione Sacramentorum, vel ſepultura exigere quìdpiam. 89. 1. *& ſeqq. Præter ea quæ de jure vel conſuetudine laudabili conferuntur.* 92. 1. Spontè oblata recipere licet. *ibid.*
Simoniacæ pactiones non ſunt, ſi in iſtis locis ubi vigent Leges de non amortizandis bonis, Monaſterium paciſcatur, vel cum parentibus filiifamilias, vel cum hæredibus ejus. 81. 2. Leges enim iſtæ, tantùm vetant realem apprehenſionem rerum immobilium; non extinguunt radicale jus, Monaſteriis à natura, & Juſtinianæis legibus tributum. *ibid. & ſeqq.* Quare ſimiles ſtipulationes ab omnibus tribunalibus probantur. 82. 1. Similes pactiones ſunt antiquæ. Exemplum in Anglia. *ibid.* Confirmatur ex S. Ivone. 84. 1. Ex Sylveſtro. *ibid.* 2. Ex D. Thoma. *ibid.* Ex Dominico Soto. 86. 1. Ex Navarro. *ibid.*
Simonia Monaſteriorum. 42. 1. *& ſeqq.*
Simonia Monaſtica committitur, ſi præter ſponte oblata, committatur pactio. 48. 2. *ſeq.* Non obſtante conſuetudine. 49. 1. juxta quam abuſivè Abbas pro ſe exigebat aliquid, vel pro Monaſterio. *ibid.* Illicitè, quamvis ad piam aliquam cauſam. *ibid.*
Simoniæ Monaſticæ pœnæ variæ. 45. 2. Lapſus omnis diſciplinæ. 46. 1. Paupertas perpetua. *ibid. ſeqq.*
Simoniæ pœnæ variæ, divinitùs & humanitùs inflictæ. *ibid. ſeqq.*
Simoniæ pœnæ. *ibid. ſeq.* Detruſio in Monaſterium ſtrictiùs, cum perpetua ibidem pœnitentia. Degradatio Abbatum & Abbatiſſarum. Irregularitas. *ibid.* Sed reſpectu Abbatum, Latina Eccleſia non admiſit tantum rigorem. 48. 2.
Simoniacè promotus ſpoliandus eſt licèt innocens, defectu tituli. 47. 2. Si tamen innocens, reſtituitur; obtenturus locum juxta tempus reſtitutionis. *ibid.*
Simoniacè accepta per Monaſterium reſtituenda ſunt hæredibus, ſi innocentes ſint, ſin minùs pauperibus. 47. 1
Societatis Jeſu Clerici per profeſſionem primam non fiunt manus mortua. 84. 1. Bonis ſuis renunciare non poſſent per Leges Juſtinianæas. *ibid.* Per hodiernos autem Eccleſiæ Latinæ mores communius eſt quòd poſſint. *ibid.*
Steriles & effœti an licitè contrahant matrimonium olim diſputatum. 31. 1. Permittitur nunc ad remedium incontinentiæ. *ibid.*
Syneſius gentilis fidem perfectam ſuſcipiens, præter reſurrectionis articulum, baptizatus dicitur; quem agnovit creatus Epiſcopus. Sed veroſimiliter etiam anteà credebat. 40. 1

T

Templa idolorum Conſtantinus clauſit; Theodoſius evertit. 100. 2
S. Thomæ ſententiæ de occidendo invaſore vitæ, ſervato moderamine inculpatæ tutelæ, item de Famoſo judice repugnant S. Aug. qui tamen bona fide illas ſequuntur non ſunt rei mortalis peccati. 28. 2
Timor ſervilis alius, alius filialis. 230. 2. Quid ſint & in quo differant. *ibid.* Quis vanus, quis non vanus. 231. 2. Timor initialis. 232. 1.
Timor ſervilis non eſt peccatum, contra Lutherum. 236. 1. *ſeqq.* Non eſt actus infuſus, ſed incuſſus. 237. 2. Non facit magis peccatorem, ut malè Lutherus. *ibid.* 2. Exponitur Trid. 238. 1. Non facit hypocritam. 239. 1.
Timor gehennæ cohibet peccata externa. 232. 2. Etiam conſuetudines. *ibid.* Immò cogit ad bonam voluntatem. 233. 1. Juvat enim charitatem. *ibid.* Eſt tamen imperfectus. *ibid.* 2. Cùm oriatur ex amore ſui. *ibid.* Legem Dei nec levem facit. 234. 1. Nec adimplet. *ibid.* Non excludit voluntatem peccandi. *ibid* 2. Hoc ſcilicet amoris officium eſt. *ibid.* Eſt

locus aliquis Auguſtini in ſpeciem contrarius. 235. 1. Sed is exponitur. *ibid.*
Tutus Lymeni mortaliter peccavit ex ignorantia juris naturæ. 24. 1
Tutum & verum non ſunt idem. Quandoque ſententia vera eſt minùs tuta. 29. 1. *ſeqq.* Semper tamen eſt tuta. *ibid.* 2
Tutior ſententia eſt eligenda à duabus probabilibus. 9 2.
Tutior pars in dubiis eligenda. 26. 1. *& ſeqq.* Ita reſcribunt Pontifices. *ibid.* Ita Auguſt. *ibid.* 2.
Tutior ſententia in dubiis eſt eligenda; aut aliàs *qui amat periculum peribit in eo*: Si verò ſententiæ æquè ſint probabiles, poteſt charitas operantem excuſare à tanto, quamquam in iis quæ juris naturæ ſunt, non à toto. 27. 2. *& ſeqq.* Inter duas verè probabiles non ſequendum quod tutius, ſed quod verius. 28. 1. Hic tamen etiam quandoque venialiter delinquitur. *ibidem.*

V

VEritas pedetentim elucidatur. 40. 2
Veritates æternas fuiſſe aliquas quæ non ſint Deus, error quorumdam Sophiſtarum, meritò à Pariſienſibus damnatus. 212. 1
Vitæ invaſorem poſſe interimi olim utrimque probabiliter diſputatum. 17. 2. Auguſtinus negavit, *ibid.* Item Athenagoras, nec non S. Cyprianus. Quorum regula erat à fortiori: *Innocentibus nec licet nocentem occidere.* Immò & alia eſt, quod tantum abeſt ut Chriſtiano liceat Thyeſtæis epulis ſatiari, quin *ne juſti quidem occidendi hominis ſupplicium intueri velle aut poſſe cognoverit.* Si non licebat intueri, multò minùs licuit occidere. *ibid.* Succenturiantur Minutius Felix, & Lactantius Firmianus. *ibid.* Et alii antiqui. *ibid.* Remque Deus comprobavit miraculis. *ibid.* Objiciuntur duo loca Auguſtini. *ibidem.* Reſpondetur. *ibid.* 2. Fundamenta tamen contraria faciunt Authores ſuos probabiles. *ibid.* Sententiam verò Auguſtini tenuit Gallicana Eccleſia. 18. 1. Hildebertus Turonenſis. *ibid.* 2. & Ambroſius. *ibid.* Sub Merovingiis Regibus Lex erat; ut occiſores purgarent ſe juramento. Sed purgatione in foro externo. *ibidem.*
Uxor crudeliter tractata poterat maritum deſerere, & illo invito Monaſterium petere. 11. 1.
Uxores olim qui mutabant ut veſtes, fulti Lege civili quæ comprobabat repudia, ingenioſè carpit Aſterius Amaſenus Epiſcopus. 9. 1.

FINIS.

BINDING SECT. FEB 21 1969

BX 890 86 1724 t.11
Lupus, Christianus
Opera omnia

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY